SŁOWNIK

POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

mr3

SŁOWNIK
POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

pod redakcją Ks. Hieronima Eug. Wyczawskiego OFM

mr3

Akademia Teologii Katolickiej

Warszawa 1982

LEXICON THEOLOGORUM CATHOLICORUM POLONIAE

Vol. 3 mr

Cura et directione
Hieronymi Eug. Wyczawski OFM editum

ACADEMIA THEOLOGIAE CATHOLICAE
Varsaviae 1982

ZESPÓŁ AUTORÓW

Ks. Doc. Dr hab. MARIAN BANASZAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BOGDAN BRZUSZEK OFM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr STANISŁAW DOBRZANOWSKI, Myślenice
Ks. Dr KAZIMIERZ GABRYEL, Seminarium Duchowne w Łodzi
Ks. Dr hab. LUDWIK GRZEBIEŃ SJ, Biblioteka Prow. Małopolskiej XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Dr MICHAŁ GRZYBOWSKI, Seminarium Duchowne w Płocku
Ks. Dr STANISŁAW JANACZEK CM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr MARIAN KANIOR OSB, Biblioteka Opactwa OO. Benedyktynów w Tyńcu
Ks. Dr hab. JAN KRACIK, Pap. Wydział Teologiczny w Krakowie
Ks. Prof. Dr hab. BOLESŁAW KUMOR, Katolicki Uniwersytet Lubelski
Ks. Dr JÓZEF MANDZIUK, Pap. Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Ks. Dr BOLESŁAW MICEWSKI CR, Warszawa
Ks. Dr WIESŁAW MURAWIEC OFM, Seminarium Duchowne OO. Bernardynów w Krakowie
Ks. Dr WINCENTY MYSZOR, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BRONISŁAW NATOŃSKI SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Bp Doc. Dr hab. EDWARD OZOROWSKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr LUDWIK PIECHNIK SJ, Wydział Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Doc. Dr hab. FRANCISZEK STOPNIAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr DAMIAN SYNOWIEC OFMConv., Seminarium Duchowne OO. Franciszkanów Konw. w Krakowie
Ks. Mgr ANZELM SZTEINKE OFM, Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Ks. Dr TADEUSZ ŚLIWA, Seminarium Duchowne w Przemyślu
Ks. Mgr GRZEGORZ WIŚNIOWSKI OFM, Niższe Seminarium OO. Franciszkanów-Reformatów w Wieliczce
Ks. Prof. Dr hab. HIERONIM EUG. WYCZAWSKI OFM, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JAN WYSOCKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JANUSZ ZBUDNIEWEK ZP, Seminarium Duchowne OO. Paulinów w Krakowie
Dr RYSZARD ŻMUDA, Uniwersytet Łódzki

Okładkę projektował

STANISŁAW STOSIEK

Cum permissione auctoritatis ecclesiasticae

AKADEMIA TEOLOGII KATOLICKIEJ

01-65 WARSZAWA, UL. DEWAJTIS 3

DRUKARNIA NARODOWA, Z-1, KRAKÓW, UL. MANIFESTU LIPCOWEGO 19
Zam. 85/81. Nakład 2300 egz. Z-83. Cena t. III zł 1000.—

SKRÓTY

CZASOPISM, WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I SERYJNYCH ORAZ CZĘŚCIEJ CYTOWANYCH OPRACOWAŃ

I, II	— Cyframi tymi oznaczono bibliografię podmiotową (twórczość teologów), I — teologiczną, II — nieteologiczną
III	— Cyfra oznacza bibliografię przedmiotową
Acad. Eccl. Petrop.	— Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana
Acta hist.	— Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795. T. 1-3. Kraków 1878-1908
Acta Ord. Min.	— Acta Ordinis Fratrum Minorum
Acta rectoralia Univ. Crac.	— Acta rectoralia almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno 1469. T. 1-2. Ed. W. Wisłocki, S. Estreicher. Cracoviae 1893-1909
Acta Tom.	— Acta Tomiciana, epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae... Sigismundi eius nominis primi regis Poloniae... scripta, per Stanislaum Górski... collecta. Wyd. T. Działyński, Z. Celichowski, W. Dworzaczek, H. Chłopocka, B. Kürbisówna, W. Pociecha. T. 1-16. Poznań, Wrocław, Kraków 1852-1960
Acta Univ. Wratisl.	— Acta Universitatis Wratislaviensis
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Alb. stud. Univ. Crac.	— Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. 1. Ed. Ż. Pauli. Cracoviae 1887; T. 2-3. Ed. A. Chmiel. Cracoviae 1892-1904; T. 4. Ed. G. Zathey. Cracoviae 1950; T. 5. Ed. C. Lewicki. Cracoviae 1956
Acta Boll.	— Acta Bollandiana
Anal. Crac.	— Analecta Cracoviensia
Anal. Eccl.	— Analecta Ecclesiastica
Anal. Ord. Praed.	— Analecta Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum
Anal. Ord. Carm. Discalc.	— Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum
Anal. OSBM	— Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni
Annal. Congr. a Resurr. DNJChr.	— Annales Congregationis a Resurrectione D. N. Jesu Christi
Arch. Bibl. Muz.	— Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne
Arch. do Dziej. Liter. Ośw.	— Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 1: 1878 — T. 9: 1937
Arch. f. kath. KRecht	— Archiv für Katholisches Kirchenrecht
Arch. f. Oester. Gesch.	— Archiv für Oesterreichische Geschichte
Arch. f. Slav. Philol.	— Archiv für Slavische Philologie
Arch. Franc. Hist.	— Archivum Franciscanum Historicum
Arch. Fr. Praed.	— Archivum Fratrum Praedicatorum
Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.	— Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej
Arch. Hist. S. J.	— Archivum Historicum Societatis Jesu
AJG	— Archiwum Jasnogórskie OO. Paulinów
Arch. Jugo-Zapad. Ros.	— Archiv Jugo-Zapadnoj Rosiji
Arch. Ord. S. Pauli Er.	— Archivum Ordinis S. Pauli Primi Eremitae
Arch. Prow. Bern. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie

Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Arch. Teol.	— Archiwum Teologiczne
Arch. Wat.	— Archiwum Watykańskie
ARSJ	— Archivum Romanum Societatis Jesu
ASk.	— Archiwum OO. Paulinów w Krakowie na Skałce
Aten. Kapł.	— Ateneum Kapłańskie
Aten. Wil.	— Ateneum Wileńskie
ATJKr.	— Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
Backer A., Sommervogel C.: Bibl. Compagnie de Jésus	— Backer A.: Bibliothèque de la Compagnie le Jésus. Nouvelle ed. par C. Sommervogel. T. 1-11. Bruxelles 1890-1932
Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego	— Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2. Lwów 1860-1861
Barycz H.: Historia Uniw. Jag.	— Barycz H.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków 1935
Bibl. Czart.	— Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
Bibl. Fr.-Ref. Kr.	— Biblioteka Główna Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Bibl. Kazn.	— Biblioteka Kaznodziejska
Bibl. Krak.	— Biblioteka Krakowska
Bibl. Ossol.	— Biblioteka im. Ossolińskich we Wrocławiu
Bibl. PANKórn.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Kórniku
Bibl. PANKrak.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie
Bibl. Rodz.	— Biblioteka Rodzinna
Bibl. TPN w Poznaniu	— Biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Bibl. Warsz.	— Biblioteka Warszawska
Bieliński J.: Król. Uniw. Warsz.	— Bieliński J.: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 1-3. Warszawa 1907-1912
Bieliński J.: Uniw. Wil.	— Bieliński J.: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 1-3. Kraków 1899-1900
Bies. Liter.	— Biesiada Literacka
Biul. Bibl. Jag.	— Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej
Biul. Bibl. Ossol.	— Biuletyn Biblioteki im. Ossolińskich
Biul. Hist. Sztuki	— Biuletyn Historii Sztuki
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
Boniecki A.: Herbarz	— Boniecki A.: Herbarz Polski. T. 1-17. Warszawa 1899-1913
Bracha F.: Zarys hist. mariologii pol.	— Bracha F.: Zarys historii mariologii polskiej. W: Gratia plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy. Poznań 1965
Brown J.: Bibl. pisarzów T.J.	— Brown J.: Biblioteka pisarzów asystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. Poznań 1862
Chodynicki I.: Dykcjonarz	— Chodynicki I.: Dykcjonarz uczonych Polaków zawierający krótkie rysy ich życia... T. 1-3. Lwów 1833
Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja	— Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja w Polsce. Lwów 1927
Collect. Theol.	— Collectanea Theologica
Colloq. Salutis	— Colloqium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne
Conclusiones Univ. Crac.	— Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589. Wyd. H. Barycz. Kraków 1933. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce Nr 2
Czasop. Nauk. Ossol.	— Czasopism Naukowy Publicznego Księgozbioru im. Ossolińskich
Czas. Praw.-Hist.	— Czasopismo Prawno-Historyczne
Częst. Stud. Teol.	— Częstochowskie Studia Teologiczne
Czyt. Niedz.	— Czytelnia Niedzielna
Der Kath. Seelsorg.	— Der Katholische Seelsorger

Dict. d'hist, et de géogr. eccl. — Dictionnaire d'Histoire et de Geographie ecclésiastique. T. 1-3. Wyd. A. Baudrillart i in. Paris 1912-1924
Dwutyg. Diec. Wil. — Dwutygodnik Diecezji Wileńskiej
Dwutyg. Katech. — Dwutygodnik Katechetyczny
Dwutyg. Katech. i Duszp. — Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski
Dwutyg. Nauk. — Dwutygodnik Naukowy poświęcony archeologii, historii i lingwistyce
Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr. — Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej
Dzieje Filoz. Średn. w Pol. — Dzieje Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Dzieje teologii — Dzieje teologii katolickiej w Polsce. T. 1-3. Pod red. M. Rechowicza, Lublin 1974-1977
Dzieje Uniw. Jag. — Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764. T. 1-2 cz. 1. Praca zbior. pod red. K. Lepszego, K. Opałka. Kraków 1964-1965
Dz. Chic. — Dziennik Chicagowski
Dz. Kuj. — Dziennik Kujawski
Dz. Liter. — Dziennik Literacki
Dz. Nar. — Dziennik Narodowy
Dz. Pozn. — Dziennik Poznański
Dz. Warsz. — Dziennik Warszawski
Dz. Wil. — Dziennik Wileński
Echa Płoc. Łomż. — Echa Płockie i Łomżyńskie
Echo Przemys. — Echo Przemyskie
Echo Trzeciego Zakonu — Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka
Elementa ad Fontium Editiones — Elementa ad Fontium Editiones. Ed. Institutum Historicum Polonicum Romae. Vol. 1-32. Romae 1960-1974
Enc. katol. — Encyklopedia katolicka. T. 1-2. Lublin 1973-1979
Enc. kośc. — Encyklopedia kościelna. T. 1-32. Wyd. M. Nowodworski, A. Zaremba, S. Biskupski. Warszawa Włocławek 1973-1978
Enc. powsz. (Orgel.). — Encyklopedia powszechna. Nakł. S. Orgelbranda. T. 1-28. Warszawa 1859-1868
Estreicher K. — Estreicher K.: Bibliografia polska. T. 1-34. Kraków 1872-1951
Filoz. w Pol. Słown. — Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971
Fol. Hist. Artium — Folia Historiae Artium
Gaz. Codz. — Gazeta Codzienna
Gaz. Kiel. — Gazeta Kielecka
Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr. — Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego
Gaz. Kośc. — Gazeta Kościelna (Lwów)
Gaz. Krak. — Gazeta Krakowska
Gaz. Kuj. — Gazeta Kujawska
Gaz. Lud. — Gazeta Ludowa
Gaz. Lwow. — Gazeta Lwowska
Gaz. Nar. — Gazeta Narodowa (Lwów)
Gaz. Opol. — Gazeta Opolska
Gaz. Pol. — Gazeta Polska
Gaz. Robot. — Gazeta Robotnicza
Gaz. Świąt. — Gazeta Świąteczna
Gaz. Warsz. — Gazeta Warszawska
Gaz. WKP — Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego
Geod. i Kartogr. — Geodezja i Kartografia
Glemma T.: Wydział Teol. U.J. — Glemma T.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1975-1847. Kraków 1949
Hagiografia pol. — Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny. T. 1-2. Dzieło zbior. pod red. R. Gustawa. Poznań 1971-1972
Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibl. — Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny t. 1 i 2 (Historia nauki polskiej). W: Historia nauki polskiej. T. 6. Wr. 1974

Hist. Bibl. Jag. — Zathey J., Lewicka-Kamińska A., Hajdukiewicz L.: Historia Biblioteki Jagiellońskiej. T. 1: 1364-1775. Kraków 1966

Hist. Kośc. w Pol. — Historia Kościoła w Polsce. T. 1 cz. 1-2. Pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego. Warszawa 1974

Hist. nauki pol. — Historia nauki polskiej. T. 1-3, 6-7. Pod red. B. Suchodolskiego. Wrocław 1970-1977

Hurter H.: Nomenclator — Hurter H.: Nomenclator literarius theologiae catholicae... T. 2-5. Oeniponte 1906-1913

Jahresbericht d. Schles. Gesell. f. Vaterl. Cultur — Jahresbericht der Schles. Gesellschaft für Vaterländische Cultur

Janociana — Janocki J. D.: Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum mecenatumque memoriae miscellae. Vol. 1-3. Varsaviae et Lipsiae 1776-1819

Janocki J. D.: Lexicon — Janocki J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2. Breslau 1755

Janowski L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil. — Janowski L.: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno 1939

Jocher A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. — Jocher A.: Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie. T. 1-3. Wilno 1840-1857

Juszyński M. H.: Dykcjonarz — Juszyński M. H.: Dykcjonarz poetów polskich. T. 1-2. Kraków 1820

Kantak K.: Bernardyni — Kantak K.: Bernardyni polscy. T. 1-2. Lwów 1933.

Kiel. Prz. Diec. — Kielecki Przegląd Diecezjalny

Koresp. Płock. — Korespondent Płocki

Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźn. — Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasi i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821. T. 1-5. Poznań. 1888-1892

Korytkowski J.: Prałaci gnieźn. — Korytkowski J.: Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. T. 1-4. Gniezno 1883

Kościół w Polsce — Kościół w Polsce. T. 1: Średniowiecze; T. 2: Wieki XVI-XVIII. Studia nad historią Kościoła Katolickiego w Polsce. Pod red. J. Kłoczowskiego. (Kraków 1966-1970)

Kr. — Kraków

Krak. Mies. Art. — Krakowski Miesięcznik Artystyczny

Kron. Diec. Kuj.-Kal. — Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej

Kron. Diec. Przem. — Kronika Diecezji Przemyskiej

Kron. Diec. Sandom. — Kronika Diecezji Sandomierskiej

Kron. Diec. Włocł. — Kronika Diecezji Włocławskiej

Kron. Emigr. Pol. — Kronika Emigracji Polskiej

Kron. M. Pozn. — Kronika Miasta Poznania

Kron. Rodz. — Kronika Rodzinna

Księga pam. Księży Misjonarzy — Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia Księży Misjonarzy (1625-17 IV-1925). Kraków 1925

Księga tysiąclecia — Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce. T. 1-3. Lublin 1969

Kubicki P.: Bojownicy kapłani — Kubicki P.: Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915. Cz. 1-3. Sandomierz 1933-1939

Kur. Górnośl. — Kurier Górnośląski

Kur. Płoc. — Kurier Płocki

Kur. Pol. — Kurier Polski

Kur. Pozn. — Kurier Poznański

Kur. Warsz. — Kurier Warszawski

Kwart. Hist. — Kwartalnik Historyczny

Kwart. Hist. Nauki Tech. — Kwartalnik Historyczny Nauki i Techniki

Kwart. Muzycz. — Kwartalnik Muzyczny

Kwart. Opol. — Kwartalnik Opolski

Kwart. Teol. — Kwartalnik Teologiczny

Kwart. Teol. Wil. — Kwartalnik Teologiczny Wileński

Lexikon f. Th. u. K. — Lexikon für Theologie und Kirche. Bd 1-10. Hrsgg. von M. Buchberger. 2 Aufl. Freiburg i Br. 1957-1965

Liber diligentiarum Univ. Crac. — Liber diligentiarum Facultatis Artisticae Universitatis Cracoviensis. Pars 1: 1487-1563. Ed. W. Wisłocki. Cracoviae 1886. Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 4

Lubl. — Lublin

Lw. — Lwów

Łętowski L.: Katalog biskupów — Łętowski L.: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 1-4. Kraków 1852-1853

Łukaszewicz J.: Historia szkół — Łukaszewicz J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794. T. 1-4. Poznań 1849-1851

Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo pol. — Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo polskie od czasów najdawniejszych aż do roku 1830. T. 1-3, Warszawa 1851-1852

Małop. Stud. Hist. — Małopolskie Studia Historyczne

Markowski M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. — Markowski M.: Spis osób dopuszczonych do wykładów i do katedry na Wydziale Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w XV w. W: Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. T. 4. Ser. A. Wrocław 1965 s. 127-275

Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol. — Materiały do Historii Filozofii Średniowiecznej w Polsce

Mater. do hist. Zgromadz. Zak. — Materiały do historii Zgromadzeń Zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku. Lublin 1976

Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn. — Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej

Mediaev. Philos. Pol. — Mediaevalia Philosophica Polonorum

Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim — Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592-1745). W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1-2. Wyd. H. Barycz. Wrocław 1971-1972

Mies. Herald. — Miesięcznik Heraldyczny

Mies. Katech. Wychow. — Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy

Mies. Kośc. (Unitas) — Miesięcznik Kościelny (Unitas)

Mies. Past. Płoc. — Miesięcznik Pasterski Płocki

Mies. Połoc. — Miesięcznik Połocki

Miłos. Chrześc. — Miłosierdzie Chrześcijańskie

Misje Katol. — Misje Katolickie

MPH — Monumenta Poloniae Historica. Wyd. A. Bielowski i in. T. 1-6. Lwów 1864-1893

MPV — Monumenta Poloniae Vaticana. T. 1-8. 1913-1946

Mon. M. Aevi — Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae illustrantia. T. 1-19. Kraków 1874-1927

MUH — Monumenta Ucrainae Historica. T. 1-13. Romae 1964-1974

Muzyka Kośc. — Muzyka Kościelna

Myśl Muzycz. — Myśl Muzyczna

Nasza Przeszł. — Nasza Przeszłość

Nasze Wiad. — Nasze Wiadomości (Jezuici Kraków)

Niesiecki K.: Herbarz — Niesiecki K.: Herbarz Polski. T. 1-10. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1839-1845

Not. Bibl. — Notatki Bibliograficzne

Notif. e Curia Crac. — Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi

Nowa Bibl. Kazn. — Nowa Biblioteka Kaznodziejska

Noworocz. Liter. — Noworocznik Literacki

Nowy Korbut — Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut". T. 1-9, 12-14. (Warszawa) 1963-1973

Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki — Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Próba dokumentacji wzajemnej zależności. T. 1-2. Warszawa 1949. Studia Historico-Ecclesistica. 6 i 7

Odrodz. Refor. — Odrodzenie i Reformacja w Polsce
Ognisko Dom. — Ognisko Domowe
Oracki T.: Słow. biogr. Warmii — Oracki T.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945. Warszawa 1963
Oręd. Nauk. — Orędownik Naukowy
Orient. Christ. Per. — Orientalia Christiana Periodica
P. — Poznań
Pam. Emigr. Pol. — Pamiętnik Emigracji Polskiej
Pam. Kiel. — Pamiętnik Kielecki
Pam. Liter. — Pamiętnik Literacki
Pam. Lubel. — Pamiętnik Lubelski
Pam. Rel.-Mor. — Pamiętnik Religijno-Moralny
Pam. Sandom. — Pamiętnik Sandomierski
Pam. Warsz. — Pamiętnik Warszawski
Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociem. — Pamiętnik Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych
Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa — Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kraków 1917
Petrani A.: Nauka prawa kan. — Petrani A.: Nauka prawa kanonicznego w Polsce w XVIII i XIX wieku. Lublin 1961
Pielgrzym Pol. — Pielgrzym Polski
Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej — Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. Warszawa 1907
Podr. enc. kośc. — Podręczna encyklopedia kościelna. Red. Z. Chełmicki. T. 1-44. Warszawa 1904-1916
Pol. Sacra — Polonia Sacra
Pol. słow. biogr. — Polski słownik biograficzny. T. 1-22. Kraków—Wrocław 1935-1977
Powśc. i Pr. — Powściągliwość i Praca
Pr. Filol. — Prace Filologiczne
Pr. Wrocł. TN — Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego
Prz. Archeol. — Przegląd Archeologiczny
Prz. Bibl. — Przegląd Biblioteczny
Prz. Bibl.-Archeol. — Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny
Prz. Chyr. — Przegląd Chyrowski
Prz. Filoz. — Przegląd Filozoficzny
Prz. Hist. — Przegląd Historyczny
Prz. Hom. — Przegląd Homiletyczny
Prz. Hum. — Przegląd Humanistyczny
Prz. Katol. — Przegląd Katolicki
Prz. Kośc. — Przegląd Kościelny
Prz. Lek. — Przegląd Lekarski
Prz. Liter. — Przegląd Literacki
Prz. Lwow. — Przegląd Lwowski
Prz. Pol. — Przegląd Polski
Prz. Polit. Społ. Lit. — Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki
Prz. Powsz. — Przegląd Powszechny
Prz. Pozn. — Przegląd Poznański
Prz. Socjol. — Przegląd Socjologiczny
Prz. Teol. — Przegląd Teologiczny
Prz. Warsz. — Przegląd Warszawski
Prz. Wielkop. — Przegląd Wielkopolski
Prz. Zach.-Pom. — Przegląd Zachodnio-Pomorski
Przew. Nauk. Liter. — Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej"
Przyj. Chrześc. Prawdy — Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy
Przyj. Ludu — Przyjaciel Ludu
Przyj. Szt. Kośc. — Przyjaciel Sztuki Kościelnej
Refor. w Pol. — Reformacja w Polsce
Revue Encycl. — Revue Encyclopedique
Rocz. Bibl. — Roczniki Biblioteczne
Rocz. Bibl. PAN Kr. — Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie

Rocz. Dzieła św. Diec. — Roczniki Dzieła św. Dziecięctwa P. J.
Rocz. Emigr. Pol. — Rocznik Emigracji Polskiej
Rocz. Filoz. — Roczniki Filozoficzne
Rocz. Hist. Czas. Pol. — Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego
Rocz. Katol. — Roczniki Katolickie
Rocz. Krak. — Rocznik Krakowski
Rocz. Koleg. Pol. — Rocznik Kolegium Polskiego w Rzymie
Rocz. Kr. Tow. Dobr. — Rocznik Krakowskiego Towarzystwa Dobroczynności
Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr. — Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie
Rocz. Obydwóch Zgrom. — Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego à Paulo
Rocz. Olszt. — Rocznik Olsztyński
Rocz. Orient. — Rocznik Orientalistyczny
Rocz. Pol. — Roczniki Polskie
Rocz. Pol. Tow. Herald. — Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
Rocz. Pol. TN na Obcz. — Roczniki Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie
Rocz. Przemys. — Rocznik Przemyski
Rocz. Rozkrz. Wiary — Roczniki Rozkrzewiania Wiary
Rocz. Sądec. — Rocznik Sądecki
Rocz. Slaw. — Rocznik Slawistyczny
Rocz. Teol.-Kanon. — Roczniki Teologiczno-Kanoniczne
Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz. — Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim połączonego
Rocz. TN Tor. — Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Rocz. Tow. Hist.-Liter. w Paryżu — Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Śl. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Wil. — Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie
Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk — Rocznik Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk
Rozm. Hist. Bibliogr.
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Filol. — Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-68. Kraków 1874-1949
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Hist.-Filoz. — Rozprawy i Sprawozdania z posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1--71. Kraków 1874-1947
Rozpr. Hist. TN Warsz. — Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego
Ruch. Chrześc.-Społ. — Ruch Chrześcijańsko-Społeczny
Ruch Biblij. — Ruch Biblijny i Liturgiczny
Ruch. Filoz. — Ruch Filozoficzny
Ruch. Katol. — Ruch Katolicki
Sacr. Pol. Mill. — Sacrum Poloniae Millenium
Schemat. Diec. N. na rok N. — Skrótem tym oznaczono wszelkie spisy duchowieństwa, niezależnie od tytułu (Elenchus, Rocznik, Schematismus, Spis), języka i formy wydania (samoistnie lub przy Rubryceli)
Script. Rer. Pol. — Scriptores Rerum Polonicarum. T. 1-22. Kraków 1872--1917
Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III — Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III... zawierający opis osób żyjących pod jego panowaniem. Cz. 1-2. Lwów 1828
Słow. muzyków pol. — Słownik muzyków polskich. Red. J. Chomiński. T. 1-2 (Kraków 1964-1967)
Słow. prac. książki pol. — Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa—Łódź 1972
Słowo Pol. — Słowo Polskie

Smolikowski P.: Hist. Zgrom. Zmartwych.	— Smolikowski P.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Wyd. nowe i uzup. Kraków 1892-1896
Sod. Mar.	— Sodalis Marianus
Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.	— Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce (AU). T. 1-9. Kraków 1879-1914
Spraw. TN we Lwowie	— Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie
Spraw. z Czyn. Pos. PAU	— Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności
Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL	— Sprawozdania z Czynności Wydawniczej i Posiedzeń Naukowych oraz Kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Spraw. z Pos. Komis. PAN Krak.	— Sprawozdania z Posiedzeń Komisji. Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie
Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum	— Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingresorum. Cracoviae 1655
Starowolski S.: Setnik	— Starowolski S.: Setnik pisarzów polskich. Przekł. J. Starnawski. Wstęp F. Bielak, J. Starnawski. (Kraków) 1970. (Wyd. 1 1655)
Statuta nec non liber promotionum	— Statuta nec non liber promotionum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagiellonica ab anno 1402 ad annum 1849. Ed. J. Muczkowski. Kraków 1849
Studia nad historią dominikanów	— Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222--1972. Pod red. J. Kłoczowskiego. T. 1-2. Warszawa 1975
Stud. Filoz.	— Studia Filozoficzne
Stud. Gnesn.	— Studia Gnesnensia
Stud. Hist.	— Studia Historyczne
Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.	— Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej
Stud. Mediew.	— Studia Mediewistyczne
Stud. Pelpl.	— Studia Pelplińskie
Stud. Philos. Christ.	— Studia Philosophiae Christianae
Stud. Płoc.	— Studia Płockie
Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.	— Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego
Stud. Theol. Vars.	— Studia Theologica Varsaviensa
Stud. Warm.	— Studia Warmińskie
Stud. Źródłozn.	— Studia Źródłoznawcze
Szelińska W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak.	— Szelińska W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w. Wrocław 1966
Śl. Kwart. Hist. Sobótka	— Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka
Śl. Stud. Hist.-Teol.	— Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne
Śpiew Kośc.	— Śpiew Kościelny
Theol. Monatschr.	— Theologische Monatschrift
Theol.-Prakt. Qschr.	— Theologisch-Praktische Quartalschrift
TN Tor. Fontes	— Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Fontes
Tyg. Ilustr.	— Tygodnik Ilustrowany
Tyg. Katol.	— Tygodnik Katolicki
Tyg. Petersb.	— Tygodnik Petersburski
Tyg. Powsz.	— Tygodnik Powszechny
Tyg. Sob.	— Tygodnik Soborowy
Tyg. Wielkop.	— Tygodnik Wielkopolski
Tyg. Wil.	— Tygodnik Wileński
Uchańsciana	— Uchańsciana czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1-5. Warszawa 1884-1895
Uruski S.: Rodzina	— Uruski S.; Kosiński A., Włodarski A.: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 1-15. Warszawa 1904-1931
W.	— Warszawa
WAPKr.	— Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie
Wiad. Archidiec. Warsz.	— Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie

Wiad. Diec. Lub.	— Wiadomości Diecezji Lubelskiej
Wiad. Diec. Podl.	— Wiadomości Diecezji Podlaskiej
Wiad. Katol.	— Wiadomości Katolickie (Lwów)
Wiad. Num.	— Wiadomości Numizmatyczne
Wiad. Num.-Archeol.	— Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne
Wiad. Past.	— Wiadomości Pasterskie
Wiad. Pol.	— Wiadomości Polskie
Wil.	— Wilno
Wiszniewski M.: Hist. Liter. pol.	— Wiszniewski M.: Historia literatury polskiej. T. 1-10. Kraków 1840-1857
Wiśniewski J.: Katalog prałatów sandom.	— Wiśniewski J.: Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. Radom 1926
Wiz. i Roztrz. Nauk.	— Wizerunki i Roztrząsania Naukowe
Wr.	— Wrocław
Wydz. Teol. UJK	— Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1933. Lwów 1934
Zabawy Przyj. i Pożyt.	— Zabawy Przyjemne i Pożyteczne
Załęski S.: Jezuici	— Załęski S.: Jezuici w Polsce. T. 1-5. Lwów 1900-1906
Zap. Num.	— Zapiski Numizmatyczne
Zap. TN Tor.	— Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Zapyski ČSVV	— Zapyski Čyna Sviatoho Vasilija Velykoho
Zapyski NT Šev.	— Zapyski Naukovoho Tovarystva im. Ševčenka
Zar. Śl.	— Zaranie Śląskie
Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.	— Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej
Zesz. Nauk. KUL	— Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Zesz. Nauk. UJ	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
Zesz. Nauk. UWr.	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego
Ziem. Czerw.	— Ziemia Czerwieńska
Ztschr. d. Westpr. Gesch.	— Zeitschrift der Westpreusischen Geschichte
Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.	— Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde Ermlands
Ztschr. f. Gesch. Schles.	— Zeitschrift für Geschichte Schlesiens
Ztschr. f. Kathol. Theol.	— Zeitschrift für Katholische Theologie
Źródła Dziej.	— Źródła Dziejowe. Wyd. A. Pawiński, A. Jabłonowski i in. T. 1-24. Warszawa 1876-1915

Machowski Wawrzyniec Cyprian od św. Wawrzyńca (1665-1746), pijar, wydawca.

Urodził się 9 VIII 1665 r. w Czudcu k. Rzeszowa. Uczył się w szkołach pijarskich w Rzeszowie. Do zakonu pijarów wstąpił 1685 r. Był nauczycielem w różnych szkołach, prowadzonych przez zakon i przełożonym w kilku domach. W latach 1714-1720 był przez dwie kadencje prowincjałem. Do końca życia cieszył się dużym autorytetem w polskiej prowincji pijarów jako konsultor prowincji i kaznodzieja. Posiadał tytuł teologa prymasa Krzysztofa Szembeka. Zmarł 15 II 1746 r. w Łowiczu. Machowski, ustępując z urzędu prowincjała, wydał jako rodzaj duchowego testamentu dla prowincji „De sex alis Seraphim" św. Bonawentury.

I. Wyd.: Sex alae Seraphicae divi Bonaventurae religiosi perfectione regiminis sublimes. Reverendis in Christo Patribus Provinciae Poloniae et Lithuaniae Scholarum Piarum Superioribus ab... dedicatae. Varsaviae 1721 Typ Scholarum Piarum 8° k. nlb. 54 k. A-G_2. ESTREICHER T. 22 s. 10 mylnie datuje druk: 1711. Notowane wydania z 1703 i 1723 nie są pijarskie.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Machowski Wawrzyniec, w zakonie Cyprian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 1, tamże literatura.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Maciej Walerian z Warszawy (Praedicatorius) (†1547), dominikanin, biskup sufragan włocławski, historyk Kościoła.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Gdzie początkowo się uczył i kiedy wstąpił do zakonu dominikanów, nie wiadomo. W 1523 r. był diakonem. Towarzyszył wówczas prowincjałowi Szymonowi Spornowi w podróży do Rzymu. Zapewne niebawem otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1531-1534 odbył studia w Bolonii, wieńcząc je stopniem bakałarza teologii. Po powrocie do kraju wykładał do 1537 r. teologię na studium dominikańskim w Krakowie. W r. 1536/37 był jego regensem. W tym czasie uzyskał stopień magistra teologii i ogłosił swe prace. W 1543 r. spotykamy Macieja na stanowisku przeora klasztoru w Wilnie i definitora. W zakonie miał Maciej zaciekłych przeciwników. Czesław z konwentu lwowskiego oraz Bartłomiej i Dominik Gęba z klasztoru krakowskiego dokonali nań napadu, za co zakonna kapituła skazała ich w 1543 r. na 3 lata więzienia.

W tymże 1543 r. 28 IX został tyt. biskupem margarytańskim i sufraganem włocławskim. Król Zygmunt Stary dał mu w 1545 r. prezentę na probostwo NMP w Gdańsku. Sprotestantyzowani mieszczanie wrogo się doń ustosunkowali, woląc luterańskiego predykanta eksdominikanina Pankracego Klemmego. Wybuchłe przeciw Maciejowi Walerianowi rozruchy zmusiły go do opuszczenia miasta. Po raz wtóry przybył do Gdańska w październiku 1546 r. wraz z bpem Andrzejem Zebrzydowskim

i z jego upoważnienia załatwiał tam pewne sprawy jurysdykcyjne. Zmarł we Włocławku 17 X 1547 r. na panującą tam zarazę.

I.

1. Concio de divo Thoma Aquinate in qua obiter disputatur utrum magis expediat theologo philosophari an retoricari. Cracoviae 1534 8° k. nlb. 34.

2. Divi Basilii Magni... de evolvendis libris gentilium libellus (uzasadnienie zakazu rozpowszechniania druków reformacyjnych). Cracoviae 1434 per Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 32. Pomieścił w tej pracy także: Praefatio L. VALLAE in quartum librum elegantiarum, praelectio in Topica Ciceronis.

3. Historia perbrevis, quo pacto videlicet magna portio Crucis Christi in oppidum Lublin pervenit. Cracoviae 1537 Hieronymus Wietor 8° k. nlb. 7.

4. Divi Hyacinthi Poloni fratris Ordinis Praedicatorum vita. Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana.

II.

1. Aurei flores totius dialectices... in gratiam iuventutis conventus Cracoviensis Ordinis Praedicatorii... nuperrime collecti. Cracoviae 1529 in Officina Lazari 8° k. nlb. 4 s. 262.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Maciej Walerian z Warszawy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 40, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 269-270; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 475.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Maciej z Koła (ok. 1375-1441), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor kazań.

Mieszczanin z Wielkopolski, studiował artes w Pradze, gdzie w 1395 roku został bakałarzem, a w 1399 r. mistrzem. Po odnowieniu Akademii Krakowskiej wrócił do kraju i został w 1403 r. profesorem na Wydziale Filozoficznym. Posiadał wtedy probostwo w Mąkolnie, w stronach rodzinnych i kanonię kolegiaty w Wieluniu. Wykładając filozofię, studiował równocześnie prawo pod kierunkiem Stanisława ze Skalbmierza. Do bakalaureatu dekretów doszedł w 1408 r., a licencjaturę uzyskał ok. 1414 r. Przynajmniej od 1411 r. pracował szereg lat w krakowskim sądzie biskupim jako wiceoficjał. Wzorem innych mistrzów krakowskich podjął po nauce prawa studia teologiczne i uzyskał ok. 1423 r. stopień bakałarza. W semestrze zimowym 1423/24 pełnił urząd rektora Akademii. Wykładał na Wydziale Prawa (od 1408 r.) i Teologii (brak źródeł określających lata). Promocję na doktora teologii otrzymał przed 10 VII 1426 r. W tymże 1426 r. lub nieco wcześniej przeniósł się do Wielkopolski, gdzie występował w źródłach jako kanonik poznański, mając już także kustodię skalbmierską. Ufundował w 1439 r. mansjonarię przy kolegiacie NMP. w Kaliszu, którą w 1440 r. zatwierdził prymas W. Kot. Zmarł w 1441 r.

Prace naukowe i kaznodziejskie Macieja bądź to nie zachowały się, bądź też część ich pozostaje dotąd niezidentyfikowana, z wyjątkiem autografu jednego kazania o Św. Stanisławie. Kodeksy z biblioteki Macieja zawierają liczne marginalia jego ręki.

I.

1. Sermo de S. Stanislao. (Inc.: Talis decebat, ut esset nobis pontifex). Rkps Bibl. Jag., sygn. 836, f. 158-159v.

III.

KOWALCZYK M.: Maciej z Koła. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 20-21, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 385.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Kościana († po 1486), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, hagiograf.

Syn Klemensa, pochodził z Kościana w Wielkopolsce. Zapisał się w 1442 r. na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej, bakalaureat artium uzyskał w 1445 r., natomiast jego magisterium artium nie jest uwidocznione w Liber promotionum. Następnie poświęcił się studiom kanonistyki, które ukończył ze stopniem doktorskim i objął jedną z katedr prawa na Akademii Krakowskiej. W 1472 r. był rektorem tejże Akademii. Urząd ten piastował ponownie w 1482 r. i po raz trzeci w 1485 r. Był kanonikiem kolegiaty akademickiej św. Floriana i plebanem u św. Anny. W latach 1475-1483 spisywał cuda, zdziałane przy grobie Jana Kantego w kościele św. Anny. Jego działalność naukowa nie jest znana.

I.

1. Miracula S. Joannis Cantii. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI w *MPH*. T. 6 s. 484-533.

III.

KĘTRZYŃSKI W.: Miracula S. Joannis Cantii (Wstęp). W: *MPH*. T. 6 s. 481-483; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich. T. 3. Lw. 1923 s. 354; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznaniensia*. P. 1965 s. 91; RECHOWICZ M.: Jan Kanty. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 543, 545; WITKOWSKA A.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 354. — Statuta necnon liber promotionum, s. 37; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 103, 208, 250, 267; Conclusiones Univ. Crac. s. 26, 29, 33.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Legnicy (ok. 1350 — ok. 1413), profesor Uniw. Praskiego i Krakowskiego, postyllograf, egzegeta.

Był synem śląskiego mieszczanina Hildebranda i starszym bratem Jana z Kluczborka, profesora Akademii Krakowskiej. Studia uniwersyteckie podjął w Pradze ok. 1371 r., stopień bakałarza sztuk uzyskał pod kierunkiem Mensona z Beckhausen 27 II 1374 r., a mistrzem został 13 I 1379 r. jako uczeń jednego z najwybitniejszych profesorów Konrada z Soltau. Następnie podjął wykłady na praskim Wydziale Sztuk Wyzwolonych, objaśniając m. in. w 1386 r. Etykę Nikomachejską, ściśle według komentarza augustianina Henryka z Alemanii. Będąc profesorem, a w semestrze zimowym 1389/90 r. dziekanem wspomnianego Wydziału, studiował na Wydziale Teologicznym, na którym otrzymał w 1397 r. licencjat. Jako profesor teologii występował w 1400 r. Poza tym pełnił obowiązki kaznodziei w kościele św. Galla na Starym Mieście. W swej działalności kaznodziejskiej nawiązywał do reformistycznych idei znanego praskiego kaznodziei pokutnego Konrada Waldhausena.

W Pradze powstał zachowany dorobek pisarski Macieja. W 1400 r. napisał swe główne dzieło „Postilla magna super epistolas dominicales totius anni", obszerny zbiór kazań poprzedzonych tekstem epistoł, a uzupełnionych komentarzami teologicznymi. Wielką popularność w XV w. zyskała jego „Postilla parva", zawierająca teksty epistoł i kazań wyjęte z „Postilla magna", z pominięciem komentarzy naukowych. Z twórczości Macieja zachowało się jeszcze kilka kazań, w tym znana mowa żałobna na pogrzebie arcybiskupa praskiego Jana z Jensteinu, a także komentarze do listów św. Pawła Apostoła do Rzymian i I do Koryntian oraz kilka kwestii teologicznych.

W czasie głośnego rozłamu na podłożu doktrynalnym i narodowościowym wśród studentów Uniwersytetu Praskiego opuścił Maciej ok. 1409 r. Pragę i przybył do Krakowa, mimo że większość Ślązaków udała się do Lipska. Ok. 1412 r. został wpisany w poczet profesorów Akademii Krakowskiej, nie wiadomo jednak, czy podjął wykłady na Wydziale Teologicznym. Ponieważ dane źródłowe o Macieju urywają się na r. 1413, przypuszcza się, że w tym czasie umarł.

I.

1. Sermo in exequiis Johannis de Jenstein. Powst. czerwiec 1400. Wyd. G. SOMMERFELDT: Die Leichenpredigt des Magister Matthias von Liegnitz auf den Tod des Prager Erzbischofs Johann von Jenstein. *Mitteilungen d. Vereins f. Geschichte d. Deutschen in Böhmen.* Jg 42: 1903, s. 269.
2. Postilla magna super epistolas dominicales totius anni. (Inc.: Circumfulsit eum lux). Powst. 1400 r. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 8235; sygn. Clm 18718; Rkps Bibl. Benedyktynów w Göttweig, sygn. 303; sygn. 304.
3. Postilla parva super epistolas dominicales. (Inc.: Videte, quoniam non mihi soli laboravi). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1562; sygn. 1564; sygn. 1622; Rkps Bibl. Kap. w Kielcach, sygn. Ms 5, f. 1ra-211 vb. Toż. w wielu innych bibliotekach.
4. Quaestio: Utrum agens contra conscienciam erroneam plus peccat quam sequens eam. Powst. pocz. XV w. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 285, ff. 292.
5. Quaestiones theologicae. Powst. 1395 r. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 17784, f. 127-145; sygn. Clm 23788.
6. Commentarius ad Romanos. Rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 103.
7. Commentarius ad I Corinthios. Rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 104.
8. Sermo de Annunciacione. Rkps Bibl. Miejskiej w Brunświku (Braunschweig), sygn. Cod. 55.
9. Sermones. (Inc.: In diebus illis, audivi vocem...). Rkps Bibl. Uniw. w Grazu, sygn. 1093.
10. Concordantia evangelistarum de passione Domini. Powst. pocz. XV w. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 303.

II.

1. Lectura super Summa Heynrici de Alemania Ethice Nicom. Aristotelis. (Inc.: Circa principium huius est advertendum). Powst. w 1386 r. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X F 15.

III.

ZWIERCAN M.: Maciej z Legnicy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 22-23, tamże literatura. — Ponadto: BAUCH G.: Schlesien und die Universität Krakau im XV und XVI Jh. *Ztschr. d. Vereins f. Gesch. Schles.* Bd 41: 1907 s. 105; VYDRA B.: Polska středoveka literatura kazatelska... Vėstnik kralovske česke společnosti nauk. Praha 1927 č. 2 s. 120; WOSTRY W.: Schlesier an der Universität Prag. *Ztschr. f. Gesch. Schles.* Bd 66: 1933 s. 19; BYLINA S.: Maciej z Legnicy, śląski propagator pism Konrada Waldhausena. *Sobótka.* R. 17: 1962 nr 3-4 s. 334-344; KADLEC J.: Die Bibel im mittelalterlichen Böhmen. *Archives d'histoire doctrinale litteraire.* T. 31: 1964 s. 99; BYLINA S.: Wpływy Konrada Waldhausena na ziemiach polskich w drugiej połowie XIV i pierwszej połowie XV wieku. Wr. 1966 s. 59-66; WŁODEK Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich. Wr. 1974 s. 6, 13-14; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 385.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Łabiszyna h. Łaska (ok. 1400 — między 1452-1456), dziekan kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów i kwestyj teologicznych.

Urodził się ok. 1400 r. w Łabiszynie k. Bydgoszczy, najprawdopodobniej jako syn Macieja, wojewody brzesko-kujawskiego. Szkołę parafialną ukończył w rodzinnej miejscowości. Wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej w 1419 r. Bakałarzem sztuk wyzwolonych został w 1421 r., a magistrem w 1425 r. Wykładając filozofię, został w 1427 r. członkiem Kolegium Większego, a w 1429 r. prepozytem tego Kolegium.

Za jego prepozytury spisano najstarsze statuty Collegium Maius, które stały się wzorem dla statutów innych kolegiów uniwersyteckich w Krakowie. W latach 1431-1445 pełnił obowiązki bibliotekarza Collegium Maius. Ostatniego marca 1431 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W semestrze zimowym 1432 r. pełnił funkcje dziekana Fakultetu Filozoficznego. Równocześnie studiował teologię, zyskując w 1434 r. stopień bakałarza, w 1445 r. licencjata, a w 1446 r. doktora i profesora teologii. Wykłady na Wydziale Teologicznym podjął w 1436 r. w trakcie studiów teologicznych. Jako bakałarz teologi był już kanonikiem kolegiaty uniwersyteckiej Św. Floriana, a w 1439 r. otrzymał kustodię tejże kolegiaty. W semestrze zimowym 1440/41 i letnim 1441 wchodził Maciej w skład komisji, wybranej z grona krakowskich profesorów, dla przejrzenia przywilejów i statutów uniwersyteckich. W tymże 1441 r. zasiadał, jeszcze jako bakałrz, wśród mistrzów, którym powierzono przygotowanie traktatu na sobór w Bazylei.

Promotorem i opiekunem naukowym Macieja był na filozofii i teologii Benedykt Hesse, po którym Maciej został w 1449 r. dziekanem kolegiaty św. Floriana. Kolegami Macieja w czasie studiów teologicznych byli Tomasz Strzempiński i Jakub z Paradyża. W 1449 r. był Maciej rektorem Akademii, reprezentując ją m. in. na uroczystościach w katedrze wawelskiej 1 X 1449 r. z okazji uzyskania kardynalatu przez Zbigniewa Oleśnickiego. Wygłosił wówczas w czasie mszy piękną mowę, sławiącą zasługi nowego kardynała.

Biografowie Macieja podkreślają, że był profesorem bardzo oddanym swej uczelni, zabiegał o poszanowanie praw i statutów Akademii, a mistrzów i studentów nakłaniał do pilności i starania o rozwój cnót moralnych. W Bibliotece Jagiellońskiej zachowały się 64 teksty filozoficzne i teologiczne pióra Macieja oraz 17 kodeksów należących do jego księgozbioru. Nie jest znana dokładnie data zgonu Macieja, umarł między 26 VII 1452 a przed 1456 r.

I.

1. Wykład wstępny do „Sentencji" Piotra Lombarda. Fragment wyd. Z. WŁODEK. W: *Filozofia a teologia.* Wybór tekstów krakowskich z wykładów wstępnych do „Sentencji" P. Lombarda z XV w. *Mater. do hist. filoz. średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 78-93.

2. Principium in Bibliam. (Inc.: In nomine... In actu praesenti...). Powst. w 1434 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 356-361.

3. Disputatio theologica. (Inc.: Utrum Christus de Virgine natus...). Powst. po 1443 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 222-233v.

4. Glossa marginalis in homiliarum secundum Paulum Diaconum. Powst. po 1534 r. (Inc.: Pro Introductione istius evangelii...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1390, f. 228-284.

5. Quaestio disputata de beatitudine animarum separatarum. (Inc.: Quaeritur, utrum beatitudo...). Powst. 1434-1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 148-170.

6. Quaestio disputata de missione Spiritus Sancti. (Inc.: Utrum Spiritus Sancti missio...). Powst. ok. 1434-1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 170v-174, 180-183v.

7. Principia in IV libros Sententiarum. (Inc. In nomine... Solem nube tegam). Powst. w 1443-1444 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 136-147, 349-353v, 364-370v; Toż rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 35-72, 75-87v.

8. Quaestio pro finali conclusione libri IV Sententiarum. (Inc.: Circa distinctionem ultimam...). Powst. w 1444. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 90-99v.

9. Quaestiones in IV-um librum Sententiarum. (Inc.: Circa distinctionem primam...). Powst. w 1444 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 107-246.

10. Quaestiones disputatae de angelis. (Inc.: Utrum angeli in coniunctis...). Powst. w 1445 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 247-269v.

11. Quaestio disputata de angelis. (Inc.: Utrum tota natura angelica...). Powst. po 1445 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 271--307v.

12. Quaestio disputata de impletione divinae legis. (Inc.: Utrum supra impletionem divinae legis...). Powst. po 1445 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2234, f. 311-343v.

13. Principium aulicum. (Inc.: Quia secundum beatum Chrisostomum...). Powst. w 1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 2231, f. 439-450v.

14. Collecta super Evangelium secundum S. Joannem. (Inc.: Quis est electus, quem praeponam ei). Powst. po 1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1273, f. 1-537a. Toż rkps Bibl. Jag., sygn. 1455, f. 1-907.

15. Commentum in IV libros Sententiarum. (Inc.: Cupientes aliquid...). Powst. po 1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1456, f. 9-847.

16. Quaestio disputata theologica. (Inc.: In nomine... In praesenti actu tria sunt facienda...). Powst. po 1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 184-204v.

17. Quaestio disputata pro actu facultatis theologicae. (Inc.: In nomine... In actu isto...). Powst. po 1446 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 307v-324v.

18. Recommendatio rectoris Jacobi de Stradomia. (Inc.: In nomine... Pro recommendatione... novi rectoris...). Powst. w 1447 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 82--86.

19. Sermo pro obitu Laurentii de Rathibor. (Inc.: In nomine... Pro brevi recommendatione...). Powst. w 1448 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 74-81v.

20. Oratio rectoris pro introductione statutorum. (Inc.: In nomine... Pro introductione eorum...). Powst. w 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 100-109v; f. 112--116 (2 redakcja).

21. Oratio rectoris. (Inc.: Nomine... Hortatus est...). Powst. w 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 49-52v.

22. Quaestio theologica. (Inc.: Utrum homo habens gratiam...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 37-40.

23. Quaestio theologica. (Inc.: Utrum quilibet homo...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 41-44.

24. Expositio cum quaestionibus super prologum Primi Sententiarum... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 120-126.

25. Disputatio theologica de sacramento Eucharistiae. (Inc.: Utrum corpus Christi...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 207--208, 211-213v, 215-221.

26. Collatio in universitate facta. (Inc.: Nomine... Pro collatione hodierna...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 286-290.

27. Collatio in universitate facta. (Inc.: In nomine... Pro collatione hodierna in praesentia...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 290-293v.

28. Quaestio. (Inc.: Utrum animae humanae...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 325-327v.

29. Quaestio vespertina. (Inc.: Quia iam in quaestione praecedenti...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 327v-332.

30. Duae quaestiones theologicae. (Inc.: Utrum indulgentiis concessis...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 333ra-347vb.

31. Fragmentum recommendationis sacrae scripturae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 361v.

32. Quaestio disputata de sacramentis. (Inc. Utrum sacramenti legis scripta...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 389-400.

33. Notulae de praeceptis Veteris Testamenti. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 400v-408.

34. Sermo in secunda feria post Pentecostes cum quatour quaestionibus. (Inc.: Beatus Augustinus in omelia dicit...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 436--438v.

35. Sermo de septem peccatis capitalibus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2247 f. 121v--124v.

II.

1. Expositio et glossa in X libros Ethicorum Aristotelis. (Inc.: Liber primus moralis philosophiae...). Powst. po 1425 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 714, f. 2-86v, (glosa 1-86v).

2. Recommendatio baccalariorum: Joannis de Crobia et Jacobi de Szadek. (Inc.: Quantum ad tertium...). Powst. w 1429 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 57--59v.

3. Oratio decani. (Inc.: In nomine... Et quia unum quodque devians...). Powst. w 1432 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 278--280.

4. Quaestio et recommendatio magistrorum: Blasii de Crobia, Joannis de Cracovia, et Pauli de Cracovia. (Inc.: Expedito primo...). Powst. w 1432 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 60-63v.

5. Recommendatio baccalarii Gregorii de Crasso. (Inc.: Sophisma: Omnes laetantur et ego...). Powst. 1432 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 144-146v.

6. Recommendatio baccalarii Michaelis de Clepardia. (Inc.: Quantum ad tertium...). Powst. w 1432 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 147-149v.

7. Recommendatio magistri Joannis de Jędrzejów. (Inc.: In nomine... Quantum ad tertium...). Powst. w 1437 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 31v-35; f. 428-429 (1 redakcja niedokończona).

8. Recomendatio baccalarii Nicolai Nicolai ignoti, eadem retractata recommendatio baccalarii Pauli de Raciąż. (Inc.: Reverendi magistri... Pro brevi recommendatione...). Powst. w 1444 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 381-381v.
9. Recommendatio magistri Nicolai de Cracovia. (Inc.: Quantum ad tertium agressurus...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 25-30v; f. 294-299 (inna redakcja tej mowy).
10. Quaestio disputata astronomica. (Inc.: Quaestio: Utrum draconem volantem...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 53--54v, 55-55v.
11. Recommendatio baccalarii Nicolai de Cracovia (?). (Inc.: Quantum ad tertium... Boethius De consolatione philosophiae...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 66-70v; 72-73v, (1 redakcja).
12. Recommendatio rectoris ignoti et eius responsio. (Inc.: In nomine... Beatus Bernardus dicit...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 88-99v.
13. Recomendatio cum quaestionibus magistrorum ignotorum. (Inc.: In nomine... In praesenti actu quatuor...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 234-243v.
14. Quaestio disputata de simplicitate primi motoris. (Inc.: Utrum primus motor...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 250--251v.
15. Sophisma et quaestio pertinentes ad actum universitatis (Inc.: Totalis mundus est unum ens...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 252-253.
16. Recommendatio baccalarii ignoti. (Inc.: Recte factorum verus fructus...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 254-258 v.
17. Quaestio astronomica. (Inc.: Utrum totale caelum...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 260-263.
18.Sophisma et quaestio pertinentes ad actum universitatis. (Inc.: In nomine... In isto actu...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 264-276v.
19. Recommendatio baccalarii nobilis signi Jastrzębiec. (Inc.: Expeditis duobus, venio ad tertium...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 268-273v.
20. Sophisma et quaestio pertinentes ad actum universitatis. (Inc.: In nomine... In praesenti actu...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 274-274v.
21. Quaestio pertinens ad actum universitatis. (Inc.: Quantum ad secundum quaestio proponenda...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 275-276.
22. Quaestio pertinens ad actum universitatis. (Inc.: In nomine... In actu praesenti...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 282-284.
23. Quaestio et determinatio pertinens ad actum universitatis. (Inc.: In nomine... Isto actu...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 300-302v.
24. Quaestio. (Inc.: Utrum ad salvandum illa...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 302v-303v.
25. Duae quaestiones pertinentes ad actum in facultate artium. (Inc.: In nomine... In praesenti actu...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 372-376.
26. Recommendatio cum sophismate et quaestione in facultate artium. (Inc.: In nomine... In praesenti actu tria...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 379-380.
27. Sophisma cum quaestione pertinentes ad actum in facultate artium. (Inc.: Corpora caelestia...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 383-385v.
28. Duo sophismata et una quaestio pro actu facultatis artium. (Inc.: Sol. est planeta calefactibus). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 387-388v.
29. Determinatio magistri pertinens ad quaestionem disputatam pro actu in facultate artium. (Inc.: Posita per magistrum intentione...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2231, f. 413-417, 419-425v.
30. Notae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2247, f. 143-145, 173v-174a, 177-178 passim do 190, 229 passim do 238v, 285v-288v, 319--320v, 352-353, 440-445, 461-461v, 465v, 474, 492v, 543v-544, 548, 557a, 560, 566a, 601v-602.

III.

WŁODEK Z.: Maciej z Łabiszyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 27, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV w. Kr. 1898, s. 107, 144-145, 148, 161, 164--165; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 45--46, 58, 252-253, 286; T. 2. s. 73; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 423-424; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Petersburg 1904 s. 230, 302, 317, 341; T. 2. Lw. 1923 s. 170, 366, 368; MICHALSKI K.: Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w pierwszej dobie jego istnienia. *Nasza Myśl Teologiczna.* T. 2: 1935 s. 38; STEGMÜLLER F.: Repertorium commentariorum in Sententias Petri Lombardi. Würzburg 1947, nr 97; TENŻE: Repertorium biblicum medii aevi. T. 6. Matriti 1958 nr 9497; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznaniensia.* P. 1965 s. 86-87; MARKOWSKI M.: Spis osób

wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 147, 162, 172, 183, 187-189, 191, 229, 231, 232, 233, 255, 263; TENŻE: Krakowskie komentarze do „Fizyki" Arystotelesa zachowane w średniowiecznych rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej. *Stud. Mediew.* T. 7: 1966 s. 114, 122; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist Bibl. Jag.* T. 1 s. 38-39, 41, 47, 87, 92, 100-101; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI wieku. Wr. 1966 s. 44, 52, 72, 77-80, 229, 268, 273, 276; WŁODEK Z.: Krakowski komentarz z XV wieku do „Sentencji" Piotra Lombarda. Cz. 1. *Stud. Mediew.* T. 7: 1966 s. 132-133; TAŻ: Maciej z Łabiszyna. W: *Enciclopedia Filosofica.* T. 4. Firenze 1967 s. 438; TAŻ: Filozofia a teologia. Wybór tekstów z krakowskich wykładów wstępnych do „Sentencji" Piotra Lombarda. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 42; REBETA J.: Komentarz Pawła z Worczyna do „Etyki Nikomachejskiej" Arystotelesa z 1424 r. Wr. 1970 s. 47 i passim; PRZYMUSIAŁA A.: O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego Michalskiego. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 132; ZATHEY J.: Maciej z Łabiszyna. W: *Słow. prac. książki pol.,* s. 549; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 386; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 115, 118, 119, 121. — Statuta nec non liber promotionum, s. 13, 17, 24; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Wyd. Ż.[PAULI]. T. 1. Kr. 1870 s. 190-191, 193; T. 2. Kr. 1873 s. 28, 41, 130, 131, 137; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 44, 122; Conclusiones Univ. Crac. s. 4, 9, 10, 14; Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Wyd. K. KACZMARCZYK. Kr. 1953 nr 90, 107, 111, 132, 136.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Milejewa (XV w.), wikariusz katedry krakowskiej, hagiograf.

Syn Stanisława, był wikariuszem i altarystą w katedrze krakowskiej. Miał tytuł notariusza ap. Na polecenie bpa krakowskiego Z. Oleśnickiego i jego kapituły spisywał w latach 1454-1465 cuda, zdziałane przy grobie błog. Prandoty z Białaczowa. Inne szczegóły życia nie znane.

I.

1. Miracula Ven. Prandothae, episcopi Cracoviensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 4 s. 442-500 i w osob. odb. Lw. 1884 4° s. 64. Polskie tłum. ogł. M. GŁADYSZEWICZ: Życie błog. Prandoty z Białaczowa, biskupa krakowskiego. Kr. 1845 s. 89-192.

III.

Maciej z Milejowa. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 18 s. 593; KĘTRZYŃSKI W.: Miracula Ven. Prandothae, episcopi Cracoviensis. W: *MPH.* T. 4 s. 439-442; MITKOWSKI J.: Jan Prandota z Białaczowa. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 573; WITKOWSKA A.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 354.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Pełczyna (z Pyzdr) († po 1500), benedyktyn, kronikarz.

Pochodził z Pełczyna (dziś Pałczyn) k. Pyzdr. Pisał się z Pełczyna, a czasem dodawał „albo z Pyzdr". Studiował w Akademii Krakowskiej, zostając w 1453 r. bakałarzem sztuk wyzwolonych. W tymże roku wstąpił do zakonu benedyktynów na Łysej Górze, a w następnym otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1459-1460 przebywał w prepozyturze klasztoru świętokrzyskiego w Mniszku, zajmując się m. in. przepisywaniem ksiąg dla biblioteki klasztornej. W następnych latach był kustoszem i konserwatorem biblioteki klasztoru świętokrzyskiego. Został przeorem tego klasztoru, a w 1490 r. wybrano go opatem na 7 lat.

Maciej przejawiał żywe zainteresowania historyczne, które wyniósł ze studiów krakowskich. Do przepisywanego w czasie studiów kodeksu (Rkps Bibl. Czart., sygn. 1315) z Kroniką Wincentego Kadłubka, (do

której dopisał ostatnie zdania) i fragmentami komentarza Jana z Dąbrówki, który to kodeks przeszedł po wstąpieniu Macieja do zakonu na własność klasztoru na św. Krzyżu, wpisał później „Rocznik świętokrzyski" zwany też „Rocznikiem mansjonarzy krakowskich", a także katalogi arcybiskupów gnieźnieńskich i biskupów krakowskich, które uważa się za jego dzieło. W kodeksie tym, będąc w klasztorze, zapisał rodzaj kroniki-pamiętnika pt.: Spominki zakonnika świętokrzyskiego. Dla biblioteki świętokrzyskiej przepisał Statuty Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły i Kazimierza Jagiellończyka oraz zespół polskich statutów synodalnych. (Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 816). Skopiował też kilka dzieł św. Augustyna i św. Anzelma. Jako kustosz biblioteki porządkował jej zbiory, a będąc opatem sporządził katalog całości ksiąg. Maciej zmarł po 1500 r.

I.

1. Spominki zakonnika świętokrzyskiego. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W: *MPH*. T. 3 s. 412-414.

III.

ZWIERCAN M.: Maciej z Pełczyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 33-34, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej z Raciąża († ok. 1483), kanonik włocławski, autor kazań.
Urodził się w Raciążu na Kujawach (dziś Raciążek), jako syn mieszczanina Andrzeja. W latach 1420-1432 studiował na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej, gdzie został bakałarzem w 1423 r., a magistrem w 1432 r. Następnie, wykładając na wspomnianym Wydziale, studiował prawo kanoniczne. Po uzyskaniu licencjatury dekretów, bp włocławski. W. Oporowski zaproponował mu w 1439 r. godność scholastyka włocławskiego, faktycznie jednak wprowadził go tylko na kanonię gremialną, prawdopodobnie ze względu na plebejskie pochodzenie Macieja. Tytułu doktora dekretów używał od 1451 r. W kapitule wyróżniał się wiedzą i zdolnościami, dlatego też bywał delegowany do szeregu zadań i misji kościelnych, a także politycznych. Od 10 I 1473 r. sprawował przez kilka lat urząd wikariusza generalnego w swej diecezji. Utalentowany kaznodzieja, pozostawił zbiór łacińskich kazań niedzielnych. Każde kazanie uzupełnił dodatkiem, przeznaczonym dla czytelnika-teologa. Przypisuje się Maciejowi autorstwo traktatu w obronie Związku Pruskiego (z 1451 r.). Zmarł między 3 VIII 1483 a 7 I 1484 r.

I.

1. Sermones. Rkps Bibl. Publ. w Leningradzie, sygn. I Quarto 1251, f. 2-213. Opisał i fragm. wydał A. BRÜCKNER: Kazania średniowieczne. Cz. 3. W: *Rozpr. AU Wydz. Filolog.* T. 25: 1897 s. 124-130.

II.

1. Traktat pochwalający konferencję ziemian i mieszczan z ziemi pruskiej jako sprawiedliwą i zbożną. Wyd. K. GÓRSKI. W: Polski traktat polityczny z XV wieku w obronie Związku Pruskiego. *Rocz. Olszt.* T. 8: 1968 s. 154-173. Autorstwo prawdopodobne.
2. Mocne boskie tajemności (pieśń). Wyd. A. BRÜCKNER. W: Drobne zabytki języka polskiego XV w. *Rozpr. AU Wydz. Filolog.* T. 25: 1897 s. 217. Autorstwo wątpliwe.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 146, tamże literatura; ZWIERCAN M.: Maciej z Raciąża. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 34-35, tamże literatura. — Ponadto: CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1. s. 145-146; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 387; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 299.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciej ze Sąspowa (†1472), kanonik świętofloriański na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, egzegeta, komentator Sentencji P. Lombarda.

Data urodzenia Macieja, syna Stanisława, ze wsi Sąspów k. Ojcowa, jest nieznana. Zapisał się na Akademię Krakowską w 1426 r., długo studiując na Wydziale Artium, gdyż bakałarzem został w 1432 r., a magistrem w 1437 r. Był profesorem, a w latach 1445-1458/59 dziekanem wspomnianego Wydziału. Przynajmniej od 1451 r. był kanonikiem kolegiaty Św. Floriana na Kleparzu. Studia teologiczne rozpoczął przed 1445 r., otrzymując w 1447 r. bakalaureat, licencjat przed 1458 r., a doktorat 28 XI 1460 r. W 1467 r. został wybrany wicerektorem Akademii. Na Fakultecie Teologicznym wykładał w 1448 r. Listy św. Pawła, a w 1449 r. Dzieje Apostolskie, Listy Katolickie i Apokalipsę św. Jana. W 1454 r. komentował Ewangelię św. Jana, a w latach 1455-1457 objaśniał Sentencję P. Lombarda. W 1458 r. omawiał ekspozycję św. Bonawentury do księgi Eklesjastesa, a od 1460 r., w którym otrzymał katedrę teologii, komentował Pieśń nad Pieśniami, którą to pracę przerwała mu śmierć w połowie 5 rozdziału. Wszystkie wymienione wykłady zachowały się w autograficznych rękopisach Macieja. Jego komentarze są, zgodnie z duchem epoki, przeważnie kompilacjami z dzieł różnych autorów. Maciej zmarł między 15 III 1472 a 28 V 1473 r.

I.

1. Principium et glossa in Epistolas S. Pauli Apostoli. (Inc.: In praesenti, ut animus noster alliciatur...). Powst. w 1448 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 210-211 v, glossa f .212-340v.

2. Glossa in Acta Apostolica. Powst. w 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 340-391v.

3. Glossa in Epistolas canonicas. Powst. ok. 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 392-419.

4. Glossa in Apocalipsim S. Joannis Apostoli. Powst. w 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 419-466v.

5. Principium in Evangelium S. Joannis Apostoli. Powst. w 1454 r. Autorstwo kwestionowane. Rkps. Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 132r-v.

6. Expositio et glossa in Ewangelium S. Joannis Apostoli. (Inc.: Sed in hoc esset verum...). Powst. w 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 132v-205, glossa f. 132v-205.

7. Commentum in I-m, II-m, IV-m Sententiarum. (Inc.: Ad gloriam immensae...). Powst. w 1455-1457 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2203, f. 1-313v. — Toż, sygn. 2241, f. 1-316v.

8. Principium et glossa in Expositionem S. Bonaventurae in Ecclesiasten. (Inc.: Et quia aggressurus sum...). Powst. w 1458 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2260, f. 1-9; glossa 9v-88.

9. Principia et expositiones in Canticum canticorum. (Inc.: Praesupposita more brevitatis...). Powst. w latach 1460-1472. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2347, f. 145-151. — Toż. sygn. 1457, f. 1-866. — Toż, sygn. 1265, f. 1-840. — Toż, sygn. 1266, f. 1-891.

10. Nota na tematy eklezjologiczne. (Inc.: Domus materialis est ecclesia...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 125.

11. Nota na tematy ewangeliczne. (Inc.: Illae mulieres cognoverunt eum...). Dyplom Bibl. Jag., nr 63v.

12. Sermones super Epistolas et Evangelia. (Inc.: Ecce Salvator tuus venit). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1611, f. 1-389d.

13. Expositio in Canticum canticorum. (Inc.: Osculetur me osulo oris sui). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2347, f. 152-381.

II.

1. Nota na temat chorób. (Inc.: Febris quatuor dicitur...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2313, f. 125v-126v.

2. List do Jana z Dąbrówki z 1467 r. (Inc.: Reverende in Christo pater...). Dyplom Bibl. Jag., nr 63.

3. List do nieznanego adresata. Bez daty. (Inc.: Venerabilis domine ac amice carissime...). Dyplom Bibl. Jag., nr 63 verso.

III.

WŁODEK Z.: Maciej ze Sąspowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 36, tamże litera-

tura. — Ponadto: BANDTKIE J. S.: Historia Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1821 s. 8; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 58; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV w. Kr. 1897 s. 4, przyp. 3, s. 117, przyp. 1; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 264; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 3. Lw. 1923 s. 172, 369, 371; MICHALSKI K.: Tekst, osobistość i prąd w filozofii średniowiecznej. W: *Pamiętnik IV Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu*. P. 1925 s. 11; TENŻE: Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w pierwszej dobie jego istnienia. *Nasza Myśl Teologiczna*. T. 2. W. 1935 s. 45; STEGMÜLLER F.: Repertorium commentariorum in Sententias Petri Lombardi. Würzburg 1947 nr 534-535, 703; 1073; TENŻE: Repertorium biblicum medii aevi. T. 3. Matriti 1951 nr 5556-5558. MARKOWSKI M.: Spis osób. wyk. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168; 194, 236; TENŻE: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana*. T. 2. Wr. 1971 s. 458 i nn.; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 113, 116, 118, 119, 121-123. — Statuta nec non liber promotionum, s. 9, 18, 23, 25, 29, 37, 51; Statuta Theologicae Facultatis Cracoviensis. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. do Dziej. Liter. Ośw.* T. 1 s. 21; Codex diplomaticus Universitatis Studii Cracoviensis. Wyd. Ż. PAULI. T. 1. Kr. 1870 nr 18; T. 2 nr 166, 218; T. 3. Kr. 1880 nr 234, 235, 238, 239, 240; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 6, 59, 63; Acta rectoralia Univ. Crac. T. 1 nr 56, 94; Conclusiones Univ. Crac. s. 25, 28, 31, 32; Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Wyd. C. KACZMARCZYK. Kr. 1953 nr 132, 199, 200, 207, 260.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Maciejczyk Joachim Feliks (1842-1923), reformat, historyk swego zakonu.

Urodził się 21 VIII 1842 r. we wsi Kańczuga k. Oświęcimia jako syn oficjalisty dworskiego Jana i Marii z d. Jędrzejko. Po ukończeniu 4-tej klasy szkoły głównej w Kętach wstąpił do niższego seminarium reformatów w Jarosławiu, gdzie przez 2 lata (1858-1860) przerabiał klasę 5-tą i 6-tą. Dnia 25 VIII 1860 rozpoczął nowicjat w Rawie Ruskiej w Prowincji Galicyjskiej reformatów. Do klasy 7-mej i 8-mej uczęszczał w Przemyślu w latach 1861-1863, tam również rozpoczął teologię w Seminarium Diecezjalnym. Już jednak na początku 1864 r., po zakończeniu pierwszego semestru, przeniósł się do Instytutu Teologicznego dla zakonników we Lwowie. Dnia 23 XII 1865 r. złożył śluby wieczyste, a 19 III 1866 r. otrzymał we Lwowie święcenia kapłańskie. Ostatni rok teologii kończył na Uniw. Jagiellońskim (1866-1867).

Od 1867-1869 przebywał w Krakowie jako kaznodzieja oraz nauczyciel w klasie 7-mej i 8-mej wewnętrznego gimnazjum. W roku 1869-1870 mieszkał w Jarosławiu jako kaznodzieja, a 1870-1871 w Wieliczce jako magister nowicjatu. Od 1871 r. był gwardianem kolejno: w Przemyślu (1871-1873), w Jarosławiu (1873-1878) i w Wieliczce (1878-1882). W tym także czasie, w latach 1875-1878 oraz 1881-1882, wchodził do zarządu prowincji jako definitor. Dnia 25 V 1882 r., po rezygnacji Laurentego Ciepłińskiego z urzędu prowincjała, wybrano Maciejczyka wikariuszem prowincji. Na kapitule w Jarosławiu, której przewodniczył generał zakonu Bernardyn Dal Vago, Maciejszyk został wybrany prowincjałem. Na tym stanowisku pozostawał 3 kolejne kadencje, do 1893 r. W latach 1893-1896 pełnił obowiązki kustosza, tzn. zastępcy prowincjała, a w latach 1896-1899 sekretarza prowincji. W tym 6-leciu mieszkał w Wieliczce jako gwardian.

W 1899 r. z woli władz centralnych zakonu nastąpiło połączenie prowincji reformatów z prowincją bernardynów. Zastępcą prowincjała tej

połączonej prowincji został Maciejczyk. Równocześnie był magistrem kleryków w klasztorze św. Andrzeja we Lwowie. W 1902 r. kuria generalna zakonu mianowała go komisarzem Ziemi św. na Galicję i ten obowiązek wypełniał do 1911 r. W latach 1903-1911 mieszkał w klasztorze św. Rodziny we Lwowie (przez pierwsze 3 lata jako gwardian). Dekretem Stolicy Ap. z 28 IV 1911 r. dokonano podziału prowincji w granicach, jakie miały (przed połączeniem) w 1899 r. Maciejczyk otrzymał nominację na prowincjała wskrzeszonej prowincji reformackiej. Z jego inicjatywy powstało kolegium serafickie czyli niższe seminarium duchowne we Lwowie, otwarte w 1913 r. Po ustąpieniu z urzędu prowincjała był kustoszem prowincji (1914-1921), a przez jakiś czas magistrem kleryków (1916-1918) oraz gwardianem klasztoru w Krakowie (1919-1920). Ostatnie lata swego życia spędził w Krakowie i tu zmarł 8 VI 1923 r.

Maciejczyk pozostawił po sobie liczne biografie zakonników. Niektóre z nich zostały opublikowane, znaczna jednak część pozostała w rękopisie w Archiwum Prowincji. Ma także duże zasługi w porządkowaniu bibliotek klasztornych.

I.

1. R. P. Erasmus Sobociński. W: *Acta Ord. Fr. Min.* R. 9: 1890 s. 111.

2. O. Sebastian Wolicki. W: *Wiad. Katol.* R. 8: s. 153. Autorstwo prawdopodobne.

3. Series Praelatorum Ref. Provinciae Poloniae Minoris sub titulo Beatissimae Virginis Mariae Angelorum in Imperio Russico. *Acta Ord. Fr. Min.* R. 9: 1890 s. 138-140, 153-156, 169-170, 187-188; R. 10: 1891 s. 13, 43-44, 61-62, 75-76.

4. De vita P. Sebastiani Wolicki Ord. Min. Reform. in odore sanctitatis Cracoviae die 18 Maii 1732 defuncti. W: *La Palestina e le rimanenti Missioni Francescane.* [Roma]. R. 2: 1891 s. 141-145.

5. De Patre Corgonio Sulej Polono. W: *La Palestina e le rimanenti Missioni Francescane.* [Roma]. R. 2: 1891 s. 306-307.

6. Memoriae ex Polonia Galiciana. Conversiones ad catholicam fidem per Patres Min. Obs. Reformatos obtentae in civitate Zakliczynensi ab anno 1622 ad annum 1787. W: *Le Missioni Francescane in Palestina ed in altre regioni della terra.* [Firenze]. R. 1: 1891 vol. 1 s. 92-96.

7. Memoriae ex Polonia Galiciana. Conversiones ad catholicam fidem per Patres Min. Obs. Reformatos obtentae in civitate Vielicensi ab anno 1718 ad annum 1792. W: *Le Missioni Francescane in Palestina ed in altre regioni della terra.* R. 1: 1892 vol. 2 s. 619-624.

8. Memoriae ex Polonia Galiciana. Conversiones ad catholicam fidem per Patres Min. Obs. Reformatos obtentae in civitate Becensi ab anno 1718 usque ad annum 1792. W: *Le Missioni Francescane in Palestina ed in altre regioni della terra.* R. 2: 1892 vol. 2 s. 684-687, 748-751.

9. O. Laurenty Ciepliński. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kość.* R. 4: 1896 s. 70. Autorstwo prawdopodobne.

10. P. Laurentius Ciepliński, ex-minister provincialis. *Acta Ord. Fr. Min.* R. 15: 1896 s. 59.

11. P. Mauritius Wilczyński, ex-minister provincialis. *Acta Ord. Fr. Min.* R. 22: 1903 s. 80.

12. Działalność misyjna zakonu św. O. Franciszka Serafickiego w Ziemi św. *Dzwonek III Zakonu.* R. 21: 1905 s. 149-155, 180-187, 244-251, 281-287, 304-314, 341-348, 374-379; R. 22: 1906 s. 26-29, 56-60, 89-91, 116-120, 154-155, 180-185, 214-219, 249-251, 280-284, 308-313, 344-346. — Toż. W: *Głos Ziemi Świętej.* R. 1: 1906 s. 10-17, 49-56, 89-95, 125-132; R. 2: 1907 s. 23-28, 55-65, 110-117, 154-158; R. 3: 1908 s. 27-32, 66-70, 106-112, 150-151; R. 4: 1909 s. 31-32, 70-74, 102-106, 273-275. — Toż w osob. odb. Lw. 1905 z Druk. Katolickiej Józefa Chęcińskiego 16° s. 64. — Oprac. na podstawie dzieła: Status descriptivus almae seraphicae Custodiae seu Provinciae Terrae Sanctae. Hierosolymis 1903.

13. O. Konrad Antoni Piramowicz (zm. 1896). Rkps Arch. Franc.-Reform. w Wieliczce: Księga kurend klasztoru w Wieliczce (brak pag.).

14. Nekrologia Ojców i Braci: Br. Andrzej Pyzner (1915), br. Sylwester Trawicki (1915), br. Kasjan Lach (1915), o. Walerian Gawędziński (1915), o. Edward Soczek (1915), o. Alfons Dąbrowski (1915),

br. Władysław Zydroń (1915), br. Marek Lichoń (1916), o. Florentyn Szczepanik (1916), br. Bolesław Potok (1916), br. Urban Cichoń (1917), kler. Gorgoniusz Beczyca (1917), o. Karol Lipski (1917), br. Krzysztof Rozmus (1914), o. Apolinary Szlenk (1915), o. Tadeusz Sychta (1918), br. Fideis Napieracz (1918), br. Andrzej Fröhlich (1918), br. Błażej Dunajski (1918), o. Antoni Gazda (1918), br. Peregryn Kübel (1918), br. Erazm Błaszkiewicz (1918), o. Ksawery Gurowski (1918), br. Władysław Stachura (1919), o. Leon Matera (1919), br. Daniel Wierzbicki (1919), o. Hermenegild Wiech (1919), o. Franciszek Ponikowski (1920), o. Ambroży Jamborski (1920), o. Pacyfik Zawidlak (1920), o. Metody Turkiewicz (1921), br. Placyd Wójcik (1921), o. Julian Stachurski (1921). Rkps Arch. Prow. Ref. Kr.: Akta prowincjalskie za rządów O. Zygmunta Janickiego 1914-1924 s. 64-71, 133-134, 139-141, 147-149, 183-189, 224-227, 245-249, 287-289, 307.

II.

1. Listy: [List okólny prowincjała do zakonników Prowincji, Lw. 3 VIII 1913]. Lw. 1913 8° s. 8. (Inc.: Z pomiędzy wszystkich obowiązków). — 38 listów do zakonników Prowincji z 1882-1892, 1911--1914. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta originalia I. Maciejczyk 1882-1884 nr 29, 35, 53, 82, 100, 106; Acta Originalia I. Maciejczyk 1884-1887 nr 103; Acta originalia I. Maciejczyk 1887-1893 nr 113, 114, 129; Acta provincialus... I. Maciejczyk... 1882-1890, s. 47-50, 63-65, 111-112, 115-118, 129-132; Protocollum seu liber conventus Cracoviensis Patrum Reformatorum ad S. Casimirum 1825-1899, s. 359-368, 830-386, 391-395, 397-398, 404-413, 418-421, 423-425; Protocollum conventus Cracoviensis ad S. Casimirum 1890-1954, s. 1-3, 9-16, 18--19, 22-29, 028-219, 225-227. — 96 listów do władz centralnych Zakonu w Rzymie z 1882-1893 ,1912-1913, Rkps Arch. Gen. Zakonu Braci Mn. w Rzymie: Observationes Provinciae B.V.M. Dolorosae in Galicia Austriaca, nr 291, 295-296, 299-300, 304, 307, 310, 313-320, 322-328, 335-336, 342, 343, 347, 370-374, 417-418, 420, 422, 424-425, 428, 436, 438, 443-444, 446-447, 450-454, 458, 463-464, 467, 471, 475, 476, 483-484, 501-503, 518, 525, 527, 531-532, 537, 547-549, 555-557, 560-562, 564, 570, 571, 575, 604-605, 634, 639-641, 643-652, 658, 668, 674-675, 690, 694, 735-736, 744, 761, 769, 777; Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta provincialatus... I. Maciejczyk... 1882-1890, s. 1, 29-31, 41; Rkps Acta originalia I. Maciejczyk 1911-1914 (brak pag.); Rkps Arch. Gen. Zakonu Braci Mn. w Rzymie: Provincia Immaculatae Conceptionis in Borussia 1885-1913, vol. II, nr 924-927, 938. — 2 listy do osób świeckich niezidentyfikowanych z 1884 i 1888. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta originalne I. Maciejczyk 1884-1887 nr 29, 30; Rkps Acta provincialatus... I. Maciejczyk... 1882-1890 s. 46. — 3 listy do konsystorza biskupiego w Przemyślu z 1884, 1892, 1893. Rkps tamże: Acta originalia I. Maciejszyk 1882-1884 nr 110; Acta origin. I. Maciejczyk 1887-1893 nr 159, 188. — 5 listów do konsystorza metropolitalnego we Lwowie z 1886, 1889, 1890, 1893, 1912. Rkps tamże: Acta orig. I. Maciejczyk 1884-1887 nr 119; Rkps Acta provincialatus... I. Maciejczyk... 1882-1890, s. 122, 133, 151; Rkps Acta Orig. I. Maciejczyk 1887-1893 nr 180; Rkps Acta orig. I. Maciejczyk 1911-1914 (brak pag.). — 5 listów do członków zarządu Prowincji Galicyjskiej z 1885-1890. Rkps tamże: Acta orig. Maciejczyk 1884-1887 nr 83, 98; Rkps Acta provincialatus... Maciejczyk... 1882-1890 s. 45, 135-137, 145. — 10 listów do poszczególnych zakonników Prowincji: Do K. Lipskiego z 1885. Rkps tamże: Protoccollum seu liber... 1825-1889, s. 388-390; Do R. Dominikowskiego z 1887. Rkps tamże: Acta orig. Maciejczyk 1884-1887 nr 185; Do B. Pysza z 1890. Rkps tamże: Acta provincialatus... Maciejczyk... 1882-1890 s. 138; Do Cz. Gnutka z 1890. Rkps tamże s. 141; Do H. Wiecha z 1890. Rkps tamże s. 148; Do W. Łyszczarczyka 1892. Rkps tamże: Acta orig. Maciejczyk 1887-1893 nr 176. — 1 list do konsystorza biskupiego w Tarnowie z 1888. Rkps tamże: Acta provincialatus... Maciejczyk... 1882-1890 s. 60. — 3 listy do konsystorza biskupiego w Krakowie z 1889, 1890, 1893, Rkps tamże s. 120, 149; Rkps Tamże: Acta orig. Maciejczyk 1887-1893 nr 181. — 1 list do zakonników klasztoru w Krakowie z 1889. Rkps tamże: Acta orig. Maciejczyk 1887--1893 nr 78. — 3 listy do wizytatora generalnego Prowincji Galicyjskiej H. Philippa z 1890. Rkps tamże: Acta provincialatus... Maciejczyk... 1882-1890 s. 149--150, 153. — Do o. Józefa Ercole, sekretarza Kongregacji do Spraw Zakonnych z 1911. Rkps tamże: Monumenta Fratrum Minorum Provinciae B. V. M. Angelorum... 1911-1960 s. 7-10. — Do cesarza Franciszka Józefa I z 1912. Rkps tamże: Acta orig. Maciejczyk 1911-1914 (brak pag.), — 5 listów do prowincjała Zygmunta Janickiego z 1914-1915. Rkps tamże: Akta prowincjalskie za rządów Z. Janickiego 1914-1924, s. 15-16, 19-21, 101--103.

2. *Informacja dla ojca magistra braci*

laików nowicjuszów ułożona przez... (1916). Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Akta prowincjalskie za rządów o. Z. Janickiego 1914-1924 s. 118-120.

III.

Złoty jubileusz kapłaństwa O. Joachima Maciejczyka. *Posłaniec św. Antoniego.* R. 4: 1916 s. 154-155; WIŚNIOWSKI G.: Le due visite del ministro generale Bernardino Dal Vago in Polonia nel 1882-1884. *Frate Francesco.* R. 45: 1978 s. 32-37. — Arch. Gen. Zakonu Braci Mn. w Rzymie: Rkps Observationes Provinciae B. V. M. Dolorase in Galicia Austriaca nr 19, 47, 106, 148, 172, 189, 212, 269, 287, 324, 474. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Rkps Akta personalne O. Joachima Maciejczyka; Rkps Arch. Conventus Jaroslaviensis PP. Reformatorum 1699-1955, s. 464-465; Rkps Acta orig. C. Pacholik 1872-1878; Rkps Acta orig. C. Pacholik 1878-1881; Rkps Acta orig. I. Maciejczyk 1882-1884; Rkps Acta orig. I. Maciejczyk 1884-1887; Rkps Acta orig. I. Maciejczyk 1887-1893; Rkps Akta prowincjalskie Z. Janickiego 1914-1924 s. 308; SZTEINKE A.: Prowincjałowie. W: Księga pamiątkowa z okazji 50-lecia odrodzenia Prowincji M.B. Anielskiej Zakonu Braci Mniejszych, 1911-1961. Kr. 1962 s. 42-44. (Maszynopis); PYZIK Z.: Wspomnienia o Prowincji Zakonu Braci Mniejszych OO. Reformatów w Polsce. Kęty-Wieliczka 1964 s. 11-12, 100-108. (Maszynopis).

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Maciejowski Adam, pseud.: Bonawentura Ostrzycki, ks. Prawdzic, Zawalidroga, (1874-1919), kanonik kolegiaty pułtuskiej, popularyzator teologii.

Urodził się 5 VII 1874 r. w Płocku jako syn Michała i Marianny z Kuźnickich. Po ukończeniu szkół w rodzinnym mieście wstąpił w 1892 r. do miejscowego Seminarium Duchownego, gdzie po 5 latach otrzymał w 1897 r. święcenia kapłańskie. W charakterze wikariusza pracował w latach 1897-1899 w Przasnyszu, 1898-1900 w Nurze, 1900-1903 w Sierpcu, 1903-1907 w Ostrowi. Obdarzony talentem poetyckim pisał wiersze oraz inne prace, które ogłaszał w miejscowych pismach. W 1907 r. powołano Maciejowskiego na profesora śpiewu w płockim Seminarium Duchownym. W tym czasie spełniał także obowiązki wikariusza w katedrze i z dużym powodzeniem głosił kazania, które następnie publikował w różnych zbiorach. Był jednocześnie katechetą w płockim Progimnazjum Żeńskim, a od 1908 r. kapelanem szpitala św. Trójcy. W 1910 r. otrzymał godność szambelana papieskiego, w 1916 r. zaś kanonika kolegiaty pułtuskiej. W 1912 r. przeszedł na probostwo w Brwilnie k. Płocka. Od 1913 r. prowadził wykłady z literatury polskiej w Seminarium Duchownym w Płocku. Od tego też roku był katechetą prywatnej szkoły żeńskiej Zyberta. Jako gorący patriota brał żywy udział w pracy narodowej. Zmarł 27 VI 1919 r. w Płocku.

I.

1. Wady kaznodziejstwa spółczesnego. W. 1905 Druk. P. Laskauera 8° s. 31.
2. O ustawach Diecezji Płockiej. Szkic krytyczny. W. 1906 8° s. 40.
3. Rec.: J. CHARSZEWSKI: Moderniści, modernizanci, antymoderniści nasi i obcy. Płock 1910. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 8 s. 215-217.
4. Tam sięgaj, gdzie wzrok nie sięga! Myśli o postępie i szczęściu. Płock 1911 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 120.
5. Śp. ks. Bronisław Mariański. *Mies. Past. Płoc.* R. 7: 1912 nr 8 s. 214-217.
6. Obniżenie się moralności wśród ludu po parafiach oraz o środkach jej podniesienia. *Mies. Past. Płoc.* R. 13: 1918 nr 9 s. 179-185.

II.

1. Jutrznie całonocne. *Echa Płoc. Łomż.* R. 2: 1899 nr 24 s. 1.
2. Drobin. (Korespondencja). *Echa Płoc. Łomż.* R. 2: 1899 nr 43 s. 5.
3. Rec.: Rocznik Płocki. Kalendarz dla Płocka i okolicy na rok zwyczajny 1891. Płock 1891. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 na 50 s. 800.
4. Wizyta pasterska Jego E. ks. biskupa płockiego w dekanacie ciechanowskim.

Prz. Katol. R. 28: 1890 nr 49 s. 760-762; nr 49 s. 779-781; nr 50 s. 794-796; nr 51 s. 810-812.

5. Jaka jest nasza wada narodowa główna? W. 1902 Druk. B. Laskauera 8° s. 116, nlb. 8.

6. Źródło życia. Kielce 1905 Druk. „Mariawity" 8° s. 12.

7. Dwa przemówienia do ludu o miłości Ojczyzny. Płock 1906 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 32.

8. O misjach w Orszymowie. *Mazur.* R. 1: 1906 nr 21 s. 241-242.

9. Lud a duchowieństwo. W. 1906 Druk. S. Niemiry 8° s. 136.

10. O Krzyżu Chrystusowym. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 3 s. 64-69.

11. O życiu dobrym kapłana. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 4 s. 85-87; nr 5 s. 117-119.

12. O nabożeństwie kapłana do Serca Pana Jezusa. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 6 s. 141-144.

13. O najdroższej Krwi Pana Naszego Jezusa Chrystusa. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 7 s. 165-167.

14. O świętości życia kapłańskiego. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 9 s. 221-223.

15. O świętości potrzebnej kapłanowi ze względu na odprawianie Mszy św. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 10 s. 250--252.

16. O obowiązkach kapłana uświęcania siebie samego. *Mies. Past. Płoc.* R. 2: 1907 nr 12 s. 303-306.

17. W sprawie wynagrodzenia organistów słów parę. *Śpiew. Kość.* R. 12: 1907 nr 17 s. 134-136.

18. O „Unii" kapłańskiej. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 1 s. 18-20.

19. O wzrastaniu na wzór Chrystusa Pana w mądrości i w łasce, czyli o postępie w doskonałości. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 2 s. 95-96.

20. O męce Pana Jezusa i o powodach podjęcia różnorodnych cierpień i śmierci krzyżowej. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 3 s. 106-107.

21. O zmartwychwstaniu duchowym. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 5 s. 147--150.

22. O nabożeństwie do Serca Pana Jezusa. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 6 s. 171-174.

23. O miłości Najświętszego Serca Pana Jezusa. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 7 s. 174-178.

24. O Różańcu. *Mies. Past. Płoc.* R. 3: 1908 nr 10 s. 245-251.

25. O poście. *Mies. Past. Płoc.* R. 4: 1909 nr 3 s. 70-73.

26. Odpowiedź. *Mies. Past. Płoc.* R. 5: 1910 nr 10 s. 306-307.

27. Niech żywi nie tracą nadziei. Płock 1910 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 90.

28. Literatura i życie. O wpływie literatury pięknej na społeczeństwo. Płock 1910 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 76.

29. Nasza literatura a nasze stanowisko katolickie. P. 1912 Druk. Św. Wojciecha 8° s. 157.

30. O tem, co to jest oświata i jaką być powinna. *Mazur.* R. 8: 1913 nr 1 s. 8-10; nr 2 s. 27-28; nr 3 s. 43-44; nr 4 s. 58--59; nr 5 s. 75; nr 7 s. 107; nr 8 s. 122--123; nr 9 s. 139-140. — Toż w osob. odb. pt. Trzy przemówienia do ludu o tym, co to jest oświata i jaką ona być powinna. Płock 1913. Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 34.

31. Królestwo Boże w was jest. Płock 1913. Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 181.

32. Czy jest błędem pedagogicznym dawanie nagród młodzieży szkolnej? W: *Wiązanka literacka Ziemi Płockiej.* Płock 1913 s. 57-60.

33. Mowa wypowiedziana w Bazylice Płockiej z powodu zgonu Henryka Sienkiewicza dnia 22 listopada 1916 r. Płock 1916 Druk. Kuriera Płockiego 16° s. 17.

34. Przekł.: Heroizm. (Przekład z Coope'go). Płock 1916 Druk. Kuriera Płockiego 8° s. 15.

35. Hamlet i Don-Kichot. *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 51 s. 2; nr 52 s. 2; nr 53 s. 2; nr 55 s. 2; nr 56 s. 2; nr 57 s. 2.

36. Stanowisko Orzeszkowej w ruchu kobiecym. *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 149 s. 2; nr 150 s. 2; nr 151 s. 2; nr 152 s. 2; nr 155 s. 2; nr 156 s. 2; nr 157 s. 2; nr 159 s. 2.

37. Z literatury. *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 192 s. 2-3.

38. Powieść — oskarżenie. *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 214 s. 2; nr 245 s. 2; nr 247 s. 2; nr 252 s. 2; nr 258 s. 2.

39. W dniu pogrzebu Sienkiewicza. (Mowa wypowiedziana w bazylice katedralnej w Płocku 22 listopada). *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 268 s. 1-2; nr 269 s. 1-2.

40. Z rozmyślań noworocznych. *Kur. Płoc.* R. 2: 1916 nr 297 s. 2.

41. Św. Antoni Cudotwórca. *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 171 s. 4.

42. Nieuctwo czy zła wola. *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 201 s. 2-3; nr 202 s. 2.

43. Boże, coś Polskę. Streszczenie mowy ks. kan. A. Maciejowskiego wygłoszonej w bazylice katedralnej we wtorek 12 listopada. *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 259 s. 1-2.

44. List otwarty do zwolenników Frakcji P.P.S. *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 265 s. 1-2.

45. Odpowiedź na odpowiedź. *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 270 s. 3-4.
46. W sprawie pieśni „Boże coś Polskę". *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 271 s. 2.
47. Z powodu wiersza „Krzyżacy my chcemy Polski" *Kur. Płoc.* R. 4: 1918 nr 281 s. 2.
48. Geneza twórczości Sienkiewicza. *Dz. Płoc.* R. 3: 1924 nr 247 s. 2-4.

III.

Nekrologia. [Ks. Maciejowski Adam]. *Mies. Past. Płoc.* R. 14: 1919 s. 64 (Dodatek); Śp. ksiądz kan. Adam Maciejowski. *Kur. Płoc.* R. 5: 1919 nr 141 s. 1; Pogrzeb śp. ks. kan. Adama Maciejowskiego. Tamże, nr 144 s. 4; Nad świeżą mogiłą. [O ks. Maciejowskim]. Tamże, nr 146 s. 2. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1897-1919.

Ks. Michał Grzybowski

Macko Andrzej, krypt.: A.M., (1871-1921), profesor teologii dogmatycznej w Instytucie Teologicznym w Tarnowie, dogmatyk.

Urodził się 5 XI 1871 r. w Dobroniowie k. Szczyrzyca w rodzinie chłopskiej jako syn Andrzeja. Po ukończeniu szkoły średniej w Nowym Sączu, wstąpił w 1892 r. do Seminarium Duchownego w Tarnowie, gdzie studiował filozofię i teologię, a w 1895 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1895-1899 odbył studia specjalistyczne z zakresu teologii dogmatycznej na Uniw. Gregoriańskim w Rzymie, gdzie w 1899 r. uzyskał doktorat z teologii. W latach 1899-1901 był wikariuszem przy katedrze w Tarnowie, katechetą w Rzędzinie i kapelanem wojskowym. W latach 1901-1921 był profesorem dogmatyki w Instytucie Teologicznym w Tarnowie, wykładając w latach 1909-1917 również filozofię chrześcijańską. Zmarł 27 VIII 1921 r. w Tarnowie.

I.

1. Cerkiew Prawosławna. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 7: nr 12/14 s. 1903 s. 418-432; nr 18 s. 551-557; nr 19 s. 583-589.
2. Prawosławie czy katolicyzm. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 s. 437-450, 551-557, 591-596; R. 9: 1905 s. 1-6, 37-41, 321-330, 391-401.
3. Apostolskość prawosławia. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 9: 1905 s. 321-330, 391-401.
4. Dr Eryk Wasmann o ewolucjoniźmie. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 86-91, 127-133.
5. Dysputa berlińska. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 204-211, 326-332, 366-373.
6. Znaczenie encykliki o moderniźmie. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. R. 12: 1908 nr 8 s. 281-288. — Toż poszerz. Tarnów 1909 Nakł. Dwutyg. Katech. i Duszp. 8° s. 60.
7. Modernizm i protestantyzm. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 361-370.
8. Encyklika Pascendi a nauki teologiczne. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 529-534, 569-577.
9. Krytycy encykliki o moderniźmie. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 s. 649-655, 729-756.
10. Głosy za encykliką „Pascendi Dominici gregis". *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 nr 1 s. 1-8; nr 2 s. 41-46; nr 3 s. 81-86.
11. O metodzie „naukowej" Darwina niemieckiego. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 13: 1909 nr 8 s. 265-272; R. 15: 1910 nr 9 s. 297-303; dokończenie pod zm. tyt.: Filozofowie o Haecklu s. 340-346.
12. Istota chrześcijaństwa w oświetleniu Harnacka. *Aten. Kapł.* R. 3: 1911 t. 6 s. 97-114, 289-301; R. 4: 1912 t. 7 s. 1-18, 230-247.
13. Rec.: A. TANQUEREY: Synopsis theologiae dogmaticae. T. 1-3. Paris 1908-1911. *Aten. Kapł.* R. 4: 1912 t. 8 s. 465-469.
14. O ruchu modernistycznym w Niemczech. *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 s. 489-491, 502-504.
15. Rec.: A. TANQUEREY: Brevior synopsis theologiae dogmaticae. Romae 1913. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 s. 9.
16. Rec.: C. MANZONI: Compendium theologiae dogmaticae. Romae 1911-1912. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 s. 21-22.
17. Rec.: G. van MOORT: Opera dogmatica. 1907-1910. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 s. 33.
18. Rec.: M. GRABMANN: Thomas von Aquin. Eine Einführung in seine Persönlichkeit und Gedankenwelt von... München 1912. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 s. 127.
19. Rec.: M. MESCHLER: Św. Józef w

życiu Chrystusa i w życiu Kościoła. P. 1913. *Gaz. Kość.* R. 22: 1914 s. 152.

20. Ruch tomistyczny w obecnej dobie *Mies. Katech. i Wych.* R. 4: 1914/15 s. 373-382, 424-432, 540-545; R. 5: 1915/16 s. 21-27, 58-66.

21. Dysputa o scholastyce między tomistą a modernistą. *Mies. Katech. i Wych.* R. 7: 1918 s. 217-225; R. 8: 1919 s. 178-188.

22. Teologia w „Dziadach" Mickiewicza. *Prz. Teol.* R. 1: 1920 s. 12-38, 133-144, 216-233. Toż w osob. odb. Lw. 1920 8°.

II.

1. Kazanie na uroczystość Oczyszczenia Najśw. Marii Panny. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 12: 1908 s. 53-58.

2. Ty jesteś Opoka (Kazanie). W: Akademia... na cześć Jego Świątobliwości Piusa X. Tarnów 1911 s. 7-21.

3. Młodzieńcze wstań. Konferencje wielkopostne. Tarnów 1913 Druk. Z. Jelenia 8° s. 97.

4. Skarga ewangelista polski. Kazanie. Tarnów 1913 Druk. Z. Jelenia 8° s. 19.

5. Jak korzystać z Żywotów Świętych. *Gaz. Kość.* R. 21: 1913 s. 384-385, 394-396, 406-407.

6. Jak korzystać z Pisma św. w kazaniach. *Gaz. Kość.* R. 21: 1913 s. 525-526, 539-540, 550-552, 562-563.

7. Pamiątka Ukrzyżowanego. Konferencje przed Komunią św. *Gaz. Kość.* R. 22: 1914 s. 100-102, 112-113.

8. O tajemnicy Wcielenia Pańskiego. Kazanie na uroczystość Zwiastowania Najśw. Marii Panny. *Gaz. Kość.* R. 24: 1917 nr 10 s. 110-111; nr 11 s. 122-123.

9. Klucze Piotrowe. Kazanie na uroczystość św. Piotra. *Gaz. Kość.* R. 25: 1918 s. 278-282.

10. Mirjam — Maria. Nauka o Imieniu Marii. *Mies. Katech. i Wych.* R. 7: 1918 s. 296-314.

11. Co mówi Chrystus z krzyża. Konferencja wielkopostna. *Gaz. Kość.* R. 27: 1920 s. 68-69, 83-85.

12. Alleluja majowe. (Kazanie). *Gaz. Kość.* R. 27: 1920 s. 118-120.

13. Kazanie o nabożeństwie do Św. Rodziny. *Gaz. Kość.* R. 28: 1921 s. 40-41, 52-54.

14. Kazanie na dzień św. Wojciecha. *Gaz. Kość.* R. 28: 1921 s. 73-75.

15. Z naszej prasy periodycznej. *Gaz. Kość.* R. 28: 1921 s. 42-43.

III.

P[ECHNIK] A.: Śp. X. Andrzej Macko. *Gaz. Kość.* R. 30: 1923 s. 183; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna: W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2. s. 146, 175. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1893-1921. — Arch. Sem. Duch. w Tarnowie: Matricula auditorum S. Theologiae ab anno 1839-1896 k. 418-419, poz. 11.

Ks. Bolesław Kumor

Madejski (Madeyski) Idzi od św. Józefa, Józef Kazimierz (1691-1746), pijar, historyk swego zakonu, hagiograf.

Urodził się 21 II 1691 r. w woj. krakowskim w nieznanej bliżej rodzinie. Wykształcenie otrzymał w szkołach pijarskich w Podolińcu i w Rzeszowie. Do zakonu pijarów wstąpił w 1705 r. Był nauczycielem w różnych szkołach pijarskich, w tym w latach 1728-1730 kierował w Łowiczu szkołą i przez 6 lat pełnił obowiązki kaznodziei w tamtejszej kolegiacie. Następnie był wykładowcą teologii w studium zakonnym w Krakowie i kaznodzieją katedralnym na Wawelu. W latach 1734-1738 był rektorem w Łukowie, następnie w Łowiczu, a w r. 1743/4 — kierownikiem konwiktu „Szaniavianum" w Łukowie. Pod koniec życia był kaznodzieją w Międzyrzeczu i w Rzeszowie. Zmarł ociemniały 29 I 1746 r. w Kolbuszowej. Jako nauczyciel opublikował szereg panegiryków, podając niekiedy genealogie ich adresatów. Zbiory kazań, odznaczające się czystością języka i prostotą stylu, nie posiadają głębi teologicznej. Owocem zaś jego pracowitości jest szereg prac drukowanych i pozostawionych w rękopisach, poświęconych życiu i dziejom pijarów.

I.

1. Privilegia seu constitutiones apostolicae religionem Cler. Reg. Scholarum Piarum concernentes una cum collecta breviter de eiusdem religionis initiis et progressu historia a... collectae... Varsa-

viae 1736 Typ. Coll. Schol. Piarum 4° k. nlb. 1, s. 179.

2. Historia świątobliwego życia W.S.B. Józefa od Matki Boskiej Kalasancjusza zakonu Scholarum Piarum fundatora i pierwszego generała przez... napisana. W Warszawie 1744 Druk. XX. Pijarów 4° k. nlb. 6, s. 420.

3. Heroes pietatis sive viri et Scholarum Piarum vitae sanctimonia et eruditione illustres... Powst. 1737 r. Rkps Arch. Gen. Scholarum Piarum, Romae.

4. Encyklopedia teologiczna. Rkps do 1794 r. znajdował się w bibliotece pijarów w Warszawie, obecnie zaginiony.

II.

1. Ara salutis publice... in sacrificium... Constantini Szaniawski episcopi Cuiaviensis et Pomeraniae... die ipso consecrationis ecclesiae... collegii Petricoviensis Scholarum Piarum erecta... Varsaviae 1718 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 21.

2. Lapis in Montem et fastigia honorum crescens... Joannes Casimirus Bokum episcopus Culmensis et Pomesaniae... perenni famae inscriptus... Varsaviae 1719 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 20.

3. Metropolis scientiarum D. Thomas de Aquino... publico oratorio... declaratus... Varsaviae 1719 Typ. Coll. Schol. Piarum 2° k. nlb. 6.

4. Ognie triumfalne w wesołych Himeneusza pochodniach... Panny Wiktorii Szczuczanki... przy ślubnych kontraktach... z Panem Janem Stanisławem na Krzywczu Kątskim... zapalone... Warszawa 1719 [Druk. Pijarów] 2° k. nlb. 7.

5. Rex libertatis in absoluto scientiarum regno D. Thomas... proclamatus... Varsaviae 1720 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 2.

6. Agnus in Zodiaco Coeli Poloni... D. Constantinus Felicianus Szaniawski episcopus Cracoviensis... ad suam ingressu Cathedram deductus. Varsaviae 1721 Typ. Schol. Piarum 2° k. 20.

7. Princeps in regno cordium dolor lacrimarum... Stanislao in Słupow Szembek... archiepiscopo Gnesnensi... metro lugubri decantatus... Varsaviae 1721 Typ. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 17.

8. Meridies scienciarum occidens errorum D. Thomas de Aquino... proclamatus. Varsaviae 1721 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 8.

9. Korona Kolumny i Gryfa z pereł i cnót osobliwych... przy weselnym akcie... Aleksandra Walewskiego... z Petronellą Bykowską... podana. B. m. 1722 2° k. 4.

10. Phenix virtutis sapientiae et honoris... ad perennem posterorum memoriam evolans... D. Stanislaus a Słupow Szembek archiepiscopus Gnesnensis... post funera celebratus... Varsaviae 1723 [Druk. Pijarów] 2° k. 13.

11. Niebo Xiężyca i Marsa... przy ślubnych kontraktach... Michała Serwancjusza Korybuta Wiśniowieckiego... z Magdaleną Czartoryską... panegirycznym piórem... odrysowane... We Lwowie 1725 Druk. Św. Trójcy 2° k. nlb. 16.

12. Heroina mężna... Helena z Szamowskich Sołłohubowa... przy żałobnym pogrzebu swojego akcie... ogłoszona. W Warszawie 1727 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 17.

13. Kazanie na... S. Franciszka Seraficznego przy prymicjach nowego kapłana... W Warszawie 1728 Druk. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 14.

14. Gemmae heroum et heroidum, principes, praesules, optimates in archipelago magnarum prosapiarum lectae, seorsivis primum panegyricis appretiatae, demum ad nominis et gestorum aeternitatem omnes simul Krasiniani Corvi annulo insertae authore... Varsaviae 1729 Typis in Collegio Scholarum Piarum 8° k. nlb. 157.

15. Rok święty albo święta roczne po różnych katedrach i kościołach kazaniami wysławione... W Warszawie 1739 Druk. w Coll. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 3, s. 671, k. nlb. 4. — Toż... Przedrukowane. Warszawa 1751 Druk. Pijarów 2° s. nlb. 2, 654, nlb. 9. — Toż pod zm. tyt.: Kazania na niedziele całego roku z przydatkiem czworakich kazań postnych... po wtóre do druku podane. W Warszawie 1758. Druk. Schol. Piarum 4° s. nlb. 2, 800, nlb. 8.

16. Kazań świątalnych... T. 2 W Warszawie 1755 Druk. Schol. Piarum 4° s. nlb. 8, 766 i nlb. 10. T. 1 zob. poz. 15. — Toż. W Warszawie 1755 Druk. Schol. Piarum 4° s. nlb. 16, 766 i nlb. 10.

17. Rok kaznodziejski albo kazania na niedziele całego roku... W Krakowie 1741 Druk. Dominika Siarkowskiego 2° s. nlb. 8, 266 i nlb. 10. — Toż. T. 1-2. W Warszawie 1756 4° — Toż. T. 1-2. W Warszawie 1766 4°. Egzemplarze 2- i 3-go wyd. nie zostały zidentyfikowane, ESTREICHER sugeruje, że dodrukowano tylko kartę tytułową.

18. Epistolae regum, principum, praesulum, magnatum aliorumque illustrium virorum in favorem religionis Scholarum Piarum ad Summos Pontifices aliosque scriptae opera et studio... collectae anno 1733. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1554 s. 1-98.

III.

BUBA J.: Madejski Józef Kazimierz w

zakonie Idzi. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 116-117, tamże literatura. — Ponadto: LIPSKI J.: Materiały do dziejów szkolnictwa polskiego z rękopisów Muzeum XX. Czartoryskich i Biblioteki Popielów w Krakowie. Kr. 1923 s. 8 nr 24; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 563.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Magni (Magnus) Walerian Maksymilian (1586-1661), kapucyn, polemista.

Urodził się 15 X 1586 r. w Mediolanie jako trzeci syn hr. Konstantyna i Oktawii z Carcassolich. We wczesnym dzieciństwie przeniósł się z rodzicami do Pragi. W 1602 r. wstąpił do zakonu kapucynów, przybierając imię Waleriana. Studia filozoficzno-teologiczne przeszedł w Pradze i Wiedniu i w 1613 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pełnił urzędy: w 1619 r. gwardiana w Linzu i w 1623 r. w Pradze, definitora w 1623 r. i prowincjała prowincji austriacko-czeskiej w 1624. Ponadto był lektorem i mistrzem nowicjatu. W latach 1624-1628 występował czynnie przeciw dążeniom jezuitów do opanowania Uniwersytetu Karola w Pradze. W 1626 r. otrzymał nominację Kongregacji Rozkrzewiania Wiary na prefekta i wikariusza apostolskiego misji na terenach Niemiec, Czech, Węgier i Polski.

Do Polski przybył Magni po raz pierwszy w 1617 r. w związku z planem Zygmunta III Wazy osadzenia kapucynów na wschodnich terenach Rzeczypospolitej. Zaprzyjaźniwszy się następnie z królewiczem Władysławem prawdopodobnie w Rzymie w latach 1624-1625, został po objęciu przezeń tronu jego spowiednikiem i doradcą. Prowadził z polecenia króla szereg misji dyplomatycznych: m. in. jeździł kilkakrotnie do Rzymu w sprawach unii kościelnej z prawosławiem, w latach 1635-1636 posłował do Wiednia celem uzyskania od cesarza należnych królowi pieniędzy, w 1636 r. do stanów Rzeszy w Ratyzbonie z misją zbliżenia polsko habsburskiego, uwieńczoną w 1637 r. traktatem familijnym i małżeństwem Władysława IV z Cecylią Renatą. Przyczynił się do zwołania Colloquium Charitativum w Toruniu w 1645 r.

W latach 1636-1651 prowadził Magni dysputy z protestantami w Gdańsku. Napisany przezeń traktat „De acatholicorum credendi regula" wywołał szeroką polemikę, w której udział wzięli m. in. Herman Conringius (Responsio), Jan Konrad Danhaver (Gorgias Sophista), Jan Paweł Felwinger (Examen disquisitionis), Piotr Haberkorn (Anti-Valerianus), Jan Amos Komeński (De regula fidei iudicium), Jan Major (Acatholicorum credendi regula iudicium castigatum), Jakub Martini (Vindiciae Ecclesiae) i Joachim Stegman (Brevis disquisitio). W 1647 r. dokonał w Warszawie wobec króla i królowej udanego doświadczenia z próżnią, które odbiło się szerokim echem w Europie i ściągnęło nań zarzut plagiatu odkrycia Toricellego oraz pomniejszenia autorytetu Arystotelesa. W Polsce polemizował z nim: Jan Brożek, Wojciech Kojałowicz i Oswald Krüger.

W 1648 r. Magni opuścił Warszawę, osiadając w Brnie na Morawach. Rozpoczął wówczas ostrą kampanię przeciw jezuitom. Wydane przezeń pismo „Contra imposturas Jesuitarum" wywołało nie przebierającą w środkach polemikę. Magni został w 1661 r. osadzony przejściowo w więzieniu we Wiedniu i to pod zarzutem herezji, o którą posądzał jezuitów. Po odzyskaniu na interwencję cesarza wolności, przebywał na dworze

arcybiskupa Salzburga. Zmarł 29 VII 1661 r. w klasztorze w Salzburgu i został pochowany w klasztornych podziemiach.

I.

1. De acatholicorum credendi regula iudicium. Viennae 1628. (Wyd. bliżej nie znane). — Toż. B. m. r. 4°. — Toż pt. Iudicium de acatholicorum et catholicorum regula credendi. Pars 1-2. Viennae 1641 Formis Matthaei Cosmerovii in Aula Coloniensi 8° pars 1, k. nlb. 8, s. 332; Pars 2. (Ad studia universalia biblistarum), s. 447, s. nlb. 5.

2. De luce mentium et eius imagine. Romae 1642 Typ. Fr. Caballi 8° s. 114, k. nlb. 2. — Toż. Antverpiae 1643 apud Hieronymum Verdusium 8° s. 149. — Toż. Viennae 1645 16°. Obrona nauki zawartej w „De acatholicorum credendi regula".

3. Echo absurditatum Ulrici de Nevfeld Blesa demonstrante Valeriano Magno... Cracoviae 1646 apud Lucam Kupisz 12° k. nlb. 7, s. 295, k. nlb. 12. — Toż. Cracoviae 1646 apud Lucam Kupisz 12° k. 7, s. 295, k. nlb. 11. Pismo przeciw J. A. Komeńskiemu. Autorstwo niepewne.

4. Quinque actiones et disputationes coram Ernesto Landgravio Hessiae. W: ERNESTUS Hessiae Landgrav: Motiva conversionis ad fidem catholicam. Coloniae Agrippinae 1652 apud Paulum Metternich 4°; Theologorum catholicorum ex ordine Fratrum Minorum nuncupatorum Capucinorum actio secunda. W: ERNESTUS Hessiae Landgrav: Motiva conversionis; Actio tertia. W: ERNESTUS Hessiae Landgrav: Motiva conversionis; Actio quarta pro fide catholica quae est II ad Mag. D. Georgium Calixtum S. Theol. Doct. W: ERNESTUS Hessiae Landgrav: Motiva conversionis, k. 4; Actio quinta pro fide catholica quae est III ad Mag. D. Georgium Calixtum S. Theol. Doct. W: ERNESTUS Hessiae Landgrav: Motiva conversionis, k. nlb. 7. Poszczególne części występują też samodzielnie.

5. De homine infami personato sub titulo Jocosi Severi Medii. Viennae 1654 12°. — Toż. pt. Commentarius... de homine infami personato... Ed. 2. cui accesit appendix... Pragae 1655 in Sem. S. Norberti 12°.

6. Methodus amethodos et ignis fatuus, sive I. Examen theologicum novae methodi ab ipso nuper procusae ad retrahendos Protestantes sub iugum Pontificis. II. Brevis refutatio libelli alterius quem postea sub titulo lucis in tenebris lucentis emisit. Utrique inseritur integer textus opusculi monachalis, addunturque ad calcem Observationes aliquot theologicae in Epistolam Peremptoriam. Groningae 1654 4°. Druk bliżej nie znany. Egzemplarz w British Museum.

7. Apologia contra imposturas Jesuitarum. B. m. r. [Viennae 1658] 12° s. 117. — Toż... cui accessit eiusdem epistola ad P. Ludovicum a Salice eiusdem Ordinis. B. m. r. 12° s. 129, k. 1. — Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5619/I 8° s. 78.

8. Dzieła zawierające naukę Magniego pisane przez innych: Acta disputationis habitae Rheinfelsae apud S. Goarem inter Valerianum Magnum... et... Petrum Haberkotnium S. Th. Doctorem... Coloniae Agrippinae 1652 apud Paulum Metternich 4° s. 59; Defensio pro Valeriano Magno, in qua exponitur Ecclesiae Romanae scandalum, id est, Jesuitarum haeresis, seu Atheismus detectus a Theophilo contra libellum... B. m. 1661 12°; Apologia oder Verantwortung wieder die Aufflagen der Jesuiten. Auss dem Latein verdeutsch... B. m. 1661 8° s. 109; Verantwortung wieder der Jesuiten Befrügereyen samt einem Schreibenart P. Ludwig a Palice. B. m. 1661 12°; Scandalum Ecclesiae Romano-Catholicae id est Jesuitarum haeresis seu Atheismus detectus a Theophilo secundum apostolicam denunciationem Valeriano Magni ad imperatorem, reges, principes A. 1661. B. m. 1661 8°; Responsio apologetica pro Valeriano Magno ad libellum Ernesti Hessiae Landgravii... Monopoli 1662 12°; Delineatio colloquii inter Valerianum Magnum... et Henricum Nicolai Philos. Profess. in Gymnasio Gedanensi... Francofurti ad Moenum 1682 Typis Wendel Moewaldi 4° k. nlb. 12.

II.

1. Admiranda de vacuo, scilicet... demonstratio ocularis de possibilitate vacui... Varsaviae 1647 in Officina Petri Elert 8° k. 2, s. nlb. 56.

2. Ad... Reginaldum Maori Ordinis Eremitarum S. Augustini Sacrae Theologiae magistrum, protestantem se non confutaturum demonstrationem ex vitro de possibilitate vacui... monotystycon... Varsaviae 1647 in Officina Petri Elert 8° k. nlb. 6. — Toż pt. De vitro mirabiliter fracto. B. m. 1648 8° s. 16.

3. Responsio ad Peripateticum Cracoviensem. B. m. 1647 8° k. nlb. 4.

4. Experimenta de incorruptibilitate aquae... Varsaviae 1648 in Officina Petri Elert 4° s. 14.

5. Logica Virgini Deiparae dicata... Var-

saviae 1648 in Officina Petri Elert 8° k. nlb. 2, s. 183, k. nlb. 2.
6. Oculus ratione correctus id est demonstratio ocularis cum admirandis de vacuo... Vilnae 1648 Typis Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 54.
7. Philosophiae Virgini Deiparae dicatae pars prima in qua tractatus de peripatu, de logica, de per se notis, de syllogismo demonstrativo... Varsaviae 1648 in Officina Petri Elert 8°. Tractatus I (De peripatu) k. 130, k. nlb. 2, s. 245, k. nlb. 3; Tractatus II (Logica) k. 96, k. nlb. 2, s. 187; Tractatus III (De per se notis) k. 96, k. nlb. 2, s. 183, k. nlb. 2; Tractatus IV (De sylogismo demonstrativo) k. 30, k. nlb. 2, s. 53, k. 1.
8. Listy: Epistola ad... Antonium Barberinum Sanctae Romanae Ecclesiae cardinalem. B. m. 1636 4° k. 16; Epistola... de calumnia, qua Jesuitae ipsum infamare ausi sunt, ad Bonaventuram Ruthenum... de quaestione: Utrum Primatus Romani Pontificis possit probari ex solo Sacro Textu. B. m. 1653 12°. — 8 listów do kard. Franciszka Dietrichsteina z 1625-1630 i 5 listów do księcia Ferdynanda Dietrichsteina z 1656 i 1659. Rkpsy Arch. Państw. w Brnie, sygn. G 146.

III.

TARGOSZ K.: Magni Maksymilian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 137-140, tamże literatura. — Ponadto: OGONOWSKI Z.: Magni Walerian. W: *Filoz. w Pol. Słow.*, s. 247-248; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 236, 255, 376-382, 384-386, 389-391, 395, 397-399; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 390; TARGOSZ K.: Uczony dwór Ludwiki Marii Gonzagi. Wr. 1975 s. 86-87, 92, 145, 146, 252, 253, 281, 287, 303-313, 316, 317, 320, 344, 392, 395, 396, 399; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 308-309. — Congregationes particulares Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Roma 1956 s. 9, 10, 55; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 292, 297, 304, 307; T. 2. Roma 1956 s. 6, 98, 108, 128, 144; Monumenta Ucrainae historica. T. 2. Romae 1965 s. 195, 197; T. 11. Romae 1974 s. 30, 46, 52, 55-58, 61, 67, 69-71, 89, 101, 103, 105-107, 117, 138, 139, 180, 279, 300, 301, 373, 375, 378, 425, 426.

Bp Edward Ozorowski

Magnuski Władysław (1833-1911), kanonik kapituły warszawskiej, tłumacz.

Urodził się 13 VII 1833 r. w Świechowie k. Gostynia w rodzinie ziemiańskiej jako syn Wojciecha i Anny Bartoszewskiej. Gimnazjum ukończył w Płocku, a w latach 1850-1852 studiował teologię w Pułtusku, następnie w latach 1852-1856 w Akademii Duchownej w Warszawie, gdzie uzyskał stopień magistra teologii; święcenia kapłańskie przyjął 13 VII 1856 r. Początkowo pracował jako wikariusz w Diec. Płockiej w Wyszogrodzie, ale już w 1857 r. inkardynował się do Archidiec. Warszawskiej i pracował jako wikariusz w Janowie (1857/58), Niesułkowie (1858/60), jako mansjonarz w Skierniewicach (1860/66). W 1861 r. został aresztowany i przez 2 miesiące trzymany w cytadeli w Warszawie; po 1867 r. pozostawał przez dłuższy czas pod nadzorem policji. W 1865 r. został kanonikiem honorowym płockim. W latach 1867-1883 był wikariuszem a następnie wiceproboszczem parafii św. Krzyża w Warszawie. W latach 1883-1887 zajmował stanowisko rektora Seminarium Duchownego w Warszawie. W 1886 r. został kanonikiem kapituły metropolitalnej, a w 1887 r. wizytatorem zgromadzeń zakonnych w Archidiecezji. Zmarł 7 XI 1911 r.

I.

1. Przekł.: O.J.C. DEBREYNE: O teologii moralnej, uważanej w stosunku do jej fizjologii i medycyny... Na język polski przełożył... W. 1870 Druk. Czerwińskiego i Sp. 8° s. XII, 392.
2. Przekł.: Ostatnie chwile rewolucjonisty na śmierć skazanego podczas zamachu stanu Napoleona III, przez... Z 19 franc. wyd. na język polski przełożył... Kr. 1871 Druk. Władysława Jaworskiego 12° s. 64.
3. Przekł.: Woda święcona XIX wieku... Z 2 franc. wyd. na język polski przełożył

i wydał... W. 1872 Druk. Czerwińskiego 16° s. XVI, 368.

4. Przekł.: Życie nie jest życiem czyli wielki błąd XIX wieku. Przekład... W. 1872 Druk. S. Orgelbranda 16° s. 260.

5. Przekł.: Ks. ODA: Spowiednik dzieci, czyli sposób nauczania i spowiadania dzieci od przyjścia ich do rozumu aż do przyjęcia Komunii św. Z trzeciego franc. wyd. przełożył... W. 1872 Nakł. tłumacza 8° s. 264.

6. Przekł.: O.J.C. DEBREYNE: Semijotyka czyli wiadomości praktyczne o chorobach ciężkich i śmiertelnych przez... Z drugiego franc. wyd. na język polski przełożył i wydał... W. 1872 Druk. Czerwińskiego i Sp. 8° s. XI, 276.

7. Przekł.: Znak Krzyża św. w XIX wieku. Tłum. z franc. przez... W. 1873 Druk. S. Orgelbranda 8° s. 131.

8. Przekł.: J.J. GAUME: Cmentarz w dziewiętnastym wieku, czyli ostatnie słowo solidarnych. Przełożył na język polski i wydał... W. 1878 Druk. Czerwińskiego 8° s. nlb. 11, VI, 7-228.

9. Przekł.: Życie po śmierci według chrześcijanizmu nauki a szczególniej świetnych odkryć astronomii współczesnej. Przełożył... W. [1878] 8°. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

10. Artykuły w Encyklopedii kościelnej (ks. Michała NOWODWORSKIEGO). Artykuły obszerniejsze: Druzowie (t. 4 s. 350-355), Dubois Wilhelm (t. 4 s. 359-361).

II.

1. Albrecht Brandenburski. Rkps obecnie nie znany.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 236; L.Ł.: Magnuski Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 162; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 2 t. 3 s. 501; Cz. 3 t. 3 s. 380-383; GRENIUK F.: Teologia moralna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 246. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1852-1857; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1857-1911.

Ks. Bolesław Kumor

Majewski Florian (1835-1875), wykładowca Seminarium Duchownego w Kielcach, autor artykułów encyklop.

Urodził się 4 V 1835 r. w Mizaczu na Wołyniu. Szkołę średnią ukończył w Radomiu. W 1853 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, skąd po 2 latach został wysłany na studia do Akademii Duchownej w Warszawie, gdzie w 1859 r. uzyskał stopień kandydata teologii. W 1860 r. przyjął święcenia kapłańskie i początkowo pracował jako sekretarz w konsystorzu kieleckim. W 1861 r. został profesorem w Seminarium Duchownym w Kielcach, gdzie wykładał historię Kościoła, patrologię, literaturę polską i liturgikę. W zastępstwie wykładał teologię moralną. Zmarł 8 IV 1875 r. w Kielcach.

I.

1. Artykuły w Encyklopedii kościelnej (ks. M. NOWODWORSKIEGO): Angielskie panny (t. 1 s. 232); Augustianie eremici (t. 1 s. 483-487).

II.

1. Korespondencja. Z Kielc. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 30 s. 474-477.

III.

PUCHALSKI F.: Seminarium Duchowne Kieleckie. Rys historyczny i dokumenty. Kielce 1901 s. 70; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów, ojców duchownych, prefektów. W: Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach. [Kielce] 1978 s. 460. — Schemat. Diec. Kieleckiej na lata 1854-1875.

Ks. Bolesław Kumor

Majewski Konstanty, krypt.: X.K.M., pseud.: Weredyk (1842-1910), kanonik kapituły wileńskiej, teolog pastoralista.

Urodził się w 1842 r. w Mińszczyźnie; szkołę średnią ukończył w Święcanach. W 1863 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Wilnie, skąd został wysłany na dalsze studia do Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył w 1868 r. ze stopniem magistra teologii; święcenia kapłańskie przyjął w 1868 r. W latach 1868-1873 pracował jako wika-

riusz w Grodnie, skąd został usunięty przez władze rosyjskie „jako źle wpływający na młodzież", następnie w Słonimie, Zdzięciole, Sokółce i w Korycinie. W 1873 r. za odrzucenie „Trebnika" i akcję antyprawosławną został osadzony w klasztorze franciszkańskim w Grodnie, ale oskarżony tu o pomoc duszpasterską dla unitów został przeniesiony w 1874 r. do klasztoru karmelickiego w Wilnie.

Zwolniony w 1874 r. był wikariuszem w Twereczu (do 1878) i w Oszmianie. W 1880 r. za staraniem ks. K. Hryniewieckiego został profesorem Pisma św. w Seminarium Duchownym mohylewskim, a w 1883 r. rektorem Seminarium Duchownego w Wilnie. Po wywiezieniu bpa K. Hryniewieckiego władze rosyjskie usunęły go z zajmowanego stanowiska (1886); został wówczas wikariuszem w Subotnikach, w 1892 r. zaś kapelanem przy kościele św. Stefana w Wilnie. W 1898 r. władze rosyjskie odrzuciły wniosek biskupa wileńskiego o mianowanie Majewskiego kanonikiem kapituły wileńskiej i członkiem konsystorza biskupiego. Dopiero 16 V 1905 r. bp E. Ropp zamianował go kanonikiem kapituły wileńskiej. Zmarł Majewski 5 IX 1910 r. w Wilnie.

I.

1. Śp. ks. prałat Aleksander Hryniewiecki. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 49 s. 795.

2. Wielka rana narodu polskiego czyli małżeństwa mieszane. Rzecz praktyczna nie tylko dla kapłanów, ale także i dla szerszych warstw inteligentnych... P. 1906 Druk. Grossera i Sp. we Wrocławiu 8° s. 63.

3. Cześć Najświętszego Sakramentu a cześć obrazowa u naszego ludu. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 18 s. 276-278.

II.

1. Historia biblijna w wieczorach rodzinnych. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 9 s. 139-140.

2. Świątynie na Mentorelli. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 11 s. 163-165; nr 12 s. 180-182.

3. Nieco o stolikach przy chorych. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 6 s. 84-86.

4. Notatki z prasy periodycznej. Odpowiedź na „Pogadanki parafialne". *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 40 .s. 632-634.

5. Notatki z prasy periodycznej. Pogadanki parafialne. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 44 s. 696-698; nr 48 761-763; R. 36: 1898 nr 4 s. 57-59.

6. Notatki z prasy periodycznej. „Równe prawa". *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 22 s. 348.

7. Notatki z prasy periodycznej. W odpowiedzi Sz. Doktorowi Tchórzewskiemu. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 27 s. 422-425; nr 28 s. 442-444.

8. Notatki z prasy periodycznej. U wejścia do katakumb. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 47 s. 744.

9. Kronika kościelna wewnętrzna. Z Wilna. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 5 s. 75-76.

10. Notatki z prasy periodycznej. Odpowiedź na „Listy otwarte księdza do księży". *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 48 s. 759-764.

11. Z powodu smutnej imprezy ks. Bokewicza. *Rola.* R. 21: 1903 nr 32 s. 501.

12. Jeszcze z powodu imprezy ks. Bokewicza. Odpowiedź panu J. R. w Warszawie. *Rola.* R. 21: 1903 nr 35 s. 547-549.

13. Ciekawe rzeczy. *Rola.* R. 21: 1903 nr 49 s. 777.

14. Kilka uwag o rozumowaniu nad okólnikiem J. E. Biskupa Płockiego. *Niwa.* R. 31: 1903 nr 50 s. 793-794; nr 51 s. 809-810.

15. Notatki z prasy periodycznej. Wyjaśnienia konieczne. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 16 s. 247-251, nr 18 s. 280-282.

16. Kronika kościelna wewnętrzna. Z Wilna. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 21 s. 331-333.

17. Notatki z prasy periodycznej. Przegrany zakład. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 24 s. 377-378.

18. Notatki z prasy periodycznej. Nieco o stosunkach pomiędzy Litwinami a Polakami. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 34 s. 538-539.

19. Notatki z prasy periodycznej. Szczepienie ospy i kapłan. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 36 s. 571-573.

20. Notatki z prasy periodycznej. Niesmaczny dowcip. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 40 s. 633-634.

21. Notatki z prasy periodycznej. Czy „Eleusis" jest katolickim zakonem? *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 44 s. 697-698; nr 45

s. 711-716. Toż w osob. odb. i pod zm. tyt.: Czy „Eleusis" pana Lutosławskiego jest katolickim czy masońskim zakonem? W. 1910 K. Idzikowski 8° s. 25.

22. Notatki z prasy periodycznej. Miss Duncan i p. Adalbertus w „Kraju". *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 48 s. 762-763.

23. W sprawie młodzieży. *Rola.* R. 23: 1905 nr 10 s. 137-138, nr 11 s. 152-153.

24. Co nazywa się sekciarstwem? *Rola.* R. 23: 1905 nr 15 s. 216-217; nr 16 s. 232-233.

25. Szkoła polska katolicka. *Rola.* R. 23: 1905 nr 44 s. 683.

26. Notatki z prasy periodycznej. Chwasty na „Niwie Pańskiej". *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 2 s. 22-25.

27. Kronika kościelna wewnętrzna. Z Wilna. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 12 s. 170-171.

28. Notatki z prasy periodycznej. Żądania Litwinów. *Prz. Katoł.* R. 43: 1905 nr 43 s. 674-676, nr 45 s. 706-708.

29. Kilka uwag z powodu głosu H. Sienkiewicza o obecnych zadaniach katolicyzmu w Polsce. *Rola.* R. 24: 1906 nr 20 s. 319-320.

30. Ciekawe rzeczy. *Rola.* R. 24: 1906 nr 39 s. 625.

31. List do „Roli". (O bredniach rzekomo katolickich... i socjalistycznych). *Rola.* R. 24: 1906 nr 40 s. 637-639.

32. Notatki z prasy periodycznej. Nauka czytania po polsku jako pewny środek przeciw „mankietnikom". *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 17 s. 249-251.

33. Notatki z prasy periodycznej. Kilka słów odpowiedzi „Świeckiemu czytelnikowi Przeglądu". *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 21 s. 313-314.

34. Związek wszechdemokratyczny. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 21 s. 305-308; nr 22 s. 323-325; nr 24 s. 355-357; nr 25 s. 372-375; nr 26 s. 389-391; nr 27 s. 409-411.

35. W obronie współobywateli. *Rola.* R. 24: 1906 nr 49 s. 784-785.

36. Zasady a praktyka. *Rola.* R. 24: 1906 nr 52 s. 831-832.

37. List otwarty do ks. I. Charszewskiego *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 38 s. 587-590; nr 39 s. 604-606; nr 41 s. 632-633; nr 44 s. 682-684; nr 45 s. 698-699.

38. Notatki z prasy periodycznej. Słów kilka z powodu artykułu p. Mańkowskiego w 24-tym numerze „Przeglądu Katolickiego". *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 47 s. 729-732.

39. Pożądany referat. *Rola.* R. 25: 1907 nr 23 s. 360.

40. Zdumiewające odkrycie. *Rola.* R. 25: 1907 nr 33 s. 516-517.

41. Notatki z prasy periodycznej. Słów kilka z powodu artykułu p. Mańkowskiego. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 3 s. 41-44; nr 4 s. 57-60; nr 5 s. 75-76; nr 6 s. 90-91; nr 7 s. 108-109; nr 8 s. 123-124.

42. Notatki z prasy periodycznej. Kilka słów odpowiedzi na kilka pytań ks. S. M. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 34 s. 540-542.

43. Notatki z prasy periodycznej. „Novoje Vremia" o stosunkach polsko-litewskich. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 36 s. 572-574.

44. Notatki z prasy periodycznej. List otwarty do ks. Ż. w Warszawie. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 43 s. 683-684.

45. Notatki z prasy periodycznej. List otwarty do ks. Bowkiewicza. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 43 s. 683.

46. Notatki z prasy periodycznej. Małe sprostowanie. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 4 s. 61-62.

47. Rozwiązanie trudności. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 5 s. 76-77.

48. Notatki z prasy periodycznej. List otwarty do p. Zamysłowskiego. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 6 s. 93-94; nr 7 s. 109-110.

49. Notatki z prasy periodycznej. Wyjaśnienie. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 9 s. 138-139.

50. Notatki z prasy periodycznej. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 15 s. 233.

51. Notatki z prasy periodycznej. Wojownicze zamiary. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 28 s. 445-448.

52. „Novoje Vremia" w roli patrona Litwinów i Białorusinów (Nr 11684). *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 44 s. 691-694.

53. Votum separatum. *Rola.* R. 26: 1908 nr 46 s. 727.

54. Katolicki kryzys. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 52 s. 817-819.

55. List otwarty do ks. M. w W. *Rola.* R. 27: 1909 nr 25 s. 379-380.

56. Więcej takich artykułów, panie Rakowski — więcej. *Rola.* R. 27: 1909 nr 42 s. 649-650; nr 43 s. 665-666.

57. „A-a-a — I nie ukarał". (Autentyczne). *Rola.* R. 27: 1909 nr 46 s. 717-718.

58. „Qui nimis probet — nihil probet". *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 15 s. 227-231.

59. Notatki z prasy periodycznej. „Otwórzmy oczy". *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 21 s. 334-335; nr 22 s. 349-351.

60. Przemówienie przedślubne. Częstochowa 1909 Druk. B. Święcickiego 8° s. 46.

61. Tramwajowy filozof z „Przyjaciela Ludu". *Rola.* R. 28: 1910 dodatek do nr 15 s. 1-2.

III.

Majewski Konstanty. W: *Podr. enc.*

kośc. T. 25/26 s. 169; Śp. ks. Konstanty Majewski. Prz. Katol. R. 48: 1910 nr 40 s. 798-799; Śp. ks. kanonik Konstanty Majewski. Rola. R. 28: 1910 nr 39 s. 642; Śp. ks. Konstanty Majewski. Aten. Kapł. R. 2: 1910 t. 4 s. 461; KURCZEWSKI J.: Kościół zamkowy czyli katedra wileńska. Wil. 1916, s. 531, 534; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 2 t. 1 s. 659-660; Cz. 2 t. 2 s. 591. — Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1864-1911.

Ks. Bolesław Kumor

Makoliński (Mąkoliński, Makolnicki) Tymoteusz († ok. 1637), dominikanin, autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy daty urodzenia Makolińskiego, ani imion jego rodziców. Urodził się k. Dąbrowicy. Dnia 24 I 1629 r. złożył śluby zakonne u dominikanów w Krakowie, gdzie studiował teologię jako stypendysta fundacji radziwiłłowskiej. Z zamiłowaniem specjalizował się w j. hebrajskim. Przed 1634 r. kontynuował studia w Rzymie w Kolegium św. Tomasza. Posiadał stopień lektora. Od 24 IX 1634 r. wykładał j. hebrajski w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. Z polecenia pap. Urbana VIII udał się na misje na Krym. Zmarł na zarazę w 1637 r. w Kaffie.

I.

1. Medulla cedri ex Libano doctrinae angelici Doctoris Sancti Thomae Aquinatis, quaestionibus II primae partis Summae decerpta. De divina theologia, substantia et attributis in area theologorum... proposita. Cracoviae 1634 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 11.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska. Kraków 1774 s. 44; ESTREICHER K.: T. 22 s. 50; ESZER A.: Neue Forschungen zur Geschichte der II Krim-Mission der Dominikaner. *Arch. Fr. Praed.* T. 41: 1971; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 230, 270; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 502.

Ks. Józef Mandziuk

Makowski Adam (1575-1657), jezuita, hagiograf.

Urodził się w Warszawie 1575 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 VI 1592 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1592-1594), seminarium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1594-1595), filozofię studiował w Wilnie (1596-1599), teologię w Poznaniu (1602-1604) i 28 IV 1604 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nie posiadał więc pełnego wykształcenia teologicznego. Od 1606 r. był kaznodzieją w kościele św. Barbary w Krakowie, od 1608 r. wykładowcą teologii moralnej i polemicznej w Lublinie, a w 1610 r. powrócił na kaznodzieję do Krakowa. W 1617 r. przeniósł się do Lublina, a następnie był przełożonym organizowanej rezydencji w Brześciu Litewskim (1622-1625), gdzie wybudował tymczasowy dom, kościół i otworzył trzyklasową szkołę. W latach 1625-1627 głosił kazania w katedrze łuckiej. W 1627 r. powrócił do Krakowa. W 1628 r. wydał „Wesele święte i wieczne", w którym zalecał modny wówczas kierunek pobożności, polegający na bezżeństwie w stanie świeckim, obwarowanym ślubem uroczystym. Dla rozwoju nabożeństw paraliturgicznych wiele przyczyniła się jego książka „Wzywanie do modlitwy codziennej" (Kraków 1640). Dbał o rozwój muzyki kościelnej. Zmarł w Krakowie 22 XII 1657 r.

I.

1. Roczna i wieczna pamiątka Jaśnie Wielmożnej y Miłościwej Pani Dorothy z Ojrzanowa Barzynej. Kraków 1614 4° s. 44.

2. Wesele święte i wieczne szlachetnie

urodzonej panny Zuzanny Amendowej, w Krakowie w kościele świętej Barbary w niedzielę zapustną, 5 marca 1628 r., Bogu poślubionej... Kazaniem... Kraków 1628 Andrz. Piotkowczyk 4° k. nlb. 1, s. 36.

3. Obraz wielebnego ojca Fabiana Birkowskiego z zakonu Dominika św. doktora, wystawiony na kazaniu pogrzebnym... w kościele Trójcy św. w Krakowie dnia 10 grudnia 1636 r. Kraków 1636 Andrz. Piotkowczyk 4° k. nlb. 1, s. 36.

4. Wzywanie do modlitwy codziennej, przy Ofierze świętej, za ludzie rodzące, podróżne, wojujące, więźnie, chore, konające i zmarłe po wszystkim chrześcijaństwie. Kraków 1640 Druk. Franc. Cezarego 4° s. 114.

5. Kwiat świątobliwego żywota szlachetnej panny Barbary Langi, wystawiony ku chwale Bożej... Kraków 1655 Druk. Wdowy i Dziedz. Fr. Cezarego 2° k. nlb. 5, s. 218, k. nlb. 1. — Toż pod zm. tyt.: Cny czytelniku. Wizerunek panny pokorniuchnej a z Panem Bogiem wielce zjednoczonej wystawiony... Naprzód od ojców duchownych porządnie złożony, potem od uczonych teologów rozsądnie uważany, pochwalony i potwierdzony... B. m. 1655 2° k. nlb. 4, s. 220. — Toż w skrócie: Życie świątobliwej Panny Barbary Langi, zebrane krótko w księdze pod tytułem: Matka świętych Polska. Kraków 1678 (zamiast 1768) 8° s. 28. — Toż w skrócie w: F. JAROSZEWICZ: Matka świętych Polska. Kraków 1767 s. 444-447. Wątpliwym wydaje się istnienie wersji łacińskiej żywotu B. Lang: Vita venerabilis Barbarae Lange ex opere Polono. Cracoviae 1655 2°.

II.

1. Postne nabożeństwo dla ludzi pobożnych krótko i prosto opisane... Kraków 1630 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 16.

2. Centuria prima rationum. Qua unus ex patribus Societatis punctatim ostendit ex re Societatis esse, ut Collegium Crac. dimittatur, studiaque alio trasferantur. B. m. r. [1632?] 4° k. nlb. 10. Autorstwo domniemane.

3. Itinerarium albo wyjazd na wojnę moskiewską... Władysława IV króla polskiego i szwedzkiego... Na kazaniu w kościele św. Barbary i modlitwy Godzin Czterdziestu zalecony, roku Pańskiego 1633. Kraków 1633 Druk. Mac. Andrzejowczyka 2° k. nlb. 13.

4. Nadzieja święta, szczęśliwej ekspedycji moskiewskiej i zwycięstwa... Władysława IV króla polskiego... przy łzach wesołych na obrazie Najświętszej Panny w Myślenicach nowo widzianych... Kazaniem... tamże ogłoszona roku 1633. Kraków 1634 Druk. Mac. Jędrzejowczyka 2° k. nlb. 19.

5. Podziękowanie Najświętszej Pannie Marii za szczęśliwe w Moskwie powodzenie... Władysławowi IV królowi polskiemu i szwedzkiemu u Syna zjednane... obywatelom Korony podane. Kraków 1635 Druk. Franc. Cezarego 2° k. nlb. 28.

6. Krótka informacja dla ludzi pospolitych na odprawienie i dostąpienie jubileuszu, albo Miłościwego Lata, który... Innocencjusz X roku 1648 wszystkim prawowiernym na dwie niedziele pozwolił... Przydane są modlitwy... Kraków 1651 12°. Do druku została dołączona Dziesiątnica. Zob. poz. 7.

7. Dziesiątnica, to jest przygotowanie przez dobrą spowiedź do otrzymania Miłościwego Lata na dziesięć dni sporządzone... Kraków 1651 Franc. Cezary 8° k. nlb. 2, s. 58.

8. Kazania okolicznościowe, 1616-1627. Rkps Bibl. Czart. w Krak., sygn. 3015.

III.

NATOŃSKI B.: Makowski Adam. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 234-235, tamże literatura. — Ponadto: SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 307-308; BROWN J.: Biblioteka pisarzów TJ s. 270-271; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 161.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Makowski Bonawentura Marcin (1706-1795), franciszkanin konw., liturgista i historyk zakonu.

Urodził się 11 XI 1706 r. w Warszawie w rodzinie mieszczańskiej Pawła i Jadwigi. Uczył się w Warszawie i w kolegium pijarskim w Łowiczu. Do zakonu franciszkanów konw. wstąpił 22 VII 1726 r. w Warszawie. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w klasztorach zakonu w Chełmnie i w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1748 r. W zakonie pełnił szereg funkcji, jak gwardiana w Warszawie i w Starym Sączu, w latach 1745-1749 sekretarza i asystenta prowincji, następnie przez

11 lat wychowawcy kleryków nowicjuszy w Krakowie i w Warszawie, potem kustosza lubelskiego oraz kustosza kustoszy (1758) i definitora dożywotniego (1764). Jako chronolog prowincji z zamiłowaniem prowadził badania nad przeszłością swego zakonu w Polsce. Wszystkie jednak prace z tego zakresu pozostały w rękopisach, z których niektóre zaginęły lub zostały zniszczone. Na jego pracach historycznych opierają się procesy beatyfikacyjne bł. Jolenty i Sł. Bożego Rafała Chylińskiego. Dla potrzeb prowincji układał także kalendarze liturgiczne. Zmarł w Warszawie 7 V 1795 r.

I.

1. Wyd.: Caeremonialis Ordo Romanus olim ad usum totius Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci Conventualium... editio nova, correcta, illustrata et aucta opera et studio... Varsaviae 1746 Typ. Schol. Piarum 4° k. nlb. 4, s. 180, k. nlb. 2.

2. Breves observationes et annotationes ad proprium officiorum et missarum de sanctis Regni Poloniae et Sveciae... Varsaviae 1759 Typ. Schol. Piarum 8° k. nlb. 4, s. 126 i nlb. 3.

3. Brevis descriptio conventuum Provinciae Poloniae Ordinis Fratrum Minorum Conventualium S.P. Francisci facta anno 1762. Rkps Arch. Prow. Franc. Konw. w Warszawie. Mikrofilm w Ośrodku AMBK w Lublinie, nr 3216.

4. Thesaurus Provinciae Poloniae Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium. Rkps Arch. Prow. Franc. Konw. w Warszawie.

5. Monumenta Fratrum Ordinis Minorum Conv. in Provinciis Regni Poloniae suis temporibus viventium. Rkps zaginiony.

6. Compendium obligationum perpetuarum... in singulis Provinciae Conventibus A. D. 1768. Rkps Bibl. Sem. Metropolit. w Warszawie.

7. Series Romanorum Pontificum. Rkps Bibl. Sem. Metropol. w Warszawie.

8. Vita b. Jolentae ducissae Poloniae a Martino Baronio circa annum 1600 composita nunc autem anno videlicet 1755... additis notis discussa. W: Variae inscriptiones ad rite, recte et utinam feliciter peragendam comissionem authoritate ordinaria super fama sanctitatis, virtutum et miraculorum Beatae Jolentae, ducissae Poloniae et tandem humilis ancillae Christi Ordinis Sanctae Clarae in monasterio Gnesnensi... studio et diligentia P.M. Francisci Cybulski concionatoris archicathedralis Gnesnensis et dictae causae specialiter deputati procuratoris praeparatae A. D. 1776. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 82, s. 209-284. Toż w rękopisie BN Lat. Qu I 905, zaginiony w czasie wojny.

9. Tria opuscula; Fasciculus temporum. Rkpsy BN, spalone w czasie ostatniej wojny.

10. Widok świętych. Rkps zaginiony.

11. Documenta. W: Gnesn. seu Varsavien. Beatificationis et Canonizationis Ven. Servi Dei Raphaelis Chyliński. Roma 1940 s. 1-7.

III.

ZWIERCAN A.: Makowski Marcin, imię zakonne Bonawentura. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 238-239; tamże literatura. — Ponadto: WIESIOŁOWSKI J.: [Biogram Makowskiego, opis i omówienie treści rękopisu, sygn. 82 Bibl. PAN Kórn.]. W: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. 1971 s. 234-237.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Makowski Sebastian (†1619), kanonik łęczycki i łowicki, autor kazania-traktatu o kapłaństwie.

Pochodził z Warszawy i był synem Jana. W 1589 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, a już w 1590 r. uzyskał stopień bakałarza artium. W latach 1593-1594 widzimy go w Wilnie, gdzie nawiązał stosunki z niektórymi kanonikami, z Akademią jezuicką i z Jerzym Chodkiewiczem starostą żmudzkim. Co jednak tam robił, nie wiadomo. W 1600 r. uzyskał kanonię w kolegiacie łowickiej jako doktor obojga praw. Gdzie i kiedy się promował, trudno ustalić. Był też kanonikiem kolegiaty łęczyckiej. Zmarł w 1619 r.

Jego kazanie, wygłoszone na prymicjach wileńskiego kanonika Jana

Bulpatusa (też Volpatus), Dalmatyńczyka z pochodzenia, podał do druku w formie traktatu teologicznego.

I.

1. Oratio de sacerdotis dignitate in solemnitatem diei, qua R. D. Joannes Bulpatus Vilnensis canonicus Deo primum obtulit Missae sacrificium, scripta. Vilnae 1593 4° k. 3, s. 25.

II.

2. Wyd.: Epithalamia in nuptias... Georgii Chodkiewicz generalis capitanei Samogitiae... et... Sophiae Radiviliae... palatinidis Novogrodensis a parthenicis sodalibus Academiae Vilnensis S.J. conscripta. Vilnae 1594 typis Academiae eiusdem S.J. 4° k. 14. — Napisał przedmowę do wierszy, napisanych przez wielu autorów, skierowaną do Jerzego Chodkiewicza.

III.

WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 50. — Statuta nec non liber premotionum, s. 238; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3, s. 162.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Makowski (Machowski, Makoski) Szymon Stanisław (†1683), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, moralista.

Urodził się ok. 1612 r. w Wielkopolsce jako syn Marcina. Nic nie wiadomo o jego dzieciństwie i latach młodzieńczych. Już jako kapłan zapisał się w 1637 r. na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1645 r. uzyskał bakalaureat, a w 1646 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Filozofię studiował pod kierunkiem Marcina Radymińskiego. Naukę teologii rozpoczął ok. 1645 r. u Adama z Opatowa.

W 1646 r. objął Makowski jako docent extraneus wykłady na Wydziale Artium. W 1653 r. wszedł do Kolegium Mniejszego oraz został wykładowcą w Seminarium Zamkowym na Wawelu, gdzie przez jakiś czas pełnił nadto obowiązki prefekta. Ok. 1654 r. zdobył stopień bakałarza teologii. Od tego czasu prowadził również wykłady na Wydziale Teologicznym, będąc przy tym kanonikiem kolegiat św. Anny i Wszystkich Świętych oraz kaznodzieją katedralnym na Wawelu. Po zajęciu Krakowa przez wojska szwedzkie odmówił Makowski wraz z innymi profesorami w 1656 r. złożenia przysięgi na wierność Karolowi Gustawowi, strzegł majątku Uczelni przed rabunkiem, uczestniczył w antyszwedzkim sprzysiężeniu mieszczan krakowskich, wreszcie uroczystym kazaniem powitał wkraczające w 1657 r. do Krakowa oddziały polskie. W tym też czasie wznowił wykłady z filozofii, a w 1658 r. został członkiem Kolegium Większego.

W latach 1658-1661, 1664-1666 był prepozytem i skarbnikiem domu Collegium Maius, a w latach 1663-1666 dwukrotnie dziekanem Wydziału Filozoficznego. W międzyczasie otrzymał kustodię św. Floriana. Przeciwstawiał się założeniu przez jezuitów akademii we Lwowie. W latach 1668-1682 przez 13 kadencji piastował urząd rektora Akademii Krakowskiej, na którym to stanowisku bronił interesów uczelni w wieloletnim zatargu z bpem A. Trzebickim.

W 1681 r. Makowski odbył uroczystą promocję na doktora teologii. Fakt ten uczcili utworami panegirycznymi Rafał Arteński (Unio theologica). Stanisław Bieżanowski (Trabea sapientiae), Maciej Brocki (Lux Academiae) i Paweł Wojewódzki (Sublimis honor). W rok później otrzymał prepozyturę krakowskiej kolegiaty Wszystkich Świętych oraz kanonię katedralną.

Makowski znał j. grecki i częściowo hebrajski. Dysponował rozległą

wiedzą w zakresie humaniorów, patrystyki i egzegezy biblijnej. Uchodził za utalentowanego pedagoga, opiekuna młodzieży i znakomitego organizatora. Pozostawał w bliskich stosunkach z Szymonem Starowolskim i Wespazjanem Kochowskim. Swój zasobny księgozbiór zapisał bibliotece Kolegium Większego. Zmarł 1 I 1683 r. i został pogrzebany w kościele św. Anny w Krakowie. Śmierć jego upamiętnili w panegirykach Stanisław Bieżanowski (Columen academicum), Maciej Brocki (Dolor Palladis) i Andrzej Warzyński (Echo publici doloris).

I.

1. Quaestio theologica de beatitudine formali ex prima secundae D. Thomae pro doctoratu in Sacra Theologia, publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 2.
2. Quaestio theologica de infidelitate ex 2da 2dae D. Thomae pro licentia obtinenda in Sacra Theologia, publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 2.
3. Explanatio Decalogi... Cracoviae 1682 apud Albertum Gorecki 2° k. 4, s. 987, k. 17, s. 1.
4. Theologia christiana... luci publicae porrecta... Cracoviae 1682 in Officina Alberti Gorecki 2° k. 5, s. 637, k. 4.
5. Cursus theologiae... Prima II partis theologiae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1447 CC VII I 2° s. 307, 162, 159, 355.
6. *In 2dam 2dae D. Thomae. De iustitia et iniustitia cardinali quaestiones*; Tractatus de contractibus; Tractatus de religione et irreligiositate. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2656 BB XII 18 4° k. 164.
7. In theologiam moralem. De 7 Novae Legis sacramentis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2396 17 VI 46 4° k. 356-746.
8. Skrypt wykładów teologicznych. W: Varii tractatus, disputationes et quaestiones theologicae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2158 BB XII 17 4° s. 554, k. 8, s. 88, 219, 100.

II.

1. Odpowiedź na kartelusz o kompozytach za prawem boskim. B. m. 1631. Pismo zaginione.
2. Solatium parentalium lacrimarum maestissimis ex obitu parentis optimi filii perillustribus ac magnificis dominis DD. Jacobo et Joanni Solecki... dedicatum. Cracoviae 1641 in Officina Martini Filipowski 2° k. 9.
3. Panegyris gratulatoria honoris in supremo Regni Tribunali delati. Cracoviae 1645 M. Filipowski 2°.
4. Triumphus academicus in florentissimo Almae Universitatis Crac. Parnasso aestivo scientiarum ardote defecta ingenia autumnali lauro coronans... in lucem editus. Cracoviae 1645 apud Valerianum Piątkowski 4° k. nlb. 18.
5. Luctuosus occasus... Laurentii Śmieszkowic Philosophiae et Medicinae doctoris... lugubri calamo depictus... Cracoviae 1646 in Officina Typogr. Martini Filipowski 2° k. 8.
6. Plenilunium lunae Sarmaticae quod... serenissima regina ac domina D. Ludovica Maria Gonzaga... secum Cracoviam intulit... dum in publica omnium frequentia Regni nostri diadema... susciperet... conscriptum... Cracoviae 1647 in Officina Martini Filipowski 2° k. 11.
7. Thronus immaculatus Augustissimae Coelorum Reginae... pietatis ergo erectus... Cracoviae 1646 in Officina Typogr. Martini Filipowski 2° k. nlb. 12.
8. Interius in ortu serenissimi principis Sigismundi Casimiri... Vladislai IV... filii... orbi ad aeternam memoriam porrectus... Cracoviae 1647 apud Lucam Kupisz 2°.
9. Posthuma laus... Adami Opatovii S. Theologiae doctoris et professoris porrecta. Cracoviae 1647 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 7.
10. Quaestio philosophica de aeternitate mundi participata... ad disputandum publice proposita... Cracoviae 1649 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° ark. A-A_4.
11. Magnum Magni Dei beneficium... dum per ipsum et Stanislaum Jurkowski.. .nova progenies... magistrorum in artibus et doctoratus in Philos. insignibus decorabitur... B. m. 1644 1664 2° k. 1.
12. Pars aestiva concionum pro festivitatibus Christi, B. Virginis et sanctorum. A prima Julii usque ad ultimam Decembris. Cracoviae 1665 apud Haeredes et Succesores Lucae Kupisz 2° k. 8, s. 575, k. 6; Pars hyemalis concionum pro festivitatbus Christi, B. Virginis et sanctorum. A prima Januarii usque ad ultimam Junii. Cracoviae 1666 in Officina Haeredum Francisci Cezary 2° k. 4, s. 661, k. 7; Pars hiemalis concionum dominicalium. A prima Adventus usque ad Pentecostes... Cracoviae 1668 in Officina Alberti Siekielowic k. nlb. 5, s. 566, k. 5, s. 1; Pars aestiva concionum dominicalum a Pen-

tecoste usque ad Adventum... Cracoviae 1675 in Officina Schedeliana 2° k. 1, s. 525, k. 8; Supplementum seu Tomus quintus concionum pro festivitatibus Christi, B. Virginis et aliorum sanctorum quae in prioribus tomis non habentur... Cracoviae 1676 Typis Universitatis 2° k. 1, s. 297, k. 6.

13. Cursus philosophicus iuxta veram Aristotelis... doctrinam in Alma Universitate Cracoviensi luci publicae porrectus... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. 1, s. 329, k. 6. — Cursus philosophicus, complectens octo libros Physicorum in Alma Universitate Cracoviensi luci publicae porrectus... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 1, s. 694, k. 8. — Cursus philosophicus... iuxta veram Aristotelis... doctrinam complectens totam metaphysicae doctrinam... in Alma Universitate Cracoviensi luci publicae porrectus... Cracoviae 1681 Typis Universitatis 2° k. 1, s. 115, s. nlb. 3.

14. Simon Stanislaus Makowski Sacrae Theologiae doctor... Almae Universitatis 2° k. 1, s. 115, s. nlb. 3.

14. Simon Stanislaus Makowski Sacrae Theologiae doctor... Almae Universitatis Cracoviensis generalis rector. Datum in Collegio Maiori die 25 Aprilis a. D. 1682 2° s. 1. Okólnik do seniorów szkół w sprawie przyjmowania uczniów.

15. Fragmenty kazań, rozporządzenia rektorskie, listy i inne pisma. W: W. WICHER: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 201-239.

16. Listy: Z lat rektorstwa do senatorów i na sejmiki. W: Acta publica et epistolae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5 EE III I 2° s. 963-1358; Do magistratu lwowskiego z 1662 r. W: Litterae, acta quaedam, memorabilia varia ad historiam Poloniae... spectantia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 93 CC VIII 59 2° k. 46-63.

III.

WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Makowski Szymon Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 244-246, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 501, tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Alma Mater Jagellonica. Studia i szkice z przeszłości Uniwersytetu Krakowskiego. Kr. 1958 s. 232-233, 376; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 471; KORCIK A.: Makowski Szymon Stanisław. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 253-254; GRENIUK F.: Tomasz Młodzianowski teolog-moralista. Lubl. 1974 s. 15, 17, 92, 93, 129, 132, 134, 143, 145, 157, 167, 168, 182, 231; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 393-394; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 14, 21, 36, 186, 204; BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 281, 287, 288, 296, 303; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII. Tamże, s. 402, 406, 409, 414-416; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 16-18, 20, 24-26.

Bp Edward Ozorowski

Malarski Szczęsny (Feliks) (1864-1907), katecheta gimn. w Stanisławowie, wydawca.

Urodził się w 1864 r. Studia teologiczne ukończył w latach 1884-1889 na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego; święcenia kapłańskie przyjął 21 VII 1889 r. W duszpasterstwie pracował jako wikariusz w Stryju (od 1889), przy archikatedrze lwowskiej (przed 1896), gdzie pełnił zastępczo obowiązki katechety w wyższej szkole realnej. Od 1899 r. był katechetą w Stanisławowie w miejscowym gimnazjum. Zmarł 10 IX 1907 r.

I.

1. Pamiętnik IV zjazdu księży katechetów we Lwowie, odbytego w dniach 26, 27 i 28 sierpnia 1897 r. Wydał... Lw. 1898 Druk. Gubrynowicza i Schmidta 8° s. 344.

II.

1. Rituale parvum, usui quotidiano sacerdotum accommodatum. Leopoli 1895 Druk. V. Kuczabińskiego 8° s. 72, 1 nlb.

III.

Schemat Archidiec. Lwowskiej na lata 1889-1908.

Ks. Bolesław Kumor

Malinowski Antonin h. Pobóg (1742-1816), dominikanin, biskup sufragan żmudzki, autor rozprawy o jubileuszu.

Urodził się 24 XI 1742 r. prawdopodobnie w pow. grodzieńskim. Wykształcenie otrzymał w litewskiej prowincji dominikanów, do których został oddany jako 12-letni chłopiec. W zakonie pełnił szereg funkcji, m. in. był lektorem, kaznodzieją, przeorem i prokuratorem prowincji. Blisko współpracował z bpem Adamem Naruszewiczem, którego cieszył się poparciem. W 1781 r. po otrzymaniu doktoratu teologii został nadwornym teologiem Stanisława Augusta i biskupem nowo utworzonej sufraganii w Diec. Żmudzkiej czyli Miednickiej, konsekrowany 22 XII 1782 r. w Warszawie. W latach 1791-1799 był proboszczem parafii N.M.P. na Nowym Mieście w Warszawie, gdzie rozwinął działalność duszpasterską i kaznodziejską. Brał też czynny udział w wydarzeniach związanych z insurekcją kościuszkowską w 1794 r. Zmarł w 1816 r. w Warszawie.

I.

1. Nauka o Jubileuszu z przydatkiem różnych modlitw wydana przez... Wilno 1776 Druk. XX. Bazylianów 8° k. nlb. 1, s. 88.

2. Przemówienie podczas uroczystości beatyfikacyjnej Sadoka i 48 Męczenników sandomierskich [1809]. Rkps Arch. Dominikanów w Krak., sygn. nr Wa 2.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Księżnej z Radziwiłłów Sołłohubowy... Wilno 1773 Druk. Pijarów 4° k. nlb. 12.

2. Kazanie przy profesji w Bogu... Marii Antoniny Ogińskiej regułę wizytek... Wilno 1774 Druk. Pijarów 8° k. nlb. 12.

3. Kazanie po rozpoczętym Trybunale W.X.L. i po oddaniu laski marszałkowskiej... Józefowi Platerowi... Wilno 1774 Druk. Pijarów 8° k. nlb. 12.

4. Eksplikacja memoriału X. Malinowskiego... w sprawie komisji o Hoszczew z repliką na memoriał Michała Bułharyna... B. m. r. [1777] 2° k. 2.

III.

ZAHORSKI A.: Malinowski Antonin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 330-332, tamże literatura.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Malinowski Bazyli (†1764), reformat, kanonista.

Nie dochowały się informacje o dacie i miejscu urodzenia, rodzicach i wykształceniu Malinowskiego. Dnia 17 VII 1730 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Studia odbywał w Kaliszu i w Warszawie, gdzie ok. 1737 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1739-1745 nauczał filozofii w Kaliszu, a od 1745-1750 r. był lektorem teologii w Warszawie. Następnie sprawował urząd gwardiana klasztoru w Wieluniu (1750-1752).

W 1752 r. został definitorem. Po śmierci prowincjała Jakuba Błociszewskiego 30 XI t.r. wybrano Malinowskiego wikariuszem prowincji, a 22 VI 1754 r. władze generalne zakonu przyznały mu tytuł prowincjała. Zarządzając prowincją, uporządkował jej ustawodawstwo partykularne. Pod jego kierunkiem przygotowano projekt statutów prowincji. Jemu też kapituła prowincjalna w 1755 r. zleciła przewodniczenie komisji, której zadaniem była ostateczna redakcja kodeksu.

W latach 1755-1758 był kustoszem czyli zastępcą prowincjała. Jednocześnie wykładał teologię na studium zakonnym w Poznaniu. W 1756 r. wraz z prowincjałem Jakubem Suwalińskim uczestniczył w kapitule generalnej zakonu w Murcji w Hiszpanii. Od 1758-1763 r. pełnił obowiązki magistra nowicjatu w Osiecznej. Przez jedną kadencję wchodził

ponownie do zarządu prowincji jako definitor (1761-1764). Zmarł 26 VI 1764 r. w Osiecznej.

I.

1. Statuta alphabetice confecta Almae Reformatae Provinciae S. Antonii Paduani Poloniae Maioris Fratrum Minorum Sancti Patris N. Francisci Reformatorum... Ravicii 1757 impressit Joannes Josephus Hunoldt 4° k. nlb. 10, s. 234, k. nlb. 11.

II.

1. Potencja herbowanej... Sapiehów strzały... w nieśmiertelnej dzielności... Józefa Franciszka... Sapiehy podskarbiego Wielkiego Księstwa Litewskiego... fundatora... konwentu boćkowskiego oo. reformatów... promuglowana przez... Warszawa 1744 Druk. Koleg. Soc.' Iesu 2° s. 36.

2. Stylus ligatus Venerabilibus Servis Dei Alexandro Patavino, Benedicto Bułacovscio et Cypriano Gozdecio primis introductoribus strictioris observantiae Instituti s. Francisci in Poloniam... Ravicii 1759 Typis Joh. Iosephi Hunoldt 8° k. nlb. 10, s. 127, k. nlb. 10. Wierszowana historia wprowadzenia reformatów do Polski.

3. Facundia soluta in epitomen laudationis fundatorum reformationis seraphicae intra viscera Dominii Poloni fixae... Posnaniae 1762 Typis Academicis 4° k. nlb. 8, s. 174, k. nlb. 25. Panegiryk na cześć fundatorów i dobrodziejów reformatów w Polsce.

4. Listy: 8 listów do podległych klasztorów z 1752-1755. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocolla Conventus Varsaviensis (1738-1764) s. 305-307, 312-331, 335-363, 370-375.

III.

SZTEINKE Anzelm Janusz: Malinowski Bazyli. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 332, tamże literatura. — Ponadto: SROKA A. B.: Prawo i życie polskich reformatów. Kr. 1975 s. 46-49. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Księga profesji wieczystych Prowincji Wielkopolskiej (1747-1797) (mikrofilm); Scrutinium Conventus Vieluniensis T. 2 (mikrofilm).

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Malinowski Ludwik (1822-1872), kanonik kapituły lwowskiej, profesor Uniw. Lwowskiego, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w 1822 r. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego; święcenia kapłańskie otrzymał w 1844 r. W latach 1846-1857 był prefektem studiów w lwowskim Seminarium Duchownym ob. łac., a w 1856 r. uzyskał doktorat z teologii na Uniw. Lwowskim. Od 1850 r. wykładał pedagogikę na studium międzyzakonnym we Lwowie, a w latach 1851-1866 był profesorem teologii moralnej na Wydziale Teologicznym i profesorem pedagogiki na Wydziale Filozoficznym miejscowego Uniwersytetu. W kadencji 1861/62 był rektorem tegoż Uniwersytetu. W 1865 r. arcybp Fr. Wierzchlejski zamianował go kanonikiem kapituły lwowskiej. Przed 1870 r. został asesorem sądu kościelnego I i II instancji, obrońcą węzła małżeńskiego i egzaminatorem prosynodalnym. Zmarł we Lwowie w 1872 roku.

I.

1. Theses ex universa theologia, quae in Caes. Reg. Franciscea Scientiarum Universitate Leopol. pro obtinendo doctoris s. Theologiae gradu academico d. 17 Julii 1856 publice defendendae sucipiet... Leopoli 1856 Druk. Cornelii Piller 8° s. 8.

III.

FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 308; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol. U.J.K.*, s. 27; GRENIUK F. Teologia moralna w XIX w. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 230. — Schemat Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1844-1872. —

Ks. Bolesław Kumor

Małopolski Maksymilian Adam (1820-1864), dominikanin, wydawca.

Urodził się w 1820 r. w Koninie. Wstąpił do klasztoru dominikanów w Warszawie i tam złożył w 1839 r. śluby zakonne. Od 1840 r. pobierał nauki filozoficzno-teologiczne w Janowie Podlaskim, a od 1843 r. w Warszawie. Dnia 4 XII tegoż roku przyjął święcenia kapłańskie. Po uzyskaniu lektoratu w Generalnym Studium Warszawskim objął w tejże szkole od 1846 r. wykłady filozofii, a w latach 1848-1854 teologii. W 1854 r. zdobył bakalalaureat, a w 1859 r. doktorat teologii. Pełnił też obowiązki regensa zakonnego seminarium warszawskiego. Oddawał się z powodzeniem pracy kaznodziejskiej. Założył bractwa różańcowe: w 1855 r. w Sobikowie, w 1861 r. w Nowym Mieście, w 1861 r. we Włocławku, w 1862 r. w Głusku, w 1863, w Pawłowicach. Zmarł 6 XI 1864 r. w klasztorze warszawskim, na 2 tygodnie przed jego zniesieniem przez władze rosyjskie. Współcześnie z nim żyli w dominikańskiej prowincji polskiej 2 inni Małopolscy, Aleksander i Władysław.

I.

1. Wyd.: J. BOHOMOLEC: Odpowiedź na zarzuty względem przeznaczenia Boskiego. Dziełko napisane przez... w r. 1766, a teraz przejrzane i na nowo do druku podane przez... W. 1861 Druk. A. Krethlów s. 180, nlb. 4.

II.

1. Kazania na niedziele całego roku. Zebrane z francuskiego. T. 1-2. W. 1852 Druk. Tomaszewskiego 8° t. 1 s. 306; T. 2 s. 310.
2. Miesiąc Józefa Świętego czyli miesiąc marzec poświęcony wyłącznie czci Józefa św. W. 1853.
3. Kazania świąteczne zebrane przez... prezentata zakonu kaznodziejskiego. W. 1853 Druk. Tomaszewskiego 8° s. 273.
4. Kazania pasyjne i przygodne. W. 1854 Druk. Tomaszewskiego 8° s. 320.
5. Kazania parafialne świąteczne zebrane... z francuskiego. W. 1860 Druk. Tomaszewskiego 8° s. 325.
6. Zbiór nabożeństwa różańcowego. (Książka do nabożeństwa). Druk nieznany.
7. Nabożeństwo do świętych Trzech Króli. Druk nieznany.

III.

Małopolski Maksymilian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25 s. 201; PELCZAR S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce s. 412; SZPADERSKI J.: Historia wymowy. T. 2 s. 450-453. — Arch. Prow. Dominikanów w Krakowie: Registr. dispositionum provincialium Prow. Pol. ab an. 1801 s. 138-227; Liber consiliorum conv. Vars. ab an. 1802 s. 98-122; Rkps BARĄCZ S.: Catalogus Patrum et Fratrum O.P. in Polonia, sygn. Pr 35 s. 427.

Ks. Michał Grzybowski

Małyszewicz Józef (1804- po 1878), proboszcz kilku kolejno parafii, autor artykułu o Wysokiem Litewskim.

Urodził się w 1804 r. Studia teologiczne odbywał w Seminarium Duchownym w Wilnie i w latach 1825-1827 w wileńskim Seminarium Głównym, uzyskując stopień magistra teologii na Uniw. Wileńskim. Święcenia kapłańskie przyjął w 1829 r. W pracy duszpasterskiej był przed 1838 r. altarzystą w Wysokiem Litewskim, od 1838 r. proboszczem w Wierzchowiskach, przed 1855 r. proboszczem w Niewodnicy Kościelnej i dziekanem białostockim. W 1876 r. został proboszczem i dziekanem w Sokółce. Przed 1855 r. został honorowym korespondentem Cesarskiej Biblioteki Publicznej, a przed 1876 r. otrzymał order św. Stanisława 3 klasy. Zmarł po 1878 r.

I.

1. Wiadomość kroniczna o kościele i mieście Wysokiem Litewskim. *Pam. Rel-Mor.* R. 14: 1855 t. 28 s. 593-625.

II.

1. O świecach stearynowych, „Raport" do biskupa delkoneńskiego rządzącego diecezją wileńską Jana Cywińskiego...

Pam. Rel.-Mor. R. 12: 1852 t. 22 s. 77-83; Dalej pod zm. tyt.: Kilka uwag do urzędowego raportu o świecach stearynowych, a stąd dalsze uwagi nad oświetleniem kościołów. R. 12: 1852 t. 23 s. 165-177.

2. Stearynologia. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 29 s. 59-65.

III.

Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1829-1878.

Ks. Bolesław Kumor

Małyszko Tomasz Aleksander (ok. 1721-1801), kanonik przemyski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Pochodził z „obywateli miejskich" Krakowa. Był synem Bazylego. W poczet studentów Akademii Krakowskiej został wpisany wraz z bratem Antonim w semestrze letnim 1736 r. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 15 XI 1738 r., a doktora filozofii 21 VI 1741 r. W semestrze letnim 1745 r. rozpoczął pracę jako nauczyciel w Szkołach Nowodworskich, nauczając kolejno gramatyki (1745-1746/7), poetyki (1747/8-1748/9), retoryki (1749/50) i dialektyki (1750-1750/1). W Wielkim Tygodniu 1747 r. wystawił na dziedzińcu Szkoły własną sztukę sceniczną przedstawiającą pod alegorią Perseusza Chrystusa Zbawiciela. Członkiem Kolegium Mniejszego został 9 II 1751 r. W semestrze zimowym 1749/1750 jako profesor filozofii promował bakałarzy. W tym czasie przyjął też święcenia kapłańskie. W latach 1750-1751 był również seniorem Bursy Jerozolimskiej. Do Kolegium Prawników wszedł 19 VI 1755 r. po przedstawieniu kwestii „De iure patronatus". W 1755 r. nauczał j. hebrajskiego na Wydziale Teologicznym. Przed 1758 r. otrzymał stopień doktora obojga praw.

W okresie działalności krakowskiej posiadał szereg niewielkich beneficjów: kantorię kolegiaty w Nowym Sączu, kanonię WW. Świętych w Krakowie i probostwo w Sieprawiu. Dnia 19 VI 1758 r. otrzymał godność kanonika katedralnego przemyskiego. Od 1760 r. pełnił urząd kaznodziei zwyczajnego w katedrze przemyskiej oraz przez dwie kadencje od 8 VII 1765 r. i od 3 IX 1768 r. był sędzią surrogatem. W 1759 r. otrzymał od bpa W. H. Sierakowskiego polecenie zebrania odpowiednich materiałów do synodu diecezjalnego, jednak z zadania tego nie wywiązał się i synod się nie odbył. Zmarł w wieku 80 lat 17 V 1801 r. w Przemyślu.

I.

1. Quaestio iuridica de iure patronatus... per... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1755 Typis in Palatio Episcopali 4° k. nlb. 20.

2. Historia katedry przemyskiej. Rkps wymieniany przez JUSZYŃSKIEGO (Dykcjonarz, t. 1 s. 277) i Enc. powsz. Orgel.

II.

1. Ingressus ad Capitolium laureati honoris VIII... a... stylo poetico descriptus. Cracoviae 1738 Typ. Univ. 2° k. nlb. 2.

2. Perseus monstruorum domitor sub allegoria Christus Dominus totius Erebi victor, humani generis Salvator. Scenico apparatu... per iuventutem in classibus Novodvorscianis... demonstratus. Cracoviae 1747 Typ. Univ. 2° k. nlb. 6.

3. Cherubim Ecclesiae militanti praesidia ferens, D. Thomas de Aquino a... stylo oratorio demonstratus. Cracoviae 1750 Typ. Coll. Maioris Univ. Crac. 2° k. nlb. 9.

4. Quaestio physica de causis... per... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1751 Typ. Univ. 2° k. nlb. 2.

5. Kazanie pogrzebowe... Anny z Potockich Mniszkowy... miane przez... Przemyśl 1758 Druk. Król. Jezuitów 2° k. nlb. 11.

6. Kazanie pogrzebowe... podczas solennych egzekwii za duszę... Andrzeja Stanisława Kostki Załuskiego biskupa krakowskiego... w kościele katedralnym w Przemyślu miane przez... Przemyśl 1759 Druk. Jez. 2° k. nlb. 12.

7. Kazanie na dzień i święto S. Stanisława Kostki... przez... miane... Przemyśl 1763 Druk. Jezuicka 2° k. nlb. 9.
8. Kazanie podczas aktu koronacji statuy Cudownej Matki Boskiej w Rzeszowie w kościele OO. Bernardynów... przez... R. P. 1763 dnia 8 września miane. Kraków 1763 Druk. Sem. Bisk. Akadem. 2° k. nlb. 12.
9. Kazanie na pogrzebie Jana Czarnowskiego... Przemyśl 1765 2° k. nlb. 11.
10. Kazanie pogrzebowe podczas trzydniowych egzekwii za duszę ś.p. Jana Charczowskiego... Przemyśl 1765 Druk. Koll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 11.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 277; JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 2 s. 63; Małyszko Tomasz Aleksander. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 17 Małyszko Tomasz Aleksander. W: *Enc. kośc.* T. 13 s. 198; LENIEK J., Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu sześćsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. CII; SARNA W.: Dzieje Diecezji Przemyskiej obrz. łac. cz. 1. Przemyśl 1902 s. 247; FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska. *Kron. Diec. Przemys.* R. 13: 1913 z. 4 s. 121; BARYCZ H.: Historia Szkół Nowodworskich. Kr. 1939-1947 s. 183; REYCHMAN J.: Znajomość i nauczanie języków orientalnych w Polsce XVIII w. Wr. 1950 s. 108; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 391, 393; ZAJĄCZKOWSKI W.: Z dziejów orientalistyki w Uniwersytecie Jagiellońskim. W: Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia Katedr. Kr. 1964 s. 370; RUTA Z.: Nauczyciele Kolonii Akademickich Uniwersytetu Krakowskiego w XVIII w. *Rocz. Nauk. Dydak. WSP Kr.* (Prace Historyczne IV). R. 1968 z. 32 s. 118-119. — Statuta nec non liber promotionum s. 398; 401; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 51, 52, 126; KACZMARCZYK K.: Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1953 s. 341. — Arch. Diec. w Przemyślu, Rkps Liber memorandorum Capituli Cathedralis Premisliensis... opera et studio F.X. PAWŁOWSKI (1853) s. 526; Arch. UJ, rkps nr 90 i 111.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mamczyński Stanisław Sebastian (ok. 1700-1761), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, rektor Akademii Lubrańskiego, prawnik.

Urodzony w Krakowie jako syn burmistrza Sebastiana i Katarzyny. Kształcił się w Szkołach Nowodworskich i w Akademii Krakowskiej. Tytuł bakałarza nauk wyzwolonych otrzymał na przełomie r. 1718/19, magistra — 1720/21. W latach 1721-1724 był nauczycielem gramatyki w Pińczowie. Po powrocie do Krakowa w 1726 r. został nauczycielem dialektyki w Szkołach Nowodworskich. Święcenia kapłańskie przyjął prawdopodobnie przed powołaniem go do Kolegium Mniejszego, tj. przed 28 III 1729 r. W 1731 r. otrzymał kantorię kolegiaty nowosądeckiej. W tym czasie posiadał katedrę poezji i równocześnie studiował prawo.

Inkorporację do Kolegium Prawników otrzymał w 1732 r. i wraz z nią katedrę Instytucji Justyniana oraz dziekanię w kolegiacie św. Michała na Zamku krakowskim. W latach 1737-1739 był rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Latem zaś 1739 r. otrzymał katedrę prawa kanonicznego w Krakowie. W latach 1744-1746 ponownie został delegowany do Poznania jako prokurator beatyfikacji arcybpa Bogumiła. W 1747 r. już jako profesor kazuistyki otrzymał licencjat, a w rok później (28 III) doktorat obojga praw oraz beneficja: probostwa w Przemykowie, w Smarzowicach i kanclerstwo kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. W 1751 r. wraz z katedrą procedury sądowej otrzymał nadto plebanię luborzycką. Kanonikiem kapituły krakowskiej został w 1754 r. Wielokrotnie też piastował różne godności uniwersyteckie: prepozyta Kolegium Prawników, dziekana Wydziału Prawa oraz pięciokrotnie rektora Akademii w latach 1753/4, 1754, 1759, 1759/60 i 1760.

Od połowy 1759 r. pełnił funkcję podkanclerzego krak. Akademii oraz pracował na rzecz kanonizacji bł. Jana Kantego. W czasie jego rektorstwa prowadzona była ostra walka z jezuitami i ich szkolnictwem, ale równolegle podejmowane były próby reform i reorganizacji Akademii i Szkół Nowodworskich. Zmarł nagle 15 X 1761 r. w Gębałowie k. Krakowa.

Z prac Mamczyńskiego największą poczytnością cieszyła się wielokrotnie wznawiana „Praxis commissarialis fori spiritualis...". W swoich zaś wykładach jako profesor kazuistyki wiele miejsca poświęcał kwestiom teologicznym, zwłaszcza sakramentowi pokuty. Jest też autorem kazań i panegiryków uniwersyteckich. W Poznaniu był cenzorem synodalnym.

I.

1. Quaestio iuridica de sequestratione... pro loco in Collegio Iuridico obtinendo... publicae disputationi proposita. Cracoviae 1732 Typ. Coll. Maioris Univ. Cracov. 4° k. nlb. 7.

2. Praxis commissarialis Fori Spiritualis compendiosissima titulos tres complectens de observandis ante, circa et post commissionem omnibus commissariis a iudice primae instantiae deputatis... usu et labore... collecta. Cui accessit appendix scitu necessariorum. Posnaniae 1738 Typ. Academ. 8° k. nlb. 3, s. 115 i 66. — Toż. Posnaniae 1745 Typ. Academ. 8° s. 170, 170, k. nlb. 4. — Toż. Posnaniae 1755 Typ. Academ. 8°. (Egzemplarz nie zidentyfikowany). — Toż. Leopoli 1756 Typ. J. Filipowicz 8° k. nlb. 2, s. 95. — Toż. Vilnae 1763 Typ. Basilianis 8° k. nlb. 4., s. 151.

3. Quaestio iuridica de vita et honestate clericorum... et cum... licentiatus in utroque iure ritu solenni renuntiaretur ab... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1747 Typ. Univ. 2° k. nlb. 12.

4. Quaestio iuridica de privilegiis iurisconsultorum... cum... ritu solenni renuntiaretur... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1748 Typ. Univ. 2° k. nlb. 8.

5. Historia konsystorzów w Polsce. Rkps zaginiony.

6. Processus iuridicus fori spiritualis. Wedle wykładów z r. 1754... Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, sygn. 43.

7. Institutiones canonicae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2704 k. 162, 2.

II.

1. Ver ex virtutis et eruditionis cultura... a... eiusdem laureae candidato panegyrico applausu celebratum... Cracoviae 1719 Typ. Academ. 2° k. nlb. 8.

2. Figura immensis amoris Christus Salvator... ab iuventute Scholae grammatices Academiae Pinczoviensis demonstratus. Cracoviae 1724 Typ. Univ. 2° ark. 3.

3. Meta honos cursus soleae terminata in actu... Antonii Laskiewicz... mensurata. Cracoviae 1727 Typ. Academ. 2° k. nlb. 7.

4. Nova magnifici honoris eminentia laurea theologica dum... Stanislaus Markiewicz... ritu solenni crearetur... a... penna in publicum deducta. Cracoviae 1729 Typ. Academ. 2° k. nlb. 18.

5. Kazanie... na konkluzji oktawy... św. Antoniego w kościele OO. Franciszkanów konwentu poznańskiego... miane. Poznań 1737 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 11.

6. Chwała Bogu w niektórych mowach kaznodziejskich sercem i ustami niedawno przez... ogłoszona... W Poznaniu 1738 W Druk. Akadem. 4° k. nlb. 106.

7. Jura praesentandi Collegii Iuridici in A. D. 1736 per... collecta. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3838 s. 1-726.

8. Hyamphaeum secundus Parnassi gradus per... (1726). Rkps Arch. Sanguszków w Sławucie, sygn. 471.

9. Listy w sprawie jezuitów z 1758-1766. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2635, 2636.

III.

BACZKOWSKI W.: Mamczyński Stanisław Sebastian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 462-463, tamże literatura. — Ponadto: GORCZAK B.: Katalog rękopisów Archiwum XX. Sanguszków w Sławucie. Sławuta 1902 s. 147; PRĄDZYŃSKI W.: Tzw. Akademia Chełmińska w latach 1680-1818. *Nasza Przeszł.* T. 1960 s. 221, 229; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 512-513, 515. — [UNCTOR Mathias]: Unio philadelphica cum Fratribus Carmelitis a Domino Stanislao Mamczyński excepta a. 1760 die 13 Februarii. Kr. 1760 s. nlb. 1-28.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Manastyrski Antoni Józef (1803-1869), biskup przemyski, profesor Uniw. Lwowskiego, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się 14 VI 1803 r. w Stanisławowie w rodzinie szlacheckiej Stanisława i Krystyny z Wiśniewskich. Gimnazjum ukończył w Stanisławowie, następnie dwuletni kurs filozofii na Uniw. Lwowskim, a studia teologiczne na Uniw. Wiedeńskim; w 1826 r. otrzymał święcenia kapłańskie, a w 1830 r. uzyskał doktorat teologii. W latach 1830-1833 był adiunktem na Wydziale Teologicznym we Lwowie i prefektem studiów w Seminarium Duchownym, od 1833 r. ojcem duchownym. W 1838 r. został kanonikiem kapituły metropolitalnej i zastępcą dyrektora nauk gimnazjalnych w całej Galicji. W latach 1840-1850 był radcą gubernialnym w sprawach kościelnych. W 1845 r. został dyrektorem studiów akademickich teologicznych, a w latach 1845-1846 rektorem Uniw. Lwowskiego. W 1848 r. należał do Rady Narodowej. W 1850 r. został proboszczem katedralnym i dziekanem lwowskim, w 1856 r. prałatem kustoszem, a w 1862 r. — dziekanem kapituły metropolitalnej. W latach 1858-1860 był wikariuszem kapitulnym Archidiec. Lwowskiej. Dnia 25 II 1863 r. ces. Franciszek Józef I mianował go biskupem przemyskim ob. łac. (prekonizacja papieska 28 IX t.r.); sakrę biskupią otrzymał 8 XI 1863 r. Należał do biskupów inspiratorów odrodzenia religijnego w zaborze austriackim. Wziął udział w I Soborze Watykańskim, w czasie którego zmarł w Rzymie 17 XII 1869 r.

I.

1. Theses e disciplina theologica. Viennae 1829 8° s. 12.

II.

1. Mowa przy wprowadzaniu ochrony małych chłopców pod opieką św. Antoniego zostającej do domu na ten cel przeznaczonego, d. 21 października miana przez... Lw. 1858 Druk. M. Poremby 8° s. 15.

2. [Okólnik w sprawie składek na misje na Wschodzie]. *Kurenda* [Diecezji Przemyskiej ob. łac.]. R. 1864 z 6 VIII.

3. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych ogłaszający „Concordię" z 6 X 1863 r.]. *Kurenda*. R. 1864 z 15 X.

4. [Okólnik w sprawie ubezpieczenia budynków kościelnych]. *Kurenda*. R. 1864 z 12 XII.

5. [Okólnik w sprawie szpitali i przytułków ubogich]. *Kurenda*. R. 1864 z 27 XII 1864.

6. [Okólnik w sprawie prenumeraty przez duchowieństwo czasopisma „Przeglądu Poznańskiego", „Tygodnika Katolickiego" i „Przeglądu Katolickiego"]. *Kurenda*. R. 1864 z 28 XII.

7. [List pasterski o modły o zwycięstwo..., pokój i zgodę między panami chrześcijańskimi]. *Kurenda*. R. 1866 z 19 VI 1866.

8. [Okólnik w sprawie pierwszej Komunii św. dzieci]. *Kurenda*. R. 1868 z II.

9. [Okólnik w sprawie zarządzania funduszami szpitalnymi]. *Kurenda*. R. 1868 z IV.

10. [Okólnik w sprawie odbywania kongregacji dekanalnych]. *Kurenda*. R. 1868 z V.

11. [List pasterski do duchowieństwa z instrukcją co do ustawy małżeńskiej]. *Kurenda*. R. 1868 z 24 VI.

12. [Okólnik w sprawie zarządu szpitalami]. *Kurenda*. R. 1869 z 19 I.

13. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych na 50-lecie kapłaństwa Ojca św. Piusa IX]. *Kurenda*. R. 1869 z 10 IV.

14. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych przed wyjazdem na I Sobór Watykański]. *Kurenda*. R. 1869 z 8 XI.

15. Uwagi nad zakładami głuchoniemych i ociemniałych w austrowęgierskim państwie według wykazów statystycznych przez... Lw. 1890 Druk K. Budweisera 8° s. nlb. 2, 20.

III.

LECHICKI C.: Manastyrski Antoni Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 467-468, tamże literatura. — Ponadto: ŚCIBORSKI J.: Wiersz przy wprowadzeniu ochronki małych chłopców, pod opieką św. Antoniego zostających — Szanownym Założycielom tegoż Zakładu: Wielmożnemu Kalikstowi Orłowskiemu i Wielebnemu Księdzu Antoniemu Manastyrskiemu przez... ofiarowany. Lw. 1858 k. 2. — PERTAK

H.: Głos duchowny na pamiątkę konsekracji J. W. Najprzewielebniejszego X. Antoniego Manastyrskiego biskupa Przemyślskiej Diecezji ob. łac. napisał... Lw. 1863 k. 2.

Ks. Bolesław Kumor

Mankiewicz Szymon (XVII w.), autor pracy o kościele w Trokach. Wiadomo jedynie, że Mankiewicz był kapłanem na Żmudzi. Pracę swą dedykował bpowi żmudzkiemu Janowi Tyszkiewiczowi oraz proboszczowi trockiemu. Ukazał w niej kult obrazu Matki Boskiej Trockiej, który wielki książę Witold miał otrzymać w darze od cesarza Paleologa II. Na końcu dodał autor 7 pieśni maryjnych.

I.

1. Kościół farny trocki cudami Przenajświętszej Bogarodzicy Panny Marii objaśniony, a przez... wystawiony. Wilno 1645 Druk. OO. Bazylianów 4° k. nlb. 17.

III.

ESTREICHER K. T. 22 s. 125.

Ks. Józef Mandziuk

Manugiewicz Krzysztof (XVIII/XIX w.), autor dysput scholastycznych z dogmatyki.

Był Ormianinem. W latach 1784/85 studiował teologię jako alumn Seminarium Generalnego obrz. łac. we Lwowie. Poza tym nic o nim nie wiemy.

I.

1. Assertiones ex theologiae dogmaticae in systema redactae parte isagogica tractatu de Deo Uno et tractatu de Deo Trino selectae in Academia Leopoliensi... publice propugnandas susceperunt J. Potoczki, F. Minasiewicz, Ch. Manugiewicz, A. Krzysztofowicz... SS. Theologiae auditores... Leopoli 1784 Typ. Vid. Josephae Piller 8° k. nlb. 8.

2. Tentamen publicum ex utraque S. Hermeneutices Veteri Testamenti institutionum parte, quod coram... subibit... Razem z: Michaelis Johann DAVID: Dissertatio de Jehova ab Aegyptiis culto ac pro Cnuphi seu Demiurgo Numine Aegyptiorum habito. [Lwów 1784 Druk. Wdowy J. Pillerowej] 8° s. 1-15, 16-35.

3. Positiones ex altera theologiae dogmaticae parte, quas... ex praelectionibus... Ant. Angełłowicz... propugnandas suscepit... Razem z: Dissertatio in historiam ecclesiasticam Claudii Abbatis FLEURII de Religiosis. Leopoli 1785 Typis Pillerianis 8° s. 60.

III.

ESTREICHER. T 12 s. 254; T. 22 s. 133. Informacje na kartach tyt. wymienionych dysertacji.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mańka Paweł Ignacy (†1765), profesor Szkół Nowodworskich w Krakowie i Akademii Chełmińskiej, autor konkluzji prawniczych.

Urodził się w rodzinie mieszczańskiej Jakuba i Małgorzaty z Pulmentowskich w Krakowie. Data urodzenia nie jest znana. Siostrą jego była Jadwiga, żona krawca Bartłomieja Przybylskiego i matka Jacka Idziego, filologa klasycznego, tłumacza utworów literackich i dyrektora Bibl. Jagiellońskiej. Mańka został zaliczony w poczet studentów Akademii Krakowskiej 16 V 1748 r. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał dopiero 15 V 1755 r., a doktorat — 19 X 1758 r. W 1757 r. był jeszcze studentem prawa i został powołany do Kolegium Mniejszego (collega vocatus). Posługiwał się biegle j. francuskim. W latach 1759-1763 był nauczycielem retoryki w Akademii Chełmińskiej, a w semestrze zimowym 1764-1765 — poetyki w Szkołach Nowodworskich w Krakowie. W tym czasie był także seniorem Bursy Jerozolimskiej. Zmarł w Krakowie, pogrzeb odbył się w kolegiacie św. Anny 14 VI 1765 r.

I.

1. Conclusiones iuridicae ex Regulis Canonicis Libri V Decretalium desumptae. Propugnabatur publice... objectis satisfaciente... Cracoviae 1757 4° k. nlb. 2.

II.

1. Concentus caelestium Charitum Clarissimus Cantius Confessor Caelicola... coram conspectu... Coloniae Culmensis... celebratus. Poznań 1760 Typ. Collegii Cantiani 2° k. nlb. 8.
2. Vanitas vanitatum omnia sub sole ex contemptu mundi in Josaphat rege Indiarum comprobata et luci publicae... a nobilissima juventute academica in aula scholarum Culmensium... demonstrata. Posnaniae 1760 Typis Academicis 2° k. nlb. 7.
3. Zodiacus et Nova Constellatio. Panegiryk akademicki, egz. nie zidentyfikowany.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 94, tamże literatura. — Ponadto: JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 278; LENIEK J.: Książka pamiątkowa Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. CIII; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w latach 1786-1795. Wr. Kr. 1959 s. 120; PRĄDZYŃSKI W.: Tzw. Akademia Chełmińska w latach 1680-1818. *Nasza Przeszł.* T. 11: 1960 s. 228; Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764. T. 1. Kr. 1964-1965 s. 391; RUTA Z.: Nauczyciele Kolonii Akademickich Uniwersytetu Krakowskiego w XVIII wieku. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr.* (Prace Historyczne IV). R. 1968 z 32 s. 122. — BADURSKI A.: Testificatio concepti doloris ex obitu clarissimi olim ac doctissimi viri... B. m. 1765; Statuta nec non liber promotionum, s. 411, 414; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 89. — Arch. Uniw. Jag., rkps 92 passim.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Marchocka Teresa Anna Maria (Teresa od Jezusa) (1603-1652), karmelitanka bosa, autorka autobiografii mistycznej.

Urodziła się w 1603 r. w Stróżach (ochrzczona w Zakliczynie) jako córka Pawła i Elżbiety Modrzejewskiej. W 1620 r. wstąpiła do klasztoru karmelitanek bosych w Krakowie, gdzie w dwa lata później złożyła profesję zakonną. W latach 1631-1633 była tamże przeoryszą, wybierana potem jeszcze na ten urząd w 1634 i 1638 r. W 1642 r. została przeoryszą nowo założonego klasztoru we Lwowie, skąd w 1648 r. wróciła do Krakowa, uchodząc przed najazdem kozackim. W 1649 r. udała się do Warszawy, aby objąć stanowisko przeoryszy w nowo ufundowanym przez J. Ossolińskiego klasztorze. Utrzymywała kontakty z dworem królewskim. Napisała na rozkaz swego spowiednika autobiografię mistyczną, która stanowi pierwszą tego rodzaju pracę w języku polskim i jest źródłem do poznania dziejów duchowości zakonnej w Polsce w XVII w. Zmarła 19 IV 1652 r. w Warszawie i została pogrzebana w miejscowym klasztorze karmelitanek. Ciało jej przewieziono w 1818 r. do klasztoru karmelitanek w Krakowie.

I.

1. Autobiografia mistyczna m. Teresy od Jezusa karmelitanki bosej (Anny Marii Marchockiej) 1603-1652. Wyd. K. GÓRSKI w: Pisarze ascetyczno-mistyczni Polski. T. 2. P. 1939 8° s. 291. — Fragm. wyd. TENŻE w: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 196-197, 198-200.

III.

IGNACY od św. Jana: Żywot i wysokie cnoty W. Matki Teresy od Pana Jezusa Marchockiej klasztorów karmelitanek bosych we Lwowie i Warszawie fundatorki. We Lwowie 1752 w Druk. Soc. Jesu 4° k. 5, s. 299; GÓRSKI K.: Marchocka Anna Maria. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 549-550, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKI K.: Anna Maria Marchocka m. Teresa od Jezusa (1603-1652) karmelitanka bosa. *Nasza Przeszł.* T. 41: 1974 s. 21-28.

Bp Edward Ozorowski

Marcin Polak (Carsulanus, Cartulanus, z Opawy, Scotus, Strempa, Strepori, Strepus, Strzemski, Strzempski) (†1279), dominikanin, arcybiskup nominat gnieźnieński, historyk Kościoła, kanonista.

Według Długosza pochodził z polskiego rodu szlacheckiego Strzemieńczyków (stąd Strempa itd.). Dawniejsza historiografia myliła go z dominikaninem Marcinem z Sandomierza i z kronikarzem Marcinem Szkotem, wywodząc go z Corsigliano (stąd Carsulanus itd.). Wstąpił do klasztoru dominikanów w Pradze, należącym wtedy do polskiej prowincji zakonnej, gdzie też został wyświęcony na kapłana. Zjawiając się w źródłach w 1261 r., był już penitencjarzem papieskim, najprawdopodobniej na kraje niemieckie i zachodnio-słowiańskie. Następnie został papieskim kapelanem.

Głównym powodem sławy Marcina były jego dzieła: szeroko rozpowszechniona w średniowieczu, wielokrotnie wydawana i tłumaczona na różne języki, paralelna historia papieży i cesarzy „Cronica summorum pontificum imperatorumque", następnie kompendium wiedzy kanonistycznej pt. „Margarita Decreti" oraz jego poczytne „Sermones".

Istnieją dowody bliskich związków Marcina z Polską i Czechami. Dzięki niemu doszło do zacieśnienia współpracy między Polakami i Czechami w prowincji dominikańskiej. Załatwiał też Marcin w Rzymie różne sprawy z archidiecezji gnieźnieńskiej, jak prowizję papieską dla Gosława na archidiakonat kaliski czy dla Rolanda z Radomska na kanonię łęczycką. W 1278 r. pap. Mikołaj III prekonizował Marcina na arcybiskupa gnieźnieńskiego. Nie ma dowodów, by Marcin objął archidiecezję. Dnia 23 XII 1279 r. pisał o nim papież jako o zmarłym. Zakończył życie najprawdopodobniej w Bolonii podczas podróży do Polski i tam został pochowany.

I.

1. Incipit cronica summorum pontificum imperatorumque ac de septem etatibus mundi. Romae 1476 per Johannem Schurerier de Bopardia 4° k. nlb. 74. — Toż. Taurini 1477 4° k. 90. — Toż. Taurini 1477 J. Fabri k. 88. — Toż pt. Chronicon. Basileae 1559 2° kol. 251 i k. nlb. 14. — Toż pt. Chronicon... opera Suffridi Petri LEOVARDIENSIS FRISII. Antverpiae 1574 ex Officina Christophori Plantini 8° s. 452 k. 2, 16. — Toż pt. Chronicon. Coloniae Agrippinae 1616 Gerhardus Grevenbruch 2° k. 42. — Toż. Antverpiae 1674 8° s. 452, k. 17. — Toż. Praga 1859. — Toż wyd. L. WEILAND w *Monum. Germ. Hist. Scriptores*. T. 22 (1872). — Przekł. na j. niem. Jakuba TWINGERA z Königshofen z 1386 r. Wyd. SCHILLER 1698. — Chronik der Kaisere und Päpste in deutscher Übersetzung aus der ältesten Hand schrift des XIV Jahrhunderts zum 1-ei Male herausgeg. von SAN-MARTE [A SCHULZ]. Braunschweig 1858. *Archiv f. d. Studium d. Neueren Sprachen*. Bd. 24. — Przekł. na j. czeski BENEDYKTA Z HOŘOVIC: V Starém Městě Prážkém 1488 2° k. 101. — Przekł. na j. fran.: La cronique martiniane de tous les papes. Paris [ok. 1503] pour Anthoyne Verard 2° k. nlb. 6, 182, nlb. 8, 251-402.

2. Sermones de tempore et de sanctis super epistolas et evangelia cum promptuario exemplorum. Argentinae 1484 2° k. 254. — Toż. 1486 2°. — Toż. Argentinae 1488 4° k. 271.

3. Margarita decreti seu tabula Martiniana. B. m. r. [XV w.]. Dalsze wydania nie zostały dotąd należycie zestawione. ESTREICHER wymienia następujące: B. m. r. [XV w.] 2° k. nlb. 124. — Toż. B. m. r. [XV w] 2° k. 119. — Toż. B. m. r. [XV w.] 2° k. 105. — Toż. B. m. r. [XV w.] 2° k. 54. — Toż. B. m. 1481 4° k. 185. — Toż. Argentinae 1484 2° k. A_{ii}-A_{y}. — Toż Argentinae 1486 2° k. 119. — Toż. Venetiis per Peregrinum de Paschalibus et Dominicum de Bertochis Bononienses 1486 2° k. 82. — Toż. Basileae 1487 Nicolaus Kesler 2°. — Toż. Argentinae 1489 2° k. 107. — Toż. Hyspali 1492 Meynardus Ungut et Stanislaus Polonus 2°. — Toż. Argentinae 1493 2° k. 105. — Toż. Argentinae 1499 4° k. 105.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 505-506 (utożsamia go z Marcinem z Sandomierza), tamże literatura; KŁOCZOWSKI J.: Marcin Polak. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 559-561, tamże literatura. — Wydane równocześnie prace: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 400-401 i RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej (do końca XIV wieku). W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 48, 82 identyfikują po dawnemu Marcina Polaka z Marcinem z Sandomierza.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Marcin z Holeszowa (†ok. 1440), kapelan królewski, autor kazań. Pochodził z czeskiej rodziny na Morawach. Studiował sztuki wyzwolone na Uniw. Karola w Pradze, otrzymując w 1389 r. stopień bakałarza, a w 1398 r. magistra. Tam też podjął studia prawnicze. Pełnił obowiązki plebana w Żdżarach na Morawach, kapelana kaplicy św. Piotra na zamku w Boskowicach oraz notariusza publicznego. Jako przeciwnik husytyzmu emigrował do Krakowa. W Akademii Krakowskiej ukończył prawo, otrzymując stopień doktorski. Został kapelanem dworu króla Władysława Jagiełły, a prawdopodobnie był też kaznodzieją akademickim po ustąpieniu Jakuba z Paradyża. Zmarł ok. 1440 r.

I.

1. Sermo de novo sacerdote. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2115, f. 218a-220a; sygn. 2513, f. 359b-362a.
2. Sermones varii. Powst. 1435 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2513.
3. Sermones per circulum anni. Powst. 1414 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1301. Częściowo kopie kazań innych autorów.

III.

FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1. Kr. 1900 s. 192-196; TŘIŠKA J.: Přispevky k středovéki literarni universitė. *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis.* T. 9: 1968, fasc. 2, s. 24; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 98; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 290; TŘIŠKA J.: Rétorický styl a pražski univerzitní literatura ve středovéku. Praha 1975 s. 79. — *Monumenta Historiae Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis.* T. 1. Pars 1. Pragae 1830 s. 421-422; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 70.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Marcin z Klecka (2 poł. XVI — 1 poł. XVII w.), proboszcz, polemista. Wiadomo jedynie, że Marcin z Klecka studiował w Padwie, tytułując się później doktorem medycyny. Pod koniec XVI w. został proboszczem farnym w Klecku k. Nieświeża, następnie tę samą funkcję pełnił w Miejskiej Górce. Występował przeciw różnowiercom, m.in. gwałtownie zaatakował Marcina Krowickiego w „Zwierciadle...". Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Proca na ministry i na wszystkie heretyki... Kraków 1607 Druk. Wdowy po Jakubie Siebeneicherze 4° s. 114, nlb. 1.
2. Zwierciadło saskie albo magdeburskie, w którym każdy ogląda ministry pruskie, litewskie, mazowieckie, ruskie, śląskie i też polskie etc. Poznań 1610 Druk. Jana Wolraba 4° k. nlb. 46.

II.

1. Obrona przeciwko morowemu powietrzu doświadczona... Poznań 1605 4° k. nlb. 10. — Toż pod zm. tyt.: Praeservativa przeciwko morowemu powietrzu doświadczona... Poznań 1624 4° k. nlb. 10.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 318, tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Marcin Krowicki polemista i pamflecista polskiej reformacji. W: *Z epoki renesansu, reformacji i baroku.* W. 1971 s. 365.

Ks. Józef Mandziuk

Marcin z Ujazdu (Ujazdowski) (1542-1589), jezuita, dogmatyk.

Urodził się prawdopodobnie w 1542 r., w 1586 miał bowiem 44 lata. Od 1566 r. studiował w Akademii Krakowskiej, a od 1572 r. dawał prelekcje z filozofii arystotelesowskiej oraz objaśniał pisma Cycerona i Demostenesa. W 1579 r. przebywał w Rzymie, a następnie w Padwie, gdzie doktoryzował się z teologii. W maju 1581 r. przybył do Krakowa i pracował przy katedrze krakowskiej (penitencjarz) i kolegiacie Wszystkich Świętych (kaznodzieja). Nie został dopuszczony do katedry teologii, co zapewne miało wpływ na jego wstąpienie w Rzymie 19 VI 1686 r. do zakonu jezuitów. Po ukończonym nowicjacie opuścił w październiku 1588 r. Rzym i powrócił do Polski. Zmarł w Jarosławiu 2 IX 1589 r.

I.

1. De Sanctisimi Corporis Christi in Eucharistiae Sacramento praesentia sub speciebus panis et vini. Druk obecnie nie znany.
2. Commentaria in Epistolam S. Pauli ad Romanos. Rkps. Losy rękopisu nie są obecnie znane.

II.

1. Wyd.: Aristotelis de arte rhetorica libri tres, Carolo SIGONIO interprete. Cracoviae 1577 Offic. S. Scharffenbergii 8° k. nlb. 12, s. 231.
2. In orationem Ciceronis post reditum in senatu, commentarius. Cracoviae 1587 Offic. S. Scharffenbergii 8° k. nlb. 64.
3. Cosmographia Moscoviae. Druk obecnie nie znany.

III.

ŚNIADECKI J.: Żywoty uczonych Polaków. Wyd. K. J. TUROWSKI. Kr. 1861 s. 26; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 413; Ujazdowski Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 25 s. 951; Ujazdowski Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 437; ROSTKOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 136; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 340; Ujazdowski Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 39/ /40 s. 359; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 352, 492, 537-538, 541, 577, 597, 606; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 99. — WARSZAWSKI J.: Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego (1565-1586). Rzym 1955 s. 157-158.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Marciński Antoni (1821-1906), kanonik łowicki, wicerektor Akademii Duchownej w Warszawie, teolog ascet.

Urodził się 11 VI 1821 r. w Wojdowyszkach w pow. mariampolskim. Do 12-go roku życia przebywał w domu rodzinnym, następnie uczęszczał do szkoły elementarnej w Giełgudyszkach Niżnych, potem od 1839 r. do szkoły obwodowej w Sejnach i w Mariampolu, następnie do gimnazjum gubernialnego w Suwałkach. Po ukończeniu 7-mej klasy wstąpił w 1845 r. do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie, skąd wysłano go na studia do warszawskiej Akademii Duchownej. Ukończył je w 1850 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1849 r. W latach 1850-1852 pełnił obowiązki wikariusza parafii Latowicz, a w latach 1852-1856 proboszcza w Belsku. Stąd przeszedł na stanowisko wykładowcy i wiceregensa Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie.

W 1858 r. powołano Marcińskiego na ojca duchownego do warszawskiej Akademii Duchownej, a w 1862 r. na jej wicerektora. Na stanowiskach tych był bardzo gorliwy w wypełnianiu swych obowiązków. W obcowaniu jednak z alumnami był nieprzystępny. W 1858 r. został honorowym kanonikiem kapituły warszawskiej, a w 1863 r. kanonikiem gremialnym kolegiaty w Łowiczu. W konsystorzu warszawskim pełnił

obowiązki fiskała (promotora sprawiedliwości), egzaminatora i cenzora. Z kanonii łowickiej zrezygnował w 1886 r. Zmarł 4 XI 1906 r.

I.

1. Droga do pozyskania spokojności i wiekuistego szczęścia w niebie. W. 1857 Druk. Misjonarzy 8° s. 2, 179. — Wyd. 2 popr. i pomn. W. 1860 XX. Misjonarze 8° s. 18, 416. — Wyd. 3. Kr. 1871 XX. Misjonarze, Druk. J. Jaworski 8° s. 473, II — Wyd. 4 pod zm. tyt. Droga pewna i bezpieczna do prawdziwego spokoju sumienia, doskonałości moralnej i do nieba... W. 1899 Fr. Czerwiński 8° s. 1034. — Wyd. skrócone: Droga do prawdziwego spokoju sumienia i doskonałości moralnej. W. 1873 Nakł. autora, Gebethner, Wolff, Druk. Fr. Czerwiński i Sp. 8° s. XXVII, 803.

2. Przekł.: H. DUBOIS: Praktyczna gorliwość kapłana czyli sposoby uzacnienia i upożytecznienia posłannictwa kapłańskiego. Z dołączeniem ks. J. C. SAETTELERA: Monita ad parochos. W. 1876 Nakł. autora 8° s. 596, III.

II.

1. Wyd.: M.F. MARCIŃSKI: Gramatyka litewska. B. m. 1861 8°.

2. Popularne przysposobienie dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. W. 1873 8° VIII, 141, II. — Wyd. 2 popr. i powiększ. W. 1878 Fr. Czerwiński i Sp. 16° s. 258, II.

3. Przekł.: H. DUBOIS: Przewodnik dla kleryków i młodych kapłanów... W. 1877 Fr. Czerwiński 8° s. 723.

4. Łatwy dla kapłanów sposób nabywania dzieł przez niżej podpisanego wydanych [przez Marcińskiego]. W. 1877 Druk. Fr. Czerwiński i Sp. 8° k. 2.

5. 1) O potrzebie czytania książek religijnych to jest teologicznych i ascetycznych; 2) Nauka o ogólnym i szczegółowym... rachunku sumienia i o stopniach moralnej doskonałości; 3) Kazanie na niedzielę po Trzech Królach o czytaniu Pisma św.; 4) Rachunek sumienia czyli treściowy zbiór zapytań z nauki zasad wiary i moralności; 5) Kazanie na sześćdziesiątnicę o Słowie Bożym; 6) Porządek prowadzenia parafii i nabożeństwa parafialnego ogłoszony parafianom... po objęciu zarządu parafii; 7) Mowa przy zwłokach śp. Piotra Wichlińskiego w kościete belskim 4 II 1858 Rkpsy Arch. Archidiec. w Warsz., sygn. F. 6. 20.

III.

Marciński Antoni. W: *Enc. kośc.* T. 13 s. 412-413; N[IEDZIELSKI] J.: Marciński Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 256; Śp. ks. kanonik Antoni Marciński. *Świat.* R. 1: 1906 nr 46 s. 23; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 97-99; Ks. Antoni Marciński. *Kal. Warsz. Pop.-Nauk.* (J. Ungra). R. 63: 1908 s. X; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433-1970. W. 1971 s. 150-151; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 309; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. Tamże s. 81-82. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1860, 1870. — Arch. Archidiec. w Warsz., sygn. F. 6. 20: Akta personalne ks. A. Marcińskiego.

Ryszard Żmuda

Marciszewski (Marciszowski) Jakub Michał h. Jastrzębiec (1718-1773), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodzony w 1718 r. w Diec. Krakowskiej był synem Błażeja. Studia odbył od 1731 r. w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1735 r. uzyskał doktorat filozofii. Do 1741 r. nauczał gramatyki w kolonii akademickiej w Białej Radziwiłłowskiej (Podlaskiej). Po powrocie do Krakowa był krótko zajęty na Wydziale Filozofii, poczem przez kilka lat nauczał gramatyki, poetyki, retoryki i dialektyki w Szkołach Nowodworskich. Do 1749 r. był też seniorem Bursy Starnigielskiej. W 1748 r. wszedł do Kolegium Mniejszego oraz otrzymał prebendę w kolegiacie WW. Świętych i seniorat nad Bursą Prawników. W r. akad. 1748/9 rozpoczął wykłady zasad prawa na Wydziale Prawa, a 23 III 1753 r. wszedł do Kolegium Prawników. W 1755 r. został powołany na stanowisko dyrektora Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Podczas trzechletniego pobytu w Poznaniu pełnił funkcje asesora konsystorialnego, egzaminatora synodalnego i cenzora ksiąg.

Po powrocie do Krakowa w 1758 r. przyczynił się do otworzenia kolonii akademickiej w Tarnowie, gdzie pełnił też funkcje prowizora (1760). W Krakowie 1759-1762 wykładał kazuistykę. W październiku 1762 r. otrzymał licencjat, a w grudniu tegoż roku doktorat obojga praw. W latach 1763-1773 prowadził wykłady, w 1766 r. jakiś czas przebywał w Akademii Chełmińskiej. Kilkakrotnie pełnił funkcje prepozyta Kolegium Prawników, siedmiokrotnie był dziekanem Wydziału Prawa oraz sześciokrotnie rektorem Akademii Krakowskiej (1766/7-1772). Na tym stanowisku brał czynny udział w próbach odnowy Akademii, podejmowanych przez bpa I.K. Sołtyka, a także w pracach nad reformą Szkół Nowodworskich. Podobnie jak w Poznaniu pełnił szereg funkcji w Diec. Krakowskiej. Posiadał też liczne beneficja: w latach 1751-1763 był kanonikiem kapituły w Wojniczu, w 1754 r. został kantorem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, w 1759 r. otrzymał probostwo w Koniuszy i wreszcie w 1762 r. został kanonikiem kapituły krakowskiej. Zmarł 9 III 1773 r. i pochowany został w kolegiacie WW. Świętych.

I.

1. Quaestio iuridica de iniuriis et damno dato... per... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1753 Typ. Univ. 2° k. nlb. 5.

2. Quaestio iuridica de Praelatis et Ca nonicis... pro obtinenda in utroque iure licentia publice ad disputandum... exposita. Cracoviae 1762 Typ. Academ. 4° k nlb. 26.

3. Quaestio iuridica de iure maiestatico... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1762 Typ. Sem. Academ. 4° k. nlb. 32.

4. Regulae Canonicae de irregularitate. Summaria haec irregularitatum collectio exposita est pro disputatione... per... respondente... Ignatio Pawluskiewicz. B. m. 1766 4° k. nlb. 12.

5. Controversae quaestiones iuris ad disputandum propositae per... Kraków 1771 4° k. nlb. 4.

6. Continuatio controversarum quaestionum iuris ad disputandum expositarum. Kraków 1771 4° k. nlb. 6.

7. Dowody gorliwości polskiej o wiarę świętą katolicką rzymską na sejmie walnym warszawskim okazane r. 1766. Kraków 1766 4°.

II.

1. Quaestio logica de differentia... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1748 Typ. Univ. 2° k. nlb. 2.

2. Wyd.: Ordinatio studiorum in Collegio Lubransciano Academ. Posn. tractandorum circa innovationem eorundem sub die 15 Mens. Iunii 1756 per... constituta. Poznań 1756 Typ. Academ. 4° k. nlb.

4. Opracowanie zbiorowe profesorów Akademii Krakowskiej, a wydane pod nazwiskiem MARCISZEWSKIEGO.

3. Najjaśniejszy i niezwyciężony królewic Kazimierz Święty patron Korony Polskiej i W.X. Litewskiego z kaznodziejskiej ambony w kościele OO. Reformatów konwentu poznańskiego... ogłoszony... przez... Poznań 1756 Druk. Akadem. 2° k. nlb. 14.

4. Zaszczyt przed światem i niebem jako znak błogosławieństwa w życiu... krzyż herbowny... śp. Katarzyny z Szumanczewskich Grodzickiej... pogrzebowym kazaniem pokazanego. Poznań 1758 Druk. Akadem. 2° k. nlb. 16.

5. Kazanie miane podczas trzechdniowego nabożeństwa na cześć bł. Wincentego Kadłubka w kościele katedralnym krakowskim 1765 r. Kraków 1765 Druk. Sem. 4° s. 14.

6. Oratio in laudem Spiritus Sacratissimi [in oratorio Novodvorsciano]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1019.

7. List do Augustyna Działyńskiego. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 22 k. 64-65. — Listy przeciw jezuitom w sporze z Akademią Krakowską z 1758-1766. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2636.

III.

RUTA Z.: Marciszewski (Marciszowski) Jakub Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19: 1974 s. 597-598, tamże literatura, — Ponadto: PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508 i 513; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775 W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 417-418.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Marczyński Wawrzyniec (1779-1845), prałat kapituły kamienieckiej, historyk Diec. Kamienieckiej.

Urodził się w 1779 r. w Kaliszu w rodzinie szlacheckiej Franciszka i Bobrowskiej. Po ukończeniu seminarium nauczycielskiego w Sulechowie, był wicerektorem szkoły miejskiej we Wschowie. W 1811 r. osiadł na stałe na Podolu. W 1814 r. wstąpił do seminarium duchownego w Kamieńcu Podolskim, a po otrzymaniu święceń kapłańskich (1816) był wikariuszem i kaznodzieją przy katedrze kamienieckiej. W 1830 r. został kanonikiem gremialnym, a w 1845 r. prałatem kustoszem kapituły kamienieckiej. Równocześnie w latach 1819-1831 był katechetą i kapelanem powiatowej wydziałowej szkoły w Kamieńcu Podolskim. W 1823 r. został członkiem hon. Tow. Przyj. Nauk w Lublinie i w Warszawie, w 1827 r. otrzymał doktorat na Uniwersytecie Wileńskim. Zmarł w Kamieńcu Podolskim 6 XI 1845 r.

I.

1. Statystyczne, topograficzne i historyczne opisanie Guberni Podolskiej z rycinami i mapami, przez... kaznodzieję katedralnego kamienieckiego i kapelana szkoły powiatowej. T. 1-3. Wil. 1820-1822 Druk. J. Zawadzkiego 8° t. 1 k. 7 nlb., s. 349 i 2; T. 2 k. 3 nlb., s. 302 i 2, tabl. 3; T. 3 s. X, 316 i 2 tabl. 4 z atlasem. Na stronach 113-130 przedstawił autor pierwszą historię Diec. Kamienieckiej, od jej początków aż do początku XIX w.

II.

1. Manualik historyczny, zawierający ważniejsze wypadki, począwszy od początku świata aż do pokoju paryskiego na d. 14 maja 1814 r. zawartego. Wr. 1815 Druk. Korna 8° s. 124. — Toż do 20 listopada 1815 r., tj. do czasu podpisania w Paryżu traktatu pokoju między Francją i mocarstwami sprzymierzonymi. Berdyczów 1816 16°. — Toż. Wr. 1816 Druk. Korna 16° s. 3, 126. — Toż. Wr. 1817 16° s. 2, 126.

2. Podróże z części Rosji do Niemiec, Francji i Hiszpanii w latach 1810 i 1811 odbyte, a do teraźniejszych odmian zastosowane przez... Berdyczów 1816 8° s. 136.

3. Dzieje od stworzenia świata aż do r. 1816 czyli rys historii powszechnej wszystkich narodów chronologicznie ułożony, z przydatkiem wynalazków uczonych ludzi i opisaniem dokładnem batalii w ostatniej epoce zaszłych. Poczajów 1817 8° s. 304.

4. Wybór różnych gatunków poezji tj. bajek, satyr, sielanek, tragedii, komedii, psalmów Dawida, pieśni, elegii, epigramatów i nagrobków, przez... Wil. 1818 Druk. XX. Pijarów 8° s. 157.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Marczyński Wawrzyniec. *Pol. słow. biogr.* T. 19 s. 616-617, tamże literatura.

Ks. Bolesław Kumor

Marian z Jaślisk (Jaśliciński) (†1658), dominikanin, autor traktatów teologicznych.

Profesję zakonną złożył w 1623 r. w dominikańskim klasztorze Bożego Ciała we Lwowie, gdzie również uczył się filozofii. Wiedzę teologiczną zdobywał w latach 1626-1628 w klasztorze św. Magdaleny we Lwowie, a następnie w klasztorze św. Augustyna w Padwie. Stopień lektora uzyskał w 1631 r. we Lwowie, bakałarza w 1641 r., a doktora teologii w 1644 r. Wykładał filozofię w latach 1631-1632 w Busku, 1632-1633 w klasztorze Bożego Ciała we Lwowie, w 1633-1634 w Podkamieniu oraz teologię w latach 1635-1638, 1640-1646 w klasztorze św. Magdaleny we Lwowie i w 1638-1640 w Kijowie. Od 1635 r. był egzaminatorem kandydatów do zakonu, w latach 1636-1638 i 1640-1643 wychowawcą młodzieży zakonnej, w 1640, 1642 i od 1655 depozytariuszem, w 1643-1646 rektorem studium generalnego, w 1644 r. wikariuszem i misjona-

rzem apostolskim, w 1653-1654 przeorem oraz w 1658 r. wikariuszem prowincji ruskiej dominikanów. Brał udział jako definitor w kapitułach zakonnych: w 1649 r. w Lubarze, w 1644 — w generalnej w Rzymie i w 1648 r. we Lwowie. Działał nadto w Kudaku, Żółkwi, Lubarze, Baryżkopolu i Latyczewie. Zmarł w 1658 r. we Lwowie.

I.

1. Tetrarchia theologica, complectens principales tractatus e Sacra Theologia: I. De Sanctissimae Trinitatis mysterio. II. De incarnatione Divini Verbi. III. De Angelis. IV. De sacramentis Ecclesiae. Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., b. sygn.

2. Chronologia ab orbe condito; Biblia Sacra apud Hebraeos; Interpretes Sacrorum Voluminum Hebraeorum: Menses Hebraeorum; Festa Hebraeorum; Jejunia... De Mahometis disputatio; Pecuniae obediunt iure. Rkpsy zszyte w jeden fascykuł w Bibl. Dominikanów w Krak., b. sygn.

3. Dwa traktaty teologiczne bez tytułu. Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., b. sygn.

II.

1. Dictionarium Sclavo-Polonicum. Wyd. M. KURAŚ i A. KURASIOWA pt. Mariana z Jaślisk dykcjonarz słowiańsko-polski z roku 1641 (Dictionarium sclavico-polonicum). Wr. 1969 s. 48-117.

2. Quincunx miscellanorum. Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., sygn. 492.

3. Universa logica. Rkps Bibl. Dominikanów w Krakowie., b. sygn.

4. Commentarium super Aristotelis octo libros de physico auditu seu naturali auscultatione. Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., b. sygn.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Marian z Jaślisk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 11, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2, s. 264-265; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 523.

Bp Edward Ozorowski

Marian z Kościana (Costenus, Koscianus, Kościańczyk) (†1651), bernardyn, moralista.

Urodził się w Kościanie w rodzinie mieszczańskiej pod koniec XVI w. Nowicjat i studia teologiczne odbył zapewne w poznańskim klasztorze bernardynów. Czy wyjeżdżał za dalszą nauką za granicę, nie wiadomo. Sądząc z ogłoszonych pod koniec życia dzieł, posiadał gruntowną wiedzę teologiczną i znał dobrze doktrynę Jana Dunsa Szkota. W 1624 r. rozpoczął wykładać teologię w duchu skotystycznym na studium zakonnym we Lwowie. Wykazał tu dużą aktywność, skoro doprowadził do druku (w Jarosławiu 1625-1626) teologicznych dysertacji 3 swoich uczniów: Bonawentury z Kościana, Wawrzyńca Jakubowskiego i Cypriana Rzekieckiego. Przy rozdziale bernardyńskiej prowincji w 1628 r. oświadczył się za prowincją wielkopolską. W nowej prowincji od początku do śmierci zasiadał w jej zarządzie jako definitor w latach 1628-1631 i 1643-1646, jako kustosz w latach 1648-1651. Ostro protestował, gdy zarząd prowincji małopolskiej usiłował w 1647 r. dokonać przy poparciu króla Władysława IV fuzji swojej prowincji z prowincją wielkopolską. Do połączenia nie doszło. Wybrany w 1651 r. znowu definitorem zmarł w tym samym roku w Poznaniu.

Marian z Kościana należy do nielicznych dawniejszych teologów polskich, uprawiających teologię moralną oddzielnie od dogmatyki i był pierwszym, który wyłożył ją w duchu skotystycznym. W dziełach swych, ogłaszanych jako części obszernego podręcznika, odznaczał się dużą wnikliwością, akrybią i oryginalnymi sądami. W swym systemie moralnym reprezentował kierunek umiarkowany.

I.
1. Tabula naufragii seu tractatus speculativus et moralis de poenitentia, de indulgentiis et suffragiis et de censuris ecclesiasticis iuxta doctrinam... Joannis Duns Scoti... Moguntiae [1636] in Officina Wigandi Funcii 4° k. 10, s. 458, k. 10.
2. Aequilibrium iusticiae seu tractatus speculativus et moralis de iure et iustitia... iuxta doctrinam... Joannis Duns Scoti D[octoris] Subtilis... Posnaniae 1641 in Officina Alberti Reguli 4° k. nlb. 16, s. 500, k. 13, k. nlb. 4. Dołączona: Vita... Joannis Duns Scoti, s. 8.
3. Vita Venerabilis P. Fratris Joannis Duns Scoti Doctoris Subtilis. Wyd. przy: Aequilibrium iustitiae..., s. 8.
4. Typus verae religionis seu tractatus speculativus et moralis de virtute religionis, de speciebus religionis, de vitiis oppositis religioni, de... sacramento Eucharistiae, de fide et oppositis fidei vitiis iuxta doctrinam... Joannis Duns Scoti... Posnaniae 1643 in Officina Alberti Reguli 4° k. 11, s. 666, k. 12.
5. Lucernae catholicae seu tractatus speculativus et moralis de sacramentis in communi et in particulari iuxta doctrinam... Joannis Duns Scoti... Costnae b. r. in Officina Wigandi Funcii 4° s. 8, s. 737, k. nlb. 6.

III.
WYCZAWSKI H. E.: Marian z Kościana. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 12, tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mariański Bronisław, pseud.: Grzegorz Brzózka, (1863-1912), kanonik kolegiaty pułtuskiej, muzykolog kośc.

Urodził się 3 IX 1863 r. w Lipnie jako syn nauczyciela Marcelego i Juliany z Brodeckich. Idąc śladem swego ojca, wstąpił w 1879 r. do Seminarium Nauczycielskiego w Wymyślinie-Skępem, które ukończył w 1882 r. W tymże roku rozpoczął pracę jako nauczyciel ludowy w Oborach, w dawnym pow. rypińskim. W 1884 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, które ukończył z wyróżnieniem i 15 VI 1889 r. przyjął święcenia kapłańskie. Przez pół roku pełnił obowiązki wikariusza w katedrze płockiej, potem w latach 1890-1894 w Krzynowłodze Małej, a w 1894-1895 w Czyżewie. Od 1895-1898 r. był proboszczem w Radzanowie pod Mławą, w latach 1898-1903 w Kleczkowie, w 1903-1907 w Sobowie i od 1907-1912 r. w Brwilnie k. Płocka. Wszędzie pracował gorliwie jako duszpasterz i społecznik, szczególnie po r. 1905 urządzając z udziałem młodzieży różne imprezy, które miały na celu uświadomienie narodowe i gromadzenie funduszów na zakup książek do biblioteki parafialnej.

Interesował się śpiewem i muzyką kościelną. Ujawnił duży zmysł praktyczny i organizacyjny, obierając trafną drogę poprzez kształcenie organistów, do zamierzonej reformy muzyki i śpiewu kościelnego. W pracy tej pomagał Mariańskiemu na terenie Diec. Płockiej ks. Wojciech Bugajczyk. Od 1890 r. wydawał Mariański „Kalendarz dla organistów wiejskich", który w 1894 r. przekształcił w „Rocznik dla organistów". Jego pragnieniem było utworzyć w Warszawie ośrodek muzyczny, promieniujący na wszystkie diecezje Kongresówki. W styczniu 1895 r. po usilnych zabiegach Mariańskiego powstała przy Towarzystwie Muzycznym w Warszawie Sekcja Miłośników Muzyki Kościelnej, w zarządzie której znalazł się także Mariański. Dzięki tej instytucji wykształciło się i przeszkoliło kilkuset organistów.

Oprócz zamiłowań muzycznych miał ks. Mariański także upodobania i zdolności literackie. Celem pogłębienia wiedzy w tej dziedzinie studiował w 1903 r. filozofię w Katolickim Instytucie w Paryżu, uczęszczając jednocześnie na wykłady literatury francuskiej w Sorbonie. Ma-

jąc fachowe przygotowanie, był od 1907 r. redaktorem wydawanego w Płocku tygodnika religijno-społecznego „Mazur". Także w 1907 r. otrzymał nominację na profesora j. francuskiego, wymowy i teologii pasterskiej w Seminarium Duchownym w Płocku. Był utalentowanym pedagogiem i doskonałym wykładowcą. W 1907 r. został kanonikiem kolegiaty pułtuskiej. Zginął tragicznie 25 VIII 1912 r., pochowany na cmentarzu w Płocku.

I.

1. Śpiew liturgiczny. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 4 s. 54-56; nr 7 s. 102-105; nr 13 s. 198-202; nr 20 s. 312-315.

2. Rec.: A. BRYKCZYŃSKI: Podręcznik praktyczny ikonografii chrześcijańskiej. W. 1894. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 24 s. 383-384; nr 25 s. 399-400.

3. Rec.: A. BRYKCZYŃSKI: O naczyniach i sprzętach eucharystycznych. W. 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 40 s. 639--640.

4. Śp. ks. Felicjan Strumiłło. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 51 s. 810-811.

5. Muzyka kościelna. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 42 s. 666-667.

6. Rec.: G. GRABOWSKI: Wiadomości liturgiczne niezbędne dla organistów i zakrystianów. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 27 s. 431-432; nr 28 s. 447-448.

7. Muzyka kościelna w stosunku do innych sztuk pięknych. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 5 s. 65-68; nr 6 s. 86-88; nr 7 s. 100-103.

8. Praeconium paschale. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 14 s. 209-211; nr 15 s. 225--230.

9. Stanowisko muzyki w Kościele. *Prz. Katol.* R. 96: 1898 nr 18 s. 280-283; nr 19 s. 296-299.

10. Chorał gregoriański. *Śpiew Kośc.* R. 9: 1904 nr 13 i 14 s. 151-153; nr 15 i 16 s. 172-175.

1. Arcybiskup Florian Stablewski. *Mazur.* R. 1: 1906 nr 39 s. 449.

12. Muzyka wedle myśli Kościoła. Podręcznik dla organistów i śpiewaków kościelnych. Płock 1906 Druk. L. Kempnera 8° s. 148, nlb. 2.

13. O wychowaniu dzieci. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 3 s. 31-32; nr 4 s. 43-44; nr 5 s. 55-56; nr 6 s. 68-69; nr 9 s. 105-106; nr 10 s. 117; nr 13 s. 156-157; nr 14 s. 168-169; nr 16 s. 200-201; nr 19 s. 251.

II.

1. Do organistów. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 1: 1891 s. 52-57.

2. Głos ludzki. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 1: 1891 s. 64-66; R. 2 s. 102--105.

3. Organista na „Pustej nocy". Powiastka. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 1: 1891 s. 67-75.

4. O śpiewie. W: *Rocz. dla Organistów.* R. 1: 1891 s. 59-63.

5. Użycie organu. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 2: 1891 s. 84-86.

6. Zalety śpiewu gregoriańskiego. *Rocz. dla Organistów.* R. 1: 1891 s. 76-80.

7. Język łaciński. *Rocz. dla Organistów.* R. 1: 1891 s. 81-83.

8. Do organistów. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 2: 1892 s. 56-60.

9. O śpiewie niewiast w kościele. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 2: 1892 s. 72-74.

10. Śpiew liturgiczny. W: *Kalendarz dla organistów.* R. 2: 1892 s. 90-95.

11. Gdzie urządzać w Wielki Czwartek tak zwaną „Ciemnicę"? *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 15 s. 239-240.

12. Rec.: A. KWIATKOWSKI: Przyjaciel zbłąkanych. W. 1892. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 23 s. 366-367.

13. Chór kościelny w Częstochowie. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 48 s. 758-760.

14. Odpusty więcej niż zupełne. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 26 s. 415-416.

15. Korespondencja z Płocka. *Śpiew Kośc.* R. 1: 1895 nr 1 s. 13; nr 2 s. 29.

16. Gra w karty w pośród ludu. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 1 s. 3-7.

17. Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 4 s. 59-60.

18. Kilka uwag z powodu usiłowania podniesienia u nas muzyki kościelnej. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 12 s. 184-186; nr 13 s. 200-204.

19. Ze Skępego. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 21 s. 330-331.

20. O Różańcu. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 41 s. 641-643; nr 43 s. 676-677; nr 44 s. 695-696; nr 46 s. 726-728; nr 47 s. 745--747; nr 48 s. 761-763; R. 35: 1897 nr 40 s. 626-628; nr 41 s. 643-647; nr 43 s. 674--675; nr 44 s. 691-693; R. 36: 1898 nr 39 s. 609-611; nr 40 s. 625-627; nr 41 s. 645--647; nr 43 s. 676-678; nr 44 s. 693-694.

21. „Zorza". *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 37 s. 582-583.

22. Męczeństwo SS. Apostołów Piotra i Pawła. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 24 s. 376-377; nr 25 s. 389-392; nr 26 s. 408--411.

23. Kazania o Najświętszym Sakramencie. Płock 1898 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 48.
24. Kazania o wychowaniu dzieci. Płock 1898 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 55.
25. Kalendarz dla organistów na rok 1898 według rubrycel płockiej, włocławskiej i sandomierskiej, ułożył... *Rocz. dla Organistów*. R. 7: 1898 s. 1-48.
26. Śpiew gregoriański. *Rocz. dla Organistów*. R. 7: 1898 s. 78-117.
27. Alleluja. *Rocz. dla Organistów*. R. 7: 1898 s. 118-120.
28. Krótkie wiadomości z teorii muzyki. *Rocz. dla Organistów*. R. 7: 1898 s. 177-183.
29. Śpiew kościelny i liturgia. *Rocz. dla Organistów*. R. 9: 1900 s. 31-41.
30. Ester. Powieść z czasów niewoli babilońskiej. T. 1-3. W. 1901 Druk. T. Jezierskiego 16° t. 1 s. 159; T. 2 s. 145; T. 3 s. 151.
31. Wrażenia z podróży. *Śpiew Kośc*. R. 8: 1903 nr 2 s. 24-25.
32. W hołdzie dla Marii. Studium historyczno-ascetyczne o Różańcu. W. 1904 Druk. M. Godlewskiego 16° s. 144.
33. Co to są socjaliści? *Mazur*. R. 1: 1906 nr 30 s. 341-342; nr 31 s. 354-355; nr 32 s. 366-368; nr 33 s. 378-379; nr 34 s. 391.
34. Przyjaciel Różańca. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 31 s. 353-354; nr 32 s. 365-366; nr 33 s. 376-378; nr 34 s. 388-391; nr 35 s. 400-402.
35. Rocznica bitwy pod Chocimem. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 32 s. 371.
36. Naród i Lud. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 33 s. 380.
37. Prusacy się wściekają. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 34 s. 392.
38. Nie dla siebie żyje człowiek. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 35 s. 404-405.
39. Co to jest muzeum. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 36 s. 413-414.
40. Adwent. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 39 s. 450.
41. Strachy. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 39 s. 456.
42. Roraty. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 40 s. 458-459.
43. Czego chcą socjaliści. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 40 s. 459-461; nr 41 s. 468-469; nr 42 s. 477-478.
44. Do czytelników. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 41 s. 466-467.
45. Kolęda. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 42 s. 474-475
46. Nowy Rok. *Mazur*. R. 1: 1906 nr 42 s. 488.
47. Zasady socjalizmu. *Wiad. Past*. (Warszawa). R. 2: 1906 nr 30 s. 149-160.
48. Socjalizm. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 2 s. 89-96.
49. Socjalizm w Polsce. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 4 s. 199-205.
50. Przyczyny rozwoju socjalizmu. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 5 s. 270-277.
51. Międzynarodówka. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 6 s. 328-338.
52. Dzieje międzynarodowych kongresów socjalistycznych. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 7 s. 399-415.
53. Amen Jezus. *Mies. Past. Płoc*. R. 1: 1906 nr 8 s. 216-217.
54. Sprawa robotnicza. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 11 s. 641-650.
55. Sprawa robotnicza w Rzeszy Niemieckiej. *Wiad. Past*. R. 2: 1906 nr 12 s. 705-717.
56. Sara. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 1 s. 8; nr 2 s. 15-16; nr 3 s. 23-24; nr 4 s. 31--32; nr 5 s. 39-40; nr 7 s. 54-56; nr 8 s. 63; nr 9 s. 70-71; nr 10 s. 79-80; nr 11 s. 87-88; nr 12 s. 94-96; nr 13 s. 104; nr 14 s. 111-112; nr 15 s. 119-120; nr 17 s. 134-135; nr 18 s. 142-144; nr 20 s. 159--160; nr 23 s. 183-184; nr 24 s. 190-191; nr 25 s. 199-200; nr 26 s. 204-206; nr 27 s. 216; nr 28 s. 221-223; nr 29 s. 230-231; nr 30 s. 238-240; nr 31 s. 247-248; nr 32 s. 254-256; nr 33 s. 261-262; nr 34 s. 270--271; nr 35 s. 278-280; nr 36 s. 287-288; nr 37 s. 294-295; nr 38 s. 303-304; nr 42 s. 310-311; nr 43 s. 319-320; nr 44 s. 327--328; nr 45 s. 345-346; nr 46 s. 352-353; nr 47 s. 361-362; nr 50 s. 385; nr 51 s. 391-393.
57. Święty Zygmunt. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 18 s. 140-141.
58. Wniebowstąpienie Pańskie. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 19 s. 149-150.
59. Zakładajmy biblioteki parafialne. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 34 s. 265-266.
60. Rusini. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 34 s. 267-268; nr 35 s. 275-276.
61. Monopolka. *Mazur*. R. 2: 1907 nr 35 s. 273-274; nr 36 s. 281-282.
62. Bractwo Różańcowe. Płock 1907 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 82.
63. Módl się i pracuj, a Bóg ci błogosławić będzie. W: *Mazur. Kalendarz na rok 1908*. Płock 1907 s. 21-29.
64. O Persji. *Mazur*. R. 3: 1908 nr 32 s. 249-251.
65. Pan Bóg wskazuje nam, abyśmy dbali o swoje zdrowie. *Mazur*. R. 3: 1908 nr 34 s. 265-266.
66. Mowa ojczysta. *Mazur*. R. 3: 1908 nr 36 s. 281-282.
67. Miłosierdzie chrześcijańskie w Anglii. *Mazur*. R. 3: 1908 nr 38 s. 298-300; nr 39 s. 307; nr 40 s. 314-315.
68. Pogrzeb Hanny. *Mazur*. R. 3: 1908 nr 46 s. 366-368; nr 48 s. 384; nr 49 s. 391.

69. Holofernes. Powieść historyczna z czasów biblijnych. T. 1-2. Płock 1908 Druk. K. Miecznikowskiego 16° t. 1, s. 208, nlb. 6; T. 2 s. 206 nlb. 4.
70. Popielec. *Mazur.* R. 4: 1909 nr 8 s. 60.
71. Geniusz miłości czyli żywot św. Pawła. Płock 1909 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 240.
72. Wielkanocne jajko. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 12 s. 144-145; Śmigus. R. 5: 1910 nr 12 s. 145-146; Rady Wawrzona. R. 5: 1910 nr 16 s. 206-207; nr 23 s. 318-319.
73. Dzieci na polu. *Mazur.* R. 5: 1910 nr 20 s. 268-269.
74. Ada. Obrazek biblijny. W: Wiązanka literacka Ziemi Płockiej. Płock 1913 s. 99-103.

III.

NOWOWIEJSKI J.: Mariański Bronisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 322-323; MACIEJOWSKI A.: Śp. ks. kan. Bronisław Mariański. *Mazur.* R. 7: 1912 nr 31 s. 481-483; TENŻE: Mowa pogrzebowa. *Mies. Past. Płoc.* R. 7: 1912 nr 8 s. 214-217; JEZUSEK W.: Ks. Bronisław Mariański, proboszcz parafii Brwilno i profesor Seminarium Duchownego 1863-1889-1912. *Mies. Past. Płoc.* R. 49: 1964 nr 10-11 s. 253-264.

Ks. Michał Grzybowski

Markiewicz Bronisław Bonawentura, krypt. i pseud.: M., B. Miromir, Piastowski, XM, (1842-1912), założyciel zgromadzenia michalitów i michalitek, popularyzator katolickiej nauki społecznej.

Urodził się 13 VII 1842 r. w Pruchniku k. Jarosławia jako syn Jana burmistrza miejscowego miasteczka i Marianny z Gryzieckich. Gimnazjum ukończył w Przemyślu, gdzie w latach 1863-1867 odbył również studia teologiczne w miejscowym Seminarium Duchownym; święcenia kapłańskie przyjął 15 IX 1867. Jako wikariusz pracował w Harcie, w parafii katedralnej w Przemyślu (od 1870) i w Gaci (1875). W tym okresie studiował na Uniw. Jagiellońskim i Lwowskim filozofię, historię, literaturę i pedagogikę, oraz prowadził akcję trzeźwościową. W latach 1877-1884 był proboszczem w Błażowej. Od 1882 r. był wykładowcą homiletyki i teologii pastoralnej w Seminarium Duchownym w Przemyślu.

W 1885 r. wyjechał do Włoch, a w 1887 wstąpił do zgromadzenia salezjanów, gdzie złożył śluby wieczyste. W 1892 r. powrócił do kraju, został proboszczem w Miejscu k. Krosna, gdzie zapoczątkował swą działalność opiekuńczo-wychowawczą i założył Zakład ks. Bosko. W 1897 r. zbudował nowy dom zakładowy w Oświęcimiu. W 1898 r. wystąpił ze zgromadzenia salezjańskiego i przystąpił do organizowania przy poparciu biskupa Ł. Soleckiego nowego zgromadzenia pod nazwą „Towarzystwo Powściągliwość i Praca", zatwierdzonego w tymże roku przez władze austriackie. Od tegoż roku zaczął wydawać jako redaktor czasopismo „Powściągliwość i Praca", które redagował osobiście do 1912 r. W tym samym okresie przystąpił do organizowania zgromadzenia żeńskiego michalitek. Po wielu trudnościach z bpem przemyskim J.S. Pelczarem na tle fundacji obydwóch zgromadzeń zmarł 29 I 1912 r. w Miejscu Piastowym.

I.

1. Trzy słowa do starszych w narodzie polskim w setną rocznicę rozbioru Ojczyzny. Lw. 1887 Druk. Ludowa 8° s. 75. Pod pseud. ks. B. Miromira.
2. O wymowie kaznodziejskiej. Kr. 1898 Druk. Czasu 82° s. 543, IV. — Toż. Kr. 1901 8° s. 543.
3. Dwa najprzedniejsze źródła bogactwa i szczęścia ludzkiego. *Powśc. i Pr.* R. 1: 1898 s. 1-2.
4. Miłosierdzie chrześcijańskie najdzielniejszym środkiem do zażegnania burzy socjalnej. *Powśc. i Pr.* R. 1: 1898 s. 5.
5. Jedyny środek do zażegnania rozruchów i wojny. *Powśc. i Pr.* R. 2: 1899 s. 49-53. — Przedr. R. 17: 1914 s. 51-53.
6. Jałmużna jest obowiązkiem. *Powśc. i Pr.* R. 4: 1901 s. 17-19.

7. Rzesze ubogich. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 1-3.
8. Dwie podstawy życia społecznego. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 73-74.
9. Obowiązki względem ubogich. *Powśc. i Pr.* R. 8: 1905 s. 1-2.
10. Najcięższe przestępstwa kościelne i kara za nie. *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 90-96. — Toż w osob. odb. Miejsce Piastowe 1908 Druk. W. Lenika w Krośnie 8° s. 24.
11. Rozwiązanie kwestii socjalnej najprostszym sposobem. *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 1-2.
12. Najpierwsza, najważniejsza i najbardziej piekąca akcja społeczna. *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 81-83.
13. Obowiązek i doskonałość pracy cielesnej. *Powśc. i Pr.* R. 11: 1908 s. 81-84.
14. Obowiązek i doskonałość pracy duchowej. *Powśc. i Pr.* R. 11: 1908 s. 89-90.
15. O obowiązku i znaczeniu pracy. *Powśc. i Pr.* R. 14: 1911 s. 54-56.
16. Tajemnica wzrostu i upadku narodów. *Powśc. i Pr.* R. 15: 1912 s. 21.
17. Naród — sobie i ludzkości. *Powśc. i Pr.* R. 15: 1912 s. 103.
18. Myśli i wskazania o posłannictwie Polski. *Powśc. i Pr.* R. 19: 1925 s. 5-6. — Toż pod zm. tyt.: Myśli i wskazania o posłannictwie Polski z pism ks. B. Markiewicza. *Powśc. i Pr.* R. 21: 1927 s. 23-24.
19. Dwie podstawy życia społecznego. *Powśc. i Pr.* R. 20: 1926 s. 3-5.
20. Obowiązek i doniosłość pracy duchownej. *Powśc. i Pr.* R. 21: 1927 s. 52-54.

II.

1. Z Włoch. (Korespondencja). *Bonus Pastor.* R. 8: 1886 s. 2-5.
2. Przekł.: J. LEMOYNE: O Matusi Małgorzacie Bosko, matce ks. Jana Bosko... Przekł. z włoskiego Kr. 1889 Druk. Czasu 16° s. 203.
3. Przekł.: Jan BOSKO: Żywot chłopięcia Dominika Savio... Z włoskiego przetłum.... Turyn 1891.
4. O salezjanach. W: *Księga pamiątkowa Wiecu Katolickiego w Krakowie.* Kr. 1893 s. 385-392.
5. Ucisk maluczkich pod zaborem pruskim. Obrazek sceniczny dla dziewcząt o wypadkach we Wrześni. Miejsce Piastowe B. r.
6. Ustawy Towarzystwa św. Michała Arch. Miejsce Piastowe B. r.
7. Odezwa (O Związku pomocników salezjańskich). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 82-83.
8. Ćwiczenia duchowne. Z manuskryptu o kaznodziejstwie. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 s. 89-90.
9. Regulamin Zakładów Wychowawczych Towarz. św. Michała Archanioła. B. m. r.
10. Statut Towarzystwa „Powściągliwość i Praca" w Miejscu Piastowym. *Powśc. i Pr.* R. 1: 1818 s. 24. — Toż. R. 8: 1905 s. 41-42.
11. To największy cud: z polską szlachtą polski lud. *Powśc. i Pr.* R. 2: 1899 nr 97-99.
12. Red.: *Powściągliwość i Praca.* R. 1: 1898 — R. 15: 1912.
13. Wychowanie wszelkich charakterów. *Powśc. i Pr.* R. 3: 1900 s. 25-27.
14. Autorowie starożytni w szkołach średnich. *Powśc. i Pr.* R. 3: 1900 s. 41-44.
15. Pan Jezus w Najśw. Sakramencie zasługuje na cześć najgłębszą. *Powśc. i Pr.* R. 3: 1900 s. 81-83.
16. Należy naszą nadzieję położyć w przemożnej przyczynie Najświętszej Marii Panny. *Powśc. i Pr.* R. 3: 1900 s. 75.
17. Najpierwsza i najpilniejsza pomoc dla ludu — katechizacja. *Powśc. i Pr.* R. 4: 1901 s. 33-35.
18. Ku czci św. Michała Archanioła. *Powśc. i Pr.* R. 4: 1901 s. 57-58.
19. Cel szkół średnich i wyższych. *Powśc. i Pr.* R. 4: 1901 s. 81-83.
20. Moc Chrystusowa — pokora. *Powśc. i Pr.* R. 5: 1902 s. 49-51.
21. Mane, Tekel. Fares. *Powśc. i Pr.* R. 6: 1903 s. 81-82.
22. Jak ratować rzesze ubogich. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 9-12.
23. Nędza moralna jest główną przyczyną nędzy materialnej. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 33-36.
24. Miłość największą potęgą. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 36-39.
25. W przeddzień wojny światowej. *Powśc. i Pr.* R. 7: 1904 s. 57-58. — Przedr. R. 17: 1914 s. 50-51.
26. Hołd złożony Królowej nieba i ziemi. *Powśc. i Pr.* R. 8: 1905 s. 1-2.
27. O Nazarejczykach. *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 15.
28. Najtrudniejszą z cnót jest cnota kardynalna powściągliwości. *Powśc. i Pr.*, R. 9: 1906 s. 34-35.
29. Grzechy cudze i kara Boża za nie. *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 49-53.
30. Odezwa (O Towarz. Powściągl. i Praca). *Powśc. i Pr.* R. 9: 1906 s. 89-90.
31. Różne rodzaje dobrego wychowania młodzieży. *Powśc. i Pr.* R. 10: 1907 s. 17-18.
32. Mądrość prawdziwa. *Powśc. i Pr.* R. 10: 1907 s. 1-4. — Przedr. R. 17: 1914 s. 53-56.
33. 40000 dzieci opuszczonych w Galicji. *Powśc. i Pr.* R. 10: 1908 s. 17-18.

34. Wiara zwycięża świat. *Powśc. i Pr.* R. 11: 1908 s. 49-51.

35. Oświata pozorna a istotna. *Powśc. i Pr.* R. 11: 1908 s. 73-79.

36. Bój bezkrwawy. Dramat w 7 odsłonach. Lw. 1908, — Toż. Wyd. 2. Miejsce Piastowe 1913 Druk. Tow. Powściągl. i Praca 16° s. 61.

37. Najwyższy dowód miłości Bożej ku ludziom. *Powśc. i Pr.* R. 14: 1911 s.

38. Nabożeństwo do św. Józefa. Miejsce Piastowe 1911 Druk. Tow. Powściągl. i Praca.

39. Najwyższa mądrość znać Jezusa Ukrzyżowanego. *Powśc. i Pr.* R. 14: 1911 s. 25.

40. O życiu ukrytym z Panem Jezusem. *Powśc. i Pr.* R. 14: 1911 s. 49-53.

41. Przewodnik dla wychowawców młodzieży opuszczonej oraz wskazówki do rozwiązania kwestii socjalnej. T. 1-2. Miejsce Piastowe 1911-1912. Druk. Tow. Powściągliwość i Praca 8.

42. Uroczystość narodowa N. Marii Panny Królowej Korony Polskiej w pierwszą niedzielę maja. *Powśc. i Pr.* R. 15: 1912 s. 33-37.

43. W. MICHUŁKA: Z dawnej konferencji śp. ks. B. Markiewicza. *Powśc. i Pr.* R. 15: 1912 s. 51-53, 65-66, 68-69; R. 16: 1913 s. 5-7, 25-27.

44. O ważności Najśw. Sakramentu. *Powśc. i Pr.* R. 16: 1913 s. 4-5.

45. Urywki z dzieł Markiewicza. *Powśc. i Pr.* R. 16: 1913 s. 7-8, 12-13.

46. Ćwiczenia duchowne. Miejsce Piastowe 1913 Druk. Tow. Powśc. i Praca 8° s. XIX, 257.

47. Co mówił i pisał śp. ks. B. Markiewicz o upadkach dzisiejszej doby. *Powśc. i Pr.* R. 17: 1914 s. 49-50.

48. Hetman niebieski św. Michał Archanioł jako pogromca gorszycieli. *Powśc. i Pr.* R. 19: 1925 s. 44-46.

49. Czystość i wielkość zamiarów. (Z pism ks. B....). *Powśc. i Pr.* R. 20: 1926 s. 67-70.

50. Obowiązek i doniosłość pracy duchownej. *Powśc. i Pr.* R. 21: 1927 s. 52-54.

51. W. MICHUŁKA: Z dawnej konferencji ks. B. Markiewicza do członków Towarz. Powściągliwość i Praca. *Powśc. i Pr.* R. 24: 1930 s. 215-218; R. 25: 1931 s. 49-51.

52. Św. ALFONS Liguori: Katechizm. Tłum. i rozszerzył... Miejsce Piastowe 1931 Druk. Tow. Powściągl. i Praca 8° s. XXII, 166, nlb. 2.

53. K. BERK[AN]: Z książki ks. MARKIEWICZA: Ćwiczenia duchowne. (Myśli na W. Post). *Powśc. i Pr.* R. 25: 1931 s. 46-47.

54. J. GÓRECKI: O mowie i literaturze ojczystej. (Myśli i wskazówki X. Markiewicza). *Powśc. i Pr.* R. 27: 1933 s. 98-100.

55. B. S[ŁAWIŃSKI]: Powściągliwość jest konieczną. (Z pism ks. Markiewicza). *Powśc. i Pr.* R. 29: 1935 s. 9-10.

56. B. S[ŁAWIŃSKI]: O powściągligliwości wzroku. (Z pism ks. Markiewicza). *Powśc. i Pr.* R. 29: 1935 s. 26-28, 42-44.

57. Notatnik 1863-1911, s. 1-433. Rkps Arch. Michalitów w Miejscu Piastowym.

58. Uwagi krytyczne o pozytywiźmie, o Homerze i inne. 1863-1875, s. 1-82. Rkps tamże.

59. Zapiski dotyczące życia wewnętrznego 1866-1891, s. 1-141. Rkps tamże. — Fragm. zapisek rekolekc. z 1880 r. ogł. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 258-259.

60. Szkice kazań 1873-1908, s. 1-206. Rkps tamże.

61. 4 serie rekolekcji dla karmelitanek bosych w Przemyślu 1885, s. 1-200. Rkps tamże.

62. 9 zeszytów konferencji w j. włoskim. Turyn 1887-1892, s. 1-1018. Rkps tamże.

III.

GŁOWACKI M.: Markiewicz Bronisław Bonawentura. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 19-20, tamże literatura; ŚLIWA T.: Markiewicz Bronisław. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 76-94, tamże literatura, zestawiona przez R. GUSTAWA, s. 94-100. — Ponadto: M. GŁOWACKI: Założenie i organizacja Zgromadzenia św. Michała Archanioła w Polsce. Lubl. 1969. (Maszynopis w Archiwum KUL); JAPOŁ W.: Zgromadzenie Sióstr św. Michała Archanioła i jego działalność (1897-1956). Lubl. 1970. (Maszynopis tamże); ATAMAN J.: Kilka uwag na marginesie artykułu ks. prof. dra Aleksego Petraniego pt. „Zatarg księdza Bronisława Markiewicza z biskupem Józefem Pelczarem". *Nasza Przeszł.* T. 41: 1974 s. 225-276; S.K.M. KASPERKIEWICZ: Biskup J.S. Pelczar wobec zgromadzeń ks. B. Markiewicza. *Nasza Przeszł.* T. 41: 1974 s. 277-291; PETRANI A.: W odpowiedzi księdzu profesorowi dr Atamanowi. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 275-284; PETRANI A.: Kilka uwag na marginesie pracy s. Karoliny M. Kasperkiewicz pt. „Sługa Boży Józef S. Pelczar... *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 284-300. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1867-1912.

Ks. Bolesław Kumor

Markiewicz (Marchiewicz) Gabriel (XVII w.), cysters, kopista wykładów teologicznych.

Profesję zakonną złożył w klasztorze cystersów w Mogile. W latach 1673-1678 studiował teologię w kolegium jezuickim w Poznaniu pod kierunkiem Hostyńskiego. Grembosza i Grabskiego. Z tego czasu pochodzą jego rękopiśmienne traktaty teologiczne, stanowiące w rzeczywistości notatki ze słuchanych tam wykładów. W 1691 r. pap. Innocenty XII polecił nuncjuszowi apostolskiemu w Polsce wprowadzić Markiewicza w posiadanie wikarii w Prandocinie, należącej do uposażenia klasztoru mogilskiego.

I.

1. Ex secunda secundae D. Thomae de fide, spe et charitate quaestiones seu tractatus... professi Mogilensis. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 721.

2. Ex tertia parte D. Thomae de poenitentia quaestiones. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 721.

3. Tractatus de poenitentia ut est sacramentum. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 721.

4. Ex tertia parte D. Thomae de sacramentis tractatus. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 722.

5. Ex prima secundae D. Thomae de peccatis tractatus. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 722.

6. Ex prima secundae D. Thomae de gratia Divina tractatus. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 722.

II.

1. Wyd.: A. KARP: Lutnia wdzięczno-brzmiąca na uroczyste Bogarodzice Panny święta w... kazaniach wyciągniona... w Krakowie 1695 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 2° k. nlb. 15, s. 526, k. 14.

2. Dialectica incepta A. D. 1673. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 719.

3. Logica incepta A. D. 1673. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 719.

4. Metaphysica incepta A. D. 1675. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 719.

5. Physica incepta A. D. 1674. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, syg. 720.

6. Animastica incepta A. D. 1675. Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 720.

III.

ESTREICHER K. T. 19, s. 140; KACZMARCZYK K., KOWALSKI G.: Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile. Kr. 1919 s. 286-288; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjalnego cystersów w Mogile. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 420.

Bp Edward Ozorowski

Markiewicz Jan (1603-1687), kanonik kilku kapituł, polemista antyjezuicki.

Urodził się 6 III 1603 r. w Poznaniu jako syn Marcina. Studiował w rodzinnym mieście w kolegium jezuickim. Dostał się następnie na dwór królewicza Władysława, a gdy ten został królem, przeszedł na służbę kard. Jana Olbrachta Wazy. W 1635 r. uzyskał doktorat obojga praw w Uniw. Padewskim. W latach 1635-1640 odbywał praktykę w Kurii Rzymskiej. Wtedy to przyjął święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju uzyskał w 1641 r. kanonię doktorską w kapitule poznańskiej, stanowisko audytora w kancelarii bpa A. Szołdrskiego w Krobi. W tymże roku rozpoczął długotrwałą polemikę antyjezuicką. Spór z nim wiedli wówczas m.in. Tomasz Camotti (Responsio ad litteras), Mikołaj Cichowski (Responsum theologicum), Jan Naldus (Polona decimarum) i Adam Niesielski (Speculum zeli). Powstałe w związku z tym pisma stanowią źródło do poznania dziejów Kościoła w Polsce w XVII w.

W 1642 r. wyjechał Markiewicz ponownie do Włoch, a w 1645 r. odbył podróż do Francji w orszaku bpa W. Leszczyńskiego w poselstwie po Ludwikę Marię. W 1650 r. wszedł do kapituły warmińskiej,

z której został usunięty w 1654 r. pod zarzutem różnych nadużyć. Po przybyciu do Rzymu w obronie własnych interesów, dostał się w 1655 r. do więzienia, z którego wyszedł na początku 1656 r. dzięki wstawiennictwu J. Lubomirskiego, nuncjusza Vidonego i prawdopodobnie samego króla. Fakt ten jednak nie przekreślił kariery Markiewicza. Wróciwszy do kraju w 1656 r. otrzymał kanonię katedralną krakowską. Zaczął wówczas troszczyć się o młodzież studiującą w Akademii Krakowskiej, za co zyskał pochwałę Ludwika Mikołaja Tainera w utworze „Icon munificentiae". W 1658 r. wszedł ponownie do kapituły warmińskiej. Oskarżony przed sądem Nuncjatury o kampanię antyjezuicką, ściągnął na siebie w 1673 r. kary kościelne, zdjęte wszakże jeszcze tego roku przez pap. Klemensa X. Pociągnęło to za sobą kolejne usunięcie go z kapituły warmińskiej, do której znowu wrócił w 1686 r. po uprzedniej apelacji do Roty Rzymskiej. Ostatnie lata spędził w Krakowie. Zmarł 4 VI 1687 r.

I.

1. Discursus iuris de donationibus sex villarum mensae episcopalis, factis olim ab... Conarscio et Coscielecio episcopis Posnaniensibus ad favorem Patrum Societatis Collegii Posnaniensis... Patavii 1641 Typis Pauli Frambotti 2° s. 41.

2. Decima cleri saecularis in Regno Poloniae defensa. Contra exemptiones Patrum Societatis... Parisiis 1644 sumptibus Authoris 4° k. 5, s. 78. — Toż. Parisiis 1644 4° k. 5, s. 80. — Toż. Venetiis 1644 4°. — Toż. Parisiis 1646 4°. — Toż pod zm. tyt.: Decima cleri saecularis in iudicio Sacrae Congregationis... Concilii Tridentini Interpretum contra exemptiones Patrum Soc. Romae vindicata tandem in Regno Poloniae... antea defensa nunc ad effectum executionis debitae accomondata. Cracoviae 1647 4° s. nlb. 24. — Toż. Cracoviae 1648 4° k. nlb. 22. — Toż. Parisiis 1694 4°.

3. Supplex libellus... Sacrae Romanae Ecclesiae Cardinalibus, Raggio, Santarcrucio, Vidono, Palavicino... B. m. 1650 4° k. nlb. 27.

4. Replicatio canonica ad responsum theologicum Soc. Provinciae Polonae in materia decimarum... B. m. 1650 4° k. 4, s. 72.

5. Speculum zeli ex pessimis ad exemplar malitiae contra SS. Canones et iurisdictionem ecclesiaticam elucubratum et sic sub nomine ficto eiusdem Adami Niesielski ad contemplationem et censuram... in forma famosi libelli dedicatum et oblatum... refutatum... Gedani 1652 Typis Viduae Georgii Rheti 4° k. nlb. 61.

6. Scandalum expurgatum in laudem Instituti Societatis Jesu, A.M.D.G. Catholicorum satisfactionem et dissidentium aedificationem... ad correctionem... impressum. Gedani 1654 4° k. nlb. 47.

7. Carcer Romanus... pridem conscriptus nunc post interpositam appelationem in causa Praeposituræ Tarnoviensis pro informatione... Sacrae Rotae Auditorum ad deducendam suam innocentiam et expugnandam infamiam iisdem tanquam patronis colendissimis dedicatus et publicatus... Parisiis 1666 4° k. nlb. 32.

8. Veritas bonae vitae ex occasione occupatae haereditatis Jaroslaviensis patribus Societatis demonstrata per... Parisiis 1671 4° k. nlb. 2, s. 50.

9. Summus pontifex Innocentius Decimus de duplici instituto Societatis eiusque contitutionibus et declarationibus interrogatus optimam informationem accepit per... Parisiis 1672 4° k. 1, s. 166.

10. Quaestio Polona Romam transmissa. B. m. r. 4° ark. 2.

II.

1. Ad acta praesentia Nuntii Apostolici in Regno Poloniae personaliter veniens Joannes Markiewicz productis litteris ex Curia Romana in favorem sui. B. m. 1673 4° k. 4.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Markiewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 22-24, tamże literatura. — Ponadto: BRAUN D.: De scriptorum Poloniae et Prussiae... catalogus et iudicium. Kolonia 1723 s. 186-189; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 325: — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 85, 105.

Bp Edward Ozorowski

Markiewicz Kazimierz Wojciech, (ok. 1672-1741), bernardyn, popularyzator teologii moralno-ascetycznej.

Pochodził z okolic Łukowa na Podlasiu, był synem Tomasza i Elżbiety Kozłowskiej. Habit w zakonie bernardynów otrzymał 5 III 1695 r. w Leżajsku, gdzie też w rok później złożył profesję zakonną. Znaczną część życia spędził we Lwowie, gdzie był penitencjarzem w kościele katedralnym. Układał dla prowincji ruskiej, której był członkiem, kalendarze liturgiczne. Dwukrotnie wchodził do zarządu prowincji jako definitor. Zmarł ↑ IV 1741 r. we Lwowie.

I.

1. Medicina spiritualis sanandis infirmis in extrema neccessitate positis plurimum necessaria ex variis authoribus ad utilitatem Christifidelium passim ad commoditatem omnium sacerdotum fideliter colligata ac per... Leopoli 1731 Typ. Confraternitatis SS. Trinitatis 8° k. nlb. 3, s. 238, k. nlb. 2. Błędy w paginacji: po 151 jest 153 i po 210 jest 212.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 310 i 353. — Metrica novitiorum conventus Leżajscensis Fratrum Minorum Observantium 1654-1701 s. 111 i 181. Rkps Arch. Prow. Bern. w Krak. sygn. VI-c-1; Acta conventus Leopoliensis ad S. Andream Apostolum 1735-1752. Rkps Tamże, sygn. M-2 k. 8, 43.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mars Dawid Władysław (XVII w.), autor dysertacji dogmatycznej.

Mars pochodził ze Śląska. Dnia 8 VII 1625 r. rozpoczął naukę w gimnazjum w Braniewie. Ukończywszy humaniora, wyjechał 16 VIII 1628 roku do Wilna, aby w Seminarium Papieskim studiować filozofię. W 1637 r. odbył w Wilnie dysputę teologiczną. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Conclusiones theologicae de distributione Eucharistiae sub altera tantum vel utraque specie. Ad disputandum propositae. Vilnae 1637 Typis Academiae S. J. 2° k. nlb. 8.

III.

ESTREICHER K.: T. 22 s. 189; LÜHR G.: Die Matrikel des päpstlichen Seminars zu Braunsberg 1579-1798. Braunsberg 1925 nr 572; POPLATEK J.: Wykaz alumnów Seminarium Papieskiego w Wilnie 1582-1772. *Aten. Wil.* R. 11: 1936 s. 36.

Ks. Józef Mandziuk

Marszałkowski Łukasz (przed 1750-1822), kanonik regularny laterański, autor pracy o kanonikach reg. later. w Kaliszu.

Urodził się przed 1750 r. w Mikstacie na pograniczu Śląska. Po wstąpieniu do kanoników regularnych laterańskich w Kaliszu, złożył śluby zakonne 6 XII 1779 r. Po studiach teologicznych, przyjął święcenia kapłańskie wkrótce po 1780 r. W zakonie spełniał obowiązki kustosza, kaznodziei, sekretarza i przeora klasztoru w Kaliszu. Dzięki jego inicjatywie zdołano uratować w Kaliszu kościół św. Mikołaja, który po 1795 r. rząd pruski przeznaczył na rozbiórkę. Po zniesieniu klasztoru kaliskiego został Marszałkowski w 1809 r. proboszczem w Mikstacie. Oprócz pracy duszpasterskiej poświęcił się głównie pracy historycznej. Zmarł w Mikstacie 26 VIII 1822 r.

I.

1. Wiadomości o kanonikach laterańskich kaliskich. Rkps nieznany.

II.

1. Obszerna historia królów i książąt polskich. Rkps nieznany.

2. Historia rewolucji francuskiej (część). Rkps nieznany.
3. Wojna Francji z Rosją 1812-1813. Rkps nieznany.
4. Wojna europejska przeciw Francji r. 1813. Rkps nieznany.
5. Notaty z gazet współczesnych. Rkps nieznany.

III.

A. Ch.: Marszałkowski Łukasz. W: *Enc. kośc.* T. 13 s. 562; X. S. G.: Marszałkowski Łukasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 287.

Ks. Bolesław Kumor

Martusiewicz Józef (1828-1881), prałat kapituły tarnowskiej, profesor Seminarium Duchownego w Tarnowie, pastoralista.

Urodził się 12 II 1828 r. w Bobowej w rodzinie nauczyciela i organisty Andrzeja i Antoniny z Tarsińskich. Do szkół średnich uczęszczał w Nowym Sączu (u jezuitów) i w Tarnowie, studia teologiczne odbył w latach 1845/51 w Instytucie Teologicznym w Tarnowie; w 1851 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1851-1852 studiował na Uniw. Wiedeńskim. W latach 1853-1864 był profesorem St. Testamentu i języków orientalnych w Instytucie Teologicznym w Tarnowie a od 1864 r. — teologii pastoralnej, homiletyli i liturgiki. W 1872 r. został kanonikiem gremialnym, a w 1880 r. prałatem scholastykiem kapituły tarnowskiej. W 1879 r. wybrano go na posła do Rady Państwa w Wiedniu. Zmarł w Tarnowie 6 X 1881 r.

I.

1. Teologia pasterska, napisana według wykładów Cz. 1-2. Tarnów 1875 4° cz. 1 s. 309; Cz. 2 s. IV, 208 (litografia). Toż. Wyd. nowe. Cz. 1-2. Kr. 1877 M. Salba 4° cz. 1 s. 441; Cz. 2 s. 407 (litografia).

II.

1. Mowa pogrzebowa przy zwłokach ks. Antoniego Siemińskiego kapelana przy kościele cudownym Najświętszej Marii Panny zmarłego w Tuchowie dnia 3 czerwca 1857, przez... Tarnów 1857 Druk. A. Rusinowskiego 12° s. 43.
2. Mowa pogrzebowa śp. Waleriana Rusinowskiego d. 31 maja 1858 w Tarnowie zmarłego. Tarnów 1858 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 15.
3. Mowa pogrzebowa przy zwłokach Antoniny Rusinowskiej zmarłej w Tarnowie dnia 1 kwietnia 1859, przez... Tarnów 1859 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 15.
4. Mowa pogrzebowa miana przy zwłokach śp. Jegomości księdza Dionizego Klimaszewskiego poddziekaniego tarnowskiego, plebana jurkowskiego, członka Akademi Rzymskiej Kwirytów, zmarłego 17 października 1865 r. przez... Pamiątka. Tarnów 1866 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 16.
5. Szkaplerz Najśw. Panny Marii z góry Karmelu. Tarnów 1869 Druk. A. Rusinowskiego 2° k. 1.
6. Kazanie na uroczystość jubileuszową 50-letniego kapłaństwa Jego Ekscelencji Jaśnie Wielmożnego Najprzewielebniejszego Jegomości Księdza Józefa Alojzego Barona Pukalskiego biskupa tarnowskiego itd. na dniu 15 października 1871 r. miane przez... Wyd. 2. Tarnów 1872 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 2, 16. Wyd. 1 nieznane.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Martusiewicz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 83-84, tamże literatura. — Ponadto: MANIECKI M.; ROZWADOWSKI J.M., WEIGEL F.: Mowy pogrzebowe przy zwłokach śp. Ks. Kazimierza Józefa Martusiewicza, prałata scholastyka kapituły tarnowskiej, prof. św. teologii, posła do Rady Państwa zmarłego w Tarnowie, miane 8 października 1881 przez... Pamiątka. Tarnów 1882 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 27 i nlb. 3.

Ks. Bolesław Kumor

Martynowicz Sebastian (XVIII w.), kapelan zakonnic, dogmatyk i liturgista.

Z pochodzenia był prawdopodobnie Ormianinem. Jako kapłan emeryt pełnił obowiązki kapelana w konwencie Brigidek w Lublinie. Jest autorem dwu wartościowych prac: pierwszego w literaturze polskiej teolo-

gicznej komentarza do liturgii, opartego na dokumentach polskiego prawa kościelnego oraz obszernego traktatu ascetyczno-dogmatycznego. Innych wiadomości o jego życiu nie posiadamy.

I.

1. Annotationes summopere necessariae clero tam saeculari quam regulari ad ritus eccesiasticos orthodoxos observandos... partim ex decretis Summorum Pontificum, partim ex decretis S.R.C. ex rubricis Missalis et Breviarii, partim ex Synodis Provincialibus et ex edictis loci ordinarii desumptae... Lublini 1772 [1782] Typ. Collegii Ord. SS. Trinitatis 4° k. nlb. 1, s. 210, k. nlb. 1.

2. Traktat do Krainy Niebieskiej prawej wiary katolickiej a w starożytnej pobożnych przodków szczerości serca i prostocie ducha przewodnictwem i dowodami utorowany we dwu częściach pokazany... W Berdyczowie 1778-1782 w Druk. Fortecy N.M.P. 4° cz. 1 k. nlb. 11, s. 520, k. nlb. 8; Cz. 2 k. nlb. 5 s. 730, k. nlb. 13.

III.

SCHENK W.: Z dziejów liturgii. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 2 s. 61.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Marxen (Marksen) Karol (1730-1808), archidiakon kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Pochodził z Diecezji Krakowskiej, był synem Marcina. Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął w semestrze letnim 1742 r. Stopień bakałarza otrzymał w 1748 r., a magistra sztuk wyzwolonych i filozofii w 1749 r., poczym wykładał filozofię. W 1752 r. był nauczycielem gramatyki w Pińczowie, ale już 1753 r. ponownie wykładał na Wydziale Filozoficznym. W 1755 r. został seniorem Bursy Filozofów. Święcenia kapłańskie przyjął w 1757 r. W latach 1759-1762 był dyrektorem kolonii akademickiej w Tarnowie. W 1760 r. (30 IX) wszedł do Kolegium Mniejszego, ale już 10 II 1763 r. został członkiem Kolegium Prawniczego. Wykłady prowadził z zakresu obojga praw. W październiku 1767 r. został dyrektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. W tym czasie wykłady w Akademii Krakowskiej kontynuował przez swego plenipotenta. Po powrocie do Krakowa w 1770 r. ponownie podjął wykłady na Wydziale Prawa. W 1767 r. był nadto urzędowym opiekunem kolonii w Bochni, w 1771 r. został prowizorem kolonii w Bieczu, a 1773 r. — kolonii w Pińczowie. Trzykrotnie sprawował godność prepozyta Kolegium Prawniczego. We wrześniu 1775 r. otrzymał stopień licencjata, a 4 XI 1776 r. doktora obojga praw.

W latach 1779-1783 z nominacji Komisji Edukacji Narodowej sprawował funkcje prokuratora Szkoły Głównej. W 1782 r. został prezesem Kolegium Prawniczego. Brał też czynny udział w wielu pracach Uniwersytetu, m. in. w 1766 r. był członkiem delegacji uniwersyteckiej na sejm, w 1773 r. powierzono mu uporządkowanie archiwum. Posiadał także szereg beneficjów, jak archidiakonię kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, probostwo w Grabiu (Archidiec. Gnieźn.) i św. Mikołaja w Krakowie. Zmarł 10 XI 1808 r.

I.

1. Quaestio iuridica de decimis... a... exposita. Cracoviae 1763 Typ. Seminarii Ep. Academ. — Diec. 4° k. nlb. 20.

2. Quaestio canonico-civilis de consanguineitate et affinitate... per... ab obtinendam licentiam pro doctoratu in utroque iure publice... exposita. B. m. 1775 4° k. nlb. 32, tabl. 4.

3. Episcopale iudicium contra calumnias haereticorum et praesertim Jacobi Gothofredi dum... Iuris utrisque doctor... ritu solenni crearetur publice defensum... die 4 mensis Novembris A. D. 1776... Cra-

coviae 1776 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 25.

4. Wywód prawa do dziesięciu wytycznych kościołowi farnemu Świętego Mikołaja na Wesołej będącemu należnych przez Barstha zaprzeczonych... Magistratowi Krakowskiemu... podany diebus Augusti 1782. B. m. r. [Kraków 1782] 4° k. nlb. 5. Materiał do dziejów kościoła św. Mikołaja w Krakowie.

II.

1. Quaestio logica de quantitate... per... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1760 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Kazanie miane przy obchodzie beatyfikacji Wincentego Kadłubka. W: Jan Kanty LASKIEWICZ: Chwała B. Wincentego Kadłubka... Kraków 1765 4°.

3. Kazanie przy nowo-poświęceniu kościoła w Nekli Diecezji Poznańskiej przez... 30 listopada 1767 miane... W Poznaniu 1767 Druk. Akadem. 8° k. nlb. 19.

II.

RUTA Z.: Marxen Karol. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20: 1795 s. 101-102, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 150-151, 154, 275; TENŻE: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI--XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 513.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Maryański Aleksander Maciej, krypt.: B.J.K., Ks. M.S., L.Gn., (1845--1912), katecheta, kapelan, historyk Kościoła.

Urodził się 24 II 1845 r. w Gniewkowie na Kujawach jako syn Sylwestra i Joanny z Marcinkowskich. Do szkoły średniej uczęszczał w Trzemesznie i w Poznaniu, gdzie też uzyskał maturę. W latach 1866--1870 odbył studia filozoficzno-teologiczne w Poznaniu i w Gnieźnie; święcenia kapłańskie przyjął w 1870 r. Jako kapłan pracował w Poznaniu w zakładzie wychowawczym ks. Jana Koźmiana oraz jako katecheta szkolny i kapelan sióstr sercanek. W czasie kulturkampfu udał się wraz z siostrami sercankami do Lwowa (1873), gdzie w latach 1874-1878 redagował w zastępstwie ks. O. Hołyńskiego „Bonus Pastor". Tu też rozwinął działalność publicystyczną i pisarską. Pełnił tu również obowiązki kapelana u sióstr sercanek. W 1897 r. powrócił do Gniezna, gdzie osiadł jako emeryt przy parafii św. Michała. Zmarł 17 XI 1912 r. w Gnieźnie. Księgozbiór własny przekazł Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu.

I.

1. Red.: *Bonus Pastor.* R. 1874 — R. 1878.

2. Materiały do dziejów upadku unii w Diecezji Chełmskiej. P. [1878] Druk. W. Simona 8° s. 76.

3. Wyd.: Czasy Nerona w XIX wieku... czyli ostatnie chwile unii w Diecezji Chełmskiej. Fakty zebrane przez kapłanów unickich i naocznych świadków uzupełnił i wydał... T. 1-2. Lw. 1878 Druk. Ludowa 8° t. 1 s. VII, 264; T. 2 s. 136. — Toż. 1-2. Wyd. 2. Lw. 1885 Druk. Ludowa 8° t. 1 s. X, 138, LXXI, nlb. 1; T. 2 s. nlb. 2, 275, nlb. 1.

4. Krzywdy Kościoła pod berłem rosyjskim. Urzędowe dokumenta ze Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej, tyczące się prześladowania katolików w Polsce i w Rosji i zerwania stosunków dyplomatycznych z rządem rosyjskim. Lw. 1878 Druk. Ludowa 8° s. 31.

5. Wyd.: P. SKARGA: Kazania na niedziele i święta całego roku. T. 1-3. Lw. 1883-1884 Druk. Ludowa 8° t. 1 s. XV, 494; T. 2 s. nlb. 328; T. 3 s. 396.

6. Ks. Seweryn Morawski, nowomianowany arcybiskup lwowski obrz. łac. *Prz. Kośc.* R. 6: 1885 nr 37 s. 301-304; nr 38 s. 311-318. — Toż w osob. odb. P. 1885 Druk. J. Leitgebra 8° s. 21. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1885 Druk. W. Łozińskiego 8° s. 24.

7. Krótka wiadomość o życiu O. Floriana Jaroszewicza, reformata (1694-1771). P. 1893 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 17.

8. Unicka Matka Boska Nowogrodzka zamkowa. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 nr 49 s. 413-415; nr 50 s. 423-425; nr 52 s. 439-440.

9. Red.: *Warta.* Dzieło zbior. P. 1874 Druk. T. Duszkiewicza 4° s. XVI, 444.

10. Diariusz więźnia moskiewskiego miast i miejsc Adama Kamieńskiego-Dłu-

żyka. W: *Warta*. P. 1874 s. 378-388. Druk. T. Duszkiewicza 4° s. XVI, 444.

11. Wspomnienia o Słucku. Gniezno 1905 Druk. J. Wiśniewskiego 8° s. nlb. 4, 112.

II.

1. Wyd. P. DOMIECHOWSKI: Matka Bolesna, Panna Maria. Historia Męki Chrystusowej opisana i do druku podana... teraz na nowo wytłoczona. P. 1872 Druk. A. A. Schmaedicke 16° s. 128.

2. Przekł.: W.O. BOUCHAUD: O najświętszej ofierze mszy świętej i sposobie słuchania jej z przydaniem rozmaitych ćwiczeń pobożnych... przełożył. P. 1873 Druk. T. H. Daszkiewicza 16° s. 270.

3. Wyd.: GUMOWSKI: Mowa przy pogrzebie Antoniego Kołłątaja, porucznika w korpusie inżynierów, dn. 1 września r. 1794 miana... z współczesnej kopii ogłosił... P. 1885 Druk. W. Simona 8° s. 11.

4. Stan Żydów dawny i obecny, charakter, obyczaje, zabobony i przyszłość. Wydał... Lw. 1891 Druk. Stauropigii 8° s. 147, nlb. 1.

5. Gody weselne w Sielcu. Gniezno 1910. Druk nieznany.

6. Artykuły nie podpisane w „Bonus Pastor", „Warta", „Przegląd Kościelny", „Dziennik Poznański", „Gazeta Kościelna".

III.

ZIELIŃSKI Z.: Maryański Aleksander Maciej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 102--103, tamże literatura. — Ponadto: Schemat. Archidiec. Gnieźnieńskiej na lata 1870-1873, 1897-1912; Schemat. Archidiec. Lwowskiej na lata 1874-1896.

Ks. Bolesław Kumor

Marycjusz (Czystochlebski, Kociołek, Pilsnensis) Szymon h. Chomąto (1516-1574), profesor Akademii Krakowskiej, teoretyk pedagogiki.

Był synem Macieja Kociołka, zamożnego mieszczanina w Pilźnie k. Dębicy. W 1532 r. rozpoczął studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1535 r. bakalaureat, a w 1539 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Przez pewien okres czasu był nauczycielem szkoły św. Jana w Krakowie. W 1539 r. uzyskał docenturę na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, w 1540 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1543 r. do Kolegium Większego. Równocześnie był guwernerem młodych Herburtów: Jana, Stanisława i Walentego. Poprzez Herburtów dostał się na dwór starosty krakowskiego Piotra Kmity, dzięki któremu uzyskał prebendę w Koniuszy. W 1544 r. wyjechał jako opiekun Walentego Herburta do Włoch. Na Uniwersytecie w Ferrarze podjął studia prawnicze i w 1545 r. uzyskał doktorat obojga praw. Wróciwszy w 1546 r. do Krakowa, nie uzyskał katedry na Wydziale Prawa, toteż kontynuował swe zajęcia na Wydziale Sztuk Wyzwolonych.

Jako profesor Akademii prowadził kampanię w sprawie reformy nauczania. Skupiwszy wokół siebie młodszych profesorów, owianych duchem humanizmu, dążył do zarzucenia przestarzałego systemu scholastycznego. Widząc, że jego wysiłki są bezowocne, postanowił w 1547 r. opuścić Akademię. Wystarał się o 3-letni urlop dla wyjazdu za granicę. Nigdzie jednak nie pojechał, a pozostając w Krakowie, prowadził nadal walkę o zniesienie ćwiczeń arystotelesowskich. W zimie 1549/50 r. począł się starać o rektorat szkoły w Chełmnie. Na wiadomość o tym studenci urządzili demonstrację przed rezydencją kanclerza Akademii bpa S. Maciejowskiego w Prądniku. Odszedł Marycjusz z Krakowa w 1551 r. na stanowisko kanclerza bpa chełmińskiego Jana Lubodzieskiego. Główne dzieło Marcjusza „De scholis", traktujące o podniesieniu oświaty w kraju, zwłaszcza studiów uniwersyteckich, w tym i teologii, i domagające się dopuszczenia plebejów do stanowisk naukowych i kościelnych, stanowi wyjątkową pozycję w literaturze naukowej XVI w.

Na Pomorzu nie brał się już Marycjusz do pióra. Utrzymywał tylko rozległą korespondencję z dawnymi swymi przyjaciółmi. Odrzucił propozycję S. Hozjusza wstąpienia do stanu duchownego. Mimo to Hozjusz stale nań naciskał, aby rozwijał akcję przeciw szerzącemu się protestantyzmowi. Żenił się Marycjusz 3-krotnie i doczekał się jedenaściorga dzieci. Za pierwszą żoną Anną Tenk z Torunia otrzymał wieś Czystochleb k. Wąbrzeźna i część Wądzynia k. Brodnicy. Z tego tytułu rozpoczął starania o nobilitację, którą uzyskał w 1559 r. (herb Chomąto Michała Wulkowskiego). W 1569 i prawdopodobnie w 1570 r. posłował na sejm. Zmarł 6 VI 1574 r.

I.

1. De scholis seu academiis libri duo. Cracoviae 1551 in Officina Hieronymi Scharffenbergi 8° s. 192. — Przekł. pol. A. DANYSZA: Szymona MARICIUSA z Pilzna O szkołach czyli akademiach ksiąg dwoje. Kr. 1929 Bibl. Pis. Pol. Nr 4. — Toż wyd. H. BARYCZ. Wr. 1955 Bibl. Klas. Pedagogiki. Pisarze Pol. — Fragm. pt. O obronie szkół przedr. S. KOT: Źródła do historii wychowania. Cz. 1. Kr. 1929 s. 203-213. — Toż J. SKOCZEK: Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia. Wr. 1957 Bibl. Nar. Ser. 1 nr 157. Fragm. w przekł. A. DANYSZA wyd. L. SZCZUCKI w: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 136-145.

II.

1. Wyd.: DEMOSTENES: De pace oratio Simone Maricio interprete... Cracoviae 1546 apud Viduam Floriani Unglerii 8° k. nlb. 16. Wraz z tekstem greckim.

2. Wyd.: DEMOSTENES: Pro libertate Rhodiorum oratio Simone Maricio interprete. Cracoviae 1547 Matthias Scharffenbergus 8° k. nlb. 44.

3. In Marci Tulii Ciceronis pro Publio Quintio orationem annotationes. Cracoviae 1547 ex Officina Mathiae Scharffenbergeri 8°.

4. In Marci Tulii Ciceronis ad Quintum fratrem dialogos III de oratore annotationes. Cracoviae 1548 Typis Scharffenbergianis 8°.

5. Listy: Korespondencja z 1551-1555. Wyd. S. KOT w: *Arch. do Dziej. Liter.* T. 16 z. 2 s. 1-261. — 3 listy do S. Hozjusza z 1564. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 392-395, 427-428, 448.

6. Zapiski rodzinne S. Marycjusza. Wyd. S. KOT w: *Arch. do Dziej. Liter.* T. 16 z. 2, dod. 1 s. 245-248.

III.

BARYCZ H.: Maricjusz Szymon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 12-14, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 506-508, tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Zmarnowany talent. Szymon Marycjusz humanista i pisarz pedagogiczny. W: TEGOŻ: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 453-503; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 505-506; L. SZCZUCKI: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 136.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Massalski Ignacy Jakub h. własnego (1726-1794), biskup wileński, prezes Komisji Edukacji Narodowej, autor dysertacji kanonistycznych.

Urodził się w Olekszycach w pow. grodzieńskim 30 VII 1726 r. Był synem Michała Józefa i Franciszki z Ogińskich. W 1744 r. otrzymał probostwo w Wołpie i został członkiem kapituły wileńskiej. W 1745 r. rozpoczął studia w Seminarium misjonarzy w Warszawie, które kontynuował w rzymskiej Sapienzy, w której otrzymał doktorat obojga praw 29 III 1752 r. W 1754 r. został referendarzem litewskim oraz kanonikiem kolegiaty warszawskiej i prałatem kapituły wileńskiej. Dnia 27 VII 1762 r. został konsekrowany na biskupa wileńskiego. Jako biskup prowadził szeroką działalność zarówno na forum kościelnym jak i państwowym. M. in. w 1766 r. na sesji sejmu żądał jako rzecznik biskupów utrzymania dotychczasowych ograniczeń prawnych dysydentów. Był jednym z inicjatorów powołania Komisji Edukacji Narodowej,

następnie wszedł do jej składu i objął jej przewodnictwo. Podległemu sobie duchowieństwu zabraniał propagowania Konstytucji 3 Maja i udziału w akcji patriotycznej. W 1792 r. przystąpił do Targowicy. Jako przewodniczący Departamentu Sprawiedliwości, zgodnie, z sugestiami króla Stanisława Augusta, redagował opublikowany 2 IV 1794 r. uniwersał potępiający insurekcję. Oskarżony o zdradę państwa został pomimo obrony króla aresztowany z polecenia Rady Zastępczej Tymczasowej na rozkaz Kościuszki. Dnia 28 VI 1794 r. powieszono go w egzekucji ulicznej.

I.

1. Propositiones theologicae... B. m. r. 2°. ESTREICHER datuje druk przed 1754 r., faktycznie wyszedł ok. 1747-1748.

2. De praecipuis Ecclesiae Romanae placitis disputatio. Varsaviae [po 29 III 1752] Typ. Coll. Soc. Jesu 2° ark. 10. ESTREICHER datę druku podaje przed 1748.

II.

1. ...Propositiones philosophicae... Varsaviae 1746 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 10.

2. List pasterski... W Wilnie 1764 d. 25 marca. B. m. 1 ark. rozłoż.

3. List pasterski do kleru wileńskiego. Vilnae d. 24 Julii 1766 2° k. A-D_2.

4. Okólnik nakazujący 3 dniowy post i modły na odwrócenie nieszczęśliwości ojczyzny i polecający dusze śp. prymasa Łubieńskiego i wojewody J. Hilzena. Dan w Wilnie 30 Iunii 1767. B. m. r. 2° ark. 1/2.

5. Okólnik o przeniesieniu świąt na niedziele 1769. B. m. r. ark. 1.

6. Okólnik o szacunku dla króla Stanisława Augusta. 1770 ark. 1.

7. List pasterski ze sposobami od momorowej zarazy. Wilno 1771 4°.

8. List pasterski z 1 VIII 1773. B. m. 2° ark. 1/2.

9. Memoriał... Prześwietnej Delegacji Sejmowej i Traktatowej, roku 1774 dnia 28 marca podany. B. m. 2° k. 7.

10. Mowa... miana na sejmie d. 3 paźdz. 1774. B. m. 2° k. 2.

11. Okólnik o śmierci papieża Klemensa XIV. 1774. B. m. ark. 1.

12. Okólnik ogłaszający św. Kazimierza patronem Diecezji Wileńskiej. 1775. B. m. ark. 1.

13. Okólnik o lustracji diecezji. 1775. B. m. ark. 1.

14. Okólnik donoszący o wyborze papieża Piusa VI. Dan w Warszawie 13 marca 1755. B. m. 2° ark. 1/2.

15. Przepis dla dyrektorów przez Komisję Edukacyjną przez... [Warszawa 1775] 8°.

16. Przepis Komisji Edukacji Narodowej na szkoły wojewódzkie. B. m. r. [1775] 8°.

17. Przepis dla szkół parafialnych... B. m. r. [1775] 8°. Podpisana K.E.N.

18. Okólnik nakazujący modlitwy za kraj i za duszę Ogińskiego. 1776. ark. 1.

19. Okólnik o powszechnym jubileuszu 1776. B. m. ark. 1.

20. Stan sprawy z strony... Massalskich... z Niesiołowskimi wojewodami nowogrodzkimi. B. m. r. [1776] 2° k. A-H_2.

21. Programma seu publica invitatio a collegio praefectorum publicae institutioni facta omnibus libros scientiarum elementares, pro palatinis gymnasiis scripturis. [Warszawa 1775] 4°.

22. Obwieszczenie od Komisji Edukacji Narodowej względem napisania książek elementarnych do szkół wojewódzkich. B. m. r. [1778] 4°.

23. Kopia responsu... d. 23 IV 1781 odebranego na list J. Xdza Kadłubowskiego... exkuzującego się... od dalszych pracowitych urzędów z pobudek wieku... [Wilno 1781] 8° k. 2.

24. Okólnik o introdukcji ciała Ś. Klemensa r. 1781. B. m. 2°.

25. Okólnik o modlitwach za duszę Cieciszowskiego pisarza W.K. 1783. B. m. 2°.

26. Okólnik do dziekanów nakazujący nadesłanie dokładnego spisu beneficjów swoich i parafii oraz stanu dusz celem sporządzenia karty geograficznej dla króla. Wilno 27 VI 1784. 2° k. 1.

27. Sprawa.. z wierzycielami w porządku naznaczenia jednego Sądu Ziemiańskiego ze wszystkiemi. B. m. r. [1790] 2° k. nlb. 2.

28. Mowa... d. 22 XI na sesji sejmowej miana. Warszawa 1788 Druk. Gröll 2° k. nlb. 4.

29. Okólnik naznaczający nabożeństwo za duszę Ludwika XVI króla francuskiego i testament jego. Grodno 13 III 1793. B. m. r. ark. 1.

30. Okólnik do duchowieństwa naznaczający nabożeństwo za skonfederowane stany. Grodno 12 III 1793 r. B. m. r. ark. 1.

31. Głos... na sesji sejmowej in trono

dnia 17 sierpnia 1793 r. w Grodnie miany. B. m. r. 2° s. 3.

32. List okólny dla zbierania jałmużny. B. m. r. 2° 1/2 ark.

33. Mowa... na czele deputowanych do prześwietnej delegacji do Jego Królewskiej Mości d. 11 Februarii miana. B. m. r. 2° k. 2.

24. Podatki Obojga Narodów i wydatki Obojga Narodów. (Projekty). Grodno 1793 ark. 1/2.

25. Urządzenie wydatków O.N. B. m. r. 2° k. 1.

26. Mowa na sejmie koronacyjnym 1764 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 966 s. 945-946. Toż w BN., sygn. 6683 k. 47-49 (kopia).

27. Listy z 1754-1762. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3213; Toż mikrofilm w BN., sygn. 12617. — 3 listy do Stanisława Augusta sygn. 927. — Do Stanisława Augusta z z 1786, 1789, 1792. Rkps Bibl. Czart., sygn. 927 — Do Stanisława Augusta z 15 I 1788. Rkps tamże, sygn. 723. — 3 listy imieniem K.E.N. do Stanisława Augusta. Rkps tamże, sygn. 818. — listy do rektora Akademii Krakowskiej z 1766-1768. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2734. — 88 listów do komisarza swoich dóbr z 1780-1794. Rkps tamże, sygn. 3068. — 2 listy z 1765. Rkps tamże, sygn. 4576. — Listy (kopie) do prymasa Wł. Al. Łubieńskiego z 1764. Rkps tamże, sygn. 5117. — Korespondencja. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1851, 1885. — Do prymasa Wł. Al. Łubieńskiego z 1764 (kopia) Rkps w Bibl. Ossol., sygn. 13732.

III.

SZYBIAK I.: Massalski Ignacy Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20: 1975 s. 135-139, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 406-407; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 25 i 57; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 335.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Massucci (Massutius) Tomasz ł1570-1636), jezuita, moralista.

Urodził się w Recanati (Włochy) w 1570 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 XI 1587 r. Odbył trzyletnie studia filozoficzne i czteroletnie teologiczne. Do Polski przybył w 1602 r. i nauczał w Kaliszu filozofii (1602-1605) i teologii polemicznej (1605-1606), a w Poznaniu teologii scholastycznej i moralnej (1607-1614). W 1614 r. został mistrzem nowicjatu w Krakowie. Wyjechał z Polski 9 IX 1616 r. i mieszkał w kolegium rzymskim do swej śmierci w 1636 r. W Italii napisał dwie książki: „De caelesti conversatione" (Romae 1622) i „Paulus Apostolus, sive vita Sancti Pauli Apostoli" (Lugduni 1633). Z okresu działalności w Polsce zachowały się jedynie rękopisy wykładów z teologii.

I.

1. De caelesti conversatione per intimam orationem et exercitia spiritus libri VIII. Romae 1622 Sumptibus Haeredis Bartholomei Zanneti 4° s. 586.

2. Paulus Apostolus sive vita sancti Pauli Apostoli, ad catholicam fidem, etiam infidelibus, praecipue vero haereticis, astruendam. Lugduni 1623 Sumptibus Jacobi Cordon 4° k. nlb. 14, s. 896, k. nlb. 14.

3. Tractatus de sacramento poenitentiae, extrema unctione, ordinis, matrimonio... in Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 546 k. 218-466.

4. In 1am 2ae partem S. Thomae Aquinatis De fine hominis... in Collegio Posnaniensi. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 542 k. 1-129.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 710. — ARSJ.: Pol. 8 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1614); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1602-1616).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Mastelski Jan (1782-1849), prepozyt kolegiaty WW. Świętych i św. Anny w Krakowie, profesor Uniw. Jagiellońskiego, autor art. „O wpływie religii".

Urodził się 22 XII 1782 r. w Krzeczowie. Szkołę średnią ukończył w Krakowie (1804). Filozofię studiował na Uniw. Krakowskim (1804-1806), a teologię na Uniw. Wiedeńskim (1806-1809); święcenia kapłań-

skie przyjął 16 VI 1810 r. Jako wikariusz pracował w Zielonkach (do 1811), a jako proboszcz w Imbramowicach (1811-1821). W 1821 r. został katechetą w Liceum św. Anny w Krakowie. W dniu 28 I 1825 r. uzyskał doktorat teologii na Uniw. Krakowskim. W 1828 r. został dziekanem kapituły WW. Świętych w Krakowie, przed 1830 r. kanonikiem honorowym kieleckim i prepozytem kapituły św. Anny w Krakowie. W latach 1826-1831 był profesorem nadzw. teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego; w 1836 r. zastępczo wykładał historię Kościoła. Przed 1847 r. uzyskał również probostwo w Liszkach. Zmarł w Krakowie 14 VIII 1849 r.

I.

1. O wpływie religii na dobro człowieka. W: *Program popisów rocznych uczniów obu Liceów Krakowskich św. Anny i św. Barbary*. Kr. 1826 s. 26.

II.

1. Nabożeństwo do św. Anny, Matki Najśw. Marii Panny, a Babki Pana naszego Jezusa Chrystusa, Zbawiciela świata. Dla użytku Bractwa św. Anny... Kr. 1847 Druk. Uniwersytecka 12° s. 56. — Toż. Tarnów i Jasło 1863 Druk. A. Rusinowskiego 8° s. 37. — Edycję pomnożoną wyd. M. TYLKOWSKI pt.: Ustawy i nabożeństwo Bractwa św. Anny Samotrzeciej w kościele św. Anny w Krakowie. Zebrał... Kr. 1859 Druk. Uniwersytecka 8° s. 141.

III.

GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J. według indeksu. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1810-1849; Rocznik religijny wyznań chrześcijańskich w Królestwie Polskim na rok 1847. W. 1847 s. 70, 76.

Ks. Bolesław Kumor

Maszterowski Józef (1722-1772), misjonarz, profesor seminariów duchownych, tłumacz.

Urodził się 18 VII na terenie Diecezji Krakowskiej. Do zgromadzenia misjonarzy wstąpił w Warszawie i tam ukończył seminarium świętokrzyskie. Uczył też w nim zaraz po święceniach kapłańskich, które przyjął ok. 1745 r. Wykładał m. in. historię Kościoła, prawo kościelne i Pismo św. Był też przez kilka lat dyrektorem Seminarium externum przy kościele św. Krzyża. W latach 1754-1762 pracował w Gnieźnie jako przełożony Seminarium Duchownego i superior tamtejszego domu misjonarskiego. Z Gniezna odwołano go do Warszawy, a wkrótce posłano do Wilna, gdzie przez rok uczył w Seminarium Duchownym. Ze względów zdrowotnych władze zgromadzenia przeniosły go do Warszawy i tam wykładał przedmioty teologiczne w Seminarium świętokrzyskim. Był dobrym i cenionym liturgistą. Pracował nad wydaniem rytuału, śmierć jednak nie pozwoliła mu dokończyć tego dzieła. Zmarł w Warszawie 28 III 1772 r.

I.

1. Propositiones theologicae in ecclesia S. Crucis in praesentia plurium magnatum oppugnandae die 14 Octobris 1747. [Warszawa 1747] 8° k. 7.

2. Przekł.: Manuale caeremoniarum Romanarum ex libris Romanis maxime authenticis et authoribus in hac materia versatissimis, studio ac opera Prebyterorum Congregationis Missionis primum Gallico idiomate conscriptum, recens vero in Latinum sermonem conversum, et ad usum Ecclesiarum Poloniae accomodatum. T. 1-2. Culmae [1764] 16° t. 1 s. nlb. 6, 380; T. 2 s. nlb. 6, 372. — Toż. T. 1-2. Edicio secunda. Varsoviae 1819-1842 ad Sanctam Crucem. 16° t. 1 s. 518 nlb. 8; T. 2: 1842 s. 473, nlb. 4.

III.

ROSSET E.: Notices bibliographiques sur les ècrivains de la Congregation de la Mission. Angoulême 1878 s. 184; Księga pamiątkowa trzechsetlecia Zgromadze-

nia Księży Misjonarzy 1625-1925. Kr. 1925 s. 104; SCHLETZ A.: O niektórych podręcznikach liturgicznych w dawnych seminariach duchownych w Polsce. Odb. z: *Ruch Biblij.* R. 2: 1949 Kr. s. 5-8.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Matawowski Franciszek († ok. 1789 lub 1790), członek kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

Pochodził z Diec. Krakowskiej, być może z Myślenic. Był synem Piotra. Studentem Akademii Krakowskiej został 30 V 1752 r. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii uzyskał 30 VI 1758 r., a doktora filozofii 20 IX 1760 r. Począwszy od semestru zimowego 1762/63 do semestru letniego 1773 włącznie był nauczycielem w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, nauczając kolejno poetyki, matematyki i filozofii. Był geometrą zaprzysiężonym. W 1764 r. został dyrektorem drukarni akademickiej w Poznaniu. Posiadał także kanonię i probostwo św. Mikołaja w Poznaniu. Dnia 25 IX 1775 r. został członkiem Kolegium Mniejszego jako profesor filozofii i matematyki. Dnia 22 IV 1777 r. jako profesor obojga praw wszedł do Kolegium Prawników. W tym czasie pełnił ponadto funkcje seniora Bursy Prawników oraz otrzymał kanonię kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. W latach 1885-1889 jako emeryt Szkoły Głównej pobierał pensję od Komisji Edukacji Narodowej.

I.

1. Resolutiones dubiorum per regulas Iuris Canonici et Civilis ad disputandum in Collegio Iuridico Universitatis Cracoviensis propositae A. D. 1777 die 17 Aprilis. [Na końcu]: Defendetur publice in assistentia... obiectis satisfaciente Josepho Sobieniowski AA. LL. et Phil. Baccal. B. m. 1777 4° k. nlb. 6.

II.

1. Dissertatio antropologico-musica de sono per... pro loco in Collegio Minori... publicae disputationi... exposita. Cracoviae 1773 Typ. Coll. Min. Univ. Cracovien. 4° k. nlb. 19.
2. Dissertatio ex iure civili de peculio castrensi... per... pro loco in Collegio Iuridico capessendo publice ad disputandum exposita. Cracoviae 1777 Typ. Univ. 4° k. nlb. 29.
3. Odgłos sławy publicznej przy najszczęśliwszym dożywotniej przyjaźni złączeniu... Zygmunta z Grudy Grudzińskiego... i... Teresy z Krzycka Krzyckiej... wierszem polskim uczyniony. Poznań 1765 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 6.
4. Kalendarz polski i ruski... na Rok Pański 1762. Poznań 1762 Druk. Akadem. 4°. — Toż na 1763. — Toż na 1764. Poznań (1764) 4° ark. 3. — Toż na 1765. — Toż na 1766. — Toż na 1767 Poznań 1766 Druk. Akad. 2° k. nlb. 31. — Toż na 1768 4° nlb. 21. — Toż na 1769. — Toż na 1770. Poznań 1769 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 7. — Toż na 1771. — Toż na 1772. — Toż na 1773. — Toż na 1774. Kraków 1774 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 10. — Toż na 1775. — Toż na 1776. — Toż na 1777. Berdyczów 1776 Druk. Fortecy N.M.P. 4° k. 10. — Toż na 1778. Berdyczów 1777 Druk. Fortecy N.M.P. 4° k. nlb. 10.

III.

RUTA Z.: Nauczyciele kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego z XVIII wieku. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr.* (Prace Historyczne IV). R. 1968 z. 32 s. 132-133; GÓRSKA B.: Katalog kalendarzy XVII-XVIII w. w zbiorach Biblioteki Ossolineum. Wr. 1969 s. 111-112 (nr 168 i 169). — Statuta nec non liber promotionum, s. 413 i 415; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 103; Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1786-1794. Oprac. T. MIZIA. Wr.-W.-Kr. 1969 s. 6, 28, 85, 159

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mateusz z Kościana (Costenus) (†1545), altarzysta w akademickich kościołach krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk, biblista.

Syn mieszczanina kościańskiego Jakuba rozpoczął w 1517 r. studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej i uzyskał w 1519 bakalaureat, a w 1522 r. magisterium sztuk wyzwolonych. Jako docent extraneus ko-

mentował przez jeden semestr Arystotelesa. Następnie objął stanowisko rektora szkoły parafialnej i kaznodziei w Szamotułach, zatem ok. 1523 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1528 r. zapisał się na Uniwersytet w Lipsku, a w 1530 r. wznowił wykłady w Krakowie na Wydziale Filozoficznym. W 1532 r. uzyskał na Wydziale Teologicznym stopień bakałarza i rozpoczął na nim wykłady z biblistyki. Ponieważ stało się to z pominięciem członkostwa Kolegium Mniejszego i Większego i bez normalnej inkorporacji do Wydziału, starsi profesorowie teologii odsunęli się od Mateusza i nie dopuszczali go do kanonii w kolegiatach akademickich, zwłaszcza że i w wykładach teologicznych reprezentował nie scholastykę, lecz nowe prądy; znał dobrze literaturę klasyczną, patrystyczną i współczesną egzegezę biblijną. Kontentował się altariami u św. Anny, u św. Szczepana i w kościółku św. Piotra i Pawła na Garbarach. W 1540 r. promował się na doktora teologii.

W tym czasie zaopiekował się Mateuszem bp krakowski Piotr Gamrat. Powołał go na swego teologa, dał mu penitencjarię w katedrze wawelskiej i wystarał się dlań o taką samą prebendę w katedrze poznańskiej oraz zachęcił go do publikacji napisanych prac. Nie ogłosił jednak Mateusz komentarzy do ksiąg St. Testamentu (rkps B. Jag. 2046, 2310) ani komentarza do „Sentencji" Piotra Lombarda. W 1541 r. jeździł z ramienia Gamrata do Rzymu. W testamencie zapisał Mateusz swój nieduży, ale doborowy, księgozbiór Akademii. Zmarł w Krakowie 29 IX 1545 r.

I.

1. Examen spirituum et visionum cum Parenesi ad agendam poenitentiam. Cracoviae 1542 excussum in Officina Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 52.

2. Cohortatio sarmaticarum ecclesiarum antiquae et avitae religionis observationem. Cracoviae 1543 per Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 32. — Na k. 11-15 pieśń Bogurodzica w j. pol. z komentarzem łac.

3. Komentarz do ksiąg St. Testamentu (Izajasza, Jeremiasza, Ezechiela). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2310.

4. Komentarz do Sentencji Piotra Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2046 k. 5-167.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Mateusz z Kościana. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 195-196, tamże literatura. — Ponadto: RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 50-52; SMEREKA W: Biblistyka polska (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 231.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mateusz z Krakowa (ok. 1345-1410), biskup wormacki, profesor Uniw. w Pradze i Heidelbergu, autor traktatów teologicznych i kazań.

Urodził się ok. 1345 r. w Krakowie w zamożnej rodzinie pisarza miejskiego, prawdopodobnie Konrada. Przypuszcza się, że jego nazwisko brzmiało Stadtschreiber, tłumaczone na j. łaciński Notarius (dictus Notarii). Rodzina jego, najprawdopodobniej pochodzenia niemieckiego, spokrewniona była ze znanymi w Krakowie rodzinami patrycjuszy miejskich Isnerów, Wigandów i Kranzów. Nauki początkowe pobierał Mateusz zapewne w krakowskiej szkole mariackiej, następnie zapisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Uniwersytetu Karola w Pradze, nie wiadomo jednak, jak przebiegały jego pierwsze studia. Jako bakałarz artium wystąpił w 1365 r., a magistrem został 17 XI 1367 r. pod kierunkiem Henryka z Oyty. Jako magister wykładał przez wiele lat na Wydziale Artium, a w latach 1378 i 1381 pełnił urząd jego dziekana. Rów-

nocześnie studiował na Wydziale Teologicznym, zdobywając w 1380 r. tytuł „baccalarius formatus", a w rok później doktorat, poczem objął profesurę teologii.

W latach następnych, do 1390 r. prowadził w Pradze nie tylko działalność dydaktyczną, ale również organizacyjno-dyplomatyczną, kaznodziejską i pisarską. Wykładając regularnie na Fakultecie Teologii, przejawiał zainteresowanie sprawami organizacyjnymi uczelni, opowiadając się za poszerzeniem jej autonomii. Już w 1379 r. i następnie w 1385 r. posłował w imieniu i w sprawach swego Uniwersytetu do pap. Urbana V. Z doświadczeń Mateusza skorzystał organizujący się w 1386 r. Uniwersytet w Heidelbergu. W 1387 r. jeździł zaś do biskupa warmińskiego Henryka II Soerboma (któremu dedykował później swe dzieło „Rationale operum Divinorum") w sprawie utworzenia Uniwersytetu w Chełmnie. Otrzymał przy tej okazji kanonię w praskim kościele WW. Świętych. Mateusz dał się poznać jako wybitny kaznodzieja. Już od 1378 r., będąc proboszczem uniwersyteckiego Kolegium Karolińskiego, głosił kazania dla elity intelektualnej Pragi, najczęściej w kościele NMP. na Tynie. Zaznaczył się mowami o potrzebie reformy Kościoła, wygłoszonymi wobec pap. Urbana V, w czasie wspomnianych już poselstw. Uznania przysporzyły mu szczególnie kazania synodalne do kleru praskiego. Swym kaznodziejstwem włączył się Mateusz w żywy w Pradze nurt reformy wewnątrzkościelnej. Był wybitnym rzecznikiem idei koncyliarystycznych. W tymże okresie napisał Mateusz swe pierwsze wybitne dzieła teologiczno-duszpasterskie, służące sprawie odnowy życia religijnego w Kościele, jak tzw. Confessionale (znane też pod tytułami: „De modo confitendi et poenitendi", „De puritate conscientiae" i in.) oraz „Dialogus rationis et conscientiae de crebra communione". Z tego okresu datują się też starania Mateusza o kanonizację głośnej wizjonerki Brygidy Szwedzkiej, zaangażowanej w ideę reformy Kościoła. Pod wpływem jej objawień napisał dziełka o tematyce pasyjnej. Propagował następnie kult św. Brygidy, ukazując ją jako wzór nowej, nie schematycznej pobożności.

Mimo osiągnięć opuścił Mateusz Pragę w 1390 r., zrażony nie przyjęciem przez synod praski w 1389 r. jego postulatu częstej Komunii św. świeckich i faktem odejścia z Uniwersytetu Karola paru profesorów-przyjaciół, którzy przeszli na uniwersytety niemieckie w wyniku zatargów nacyj o prebendy akademickie. Udał się wówczas na krótki czas do rodzinnego Krakowa na zaproszenie rajców miejskich, którzy go z honorami przyjmowali. Następnie przebywał prawdopodobnie w Rzymie, może w związku z pracami przygotowawczymi do ogłoszenia w 1393 r. św. Tomasza z Akwinu patronem uniwersytetów.

W 1394 r. osiadł Mateusz w Heidelbergu, a w roku następnym objął katedrę teologii na tamtejszym Uniwersytecie. Został również spowiednikiem oraz mężem zaufania księcia Ruprechta II i otrzymał kanonię w Spirze. W 1397 r. jako rektor heidelberskiej uczelni został zaproszony przez króla Władysława Jagiełłę, a z inspiracji królowej Jadwigi, do Krakowa dla pomocy przy organizowaniu Wydziału Teologicznego w reaktywowanej Akademii. Przebywał w Krakowie przez 2 lata, prowadząc zapewne wykłady teologii na utworzonym Wydziale, przed jego oficjalną inauguracją w 1400 r. Król obdarzył go wtedy kustodią

sandomierską. Mimo że Mateusz z niewyjaśnionych dostatecznie powodów, nie związał się na stałe z Akademią, to jednak oddziałał on na ukształtowanie się profilu doktrynalnego krakowskiej uczelni w pierwszym okresie jej istnienia. Uczynił to nie tylko przez swój udział w organizowaniu Fakultetu Teologicznego, ale również pośrednio przez grono swych uczniów praskich, Polaków i Czechów, którym zaszczepił w teologii orientację praktyczno-duszpasterską i idee koncyliaryzmu, a którzy zostali pierwszymi profesorami w Krakowie.

Po powrocie do Heidelbergu oddał się pracy jako profesor, a poza tym doradca Ruprechta III, wybranego w 1400 r. cesarzem. Odbył szereg podróży dyplomatycznych w sprawach cesarza i swej uczelni. M. in. w 1403 r. posłował do pap. Bonifacego IX w celu wyjednania dla Ruprechta cesarskiej korony. Przy tej okazji wygłosił do papieża i jego dworu 2 mowy na temat władzy cesarskiej i wzajemnego stosunku cesarza i papieża. W 1405 r. przewodził poselstwu do nowego papieża Innocentego VII dla złożenia mu obediencji w imieniu cesarza i potwierdzenia zgody na jego koronację. W tym czasie wykończył Mateusz i przedstawił papieżowi główne dzieło swego życia „De praxi Romanae Curiae", będące ostrą krytyką kurii papieskiej w kwestii obsadzania stanowisk kościelnych. Dnia 19 VI 1405 r. Innocenty VII prekonizował Mateusza na biskupstwo w Wormacji. Stolicę biskupią objął on w 1406 r., zachowując obowiązki profesora w Heidelbergu. W 1408 r. pap. Grzegorz XII powołał Mateusza na kardynała-prezbitera, ale on odmówił przyjęcia tej godności, nie chcąc wiązać się z Kurią rzymską i osłabiać możliwości swego działania na rzecz papieża. Przyjął natomiast w 1409 r. z rąk Grzegorza XII godność legata papieskiego na Niemcy. Wziął udział w soborze w Pizie, ale zajął stanowisko negatywne wobec faktu nieprawnego jego zwołania.

Mateusz zmarł nagle, w pełni sił, 5 III 1410 r. w Heidelbergu i pochowany został w katedrze wormackiej. Swą zasobną bibliotekę jeszcze za życia podarował Uniwersytetowi w Heidelbergu. Był jednym z najuczeńszych i najbardziej znanych teologów swej epoki. Ustalenie jego spuścizny naukowej i literackiej napotyka na wiele trudności, toteż nie ma jeszcze dokładnego, krytycznego katalogu jego dzieł.

I.

1. De arte moriendi, Autorstwo wątpliwe. Wyd. b. m. r. (ok. 1450) 2° k. 24. — Toż. B. m. r. (ok. 1450) 2° k. 13. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 17. — Toż. B. m. r. (ok. 1485) 4° k. 14. — Toż. Kraków 1533 M. Scharffenberg 8° k. nlb. 12.

2. Tractatus rationis et conscientiae. (De celebratione missae: Utrum expediat et deceat sacerdotes continuare missas; De crebra communione; De accedendo ad altaris sacramentum; Dialogus de communione). (Inc.: Multorum tam clericorum quam laicorum querela est). Moguncja 1460 J. Gutenberg? — Toż. Lyon 1651 G. Barbier 4° s. 46. — Toż Kolonia ok. 1470 Ulr. Zell 4° k. 26. — Toż. Spira ok. 1483 Jo. et C. Hist. — Toż. Memmingen 1491 Alb. Kunne 4° k. nlb. 11. — Toż. Spira ok. 1495 C. Hist. — Toż. Paryż 1497 Guy Marchant. 4° k. 18. — Toż. B. m. r. 4° k. 22. — Toż. Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusz z Krakowa Opuscula theologica dotycząca spowiedzi i komunii. W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 367-409.

3. Tractatus de confessione. (Inne tytuły: Confessionale; De modo confitendi et de puritate conscientiae; De puritate animae; De examinatione conscientiae; De puritate cordis). (Inc.: Quonian fundamentum et janua virtutum). Wyd. w: S. THOMAE Opera... Vivés t. 18, opusculum 64. — Toż. Kolonia ok. 1470 Ulr. Zell. — Toż. Wrocław 1475-1482. Casp. Elyan. — Toż. Erfurt ok. 1483 Tip. Aristeae. — Toż. Paryż ok. 1500 G. Mittelhus. — Toż. Wyd.

W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia*. Vol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 248-292. Nadto szereg dawnych wydań niedostępnych w Polsce.

4. De passione Christi . (Inc.: Feria quarta post festum Palmarum). Antwerpia 1489

5. De praxi Romanae Curiae. (Inne tytuły: De squaloribus Curiae Romanae; Portugal antiquus; De simonia praelatorum; De vitiis aulae Romanae; Contra simoniacos et curiales abusus; Contra dispensationem beneficiorum... De malitia ecclesiastici status...; De abusibus Curiae Romanae; De inordinato statu Romanae Curiae; De dispositionae ecclesiae Romanae: Speculum reformationis). (Inc.: Moyses sanctus). Bazylea 1551 W. WISSEBURG. W: PETRI de ALIACO Cardinalis De emendatione ecclesiae. — Toż. Londyn 1690 E. BROWN. W: Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum Ortuini Gratii. — Toż. Getynga 1757. F. WALCH. W: *Monimenta medii aevi*. Vol. 1. fasc. 1. ss. 1-100. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusz z Krakowa „De praxi Romanae Curiae". Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 72-122. — Toż w przekł. na j. polski: W. SEŃKO „Mateusz z Krakowa O praktykach Kurii Rzymskiej". W. 1970 PWN 8° s. 9-95.

6. Collationes duae coram Papa pro coronatione regis Ruperti. (Powst. 1403). Wyd. R. DUELLIUS. W: *Miscellaneae...* T. 1 Augsburg 1722 s. 135-154.

7. Oratio ad compatiendum miseriae sanctae matris Ecclesiae. (Inc.: Domine Jesu Christe, qui ecclesiam suam sponsam vocare). Wyd. G. SOMMERRFELDT: Ein kirchlicher „Traktat des Matthäus von Krakau. *Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins*. (Heidelberg — Neue Folge). Bd 7: 1892 s. 725-728. — Toż. Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusz z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia*. Vol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 105-108.

8. Sermo synodalis. (Powst. 1386). (Inc.: Digne ambuletis). Wyd. G. SOMMERFELDT: Zu Matthäus de Cracovia Kanzelrednerischen Schriften. Cz. 1. *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Bd 22: 1901 s. 472-484. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa „De praxi Romanae Curiae". Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 140-149. — Toż w przekł. na j. pol.: W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa O praktykach Kurii Rzymskiej. W. 1970 PWN 8° s. 121-133.

9. Sermo synodalis. (Powst. 1385). (Inc.: Sobrii estote et vigilate). Wyd. G. SOMMERFELDT: Zu Matthäus de Cracovia kanzelrednerischen Schriften. *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Bd 23: 1902 s. 603-615. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa „De praxi Romanae Curiae". Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 150-159.

10. Notificatio de Johanne Falkenberg. (Powst. ok. 1405). (Inc.: Notum sit omnibus scire volentibus). Wyd.: G. SOMMERFELDT: Über den Verfasser und die Enstehungszeit der Traktate De squaloribus Curiae Romanae und Speculum aureum de titulis beneficiorum. *Zeitschrift für die Geschichte des Oberrheins*. (Heidelberg — Neue Folge). Bd 18: 1903 s. 420-423. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusz z Krakowa De praxi Romanae Curiae. Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 69-71. — Fragm. wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 3 s. 134-135. — Przekł. na j. pol. wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa De praxi Romanae Curiae. Wr. Ossol. 8° s. 33-34. — TENŻE w: Mateusz z Krakowa, O praktykach Kurii Rzymskiej. W. 1970 PWN 8° s. 5-8.

11. Sermo coram Papa praedicatus. (Powst. 1385). (Inc.: Quomodo facta est meretrix civitas fidelis). Wyd. G. SOMMERFELDT: Die Adventsrede des Matthäus de Cracovia vor Papst Urban VI im Jahre 1385. *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung*. Bd. 24: 1903 s. 376-387. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa De praxi Romanae Curiae. Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 176-185.

12. Sermo ad clerum. (Inc.: Detrectant de vobis). Wyd.: G. SOMMERFELDT: Zu der Matthäus von Krakau kanzelrednerischen Schriften. Cz. 3. *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Bd 25: 1904 s. 605-615. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa De praxi Romanae Curiae. Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 160-167.

13. Sermo synodalis. (Powst. 1378). (Inc.: Venit iudicare terram). Wyd.: G. SOMMERFELDT: Zu der Matthäus von Krakau kanzelrednerischen Schritten. Cz. 3. *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Bd 25: 1904 s. 615-624. — Toż. Wyd. W. SEŃKO: Mateusza z Krakowa De praxi Romanae Curiae. Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 168-175.

14. Epistola ad archiepiscopum Pragensem de commercio cum Judaeis (Powst. ok. 1400). (Inc.: Honorabilis pater, instanter petivisti a me aliquid notare). Wyd. G. SOMMERFELDT: Ein Brief des Matthäus von Krakau über die Judenfrage [um 1400]. *Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtforschung*. Bd 36: 1915 s. 342-345.

15. Rationale operum divinorum. (Powst. 1391-1394). Wyd. W. RUBCZYŃSKI. W: *Archiwum Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 3: 1930 s. 1-144.

16. Exhortatio ad observantiam. (List do brygidek w Vadstenie). (Powst. 1397-1401). (Inc.: Matthaeus de Cracovia certiorem facit conventum). Wyd. T. NYBERG: .Klasztor Brygidek w Gdańsku i jego najwcześniejsze kontakty z krajami skandynawskimi na przełomie XIV i XV w. *Zap. Hist.* T. 27: 1962 zesz. 1 s. 74-75.

17. Sermo synodalis de emendatione morum cleri et populi. (Powst. 1384). (Inc.: Quid est quod dilectus meus). Wyd.: W. SEŃKO: Mateusz z Krakowa „De praxi Romanae Curiae". Wr. 1969 Ossolineum 8° s. 127-139. — Fragm. wyd.: C. HÖFLER. W: *Concilia Pragensia* 1353-1413. Pragae 1863 s. LII-LIII. — Wyd. G. SOMMERFELDT w: *Zeitschrift für Kirchengeschichte.* Bd. 32: 1911 s. 92-98.

18. Parvulus tractatus valens confessoribus. (Inne tyt.: Epistola missilis ad confesores; Epistola ad modum epistolae missilis). (Inc.: Scribitur primo Metaphysicae). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI. W: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2 fasc. 1 s. 295-301.

19. De modo confitendi. (Inne tyt.: Decem praecepta cum glossa Mathaei de Cracovia; Modus confitendi et satisfaciendi). (Powst. 1384-1390). (Inc.: Quilibet peccator volens confiteri). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 305-313.

20. De peccatis mortalibus et venialibus. (Inny tytuł: Quinque regulae ad discernendum peccata). (Inc.: Ad sciendum quando peccatum). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 317-324.

21. Meditationes super „Probet autem semetipsum homo". (Powst. przed 1405). (Inc.: Grandem rem et magnum opus). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI. W: Mateusza z Krakowa opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2. fasc. 1. s. 330-353.

22. Sermo de Corpore Christi „Quomodo hic potest nobis dare carnem". (Powst. ok. 1374). (Inc.: Hugo tertio de archa Noe capitulo quarto dicit). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... *Textus et studia.* Vol. 2 fasc. 1 s. 412-422.

23. Sermo de Coena Domini. (Inc.: Accipite et manducate). Wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2 fasc. 1 s. 426-440.

24. Sermo. (Inc.: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2286, f. 96b-99a. — Fragm. wyd.: P. de VOOGHT w: *Sacris erudiri.* T. 10: 1958 s. 216-218.

25. Postilla epistolarum de sanctis. (Inc.: Corde creditur ad iustitiam). Rkps Bibl. Semin. Duch. w Pelplinie, sygn. 201 (142), f. 161r-245r. — Inne egz.: rkps Bibl. Paulinów w Częstochowie na Jasnej Górze, sygn. II, 6, f. 255r-310r; Rkps Bibl. Jag., sygn. 1617, f. 140r-151r; Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 52, f. 82r-153v; Dalsze egz. tamże: I F 554, f. 124r-184r; I F 601, f. 1r-126r oraz w wielu innych bibliotekach. — Fragm. wyd.: W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2 fasc. 1 s. 109-115.

26. Tractatus de contractibus emptionis et venditionis, donationis et ceteris. (Inc.: De translatione rerum temporalium). Rkps Bibl. Jag., sygn. 380, f. 1-27. — Inne egz.: sygn. 1309, f. 327-357, sygn. 2129, f. 1-45; Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 212, f. 219-227; Bibl. PAN Kórn., sygn. 1056, f. 1-49 oraz w innych bibl. — Fragm. wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2 fasc. 1 s. 96-98.

27. Lectura super „Beati immaculati". (Inny tytuł: Speculum felicitatis humanae). (Inc.: Beati immaculati in via). Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. 268; Dalsze egz.: sygn. Mar. F 139, f. 54v-56r; Inny egz.: w Bibl. Uniw. w Upsali, sygn. C. 178. — Fragm. wyd. W. SEŃKO, A.L. SZAFRAŃSKI: Mateusza z Krakowa Opuscula theologica... W: *Textus et studia.* Vol. 2, fasc. 1 s. 88-93.

28. Revelationes Beatae Brigidae de passione Christi. (Powst. ok. 1385). (Inc.: Imminente tempore Jesu Christi). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1399, f. 145-187; Inne egz.: rkps Bibl. Kapit. w Krak., sygn. 171; Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I. F 773; Drugi egz.: I Q 116; Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 233 (273); Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. O. 31.

29. Propositio facta pro canonisatione S. Brigidae. (Inc.: Sanctissime Pater, de sanctificatione sanctae Brigidae). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 116; Nast. egz.: sygn. I F 772, d. 358-362; Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. O. 32.

30. Sermo aliud de novem peccatis alienis. (Inc.: Ab ocultis meis munda me). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 346, f. 49a-52b; Inne egz.: Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. CLM 8365; Nast. egz. sygn. Clm 8873; Rkps Bibl. Naukowej w Einsiedeln, sygn. Meier 180; Rkps Bibl. Książęcej w Harburgu, sygn. II, Lat. 12° 160, f. 194-195v.

31. Sermo de sanctis apostolis Petro et Paulo, quem fecit in praesentia Domini Urbani VI. (Powst. 1381/82). (Inc.: Sicut ait Gregorius sexto Moralium). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2244, f. 68v-74v.

32. Sermo de studentibus per studium excusantibus. Rkps Bibl. Książęcej w Harburgu, sygn. II. Lat. 12° 160, f. 195v-196v.

33. Sermones de sanctis. (Inc.: Ambulans Jesus iuxta mare Galileae — hic dicit Haymo). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. VIII D 2; Nast. egz.: sygn. VII E 10; sygn. I E 20; Rkps Bibl. Uniw. w Brnie, sygn. R. 405; Rkps Bibl. Uniw. w Cambridge, sygn. Corpus Christi Coll. 529.

4. Sermones de sanctis. (Inc.: Ambulans Jesus — humanus defectus hominum est). Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Ms. 2009, f. 8-202; Inne egz.: rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. IV C 15; Nast. egz.: rkps I B 24; rkps III D 14; Rkps VII E 10; oraz w innych bibliotekach.

35. De passione Domini. (Inc.: Et cum ieiunasset). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. O. XXXI, f. 175-177.

36. Motiva pro sacra communione. (Inc.: Ad mensam sancti altaris tui). Rkps Uniw. w Berlinie-Dahlem, sygn. Teol. Lat. qu. 338, f. 140-143.

37. Orationes variae. Rkps Bibl. Watykańskiej, sygn. Palat. Lat. 719, f. 85r-86v; Inny egz.: rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm. 224, f. 289r-289v.

38. Excerpta de collect. diversarum materiarum. Rkps Bibl. Uniw. w Kaliningradzie, sygn. LXXXVII, f. 320b-346b.

39. Expositio passionis. (Powst. przed 1377). (Inc.: Scitis, quia post biduum Pascha fiet). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 138, f. 80 r. — 100; Nast. egz.: sygn. IV Q 41, f. 202-252; Inny egz. rkps Bibl. Kapitul. w Krak., sygn. 164, f. 206r-228v; Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 14648; Inne egz.: sygn. Clm. 23787; sygn. Clm. 23863.

40. Dialogus de custodia virginitatis. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. O. 20, f. 144-206.

41. Postilla solemnis. (Inc.: Hora est iam nos de somno surgere). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 497.

II.

1. List do mieszczan wormackich. Heidelberg 5 VIII 1406. Wyd. H. BOOS w: *Monumenta Wormatiensia*. Annales und Chroniken. T. 3. Berlin 1893 s. 244-245.

2. List do cesarza Ruprechta. Rzym 1 X 1403. Podpisany wspólnie z Rabanem z Helmstedt, bpem Spiry. Wyd.: J. WEIZSACKER. W: *Deutsche Reichstagsakten*. T. 4. Gotha 1882 nr 106 s. 114.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 408-410, tamże literatura; SEŃKO W.: Mateusz z Krakowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 196, tamże literatura. — Ponadto: GUMBEL H.: Matthaeus von Krakaun. W: *Die deutsche Literatur des Mittelalters-Verfasserlexikon*. (Wyd. K. LANGOSCH). T. 3 kol. 294-298; PIOLANTI A.: Matteo di Cracovia. W: *Enciclopedia Cattolica*. T. 8 kol. 498; STASIEWSKI B.: Matthäus von Krakau. W: *Lexikon f. Th. u. K.* T. 7 kol. 174-175; SZAFRAŃSKI A. L.: Mateusz z Krakowa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 8: 1967 s. 25-92; SEŃKO W., SZAFRAŃSKI A.L. Mateusz z Krakowa i jego dzieło. W: Mateusz z Krakowa Opuscula theologica... *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia*. Fol. 2 fasc. 1. W. 1974 s. 9-232; SCHNEYER J.: Wegweiser zu lateinischen Predigtreihen des Mittelalters. München 1965 s. 20, 90, 327; MARKOWSKI M.: Expositio passionis w rękopisach bibliotek we Frankfurcie i Wolfenbüttel. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 6: 1966 s. 3-13; TŘIŠKA J.: Literarni činnost předhusitské university. Praha 1967 s. 60, 117-120; SZAFRAŃSKI A.L.: Stan badań nad życiem i twórczością Mateusza z Krakowa. *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL*. Nr 16: 1966/7 [1968] s. 236-240; TŘIŠKA J.: Přispevky k středověki literárni universitě. W: *Acta Universitatis Carolinae — Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. T. 9 fasc. 1: 1968 s. 12-13; T. 10, fasc. 1: 1969 s. 23-24; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia*. T. 1 s. 234, 237, 239-240; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 171-175, 190-191 i passim; SCZANIECKI P.: Niektóre źródła dotyczące kultu Eucharystii w Polsce 1350-1450. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 194-195; SEŃKO W.: Mateusz z Krakowa O praktykach Kurii Rzymskiej. Wstęp. W. 1970 s. I-LXI; TENŻE: Mateusz z Krakowa. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 260-261; TENŻE: Mathieu de Cracovie et son oeuvre „De praxi Romanae Curiae". *Me-*

diaev. Philos. Pol. Fasc. 16: 1971 s. 25-41; WOŚ J.W.: Matteo di Cracovia precursore di Lutero? Note all'edizione critica del „De praxi Romanae Curiae". Aevum (Milano). A. 45. 1971 fasc. 5/6 s. 561-567; URBAN W.: Dzieła Mateusza z Krakowa w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu. Colloq. Salutis. T. 5: 1973 s. 243-251; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia w ujęciu mistrzów krakowskich. W: Filozofia polska XV wieku. (Red. R. PALACZ). W. 1972 s. 12, 13, 28-29, 43-45, 50, 62, 66, 68, 69; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: Hist. nauki pol. T. 6 s. 408-409; HEIMPEL H.: Studien zur Kirchen und Reichsreform des 15. Jahrhunderts. 2. Zu zwei Kirchenreform-Traktaten des beginnenden 15. Jahrhunderts. Die Reformschrift „De praxi Romanae Curiae" (De squaloribus Romanae curiae, 1403) des Matthäus von Krakau und ihr Bearbeiter Das „Speculum aureum de titulis beneficiorum" (1404/05) und sein Verfasser. Heidelberger 1974; KAŁUŻA Z.: O kilku pomijanych listach Mateusza z Krakowa i o dwu dziełkach błędnie mu przypisywanych. Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol. T. 7 (18): 1974 s. 3-12; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: Dzieje teologii. T. 1 s. 98-99, 110-111; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. Tamże, s. 238-239, 243; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. Tamże, s. 331-442; WŁODEK Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich. Wr. 1974 s. 3, 4, 7, 8 i passim; BOZZOLO C.: Une traducione médiévale françovie. Mediaev. Philos. Pol. Fasc. 20: 1974 s. 141-177; TŘIŠKA J.: Rétoricky styl a pražski univerzitni literatura ze středowéku. Praha 1975 s. 68-71; SEŃKO W.: Johannes Falkenberg OP. „De monarchia mundi". Wstęp Mater. Hist. Filoz. Śred. w Pol. T. 9 (20); 1975 s. VII-LVI; KAŁUŻA Z.: Eklezjologia Mateusza z Krakowa. Stud. Mediew. T. 18: 1977 z. 1 s. 51-174.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Matuszewicz (Matuszewic) Jan Herkulan h. Łabędź (†1737), kanonik regularny laterański, historyk swego zakonu.

Pochodził z Dowmont na Żmudzi. Był synem Krzysztofa podczaszego mińskiego i N. E. Albinowskiej. Do zakonu kanoników regularnych laterańskich wstąpił w 1696 r. w Kazimierzu pod Krakowem i tam też odbył studia teologiczne. Święcenia kapłańskie przyjął w 1703 r. Stopień doktora teologii otrzymał na Uniwersytecie w Ołomuńcu. W latach 1706-1709 był kaznodzieją i profesorem teologii w studium wewnętrznym kanoników w klasztorze Bożego Ciała w Kazimierzu krakowskim. W 1709 r. objął prepozyturę klasztoru w Kraśniku, a w 1710 r. wybrano go prepozytem generalnym wszystkich klasztorów kanoników regularnych laterańskich w Polsce i na Litwie. Przyczynił się do podniesienia wiedzy teologicznej i rozwoju bibliotek w swoim zakonie w Polsce. Zmarł w klasztorze Bożego Ciała w Kazimierzu 10 II 1737 r. i tam też został pochowany.

I.

1. Canonicus Regularis Lateranensis in Polonia et Magno Ducatu Lithuaniae per... explicatus. Cracoviae 1720 Typis Fr. Cezary 4° k. nlb. 110. — Toż. Cracoviae 1726 Typis Fr. Cezary 4° k. nlb. 111.

2. Tractatus de iure et iustitia; Tractatus de Augustissimae Divinae Incarnationis Mysterio. Rkpsy Arch. Klasztoru Bożego Ciała w Krakowie. B. sygn. S. 151 i 252.

3. Colloquium spirituale cum dissidentibus. Nota ESTREICHERA (t. 22 s. 236) nie potwierdzona.

II.

1. Wyd.: Constitutiones Canonicorum Regularium. Kraków 1731 Druk. Matyaszkiewicz. Druk. wymienia ESTREICHER (t. 9 s. 129) bez dokładnego opisu.

III.

JAKUBOWSKI Z.: Matuszewicz Jan Herkulan. W: Pol. słow. biogr. T. 20 s. 219-220, tamże literatura. — Ponadto: WOJTYSKA H.D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych (na przykładzie Kongregacji Bożego Ciała). W: Dzieje teologii. T. 2 cz. 2 passim.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Matuszewski Teofil, krypt.: T.M., (1842-1914), kanonik kapituły warszawskiej, pastoralista, biograf, redaktor.

Urodził się 27 IV 1842 r. w Warszawie w rodzinie urzędniczej z ojca Aleksandra i matki Wiktorii Ipnarskiej. Po ukończeniu 5 klasowej szkoły powiatowej i gimnazjum gubernialnego w Warszawie, wstąpił w 1860 r. do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie, skąd po 2 latach został wysłany na dalsze studia do Akademii Duchownej warszawskiej, którą ukończył w 1866 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął 23 IX 1866 r. we Włocławku. Jako wikariusz pracował przy parafii św. Aleksandra (1866-1881). W latach 1879-1880 wykładał Pismo św. w Seminarium Duchownym w Warszawie, a w latach 1881-1889 był katechetą w II Gimnazjum Żeńskim w Warszawie. W 1890 r. został proboszczem parafii WW. Świętych w Warszawie, w 1896 r. — kanonikiem kapituły warszawskiej, a w 1904 r. papieskim prałatem domowym. Był też egzaminatorem prosynodalnym i dyrektorem Bractwa Matek Chrześcijańskich. W latach 1911-1914 był redaktorem „Przeglądu Katolickiego". Zmarł 5 XII 1914 r. w Warszawie.

I.

1. Objawienia prywatne. *Prz. Katol.* R 8: 1870 nr 40 s. 625-633.

2. Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. [Feliksie] Michałowskim. *Prz. Katol.* R. 27: 1885 nr 14 s. 219-220.

3. Krótki wykład obrzędów Kościoła Rzym. Kat. dla użytku młodzieży szkolnej. W. 1882 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 72. — Toż. Wyd. 3. W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s. 78. — Toż. Wyd. 4. 1898 Druk. St. Niemiery 16° s. 78. — Toż. Wyd. 5. W. 1911 Druk. S. Besser 16° s. 74. Do wyd. 2 nie udało się dotrzeć.

4. Dwóchsetna rocznica założenia Seminarium Metropolitalnego Warszawskiego. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 18 s. 273-275.

5. Rec.: T. KOWALEWSKI: Historia Kościoła katolickiego... W. 1892. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 34 s. 526-528.

6. Rec.: Słownik apologetyczny wiary katolickiej... oprac. i wydany staraniem ks. SZCZEŚNIAKA... T. 1. W. 1894. *Rola.* R. 12: 1894 nr 7 s. 103; T. 5. W. 1895. *Rola.* R. 13: 1895 nr 40 s. 663-664; nr 41 s. 679-680.

7. Wspomnienie pośmiertne. (Śp. ks. Ksawery Rogowski). *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 7 s. 108-109.

8. Ks. Zygmunt GOLIAN. W: *Album biograficznie zasłużonych Polaków i Polek w wieku XIX.* Wyd. M. CHEŁMOŃSKA. T. 1 W. 1901 s. 402-406.

9. Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński. W: *Album biograficzne zasłużonych Polaków i Polek w wieku XIX.* T. 2 W. 1903 s. 143-147.

10. W sprawie prośby zesłańca. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 39 s. 618-619.

11. Rec.: W. CHOTKOWSKI: Historia polityczna Kościoła w Galicji. T. 1-2. Kr. 1909. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 38 s. 744-750.

12. Rec.: J.F. ŻYSKAR: Polacy w rozproszeniu. Petersburg 1910. *Rola.* R. 28: 1910 nr 41 s. 681.

13. Jubileusz pięćdziesięcioletni kościoła Wszystkich Świętych na Grzybowie w Warszawie. W. 1911 Druk. A. Besser 16° s. 20.

14. Red.: *Przegląd Katolicki.* R. 49: 1911 — R. 52: 1914.

15. Najkrótsze przygotowanie do spowiedzi i Komunii św. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

16. Wiadomość o kościele Wszystkich Świętych. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

17. 28 artykułów w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego). Artykuły obszerniejsze: Abisynia (t. 1 s. 17-19); Barlaam i Hezychaści (t. 2 s. 9-14); Biczownicy (t. 2 s. 339-342).

18. Artykuły w *Encyklopedii Wychowawczej.*

II.

1. Wędrowiec. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 nr 12 s. 117-180.

2. Rec.: P. LESZCZYŃSKI: Żywoty Świętych Pańskich... W. 1874. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 7 s. 111.

3. Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Szczawnica. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 38 s. 601-602.

4. Korespondencja Przeglądu Katolic-

kiego. Z Wieliszewa. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 42 s. 664-665.
5. Zorza. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 34 s. 519-531.
6. Rec.: Pismo święte. Nowy Testament... W. 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 38 s. 608; nr 39 s. 623-624.
7. Interpelacja w sprawie Macierzy Szkolnej. *Rola.* R. 25: 1907 nr 8 s. 115-116.
8. Numer noworoczny. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 1 s. 1-6.
9. O składki na kościół Wszystkich Świętych w Warszawie. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 2 s. 29-30.
10. Artykuły w *Gazecie Rzemieślniczej* i w *Słowie.*

III.

Ł[YSZKOWSKI] L.: Matuszewski Teofil. *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 368; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 202-204; FAJĘCKI A.: Śp. ks. Teofil Matuszewski proboszcz parafii Wszystkich Świętych. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 4: 1914 nr 11/12 s. 330-332; Ks. Teofil Matuszewski. *Bies. Liter.* T. 80: 1915 nr 1 s. 13; CZARKOWSKI H.: Ks. Teofil Matuszewski. [W. 1917] s. 4; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 2 t. 3 s. 376; MALEJ W.: Szkice do dziejów Archidiecezji Warszawskiej. Rzym 1966 s. 272; TENŻE: Prałaci i kanonicy kapituły warszawskiej zmarli w latach 1913-1938. *Wiad. Archid. Warszaw.* 41: 1959 s. 605. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1860-1914.

Ks. Bolesław Kumor

Matuszyński Paweł Alojzy Stanisław, krypt.: Ks. P.Al.St.M., (1832-1881), proboszcz w Jasienicy, potem w Łąkach, popularyzator historii kościelnej.

Urodził się 2 I 1832 r. w rodzinie chłopskiej w Pruchnej na Śląsku Cieszyńskim. Gimnazjum ukończył w Cieszynie, a studia filozoficzno-teologiczne w Ołomuńcu; święcenia kapłańskie przyjął 26 VII 1857 r. Jako wikariusz pracował w Strumieniu (do 1858), Brennej (do 1860) i w Karwinie (do 1866). W latach 1866-1873 był proboszczem w Jasienicy, a od 1873 r. w Łąkach k. Cieszyna. Obok pracy duszpasterskiej dał się poznać jako działacz oświatowy i pisarz. Zakładał biblioteki i czytelnie. Należał do kilku towarzystw o charakterze naukowym i narodowym. Zmarł 8 IX 1881 r. w Łąkach.

I.

1. Język polski w Seminarium [Duchownym] ołomunieckim. *Gwiazdka.* R. 7: 1854 nr 25 s. 386-388.
2. Świątobliwa rodzina Odrowążów wsławiona na Śląsku i w Polsce. *Gwiazdka.* R. 14: 1861.
3. Historia kościoła orłowskiego wydana na 600-letnią pamiątkę założenia... Praga Czeska 1868 Druk. K. Bellmana 8° s. 24.
4. Żywot bł. Jana Sarkandra męczennika napisał... Cieszyn 1874 Druk. H. Feitzingera 8° s. 192.

II.

1. Artykuły o rozwoju szkolnictwa na Śląsku. *Oświata.* R. 1865/6 nr 5, nr 10; R. 1867 nr 1; nr 2.
2. Listy o Duchu Bożym do górników i wszystkich chrześcijan. *Zwiastun.* R. 1868.
3. Przekł.: N. HEROUVILLE: O Naśladowaniu Najświętszej Marii Panny. Dzieło na wzór naśladowania Chrystusa Pana, w języku francuskim przez... na polskie przełożone... Rzeszów 1868 Druk. Pelara 12° s. 540.
4. O męstwie chrześcijańskim. Książka wydana przez „Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra dla ludu polskiego na Szląsku". Cieszyn 1874 Druk. H. Feitzingera 8° s. XXI, 112.

III.

BROŻEK L.: Matuszyński Paweł Alojzy Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 245-246, tamże literatura. — Ponadto: LONDZIN J.: Biografia druków polskich w Księstwie Cieszyńskim. Cieszyn 1904 s. 18 n.; Matuszyński Paweł. *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 368. — Schemat. Diec. Wrocławskiej na lata 1857-1881.

Ks. Bolesław Kumor

Mazowiecki Michał (1618-1684), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się 29 IX 1618 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 VIII 1636 r.

Nowicjat odbył w Wilnie (1636-1638), retorykę czyli seminarium nauczycielskie przeszedł w Połocku (1638-1639), filozofię studiował w Wilnie (1642-1645), a teologię w Braniewie (1645-1649). W latach 1650?-1653 nauczał filozofii w Braniewie, a następnie teologii moralnej w Pułtusku. W czasie wojen szwedzkich wyjechał do Niemiec i w Lucernie wykładał teologię moralną (1655-1658). Po powrocie do kraju był spowiednikiem biskupa kijowskiego (1659-1661), profesorem teologii moralnej w Pułtusku (1661-1662), instruktorem trzeciej probacji w Pińsku (1663?-1664), rektorem kolegium w Reszlu (1664-1668), profesorem teologii polemicznej i Pisma św. w Braniewie (1668-1670), profesorem prawa kanonicznego w Wilnie (1670-1672), prepozytem domu profesów w Warszawie (1673-1676) i Wilnie (1676-1679), prowincjałem litewskim (1679-1683) i w końcu rektorem Akademii Wileńskiej (1683-1684). Zmarł w Wilnie 22 II 1684 r.

I.

1. Sacerdos orans publicae disceptationi propositus in celebri Lucernensium Gymnasio SJ, praeside Michaële Mazowiecki SJ... propugnante Joanne Melchiore Kaufman... Anno 1658. Constantiae 1658 16° s. 116.

II.

1. Panegyricus funebris Alexandro Vilnensi... Vilnae 1644 4°.
2. Echo zawołanych czasu swego kaznodziejów Societatis Jesu, albo kazania: I. O św. Tomaszu X. Michała MAZOWIECKIEGO, II. O św. Kazimierzu X. Jakuba OLSZEWSKIEGO, III. O św. Teresie X. Stanisława ZAŁUSKIEGO... Vilnae 1701 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 12.
3. List do prowincji litewskiej z 1681 r. Rkps ATJ Kr., sygn. 1795 s. 185-189.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 283; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 273; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 73; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem Parisiis 1877 s. 426; Mazowiecki Michał. W: *Enc. kośc.* T. 14 s. 81-82; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 835; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 222-223; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Paris 1899 s. 223-224; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 35: Mazowiecki Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 380-381; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii s. 189. — ARSJ., Lit. 10-18 (katalogi trzyletnie z lat 1639-1681); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1637-1684); Lit. 61 f. 710 (nekrolog); ASJ Kr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 541-542, 991-992; Bibl. KUL rkps 335 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi SJ), k. 11v-12.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Mazurkiewicz Józef (1843-1903), wykładowca Seminarium Duchownego w Tarnowie, moralista.

Urodził się 3 I 1843 r. w Tuchowie w rodzinie rzemieślniczej jako syn Franciszka i Wiktorii Kołek. Studia filozoficzno teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym we Lwowie; święcenia kapłańskie przyjął w 1868 r., a nieco później uzyskał doktorat teologii. W latach 1872-1876 był wykładowcą teologii moralnej w Instytucie Teologicznym w Tarnowie, a w latach 1875-1876 zastępczo wykładał St. Testament. Równocześnie był katechetą w Gimnazjum Żeńskim w Tarnowie. Od 1876-1887 r. był proboszczem w Olesnie k. Dąbrowy Tarnowskiej, a w latach 1887-1903 — w Jasieniu k. Brzeska. Zmarł 13 VII 1903 r.

I.

1. De Pelagianismo. Dissertatio, quam exaravit... Tarnoviae 1873 Typis Anastasii Rusinowski 8° s. 66.
2. Theologiae moralis compendium pro usu praelectionum. Tomus 1: Ethica fundamentalis. Tomus 2: Ethica generalis, specialis et ascetica qua additamentum.

Tarnów 1877 Nakł. autora 8° t. 1 s. 244; t. 2 s. 656.

III.

GAJDA P.: Sylwetki biograficzne profesorów Seminarium Duchownego w Tarnowie. *Currenda*. R. 109: 1959 s. 329. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1872-1903.

Ks. Bolesław Kumor

Mądrowicz Rajmund (†1640), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

W 1621 r. złożył śluby zakonne w dominikańskim klasztorze Bożego Ciała we Lwowie. Tam też uczył się filozofii i teologii, a od 1622 r. nadto we lwowskim klasztorze św. Magdaleny. W 1621 r. został wytypowany przez radę prowincjalną na dalsze studia do Włoch, lecz wyjazd nastąpił znacznie później. Stopień lektora otrzymał w 1627 r. w Padwie, bakalaureat w 1634 r. we Lwowie i w 1640 r. doktorat teologii. W tym ostatnim roku był regensem lwowskiego studium generalnego. Zmarł w 1640 r. w Mościskach.

I.

1. Conclusiones theologicae de voluntate Dei ex Sacra Doctrina et Sanctis. Leopoli 1631 in Officina Typogr. Joannis Szeligae 4° k. nlb. 8.

II.

1. Cicada rhytmica... super quaestiones 43 primae partis Summae Theol. Doct. Angelici de Deo uno et trino. Leopoli 1639 in Officina Michaelis Sloska 8° k. nlb. 50. Wiersz.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 202-203; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 222, 225, 270; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów*. T. 2 s. 522.

Bp Edward Ozorowski

Mąsiorowski Franciszek Bruno (XVIII w.), prałat kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji kanonistycznych.

Pochodził z Diec. Krakowskiej i był synem Tomasza. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w semestrze zimowym 1737 r. Bakalaureat sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał dopiero 5 XI 1746 r., a doktorat 26 IX 1747 r. Następnie studiował teologię i prawo. Przed 1752 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1752-1755/6 był wiceprefektem Seminarium Duchownego w Poznaniu. W latach 1757/8-1759 był dyrektorem kolonii akademickiej w Nowym Korczynie. Dnia 16 IX 1758 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. W 1762 r. pełnił obowiązki profesora i dziekana Wydziału Filozoficznego oraz syndyka Uniwersytetu. W semestrze zimowym 1763/64 został profesorem prawa i rektorem Akademii Chełmińskiej. W ciągu swej siedmioletniej kadencji uporządkował stan prawny i uczelnię doprowadził do rozkwitu. W lipcu 1768 r. został powołany do Kolegium Większego oraz został kanonikiem kolegiaty św. Anny w Krakowie. Po powrocie do Krakowa w 1770 r. podjął na nowo wykłady na Wydziale Filozoficznym. W 1771 r. został archidiakonem kolegiaty św. Anny. Zmarł w latach osiemdziesiątych XVIII w.

I.

1. Conclusiones ex iure canonico in inclyta Academia Culmensi publicae disputationi expositae... sub assistentia... obiectis satisfaciente G. Francisco Sobiechowski... Culmae 1764 4° k. nlb. 9. ESTREICHER mylnie datuje 1754.

II.

1. Quaestio metaphysica de principio

radicali individuationis totius compositi substantialis materialis... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1758 Typ. Univ. 2° k. nlb. 2.

2. Dissertatio philosophica de divina providentia eiusque affectibus per... publicae disputationi... exposita. Cracoviae 1768 Typ. Univ. 4° k. nlb. 24.

3. Wyd.: J. CZECHOWICZ: Praktyka kryminalna to jest wzór rozważnego i pożądanego spraw kryminalnych sądzenia... przez... radcę i sędziego miasta Chełmna z rękopisma po jego śmierci zostawionego drukowano w Chełmnie Roku 1769 4° k. nlb. 4, s. 226 i 1 tabl. — Toż. Chełmno 1785. Różni się od poprzedniego jedynie datą.

4. Vita activa et contemplativa... dum primam in artibus liberalibus et philosophia lauream... ritu solemni confert brevi prologus deducta. Cracoviae 1771 Typ. Collegii Maioris Univ. 4° k. nlb. 5.

III.

RUTA Z.: Nauczyciele kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego w XVIII wieku. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr*, R. 1968 z. 32 (Prace Historyczne IV) s. 132, 139, 161; PRĄDZYŃSKI W.: Tzw. Akademia Chełmińska w latach 1680-1818. *Nasza Przeszł.* T. 11: 1960 s. 229, 230, 232, 233. — Statuta nec non liber promotionum, s. 405 i 406; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 55.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Melchior z Mościsk (Drobicki, Drobyczski, Mosticensis, Mościcki, Pontianus) (ok. 1507-1591), dominikanin, polemista.

Był synem Jakuba, mieszczanina w Mościskach k. Przemyśla, na chrzcie otrzymał imię Jan. W 1521 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, a w 1530 r. wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie pod imieniem Melchiora. W 1543 r. został lektorem na studium dominikańskim w Krakowie, następnie studiował w Bolonii, gdzie w 1545 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1546 r. doktora teologii.

W latach 1549-1550, 1553, 1555-1556, 1558, 1560-1563, 1565, 1567 był przeorem konwentu we Lwowie i zarazem wikariuszem tzw. kontraty ruskiej. W 1559 r. został prowincjałem polskiej prowincji, który to urząd powierzano mu jeszcze w 1568, 1574 i 1580 r. Na stanowisku tym powiększał i ulepszał majątki klasztorne. U Zygmunta Augusta wyjednał przywilej, zezwalający zakonowi nabywanie bez ograniczeń dóbr ziemskich. Dbał o wykształcenie zakonników i ułatwiał im studia w Akademii Krakowskiej i na uczelniach zagranicznych. Na tle dążności do zespolenia tzw. kontraty ruskiej z prowincją polską popadł w latach 1579-1580 w zatarg z przeorem krakowskim Łukaszem ze Lwowa, który oskarżał Melchiora o nadużywanie władzy i zaniedbanie obserwancji zakonnej. Spór rozstrzygnął generał Paweł Constabilis w 1580 r. na niekorzyść Łukasza. W 1575 r. otrzymał Melchior dla siebie i swych następców prawo zakładania bractw różańcowych.

Ponadto był Melchior z Mościsk w zakonie kaznodzieją generalnym, a na zewnątrz inkwizytorem, przez pewien czas spowiednikiem Zygmunta Augusta, doradcą S. Hozjusza i nuncjusza F. Commendonego. Stanowiska te wykorzystywał do rozwinięcia działalności kontrreformacyjnej, m. in. na sejmach i synodach. Jego kazania rozchodziły się wśród duchowieństwa w odpisach. Chwalili je S. Orzechowski i S. Sokołowski. Zmarł w Krakowie 19 V 1591 r. i został pochowany w dominikańskich krużgankach.

I.

1. Epistola deploratoria cuiusdam viri pii et docti ad F. Bernardum Ochinum Senensem Ecclesiae Matris et professi in eadem Ordinis desertorem. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 4° k. nlb. 10.

2. Wyd.: Expositio Misae Hugonis Cardinalis Ordinis Praedicatorum. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4°.

II.

1. Kazanie [krytyka przełożonych świe-

ckich i duchownych]. W rkpsie 430 w Bibl. Paulinów w Częstochowie.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Melchior z Mościsk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 404--405, tamże literatura. Ponadto: TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 221, 223, 237, 241, 270-271, 278.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Meldonowicz (Mełdanowicz, Mełdonowicz) Maciej (XVIII/XIX w.), profesor Akademii Zamojskiej, współautor dysput polemiczno-dogmatycznych.

Urodził się w miejscowości Mełdoń vel Meldoń w rodzinie raczej plebejskiej. Był wychowankiem Seminarium Akademickiego w Zamościu, w którym w 1777 r. otrzymał święcenia niższe. Dnia 9 V 1778 r. został promowany na magistra sztuk wyzwolonych i filozofii, doktorat zaś otrzymał 20 VII 1779 r., poczym studiował teologię i prawo. W 1780 r. nauczał ortografii, a w 1782 r. poezji, ale jeszcze tegoż roku 10 III powierzono mu katedrę logiki i metafizyki, którą 13 I 1783 r. opuścił, aby 19 I objąć na nowo pod warunkami postawionymi przez Akademię. Wykłady kontynuował aż do zniesienia Akademii w 1784 r. Dnia 16 IX 1811 r. bp lubelski W. Skarszewski dał mu „litteras dimissoriales", upoważniając go do przyjęcia święceń kapłańskich w jakiejkolwiek innej diecezji. Dalsze jego losy nie są znane.

I.

1. Conclusiones theologicae ex theologia polemica et scholastico-dogmatica per V. D. Mathiam Meldonowicz 2dae in AA. LL. et *Philosophia laurae candidatum et* G.V. Valentinum Szareski (ESTREICHER mylnie podał: Szczęski) S. Theol. auditores. *Oppugnantibus patribus* Ord. S. Francisci Conventualium et Reformatorum S. Th. lectoribus sub assistentia M. Pauli Krasiewicz et M. *Mathiae* Muszyński S. Th. Professorum Canonic. Zamoscen. in Collegio Universitatis Zamoscensis publica *disputatione et defensione* A. 1779 diebus 19 et 20 Julii declaratae. [Zamosci 1779] Typ. Univ. Zamoscen. 4° k. nlb. 10. *Tez 50, m. in. przeciw Volterowi.* Por. ESTREICHER. T. 19 s. 110.

2. Conclusiones theologicae ex theologia polemica et scholastico-dogmatica per... AA. LL. et Philosophiae Doctorem et Stanislaum Dobrowolski AA. LL. et Philosphiae Baccalaur. S. Theol. et SS. Canonum auditores. Oppugnantibus Patribus Ord. S. Francisci... In Collegio Univ. Zamosc. publica disputatione et defensione A. 1780 diebus Julii declaratae. [Zamosci 1780] Typ. Univ. Zamoscen. 4° k. nlb. 10.

III.

KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 276 i LXI--LXII; WADOWSKI J.A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 69, 252-253, 301, 307.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Melecius Brokard Michał (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, tłumacz.

W historiografii panuje o nim milczenie. W 1630 r. był przeorem klasztoru karmelitów trzewiczkowych w Jaśle. W przetłumaczonym dziele „Sposób mądrego i dobrego życia na świecie" przyswoił czytelnikom w Polsce myśl ascetyczno-mistyczną św. Bernarda z Clairvaux. Stanowi ono źródło do poznania recepcji zachodniej teologii życia wewnętrznego w Polsce w XVII w.

I.

1. Przekł.: Sposób mądrego i dobrego życia na świecie z naukami dostatecznymi i potrzebnymi, od św. Bernata kościelnego doktora i opata klarewańskiego dla pożytku zakonnych osób napisany, a teraz na nowo dla prostych i wiernych zakonników, a osobliwie zakonnic na polskie przetłumaczony przez ... W Krakowie 1630 Fr. Cezary 4° s. 201, k. 6.

II.

1. Octo flosculi odoriferi ex vita S. Mariae Magdalenae. Pismo zaginione.

III.

ESTREICHER K.: T. 12 s. 500; T. 22, s. 274.

Bp Edward Ozorowski

Meler (Melerus) Dydak Stanisław (†1651), franciszkanin konw., kopista.

Urodził się przed 1600 r. na Pomorzu. Posiadał stopień bakałarza teologii. Od 1627 r. przez wiele lat pełnił funkcje kaznodziei w różnych klasztorach franciszkańskich. Obowiązki te wykonywał m. in. w 1642 r. w Szczucinie, w 1643 r. w Krakowie i w 1646 r. w Poznaniu. W 1645 r. został definitorem prowincji polskiej, Dla nauki zasłużył się głównie przez skopiowanie i uzupełnienie kroniki J. Fürstenhaina, stanowiącej źródło do poznania dziejów franciszkanów w Polsce. Zmarł 18 VII 1651 r. w Poznaniu.

I.

1. Kop. i uzupeł.: Chronica Ordinis FF. Minorum Conventualium s. Francisci Provinciae Poloniae authore fr. Joanne Fürstenhaino, eiusdem provinciae in Moravia artium et theologiae lectore. Wyd. K. KANTAK w: Franciszkanie polscy. T. 1. Kr. 1937 s. 412-426.

II.

1. Radwan w ciągnieniu albo Jan Zebrzydowski z Zebrzydowic, miecznik koronny... w zejściu z świata... przy wyprowadzeniu ciała ku pogrzebowi ukazany. W Krakowie 1642 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 33.

2. Żal z śmierci starożytnego Prusa... Mikołaja z Stradomia Stradomskiego... przy zaczęciu pompy pogrzebowej... przejęty. W Krakowie 1643 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° ark. 3.

3. Srzeniawa w swej pełności, albo... Marian Przyłęcki z Przyłęka, kasztelan oświęcimski... w dzień pogrzebu... ukazany... W Krakowie 1644 drukiem Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 15.

4. Pociecha przednim uczczona miejscem... przy uroczystym akcie pogrzebu... Konstancji z Lubomirza Czarnkowskiej... międzyrzeckiej starościny... w Poznaniu 1646 drukiem Wojciecha Regulusa 4° k. nlb. 11.

5. Przekł.: M. ROA: Stan dusz cierpiących w czyścu i ich przeciw dobrodziejom wdzięczność, rozmyślania, i rozmaite przykłady do rzeczy należące... W Poznaniu 1649 w Druk. Wojciecha Regulusa 4° k. nlb. 68. Przekł. z j. łacińskiego.

6. Wesoła o narodzeniu Syna Bożego w ciele naszym nowina... Katarzynie z Bnina Radomickiej, wojewodzicowej włocławskiej... podana. W Poznaniu 1650 w Druk. Wojciecha Regulusa 4° k. nlb. 4.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 303-304.

Bp Edward Ozorowski

Meress Bonawentura Mateusz (1731-1808), paulin, moralista, historyk swego zakonu.

Urodził się w Trstenna komitacie Arva jako syn Gezy i Doroty, Węgrów z pochodzenia. Do zakonu paulinów wstąpił w Częstochowie w 1753 r. Studiował na Jasnej Górze i w Krakowie, gdzie otrzymał święcenia kapłańskie w 1759 r. Pracował najpierw w Krakowie, potem był dyrektorem braci na Jasnej Górze w latach 1761-1767, 1783-1785, magistrem nowicjuszy i podprzeorem konw. św. Barbary 1767-1773, 1792-1795, kaznodzieją jasnogórskim 1761-1767, przeorem tamże 1773-1783, 1785-1789, 1795-1798, przeorem w Łęczeszycach 1789-1792, kustoszem kościoła jasnogórskiego 1800-1803, doradcą prowincjała 1801-1807. Przez wiele lat cieszył się tytułem spowiednika ap. Zmarł na Jasnej Górze 21 XII 1808 r.

Prace administracyjne były zaledwie częścią jego pracowitego i twór-

czego życia. Zajmował się teologią moralną i historią zakonu. Jako moralista pogodził umiarkowany rygoryzm z praktycznym przestrzeganiem przepisów. W dydaktyce cieszył się zdolnością trafnych podziałów teologii moralnej według kursów nauki seminaryjnej. Systematyki uczył również w kazaniach i naukach dla nowicjuszy i konfratrów przed obłóczynami, ślubami i podczas cotygodniowych kapituł domowych. Drukiem wydał zaledwie sześć pozycji teologicznych, otrzymując w 1795 r. w dowód zasług tytuł doktora. Pomnikową pozycją z dziedziny historii jest rękopiśmienne studium kronikarskie do dziejów paulinów za lata 1783-1807, pełne wnikliwej oceny, mimo nadmiernej ilości nagromadzonych faktów.

I.

1. Breviarium universae theologiae moralis methodum facilium pro examine ad excipiendos sacramentales confessiones a neo-presbyteris subeundo exhibens labore... compilatum. Częstochoviae 1795 Typis Clari Montis 8° k. 4, s. 253 i index.

2. Catechesis theologico-moralis examini ordinandorum accomodata, responsis congruis ad quaesita, secundum sensum doctrinae authorum probatorum luculenter evulgata per... 1795 congesta. Częstochoviae 1795 Typis Clari Montis 8° k. 7, s. 309, nlb. 12.

3. Summarium theologiae moralis tripartitum assertionibus sensui communi et authorum gravium doctrinae probatae innixis lucubratum nec non opera... congestum et compendiatum. Pars 1-2. Częstochoviae 1795 Typis Clari Montis 8° pars 1 k. nlb. 13, s. 157; Pars 2 s. 134; pars 3 s. 62, k. nlb. 7.

4. Annalium Ordinis S. Pauli primi Eremitae volumen quartum memorabilibus eventibus ab anno 1783 [ad annum 1807] et sortibus variis refertum. Opera... Rkps AJG., sygn. 542 s. 1184.

II.

1. Hymeon sacrum in Eremo Paulina celebratum seu exhortationes pro sacris professionibus per... elucubratae. Częstochoviae 1774 Typis Clari Montis 8° k. 7, s. 291, rej. s. 6. — Toż. Częstochoviae [1775] Typis Clari Montis 8° k. 7, s. 291, k. nlb. 6. — Toż. B. m. r. 8° s. 291, k. 6 oraz po karcie tyt. konkluzje teologiczne Konstantego KRUPSKIEGO (BSk IV G 1). — Toż. Cracoviae b. r., Typis Universitatis 8° k. 8, s. 291 k. 5. — Częstochoviae b. r. Typis Clari Montis 8° k. 7, s. 291, k. nlb. 6.

2. Holocaustoma medullatum Deo recognitionem supremi Domini iuxta praescriptum legis evangelicae oblatum seu exhortationes ad novitios professandos epera et studio... Częstochoviae 1775 Typis Clari Montis 8° k. 4 s. 120 i s. 3 indeksu. — Toż. Cracoviae b. r. Typis Universitatis 8° k. 5, s. 291. — Toż. Częstochoviae [1777] Typis Clari Montis 8° k. 5, s. 120, k. 3.

3. Triennium superiorum regularium funiculo triplici mensuratum seu sermones ascetici pro vigilia Nativitatis... renovatione votorum religiosorum, Coena D[omi]ni, pro vigillis, item festorum B[eatissi]mae Mariae Virginis, quae ab Ecclesia cultu specialiori celebrantur, utrobique trini per... enucleati... 1775. Częstochoviae 1776 Typis Clari Montis 8° k. 3, s. 277. index k. 5. — Toż. Częstochoviae b. r. Typis Clari Montis 8° k. nlb. 6, s. 277 i index. — Toż. Cracoviae b. r. Typis Collegii Universitatis 8° s. 277 i k. 5 rejestru. — Toż. B. m. r. 8° k. 7, s. 277 i k. 5.

4. Pabulum spirituale religiosis mentibus ad masticandum propositum seu sermones hebdomadales ad novitios per... Rkps AJG., sygn. I 334 s. 42a, 1438, oraz drugi egzemplarz: AJG., sygn. I 316 s. 616.

5. Tractatus asceseologico candido-religiosae iuventuti in solitudine Paulino-rubinontana (?) elucubratus seu sermones ad novitios pro singulis anni feriis sextis thematis Dominicae subsequentibus per... accomodati. 1772. Rkps AJG., sygn. I 319 s. 490.

6. Tractatus asceticus candido religiosae iuventuti in solitudine Paulino submontana elucubratus seu sermones ad novitios pro singulis anni feriis sextis themati Dominicae subsequentibus per... accomodati. Rkps AJG., sygn. I 325 s. XXXIV, 878.

7. Sermones miscelanei ad novitios per... ab anno 1765 ad annum 1773 compilati et evulgati. Rkps AJG., sygn. II 140 s. 286.

8. Sermones annuales pro capitulis hebdomadalibus per... ex anno 1777 ad annum 1778... Rkps AJG., sygn. I 323 s. XXVI, 262.

9. Sermones annuales (jak wyżej)... 1778 ad annum 1779. Rkps AJG., sygn. II 147 s. 26a.
10. Exhortationes pro susceptione habitus religiosi et professionibus per... compilatae... 1780. Rkps AJG., sygn. I 327 s. 26, 202.
11. Sermones annuales pro capitulis hebdomadalibus... per... conscripti... 1780 ad annum 1781. Rkps AJG., sygn. I 330 s. 10, 426.
12. Sermones annuales pro capitulis hebdomadalibus per... anno 1779 ad 1780. Rkps AJG., sygn. I 140 s. 26a.
13. Sermones annuales pro capitulis hebdomadalibus per... anno 1781 ad annum 1782. Rkps AJG., sygn. I 339 s. 6a, 390.
14. Orationes partim variarum festivitatum aggratulatione partim ex occasione variarum circumstantiarum formatae in unum opera... collectae et concinnatae anno 1782. Rkps AJG., sygn. I 340 s. 6a, 318.
15. Sermones annuales pro capitulis hebdomadalibus per... anno 1782 ad annum 1783. Rkps AJG., sygn. I 153 s. XXVI, 307.

III.

CZERWIEŃ H.: Meress Mateusz Bonawentura. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 442, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1. Lubl. 1962 s. 198; TENŻE: Teologia ascetyczno-mistyczna wiek XVI-XVIII. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 464-465; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 535, 545, 551.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Merkelin Jan (przed 1325 — ok. 1400), augustianin, autor traktatu teologicznego i kazań.

Jego pochodzenie i narodowość nie są znane. W młodym wieku wstąpił do zakonu augustianów-eremitów i studiował w Paryżu i we Włoszech. Następnie pełnił obowiązki lektora teologii w konwencie augustiańskim w Strzelcach Krajeńskich (Friedeberg). Był także wikariuszem generalskim dla klasztorów augustiańskich na Pomorzu, w Prusach i w Nowej Marchii. W czasie odwiedzin konwentów na terenie Państwa Krzyżackiego w 1380 r. poznał się i zaprzyjaźnił z bpem warmińskim Henrykiem III Soerbom'em, na którego prośbę napisał traktat o Eucharystii pt. „De instructione simplicium sacerdotum", ujęty jasno w 100 artykułach, a przeznaczony dla księży pracujących wśród Prusów. Po 1380 r. przebywał dłuższy czas w klasztorze augustiańskim w Reszlu, oddając się badaniom archiwalnym fundacji swego zakonu, oraz pracy pisarskiej i kaznodziejskiej. Bpowi Henrykowi dedykował jeszcze zbiór kazań, objaśniających epistoły niedzielne. Pozostawił także kolekcję kazań o Świętych. Ostatnie lata spędził w Strzelcach Kr. i tam zmarł ok. 1400 r.

I.

1. Liber de instructione simplicium sacerdotum. Powst. 1388 r. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I F 217; następne egz.: I F 142, I F 143; inne egz.: Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. F. 104; Bibl. Uniw. w Królewcu, sygn. Cod. 1135, nast. egz.: Cod. 1258.
2. Sermones epistolares dominicales. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I 1 295; inny egz. I 1 296.
3. Sermones de sanctis. Rkps BN., sygn. I 20 (zniszczony w 1944 r.).
4. Przedmowa do dzieła Mateusza z Krakowa: Rationale operum divinorum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1623.

III.

POSCHMANN A.: Johannes Merkelin. W: *Altpreussische Biographie.* T. 1 s. 306, tamże literatura; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 s. 79-80; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1974 s. 361; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1. s. 497.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Męciński Józef Wojciech h. Poraj (1748-1814), reformat, homileta.

Urodził się 22 IV 1748 r. w Zakliczynie n. Dunajcem jako syn Jacka, dzierżawcy ziemskiego, i Reginy z Kozubowskich, córki mieszczanina zakliczyńskiego. Kształcił się w kolegium jezuickim w Przemyślu, a następnie w Krakowie. W 1764 r. zapisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, przerwał jednak studia i w 1766 wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej. Nowicjat odbył w Wieliczce, studia filozoficzne w Zamościu, teologiczne zaś w Przemyślu i tutaj 29 VI 1772 r. otrzymał święcenia kapłańskie.

W 1774 r. przeznaczono go do klasztoru na Górze św. Anny z obowiązkiem głoszenia kazań. W roku następnym był kaznodzieją w kolegiacie zamojskiej. Za aluzje do józefińskich poczynań władz austriackich, krępujących działalność Kościoła, wypowiedziane w kazaniu 26 XII 1775 r. otrzymał nakaz opuszczenia Galicji. Karę tę jednak umorzono. W latach 1776-1786 przebywał w Krakowie (z przerwą 1784/85 r. kiedy był gwardianem w Pilicy). Od 1786-1793 i 1795-1799 r. w Lublinie pełnił obowiązki kaznodziei, a przez 2 lata również gwardiana. W kościele św. Ducha głosił kazania do członków Trybunału. W latach 1792-1795 był definitorem prowincji. W 1798 r. jako wizytator Prowincji Pruskiej reformatów czynił starania o przyłączenie do Prowincji Małopolskiej 3 klasztorów: w Białej Podlaskiej, Siennicy i w Węgrowie, które w wyniku rozbiorów Polski znalazły się w Galicji Zachodniej, aby je w ten sposób uchronić przed grożącą im kasatą. Wysiłki te zakończyły się niepowodzeniem. W latach 1793-1795 i 1799-1800 przebywał w Krakowie, a 1800-1801 na Górze św. Anny. W 1801 r. został wybrany kustoszem prowincji czyli zastępcą prowincjała. Po śmierci prowincjała J. N. Wielowieyskiego przez rok (1803-1804) kierował prowincją jako jej wikariusz. W latach 1804-1806 oraz 1812-1814 był definitorem. Od ok. 1809 r. był kapelanem więzienia krakowskiego. Zmarł 19 XII 1814 r. w Krakowie.

Męciński pozostawił po sobie liczne zbiory kazań, które cieszyły się dużą popularnością przez cały wiek XIX. W przedmowie do „Dzieła homilijno-kaznodziejskiego niedzielnego" oraz „Dzieła homilijno-odświętnego" poddał krytyce współczesnych sobie kaznodziejów i wyłożył teoretyczne zasady głoszenia słowa Bożego.

I.

1. Dzieło homilijno-kaznodziejskie niedzielne... tomów IV. Kr. 1807 Druk. Tekli Gröblowej 8° t. 1 s. 418; T. 2 s. 408; T. 3 s. 406; T. 4 s. 399. — Toż... Części IV. Kr. 1807 Druk. Tekli Gröblowej 8° t. 1 k. nlb. 5, s. 418, nlb. 8; T. 2 s. 408, nlb. 8; T. 3 s. 406, nlb. 9; T. 4 s. 399, nlb. 8. — Toż. Teraz na nowo pod redakcją ks. LEWICKIEGO w jeden tom zebrane i przedrukowane. P. 1888 Księgarnia Katolicka 8° s. nlb. 8, 443. — 3 kazania przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 566-584, 710: 716.

2. Dzieło homilijno-odświętne. T. 1-3. Kr. 1808 Druk. Gröblowska 8° s. XXIV, VI, 419; T. 2 s. nlb. 12, 382, nlb. 11; T. 3 s. 344, nlb. 7. — Toż. Teraz na nowo pod redakcją ks. LEWICKIEGO w jeden tom zebrane i przedrukowane. P. 1888 Księgarnia Katolicka 8° s. 212.

3. Speculum directivum vitae sacerdotalis ex SS. Patrum, Conciliorum, canonum et praesertim S. Caroli Boromaei documentis venerabili clero tam saeculari quam regulari pro spiritualibus exercitiis, tam quotidianis quam annuis, fructuose absolvendis statutum. Rkps Bibl. Gł. Prow. Franc.-Ref. w Kr., dział rękopisów, k. nlb. 39.

II.

1. Kazanie na pogrzebie uroczystego pochowania kości pod pamiętnym sławy nieśmiertelnej godnym imieniem... Jana Chrzciciela, pułkownika wojsk koronnych,

tudzież Jana Kantego, podkomorzego... z Raciborska Morstynów... wydane. Kraków 1780 Druk. Seminarium Biskupiego Akademickiego 8° k. nlb. 24.

2. Kazanie... W: PUTANOWICZ J. A.: Życie, cuda i dzieje kanonizacji św. Jana Kantego. Kraków 1780 Druk. Akademicka 2° k. Fff-Rrr_2.

3. Kazania podwójne na niedziele całego roku. T. 1-4. Kraków 1782-1784 Druk. A. Dziedzicka 8° t. 1 s. 336, k. nlb. 7; T. 2 s. 359 k. nlb. 4; T. 3, s. 428 k. nlb. 5; T. 4 s. 424, k. nlb. 4. — 9 kazań przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 440-446, 502-557, 585-599.

4. Pamiątka od wprowadzenia przecudownego obrazu Boga Rodzicy Panny z bełskiego zamku na Jasną Górę. Częstochowa 1784 4°.

5. Kazania na święta całoroczne. T. 1--2. Kraków 1786-1787 8° t. 1 s. 219, k. nlb. 2; T. 2 k. nlb. 2, s. 407, k. nlb. 4.

6. Kazanie na pogrzebie... Józefa Skarbka Kiełczewskiego... w kościele kiełczewskim dnia 17 lipca 1787... Lublin 1787 Druk. XX. Trynitarzów 8° k. nlb. 17.

7. Uroczyste podziękowanie Najjaśniejszemu Trybunałowi oświadczone w kazaniach... za dopełnienie w zniesieniu złych zwyczajów religii i obywatelstwu szkodzących. B. m. 1788 2° k. 1.

8. Kazania przygodne w różnych nabożeństwa okolicznościach. T. 1-2. Kraków 1788-1789 Druk. I. Gröbla 8° t. 1 s. 330, k. nlb. 8; T. 2 s. 368, k. nlb. 9.

9. Kazanie o dobrowolnej ofierze naglące potrzeby ojczyzny w dzień Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny w kościele Św. Ducha... miane. Lublin 1789 Druk. XX. Trynitarzów 8° k. nlb. 16.

10. Kazanie o potrzebie krajowego wojska i jego podległości. B. m. 1790 8° k. nlb. 17.

11. Kazanie na święta całoroczne. T. 1-2. Kraków 1790-1791 Druk. Antoniego Gröbla 8° t. 1 s. 457; T. 2 s. 407, k. nlb. 2.

12. Kazania niedzielne i świętalne. T. 1-2. Kraków 1791-1793 Druk. Antoniego Gröbla 8° t. 1 s. 517, k. nlb. 7; T. 2 s. 501, k. nlb. 4. — 6 kazań przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 423-431, 452-459, 467--474, 493-501, 669-678, 717-726.

13. Kazanie II miane przez... W: Pamiątka cudownego zjawienia się Najśw. Marii Panny obrazu w Leśny, w dwóch kazaniach ogłoszona. Lublin 1791 Druk. XX. Trynitarzy 8° s. 38-66.

14. Kazanie na pogrzebie... Heleny z Trejerów Skarszewskiej, podstoliny urzędowskiej... miane... w kościele bychowieckim dnia 7 listopada roku 1792. Lublin 1792 Druk. XX. Trynitarzów 8° k. nlb. 24.

15. Kazanie na pogrzebie... Katarzyny Seneńskiej z Potockich Miączyńskiej... miane w kościele lubelskim... dnia 10 kwietnia 1793. Lublin 1793 Druk. XX. Trynitarzów 16° k. nlb. 23.

16. Kazania odświętne w różnych nabożeństwa okolicznościach. T. 1-2. Kraków 1795-1796 Druk. Antoniego Ignacego Gröbla 8° t. 1 k. 4, s. 515, k. nlb. 6; T. 2. k. nlb. 2, s. 515, k. nlb. 7. — 1 kazanie przedruk. W: WRÓŻEWSKI F.: Kazania na uroczystości i święta. Wr. 1853 s. 48-56. — 2 kazania przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 413-422, 613-620.

17. Kazania odświętne. T. 1-3. Kraków 1799 Druk. Ignacego Gröbla 8° t. 1 k. nlb. 2, s. 426, k. nlb. 7; T. 2 k. nlb. 4, s. 385, k. nlb. 7; T. 3 k. nlb. 4, s. 426, k. nlb. 7.

18. Kazanie na pogrzebie Marianny z Jaworskich Dembińskiej. Kr. 1802 8° s. 28.

19. Kazanie podczas pogrzebu... Macieja Sołtyka, wojewody sandomierskiego... w kościele stopnickim XX. Reformatów dnia 31 maja 1802 roku... miane. Kr. 1802 Druk. Antoniego Gröbla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 16° s. 45.

20. Nauki wiejskie do oświecenia prostego ludu o powinnościach wiary i obyczajów. T. 1-3. Kr. 1802 Druk. Antoniego Gröbla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 16° t. 1 k. nlb. 5, s. 391, k. nlb. 9; T. 2 k. nlb. 1, s. 409, nlb. 7; T. 3 s. 344, k. nlb. 6. — Toż. Kr. 1805 Druk. Tekli Gröblowej 16° t. 1 s. 394; T. 2 k. nlb. 1, s. 410, k. nlb. 5; T. 3 s. 430, nlb. 10. — 4 kazania przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 620-634, 639-652.

21. Kazanie podczas pogrzebu... Dominika Zdanowskiego w kościele opatowieckim dnia 15 lutego 1803 roku... miane. Kr. 1803 Druk. Antoniego Gröbla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 16° s. 35.

22. Mowy kaznodziejskie w różnych nabożeństwach (osobliwie parafialnego) okolicznościach. T. 1-2. Kr. 1804 Druk. Antoniego Gröbla pozostałej Wdowy i Sukcesorów 8° t. 1 k. nlb. 4, s. 333, k. nlb. 5; T. 2 k. nlb. 6, s. 400, k. nlb. 3.

23. Nauki wiejskie świętalne. Kr. 1805 Druk. Tekli Gröblowej 8° s. 447, k. nlb. 8. — 2 kazania przedruk. w: *Bibl. Kazn.* T. 2: 1873 s. 558-565, 679-687.

24. Kazania i mowy przygodne w różnych nabożeństwa okolicznościach. Kr. 1809 Druk. Gröblowska 8° s. 505, nlb. 6.

25. Kazanie o nauce życia i śmierci tudzież o długach należących się zmarłym od żyjących, w czasie pogrzebu... Józefa Konopki... w kościele mydlnickim... dnia 27 września 1811... miane. Kr. 1811 Druk. J. Maya 8° s. 24.

26. Kazanie podczas pogrzebowego obrządku... Zofii z Roniszowskich hrabiny Moszczyńskiej... dnia 6 miesiąca października 1812 roku... miane. Kr. 1812 Druk. M. Dziedzickiego 16° s. 39, nlb. 1.

27. Kazanie na dzień św. Szczepana męczennika, 26 XII 1775 r. Rkps APR Kr. Acta orig. P. Klimecki nr 101, 8°, k. nlb. 2.

28. Kazanie na uroczystość świętych Trzech Królów o sposobie szukania i znalezienia Chrystusa. 1802. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr., dział rękopisów, 4° k. 2.

29. Na dokończenie ośmiodniowego nabożeństwa Wniebowzięcia N.M.P. O czci Marii, o pożytkach tego nabożeństwa. U Panny Marii w Krakowie 1811. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 4° k. nlb. 2.

30. Nauki parafialne w najstosowniejszych kazaniach, pobudki i sposoby do nawracania się grzesznikom przedstawiających, przeszkody do prawdziwego nawracania się odkrywających, lekarstwo najskuteczniejsze przeciwko powrotowi do grzechów podawających... T. 1-2, w liczbie wydanych przez tego autora dzieł tom 29. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 4° k. 110.

31. Kazanie na drugi poniedziałek Postu o pobudkach wiary i przyczynach niewierności. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr., 16° k. 6.

32. Mowa przy założeniu nowego, powszechnego cmentarza na pogrzebanie zwłok wiernych zmarłych parafianów. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 8° k. 2.

33. Mowa na pogrzeb pochowania kości wiernych zmarłych. O dwóch pożytkach dla żyjących i zmarłych z tego obrządku. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 4° k. 2.

34. Mowa na pogrzebie kości wiernych zmarłych nad grobem. O nikczemności i przyszłości człowieka. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 8° k. 2.

35. Mowa na instalację to jest wprowadzenie nowego Pasterza do objęcia rządów parafii kościoła. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 4° k. 2.

36. Mowa na pogrzebie szlachetnego obywatela, któremu syn sprawuje uroczysty pogrzeb. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 16° k. 2.

37. Sposób pożyteczny pierwszej odprawiania medytacji Jezusa Pana. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 16° k. 68.

38. Rozmyślanie o nędzach ludzkich. Rkps tamże. 16° k. 24.

39. [Oznaki miłości Bożej]. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. (tekst niekompletny) 16° k. 24.

40. [Miłość Boża]. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. (tekst niekompletny). 16° k. 54.

41. [Rozważania o cierpieniach Chrystusa]. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. (brak początku i zakończenia). 4° k. 52.

42. Wyprawa w drogę wieczności złoczyńców prawnie skazanych na śmierć. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 8° k. 29. — Istnieje krótsza redakcja o dłuższym tytule:... złoczyńców na śmierć rokowanych lub chorych zostających w niebezpieczeństwie śmierci co do niektórych uwag. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Kr. 16° k. 16.

43. Listy: Do prowincjała J.N. Wielowieyskiego z r. 1785. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta orig. N. Wielowieyski (1783-1786) nr 264. — Do prowincjała P. Wierzbickiego z 1797. Tamże: Acta orig. P. Wierzbicki (1795-1798) nr 56. — 2 listy do przełożonych generalnych w Rzymie z 1798. Tamże: Acta orig. E. Adamowski (1798-1801) nr 14. — 2 listy do zakonników Prowincji Pruskiej z 1798. Tamże: Acta L. Nowosielski (1809-1812) (luźnie złożone). — Do prowincjała E. Adamowskiego z 1801. Tamże: Acta orig. Adamowski (1798-1801) nr 244. — Do prowincjała J.N. Wielowieyskiego z 1801. Tamże: Acta orig. J.N. Wielowieyski et J. Męciński (1801-1804) nr 48. — 10 listów do zakonników Prowincji Małopolskiej z 1803 i 1804. Tamże, nr 207, 217, 220, 242, 274-277, 284, 294. — 9 listów do przełożonych generalnych w Rzymie z 1803 i 1804. Tamże, nr 209, 276, 278, 281; Acta orig. J. Drohojowski (1804-1806) nr 16. — Do bpa tarnowskiego W. Górskiego z 1803. Tamże: Acta orig. Wielowieyski et Męciński (1801-1804) nr 212. — 4 listy do bpa przemyskiego A. Gołaszewskiego z 1803 i 1804. Tamże, nr 233, 243, 254, 271. — Do Tomasza Sołtyka, kasztelana wiślickiego z 1803. Tamże, nr 252. — Do Gubernium lwowskiego z 1803. Tamże, nr 275. — 2 listy do konsystorza krakowskiego z 1803 i 1804. Tamże, nr 275, 303. — 3 listy do konsystorza tarnowskiego z 1803 i 1804. Tamże, nr 275, 288, 290. — Do kustosza Kustodii Śląskiej H. Tutejskiego z 1803. Tamże, nr 240. — Do poszczególnych zakonników prowincji: 2 listy do definitorium prowincji z 1803 i 1804. Tamże nr 241, 291; Do A. Wilczyńskiego z 1803. Tamże, nr 212; Do J. Kostylskiego z 1803. Tamże, nr 215; Do R. Rosowicza i K. Suchanka z 1804. Tamże, nr 208; 3 listy do prowincjała J. Drohojowskiego z 1804. Tamże: Acta orig. J. Drohojowski nr 77, 78, 92.

III.

WIŚNIOWSKI G. A.: Męciński Wojciech Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 495-496, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 309-311, tamże literatura. — Ponadto: BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 89.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Mętlewicz Jan Józef Kalasanty, krypt.: J.K.M., ks. J.K.Mę., Ks. J.K. Męt., J.K.M....... cz, (1808-1858), pijar, po sekularyzacji proboszcz łęczycki, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, homileta, historyk Kościoła.

Urodził się 21 VIII 1808 r. w Radziejowie na Kujawach. Początkowe nauki pobierał w mieście rodzinnym, następnie w latach 1821-1825 uczył się u pijarów we Włocławku, do których też wstąpił w 1825 r. pod imieniem Józefa Kalasantego. Nowicjat odbył w Łukowie. W latach 1826-1829 studiował na Uniw. Warszawskim, otrzymując za pracę „Obraz rządów Karola IV Luksemburczyka i ówczesny stan polityczny Niemiec" stopień magistra nauk i sztuk pięknych i wyróżnienie złotym medalem. W 1829 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1829-1833 był wykładowcą j. polskiego, literatury łacińskiej i greckiej, historii i geografii w pijarskim konwikcie szlacheckim na Żoliborzu w Warszawie. Po zamknięciu konwiktu przyjął obowiązki domowego nauczyciela u Karnkowskich k. Płocka, potem uczył religii w gimnazjum wojewódzkim w Warszawie. Wraz z H. Skimborowiczem redagował „Gazetę Poranną". Zasłynął jako dobry kaznodzieja. W 1828 r. otrzymał administrację parafii w Dobrykowie, a po swej sekularyzacji w 1840 r. objął ją jako proboszcz. W 1842 r. został kanonikiem hon. kaliskim. W 1846 r. przeniósł się na probostwo do Łęczycy. Tu został dziekanem i dodatkowo uczył religii w szkole powiatowej. Wraz z A. Rogalskim redagował w latach 1841-1843 rocznik „Alleluja".

W 1856 r. został powołany na adiunkta przy katedrze homiletyki i patrologii w warszawskiej Akademii Duchownej, a w 1857 r. po przejściu w stan spoczynku ks. A. Szelewskiego, też ekspijara, otrzymał katedrę. Przy profesurze zatrzymał probostwo łęczyckie. W tymże roku otrzymał order św. Stanisława 3 kl. i kanonię w kapitule archikatedralnej. Przejął też redakcję „Pamiętnika Religijno-Moralnego". Zapadłszy na zdrowiu, wyjechał do Łęczycy, gdzie zmarł 20 IX 1858 r.

I.

1. O litaniach. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 154-165.
2. Nekrolog śp. księdza Edmunda Andraszka. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 183-188.
3. Red.: *Alleluja. Rocznik religijny.* Warszawa R. [1]: 1840- R. [4]: 1843.
4. Przedmowa [do rocznika 1843 *Alleluja*]. *Alleluja.* R. [4]: 1843 s. III-X.
5. Przekł.: Zgon i Wniebowzięcie N. Marii Panny. (Wyjątek z książki l'abbe ORSINI: La Viérge). *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 264-272.
6. Wiadomości o biskupach kruświckich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 436-444.
7. Wiadomości o biskupach kujawskich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 6 s. 134-144, 322-330, 481-491.
8. O świętym Wicie i Światowicie. *Bibl. Warsz.* R. [5]: 1845 t. 4 s. 355-375.
9. Zmartwychwstanie ciał. *Pam. Rel-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 285-302.
10. Palingenesa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 110-133.
11. O synodzie łęczyckim (uważanym za najdawniejszy). Wiadomość historyczna do dziejów Kościoła. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 393-415.
12. Wiadomość historyczna o archikolegiacie łęczyckiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 20-46, 93-122.

13. O synodach łęczyckich wiadomość historyczna do dziejów Kościoła. *Pam.-Mor.* R. 11: 1851 t. 21 s. 381-392.

14. [Drugi] II synod łęczycki z roku 1188 a III w porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 249-254.

15. [Trzeci] III synod łęczycki z roku 1240 a VIII z porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 254-266.

16. [Czwarty] IV synod łęczycki z roku 1244 a IX z porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 329-331.

17. [Piąty] V synod łęczycki z roku 1256 a XI z porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 332-338.

18. [Szósty] VI synod łęczycki z roku 1257 a XII z porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 339-341.

19. O Świętej Lipce. (Heilige Linde). *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 473-488.

20. [Siódmy] VII synod łęczycki a XVII w porządku wszystkich z roku 1285. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1854 t. 26 s. 385-400.

21. Józef Kietowicz i Wojciech Siennicki proboszczowie i dziekani. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1854 t. 27 s. 185-192.

22. [Ósmy] VIII synod łęczycki a XXIII z porządku wszystkich z roku 1425. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 28 s. 57-79.

23. [Dziewiąty] IX synod łęczycki z roku 1435 a XXIV z porządku wszystkich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 29 s. 489-507.

24. [Dziesiąty] X synod łęczycki z roku 1441 a XXV z porządku wszystkich synodów. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 385-403.

25. Red.: *Pamiętnik Religijno-Moralny.* Warszawa R. 16: 1856- 18: 1858.

26. Odpowiedzi Redakcji *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 239-240, 356-360, 479-480, 714-716.

II.

1. Kilka uwag o uwagach nad Gramatyką Kopczyńskiego umieszczonych w Tygodniku Polskim. T. 2. *Dz. Powsz.* R. 1834 nr 111 s. 574.

2. Książeczka do nabożeństwa dla dzieci. W. 1840. — Wyd. 2. W. 1871 32° s. 142. — Wyd. 3 pod zm. tyt.: Gwiazdka Boża, książeczka do nabożeństwa dla małych dziatek. Nowe Wyd. W. 1879 Gebethner i Wolff, Kr. Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. w Krakowie 16° s. 152.

3. Kazanie o obowiązkach względem Boga i zwierzchności. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 166-173.

4. Kazanie o złych przykładach. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 74-81.

5. Religia i świat. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 542-546.

6. Wiadomości bibliograficzne. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 82-95, 174-182, 590-597.

7. Brat i siostra. Zdarzenie prawdziwe. *Bibl. Warsz.* R. 1: 1841 t. 2 s. 16-33.

8. Spowiedź wielkanocna. *Alleluja.* R. [2]: 1841 s. 161-179.

9. Mowa na żałobnym nabożeństwie za duszę śp. Ignacego Czempińskiego. W. 1842 8° s. 11.

10. Wyd.: Wybór kazań celniejszych mówców duchownych, tak własnych jak zagranicznych. T. 1-2. W. 1842.

11. Ostatnia pociecha i ostatnia posługa. *Alleluja.* R. [3]: 1842 s. 128-143.

12. Kazanie na niedzielę 16 po Świętach o doskonałości ewangelicznej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 270-278.

13. Ideał wieczności. Legenda. (Wyjątek z moich notatek). *Bibl. Warsz.* R. 2: 1842 t. 1 s. 283-292.

14. Rano i wieczór. *Alleluja.* R. [4]: 1843 s. 218-238.

15. Do Leonarda W. *Pielgrzym.* R. 1843 t. 1 s. 5-23.

16. List o wierze. *Pielgrzym.* R. 1843 t. 2 s. 20-29.

17. Gawędka. *Pielgrzym.* R. 1843 t. 3 s. 217-227.

18. Notatki z małego miasteczka. *Bibl. Warsz.* R. 3: 1843 t. 3 s. 335-348.

19. „Nic nowego pod słońcem". *Pam. Rel.-Mor.* R. 3: 1843 t. 5 s. 316-327.

20. Kazanie na żałobnym nabożeństwie za duszę śp. hr. Walewskiego. W. 1845 8° s. 11.

21. Kazanie na żałobnym nabożeństwie za duszę śp. Heleny Radwanowej. W. 1845 8° s. 12.

22. O relikwiach ś. Feliksa Męczennika sprowadzonych z Rzymu do kościoła parafialnego w Ciechanowie w roku 1840 dnia 20 września. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 385-403.

23. Kazania i mowy pogrzebowe. T. 1-2. W. 1846 12° s. 245; t. 2 171.

24. Kazanie na żałobnym nabożeństwie za śp. hr. Granowskiego. W. 1846.

25. Mowa miana nad grobem Florentyna Boguszewskiego. W. 1846.

26. Kazanie na żałobnym nabożeństwie za duszę śp. ks. hr. Stanisława Chołoniewskiego prałata dziekana katedry kamienieckiej przez... d. 24 września 1846 u kapucynów. *Pielgrzym.* R. 1846 t. 4 s. 81-92.

27. Kazania na wszystkie w roku niedziele, święta i przygodne. T. 1-4. Petersburg 1853 8° t. 1 s. 261; T. 2 s. 235; T. 3 s. 292; T. 4 s. 238.

28. Kazanie w uroczystość św. Jana

Kantego Wyznawcy, patrona Akademii warszawskiej Duchownej r. k. d. 19 października 1856 r. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 670-678.

29. Od Redakcji *Pamiętnika Religijno-Moralnego* (Wraz z ks. J.K. SZELEWSKIM). *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 711-718.

30. Odezwa Redakcji *Pamiętnika Religijno-Moralnego.* (Wraz z ks. J.K. SZELEWSKIM). *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 715-718.

31. Akt uroczysty w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 191-199. (Na s. 192-197 przemówienie rektora Instytutu ks. J. Szczygielskiego).

32. Kara boska (zdarzenie z przeszłego wieku) do x. Augusta S. W: *Kalendarz Warszawski Pop.-Nauk. J. Ungra na rok... 1858,* s. 84-92.

III.

ZIELIŃSKI Z.: Mętlewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 511-512, tamże literatura. — Ponadto: JOUGAN A.: Nowsze dzieła homilijne. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 9 s. 84-85; G[ALL] S.: Mętlewicz Józef Kalasanty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/ /28 s. 28-29; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 348; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815-1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 s. 376; GERBER R.: Studenci Uniwersystetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 390. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na rok 1857 i 1858.

Ryszard Żmuda

Miaskowski Adrian (1657-1737), jezuita, dogmatyk.

Urodził się w Wielkopolsce 25 XII 1657 r., był synem Franciszka Kazimierza i Florentyty Wierusz Kowalskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu retoryki 4 XII 1672 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1672--1674), studium nauczycielskie przeszedł w Sandomierzu (1674-1675), filozofię studiował w Kaliszu (1676-1679), a równocześnie pogłębiał wiedzę matematyczną. Uczył następnie matematyki w Kaliszu (1679-1682), studiował teologię w Poznaniu (1682-1686) i równocześnie wykładał tam matematykę, a po otrzymaniu w 1685 r. święceń kapłańskich był nauczycielem matematyki w Kaliszu i Poznaniu (1686-1690), a później filozofii w Poznaniu (1688-1690) i Kaliszu (1690-1693). W latach 1694-1702 wykładał teologię dogmatyczną w kolegium św. Piotra w Krakowie.

Był wykładowcą systematycznym, przejrzystym, w wyrażeniach ścisły, ale na skutek przesadnej formy sylogistycznej i ustawicznych utarczek z przeciwnikami — rozwlekły i nużący. Był następnie rektorem kolegium w Poznaniu (1703-1706) i w Krakowie (1706-1708), prowincjałem prowincji polskiej (1708-1712) i wydał w tym czasie ordynację w sprawie studiów humanistycznych i kaznodziejskich. W latach 1712--1717 był rektorem w Poznaniu, następnie w Jarosławiu u św. Jana (1717-1721) i w Krakowie (1721-1726), prepozytem domu profesorów w Krakowie (1726-1730). Zmarł w Krakowie 28 II 1737 r.

I.

1. Deus in esentia Unus, in personis Trinus, sex disputationibus theologice propugnatus... Pragae 1723 Typ. Univ. in Coll. SJ 2° k. nlb. 10, s. 575.

2. Deus Homo seu Incarnatio Verbi Divini et exellentia pretiosissimae Deiparae Virginis Mariae, quinque disputationibus theologice propugnata... Pragae 1728 Typ. Univers. in Coll. SJ 2° k. nlb. 12, s. 891, k. nlb. 8. Osobno wydał przedmowę dedykacyjną do tego dzieła: Oratio dedicatoria tractatus de Incarnatione Verbi Divini... Domino D. Joanni Lipski, Procancellario Regni Poloniae... Posnaniae 1730 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 9.

3. Disputatio de admirabili et precіosissima Dei Matre Virgine Maria theologice propugnata. Pragae 1728 Typ. Univ. in Coll. SJ 2° k. nlb. 5, s. 211, k. nlb. 1. Jest to osobne wydanie dysputacji o Matce Bożej z dzieła Deus Homo. Zob. poz. 2.

4. Angeli theologice propugnati seu tractatus de Angelis complectens disputationes sex... Posnaniae 1730 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 22, s. 505, k. nlb. 5. — Toż. Posnaniae 1732 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 23, s. 505, k. nlb. 5. Jest to zapewne wyd. z 1730 r. z odmienną kartą tytułową. Osobno wyszła mowa dedykacyjna do tego dzieła: Oratio dedicatoria Tractatus theologici de Angelis... Domi-

no D. Michaeli de Granow Wodzicki, canonico... proposita... Posnaniae 1730 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 24.
5. Tractatus de fine ultimo et beatitudine creaturae rationalis disputationes duas complectens. Posnaniae 1731 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 8, s. 288, k. nlb. 3.
6. Tractatus theologicus de actibus humanis duas disputationes de voluntario et libero complectens... Typ. Coll. Sandomiriensis 1742 2° k. nlb. 2, s. 515, 182.

II.

1. Expedita salutis via per exercitia spiritualia a S. Patre Ignatio monstrata, ex meditationibus sensum eorundem exercitiorum declarantibus. Usui cujusvis status hominum pro animo, per octo dies excolendo ac etiam fidelibus, per concionatores instituendis accomodata... Sandomiriae 1718 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 14, s. 385, k. nlb. 1, s. 111. Część 2 od s. 200, część 3 osobno paginowana. — Część 3 wyszła oddzielnie: Meditationes pro duplici semestri votorum et spiritus renovatione, usui religiosorum Societatis Jesu accomodatae. Brunae 1751 Typ. Swobodianis 8° s. 198, k. nlb. 1. — Toż po pol.: Nieomylna do zbawienia droga, w ćwiczeniach duchownych od św. Ignacego Lojoli fundatora zakonu Soc. Jesu pokazana, medytacjami te same ćwiczenia objaśniającymi, do zażywania ludzi wszelkiego stanu i kondycji, przez 8 albo 10 dni rekolekcji, także dla kaznodziejów, ludzi do Boga prowadzących, ułacniona. Sandomierz 1719 Druk. Koll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 11, s. 180, 150, k. nlb. 13, s. 102.
2. Introductio ad universam Aristotelis philosophiam seu dialectica tribus disputationibus explanata... Sandomiriae 1720 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 278 (paginacja mylna), k. nlb. 13.

III.

NATOŃSKI B.: Miaskowski A.: W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 533-534, tamże literatura. — Ponadto: Miaskowski Adrian. W: *Enc. kośc.* T. 14 s. 269-270; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W. 1911 s. 191, 193; N[IEDZIELSKI] J.: Miaskowski Adrian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 39; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 41, 88; GRZYBOWSKI S.: Miaskowski Adrian. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 263. — Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schneidra, 670 (list D. Bargolta do Miaskowskiego, Jarosław 31 VII 1709).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Miaskowski Baltazar h. Leliwa (†1632), biskup sufragan włocławski, tłumacz.

Urodził się ok. 1652 r. w Smogorzowie jako syn Jana i Anny Chełkowskiej i młodszy brat Kaspra, poety. W 1589 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Święcenia kapłańskie otrzymał w Poznaniu. W 1592 r. przeniósł się do Włocławka, gdzie w rok później wszedł do kapituły katedralnej. Doktorat teologii uzyskał w Rzymie. W 1597 r. objął probostwo w Fordonie. W latach 1598-1614 pełnił obowiązki archidiakona pomorskiego. W 1607 r. był wikariuszem kapitulnym Diecezji Włocławskiej. W 1613 r. jeździł do Rzymu w sprawie testamentu bpa H. Rozdrażewskiego, w rok później został we włocławskiej kapitule prałatem kanclerzem. W 1617 r. otrzymał nominację na biskupa tyt. margaryteńskiego i sufragana włocławskiego. Konsekracja odbyła się 18 III 1618 r. w Warszawie. Nadzorował budowę gmachu Seminarium Duchownego we Włocławku. Zmarł 19 IV 1632 r. we Włocławku i został pogrzebany w ufundowanej przez siebie kaplicy, gdzie znajduje się także jego nagrobek.

I.

1. Przekł.: Próba na odbieranie wiary do zbawienia koniecznie potrzebnej, przez Leonarda LESYUSZA napisana po łacinie a przez... na polskie przetłumaczona. W Krakowie 1616 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 6, s. 138, k. 1. — Toż. 1619.

II.

1. List do S. Rudnickiego z 1606. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1628 s. 587.

III.

LIBROWSKI S.: Miaskowski Baltazar. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 536-537, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Michalski Jan (1621-1694), prałat kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Urodził się w 1621 r. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1643 r. uzyskał bakalaureat, a w 1646 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był w latach 1648-1674 kilkakrotnie dziekanem Wydziału Filozoficznego, w 1678-1682 bibliotekarzem Akademii, a w 1685-1687 prowizorem Szkół Nowodworskich. W 1684 r. uzyskał wraz z J. Baltazarowicem i F. Przewoskim uroczystą promocję na doktora teologii w obecności króla Jana Sobieskiego. Wydarzenie to uczcili panegirykami: Rafał Kazimierz Arteński (Arbor vitae), Stanisław Bieżanowski (Splendor et magnificentia), Marcin Ośliński (Ferax laurearum), Andrzej Paweł Warzyński (Tubae perenni gloria) i Marcin Winkler (In solenni actu). W latach 1689-1691 pełnił sześciokrotnie urząd rektora Akademii Krakowskiej.

Michalski był kanonikiem kolegiaty św. Anny, prepozytem kolegiaty św. Floriana i kustoszem kolegiaty św. Jerzego na Zamku. Angażował się w spór Akademii z jezuitami. Obok kwestii teologicznej pozostawił po sobie skrypty wykładów teologii Sebastiana Stryjewicza. Swój prywatny księgozbiór zapisał Bibliotece Akademii Krakowskiej. Zmarł 7 IX 1694 r. Śmierć jego uczcili utworami panegirycznymi: Maciej Celejowicz (Antiechon coeli plaudentis) i Józef Wojciech Dzielski (Sidus primae magnitudinis).

I.

1. Quaestio theologica de concordia liberi arbitrii cum efficacia gratiae divina ex prima parte D. Thomae q. 83 et ex I 2-dae q. 3. desumpta pro doctoratu in S. Theologica Facultate obtinendo... publicae disputationi proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Oprac.: Cursus theologiae speculativae Sebastiani STRYJEWICZ. Rkps Bibl. Jag., sygn. 198 CC VII 32 2° k. 275.

3. Oprac.: Sebastiani STRYJEWICZ Cursus theologiae moralis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 199 CC V I 2° k. 225.

II.

1. Fructus virtutis seu gratulatio... Alberto de Lipnik Lipnicki praeposito Sandomiriensis... in felicissimo episcopatus Laodicensis aditu... instituta... Cracoviae 1646 apud V. Piątkowski 4° k. nlb. 10.

2. Corona academica... in funere M. Pauli Hercii S. Th. doctoris et professoris... repraesentata... Cracoviae 1648 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. 3.

3. Medicus triplex in funere... Georgii Pipan M. D. consulis Cracoviensis... praesentatus. Cracoviae 1648 in Officina Viduae et Haeredum Andreae Petricovii 4° ark. 1-C_2.

4. Nova X in coelo academico orientalia astra. Cracoviae 1665 2°. Druk bliżej nie znany.

5. Quaestio physica de tempore... publice ad defendendum proposita... Cracoviae 1666 apud Haeredes et Successores Lucae Kupisz 2° k. nlb. 2.

6. In VIII libros Topicorum Aristotelis commentum, autore Julio Pagio, redactum et compositum et in tabulas succinctas collectum et pluribus exemplis declaratum et explicatum per... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2564 17, VI 45 4° k. 172.

7. Monumenta actorum... Lucae Piotrowski... a... scriptum et relictum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 225 s. 187-193.

III.

LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXVIII; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 55, 78, 117, 127; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 330, 338; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 327, 334, 354, 358, 362, 378, 412, 426; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674--1783. W. 1975 s. 25, 199-200, 247. — Sta-

tuta nec non liber promotionum, s. 315, 318, 336, 337, 344, 354; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 194.

Bp Edward Ozorowski

Michalski Piotr Władysław, krypt.: Ks. P.M., (1843-1913), augustianin, później kanonik kapituły warszawskiej, autor artykułu o śpiewie gregoriańskim.

Urodził się 21 VI 1843 r. w Warszawie jako syn Konrada i Julii Żurawskiej. W 1859 r. ukończył szkołę powiatową realną w Warszawie, a w roku następnym wstąpił do zakonu augustianów w Warszawie. Tu też rozpoczął studia teologiczne, skąd w 1862 r. został wysłany do Akademii Duchownej w Warszawie, którą ukończył w 1866 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie otrzymał 23 IX 1866 r. i na skutek kasaty zakonu przeszedł do kleru Archidiec. Warszawskiej. Pracował jako wikariusz przy parafii Trójcy Św. (1870), św. Andrzeja (1883) i św. Krzyża (od 1888) w Warszawie. W 1899 r. został asesorem konsystorza warszawskiego, a 23 II 1903 r. arcybp W. Popiel zamianował go kanonikiem kapituły łowickiej. W 1912 r. zrezygnował z kanonii łowickiej i otrzymał nominację na kanonika kapituły metropolitalnej w Warszawie. Zmarł 7 V 1913 r. w Warszawie.

I.

1. Kronika kościelna. Wizytacja pasterska J.E. Biskupa Kłopotowskiego w lecie 1900 roku. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 1 s. 10-13.
2. Kilka uwag o śpiewie gregoriańskim. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 21 s. 345-347.

II.

1. Julian Piontek. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 45 s. 718-719.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 205, 252; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 s. 193-194; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników Prymasowskiej Kapituły Łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 157. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1863-1913.

Ks. Bolesław Kumor

Michał z Janowca (XV w.), kanonik reg. later., autor kazań.

Należał do konwentu kanoników regularnych w Trzemesznie. Pod koniec XV w. napisał zbiór kazań postnych pt. Quadragesimale. Szczegóły życia nie znane.

I.

1. Quadragesimale. Rkps Bibl. im. Raczyńskich w Poznaniu, sygn. 161.

III.

BRÜCKNER A.: Über die älteren Texte des Polnischen. W: *Archiv für slavische Philologie.* Bd. 10: 1887 s. 376-386; TENŻE: Kazania średniowieczne. Cz. 1 s. 57. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 24: 1895; CHODZIDŁO T.: Kościół i kultura ludowa. W: *Księga tysiąclecia.* T. 3 s. 113, 127.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Michał z Kleparza (ok. 1410-1476), benedyktyn, autor kazań.

Był synem Franciszka, mieszczanina krakowskiego. Rozpoczął w 1429 r. studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1432 r. stopień bakałarza, a w 1435 r. magistra sztuk wyzwolonych. W 1443 r. został archidiakonem przemyskim. W 1450 r. wstąpił do zakonu benedyktynów w opactwie Św. Krzyża na Łysej Górze, gdzie zaraz został wybrany opatem. Pod jego energicznymi rządami opactwo świętokrzyskie przeżyło okres wyjątkowego rozwoju. Odbudował klasztor z kościołem po

pożarze w 1459 r., doprowadzając do rekoncyliacji już w 1461 r. Rozwinął działalność klasztornego skryptorium i powiększył zasoby biblioteki. Pomnożył majątki klasztorne i utworzył prepozytury zakonne w Wąwolnicy i Koniemłotach. Zasłynął na Św. Krzyżu jako świetny kaznodzieja. Z ramienia króla Kazimierza Jagiellończyka posłował w 1470 r. wraz z kanclerzem Jakubem z Dębna do Pragi w sprawie korony czeskiej dla monarszego syna. Zmarł 27 XII 1576 r. i pochowany został w swym opactwie.

I.

1. Sermones ad clerum et ad populum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 130; inne egz.: rkps Bibl. Dominikanów w Krak., sygn. Ms XV 33; rkps Bibl. British Museum, sygn. Arundel 458. Fragmenty wyd.: W. KĘTRZYŃSKI: Historia de abbate recepto a diabolo. W: *MPH*. T. 6 s. 588-589; H. KOWALEWICZ: Sermo de luxuria cum exemplo de abbate a diabolo recepto. W: Z opowiadań średniowiecznych. *Silva Medii et Recentioris Aevi*. 3. W. 1974 s. 11-23.

III.

SCZANIECKI P.: Michał z Kleparza. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 623-624, tamże literatura. — Ponadto: KOWALEWICZ H.: Z opowiadań średniowiecznych. *Silva Medii et Recentioris Aevi*. T. 3. W. 1974 s. 7-10.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Michał z Mościsk (Mosticensis, Mościcki) (†1598), dominikanin, współautor dysertacji teologicznej.

Młodość Michała z Mościsk i początkowe lata jego pobytu w zakonie dominikanów nie są znane. W 1581 r. wyjechał na studia do Bolonii, gdzie 12 VII 1584 r. uzyskał lektorat i władzę zakładania bractw różańcowych. W latach 1586-1590 był lektorem na studium dominikańskim w Wilnie i tamże kaznodzieją. W 1590 r. uzyskał stopień bakałarza teologii i przeszedł na stanowisko profesora w dominikańskim studium w Krakowie i drugiego kaznodziei. W 1594 r. otrzymał stopień magistra teologii. Na kapitule zakonnej w Piotrkowie w 1596 r. występował jako definitor. W tymże roku przeniósł się na studium w Poznaniu. Zmarł w 1598 r. W druku ukazała się tylko jedna jego rozprawka, napisana wspólnie z jego uczniem Maciejem Ciraniusem.

I.

1. Assertiones de existentia Dei in rebus, Angelorum in loco ac propria corporum naturalium locatione... Posnaniae 1596 apud Viduam et Haeredes Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 17.

III.

PELCZAR J. S. Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 181; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 253; TENŻE, CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 478. — Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum. Vol. 1. Ed. R.F. MADURA. Roma 1972 s. 464, 478 496, 523, 678, 684, 686.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Michałowicz (Żagielski) Grzegorz (†1632), unicki biskup piński, hagiograf.

W 1620 r. był ihumenem monasteru Wozniesieńskiego w Mińsku i namiestnikiem unickiego metropolity kijowskiego J. W. Rutskiego. W 1624 r. został koadiutorem, z tytułem biskupa turowskiego, sparalizowanego biskupa pińskiego Paizjusza Sachnowskiego, po którego śmierci w 1626 r. wszedł w prawa pińskiego ordynariusza. Brał udział w synodzie w Kobryniu w 1626 r. Zmarł w 1632 r. Przypisywana mu „Relacja o zamordowaniu" stanowi źródło do biografii Józefa Kuncewicza.

I.

1. Relacja o zamordowaniu okrutnym i osobliwej świątobliwości... Jozaphata Kuncewicza... krótko a prawdziwie opisana. W Zamościu 1624 4° ark. 5. Za autorstwem Michałowicza opowiada się ESTREICHER. SIARCZYŃSKI natomiast przypisuje „Relację" MOROCHOWSKIEMU.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 347; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 895, 897, 913. — S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 20, 36, 60; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 64, 128; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 100, 184, 186, 187, 188, 189, 190; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1973 s. 303; T. 3. Romae 1974 s. 258.

Bp Edward Ozorowski

Michałowski Jacek Kazimierz (†1695), kanonik zamojski, autor dysertacji teologicznej.

Na studia w Akademii Zamojskiej zapisał się w 1665 r. jako syn Bartłomieja z Diecezji Krakowskiej. W 1669 r. odbył publiczną dysputę pod kierunkiem profesora A. M. Wielkowicza i chyba wówczas uzyskał stopień bakałarza. Był kapelanem Akademii i plebanem w Batorzu (może po usuniętym A. M. Wielkowiczu), ale kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiemy. W 1676 r. został nauczycielem gramatyki w kolonii Akademii Zamojskiej w Ołyce oraz w 1677 r. proboszczem w Białej Radziwiłłowskiej. W 1678 r. wszedł do kapituły zamojskiej. Poza dysertacją studencką niczego więcej nie napisał. Zmarł w 1695 r.

I.

1. Sacra dogmata theologiae moralis de actibus humanis... disputationi publicae proposita... Zamosci 1669 Typis Academicis 2° ark. 5.

III.

KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 149; XXIV; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 191.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Michałowski Sebastian od św. Zofii Wojciech h. Jasieńczyk (1721--1787), pijar, tłumacz.

Urodził się 31 X 1721 r. w Chmielniku w woj. krakowskim w rodzinie szlacheckiej Sebastiana i Zofii Chomentowskiej. Do zakonu pijarów wstąpił 4 VIII 1737 r. Studia odbył w kraju oraz w Pizie i w Rzymie (1742-1745). Po powrocie był nauczycielem fizyki, logiki i filozofii w kolegium pijarskim w Warszawie, w latach 1747-1753 pełnił obowiązki wiceprefekta w Collegium Nobilium, następnie wykładał filozofię w Międzyrzeczu (do 1759), prawo kanoniczne i historię Kościoła w Krakowie. W latach 1763-1768 pełnił obowiązki konsultora prowincji i sekretarza prowincjałów. Na tym stanowisku zebrał i wydał „Constitutiones" pijarów. W latach zaś 1769-1773 był rektorem w Podolińcu na Spiszu, a w latach 1774-1777 w kolegium Władysławowskim w Warszawie. Prowincjałem był w latach 1778-1780. Zmarł jako emeryt w Krakowie 27 XII 1787 r.

I.

1. Przekł.: Zebranie historyczne i chronologiczne życia i cudów B. Józefa od Matki Bożej Kalasancjusza, fundatora i pierwszego generała Zakonu Szkół Pobożnych od Benedykta XIV w regestr błogosławionych w r. 1748 d. 18 sierpnia policzonego, z włoskiego języka na polski przetłumaczone... W Warszawie 1749 Druk. Schol. Piarum 8°.

2. Przekł.: Przestrogi i uwagi nad obowiązkami każdego stanu pobudzające

chrześcijan do zadośćuczynienia powołaniu ich... z francuskiego na włoski, a teraz z włoskiego na polski język przetłumaczone przez... Ks. 1-2. Warszawa 1768 Druk. Pijarów 8° ks. 1 k. 2, s. 691; Ks. 2 s. 714.

II.

1. Wyd. Constitutiones Clericorum Regularium Scholarum Piarum... Varsaviae 1768. ESTREICHER (t. 9 s. 378) notuje je pod nazwiskiem A. Wiśniewskiego, R. LESZCZYŃSKI (Pol. słow. biogr.) przypisał je Michałowskiemu.

2. Wyd.: M. Quintilianus M. FABIUS: Institutionum oratoriarum libri duodecim. Ad usum scholarum accomodati... brevibus notis illustrati a Carolo ROLLINI... nunc autem... reimpressi... T. 1-2. Varsaviae [1751 lub 1756 lub 1758] Typ. Schol. Piarum 8° t. 1 k. 30, s. 468; T. 2 s. 496, k. 28.

3. Przekł.: Kazania i nauki czyli wykład świętych Ewangelii na wszystkie niedziele i uroczystości tajemnic boskich w całym roku przepisanych, sposobem w homiliach dawnych Ojców używanym. Z francuskiego na ojczysty język wytłumaczony z książki pod tytułem Rok Chrześcijański... Warszawa 1788 Druk. Pijarów 4° s. 596.

4. Listy: Do Konstancji Wodzickiej z Dembińskich. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11620. — Do Eliasza Wodzickiego. Tamże, sygn. 11668, z lat 1781/2.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Michałowski Wojciech, w zakonie Sebastian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20: 1975 s. 661-662, tamże literatura. — Ponadto: ŚRUTWA J.: Szkoła Księży Pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 562. — Kopiariusz i zbiór akt konwentu pijarów w Opolu Lubelskim z lat 1744-1810 (adnotacje Michałowskiego z okazji wizyt klasztoru w 1763, 1766 i 1768); Rozporządzenie prowincjała Michałowskiego z 1778. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2339, k. 51, 63, 75-76, 158-159.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Michniewicz Benedykt (†1718), bazylianin, hagiograf.

Miał więcej temperamentu żołnierza niż mnicha. Przed 1648 r. został wydalony przez protoarchimandrytę z klasztoru w Żyrowicach i zesłany na pokutę do monasteru w Supraślu. Od 1679 r. był archimandrytą trockim. Opisał pobyt arcybpa Kuncewicza w Wilnie (Rosa autumnalis), która to relacja posiada dziś wartość źródłową. Zmarł w 1718 r.

I.

1. Rosa autumnalis... sive... Josaphat Kuncevicius... repraesentatus... Romae 1667 ex Typogr. Ignatii de Lazaris 4° s. 39.

III.

Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 80; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 12. Romae 1968 s. 226; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1974 s. 222, 250.

Bp Edward Ozorowski

Miciński Wojciech Antoni h. Łabędź (†1754), kanonik katedralny krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Pochodził z Mazowsza, studia odbył w Krakowie, gdzie w 1715 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1717 r. magistra sztuk wyzwolonych i filozofii. W latach 1718-1720 był rektorem szkoły w Kętach. Poczem wrócił do Krakowa i przez krótki czas wykładał filozofię, a następnie był nauczycielem retoryki, dialektyki i poetyki w Szkołach Nowodworskich (1720-1725). W tym czasie objął też seniorat nad Bursą Jerozolimską. W 1725 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. W tym też roku został dziekanem Wydziału Filozoficznego. Po ukończeniu praw został w 1727 r. członkiem Kolegium Prawniczego, a w roku następnym seniorem Bursy Jagiellońskiej. W latach 1729-1732 był rektorem Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu.

Po powrocie do Krakowa otrzymał katedrę procedury sądowej, oraz probostwo w Luborzycy i kanonię kolegiaty WW. Świętych w Kra-

kowie. W 1740 r. otrzymał licencjat, a 30 I 1741 r. doktorat obojga praw. Kilkakrotnie był dziekanem Wydziału Prawa (1743-1752) i aż trzynastokrotnie prepozytem Kolegium Prawniczego. Archiwistą Akademii został w 1747 r. Wielokrotnie piastował także godność rektora Akademii (1743-1753). W 1750 r. został członkiem kapituły katedralnej krakowskiej. Tego też roku objął katedrę prawa rzymskiego i opiekę nad Bursą Prawników. Z prac należy wymienić starania Micińskiego na rzecz kanonizacji Jana Kantego, udział w pracach komisji przygotowującej nowe wydanie „Ius Regni Poloniae" jako jeden z trzech redaktorów, które ukazało się pt. „Syntagma Juris Universi Regni Poloniae". Miciński zmarł 1 V 1754 i pochowany został w kolegiacie WW. Świętych w Krakowie.

I.

1. Quaestio iuridica de dignitatibus ecclesiasticis... et pro obtinenda in utroque Iure licentia... praemissa publica disputatione... Cracoviae 1740 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 6.

2. Quaestio iuridica de dignitate cardinalitia... cum... utriusque Iuris doctor ritu solenni renuntiaretur... publicae disputationi... proposita... Cracoviae 1741 Typis Universitatis 2° k. nlb. 14.

II.

1. Apophoreta gratulatoria ad festivum diem Divi Chrysostomi episcopi et aurei Ecclesiae Doctoris e novo Palladis Lycaeo decantata... Cracoviae 1719 Typ. Francisci Cezary 2° k. nlb. 4.

2. Augustale Praesuleo honori... Joannis Comitis in Czekarzowice Tarło... episcopi Posnaniensis... dum Varsaviam... ingrederetur... a... metrica penna delineatum... Cracoviae 1723 Typis Academicis 2° k. nlb. 22.

3. Altum sapientiae... D. Thomas Aquinas... anniversario suae festivitatis recursu... a... cultu panegyrico demonstratus. Cracoviae 1726 Typis Academicis 2° k. nlb. 8.

4. Fasces honoris capitanealis... ad... Adami de Michałowice Michałowski... praefecturae suae ingressum luci publicae a... demonstrati. Cracoviae 1727 Typis Universitatis 2° k. nlb. 22.

5. Quaestio logica de differentia... a... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1725 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

6. Szreniawa żalów oceanem płynący... przez... żałosnym piórem delineowany. W Krakowie 1727 W Druk. Akadem. 2° k. nlb. 17.

7. Pas wolny sławie na herbownej róży listkach tego herbu... od idącej na wolność studenckiej młodzi pani z Zbrożków Zielińskiej... do rąk prawicy Zielińskich obowiązanych podany. Warszawa 1741 2° k. nlb. 19.

8. Argumentum a pari virtutis et laureati honoris... dominis Josepho Valentino Paczoski, Antonio Stanislao Górski. Kraków 1744 Typ. Coll. Maioris 2° k. nlb. 7. ESTREICHER nie notuje tego druku.

9. Syntagma Iuris Universi Regni Poloniae. Kraków 1741-1751. Współautorstwo.

10. Statuty Kolegium Prawniczego. Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 53.

III.

BACZKOWSKA W.: Miciński Wojciech Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 20 s. 692-693, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER T. 34 s. 123-125 (podsumowanie wyników badań na temat autorstwa w „Syntagma iuris...", zob. poz. 9/II).

O. Bogdan Brzuszek OFM

Miecznikowski Adam (ok. 1560-1640), bernardyn, potem reformat, hagiograf.

Urodził się ok. 1560 r. we wsi Miecznikowo Siwe k. Mławy. Był synem Leonarda, zagrodowego szlachcica. Według Niesieckiego służył w wojsku króla Zygmunta III, gdzie doszedł do stopnia pułkownika. W 1585 r. wstąpił w Krakowie do zakonu bernardynów, a w 17 V 1586 r. złożył profesję. Po ukończeniu studiów w seminarium swojej prowincji i otrzymaniu święceń kapłańskich był m.in. wikariuszem klasztorów kustodialnych w Wilnie (1598-1602), we Lwowie (1602-1605) oraz

w Krakowie (1608-1611). Ze stanowiskiem tym związany był zarówno zarząd klasztoru podczas nieobecności kustosza jak też wychowywanie młodzieży zakonnej w nowicjacie.

Po 1614 r. sprawował urząd kustosza klasztoru krakowskiego. Na wniosek Zygmunta III został mianowany komisarzem ap. dla załatwienia pewnych spraw w zakonie. Odznaczył się również jako kaznodzieja i spowiednik w Kalwarii Zebrzydowskiej oraz w Zasławiu. W 1626 r. przeszedł do zakonu reformatów Kustodii Małopolskiej, gdzie pozostał do końca życia. Zmarł 10 XII 1640 r. w Krakowie.

Florian Jaroszewicz (Annales Provinciae SSmae Virginis Mariae Angelorum Minoris Poloniae... ab anno 1595 ad annum 1657, rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., s. 328-329; Matka Swiętych Polska. Kr. 1767 s. 574) jako pierwszy przypisał Miecznikowskiemu autorstwo anonimowo wydanego życiorysu bł. Szymona z Lipnicy, co później powszechnie zostało przyjęte. Dalszych natomiast badań wymaga weryfikacja twierdzenia Jaroszewicza, że Miecznikowski pozostawił druki dewocyjne, tak wierszem jak i prozą, oraz w rękopisie.

I.

1. Żywot błogosławionego ojca Szymona z Lipnice Zakonu Bernardyńskiego... wydany przez jednego kapłana tegoż zakonu... w Krakowie 1611 w Druk. Wojciecha Kobylińskiego 4° k. 3, s. 41, 1. — Toż pod zm. tyt.: Wizerunek doskonałości apostolskiej albo żywot błogosławionego Szymona z Lipnice... W Krakowie 1703 w Druk. Franc. Cezarego 4° s. 52. — Toż. w Krakowie 1735 w Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 4° k. 4, s. 52.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do Kronik braci mniejszych s. Franciszka. Warszawa 1722 s. 63-64; WILCZYŃSKI M.: Klasztor św. Kazimierza OO. Reformatów w Krakowie. Kr. 1893 s. 199-200; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Materiały do historii OO. Bernardynów w Polsce. Kr. 1899 s. 285; GUSTAW W.: Szymon z Lipnicy. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 467; TENŻE: Aneks. Tamże, s. 685. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., STALICKI A.: Monumentum Reformatae Provinciae S. Mariae Angelorum Minoris Poloniae, s. 445, 1088; JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae Reformatae Minoris Poloniae sub titulo SS. Virginis Mariae Angelorum erectae, s. 34-35; Tenże: Annales Provinciae SSmae Virginis Mariae Angelorum Minoris Poloniae ab initio reformationis descripti ab anno 1595 ad annum 1657, s. 326-334. — Informacje pisemne O. Kajetana Grudzińskiego OFM na podstawie źródeł bernardyńskich z 29 XII 1977 i 12 IV 1978 r.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Miedziński Fulgenty (XVII/XVIII w.), karmelita trzewiczkowy, współautor dysput teologicznych.

Brak o nim bliższych danych biograficznych. Posiadał stopień magistra teologii, był definitorem (1706) i przez dwie kadencje prowincjałem (1709 i 1723) prowincji małopolsko-litewskiej karmelitów trzewiczkowych, przed jej podziałem (w 1766 r.) na polską i litewską. Przewodniczył dysputom teologicznym, których prawdopodobnie był współautorem, przeprowadzanym w konwencie krakowskim na Piasku.

I.

1. Florilegium theologicum... sanctitatis flori Mariae Magdalenae de Pazzis dicatum Ioanni Różanka Th. D. carmelit. provinc. — Conclusiones defend. P. Fr. Serapion Stegowski Th. C. praesidente Fulgentio Miedziński Definit. carmelit. Cracoviae 1706 2°.

2. Tripos celestis Appolinis tripartitam Summae divi Thomae doctrinam continens... per conclusiones theologicas in Arenesi ad Cracoviam Carmelo ad disputandum expositus... defendente Seraphione Stegowski, praesidente Fulgentio Miedziński Cracoviae 1707 Typ. Schedelianis 2°.

3. Lapis arcanorum divinarum supra humanae mentis monumentum positis et per conclusiones theologicas Deo... consecratas revolutus [de existentia Dei]... in Arenesi ad Cracoviam Carmelo ad disputandum expositus... Cracoviae 1707 Typ. Schedelianis 2° k. 4 nlb. [defendente Greg. Radwański, praesidente Fulgentio Miedziński].

III.

ESTREICHER. T. 21 s. 70; T. 22 s. 362; T. 29 s. 276; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. Cz. 2. Kr. 1918 s. 46.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Miełoński (Mielonski) Hieronim h. Sulima (XVII/XVIII w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził z Oporowa. Nauki filozoficzno-teologiczne pobierał w studium generalnym dominikańskim w Krakowie. W latach 1684-1686 studiował w Uniwersytecie w Padwie, gdzie dwukrotnie, 4 I 1685 i 5 I 1686 r., był wybierany asesorem nacji polskiej, dla której ofiarował dukata weneckiego. W 1701 r. był przeorem w Sieradzu, a w 1710 r. został prowicjałem. Podczas swoich rządów wstrzymał wysyłanie członków prowincji polskiej z asygnatami do Czech.

I.

1. Augustissimae coeli terrarumque Reginae... disputatio in Studio Cracoviensi Conventus SS. Trinitatis Ordinis Praedicatorum obiectis satisfaciente... sub praesidio Dominici Frydrychowicz... B. m. 1681 2° k. 5.

III.

TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 328; KOSIŃSKI A. J.: Biblioteka konwentu dominikanów w Sieradzu na przełomie XVI i XVII wieku. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 403; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże, s. 503. — Acta Capituli provincialis Polonae... in villa Derło dicta ad conventum Brestensem in Lithuania... celebrati sub tempus electionis Hieronymi Miełoński. Varsaviae 1710 Typis Schol. Piarum 4° k. nlb. 4; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 168-169.

Bp Edward Ozorowski

Miernikowicz (Miernikowic) Wojciech (1 poł. XVII w.), kanonik dwóch kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznych.

Nie znane są daty jego urodzenia i śmierci. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1609 r. uzyskał bakalaureat, a w 1610 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W 1620 i 1627 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego, potem przeszedł na Wydział Teologiczny. Posiadał kanonię w kolegiacie w Bobowej i w kolegiacie św. Anny w Krakowie.

I.

1. Quaestio theologica de praedestinatione divina et reprobatione hominum... ad disputandum proposita... Cracoviae 1633 4° k. nlb. 8.

2. Quaestio theologica de verbo mentis in et ex visione beatifica formato... Cracoviae 1636 ex Officina Francisci Cezari 4°.

II.

1. Panegiryk godowny na wesele... Stanisława Koniecpolskiego hetmana polnego koronnego... i... Krystyny Lubomirskiej... napisany... W Krakowie 1619 Basili Skalski drukował 4° k. nlb. 20.

2. Panegyricus... Stanislao Lubomirski comiti in Wiśnic... ad applausum nuptiarum... Cracoviae 1619 Basilius Skalski impresit 4° k. 24.

3. Quaestio de concursu causae primae per modum actionis et per modum principii... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1619 4° k. 6.

4. Prolusio exhortatoria de dignitate et officio sacerdotali in congregatione de-

canali Jaslensi habita... B. m. r. 4° k. nlb. 9.

5. Exercitia in libros posteriores Physicorum Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2071 BB XVI 14 4° k. 242-265.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 318. — Statuta nec non liber promotionum, s. 269, 283, 284, 292.

Bp Edward Ozorowski

Mieszkowski Piotr h. Odrowąż (†1648), biskup sufragan włocławski, autor traktatów moralno-pedagogiczno-politycznych.

Urodził się ok. 1594 r. jako syn Stanisława i Agnieszki Szkudlskiej. Uczył się u jezuitów w Kaliszu, w Akademii Krakowskiej, a po otrzymaniu w 1618 r. święceń kapłańskich, rozpoczął w 1622 r. studia prawnicze i Ingolsztacie. Od młodości związany był z prymasem Wawrzyńcem Gembickim. Po powrocie do kraju został sekretarzem królewskim, wychowawcą królewicza Aleksandra Wazy i plebanem we Wschowie. W 1629 r. otrzymał kanonię katedralną poznańską, w 1634 r. został oficjałem w Poznaniu, a w 1641 r. archidiakonem warszawskim, na którą wszakże prałaturę się nie instalował. W 1642 r. wszedł do kapituły włocławskiej, a w 1643 r. został tamże sufraganem z tytułem biskupa margaritańskiego. Zmarł po 30 X 1648 r.

I.

1. Institutio peregrinationum peregrinantibus peropportuna. Lovanii 1625 8° s. 150.

2. Polonus iure politus mores patrias ad leges conformans. Calisii 1637 Typis Karnkovianis 4° k. 8, s. 517, k. 4.

II.

1. Comoedia spei quam omnibus aequam, nulli certam, ambitiosorum dominam... spem esse ostendit... Posnaniae 1641 in Officina Alberti Reguli 4° k. nlb. 4, s. 420.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Mieszkowski Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 44-45, tamże literatura. — Ponadto: SÓJKA J.: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. W. 1976 s. 83-84. — Rkps Bibl. PAN Kórn. sygn. 201 k. 459-459v.

Bp Edward Ozorowski

Mijakowski Jacek Marcin h. Ogończyk (1608-1647), dominikanin, autor rozprawy historyczno-prawnej.

Urodził się w Mijakowie w 1608 r. jako syn Stanisława i Maryny Balińskiej. W 1617 r. wstąpił do nowicjatu dominikanów w Krakowie, gdzie po roku złożył śluby zakonne. Tam też w latach 1618-1622 zdobywał wykształcenie filozoficzno-teologiczne. Na dalsze studia udał się do Bolonii i Mediolanu. Po powrocie do kraju został lektorem generalnym w studium dominikańskim w Krakowie. Tu uzyskał w 1635 r. bakalaureat, a w 1639 r. doktorat teologii. W latach 1633-1639 był przeorem w Krakowie, a w latach 1635-1643 nadto kaznodzieją w kościele Mariackim. Brał udział w kapitułach zakonnych w Rzymie w 1644 r. (jako definitor) i w Płocku w 1646 r. W latach 1645-1647 piastował urząd przeora w Toruniu. Na kapitule dominikańskiej w Walencji w 1647 r. został przeznaczony na regensa studium generalnego w Krakowie i kaznodzieję w katedrze na Wawelu. Rychła śmierć wszakże nie pozwoliła mu spełniać tych funkcji.

Mijakowski występował przeciw utworzeniu odrębnej prowincji dominikanów na Litwie. Był przedstawicielem barokowego kaznodziejstwa. Przez kazanie „Kokosz" stał się prekursorem nurtu podawania nauki moralnej w formie żartu. Zmarł 16 X 1647 r. w Krakowie.

I.

1. Responsio ad libellum FF. Lithuanorum in Ordine Praedicatorum divisionem attentantium et erectionem novae provinciae praetendentium... Venetiis 1644 apud Haeredes Joannis Salis 4° s. 42.

II.

1. Interregnum albo sieroctwo apostolskie... po śmierci... króla... Zygmunta Trzeciego... w kazaniu na wizerunek podane, a potem drukiem nieco rozszerzone. W Lublinie 1632 w Druk. Pawła Konrada 4° k. nlb. 2, s. 40.
2. Kokosz wprzód PP. Krakowianom w kazaniu za kolędę dana... W Krakowie 1638 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 5, s. 40. — Toż. W Krakowie 1646 4° k. nlb. 25.
3. Znaczna w cnotę matrona czyli kazanie na pogrzebie Anny z Ruśca Lubomirskiej... W Krakowie 1639 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 12.
4. Szczęśliwy w Zakonie Dominikańskim Thomasz z Aquinu, to jest kazanie na święto Doktora Anielskiego... W Krakowie 1643 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka k. 7, s. 38.
5. Zbożny pobyt po śmierci... matrony, margrabini Elżbiety Myszkowskiej... marszałkowej koronnej w Pińczowie... do wiadomości wszystkich podany. W Krakowie 1644 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 4, s. 64.

III.

KRZYŻANOWSKI J.: Mijakowski Jacek Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 52-53, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 524, tamże literatura. — Ponadto: BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 392, 400-403, 407-410, 412-419, 421-424, 426, 428; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 265, 271; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 365, 622-623; KRZYŻANOWSKI J.: Z dziejów kaznodziejstwa barokowego. Jacek Mijakowski i jego kazanie o Kokoszy. W: *Paralele.* W. 1977 s. 371-380.

Bp Edward Ozorowski

Mika Jan Kanty, krypt.: X.J.M., (1795-1868), kanonik kapituły tarnowskiej, autor zbioru dokumentów parafii wilamowickiej.

Urodził się 21 X 1795 r. w Wilamowicach jako syn Wojciecha i Katarzyny Figwer. Gimnazjum ukończył w Tarnowie, studia filozoficzne we Lwowie, a teologiczne na Wydziale Teologicznym Uniw. Wiedeńskiego (1815-1819); w 1819 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1819-1827 był katechetą w Bochni, 1827-1830 — proboszczem w Wilamowicach, 1830-1835 — proboszczem parafii św. Józefa w Podgórzu (Kraków). W 1835 r. został kanonikiem gremialnym kapituły tarnowskiej, w 1837 r. — wicerektorem tarnowskiego Seminarium Duchownego, a w latach 1850-1852 był rektorem tegoż zakładu. Od 1837 r. redagował „Notificationes ad universum clerum Dioeceseos Tarnoviensis", a od 1851 — „Currendę". Opracował inwentarz katedry i biblioteki kapitulnej w Tarnowie. Zmarł w Tarnowie 26 III 1868 r.

I.

1. Liber documentorum ecclesiae Wilamovicensis. Rkps Arch. Paraf. w Wilamowicach.

II.

1. Ćwiczenia się w nabożeństwie dla młodzieży katolickiej obojga płci. Bochnia 1828 Druk. A. Sonki 16° s. 127. — Toż. Wyd. 2 popr. i pomn. Bochnia 1829 Druk. A. Sonki 16° s. 127.
2. Najnowszy złoty ołtarz wonnego kadzenia przed Stolicą Bożą tj. Modlitwy i pieśni rozmaite, które duch gorący na wonność Panu Bogu słodkości chwały jego ofiarować może. Bochnia 1828 Druk. A. Sonki 8° k. 6, s. 325, k. 2.
3. Hymni et preces in usum studiosae juventutis in C. R. Gymnasio Bochniae. Ed. 1 Bochniae 1829. — Toż. Ed. 2. Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 12° s. 519. Wyd. 1. nieznane.
4. Groszówka dla dzieci niechodzących do szkół. Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 8° k. 16 nlb. — Toż. Wyd. 2. Tarnów 1836 Druk. J. Karnstadta 16° k. nlb. 12.
5. Ojcze nasz skreślone. Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 4° k. nlb. 1.
6. Nabożeństwo do św. Jana Ewangelisty Patrona swego, w którym żywot jego chwalebny się zamyka. Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 12°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.
7. Najnowsze officium ku lepszemu

potrzeb duszy zaspokojeniu, ułożone przez... Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 16°. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

8. Zabawa duszy młodocianej czyli modlitwy na rano, do Mszy św., spowiedzi i Komunii św., w powszechnej potrzebie i na wieczór. Dla dzieci przez... Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 12° k. 1, s. 67.

9. Wybór nabożeństw różnych na pożytek ludzi pobożnych, przerobiony przez... Bochnia 1830 Druk. A. Sonki 12° k. 6, s. 280, k. 3.

10. Dziennik albo krótki sposób nabożeństwa codziennego, przez... popr. i pomn. Bochnia 1831 Druk. A. Sonki 12° k. 10, s. 258, k. 1. Wyd. 1 nieznane.

11. Red.: *Notificationes ad universum Clerum Dioeceseos Tarnoviensis*. R. 1837 — w 1850, przemianowany na *Currenda*. R. 1: 1851 — R. 18: 1868.

12. Pustelnik na Podkamieniu czyli Dziesięcioro Bożego przykazania przez niego wykładane i bibliowymi opowiadaniami objaśnione, a przez... do druku podane. Lw. 1839 Druk. Piller i Sp. 12° s.

13. Zabawa święta duszy młodocianej czyli krótkie nabożeństwo dla dzieci. Wyd. 2 popr. i pomn. przez... Bochnia 1841 Druk. Pischa 32°. — Toż. Wyd. nowe popr. i pomn. Bochnia 1854 Druk. Pisza 16° s. 72. — Toż. Wyd. nowe popr. i pomn. przez... Bochnia 1858 16° s. 72. — Toż. Wyd. nowe pomn. Bochnia 1869 24° s. 106 i II.

14. Wyd.: Książka kalwaryjska czyli uwagi i modlitwy stosowne... przez... Bochnia 1842 Druk. W. Pisza 8°. (Jest to przedruk dzieła: Prowiant podróżny. Kraków 1702, z poprawą stylu). — Toż drugi raz poprawione. Bochnia 1854 Druk. W. Pisza 8° s. 202, II.

15. Officjum codzienne ku potrzeb duszy zaspokojeniu ułożone przez... Bochnia 1843 12°.

16. Wyd.: O. Paschalis [SERWAN]: Uwagi i modlitwy stosowane do pobożnego rozpamiętywania męki najdroższego Zbawiciela naszego, oraz tajemnic życia, zaśnięcia i wniebowzięcia Matki jego w górach sławnej Kalwarii Zebrzydowskiej, podług dawnej książki, niegdyś przez... ułożone a teraz przez... poprawione. Bochnia 1843 Druk. Pisza 12°.

17. Wyd.: K. SCHMID: Genowefa, jedna z najpiękniejszych i najczulszych historii starożytności, nowo opowiadana dla wszystkich dobrych ludzi, szczególnie dla matek i dziatek, przez... przełożona przez... Przemyśl 1836 Druk. Biskupia 8° s. 142. — Toż. Wyd. 2 pomn. Bochnia 1844 Druk. Pisza 12°. — Toż. Wyd. 3 pomn. Bochnia 1851 Druk. W. Pisza 12°. — Toż. Wyd. 4. Bochnia 1858 12° s. 174, k. 2. — Toż. Wyd. 5. — Toż. Wyd. 6 popr. Wadowice 1879 Druk. F. Foltyna 12° s. 166 i 11. Nie do wszystkich wydań udało się dotrzeć.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Mika Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 53, tamże literatura. — Ponadto: KUMOR B.: Seminarium Duchowne w Tarnowie (1838-1958). *Currenda*. R. 109: 1959 s. 273-275.

Ks. Bolesław Kumor

Mikołaj Budissen (Beadissen, Baudissin, Bawdissen, Budissin, Budziszyn) (†1423/4), kanonik krakowskich kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji Lombarda.

Pochodził z mieszczańskiej rodziny osiadłej w Krakowie, a wywodzącej się prawdopodobnie z Budziszyna. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w 1400 r. uzyskując w r. akad. 1402/3 bakalaureat, a w r. 1403/4 mistrzostwo artium. Od razu rozpoczął wykłady, w 1415 r. pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego a w r. akad. 1416/17 rektora Uniwersytetu.

Po 1410 r. rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym, ponieważ w 1416 r. został bakałarzem teologii, jako pierwszy wykształcony całkowicie na ten stopień w uczelni krakowskiej. Licencjat teologii otrzymał w 1422 r. i jeszcze przy końcu tego roku, a w każdym razie na początku 1423 r. uzyskał doktorat teologii.

Stosunkowo wcześnie, bo jeszcze przed 7 XI 1413 r., został Mikołaj kanonikiem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Był również prepozytem kościoła św. Anny w Krakowie. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo.

Dorobek pisarski pozostawił dość szczupły. Składa się nań „Wykład wstępny do pierwszej księgi Sentencji P. Lombarda" i kazanie wygłoszone w Kolegium Większym na Boże Narodzenie, osnute na 1 rozdziale Ewangelii Św. Jana. Zmarł w Krakowie w 2 poł. 1423 r. lub w 1424 r.

I.

1. Pincipium in primum librum Sententiarum. (Inc.: Reverendi patres mei et domini prestantissimi naturalium ac huius mundi sapientium...). Powst. ok. 1420 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525, f. 14vb-26ra. Fragm. wyd. Z. WŁODEK: Filozofia a teologia. Wybór tekstów z krakowskich wykładów wstępnych do „Sentencji" Piotra Lombarda w XV w. W: *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 54-63.

2. Sermo de nativitate Christi. (Inc.: In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum, Joh. 1°, natale regis solent principes...). Powst., ok. 1422 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1613, f. 67-71.

III.

BARYCZ H.: Baudissin Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 357, tamże literatura. — Ponadto: ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim. P. 1849 s. 194; WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1877-1881 s. 390, 733; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 369; KONCZYŃSKA W.: Zarys historii Biblioteki Jagiellońskiej. Kr. 1923 s. 15; MICHALSKI K.: Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w pierwszej dobie jego istnienia. W: *Nasza myśl teologiczna.* T. 2: 1935 s. 44; ŚWIEŻAWSKI S.: Pour mieux connaitre l'ambiance philosophique en Pologne médiévale. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 4: 1961 nr 1 s. 116; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie Jagiellońskie Uniwersytetu krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.,* T. 1 s. 64; MARKOWSKI M.: Mikołaj Budissen. W: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* Seria A. T. 3: 1964 s. 92-119; TENŻE: Spis osób wykł. na Wydziale Teol. U. Kr. Tamże. T. 4: 1965 s. 167, 172, 180, 220; TENŻE: Mikołaj Bawdyssen. W: *Filoz. w Pol. Słown.,* sygn. 271; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia. W: *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1 (12) s. 41. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 14, 38; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars. 1. Cracoviae 1870 s. 97, 102, 133, 138, 203; Dwie listy profesorów teologii. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. do Dziej. Liter. Ośw. w Pol.* T. 1: 1878 s. 85; Statuta nec non liber promotionum, s. 3, 4, 8.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj Ligatoris zw. Goleszko z Krakowa (ok. 1410- ok. 1480), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda, autor wykładu Pasji.

Urodził się ok. 1410 r. w rodzinie rzemieślniczej w Krakowie. Wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej i na Wydziale Sztuk Wyzwolonych uzyskał w 1433 r. stopień bakałarza, a w 1438 r. magistra artium. Następnie wykładał na Wydziale Filozoficznym m. in. astronomię i równocześnie studiował na Wydziale Teologicznym. Z tytułem baccalaureus biblicus wystąpił w r. akad. 1445/46 i został przedstawiony przez Wawrzyńca z Raciborza do wykładów pro forma (celem osiągnięcia wyższych stopni) na Wydziale Teologicznym. W semestrze letnim r. akad. 1450/51 został przedstawiony przez Benedykta Hessego z Krakowa do wykładów „Sentencji" P. Lombarda, poczym otrzymał stopień baccalaureus formatus teologii. Doktorat teologii uzyskał między 1452--1457 r. i został dopuszczony do katedry na Fakultecie Teologicznym. Otrzymał kanonię w kolegiacie akademickiej św. Floriana na Kleparzu. Jako profesor teologii, odpowiednio uzdolniony, mając altarię Wszystkich Świętych w katedrze krakowskiej, pełnił związane z tym beneficjum funkcje kaznodziei katedralnego i wygłaszał w większe święta kazania w j. polskim. Z jego dorobku naukowego zachowały

się tylko wykłady wstępne do czterech ksiąg Sentencji P. Lombarda i wykład Pasji, ulubiony przedmiot egzegezy wielu współczesnych mu teologów.

I.

1. Principia in I-IV Sententiarum. Rkps Bibl. Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie, sygn. II 22 (670), f. 78--94v.
2. Expositio passionis. Rkps Bibl. Uniw. we Frankfurcie nad Menem, sygn. Praed. 53, f. 271ra-315ra.
3. Quaestiones theologicae. Rkps Bibl. Paulinów na Jasnej Górze, sygn. II (22 (670) f. 95-176.

III.

MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 173, 194, 235; TENŻE: „Expositio passionis" w rękopisach bibliotek we Frankfurcie nad Menem i w Wolfenbüttel. Tamże. T. 6: 1966 s. 6-7, 12-13; REBETA J.: Nieznane pisma i fragment biblioteki Jana ze Słupczy. Tamże. T. 8: 1967, s. 143; TENŻE: Commentaire sur les Sentences, suplément au Repertoire de F. Stegmüller. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 12: 1967 s. 135-136; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 297.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj Lypoldi (Lyboldy, Lupoldi, Luboldi) (ok. 1350-1420), dominikanin, profesor Akademii Krakowskiej, autor rozprawek teologicznych i kazań.

Syn Leopolda był zapewne mieszczańskiego pochodzenia ze Śląska. Wstąpił do zakonu dominikanów ok. 1370 r., już ze stopniem doktorskim z filozofii. W 1378 r. został mistrzem filozofii w studium zakonnym w Raciborzu, prowadząc wykłady jako jego kierownik. Na początku XV w. objął wykłady filozofii w zakonnym studium generalnym w Krakowie, już jako bakałarz teologii. W tym czasie prowadził też wykłady na Wydziale Artium odnowionej Akademii Krakowskiej. W 1420 r. zapisał się na Wydział Teologiczny tejże Akademii dla zdobycia mistrzostwa, które otrzymał z rąk dominikańskiego profesora Jana z Ząbkowic, jako przedstawiciela Uniwersytetu i delegata generała zakonu.

I.

1. Wykłady wstępne do Sentencji P. Lombarda i kazania. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 467, f. 180-190v. Autorstwo niepewne.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Mikołaj Lyboldy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 96-97, tamże literatura. — Ponadto: KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 326, 346, 420-423, 474. — Codex diplomaticus Silesiae. T. 1 s. 181.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj z Błonia (de Plove, de Plone, Plonius, Płoński, Pszczółka) (†przed 1448), kanonik płocki i warszawski, kapelan królewski, kanonista.

Pochodził z Błonia pod Warszawą i był synem Falisława. Urodził się ok. 1400 r., skoro 1414 r. zapisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej. W grudniu 1415 r. uzyskał bakalaureat, a w 1421 r. mistrzostwo „in artibus". Posiadał ponadto stopień doktora dekretów, lecz kiedy go zdobył, nie wiadomo. Ponieważ Mikołaj nazywał Stanisława ze Skarbimierza swym mistrzem, można sądzić, że studiował prawo i doktoryzował się w Krakowie. Przez pewien okres czasu wykładał w Akademii, skoro jego nazwisko figuruje na początku metryki studentów między profesorami.

Na okres podkanclerstwa Stanisława Ciołka (1422-1428), przypada praca Mikołaja w kancelarii królewskiej w charakterze kapelana. Posiadał wówczas jako zaopatrzenie altarię na zamku przedeckim. Kiedy wszakże został księdzem, nie wiemy. W tym też okresie dokonał Mikołaj zamiany z kanonikiem włocławskim Jarandem z Bernacic swojej altarii na probostwo Jaranda w Charłupi Małej k. Sieradza, do której też się przeniósł. Niedługo jednak pozostawał na probostwie, kiedy bowiem Ciołek został biskupem poznańskim (1428), powołał w 1429 r. Mikołaja na swego kapelana. W Poznaniu przed 1431 r. napisał głośny swój „Tractatus sacerdotalis", który Ciołek polecił nabyć wszystkim plebanom swej diecezji pod karą synodalną. W 1435 r. towarzyszył Mikołaj swemu biskupowi w podróży na sobór bazylejski. Przed 1437 r. otrzymał probostwo w Czersku oraz kanonie w katedrze płockiej i w kolegiacie warszawskiej. Po śmierci Ciołka (1437) osiadł na Mazowszu, zapewne w Czersku. Między r. 1438 a 1441 był warszawskim oficjałem okręgowym. Kiedy zmarł, nie wiadomo. Mikołaj był wielkim erudytą, a dzięki licznym przedrukom i ręcznym kopiom jego „Traktatu" i „Sermones" stał się po śmierci znany w całej Europie.

I.

1. [Tractatus sacerdotalis de sacramentis]. (Inc.: Medice cura teipsum). B. m. r. [Vratislaviae ok. 1480 Casper Elyan] 2°. — Toż: Tractatus sacerdotalis de sacramentis deque divinis officiis et eorum administrationibus. B. m. [Argentinae] 1486 2° k. nlb. 113. — Toż pod zm. tyt.: Tractatus sacerdotalis perutilis. De administratione sacramentorum. De expositione officii missae. De dicendis horis canonicis. Deque censuris ecclesiasticis canonice observandis... Argentinae 1487 4° s. 139, k. nlb. S_4. — Toż pt. jak w wyd. z 1486 r. Argentinae 1488 4° k. 126. — Toż. Argentinae 1490 per Martinum Flach 4° k. nlb. 125. — Toż. Argentinae 1492 per Martinum Flach 4° k. 126. — Toż. Argentinae 1493 per Martinum Flach 4° k. 126. — Toż. Argentinae 1494 per Martinum Flach 4°. — Toż. Argentinae 1496 per Martinum Flach 4° k. nlb. 126. — Toż. Argentinae 1499 per Martinum Flach 4° k. 126. — Toż. Pampilonae 1499 per Arnaldum Guillermum de Brocario 4° k. 119. — Toż. Argentinae 1503 per Martinum Flach 4° k. nlb. 126. — Toż. Argentinae 1508 per Joannem Knoblouch 4° k. nlb. 101. — Toż pod zm. tyt.: Tractatus sacerdotalis utilissimus... de sacramentis et divinis officiis, de expositione missae, de dicendis horis canonicis, de sententia excommunicationis et suspensionis, de interdicto ecclesiastico, de irregularitate. B. m. 1510 4° k. nlb. 4, 78, 2. — Toż pt. jak w wyd. z 1486 r. Lugduni 1510 4° k. LXXXI. — Toż. Argentinae 1512 per Joannem Knoblouch 4° k. nlb. 96. — Toż. Parisiis 1514 4°. — Toż pt. jak w wyd. z 1510 r. Superadditum est in fine huius Tractatus Confessionale beati THOMAE de Aquino. Parisiis 1516 per Bertholdum Rembolt 8° — Toż pt. jak w wyd. z 1486. Cracoviae 1519 in aedibus Joannis Haller 4° k. 92, nlb. 1. — Toż pod zm. tyt.: Tractatus sacerdotalis... de sacramentis et divinis officiis. Parisiis 1528 in aedibus Claudii Cheuallon 8° k. 128. — Toż pt. jak w wyd. z 1510 r. Parisiis 1527 apud Claudium Chevallon 8° k. nlb. 103, 15, nlb. 1. — Toż. Parisiis 1528 apud Joannem Longis 8°. — Toż pt. jak w wyd. z 1486 r. Cracoviae 1529 per Mathiam Scharffenbergk expensis Marci Scharfenbergk 4° k. 80. — Toż pod zm. tyt.: Tractatus sacerdotalis utilissimus... de sacramentis et divinis officiis. Parisiis 1531 per Joannem Petit et Ambrosium Girault 8° k. nlb. 8, k. 104, 15, nlb. 1. — Toż pt. jak w wyd. z 1486 r. Parisiis 1540 ex Officina Francisci Regnault 8°. — Toż. Lugduni 1545. — Toż pod zm. tyt.: Tractatus sacerdotalis. Huic accessit Confessionale divi THOMAE de Aquino. Lugduni 1547 apud Joannem Frellonium 16° k. 16, s. 540, k. 2. — Toż pod zm. tyt. Tractatus sacramentalis de ecclesiasticis sacramentis ac debitis eorum administrationibus deque censuris ecclesiasticis canonice observandis praesbyteris (maxime curam animarum gerentibus) pernecessarius, compilatus per... Caesaraugustae 1549 in aedibus Bartholomaei de Nagera 4° k. 95, nlb. 61. — Toż pt. jak w wyd. z 1547 r. Lugduni 1553 apud Thomam Bartellum 16° s. 520, k. nlb. 10. — Toż. Venetiis 1558 apud Franciscum Bindonum 16° s. 535, k. 2. — Toż. Lugduni

1561 excudebat Thomas Bertellus 16° s. 520, k. nlb. 11. — Toż. Venetiis 1562 apud Franciscum Laurentinum 16° s. 680, k. 18. — Toż. Venetiis 1564 apud Dominicum Lilium 12° s. 680, k. 18. — Toż. Lugduni 1565 apud Gulielmum Rouillum 12° s. 514. — Toż. Venetiis 1566 apud Joannem Variscum et Socios 8°. — Toż. Venetiis 1568 apud Georgium de Caballis 12° k. 290, nlb. 73. — Toż w dziele: Tractatus illustrium in utraque tum Pontificii, tum Caesarei jurisfacultate juris consultorum. Venetiis 1584 t. 14 s. 77-97, 333-335, 363-366, 400-403, t. 15 pars 2 s. 564. — Fragm.: De irregularitate w dzielele: Jodocus DAMHOVDER: Rerum criminalium praxes et tractatus... tributa in tomos duos... Francofurti 1587 t. 2 od s. 152.

2. Sermones... valde deservientes populo sed et clero utcumque docto eos digne legenti praedicanti aut audienti de tempore et de sanctis. Argentinae 1493 2° k. nlb. 19, 453. — Toż. Cz. 1-2. Argentinae 1494-1495 2° k. 1, 19, a-z_6, A-Z_8, Aa-Hh_8; k. 4, a-o_7 (k. nlb. obu części 477). — Toż. Cz. 1-2. Argentinae 1498 2° k. Aa-Cc_6, a-2_6, A-Z_8-Aa-Hh_8; k. 4, a-o_7. — Toż pod zm. tyt.: Sermones super Evangelia dominicalia et praecipua Sanctorum festa totius anni ad populum instruendum exquisitissimo vulgo Viridarium nuncupati. Opus multis in locis recognitum, mendis sublatis, notis marginalibus illustratum et ad concionatorum utilitatem denuo editum. Cz. 1-3. Coloniae 1618 apud Joannem Crithium 4° cz. 1 k. 3 s. 428, k. 8; Cz. 2 s. 375, k. 6; Cz. 3 s. 208, k. 4. — Tegoż cz. 3 wyd. 2. Coloniae Agrypinae 1614 apud Joannem Crithium 4° s. 208 k. nlb. 4.

3. De praecipuis Deiparae festivitatibus Sermones decem. Argentinae 1495 4°. — Toż. Coloniae 1613 apud J. Crithium 4°. Jako osobne druki wątpliwe, są może fragmentem Sermones de sanctis z wydań 1495 i 1613 r.

4. Fragm. polskiego kazania z rkpsu z poł. XV w. Wyd. W. A. MACIEJOWSKI: w: Piśmiennictwo polskie. T. 3 dod. W. 1852 s. 104-106. — Przedr. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 187-188.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 143-144 (pod hasłem Pszczółka), tamże literatura; ZWIERCAN M.: Mikołaj z Błonia. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 102-104, tamże literatura. — Ponadto: ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 206; TENŻE: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 215, 222, 225, 232-234, 237, 239, 241-243, 245-246; WOLNY J.: Z dziejów katechezy. Tamże, s. 202; TENŻE: Kaznodziejstwo. Tamże, s. 287, 290-291; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 153-156, 163-165.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mikołaj z Kamieńca (Goląmbek, Gołąbek) (†1522), dominikanin, komentator bulli Leona X.

Przed 1505 r. był kolejno przeorem w Łucku i w Kamieńcu Podolskim. Dopuścił się w obu konwentach wielu wykroczeń i zbiegł na Wołoszczyznę, za co ukarała go w 1505 r. zakonna kapituła 6-miesięcznym karcerem. Zmarł 26 II 1522 r. w Kamieńcu Podolskim.

Opublikował komentarz do bulli pap. Leona X o odpustach, zaznaczając w tytule swej rozprawki, że za zezwoleniem papieża odpustowe jałmużny będą szły na odnowienie twierdzy kamienieckiej.

I.

1. Expositio in Bullam... Leonis Papae X cum plenaria indulgentia una cum declaratione eiusdem pro instauratione castri Kamieniec. In regia civitate Cracovia 1516 per Florianum Unglerium 4°.

II.

Janociana. T. 1 s. 146; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 271; — Acta Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, T. 1. Ed. R.F. MADURA. Roma 1972 s. 158.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mikołaj z Koźla (przed 1390- po 1431), franciszkanin konw. autor kazań.

Pochodził z Koźla na Śląsku. W młodości wstąpił do zakonu francisz-

kanów w Głogówku, należącym do prowincji czesko-polskiej. Po święceniach kapłańskich popadł w zatarg z kustoszem klasztoru, co zmusiło go do odejścia na Morawy, gdzie korzystał z poparcia przełożonych swej prowincji. Od 1414 r. był spowiednikiem i kaznodzieją klarysek w Czesławiu, a następnie w Ołomuńcu, od 1421 r. zaś, był zakrystianem-liturgistą w Karniowie. Poza tym prowadził działalność misyjną, antyhusycką. Brał udział w kapitule prowincjalnej w Opolu w 1417 r. Po 17 latch wrócił na Śląsk w 1431 r. i osiadł na stałe w nowo założonym konwencie w rodzinnym Koźlu.

Pozostawił obszerny kodeks, w którym spisał zbiór swych kazań, rozważania obyczajowe, zapiski o współczesnych wydarzeniach, wskazania z różnych dziedzin życia oraz pieśni religijne i świeckie. Pisał po łacinie, czesku i po polsku. Narodowość Mikołaja stanowi kwestię sporną.

I.

1. Kazania, rozważania obyczajowe i notatki kronikarskie. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I 1 466.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 404-405, tamże literatura. — Ponadto: DENCKE L.: Nikolaus von Kosel. W: *Die deutsche Literatur des Mittelalters — Verfasserlexikon*. Hrgsb. von U. LANGOSCH. T. 3: 1943 kol. 602; LIGACZ R.: Uczeni Śląska Opolskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku. Opole 1964 s. 32-33; MAJCHRZAK J.: Kodeks Mikołaja z Koźla i zawarte w nim elementy folklorystyczno-muzyczne. *Sobótka*. R. 33: 1978 nr 1 s. 19-31.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj z Krakowa (ok. 1437-1505 lub 1506), cysters, kronikarz.

Pochodził zapewne z Krakowa z rodziny plebejskiej. W 15-tym roku życia wstąpił do klasztoru cystersów w Mogile pod Krakowem. O jego studiach nic nie wiadomo. Jako zakonnik odbył podróż po południowych Niemczech. W zakonie nie osiągnął ważniejszych stanowisk, U schyłku życia spisał najdawniejszą kronikę opactwa mogilskiego, korzystając z dokumentów klasztornych, których kopiariusz sporządził. Zmarł w końcu 1505 r. lub na początku 1506 r.

I.

1. Chronicon Monasterii Claratumbensis Ordinis Cisterciensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH*. T. 6: 1893 s. 433-480.

III.

Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego. Wyd. E. JANOTA, F. PIEKOSIŃSKI. Kr. 1865 Wstęp s. III; HOSZOWSKI K.: Obraz życia i zasług opatów mogilskich. Kr. 1867 według indeksu; FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. T. 2. Kr. 1900 s. 121-122 i passim. — Chronicon Monasterii Claratumbensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI w: *MPH*. T. 6. Wstęp s. 429-432.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj z Mirzyńca h. Bończa (†1475), kanonik płocki, kanonista.

Był synem Zdzisława z Mirzyńca (dziś Mierzeńca) k. Nowego Miasta na Mazowszu. W 1430 r. wpisał się na Wydział Nauk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej i uzyskał w 1434 r. bakalaureat, a w 1438 r. mistrzostwo artium. Potem podjął studia prawnicze w Rzymie i Bolonii, osiągając w 1443 r. licencjat prawa kanonicznego, w 1445 r. prawa cywilnego, a w 1466 r. stopień doktora dekretów. W 1445 r. został kanonikiem katedry płockiej i po powrocie do kraju w 1446 r. osiadł w Płocku, gdzie działał do końca życia. Od 1448 r. był wikariuszem gen. in

spiritualibus w Diecezji Płockiej i oficjałem. Dwukrotnie administrował diecezją jako wikariusz kapitulny: w 1463 r. po śmierci bpa P. Giżyckiego i w 1471 r. po zgonie bpa S. Gościęckiego. Odegrał aktywną rolę w inkorporacji lenna płockiego do Korony po wygaśnięciu książęcej linii płockiej. Brał udział w zjazdach państwowych w sprawie Mazowsza. Był także kanonikiem kolegiaty warszawskiej. Zmarł w 1475 r.

Mikołaj osiągnął wysoką kulturę prawniczą. W czasie studiów we Włoszech zgromadził szereg dzieł prawniczych, które przywiózł do Płocka. Do paru z nich opracował tzw. Tabulae, czyli szczegółowe skorowidze z notami. Działalność o charakterze naukowym prawniczym związaną z funkcją oficjała wykazał też, opracowując repertoria do dwóch dzieł prawniczych z księgozbioru kapitulnego i układając formularze do celów procesowych. Zbiór Mikołaja zaginął, wywieziony w 1940 r. przez Niemców.

I.

1. Tabula conciliorum et quaestionum diversorum legum doctorum. Powst. w 1444 r. w Rzymie. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku, sygn. 18/II.
2. Tabula ad Libellum de ordine iudiciorum Roffredi Beneventani. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku, sygn. 6/2, f. 202--215.
3. Tabula ad quaestiones determinatas per Rotam. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku, sygn. 40/4.
4. Repertorium titulorum Speculi iudicialis. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku, sygn. 21.
5. Repertorium ad Quaestiones Merculiares. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku, sygn. 27/3.
6. De modo et forma processu. (Wespół z PAWŁEM z GOŁYMINA, doktorem dekretów i kanonikiem płockim). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Płocku. Rkps zaginął.

III.

SZACHERSKA S.: Mikołaj z Mirzyńca. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 126-127, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj z Mościsk (Moscicensis, Mościcki) (1559-1632), dominikanin, moralista, pisarz ascetyczny.

Urodził się 5 VIII 1559 r. w Mościskach w rodzinie mieszczańskiej. W 1575 r. złożył śluby zakonne u dominikanów w Krakowie, gdzie również odbywał studia filozoficzno-teologiczne. Na dalszą naukę wyjechał w 1582 r. do Bolonii. Po powrocie do kraju był w latach 1587-1588 promotorem bractwa różańcowego przy klasztorze krakowskim, a w latach 1589-1593 pełnił obowiązki kaznodziei generalnego we Lwowie. W 1591 r. zdobył w studium dominikańskim w Krakowie stopień bakałarza, a w 1594 r. doktora teologii. W tym też roku udał się do Rzymu w sprawach zakonu.

Od 1594 r. wykładał Mikołaj teologię kazuistyczną w dominikańskim studium generalnym w Krakowie, w latach zaś 1596-1603 był jego regensem. W międzyczasie, w 1598 r., otrzymał nominację na przeora lwowskiego i wikariusza ruskiej prowincji, lecz nie doszło do objęcia tego stanowiska. Brał udział w założeniu klasztoru dominikanek w Sochaczewie i w Krakowie na Gródku. W tym ostatnim domu zakonnym był przez wiele lat kierownikiem duchownym. Od 1611 r. wykładał teologię moralną w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. Utrzymywał bliski kontakt z bpem krakowskim Marcinem Szyszkowskim.

Zainteresowania naukowe Mikołaja z Mościsk obracały się głównie

w kręgu filozofii, teologii moralnej i ascetyki. Wiele jego dzieł z tych dziedzin cieszyło się dużą popularnością w kraju i za granicą. Jako jeden z pierwszych teologów polskich opracował w języku narodowym traktaty z ascetyki na użytek osób duchownych i świeckich. Posługiwał się własnym tłumaczeniem Pisma św. Przyczynił się do rozwoju polskiego języka. Zmarł 6 VI 1632 r. w Krakowie.

I.

1. Elementa ad s. confessiones, non tantum sacerdotibus... necessaria, verum etiam omnibus poenitentibus... summe utilia. Cracoviae 1603 in Officina Andreae Petricovii 8° k. 5 s. 207. — Toż... editio secunda et correcta duodecim partibus comprehensa. Cracoviae 1603 in Officina Andr. Petricovii 12° k. nlb. 6, s. 280. — Toż. Coloniae Agrippinae 1610 sumptibus Burchardi Kuicki 12° k. nlb. 8, s. 268. — Toż. Coloniae Agrippinae 1619 sumptibus Conradi Burgenii Urselli, excudebat Barthol. Busch 12° s. 376. — Toż. W: S. Artis poenitentiariae tyrocinium. Cracoviae 1625 8° s. 205-416. — Toż. Cracoviae 1631 8° s. 203-418. — Toż. Coloniae 1671. — Toż. W: Theologia moralis... Pars 1. Cracoviae 1683 s. 1-200. — Toż. Pars 1. Cracoviae 1701 s. 194.

2. Examen approbandorum ad confessiones excipiendas et ad parochias obtinendas... traditum. Cracoviae 1621 2° k. nlb. 1, s. 40. — Toż. Cracoviae 1622 ex Typogr. Francisci Cezary 2° k. 4, s. 59. — Toż. Cracoviae b. r. apud Franciscum Caesarium 12° k. nlb. 12, s. 239. — Toż. W: S. Artis poenitentiariae tyrocinium. Cracoviae 1631 s. 308-416. — Toż. W: Theologia moralis. Cz. 2. Cracoviae 1683 s. 1-322. — Toż. W: Theologia moralis. Cz. 2. Cracoviae 1701 s. 157.

3. Infirmaria chrześcijańska... Przydała się do tego walna wojna duchowna. W Krakowie 1624 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 2, s. 92, k. 2. — Toż. W Krakowie 1626 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 6, s. 64, 24, 3. — Toż. W: Elementarzyk ćwiczenia duchownego. Częstochowa 1722 s. 337-604.

4. S. Artis poenitentiariae tyrocinium. Cui elementa ad s. confessiones alias edita, nunc vero accuratius correcta, sunt inserta. Cracoviae 1625 in Officina Andreae Petricovii 8° k. 7, s. 416, k. 3, 16. — Toż... inserta. Examen quoque approbandorum ad s. confessiones excipiendas annexum est. Cracoviae 1631 in Officina Andreae Petricovii 8° k. 12, s. 418, 1, 204. — Toż. w: Theologia moralis. Cz. 3. Cracoviae 1683 s. 204. — Toż. Cz. 3. Cracoviae 1701 s. 101.

5. Methodus seu modus examinandi ordinandorum. Cracoviae 1625 8°.

6. Appendix ad tyrocinium S. Artis Poenitentiariae. Cracoviae 1626 ex Officina Andreae Petricovii 12° k. 10. — Toż. Cracoviae 1631.

7. Elementarzyk ćwiczenia duchownego... W Krakowie 1626 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 6, s. 368. — Toż... powtóre na Jasnej Górze Częstochowskiej za dozwoleniem starszych przedrukowany 1722 4° k. 4, s. 612.

8. Nauka o świętych relikwiach i o odpustach. [Kraków 1626] Druk. F. Cezarego 4° k. nlb. 10. — Toż przy: Infirmaria chrześcijańska. W Krakowie 1626 w Druk. Franciszka Cezarego. — Toż. W: Elementarzyk ćwiczenia duchownego. Częstochowa 1722 s. 426-446.

9. Przydatek do Akademii. Sposób dobrego życia według porządku liter abecadła. B. m. r. 4° k. 4. — Toż przy: Infirmaria chrześcijańska. W Krakowie 1626. — Toż przy: Ars bene vivendi. W Krakowie 1627.

10. Ars bene vivendi, fortiter pugnandi, feliciter moriendi. W Krakowie 1627 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 4, s. 43.

11. Akademia pobożności z przydatkiem, nie tylko zakonnym osobom do doskonałości potrzebna ale i świeckim do zbawienia bardzo przygodna. W Krakowie 1628 drukował Walerian Piątkowski 4° k. nlb. 4, s. 606, 108. — Toż... rozdzielona na pięć classes, albo szkół... W Krakowie 1628 drukował Walerian Piątkowski 4° k. nlb. 3, s. 721. — Toż w Krakowie 1628 4° k. nlb. 3, s. 721. — Toż. W Krakowie 1629 k. nlb. 3, s. 613, 108. — Toż... a teraz powtóre na Jasnej Górze... przedrukowana. Częstochowa 1722 4° k. nlb. 3, s. 724. — Fragm. wyd. K. GÓRSKI. W: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 161-165.

12. Reliquiae authenticae quae asservantur et colluntur in Ecclesia parochiali S. Joannis Baptistae civitatis Moscicensis. B. m. 1630 2° k. nlb. 2.

13. Supplementum theologiae moralis... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 8° k. 7, s. 94, 1. — Toż przy: Theologia moralis. Cracoviae 1683. — Toż. Cracoviae 1701.

14. De studio meditationis. Wyd. Ferdynad OHM JANUSZOWSKI w: Specu-

lum parvum religiosorum. Cracoviae 1689 Typis Schedelianis 12° s. 231-257.

15. Przekł.: Reguła św. Augustyna i Konstytucja dominikanek i norbertanek. W Krakowie 1616 4° k. nlb. 4, s. 12, 112. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 4, s. 10, 128. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 4, s. 13, 296.

16. Wyd. zbior.: Theologia moralis... in tres libros distincta... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 8° k. nlb. 20, s. 200, 322, 204. Na końcu: Supplementum theologiae moralis... sub tractatu de matrimonio propositum, s. 95. — Toż pt. Santissimae Trinitati... theologia moralis... in tres libros distincta... Cracoviae 1701 Typis Nicolai Alexandri Schedel 4° k. 4, s. 94, 157, 101, 52, k. 14.

II.

1. Institutionum logicarum libri septem... Cracoviae 1606 ex Officina Andreae Petricovii 8° k. nlb. 2, s. 157. — Toż. Coloniae Agripinae 1614 apud Joannem Crithium 8° k. 1, s. 160. — Toż. Coloniae 1625 Typis Petri Hennigii 8°.

2. Rudimenta logices doctissime simul et clarissime collecta, sive institutiones logicae libri VII. Cracoviae 1606 8°. — Toż. Coloniae Agrip. 1614 8°. — Toż. Cracoviae 1625 12° s. 284. — Toż. Coloniae 1625 in Officina Petri Hennigii 8°. — Toż. pt. Elementa logices in septem partes distincta. Cracoviae 1625 ex Officina Francisci Caesarii 12° s. 284. — Toż. Cracoviae 1650 apud L. Kupisz 23° k. nlb. 5, s. 243, tabl. 4. — Toż. Coloniae 1671.

3. Medytacje albo rozmyślania o śmierci, sądzie Bożym, czyścu, piekle i mękach jego. Wyd. Jan JANUSZOWSKI w: Nauka dobrego i szczęśliwego umierania. W Krakowie 1675 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° s. 233-258.

4. O święcie nauka i medytacja. Wyd. Jan JANUSZOWSKI w: Nauka umierania chrześcijańskiego. W Wilnie 1695 w Druk. Akad. S.J. 4° s. 120-164.

5. A. D. 1630 — amoris ergo in patriam, pro Dei gloriam etc. ss. reliquias magna industria et conatu conquisitas in lipsanotheca recondidit; Conclave. Księga polska na rekolekcje; Elementa ad universam Aristoteleam speculativam philosophiam; Lectiones casuum conscientiae quas publice magna auditorum frequentia in conventu suo Cracoviensi praelegebat; Rudimenta christianae perfectionis; Summa D. Thomae theologica forma syllogistica exhibita et concreata; Tabula sacramentorum, irregularitatum, censurarum doctrinam continentes. Rkpsy zaginione. Wiad. podali: J. QUÉTIF: Scriptores Ordinis Praedicatorum. T. 2. Paryż 1721 s. 546; S. BARĄCZ: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 208-210; K. ESTREICHER. T. 22 s. 582-584; S. ZIEMSKI: Mikołaj z Mościsk. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 273.

III.

KOWALSKI J.: Mikołaj z Mościsk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 128-130, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 544-545, tamże literatura. — Ponadto: ZIEMSKI S.: Mikołaj z Mościsk. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 273; GRENIUK F.: Tomasz Młodzianowski teolog-moralista. Lubl. 1974 s. 16, 18, 129, 130, 131, 167, 195, 201, 230; BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 281-283, 288, 289, 296, 297, 303, 304; GÓRSKI K.: Teologia ascetycznomistyczna (wiek XVI--XVIII). Tamże, s. 433, 438-440; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 220, 221, 264, 271, 272; KOWALSKI J.: Życie, działalność i spuścizna pisarska dominikanina Mikołaja z Mościsk (1559-1632). *Częst. Stud. Teol.* R. 4: 1976 s. 147-164; STARNAWSKI J.: Pisarze Ziemi Przemyskiej w dawnej Polsce i wkład ich w rozwój literatury polskiej. *Rocz. Przemys.* T. 17/18: 1976/77 s. 68.

Bp Edward Ozorowski

Mikołaj z Pyzdr (Pyser) (†1424), członek kilku kapituł, profesor Uniw. w Pradze i Krakowie, autor statutów synodalnych.

Był synem Mikołaja ze Sługocinka pod Pyzdrami, prawdopodobnie drobnego szlachcica. Studiował na Wydziale Sztuk Wyzwolonych Uniw. w Pradze, zdobywając w 1383 r. bakalaureat, a w 1386 r. mistrzostwo. Następnie wpisał się na praski Wydział Prawa, którego jednak nie ukończył. Wykładał w Pradze na Wydziale Artium i równocześnie studiował teologię. Bakałarzem-kursorem teologii został ok. 1395 r. Po reaktywowaniu Akademii Krakowskiej w 1400 r. podjął w niej pracę jako członek komisji ustanawiającej statuty odnowionej uczelni i równocześnie kontynuował tu studia teologiczne pod kierunkiem J. Isnera.

Jeszcze w 1406 r. jako rektor Akademii był bakałarzem teologii, ale w roku następnym wystąpił już z tytułem doktorskim i zajmował katedrę teologii. Cieszył się autorytetem jako jeden z założycieli Akademii Krakowskiej, oddany zawsze jej sprawom, należący do pierwszego składu promowanych w niej profesorów teologii. Wykształcił szereg wybitnych teologów. Z wykładów teologii zrezygnował dopiero u schyłku życia na skutek chorób i coraz liczniejszych zajęć organizacyjno-kościelnych, które powierzali mu doceniający go biskupi.

Z godności kościelnych otrzymał w 1389 r. jako wikariusz wieczysty katedry poznańskiej prowizję papieską na kanonię katedralną we Wrocławiu, przynajmniej od 1400 r. był archidiakonem sandomierskim, a później także kanonikiem poznańskim. Zastępował wiele razy oficjała krakowskiego, a później także poznańskiego. Brał udział w pracy synodów. Jest autorem projektu najdawniejszych ze znanych statutów synodalnych Diec. Poznańskiej. Prawdopodobnie brał udział w redagowaniu statutów synodalnych prymasa Mikołaja Trąby z 1420 r. Poza tym dorobek naukowy Mikołaja nie jest znany, może z powodu zaginięcia jego biblioteki, przekazanej kolegium wikariuszy kolegiaty sandomierskiej. Przypisywany mu często komentarz „Expositio super Psalterium" (rkps Bibl. Kanoników Reg. Laterańskich w Krakowie, sygn. 14a), to skopiowane dlań dzieło Konrada z Soltau. Zmarł w lutym 1424 r. przypuszczalnie w Poznaniu.

I.

1. Statuty synodalne Diecezji Poznańskiej. Powst. ok. 1414 r. Wyd. J. SAWICKI: Najdawniejsze statuty synodalne poznańskie z rękopisu BOZ 63. *Stud. Źródłozn.* T. 1: 1957 s. 200-203.

III.

KOWALCZYK M.: Mikołaj z Pyzdr: W: *Pol. słow. niogr.* T. 21 s. 135-136, tamże literatura. — Ponadto: MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 186; MARKOWSKI M.: Mikołaj z Pyzdr. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 273; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 427; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 116.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Mikołaj ze Skalbmierza (Skarbimirius) (†1654), bernardyn, pierwszy historyk Kalwarii Zebrzydowskiej.

Nic nie wiemy o jego młodości. Przed 1630 r. był w zakonie bernardynów lektorem teologii moralnej oraz członkiem zarządu zakonnej prowincji. W latach 1630-1634 sprawował urząd gwardiana w Kalwarii Zebrzydowskiej. Był twórcą nabożeństwa kalwaryjskiego, tzw. dróżek P. Jezusa i Matki Boskiej. 20 ostatnich lat życia spędził w konwencie kalwaryjskim, w tym szereg lat na stanowisku lektora. Był autorem najstarszej drukowanej historii konwentu kalwaryjskiego i złączonej z nim „kalwarii".

I.

1. Kalwaria albo krótka historia o fundacji miejsca i ojców bernardynów zakonu ś. Franciszka i także o drogach bolesnych Chrystusa Pana.. na kształt miejsc świętych jerozolimskich na gruncie Zebrzydowskim pokazana. Kraków 1632 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 8° s. 288.

II.

1. Viarum compassionis, funeris et assumptionis Gloriosissimae Virginis Mariae propriis stationibus in Montibus Calvariae Zebrzydovicensis distinctarum remonstratio... Cracoviae 1630 Typis Matthaei Andreoviensis 16° k. nlb. 15, s. 275, k. nlb. 2.

2. Drogi trojakiej spółcierpienia, po-

grzebu i wniebowzięcia Błogosławionej Panny Marii nowa pamiątka. Kraków 1633 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 8° k. nlb. 7, s. 224, k. nlb. 4.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 207, 291; WYCZAWSKI H.E.: Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej. Kr. 1947 s. 183, 192-194, 229.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mikołaj z Szadka (Procopiades, Schadkovius), (1489-1564), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, historyk.

Urodził się w 1489 r. w Szadku jako syn Prokopa (stąd Procopiades). Początkowo uczył się w Poznaniu, następnie w Głogowie na Śląsku, a w półroczu zimowym 1505/5 rozpoczął naukę w Akademii Krakowskiej. Dzięki kolejnym dobrodziejom: Stanisławowi Zaborowskiemu kustoszowi Skarbca Kor., Janowi ze Stopnicy i Maciejowi z Miechowa profesorom Akademii mógł w 1512 r. ukończyć studia mistrzostwem filozofii i rozpocząć wykłady, do 1515 r. jako docent, potem kolega mniejszy. Wykładał matematykę, astronomię i z predylekcją astrologię. Od 1519 r. był kustoszem biblioteki Kolegium Większego i wiele dla niej zdziałał. Gromadził też własny doborowy księgozbiór. W 1534 r. przeniósł się na Wydział Teologiczny, na którym już w 1532 r. uzyskał bakalaureat, a niedługo doktorat. Wszedł do kapituły kolegiackiej św. Floriana, a w 1553 r. został kanonikiem katedry wawelskiej. W latach 1548-1561 był 9-krotnie rektorem Akademii i długoletnim prokuratorem majątku Akademii i kolegiaty św. Floriana.

Zasłynął w kraju i za granicą z ogłaszanych systematycznie w latach 1519-1532 kalendarzy i prognostyków astrologicznych. Stosowany przezeń układ treści kalendarza utrzymał się do 2 poł. XIX w. Dla nauki ma znaczenie prowadzony przezeń dziennik zdarzeń z lat 1556-1564 (dotąd niewydany) oraz krótkie biografie profesorów i pisarzy, przewyższające „rzetelnością faktograficzną i celnością charakterystyki" życiorysy w późniejszym o 100 lat „Hacatontas" Sz. Starowolskiego. Zmarł w Krakowie 22 XII 1564 r.

I.

1. Dziennik zdarzeń z lat 1556-1564, pisany na druku C. LEOVITIUSA: Ephemeridum novum opus 1556-1606. Augsburg 1557. (Cim. Bibl. Jag., 8420).

2. Biografie profesorów i zapiski kronikarskie w rkpsie Arch. Uniw. Jag., sygn. 69 i w rkpsie Bibl. Jag., sygn. 5359.

II.

1. Prognosticon iudiciale futurorum eventuum anno Domini 1519... Cracoviae b. r. per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 7.

2. Prognosticon accidentium ex syderali dispositione anni Domini 1520... Cracoviae 1519 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.

3. Judicium astronomicum... pro anno 1521. [Cracoviae] b. r. per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.

4. Judicium astronomicum... pro anno Christi 1521. Cracoviae b. r. per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8. Wyd. różne od poprzedniego, inna czcionka.

5. Judicium astronomicum... ad annum Domini 1522... Cracoviae 1522 per Joannem Haller 4° k. nlb. 6.

6. Judicium astronomicum... ad annum Domini 1523... Cracoviae [1523] per Florianum 8° k. 16.

7. Judicium astronomicum... ad annum Domini 1524... Cracoviae 1524 in Edibus Joannis Haller 4° k. nlb. 8.

8. Judicium astronomicum... ad annum Domini 1524... Cracoviae 1524 in Aedibus Joannis Haller 4° k. nlb. 8.

9. Judicium astrologicum anni 1525... (Cracoviae 1524 per Hieronymum Vietorem) 4° k. nlb. 8.

10. Judicium astronomicum coniunctionis minoris Saturni et Jovis... Cracoviae 1524 in Aedibus Joannis Haller 4° k. nlb. 8.

11. Judicium astrologicum... anni 1525...

Cracoviae 1525 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.
12. Naznamionowanie dzienne miesiąców nowych pełnych a przytym czasów dobrych ku krwie wypuszczeniu, baniek, lekarstwa, szczepienia i siania... lata od narodzenia Jezu Krysta Syna Bożego 1525 poczytając. B. m. r. 2° k. 1.
13. Ephemerides super annum 1525. [Cracoviae] b. r. in Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 16.
14. Judicium Cracoviense astronomicum... super annum Domini 1526. Cracoviae b. r. apud Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 16.
15. Judicium astronomicum ad annum Domini 1527... Cracoviae [1527] per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.
16. Almanach auf das Jahr 1527. [Cracoviae] b. r. [H. Vietor] 2° tabl.
17. Judicium astrologicum... ad annum Domini 1528. Cracoviae 1528 per Jeronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.
18. Judicium astrologicum... ad annum 1528. Cracoviae b. r. per Mathiam Scharffenberger 4° k. nlb. 8.
19. Wyslowyenye znakow nyebyeskych... na rok lata Bożego 1528 słożone. W Krakowie [1528] przez Hieronyma Vietora 8° k. 8.
20. Judicium astrologicum... ad annum gratiae 1529. Cracoviae b. r. per Mathiam Scharffenberger 4° k. nlb. 8.
21. Judicium astrologicum... ad annum gratiae 1529. Cracoviae b. r. per Hieronymum Vietorem 4°. Wyd. inne od poprzedniego.
22. Judicium astrologicum... ad annum Domini 1530... Cracoviae 1529 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8.
23. Judicium astrologicum... ad annum Domini 1531... [Cracoviae 1530] Mathias Scharffenbergius 4° k. nlb. 8.
24. Ephemerides ad a. 1531. [Cracoviae] b. r. [Marcus Scharffenberger] 32° s. 70.
25. Judicium et significatio Comete visi anno Domini 1531... Cracoviae 1531 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 9.
26. Prognostyka krakowska. B. m. r. [Cracoviae 1532] 4° k. nlb. 5. Przeróbka Judicium et significatio z 1531 r. (poz. 25).
27. Practica deütsch... auf das 1531 Jar practicyrt durch Franciscum MÜMERN BACCA verdeutscht... Crakaw 1531 durch Mathiam Scharffenbergk 4° k. nlb. 7.
28. Judicium astrologicum... ad annum Domini 1532... Cracoviae 1532 per Mathiam Scharffenbergium 4° k. nlb. 8.
29. Wyd.: *Parvus cathechismus catholicorum*. Cracoviae 1560 Lazarus Andreae excudebat 8° k. nlb. 28.

III.

BARYCZ H.: Mikołaj z Szadka. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 138-140, tamże literatura. — Ponadto: LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.*, s. 141, 155, 178, 216, 224, 234, 239, 244, 249.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mikołaj z Wilkowiecka (Wilkowiecki) h. Topór (ok. 1524-1601), paulin, liturgista.

Urodził się w Wilkowiecku pod Częstochową ok. 1524 r. jako syn Jana i otrzymał na chrzcie imię Feliksa. Ojciec Jan był najprawdopodobniej przedstawicielem rodu Nekandów Trepków, współdziedzicem Wilkowiecka i pisał się z „Wilkowiecka" lub „Wilkowiecki". W 1538 r. Feliks rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Kiedy je ukończył i kiedy wstąpił do zakonu paulinów, nie wiadomo. W zakonie nosił imię Mikołaj. Spotykamy go dopiero w 1563 r. na urzędzie kaznodziei w krakowskim klasztorze na Skałce, a od 1566 r. na tymże stanowisku na Jasnej Górze. Z okresu tego pozostały po nim rękopiśmienne zbiory kazań i polski przekład łacińskiej historii częstochowskiego obrazu M.B. pióra P. Rydzyńskiego.

W 1575 r. bawił Mikołaj w Rzymie w sprawach swego zakonu. Czy wówczas był równocześnie przeorem klasztoru paulinów S. Stefano Rotondo, czy dopiero przed śmiercią, trudno orzec. W 1577 r. został wykładowcą na świeżo zorganizowanym studium zakonnym na Jasnej Górze. W tym też czasie powstały jego przekłady żywotów św. Anny i św. Stanisława oraz „Flores sermonum". W 1579 r. został Mikołaj

przeorem konwentu na Jasnej Górze, a niebawem w 1580 r. prowincjałem. Ok. 1581/2 r. napisał „Historię o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim", dzięki której wszedł do historii literatury polskiej. Po prowincjalstwie znowu zajmował się kaznodziejstwem. W 1586 r. wydał skrót pozostającej w rękopisie pracy o Mszy św. Duże zasługi położył przez nabywanie książek do zakonnych bibliotek na Skałce i na Jasnej Górze. Zmarł 15 III 1601 r. w Wieluniu.

Warto zaznaczyć, że „Historia o chwalebnym Zmartwychwstaniu" Mikołaja z Wilkowiecka była wystawiana jeszcze w ostatnich latach: w Teatrze Nowym w Łodzi (1961), w Teatrze Narodowym w Warszawie (1962) oraz na przedstwieniach wyjazdowych w różnych miastach Polski i za granicą (1962-1968).

I.

1. Przekł.: P. RYDZYŃSKI: Historyja o obrazie w Częstochowie Panny Maryjej i o cudach rozmaitych wielebnej Tablice. B. m. r. [Kraków 1568 M. Szarffenberger] 8° k. 19.

2. Przekł.: J. DŁUGOSZ: Historia o S. Stanisławie biskupie krakowskim... krótko zebrana i opisana... W Krakowie 1585 w Druk. Stanisława Szarffenberga 4° k. nlb. 36.

3. O Mszy świętej opisanie i o tajemnicach przedniejszych ceremonii ku niej należących... W Krakowie 1586 w Druk. Stanisława Szarffenberga 8° k. nlb. 46. Skrót obszerniejszego dzieła: Interpraetacio Missae ex variis autoribus facta per... Rkps Bibl. Paulinów w Częst., sygn. I. 3. R. 616 s. 75-242. — Fragm. przedr. P. SCZANIECKI: Służba boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 112.

II.

1. Przekł.: Historia o Świętej Annie... W Krakowie 1577 u Stanisława Szarffenberga 8° k. 20.

2. Flores sermonum in Evangelia dominicalia post festum Sanctissimae Trinitatis Ecclesiae Catholicae usurpata... Cracoviae 1579 impressum per Mat. Garivolium 8° k. nlb. 7, 355, nlb. 16.

3. Historia o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim ze czterech S. Ewangelistów zebrana a wirszykami spisana. [Kraków ok. 1580 u Szarffenbergera] 8° k. nlb. 43. (Gruntownie przerob. prawdopodobnie przez Jana DACHNOWSKIEGO). — Toż pt. Żywa historia o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim... W Krakowie 1631 w Druk. Marcina Filipowskiego 8° k. A-C$_3$ — Toż pt. Historia o Pańskim chwalebnym Zmartwychwstaniu na sławnym Dialogu prout vulgo dicitur Częstochowskim uczyniona. [Warszawa] 1757 4° k. 4, s. 46. (Przerob. z zjadliwą przedmową do paulinów, autorstwa podobno J. MAŁACHOWSKIEGO). — Toż pt. Dialog częstochowski czyli Historia o Zmartwychwstaniu Pańskim. B. m. r. [Warszawa ok. 1770] W. Mitzler 4° (druk nieznany). — Toż. Wyd. z pierwodruku S. WINDAKIEWICZ. Kr. 1893 Bibl. Pis. Pol. Nr 25. — Toż. Wyd. J. LEWAŃSKI w: Dramaty staropolskie. Antologia. T. 2. W. 1959 s. 285-354. — Historya o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim na sławnym dyalogu częstochowskim uczyniona. Septies ab autore exhibita semper placuit. Powst. koniec XVII w. Rkps (kopia) Bibl. Uniw. Warsz., sygn. k. 1-25. — Adaptacja ukraińska: M. VOZNJAK: Znadivky do ukrains'koj dramy. *Zapysky Nauk. Tov. im. ŠEVČENKA*. R. 1927 t. 146.

4. Expositio Decalogi. Rkps Bibl. Paulinów w Częst., sygn. I. 4. R. 120, ss. 350.

5. Expositio orationis Dominicae. Rkps Bibl. Paulinów w Częst., sygn. I. 3. R. 616.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 390-392, tamże literatura; KRZYŻANOWSKI J.: Mikołaj z Wilkowiecka. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 150-151, tamże literatura. (Nowe szczegóły biograficzne ustalił cytowany przez autora J. ZWIĄZEK: Mikołaj z Wilkowiecka i jego działalność kaznodziejsko-literacka. W: *Studia historyczne*. T. 1. Lub. 1968 s. 27-36). — Ponadto: JOUGAN A.: Homilie polskie od czasów najdawniejszych po dobę obecną. Lw. 1902 s. 110-111; SCZANIECKI P.: Służba boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 160, 177; Seria 2. P. 1966 s. 163-172; STARNAWSKI J.: Nurt katolicki w literaturze polskiej. W: *Księga tysiąclecia*. T. 2 s. 185; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 541-542; TENŻE: Mikołaj z Wilkowiecka. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 592.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mikołajewicz Stefan Stehno (XVIII w.), ksiądz ormiański, teolog moralista i polemista.

Był licencjatem teologii, który zyskał w Papieskim Kolegium Lwowskim. Nieznana jest jego działalność.

I.

1. *Synopsis theologiae christianae dogmatico-moralis brevissimis quaestiunculis praenecessariis, adaequatisque resolutionibus constans, opera atque lucubratione... in lucem prodiens*. Berdiczoviae 1772 Typ. Fortalitii B. V. Mariae 8° k. nlb. 2, s. 147 i k. nlb. 5.

2. Krótkie i jasne dowody na zniesienie z gruntu wszystkich luterskich i innych jakichkolwiek heretyckich błędów przez... Berdyczów 1774 Druk. Karmel. Fort. N.M.P. 8° k. nlb. 2 s. 80.

III.

BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 198-200; BAJDA J.: Początki teologii kazuistycznej w Europie i w Polsce. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 292.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mikoszewski Karol, krypt.: X. Syxtus, (1832-1886), wikariusz parafii św. Aleksandra w Warszawie, działacz emigracyjny, tłumacz, autor pamiętników.

Urodził się 18 I 1832 r. w Warszawie jako syn Kazimierza i Teodory Prokopowicz. Kształcił się w Żurominię i w Mławie. W 1849 r. wstąpił do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie, skąd skierowano go na studia do Akademii Duchownej w Warszawie, którą ukończył w 1855 r. stopniem kandydata teologii; święcenia kapłańskie przyjął w 1855 r. Początkowo nauczał religii w szkole powiatowej, a od 1857 r. był wikariuszem w parafii św. Aleksandra w Warszawie. W 1862 r. był krótko uwięziony w cytadeli, a po zwolnieniu związał się ściśle z ruchem narodowym; konspiracyjnie redagował w latach 1862-1864 „Głos kapłana polskiego", na łamach którego zwalczał pojednawcze stanowisko metropolity Z. Sz. Felińskiego. W 1863 r. został proboszczem w Żelaznej, ale pozostał w Warszawie i wszedł jako naczelnik sekcji duchownej do Centralnego Komitetu Narodowego. W jego też mieszkaniu przy kościele św. Aleksandra podjęto decyzję wybuchu powstania styczniowego.

Dnia 22 I 1863 r. wraz z innymi członkami rządu narodowego opuścił Warszawę, by wziąć udział w pracach rządu w czasie powstania styczniowego. W 1863 r. na polecenie rządu narodowego udał się przez Galicję i Wiedeń nie do Rzymu, ale do Belgii, a następnie do Paryża, gdzie w 1864 r. założył „Towarzystwo Bratniej Pomocy Kapłanów Polskich", którego został prezesem. Od 1864 r. wspólnie z M. Gralewskim wydawał w Szwajcarii pismo dla ludu „Braterstwo". Wydalony z Francji przez policję udał się do Hiszpanii, Portugalii, a następnie do Ameryki Południowej i Stanów Zjednoczonych. W 1868 r. powrócił do Paryża, a stąd wyjechał do Rzymu, w 1869 r. zaś do Szwajcarii. Po 1871 r. zaczął propagować wspólnotę słowiańską i pojednanie Polski z Rosją. W 1873 r. powrócił do Polski, ale aresztowany przez władze rosyjskie, został zesłany do Ostroroga gubernii woroneskiej. W 1885 r. uzyskał uwolnienie warunkowo, że opuści Rosję. W 1886 r. przybył do Krakowa, a następnie na Węgry, gdzie w Budapeszcie pracował jako kapelan tamtejszej Polonii. Zmarł w Budapeszcie 3 X 1886 r. i tam został pochowany.

I.

1. Przekł.: O boskości spowiedzi, z przykładami historycznymi... Przekł. z franc.... W. 1862. Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XVI, 157.
2. La réforme de l'Église comme une source de la paix du monde par... Genéve 1869 Druk. Pfeffer et Puly 8° s. 16.
3. Pamiętniki moje od początku ruchu polskiego w r. 1862 aż do wyjazdu z kraju na emigrację w końcu 1863 r. Rkps w zbiorach J. Jarzębowskiego w Fawley Court w Wielkiej Brytanii.

II.

1. Współred.: *Głos Kapłana Polskiego.* R. 1862 — R. 1864.
2. Słowo narodu polskiego do ks. Z. Sz. Felińskiego. *Głos Kapłana Polskiego.* R. 1: 1862 nr 1.
3. Kazania o pijaństwie. W. 1863 Druk. A. Nowoleckiego 8° s. 135.
4. Appel des prètres Polonais an Vénérable Clergé catholique universal. Paris le 29 juin 1864. Paris 1864 Druk. de Pillet 8° s. 4.
5. Współred. *Braterstwo.* Pismo dla ludu. Bendlikon. R. 1864 — R. 1865.
6. Odpowiedź na artykuły umieszczone w *Głosie Wolnym* (Nr 179 z 20 czerwca 1868) i *Niepodległości* (Nr 70 z d. 10 lipca 1868). Paryż 1868 Druk. Braci Rouge 8° s. 21.
7. Sprawozdanie z funduszów zebranych przez... i ich użycia. Paryż 1868 Druk. Braci Rouge, Dunon i Fresné 8° s. 7.
8. Władza duchowna i wolność myślenia. Rzecz na czasie do rozwagi. Zurych 1871 8°. Druk nieosiągalny.
9. La Pologne et la Russie dans la Slavie, par... Genéve 1872 Druk. Pfeffer et Puly 8° s. 23. — Toż w j. pol.: Polska i Rosja w Słowiańszczyźnie. Genewa 1872 Druk. Calliera w Poznaniu 8° s. 24.

III.

BENDER R.: Mikoszewski Karol. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 165-166, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Chrześcijanie w polskich ruchach demokratycznych XIX stulecia. W. 1975 według indeksu; WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński. W. 1975 s. 179, 185. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1855-1864.

Ks. Bolesław Kumor

Mikulski Szczepan (Stefan) (XVIII w.), kanonik archikatedralny lwowski, kaznodzieja.

Wywodził się z Mikulic. Był doktorem obojga praw. W 1747 r. jako kanonik kapitulny był penitencjarzem w katedrze lwowskiej i proboszczem zubrzeckim. Posiadał także tytuł protonotariusza ap. W 1759 r. był już archidiakonem kapituły lwowskiej oraz kustoszem kolegiaty w Stanisławowie, proboszczem w Kołomyi i w Busku. W Busku jego staraniem został wybudowany nowy kościół, który poświęcił arcybp W. H. Sierakowski w 1780 r. W 1759 r. po powołaniu arcybpa lwowskiego W. A. Łubieńskiego na prymasostwo, zarządzał Archidiec. Lwowską jako administrator generalny. Po objęciu Archidiecezji przez W. H. Sierakowskiego został oficjałem generalnym (1760). W lipcu 1759 r. zorganizował dysputę publiczną w katedrze lwowskiej pomiędzy „Contra-Talmudystami" i „Talmudystami" czyli teologami katolickimi i rabinami żydowskimi, na której otwarciu wygłosił płomienną mowę. Zmarł po 1780 r.

I.

1. Konkluzja, gdy z Marii, sama niewinność Jezus rodzi się, nieomylnie, bez winy grzechu pierworodnego jest poczęta w dyskursie kaznodziejskim na honor Niepokalanego Najśw. Marii Poczęcia w katedrze lwowskiej r. g. latino uniti wydana... przez... W Lwowie 1748 Druk. Soc. Jesu 2° k. nlb. 24, tabl. 1. Kazanie posiada głęboką treść teologiczną.

II.

1. Kazanie o przeniesieniu obrazu Najśw. Marii Panny do kościoła katedralnego lwowskiego,... przez... miane. Lwów 1767 4°.

III.

ESTREICHER. T. 12 s. 176; T. 18 s. 521; T. 22 s. 385; T. 24 s. 276; T. 26 s. 519. — MALINOWSKI L.: O publicznych

dysputach contra talmudystów z talmudystami, które się odprawiały w kościele archikatedralnym lwowskim roku 1759 za prezydencji... Szczepana z Mikulic Mikulskiego, administratora lwowskiego generalnego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3889, k. 77-89.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mikułowski Adam (1709- po 1773), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 1 III 1709 r., był synem Benedykta i Katarzyny z Laskowskich. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1724 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1724-1726), studium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1726--1727), filozofię studiował w Ostrogu (1727-1730), teologię w Lublinie (1734-1738), gdzie też w 1737 r. przyjął święcenia kapłańskie. W szkołach jezuickich nauczał różnych przedmiotów humanistycznych (1730--1734, 1740-1743), oraz filozofii w Sandomierzu (1743-1745) i Ostrogu (1745-1748), a teologii w Poznaniu (1748-1749) i Lublinie (1749-1755). Był następnie rektorem Collegium Nobilium w Ostrogu (1758-1762), rektorem kolegium w Stanisławowie (1762-1765). Kasata zakonu zastała go w Sandomierzu, gdzie przebywał od 1767 r. jako duchowny kolegium jezuickiego. Losy jego po 1773 r. nie są znane.

I.

1. Tractatus de Angelis... In Collegio Lublinensi SJ, 1752-1753. Tractatus de beatitudine et actibus humanis... In Collegio Lublinensi SJ, 1752-1753. Rkpsy Bibl. Teol. Bobolanum w W., sygn. 35 oraz w Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 390.

2. Tractatus de gratia divina... In Collegio Lublinensi SJ, 1753-1754. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w W., sygn. 37.

3. Tractatus de virtutibus... In Collegio Lublinensi SJ, 1754-1755. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w W., sygn. 33.

II.

1. Listy: List do A. Niewęgłowskiego, b. r. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schn. 1424. — List do A. Saganowskiego z 1763. Rkps w Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schn. 1424.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 411; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici w Stanisławowie. Szkic historyczny. Nowy Sącz 1896 s. 63, 70; TENŻE: Jezuici. T. 4 s. 798, 799, 801, 1089, 1700. — ARSJ., Pol. 25-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1724--1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Miłuński Maciej (1646-1719), jezuita, kanonista.

Urodził się 23 II 1646 r. na Mazowszu. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VI 1665 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1665-1667), filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1669-1672), teologię tamże (1673-1677). Nauczał w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych (1667-1678) oraz filozofii (Połock, 1681-1684) i teologii scholastycznej i pozytywnej w Warszawie (1685-1689) oraz teologii i prawa kanonicznego w Wilnie (1689-1690). Piastował urząd rektora w Krożach (1690-1693), Pińsku (1696-1699), Nieświeżu (1709-1712), regensa Seminarium Papieskiego w Wilnie (1694-1696) oraz prepozyta domu profesów w Wilnie (1702--1706) i instruktora trzeciej probacji w Nieświeżu (1707-1709). Od 1712 r. przebywał w Wilnie na stanowisku duchownego kolegium i tam też zmarł 16 VIII 1719 r.

I.

1. Explanationes iuris ecclesiastici canonico-morales in librum IV Decretalium de sponsalibus et matrimoniis... Vilnae 1705 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 4, s. 322.

2. Tractatus theologicus de Verbo Incarnato in III partem D. Thomae in Collegio Varsaviensi SJ, 1688. Rkps ATJ Kr., sygn. 138.

II.

1. Discursus ascetici de regia via S.

Ignatii Fundatoris Societ. Jesu, et de Sapientiae Domo; in duas partes distributi... Vilnae 1713 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 2, s. 176, k. nlb. 5.

III.

KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 151, 225; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 276 BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1103; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 84; T. 2 s. 653; T. 3 s. 262; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 206-207, 326; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 185. — AR SJ. Lit. 13-23 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1717); Lit. 56-67 (katalogi roczne z lat 1665-1719); Lit. 63 f. 125 (nekrolog); ATJ Kr., sygn. 1536 s. 557-558, 989 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ); Bibl. KUL, rkps 335 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Minasiewicz Florian (1760-1820), kanonik kapituły lwowskiej ob. orm., później prałat kapituły lwowskiej, ob. łac., autor dysertacji biblijnych.

Urodził się w 1760 r. w rodzinie Ormian polskich w dawnej Małopolsce wschodniej. Studia teologiczne ukończył w Seminarium Generalnym we Lwowie i w 1785 r. otrzymał święcenia kapłańskie w ob. orm. W tymże roku uzyskał doktorat teologii na Uniw. Lwowskim. W 1791 r. został kanonikiem kapituły lwowskiej ob. orm., ale w 1798 r. przeszedł na obrządek łaciński i przed 1808 r. został prałatem scholastykiem kapituły lwowskiej ob. łac., asesorem konsystorza metropolitalnego oraz inspektorem i generalnym wizytatorem szkół normalnych w całej Galicji. Przed 1815 r. został dyrektorem gimnazjum we Lwowie i administratorem dóbr mensy arcybiskupstwa lwowskiego ob. łac. W 1818 r. otrzymał nominację na radcę cesarskiego. Zmarł we Lwowie w 1820 r.

I.

1. Tentamen publicum ex utraque S. Hermeneuticae Veteris Testamenti institutionum parte, quod... in palatio Universitatis a. D. 1784... mense Novembri subiit... [Lwów] 1784 8° k. nlb. nlb. 9.

2. Assertiones ex theologiae dogmaticae... tractatu de Deo uno, et tractatu de Deo trino selectae in Academia Leopoliensi... 1784... susceperunt: R. Joannes Potoczki, R.D. Florianus Minasiewicz, R.D. Christoph. Manugiewicz, R.D. Antonius Krzysztofowicz... Leopoli 1784 Druk. Josephae Piller 8° k. nlb. 8.

3. Positiones ex Hermeneutica tam Veteris, quam Novi Testamenti et patrologia ac historia litteraria, quas in palatio Leopolitanae Universitatis... propugnandas suscepit... die 31 VIII 1785. [Leopoli] 1785 Druk. Viduae Piller 8° s. 22, 63.

III.

BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 217; Minasiewicz Florian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 78. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1808-1820.

Ks. Bolesław Kumor

Minasowicz (Minasiewicz) Józef Epifani h. Przyjaciel (1718-1796), kanonik kijowski, tłumacz, wydawca.

Urodził się 7 IV 1718 r. w Warszawie. Był synem Mikołaja, kupca warszawskiego pochodzenia ormiańskiego, tytularnego sekretarza Augusta II, i nieznanej z nazwiska rodowego Anny. Wykształcenie otrzymał w szkołach jezuickich w Warszawie. Od 1737 r. studiował prawo w Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał doktorat obojga praw. Po krótkim pobycie we Lwowie osiadł w Warszawie, gdzie związał się z bpem Józefem Andrzejem Załuskim i jego kręgiem naukowo-literackim. Utrzymywał także stosunki z jezuitami warszawskimi. August III obdarzył go tytułem sekretarza królewskiego, bp Załuski zaś, po objęciu w 1758 r. biskupstwa kijowskiego, mianował go kanonikiem katedralnym ki-

jowskim (żytomierskim). W związku z tą nominacją odbył studia teologiczne w Seminarium św. Krzyża w Warszawie i przyjął niższe święcenia.

Jako współpracownik bpa Załuskiego, brał udział Minasowicz w imprezach literackich Academiae Marianae oraz w przedsięwzięciach wydawniczych i bibliotecznych swego mecenasa. Ponadto od początku należał Minasowicz do współpracowników „Monitora" (od 1765) jako autor, korektor i cenzor pisma, a w latach 1769-1773 i 1778-1781 jako jego faktyczny redaktor. Przez pewien czas był także korektorem i stylistą „Nowych Wiadomości Ekonomicznych i Uczonych", wydawanych przez W. Mitzlera do Kolof. W latach zaś 1771-1773 współpracował z „Zabawami Przyjemnymi i Pożytecznymi". Był również czynnym członkiem Towarzystwa Literatów w Polsce Ustanowionego (1765-1770). Jego bogaty dorobek literacki, pisarski i translatorski składa się m. in. z licznych utworów o charakterze religijno-moralnym, jak hymny, wierszowane życiorysy Patronów Polski i życiorysy arcybiskupów ormiańskich, przekłady tragedii Świętych (przeważnie autorstwa jezuitów francuskich), komedie i sentencje moralne oraz inne drobne utwory dewocyjne. Jego dorobek ściśle teologiczny składa się z tłumaczeń autorów obcych. W rękopisie zostawił historię Ormian. W swojej twórczości przeciwstawiał się zdecydowanie deizmowi i ateizmowi. Po śmierci protektora bpa Załuskiego „jako kleryka nie mającego żadnego funduszu" wsparł prymas M. Poniatowski, a następnie otoczył opieką bp I. Krasicki. Zmarł Minasowicz w Warszawie 16 X 1796 r. i pochowany został w podziemiach kościoła św. Krzyża.

I.

1. Przekł.: Sumariusz wiary i nauki powszechnej katolickiej dla snadniejszego pojęcia na pytania rozłożony, z krótkim zebraniem zwyczajnych zarzutów i odpowiedzi na nich, niegdyś po łacinie napisanych... a teraz... ojczystym piórem przełożony. W Warszawie 1762 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 6, s. 104. — Mikrofilm w BN., sygn. 9681.

2. Przekł.: HENRYK MAKSYMILIAN, arcybp i elektor koloński: Krótki zbiór sporów o wierze dla nauki rozmowy z nowowiernikami albo z nowymi luterskiej i kalwińskiej szkoły sekretarzami [sic!] Niegdyś... po łacinie napisany i R.P. 1677 w Kolonii wydany, a teraz... po polsku przełożony. Warszawa 1762 Druk. Mitzlerowska 8° s. 85. — Toż. 1772 8° s. 29.

3. Uwagi o przyczynie namiętności ludzkiej, o samych tudzież namiętnościach. *Monitor*. R. 1771 nr 86-89, 91-94, 98-102.

4. Przekł.: F. FENELON: Dowody jawne o jestności Boga przez... przywiedzione, z francuskiego na polskie przełożone i z innymi wespół przydatkami... do druku podane. W Warszawie 1772 Druk. Mitzlerowska 8° s. 39. — Toż. W: *Zabawy Przyj. i Pożyt*. R. 1772 t. 6 cz. 1.

5. Przekł.: [J. GENGEL]: Stopnie w przepaść ateizmu wiodące... *Monitor*. R. 1776 nr 38-42. — Toż w osob. odb. Warszawa 1776 Druk. Mitzlerowska 8° k. nlb. 20.

II.

1. Przekł.: Phaedrus, Augusta cesarza wyzwoleniec, w polski strój przybrany (ks. 1-5). Przekładania... W Warszawie 1746 Druk. Coll. Schol. Piarum 4° s. 98. — Toż. W: J.E. MINASOWICZ: Zbiór rytmów polskich. T. 2 cz. 4. Warszawa 1756 s. 1-66. — Toż. W: Bajek Ezopowych ksiąg 5. Przydane są GABRIASZA Greczyna Rytmy poczwórne. Warszawa 1777. Tekst łac. i pol.

2. Przekł.: F. PETRARCA: Wizerunek wiary, posłuszeństwa i miłości małżeńskiej w osobie Bryzeldy, Waltera margrabi Salucjana małżonki, tak zamężnym, jako i do związku małżeńskiej przyjaźni aspirującym damom na wzór i przykład wystawiony. Z łacińskiej... prozy na wiersz polski przełożony... Lwów 1751 4° s. nlb. 32. — Toż pt. Wzór wiary... W: J.E. MINASOWICZ: Zbiór rytmów polskich. T. 1 cz. 2. Warszawa 1755 s. 165-194.

3. Przekł.: T.C. DONATUS: Życie Pu-

bliusza Wirgiliusza Marona. Przez... po łacinie spisane. Przełożone na polskie przez... B. m. r. [Warszawa ok. 1754 Druk. M. Grölla] 8° k. nlb. 11. — Toż W: P.M. VERGILIUSZ: Księgi wszystkie... Warszawa 1754 k. A-C. (z dodatkiem drobnych przekładów Minasowicza z Vergiliusza).

4. Wyd.: P.M. VERGILIUSZ: Księgi wszystkie, to jest ksiąg dwanaście... Warszawa 1754 Nakł. K.B. Nicolai Bibliopoli w Marywilli 4° k. nlb. 14, s. 527, k. nlb. 1. Dodatek: Bibliotheca Poetarum Polonorum qui Patrio Sermone Scripserunt. S. 100, k. nlb. 1 i ryc. Współpraca z J.A. ZAŁUSKIM.

5. Zbiór rytmów polskich... T. 1 (cz. 1--2), t. 2 (cz. 3-4). W Warszawie 1755-1756 Druk. Coll. Schol. Piarum 4° t. 1 cz. 1 k. nlb. 2, s. 331; T. 1 cz. 2 s. 324, k. nlb. 2; T. 2 cz. 3 k. nlb. 1, s. 370, k. nlb. 2; T. 2 cz. 4 s. 492-508. Zebranie Rytmów przez Wierszopisów Żyjących lub Nowego Wieku Zeszłych Pisanych. T. 4-5. Przedruki niektórych utworów w całości lub we fragmentach: Przekł.: D.M. AUSONIUS: Epigrammata, nagrobki i edyllia wybrane. Przekładnia... Warszawa 1765 Nakł. Tow. Literatów w Polszcze Ustanowionego 8° k. nlb. 4, s. 136. — Drobne przedruki tegoż w: *Monitorze*. — Przedmowę przedr. Z. FLORCZAK i L. PSZCZOŁOWSKA w: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 1. W. 1958 s, 386-387. — Przekł.: M.V. MARTIALIS: Epigrammata. W: TENŻE: Księga widoków rzymskich... tudzież Epigrammata z ksiąg... XII... Warszawa 1776. — Drobne przedruki tegoż w: *Monitorze*. — Przekł.: Q.F. HORATIUS: Ody. *Monitor*. R. 1769 nr 25, 56, 62, 65, 71, 78, 85, 95, 104; R. 1770 nr 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70; R. 1773 nr 37. — Toż. W: *Zabawy Przyj. i Pożyt*. R. 1771 t. 4 cz. 1 s. 41-48, 89-96, 125-128; T. 4. cz. 2 s. 291-292, 379-382; R. 1773 t. 7 cz. 2 s. 301-304. — Toż w: Pieśni wszystkie Horacjusza przekładnia różnych. T. 1-2. Warszawa 1773. — Parodia Carminis macaronici Jana KOCHANOWSKIEGO de eligendo vitae genere. W: TENŻE: Carminum variorum manipulus. Warszawa 1771 s. 80-88. — Toż. W: M. PEŁCZYŃSKI: Studia Macaronica. Stanisław Orzelski na tle poezji makaronicznej w Polsce. P. 1960 s. 222-29. — Przekł.: T.A. PETRONIUS: Farsalia albo wiersz o wojnie domowej między Pompejuszem i Cezarem. Przekładnia... Przydane są drobniejsze tegoż autora poezje i przypisy na końcu. W Warszawie 1772 Druk. Mitzlerowska 8° s. 34. — Przekł.: GARBIASZ Greczyn: Tetrasticha (tekst łac. i pol.). W: Bajek Ezopowych ksiąg 5. Przydane są... Rytmy poczwórne. Warszawa 1777. — Przypowieści niektóre obyczajowe z Oekonomiki politycznej Jakuba HAURA wyjęte... *Monitor*. R. 1777 nr 7 s. 53-55 (wybór). — Walgierz hrabia z Tyńca. R. 1778 nr 68-69. — Toż w osob. odb. Warszawa 1778 Druk. Korpusu Kadetów 8° s. 12. — Przekł.: J. CAMERARIUS: Sposób zachowania zdrowiu służącej diety, w każdym miesiącu przez cały rok. Z łacińskich wierszy. *Monitor*. R. 1778 nr 1-2. — Przekł.: J. BARCLEY: Apist, wiernek wiarołomny... *Monitor*. R. 1778 nr 64-65. — Toż w osob. odb. Warszawa 1778 Druk. Korpusu Kadetów 8° s. 16. — Toż. Warszawa ok. 1790. — Przekł.: F. FÉNELON: Historia o Haly-begu. *Monitor*. R. 1778 nr 71-72. — Toż. w osob. odb. pt. Haly-beg. Historia perska. Warszawa 1778. — Przekł.: A. PONIŃSKI: Satyry i epigramaty (wybrane) i kilka wierszy. *Monitor*. R. 1779 nr 1. — Toż pt. Nowy przekład satyry PONIŃSKIEGO. *Monitor*. R. 1778 nr 103. — Przekł.: J. OWEN: Ex libris epigrammatum (tekst łac. i pol.). Drobne przedruki w *Monitorze*. — Przekł.: A. INES: Epigrammata (tekst łac. i pol.). Drobne przedruki w *Monitorze*. — Przekł.: G.F. LE JAY: Przypadki znakomite, częścią z historii Pisma Świętego, częścią z dziejów starożytnych greckich i rzymskich wzięte, wierszem łacińskim... określone, rytmem zaś polskim... przełożone. Przydane są na końcu Przydatki różne z Emanuela Thesaura wybrane. Warszawa 1779 Druk. Nadworna 8° k. nlb. 4, s. 157, k. nlb. 2.

6. Mantissa brevis carminum miscellaneorum... authore. Varsaviae 1756 Typ. Coll. Regii Schol. Piarum 4° s. 71.

7. Przekł.: M.V. MARTIALIS: Księga widoków rzymskich Domicjana cesarza. Przekładnia... W Warszawie 1759 Druk. Mitzlerowska 4° s. 39 (tekst łac. i pol.). — Toż, tudzież Epigrammata z ksiąg jego XII. Przekładnia... W Warszawie 1766 Druk. Mitzlerowska 4° k. nlb. 4, s. 175.

8. Przekł.: List diabła do IMCI pana Woltera. Z franc. przekładnia... wierszem nierytmowym. Warszawa 1761 Druk. Mitzlera 8° ark. 1.

9. Przekł.: Nic francuskie na nic polskie przenicowane albo pochwała niczego przypisana nikomu. W Warszawie 1761 Druk. Mitzlerowska 8° s. 41. — Toż. Warszawa 1769 Druk. Mitzlerowska 8° k. nlb. 14.

10. Przekł.: [L. COQUELET]: Pochwała czegoś przypisana komuś z przemową śpiewaną. Z francuskiego... Warszawa 1762. — Toż razem z: Nic francuskie na nic polskie przenicowane... Warszawa 1769.

11. Tetrasticha vitas singulorum archiepiscoporum Leopoliensium inclytae nationis Armenae in Polonia brevi carmine designata... autore. Varsaviae 1762 Typ. Mitzlerianis 8° k. nlb. 4. — Toż. W: Carminum variorum manipulus. Varsaviae 1771. Utwór oparty na rękopisach.

12. Przekł.: Ks. GOUSSAULT: Wyobrażenie poczciwego człowieka... po francusku określone, przez... ojczystym piórem wyrażone. Warszawa 1762 8°. — Toż. Warszawa 1769 8° k. nlb. 9, s. 157. — Fragm. w: *Monitor*. R. 1771 nr 78; 1782 nr 50-51.

13. Próba pióra kaznodziejskiego we dwóch kazaniach w seminarium warszawskim św. Krzyża przez... mianych. W Warszawie 1765 Druk. Mitzlerowska 8° k. nlb. 4 s. 42 k. nlb. 4.

14. Przekł.: J.P. BOUDIER de VILLERMET: Przyjaciel białychgłów. Z francuskiego z przedmową i z różnymi wierszem i prozą na końcu przydatkami. Warszawa 1766.

15. Przekł.: Satyra przeciw bożnikom, czyli bezbożnym deistom. Z francuskiego wierszem polskim nierytmowanym przez... z innymi przydatkami przełożony. Warszawa 1766 Druk. Mitzlerowska 8° s. nlb. 16. — Toż. W Warszawie 1786 Druk. M. Grölla 12° s. 24.

16. Przekł.: Ph.D. CHESTERFIELD: Filozof indyjski albo sposób uszczęśliwienia życia ludzkiego w społeczności. Zawarty w krótkiej liczbie nauk czystych obyczajowych, zebranych i złożonych przez jednego starożytnego bramina... z francuskiego na polski dla pożytku rodaków przełożony. W Warszawie 1767 Druk. Mitzlera 8° s. 76. — Toż. W Warszawie 1769 Druk. Mitzlera 8° k. nlb. 4, s. 78, k. nlb. 1.

17. Oda na imieniny... Józefa Andrzeja Załuskiego... wierszem ojczystym przez... wynucona. B. m. 1767 [Warszawa, Druk. Mitzlerowska] 8° k. nlb. 2.

18. Przekł.: Tigranes. Tragedia we 3 aktach, z włoskiego wierszem polskim. Przekładnia... Warszawa 1767 Druk. Mitzlera 8° — Toż. Warszawa 1773 Druk. Mitzlera 8° s. 47. — Toż. Warszawa 1793 8°.

19. Przekł.: C. SCHONAEUS (Schoone): Józef Starozakonny. Tragikomedia w 5 aktach, wierszem nierytmowanym... z innymi na końcu drobniejszymi przydatkami z łacińskiego przełożona. W Warszawie 1768 w Druk. Mitzlerowskiej Korpusu Kadetów 8 s. 84.

20. Wyd.: D. DIDEROT: Obraz nędzy ludzkiej. Tragikomedia w 5 aktach. Przekł. J.A. ZAŁUSKI. Wyd. J.E. MINASOWICZ. Warszawa 1768 Druk. Mitzlerowska 8° s. 108. Na końcu wiersz MINASOWICZA: Obraz nędzy ludzkiej.

21. Red.: *Monitor*. Warszawa 1769-1773 i 1778-1781. Współpraca w latach 1765-1768.

22. Wyd.: T. KRUSIŃSKI: Pragmatografia de legitimo usu ambrozji tureckiej, to jest opisanie sposobu należytego zażywania kawy tureckiej przez... misjonarza perskiego. Rzecz z rękopisma wybrana i do druku podana. Warszawa 1769 Druk. Mitzlerowska 8° s. 18.

23. Przekł.: Q.F.: HORATIUS: Satyry i listy (wybór). *Monitor*. R. 1769 nr 85, 95; 1773 nr 77, 90; 1774 nr 94; 1775 nr 24, 31, 35, 39, 45, 56, 68, 78, 94, 95.

24. Przekł.: A.M. DURINI: Jaśnie Wielmożnej... Urszuli... Zamojskiej... wianek ten z wierszów uwity... dla przysługi ofiaruje 1770. Wiersz polski... B. m. r. [Warszawa 1770 Druk. Schol. Piarum] 4° s. 45. Wiersz DURINIEGO i obok przekład polski Minasowicza.

25. Wyd.: Q.F. HORATIUS: De arte poetica liber ad Pisones, tj. ...o sztuce rymotwórskiej księga do Pizonów. Przekładnia O. KORYTYŃSKIEGO, dzieło pogrobkowe, czyli pozostałe. Warszawa 1770 Druk. Mitzlerowska 8° s. 24. — Toż. Warszawa 1795 8° s. 23.

26. Wyd.: Sielanki polskie z różnych autorów zebrane, a teraz... świeżo przedrukowane. W Warszawie 1770 w Druk. Mitzlerowskiej Korpusu Kadetów 8° k. nlb. 8, s. 424, k. nlb. 1.

27. Carminum variorum manipulus. Augusta Masoviorum [Warszawa] 1771 Typ. Mitzlerianis 8° k. nlb. 4, s. 88.

28. Carmen decastichon in laudem Simonidis. W: S. SZYMONOWIC: Poetarum elegiographorum... nobili iuventuti Polonae propositi in exemplum. Varsaviae 1771 in Typogr. Mitzleriana 4° s. 47 n.

29. Wyd.: A. PERSIUS: Aulus Persius Flaccus — dowcipny wierszopis rzymski. Z łacińskiego na wiersz polski przez Marcina SŁONKOWICZA... przełożony w Krakowie... 1651... a teraz staraniem... powtórnie do druku dla rzadkości pierwszych egzemplarzy podany. W Warszawie 1771 Druk. Korpusu Kadetów 4° s. 40.

30. Wyd.: Sententiae selectae rithmicae sive carmine Leonino contextae... ordine itidem alphabetico digestae... collector... Varsaviae 1771 Typ. Mitzlerianis 8° s. 66.

31. Illustrisimo... Angelo Mariae Durini... Nuntio Apostolico... Hancce epigrammatum trigam... Varsaviae 1772 8° k. nlb. 2.

32. Przekł.: J.T. OXENSTIERNA: Uwagi i niektóre maksymy moralne... z fran-

cuskiego na polski język przetłumaczone. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* R. 1772 t. 5 cz. 1 s. 20-168; — Toż. Warszawa 1772 Druk. M. Grölla 8° s. 142. — Toż w wyborze. *Monitor.* R. 1784 nr 91-103. — Fragm. ukazały się razem z: Ks. GOUSSAULT: Wyobrażenie poczciwego człowieka... Warszawa 1762 (dodatek). — Fragm. W: J. PLATT: „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne" (1770-1772). Wybór. Wr. [1968] Bibl. Narod. I, nr 195 s. 114-120.

33. Przekł.: J.B.L. GRESSET: Wiek pasterski. Idyllium. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* R. 1772 t. 5 cz. 2. — Toż. W: J.E. MINASOWICZ: Zbiór mniejszy poezji polskich drobniejszych... Warszawa 1782 s. 200-206.

34. Przekł.: VOLTAIRE: O naukach wyzwolonych w Europie za czasów Ludwika XIV. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* R. 1772 t. 5 cz. 2 s. 267-284. — Przedruk fragm. W: J. PLATT: „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne" (1770-1777). Wybór. Wr. [1968] Bibl. Narodowa, I, nr 195 s. 41-54.

35. Przekł.: L. RACINE: Religia. Wiersz... poety francuskiego. W: FÉNELON: Dowody jawne o jestności Boga. Warszawa 1772 (dodatek). — Toż. W: *Zabawy Przyj. i Pożyt.* R. 1772 t. 6 cz. 1. — Toż. W: J.E. MINASOWICZ: Zbiór mniejszy poezji polskich drobniejszych... Warszawa 1782 s. 194-196.

36. Przekł.: S. SZYMONOWICZ: Joel prorok starozakonny. Do Klemensa VIII papieża. Z łacińskiego wierszem polskim nierytmowym przełożony... Warszawa 1772 Nakł. M. Grölla 8° s. 47.

37. Wyd.: C. CLAUDIANUS: O porwaniu Prozerpiny... Ksiąg 3. Przekładnia Andrzeja Wincentego z Uniechowa USTRZYCKIEGO. Edycja... trzecia: przydatkiem nowych dzieł rymotworskich tegoż autora, od innych przełożonych powiększona. W Warszawie 1772 Nakł. M. Grölla 8° s. 161. M. in. listy, liryki, idyllia i epigrammaty w przekł. MINASOWICZA.

38. Oda do pokoju. *Zabawy Przyj. i Pożyt.* R. 1772 t. 5 cz. 2 s. 225-234. — Toż w: J.E. MINASOWICZ: Zbiór mniejszy poezji... Warszawa 1782 s. 5-8. — Toż. W: J. PLATT: „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne!" (1770-1777). Wybór. Wr. [1968] s. 287-291. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 195.

39. Ad bibliothecam Varsaviensem reduce suo conditore... canente. B. m. r. [Warszawa 1773] 4° k. nlb. 2.

40. Przekł.: [A. T. LABERT]: Listy Erasta do Lucyndy, wierszem polskim z francuskiego. *Monitor.* R. 1773 nr 14-15. — Toż w osob. odb. Warszawa 1773 Druk. Mitzlerowska 8°.

41. Przekł.: Żądze ludzkie. Komedia w 1 akcie prozą, z łacińskiego. W Warszawie 1773 Druk. Mitzlerowska 8°.

42. Przekł.: C. SCHONAEUS [Schoone]: Tabasz albo Tobiasz Stary. Tragikomedia w 5 aktach z łacińskiego wierszem polskim nierytmowanym. W Warszawie 1773 Druk. Mitzlerowska 8° k. nlb. 34.

43. Przekł. i wyd.: Pieśni wszystkie Horacjusza przekładnia różnych. T. 1-2. W Warszawie 1773-1775 Nakł. Michała Grölla 8° t. 1 k. nlb. 7, s. 316, k. nlb. 2; T. 2 s. 370, k. nlb. 3. — Przedr. fragm. w przekł. J.E. MINASOWICZA w: J. PLATT: „Zabawy Przyjemne i Pożyteczne" (1770-1777). Wybór. Wr. [1968] s. 180-183. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 195.

44. Wyd.: J.A. ZAŁUSKI: Przypadki niektóre... które mu się w niewoli moskiewskiej półszostaletniej trafiły r. 1767--1773 wierszem od niego podróżnym w Regnowie opisane. B. m. 1773 8° s. 52. — Od s. 42 wiersz J.E. MINASOWICZA: „Na przygody znaczniejsze w areszcie kałuskim J.W. Pasterza trzody kijowskiej i jego towarzyszów. Z przydatkiem krótkich okoliczności powrotu".

45. Przekł.: G.F. LE JAY: Zgoda między fortuną i cnotą przywrócona. Drama w 1 akcie prozą. W Warszawie 1774 Druk. Mitzlera 8°.

46. Załuszczyny, albo zbiór rytmów ojczystych wielkiemu imieniowi... Józefa Andrzeja... Załuskiego... przypisanych. W Warszawie 1775 8° k. nlb. 17. *Nowy Korbut* datuje 1773.

47. Wiersz muzofila warszawskiego o poetach żyjących. B. r. [Warszawa ok. 1775 Druk. M. Grölla] 4° s. 4.

48. Przekł.: A.M. DURINI: Carmina selecta... Wiersze wybrane. Przekładnia... W Warszawie 1755 Druk. Mitzlerowska 8° s. 63.

49. Myśli moralne o przymiotach niewiasty zamężnej. Dla wzoru i pożytku płci białej... krótko zebrane. *Monitor.* R. 1776 nr 87-89. — Toż w osob. odb. W Warszawie 1776 8°. — Toż. W Warszawie 1795 12° s. 28.

50. Przekł.: Q. SEXTIUS: Ksysta czyli sekta filozofa pitagorejskiego Zdania co przedniejsze, z przydatkiem innych, skądinąd wybranych. *Monitor.* R. 1776 nr 19, 21, 22, 24.

51. Przekł.: Osnowa polska myśli francuskich, częścią moralnych, częścią politycznych... *Monitor.* R. 1776 nr 48-57. — Toż w osob. odb. Warszawa 1776 Druk. Mitzlerowska 8° k. nlb. 46.

52. Przekł.: G. de SCUDÉRY: Mowa Liwii cesarzowej do Mecenasa o poezji. Z francuskiego przez... ojczystą prozą przełożona. *Monitor.* R. nr 72-75.

53. F. Fénelon. (Powieści prozą i Rozmowy zmarłych. Wybór). *Monitor*. R. 1777 nr 14, 19, 25, 44, 45 52, 57-59, 84, 85, 89, 91, 92, 95, 96, 98, 101, 102, 104.

54. Wyd.: S. MURATOWICZ: Relacja... obywatela warszawskiego, od Zygmunta III, króla polskiego, dla sprawowania rzeczy wysłanego do Persji w r. 1602. Rzecz ze starego rękopisma wybrana i teraz dopiero do druku podana. Warszawa 1777 Druk. Mitzlerowska 8° s. 35.

55. In aedes augustas... Antonii Ostrowski... Na pałac wspaniały J.O. Książęcia Prymasa W Warszawie na Senatorskiej ulicy kosztownym nakładem od niego stawiony R. P. 1779. (Wiersz polski i łaciński). B. m. 1779 k. nlb. 2. — Toż. W: J.E. MINASOWICZ: Zbiór mniejszy poezji polskich... Warszawa 1782 s. 8-9, 231-232.

56. Wyd. i wstęp: M. JAŚKIEWICZ: Skarb w ziemi ukryty, nieśmiertelna w śmiertelnym ciele dusza, albo szacunek duszy ludzkiej. Przez... opisany wierszem ojczystym. R. P. 1775. Dzieło pogrobkowe, staraniem... z rękopisma autora wydane. W Warszawie 1779 Druk. Narodowa 8° k. nlb. 4, s. 52.

57. Przekł.: Lekarstwo niebieskie przeciwko nagłej i niespodziewanej śmierci... Z łacińskiego „Antidotum Caeleste"... na polski przełożona, z przydatkiem niektórych rzeczy osobnych. W Warszawie 1780 Druk. Korpusu Kadetów 8°.

58. Przekł.: M. BOBRYKOWICZ: Męka Chrystusa ze wszystkimi jej okolicznościami... z wzbudzeniem przy każdej bogomyślnej duszy afektu, z łacińskiego... na polskie przełożona przez... W Warszawie 1780 Druk. Narodowa 8° k. nlb. 1 i ark. G_2.

59. Przekł.: E. SIXTUS: De Thermarum Sclanarum usu recto maloque. Varsaviae 1780 in Typogr. Mitzleriana 4° s. 407. Tekst polski i łaciński. Przekł. łac. przy współpracy W. MITZLERA de KOLOF.

60. Zbiór mniejszy poezji polskich drobniejszych albo suplement do Zbioru rytmów jego ojczystych, wydanego w dwu tomach, a w IV częściach w Warszawie R. P. 1755-1756. Przydane są na końcu łacińskie tegoż autora poezje. W Warszawie 1782 Nakł. i Druk. Michała Grölla 8° k. nlb. 4, s. 272 i 1 s. omyłek.

61. Gnesnensium archipraesul divinissimus Regnique Poloniae princeps patronus. Per precipua actorum vitae suae capita brevibus metris sive epigrammatis descripta. Varsaviae 1784 4° ark. 2.

62. D. Hiacinthus, Cracoviensis primum canonicus, Ordinis dein Praedicatorum confessor, Regni Poloniae tutelaris, Dioecesis porro Kijoviensis tutor peculiaris et patronus... Varsaviae 1786 4° k. nlb. 8. Wiersz.

63. Przekł.: O przyjeździe królowej Bony do Polski. Rzecz z rękopisma pewnego wybrana. W Lipsku 1774 8° s. 77. — Toż. Lipsk 1790 8° s. 71, k. nlb. 2.

64. Specimen musae Latinae vatis Poloni. [Warszawa] 1792 8° ark. 1.

65. In primum lapidem templi aeterni numinis Servatrici Regnorum Providentiae a Rege regnique ordinibus ex voto sacrati pro fundamentis positum anno reparatae salutis 1792 die 3 Maii in festis memorabili. B. m. 1792 4° k. nlb. 2.

66. Pieśń nowa o B. Ładysławie z Gielniowa. [Warszawa 1792 Druk. Pijarów] 8°. Por. Hymn o błogosławionym Władysławie z Gielniowa. W: Zbiór rytmów polskich. T. 2 cz. 3. Warszawa 1756.

67. Prośba do Stanisława Augusta [z 1777]. Wyd. K.W. WÓJCICKI w: *Archiwum Domowe*. W. 1856 s. 91-93.

68. Red.: J.A. ZAŁUSKI: Polska w obszernych wiadomościach swoich skrócona, z podziałem na 3 części... Rzecz... ułożona. R. P. 1768... przez J.E. MINASOWICZA przejrzana, poprawiona, w niektórych miejscach dopełniona i drukiem na widok podana... w Warszawie 1774. — Niewyd. rkps BN., nr akc. 5317; Odpisy w Bibl. Jag., sygn. 210, 5655; Bibl. Ossol., w zbiorach Pawlikowskich, sygn. 163. — Wyd. we fragm.: L. ROGALSKI w: Pamiątka katolicka. W. 1856 s. 241-291; K. BARTOSZEWICZ w: Morderstwo rytualne w Polsce do poł. XVIII w. W. 1914. — Cz. 2 opubl. J. MUCZKOWSKI pt. Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących. Kr. 1832.

69. Memorabilia de gente, regno regibusque Armeniae... (Historia Ormian). Autograf był w Bibl. Ossol. we Lwowie, sygn. 625.

70. Drobne utwory oraz przedruki w antologiach i zbiorach zestawił *Nowy Korbut*, t. 5 s. 321.

71. Listy do J.A. Załuskiego z lat 1752-1756, 1758-1763, 1767, 1713. Rkps BN., sygn. 3252-3256, 3258-3263, 3267-3268.

III.

Nowy Korbut. T. 5 s. 319-328; T. 6 cz. 2 s. 107-108 i 170, tamże literatura; ALEKSANDROWSKA E.: Minasowicz Józef Epifani. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21: 1976 s. 274-277, tamże literatura. — Ponadto: AUGUSTYN W.: Minasowicz Józef Epifani. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 274.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Minocki Franciszek Józef (1731-1784), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, rektor Akademii Lubrańskiego, kanonista.

Urodził się w 1731 r. w rodzinie plebejskiej jako syn Józefa. Był starszym bratem Stanisława, prawnika i rektora Akademii Krakowskiej. Studia odbył w Krakowie, gdzie w 1748 r. otrzymał stopień bakałarza, a w 1749 r. magistra sztuk wyzwolonych i filozofii. Przez szereg lat był nauczycielem w Szkołach Nowodworskich, najpierw gramatyki, poetyki i retoryki, następnie dialektyki (1753-1759). Członkiem Kolegium Mniejszego został w 1760 r., święcenia kapłańskie otrzymał w 1761 r. Od 1762 r. wykładał prawo procesowe. Jako profesor Akademii Krakowskiej był przez szereg lat rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu (1770-1780). Doktorat obojga praw uzyskał w 1775 r. Posiadał także szereg beneficjów jak kanonię kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, probostwa w Modlnicy i Luborzycy. Kanonikiem katedralnym krakowskim został w 1778 r. Pełnił również szereg funkcji uniwersyteckich, był seniorem Bursy Jerozolimskiej, dziekanem Wydziału Prawa (1760), a także kościelnych, m. in. był cenzorem, egzaminatorem prosynodalnym i asesorem konsystorza gen. w Poznaniu. Posiadał tytuł sekretarza królewskiego oraz uprawnienia notariusza ap.

Minocki rozwinął także bogatą działalność naukową jako znawca praw procesowego i materialnego kanonicznego, ogłosił drukiem szereg dysertacji. Powierzono mu również wiele funkcji publicznych mianowicie w 1774 r. złożył raport w Komisji Edukacji Narodowej o stanie szkoły poznańskiej, w 1776 r. z ramienia H. Kołłątaja przedłożył sejmowi w Warszawie memoriał o stanie Akademii Krakowskiej, a ze strony kapituły krakowskiej był deputowanym do sądów trybunalskich. W związku z reformami Kołłątaja przeszedł w 1780 r. na emeryturę. Zmarł 6 XI 1784 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio iuridica de visitatione ecclesiarum... per... publice ad disputandum proposita... die 18 mensis Ianuarii... B. m. 1763 k. nlb. 18.

2. Dissertatio de coadiutoriis beneficiorum ecclesiasticorum... a... publice ad disputandum exposita. B. m. 1769 4° k. nlb. 20.

3. Dissertatio canonico-civilis de crimine laesae Maiestatis... studio et opera... ad obtinendam... doctoratus Utriusque Iuris licentiam... publice ad disputandum proposita... Posnaniae 1775 Typ. Academ. 4° k. nlb. 44.

4. Dissertatio iuridica de nullitate processuum ac sententiarum... a... in actu publicae responsionis pro obtendo nuper in Univ. Crac. Utriusque Iuris doctoratu... ad disputandum exposita. Cracoviae 1778 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 19.

5. Processus iudiciarius ad usum et praxim Fori spiritualis in Regno Poloniae. [Posnaniae 1778 Typ. Academ.] 8° s. 508, k. nlb. 21. Nakład miał zniszczyć sam autor, zachował się jeden egzemplarz bez karty tytułowej w Bibl. Jag., sygn. 10832 I.

6. Terminorum Iuris Canonico-Civilis interpretatio ad usum candidatorum iurisprudentiae cura et opera... collecta. Posnaniae 1773 Typ. Academ. 8° k. nlb. 4, s. 167, k. nlb. 1. Wydanie A zawiera dedykację, wyd. B jej nie ma.

7. Summa legum ex iure canonico seu pontificio per regulas suis declarationibus, amplificationibus et aliis explicationibus ilustres brevi compendio collecta et ad usum academico iuridici auditoris opera... A. D. 1762 d. 6ta mensis Iunii Cracoviae. Rkps BN., sygn. II 6839. Zbiór kompendiów z zakresu prawa sądowego, s. 583-732.

8. Praxis iudiciaria pro tribunalibus ecclesiasticis Regni Poloniae. Rkps BN., sygn. III 6842. — Podręcznik do użytku oficjalatu biskupiego. [Romae 1770]. Rękopis pochodzenia włoskiego (papier, pismo). Pismo dwóch rąk. SEMKOWICZ wyraża przypuszczenie, że autorem był Franciszek Józef Minocki.

II.

1. Amor erga genus humanum Christi Salvatoris sub allegoria Codri Regis Atheniensium sub tempus Quadragesimae per... iuventutem Classibus Novodvorscianis... actu scenico demonstratus. B. m. 1755 2° k. nlb. 11.
2. Actus scholastici exercitii ex tractatu chronologico de computo ecclesiastico iuxta correctionem Calendarii a Gregorio XIII... per... in Classibus Novodvorsianis... Cracoviae 1759 Typ. Univ. 4° s. 8.
3. Munus parentale... Stanislai Filipowic, S. Th. doctoris et professoris... dum mortales eius exuviae in ecclesia collegiata S. Annae Cracoviae... tumularentur... per... exhibitum. Cracoviae 1760 Typ. Episc. Diec. Academ. 2° k. nlb. 6.
4. Quaestio physica de motu... a... ad disputandum proposita. Cracoviae 1760 Typ. Academ.-Diec. 2° k. nlb. 2.
5. Quòd iuris et iustitiae, doctoralis in Utroque Iure laurea... merita Jacobi Michaelis Marciszewski... et Joanne Pałaszowski... per... deductum. Cracoviae 1762 Typ. Academ. 2° k. nlb. 14 (wiersz).
6. Disertatio iuridico-civilis de tutoribus et curatoribus... per... publicae disputationi... exposita. B. m. [po 13 III 1776] 4° k. nlb. 10.
7. Ars poetica Fr. Minocki. 1756. Z malowidłami w tekście. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5594.

III.

SALMONOWICZ S.: Minocki Franciszek Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 309-310, tamże literatura. — Ponadto: GUMOL K.: Oratorium Akademii Krakowskiej pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP. *Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.* R. 4: 1974 s. 141; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508 i 513. — „Bibliotheca Minociana" po śp. ks. Franciszku Minockim. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1788.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mioduszewski Michał Marcin, krypt.: X M.M.M., X M.M., (1787-1868), misjonarz, zastępca profesora Uniw. Jagiellońskiego, kolekcjoner źródeł do muzyki kościelnej.

Urodził się 16 IX 1787 r. w Warszawie na terenie parafii św. Krzyża jako syn Jakuba i Franciszki Łapińskiej. W 1804 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie i tam ukończył seminarium świętokrzyskie. Po przyjęciu w 1810 r. święceń kapłańskich i po krótkim pobycie w Tykocinie został wykładowcą geografii, geometrii, fizyki i historii naturalnej w warszawskim Seminarium św. Krzyża. W latach 1814-1820 pracował w Seminarium Duchownym we Włocławku jako profesor teologii i prawa kanonicznego.

Ostatnią placówką Mioduszewskiego było Seminarium Duchowne w Krakowie na Stradomiu, w którym uczył również dogmatyki i prawa kanonicznego, a w latach późniejszych liturgiki oraz śpiewu. Od r. 1853-1865 prowadził wykłady na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego z synodologii. Przez szereg lat był również dyrektorem alumnów, asystentem misjonarskiego domu stradomskiego, radcą konsystorza i pracował w sądzie biskupim.

W latach 1830-1831 Mioduszewski towarzyszył jako teolog bpowi K. Skórkowskiemu podczas wizytacji diecezji. Zauważył wówczas, że śpiew kościelny po parafiach stoi na bardzo niskim poziomie, a organiści nie mają do dyspozycji odpowiednich śpiewników z melodiami. W tej sytuacji postanowił sam opracować odpowiedni śpiewnik i zaczął w tym celu zbierać pieśni. I faktycznie po kilku latach żmudnych poszukiwań wydał taki śpiewnik. Równocześnie zbierał kolędy i pastorałki oraz pieśni narodowe z akcentami religijnymi, głównie z okresu rozbiorów. Te ostatnie miały być umieszczone w Dodatki III do „Śpiewnika Kościelnego", ale ostatecznie, z uwagi na cenzurę państwową, zostały wydane nie pod nazwiskiem Mioduszewskiego, lecz znanego wydawcy lipskiego J. N. Bobrowicza.

Praca, której dokonał ks. Mioduszewski, była pionierska. Co prawda historycy muzyki wytykają mu pewne usterki, ale przyznają zgodnie, że jego dzieło ma ogromną wartość i porównują je z bezcenną kolekcją O. Kolberga. Mioduszewski bowiem nie tylko zaspokoił na jakiś czas doraźną potrzebę śpiewnika kościelnego, ale uratował od zapomnienia wiele pieśni religijnych. Jest poza tym prekursorem w naukowym gromadzeniu tego typu utworów. Dochód ze swych publikacji przeznaczył Mioduszewski na druk i darmowe rozdawanie broszur religijnych przez misjonarzy pracujących na misjach. Projekt tego rodzaju publikcji nie został jednak zrealizowany z powodu kasaty misjonarzy w 1864 r. w Królestwie Polskim. Mioduszewski zmarł po dłuższej chorobie 31 V 1868 r. w Krakowie.

Jako pierwszy na tak szeroką skalę zbieracz pieśni religijnych, który uratował przed zaginięciem wiele źródeł dla muzyki kościelnej, wchodzi Mioduszewski do niniejszego „Słownika".

I.

1. Śpiewnik kościelny czyli pieśni nabożne z melodiami w Kościele Katolickim używane a dla wygody kościołów parafialnych przez... zebrane. Kr. 1838 Druk. Stanisława Cieszkowskiego 16° s. 378, nlb. 6.

2. Śpiewnik kościelny bez melodii. Kr. 1838 Druk. Stanisława Cieszkowskiego 16° s. 312, nlb. 4.

3. Dodatek do Śpiewnika kościelnego z melodiami. Kr. 1842 Druk. Stanisława Cieszkowskiego 16° s. nlb. 3, s. od 338-760, nlb. 11.

4. Pastorałki i kolędy z melodiami czyli piosnki wesołe ludu w czasie świąt Bożego Narodzenia po domach śpiewane a przez... zebrane. Uwaga. Piosnki te w kościele śpiewane być nie powinny. Kr. 1843 Druk. Stanisława Cieszkowskiego 16° s. 221, nlb. 3.

5. Pastorałki i kolędy bez melodii w formie kantyczek. Kr. 1843 Druk. Stanisława Cieszkowskiego 16° s. 478.

6. Dodatek do pastorałek i kolęd z melodiami. Lipsk 1853 Druk. Breitkopfa i Hertla 16° s. nlb. 2, 228-292, nlb. 3.

7. Pastorałki i kolędy czyli piosnki wesołe ludu w czasie świąt Bożego Narodzenia po domach śpiewane a przez... zebrane. Piosnki te w kościołach śpiewane być nie powinny. Wydanie drugie znacznie pomnożone z nowenną. Kr. 1868. Druk. Wł. Jaworskiego 16° s. 826, VI, 827-833, VII-XIV, 835, IV. (Na s. 401 adnotacja, że kolędy od tej stronicy do 641 powinny być śpiewane w kościele). — Toż. [Wyd. 3]. Kr. 1871 Druk. Wł. Jaworskiego 16° s. 720, XII. — Toż. Wyd. 4 z podtytułem: Czerpane z rękopismów od r. 1695. Z nowenną do Bożego Narodzenia. Cz. 1-2. Kr. b. r. 16° s. 704, nlb. XVII. — Toż. Wyd. 5. Kr. 1908 Druk. Związkowa 16° s. 709, XI. — Toż. Wyd. 6. Kr. [1917] Druk. Związkowa 16° 709, nlb. XI. — Toż bez podtytułu. Rzeszów 1876 Druk. J. A. Pelara 16° s. 256. — Toż. Rzeszów 1890 Druk. A. Pellara. 16° s. 256.

8. Dodatek II i III do Śpiewnika kościelnego z nutami. Lipsk 1853 Druk. Breitkopfa i Hertla. 16° s. nlb. 3, 772-1024, nlb. 8.

9. Śpiewniczek kościelny N° 1. obejmujący Mszę i nieszpory wyjęte ze Śpiewnika kościelnego a do użytku kościołów parafialnych wiejskich, w których lud wszystek zwykł śpiewać wydrukowane przez... Kr. 1853 Druk. Czasu 8° s. 72.

10. Śpiewniczek kościelny N° 2, obejmujący Mszę i pieśni za zmarłych wyjęte ze śpiewnika kościelnego a do użytków kościołów parafialnych wiejskich, w których lud wszystek zwykł śpiewać wydrukowane przez... Kr. 1854 Druk. Czasu 8° s. 32. — Toż w jednym tomie i pod zm. tyt.: Śpiewniczek kościelny obejmujący Msze, nieszpory i pieśni nabożne wyjęte ze Śpiewnika kościelnego a dla pożytku kościołów parafialnych wiejskich, szczególniej w których lud wszystek zwykł śpiewać, jak i dla szkółek elementarnych z polecenia władzy diecezjalnej i szkolnej przez... Kr. 1862 Druk. Karola Budweisera 8°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

11. Uzupełnienia Dodatku III do Śpiewnika kościelnego pieśniami narodowymi. Wyd.: J.N. BOBROWICZ. Lipsk 1854 Druk. Breitkopfa i Hertla 16° s. nlb. 1, 1025-1056. Nazwiska Mioduszewskiego nie wymieniono.

II.

1. Początki geografii starożytnej. W. 1815 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 55.

2. Kalendarium perpetuum Dioecesis Cracoviensis nunc primum ab introductione Breviarii Romani jussu Pii V editi ordinatum et ab Sancta Sede Apostolica aprobatum. Cracoviae 1853 In Typogr. „Czas" 8° s. 20.

3. Akt darowizny książek. Wyd. fragm. H. FEICHT w: X. Mioduszewski Michał Marcin C. M. (1787-1868). W: *Księga pamiątkowa ku czci profesora dr Adolfa Chybińskiego*. Kr. 1930 s. 77-78, 85-86. — Toż przedr. *Rocz. Obydwóch Zgrom*. R. 36: 1933 s. 198-199, 427-429.

III.

SCHLETZ A.: Mioduszewski Michał Marcin. W: *Pol. słow. biogr*. T. 21 s. 326--327, tamże literatura. — Ponadto: SWARYCZEWSKA K.: Mioduszewski Michał Marcin. W: *Słow. muzyków pol*. T. 2 s. 38; DOBRZANOWSKI S.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1890. *Stud. Theol. Vars*. R. 10: 1792 nr 2 s. 75; KRZYŻANIAK B.: Kantyczki z rękopisów karmelitańskich (XVII/XVIII w.). Kr. 1977 s. 39, 84-85, 89, 106, 117, 179-180, 186-188, 193.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Mirecki Stanisław Krystyn h. Szeliga (1659-1733), benedyktyn, wydawca.

Urodził się 25 IX 1659 r. w Ziemi Opoczyńskiej. Nauki początkowe pobierał w Rawiczu. Data wstąpienia do zakonu benedyktynów w opactwie Świętego Krzyża na Łyścu nie została ustalona. Studia teologiczne odbył w macierzystym klasztorze. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1684 r. Jakiś czas pełnił funkcje lektora, a w 1689 r. został wybrany opatem świętokrzyskim przez konwent, który nie zasięgnął opinii królewskiej. Tymczasem Jan III Sobieski wyznaczył na to stanowisko (opactwo to było komendataryjne) A. Wyhowskiego. Mirecki ogłosił drukiem protest (1692) i udał się do Rzymu, gdzie uzyskał zatwierdzenie papieskie i benedykcję opacką (1693). Po powrocie do kraju, faktycznie pełnił tylko jurysdykcję nad zakonnikami, a opactwo objął dopiero po 1705 r., tj. po odejściu A. Wyhowskiego na biskupstwo łuckie. Do tego czasu był prepozytem w Wąwolnicy. Dziełem życia Mireckiego jest utworzenie polskiej kongregacji benedyktynów, którą zatwierdził pap. Klemens XI w 1709 r. Drukiem ogłosił konstytucje tejże kongregacji, wzorowane na konstytucjach benedyktynów bawarskich (Rzym 1732), i 3 pisma niemieckiego ascetyka benedyktyńskiego, opata Joachima Sailera. Umarł 8 XVII 1733 r. w Słupi.

I.

1. Theoremata ex arcanis scientiae divinae ad mentem Doctoris Angelici D. Thomae deprompta... Cracoviae 1684 Typ. Uniw. 4° k. A-D_4.

2. Wyd.: J. SAILER: Hortus liliorum ex roseis regulae divi Benedicti spinis plantatus... ter luci publicae remonstratus in Bavaria... apertus novissime in Congregationem Benedictino-Polonam... Varsaviae 1731 Typis Coll. Regii S.J. 8° k. nlb. 5, s. 221, k. nlb. 4. ESTREICHER nie notuje tego druku.

3. Wyd.: J. SAILER: Thesaurus in sacra divi Benedicti Regula absconditus, cum animadversionibus... novissime in Congregationem Benedictino Polonam pro pari suorum alumnorum commodo et utilitate illatus... Romae 1732 Typis J. Zempel 8° k. nlb. 4, 214, s. nlb. 1, 71. (Liczne pomyłki w paginacji). Dodatek: Sacerdos benedictinus... et speciales leges pro fratribus et novitiis benedictinis". P. SCZANIECKI przypisuje je Mireckiemu. Toż. Cracoviae po 7 VII 1731 Typ. J. Matyaszkiewicz.

4. Wyd.: J. SAILER: Animadversiones super regulam S. Benedicti... Cracoviae 1735 Typ. J. Matyaszkiewicz 8° s. 214. — Uwagi nad regułą Ojca naszego Benedykta, przetłum. przez Ks. K. ANDRZEJEWSKIEGO. Wilno 1765 Druk. Pijarów 8° k. nlb. 2, s. 306, k. nlb. 2.

II.

1. Protestatio... contra electionem D. Wychowski, facta in actis Nuntiaturae die prima et decima Febr. 1692. B. r. m. 2° k. 8.

2. Wyd.: KLEMENS XI... erectio et institutio Congregationis Benedictino Polonae sub invocatione Sanctae Crucis... ad

supplicationem P. Christiani Stanislai Mirecki abbatis... Romae 1712 Typ. Rev. Camerae Apostolicae 4° k. nlb. 1, s. 72. — Toż, Romae 1712 4° k. nlb. 1, s. 72. — Toż, Romae 1712 4° k. nlb. 1, s. 72. Według ESTREICHERA wszystkie te wydania nie różnią się od siebie.

3. Wyd.: Statuta Congregationis Benedictino Polonae Sanctae Crucis ex Capitulis generalibus extracta in Capitulo ipsius intermedio seu diaetae sub anno 1730 die 26 Iulii ad observandum... porrecta, novissime per... in Polonia observantiae thesauro... Romae 1732 Typ. J. Zempel 4° s. 12.

4. List do sejmiku woj. sandomierskiego w Opatowie (z 1723-1724). Rkps BN., sygn. 6653/43, k. 329.

III.

KANIOR M., SCZANIECKI P.: Mirecki Stanisław Krystyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 338-9, tamże literatura. — Ponadto: SCZANIECKI P.: Studium Commune Benedyktynów w Polsce. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 401 n.; KANIOR M.: Powstanie kongregacji benedyktyńskiej św. Krzyża w Polsce. *Anal. Crac.* T. 8: 1976 s. 295-320.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mirkiewicz (Mirkievicius) Wacław (†1768), bożogrobiec, historyk swego zakonu, wydawca.

Miejsce i data urodzenia nie są znane. Studiował w zakonie bożogrobców w Miechowie i w Krakowie w klasztorze św. Jadwigi na Stradomiu. Prawdopodobnie był licencjatem teologii. Uchodził za człowieka wykształconego, władającego kilkoma językami, biegłego w filozofii i teologii. W latach 1761-1768 był proboszczem parafii prowadzonej przez zakon w Chodowie k. Miechowa. Ponadto w 1762 r. został radnym domu generalnego w Miechowie. W 1766 r. zapisał się na Uniw. Krakowski Stephanus Mirkiewicz, członek tegoż zakonu i kaznodzieja zwyczajny kościoła N.M.P. w Krakowie. Być może był to brat Wacława lub jego krewny. Umarł Mirkiewicz w 1768 r.

I.

1. Wyd.: S. PETRUS Venerabilis: Sermo de laudibus Sepulchri Christi quem... edidit necnon dissertatione atque commentario illustravit... Cracoviae 1760 Typ. Seminarii Załusciani Academico-dioecesani 2° k. nlb. 1, s. XX. 16, nlb. 4. Komentarz pochodzi od Mireckiego.

2. De antiquitate, solemnitate et perennitate memoriae Sepulchri D. N. Jesu Christi in Ecclesia universa sed potissimum in Ordine eiusdem Sancti Sepulchri quotannis celebratae... Cracoviae 1762 Typ Sem. Ep. Academ. Dioec. 4° s. XVIII, k. nlb. 2, s. 118 i k. nlb. 7, s. 94-116: Veneratio S. Sepulchri apud Polonos.

II.

1. List. W: J. P. RADLIŃSKI: Sacrosanctum D. N. Jesu Christi Sepulchrum... Cracoviae 1761 (na końcu).

2. Kazanie na uroczystość Grobu P. N. Jezusa Chrystusa dnia 15 kwietnia 1762 r.... miane... Kraków 1762 Druk. Sem. Bisk. Akadem. 4° k. nlb. 13.

III.

Mirkiewicz Wacław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 18: 1864 s. 652; Mirkiewicz Wacław. W: *Enc. kośc.*, T. 14: 1881 s. 361; Mirkiewicz Wacław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18: s. 83; GACKI J.: Bożogrobcy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1855 t. 24 s. 109-149; KARBOWIAK A.: Miechowici a oświata. *Muzeum.* R. 22: 1906; WIŚNIEWSKI J.: Monografia dekanatu miechowskiego. Radom 1917 s. 24.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Miroszewski Jan Franciszek (2 poł. XVII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Informacji o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu w literaturze drukowanej nie znajdujemy. W latach 80-tych XVII w. był docentem na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej i seniorem Bursy Filozofów. W 1687 r. wydał kwestię teologiczną jako podsumowanie dysputy na temat grzechu pierworodnego, w ujęciu św. Tomasza z Akwinu. Na wstępie zamieścił panegiryk na cześć Niepokalnego Po-

częcia N.M.P. z odnośnymi cytatami z dzieł doktorów Kościoła, zwłaszcza świętych Bernarda z Clairvaux, Piotra Damiani oraz Bernardyna ze Sieny.

I.

1. Quaestio theologica de peccato originali... praesidente Christophoro Sowiński S. Theologiae professore... Cracoviae [1687] Typis Universitatis 4° k. 4. ESTREICHER podaje omyłkowo datę wyd. 1647 r.

III.

ESTREICHER K. T. 22 s. 413; Informacje z jego publikacji.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Mirowski Andrzej (1 poł. XVII w.), autor tez z prawa kanonicznego. Nieznane są daty jego urodzenia i śmierci. Był synem Wojciecha, ubogiego szlachcica z Iłży. W 1589 r. rozpoczął studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej. Ok. 1595 r. wyjechał do Würzburga w charakterze wychowawcy synów starosty przedeckiego M. Korycińskiego. Oddał się tam nauce prawa, uwieńczonej doktoratem i dwiema rozprawkami z tej dziedziny. W marcu 1617 r. zwrócił się do Akade-Krakowskiej o inkorporowanie go do Wydziału Prawa. Interesował się również meteorologią. Co dalej robił, nie wiadomo.

I.

1. Theses de donatione inter vivos... Wirceborgii 1596 Typis Georgii Fleischmanni 4° s. 39.
2. Theses de iustitia... ad disputandum propositae... Herbipoli 1596 excudebet Georgius Fleischmann 4° k. nlb. 3.

II.

1. Theoria ventorum quam Divina adiuvante gratia... defendere conabitur... Wirceborgii 1596 excudebat Georg. Fleischmannus 4° s. 84.
2. Monomachia Jesu Christi cum diabolo... Cracoviae 1600 4° k. nlb. 7.
3. Poema sacrum de cruento Domini Nostri Jesu Christi sacrificio... Cracoviae 1600 4° k. nlb. 10.
4. Carmen lugubre de obitu Petri Miscovii a Mirow... Cracoviae 1601 4° k. nlb. 5.
5. Ad... Bernardum Macieiovium... epos una cum aliquot odis et eprigrammatibus. Cracoviae 1601 in Officina S. Kempinii 4°.

III.

CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 2. s. 119; ŻEBROWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki oraz ich zastosowań. Kr. 1873 s. 218-219; GORCZYŃSKI W.: O najdawniejszych spostrzeżeniach i drukach meteorologicznych ze szczególnym uwzględnieniem Polski. *Wiad. Meteor.-Hydr.* R. 2: 1922 s. 67-76, 204; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 429. — Statuta nec non liber promotionum, s. 264-267; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 158.

Bp Edward Ozorowski

Mirowski Józef Michał (XVIII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji kanonistycznych.

Studia odbył w Akademii Krakowskiej, w której stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 22 IV 1749 r., a stopień doktora filozofii 17 IV 1751 r. W 1754 r. był profesorem filozofii i studentem prawa. W latach od semestru zimowego 1754 do semestru letniego 1759 r. był profesorem w Akademii Chełmińskiej, gdzie nauczał kolejno poetyki, retoryki i dialektyki. W 1761 r. znalazł się ponownie w Akademii Krakowskiej. Czy był księdzem i jakie były dalsze koleje życia, nie wiadomo.

I.

1. Conclusiones iuridicae de subiecto legibus obstrinctivo Iuris Canonici... defendentur publice... A. D. 1754 die 19 Febr. obiectis satisfaciente... B. m. [1754] 4° k. nlb. 2.

II.

1. Exceptio a communi lege in homines lata Sanctissimae Virginis Mariae Conceptio, recurrente annua suae festivitatis die in ecclesia parochiali Culmensi... ab... Ignatio Pawłowski... in Academia Culmensi rethoricis auditore per formam oratoriam deducta et promulgata. Posnaniae 1757 Typis Academicis 2° k. nlb. 8.

2. Joseph vice rex a Pharaone constitutus... scenico apparatu a nobilissima Academiae Culmensis iuventute ad exitum scholarum... praesentatus... opera... Thorunii 1757 Typ. J.Ch. Jungmann 2° k. nlb. 7.

3. Autumnus meritorum et virtutum fructus maturissimos... olim... D. Alberti Stanislai a Leszcze Leski... episcopi Culmensis et Pomesaniae explicans et dum illi in ecclesia cathedrali Culmensi iusta funebralia persolverentur a... exhibitus. Posnaniae 1758 Typis Academicis 2° k. nlb. 14.

4. Dialecticus in omni vero et scibili perfectissimus... Joannes Cantius Confessor... in ecclesia parochiali Culmensi comprobatus, per Joseph. Piwnicki Culmae Scholae Rethorices et Dialectices auditorem proclamatus. B. m. 1758 2° k. nlb. 9.

5. Sidus amicum laeti et boni omnis... resplendens... in... D.D. Andrea Ignatio Bayer... Culmensi et Pomesaniae episcopo ad primam ingressus... observatum per... explicatum. Posnaniae 1759 Typis Academicis 2° k. nlb. 24.

6. Listy w sprawie Akademii Lwowskiej z lat 1759-1761. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2635.

III.

ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół. T. 2 s. 99; RUTA Z.: Nauczyciele kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego w XVIII w. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP w Krakowie.* (Prace Historyczne IV). R. 1968 z. 32 s. 160. — Statuta nec non liber promotionum, s. 407, 409.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mirowski Paweł (XVII w.), kanonik włocławski, autor kwestii teologicznej.

Mało wiadomo o jego życiu. W 1629 r. zdobył bakalaureat w Akademii Krakowskiej, a w dwa lata później mistrzostwo sztuk wyzwolonych w Akademii Zamojskiej. W 1634 r. został wpisany w poczet doktorów teologii Akademii Krakowskiej, który to fakt uczcił Jan Toński panegirykiem „Phtongus famae". Od 1638 r. figuruje w metryce nacji polskiej w Uniw. Padewskim. Był kanonikiem włocławskim, prepozytem koszyckim i plebanem witowskim.

I.

1. Quaestio theologica de processione Spiritus S. ex prima parte Angelici Doctoris ad disputandum publice proposita. B. m. 1634 4° k. nlb. 6.

II.

1. Symbolum epithalamicum cum... sponsae Catharinae... ac... Stefanus Aksak iudex terrestris Kijoviensis iugali foedere iungeretur... iisdemque nobilissimis coniugibus consecrata. Lublini 1630 ex Officina Pauli Conradi 4° k. nlb. 13.

2. Illustrissimo principi Hieremiae Michaeli Korybut Wiśniowiecki felicem in proprios penates ab exteris nationibus reditum... gratulatur. Leopoli 1632 in Officina Typogr. Joannis Szeligae 4°.

3. Gratulatio... Stanislao Łoza... episcopo Argivensi... nunc primum creato Luceoriensi... conscripta... Leopoli 1633 in Officina Typogr. Joannis Szeligae 4° k. nlb. 6.

4. In natalitia Jesu Christi... carmina. Cracoviae 1660 4°.

III.

Statuta nec non liber promotionum, s. 296; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 330.

Bp Edward Ozorowski

Miske Ludwik Jerzy (ok. 1692-1768), franciszkanin konw., hagiograf, historyk swego zakonu.

Urodził się w Opolu w 1791 lub 1792 r. Początkowe nauki pobierał u franciszkanów w Opolu, do których wstąpił w 20 r. życia. Afiliowany został do klasztoru w Starym Sączu. Formację duchową i wykształ-

cenie teologiczne otrzymał w klasztorach polskich, studiował też przez jakiś czas we Włoszech. W 1720 r. wykładał już filozofię w Kaliszu. Doktorat teologii (zakonny) otrzymał 22 IX 1722 r. w Warszawie. W latach 1727-1731 był regensem zakonnego studium teologicznego w Warszawie, potem do 1738 r. pracował w Poznaniu. Następnie przez kilka lat (1738-1742) reprezentował w Rzymie jako asystent generalny prowincję polską, ruską i litewską. W 1741 r. wybrany został definitorem gen. zakonu, a w rok później został wizytatorem gen. prowincji litewskiej. Na kapitule zaś prowincjalnej w 1742 r. wybrano go prowincjałem polskiej prowincji franciszkanów, a po upływie kadencji w 1745 r. przeznaczono go na gwardiana klasztoru w Poznaniu. Po śmierci prowincjała Józefa Rychlewskiego w 1764 r. zarządzał całą prowincją jako komisarz gen. Zmarł 27 VI 1768 r. w Poznaniu.

I.

1. Zwierciadło przykładności, to jest świątobliwy żywot Wielkiej Służebnice Boskiej S. Jadwigi przed tym polskiej i śląskiej księżnej a teraz osobliwej Patronki klasztoru trzebnickiego... przez... napisany... W Krakowie [1724] Druk. Jana Domańskiego 4° k. nlb. 15, s. 584; tabl. 1 (miedzioryt św. Jadwigi).

2. Wzór i obraz doskonałego przełożonego podczas kapituły Braci Mniejszych Konwentuałów... przez... odrysowany. Kraków 1724 2° k. nlb. 13.

3. Troisty wzór doskonałości w chwalebnym trzech zakonów fundatorze Serafickim Ojcu S. Franciszku od Boga światu pokazany. Poznań 1736 w Druk. Akademickiej 8° k. nlb. 5, s. 153.

4. Synoptica relatio seu brevis descriptio conventuum (1735). (Opis 34 klasztorów na podstawie źródeł archiwalnych). — Rkps Bibl. Sem. Duch. w Warszawie. Obecnie zaginiony.

II.

1. Trojakie błogosławieństwo z obdarzenia boskiego w wielkim Patriarsze i Zakonodawcy Ś. Benedykcie na kazaniu... przez... ogłoszone. Kalisz 1721 Druk. Kolegium Jezuitów 2° k. 11.

2. Ogień gorejący... Ś. Ignacy Lojola... kaznodziejskim sposobem ogłoszony przez... W Kaliszu 1721 Druk. Kolegium Jezuitów 2° k. nlb. 12.

3. Anioł z powołania Chrystusowego Ś. Mateusz Apostoł i Ewangelista i Aniołowie z urzędu przewielebni przełożeni, definitorowie prowincji polskiej Zak. Br. Mn. Conventualium... na prowincjalną konwokację w Warszawie zgromadzeni kazaniem... przez... ogłoszeni. Kalisz 1722 Druk. Jezuitów 2° k. nlb. 16.

4. Orator divus Bonaventura... devota apotheosi pro rostris exhibitus... Calissii 1723 Typ. Soc. Jesu 2° k. nlb. 8.

5. Światło nowego świata i Kościoła Chrystusowego... w wielkim apostole Ś. Franciszku Xsaweriuszu... kazaniem upatrzone. W Poznaniu 1725 Druk. Kolegium Jezuitów 2° k. nlb. 12, il.

6. Juste dolentis Conventualium propinquis super... P. Casimiro Biernacki... mortuo... quem... obligatissima penna exhibuit. Posnaniae 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 12.

7. Odgłos żałobny... to jest relacja o śmierci... Jerzego Dominika Lubomirskiego... wyrażona. [Warszawa] 1727 2° k. nlb. 22.

8. Największego Towarzystwa Jezusowego wielkim ozdobom... Stanisławowi Kostce i Alojzemu Gonzadze... męczeńskie korony... z ambony przyznane przez... Warszawa 1727 Druk. Soc. Jesu 2° k. nlb. 18. — Toż. Warszawa Druk. Soc. Jesu 2° k. nlb. 18.

9. Pamięć śmiertelności albo żałobne kazanie o śmierci X. Piotra Drogoszewskiego... Zakonu Kaznodziejskiego przy solennym pogrzebu akcie powiedziane przez... W Warszawie 1729 Druk. Kol. Soc. Jesu 2° k. nlb. 14.

10. Przekł.: Korona miesięczna przez jednego pobożnego ojca Societatis Jesu zebrana, teraz z... francuskiego na polskie przetłumaczona... W Krakowie 1704 w Druk. Akadem. 8° s. 289. — Toż. 1709 i 1719. Tłumacz podpisany kryptonimem J.M. Przypisanie przekładu przez ESTREICHERA (t. 22 s. 419) Ludwikowi Jerzemu Miske nie ma podstaw, gdyż ten w chwili ukazania się druku liczył ok. 12 lat życia. Por. ESTREICHER. T. 20 s. 95-96.

11. Listy: 2 listy do Augustyna Działyńskiego z 1747. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 22, k. 283-286.

III.

BARAN C.: Miske Ludwik Jerzy. W:

Pol. słow. biogr. T. 21: 1976 s. 365-366, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI--XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 441; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 489.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Missiuna Antoni od św. Jana Jałmużnika (1743-1812), trynitarz, historyk swego zakonu.

Wiadomo o nim tylko tyle, że w 1764 r. wstąpił do zakonu trynitarzy i pod koniec życia mieszkał w redempcji (klasztorze) w Orszy, gdzie też zmarł 25 IV 1812 r.

Missiuna jest autorem historii osadzenia przez cesarza Pawła I wygnanych z Francji trapistów w orszańskim klasztorze trynitarzy.

I.

1. Dolorosae revolutionis historia quae hoc collegium nostrum Orsense a D. 1798 perstrinxit... conscripta per... a D. 1805. Wyd. ks. Łukasz JANCZAK pt. Z dziejów księży trynitarzy w Orszy. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 s. 142-149, 201-213; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 186-204; 3/4 s. 85-100; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 103-109; z. 3/4 s. 192-205.

III.

J[ANCZAK] Ł.: Trynitarze w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 228-229; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 30, 98.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Miśkiewicz Lucjusz Antoni (†1737), franciszkanin konw., autor dysputy scholastycznej.

Urodził się we Lwowie jako syn Wojciecha i Zofii Białodrzewiczówny. Do zakonu franciszkanów konw. wstąpił we Lwowie 13 IV 1725 r., profesję zakonną złożył w rok później i afiliowany został do konwentu lwowskiego prowincji ruskiej. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w klasztorze macierzystym, które ukończył w 1735 r. ze stopniem bakałarza. Zmarł jako lektor filozofii 13 III 1737 r. w Międzyrzeczu Ostrogskim.

I.

1. Meta theologici certaminis in sole honorum ac meritorum locata, id est universa theologia ad mentem Subtilis Principis Mariani Doctoris Joannis Duns Scoti exposita... ultimoque theologici cursus limiti imposita... in ecclesia S. Crucis Ord. Min. Conv. S. P. Francisci... Leopoli 1735 Typ. Confraternitatis Sanctissimae Trinitatis 2° k. nlb. 2.

III.

Liber susceptorum fratrum ad religionem Ord. Min. Conv. ad ecclesiam S. Crucis Leopoli, 1725-1822. Rkps Arch. Prow. Franciszkanów Konw. w Krak., s. 12, 30 i 3a; Nekrolog krakowski — stary. Rkps tamże.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mitkowski Honoriusz Antoni (1721-1772), reformat, tłumacz.

Urodził się we Lwowie 6 VI 1721 r. w rodzinie mieszczańskiej Jana i Katarzyny. Do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej wstąpił 24 IV 1744. Nowicjat odbywał w Sandomierzu, studia filozoficzne w Zamościu, teologiczne zaś w Krakowie, we własnej Prowincji. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1752 r. W roku następnym zaczął wykładać filozofię, a w 1758 r. teologię. Był także gwardianem w Przemyślu (1761/ /62), Wieliczce (1765/66) i w Krakowie (1766-1768) oraz definitorem (1768-1771). Zmarł 15 VII 1772 r. w Bieczu.

Jego „Wykład istotny reguły" jest tłumaczeniem, z pewną modyfikacją „Genuina et literalis regulae... expositio" D. Bryknera.

I.

1. Przekł.: D. BRYKNER: Wykład istotny reguły Ojca św. Franciszka Braci Mniejszych, z łacińskiego języka na polski krótko zebrany. Kraków 1771 Druk. Akademicka Kolegium Większego 4° k. nlb. 4, s. 320, k. nlb. 12.

III.

MYSŁOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 89, 98; ESTREICHER K. T. 16 s. 286 (wśród anonimów), T. 22 s. 439; — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr., Rkps Album seu metrica novitiatus Sandomiriensis 1700-1742 s. 64; Rkps Annales Provinciae S. M. Angelorum in Minori Polonia T. 10 s. 43, 52, 133-134; Rkps Archivum conventus Cracoviensis T. 1 s. 377.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Młodzianowski Andrzej h. Dąbrowa (1626-1686), jezuita, hagiograf, poeta.

Urodził się prawdopodobnie 30 XI 1626 r. w Kownie, był synem Wojciecha, właściciela majątku Linków k. Kowna. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 VII 1642 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1642-1644), tamże na Akademii studiował retorykę (1644-1646); kurs filozofii przeszedł w Pińsku (1646-1649), a następnie nauczał gramatyki w Kownie i poetyki w Orszy (1649-1651). Studia teologiczne rozpoczął w Akademii Wileńskiej w 1651 r., lecz po wybuchu wojny z Moskwą (1655) uszedł do Czech, gdzie w kolegium jezuickim w Ołomuńcu je ukończył (1655-1656) i przyjął święcenia kapłańskie. W r. szk. 1656/57 uczył we Wrocławiu w klasie syntaksy i był kaznodzieją polskim, później (1657-1658) uczył poetyki w Opawie, a po rocznym studium prawa zakonnego w Telcz (1658-1659) objął w Świdnicy wykłady retoryki. W 1660 r. powrócił na Litwę i do 1672 r. przebywał w Kownie i Krożach jako dyrektor szkół i profesor retoryki. W 1672 r. został profesorem seminarium pedagogicznego w Połocku, a potem w Nieświeżu. W latach 1675-1676 wykładał teologię moralną w Nieświeżu. Od 1676-1683 r. był przełożonym rezydencji w Kownie. Ostatnie lata spędził na stanowisku mistrza nowicjatu w Wilnie, gdzie też zmarł 10 I 1686 r.

I.

1. Icones symbolicae vitae et mortis B. Josaphat martyris archiepiscopi Polocensis... Vilnae 1675 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 75.

2. Suppetiae militares ex divis Polonae Lituanaeque gentis tutelaribus, nec non sanctis militibus scriptae et... Dno Michaeli Pac... oblatae. B. m. r. 4° k. nlb. 62. O patronach Polski i Litwy.

3. Tractatus theologiae moralis. De sacramentis... De usu Scripturarum in sacris ad populum sermonibus... Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 2012.

II.

1. Domestica Samogitiae Ducatus ornamenta, in venerationem decorum... Casimiri Pac, episcopi Samogitiensis, dum auspicato suam ingreditur dioecesim obviam producta a Crosensi Societatis Jesu collegio, Anno 1668. Mitaviae 1668 Typ. Mich. Karnal 2° k. nlb. 10.

2. Auguria spei publicae D. Casimiro Joanni Sapieha... dum palatinatus sui fasces capesseret, exhibita et oblata... a Polocensi Soc. Jesu collegio, A. 1673... Vilnae 1673 Typ. Acad. Soc. Jesu 2° k. nlb. 11.

III.

NATOŃSKI B.: Młodzianowski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 421-422. — Ponadto: ZAŁUSKI J.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów. Wyd. J. MUCZKOWSKI. Kr. 1832 s. 5; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 427; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 281; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 273, 426, 464; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 624; T. 3 s. 263.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Młodzianowski Tomasz h. Dąbrowa (1622-1686), jezuita, dogmatyk, moralista, polemista, liturgista.

Urodził się w ziemi ciechanowskiej na Mazowszu 21 XII 1622 r., był

synem Stanisława. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 VII 1637 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1637-1639), seminarium pedagogiczne przeszedł w Sandomierzu (1639-1649), filozofię studiował w Kaliszu (1640-1643), a teologię w kolegium w Krakowie (1646-1650), gdzie w 1648 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 1651 r. wykładał retorykę, etykę i logikę w Kaliszu. Pod koniec 1653 r. otrzymał pozwolenie na wyjazd na misję do Persji, udał się więc do Francji, a stąd w 1654 r. do Sydonu. Pracował w Isfahanie do końca 1656 r.

Zniechęcony niepowodzeniami powrócił przez Rzym do Polski w 1658 r. i objął wykłady teologii w kolegium poznańskim. W latach 1666--1667 był instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu, a następnie prefektem studiów i kaznodzieją trybunalskim w Lublinie (1667-1669) i kaznodzieją w Poznaniu (1669-1673). W 1673 r. udał się do Krakowa, gdzie do połowy 1680 r. przebywał jako kapelan domowy na dworze woj. krakowskiego, Michała Lubomirskiego, a później wdowy po nim, Heleny Tekli z Ossolińskich. W 1674 r. zlecono mu wygłoszenie kazania w katedrze krakowskiej podczas sejmu koronacyjnego po wyborze Jana III Sobieskiego. W latach 1680-1683 był rektorem kolegium w Poznaniu. Ostatnie lata życia spędził na dworze bpa krakowskiego Jana Małachowskiego (1683-1686). Zmarł w klasztorze kanoników regularnych w Wolbromiu 9 X 1686 r., a pochowany został w podziemiach kościoła św. Piotra w Krakowie.

I.

1. Praelectiones theologicae de Deo.. Accessit Tractatus de SS. Trinitate etiam polemicis accomodatus. Dantisci 1666 ex Bibliop. Forsteriana 2° s. 397, k. nlb. 5. — Toż. w: Integer cursus theologicus et philosophicus quinque tomis comprehensus. T. 1. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° k. nlb. 5, s. 319, k. nlb. 2. Por. poz. 9.

2. Praelectiones theologicae de Angelis et actibus humanis. Accessit tractatus moralis seu fundamentum omnium resolutionum conscientiam concernentium. Dantisci 1667 Typ. Sim. Reinigeri 2° k. nlb. 2, s. 248. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus quinque tomis comprehensus. T. 1 cz. 2. Moguntiae et Dantisci 1682 2° s. 177. Por. poz. 9.

3. Praelectiones theologicae de jure et justitia. Leopoli 1667 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 2, s. 166, k. nlb. 2. — Toż. w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 3. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 125. Por. poz. 9.

4. Praelectiones theologicae de poenitentia, virtute et Sacramento. Cracoviae 1670 apud Alb. Siekielowic 2° k. nlb. 2, s. 235, k. nlb. 5. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus quinque tomis comprehensus. T. 4 cz. 2. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 175, k. nlb. 2. Por. poz. 9.

5. Praelectiones theologicae de peccatis et gratia. Accessit tractatus de ente supernaturali, theologicis materiis perutilis. Cracoviae 1671 apud Haer. Chr. Schedel. 2° k. nlb. 2, s. 443, k. nlb. 7. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 2. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 273, k. nlb. 2. Por. poz. 9.

6. Praelectiones theologicae de fide, spe et charitate. Lesnae 1674 imprim. Michael Buck 2° k. nlb. 2, s. 258, k. nlb. 2. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 2. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 205, k. nlb. 1. Por. poz. 9.

7. Praelectiones theologicae de Incarnatione. Cracoviae 1674 ex Offic. Chr. Schedel 2° k. nlb. 2, s. 346, k. nlb. 5. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 3. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 249, k. nlb. 3. Por. poz. 9.

8. Praelectiones theologicae de Sacramentis in communi et de Eucharistia. Inserta est et disputatio de potentia obedientiali. Lesnae 1674 imprim. Mich. Buck 2° k. nlb. 2, s. 277, k. nlb. 4. Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 4. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 233, k. nlb. 3. Por. poz. 9.

9. Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 1 — 5. Moguntiae et Dantisci 1682 2°. Obejmuje: T. 1: De Deo.

Por. poz. 1; De Angelis et actibus humanis. Por. poz. 2; T. 2: De peccatis et gratia. Por. poz. 5; De fide, spe et charitate. Por. poz. 6; T. 3. De jure et justitia. Por. poz. 3; De Incarnatione. Por. poz. 7; T. 4: De sacramentis in communi et de Eucharistia. Por. poz. 8; De poenitentia, virtute et Sacramento. Por. poz. 4; T. 5. Praelectiones philosophicae.

10. Liturgica seu modi devote celebrandi missam. Cracoviae 1676 apud Alb. Gorecki 4° k. nlb. 2, s. 224, k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1682 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 2, s. 211. — Toż. Cracoviae 1686 Typ. Ad. Gorecki 4°. — Toż. Varsaviae 1754 4°. — Toż. Varsaviae 1755 4°.

11. De Deo secundum se spectato... In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 541.

II.

1. Kazanie na uroczystości B. Stanisława Kostki przy pierwszym błogosławionym mszy św. odprawowaniu... W Poznaniu 1671 w Druk. Diedz. W. Regulusa 2° k. nlb. 8.

2. Kazanie na pogrzebowym w kościele kolegium poznańskiego obchodzie, Wielmożnej JMP Jadwigi na Racacie Wolffowej, starościny felińskiej, obornickiej... W Poznaniu 1671 w Druk. Dziedz. W. Regulusa 2° k. nlb. 10.

3. Praelectiones metaphysicae et logicae. Gedani 1671 Sumpt. D. F. Rhetti 2° s. 222, 235. — Toż: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 5. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckensteinios 2° s. 215, k. nlb. 3, s. 221, k. nlb. 6.

4. Praelectiones philosophicae in octo Libros Physicorum. Lesnae 1671 Imprim. M. Buck 2° s. 512, k. nlb. 8. — Toż w: Integer cursus theologicus et philosophicus. T. 5. Moguntiae et Dantisci 1682 apud Sim. Beckenteinios 2° s. 161, k. nlb. 2, s. 386, k. nlb. 4.

5. Recollectiones ad methodum S. Patris Nostri Ignatii. Posnaniae 1677 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 179, k. nlb. 2; Supplementum recollectionum s. 118, k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1682 Typ. Coll. SJ 8° s. 151, k. nlb. 1; Supplementum recollectionum s. 94. — Toż w przekł. na j. pol. A. CHMIELOWSKIEGO: Rekolekcje. Kr. 1889 8° s. 240, k. nlb. 4. — Toż z datą na oprawie 1904.

6. Akty pobożne ksiąg duchownych łacińskich X. Tomasza Młodzianowskiego Soc. Jesu na polskie zebrane, do używania podane. Poznań 1680 w Druk. Coll. Poznańskiego 1680 8° s. 235. — Toż. Kalisz 1706 Druk. Coll. SJ 8° s. 215. — Toż pt.: Affekty nabożne na uroczystości Pana naszego Jezusa, Boga Rodzicy Panny z ksiąg... na polskie zebrane... B. m. r. Druk. Coll. Poznańskiego b. r. 8° s. 172.

7. Kazanie na konsekracji na biskupstwo... JMX. Kazimierza Jana z Bnina Opaleńskiego, biskupa Dioklecji, koadiutora biskupstwa poznańskiego... miane... w Warszawie w kościele S. Jana. Poznań 1680 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 6.

8. Rozmyślania albo lekcja duchowna miasto kazania na święta uroczyste etc. wszystkie niedziele dni do roku napisane... Na trzy księgi podzielone. Poznań [1680?-1681] Druk. Coll. SJ 4° ks. 1 k. nlb. 2, s. 226, 227; Ks. 2 k. nlb. 2, s. 776; Ks. 3 k. nlb. 4, s. 554. — Toż. Lublin 1687. Wyd. wątpliwe. — Toż. Lublin 1699 Druk. Coll. SJ 4° ks. 1. s. 503; Ks. 2 s. 766. — Toż. Warszawa 1754-1755 Druk. JKM Coll. SJ ks. 1 k. nlb. 1, s. 714; Ks. 2 k. nlb. 1, s. 979. — Toż w wyborze: Rozmyślania o męce Pańskiej. W: MORAWSKI M.: O rozmyślaniu i rachunku sumienia... Kr. 1893 s. 77-304. — Toż w wyborze: Rozmyślania na niektóre święta. W: SOLSKI S.: Rozmyślania na wszystkie dni całego roku. Kr. 1902 s. 647--703, 1305-1375.

9. Kazania i homilie na niedziele doroczne, także święta uroczystsze... na cztery tomy rozdzielone. Poznań 1681 Druk. Coll. SJ 2° t. 1 s. 457, k. nlb. 7; T. 2 k. nlb. 2, s. 516, k. nlb. 7; T. 3 s. 531, k. nlb. 6; T. 4 s. 618, k. nlb. 8. — Toż pod zm. tyt.: Cztery kazania adwentowe o grzechu. Wyd. A. SYSKI. Płock 1902 Druk. A. Miecznikowskiego 8° s. 61. — Toż pod zm. tyt.: Kazania pasyjne o męce Pańskiej. Z kazań... wyjął i oprac. A. SYSKI. W. 1905 Nakł. K. Treptego, Druk. synów S. Niemiry 8° s. 77. — Toż pod zm. tyt.: Wybór kazań T. 1-2. Z przedmową S. WINDAKIEWICZA. Wyd. A. SYSKI. W. 1935 Skład. Gł. Księg. św. Wojciecha 8° t. 1: Kazania niedzielne, s. XII, 241; T. 2: Kazania świąteczne, pasyjne i roratne, k. nlb. 2, s. 202, k. nlb. 1.

10. Akty przygotowania się na dobrą śmierć, kapłanom na śmierć dysponującym, starym także, słabym, i tym co się sami z daleka na śmierć gotują, do używania potrzebne. Kraków 1865 Druk. Al. Schedla 8° k. nlb. 2, s. 238. — Toż. Poznań 1694 Druk. Coll. SJ 8°. — Toż. Poznań 1700 Druk. Coll. SJ 12°. — Toż. Sandomierz 1722 Druk. Coll. SJ 12° s. 172. — Toż. Sandomierz 1733 Druk. Coll. SJ 12° s. 159, k. nlb. 2. — Toż. Kalisz 1750 Druk. Coll. SJ 12° s. 276. — Toż. Sandomierz 1758 Druk. Coll. SJ 12° s. 163.

11. Scientia sanctorum nosse pauculis praeceptis comprehensa, per virtutum

digesta a quodam patre Societatis Jesu, praecipuarum exercitium, olim breviter nunc vero ad utilitatem animarum reimpressa. Vilnae 1699 Typ. Acad. SJ 1699 8° k. nlb. 64.

12. Kazanie na pogrzebie Teresy z Czarnkowa Opaleńskiej, wojewodziny poznańskiej. Druk bliżej nie znany.

13. Ortographia Polonica in usum Poloniae juventutis collecta, Posnaniae 1743. Druk obecnie nie znany.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 526-527, tamże literatura; GRENIUK F.: Młodzianowski Tomasz. W: *Pol. słow. biogr*. T. 21 s. 425-426, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gésu. T. 4. Venezia 1730 s. 67-68; CHMIELOWSKI A.: Słówko o ks. Tomaszu Młodzianowskim. W: MŁODZIANOWSKI T.: Ćwiczenia duchowne. Kr. 1889 s. 5-10; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 223-229; N[IEDZIELSKI] J.: Młodzianowski Tomasz. W: *Podr. enc. kość*. T. 27/28 s. 113-114; STRYŻEWICZ A.: W 250 rocznicę śmierci Tomasza Młodzianowskiego. *Mies. Diec. Chełmiń*. T. 9: 1927 s. 114-123; AUGUSTYN W.: Młodzianowski Tomasz. W: *Filoz. w Pol. Słown*., s. 275; GRENIUK F.: Teologia moralna Tomasza Młodzianowskiego TJ na tle epoki. Streszczenie. *Rocz. Teol.-Kan*. T. 20: 1973 z. 3 s. 5-24; MATWIISZIN J.: Idee Kopernika na Ukrainie. *Kw. Hist. Nauk. Tech*. R. 19: 1974 z. 4 s. 657-676; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol*. T. 6 s. 432; BAJDA J.: Teologia moralna w XVII--XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 286-287.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Młodziejowski (Młodziejewski) Andrzej Mikołaj Stanisław Kostka h. Korab (1717-1780), biskup poznański, autor listów pasterskich.

Urodził się 30 XI 1717 r. w niezamożnej rodzinie szlacheckiej Stanisława Młodziejowskiego i Marianny Dominikowskiej. Na chrzcie otrzymał imiona Andrzej Mikołaj, używał zaś Andrzej lub Andrzej Stanisław Kostka. Święcenia kapłańskie otrzymał 6 VII 1740 r. w Lubartowie. W latach 1748-1757 był rektorem hospicjum i kościoła św. Stanisława w Rzymie. Dnia 29 IV 1755 r. uzyskał doktorat obojga praw w Sapienzy. W tym czasie (1754) został kanonikiem krakowskim i archidiakonem kapituły poznańskiej.

Po powrocie do kraju pełnił funkcje kanclerza i audytora generalnego bpa A. S. Załuskiego i jego następcy bpa I. K. Sołtyka, a od 1759 r. także Wł. A. Łubieńskiego, prymasa. W 1758 r. otrzymał kanonię gnieźnieńską, a w latach następnych skupił szereg innych intratnych beneficjów. W 1764 r. otrzymał urząd podkanclerzego kor. Prowadził szeroką działalność polityczną, jednak nie zawsze czystą i chwalebną. Nominację na biskupstwo przemyskie, którego nigdy nie objął, otrzymał 25 X 1766 r., konsekrację przyjął 2 II 1767 r. w Skierniewicach. W tym czasie został kanclerzem w. kor. Dnia 5 III 1768 r. otrzymał królewską nominację na biskupstwo poznańskie, które uroczyście objął dopiero po 11 latach w 1779 r. Diecezją zarządzał z Warszawy, wydając liczne listy pasterskie i okólniki oraz przez swego koadiutora bpa chełmskiego A. O. Okęckiego. Posiadał dobrze zorganizowaną kancelarię, w której zatrudniał kompetentnych ludzi. Zmarł w Warszawie 20 III 1780 r.

Elementy teologii, zwłaszcza praktycznej, wyłożył Młodziejowski w licznych listach pasterskich, skierowanych do duchowieństwa.

I.

1. List pasterski... do Diecezji swojej. Dan w Warszawie dnia 9 XI 1771. B. m. 1771 4° k. nlb. 7. — Toż. B. m. r. [Warszawa 1771 Schol. Piarum] 4° ark. 2.

2. [List pasterski]... universo clero sae

culari et regulari Dioecesis nostrae. Varsaviae 1771 4° k. nlb. 4.

3. List pasterski ogłaszający Breve Klemensa XIV względem jubileuszu 1774. B. m. 1774 2° s. 4.

4. List pasterski ogłaszający Breve Piusa VI zmniejszające liczbę świąt. B. m. 1775 2° s. 4. — Toż, wraz z przydatkiem. B. m. 1775 2° s. 6.

5. Przydatek do procesu ogłaszającego Breve Ojca Św. Piusa VI w Królestwie Polskim i Wielkim X. L. zmniejszające liczbę świąt. B. m. 1775 2° s. 2.

6. List pasterski... do Diecezji swojej z okoliczności powszechnego jubileuszu 1776. W Warszawie dn. 1 III 1776 4° k. nlb. 5.

7. List pasterski... z okazji zagęszczonych spraw rozwodowych. Dan w Warszawie 14 II 1777. B. m. 1777 4° k. nlb. 5. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz znajduje się w Bibl. Univ. Warszawskiego i w Bibl. Woj. w Kielcach.

8. List pasterski z powodu wiadomości o bezprawiach, które się przy odprawianiu Najśw. Ofiary zagęściły. B. m. r. 2°.

II.

1. Projekt konstytucji, sposób concludendorum consiliorum podającej... 19 V 1764. B. m. 2°.

2. Obwieszczenie całej Diecezji Poznańskiej o objęciu rządów tegoż biskupstwa. Dan w Warszawie dn. 10 VI 1768. B. m. 1768 plakat. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz znajduje się w Bibl. TPN w Poznaniu.

3. Processus de tabelis specificantibus numerum baptisatorum, copulatorum, mortuorum, et actu viventium in singulis paroeciis, per curatos ecclesiarum parochialium ad officium consistorii Posnaniensis transmittendis. Dn. 8 II 1769. B. m. 1769 2° k. nlb. 1. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz znajduje się w Bibl. TPN w Poznaniu.

4. [List pasterski]. Inc.: Tristissima iustique doloris plena subsecutorum fatorum beatisimi Clementis eius nominis XIII. Dat. Varsaviae d. 7 III A. D. 1769. B. m. 1769 plakat. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz znajduje się w Bibl. TPN w Poznaniu.

5. Proces nakazujący nabożeństwo czterdziestogodzinne. Dan w Warszawie dn. 16 X 1769. B. m. 1769 plakat ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz znajduje się w Bibl. TPN w Poznaniu.

6. Processus de comportandis elenchis natorum, mortuorum etc. Datum Varsaviae d. 7 VIII 1770. B. m. 1770 2° k. nlb. 1.

7. List ogłaszający jubileusz z powodu wstąpienia na Stolicę Ap. Klemensa XIV. W Warszawie 2 III 1770 plakat.

8. List pasterski względem przedłużenia supplikacji, odbywania Wielkiego Postu. W Warszawie d. 15 I 1771 2° ark. 1/2.

9. Mandament... adressé aux fidèles de son Diocèse... (Z powodu porwania króla przez konfederatów). Varsovie 1771 Chez M. Gröll 4° k. nlb. 8.

10. [List pasterski]. Inc.: Przeniósł Pan Bóg do wieczności dn. 9 tego miesiąca... Jana Klemensa Branickiego... Dan w Warszawie dn. 28 X 1771. B. m. 1771 2° k. nlb. 1.

11. [List pasterski]. Inc.: W tym czasie, kiedy najbardziej cieszyliśmy się nadzieją bliskiego pokoju... Dan w Warszawie dn. 23 X 1772. B. m. 1772 2° k. nlb. 1. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz w Bibl. TPN w Poznaniu.

12. List pasterski donoszący o śmierci brata króla Stanisława Augusta, Andrzeja Poniatowskiego. Dan w Warszawie 3 III 1773. B. m. 1773 2° ark. 1/2.

13. List pasterski (z powodu sejmu 19 IV 1773). B. m. 1773 2° plakat.

14. Mowa... kanclerza w. kor. na sesji delegacyjnej dn. 11 III 1774 miana. B. m. 1774 4° k. A-A_4.

15. Odpowiedź J. K. Mości deputowanym od Delegacji Sejmowej na audiencji publicznej dana przez... dnia 7 VIII 1774. B. m. 2° ark. 1.

16. Zamiana dóbr duchownych Bielawy za dobra ziemskie Mirczyn... dn. 2 X 1774. B. m. 1774 2° k. 1.

17. Naznaczenie modlitw za duszę ojca św. Klemensa XIV i na uproszenie szczęśliwego obrania następcy jego. Dan w Warszawie 12 X 1774. B. m. 1774 2°. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz Bibl. TPN w Poznaniu.

18. Rozporządzenie co do pobierania podymnego w Diecezji Poznańskiej i Warszawskiej. Warszawa 1775 2° s. 3.

19. Mowa... kanclerza w. kor. od tronu przy końcu sejmu r. 1775 d. 11 IV miana. B. m. 2° k. A-A_2.

20. List pasterski donoszący o wyborze papieża Piusa VI. B. m. 1775 2° ark. 1/2.

21. Proces rozporządzający lustracje wszelkich intrat duchownych w Diecezji Poznańskiej. Dan w Warszawie dn. 20 I 1776. B. m. 1776 2° k. nlb. 2.

22. List pasterski... do Diecezji swojej z okoliczności powszechnego jubileuszu 1776. Dan w Warszawie d. 1 III 1776 r. B. m. 1776 plakat. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz w Bibl. TPN w Poznaniu.

23. Mowa... kanclerza w. kor. na sesji sejmowej 10 IX 1776. B. m. 1776 2° k. nlb. 7.
24. Mowa... na sesji sejmowej dn. 25 IX 1776 miana. B. m. 1776 2° k. nlb. 2.
25. Mowa... na końcu sejmu z pożegnaniem stanów miana (31 XI 1776). B. m. 1776 2° k. nlb. 4.
26. Obwieszczenie wizyty generalnej. B. m. [po 5 III 1777] plakat. ESTREICHER nie notuje tego druku.
27. Articuli qui in visitatione generali Diocesis Posnaniensis et Varsaviensis examinabuntur et super quibus tempestive unusquisque visitandorum paratam informationem conficere obligatur. B. m. r. [po 5 III 1777] 2° k. nlb. 2. ESTREICHER nie notuje tego druku.
28. Głos... na sesji sejmowej 24 X w Izbie Senatorskiej miany. Warszawa 1778 Druk. P. Dufour 2° k. 2.
29. Mowa... na końcu sejmu z pożegnaniem stanów miana. Warszawa 1778 Druk. Dufour 2° s. 4.
30. [List pasterski]. Inc.: Z kazji zbliżającego się postu czterdziestodniowego przez uwagę powszechnego niedostatku... W Warszawie dn. 6 II 1779. B. m. 1779 2° k. nlb. 1. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz w Bibl. TPN w Poznaniu.
31. [Dyspensa od postu czterdziestodniowego]. W Warszawie d. 6 II 1779. B. m. 1779 4°. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz w Bibl. Uniw. Poznańskiego.
32. Wypis z ordynacji fundacji śp... na jałmużny dla ubogich wstydzących się żebrać dn. 15 XI sporządzony. B. m. 1780 4° k. nlb. 2.
33. Wypis z ordynacji fundacji śp.... na posagi dla ubogich cnotliwych panien dn. 15 XI sporządzony. B. m. 1780 2° k. nlb. 2.
34. Listy: Do ks. Marciszewskiego, rektora Ak. Krak. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2334. — Do Adama Ponińskiego, podskarbiego w. kor. z 1777. Rkps tamże, sygn. 6147 t. 8. — Kopia listu do ks. prob. warszawskiego TJ. Rkps Tamże, sygn. 6651. — Korespondencja Stanisława Augusta z... kanclerzem w. kor. z lat 1771-1779. Rkps Bibl. Czart., sygn. 674. (Mikrofilm BN, sygn. 24550). — Kopia listu do N. z 1777. Rkps BN., sygn. 3990. — 3 listy do Ignacego Woronicza, stolnika i sędziego grodzkiego żytomierskiego z lat 1769-1770. Rkps tamże, sygn. 6917. — Listy do K. J. Podoskiego, arcybpa gnieźn. z 1774. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5973. — 3 listy do Adama Małachowskiego z lat 1760, 1762 i 1773. Rkps tamże, sygn. 11832 i 18855. — 2 listy do Adama Ponińskiego z 1774 i b. d.; 1 list do Tadeusza Lipskiego, kasztelana łęczyckiego z 1770 i 1 do starostwa grodzkiego z 1770 i kopie różnych listów. Rkps tamże, sygn. 194, 567, 1409, 1479, 12538, 1770. — Różne listy. Rkps AGAD, sygn. 185.

III.

MÜLLER W., SZCZYGIELSKI W.: Młodziejowski Andrzej Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21: 1976 s. 428-432, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.. Nauka prawa kan., s. 141; JABŁOŃSKI M.. Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W. *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 335.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Młynarski Kazimierz Kanty (XVII/XVIII w.), proboszcz parafii na Spiszu, polemista.

Pochodził z Kęt (M. Gotkiewicz podaje, że z Żywca). Data urodzenia, rodzina, młodość i wykształcenie są nieznane. Był proboszczem w parafiach spiskich: w Rychwałdzie w latach 1679-1687 i Frydmanie w latach 1691-1703. Na to ostatnie probostwo był prezentowany przez rodzinę Györgeyów, właścicieli hipotecznych Trybsza, który wówczas był pod opieką proboszczów z Frydmana. W czasie proboszczowania we Frydmanie opracował i wydał po łacinie w Krakowie „Sermones familiares inter catholicos et acatholicos" (serm. I-XVIII), do których dołączył (od s. 294): „Litterae quae anno 1691 a quibusdam acatholicis emanuerunt, supra quorum puncta breve datur responsum". Data i miejsce śmierci nie są znane.

I.

1. Sermones familiares inter catholicos frequentes. Ex Sacra Scriptura et ex probatis S. Romanae Catholicae et Apostolicae Ecclesiae authoribus et doctoribus ad feliciter destruenda argumenta et figmen-

ta haeretica per... breviter collecti... Cracoviae 1701 Typ. Academ. Coll. Majoris 16° k. nlb. 12, s. 328, s. nlb. 1.

III.

Wiadomości z karty tułowej i aprobaty druku; GOTKIEWICZ M.: Reformacja i kontrreformacja na Spiszu. *Nasza Przeszł.* T. 7. 1958 s. 85 i 89; BŁACHUT A.. Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Szczepanowskiego we Frydmanie na Spiszu. Monografia architektoniczna. Kr. 1974 s. 9 (maszynopis).

O. Bogdn Brzuszek OFM

Modrzejewski Michał (1784-1855), katecheta, tłumacz.

Urodził się w 1784 r. w Jarosławiu. Studia gimnazjalne, filozofię i prawo ukończył we Lwowie. W 1810 r. rozpoczął studia teologiczne na Uniw. Wiedeńskim. Wyświęcony na kapłana 4 XI 1810 r. pełnił funkcje wikariusza i katechety w Diecezji Przemyskiej. Przed 1850 r. z powodu choroby przeszedł w stan spoczynku i zamieszkał w klasztorze reformatów w Sądowej Wiszni. Zmarł 19 XII 1855 r. w Lubeni k. Rzeszowa.

I.

1. Przekł.. TERTULIAN: Apologetyk. Tłum.... *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R 3: 1835 z. 1 s. 81-96; z. 2 s. 84-99; z. 3 s. 78-110; z. 4 s. 84-93; R. 4: 1836 z. 1 s. 83-96, z. 2 s. 69-87.
2. Krótkie Fenelona z Grzegorzem W. porównanie. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 7: 1839 z. 4 s. 64-67. Współautorem był M. KORCZYŃSKI.

III.

KWOLEK J.: Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy. Szkic mongraficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 221-223. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1806-1855.

Ks. Bolesław Kumor

Modrzewski (Frycz Modrzewski, Fricius Modrevius) Andrzej Piotr h. Jastrzębiec, pseud.: Philalethes Peripateticus (ok. 1503-1572), kleryk niższych święceń, eklezjolog.

Współcześnie i w następnych stuleciach uważano Modrzewskiego za heretyka. W rzeczywistości nie przystał on oficjalnie do żadnego wyznania protestanckiego, ani nie wystąpił z Kościoła Katolickiego, choć nauka, jaką zawarł w swych pismach teologicznych nie we wszystkim jest ortodoksyjna.

Pochodził Modrzewski z rodziny dziedzicznych wójtów w mieście biskupów włocławskich Wolborzu i był synem wójta Jakuba. Uczył się w szkole parafialnej w Wolborzu, od 1514 r. w takiej samej szkole w Kazimierzu k. Krakowa, a w 1517 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1519 r. bakalaureat artium. W uniwersytecie jednak pozostał do 1522 r.

Pracę rozpoczął w kancelarii prymasa J. Łaskiego, a od 1525-1529 r. był notariuszem w kancelarii bpa poznańskiego J. Latalskiego. Z biskupami tymi jeździł na synody i sejmy, poznając z bliska najważniejsze problemy polsko-kościelne i państwowe. Po śmierci ojca w 1529 r. wrócił do Wolborza dla uporządkowania spraw majątkowych. W 1531 roku wszedł na służbę do bratanków zmarłego prymasa Łaskiego, Jana, Hieronima i Stanisława, pracując dla nich na zachodzie Europy, głównie w Rzeszy Niemieckiej. Od 1532-1535 r. przebywał w Wittenberdze, w 1536 w Norymberdze i Bazylei, w 1536/7 jakiś czas w Szwajcarii, potem we Francji, w 1537 r. brał udział w naradzie książąt protestanckich w Schmalkalden, potem był w Lipsku, znowu w Norymberdze, w 1538 i 1540 r. we Frankfurcie nad Menem i we Wiedniu. W ciągu tej długo-

trwałej podróży wracał na krótko do Polski w 1533 lub 1534 r. biorąc udział w sejmie piotrkowskim, i chyba w 1537 r. Pobyt w Niemczech i Szwajcarii dał mu okazję nie tylko pogłębienia wykształcenia humanistycznego, ale też poznania teologii protestanckiej, zarówno przez lekturę, jak i kontakt z czołowymi jej przedstawicielami; u Melanchtona nawet dłuższy czas mieszkał.

W 1540 r. otrzymał Modrzewski dwa miejskie probostwa: w Brzezinach i Skoszewach. Wydzierżawiwszy majątek beneficjalny — probostwo w Skoszewach utracił w 1542 r. — a duszpasterstwo zleciwszy wikariuszom, sam dalej podróżował, obecnie po Polsce, głównie w interesach Łaskich. Równocześnie zainaugurował działalność pisarską 4 kolejnymi mowami w sprawie zaostrzenia kar za mnożące się w Polsce zabójstwa i mową w obronie mieszczan (Oratio Philaletis...). W latach 1543-1546 przebywał w Brzezinach, procesując się z dziedzicem brzezińskim Krzysztofem Lasockim. W 1546 r. znalazł się w Krakowie i wszedł w kontakt z sympatykami reformacji, grupującymi się wokół Andrzeja Trzecieskiego. Tu napisał mowę „De legatis ad concilium christianum mittendis", w której zachęcał do wysłania posłów na sobór trydencki i do podjęcia reformy Kościoła. W 1547 r. wyjechał jako członek poselstwa Stanisława Łaskiego, wojewody sieradzkiego, do cesarza Karola V, a w 1548 r. sam posłował do Królewca z powiadomieniem księcia Albrechta o podejmowanej przez posła Łaskiego jego obronie przed cesarzem.

W tym jeszcze 1648 r. był na sejmie piotrkowskim, a w latach 1549-1550 jeździł jako członek poselstwa Stanisława Hozjusza do Pragi, Niderlandów i do Wiednia. W latach tych napisał główne swe dzieło „De republica emendanda", jednakże na skutek kontrakcji władzy duchownej wydrukował w Krakowie w 1551 r. tylko 3 pierwsze księgi. Całość wydał dopiero w 1554 r. w Bazylei. W dziele tym proponował reformę ustroju państwa polskiego w duchu demokratycznym, lecz pod silną władzą królewską, oraz demokratyzację i unarodowienie Kościoła w Polsce. Pozbawiony dochodów z probostwa otrzymał 1552 r. od króla 100 złp rocznej pensji, podwojoną w 1555 r. Zimą 1553/54 r. osiadł w Wolborzu na wójtostwie głównie dlatego, że rezydował w Wolborzu jego przyjaciel bp włocławski Jan Drohojowski. Wyjeżdżał tylko na sejmy piotrkowskie, a wiosną 1556 r. towarzyszył Drohojowskiemu do Wolfenbüttel w Brunszwiku, odprowadzającemu Zofię Jagiellonkę, wydaną za tamtejszego księcia. W sierpniu musiał uchodzić z Wolborza w wyniku śledztwa, przeprowadzonego przez nuncjusza A. Lippomano w sprawie jego nieortodoksyjnych pism. Otrzymawszy od króla wyjęcie spod jurysdykcji kościelnej, wrócił do Wolborza, gdzie następny biskup włocławski J. Uchański również był mu przychylny. Nie przeszkodziło to jednak prymasowi M. Dzierzgowskiemu pozbawić Modrzewskiego probostwa w Brzezinach.

W 1560 r. ożenił się Modrzewski z szlachcianką Jadwigą Kamieńską, katoliczką, choć sam zbliżył się wtedy do ideologii kalwińskiej. Pozostając w przyjaźni z Uchańskim i gospodarując na swym wójtostwie, pisał dalsze swe prace teologiczne, odbiegające jednak od nauki katolickiej. Próbował godzić polskich kalwinistów z arianami. Kiedy biskupstwo włocławskie objął S. Karnkowski, Modrzewski musiał opuścić

Wolborz za odszkodowaniem 1000 złp i z zachowaniem praw dziedzicznych do wójtostwa. Nabył teraz i wziął w dzierżawę kilka wsi i dożywał swej starości jako zamożny szlachcic. Zmarł w jesieni 1572 r. i został pochowany we wsi Malecz. Prymas Andrzej Olszowski oraz biskupi Andrzej Chryzostom, Andrzej Stanisław i Józef Załuscy byli potomkami Modrzewskiego poprzez jego córkę Elżbietę, wydaną za Marcina Olszowskiego.

I.

1. Ad... Sigismundum Augustum Lascius sive de poena homicidii. Cracoviae 1543 per Hieronymum Vietorem 8° k. 43. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 686-719. Autor nadał utworowi formę mowy Hieronima Łaskiego w senacie.

2. Ad Senatum, Equites Populumque Polonorum oratio secunda de poena homicidii. Cracchoviae 1545 ex Officina Matthiae Szarffenbergi 8° k. nlb. 36. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 720-735.

3. Ad Archiepiscopos, Episcopos et Presbyteros ecclesiarum Sarmaticarum oratio tertia de poena homicidii. Cracoviae 1545 apud Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 19. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 736-748.

4. Ad Populum Plebemque Polonam querela de contemptione legis divinae in homicidas. Cui adiuncta est oratio quarta ad Deum ex Psalmis Davidicis composita. Cracoviae 1546 apud Mathiam Scharffenberg 8° k. nlb. 32. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 749--767. — Przedr. fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 179--183.

5. Ad Regem, Pontifices, Presbyteros et Populos Poloniae ac reliquae Sarmatiae oratio... de legatis ad Concilium Christianum mittendis. Cracoviae 1546 apud Matthiam Scharffenbergium 8° k. nlb. 32. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 782-797.

6. Dialogi de utraque specie Coenae Domini. B. m. 1550. — Toż przy: Commentariorum de Republica emendanda libri quinque. Basileae 1554 s. 365-382. — Toż przy: De Republica emendanda. Basileae 1559 s. 365-377.

7. Commentariorum de Republica emendanda libri quinque... Liber primus de moribus, secundus de legibus, tertius de bello, quartus de Ecclesia, quintus de schola. Cracoviae 1551 Lazarus Andreae 2° k. 12, CLXXIX. (W dziele tym brak księgi 4 i 5, skonfiskowanych przez cenzurę kościelną). — Toż. Basileae 1554 in Officina Joannis Oporini 2° s. 388, k. nlb. 5. (Zawiera wszystkie księgi oraz Dialogi). — Toż. Basileae 1559 ex Officina Joannis Oporini 2° s. 807, k. 30. (Wszystkie księgi oraz dołączone poz. 1-6). — Przekł. pol.: C. BAZYLIK: O poprawie Rzeczypospolitej księgi czworo (bez księgi O Kościele). Łask 1577 J. Karcan. — Toż. Wilno 1770. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. Przemyśl 1857 Bibl. Pol. Ser. 2 z. 111-115. — Toż. Lw. 1882 Bibl. Mrówki nr 156-160. — Toż. (Przedr. częściowy). W. 1914. Bibl. Klasyków Pol. Wendego. — Toż. Przedr. fotooffsetowy. W. 1953. — Fragm. T. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 365-368, 442-452. — Fragm. J. KRECZMAR, J. SALONI: Drogi i bezdroża. Cz. 1: *Z dziejów literatury i kultury staropolskiej. Wypisy*. T. 2. W. 1948. — Fragm. M. PISZCZAKOWSKI: Obrońcy chłopów w literaturze staropolskiej. Kr. 1948. Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy. Nr 54. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1951. — Fragm. J. SAWICKI: Wybór tekstów źródłowych z historii państwa i prawa polskiego. T. 1 cz. 1. W. 1952. — Przekł. pol. E. JĘDRKIEWICZ w: Dzieła wszystkie. T. 1. W. 1953. — Przedr. fragm. L. SZCZUCKI w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej*. W. 1978 s. 244-264. — Fragm.: A. LAM: Andrzej Frycz Modrzewski o wychowaniu i szkole. *Życie Szkoły Wyższej*. R. 1: 1953 nr 6 s. 129-140. — J. SKOCZEK: Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia. Wr. 1956 Bibl. Nar. Ser. 1 nr 157. — Przekł. niem.: W. WISSENBURG: Von Verbesserung des gemeinen Nütz. Bazylea 1557 M. Brylinger. — O przekładzie franc. wspominał A. Frycz Modrzewski, dziś nieznany. — Dwa przekł. rosyj. z XVII w. w rękopisach znajdują się w Muzeum Hist. w Moskwie (mikrofilmy w Instyt. Pol.-Radz. w Warszawie). — Przekł. hiszp. Księgi o wojnie przez Jana Justyniana Patavina w rękopisie w Nationalbibliothek we Wiedniu (fotokopia w Zakł. Hist. Nauki PAN).

8. Appendix librorum De Republica emendanda. Cracoviae 1554 Lazarus Andreae. Druku tego nie udało się zidentyfikować.

9. De primatu papae. [Pińczów] 1558. Autorstwo niepewne. Fragm. przekł. pol.

I. LICHOŃSKA. *Myśl Filoz.* R. 3: 1953 nr 4 s. 238-241.

10. Wyd. zbiorowe: De Republica emendanda libri quinque recogniti et aucti... T. 1-3. Basileae 1559 Joannes Oporinus 2° t. 1 s. 392; T. 2 s. 393-666; T. 3 s. nlb. 2, 667-807, nlb. 1, k. nlb. 28. Obejmuje: De Republica emendanda, uzupełniona księgą De Ecclesia; Kilka listów; Wszystkie pisma wydane przed 1559 r. poz. 1-8 i Ad Senatum... Oratio Philaletis Peripatetici..., poz. 1/II.

11. Narratio simplex rei novae et eiusdem pessimi exempli. Pińczowie 1561 in Officina Danielis 8° k. nlb. 44. (Odpowiedź na napaść S. Orzechowskiego). — Toż. przy: Libri tres... [Basileae] 1562. — Toż przy odbitce: De mediatore libri tres. [Basileae?] 1562.

12. Orichovius sive depulsio calumniarum Stanislai Orichovii Roxolani. B. m. [Pińczoviae] 1562 [Daniel z Łęczycy].

13. Libri tres, quorum primus de peccato originali, secundus de libero hominis arbitrio, tertius de providentia et praedestinatione Dei aeterna. Wyd. razem z Narratio simplex rei novae... [Basileae] 1562 [J. Oporinus]. — Toż. Księga 3. Basileae 1613. — Toż. Księga 1-2. Basileae 1617. — Toż. Księga 1-2. Basileae 1618.

14. De Mediatore libri tres. [Basileae] 1562 4° s. 84. Osob. odb. z druku przy Libri tres... [Basileae] 1562.

15. Sylvae quattuor. I. De tribus Personis et una essentia Dei II. De necessitate conventus habendi ad sedandas religionis controversias. III. De Jesu Christo. IV. De Homousio. [Cracoviae] — (Estreicher) [Raków] — (Nowy Korbut) 1590 4° k. nlb. 9, 273, 1. — Niewydane fragmenty końcowe Sylwy III wyd. w pol. przekł. I. LICHOŃSKA pt. O chrzcie niemowląt. W: A. Frycz MODRZEWSKI: Dzieła wszystkie. T. 5. W. 1959.

16. Wyd. zbiorowe: Opera omnia. T. 1-5. Wyd. K. KUMANIECKI. W. 1953-1960 PAN Państw. Instytut Wydawniczy 8° t. 1 s. 566, nlb. 5. (Zawiera: Commentariorum de Republica emendanda libri quinque; Appendix; 5 listów). T. 2 s. 197, nlb. 5. (Zawiera: Orationes; Listy). T. 3 s. 357, nlb. 7. (Zawiera: De Ecclesia liber secundus; Dialogi de utraque specie Coenae Domini; Listy). T. 4 s. 336, nlb. 4. (Zawiera: Opuscula annis 1560-1562 conscripta — poz. 11, 12, 14; Listy dedykacyjne). T. 5 s. 349, nlb. 3. (Zawiera: Sylvae; De Baptismo infantium; Listy).

17. Wyd. zbiorowe: Dzieła wszystkie. T. 1-5. W. 1953-1959. Indeks. Oprac. J. PELC. W. 1960 Państw. Instytut Wydawn. 8° t. 1 s. 675, nlb. 1. (Zawiera: O poprawie Rzeczypospolitej. Przekł. pol.: E. JĘDRKIEWICZ. Red. nauk. i koment.: S. BODNIAK; Przydatek; 5 listów). T. 2 s. 229, nlb. 3. (Zawiera: Mowy. Przekł. pol.: E. JĘDRKIEWICZ. Red. nauk. i koment.: K. KORANYI; Poz. 1-5 i 1/II; Listy). T. 3 s. 429, nlb. 3. (Zawiera: O Kościele księga druga. Przekł. pol.: I. LICHOŃSKA, H. KRĘPSKA. Red. nauk.: K. GÓRSKI; Poz. 6; Listy). T. 4, s. 370, nlb. 2. (Zawiera: Pisma z lat 1560-1562 — poz. 11 przekł. pol.: I. LICHOŃSKA; Poz. 12 przekł. pol.: W. GERMAIN; Poz. 14 przekł. pol.: E. JĘDRKIEWICZ. Red. nauk. K. GÓRSKI; Listy dedykacyjne). T. 5 s. 310, nlb. 2. (Zawiera: Sylwy. Przekł. pol. L. JOACHIMOWICZ. Red. nauk. K. GÓRSKI; Listy. Przekł. pol.: I. LICHOŃSKA). Indeks, s. 45, nlb. 3.

18. Wybór pism. Oprac. Ł. KURDYBACHA. Przekł. pol.: E. JĘDRKIEWICZ, I. LICHOŃSKA, L. JOACHIMOWICZ. W. 1953. Państw. Inst. Wyd. 8° s. 268, nlb. 3.

II.

1. Ad Senatum, equites populumque Polonum... oratio... Philaletis Peripatetici in senatulo hominum scholasticorum de decreto conventus, quo pagi civibus adimi permittuntur habita 1542. Gracchoviae 1545 ex Officina Typogr. Matthiae Scharffenbergi 8° k. nlb. 36.

2. Relacja o śmierci Aniana przesłana Janowi Łaskiemu. Według S. Kota autorstwo prawdopodobne. Rkps Bibl. Publ. w Leningradzie.

3. Listy: Do J. Łaskiego z 1536 r. W: S. GABBEMA: Illustrium et clarorum virorum epistolae. Harlingae Frisiorum 1664 s. 18. Toż. W: Opera omnia. T. 5 s. 305-308 (poz. 16). — 5 listów do B. Amerbacha z 1537-1538. Wyd. K. MIASKOWSKI. *Pam. Liter.* R. 4: 1905 s. 510-518. — Toż. W: Opera omnia. T. 5 s. 309-317 (poz. 16). — Do Zygmunta Augusta z 1543 i do Łaskiego z 1543. Wyd. przy: Ad Sigismundum Augustum Lascius... poz. 1. Toż przy: De Republica emendanda... poz. 10 s. 686-688, 720. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 2 s. 15-19, 60-61. — Do Tomasza Sobockiego z 1545. Wyd. przy: Ad Archiepiscopos, Episcopos... oratio tertia..., poz. 3. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 2 s. 87-90. — Do Leonarda z Wyszogrodu z 1546. Wyd. przy: Ad Regem, Pontifices... oratio de legatis ad concilium..., poz. 5. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 2 s. 196-198. — Do Zygmunta I z 1546, do Zygmunta Augusta z 1546. Wyd. przy: Ad Populum Plebemque Polonam querela..., poz. 4. Toż przy: De Republica emendanda..., poz. 10 s. 749-755. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 2 s. 111-122. — Do Ra-

fała Wargawskiego z 1547. Wyd. J. KRZYŻANOWSKI: Historia literatury polskiej. W. 1953 s. 145. Toż. Wyd. O. BARTEL: Do historii Brzezin i prepozytury brzezińskiej A. Frycza Modrzewskiego. Dod. pt. Nieznany list A. Frycza Modrzewskiego. *Refor. w Pol.* R. 12: 1953/55 s. 147-148. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 5 s. 316-317. — Do Zygmunta Augusta z 1551 (15 III). Wyd. przy: De Republica emendanda..., poz. 10. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 1 s. 19-24. — Do Zygmunta Augusta z 1551 (31 VII). Wyd. S. KOT. w: *Refor. w Pol.* R. 5: 1928 s. 115-119. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 1 s. 553--554. — Do księcia Albrechta z 1551. Wyd. P. BAŃKOWSKI w: *Refor. w Pol.* R. 6: 1934 s. 165-171. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 1 s. 555-556. — List dedykacyjny do Zygmunta Augusta z 1553. Wyd. przy: De Republica emendanda..., Basileae 1554 i przy tymże, Basileae 1559. Przedr.: I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 365-368. Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 1 s. 287-290. — Listy dedykacyjne z lat 1554-1558 do J. Drohojowskiego, P. Głogowczyka, Pawła IV, J. Tarnowskiego, J. Uchańskiego przy różnych traktatach w: De Ecclesia liber secundus, poz. 10. Toż w: Opera omnia, poz. 16, t. 3. — Do Marcina Załogi z 1555. Wyd. przy: De republica emendanda..., poz. 10 s. 798-801. Przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 186-190; Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 1 s. 561-565. — Do J. Lutomierskiego z 1558. Wyd. przy: Defensio Coenae Domini w: De Republica emendanda..., poz. 10; Toż w: Opera omnia, poz. 16 t. 3 s. 265-266.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 161-172, tamże literatura; URBAN Wacław: Modrzewski Frycz Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 538-543, tamże literatura; VOISÉ W.: Andrzej Frycz Modrzewski 1503-1572. Wr. 1975 s. 1-180; KOROLKO M.: Andrzej Frycz Modrzewski. Humanista, pisarz. W. 1978 s. 1-236. — Ponadto: DOBROWOLSKI K.: Andrzej Frycz Modrzewski jako prekursor nauki o społeczeństwie. W: TEGOŻ: Studia z pogranicza historii i socjologii. Wr. 1967 s. 194-262; WOŚ J.: L'idea della pace e della guerra nel 3 libro del „Republica emendanda" de Andrea Modrevius. *Rivista de Filosofia Neoscolastica.* (Milano). T. 61: 1969 fasc. 1 s. 88-94; RYCHLICKI C.: Cristologia negli scritti di Andrea Frycz Modrzewski il precursore dell'ecumenismo. Roma 1971; GOCZOŁ R.: Ogólne założenia ireniczne Andrzeja Frycza Modrzewskiego. *Śl. Stud. Hist.-Teol.* R. 5: 1972 s. 107-128; NADOLSKI L.: Dwie naprawy Rzeczypospolitej w połowie XVI wieku: Jakuba Przyłuskiego i Andrzeja Frycza Morzewskiego. *Spraw. TN Tor.* Nr 26: 1972 (druk) 1974 s. 84-86; MICHALIK J.: La Chiesa e il suo rinnovemento secondo Andrea Frycz Modrzewski. Irodalomtörténeti. Dolgozatok. [T.] 97: 1973 s. 63-73; A.F. Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia. Praca zbior. pod red. T. BIEŃKOWSKIEGO. Wr. 1974; KLINGER A.: Filozofia człowieka Andrzeja Frycza Modrzewskiego (1503-1572). *Stud. i Mater. WSP w Zielonej Górze.* [Nr 1]: Nauki Społ.-Polit. [Z.] 1: 1974 (druk): 1975 s. 121-130; 400-lecie śmierci Andrzeja Frycza Modrzewskiego: 700-lecie nadania praw miejskich Wolborzowi. Materiały sesji popularno-naukowej z 24 IX 1972 r. Red. R. ROSIN. Łódź 1975 s. 1-189; SZWAGRZYK J. A.: Medale ossolińskie na cześć Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego i Konstantego Słotwińskiego. *Rocz. Zakł. Nar. Ossol.* T. 10: 1975 s. 215-218; PIWKO S.: Andrzej Frycz Modrzewski. Ideologia religijna a myśl polityczna. *Odrodz. Refor.* T. 21: 1976 s. 5-27; KOSMANOWA B.: Modrzewski i jego przeciwnicy, W. 1977; WOŁOSZYN S.: Problem stanu nauczycielskiego w polskim szkolnictwie i literaturze pedagogicznej epoki Renesansu. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Krak. Prace Hist.* T. 8: 1977 z. 59 s. 113, 115-118.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mohl Aleksander, krypt.: Ks.***, pseud.: Marcel Bolesta, A. von Rädlitz, (1864-1913), jezuita, polemista, redaktor.

Urodził się 19 X 1864 r. w mieście Ufa w Baszkirii, był synem Stanisława i Felicji z Komarów. Nauki gimnazjalne odbył w jezuickim konwikcie tarnopolskim i tam zdał w 1883 r. maturę, następnie studiował prawo w Dorparcie. W latach 1889-1891 był słuchaczem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu w Innsbrucku. Święcenia kapłańskie przyjął 6 IX 1891 r. w Krakowie jako ksiądz Diecezji Krakowskiej, ale już 1 XI 1891 r. wstąpił do nowicjatu jezuitów w Starej Wsi. W latach 1893-1896

uczył j. francuskiego w konwikcie chyrowskim, a potem studiował wybrane zagadnienia z teologii.

W 1897 r. został profesorem dogmatyki w Seminarium Biskupim w Jassach w Mołdawii, a później profesorem prawa kanonicznego w instytucie zakonnym w Krakowie (1899-1900). Chwilowo (1901-1902) pracował w misji jezuickiej w Boroma (Mozambik), lecz zły stan zdrowia zmusił go do powrotu do kraju. Od 1902 r. mieszkał przeważnie w Krakowie i zajmował się prawie wyłącznie pisarstwem. W 1906 r. należał do grona założycieli czasopisma katechetyczno-apologetycznego o charakterze propagandowym pt. „W obronie prawdy"; redagował je Mohl w latach 1907-1911, nastawiając je coraz bardziej na tory społeczne. Pisał głównie książki i broszury o tematyce światopoglądowej. Dużego rozgłosu nabrała polemika Mohla z włoskim orientalistą A. Palmierim na temat polskiego zaangażowania w sprawy unii wschodniej i ekumenizmu z prawosławiem. Pracował także społecznie i w 1905 r. założył stowarzyszenie guwernantek, których dziesiątki pracowały w Galicji i kierował nim do 1912 r. Zmarł nagle na atak astmy 1 I 1913 r. w Krakowie.

I.

1. Bierz i czytaj. Książka do pobożnego czytania i do nabożeństwa dla wykształconych. Kr. 1900 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 429 i XIV. — Toż pt. Weź i czytaj! W. 1902 Wyd. Księg. Nakł. M. Szczepkowskiego 8° s. 355, VII. — Toż pt. *Bierz i czytaj. Co każdy katolik wykształcony wiedzieć powinien.* Kr. 1911 Wyd. Tow. Jezusowego, Druk. W.L. Anczyca 16 s. 398. — Toż. Kr. 1914 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. E.K. Koziańskich 16° s. 362. Wydawnictwo opracowane na podstawie książki T. PESCHA i często podawane pod nazwiskiem tego ostatniego.

2. Rec.: F. STROWSKI: Saint François de Sales. Paris 1901. *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 72 s. 177-120.

3. Obecny ruch rozwodowy w Austrii. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 94 s. 66-75.

4. W pogoni za prawdą. Listy do akademika. Cz. 1-4. P. 1907-1908 Księg. św. Wojciecha 8° cz. 1 s. 262; Cz. 2 s. 236; Cz. 3 s. 282; Cz. 4 s. 300. — Toż. Ser. 1-2. P. 1909 Księg. św. Wojciecha 8° ser. 1 s. 317; Ser. 2 s. 327. — Toż. Ser. 1-2. P. 1912 Księg. św. Wojciecha 16° ser. 1 s. 339; Ser. 2 328. — Toż. Ser. 1-2. P. 1915 Księg. św. Wojciecha 16° ser. 1 s. 345, k. nlb. 4; Ser. 2 s. 351. Jest to przeróbka dzieła A. GALLERANI: Contravvelleno religioso.

5. Polacy — przeszkodą do Unii Wschodu z Zachodem? Odpowiedź Autorowi dzieła „La Chiesa Russa". Kr. 1908 Druk. Czasu 8° s. 104. — Toż z pewnymi zmianami pt. O książkę Ojca Palmieri'ego w: *Prz. Katol.* R. 1908 s. 600-604, 616-619, 633-636, 648-652, 694-696, 714-715, 729-731, 762-763, 776-778, 793-799, 312-313, R. 1909 s. 71-72, 104-106, 119-121, 137-138, 153-155, 206-207, 217-219, 326-328, 418-419. — Bogaty zbiór artykułów polemicznych dotyczących tej książki w ATJ Kr., sygn. 1170 (biblioteka podręczna Archiwum).

6. W sprawie katolicyzmu w Rosji. *Czas.* R. 51: 1908 nr 156-157 (10-11 VII). Autor podpisany Ks.***.

7. Potwarz czy nieporozumienie. Odpowiedź autorowi dzieła „La Chiesa Russa". W. 1909 Druk. Franciszka Czerwińskiego 8° s. VIII, 192.

8. Est-ce vrai? Paris 1910 Au Pureau de l'Agence Polonaise de Presse 8° s. 62. Pod pseudonimem Marcel Bolesta.

9. Przekł. i wyd:. A. PALMIERI: Duchowieństwo zakonne w Cerkwi rosyjskiej. P. 1912 Księg. św. Wojciecha 16° s. 92. Głosy na czasie. Nr 32.

10. Inkwizycja kościelna w świetle rozumu i historii. P. 1912 Druk. św. Wojciecha 8° s. 49.

11. Unter uns ohne Maske. Eine Antwort auf die Ruthenenfrage von den Ruthenen selbst gegeben. Bd 1-2. Wien 1912 Paul Gerie 8° t. 1. s. 118; T. 2 s. 90. Wydane pod pseud. A. von Rädlitz. Materiały do tego dzieła w ATJ Kr., sygn. 1176, 1247 (biblioteka podręczna Archiwum).

12. Prawdziwe i fałszywe cuda. P. 1913 Druk. św. Wojciecha 16° s. 135.

13. Z dziedziny etyki. Kilka słów do młodego przyjaciela. P. 1913 Druk. św. Wojciecha 8° s. 136.

14. Red.: *W obronie prawdy.* Miesięcznik Związku św. Bonifacego na Austrię.

R. 1: 1907 — 5: 1911. W piśmie tym znajduje się szereg artykułów anonimowych, pisanych przez Mohla.

II.

1. Przemówienie miane na grobie śp. Felicji z Komarów hr. Mohlowej 4 czerwca 1891 w Wyszkach., Kr. 1891 Nakł. Autora, Druk. W.L. Anczyca 16° s. 16. — Toż w: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 3. Kr. 1899 s. 464-473.

2. Czytania wielkopostne o Matce Boskiej Bolesnej. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 366. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 71. — Toż. Kr. 1911 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 377. — Toż. Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 295.

3. Rec.: NAUDET: Notre devoir sociale. Paris 1902. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 78 s. 285-287.

4. Praktische Grammatik der Bantu-Sprache von Tete... und Woerterbuch. Kr. 1904 Druk. A. Koziańskiego 16° s. VII, 108. — Toż w: *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen*. Berlin. R. 7: 1904 Abt. 3. — Toż w osob. odb. Berlin 1904 s. 85.

5. Chwila stanowcza. Kr. 1905 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 61. Broszura na temat śmierci.

6. Czas — to pieniądz. Kr. 1905 16° s. 32. — Toż. Kr. 1908 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 56.

7. Ćwiczenia duchowne świętego Ignacego czyli rekolekcje ośmiodniowe wraz z dodatkowymi rozmyślaniami i kontemplacjami. Kr. 1905-1906 Nakł. Apostolstwa Modlitwy 8° s. LV, 625, k. nlb. 5, s. 268.

8. Ostrożnie z ogniem. Kr. 1905 16° s. 32. — Toż. Kr. 1910 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 55. Broszura o czytaniu złych książek.

9. Pogadanka o szczęściu. Kr. 1905 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 60.

10. Sammlung von kaffrischen Fabeln in der Ci-Tete-Sprache am Unteren Sambesi. *Mitteilungen des Seminars für Orientalische Sprachen*. Berlin. R. 8: 1905 Abt. 3. — Toż w osob. odb. Berlin 1905 s. 43.

11. Ubezpieczenie życia. Cz. 1-2. Kr. 1905 16° cz. 1 s. 32; Cz. 2 s. 32. Głosy Katolickie. Nr 57-58.

12. Katolik wobec niedzieli. Kr. 1907 16° s. 32. — Toż. Kr. 1911 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 81.

13. Niedziela co ci daje? Kr. 1907 16° s. 32. — Toż. Kr. 1911 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 79.

14. Pracuj i odpoczywaj po Bożemu. Kr. 1907 16° s. 32. — Toż. Kr. 1911 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 78.

15. Rec.: J. BRZĄKALSKI: O. Walerian Mrowiński T.J. Kr. 1906. *Sod. Mar.* R. 6: 1907 s. 33-34.

16. Cud św. Januarego. *Posłaniec Serca Jezusowego*. R. 36: 1908 s. 103-111.

17. Darwin i Häckel. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 111-119, 221-229, 299-308. — Toż w osob. odb. Włocławek 1909 8° s. 30.

18. Ewolucja czy trwałość gatunków. P. 1909 Druk. św. Wojciecha 16° s. 75. Głosy na czasie. Nr 18.

19. Kazania. W: *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1910 s. 109-128. — Toż Kr. 1928 s. 144-161.

20. Wyd. i przedmową zaopatrzył: BOUGAUD: Św. Monika. Brody 1910 Druk Westa 8° s. 272. Przedmowa k. nlb. 1.

21. Wyd.: Na Rusi galicyjskiej schyzma się gotuje! Z pamiętników ks. Józefa BORODZICZA. Chrzanów 1911 Nakł. Autora, Druk. M. Ziembińskiej 8° s. 90.

22. Bohater Carly'a i nadczłowiek Nietsche. Trzy listy do przyjaciela. P. 1913 Druk. św. Wojciecha 8° s. 72.

23. Kilka słów prawdy. Czytania rekolekcyjne 1. P. 1913 Druk. św. Wojciecha 8° s. 240.

24. Red.: *Głosy Katolickie* R. 6: 1906 — 7: 1907.

24. Pamiętnik. 1901-1911. Rkps ATJ Kr., sygn. 541.

25. Kazania. Rkps ATJ Kr., 677.

26. Listy do S. Lipca z 1903. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 32-35. — 2 listy do M.T. Ledóchowskiej z 1901. Ogł. w: *Echo z Afryki*. R. 1901 s. 119-120, R. 1902 s. 19-20. — 11 listów do Redakcji „Misji Katolickich" z 1901-1902. Ogł. w: *Misje Katol.* R. 20: 1901 s. 206-211, 225-233, 264-271, 299-305, R. 21: 1902 s. 18-24, 39-43, 77-80, 85-88, 123-124, 154-156, 183-187. — Wiele listów pisanych do jezuitów. Rkpsy w ATJ Kr., sygn. 282, 980, 983, 1180.

III.

NATOŃSKI B.: Mohl Aleksander. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 574-575, tamże literatura. — Ponadto: GRZEBIEŃ L.: Pionierski trud misjonarzy słowiańskich, 1881-1969. Wśród ludu Zambii. T. 1 Kr. 1977 s. 37-38.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Mojecki Przecław h. Brodzic (XVII w.), kanonik wolborski, polemista. Nazwisko jego figuruje dwa razy, pod rokiem 1599/1600 i 1613, w metryce nacji polskiej Uniw. Padewskiego. Doktorat teologii uzyskał przed 1613 r. w Pradze. Był dziekanem kamienieckim, beneficjatem opoczyńskim i kanonikiem wolborskim oraz posiadał tytuł protonotariusza ap. Prowadził polemikę z Żydami. Jako pierwszy przetłumaczył na j. polski napisany przez J. Długosza żywot bł. Kunegundy.

I.

1. Żydowskie okrucieństwa, mordy i zabobony... spisane. W Krakowie 1589 w Druk. Jakuba Sibeneychera 4° k. 30, 4. — Toż pt. Żydowskie okrucieństwa nad Najświętszym Sakramentem i dziatkami chrześcijańskimi. Wyd. S.A. HUBICKI. W Krakowie 1602 w Druk. Mikołaja Scharffenbergera 4° k. 25, nlb. 3. — Toż. W Krakowie 1602 w Druk. Mikołaja Scharffenbergera 4° k. 25, nlb. 2. — Toż. B. m. 1636 4° k. 1, A-F.

2. Przekł.: J. DŁUGOSZ: Żywot S. Kunegundy... za powodem W.X. Jana Foxa... z łacińskiego na polskie przez... przetłumaczony... W Krakowie 1617 u Franciszka Cezarego 4° k. 4, s. 288, k. 6.

II.

1. Przekł.: Rytmy o zacności, dobrodziejstwach i pobożnym wzywaniu Rodzicielki Boskiej Dziewicy Mariej... W Krakowie 1598 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 6. Przekł. z łaciny przy współudziale S. GROCHOWSKIEGO.

2. Wiersz. W: B. PAPROCKI: Ogród królewski. W Mieście Praskim 1599 u Daniela Siedlczańskiego 2°.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 183; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 95, 419; Mojecki Przecław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 18 s. 753; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 331-332; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 493. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 32, 49.

Bp Edward Ozorowski

Mojecki Rajmund (†1717), dominikanin, historyk kultu maryjnego. Miejsce, data urodzenia i pochodzenie Mojeckiego są nieznane. Był bakałarzem teologii. Nauczał filozofii w klasztorze dominikanów w Przemyślu (1662), teologii w Warszawie (1666). Był przeorem klasztoru w Borku Starym (1669, 1684 i 1693), gdzie w 1684 r. rozpoczął budowę kościoła. Przebywał również w klasztorach w Warszawie (1675), w Opolu (1680) i Klimontowie (1689). Cieszył się sławą dobrego kaznodziei w wielu klasztorach dominikańskich. Był teologiem biskupów, prałatów i magnatów. „Prymicje drugie odprawiwszy, żył w starości". Zmarł w konwencie oświęcimskim w 1717 r. i tam został pochowany. W kazaniu wygłoszonym w Borku na uroczystość Nawiedzenia N.M.P. podał wiadomość historyczną o tamtejszym obrazie, czczonym od 1336 r. przytaczając łaski od 1637 r.

I.

1. Caelum laudibus Doctoris Angelici divi Thomae Aquinatis efformatum et in festivo solemnitatis eius applausu, post publicos theologicorum comitiorum discursus, a... stylo brevi demonstratum. Varsaviae 1666 apud Haeredes Petri Elert 4° k. nlb. 6.

2. Obraz Najświętszej Panny Maryej w podgórskim kraju, w Borku nad Tyczynem cudami i łaskami boskimi sławny, na honor tejże Panny Przenajświętszej kazaniem ogłoszony przez... W Krakowie [po 1701] w Druk. Akadem. 4° k. nlb. 2, s. 23 i k. nlb. 1.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska. Kraków 1743 s. 53; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 210-211; Mojecki Rajmund W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 18 s. 753; Mojecki Rajmund. W: *Enc. kośc.* T. 14 s. 560; [NOWAKOWSKI J.] Wacław z Sulgostowa: O cudow-

nych obrazach w Polsce Przenajśw. Matki Bożej, wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne. Kr. 1902 s. 60-61. — Catalogus Patrum et Fratrum O. P. in Polonia. Rkps Arch. Prow. Dominik. w Krak., sygn. Pr 35 s. 471-472 (wiadomości w oparciu o S. Barącza). Inform. o. Z. Mazura OP.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mokrski Hączel Andrzej (1598-1649), jezuita, potem bożogrobiec, kanonik reg. later., profesor Akademii Wileńskiej, znawca Summy św. Tomasza.

Do zakonu jezuitów wstąpił 15 III 1615 r. w Krakowie. Filozofię studiował w Kaliszu (1617-1620), następnie nauczał syntaksy i poetyki we Lwowie (1620-1622) i retoryki w Łucku (1622-1623); teologię studiował w Krakowie (1623-1627) i w 1627 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1627-1628 uczył retoryki w Poznaniu, a później wykładał filozofię w Kaliszu (1629-1633). Od 1633 r. wykładał teologię w Poznaniu i był podziwiany jako wybitny znawca „Summy" św. Tomasza z Akwinu. Pozbawiony w 1637 r. katedry teologii pracował w Krakowie jako kaznodzieja. Zaproszony przez jezuitów litewskich wykładał w latach 1639-1641 w Akademii Wileńskiej komentarz do Summy św. Tomasza, a w latach 1641-1643 był profesorem egzegezy biblijnej i kaznodzieją w kościele św. Jana. Tu też uzyskał stopień doktora teologii. W latach 1643-1644 piastował godność prokanclerza Akademii. W 1645 r. powrócił do prowincji polskiej i pracował w Ostrogu na Wołyniu i w Krakowie. W 1646 r. opuścił jezuitów i wstąpił do klasztoru bożogrobowców w Miechowie, a niebawem przeniósł się do zakonu kanoników regularnych laterańskich w Trzemesznie.

Był kaznodzieją Władysława IV. Posłował też w imieniu miasta Lwowa oraz króla do Bohdana Chmielnickiego. Zmarł we Lwowie w klasztorze franciszkanów na początku 1649 r.

I.

1. Disputationes in Summam D. Thomae, 1633. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 62.
2. Disputationes in Summam D. Thomae, Posnaniae 1634-1635. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 64.

II.

1. Pogonia żałobna... Symeona Samuela Lubartowicza Sanguszka... u grobu zastanowiona... roku 1639 dnia 22 lutego. Wilno 1639 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 28.
2. Conatus gratiae Laurentii Gembicki, archiep. Gnesnensis. Calissii 1640 4° k. nlb. 10.
3. Trzy wieże na gruncie... panów Grudzyńskich... A przy pogrzebie żałosnym.. pochwalone... w Łowiczu w kościele Ojców Bernardynów dnia 27 sierpnia roku 1640. B. m. 1640 4° k. nlb. 47.
4. Zrzenica duchowna do słońca niestworzonego obrócona to jest najcelniejsze i najpożyteczniejsze nabożeństwo do samego Boga w Trójcy św. Wilno 1642 Druk. Akad. Soc. Jesu 16° k. nlb. 10, s. 312. — Toż. Kraków 1646 Krz. Schedel 12° k. nlb. 8, s. 349. — Toż. Poznań 1692 Druk. Akademicka.

III.

MAJEWSKI W.: NATOŃSKI B.: Mokrski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 599-600, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 284; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 162; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 642; T. 3 s. 3.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Morawicki Stanisław ze Szczodrkowic h. Topór (XVI w.), polemista.

Pochodził ze Szczodrkowic, może z tych k. Ojcowa. Morawickiego ojciec Jan, należący do drobnej szlachty, był chyba dworzaninem Tęczyńskich, skoro syn Stanisław uczył się w wieku chłopięcym w Kras-

nymstawie na koszt Andrzeja Tęczyńskiego, od 1545 r. wojewody lubelskiego (†1562). W 1534 r. zapisał się Morawicki na studia w Akademii Krakowskiej. Jakie były dalsze koleje jego życia, nie wiadomo. Może był księdzem, jakoże widać u niego dobrą orientację w Piśmie św. i w pismach św. Augustyna. Na pewno trzymał się osoby Tęczyńskiego, którego mienił się „służebnikiem". Jedyne drukowane dziełko Morawickiego było odpowiedzią na ataki innowierców, zwłaszcza Seklucjana, na liturgię katolicką.

I.

1. Rozmowa nowa, niektórego pielgrzyma z gospodarzem o niektórych cerymoniach kościelnych jako o pogrzebie, o krzyżu, o Salve, o czyścu, o świecach, o karach i inszych pompach przeciw luterianom i inszym przeciwnikom wiary krześcijańskiej wszelkiemu człowiekowi ku wierzeniu potrzebna i pożyteczna teraz na nowo wydana. [Kraków] 1549 [H. Wietor] 16° k. 40. — Jest to zapewne 2 wyd., pierwsze nieznane. — Toż. przedr. Z. CELICHOWSKI. Kr. 1900. Bibl. Pis. Pol. Nr 37.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 529, tamże literatura. — Ponadto: Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 272.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Morawski Jan h. Dąbrowa (1633-1700), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 29 XII 1633 r. w ziemi nurskiej, na pograniczu Podlasia. Do zakonu jezuitów wstąpił 5 XI 1651 r. po ukończeniu 3 lat filozofii w kolegium jezuickim w Lublinie. Nowicjat odbył w Krakowie (1651--1653), następnie nauczał gramatyki w Kaliszu i uzupełniał wykształcenie filozoficzne (1653-1655). Podczas najazdu szwedzkiego uszedł do Włoch i w Collegium Romanum odbył studia teologiczne (1655-1659). Wielki wpływ na Morawskiego wywarł profesor teologii M. de Esparsa Artieda. Wróciwszy w 1659 r. do Polski, wykładał etykę i matematykę w Kaliszu (1660-1661), a potem tamże logikę, fizykę i metafizykę (1661--1665). Od 1664 r. wykładał teologię w Poznaniu przez lat 14. Opracował w tym czasie i wydał kilka książek teologicznych, w których podał własne, nowe poglądy, m. in. w dziedzinie mariologii. W 1678 r. przeszedł do administracji i objął 9 IX urząd rektora kolegium Najśw. Marii Panny w Jarosławiu. W latach 1680-1682 pełnił obowiązki profesora teologii moralnej i prefekta studiów wyższych w Poznaniu, a w latach 1682-1683 kierował studiami w kolegium św. Piotra w Krakowie. Jako rektor prowadził następnie dom nowicjatu w Krakowie (1683-1689) i kolegium w Poznaniu (1689-1696), gdzie też pozostał po złożeniu urzędu rektora jako duchowny domu oraz dyrektor studiów wyższych. Zmarł w Poznaniu 24 VI 1700 r.

I.

1. Quaestiones de Verbo Incarnato et de ejusdam admirabili Matre Virgine... Lesnae 1671 Imprim. Mich. Buck 8° k. nlb. 7, s. 144, 126 (Quaestiones de Matre Dei Incarnati). — Toż. Cracoviae 1685 8° k. nlb. 4, s. 177.

2. Quaestiones de Matre Dei Incarnati, s. 126. W: Quaestiones de Verbo Incarnato et de ejusdem admirabili Matre Virgine...Lesnae 1671. Por. poz. 1. — Toż pt. Quaestiones theologicae de admirabili Verbi Incarnati Matre Virgine. Cracoviae 1684 8° k. nlb. 4, s. 143.

3. Quaestiones de Deo Uno et Trino ex praelectionibus... Calissii 1674 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 17, s. 451, k. nlb. 1.

4. Quaestiones theologicae selectae ad totam Summam D. Thomae Aquinatis ex praelectionibus... Calissii 1681 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 6, s. 322.

5. Quaestiones theologicae selectae ad 2dam 2dae et ad 3tiam partem D. Thomae Aquinatis ex praelectionibus... 1681 4° k. nlb. 9, s. 292, k. nlb. 1.

6. S. Romana Ecclesia ab antiquis calumniis haereticorum de novo sustitatis vindicata... Posnaniae 1693 Typ. Coll. SJ

8° k. nlb. 9, s. 160, k. nlb. 1. (Citationes). — Toż. S. Romana Ecclesia.. Nunc vero assertionibus academicis ex theologia et philosophia exornata... Anno D. 1759 die 13 Decembris. [Posnaniae] 1759 8° k. nlb. 11, s. 160, k. nlb. 2. (Citationes).

7. Duchowna theologia albo Kościół Ducha św. to jest człowiek doskonały z nauki Pisma św. i Ojców SS. opisany... z przydatkiem materii kazań na niedziele i uroczyste święta przez cały rok... Poznań 1695 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 16, s. 313. — Toż. W Druk. JKM Koll. Poznańskiego SJ 1717 4° k. nlb. 6, s. 408, k. nlb. 8.

8. Droga przed Bogiem śmierć świętych albo dyspozycja na śmierć dobrą, nauką św. teologii i pobożnymi z Pisma św. i z Ojców św. mianowicie świętego Augustyna affektami, także św. umierających przykładami objaśniona. W Poznaniu 1698 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 8, s. 438. — Toż po łac.: Praetiosa mors sanctorum seu dispositio moribundi... Posnaniae 1698 Typ. Clari Coll. SJ 12° k. nlb. 11, s. 550. — Toż po łac. Nissae 1704 Typ. Schlögel 12° s. 244.

9. Disputationes in summam D. Thomae... a Joanne Hostyński et Joanne Morawski SJ, 1672-1673. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 108.

10. De sarcramentis et de gratia... a P. Joanne Hostyński SJ et P. Joanne Morawski SJ, 1673-1674. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 109.

11. De sacramentis et de justificatione... a P. Joanne Hostyński SJ et P. Joanne Morawski SJ, 1674. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 110.

12. Tractatus de praeceptis decalogi, 1678. Rkps Bibl. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 614.

13. Disputationes de peccatis et de gratia... De virtutibus theologicis... Posnaniae 1673-1674. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 718.

14. Disputationes de sacramentis in genere, ad 3tiam partem S. Thomae... Posnaniae 1669. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 774.

15. Disputationes de sacramentis in genere... De sacramento poenitentiae... De sacramento Eucharistiae... Posnaniae 1670-1671. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 827.

II.

1. Totius philosophiae principia per quaestiones de ente in communi... explicata. Posnaniae 1666 (nie 1660!) Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 6, s. 192. — Toż. Posnaniae 1682 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 7, s. 288. — Toż. Posnaniae 1687 Typ. Coll. SJ 12° s. 352. — Toż. Lugduni 1688 Sumpt. Ant. Briasson 8° s. 352.

2. Palestra christianae pietatis seu nobilis adolescentiae Sodalitas Mariana in Collegiis Societatis Jesu Dei Matri Virgini aeternum foederata, sancte vivendi et moriendi documentis instructa... Posnaniae 1669 Typ. haer. Alb. Reguli 12° k. nlb. 77. — Toż pod zm. tyt.: Palestra pietatis continens documenta sancte vivendi et moriendi athletis Marianis, in Sodalitate Immaculte Conceptae Virginis Deiparae, ad Collegium Posnaniense SJ aperta. Typ. Monasterii Olivensis 1677 12° k. nlb. 4, s. 156, k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1678 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 3, s. 141, k. nlb. 2. — Toż. Calissii 1681 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 179, k. nlb. 1. — Toż. Posnaniae 1682 Typ. Coll. SJ 12° s. 137, k. nlb. 1. — Toż. Cracoviae 1683 12° k. nlb. 2, s. 264, k. nlb. 1. — Toż. Calissii 1683 Typ. Coll. SJ 12°. — Toż. Calissii 1685 Typ. Coll. SJ 12° s. 186, k. nlb. 1. — Toż. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 12° s. 155, k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1690 Typ. Coll. SJ 12° s. 154. Druga edycja w ciągu roku. — Toż. Posnaniae 1698 8°. — Toż. Lublini 1699 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 231, k. nlb. 2. — Toż. Calissii 1715 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 187, k. nlb. 1. — Toż. Posnaniae 1720 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 154. — Toż. Calissii 1726 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 208, k. nlb. 2. — Toż. Calissii 1740 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 7, s. 226, k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1740. — Toż. Posnaniae 1745 Typ. Coll. SJ 12° s. 301, k. nlb. 2. — Toż. Sandomiriae b. r. 12°. — Rękopiśmienne odpisy w Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. 1689 i 1900.

3. Cor sanctum Theophili Mariani, piis virtutum affectibus ad Deum, Deique Matrem destuans, sodalitati Posnaniensi Immaculate Conceptae Virginis Deiparae Xenii loco praesentatum... Calissii 1675 Typ. Coll. SJ 16° k. nlb. 32. — Toż. Olivae 1677. — Toż. Calissii 1680. — Toż. Calissii 1689 Typ. Collegii SJ 12° k. nlb. 42. — Toż. Posnaniae 1689. — Toż. Calissi 1698 Typ. Coll. SJ 12°. — Toż. Typ. Coll. Leopoliensis SJ 1704 12° k. nlb. 47. — Toż. Nissae 1705 Typ. Jos. Schlögel 12° s. 36, k. nlb. 6. — Sandomiriae 1725 12° s. 64. — Toż. Monasterii b. r. Typ. Jo. Nic. Nagel 12° s. 156. — Toż. Coloniae 1747 Typ. Vid. Nic. Theod. Hilden 12°. — Toż. Coloniae Agrippinae 1755 12° s. 228.

4. Dies sodalis Mariani ab aurora in vesperum decurri solita. Calissii 1676 Typ. Typ. Coll. SJ 12°. — Toż Posnaniae 1694,

1700, 1719, 1722. — Toż. Leopoli 1704. — Toż. Lublini 1719.

5. Scintillae divini amoris ex variis Soc. Jesu ascetis collectae et auctae a quodam ejusdem Soc. sacerdote. Calissii b. r. 16° k. nlb. 36. — Toż. Cracoviae 1684 12° k. nlb. 37. — Toż. Calissi 1687 12° k. nlb. 32. — Toż. Posnaniae 1696, 1698, 1701.

6. Actus virtutum et orationes ad Deum Deique Parentem. Calissii b. r. Typ. Coll. SJ 4° s. 300. — Toż. — Toż. Leopoli b. r. Typ. Coll. SJ 12°. — Toż. Calissi 1691 Typ. Coll. SJ 12° s. 131. — Toż. Typ. Clari Montis Częstochoviensis 1695 8° s. 126. — Toż. Posnaniae 1699 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 3, s. 208. — Toż. Lublini 1701 Typ. Coll. SJ 8° s. 120. — Toż. Cracoviae 1706 in Offic. Christ. Domański 12°. — Toż. Częstochoviae 1708 8° s. 198. — Toż. Lublini 1710 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 4, s. 178. — Toż. Posnaniae 1713 Typ. Coll. SJ 8 s. 198. — Toż. Lublini 1721 Typ. Coll. SJ 8° s. 192. — Toż. Calissii 1722 8°. — Toż. Lublini 1723 Typ. Coll. SJ 8°. — Toż. Calissii 1731 Typ. Coll. SJ 8° s. 132. — Toż. Posnaniae 1734 Typ. Coll. SJ 8° s. 198. — Toż. Typ. Clari Montis Częstochoviensis 1745 8° s. 158, k. nlb. 41. — Toż. Sandomiriae 1746 Typ. Coll. SJ 8° s. 128. — Toż. 1757 8°. — Toż. Calissi 1766 Typ. Coll. SJ 8° s. 141. — Toż. Supraslii 1769 Typ. Basilianorum 8 s. 242, k. nlb. 3. — Toż. Calissii 1776 8° — Toż. w skróceniu: Devotissimi affectus et actus variarum virtutum ad Deum, Deique Matrem, sanctissimam Virginem Mariam... Cracoviae 1730 Typ. Jac. Matyaszkiewicz 12° k. nlb. 23. Autorstwo druku Actus virtutum nie jest pewne, przypisuje się je niekiedy Tomaszowi MŁODZIANOWSKIEMU.

7. Vera Christi patientis et morientis effigies, piis meditationibus adumbrata. Posnaniae 1693 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 62. — Toż. Leopoli 1756 Typ. SRM Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 108. — Toż. po pol.: Prawdziwy Boga ukrzyżowanego obraz przez nabożne o męce Pańskiej na dni 40 postu rozmyślania wystawiony... Poznań 1695 Druk. Coll. SJ 12° s. 132. — Toż. Przemyśl 1768 8° s. 143.

8. Iskierki miłości ku Bogu i ku Przenajdroższej Matce Boskiej zebrane... Poznań 1694. — Toż. Lwów 1761 Druk. JKM Coll. Acad. SJ 8° s. 62.

9. Fasti sanctorum, piis meditationibus, nec non liturgiae ac Officii Divini praxibus exornati. Posnaniae 1696 Typ. Coll. SJ 8° s. 22.

10. Ambona Ducha św. do serca mówiącego, *pustynia bogomyślna, albo ćwiczenia duchowne przez dziesięć dni, na wzór tych, które podaje św. Ignacy... Wydane... z przydatkiem materii kazań nabożnych... Namowy Ducha św... Poznań 1700 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 1, 11 (Materie), 3 (Nauka o ćwiczeniach duchownych), s. 159 (Pustynia), 218 (Namowy). — Toż. Poznań 1748 Druk. JKM Coll. SJ 4° k. nlb. 6, s. 168, k. nlb. 1 (Index), 11 (Materie kazań). — Toż. 1762 4°. — Osobno ukazywały się namowy Ducha św. Poznań 1700 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 6, s. 218. — Poznań 1748 Druk. Coll. SJ 4° s. 217. — Pelplin 1870 Druk. S. Romana 16° s. 469.

11. Czytania duchowne. Notowana przez bibliografów książka Morawskiego zapewne nie istnieje, lecz odnosi się do Ambony Ducha św. Por. poz. 10.

12. Listy: 2 listy do generała zakonu z 1672-1680. Rkps ARSJ, Pol. 78 f. 33, 135-137.

III.

NATOŃSKI B.: Morawski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 719-721, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 284-287; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1958 s. 68-69; GUSTAW R.: Aneks W.: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 687 BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 343.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Morawski Marian Ignacy, krypt. A.W.M., M.M., X**, (1845-1901), jezuita, profesor Uniw. Jagiellońskiego, dogmatyk, popularyzator teologii, redaktor, wydawca.

Urodził się 15 VIII 1845 r. we Freiwaldau (dziś Jesenik) na Śląsku austriackim; był synem Wojciecha, po owdowieniu księdza, i Marii Grocholskiej. Studia średnie z początkami filozofii odbył w latach 1855-1863 w jezuickim kolegium Saint Clément w Metz we Francji. Do zakonu jezuitów wstąpił 5 XII 1863 r. w Starej Wsi k. Krosna, gdzie też odbył nowicjat (1863-1865) i studiował zasady wymowy (1865-1866). Filozofię rozpoczął w 1866 r. w Starej Wsi, a ukończył ją w 1868 r. w Krakowie, teologię studiował na instytucie zakonnym w Krakowie (1868-

-1872). Święcenia kapłańskie przyjął w Śremie w Poznańskiem 14 VIII 1870 r. Po rocznym studium prawa zakonnego i praktyce ascetycznej (tzw. trzecia probacja) wykładał filozofię klerykom jezuickim w Starej Wsi (1873-1879). W tym czasie stał się pionierem i wybitnym przedstawicielem neoscholastyki w Polsce — opracował wówczas „Filozofia i jej zadanie" oraz przygotował wielkie dzieło „Filozofia natury". Odrzucał w nim hylemorfizm, a przyjmował swego rodzaju teorię atomistyczno-dynamiczną. Książki tej nie ukończył, ponieważ pap. Leon XIII w enc. Aeterni Patris (1879) zalecił neoscholastykom przyjęcie materii pierwszej i formy substancjalnej. Również w Starej Wsi powziął myśl zorganizowania tajnej misji wśród unitów na Podlasiu i poruszał tematy unijne w artykułach.

W 1879 r. został dyrektorem konwiktu jezuickiego w Tarnopolu, a 15 I 1880 rektorem zakładu. Należał do inicjatorów przeniesienia zakładu w inne miejsce i był jednym z głównych fudatorów Zakładu Naukowo-Wychowawczego w Bąkowicach pod Chyrowem. Kiedy jezuici przejęli od ks. Edwarda Podolskiego czasopismo „Przegląd Lwowski" i od stycznia 1884 r. zaczęli wydawać w Krakowie jako „Przegląd Powszechny", Morawski został naczelnym redaktorem. Wydał w ciągu 17 lat 69 tomów tego czasopisma. Na jego łamach dążył do godzenia nauki z zasadami religijnymi, stwarzając nowy typ piśmiennictwa teologicznego, tzw. literaturę światopoglądową.

Dnia 23 XI 1887 r. został mianowany profesorem dogmatyki szczegółowej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1891 r. założył pierwszą w Polsce sodalicję akademików Matki Boskiej Gromnicznej i kierował nią do 1895 r. Od października 1896 r. był przełożonym rezydencji przy ul. Grodzkiej 43 w Krakowie, gdzie przeniesiono redakcje „Misji Katolickich" i „Przeglądu Powszechnego". Opracował projekt reformy studiów zakonnych w jezuickiej prowincji galicyjskiej i reformy studiów teologicznych w Uniwersytecie Jagiellońskim. Z powodu słabego zdrowia dnia 1 VIII 1899 r. został zwolniony z katedry w Uniwersytecie Jagiellońskim i przeniesiony w stan spoczynku. Zmarł 6 V 1901 r. w Krakowie.

I.

1. O co to idzie w sprawie nieomylności papieża? *Tyg. Sob.* R. 1870 nr 5 s. 4--8.

2. Biskupi wobec soboru i papieża. *Tyg. Sob.* R. 1870 nr 6 s. 1-5.

3. Nieomylność papieża. *Tyg. Sob.* R. 1870 nr 10 s. 1-7; nr 11 s. 1-5; nr 15/16 s. 1-11.

4. Czy nieomylność papieża jest prawdą w Piśmie świętym objawioną? *Tyg. Sob.* R. 1870 nr 23/24 s. 1-12; nr 25/26 s. 1-21.

5. Theses de religione, de Ecclesia et Romano Pontifice, deque traditione ac Scriptura, quae propugnabuntur in Collegio Cracoviensi Societatis Jesu XXII Novembris 1870. Cracoviae 1870 Typ. Czas. 8° s. 24. Tezy publicznej dysputy, Morawski był obrońcą.

6. Wolna wola i Opatrzność w historii, a teoria Buckla. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 161-177.

7. Sprawy Stolicy Świętej. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 161-177.

7. Sprawy Stolicy Świętej. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 441-452.

8. Czy jest możebna moralność sekularyzowana? *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 329-351.

9. Prawdziwe pojęcie moralności. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 92-110.

10. W sprawie jubileuszu św. Metodego. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 174-184.

11. Encyklika „Immortale Dei" i liberalizm. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. IX--XXVIII (dodatek).

12. Rec.: S. SMOLKA: Leon XIII wobec nauki i cywilizacji. Kr. 1885. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 258-260.

13. Dwuwiekowa rocznica nabożeństwa do Serca Jezusowego. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. XI-XXVIII (dodatek). — Toż w osob. odb. pt. O nabożeństwie do N. Serca Jezusowego w stosunku do dogmatu i kultu katolickiego. Kr. 1886 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 36. — Toż w tłum. ruskim N. WIESIELYJA: Do Najsolodšoho Sercia Isusa Christa. Lw. 1897 16° s. 24.

14. Oprac.: i wyd.: J. DEHARBE: Katechizm mniejszy dla szkół ludowych. Lw. 1889 Zakł. im. Ossolińskich, Druk. Winiarza 16° s. 40. — Toż. Lw. 1890 Nakł. i Druk. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 40. — Toż. Lw. 1892 Nakł. i Druk. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 40. — Toż. Lw. 1894 Nakł. i Druk. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 40.

15. Oprac. i wyd.: J. DEHARBE: Katechizm większy dla szkół ludowych podług... Lw. 1888 Nakł. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 168. — Toż. Lw. 1890 Nakł. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 168. — Toż. Lw. 1892 Nakł. Zakł. im. Ossolińskich 16° s. 168.

16. [Polemika w sprawie katechizmu z ks. Józefem KRUKOWSKIM]. *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 s. 146-148, 157-158 [odpowiedź MORAWSKIEGO], 166-167, 172-173 [odpowiedź MORAWSKIEGO], 180-182, 190-191 [odpowiedź MORAWSKIEGO].

17. Wolna wola. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 29 s. 1-15, 209-225.

18. Podstawy etyki i prawa. Zesz. 1. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca 16° s. IV, 198. — Toż. Zesz. 2. Kr. 1900. Druk. W.L. Anczyca 16° s. 289. — Toż. Zesz. 1. Kr. 1906 Druk. W.L. Anczyca 16° s. IV, 196, — Toż. Zesz. 1-2. Kr. 1908 Druk. W.L. Anczyca 16° s. VI, 488. — Toż. Kr. 1930 Wyd. Księży Jezuitów Druk. Przeglądu Powszechnego 16° s. 470.

19. Wyd.: S. SOLSKI: Nauka o częstej Komunii św. Kr. 1891 Druk. Czasu 16° s. 123. — Toż. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 123. — Toż. Kr. 1902 Druk. Czasu 16° s. 123.

20. W czym tkwi siła Renana? *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 37 s. 153-178. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 26. — Toż. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 47. — Toż w: *Kron. Rodz.* R. 1893 s. 289-295, 321-327. — Toż w wyborze pt. Tajemnica wpływu Renana w: Kalendarz katolicki na rok 1899. Petersburg Nakł. Księg. Grędyżyńskiego.

21. O słowach: „Pod Ponckim Piłatem". *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 26-34. — Toż. w tłum. niem.: Ueber die Worte „Unter Pontius Pilatus". *Zeitschrift für katholische Teologie.* Bd. 19: 1895 s. 91-100.

22. Wieczory nad Lemanem. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 40 s. 313-331; R. 11: 1894 t. 41 s. 54-74, 362-384; T. 44 s. 313-336; R. 12: 1895 t. 45 s. 198-225; T. 48 s. 329-361; R. 13: 1896 t. 50 s. 153-185. — Toż w: *Kron. Rodz.* R. 1894 s. 225-233, 289-298, 321-331; R. 1895 s. 33-38, 70-75, 132-137, 163-168, 196-199; R. 1896 s. 101-107, 134-139. — Toż w osob. odb. z *Prz. Powsz.* Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 8° s. VIII, 181. — Toż. Kr. 1897 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 269. — Toż. W. 1900 Druk. Laskauera i Babickiego 8° s. 193. (Wydanie anonimowe z pominięciem 7 wieczoru o schizmie). — Toż. Kr. 1902 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 261. — Toż. Kr. 1906 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 261. — Toż. Kr. 1911 Druk. E.K. Koziańskich 8° s. 261. — Toż. Kr. 1921 Druk. W. Poturalskiego 8° s. 276. — Toż. Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 244. — Toż. Z dodatkiem uwag krytycznych ks. J. OVERMANSA. Kr. 1927 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 277. — Toż w tłum. ros.: Viečiera nad Lemanom. Kr. 1899 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 287. — Toż w tłum. niem.: J. OVERMANSA: Abende am Genser See. Freiburg im Br. 1904 Herder 8° s. VIII, 258. — Toż. Freiburg im. Br. 1906 Herder 8° s. 258. — Toż. Freiburg im. Br. 1908 Herder 8° s. 258. — Toż. Freiburg im Br. 1909 Herder 16° s. XII, k. nlb. 2, s. 258. — Toż. Freiburg im Br. 1911 Herder 16° s. XIV, k. nlb. 2, s. 258. — Toż. Freiburg im Br 1914 Herder 16° s. XIV, k. nl.b 2, s. 258. — Toż. Freiburg im Br. 1926 Herder 16° k. nlb. 4, s. 294. — Toż w tłum. franc.: Scirées au lac de Genève. Discussions religieuses. Ed. G. GEUENES-WILLAERT. Bruges 1913 16° k. nlb. 2, s. 312. — Toż. w tłum. węgierskim J. BERNARDINA: Esték a Genfi té Partján. Budapest 1904 S. Nyomasa 8° s. 231. — Toż w tłum. chorwackim: Večeri na Ženevskom Jezeru. U Zagrebu 1908 16° s. 190. — Toż w tłum. hiszpańskim: Tardes à Orillas del Lago de Ginebra. Friburgo [1911] Herder 16° s. X, 232.

23. Rec.: F. KNIE: Die russish-schismatische Kirche. Graz 1894. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 103-105.

24. Rec.: B. ŁUBIEŃSKI: Żywot bł. brata Gerarda Majella. Kr. 1893. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 43 s. 411-413.

25. List pasterski biskupów galicyjskich a pisma ks. Stojałowskiego. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 46 s. 314-320.

26. Manifest nauki ateistycznej. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 1-20.

27. Rec.: E. BOUGAUD: Chrystianizm i czasy obecne. T. 1. Wiara i niewiara. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 46 s. 419-422.

28. Rec.: F. de HUMMELAUER: Cursus scripturae sacrae etc. Commentarius in Genesim. Parisiis 1895. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 446-449.

29. Rec.: E. DUBOIS: De exemplarismo divino. Romae 1898. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 60 s. 429-430.

30. Rec.: J. BILCZEWSKI: Eucharystia w świetle najdawniejszych pomników piśmiennych, ikonograficznych, epigraficznych. Kr. 1898. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 64 s. 97-101.

31. Einleitung zu einer Studie über die Gemeinschaft der Heiligen. *Katholik.* Mainz. R. 1899 s. 386-400.

32. Świętych obcowanie. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 1-13; T. 63 s. 325-339; T. 64 s. 1-18, 172-183, 301-340; R. 17: 1900 t. 65 s. 382-409; T. 68 s. 145-169, 329-351; R. 18: 1901 t. 69 s. 229-256. — Toż w osob. odb. pt. Świętych obcowanie. Cz. 1: Komunia między duszami. Kr. 1903 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 304. — Toż. Kr. 1904 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 243. Wydanie dla Królestwa Polskiego. — Toż. Kr. 1923 Druk. Przeglądu Powszechnego 8° s. 292.

33. A quelle époque remonte la mention de la Communion des Saints dans le Symbole des Apôtres?. Cracoviae 1901. Impr. de l'Université Jagellonne. 8° s. 2.

34. Pojęcia o czyścu poza chrystianizmem. *Prz. Powsz.* R. 19: 1902 t. 73 s. 7-22.

35. Dogmat łaski. 19 wykładów o „porządku nadprzyrodzonym". Z papierów pośmiertnych autora. Kr. 1924 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 317.

36. Red.: *Tygodnik Soborowy.* Nr 1: 8 I — Nr 26: 15 VII 1870. Redagował M. MORAWSKI i S. STOJAŁOWSKI przy pomocy ks. Z. GOLIANA.

37. Elenchus quaestionem moralium. Rkps ATJ Kr., sygn. 438.

38. Wykłady o cnotach teologicznych i kardynalnych. Rkps ATJ Kr., sygn. 934 F.

39. Ethica. Wykłady z lat 1877-1878. Rkps ATJ Kr., sygn. 762.

II.

1. Principales vérites de la foi chretienne. Posnaniae 1871 Typ. W. Decker et Co. 16° k. nlb. 2. Ulotka ascetyczna.

2. Ustawy stowarzyszenia pod nazwą Czytelnia Katolicka Polskiej Młodzieży pod opieką św. Stanisława Kostki. Kr. 1872 Nakł. M. Morawskiego, Druk. Czasu 16° s. 7. Istniały też liczne wydania następne. Autorstwo niepewne.

3. Bogoria w Neosparcie. *Prz. Lwow.* R. 1977 t. 14 s. 492-500.

4. Filozofia i jej zadanie. *Prz. Lwow.* R. 1876 t. 11 s. 73-86, 145-157, 284-292, 364-374, 435-455, 593-605, 659-668, 730-744, 789-801; T. 12 s. 1-16, 65-93, 141-160, 263-281, 342-358, 408-417, 476-495, 603-621, 679-709, 747-761; T. 13 s. 149-161, 211-226. — Toż w osob. odb. Lw. 1877 Druk. Ludowa 8° s. 336. — Toż. Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 425, VII. — Toż. Kr. 1899 Druk. Czasu 8° s. XXIV, 433, k. nlb. 4.

5. Kilka słów o książce Filozofia i jej zadanie. *Prz. Lwow.* R. 1878 s. 541-555, 602-619.

6. Kilka uwag o recenzji książki Filozofia i jej zadania. *Bibl. Warsz.* R. 39: 1879 t. 1 s. 158-170. Odpowiedź na recenzję A. TYSZYŃSKIEGO.

7. Krótka nauka o rozmyślaniu i rachunku sumienia przez X. Kr. 1879 Druk. F. Pobudkiewicza 16 s. 116. — Toż. Kr. 1880 Druk. F. Pobudkiewicza 16° s. 128. — Toż pod zm. tyt.: O rozmyślaniu i rachunku sumienia podług św. Ignacego. Z dodatkiem: T. MŁODZIANOWSKI: Rozmyślania o męce Pańskiej. Kr. 1890 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 336. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 44. Od s. 83 Rozmyślania MŁODZIANOWSKIEGO. — Toż. Kr. 1893 Druk. Czasu 16° s. 310. Od s. 77 Rozmyślania MŁODZIANOWSKIEGO.

8. Rec.: Dzieła PLATONA. Przekł. A. BRONIKOWSKIEGO. T. 2. P. 1879. *Prz. Lwow.* R. 1879 t. 17 s. 334-336.

9. Novem officia erga Sanctissimum Cor Jesu, ad mentem B. Margaritae Alacoque concinnata. Tarnopoli 1881 Typ. Pawłowski 16° k. 11. — Toż. Staraviesiae 1889 Typ. Collegii SJ 16° k. nlb. 10.

10. Cel i zadania „Przeglądu Powszechnego". *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 1-6.

11. Sprawozdanie z ruchu religijnego, naukowego i społecznego. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 132-135, 484-486; T. 2 s. 305-316.

12. Sojusz monarchiczny przeciwko socjalistycznej anarchii. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 337-358.

13. Z kraju. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 503-504.

14. Rząd katolicki w Belgii i krakowska „Nowa Reforma". *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 294-305.

15. Petycje w imieniu piękna. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 328.

16. Po skierniewickim zjeździe. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. XII-XVI (dodatek).

17. Reichsanzeiger niemiecki o „Przeglądzie Powszechnym". *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 281-285.

18. Filozofia założycieli nowożytnej fi-

zyki. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 346--370; T. 6 s. 64-80.

19. Dwie nowe gazety (Mir i Wielkopolanin). *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 150-152.

20. Kilka słów o nowej doktrynie. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 152-157.

21. Polityka zasad. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 437-444.

22. Hartmann i kwestia narodowości. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. I-XVI (dodatek).

23. Wydawnictwo „Macierzy Polskiej". *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 263-266.

24. „Plus catholiques, que le Pape". *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 292-305.

25. Fizyka i moralność. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. 399-413.

26. Z Welehradu. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 7 s. I-VIII (dodatek).

27. Słowo prawdy. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 1-19.

28. „Schronisko" ks. Lubomirskiego i zakłady księdza Dom Bosko. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 321-328.

29. Między banicją pruską a rewolucją rumelską. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. I-VIII (dodatek).

30. Rec.: M. STRASZEWSKI: Powstanie i rozwój pesymizmu w Indiach. Kr. 1884. *Prz.* Powsz. R. 2: 1885 t. 7 s. 437-441.

31. Celowość w przyrodzie. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 235-262; T. 11 s. 1-16, 167-181; T. 12 s. 355-376; R. 4: 1887 t. 13 s. 392-414. — Toż w osob. odb. Kr. 1886 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 181. — Toż pod zm. tyt.: Celowość w naturze. Studium przyrodniczo-filozoficzne. Kr. 1887 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 203. — Toż. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca 16° s. II, 310. — Toż. Kr. 1901 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 322. — Toż. Kr. 1906 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 322. — Toż. Kr. 1911 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 322. — Toż. Kr. 1928 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 284.

32. Chrystianizm i narodowość. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9s. I-VIII (dodatek).

33. Do Szan. Redakcji „Gazety Narodowej". *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 454-456.

34. Słowo o papieżu do „Gazety Narodowej". *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. I--VII (dodatek).

35. Z powodu broszury „Między Rosją a Niemcami". *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. XXV-XXXVIII (dodatek). — Toż w osob. odb. Kr. 1887 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 16.

36. O związku sztuki z moralnością. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 209-227. — Toż w osob. odb. Kr. 1887 8° s. 21.

37. Zakaz „Przeglądu Powszechnego" w Niemczech. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 545-548.

38. Dwa pogrzeby [Kraszewskiego i Zyblikiewicza]. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. I-X (dodatek).

39. Z Francji. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 487-495.

40. Klasycyzm w szkołach średnich. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. I-XVIII (dodatek).

41. Słowo o Banku Ziemskim w Poznaniu. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. I-VII (dodatek). — Toż w osob. odb. Kr. 1887 8° s. VII.

42. Pielgrzymka życia. Kr. 1888 Druk. Czasu 8° s. 54. — Toż. Kr. 1898 Druk. Czasu 8° s. 54. — Toż. Kr. 1921 Druk. Przegl. Powsz. 8° s. 54.

43. Jubileusz Leona XIII. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. I-XVI (dodatek).

44. „Spowiedź" Lwa Tołstoja. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. 56-72. — Toż. w osob. odb. pod zm. tyt.: „Spowiedź" rosyjskiego powieściopisarza [Lwa Tołstoja]. Odczyt miany 29 lutego 1888 r. na korzyść „Bratniej Pomocy" Uniwersytetu. Kr. 1888 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 20.

45. Pielgrzymka i układy. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. I-VIII (dodatek).

46. Co sądzić o wniosku ks. Liechtensteina? *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 19 s. 1--15.

47. Co to jest hipnotyzm? *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 20 s. 153-163, 319-338. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 34.

48. Wieża Eiffela i rok 1889. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 21 s. 1-16. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 8° s. 16.

49. Ogrzewalnia miejska pod opieką tercjarzy św. Franciszka. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 21 s. 290-294.

50. Dawid Urquhart i kwestia wojny. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 153-176.

51. Kongresy katolickie. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 22 s. 1-13 (po s. 304).

52. Z wystawy paryskiej. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 237-261.

53. P. Mahrburg contra celowość. Z piśmiennictwa krajowego. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 21 s. 406-437.

54. Włodzimierz Sołowiew. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 305-327, t. 26 s. 21-39, 230-246.

55. Nowy uniwersytet katolicki we Fryburgu. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 307-3.

56. Wypadki w Białej. *Prz. Powsz.* R. 7:1890 t. 26 s. 347-356.

57. Słowo o znanej kurendzie najp. ks. biskupa tarnowskiego i o rekryminacjach „Nowej Reformy". *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 153-158.

58. „Dušpastyr" o kwestii socjalnej. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 471-472.
59. Rec.: PASKALA listy. Spolszczył A. SOZAŃSKI. Cieszyn 1890. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 121-124.
60. Rec.: A. SZYMAŃSKI: Szkice. T. 2. Petersburg 1890. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 248-255.
61. Rec.: H. SIENKIEWICZ: Bez dogmatu. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 433-440.
62. Odczyty p. dra Ochorowicza o tajemnicach kapłanów egipskich. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 29 s. 299-303.
63. Windthorst i Bismarck. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 30 s. 1*-16* (przed s. 1).
64. Znowu kwestia szkoły wyznaniowej. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891t. 31 s. 148-152.
65. O pojedynku. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 157-172. — Toż w osob. odb. Kr. 1892 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 34.
66. Treść ustaw Kongregacji Mariańskiej. Kr. 1892 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 24.
67. Prawda w sztuce. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 1-25.
68. Twórczość w sztuce. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 33 s. 364-379.
69. Piękno w sztuce. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 34 s. 21-34.
70. W sprawie sztuki, z powodu książki p. S. WITKIEWICZA: „Sztuka i krytyka u nas". Kilka uwag. Kr. 1892 8° s. 55. Zawiera przedruk artykułów z *Prz. Powsz.* poz. 67-69.
71. Kilka dni u Kabilów. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t.35 s. 153-177. — Toż pod zm. tyt.: Z wycieczki do Afryki. *Kron. Rodz.* R. 1893 s. 4-10, 35-41.
72. Po sprawie Medweya. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 153-177.
73. Złe miłosierdzie. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 313-335.
74. Rec.: E. ZOLA: La Débâcle. 1892. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 97-105.
75. Rec.: J. PELCZAR: Rozmyślania o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Kr. 1892. *Prz. Powsz.* R. 9: 1892 t. 36 s. 269-270.
76. Opowiadanie wyznawcy. Tarnów 1893 Druk. J. Pisza 16° s. 18. — Toż przedr. w: *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 39 s. 299-307.
77. Pogadanka o przygodach „Celowości w naturze". *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 282-288.
78. Referat o szkole katolickiej. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 39 s. 153-160. — Toż w: *Księga pamiątkowa wiecu katolickiego w Krakowie odbytego w dniach 4, 5, 6 lipca 1893.* Wyd. J. CHOTKOWSKI. Kr. 1893 s. 250-256.
79. Rec.: A. RACIBORSKI: Ogólny zarys systemu filozofii. T. 1. Lw. 1892. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 38 s. 412-419.
80. „Praca", pismo katolicko-socjalne. *Prz. Powsz.* R. 10: 1893 t. 40 s. 131-134.
81. Encyklika do Polaków. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 42 s. 1*-12* (po s. 152).
82. Przekł. i wyd.: Ćwiczenia duchowne św. Ojca Ignacego. Kr. 1894 Druk. Anczyca 16° s. 197. — Toż w: Skarb duchowny dla braci Tow. Jezusowego. Reguły i Ćwiczenia duchowne. Kr. 1894 16° s. 143, 197. (Ćwiczenia).
83. Rec.: E. ZOLA: Lourdes. *Prz. Powsz.* R. 11: 1894 t. 44 s. 115-121.
84. Słowo o przedstawieniu „Lizystraty" w Krakowie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 45 s. 476-480.
85. Rec.: C. PLATER-ZYBERKÓWNA: Życie katolickie. Cz. 2. W. 1894. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 45 s. 427-432.
86. Asemityzm. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 49 s. 161-189; T. 50 s. 472-4. — Toż w osob. odb. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 31. — Toż. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 55. — Toż w części w: *Kron. Rodz.* R. 1896 s. 227-232, 258-264. — Toż w tłum. czeskim J. TUMPACHA: Asemitismus. *Časopis Katolického Duchovenstva.* Praha. R. 1896 s. 449-457, 544-553, 602-614. — Toż w tłum. czeskim B. STREJČEKA: O antisemityzmu časové uvahy... Praha 1896 G. Francl 8° s. 31.
87. O podporach katolicyzmu. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 54 s. I-XXII (po s. 324).
88. Auri sacra fames. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 56 s. 158-160.
89. Restauracja katedry na Wawelu. *Czas.* R. 50: 1897 nr 161 s. 2, nr 248 s. 2.
90. Dzisiejszy okultyzm naukowy. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 58 s. 157-187.
91. Skroplone ostatnio gazy. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 59 s. 158-160.
92. Co robić teraz? *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 59 s. 1*-8* (po s. 160). — Toż w: *Głos Narodu.* R. 1899 nr 180-181.
93. Co się robi przy katedrze wawelskiej? *Czas.* R. 51: 1898 nr 287.
94. Śp. ks. Jan Badeni T. J. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 61 s. 305-316.
95. U stóp Sfinksa. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 62 s. 309-312. — Toż w: *Kron. Rodz.* R. 1899 s. 482.
96. Katalogi dobrych książek. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 63 s. 487-488.
97. Po procesie lwowskim. *Prz. Powsz.* R. 16: 1899 t. 64 s. 460-464. — Toż w: *Ruch Katolicki.* R. 1899 nr 261.
98. Mowa na obłóczynach Natalii z hr. Jezierskich Marcinowej Popielowej miana w kaplicy Karmelitanek Bosych w Krakowie na Łobzowie dnia 15 paździer-

nika 1899. Kr. 1899 Druk. Czasu 16° s. 13. — Toż w: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 3. Kr. 1899 s. 365-370.

99. Śp. ks. Władysław Zaborski T. J. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 66 s. 189-192.

100. Alma Mater! *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 66 s. 1*-3* (po s. 368).

101. Niebo nocne a dzienne. *Prz. Powsz.* R. 17: 1900 t. 67 s. 359-363.

102. Nabożeństwo do Najsłodszego Serca Jezusowego. W: *Kalendarz Posłańca Serca Jezusowego na rok 1907*. Kr. 1907 Druk. Czasu s. 33-48.

103. Ostatni dzień Flawiusza. Tragedia historyczna w 5 aktach. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 99 s. 166-186. — Toż w osob. odb. Kr. 1910 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 111. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży. T. 7.

104. Kazania i szkice. Kr. 1921 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. W. Poturalskiego 8° s. 376. Kazania te ukazywały się wcześniej w wydaniach zbiorowych. Por. poz. 105.

105. Liczne kazania ukazały się w zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 1. Kr. 1898 s. 6-30, 161-214, 437-466; T. 2. Kr. 1898 s. 101-123, 215-225, 351-362; T. 3. Kr. 1899 s. 91-107, 161-175, 371-385; T. 4. Kr. 1900 s. 88-103, 389-396; T. 5. Kr. 1901 s. 346-352, 398-402, 426-436; T. 6. Kr. 1902 s. 10-19, 130-141, 167-172, 197-205, 247-255, 395-407; T. 7. Kr. 1903 s. 23-32, 201-212; T. 8. Kr. 1904 s. 318-362; T. 9. Kr. 1905 s. 17-51, 126-132, 301-304, 327-330; T. 10. Kr. 1906 s. 20-39. — *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1910 s. 129-200. — Toż. Kr. 1928 s. 162-227. — *Najświętszy Sakrament. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1911 s. 169-188. — *O męce Pana Jezusa. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1912 s. 266-275, 276-288. — *Na święta Pańskie. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1913 t. 1. s. 229-244 286-290; T. 2. s. 51-60, 96-97, 151-173, 190-211, 237-248. — *Kazania o Najświętszej Marii Pannie księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1921 t. 1 s. 102-110.

106. Red.: *Przegląd Powszechny*. R. 1: 1884 — 18: 1901 i zamieścił w nim wiele nie wyliczonych wyżej drobnych recenzji i sprawozdań.

107. Bogata korespondencja znajduje się w ATJ Kr. oraz w Bibl. Jag., rkps 6952 k. 249-250, 7123 k. 143, 161, 210-211, 859-860, 862, 7648 k. 33, 7726 k. 163-167. — List do generała zakonu P. Beckxa z 1876 w sprawie podjęcia misji podlaskiej. Ogł. w: *Nasze Wiad.* T. 2: 1906/1909 s. 353-358.

III.

NATOŃSKI B.: Morawski Marian Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 736-738, tamże literatura. — Ponadto: BILLEWICZ J.: Kilka uwag nastręczonych dziełem ks. Mariana Morawskiego pt. Filozofia i jej zadanie. W. 1884 8° s. 37; KOBYŁECKI S.: X. Marian Morawski T.J. Wspomnienia pośmiertne. *Prz. Powsz.* R. 18: 1901 t. 70 s. I-XXVII (po s. 312); B[ARTYNOWSKI] M.: Morawski Marian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 214-215; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W. 1911 s. 481-487; [GRIVEC X.] X. Marian Morawski. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 440-441; URBAN J.: O. Marian Morawski. (Z powodu książki o nim). *Prz. Powsz.* R. 49: 1932 t. 194 s. 277-287; SOBAŃSKI M.: O śp. O. Morawskim i jego żywocie. *Nasze Wiad.* T. 10: 1931-1934 s. 302-307; KELLER J.: Morawski Marian. W: *Filoz. w Pol. Słow.*, s. 284; NAGY S.: Apologetyka polska. W:*Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 199-200; A. CENA: Zagadnienie celowości u ks. Mariana Morawskiego. W. 1958. Rozprawa magisterska pisana pod kierunkiem prof. W. Wąsika na ATK (maszynopis).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Morawski Seweryn Tytus (1819-1900), arcybiskup lwowski ob. łac., kanonista.

Urodził się w rodzinie ziemiańskiej 2 I 1819 r. we wsi Siółko k. Podhajec jako syn Piotra Celestyna i Wincenty Anastazji Dzierżykraj Morawskiej. Uczył się kolejno w Buczaczu i w Brzeżanach u bazylianów, w jezuickim kolegium w Tarnopolu i w Gimnazjum Akademickim we Lwowie, gdzie w 1834 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. W latach 1834-1835 studiował na Wydziale Filozoficznym, a w latach 1837-1841 na Wydziale Prawa Uniw. Lwowskiego. W latach 1843-1849 pracował jako urzędnik gubernialny. W latach 1849-1852 studiował na Wydziale

Teologicznym Uniw. Lwowskiego; 31 VIII 1851 r. przed ukończeniem teologii otrzymał święcenia kapłańskie.

W latach 1852-1853 był wikariuszem w Gródku Jagiellońskim, a w latach 1853-1855 przy archikatedrze lwowskiej. W 1855 r. został kanclerzem konsystorza metropolitalnego we Lwowie, w 1862 r. kanonikiem kapituły lwowskiej, w 1870 — prałatem scholastykiem, a w 1872 — dziekanem infułatem tejże kapituły. W latach 1867-1875 był proboszczem parafii archikatedralnej we Lwowie. Dnia 13 V 1881 r. pap. Leon XIII prekonizował go na biskupa pomocniczego lwowskiego, a arcybp Franciszek Wierzchlejski zamianował go oficjałem i wikariuszem generalnym. W dniu 14 IV 1884 r. został wybrany wikariuszem kapitulnym, a 17 V 1885 r. został intronizowany jako arcybiskup metropolita lwowski ob. łac. Jako arcybiskup poparł rozwój prasy katolickiej, rozbudował wydatnie sieć parafialną w Archidiecezji, otoczył opieką archiwa parafialne. W 1887 r. otrzymał doktorat teologii h. c. na Uniw. Jagiellońskim, a w 1892 r. doktorat prawa h. c. na Uniw. Lwowskim. Zmarł 2 V 1900 r.

I.

1. Wyd.: Akta synodu prowincjonalnego lwowskiego w r. 1564 odbytego, z aktów konsystorza metropolitalnego lwowskiego wypisał i wydał... Lw. 1860 Druk. Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Nakł. Monieckiego 8° s. 34.

2. Uwagi nad broszurą: „Historische Skizze über die Dotation des ruthenischen Klerus in Galizien". Wien 1861. Lw. 1861 Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. 38. — Toż. Lw. 1861 w j. niem.

3. Małe Seminarium we Lwowie. Towarzystwo Duchowieństwa Katolickiego. T. 1. Tarnopol 1864 s. 337-396.

II.

1. Maria Cecylia Chołoniewska. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 s. 475-480.

2. Wiek dzisiejszy a miłość bliźniego. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 225-226.

3. [Odezwa do duchowieństwa i wiernych o śmierci arcybpa Franciszka Wierzchlejskiego i wyborze na wikariusza kapitulnego — 19 IV 1884]. *Kurendy Konsystorza Metropolitalnego Lwowskiego ob. łac.* R. 1884 IV s. 21-22.

4. [Odezwa do duchowieństwa o zgonie śp. cesarzowej Marii Anny — 8 V 1884]. *Kurendy.* R. 1884 V s. 23.

5. Zachęcenie duchowieństwa do ogólnego i czynnego udziału w pracach Stowarzyszenia opieki nad uwolnionymi więźniami — 13 VI 1884. *Kurendy.* R. 1884 VII s. 36-38.

6. Trzydniowe nabożeństwo na cześć Najśw. Marii Panny w dniach 6-8 IX 1884. *Kurendy.* R. 1884 VIII s. 41-44.

7. Wskrzeszenie i rozpowszechnienie trzeciego zakonu św. Franciszka Serafickiego (Tercjarstwa) po parafiach. *Kurendy.* R. 1884 X s. 51-53.

8. Rozporządzenie postne na rok 1885. *Kurendy.* R. 1885 I s. 1-3.

9. [List pasterski z okazji objęcia rządów w Archidiecezji Lwowskiej] z 17 V 1885 r. *Kurendy.* R. 1885 III s. 9-13.

10. [Okólnik z okazji 1000-lecia śmierci św. Metodego] z 23 V 1885. *Kurendy.* R. 1885 IV s. 17-18.

11. [List pasterski do duchowieństwa w sprawie rekolekcji kapłańskich] z 1 VII 1885. *Kurendy.* R. 1885 V s. 25-30.

12. [Odezwa w sprawie codziennego odmawiania różańca] z 13 IX 1885. *Kurendy.* R. 1885 VII s. 38-40.

13. Monita pro confessariis z 19 IX 1885. *Kurendy.* R. 1885 X s. 59-63.

14. [List pasterski w sprawie odpustu nadzwyczajnego jubileuszu] z 23 I 1886. *Kurendy.* R. 1886 I s. 1-11.

15. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny] z 7 II 1886. *Kurendy.* R. 1886 III s. 1-3.

16. Towarzystwo św. Łukasza Ewangelisty w Krakowie — 20 II 1886. *Kurendy.* R. 1886 IV s. 25.

17. Wskazówki w sprawie kongrualnej — 16 III 1886. *Kurendy.* R. 1886 V s. 29-36.

18. [Odezwa z okazji nominacji ks. Jana z Kozielska kniazia Puzyny na biskupa pomocniczego we Lwowie] z 20 IV 1886. *Kurendy.* R. 1886 VII s. 41-43.

19. List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny z 25 I 1887. *Kurendy.* R. 1887 I s. 1-4.

20. Przestrogi dla Wiel. XX. Kooperatorów z 21 II 1887. *Kurendy.* R. 1887 II s. 8-9.

21. Towarzystwo Rozkrzewiania Wiary p. w. św. Franciszka Ksawerego — 31 III 1887. *Kurendy*. R. 1887 IV s. 14-16.

22. Monita circa materiam sacrificii Missae — 28 VII 1887. *Kurendy*. R. 1887 V s. 24-25.

23. De modo inscribendis in libris metricibus — 5 IX 1887. *Kurendy*. R. 1887 VI s. 27.

24. [W sprawie jubileuszu kapłaństwa Ojca św. Leona XIII] z 14 XII 1887. *Kurendy*. R. 1887 VII s. 31-34.

25. Bractwo Najśw. Sakramentu we Lwowie — 10 XI 1887. *Kurendy*. R. 1887 VIII s. 35.

26. Mowa... z okazji udzielenia papieskiego błogosławieństwa w archikatedrze lwowskiej w dniu 20 maja 1888 r. Dod. do nru 10 *Bonus Pastor*. Lw. 1888 Druk. Ludowa s. nlb. 2.

27. Starożytnych paramentów kościelnych sprzedaż — 9 XII 1887. *Kurendy*. R. 1887 VIII s. 36-37.

28. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny] z 22 I 1888. *Kurendy* R. 1888 I s. 1-4.

29. [Okólnik] do egzaminatorów prosynodalnych i radców konsystorskich z 1 IX 1888. *Kurendy*. R. 1888 I s. nlb. 5.

30. [Okólnik w sprawie pielgrzymki polskiej do Rzymu — bez daty]. *Kurendy*. R. 1888 I s. 2 nlb.

31. Instrukcja do obrzędu konsekracji kościoła. Lw. 1888 Nakł. Ordynariatu Arcybiskupiego ob. łac. 16° s. 15.

32. Instrukcja dla Wiel. Dziekanów i Proboszczów Lwowskiej Archidiecezji ob. łac. o wizycie kanonicznej. Lw. 1888 Nakł. Ordynariatu Arcybiskupiego Lwowskiego ob. łac., Druk. K. Budweisera 16° s. 20.

33. [Odezwa z okazji jubileuszu Ojca św. Leona XIII] z 24 III 1888. *Kurendy*. R. 1888 V s. 27-28.

34. Kurendy powinny być zbierane i w porządku utrzymane — 24 V 1888. *Kurendy*. R. 1888 VIII s. 47.

35. [List pasterski z okazji 40-lecia panowania ces. Franciszka Józefa I] z 26 X 1888. *Kurendy*. R. 1888 XII s. 81-83.

36. Nabożeństwo jubileuszowe dla młodzieży szkolnej — 26 X 1888. *Kurendy*. R. 1888 XII s. 85.

37. List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny — 23 I 1889. *Kurendy*. R. 1889 I s. 1-4.

38. [Odezwa z okazji śmierci arcyks. Rudolfa Habsburga] z 6 II 1889. *Kurendy*. R. 1889 II s. 5.

39. Ad protestationem Archiepiscopi contra nefandam celebritatem Giordano Bruno — 8 VII 1889. *Kurendy*. VIII R. 1889 VIII s. 39-40.

40. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych] z 5 IX 1889. *Kurendy*. R. 1889 X s. 51-55.

41. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny] z 18 I 1890. *Kurendy*. R. 1890 I s. 1-4.

42. Obchód 100-letniej rocznicy beatyfikacji bł. Jakuba Strepy — 14 VIII 1890. *Kurendy*. R. 1890 X s. 75.

43. [Okólnik do duchowieństwa w sprawie ks. Stanisława Stojałowskiego — w j. łac.]. *Kurendy*. R. 1890 XI s. 1-3.

44. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny] z 15 I 1891. *Kurendy*. R. 1891 II s. 5-8.

45. Wszelkie polowanie duchownym jest zabronione — 12 I 1891. *Kurendy*. R. 1891 III s. 9-10.

46. [List pasterski do wiernych z okazji wyborów] — 12 II 1891. *Kurendy*. R. 1891 IV s. 15-16.

47. Wezwanie do duchowieństwa do składek na rzecz budowania kościołów i kaplic w Archidiecezji — 12 II 1891. *Kurendy*. R. 1891 R. V s. 19-20.

48. [Odezwa] w sprawie składki na budowę kościoła św. Joachima w Rzymie — 2 V 1891. *Kurendy*. R. 1891 VII s. 38-39.

49. Instructio pro examinatoribus prosynodalibus Archidioecesis Leopoliensis rit. lat. Lw. 1891 4° s. 5.

50. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych wielkopostny] z 8 II 1892. *Kurendy*. R. 1892 I s. 1-4.

51. Odprawianie mszy fundacyjnych — 28 IV 1892. *Kurendy*. R. 1892 III s. 12-13.

52. Nabożeństwo z powodu grożącego niebezpieczeństwa cholery — 7 VIII 1892. *Kurendy*. R. 1892 V s. 27-28.

53. Dodatkowe rozporządzenie z powodu jubileuszu Ojca św. 23 I 1893. *Kurendy*. R. 1893 s. 1.

54. Dyspensa wielkopostna — 26 I 1893. *Kurendy*. R. 1893 I s. 1-3.

55. [Okólnik w sprawie bibliotek parafialnych] z 23 XII 1893. *Kurendy*. R. 1893 VII s. 64-65.

56. Dyspensa wielkopostna — 15 I 1894. *Kurendy*. R. 1894 I s. 1-2.

57. Wskazówki tyczące się zapowiedzenia Stowarzyszenia św. Rodziny — 11 IV 1894. *Kurendy*. R. 1894 IV s. 13-14.

58. W sprawie ks. Stanisława Stojałowskiego — 10 VIII 1894. *Kurendy*. R. 1894 VI s. 31-35.

59. [List pasterski do duchowieństwa w sprawie przyjmowania Komunii św. w innym obrządku] z 23 VIII 1894. *Kurendy*. R. 1894 VIII s. 53-59.

60. [List pasterski w sprawie powołań kapłańskich] z 7 I 1894. *Kurendy*. R. 1894 VIII bez pag.

61. List pasterski zbiorowy arcybisku-

pa lwowskiego i biskupów galicyjskich ob. łac. zakazujący prenumeraty pism ludowych: „Nowa Pszczółka", „Nowy Wieniec", „Nowy Dzwon", „Przyjaciel Ludu" i „Naprzód". Dan w marcu 1895. Kr. 1895 Nakł. Ordynariatów Biskupich, Druk. Czasu 4° s. 4.

62. Dyspensa wielkopostna — 15 I 1895. *Kurendy*. R. 1895 I s. 1-2.

63. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych] — 10 IX 1895. *Kurendy*. R. 1895 VI s. 9-10.

64. Odezwa w sprawie składek na odbudowę Wawelu — 26 XI 1895. *Kurendy*. R. 1895 VIII s. 44.

65. [Odezwa z okazji nominacji ks. Józefa Webera na biskupa pomocniczego lwowskiego] z 4 1896. *Kurendy*. R. 1896 II s. 3-5.

67. Instructio pro visitatione decanali — 11 VII 1896. *Kurendy*. R. 1896 VI s. 22-30.

68. W sprawie redukcji mszy fundacyjnych — 14 XI 1896. *Kurendy*. R. 1896 IX s. 51-56.

69. Dyspensa postna — 12 I 1897. *Kurendy*. R. 1897 I s. 2-3.

70. Instrukcja dla WW. Księży Katechetów udzielających nauki religii w przemysłowych szkołach uzupełniających Archidiecezji Lwowskiej ob. łac. — 24 III 1897. *Kurendy*. R. 1897 IV s. 31-34.

71. W sprawie Towarzystwa Oświaty Ludowej — 11 VIII 1897. *Kurendy*. R. 1897 V s. 40-41.

72. Dyspensa wielkopostna — 6 I 1898. *Kurendy*. R. 1898 I s. 2-4.

73. [Odezwa do duchowieństwa w sprawie obchodów Mickiewiczowskich] — 15 IV 1898. *Kurendy*. R. 1898 II s. 9-10.

74. [Okólnik o zgonie ces. Elżbiety] — 12 IX 1898. *Kurendy*. R. 1898 V s. 21.

75. Dyspensa wielkopostna — 10 I 1899. *Kurendy*. R. 1899 II s. 26-28.

76. W sprawie religijno moralnego wychowania młodzieży — 24 VI 1899. *Kurendy*. R. 1899 VII s. 69-70.

77. W sprawie dziennika Ruch Katolicki — 11 VII 1899. *Kurendy*. R. 1899 VII s. 69-70.

78. W sprawie popierania spółek społecznych Reiffeisenowskich — 28 X 1899. *Kurendy*. R. 1899 VIII s. 77.

79. [List pasterski do duchowieństwa i wiernych w sprawie „Roku Świętego"] z 6 XII 1899. *Kurendy*. R. 1899 X s. 93-98.

80. Dyspensa wielkopostna — 22 I 1900. *Kurendy*. R. 1900 I s. 99-100.

81. Jak postępować w sprawie szerzących się doktryn socjalistycznych — 26 II 1900. *Kurendy*. R. 1900 III s. 12-17.

82. Listy: Do Redakcji Przeglądu Lwowskiego. *Prz. Lw*. R. 12: 1882 t. 25 s. 136-137.

III.

KUMOR B.: Morawski Seweryn Tytus. W: *Pol. słow. biogr*. 21 s. 742-743, tamże literatura. — Ponadto: Najprz. ks. Seweryn Tytus Morawski arybiskup lwowski obrz. łac. Lw. 1885; Ks. Seweryn Morawski arcybiskup lwowski. *Kłosy*. T. 40: 1885 nr 1031 s. 228; Lwów w żałobie. Zgon dwóch książąt Kościoła. *Bies. Liter*. T. 49: 1900 nr 21 s. 412; Arcybiskupi lwowscy. Ksiądz arcybiskup Seweryn Tytus Morawski. *Ognisko Dom*. R. 2: 1885 nr 38 s. 214-216; Śp. ks. arcybiskup Seweryn Tytus Morawski. *Rola*. R. 18: 1900 nr 19 s. 295-296.

Ks. Bolesław Kumor

Morawski Wincenty h. Korab (ok. 1580-1645), bernardyn, hagiograf. Pochodził z drobnoszlacheckiej rodziny, osiadłej w Morawkach w woj. kaliskim. Urodził się ok. 1580 r. z ojca Walentego i matki Wiktorii Łempickiej. Gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu bernardynów, nie wiadomo. Po kursie teologicznym na studium zakonnym studiował prawdopodobnie w Rzymie i w Salamance w ślad za swymi bernardyńskimi rówieśnikami, a w przyszłości antagonistami Krzysztofem Scipio-Campo i Piotrem z Poznania. Dokonał bowiem w latach 1621-1623 przekładu dzieł Antoniego Dazzy z j. hiszpańskiego i włoskiego. W 1612 r. był lektorem na studium zakonnym w Warszawie, nie wiemy jednak, jak długo i co wykładał. W każdym razie dosłużył się tytułu lektora generalnego. W latach 1617-1620 był gwardianem klasztoru w Sokalu, gdzie kierował ostatnią fazą budowy ogromnego konwentu i w 1619 r. doprowadził do konsekracji klasztornego kościoła. Szerzył tam kult łaskami słynącego obrazu M.B., zbierając historyczne dowody jego dawności. W 1623 r. wszedł do zarządu bernardyńskiej prowincji,

a w 1626 r. organizował w Łukowie nową fundację, gdzie m. in. zatroszczył się o założenie klasztornej biblioteki. W latach 1628-1630 był kustoszem klasztoru w Warszawie, gdzie zajął się rozbudową kościoła klasztornego. W latach 1630-1632 pełnił obowiązki kaznodziei w Leżajsku i w latach 1632-1633 był gwardianem w Przeworsku.

Równolegle do prac w administracji zakonnej pełnił Morawski od 1626 r. obowiązki prokuratora beatyfikacji Władysława z Gielniowa. Rezultatem jego działalności na tym polu było zebranie źródłowej dokumentacji o życiu i kulcie pośmiertnym Władysława, ogłoszone drukiem o nim prace hagiograficzne (szczególnie wartościowa „Lucerna perfectionis..."), oraz doprowadzenie do skutku w 1627 r. procesu informacyjnego, a w 1632 r. procesu apostolskiego. Szerzył też Morawski kult Władysława w kazaniach, głoszonych w Warszawie i w Gielniowie oraz zbierał ofiary na koszty procesu.

Po złożeniu w 1637 r. urzędu prokuratora wszedł Morawski do zarządu małopolskiej prowincji zakonnej, a po śmierci prowincjała Bernardyna Krupki został jej wikariuszem w latach 1638-1640. Na stanowisku tym spotkał się z opozycją wpływowego bardzo w prowincji zakonnej, choć mocno też zwalczanego przez część zakonników, eksprowincjała Krzysztofa Scipio-Campo. Powodem nieporozumień był negatywny stosunek Morawskiego do przysyłanych przez generała zakonu wizytatorów Włochów, popieranych przez Campę i drugiego eksprowincjała słynnego z nauki Piotra z Poznania. Spór nie przybrał jednak ostrzejszych form, nawet gdy Campo został w 1640 r. ponownie prowincjałem, ponieważ Morawski od dawna pozostawał w łaskach u króla Władysława IV, zapewne na skutek propagowania w kazaniach projektowanego przez króla orderu Niep. Poczęcia NMP. Na życzenie króla pozwolono Morawskiemu pozostać w ulubionym jego konwencie w Pradze k. Warszawy i nawet w 1642 r. ustanowiono go tam gwardianem. Morawski otrzymał wówczas od Władysława IV znaczną kwotę pieniężną na budowę kaplicy loretańskiej przy praskim kościele bernardynów. Trzeba zaznaczyć, że to Morawski ze względu na wielki szacunek dla Władysława IV nie nazwał w swej pracy o Władysławie z Gielniowa Gielniowczyka Władysławem, lecz Ładysławem, czym wprowadził zamieszanie w późniejszej hagiografii błogosławionego. Zmarł Morawski 10 III 1645 r. w klasztorze praskim.

I.

1. Opisanie żywota i cudów B. Ojca Ładysława z Gielniowa... B. m. 1612 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 36.

2. Przekł.: Antoni DAZZA: Żywot i cuda... błogosławionej Joanny Della Croce... zakonnicy Trzeciej Reguły S. Franciszka. Przez... [z hiszpańskiego] przetłumaczone. W Warszawie 1621 8° k. 30, s. 278.

3. Przekł.: Antoni DAZZA: Historia o paciorkach niebieskich... za przyczyną błogosławionej Joanny Della Croce... której żywot... teraz przez... z włoskiego... na polskie przetłumaczony. W Krakowie u Franciszka Cezarego 1623 8° k. nlb. 30 s. 285, 3. — Toż. Wyd. 2. Kraków 1661 8°.

4. Lucerna perfectionis christianae sive Vita B. Ladislai Gielniovii... Varsaviae 1633 in Officina Joannis Roszowski 4° k. 12, s. 238. — Toż w j. pol. pod zm. tyt.: Wybór z życia i cudów bł. Władysława z Gielniowa naprzód od x. Wincentego Morawskiego po łacinie, a teraz na polski przełożone przez Mac[ieja] Mat[eusza] ROSZNERSKIEGO bernardyna. W Warszawie 1746 4° ark. 8. — Toż. Wyd. 2. Warszawa 1754 w Druk. Scholarum Piarum 4°.

5. Vita B. Ladislai Gielniovii Ord[inis] Minor[um] de Observantia Varsaviae. W:

Acta Sanctorum Bollandiana. T. 1. Antverpiae s. 560-616.

III.

WYCZAWSKI H.E.: Morawski Wincenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 752-753, tamże literatura. — Ponadto: BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 477, 492-493.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Moręski Stefan (1617-1695), kanonik kilku kapituł, autor dysertacji dogmatycznej.

Urodził się w Poznaniu w 1617 r. w rodzinie mieszczańskiej. Jako student teologii odbył w poznańskim kolegium jezuickim w 1640 r. dysputę teologiczną. Studia uwieńczył zdobyciem stopnia doktora teologii. Przez kilka lat był plebanem w Wilczynie. W 1657 r. wszedł do poznańskiej kapituły katedralnej, rozwijając działalność na polu kaznodziejskim. Miał być również kanonikiem gnieźnieńskim, może kolegiackim, bo wśród kanoników katedralnych Korytkowski go nie notuje. Dnia 27 VI 1668 r. został prepozytem kapituły kolegiackiej św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Zmarł 10 I 1695 r. i został pochowany w kościele katedralnym.

I.

1. Summa universae theologiae... a... ad disputandum proposita. Posnaniae 1640 in Officina Alberti Reguli 2° k. nlb. 11.

II.

1. Stephanoma ex gentilitiis... a... inter publicos gratulantium plausus oblatum... Posnaniae [1679] ex Typogr. Collegii S.J. 2° k. nlb. 6.

III.

ESTREICHER K.: T. 22 s. 561; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1. P. 1959-1964 s. 629, 655; T. 2 s. 610.

Ks. Józef Mandziuk

Morochowski (Morochovs'kyj, Morocovius, Moroscovius) Joachim Eliasz h. Korczak (†1631), unicki biskup włodzimiersko-brzeski, polemista, hagiograf.

Przed 1603 r. studiował w Kolegium Greckim w Rzymie. Po powrocie do kraju pełnił obowiązki sekretarza królewskiego. Ok. 1612 r. wstąpił do zakonu bazylianów, przyjmując imię Joachima. Pomagał unickiemu metropolicie kijowskiemu Hipacemu Pociejowi w szerzeniu unii. W 1613 r. otrzymał nominację króla Zygmunta III na administratora biskupich dóbr cerkiewnych włodzimierskich. W 1614 r. został unickim biskupem włodzimiersko-brzeskim. Rozwinął szeroką działalność pasterską. Odrestaurował sobory katedralne w Brześciu i Włodzimierzu oraz zatroszczył się o ich odpowiednie zaopatrzenie. Utrzymywał szkoły dla młodzieży, dbał o nauczycieli, urządził i uposażył kapitułę, założył bractwo. Zmarł w 1631 r.

I.

1. Paregoria albo utulenie uszczypliwego lamentu mniemanej Cerkwie Świętej Wschodniej zmyślonego Theophila Orthologa... W Wilnie 1612 w Druk. Leona Mamonicza 4° k. 5, s. 225. — Toż. W Wilnie 1612. Inne wydania w tym samym roku.

2. Zawstydzenie mniemanej Cerkwie, która się matką być mianuje. Wilno 1612 4°.

3. Przekł.: NICAETA: Vita sancti Ignatii Patriarchae Constantinopolitani... Zamosci 1623. Przekł. z j. gr. — Toż w j. pol.: Żywot świętego Ignaciusa patriarchy konstantynopolitańskiego... Zamość 1623 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 29. Toż pt. Życie S. Ignacego Patriarchy Carogrodzkiego... W Zamościu 1624.

4. Relacja o zamordowaniu okrutnym i osobliwej świątobliwości... Jozaphata Kuncewicza... W Zamościu 1624 4° ark. 5. — Toż po łacinie: De nece rev. Patris Josaph. Kuncewicz... Zamosci 1624 4°. Autorstwo niepewne.

II.

1. Włoczebne preeminentom i drużynie kijowskiej... z szkoły włodzimierskiej ruskiej za kolędę z Rakowa łacynską uprzejmym sercem ofiarowane. Abagramma... B. m. [Zamość] 1625 4°.

III.

BIEŃKOWSKI L.: Morochowski Eliasz Joachim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 21 s. 777-778, tamże literatura. — Ponadto: LIKOWSKI E.: Unia brzeska. P. 1896 s. 46, 57, 236, 242, 289, 350; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 578-644; JABŁONOWSKI A.: Akademia kijowsko-mohilańska. Zarys historyczny na tle rozwoju ogólnego cywilizacji zachodniej na Rusi. Kr. 1899-1900 s. 42, 52; STUDYNSKYJ K.: Polemične pysmenstvo v r. 1608. U Lvovi 1911; TRETIAK J.: Piotr Skarga w dziejach i literaturze unii brzeskiej. Kr. 1912 s. 328; Morochowski Eliasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 222-223; DŁUGOSZ T.: Niedoszły synod unicko-prawosławny we Lwowie 1629. *Collec. Theol.* R. 19: 1938 s. 479-506; URBAN W.: Konwersja Melecjusza Smotrzyskiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620-1627. Przyczynek do dziejów polemiki religijnej XVII wieku. *Nasza Przeszł.* R. 5: 1957 s. 173; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 884. — Archiv Jugozapodnoj Rosii. T. 6: 1883 s. 421-433, 439-442, 446-447, 450-451, 497-499, 536-540, 623-636, 647; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 9, 20, 120, 121, 281; T. 2. Romae 1955 s. 125, 313; T. 3. Romae 1967 s. 53; Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 104, 119; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustriantia. T. 1. Romae 1953 s. 360, 361, 362, 472, 483; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 28, 66, 69, 100, 157, 173, 184, 185, 186, 187, 249, 250, 265; T. 2. Romae 1956 s. 38, 54; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1959 s. 205; T. 3. Romae 1959 s. 210-211; T. 9. Romae 1963 s. 13-14, 249-250; T. 13. Romae 1969 s. 180-181; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 4, 54, 67, 74; *MUH.* T. 1. Romae 1964 s. 215, 226, 316-318; T. 2. Romae 1965 s. 1, 94, 109-111, 315; T. 4. Romae 1967 s. 78, 152; T. 9-10. Romae 1971 s. 262, 374, 505, 511, 558-562, 568, 574, 735, 755, 758, 783, 792, 819-822, 849, 859, 870, 903; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustriantes. T. 1. Romae 1972 s. 24, 25, 59, 184, 218; T. 2. Romae 1973 s. 303, 311; T. 3. Romae 1974 s. 12, 257.

Bp Edward Ozorowski

Morsztyn Paweł h. Leliwa (1706-1734), jezuita, autor „Summa theologiae".

Urodził się w czerwcu 1706 r. w woj. krakowskim. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 XI 1722 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1722-1724). Studiował retorykę w Jarosławiu (1724-1725) i filozofię w Kaliszu (1725-1728), następnie nauczał infimy w Jarosławiu (1728-1729) i poetyki w Sandomierzu (1729-1730) i z tego okresu pochodzi druk Summa theologiae. Teologię studiował w Lublinie (od 1731), lecz jej nie dokończył, zmarł bowiem 9 VI 1734 r.

I.

1. Summa theologiae, caput Angelici abyssus, virtutum pectus, totus summa omnia, Thomas, recurrente sua natali die in Ecclesia Sandomiriensi D. Mariae Magdalenae PP. Ordinis Praedicatorum... humili panegyri cultus. Anno... 1730 die 8va Martii. Sandomiriae 1730 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 11

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 288; Morsztyn Paweł. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 223. — ARSJ, Pol. 24-25 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1730); Pol. 57-58 (katalogi roczne z lat 1723-1734).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Moszczeński (Moczinski, Moczyński, Mosczyński) Marcin od św. Teresy Stanisław h. Nałęcz (1731-1790), ekspijar, autor tezy teologicznej.

Urodził się 6 X 1731 r. w Koniuszowej k. Nowego Sącza jako syn Marcina, chorążego bydgoskiego, i Teresy Dąbrowskiej. Dnia 10 VIII

1746 r. wstąpił do zakonu pijarów. Po ukończeniu dwuletniego nowicjatu był nauczycielem w szkołach pijarskich. W latach 1755-1757 studiował teologię w Krakowie w studium zakonnym. Z tego też okresu pochodzi jego jedyna praca teologiczna. W latach 1757-1763 ponownie był nauczycielem, po czym oddał się studiom nad prawem polskim. W 1764 roku wyjechał samowolnie do Rzymu, skąd deportowany został przez władze zakonne do Polski. Przebywał w różnych domach. Ok. 1768 r. wyjechał z J. A. Jabłonowskim do Saksonii jako jego kapelan, gdzie niebawem przeszedł na luteranizm. Pracował jako lektor j. polskiego na Uniw. Lipskim. W tym czasie wydał dwie prace historyczne, podręcznik gramatyki francuskiej i słownik niemiecko-polski. Zmarł w końcu 1790 r.

I.

1. De auctoritate doctrinae D. Thomae A.D. Doctoris oratio a... habita... Cracoviae 1757 Typ. Episc. 4° k. nlb. 6.

II.

1. Przekł.: G. LENGNICH: Prawo pospolite Królestwa Polskiego przez... po łacinie zebrane, przetłumaczone po polsku przez... T. 1-2. W Krakowie 1761 Druk. Stanisława Stachowicza 8° T. 1 k. nlb. 12 s. 1006 (właściwie 609 i od 700-709, od 800-809, od 900-909, od 1000-1006); T. 2 k. nlb. 4, s. 649 i rozdz. X od 1-193. — Toż. Wyd. nowe, w poprawionym tłumaczeniu obydwa łacińskie połączające, za sprawą redakcji Kwartalnika Naukowego (A.Z. Helcla). Kr. 1863.
2. Wiadomość ustaw o sądach starych kasztelańskich, o sądach nazwanych wiece a najobszerniej o sądach ziemskich... przez... W Warszawie 1764 Druk. Pijarów 8° k. nlb. 1 s. 224.
3. Celsissimo... Principi Jablonovio palatino Novogrodnensi... ex animo gratulatur... Lipsiae 1769 ex Officina Breitkopfia 4° k. nlb. 4.
4. Celsissimo... Jablonovio... Reliqua, Principem Iuventutis inter Musas Lipsias die IV Aug. 1769 suscipienti... Lipsiae 1769 Litteris Langenhensis 4° k. nlb. 8.
5. In Dobneri de Lecho sententiam stricturae. W: Acta Societatis Jablonovianae. — Lechi et Czechi adversus scriptorem recentissimum Vindiciae. T. 1-2 cz. 3. [Lipsiae 1771] Officina Breitkopfia 4° s. 68, nlb. 4.
6. Vollständiges deusches und polnisches Wörter-Buch... als M.A. TROZTENS Polnischen Wörterbuches letzler Teil [IV] herausgegeben durch... Leipzig 1772 Jos. Fried. Gleditsch. Pierwsze 3 tomy „Słownika" Trozta, poszerzone o nowe hasła, wydał Moszczeński w latach: T. 1-2. 1771-1772; T. 3. 1779.
7. Snadna, gruntowna, obszerna gramatyka francuska z... zebrana... przez... W Gdańsku 1774 Nakł. Jobsta Hermana Floerke 8° s. XVI, XII, 763.
8. De re nummaria Poloniae ante Venceslaum et Casimirum M. Reges... disputat... respondente Casparo Guillelmo Hofmano... Lipsiae 1775 ex Officina Breitkopfia 4° s. XVI.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Moszczeński Stanisław, w zakonie Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22: 1977 s. 96-97, tamże literatura.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Moszyński Antoni Tomasz, krypt.: A.M., X.A.M.S.P., (1800-1893), pijar, później prałat kapituły mińskiej, historyk Kościoła.

Urodził się 30 IX 1800 r. na Wołyniu w rodzinie ziemiańskiej. Kształcił się w Dąbrowicy u pijarów i w Liceum Krzemienieckim. W 1816 r. wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu. Od 1821 r. uczył w szkołach pijarskich w Rosieniach i w Poniewieżu na Żmudzi literatury polskiej, łaciny, historii powszechnej i prawa. W tym czasie poznał Adama Mickiewicza jako nauczyciela kowieńskiego. W latach 1823-1824 studiował na Uniwersytecie w Wilnie, gdzie uzyskał stopień doktora teologii. W 1824 r. otrzymał święcenia kapłańskie i przeniósł się do Lubieszowa, gdzie w 1832 r. został rektorem kolegium pijarskiego, a w 1836 r. dzie-

kanem dekanatu pińskiego w Diecezji Mińskiej. Po zamknięciu w 1852 roku kolegium pijarskiego, został kanonikiem i prałatem kapituły mińskiej, a od 1861 r. był asesorem Kolegium Duchownego w Petersburgu, gdzie przebywał 8 lat i zajmował się Cesarską Biblioteką Publiczną, której został członkiem honorowym. W 1869 r. powrócił do Pińska na stanowisko dziekana, a w 1883 r. został proboszczem w Lubieszowie. Od 1840 r. był członkiem krakowskiego Towarzystwa Naukowego, a od 1873 r. czynnym członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł 3 VIII 1893 r. w Lubieszowie. Zgromadził duży księgozbiór (ok. 6.000 tomów) w większości ze zlikwidowanych klasztorów pijarskich na Litwie.

I.

1. Żywot Macieja Dogiela, z przydaniem wiadomości o sporze XX. Pijarów Wileńskich z Jezuitami Wileńskimi (roku 1723-1753). Wil. 1838 8° s. 78. Toż. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 1838 t. 2 s. 77--117.

2. Łukasz Hübel (pijar). *Wiz. i Rozstrz. Nauk.* R. 1839 t. 6 s. 36-51 Toż w osob. odb. Wil. 1838 Druk. Zawadzkiego 12° s. 16.

3. Kazimierz Narbutt (pijar). *Athenaeum.* R. 1842 t. s. 180-191.

4. Kotiużyński Aleksy (pijar). *Athenaeum.* R. 1844 t. 1 s. 161-175.

5. O klasztorze pińskich xx. franciszkanów. *Athenaeum.* R. 1844 t. 3 s. 37-54.

6. Józef Kowalewski. W: *Ondyma Druskienickich* Źródeł. 1845 t. 5.

7. Wiadomość o rękopisach polskich oddziału teologicznego w Cesarskiej Bibliotece Publicznej w Petersburgu. Kr. 1874 Druk. Uniwersytecka 8° s. 111. Toż. W: *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 1: 1874 s. 223-332.

8. De sacra critica brevis commentatio. Cracoviae 1876 Druk. Uniwersytecka 8° k. 3, nlb. 8, s. 74.

9. Kronika Kolegium lubieszowskiego XX. Pijarów przez... Kr. 1876 Druk. Uniwersytecka 8° s. 106.

10. Monografia kolegium i szkoły pijarskiej w Międzyrzeczu Koreckim przez... Kr. 1876 Druk. Uniwersytecka 8° s. 98.

11. Kolegium jezuickie w Połocku. Pobieżna wzmianka historyczna. W: *Upominek Wileński.* Pismo zbiorowe. Wil. 1879 s. 170-182.

12. Wspomnienie Archidiecezji Mohylowskiej. W: *Upominek Wileński.* Pismo zbiorowe. Wil. 1879 s. 201-216.

II.

1. Bajki: Kruk na balu; Dąb i dąbek; Warcabnica i pieńki; Niedźwiedź. *Dz. Wil.* R. 1824 t. 2.

2. Sroka i sowa. *Dz. Wil.* R. 1824 t. 9.

3. Kazanie na pogrzebie JW. Władysława Franciszka Czarneckiego, b. chorążego Wielkiego Księstwa Litewskiego... miane w kościele lubieszowskim XX. Pijarów d. 14 listopada 1828 r. Połock 1828 Druk. XX. Pijarów 8° s. 30.

4. Przekł. M.A. MURET: Wiersz pisany do synowca. Tłum.... *Dz. Wil.* R. 1828 t. 3 s. 199-207. — Toż w osob. odb. Wil. 1829 Druk. Marcinkowskiego 8° s. 23.

5. Recenzje o wyjątkach Tytusa Liwiusza. *Dz. Wil.* R. 1829 t. 7 s. 272-277.

6. O przyjaźni Trioletty. *Dz. Wil.* R. 1829 t. 4 s. 63-64.

7. Dumanie śród nocy. *Dz. Wil.* R. 1829 t. 4 s. 427-428.

8. Do... Gołąb. *Dz. Wil.* R. 1829 t. 4 s. 429-430.

9. Piorun. *Dz. Wil.* R. 1829 t. 4 s. 430--431.

10. Przyjaźń; Z franc. Do młodzieży; Do skowronka Epigramata; Pożegnanie okolicy; Poeta i mucha. *Dz. Wil.* R. 1830 t. 5.

11. Kazanie w czasie uroczystego aktu installacyji na biskupa diecezjalnego mińskiego JW. X. Mateusza Lipskiego... Mińsk 1833 Druk. J. Stefanowicza 8° s. 19.

12. Kazanie na pogrzebie JW. W. Wojciecha rzeczywistego radcy stanu i marszałka słonimskiego powiatu i Józefy z domu księżniczki Druckiej-Lubeckiej Pusłowskich, miane d. drugiego żałobnego obchodu w kościele parafialnym olszewskim d. 12 lipca 1833. Wil. 1833 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 39.

13. Odpowiedź na recenzję dzieła: Wiersz Horacego o sztuce rymotwórczej, przekładania... Wil. 1836 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 66.

14. Mowa z powodu zgonu śp. Ignacego hr. Platera przez... W. 1855 Druk. J. Ungra 8° s. 22.

15. Kolęda dla dzieci na rok 1836-1841. T. 1-4. Wil. 1836-1841 Druk. T. Glücksberga 12° t. 1 s. 184; T. 2 s. 153; T. 3 s. 163; T. 4 s. 172.

16. Ostatnie chwile Dolskiego. Wyjątek z powieści pod napisem: Hrabia Dolski: Matka Machabejczyków do synów; Biedne dziecię. *Noworocznik Literacki.* (Pe-

tersburg). R. 1: 1838 s. 34-39, 40-41, 42-44.
17. O pismach periodycznych w Polsce do 1795 r. *Tyg. Petersb.* R. 11: 1840 nr 31 s. 157-160; nr 32 s. 165.
18. Słówko o bibliotekach prywatnych. *Athenaeum.* R. 1841 t. 6.
19. Filozofia moralna. Gawęda o moralnym zepsuciu świata. *Tyg. Petersb.* R. 13: 1842 nr 66.
20. O krytyce i krytykach. *Tyg. Petersb.* R. 13: 1842 nr 68.
21. Mowa w czasie żałobnego obchodu za duszę śp. Nikodema Orzeszki... miana w kościele parafialnym bruszewickim. Wil. 1843 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 43.
22. Mniemany pobyt Owidiusza Nazona w Pińszczyźnie. W: *Ondyna Druskienickich Źródeł.* 1845 z. 4.
23. Woronczyńskie jezioro. W: *Ondyna Druskienickich Źródeł.* 1845 z. 4.
24. Bocian. Gawęda. W: *Ondyna Druskienickich Źródeł.* 1845 z. 5.
25. Wielomówca. Gaduła. Dwa obrazki. W: *Ondyna Druskienickich Źródeł.* 1846 z. 7.
26. Mowa w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Aleksandra Bogórskiego... miana dnia 17 września 1846 r. w kościele lubieszowskim XX. Pijarów przez... Wil. 1847 Druk. T. Glücksberga 8° s. 28.
27. Carminum manipulus, quem Domino Adamo Wojtkiewicz episcopo Minscensi, die sui in hanc cathedram solennis ingressus nuncupat ac dicat. Vilnae 1853 8° s. 12.
28. Kazanie w czasie pogrzebu śp. Bolesława Skirmunta b. marszałka powiatu pińskiego, miane d. 2 marca 1847 r. w kościele parafialnym pińskim, przez... W. 1858 Druk. Gazety Codziennej 8° s. 20.
29. Kazanie na pogrzebie Karola Bylewskiego byłego podkomorzego powiatu pińskiego... miane w kościele pińskim. W. 1861 Druk. J. Ungra 8° s. 12.
30. Kilka słów z powodu dzieła: Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. *Przegląd Europejski.* R. 1: 1862 t. 1 s. 148-154.
31. Magia i spirytyzm w zarysie, przez... Kr. 1876 Druk. Uniwersytecka 8° s. 106.
32. Nadto drobne utwory Horacego, T. Owena, La Harpe'a, Gniedycza i in. ogłoszone w *Dz. Wil.* R. 1825, 1829-1830 *Literatura nadobna.* T. 4-5.

III.

BIAŁEK J.Z.: Moszyński Tomasz imię zakonne Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 107-108, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 8 s. 426-427, tamże literatura. — Ponadto: BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 11; T. 2 s. 449; T. 3 s. 605. — Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1883-1893.

Ks. Bolesław Kumor

Moszyński Ignacy (1721- po 1773), pezuita, dogmatyk.
Urodził się 9 VII 1721 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 IX 1737 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1737-1739), studium nauczycielskie przeszedł w Krasnymstawie (1739-1740), filozofię studiował w Krośnie i Kaliszu (1740-1743), teologię w Rzymie (1746-1750) i tamże przyjął w 1749 roku święcenia kapłańskie. Nauczał następnie filozofii w Sandomierzu (1751-1755) i teologii tamże (1756-1758) oraz w Lublinie (1758-1763). W latach 1763-1767 był regensem Collegium Nobilium w Sandomierzu. Od 15 V 1771 r. pełnił obowiązki rektora kolegium we Lwowie. Po kasacie zakonu (1773) przebywał prawdopodobnie nadal we Lwowie.

I.

1. Tractaus theologicus de Uno et Trino... in Collegio Lublinensi SJ, 1759-1760. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 29.
2. Tractatus de beatitudine... in Collegio Lublinensi SJ, 1760-1761. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 30.
3. Tractatus de gratia... in Collegio Lublinensi SJ, 1761-1762. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 31.
4. Tractatus de virtutibus... in Collegio Lublinensi SJ, 1762-1763. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 32.

II.

1. Krótkie zebranie różnych rzeczy w Rzymie. Pamiętnik. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2147.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 487; DZIEDUSZYCKI M.: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego. Kr. 1868 s. 87, 103; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 372, 632, 898, 1397, 1577, 1579; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 62, 369, 489; POPLATEK J.: Błogosła-

wiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 20. — ARSJ, Pol. 27-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1737-1773); Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schneidra 703 (59 listów do I. Moszyńskiego z lat 1743-1769).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Moszyński Konstanty h. Łodzia (1670-1738), paulin, biskup inflancki, autor kwestii teologicznych.

Urodził się przed 9 I w Rudce k. Sieradza jako syn Aleksandra i Magdaleny Ujejskiej. Uczył się u jezuitów w Piotrkowie, do zakonu paulinów wstąpił 25 XI 1688 r., profesję złożył 26 XI 1689 r. Studiował następnie na Jasnej Górze i w Rzymie, święcenia kapłańskie przyjął 5 VI 1694 r. i wkrótce otrzymał doktorat teologii. Przez 5 lat był profesorem filozofii, a później teologii wraz z godnością definitora prow. W latach 1701-1706 był przeorem w Krakowie w latach 1706-1713, 1716-1719, 1722-1728 był prowincjałem; i wreszcie w latach 1713-1716, 1719-1722, 1728-1729 trzykrotnie przeorem Jasnej Góry. Położył duże zasługi dla klasztoru jasnogórskiego i prowincji, m. in. obronił Jasną Górę przed wojskami J .I. Lubomirskiego, doprowadził do koronacji cudownego Obrazu Matki Boskiej, założył względnie zainicjował 11 nowych klasztorów, dbał o rozwój szpitalnictwa przy konwentach, restaurował i rozbudował wiele klasztorów. W 1729 r. nie przyjął nominacji na biskupa chełmskiego, podobnie też elekcji na generała zakonu. Zgodził się jednak przyjąć biskupstwo inflanckie. Konsekracja odbyła się 22 VI 1733 r. Zmarł na Jasnej Górze 9 IX 1738 r.

I.

1. Tria difficilia ex Summa divi Thomae ad normam proverbialis dificultatis per allegoriam excepta. I via aquilae in caelo id est Deus et angeli. II via colubri super Petram id est homo vitiis et peccatis faedatus tandem gratia, fide, spe, charitate et iustitia exornatus. III via novis in medio mari id est homo Deus et sacramenta augustissimae Virgini Mariae quam Dominus possedit ab initio viarum suarum omnium difficultatum divinarum demonstratione votivo argumento consecrata. Et sub... auspiciis... Constantini Moszyński... Celestino Obiegłowicz Ss. Theologiae auditoris consumata ad resolvendum proposita... anno 1706 mense Aprilis die 12. Cracoviae 1706 Typis Christophori Domański 2° k. nlb. 5.

2. Wyd.: Ioannes PLATER: Ascensiones piae mentis ad Sanctissimam Trinitatem per distinctos gradus... dispositae (et per Constantinum Moszyński elaboratae). Cum adiectione: Lucae Ignatii OLSZEWSKI alphabetum verborum adiectivorum et appellativorum, quondam a P. DREWS nunc vero ab illo collectum et auctum. Posnaniae 1735 Typis Academicis k. nlb. 12.

3. Quaestiones theologicae secundum d. Thomam de Incarnatione Verbi Divini in 3 partem qu. 1-27 vitiis et peccatis, gratia ac meritis in 1 secundae qu. 11-114 de virtutibus theologicis, fide, spe et caritate in 2 secundae qu. 1-47, de iustitia et dominio in 2 secundae qu. 57. Rkps ASk., sygn. B 31 s. 588.

II.

1. Atrium templi peripatetici seu philosophia naturalis communiter dicta physica. Rkps AJG, sygn. I 152 s. 1-571. — Toż. AJG, sygn. I 161 s. 333-582.

2. Sanctuarium templi peripatetici seu philosophia rationalis communiter dicta metaphisica. Rkps AJG, sygn. I 161 s. 583-596. — Toż. AJG, sygn. I 152 s. 604.

3. Augustissimum sapientiae templum seu philosophia peripatetica in usum studentium per biennalem temporis decursum in Claro Monte locatur seu traditur A. D. 1698 mense Sept. per... Rkps AJG, sygn. I 161 s. 1-132.

4. Skopiowane traktaty w APG, sygn. II 75, I 144 i I 152, I 161 w Bibl. Paulinów w Krak. na Skałce, sygn. VII B 2 n., VII B 1 n. 2.

III.

KUMOR B.: Moszyński Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 127-128. — tamże literatura. — Ponadto: Illustrissimo et Reverendissimo Domino D. Constantino de Bnin Moszyński... episcopo Livoniae... mecenati gratioso. B. m. r. 2° k. nlb. 9; JĘDRZEJEWSKI A.: O. Konstanty Mo-

szyński biskup inflancki. *Słowo Powsz.* R. 2: 1948 nr 244 s. 3; SZAFRANIEC S.: O. Konstanty Moszyński. *Vox Eremi.* R. 9: 1958 nr 4 s. 39-42 (maszynopis w bibliotekach zakonu). Rkps Bibl. Czart., sygn. IV 476: Akta paulinów s. 117.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Mościcki Paweł (1600-1648), jezuita, autor „Disputationes".

Urodził się prawdopodobnie w 1600 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1616 r. Studiował filozofię w Kaliszu (1618-1621) i teologię w Poznaniu i w Krakowie (1621-1625). Uczył matematyki w Lublinie (1627-1628), Poznaniu (1628-1629) i Kaliszu (1632-1633), filozofii w Lublinie (1629-1632) i Kaliszu (1633-1634) oraz teologii polemicznej w Lublinie (1627-1628), scholastycznej w Poznaniu (od 1634) oraz moralnej we Lwowie (1638-1639). Był w latach 1643-1647 rektorem kolegium w Ostrogu. Zmarł w Kaliszu 2 III 1648 r.

I.

1. Disputationes in Summam D. Thomae... Posnaniae 1634. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 63.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1290. — ARSJ, Pol. 8-11 (katalogi trzyletnie z lat 1619-1645); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1617-1648); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 36 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Możejewski Martynian Franciszek Jakub (1830-1899), reformat, po sekularyzacji proboszcz i działacz polonijny, autor bieżącej kroniki historyczno-kościelnej.

Urodził się 11 IV 1830 r. w Filipowie k. Suwałk jako syn rolnika Franciszka i Marceli z Kraszewskich. Początkowe wykształcenie otrzymał zapewne w rodzinnej miejscowości, a kontynuował w Suwałkach. Dnia 16 X 1849 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Pruskiej. Wykształcenie z zakresu szkoły średniej uzupełnił w Zarębach Kościelnych, a filozoficzno-teologiczne w latach 1854-1859 zdobył w Żurominie, Włocławku, gdzie 20 XI 1854 przyjął święcenia kapłańskie, oraz w Płocku. Po ich ukończeniu mieszkał kolejno w Płocku, Żurominie, Włocławku i powtórnie w Płocku. W tym ostatnim był kapelanem więzienia. W Żurominie zaś uczył w prowadzonej przez reformatów szkole elementarnej oraz był promotorem bractwa św. Trójcy.

Po przeprowadzonej w 1864 r. kasacie zakonów w Królestwie Polskim znalazł się Możejewski w klasztorze etatowym we Włocławku. Wkrótce jednak objął stanowisko rektora kościoła poreformackiego w Koninie. W 1867 r. przeniósł się do Diec. Płockiej, przyjmując obowiązki administratora parafii Borkowo k. Sierpca. W 1871 r. sekularyzował się. Był następnie administratorem parafii: Janówiec (1871-1877), Wieczfnia (1877-1882), Lipowiec (1882-1886), Łopacin (1886-1887) oraz Lubiel (1887-1888).

We wrześniu 1888 r. wyjechał do Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie przyłączył się do grupy polskich reformatów, zakładając klasztor w Pułaski w stanie Wisconsin. Już jednak pod koniec października t. r. przeszedł jako kapłan świecki do duszpasterstwa polonijnego. Najpierw został proboszczem parafii św. Cyryla i Metodego w Lemont w stanie Illinois, skąd we wrześniu 1889 r. przeniesiono go do parafii św. Jozafata w Chicago. Po tygodniu zmuszony był udać się

do Detroit, gdzie powierzono mu obowiązki profesora na kursie wstępnym oraz spowiednika alumnów Polskiego Seminarium, a także kapelana domu felicjanek. Dnia 12 III 1890 r. objął parafię św. Wojciecha w Buffalo. W grudniu t. r. został proboszczem parafii św. Józefa w Detroit.

Celem roztoczenia opieki religijnej nad polskimi emigrantami w Brazylii w czerwcu 1891 r. opuścił Stany Zjednoczone i przez Europę, Argentynę dotarł w sierpniu do Porto Allegre. Działając w Brazylii ok. półtora roku, odwiedził ważniejsze skupiska Polaków. Dla zwerbowania duszpasterzy do pracy wśród nich przybył z końcem 1892 r. do Galicji. Zamieszkał w klasztorze reformatów w Przemyślu, a potem w Sądowej Wiszni. Po otrzymaniu zapewnienia, że zostaną wysłani polscy księża do Brazylii, sam pod koniec lata 1893 r. powrócił do Stanów Zjednoczonych.

Od 15 X 1893-14 I 1894 r. był proboszczem parafii Najśw. Serca Jezusowego w Two Riwers, Wis. Następnie objął obowiązki kapelana Przytułku dla Starców, Kalek i Dzieci w Manitowoc, Wis. oraz związane z tym redaktorstwo tygodników „Dzwon Najświętszych Serc Jezusa i Marii" oraz „Gość". Po miesiącu zrezygnował z tej pracy i został proboszczem parafii św. Michała w Berhnie, Wis. W październiku 1894 r. objął parafię pod tym samym wezwaniem w San Antonio w Texasie. Od początku 1896 do końca 1897 r. administrował parafią Częstochowa w tymże stanie. Po przebyciu choroby wrócił do stanu Wisconsin, gdzie zrazu pracował jako misjonarz. W październiku 1898 r. przejął ponownie parafię w Two Riwers. Tutaj też zakończył życie 22 IX 1899 r.

Możejewski dał się poznać głównie jako kaznodzieja i propagator trzeźwości. Z tych też dziedzin pozostawił obszerne zbiory. Nas tutaj interesują przede wszystkim jego korespondencje drukowane przeważnie w „Przeglądzie Katolickim". Dotyczą one zarówno jego pracy w parafiach Diec. Płockiej, jak też działalności wśród polskiej emigracji w Stanach Zjednoczonych i w Brazylii. Stanowią zatem wartościowe źródło dla historyków zajmujących się tymi zagadnieniami.

I.

1. Wiadomość o ustawach i odpustach nadanych Bractwu św. Trójcy przy kościele ks. ks. reformatów w Żurominie egzystującym z dodatkiem nabożeństwa używanego w tymże kościele. Zebrał i ułożył... W. 1861 Druk. Ks. Ks. Misjonarzy 16° s. 54.

2. Z Diecezji Płockiej. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 s. 567-569. Poświęcenie kościoła par. w Nurze n./Bugiem.

3. Z dekanatu ostrowskiego. *Prz. Katol.* R. 9: 1871 s. 539-540. 50-lecie kapłaństwa ks. Józefa Śleczkowskiego, prob. parafii Poremba.

4. Z dekanatu mławskiego. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 s. 699-701, 714-717. M. in. o poświęceniu kamienia węg. pod kościół paraf. w Zieluniu.

5. Z dekanatu ostrowskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 s. 91-92, 106-108. M. in. o kościele par. w Nurze n/Bugiem i współpracy kapłanów w dekanacie.

6. Z dekanatu mławskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 s. 123-124, 137-138, 154-156. Miejscowość i parafia Janówiec.

7. Z dekanatu mławskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 s. 377-379, 426-428. Katechizacja dzieci i dorosłych.

8. Z dekanatu mławskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 s. 825-827. Z życia parafii Janówiec.

9. Z dekanatu mławskiego. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 s. 584-586. Nekrolog ks. Stanisława Przetakiewicza, prob. parafii Zieluń, inicjatora trzeźwości w Diec. Płockiej w 1854 r.

10. Z Diecezji Płockiej. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 s. 698. Konsekracja kościoła par. Przewodowo.

11. Jeszcze z powodu napaści „Przeglądu Tygodniowego" na duchowieństwo parafialne. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 s. 745-747. Obszerne fragmenty repliki Możejewskiego.
12. Z dekanatu mławskiego. Jakim sposobem „Przegląd Tygodniowy" przychodzi do oszczerczych o księżach wieści. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 s. 214-217.
13. Z dekanatu mławskiego. Z powodu jubilacji ks. Grączewskiego. Ks. Przetakiewicz i sprawa wstrzemięźliwości. Kolator wzorowy. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 s. 649-650.
14. Parafia polska Hofapark w stanie Wisconsin. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 461-462.
15. Parafia i klasztor polski w Pułaskim, Wis. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 524.
16. Pobyt w Pułaskim w stanie Wisconsin. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 558-560.
17. Odpust w Detroit i parafia polska w Parisville. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 667-670.
18. Parafia Jasnogórska, Lemont, Illinois. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 749-751, 780-781.
19. Msza św. pasterka w Detroit. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 140.
20. Praca misyjna w Pittsburgu. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 140-142.
21. Pierwsze święcenia kapłanów w Seminarium Polskim w Detroit. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 462.
22. Poświęcenie cmentarza św. Wojciecha. Nowy kościół św. Wojciecha (w Buffalo). *Prz. Katol.* s. 522-523. — Toż. *Misje Katol.* R. 9: 1890 s. 252.
23. Poświęcenie kamienia węgielnego pod kościół ś. Wojciecha w Buffalo. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 623.
24. Poświęcenie kościoła (św. Franciszka) w Detroit. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 782-783.
25. Śp. ks. Leopold Moczygemba. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 s. 285.
26. Sprawa polskiego biskupa dla Ameryki. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 s. 334. Autorstwo niepewne.
27. Korespondencja. Argentyna, Buenos Aires dnia 10 sierpnia 1891 r. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 s. 618-620.
28. [Korespondencja] z Porto Allegre, dnia 30 sierpnia 1891. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 s. 844-845.
29. [Korespondencja]. Prowincja Rio Grande do Sul, kolonia Serro Negro, dnia 8 listopada 1891 r. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 s. 123-125.
30. [Korespondencja] z kolonii San Feliciano, dnia 14 maja 1892 r. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 s. 427-431.
31. Z życia religijnego emigrantów. Kolonia San Feliciano, dnia 20 czerwca 1892 r. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 s. 571-574.
32. Korespondencja z Rio de Janeiro, 26 VIII. *Zgoda.* R. 1892 nr 42 z 19 X. Opis za K. GRONIOWSKI: Polska emigracja zarobkowa w Brazylii 1871-1914. Wr. 1972 s. 216.
33. Z pamiętników misjonarza. *Dzwon Najświętszych Serc Jezusa i Marii.* Manitowoc. Wis. T. 7: 1893 s. 746-749, 760-762, 777-779, 792-795, 808-811, 825-827; T. 8: 1894 s. 9-11. 23-26, 39-41, 56-59, 72-74, 90-91.
34. Pomnik dla księdza Marquette. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 s. 654-655.
35. Pogrzeb ks. biskupa Neraza. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 s. 31-32.
36. Najpierwsza parafia i kościół polski w Ameryce. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 s. 43-47. — Toż (z opuszczeniami) pod zm. tyt.: Pierwsza parafia i kościół polski w Ameryce. *Misje Katol.* R. 15: 1896 s. 95-99. — Toż (z opuszczeniami) w: A. BROŻEK: Ślązacy w Teksasie. W. 1972 s. 117-124.
37. Śp. ks. Feliks Zwiardowski. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 s. 237-239.
38. Pielgrzymka do cudownego obrazu Matki Boskiej w Meksyku (w Gwadelupie). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 s. 492-494, 509-510.

II.

1. Słowa prawdy o pijaństwie i trzeźwości oraz rady i modlitwy dla trzeźwych. W Płocku 1863 Druk. Edwarda Pauli 16° s. 230, 2 nlb. — Toż z uzup. W. 1881 w Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiry 16° s. 209, nlb. 3. — Toż (z opuszczeniami) W. 1895 16° s. 160. — Toż Pułaski, Wis. 1916 16° Odb. z *Miesięcznika Franciszkańskiego*, s. 187. Do samego *Miesięcznika* nie dotarto.
2. Nauki ułatwiające zrozumienie pacierza, przykazań Bożych, kościelnych i innych prawd wiary świętej... głoszone ludowi wiejskiemu w kościołach diecezji płockiej... Cz. 1-5. W. [1881-1888] Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiry 8° cz. 1: 1881 s. 400, nlb. 2; Toż. W. 1894 8° s. 398, nlb. 1; Cz. 2: 1884 s. 379, nlb. 5; Cz. 3: 1885 s. 418, nlb. 2; Cz. 4: 1886 s. 390, nlb. 2; Cz. 5: 1888 s. 497, nlb. 1.
3. Droga do nieba przez krzyż i ciernie czyli przez cierpienia tegoczesne i zgadzanie się z wolą Pana Boga. Płock 1887. — Toż. Chicago 1889 8° s. 167, nlb. 1. — Toż z pewnymi uzup. i pod zm. nieco tyt. Droga do nieba przez krzyż i ciernie czyli cierpienia tegoczesne i zgadzanie się z wolą Pana Boga jako upominek braciom i siostrom III Zakonu Ś. O. Franciszka... Przemyśl 1893 16° s. 331,

nlb. 3. — Toż. W. 1894 w Druk. Franciszka Czerwińskiego 8° s. 119, nlb. 1,

4. Podręcznik katechizmowy do nauk większych i mniejszych opracowany na treści krótkiego katechizmu ks. R. FILOCHOWSKIEGO. Cz. 1-2. W. 1887 w Druk. Franciszka Czerwińskiego 8° cz. 1 s. 612; Cz. 2 s. 617, nlb. 3. — Toż. Cz. 1-2. W. W. 1895 w Druk. Franciszka Czerwińskiego 8° Cz. 1 s. 607, nlb. 1; Cz. 2 s. 608.

III.

SZTEINKE Anzelm J.: Możejewski Martynian Franciszek Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 174-176, tamże literatura. — Ponadto: GRONIOWSKI K.: Polska emigracja zarobkowa w Brazylii 1871-1914. Wr. 1972 s. 171, 173, 177, 188, 216.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Mrowiński Walerian (1832-1901), jezuita, historyk kultu M.B. Urodził się 11 XII 1832 r. w Górze pod Śremem (Poznańskie), był synem zarządcy dóbr Jakuba i Franciszki z Dembińskich. W 1853 r. ukończył gimnazjum w Poznaniu i w latach 1853-1855 studiował na Uniwersytecie w Berlinie przedmioty techniczne i agronomiczne. W latach 1855-1860 był rządcą w majątkach Działyńskich, a następnie studiował na Akademii Rolniczej w Prószkowie pod Opolem (1860-1861). W latach 1862-1867 współpracował z czasopismem „Ziemianin" i był rządcą i plenipotentem Mielżyńskich w Gościeszynie. Brał udział w powstaniu styczniowym 1863 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 X 1867 r. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w kolegium krakowskim (1869-1871) i 2 VIII 1870 r. otrzymał w Tarnowie święcenia kapłańskie. Studia filozoficzne i teologiczne uzupełniał w latach 1872-1876 na terenie Francji. Po powrocie do Krakowa redagował „Intencje miesięczne Apostolstwa Modlitwy" (1876-1877), pracował w duszpasterstwie we Lwowie (1878-1890, 1892-1895), Starej Wsi k. Brzozowa (1890-1892, 1896-1898) i w Nowym Sączu (1895-1896). W grudniu 1898 r. został superiorem domu zakonnego w Czerniowcach na Bukowinie, gdzie zmarł 27 I 1901 r.

I.

1. O czci Matki Bożej w Polsce. Lw. 1886 Nakł. autora 16° s. 110. — Toż znacznie rozsz. Kr. 1898 Nakł. i Druk. W.L. Anczyca 8° s. 535.

2. Wiadomość o obrazie Jezusa ukrzyżowanego... w kościele brzozdowieckim oraz opisanie łask i cudów... Lw. 1886 16° s. 42. Na oprawie tyt.: O kościele i cudownym obrazie...

3. Cudowny obraz Matki Boskiej Starowiejskiej w ziemi sanockiej. Kr. 1895 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 208.

4. Żywot Pana Naszego Jezusa Chrystusa według czterech Ewangelistów z przykładami i ilustracjami. Kr. 1899 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 388.

II.

1. Tłumaczenie wizerunku Serca Pana Jezusa według objawienia bł. Małgorzaty. Kr. [1877] Druk. W. Korneckiego 16° s. 4.

2. Miesiąc czerwiec poświęcony Sercu P. Jezusa z przykładami dla ludu polskiego. Kr. 1877 Druk. Czasu 16° s. VIII, 168. — Toż. Kr. 1878 Druk. Czasu 16° s. 168. — Toż. Kr. 1880 Druk. A. Koziańskiego 16° s. VI, 200. — Toż. Kr. 1881 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 208. — Toż. Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. 231. — Toż. Kr. 1901 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 231. — Toż. Kr. 1907 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 218. — Toż. Kr. 1914 Druk. E.K. Koziańskich 16° s. 231. — Toż. Kr. 1922 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 208. — Toż. Kr. 1933 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 212.

3. Przekł.: S. FRANCO: Miesiąc czerwiec poświęcony Sercu P. Jezusa. Kr. 1877 Druk. Czasu 16° s. III, 186. — Toż. Kr. 1881 Druk. Czasu 16° s. 190, k. nlb. 1. — Toż. Kr. [1906] Druk. A. Koziańskiego 16° s. 189. — Toż pod zm. tyt.: Rozmyślania o Najświętszym Sercu Pana Jezusa zwłaszcza na miesiąc czerwiec. Kr. 1918 Druk. E.K. Koziańskich 16° s. XVI, 208.

4. Litania loretańska. Pamiątka nabożeństwa majowego u OO. Jezuitów we Lwowie, 1879. Lw. 1879 Druk. Ludowa 16° s. 48.

5. Zdrowaś Mario. Lw. 1880 Druk. Ludowa 16° s. 47.

6. Miesiąc maj poświęcony czci Najświętszej Marii Panny z przykładami. Lw.

Lw. 1884 Druk. Ludowa 16° s. 280. — Toż. Kr. 1893 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 368. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 58. — Toż. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 160. — Toż. Kr. 1900 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 368. — Toż. Kr. [1911] Druk. A. Koziańskiego 16° s. 374. — Toż. Kr. 1918 Druk. E.K. Koziańskich 16° s. 352. — Toż. Kr. 1931 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 384. — Toż w przekł. czeskim: Měsic máj. Praha 1930 G. Franci 8° s. 187.

7. Najświętsza Maria Panna Królowa Korony Polskiej. Pamiątka majowego nabożeństwa. Lw.1884 Druk. Ludowa 16° s. 79.

8. Sposób odmawiania Różańca św. Lwów [1884] Druk. Pillera 16° s. 4.

9. O św. Różańcu. Starawieś 1885 Druk. Kollegium 16° s. 8. — Toż pod zm. tyt. Pamiątka majowego nabożeństwa w kościele OO. Jezuitów we Lwowie. Lw. 1885 16° s. 8.

10. Nauka o mszy św. z przykładami. Lw. 1885 Nakł. autora, Druk. Ludowa 16° s. 66.

11. O cudownym obrazie Ukrzyżowanego Zbawiciela w Brzozdowcach. Intencja miesięczna czyli Posłaniec Apostolstwa Serca Jezusowego. R. 14: 1886 s. 276-280.

12. Przekł.: L. BLOSIUS: Uwielbienie N. Marii Panny. Pamiątka majowego nabożeństwa. Lw. 1886 Nakł. OO. Jezuitów, Druk. Ludowa 16° s. 27.

13. Prawdy wieczne z przykładami. Lw. 1887 16° s. 89. — Toż pod zm. tyt.: Pamiątka misji czyli prawdy wieczne z przykładami i modlitwami misyjnymi. Lw. 1906 Druk. Winiarza 16° s. 112. — Toż pt. Pamiątka misji... Lw. 1908 Druk. Winiarza 16° s. 112. — Toż. Lw. 1909 Druk. Westa w Brodach 16° s. 110. — Toż. Lw. 1911 Druk. Westa w Brodach 16° s. 110. — Toż w tłum. niem. Die ewigen Wahrheiten mit Beispielen. Czernowitz--Krakau 1901 16° s. 123.

14. Nauka o Najśw. Sakramencie z przykładami. Lw. 1888 Druk. Ludowa 16° s. 103.

15. Szkic kazania na uroczystość Imienia Marii. *Bonus Pastor*. R. 10: 1888 s. 122-123. — Toż w: BORAWSKI E.: Szkice do kazań. Lw. 1890, szkic 71.

16. Szkic kazania na uroczystość Trójcy Przenajśw. *Bonus Pastor*. R. 11: 1889 s. 47-48. — Toż w: BORAWSKI E.: Szkice do kazań, Lw. 1890, szkic 58. — Toż w: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 3. Kr. 1899 s. 239-243.

17. Przewodnik dla polskich robotników w Niemczech. Z przykładami. P. 1892 Nakł. Kuriera Pozn. 16° s. 85.

18. Miesiąc marzec z przykładami poświęcony czci św. Józefa. Kr. 1893 Druk. Czasu 16° s. 268. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 53. — Toż. Kr.1906 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 260.

19. Nowenna do św. Antoniego z Padwy z przykładami. Lw. 1896 16° s. 68. — Toż. Lw. 1904 Druk. Schmitta 16° s. 68.

20. Krótkie rozmyślania o Męce Pańskiej na pociechę dusz cierpiących z przykładami. Lw. 1897 Druk. Ludowa 16° s. 141, IV.

21. Nabożeństwo do św. Rocha... patrona we wszelkich chorobach. Lw. 1898 16° k. nlb. 4.

22. Życie według Najświętszego Serca Jezusowego — z przykładami. Lw. 1900 Druk. Ludowa 16° s. 157, k. nlb. 2. — Toż. Kr. 1930 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 140, k. nlb. 2.

23. Kazania w zbiorze: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 3. Kr. 1899 s. 239-243; T. 6. Kr. 1906 s. 344-349.

24. Liczne artykuły dotyczące agronomii w czas. *Ziemianin*. R. 1861-1867.

25. Listy: Kilkadziesiąt listów z 1870--1900. Rkpsy ATJ Kr., sygn. 63, 203, 204, 283, 292, 295, 376, 467, 878. — 82 listy do J. Działyńskiego z 1851-1876. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 7356 k. 717-877. — 1 list do A. Czołowskiego z 1896. Rkps BN, sygn. 2781 cz. 2 k. 154.

III.

MARCINIAK A.: Mrowiński Walerian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 197-198, tamże literatura. — Ponadto: [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 37. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae ineunte anno 1868 [...ineunte anno 1901].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Mrugaczewski Michał Wawrzyniec (ok. 1718-1790), członek krakowskich kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w Jordanowie w pow. nowosądeckim. Ojcem jego był Jan, a bratem Andrzej Jan Kanty. Studiował w Akademii Krakowskiej od 1738 r., gdzie stopień bakałarza otrzymał w 1742 r., a magistra w

1745 r. Następnie aż do 1752 r. wykładał jako docent extraneus głównie przedmioty matematyczne. W 1752 r., już jako geometra zaprzysiężony, udał się do Poznania, gdzie w Akademii Lubrańskiego nauczał matematyki i filozofii oraz pełnił obowiązki dyrektora drukarni. W październiku 1755 r. powrócił do Krakowa. Dnia 29 III 1756 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a pod koniec tegoż roku został kanonikiem kolegiaty św. Anny w Krakowie. W tymże czasie prawdopodobnie przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1756/7-1759 był rektorem Akademii Chełmińskiej i profesorem prawa w tejże szkole. Dnia 26 IV 1759 r. wszedł do Kolegium Większego, a 17 III 1760 r. rozpoczął wykłady na nowo zorganizowanym kursie matematyki na Wydziale Filozoficznym, której nauczał do 1763 r. Ok. 1760 r. został proboszczem w Olkuszu i rozpoczął studia teologiczne. Dnia 28 II 1763 r. przeszedł na Wydział Teologiczny. W czerwcu tegoż roku otrzymał kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu. Licencjat teologii uzyskał 12 X 1775 r., a doktorat 21 I 1777 r. Dnia 18 IX 1776 r. z prezenty kolegiaty św. Anny otrzymał probostwo w Gołczy.

Mrugaczewski uchodził za dobrego teologa. Pełnił również szereg funkcji uniwersyteckich, był dziekanem Wydziału Filozoficznego (1760/ /61), prepozytem Kolegium Większego (1760, 1762/63, 1773/4), prowizorem Bursy Jerozolimskiej (1761) oraz kolonii akademickich w Nowym Korczynie (od 1761) i we Lwowie. Będąc od 1767 r. wiceprowizorem Szkół Nowodworskich, brał udział w pracach nad ich reformą. Jako prefekt biblioteki Kolegium Większego (1768-1778) włożył swój wkład w uporządkowanie księgozbioru, rękopisów i druków. W 1778 r. w związku z przeprowadzoną reformą Akademii został odsunięty od działalności dydaktycznej i konsekwentnie w 1780 r. przeszedł na emeryturę. Resztę życia spędził przy kolegiacie św. Floriana, której kustoszem został 15 X 1779 r. Zmarł 10 XI 1790 r.

Oprócz prac z zakresu teologii wydawał także kalendarze (1747-1761), w których m. in. zamieszczał także wiadomości o instytucjach kościelnych.

I.

1. Conclusiones theologicae ex cursu triennali speculativo iuxta mentem D. Thomae Angelici Eccl. Doctoris desumptae et per... pro actu disputationis publicae... expositae. Cracoviae 1769 Typ. Episc. Academ.-Dioecesani 4° k. nlb. 2.

2. Dissertatio polemica de traditionibus... per... pro obtinenda in Sacra Theologia doctoratus licentia publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1775 Typ. Coll. Maioris 4° k. nlb. 30.

3. Quaestio theologica ex cursu polemico de iustificatione impii... per... pro obtinendo in S. Theologia doctoratu publice ad disputandum... exposita. Cracoviae 1777 Typ. Coll. Maioris 4° k. nlb. 29.

II.

1. Kalendarz polski i ruski na Rok Pański... 1748... przez... wyrachowany. Kraków 1747 Druk. Akadem. Krak. 4° k. nlb. 10 — Toż na rok 1749 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1750 4°. — Toż na rok 1751 4°. — Toż na rok 1752 4°. — Toż na rok 1753 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1754 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1755. Poznań 1754 Druk. Akadem. 4°. — Toż na rok 1756 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1757. Kraków 1756 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1758. Poznań 1757 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 10. — Toż na rok 1762 4°.

2. Równolegle wydawał: Kalendarz, w którym święta robocze i biegi niebieskie... Kraków [1752-1756] Druk. Akadem. 16°.

3. Repertorium manuscriptorum Bibliothecae Collegii Maioris Universitatis Cracoviensis, cura et studio MM. Michaelis Mrugaczewski et Josephi Putanowicz... eiusdem librariae praefectorum, anno... 1777 in ordinem alphabeticum suosque sedes digestum. Rkps Bibl. Jag., sygn.

272. — Kopia w AGAD Arch. Wilan., sygn. 138. — Excerptum w Bibl. Ossol., sygn. 725 (I 2).
4. Listy do J. Jankiewicza z 1766, w sprawie Akademii jezuitów we Lwowie. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2636.

III.

BACZKOWSKA W.: Mrugaczewski Michał Wawrzyniec. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22: 1977 s. 223-224, tamże literatura. — Ponadto: PRĄDZYŃSKI W.: Tzw. Akademia Chełmińska w latach 1680-1818. *Nasza Przeszł.* T. 11: 1960 s. 189, 227-228; GÓRSKA B.: Katalog kalendarzy XVII--XVIII w. w zbiorach Biblioteki Ossolineum. Wr. 1968 s. 116 i 145. — Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1786-1794. Oprac. Tadeusz MIZIA. Wr. 1969 s. 5, 28, 84, 159.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Mstowiusz (Mstowski) Benedykt (†1650), paulin, autor dysertacji dogmatycznych.

Studiował filozofię i teologię u jezuitów w Poznaniu (1618-1620). Do zakonu paulinów wstąpił pod koniec 1620 r. Trzy lata później występuje w aktach jako pierwszy polski paulin, który wykładał regularnie filozofię i teologię w zaczątkowym studium na Skałce w Krakowie. Z zachowanego skryptu można wnosić, że były to wykłady teologii tomistycznej, przejęte od poznańskiego jezuity Jana Baptysty Rossi, rozpoczęte 3 XI 1626 r., a zakończone 20 V 1627 r. Jesienią 1628 r. zapisał się na Akademię Krakowską, gdzie uzyskał doktorat teologii 18 XII 1628 r. Według niektórych autorów był przeorem konwentu krakowskiego. W 1630 r. brał udział w kapitule prow., wychodząc z niej czwartym doradcą prowincjała, nadto przeorem jasnogórskim i lektorem casuum conscientiae. W roku następnym prymas Wężyk udzielił mu zwykłej iurysdykcji spowiedniczej, a więc chyba na Archidiecezję Gnieźnieńską (Częstochowa należała do Diec. Krakowskiej), co w 1646 r. nuncjusz Jan de Torres rozciągnął do rozgrzeszania z herezji. Po złożeniu przeoratu jasnogórskiego w 1632 r. Mstowski pozostał na Jasnej Górze, obdarzony godnością wikariusza prow. i profesora, pełniąc go przez 22 lata. Zmarł 8 IV 1650 r.

Poza pracami administracyjnymi i naukowymi, godnymi uwagi były jego prace w dziedzinie historycznej jako kopisty i twórcy trzech bogato zdobionych ksiąg Bractwa Aniołów Stróżów, oprawionych rękoma krakowskiego introligatora Błażeja Mytoniowicza.

I.

1. Ad perennem perenni Monadi ac Triadi gloriam. Trias quaestionum theologic. ex 1 parte d. Thomae de processionibus, relationibus et personis divinis a... Pro honore doctoratus s. Theologiae in celebr. Akad. Crac. obtinendo in lectorio DD. Theolog. a Virg. partu 1625 die 6 Decebr. publicae concertationi expositae. Cracoviae 1628 Typis M. Andreoviensis 4° ark. $2^1/_2$.
2. Ad maiorem unius Triadis et trinae Unitatis gloriam, ac perpetuum semel Matris, semper Virginis augustissimae Mariae honorem. Quaestio theologica ex prima secundae doctoris Angelici. De formali habitualis peccati ratione a... Sub felicibus auspiciis... Martini Campi Vadovii... in Alma Academia Cracoviensi... 1628 mense Novembri... ad disputandum proposita. Cracoviae 1628 in Typogr. Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 6.
3. In tertiam partem Summae theologicae Doctoris Angelici sub... Cracoviae in Rupella A. D. 1640 10 Sept. Rkps AJG, sygn. I 34 s. 347-668.
4. Quaestiones ex prima parte doctoris Angelici in tractatum de Angelis A. D. 1642 17 Febr. Sub... Rkps AJG, sygn. I 37 s. 3-381.
5. Quaestiones in primam partem Summae Theologicae d. Thomae... Rkps ASk., B 25 s. 453.

III.

KNAPIŃSKI W.: Mstowski Benedykt. W: *Enc. kośc.* T. 15 s. 179-180; BENGER N.: Annalium eremi coenobiticorum. Po-

sonii 1743 s. 28-29; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 520, 521. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 4 s. 121. — Rkps AJG. sygn. 77: Catalogus patrum, s. 372; Rkps AJG, sygn. 741: Acta Provinciae T. 1, s. 20, 29, 64, 65, 66, 123; Rkps AJG, sygn. 554: Formulae obedientiarum, s. 250-251; Rkps ASk., sygn. 128-130: (Acta Bractwa Aniołów Stróżów).

O. Janusz Zbudniewek ZP

Mudran Jan (Joannes a Jesu Maria) (1647-1705), pijar autor instrukcji dla nowicjuszów.

Urodził się 12 V 1647 r. w Podolińcu na Spiszu, gdzie też w latach 1658-1665 pobierał nauki u pijarów i gdzie wstąpił do ich nowicjatu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1673 r. w Wiedniu. Od 1680 r. uczył teologii w studium swego zakonu w Warszawie, a od 1691 r. pełnił obowiązki rektora domu przy ul. Długiej. Był nadto spowiednikiem wizytek i konsultorem prowincjała. W 1692 r. brał udział w kapitule generalnej w Rzymie. W 1695 r. otrzymał nominację na prowincjała, nie wykonywał jednak obowiązków z powodu sprzeciwu pijarów w Polsce. W ostatnich latach życia prowadził wykłady w domu nowicjackim w Podolińcu. Zmarł w 1705 r. w Nowej Wsi Spiskiej.

I.

1. Instructio novitiorum. Varsaviae 1702 4°. Druk. bliżej nie znany.

III.

BUBA J.: Mudran Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22, s. 253, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Muratowicz Wacław (†1753), bożogrobiec, autor dysput scholastycznych i historii Grobu Chrystusa.

Pochodził z rodziny ormiańskiej. Miejsce i data urodzenia, oraz rok wstąpienia do zakonu i święceń kapłańskich nie są znane. Był wychowankiem bożogrobców, później proboszczem w Uniejowie k. Miechowa (1725-1726), następnie wykładowcą teologii w studium zakonu w klasztorze św. Jadwigi w Krakowie na Stradomiu. Doktorat teologii otrzymał 12 VII 1728 r. w Akademii Krakowskiej. W latach 1726-1739 był proboszczem w Chełmie nad Rabą; przez pewien czas prowadził kronikę tej parafii. Od 1739-1744 r. był prepozytem konwentu św. Jadwigi w Krakowie i równocześnie proboszczem w Wrocieryżu. Jeszcze przed 1744 r. został kustoszem generalnym zakonu, a w latach 1744-1753 był prepozytem konwentu w Przeworsku, pełniąc równocześnie urząd prowincjała prow. ruskiej. Dziełem jego życia, wydanym pośmiertnie, jest historia Grobu Chrystusa, zawierająca wiele materiałów do dziejów zakonu bożogrobców. Zmarł w Przeworsku w 1753 r.

I.

1. Nodi theologici supremo et ambiguissimo theologorum binario ad resolvendum propositi seu conclusiones theologicae... (praesidente Jacobo Radliński). Cracoviae 1721 Typ. J. Domański 2°.

2. Palmae immortales... seu conclusiones theologicae ad cultum et honorem Sacrosanctae Crucis inventae ad publice disputandum propositae a Studio Cracoviensi Theologico Ordinis Canonicorum Sepulchri intra occurentem Inventionis Sanctae Crucis festivam diem... (praesidente Jacobo Radliński...) Cracoviae 1722 Typ. J. Matyaszkiewicz 2°.

3. Fructus sanorum consiliorum... seu conclusiones theologicae de incarnatione Verbi Divini... pro capitulo generali congregationis a Studio Cracoviensi Theologico... dedicatae... Cracoviae 1726 Typ. J. Matyaszkiewicz 2°.

4. Conclusiones theologicae iuxta ortodoxam... Augustini doctrinam ex tractatu de Deo Uno et Trino. [Expl.]: Dispu-

tabuntur publice in conventu Cracoviensi ad Sanctam Hedvigem Ordinis Canonicorum Regularium Sanctissimi Hierosolimitani Sepulchri Custodum. Defendente V. Ignatio Przyłęcki eiusdem instituti Canonico Regulari S. Th. auditore. Praesidente ARD Venceslao Muratowicz, S. Th. professore, Anno Domini 1727 Mense [dopisano ręcznie] Iiunio die 23. B. m. r. [1727] 2° k. nlb. 2. ESTREICHER nie notuje tej pozycji.

5. Gloria Sacratissimi Hierosolymitani Sepulchri... tribus libris illustrata per... opus vivo adhuc auctore imprimi coeptum, eoque mortuo absolutum. Varsaviae et Lipsiae b. r. [po 1753] B. Heinsii Haeredes 4° k. nlb. 15, s. 893. k. nlb. 29.

6. Zysk zbawienny z pozwolonych sobie od Boga łask i darów św. Norberta... Kraków 1763. ESTREICHER nie notuje tej pozycji.

II.

1. Transportacja ciał Serenissimorum Regum Joannis III, Augusti II et Mariae Reginae, Varsavia Cracoviam ad Templum S. Floriani. W: Kronika parafialna chełmska z lat 1723-1864. Rkps Arch. Paraf. w Chełmie nad Rabą.

III.

PĘCKOWSKI Z.: Muratowicz Wacław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 271, tamże literatura. — Ponadto: RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2, s. 25-26, 30.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Murzynowski Jozafat (XVIII/XIX w.), autor dysertacji kanonistycznej.

Jako kleryk niższych święceń z Diec. Płockiej otrzymał 6 VII 1781 r. stopień doktora teologii i prawa w Akademii Krakowskiej. Nic więcej o nim nie wiemy.

I.

1. Decisiones de qualitatibus promovendorum ad beneficia ecclesiastica ex libro I Decretalium Georgii IX a... publice ad disputandum propositae. Cracoviae 1781 Typ. Univ. 8°.

III.

Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 202.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Musiałkowski Wincenty (†1784), franciszkanin konw., autor rozprawy dogmatycznej.

Do zakonu franciszkanów wstąpił w 1765 r. w Krakowie. Profesję zakonną złożył 25 IV 1766 r. Afiliowany był warunkowo do konwentu krakowskiego, jeśli wcześniej nie otrzymał tejże do konwentu w Zawichoście. Kurs filozoficzno-teologiczny przeszedł w Krakowie na studium zakonu, na zakończenie którego przeprowadził dysputę scholastyczną, Zmarł 13 X 1784 r. w Zawichoście. Inne szczegóły z jego życia nie są znane.

I.

1. Dissertatio theologica ex tractatu de Sacramentis in genere publicae disputationi in Conventu Generali Cracoviensi ad Aedes S.P. Francisci Ord. Min. Conventualium exposita... defendente... sub assistentia Hier. Cas. Cichocki... Cracoviae 1772 Typ. Seminarii Academ. 8° k. nlb. 75. ESTREICHER mylnie notuje: Descriptio theologica...

III.

Catalogus fratrum novitiorum professorum Conv. Cracovien. ab 1608 ad 1799 Rkps Arch. Prow. Franciszkanów Konw. w Krak.; Liber profesionum Conv. Cracovien. 1743 sequ. Rkps tamże, k. 20 r.; Nekrolog krakowski — stary. Rkps tamże.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Musiałowski Wojciech (1723-1782), benedyktyn, autor pracy o św. Walburdze.

Urodził się 27 XII 1723 r. Śluby zakonne złożył 13 XI 1747 r. w opactwie Świętego Krzyża na Łysej Górze. Święcenia przyjął 16 VIII 1749 r. Pełnił funkcje zakrystiana i jako „director utriusque chori" był odpo-

wiedzialny za sprawowaną w opactwie liturgię. W 1763 r. został mistrzem nowicjatu. Następnie był proboszczem w Wierzbicy (1773-1777). W 1780 r. został podprzeorem opactwa i znowu mistrzem nowicjatu. Zmarł w 1782 r. jako spowiednik benedyktynek w Nieświeżu. Musiałowski układał rubrycele dla potrzeb liturgicznych kongregacji benedyktyńskiej w latach 1760-1777. Wydał także teksty liturgiczne i tłumaczenia pism ascetycznych.

I.

1. Koncha z pereł niebieskich szacowniejsza nie w Erytrejskim morzu ale w wielkiego Ojca i Patriarchy ś. Benedykta fundamentach zrodzona Walburga ś. osobliwym nabożeństwem wyjętym z pacierzy kapłańskich... przyozdobiona oraz przydaniem dziewięciodniowych w krótkich uwagach medytacji czci tejże ś. Pannie poświęconych... przez... B. m. 1763 8° k. nlb. 43. (Na 10 stronicach bibliografia św. Walburgi. ESTREICHER nie notuje tej pozycji.

II.

1. Rubricella Divini Officii persolvendi iuxta ritum monasticum... in a. 1760... conscripta... Sandomiriae 1760 Typ. Soc. Jesu 8° k. nlb. 40.

2. Directorium Divini Offici persolvendi iuxta ritum monasticum... pro omnibus S. P. N. Benedicti militantibus approbati... conscriptum... B. m. 1762 8° s. nlb. 44. — Toż in a. 1763 8° k. A-F. — Toż. Cracoviae 1764 Typ. Academ. — Dioeces. 8° k. A-G. — Toż. Cracoviae 1765 Typ. Sem. Episc. Academ. 16° k. nlb. 44.

3. Sponsa Ecclesiae per monasticas sanctorum preces... seu directorium Divini Officii et Missarum iuxta ritum monasticum... opera... B. m. 1766 8° k. nlb. 50.

4. Directorium Divini Offici... B. m. 8° k. A-F_2. — Toż. 1768 (egzemplarz nie zidentyfikowany). — Toż. B. m. 1769 8° k. A-G_3. — Toż. 1770 8° k. nlb. 40. — Toż. 1771 8° k. 40. — Toż. 1772 8° k. A-K_2. — Toż. 1774 (ESTREICHER cytuje za I. SCHWARTZ: Congregatio Benedictina...). — Toż. 1775 (egzemplarz niezidentyfikowany). — Toż. 1776 8° k. A-G_2. — Toż. 1777 8° k. A--G_2.

5. Annuae meditationes ex sacris Bibliis desumptae et in tres vias purgativam, illuminativam et unitivam per singulos totius anni dies dispositae et sententiis SS. Doctorum Patrumque et aliorum gravium authorum adornatae... labore... collectae... Sandomiriae 1769 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 12, s. 365 i nlb. 3.

6. Wyd.: Officia propria Patronorum Regni Poloniae olim edita et iuxta ritum Breviarii Monastici pro omnibus sub regula S.P. Benedicti militantibus accomodata... et pro inclita Congregatione Bebedictino-Pol.... per... Sandomierz 1773 Typ. Coll. Gostom. 8° s. 320. ESTREICHER notuje s. 350.

7. Przekł.: Jan Bapt. HUTSCHENREITER: Azaryasz wierny Tobiaszowi w drodze duchowego ćwiczenia na dni ośm za towarzysza dany... osobliwie pod regułą S.O. i P. Benedykta zostającym... Sandomierz 1776 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej 4° k. nlb. 7, s. 276.

III.

WABERSKI K.: Musiałowski Wojciech. W: *Enc. kośc.* T. 15: 1883 s. 290; Musiałowski Wojciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 266; SCZANIECKI P.: Studium Commune Benedyktynów w Polsce (wiek XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 401, 407, 411.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Muszyński Józef Jan Kanty h. Łodzia (†1793), kanonik kapituł krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji teologicznych.

Urodził się w województwie krakowskim i był synem Kaspra. Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1759 r., stopień bakałarza uzyskał w 1764 r., a magisterium sztuk wyzwolonych i filozofii 23 I 1767 r. W latach 1769-1773 był nauczycielem retoryki w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Następnie uczył w Szkołach Nowodworskich w Krakowie retoryki i poetyki do semestru zimowego r. 1778/89 włącznie. Posiadał kanonie kolegiaty WW. Świętych w Krakowie i kolegiaty warszawskiej. Do Kolegium Mniejszego wszedł w 1777 r., ale nie przepro-

wadził inkorporacji, oczekując dalszych poleceń Kołłątaja. Dnia 23 VI 1781 r. uzyskał doktorat teologii. W semestrze zimowym r. 1782/83 z polecenia Kołłątaja podjął wykłady z literatury polskiej i łacińskiej, które prowadził do 20 VI 1786 r. Dnia 23 V 1784 r. otrzymał patent Kolegium Moralnego. W latach 1789-1790 był przełożonym Bursy Chirurgów. W 1789 r. otrzymał doktorat obojga praw i we wrześniu tegoż roku objął funkcje prefekta Seminarium Duchownego Akademicko-Diecezjalnego. W seminarium był również profesorem teologii dogmatycznej. W latach 1788/89 był ponadto z ramienia Szkoły Głównej wizytatorem szkół. Zmarł w Warszawie 17 VIII 1793 r.

I.

1. Conclusiones theologicae ex cursu morali menti D. Thomae... conformes ex tractatu de fine ultimo hominis eiusque beatitudine. Disputabantur publice... Defendente Josepho Muszyński... sub assistentia M. Stanislai Mich. Patelski... B. m. 1769 4° k. nlb. 2.

II.

1. Propositiones ex philosophia morali vulgo ethica... ad obiecta respondente... Cracoviae 1767 Typ. Univ. 4° s. 8.

2. Praeconia literarum anno scholastico recens affulgente post victimam pietatis ab Academia iuventute Sacratissimo devotam Spiritui in publico Posnaniensis Academiae Oratorio per G. Adolescentem Franciscum Niklewicz XVI Kal. Octobris A.D. 1772 celebrata. Posnaniae 1772 Typ. Academ. 4° k. nlb. 13.

3. Typus doloris ex obitu... Johannis Krall Utriusque Iuris doctoris Ecclesiarum cathedralis Posnaniensis canonici... dum funebria.. solenni persolverent ritu. [Posnaniae 1772] Typ. Academ. 4° k. nlb. 2.

4. Orationes II, quarum alteram pro scholis publicis, cum Studia Novodvorsciana die 18 Octobris 1776 Matthaeus Wytyszkiewicz, alteram in laudem S. Catharinae Virginis et Martyris, Litteratorum Patronae, die 25 Septembris eodem anno Adalbertus Wytyszkiewicz, eloquen. et geometr. in Univ. Crac. auditores, germani fratres assistente... in Oratorio Academico habuere. Cracoviae 1776 Typ. Coll. Maioris Univ. 4° k. nlb. 10.

5. Oratio qua illibatum Mariae conceptum Georgius Hubal Dobrzański... die 8 Dec. 1776 assistente... in Oratorio Novodvorsciano coram spectatissimorum hospitum et sodalium Marianorum consensu commendavit. Cracoviae 1776 Typ. Coll. Maioris 8° k. nlb. 10.

6. Rozmowy młodych Polaków pod dozorem... zostających z historii politycznej dawnej i teraźniejszej... W Krakowie 1776 W Druk. Akadem. Kol. Większego 8° k. nlb. 51.

7. Oratio in laudem litterarum quam post solenne sacrificium 21 Junii die, recens distribuendae in septem classes iuventuti academicae destinato, Josephus Mężyński... assistente... in Oratorio Novodvorsciano habuit. Cracoviae 1777 Typ. Sem. Episc.-Academ. Dioec. 8° k. nlb. 12.

8. Emerito inter iurisconsultos honori... D.M. Francisci Minocki... cum post obtendum nuper... in Utroque Iure doctoratum consuetas de iure in Academia solemnitates persolveret oratione academica... aplaudit. Cracoviae 1778 Typ. Academiae 4° k. nlb. 11.

9. Kazanie. W: Pamiątka od wprowadzenia Przecudownego obrazu Boga Rodzicy Panny z bełzkiego zamku na Jasną Górę czwartego zakończonego a zaczętego piątego wieku uroczystością ośmiodniową w miesiącu wrześniu R.P. 1782 uwielbiona... Jasna Góra 1784 s. 62-74.

10. [Oratio] die 30 Decembris 1789 in ingressu Seminarii Academico-Dioecesani. B. m. 1789 4° k. nlb. 4.

11. Kazanie na święty Wacław... w kościele katedralnym krakowskim roku 1792. Kraków [1793] 8° k. nlb. 11.

III.

BANACH A.K.: Muszyński Józef Jan Kanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22: 1977 s. 303, tamże literatura.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Muśnicki Nikodem h. Przyjaciel (1765-1805), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 16 II 1765 r. w pow. upickim na Żmudzi. Uczył się w kolegium jezuitów w Połocku. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 25 VII 1781 r. Po nowicjacie studiował w Orszy retorykę, a w Połocku filozofię. W latach 1786-1788 uczył retoryki w Mścisławiu. Teologię stu-

diował w Połocku (1788-1792) i tam przyjął święcenia kapłańskie. W r. szk. 1792/93 wykładał retorykę w kolegium połockim, w następnych pełnił funkcje dyrektora szkół w Orszy, a w latach 1795-1796 kaznodziei w Połocku. Jesienią 1796 r. został regensem konwiktu witebskiego, uczył tam również j. francuskiego i filozofii. Od 1800 r. był profesorem teologii, prawa kanonicznego i historii w Połocku. Zmarł 16 I 1805 r. w Połocku.

I.

1. Praelectiones theologicae de sacramentis ad usum scholae Polocensis SJ. anno 1802. Rkps ATJ Kr., sygn. 926.
2. Historia Societatis Jesu Rossiacae, conservatae in Alba Russia et propagatae. Rkps ATJ Kr., sygn. 375, 614, 882 VI.

II.

1. Dziwak. Komedia. Połock 1800 Druk. Coll. SJ 8° s. 74.
2. Podejrzliwość. Komedia. Połock 1802 Druk. Coll. SJ 8° s. 70.
3. Pułtawa. Poema epiczne. Połock 1803 Druk. Coll. SJ 8° s. 214. — Fragm. z pieśni 3 przedr. P. HERTZ w: Zbiór poetów polskich XIX w. Ks. 1. W. 1959 s. 206--211.
4. Zabawki teatralne. T. 1-2. Połock 1803. 8° s. 422, 338.
5. Drobniejsze poetyckie zabawki. T. 1. Połock 1804 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 218, k. nlb. 5.
6. De Christi ab inferis reditu, poema. Rkps ATJ Kr., sygn. 171, 907, 933, 974 I. — Streszczenie i fragm. w: *Mies. Połocki.* T. 1: 1818 s. 27-43.
7. Wiersze. Rkps ATJ Kr., sygn. 463, 882 I.

III.

Nowy Korbut. T. 5 s. 362-363, tamże literatura. — NATOŃSKI B.: Muśnicki Nikodem. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 304-305, tamże literatura. — Ponadto: Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Zebrał I. GIŻYCKI. Kr. 1905 s. 24, 32-33, 148, 179, 202; N[IEDZIELSKI] J.: Muśnicki Nikodem. W: *Podr. enc. kość.* T. 27/28 s. 268. — ATJ Kr.. Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1783 [...in annum 1805].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Mycielski (Micielski, Miecielski) Rajmund (†1630), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

W 1590 r. był studentem w klasztorze dominikanów w Krakowie. W 1620 r. uzyskał bakalaureat teologii w Paryżu. W dwa lata później zajmował się duszpasterstwem akademickim w Krakowie, na którego użytek napisał dziełko ascetyczne „Syntagma". W 1630 r. wykładał teologię w krakowskim dominikańskim studium generalnym, pełniąc tam jednocześnie urząd zastępcy regensa. Zmarł w 1630 r. w Krakowie.

I.

1. Syntagma sertii spiritualis ex fragrantissimis SS. Patrum viridariis aliisque ab Ecclesia Catholica approbatis authoribus in usum Sodalium Oratorii SS. Rosarii Acad. Crac. concinnatum... Cracoviae 1622 in Officina Francisci Caesarii 16° k. 9, s. 304, k. 1.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2, s. 272; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 483.

Bp Edward Ozorowski

Mysław (Mislan, Mislanius) Jan († po 1608), bernardyn, autor pierwszej publikacji o bractwie św. Anny.

Pochodził z Kościana, zapewne z rodziny mieszczańskiej. Spotykamy go dopiero na urzędach w zakonie bernardynów. W 1584 r. był kaznodzieją w Lubawie, w 1593 kaznodzieją we Lwowie, w 1599 został kustoszem krakowskim, a w 1603 kaznodzieją w Poznaniu i członkiem zarządu polskiej prowincji zakonnej, w latach 1604-1605 gwardianem w

Łowiczu, i w latach 1605-1608 gwardianem w Bydgoszczy. Z faktu powierzania mu wymienionych urzędów można wnosić, że uchodził za dobrego kaznodzieję i administratora. W Łowiczu zaprowadził przy kościele klasztornym bractwo Paska św. Franciszka, a w Bydgoszczy nabożeństwo do św. Rocha.

Mysław był autorem publikacji o bractwie św. Anny, zarówno jej wersji polskiej, jak i łacińskiego przekładu. Janocki podał, że przetłumaczył tylko na łacinę pracę kanonika wolborskiego Szymona Hagenau'a, Maciejowski zaś, ze Mysław był autorem obu. Trudno przyjąć, aby Niemiec Hagenau, zwalczający ostro Polaków (Natoński), chciał pisać po polsku. Zresztą na polskim wydaniu z 1606 r. widnieje nazwisko Mysława jako autora, a w wersji łacińskiej (w dedykacji) sam Mysław zaznaczył, że „książeczka za zgodą swoich przełożonych została po polsku napisana", Hagenau zaś nie podlegał przełożonym Mysława. Publikację Mysława i jego biogram rejestruje się ze względu na zamieszczoną w niej po raz pierwszy historię założenia w Polsce bractwa św. Anny.

I.

1. Bractwo S. Anny to jest nauki, artykuły; ustawy... W Krakowie 1593 w Druk. Łazarzowej 8° k. A-J$_8$. — Toż pt. Bractwo Świentej Anny w Krakowie... Kraków 1594 w Druk. Łazarzowej 8° 175. — Toż. W Krakowie 1594 w Druk. Łazarzowej 8° s. 162. — Toż w Poznaniu 1606 8° k. nlb. 138. — Toż. W Krakowie 1612 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° s. 119. — Toż. W Krakowie 1614 w Druk. A. Piotrkowczyka 8° s. nlb. 2, 58, 61-128. — Toż pt. Bractwo św. Anny Samotrzeciej, to jest ustawy... W Krakowie 1617 w Druk. Łazarzowej 8° s. 191. — Toż. W Krakowie 1618 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 8° s. 191. — Toż. W Krakowie 1626 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° s. 155. — Toż. W Krakowie 1630 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° s. 155. — Toż. W Krakowie 1634 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 1 s. 155. — Toż. Kraków 1636 Druk. Piotrkowczyka 8°. — Toż. Kraków w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° s. 155. — Toż. Kraków 1643. — Toż. Kraków 1645 8°. — Toż. W Krakowie 1849 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. nlb. 1 s. 155. — Toż. W Warszawie 1664 u Wdowy i Dziedziców Piotra Elerta 12°. — Toż w przekł. na j. łaciński: Societas Sanctae Annae per Poloniam, Lithuaniam, Russiam et alias S. Regis Poloniae ditiones instituta. Cracoviae 1590 2° Officina Lazari s. 18. — Toż pod zm. tyt.: Societas S. Annae aviae maternae Christi Servatoris nostri in Polonia sub rege Stephano et Anna Jagellonia regina instituta 1578. Samosci 1598 Typogr. Acad. 4° s. 50.

III.

JANOCKI J.D.: Nachricht von denen in der Hgr. Zaluskischen Bibliothek sich befindenden raren polonischen Büchern. Bd 1. Drezno 1747 s. 51; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 367-368; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 253; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 286; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 3, 255, 261; NATOŃSKI B.: Hagenau Szymon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 231-232. — Arch. Prov. Bern. Kr., sygn. RGP-k-54, k. 230.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Mysłkowski Onufry Łukasz h. Puchała (1744-1818), reformat, historyk swego zakonu.

Pochodził z szeroko rozrodzonej w woj. płockim zagrodowej szlachty z Mysłkowa pod Płońskiem. Poetykę ukończył w szkołach płockich. Dnia 17 VI 1762 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Teologii uczył się w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1768 r. W latach 1772-1778 był lektorem filozofii w Wieluniu, od 1781 nauczał kontrowersji w Choczu, a w okresie 1781-1783 wykładał w tymże klasztorze prawo kanoniczne. Z tymi zajęciami łączył przez

jakiś czas obowiązki archiwariusza, bibliotekarza oraz egzaminatora spowiedników. Następnie sprawował m. in. urząd gwardiana i prefekta studiów w Wieluniu (1783-1784), gwardiana w Szamotułach (1785-1786) oraz w Lutomiersku (1790-1791).

W 1791 r. rozpoczął pracę w zarządzie prowincji zrazu jako definitor (do 1794 r.), następnie prowincjał (1794-1797) i wreszcie kustosz czyli zastępca prowincjała (1797-1800). Jako wizytator generalny przeprowadził wizytację domów Prowincji Pruskiej, a w 1806 r. klasztorów własnej prowincji. W latach 1805-1810 i 1812-1813 był gwardianem w Miedniewicach.

Z powodu zakazu porozumiewania się z władzami centralnymi zakonu w Rzymie na wniosek zarządu prowincji Mysłkowski został w 1808 r. mianowany delegatem generalnym dla własnej prowincji. Jako taki wizytował w latach 1809, 1812 i 1815 klasztory i przewodniczył kapitułom prowincjalnym. Po śmierci prowincjała B. Sydrego Mysłkowski sprawował rządy jako wikariusz prowincji (1810-1812).

Mianowany w 1800 r. archiwistą prowincji sprowadził archiwum do Miedniewic, gdzie je uporządkował oraz spisał jego zasób w inwentarzu, w którym każdy akt otrzymał regest. Zabezpieczył w ten sposób dla historii źródła, których znaczna część zginęła po kasacie prowincji w 1864 r. Zmarł Mysłkowski w Szczawinie 5 I 1818 r.

I.

1. Źródło cudów i łask przenajdostojniejszej Marii Panny cudotwórnego Miedniewickiego Jej Obrazu... w kościele zakonu Ś.O. Franciszka Ks. Ks. Reformatów wielkopolskich... w Warszawie 1793 w Druk. P.K. Eduk. Narod. 8° k. nlb. 4, s. 155. — Toż. W. 1806 Druk. W. Dąbrowskiego 8° s. 154. — Toż. W. 1841 Druk. Ks. Ks. Pijarów 8° s. 137.

2. Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych świętego Franciszka czyli rys genealogii reformy dwóch prowincji świętego Antoniego Padewskiego i Najświętszej Marii Panny Anielskiej rzetelny od roku 1722 w dalej następne czasy i lata... B. m. 1806 2° k. nlb. 2, s. 170, k. nlb. 1.

3. Inventarium totius archivii Almae Provinciae Patrum Ordinis S.P.N. Francisci Reformatorum S. Antonii Paduani in Maiori Polonia post ipsius archivii anticipative seriam per A.R.P. Onuphrium Mysłkowski Reformatum Patrem et Archivarium Provinciae in meliorem ordinem redactum. Diligenti vero calamo per P. Rochum Kopczowski Refor. conscriptum Miednieviciis Anno Dni 1806. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr.

II.

1. Listy: 16 listów do podległych klasztorów z 1794-1797, 1806, 1809, 1810-1812. 1815. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocolla Conventus Varsaviensis (1764--1797), s. 519-539 i Protocolla Conventus Varsaviensis (1798-1863), s. 73-77, 98-102, 110-122, 142-145. — 2 listy do klasztorów Prowincji Pruskiej w związku z wizytacją generalną z 1801 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocolla Conventus Vladislaviensis (1783-1856), s. 217-221. — Do generała zakonu Gaudentego a Coriano z 1815. Rkps Arch. Gen. OFM Romae: Polonia Maior et Minor nr 1.

III.

SZTEINKE Anzelm J.: Mysłkowski Onufry Łukasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 361, tamże literatura.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Mysłowski Wojciech (XVIII w.), bożogrobiec, autor dysputy teologicznej.

Brak bliższych wiadomości o życiu i działalności Mysłowskiego. W 1750 r. był studentem teologii w zakonnym studium w klasztorze św. Jadwigi w Krakowie na Stradomiu. Był autorem dysputy, którą przeprowadził pod przewodnictwem prof. Sebastiana Oparkiewicza, de-

dykując ją zapewne swemu krewnemu (stryjowi) Wojciechowi Mysłowskiemu, kanclerzowi konsystorza krakowskiego. Inne szczegóły z życia Mysłowskiego nie są znane.

I.

1. *Conclusiones theologicae ex tractatibus de Iure, Iustitia, Angelis... per... defensae... in Ecclesia S. Hedvigis A.D.* 1750... Cracoviae [1750] Typ. Michaelis Antonii Dyaszewski 2° k. nlb. 4.

III.

ESTREICHER. T. 22 s. 668.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Nagod (Nagoth) Wojciech (XVII w.), wykładowca Akademii Krakowskiej, autor dysertacji z prawa kanonicznego.

Pochodził z Krakowa, był synem Adama. W 1620 r. przebywał w Padwie, gdzie złożył ofiarę pieniężną na uczczenie św. Stanisława i św. Jacka. Fakt ten zanotowano w metryce nacji polskiej tamtejszego Uniwersytetu. Odbywane w Rzymie studia prawnicze uwieńczył 5 IX 1622 r. doktoratem obojga praw. Od 1631 r. prowadził wykłady tego przedmiotu w Akademii Krakowskiej.

I.

1. Quaestio de homicidii irregularitate. Ex clementia furiosus. De homicidio... quam... in Lectorio DD. Jurisconsultorum publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1631 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. 5.

III.

TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: *Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim.* T. 1 s. 335. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. s. 62. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359.

Bp Edward Ozorowski

Nahzer Michał (1687-1758), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 12 VIII 1687 r. na Warmii. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1707 r. w Wilnie. Teologię studiował w kolegium warszawskim (1713-1717) i tam w 1716 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał retorykę w Braniewie (1718-1720), filozofię w Braniewie (1721-1723) i Wilnie (1725-1728), teologię moralną w Warszawie (1723-1724), prawo kanoniczne w Braniewie (1724-1725) oraz teologię scholastyczną tamże (1728-1732). Był następnie rektorem kolegium w Reszlu (1732-1735), Braniewie (1738-1744, 1748-1754) i w Łomży (1744-1748) oraz superiorem domu misyjnego w Świętej Lipce (1735-1738, 1754-1756). Zmarł w Braniewie 10 I 1758 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Braunsbergensi SJ, 1728-1730. Rkps Bibl. Akademii Litewskiej w Wil., sygn. F41-557, 563, 594.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 19, 38; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 452-453. — ARSJ. Lit. 22-30 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1757); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1708-1758); Lit. 65 f. 527 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Najmanowic (Najman, Najmanowicz, Naymanowicz, Neumann, Neyman, Neymanowicz) Jakub (1583-1641), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii z prawa kanonicznego, polemista.

Urodził się w 1583 r. w Krakowie jako syn Jakuba i Jadwigi Lipowskiej oraz brat Krzysztofa, lekarza i profesora Akademii Krakowskiej. W 1596 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej na Wydziale Artium, następnie wyjechał do Niderlandów i Paryża, gdzie ok. 1605 r. uzyskał doktorat filozofii. W 1611 r. zdobył w Rzymie doktorat obojga

praw. Nostryfikacja dyplomu odbyła się dopiero w 1634 r. W 1614 r. wszedł do Wydziału Prawa Akademii Krakowskiej, a w rok później objął katedrę „Novorum iurium". W latach 1621-1641 był szesnastokrotnie rektorem Uczelni, a w 1624-1626 — prowizorem Szkół Nowodworskich. Brał czynny udział w sporze Akademii z jezuitami. W tej sprawie występował często na sejmach, sejmikach i dworze królewskim oraz przed sądami w kraju i w Rocie Rzymskiej. Pozostawił wiele pism, które stanowią źródło do poznania dziejów Akademii i zakonu jezuitów w Polsce w 1 poł. XVII w.

Najmanowic był archidiakonem pilickim oraz od 1626 r. kanonikiem katedralnym krakowskim. Zmarł 23 XI 1641 r. w Krakowie. Pogrzeb odbył się w miejscowej katedrze. Kazanie na nim wygłosił Jakub Piotrowicki (Korona Akademii Krakowskiej). Z tej okazji napisali nadto panegiryki Tomasz Kaliński (Thren żałobny), Joachim Speronowic (Threni lugubres) i Stanisław Temberski (Exanimis umbra).

I.

1. Quaestio de rescindenda venditione... ad disputandum publice proposita pro loco inter doctores iuris obtinendo. Cracoviae 1614 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 6.

2. Cathedra albo kazanie na niedzielę pierwszą po Trzech Królach za kolędę do profesorów zacnej Akademii Krakowskiej X.J. z Nowego Targu alumna Akademii. Przydana deklaracja niewinności X.J. z Nowego Targu. B. m. 1616 4° k. 10. M. RADYMIŃSKI za autora tego pisma uważa Jakuba JANIDŁĘ. Pismo zawiera polemikę z jezuitą Walentym Fabrycym, występującym przeciw Akademii.

3. Responsio ad famosum libellum a patribus Societatis in Academiam Cracoviensem scriptum et nomine reprotestationis vulgatum. Cracoviae 1623 4° ark. 9.

4. Zniesienie obrony Collegium S.J. w Krakowie stanom koronnym na sejmie walnym koronnym warszawskim... do przeczytania podane... W Krakowie 1627 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. 17. — Toż w Krakowie 1628 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. nlb. 24. — Toż b. m. r. k. nlb. 80.

5. Dowód memoriału akademickiego przeciw deklaracji zmyślonego ziemianina. Przez Sebastiana Koszuckiego Artium et Phil. bakałarza Akad. Krak. W Krakowie 1632 4° ark. 2; Krótka informacja o swawolej studentów Akademii Krakowskiej przez Sebastiana Koszuckiego artium et Philosophiae bakałarza teże Akademii. B. m. 1632 4° k. 11. Autorstwo niepewne.

6. Examen pretensji prawnej szkół Ojców Jezuitów przeciw Akademii w Krakowie sine scitu R. P. wskrzeszonych. W Krakowie 1632 w Druk. Jędrzejowczyka 4° ark. 2.

7. Memoriale axorbitancji i procesu Akademii Krakowskiej. W Krakowie 1632 4° k. nlb. 2.

8. Quaestio de immunitate ecclesiae quam... pro solenni inauguratione in doctores Utriusque Juris publice resolvendum proponet... Cracoviae 1634 4° k. nlb. 14.

II.

1. Quaestio de natura materiae pro obtinendo loco inter doctores Philosophiae ad disputandum publice proposita... Cracoviae 1605 in Officina Lazari 4° k. 5.

2. Prognostyk duchowy na kometę, któregośmy widzieli grudnia przeszłego roku 1618 uczyniony w kazaniu... W Krakowie 1619 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 14.

3. Najmanowic Jacobus... Universitatis Cracoviensis rector generalis, decani, consiliarii omnesque professores universis et singulis... Kraków 1625 2° ark. 1.

4. Najmanowic Jacobus... quandoquidem multo... Cracoviae 1626 2° ark. 1. Rozporządzenie w sprawie studentów wywołujących zamieszki w Akademii.

5. Reverendi olim Jacobi Naymanovicii... ad... regem Vladislaum IV in suo rectoratu academica salutatio... B. m. r. 4° k. nlb. 5.

6. Wiersz w: Kasper GELASINUS: Gratulabunda musa. Cracoviae 1636.

7. Listy: Do sejmiku przedsejmowego województw poznańskiego i kaliskiego z 1625. Wyd. W. DWORZACZEK w: Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego. T. 1 cz. 2. P. 1962 s. 195; List z 1620. W: Ad historiam Universitatis Cracoviensis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1170 nr 14.

III.
HAJDUKIEWICZ L.: Naymanowic Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 640-645, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 254, 261, 269, 278, 279, 281-284, 291, 299, 307; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 449. — Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 226 IV s. 211; sygn. 5359 t. 8 k. 321-333; Rkps Arch. U. J., sygn. 18 s. 472-560.

Bp Edward Ozorowski

Nakielski Samuel Andrzej (1584-1652), bożogrobiec, historyk swego zakonu.

Urodził się w Nowopolu (dzisiejszy Koniecpol) w rodzinie drobnego szlachcica Stanisława, wywodzącego swój ród z pobliskiego Nakła, może z Szreniawitów (Pękalski). Po ukończeniu szkoły parafialnej w Lelowie zapisał się 16 IX 1603 r. na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, na którym uzyskał w 1606 r. stopień bakałarza. W 1611 r. wstąpił do klasztoru bożogrobców w Miechowie. Przeszkolenie teologiczne zdobył w gnieźnieńskim konwencie swego zakonu i w 1613 r. przyjął w Gnieźnie święcenia kapłańskie. Przez krótki okres czasu był kaznodzieją w klasztorze przeworskim, następnie objął w Miechowie obowiązki kustosza, a niebawem na krótko urząd prowincjała (u bożogrobców drugorzędnego znaczenia) nad klasztorami małopolskimi.

W 1617 r. został Nakielski prepozytem chylącego się ku ruinie klasztoru i szpitala św. Jadwigi w Krakowie na Stradomiu. W ciągu 20-letniego (do 1646) przełożeństwa zabezpieczył i odrestaurował klasztorne budowle oraz powiększył majątek konwentu. Równocześnie utrzymywał bliski kontakt z macierzystym klasztorem w Miechowie, gdzie stał się prawą ręką prepozyta generalnego Macieja Łubieńskiego (1617-1627), zwłaszcza od jego wyniesienia w 1621 r. na biskupstwo chełmskie. M. in. czuwał Nakielski nad porządkowaniem archiwum zakonu i kompletowaniem miechowskiej biblioteki, jeździł (1624) do bpa wrocławskiego arcyksięcia Karola w sprawie włączenia do kongregacji miechowskiej konwentu bożogrobców w Nysie, prowadził i wygrał w konsystorzu krakowskim proces z plebanem w Sobolewie o zwrot dziesięcin probostwu bożogrobców w Chełmie n. Rabą.

Z zachęty Łubieńskiego jął się Nakielski także pracy naukowej. W 1620 r. zebrał w jedną całość i ogłosił drukiem właściwe zakonowi bożogrobców teksty brewiarzowe (Officia propria...), a w 1625 r. opublikował historię swego zakonu od jego założenia w Jerozolimie aż po fundację miechowską w 1162 r. (De sacra antiquitate et statu ordinis...). Ostatnia praca zyskała mu w zakonie opinię uczonego. W 1625 r. odbył Nakielski pielgrzymkę jubileuszową do Rzymu, a przy okazji promował się w Rzymie 9 I 1626 r. w Sapienzy na doktora teologii. Lata 1626-1634 poświęcił studiom nad dziejami zakonu bożogrobców w Polsce. W oparciu o ogromny materiał źródłowy stworzył dzieło pt. Miechovia, w którym obok historii konwentu miechowskiego uwzględnił również dzieje innych miechowskich klasztorów polskich. Wydane w postaci monumentalnej nie straciło ono do dziś wartości naukowej dla zamieszczonych w nim dokumentów, dziś w części już przepadłych. W 1646 lub 1647 opuścił Nakielski Kraków, a zamieszkawszy w Miechowie, oddał się wyłącznie ascetycznym praktykom zakonnym. Zmarł 12 I 1652 r. i został pochowany w podziemiach miechowskiego kościoła. W 1668 r. zakon uczcił jego pamięć marmurowym nagrobkiem.

I.

1. De sacra antiquitate et statu ordinis canonici custodum... Sepulchri Domini Hierosolymitani. Cracoviae 1625 Officina Francisci Caesarii 4° s. 208.
2. Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis... Cracoviae 1634 in Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 6 s. 984. Dodrukowane uzupełnienia ze zdarzeniami do 1646 r.

II.

1. Officia propria festorum... ordinis SS. Sepulchri Domini Hierosolymitani... Cracoviae 1620 4° s. 204.

III.

WYCZAWSKI H.E.: Nakielski Andrzej Samuel. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 468-469. — tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Napolski Stanisław Wojciech (1652-1712), paulin, dogmatyk, moralista.

Urodził się w Krakowie jako syn mieszczan Wawrzyńca i Konstancji. W habit paulinów został obleczony 16 VI 1673 r. Po święceniach diakonatu kontynuował studia na Węgrzech. Po powrocie przez 4 lata wykładał filozofię i teologię moralną w Beszowej. Był nadto magistrem nowicjuszy, później przeorem w Warszawie, gdzie popadł w pewne kłopoty ze współbraćmi, z czego musiał się tłumaczyć przed prowincjałem. Był również delegatem na kapitułę gen., na której otrzymał tytuł doktora teologii. Uczył później teologii moralnej i spekulatywnej. W latach 1697-1702 zarządzał domem krakowskim, piastując jednocześnie godność wikariusza prowincji i profesora. Popadł znów w konflikt, tym razem z prowincjałem Izydorem Krasuskim. Kraków musiał opuścić razem z klerykami na skutek dużych zniszczeń dokonanych przez Szwedów. Wykłady kontynuował wówczas na Jasnej Górze. Wkrótce mianowano go przeorem w Pińczowie, z którego to stanowiska jednak niebawem zrezygnował i objął obowiązki kapelana pałacowego w Szańcu, gdzie zastała go śmierć 18 XI 1712 r. w wyniku apopleksji. Pochowany został w Pińczowie.

Napolski cieszył się opinią dobrego filozofa i teologa, a także i historyka. Jemu przypisuje się zgromadzenie dużej ilości materiałów źródłowych do dziejów zakonu, które wykorzystał częściowo M. Benger.

I.

1. Tractatus de poenitentia. Rkps AJG, sygn. I 140 s. 420.
2. Tractatus de Deo. Rkps AJG, sygn. I 146 s. 370.
3. Tractatus de sacramentis. Rkps AJG, sygn. I 149 s. 314.
4. Tractatus de censuris. Rkps AJG, sygn. I 150 s. 276.
5. Tractatus de augustissimo incarnationis mysterio. Rkps AJG. sygn. I 155 s. 326.
6. Synopsis totius tractatus de Deo Uno et Trino ex disputatione proemiali. Rkps AJG, sygn. I 145 s. 15-86.
7. Ex tractatu de poenitentia synopsis partis 1-mae. Rkps AJG, sygn. I 145 s. 87-192.

II.

1. Dialectica seu introductio in logicam. Rkps AJG, sygn. I 140 s. 345.
2. Synopsis totius phi[losophi]ae. Rkps AJG, sygn. I 145 s. 3-15.

III.

CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 s. 548; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII wieku w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 287 (maszynopis w AJG b. sygn.). — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 69, 544-545; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 100.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Narewicz Władysław (1656-1708), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się na Żmudzi 9 XI 1656. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VII

1671 r. Nowicjat odbył w Wilnie, kurs retoryki przeszedł w Nieświeżu, filozofię studiował w Wilnie (1676-1679), a teologię w Nieświeżu (1682--1683) i w Warszawie (1683-1686). W szkołach jezuickich był profesorem poetyki i retoryki (1679-1682, 1686-1689), filozofii w Pińsku (1689--1691) i Połocku (1691-1694), a teologii w Braniewie (1694-1696), Wilnie (1696-1698, 1699-1703) oraz w Warszawie (1698-1699). W latach 1703--1707 był rektorem kolegium w Pińsku, a następnie wykładał prawo kanoniczne w Warszawie. Zmarł w czasie morowej zarazy w Warszawie 1 VIII 1708 r., niosąc pomoc chorym.

I.

1. De virtutibus theologicis... In collegio Varsaviensi SJ, 1698. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 647 s. 1--194.

II.

1. Crux de tempestate marina triumphans, sacris Crucifixae Saluti feriis in Scenam erecta a rhetoribus academicis Vilnensibus, 1689 2 Aprilis. Vilnae 1689 4° k. nlb. 1.

III.

GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 81-82; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 913; T. 4 s. 1372; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 412. — ARSJ., Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1672-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1672-1708); Lit. 62 f. 752 (nekrolog); ATJ., Kr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuanae SJ) s. 203, 580.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Nargielewicz Tomasz Stefan (†1700), dominikanin, autor kazań-traktatów teologicznych.

W 1670 r. złożył śluby zakonne w dominikańskim klasztorze Bożego Ciała we Lwowie, gdzie również ukończył 2-letni kurs filozofii. Teologię studiował w Nowogródku i w Viterbo, uzyskawszy tam w 1675 r. stopień lektora, nostryfikowany w rok później we Lwowie. W latach 1676-1679 wykładał filozofię w Mińsku na Białorusi, a następnie do 1680 r. w Szkłowie. W latach 1682-1685 i 1687-1689 uczył teologii w lwowskim dominikańskim studium generalnym, promując się tam w 1684 r. na bakałarza. Był przeorem w latach 1685-1687 w Brodach i w 1689 r. w Haliczu. Na skutek wszakże zatargu z zakonem został w tym samym roku złożony z urzędu, a w 1690 r. decyzją gen. A. Clochego wtrącony na 3 lata do więzienia i pozbawiony stopni naukowych. W 1692 r. jednak uzyskał zwolnienie i wrócił do praw. Podczas dalszych lat swego życia przebywał w klasztorach: w 1694 r. w Rzeczycy oraz w 1697 r. w Starym Konstantynowie i w Lubarze. W 1700 r. został mianowany przeorem w Mościskach, na którym to stanowisku zastała go śmierć w 1700 r.

I.

1. Annus retributionis Domini, hoc est annuale praedicationum pro omnibus totius anni dominicis et festis tam ordinariis quam extraordinariis triario labore comparatum. Rkps Bibl. Dominikanów w Krakowie, sygn. 239.

2. Kazania niedzielne i świąteczne na cały rok. Rkps Bibl. Dominikanów w Krakowie. sygn. 238.

II.

1. Różne historie z różnych wiarygodnych autorów wybrane. Wyd. fragm. T. KRUSZEWSKA w: Historie świeże i niezwyczajne. W. 1961 s. 47-65. — Toż. Wyd. T. KRUSZEWSKA-MICHAŁOWSKA, K. STEFANICKA W: T. KRUSZEWSKA-MICHAŁOWSKA: „Różne historie". Studium z dziejów nowelistyki staropolskiej. Wr. 1935 s. 221-327. — Toż. w rkpsie Bibl. Ossol., sygn. 3.

2. Arfa kościelna rozlicznemi strunami przystojnie wystrojona, to jest zupełne zebranie wszystkich hymnów świątecznych, niedzielnych i powszechnych,

które Kościół święty dorocznie śpiewa z łacińskiego stylu na polski wiernie przetłumaczonych. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3.

3. Łabędź: Raj rozkoszny różnemi różami... szczepiony; Niebo oświecone różnymi gwiazdami; Adam i Ewa nowotni. Utwory wierszowane. Rkpsy zaginione.

III.

Nowy Korbut. T. 3, s. 8-10, tamże literatura; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Nargielewicz Tomasz Stefan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 542-543, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Narkiewicz Jan Chrzciciel (1806-1886), proboszcz kilku kolejno parafii, kapelan cmentarny, historyk Kościoła, apologeta.

Urodził się 10 VI 1806 r. w rodzinie chłopskiej w pow. rosieńskim na Żmudzi, syn Jerzego. Po ukończeniu gimnazjum w Krożach studiował teologię w Worniach na Żmudzi (od 1826), w kolegium pijarskim w Lubieszowie i w Akademii Duchownej w Wilnie, którą ukończył w 1833 r. stopniem kandydata św. teologii. Wyświęcony na kapłana w tymże roku, pracował jako wikariusz, a od 1834 r. jako proboszcz w Żyrmunach, a następnie od 1857 r. w Jeziorsach w Diec. Wileńskiej. Bp A. St. Krasiński zamianował go proboszczem i dziekanem w Kobryniu, gdzie współdziałał przy założeniu czytelni polskiej i szpitala miejskiego. W 1866 r. został uwięziony pod zarzutem „lania kul i patriotycznego kazania w czasie egzekucji powstańców", a w 1867 r. zesłany do Tunki, gdzie przebywał do 1872 r. Przeniesiony w 1872 r. do Wielkiego Uściługa, został w 1875 r. zwolniony i deportowany do Galicji. Zamieszkał w Krakowie, gdzie przez 10 lat był kapelanem cmentarnym przy kościele św. Łazarza. Zmarł 23 III 1886 r. w Krakowie.

I.

1. *Naród a religia przez... P. 1876 Druk.* J.I. Kraszewskiego 8° s. 69.

2. Pamiętnik Księdza Wygnańca. Wyd. O. HOŁYŃSKI. Lw. 1876 Druk. Ludowa 8° s. 202.

3. O religii i głównych jej zasadach. Kr. 1881 Druk. Fr. Pobudkiewicza 8° s. 69.

4. Ze Wschodu. Kr. 1889 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 167, 1 nlb., ilustracje J. Moszyńskiego.

5. Wspomnienie o zakonnicy Dąbrowieckiej w Wilnie. Rkps powst. przed 1872, nie znany.

6. Żywot ks. J. Lutosławskiego rochity z klasztoru tychże braci w Wilnie. Rkps powst. przed 1872, nie znany.

7. Traktat o miłości bliźniego. Rkps powst. przed 1872, nieznany.

II.

1. Wykład pacierza, Składu Apostolskiego, Przykazań Bożych, kościelnych, świętych Sakramentów, kondycji do Spowiedzi i dalszych przepisów religii św., z zastosowaniem do życia praktycznego, w II częściach napisany. T. 1-2. Wil. 1858-1859 Druk. J. Zawadzkiego 8° t. 1 s. 276; T. 2 s. 264. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2. Kr. 1882 Druk. Katol. W. Miłkowskiego 8° t. 1 s. 288; T. 2 s. 217. — Toż. T. 1-2. Wyd. 3. Kr. 1898 8° t. 1 s. 228; T. 2 s. 217.

III.

TYROWICZ M.: Narkiewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 543, tamże literatura. — Ponadto: Śp. ks. Jan Narkiewicz. *Bonus Pastor*. R. 8: 1886 s. 57; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 296. — Schemat Diec. Wileńskiej na lata 1833-1866.

Ks. Bolesław Kumor

Narmunth Mikołaj h. Leliwa (1650-1704), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Urodził się na Żmudzi 1 I 1650 r. Do zakonu wstąpił 24 VIII 1666 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1666-1668), gdzie też studiował filozofię (1671-1674) i teologię (1675-1679). Nauczał w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych w Warszawie (1668-1669, 1674-1675) i Kownie (1670-1671), filozofii w Akademii Wileńskiej (1682-1685), a teologii po-

zytywnej, polemicznej i prawa kanonicznego w Wilnie (1685-1687) w Warszawie (1687-1692). Zarządzał następnie domem profesów w Warszawie (1692-1697), kolegium w Reszlu (1698-1701) oraz domem nowicjatu w Wilnie (od 1702). Zmarł w Wilnie 7 VI 1704 r.

I.

1. Tractatus theologici in 2dam 2ae Divi Thomae Aquinatis... De justitia et jure. Traditi in Academia Vilnensi SJ AD 1687. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 3-2077.
2. Tractatus in 1mam partem S. Thomae. De Deo Uno et Trino... In Collegio Varsaviensi SJ 1687 in 1688. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 544.
3. Tractatus polemicus de iudice controversiarum fidei, traditus in Collegio Varsaviensi SJ AD. 1691. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 501 s. 1-101.
4. Tractatus theologicus in primam partem Summae D. Thomae Aquinatis in Collegio Varsaviensi... traditus 1691. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 554 s. 1-188.

II.

1. Quattuor decades problematum, cum adiectis ex universa philosophia fundamentis. Praeside N. Narmunth... Vilnae 1685 4°.
2. Listy nieznanego adresata z 1687. Rkps ARSJ, Lithuanica 42 f. 431. — Do generała zakonu z 1686. Rkps tamże, Pol. 79 f. 166.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 522; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 pars. 1. Paris 1899 s. 564-565; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 893; T. 4 s. 861, 924, 927, 1014, 1392; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 455. — ARSJ., Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1667-1704), Lit. 62 f. 529 (nekrolog); Lit. 42 (Ratio missionis obitae in Moschovia ad aulam Ogiński per Nicolaum Narmunth et Bartholomaeum Müller SJ, 1686); ATJ Kr., rkps 1536 s. 583 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuanae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Narolski Andrzej (1727-1770), jezuita, polemista.

Urodził się 19 X 1727 r., był synem Michała, proboszcza unickiego i Konstancji, być może z Neronowiczów. Do zakonu wstąpił 9 VIII 1746 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1746-1748), teologię studiował w Krakowie (1751-1755), święcenia kapłańskie przyjął w 1754 r. W latach 1748-1751 nauczał w szkołach krzemienieckich gramatyki i poetyki. Od 1760 r. wykładał we Lwowie j. hebrajski i grecki, a od 1765 r. również Pismo św. Umarł w 1770 we Lwowie.

I.

1. De suprema Romani Pontificis auctoritate nec non Polonorum in avita religione constantia, adversus Titelii Epistolam liber qui ad omnes universae haereseos sive exterminandas sive cum aliorum, tum huius praesertim Regni aditu prohibendas inservire possit. Praemisliae 1759 Typ. SRM 8° k. nlb. 13, s. 396, k. nlb. 10.
2. Exercitationum hebraicarum magnam partem ex propheticarum voluminum explanatione in Universitate Leopolitana Soc. Jesu tradita, depromptarum specimen in publica disputatione exhibitum... [1767] 8° s. 14.

II.

1. Zwierciadło ośmiodniowego nabożeństwa, to jest rekolekcje na ośm dni rozłożone. Rkps ATJ Kr., sygn. 540.

III.

NATOŃSKI B.: Narolski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 545-546, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Narolski Józef (XVIII w.), bazylianin, moralista.

Urodził się ok. 1715 r. Studiował na Akademii Wileńskiej, uzyskując w 1742 r. stopień magistra nauk wyzwolonych, w 1746 r. licencjata,

a w 1765 r. doktora teologii. W latach 1746-1765 był kaznodzieją w Wilnie, potem profesorem teologii w Połocku (4 lata) i w Wilnie (4 lata) oraz przełożonym klasztorów bazyliańskich. Zmarł pod koniec XVIII w.

I.

1. Teologia moralna albo do obyczajów ściągająca się... na dwie części podzielona... Cz. 1-2. Wilno 1777 Druk. Bazylianów 8° cz. 1 s. 137; Cz. 2 s. 377. — Toż. Wilno 1791 Druk. Bazylianów 8°. — Toż. Cz. 1-2. Poczajów 1813 Druk. Bazylianów 8° cz. 1 s. 276; Cz. 2 s. 311.

II.

1. Wyd.: J. ISAKOWICZ: Josaphatidos, sive de nece Josaphat Kuncewicz... Poczajów 1748 Typ. Conv. O. S. Basilii 4° k. nlb. 4, 1b 40.

2. Panegiryki podane przez ESTREICHERA (t. 23 s. 42-43) wyszły spod pióra innego Narolskiego.

III.

Narolski Józef. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 19 s. 217; Narolski Józef. W: *Enc. kośc.* T. 15 s. 558; Narolski Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 305-306; POPLATEK J.: Wykaz alumnów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1582-1773 *Aten. Wil.* R. 11: 1936 s. 274.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Nersesowicz (Nersessovicius, Niersesowicz) Deodat (1645-1709), ormiański biskup-koadiutor lwowski, tłumacz dziełka ascetycznego.

Urodził się w 1645 r. w Jazłowcu jako syn miejscowego proboszcza unickiego. Nauki pobierał w kolegium ormiańskim (teatynów) we Lwowie. Po przyjęciu w 1668 r. święceń kapłańskich, pracował w Kamieńcu Podolskim, Jazłowcu i Brodach, potem w Jarosławiu jako spowiednik benedyktynek. Dzięki protekcji hetmana w. kor. Dymitra Wiśniowieckiego uzyskał w 1675 r. prezentę na parafię łacińską w Lubartowie, a następnie w 1677 r. w Zbuczynie. Założył szkoły dla młodzieży ormiańskiej we Lwowie i w Jarosławiu. W 1683 r. został prekonizowany na biskupa tyt. Trajanopolis, przejmując jednocześnie administrację diecezji ormiańskiej lwowskiej do czasu powrotu z zagranicy arbpa Wartana Hunaniana. W 1686 r. wrócił na parafię w Zbuczynie jako dziekan łukowski, skąd następnie udał się do pracy wśród Ormian w Rzymie, Livorno, Wenecji i w Neapolu. W 1698 r. rozpoczął rządy we Lwowie jako koadiutor z prawem następstwa arcybpa Hunaniana. Przeprowadził wtedy szereg reform liturgicznych i administracyjnych.

Nersesowicz cieszył się sławą biegłego teologa, dobrego kaznodziei i znakomitego znawcy spraw orientalnych. Opracował słownik ormiańsko-łaciński, przetłumaczył i wydał dziełko Scupulusa, które pod mało mówiącym tytułem zawiera wykład podstawowych praw z życia wewnętrznego. Zmarł 9 V 1709 r. we Lwowie. Jego rodzona siostra została w 1701 r. pierwszą ksienią lwowskich benedyktynek ormiańskich.

I.

1. Przekł.: Wojna duchowna W.O. Laurentiusa Scupuli, zakonu teatyńskiego, do Polski wprowadzona... W Zamościu 1683 w Druk. Akad. 4° k. nlb. 6, s. 313, k. 1. — Toż. W Lublinie 1746 w Druk. Coll. S. J. 8° k. 3, s. 283. — Toż. W Wilnie 1759 w Druk. Akademickiej Soc. Jesu 12° k. 3, s. 311. — Toż. W Lublinie 1761 w Druk. Collegium S. J. 8° k. 3, s. 275, k. 3. — Toż. W Wilnie 1761 w Druk. Akademickiej 16° k. 3, s. 358. k. 4.

II.

1. Pierwsze miejsca zwycięstwa z Bożej łaski pod Wiedniem... z ambony przyznane... We Lwowie 1684 w Druk. Wojciecha Mielczewskiego 4° ark. 3.

2. Dictionarium Latino-Armenum super Sacram Scripturam et libros Divini Officii Ecclesiae Armenae. Romae 1695 sumptibus Congregationis de Propaganda Fide 8° s. 596.

3. Dwa intermendia... do tragedii X. Alojzego PIDOU „Sancta Pulcheria"

[1669]. Wyd. S. PIGOŃ w: Z dziejów teatru szkolnego w Polsce w XVII w. *Pam. Liter.* R. 35: 1938 s. 98-103. — Toż pt. Świat na opak wywrócony. Wyd. J. LEWAŃSKI w: Dramaty staropolskie. Antologia. T. 6. W. 1963 s. 419-426.

4. Zbiór kazań w j. polskim. Rkps Bibl. Ormiańskich Mechitarzystów w Wiedniu, sygn. Cod. Arm. 266.

5. Protocollum actorum Consistorii Archiepiscopatus Leopoliensis nationis Armenae tam sub administratione Deodati Nersessovicii episcopi Traianopolitanensis quam sub felicii introductione Vartani Hunaniani archiepiscopi Leopoliensis nationis Armenae formatum 1684-1699. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1732/II 2° k. 196.

III.

ABRAMOWICZ Z.: Nersesowicz Deodat. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 675-677, tamże literatura. — Ponadto: OBERTYŃSKI Z.: Unia Ormian polskich. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 339-340.

Bp Edward Ozorowski

Neverani (Newerani, Noverani) Protazy Marcin (1702-1743), reformat, tłumacz, liturgista.

Urodził się w 1702 r. w Janowicach k. Wrocławia jako syn Józefa i Doroty. Do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej wstąpił 21 VI 1720 r. Nowicjat odbywał w Wieliczce, studia zaś filozoficzne i teologiczne w Lublinie i tam też przyjął święcenia kapłańskie 21 IX 1726 r. Począwszy od 1728 r. wykładał w swojej Prowincji, najpierw filozofię (w Jarosławiu i w Zamościu), a od 1734 r. teologię (we Lwowie i w Lublinie). Dwukrotnie był gwardianem: w Kazimierzu w 1733/34 oraz we Lwowie w r. 1736/37. W 1740 r. brał udział w kapitule generalnej zakonu w Valladolid w Hiszpanii, w miejsce chorego ówczesnego prowincjała Ildefonsa Żelaszkiewicza. Po powrocie został wybrany w roku następnym definitorem i na tym stanowisku pozostał do śmierci, która nastąpiła 7 I 1743 r. we Lwowie.

Jego „Ozdoba Kościoła katolickiego" jest tłumaczeniem dzieła ks. G. Rippela, które uzupełnił opisami polskich zwyczajów liturgicznych.

I.

1. Przekł.: G. RIPPEL: Ozdoba Kościoła katolickiego to jest ceremonie, których Kościół św. w wszelkich okolicznościach zwykł był zażywać. Pismem św., powagą Ojców świętych, dawnością utwierdzone, gruntownym wykładem objaśnione, naprzód niemieckim językiem, teraz na polski z przydatkiem wielu rzeczy przetłumaczone. Lwów 1739 Druk. Pawła Józefa Golczewskiego 12° s. 374, k. nlb. i regestru k. 5. — Toż. Lwów 1739 12° k. 6 s. 363. — Toż. Lwów 1745 Druk. Józefa Golczewskiego 12°. Toż. Lublin 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 24° k. 5 s. 434 k. 6. — Toż. Lwów 1747 Druk. Coll. Soc. Jesu 12° k. 4 s. 332 k. 9. — Toż. Berdyczów 1823 Druk. OO. Karmelitów 12° k. 5 s. 434 i rejestr. — Toż. Berdyczów 1832 Druk. OO. Karmelitów s. nlb. 10, 398, nlb. 12. — Toż. P. 1865 Druk. K. Rejzner 16° s. 230, k. 6. — Przekł. fragm. w: Ordynarz ceremonialny dla Braci Mniejszych... Reformatów Prowincji Pruskiej... uchwalony roku Pańskiego 1793. Gdańsk 1793 s. 4-6.

2. [Theologia dogmatica]. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Kr., dział rękopisów (bez sygn.) 8° s. 246. Zawiera: An theologia sit scientia (s. 4-26); Tractatus de Deo in se subsistente (s. 26-82); Tractatus de Deo essentiali operante (s. 82-157); Tractatus de Deo Trino et Uno seu de Sanctissima Trinitate (s. 157-208); Tractatus de beatitudine (s. 209-246). Brak k. tyt. i kilku stron początkowych.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. św. Franciszka. B. m. 1806 s. 31, 35, 38; BYSTROŃ J.S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. T. 2. W. 1960 s. 44. 49; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. T. 1. P. 1962 s. 230; SCHENK W.: Z dziejów liturgii. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 47, 55. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr. Rkps Liber novitiorum conventus Vielicensis 1718-1750 s. 37, 179; Rkps Acta orig. P. Ildephonsi Żelaszkiewicz 1737-1740; Rkps Acta orig. P. Stephani Horodyński 1741-1744; Rkps Archivum conventus Jaroslaviensis 1700-1808 s. 58, 61, 62, 63; Rkps Archivum conventus Lublinensis. T. 1 s. 104, 106, 108, 110, 111, 228.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Nidecki (Nidecius, Stricero) Andrzej Patrycy (1522-1587), biskup wendeński, polemista.

Pochodził Nidecki z zdeklasującej się rodziny szlacheckiej, wywodzącej się z Nidka w księstwie oświęcimskim. Jego rodzice posiadali dom w Oświęcimiu, w którym Nidecki się urodził 27 XI 1522 r. Z oświęcimskiej szkółki parafialnej przeszedł ok. 1535 r. do szkoły św. Jana w Krakowie, gdzie uczył się ok. 5 lat pod kierunkiem Szymona Marycjusza i Wojciecha z Nowopola. Następnie przebywał przez pewien okres czasu przy klasztorze franciszkanów, lecz co tam robił, nie wiadomo. Obcując z mieszkającymi w klasztorze Włochamn (m. in. z F. Lismaninim), nauczył się ich języka. W 1546 r. dostał się Nidecki — chyba za protekcją Lismaniniego — na dwór bpa kujawskiego, potem krakowskiego Andrzeja Zebrzydowskiego, który darzył go pełnym zaufaniem i nazywał „najukochańszym ze swego otoczenia". Nidecki był autorem większości listów i mów Zebrzydowskiego. Dzięki Zebrzydowskiemu wszedł w 1547 r. do kapituły kruszwickiej, w 1551 otrzymał probostwo w Szczurowej k. Wojnicza i w 1553 r. altarię św. Macieja w katedrze wawelskiej.

W 1553 r. wyjechał Nidecki na studia do Padwy, skąd wrócił do kraju i do kancelarii Zebrzydowskiego w 1556 r. Ponownie wyruszył do Padwy w 1557 r. i uwieńczył swe studia doktoratem obojga praw w 1559 r. W czasie studiów nawiązał bliskie stosunki ze swymi profesorami Pawłem Manucjuszem i Karolem Sigoniusem oraz z kolegami Andrzejem Dudyczem, Stanisławem Fogelwederem, Janem Kochanowskim, Janem Zamojskim. Wróciwszy do Polski, przetrwał grasującą właśnie zarazę w beneficjum Piotra Myszkowskiego w Bieżanowie i w 1560 r. wszedł do kancelarii królewskiej w charakterze sekretarza, współpracując tam z Janem Kochanowskim, Janem Dymitrem Solikowskim, Piotrem Duninem Wolskim i Janem Zamojskim pod 3 kolejno podkanclerzami: Filipem Padniewskim, Piotrem Myszkowskim i Franciszkiem Krasińskim. Po śmierci Zygmunta Augusta został sekretarzem królewny, a niebawem królowej Anny Jagiellonki. W latach 1576-1577 pozostawał ponadto w służbie króla Stefana. Jako pracownik kancelarii królewskiej był zaufanym biskupów S. Hozjusza, a następnie M. Kromera.

Rozmiłowany w klasyce skierował pod wpływem Hozjusza swe zainteresowania i pióro ku teologii, a w 1573 r. przyjął święcenia kapłańskie. Bardzo skwapliwie zabiegał o beneficja, których skupił w swym posiadaniu aż 13. Oprócz 3 już wymienionych otrzymał w 1560 r. kustodię kielecką, w 1562 archidiakonat śremski, w 1563 prebendę w kościele św. Benedykta w Krakowie, w tymże roku kanonię warszawską, zamienioną niebawem na kustodię z przywiązanym do niej probostwem w Warce, w 1565 archidiakonat wileński, w 1568 kanonię sandomierską, w 1569 kanonię pułtuską i probostwo w Ostrowie (D. Płocka), w 1579 kantorię warmińską i w 1580 r. od dawna upragnioną kanonię w kapitule wawelskiej. Starał się ponadto o miejsce w kapitule łęczyckiej i o probostwa św. Szczepana i św. Floriana w Krakowie. Nic dziwnego, że nazywano go plebanem całej Polski.

Z ogłoszeniem w Polsce dekretu trydenckiego o zakazie kumulacji beneficjów przeżył Nidecki dużo niepokoju. Początkowo błagał nuncju-

sza Caligari'ego o dyspensę na zatrzymanie 5 beneficjów, ale następnego nuncjusza Bollognetti'ego prosił już o dyspensę ogólną, następnie włączył się do starań polskich kapituł o zmodyfikowanie przez Rzym wymienionego dekretu odnośnie do Polski. W 1584 r. Batory mianował Nideckiego biskupem wendeńskim w zdobytych Inflantach, a w 1585 r. pap. Sykstus V nominację potwierdził. Nidecki nie zachwycił się tą promocją, przyjął słabo uposażone biskupstwo, ale pod warunkiem pozostawienia go przy dotychczasowych beneficjach. Diecezję objął w 1586 r., zakładając swą rezydencję w Wolmarze. Zmarł 6 II 1587 r. i został pochowany w kościele św. Jana w Wenden. Głównym spadkobiercą zebranego przez Nidleckiego znacznego majątku został jego siostrzeniec Adam Dzierżanowski.

I.

1. Oratio de haeresi tollenda. B. m. 1550. (Napisana dla bpa Andrzeja Zebrzydowskiego). — Toż. Wyd. J. PONĘTOWSKI pt. Orationes consiliariorum Regni. B. m. r. [2 poł. XVI w.]. — Toż przedr. W. WISŁOCKI: Andrzeja Zebrzydowskiego korespondencja z lat 1546-1553. *Acta hist.* T. 1 s. 465-469.

2. Krótka odpowiedź. Kraków 1556 Łazarz Andrysowic 8° s. 126. Napisana dla bpa Andrzeja Zebrzydowskiego.

3. List pasterski. Kraków 1556 Łazarz Andrysowic. Napisany dla bpa Andrzeja Zebrzydowskiego.

4. Pro sua [Andreae Zebrzydowski episcopi] et collegarum religione ac iurisdictione oratio postrema. B. m. 1557. Napisana dla bpa Andrzeja Zebrzydowskiego.

5. Parallela Ecclesiae Catholicae cum haereticorum Synagogis. Coloniae 1576 apud Maternum Cholinum 8° s. 100.

6. Commentarii de tumultu Gedanensi. Mariaeburgi 1577 4° k. nlb. 29.

7. De Ecclesia vera et falsa libri V. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 2° k. nlb. 10, s. 384. (Przeróbka Paralleli). — Toż. Cracoviae 1585 in Officina Lazari 2° k. nlb. 14, s. 334.

II.

1. Wyd.: M.T. CICERONIS Fragmentorum libri cum commento Andreae NIDECII. Venetiis 1560 apud Jordanum Ziletum 8° k. 156. — Toż pod zm. tyt.: Fragmentorum tomi IV cum Andreae Patricii adnotationibus. Venetiis 1561 apud Jordanum Ziletum 8° k. nlb. 7, 193. — Toż. Venetiis 1565 ex Officina Stellae Jordani Zileti 4° k. nlb. 8, 17, 12, 32, 19, nlb. 7. — Toż. Lugduni 1570 apud Antonium Gryphium 8° s. 149, 11. — Toż. Lugduni 1578 4°. — Toż... ab Andrea Patricio et Carolo SIGONIO digesta. Francofurti 1589 apud Andreae Wechelii Haeredes et Joannem Aubrium 8° s. 104. — Toż. Lipsiae 1593 8°. — Toż. Hanoviae 1610 Typis Welechianis 8° s. 104. — Fragm. przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 196-205. — Fragm. przeł. na j. pol. J. CZERNIATOWICZ, wyd. L. SZCZUCKI w: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 169-180.

2. Ad Stephanum regem Poloniarum inclytum gratulatio... ob victoriam Polocensem de Moscovitis. Cracoviae 1579 in Officina Lazari 4° k. nlb. 4.

3. Gratulatio II... ad Regem post victoriam Velcolucensem ex Moscovitis Varsoviam adventantem. Varsoviae 1581 4° k. nlb. 8.

4. Gratulationum triumphalium ex Moscovitis orationes III ad Stephanum Batorium regem Poloniarum inclytum... B. m. r. [Cracoviae 1583] 4° k. nlb. 2, s. 42.

5. Notae in duas M. T. Ciceronis orationes. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 4° k. nlb. 6, s. 99, k. nlb. 1. Zawiera mowy: Pro Q. Ligario, Pro Rege Deiotaro.

6. Notae in duas M. T. Ciceronis orationes. Cracoviae 1583 in Officina Lazari 4° k. nlb. 4, s. 110, k. nlb. 4. Zawiera mowy: Pro C. Rabirio Postumo, Pro M. Marcello.

7. Listy: Do S. Orzechowskiego z 1551. Wyd. K. MORAWSKI: Andrzej Patrycy Nidecki, jego życie i dzieła. Kr. 1892 s. 389-390. Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana.* T. 1. Kr. 1891 s. 410-412. — 4 listy do S. Marycjusza z Pilzna z 1551-1553. Wyd. S. KOT: Szymona Marycjusza z Pilzna Korespondencja z lat 1551-1555. Kr. 1929. *Arch. do Dziej. Liter.* Ser. 2 t. 1 nr 2 s. 21-22, 46-48, 63-65, 137-138. — 3 listy do S. Hozjusza z 1557-1566. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza. T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 102-103, 175, 237-238, 289, 337, 497-498, 514, 558-559. — Do Maksymiliana II z 1575, do pap. Grzegorza XIII z 1583, do kard. W. Sirleto

z 1585. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 203, 247-248, 255--256. — Do J. Zamojskiego z 1579. Wyd. K. MORAWSKI: Andrzej Patrycy Nidecki..., 398-399. Przedr. W. SOBIESKI w: Archiwum Jana Zamojskiego. T. 1. W. 1904 s. 330-332. — Do tegoż z 1581. Wyd. M. KOJAŁOWICZ: Dnievnik posledniego pochoda Stiefana Batorija na Rossiju. Petersburg 1867 nr 25. Przedr. J. SIEMIEŃSKI w: Archiwum Jana Zamojskiego. T. 2. W. 1909 s. 68. — Do tegoż z 1582, 1583. Wyd. TENŻE. Tamże. T. 3. W. 1913 s. 19, 222-223. Do S. Reszki z 1579. W: S. RESZKA: Epistolarum liber unus. Neapoli 1594. — Do pap. Grzegorza XIII z 1584. Wyd. E. KUNTZE w: Alberti Bolognetti.... epistolarum et actorum pars 3. *MPV*. T. 7 s. 64-65. — 2 listy do kard. A. Bolognetti'ego z 1584. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 251-252, 312-313. — Korespondencja z P. Manucjuszem. Wyd. w: Epistolarum libri XII. Venetiis 1582 lib. 4 ep. 19, 20. — Korespondencja z R. Turnerem. Wyd. w: Roberti TURNERI Posthuma... orationes... epistolarum centuriae duae. Ingolstadt 1602.

8. Testament z 1572 r. Wyd. K. MORAWSKI: Andrzej Patrycy Nidecki, jego życie i dzieła. Kr. 1892 s. 355-376.

III.

MORAWSKI K.: Andrzej Patrycy Nidecki, jego życie i dzieła. Kr. 1892; *Nowy Korbut*. T. 3 s. 10-13, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Nidecki Patrycy Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 22 s. 713-1717, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 457-458; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 75; L. SZCZUCKI: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 169.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Niedziałkowski Karol, krypt.: K.N., pseud.: ks. Antoni Rawicz, (1846--1911), biskup łucki i żytomierski, apologeta, historyk Kościoła.

Urodził się 21 V 1846 r. we wsi Minkowce w pow. Dubno na Wołyniu w rodzinie ziemiańskiej h. Rawicz, syn Franciszka i Marii Dzieńczyńskiej. Do gimnazjum uczęszczał w Kamieńcu Podolskim i tu też wstąpił do Seminarium Duchownego (1862), skąd w 1863 r. został wysłany na studia do Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył w 1867 r. ze stopniem magistra teologii. Święcenia kapłańskie z powodu młodego wieku otrzymał dopiero 23 I 1869 r. W latach 1867--1897 był profesorem śpiewu kościelnego i liturgiki, a następnie prawa kanonicznego i państwowego, oraz historii Kościoła w Seminarium Duchownym w Żytomierzu. W 1884 r. został kanonikiem kapituł katedralnych w Żytomierzu i w Łucku, a w 1890 r. rektorem Seminarium Duchownego w Żytomierzu. W latach 1897-1901 był rektorem Akademii Duchownej w Petersburgu. W 1897 r. został biskupem pomocniczym w Archidiec. Mohylewskiej; sakrę biskupią otrzymał 5 XII 1897 r. W latach 1899-1901 był wikariuszem kapitulnym tejże Archidiecezji. Dnia 3 IV 1901 r. został prekonizowany na biskupa łuckiego i żytomierskiego. W 1900 r. otrzymał doktorat h. c. w Akademii Duchownej w Petersburgu. W Żytomierzu założył muzeum diecezjalne. Zmarł 6 IV 1911 r. w Żytomierzu.

I.

1. Wspomnienie pośmiertne o księdzu prałacie Urbanie Rokickim. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 s. 440-441.

2. Z powodu artykułu ks. J.J.D. o puryfikacji katechizmów. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 311-314.

3. Doktor Muchołapski i jego filozofia. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 s. 232-237.

4. Nagość w sztuce pod względem etycznym i estetycznym. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 s. 214-217, 229-232, 261-263, 275-277, 292-295, 324-327, 341-343, 357-359.

5. Asceci w rzeczywistości i w wyobraźni współczesnych literatów i artystów. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 s. 193-197, 209-213, 227-231, 241-247, 257-261, 273-277 289-292, 305-310, 321-327, 337-341.

6. Krytycyzm naszej epoki i wiara prostaczków. *Rola*. R. 11: 1893 s. 149-150, 169-

-170, 189-190, 209-211, 229-230, 245-246, 265-267, 281-283, 301-302, 317-318, 333-334, 353-354, 373-375, 393-394, 413-415, 453-455, 473-474, 489-490, 505-506, 521-522, 537-538, 553-554, 569-571, 585-586, 605-606, 621-622, 637-639, 657-659, 677-678, 693-694, 713-714, 729-730, 749-750, 765-766, 785-787, 805-807, 825-826.

7. Moralność i przyzwoitość w sztuce. (Odpowiedź na artykuł p. AUSTENA). *Rola* R. 11: 1893 s. 845-847, 865-867, 885-887.

8. Naleciałości renesansowe w sztuce religijnej. *Rola*. R. 12: 1894 s. 68-69, 83-85, 99-100, 115-117, 131-133, 147-149, 163-165, 184-185, 199-201, 220-221, 235-237, 255-257, 271-273, 292-293, 311-313, 332-333, 348-349, 363-364, 379-381, 396-397.

9. Nieco o diable. (Z powodu recenzji p. Br. GRABOWSKIEGO). *Rola*. R. 12: 1894 s. 441-442, 461-462, 477-478, 493-494, 509-510, 525-526.

10. Niektóre objawy społeczne w paganizmie. (Wyjątek z obszerniejszej całości). *Rola*. R. 12: 1894 s. 653-654, 669-670, 685-686, 701-703, 721-723, 738-739, 753-754, 770-772, 790-791, 810-811, 829-830.

11. Rec.: A. WERYTUS: Wierzę w Boga. W. 1895. *Rola*. R. 13: 1895 s. 732-733, 747-749.

12. O chrześcijańską zasadę. T. 1-2. W. 1895 Druk. S. Sikorskiego 8° t. 1 s. VII, 359; T. 2 s. 476.

13. Wrażenia z pielgrzymki do Ziemi Świętej. *Rola*. R. 13: 1895 s. 33-36, 49-50, 65-66, 81-82, 97-98, 113-114, 129-130, 145-147, 161-163, 177-178, 193-98, 217-218, 237-239, 254-258, 273-275, 289-290, 305-306, 325-326, 341-343, 357-359, 377-379, 397-399, 417-418, 433-434, 449-450, 465-466, 481-483, 497-498, 513-514, 529-530, 545-547, 561-562, 576-579; R. 14: 1896 s. 201-202, 221-223, 237-238, 253-255, 269-270, 285-286, 301-302, 317-318, 333-334, 365-368, 385-387, 401-402, 417-418, 433-434, 449-450, 465-466, 481-483, 497-498, 513-514, 529-530, 545-546, 561-562, 577-579, 593-595, 609-610, 625-626, 641-642, 657-658, 673-675, 689-690, 705-706, 737-738, 753-754, 769-770, 789-791, 849-851; R. 15: 1897 s. 1-3, 17-18, 33-34, 49-50, 65-66, 201-202, 217-218, 237-238, 253-254, 269-270, 285-287, 301-302, 333-335, 353-355, 369-370, 389-391, 409-410, 425-426, 445-446, 461-462, 581-583, 598-599, 613-614, 761-762, 781-782, 797-798, 833-834, 853-854, 875-876; R. 16: 1898 s. 1-3, 49-50, 65-66. — Toż w osob. odb. Petersburg 1897 Nakł. K. Grendyszyńskiego, Druk. W. L. Anczyca i Sp. w Kr. 4° s. 513, nlb. 1, tabl. 1.

14. Nie tędy droga Szanowny Panie. (Studium o emancypacji kobiet). *Rola*. R. 13: 1895 s. 625-627, 673-674, 693-694, 709-710, 729-730, 745-746, 761-762, 777-779, 797-799, 817-819, 837-839, 857-859, 877-878; R. 14: 1896 s. 1-3, 17-19, 33-34, 49-51, 65-66, 81-82, 97-98, 113-114, 129-130, 145-146, 161-162, 181-182. — Toż w osob. odb. W. 897 Druk. S. Sikorskiego 8° s. 236. — Toż. Wyd. 2 dopełn. W. 1900 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 254. — Toż w przekł. na j. ros. Petersburg 1901.

15. Rec.: W. GARRAT: „Loretto nowe Nazaret". Przetł. z franc. x. Roman REMBIELIŃSKI. W. 1895. *Rola* R. 14: 1896 s. 740-741, 756-757.

16. Rec.: J. JAUGEY: Słownik apologetyczny wiary katolickiej... oprac. i wyd. staraniem X. W. SZCZEŚNIAKA i grona współpracowników. Zesz. 10. W. 1896. *Rola*. R. 14: 1896 s. 833-834.

17. Wrażenia niewierzącego w Mieście Świętym. (Pierre LOTI: Jerusalem). *Wędrowiec*. R. 34: 1896 nr 8 s. 142-143; nr 9 s. 174; nr 10 s. 194-195; nr 11 s. 202; nr 12 s. 234; nr 13 s. 254; nr 14 s. 274; nr 15 s. 294; nr 16 s. 303; nr 17 s. 334; nr 18 s. 354; nr 19 s. 363; nr 20 s. 383; nr 21 s. 414; nr 22 s. 434-435.

18. Rec.: JEŁOWICKI: Przechadzki po Jerozolimie i bliższych jej okolicach. W. 1897. *Rola*. R. 15: 1897 nr 4 s. 53-54. — Jeszcze o „Przechadzkach po Jerozolimie". Tamże, nr 11 s. 167.

19. Miraże mądrości. Petersburg 1897 Druk. W.L. Anczyca w Kr. 16° s. nlb. 4, 313, nlb. 2.

20. Królestwo moje nie jest z tego świata. *Rola*. R. 18: 1900 s. 673-676, 678-690.

21. Książka i nauka. Pogadanka o kwestii palącej przez... *Prz. Katol*. R. 39: 1901 s. 17-21, 33-36, 49-51, 65-67, 81-84, 97-99, 115-116, 129-132, 146-149.

22. Okowy dogmatyzmu — wolność czystej nauki. *Rola*. R. 21: 1903 s. 97-98, 113-114, 127-130, 145-146.

23. Snopek kąkolu. W. 1903 Druk. P. Laskauera i Sp. 8° s. nlb. 4, 129, nlb. 2. Biblioteka Dzieł Chrześcijańskich.

24. Poganizm, jego istota i skutki. Studium historiozoficzne. *Rola*. R. 22: 1904, s. 241-242, 257-258, 273-274, 289-290, 305-306, 321-322, 337-338, 354-355, 369-370, 385-386, 417-418, 433, 434, 449-450, 481-482, 497-498, 513-514. 753-754, 769-770, 801-802, 817-818, 834-835; R. 23: 1905 s. 1-2, 17-18, 33-34, 49-50, 65-66, 85-86, 101-102, 117-118, 134-135, 149-150, 166-167, 182-183, 187-189, 213-214, 245-246, 277-278, 325-326, 341-342, 357-358, 373-374, 390-391, 405-406, 421-422, 437-438; R. 24: 1906 s. 331-332, 347-348, 363-364, 379-380, 395-397, 411-413, 427-428, 459-460, 555-556, 571-572, 587-588, 603-604, 619-620, 635-636, 683-684, 690-700, 715-716, 827-828; R. 25: 1907 s. 689-690, 705-706, 737-738, 754-755, 769-770,

786-787; R. 26: 1908 s. 129-130, 145-146, 161-162, 193-194, 209-210, 225-226, 241-242, 257-258, 273-274, 289-290, 305-306, 321-322, 337-338, 369-370, 385-386, 401-402, 417-418, 433-434, 449-450, 465-466, 482-483, 497-498, 513-514, 529-530, 545-546, 561-562, 571-578, 593-594, 625-626, 641-644, 657-658, 673-674, 689-690, 705-706, 721-722, 770-771, 786-787, 801-802, 817-818; R. 27: 1909 s. 1-1, 17-18, 33-34, 49-50, 65-66, 97-98, 113-114, 129-130, 161-162, 177-178, 193-194, 209-210, 225-226, 279-280, 295-296, 327-328, 343-344, 360-361, 375-376, 391-393.

25. Jak to Andrzej Niemojewski objaśnia katechizm. *Rola*. R. 25: 1907 nr 1--8. — Toż w osob. odb. W. 1908 8° s. 79.

26. Kiedyś nie ksiądz, nie ubieraj się w ornat. *Rola*. R. 25: 1907 s. 129-130, 146--148, 161-162, 177-178, 193-194, 209-211, 225-227, 241-242, 257-258, 275-276, 289-290, 305-306, 321-322, 338-339, 354-356, 369-370, 385-386, 401-402, 465-466, 482-484, 499-500, 513-514, 529-530, 545-546, 561-562, 577-578, 595-596, 609-610, 626-627, 642-643, 658-659, 673-674.

27. O Hiszpanii z powodu ostatnich wypadków. Barcelona — Inkwizycja — Naród — Widmo. *Rola*. R. 27: 1909 s. 743-744, 759-760, 776-777, 791-793, 807-809; R. 28: 1910 s. 1-3, 17-18, 33-35, 49-51, 66--67, 81-83, 97-99, 113-115, 129-131, 145-147, 161-163, 177-178, 193-196, 319. — Toż w osob. odb. W. 1910 Druk. Noskowskiego 8° s. 88.

28. Poganizm w ekonomii. *Rola*. R. 28: 1910 s. 445-447, 463-465, 481-483, 497-498, 517-519, 533-534, 549-551, 565-566, 581-583.

29. Owoce poganizmu. *Rola*. R. 28: 1910 s. 725-727, 743-744, 763-764, 779-781, 798--799, 815-816.

30. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego). Artykuły obszerniejsze: Kijowskie biskupstwo ob. łac. (t. 10 s. 330-345), Kamienieckie biskupstwo (t. 11 s. 399-412), Łuckie biskupstwo ob. łac. (t. 12 s. 613-620), Siestrzeńcewicz Stanisław Jan Bohusz (t. 25 s. 303--312).

31. Złote myśli. Wybrał i życiorysem poprzedził A. WERYTUS. W. 1912 Druk. Polaka-Katolika 8° s. 172.

II.

1. Z Żytomierza. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 s. 586-587; R. 16: 1878 s. 780-782; R. 21: 1883 s. 465-466, 485-486.

2. Gawęda o jednym numerze „Tygodnika Ilustrowanego". *Rola*. R. 11: 1893 s. 304-306, 320-321, 337-338, 356-357, 376--377.

3. O prawdę i słuszność. *Rola*. R. 14: 1896 s. 721-723. — Jeszcze o prawdę i słuszność. Odpowiedź na artykuł ks. JUNGOWSKIEGO [*Prz. Katol.* nr 48]. *Rola*. R. 14: 1896 s. 809-811, 829-831.

4. Gawęda o pięciu numerach „Tygodnika Ilustrowanego". *Rola*. R. 15: 1897 nr 7 s. 99-100; nr 8 s. 115-116; nr 9 s. 131-133; nr 10 s. 148-149; nr 11 s. 163-164; nr 12 s. 183-184.

5. Odezwa. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 2 s. 25-26.

6. Mowa... przy objęciu rektoratu Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Petersburgu wypowiedziana dnia 9 grudnia r. 1897. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 s. 177--180, 193-195, 209-211, 225-227. — Toż. *Rola*. R. 16: 1898 s. 17-19, 33-35.

7. Słówko o wystąpieniu p. L. Straszewicza w sprawie Czytelni W.T.D. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 s. 273-277. — Toż. z dod. do tyt.: Precz z rękami! *Rola*. R. 16: 1898 s. 325-328.

8. Co to jest? Co robić należy? Co być może? Kijów 1907 Druk. Polska 16° s. 124.

9. Do Redakcji tygodnika „Kłosy" O zadaniach dziennikarstwa katolickiego. *Kresy*. R. 1: 1907 nr 15 s. 1-2.

10. Od J.E. Ks. Biskupa Niedziałkowskiego... *Rola*. R. 16: 1898 s. 24, 72, 883.

11. Czemu dziś w poezji nie mamy słowików? Studium literackie. Rola R. 16: 1898 s. 397-399, 413-414, 429-431, 445-446, 461-462, 477-478, 493-495, 693-694, 713-714, 729-730, 749-750, 799-801, 815-816, 835-836, 856-857; R. 17: 1899 s. 149-150, 169-170, 189-190, 209-210, 241-242, 257-258, 273-274, 289-290, 305-306, 321-322, 337-338, 353-355, 373-374, 389-390, 409-410, 425-426, 441-442, 457-458, 473-474, 489-490, 505-506, 521-522, 537-538, 553-554, 569-570, 585-586, 601-602, 713-714, 729-730, 745-746, 761-763, 777-779, 795-796, 809-810. — Toż. w osob. odb. Wil. 1901 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 273.

12. Dobroczynność tańcząca. *Rola*. R. 16: 1898 s. 509-510, 525-526, 541-542.

13. Osobliwy obrońca sprawy Bożej z ulicy Nowogrodzkiej nr 39. *Rola*. R. 16: 1898 s. 765-766, 783-785.

14. Studia estetyczne. W. 1901 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. 205, 220. Biblioteka Dzieł Chrześcijańskich.

15. List... *Rola*. R. 20: 1902 s. 1-2.

16. Jeszcze o kartuzach, likierze i o „Prawdzie" warszawskiej. *Rola*. R. 21: 1903 s. 369-371, 385-386, 401-403.

17. I o co się p. Szech rozgniewał? *Rola*. R. 24: 1906 nr 46 s. 731-732; nr 47 s. 747-748.

18. Co p. Szech swoim krytykom powiedział? *Rola*. R. 24: 1906 nr 49 s. 779--781; Nr 50 s. 795-797.

19. Bałamuctwo księdza Jubilata. *Rola*. R. 25: 1907 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 17-19; nr 3 s. 34-35; nr 4 s. 51-52; nr 5 s. 65-67;

nr 6 s. 82-84; nr 7 s. 99-101; nr 8 s. 114-115.

20. Odezwa pasterska Wielebnemu Duchowieństwu Diecezji Łuckiej, Żytomierskiej i Kamienieckiej. *Rola*. R. 25: 1907 s. 50-51.

21. Odpowiedź na zapytanie ks. Fulmana. *Rola*. R. 25: 1907 nr 15 s. 228-229; nr 16 s. 243-245; nr 17 s. 260-261.

22. List... o zadaniach dziennikarstwa katolickiego. *Rola*. R. 25: 1907 s. 341-342.

23. List... *Rola*. R. 25: 1907 s. 564-565.

24. Co myślą zagrożeni piętnowaniem? (Z powodu artykułu „Gazety Codziennej" w nrach 95-97). *Rola*. R. 25: 1907 s. 801-803, 818-820; R. 26: 1908 s. 1-3, 18-20, 33-34, 49-50, 67-68, 82-83, 97-98, 113-114.

25. Przyszłość sprawy katolickiej. *Głos Katol*. R. 4: 1910 nr 26.

26. Odezwa do duchowieństwa. Diecezji Łucko-Żytomierskiej. *Głos Katol*. R. 3: 1910 nr 50.

27. List... *Rola*. R. 29: 1911 s. 147-148.

28. Z teki pośmiertnej... Legenda o ptaszku złotym. *Rola*. R. 30: 1912 nr 35 s. 548-550; nr 36 s. 564-566; nr 37 s. 580-582.

III.

LECHICKI C. Niedziałkowski Karol Antoni. W: *Pol. słow. biogr*. T. 22 s. 737-738, tamże literatura. — Ponadto: [R]: [Ksiądz Karol Niedziałkowski — pisarz]. *Wędrowiec*. R. 13: 1895 nr 46 s. 909-910; WERYTUS A.: Nowi pasterze [K. Niedziałkowski i in.]. *Rola*. R. 15: 1897 nr 49 s. 813-815; Konsekracja J.E. ks. Niedziałkowskiego. Tamże, nr 50 s. 840-841; R.: J.E. biskup Niedziałkowski o nauce. Tamże. R. 19: 1901 nr 24 s. 371-373; nr 25 s. 385-387; Nawrócony: Z powodu artykułu ks. Antoniego Rawicza [K. Niedziałkowskiego]. Tamże. R. 21: 1903 nr 28 s. 439-440; Choroba J.E. ks. biskupa Niedziałkowskiego. Tamże. R. 29: 1911 s. 99-100; Echa pozgonne. Tamże, s. 273-274; WERYTUS A.: Tydzień nad Teterowem. Ze wspomnień o śp. biskupie Karolu Niedziałkowskim. Tamże, s. 594-596, 609-611, 626-627; K.P.: Śp. Biskup Karol Antoni Niedziałkowski. *Mies. Katech. i Wych*. R. 1: 1911 s. 245-249; R. 2: 1912 s. 150-157; X.I.L.: Śp. ks. Karol Niedziałkowski biskup łucko-żytomierski. *Mies. Past. Płoc*. R. 6: 1911 nr 5 s. 141-142; BUKOWSKI J.: X. Karol Niedziałkowski... Wspomnienie pośmiertne. Kijów 1916; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 198-199. — Schemat. Diec. Łuckiej i Żytomierskiej na lata 1863-1911; Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1897-1901.

Ks. Bolesław Kumor

Niedzielski Alipiusz (1756-1827), augustianin, historyk Kościoła.

Urodził się w 1756 r., ok. 1772 r. wstąpił do zakonu augustianów w Warszawie, gdzie w 1773 r. złożył profesję. Studia teologiczne odbył u augustianów. Nie wiadomo dokładnie, gdzie i kiedy uzyskał doktorat z teologii. Był długoletnim przeorem klasztoru augustiańskiego w Warszawie. W latach 1815-1827 był prowincjałem polskim augustianów. Zmarł w Warszawie 22 XII 1827 r.

I.

1. Krótka wzmianka o zgromadzeniach zakonnych w Polsce. Augustianie. *Pam. Rel.-Mor*. R. 2: 1842 s. 505-511.

2. [Artykuł o augustianach]. *Gaz. Warsz*. R. 1857 nr 324.

3. Życia starodawnych Polaków pustelników z zakonu św. Augustyna. T. 1-2. Rkps Powst. 1802 w Bibl. Augustianów w Krakowie, obecnie w WAP Kr.

II.

1. Kazania. Rkps Bibl. Sem. Metrop. w Warszawie.

2. Kazania. Rkps B. Bibl. Augustianów w Krakowie, dawna sygn. 1 II, obecnie w WAP Kr.

III.

Niedzielski Alipi. W: *Enc. pow*. (Orgel.). T. 10 s. 486; J.M.G.: Niedzielski Alipi. W: *Podr. enc. kośc*. T. 27/28 s. 397-398; UTH G.: Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustiańskiego w Polsce. Kr. 1930 s. 321 według indeksu.

Ks. Bolesław Kumor

Niegowiecki Jakub Franciszek (1719-1783), kanonik kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodzony w Krakowie, prawdopodobnie w rodzinie mieszczańskiej, z ojca Antoniego. W 1735 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej,

w której w 1742 r. zdobył stopień bakałarza, a 25 IX 1745 r. magistra sztuk i doktora filozofii. Zajmował się przede wszystkim matematyką i w 1752 r. otrzymał uprawnienia geometry przysięgłego. W 1754 r. został powołany do Kolegium Mniejszego, a 23 IV 1758 r. wszedł do Kolegium Większego, obejmując katedrę astrologii, przekształconą na katedrę matematyki i astronomii. W latach 1747-1763 wydawał kalendarze polskie i ruskie, lubując się w prognostykach astrologicznych. Celem zdobycia instrumentów dla projektowanego obserwatorium astronomicznego przebywał we Wiedniu (1763/4), gdzie nawiązał kontakt z wybitnym astronomem, Maksymilianem Hellem. W 1765 r. wziął udział w pracach komisji, przygotowującej plan reformy studiów w Akademii Krakowskiej. Trzykrotnie był dziekanem Wydziału Filozoficznego.

Po święceniach kapłańskich został archidiakonem (1760), a potem dziekanem kolegiaty św. Anny w Krakowie (1767) i proboszczem olkuskim (1763). Posiadał też probostwo w Zielonkach pod Krakowem. Od poł. 1769 r. wykładał teologię scholastyczną w Akademii Krakowskiej, a 19 X 1775 r. otrzymał doktorat teologii. W 1778 r. został przez H. Kołłątaja odsunięty od nauczania, przeniesiony na emeryturę i pozostawiony tylko na probostwie w Zielonkach. Rozgoryczony tym Niegowiecki wystosował memoriał do sejmiku w Proszowicach, wzywając szlachtę do obrony dawnych praw Akademii. W walce z reformami Kołłątaja i zarządzeniami Komisji Edukacji Narodowej przegrał; został wykluczony ze stanu akademickiego, pozbawiony doktoratu, ale zatrzymał mieszkanie w Kolegium Większym, gdzie zmarł 6 X 1783 r.

I.

1. Dissertatio theologico-dogmatica de sacramentorum efficacitate... pro obtinenda in... theologia doctoratus licentia publice ad disputandum... Anno Domini 1775 die 30 Januarii horis antemeridianis proposita. Cracoviae 1775 typis Collegii Majoris... 2° k. nlb. 25.

2. Dissertatio theologico-dogmatica de reali praesentia Christi Domini in... Eucharistiae sacramento... pro obtinendo in... theologia doctoratu... ad disputandum... Anno Domini 1775 die 19 mensis Octobris proposita. Cracoviae 1775 typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 28.

II.

1. Kalendarz polski i ruski. Kraków 1747 4° ark. A-C_2. — Toż. W Krakowie 1748 4° ark. A-D_1. — Toż pt. Kalendarz polski i ruski na rok 1749. Kraków 1749 4° ark. A-D_2. — Toż... na rok 1750. W Krakowie 1750 w Druk. Akademii 4°. — Toż... na rok 1751... W Krakowie 1751 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 15. — Toż... na rok... 1752... W Krakowie 1752 w Druk. Akademickiej 4° ark. 3. — Toż... na rok... 1753... W Krakowie 1763 w Druk. Akademickiej 4°. — Toż... na rok... 1754... W Krakowie 1754 w Druk. Akademickiej 4° ark. A-D_2.

2. Quaestio astronomica de paralaxi astrorum, cometorum ac phaenomenorum coelestium ex Almagesto Ptolomaei... Copernici... desumpta... pro loco in Collegio Minori obtinendo... ad disputandum... proposita anno... 1754 die 4 mense Aprili. Cracoviae 1754 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

3. Kalendarz polski i ruski... na rok 1755. W Krakowie 1755 w Druk. Akademickiej 4°. — Toż na rok 1755... W Krakowie (w Druk. Akademickiej) 12° k. nlb. 31. — Toż na rok... 1756... W Krakowie 1756 w Druk. Akademickiej... 4° k. nlb. 11. — Toż na rok... 1757... W Krakowie 1757 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 13. — Toż na rok 1757. Kraków 1757 [w Druk. Akademickiej] 12° k. nlb. 64. — Toż na rok... 1758. W Krakowie 1758 w Druk. Akademickiej Kolegium Większego 4° ark. A-C_4.

4. Quaestio cyclometrica de tetragonismo seu quadratura circuli ex Almagesto Ptolomaei... et aliis desumpta... pro loco in Collegio Maiori obtinendo... ad disputandum proposita anno... 1758 die 14 mensis Junii. Cracoviae 1758 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

5. Kalendarz polski i ruski... na rok...

1759. W Krakowie 1759 w Druk. Akademickiej... 4° ark. A-C_4. — Toż na rok... 1760. W Krakowie 1760 w Druk. Akademickiej... 4° ark. A-C_4. — Toż na rok... 1761. Kraków 1761 [w Druk. Uniwersyteckiej] 4° k. nlb. 14.

6. Transitus Veneris per discum solis post peractas revolutiones tam synodicas quam periodicas intra annos circiter 122 iterum anno... 1761 die 6 Junii celebratus et per mathematicos Universitatis Cracoviensis... observatus... [Kraków 1761 w Druk. Uniwersyteckiej] 4° k. nlb. 10.

7. Relacja astronomiczna o złączeniu Wenusa ze słońcem w r. 1761 dnia 6 czerwca odprawiona. [Kraków 1761 w Druk. Uniwersyteckiej] k. nlb. 2 z figurą w tekście.

8. Kalendarz polski i ruski... na rok... 1762. W Krakowie 1762 w Druk. Akademickiej 4° ark. 3. — Toż na rok... 1763. [Kraków 1763 w Druk. Uniwersyteckiej] 4° k. nlb. 10. — Toż na rok... 1772... przez Astrofila Krakowskiego z wielką pilnością wyrachowany. [Kraków 1772 w Druk. Uniwersyteckiej] 4° ark. nlb. 7. — Kalendarz ukazał się anonimowo z obszernym wstępem, poświęconym obronie astrologii, a szczególnie prognostyków.

9. Wymiar gruntów starostwa libuskiego J.K.M., stosujący się do dekretów Prześwietnego Sądu J.K.M. Assesorskiego i w r. 1757 dnia 18 miesiąca października w Warszawie i Kommisarskiego w r. 1758 dnia 17 miesiąca kwietnia w Rozembarku, we wsi tegoż starostwa ferowanych... Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12329 nr 38 s. 279-344. — Toż w Bibl. Jag., rkps 87.

10. Reflexiones nonnullae... z 5 II 1766. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1173.

III.

ESTREICHER. T. 23 s. 111-114 (literatura do 1910 r.); T. 19 s. 32 (kalendarz wydany anonimowo); MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego. Kr. 1840 s. 78; KARLIŃSKI F.: Rys dziejów obserwatorium astronomicznego Uniwersytetu Krakowskiego. W: Zakłady uniwersyteckie w Krakowie. Kr. 1864 s. 86; List M. HELLA S.J. do Niegowieckiego. Viennae 20 III 1765. Tamże, s. 142-143; KUCZYŃSKI L.S.: Gabinet fizyczny. Tamże s. 289; BALIŃSKI M.: Pamiętniki o Janie Sniadeckim. T. 1. Wil. 1865 s. 15--16; SMOLEŃSKI W.: Kalendarze w Polsce wieku XVIII. W: TEGOŻ: Pisma historyczne. T. 2. Kr. 1901 s. 61-94; JANIK M.: Hugo Kołłątaj. Lw. 1913 s. 35-36; KLIMOWICZ M.: Krasicki wobec reformy Akademii Krakowskiej. *Zesz. Wrocł.* R. 6: 1952 nr 1 s. 153-160; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja 1777-1786. Wr. 1957 s. 28, 33, 34, 37, 38, 50, 113, 133, 134, 140, 294, 364; DIANNI J.: Studium matematyki na Uniwersytecie Jagiellońskim do połowy XIX w. Kr. 1963. Uniwersytet Jagielloński. Wydawnictwa Jubileuszowe. T. 7; ROSTWOROWSKI R.: Czasy saskie. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 378, 390, 398, 411, 414-416; M. CHAMCÓWNA: Dzieje wielkiej reformy. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 9, 26; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1665-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 341, 386, 390-391, 396, 405; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 458--459; Niegowiecki J.Fr. Maszynopis biografii do *Pol. słow. biogr.* — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 48; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. XXIX, 85, 117, 144, 150, 186. — Arch. Uniw. Jag., sygn. 1, 2, 4, 5, 22, 23, 62, 66, 67, 90, 92, 202, 320; Bibl. Jag., rkps rkps 87, 3891.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Niemierza Tomasz Stanisław (XVII w.), archidiakon pomorski, autor podręcznika duszpasterstwa i wydawca pism św. Augustyna.

Był kustoszem kolegiaty św. Michała na Wawelu i archidiakonem pomorskim. W latach 1676 i 1686 występował jako deputat na trybunał koronny. Opracował kompilacyjny podręcznik duszpasterstwa, stanowiący źródło do poznania teorii tej dziedziny życia kościelnego w Polsce w XVII w., oraz wydał wybór pism św. Augustyna.

I.

1. Manuale parochorum sive institutiones et praxes tum vitae, tum officii pastoralis, ex lectione varia, a studiosa observatione in brevem et familiarem methodum redactae... editae Viennae Austriae 1652, Cracoviae vero cum accesse pro bono communi... Cracoviae 1670 apud Haeredes Christophori Schedel 12° k. 6, s. 379. — Toż pt. Memoriale sciendorum a parochis aliisque sacramenta administrantibus ex manuali parochorum excep-

tum... Vilnae 1674 in Typogr. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 104. — Toż. Vilnae 1691 in Typogr. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 104.

2. Wyd.: Electa Divi AUGUSTINI Ecclesiae doctoris... ex septem Divi Doctoris tomis inter publicas Regni... collecta... Posnaniae 1688 in Typogr. Collegii Posnaniensis Soc. Jesu 2° k. nlb. 3, s. 844, k. 10.

II.

1. Listy: Do Michała Kałusowskiego z 1663. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1657 2° s. 366.

III.

Niemierza Tomasz Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 19 s. 413; ESTREICHER K.T. 12 s. 297; T. 23 s. 118.

Bp Edward Ozorowski

Niepokojczycki Krzysztof h. Pociej (1695-1771), jezuita, tłumacz. Urodził się na Litwie 25 VII 1695 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1713 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1713-1715), filozofię studiował w Kaliszu (1717-1720), a teologię w Poznaniu (1722-1726), gdzie w 1725 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Piotrkowie (1728-1729), Poznaniu (1731-1733) i w Kaliszu (1733-1736). Był następnie rektorem kolegium w Przemyślu (1738-1741). Przejściowo nauczał teologii moralnej i polemicznej w Poznaniu (1758-1759). Ponad 20 lat był kaznodzieją w różnych kościołach jezuickich. Zmarł w Poznaniu 18 V 1771 r.

I.

1. Przekł.: P. SEGNERY: Człowiek chrześcijański w swoim prawie i powinności wyuczony albo nauki chrześcijańskie wszystkim wiernym do wiadomości, pasterzom, spowiednikom, nauczycielom, kaznodziejom do wypełnienia swego urzędu wielce potrzebne. Cz. 1-3. Warszawa 1759-1760. Druk. Collegium SJ 4° cz. 1 k. nlb. 8, s. 674; Cz. 2 k. nlb. 4, s. 564; Cz. 3 s. 735, k. nlb. 30.

2. Przekł.: P. SEGNERY: Niewierny żadnej nie mający wymówki... W tej się równie dowodzi, że każdy poznać może, która jest prawdziwa wiara? byle ją tylko poznać szczerze pragnął... Lwów 1759 Druk. Jana Filipowicza 4° k. nlb. 5, s. 616, 20.

II.

1. Przekł.: I. LOYOLA: Ćwiczenia duchowne św. ojca Ignacego, przez osiem dni, dla pożytku braci Soc. Jesu... do druku podane. Lublin 1771 Druk. JKM Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 554.

2. Triennium philosophicum in Collegio Calissiensi Soc. Jesu, anni 1733 inchoatum. Rkps Bibl. Kap. we Włocławku, sygn. 241.

3. Listy: 2 listy do A. Saganowskiego z 1762. Rkps Woj. Arch. Państw. Kr., Teki Schneidra 1424.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 557; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 298-299; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1724; Niepokojczycki Krzysztof. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 13. — ARSJ., Pol. 23-37 (katalogi trzyletnie z lat 1714-1770); Pol. 57-59 (katalogi roczne z lat 1714-1772).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Nieradzki Hieronim (1619-1670), jezuita, autor „Praxis catechetica". Urodził się 30 X 1619 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po rozpoczęciu klasy retoryki w szkołach jezuickich w Krośnie 18 VIII 1634 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1634-1636), studium pedagogiczne przeszedł w Sandomierzu (1636-1637), filozofię studiował w Kaliszu (1637-1640), a teologię w Krakowie (1640-1644). W Brześciu nad Bugiem uczył gramatyki (1644-1645), zarządzał sprawami gospodarczymi w kolegiach w Krośnie, Rawie Mazowieckiej (1646-1649), a następnie nauczał teologii polemicznej w Lublinie (od 1649), i teologii moralnej w Bydgoszczy (przynajmniej od 1652) i w Rawie (1659-1622). Od 1661 r. przebywał na dworze bpa włocławskiego Kazimierza Floriana Czartoryskiego i tam też zmarł w 1670 r.

I.

1. Praxis catechetica, seu faciles modi, quibus parvo cum labore possint instillari rudibus articuli fidei scitu necessarii... Cracoviae 1661 Joannis Pauli Caesari 8° s. 6, 58.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1725; Nieradzki Hieronim. W: *Podr. enc. kość.* T. 29/30 s. 14. — ARSJ., Pol. 10-15 (katalogi trzyletnie z lat 1636-1669); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1635-1670); Pol. 68 f. 551 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Nieszporkowicz Ambroży Szymon (1643-1703), paulin, mariolog, historyk obrazu M. B. Częstochowskiej.

Urodził się w Częstochowie jako syn Tomasza i Małgorzaty. Średnie wykształcenie uzyskał w kolegium jezuitów w Nysie. Do zakonu paulinów wstąpił 31 XII 1663 r., święcenia kapłańskie otrzymał 17 II 1668 r. Pracował przez 2 lata w Krakowie z małą przerwą od 1 IV 1669, kiedy przebywał w konw. św. Zygmunta w Częstochowie. Zajmował się w Krakowie prowadzeniem bractw oraz pełnił obowiązki kaznodziei. Od 1671 r. przebywał na Jasnej Górze. Jesienią 1673 r. objął zastępstwo przeora w Mochowie, skąd po roku powrócił na Jasną Górę. W 1681 r. wybrany został dyskretem na kapitułę generalną, na której uzyskał tytuł doktora. Po powrocie pełnił obowiązki spowiednika oraz zajmował się przygotowaniem jubileuszu 300-lecia sprowadzenia obrazu Matki Bożej do Częstochowy. Od 1685 r. był sekretarzem prow., a od 1686 r. definitorem. W roku następnym reprezentował ponownie polską prowincję na kapitule generalnej. W latach 1695-1699 był przeorem częstochowskiego konw. św. Zygmunta, rezygnując z tego stanowiska 19 V 1699 r. Zmarł na Jasnej Górze 24 VII 1703 r.

Nieszporkowicz należał do najwybitniejszych teologów paulińskich w Polsce, był człowiekiem na swój czas postępowym i nowatorskim. Wykazał zdumiewającą rolę kultu Matki Bożej w życiu narodu. JeJ misję w dziele zbawczym człowieka i Jej atrybuty. Głębokiej teologii łatwo dopatrzeć się nawet w panegicznych kazaniach, które układał na wzór traktatów o wytkniętym z góry motywie.

I.

1. Salve Regina. Wrocław 1664. (Druk bliżej nieznany). Dzieło przypisywane niesłusznie Nieszporkowiczowi.

2. Officina emblematum, qua praecipuos Virginis et Matris Dei Mariae titulos et elogia complectuntur, per... proposita et exposita. Cracoviae 1680 Typis Georgii et Nicolai Schedel 4° k. 2, s. 204 i indeks. — Toż. Cracoviae 1691 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 6, s. 504, elenchus k. 7, indeks k. 10.

3. Analecta Mensae Reginalis seu historia imaginis Divae Claromontanae Mariae a Divo Luca Evangelista in cupressina domus Nazareae mensa depictae, origine, magnaliis, miraculis, gratiis admirabilis et amabilis, ex vetustis Graecis et Latinis, tum ex recentioribus auctoribus et ex notariis apostolicis conventus Clari Montis Częstochoviensis accurate collecta. In XII partitiones distributa et in lucem publicam data, per... Cracoviae 1681 Officina Schedeliana 4° s. 24 nlb., 336, nlb. 9. — Toż w j. pol.: Odrobiny Stołu Królewskiego, abo historia o cudownym obrazie N. Panny Marii Częstochowskiej z greckich i łacińskich historyków i pisarzów Kościoła jasnogórskiego zebrana przez... Kraków 1683 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. nlb. 2, 169. — Toż. Kraków 1686 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. nlb. 2, 169. — Toż pod zm. tyt.: Odrobiny Stołu Królewskiego, abo historia o cudownym obrazie Najświęt. Marii Częstochowskiej Panny od S. Łukasza na cyprysowym stole malowanym, w żydowskiej i greckiej ziemi, w Rusi na zamku bełskim a potem w Koronie Polskiej na Jasnej Górze Częstochowskiej Diecezji Krakowskiej, gdzie pod strażą braci S. Pawła Pierwszego Pustelnika już na czwarte sto lat w godnym od królestw Europy zostaje posza-

nowaniu, wielkiemi cudami i łaskami słynącym z różnych historyków zebrana przez... świeżo przez X. Innocentego POKORSKIEGO definitora prowincji polskiej i przeora Jasnej Góry... do druku podana. Częstochowa 1706 na Jasnej Górze 16° s. nlb. 6, 280, ilust. — Toż.... a teraz przez innego Pawła DOLIŃSKIEGO tegoż zakonu i kapłana klasztoru, nowo dobrane i nowszą dyspozycją do druku podane. Częstochowa 1720 w Druk. Jasnej Góry 4° s. 4368, nlb. 12, ilustr. — Toż. Częstochowa 1733 w Druk. Jasnej Góry s. nlb. 2, 468, nlb. 12, ilustr. — Toż. Częstochowa 1757 w Druk. Jasnej Góry 4° s. 484, nlb. 12, ilustr. — Toż. Częstochowa 1759 w Druk. Jasnej Góry 4° s. 484, nlb. 12, ilustr. — Toż. Wyd. 4 dokonane przez Stanisława K. CZERNIEWSKIEGO. N. Piekary 1789 czcionkami Druk. Teofila Nowackiego 8° s. 144, ilustr. — Toż. w *przekł. niem.*: Gnad und Wunder volle Brosamen, so von der königlichen Taffel der Herrscherin Himmels und Erden Mariae durch Würckunk ihrer glorreichen, von dem heil. Luca auf einen Cypressinen Tisch gemahlten, in dem Königreich Pohlen, auf dem Clarenberg zu Czenstochau, unter angelegentlichster Obsorge derer Brüder des heil. Paul ersten Einsidler-Ordens, in das vierte Jahrhundert verwahrten, und von Ihro päpstl. Heiligkeit Clemente XI im Jahr 1717 herrlich gecrönten Bildnnuss, zum Trost und Heyl derer dahin ihre Zuflucht nehmenden Rechtglaubigen, ohne Maass abfallen. Werden hier in 12 Sorten, als in 12 Evangelischen Körben gesammelte zertheilet, doch obnachgänglich ausgetheilet: gestalten sie ob dem mächtigen Einfluss der 12 Apokaliptischen, mit seltsamen Gnaden-Privilegien das Haupt Mariae ziereden Sternen, Täglich wachsen, und zunehmen, durch den Wohl-Ehrwürdigen Fr. Xaverium ROTTER, obbenennten Heil. Ordens Priestern, und dermahligen Nowitz-Maistern, samt bewährten Uhrkunden zusammen getragen. Im Jahr der gnadenreichen Geburt unsers Heyland Jesu Christi 1750. Breslau 1750 gedruckt bei Johann Frantz Kreutzer 4° k. nlb. 7, s. 582, ilustr.

4. Wyd.: G. TERETIUS: Confessio et *instructio idiotae, sive modus excipiendi* confessiones sacramentales... Editio secunda per Ambrosium Nieszporkowicz... anno 1686. Cracoviae 1686 ex Officina Francisci Cezary 8° s. nlb. 14, 336, nlb. 13.

II.

1. Lemmata ornamentorum Wieruszoviensis basilicae, quam sub titulo S. Spiritus et Sponsae eius Mariae Elisabetham visitantis religiosae liberalitatis impendiis A.R.P. Nicolaus Constantinus Jaroszowski... provincialis... erexit dum eadem basilica a... D. Nicolao Oborski, episcopo Laodicensi... solenni ritu anno 1680... consecraretur... in luce data, per... Cracoviae 1680 Typis Schedelianis 2° k. 20.

2. Triumphales honoris candidi et candoris honorati coronae divis martyribus Honorato et Candidae, sub Diocletiano martyrio coronatis, dum eorum corpora sub tempus festivum celebritatis... ad montis Clari basilicam publicae exponenda venerationi in solemni totius Poloniae applausu... celebratae, per... Cracoviae 1682 Typ. Francisci Cezary 2° k. A-R_2.

3. Fortunatus per mundi mare ad terram viventium in gentilitia navi traiectus... D. Constantini Tomicki castellani Vielunensis, dum illi post enavigatum vitae labentis oceanum, jacta in Clari Montis basilica fratrum S. Pauli... depositis mortalitatis exuviis... in anno 1684 die 24 Octobris iusta persolverentur... Cracoviae 1684 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 10.

4. Gryphus domus Otwinoviae honori funerali... Joannis Alexandri de Otwinow Otwinowski capitanei Szczercoviensis dum eius corporis exuviae solenni conductu nobilissimorum hospitum in sacello Mariano basilicae Clari Montis... supremo obsequio conderetur, inter mortuales illustras XII symbolis adumbratus et illustratus. Per... anno Domini 1693 23 Novembris. Częstochoviae 1693 Typis Clari Montis 2° k. 17.

5. Trigonum illustrissimae domus Varsiciae sub caelum assurgens fastigiis virtutis, honoris, decoris, in... D. Barbara de Warszyce Męcińska Wielunensi et Radomscensi capitanea... Michaelis in Warszyce Warszycki palatini Sendomiriensis... filia... Wiśniovieciorum Korybuthorum et Zbaraziensium nepote..., Josephi de Kurozwęki Męciński Wielunensis et Radomscensis capitanei... consorte cum eius corpus exuviae in Clari Montis basilica... deponerentur, luci publicae exhibitum per... Częstochoviae 1694 Typis Clari Montis 2° k. nlb. 13.

6. Anagramatum ex Angelica salutatione Ave Maria gratia plena... in pedes poeticos coactorum, Chlias Filiae Dei Patris Mariae *consecrata*. (Wydania tego nie znaleziono w bibliotekach). — Toż pt.: Fragmenta cogitationum seu anagramata ex angelica salutatione etc. in trium Chliadum prodroma, per... Cracoviae 1699 Typis Universitatis 8° k. 10 nlb. — Toż pod zm. tyt.: Fragmenta cogitationum si-

ve anagrammata purissima ex Angelica salutatione, Ave Maria per tres chiliades disposita in qua investigavit et elicuit sensum, in favorem immaculati conceptus Virginis et Matris Dei Mariae purissimae, ac pelibus poeticis in publicum ire fecit... Cracoviae 1701 ex Officina Fr. Cezary 2° k. nlb. 52.

7. Mężna świata polskiego Leonida podczas ciemnej świata tego nocy na ojczystych murach z herbowym lwem straży dotrzymująca i na wieczny odpoczynek zstępująca... panna Męcińska podkomorzego wieluńskiego... małżonka przy pogrzebowym akcie na Jasnej Górze Częstochowskiej... wystawiona przez... 1701 d. 28 listopada. W Krakowie 1701 w Druk. Fr. Cezarego 2° ark. 1.

8. Sanctae Jubilei septem tubae, ad quarum olim clangorem Jerichuntis muri subversi deletique, ad honorem... Georgii Albrechti Comitis Doenhöff... episcopi Cracoviensis... dum anno sancto Jubilei Magni cathedram pontificalem Cracoviensem occuparet, animatae. Panegirici calami spiritu per... 1701 die 9 Octobris. Cracoviae 1701 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 30.

9. Illustrissimae Domus Męciniae Rosa, XII symbolicis imaginibus adumbrata et supremis honoribus... D. Casimiri Iosephi de Kurozwęki Męciński, Wielunensis, Radomscensis... capitanei dum eius corporis exuviae in basilica Clari Montis... deponeretur... exhibita per... 1703 die 5 Februarii. Cracoviae 1703 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 24.

10. Dziennik Anielski, w którym do Króla i Królowej Anielskiej i Aniołów Świętych krótkie codzienne zamykają się nabożeństwa także odpusty i powinności albo ustawy Anielskiego Bractwa pobudki do czci i nabożeństwa Anioła Stróża z różnych authorów zebrane do używania wszystkich clientom Anielskim podane. W Krakowie b. r. u Balcera Śmieszkowicza 8° s. nlb. 130.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 187, 278, 352-353, 369; BOGACKI W.: Nieszporkowicz Ambroży. W: *W. enc. pow. ilustr.* T. 2 ser. 2 s. 943; OSSOLIŃSKI J.M.: Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej. *Dz. Wil.* T. 2: 1921 s. 365--366; ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 111; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 1. Budapest 1938, passim; JĘDRZEJEWSKI A.: Historia Zakonu Paulinów w obrazach na Jasnej Górze. Częstochowa 1939 s. 97; JEZIERSKI S.: Książka polska w hołdzie Marii. *Duszp. Pol. Zagr.* R. 6: 1955 s. 42; SZAFRANIEC: Konwent Paulinów jasnogórskich. 1382-1864. *Archiwum Ord. S. Pauli I Er.* T. 1: 1966 s. 56-57, 65, 66; ŁUKASZUK T.: Nauka o Marii Królowej w pismach o. Ambrożego Nieszporkowicza. Lubl. 1961 maszynopis w AJG.; CZEWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 543, 541, 551; KRACIK J.: Paulini XVI--XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 218, maszynopis w AJG. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 56, 521; Rkps AJG, sygn. 575: Liber privilegiorum monasterii Clari Montis. 1378-1686, s. 512; Rkps AJG, sygn. 590: Kopiarz zapisów konw. jasnogórskiego. 1631-1760, s. 5, 6, 7, 10.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Niewiarowski Stanisław, krypt.: Ks. S.N., (1849-1910), kanonik hon. kapituły warszawskiej, wykładowca Seminarium Duch. w Warszawie, historyk Kościoła lokalnego.

Urodził się 5 VIII 1849 r. w Warszawie. Szkołę średnią ukończył również w Warszawie, następnie studiował w Szkole Głównej na Wydziale Fiologicznym. W 1869 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Warszawie, gdzie po ukończeniu studiów teologicznych otrzymał w 1873 r. święcenia kapłańskie. W 1878 r. pracował jako wykładowca literatury polskiej w warszawskim Seminarium Duchownym. Równocześnie był katechetą w Instytucie dla Głuchoniemych i Ociemniałych. W 1883 r. został wicekustoszem przy parafii archikatedralnej św. Jana, a w 1885 r. katechetą w Szkole Realnej. W 1894 r. został proboszczem przy parafii Narodzenia NMP. na Lesznie, a nieco później hon. kanonikiem kapituły warszawskiej i szambelanem papieskim (1908). Zmarł w Warszawie 12 X 1910 r.

I.

1. Kościół archikatedralny św. Jana w Warszawie. W. 1884 Druk. St. Niemiery 8° s. 38.
2. Kościół puński [w Diecezji Sejneńskiej]. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 47 s. 746-749; nr 48 s. 761-763.
3. Krótki wykład historii Kościoła katolickiego. W. 1893 Druk. St. Niemiery 8° s. 199, nlb. 1.
4. Proboszcz na Lesznie. Śp. ks. Antoni Kaczanowski. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 32 s. 510-511.
5. Śp. ks. Piotr Stojakowski. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 5 s. 75.
6. Śp. ks. Władysław Seroczyński. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 25 s. 381.

II.

1. O obowiązkach w rodzinie, dla ludu napisał Kielczak. Kielce 1883 Druk. M. Żelichowskiego 16° s. 47.
2. Książka do nabożeństwa dla uczniów i uczennic. W. 1886 Druk. St. Niemiery 16° s. 359. — Wyd. 3 pod zm. tyt.: Książeczka do nabożeństwa dla młodzieży. W. 1894 Druk. St. Niemiery 16° s. 351. Wyd. 2 nieznane.
3. Wyd.: P. STOJAŁOWSKI: Katechizm rzymsko-katolicki mniejszy. Napisał... Wyd. 3 staraniem i nakł.... W 1891 Druk. S. Niemiery 16° s. 86, II.

III.

Niewiarowski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 25. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1870-1911.

Ks. Bolesław Kumor

Niezabitowski Leonard (†ok. 1583), dominikanin, tłumacz Biblii.

Pochodził z Krakowa, a w 1551 r. już był kapłanem w zakonie dominikanów. Według jednych przekazów posiadał stopień bakałarza, według innych doktora teologii. W latach 1571-1580 sprawował urząd przeora we Wrocławiu i zwierzchnika kontraty śląskiej. W 1580 r. przeszedł do Lwowa na zwyczajnego kaznodzieję. Zmarł ok. 1583 r.

Według R. Świętochowskiego był Niezabitowski tłumaczem Biblii Leopolity, ponieważ Sz. Budny pisał, że tłumaczył ją mnich, a A. Bzowski i W. Litwanides, że Leonard (ale który), Bzowski — że z łaciny, Litwanides, że z j. czeskiego. Przyjąwszy, że Niezabitowski był rzeczywiście tłumaczem Pisma św., przytoczone argumenty nie dowodzą jeszcze, że jego tłumaczenie dostał do korektury i wydania Jan Leopolita. Przecież w tym czasie i inni dokonywali przekładów Biblii, choćby bernardyn Stanisław ze Lwowa (Leopoliensis, Leopolita).

I.

1. Przekł.: Biblia. Poza niewyraźnymi informacjami Bzowskiego (1606) i Litwanidesa (1616) brak dokładniejszych przekazów o tym przekładzie.

III.

BZOWSKI A.: Propago divi Hyacinthi thaumaturgi Poloni... Venetiis 1606 s. 76, 90; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Leonard Niezabitowski tłumacz Biblii Leopolity. *Ruch Biblij.* R. 4: 1961 s. 195-197 oraz rec. W. WYGOCKIEGO w: *Język Polski.* R. 42: 1962 s. 154; TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 220, 258, 273; SMEREKA W.: Biblistyka. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 235; KIELAR P.: Klasztory dominikańskie na Śląsku w czasie reformacji. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 582-583. — Acta capitulorum Provinciae Polonae Ordinis Praedicatorum. T. 1. Ed. R.F. MADURA. Roma 1972 s. 412, 425, 426.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Niger (Cracoviensis) Daniel (XVI/XVII w.), franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej, tłumacz.

Wiadomo o nim tylko, że pochodził z Krakowa, ok. 1592 r. był na studiach we Włoszech, zapewne w Padwie i uzyskał tam stopień bakałarza teologii. W 1595 r. wygłosił kazanie o św. Janie Chrzcicielu wobec króla Zygmunta III i dworu w kaplicy włoskiej przy kościele franciszkanów w Krakowie. W 1598 r. wyjechał na dalsze studia do Rzy-

mu do kolegium św. Bonawentury i uwieńczył je doktoratem teologii. Z okazji śmierci kard. Jerzego Radziwiłła w Rzymie 22 I 1600 r. ogłosił panegiryk na jego cześć. W tymże roku wrócił do kraju. Dalsze jego losy nie są znane.

I.

1. Categoria ante disputationem de Sanctissimo Eucharistiae Sacramento... Romae 1598 apud Alcysium Zanettum 8°.
2. Przekł.: Jan PODWORECIUS: Sion informata, nunc a... Latinitate donata. Rkps (powst. 1600 r.) Arch. Kap. Krak., sygn. 129. Przełożył z j. pol. na łacinę.

II.

1. De laudibus S. Joannis Baptistae oratio. Romae 1599 apud Nicolaum Mutium 4° s. 22, k. 1.
2. In funere Georgii Radzivilli S.R.E. Cardinalis... oratio... Venetiis 1600 apud Georgium Angelerium 2° k. nlb. 25.

III.

ESTREICHER K. T. 23 s. 153; Niger Daniel. W: *Enc. kośc.* T. 16 s. 269; Niger Daniel. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 35; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 232, 249.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Nikloszewski (Niklaszewski, Niklaszowski, Nyklaszewski, Nyklaszowski) Krzysztof (1591-1641), tłumacz.

Urodził się w 1591 r. w Krakowie jako syn Krzysztofa. W 1604 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1610 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, a w 1615 r. doktorat filozofii. W tymże roku wyjechał do Padwy. W 1616 r. zdobył doktorat medycyny. W 1620 r. przebywał w Wiedniu. Zmarł 1 VII 1641 r. w Krakowie.

I.

1. Przekł.: Żywot B. Jana Bożego... z włoskiego języka na polskie przełożony... W Krakowie 1627 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 70, k. 6.

II.

1. Kalendarz na rok pański 1616... napisany... W Krakowie 1616 u Szymona Kempińskiego 16° k. nlb. 48.
2. Kalendarz na rok pański 1619... pisany... W Krakowie 1619 16°.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. Liter. pol. T. 8 s. 174; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 724; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Niklaszewski Krzysztof. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 19 s. 454; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 338. — Album stud. Univ. Crac. T. 3 s. 243; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 53.

Bp Edward Ozorowski

Nikowski (Nicovius, Nicus, Kochański, Lobżenicensis) Szymon (1550-1591), jezuita, tłumacz.

Urodził się w 1550 r. w Łobżenicy w Wielkopolsce, był synem Mikołaja. Szkoły średnie ukończył w Poznaniu, filozofię studiował w Akademii Krakowskiej (1568-1569) i uzyskał tam stopień bakałarza sztuk wyzwolonych. Przez okres 8 lat uczył w różnych szkołach na terenie Polski. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 X 1575 r. w Rzymie, gdzie też przeszedł nowicjat, studiował logikę i przez pół roku teologię moralną. Po powrocie do kraju studiował półtora roku teologię w Wilnie i tam w 1579 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył następnie retoryki w Wilnie i Poznaniu. Brał udział w misji szwedzkiej i pełnił obowiązki kapelana Katarzyny Jagiellonki. Do Polski powrócił po śmierci Katarzyny w 1585 r. Ostatnie lata życia spędził w Krakowie, gdzie też zmarł 11 IX 1591 r.

I.

1. Przekł.: Martyrologium Kościoła Rzymskiego to jest poczet albo dziennik męczenników i innych wszelkich świętych... Przydane są i żywoty świętych znakomitszych... Kraków 1591 Adrz. Piotrkowczyk 4° k. nlb. 14, s. 156, 36, 71. — Toż. Sandomierz 1747 Druk. Coll. Jesu 4° s. 16, 246, 87.

II.

1. Listy: List do Marcina Kromera z 1570? Rkps Bibl. Czart., sygn. 1615 s. 135; 2 listy do generała zakonu z 1583. Rkps ARSJ., Opera Nostrorum 329 f. 141-143, 339 f. 96-101.

III.

RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antverpen 1613 s. 172; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 14-15; WISZNIEWSKI M.: Hist. lit. pol. T. 8 s. 169-170; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 325; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 300; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 108, 134; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5. s. 1775; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katalickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 419, 440, 441, 710, 768; T. 4 s. 294, 840, 1600; Nikowski Szymon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 38; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 101; TENŻE: Stanisław Warszewicki, maszynopis w ATJ Kr. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie od r. 1579-1599. Kr. 1881 s. 113, 144, 145. *Script. Rer. Pol.* T. 7; WARSZAWSKI J.: Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego. Rzym 1955 s. 127-128. — ATJ Kr.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Niszczycki (Niscicki) Krzysztof Karol h. Prawdzic (†1621), kanonik gnieźnieński i płocki, autor dysertacji teologicznej i prawnej.

Pochodził z Radzanowa. Był synem Piotra, starosty ciechanowskiego, i Anny Dębowskiej. Ok. 1602 r. uczył się w Gimnazjum toruńskim. Ok. 1611 r. odbywał studia w Maceracie i w Rzymie. Po powrocie do kraju pełnił funkcje sekretarza królewskiego. W 1614 r. uzyskał po śmierci Jakuba Zapolskiego kanonię gnieźnieńską fundi Woźniki. W 1616 r. zasiadał w sejmie piotrkowskim jako delegat kapituły płockiej, a w 1620 r. został archidiakonem płockim. Posiadał tytuł protonotariusza ap. Zmarł w 1621 r.

Nieco wcześniej żył inny Krzysztof Niszczycki, prawnik, kasztelan raciąski, potem wojewoda bełski.

I.

1. Actiones Academicae duae quarum prior de religione unica vera conservanda, altera de eadem religione apud vicinos populos armis etiam propaganda desseritur. Maceratae 1611. Druk bliżej nie znany.

2. De remedio recuperandae adversus vitiosum successorem et fidei comisso ex prohibitione alienandi, pro Panormitano et Bartolo... disputatio. Romae 1611 ex Typogr. Guillelmi Facciotti 4° k. 4, s. 28. — Toż. Maceratae b. r. ex Typogr. Sebastiani Martellini 4°.

II.

1. Juris universi conclusio ad Serenissimum Vladislaum Principem. Maceratae 1611 Typ. Seb. Martellini 4°.

2. Zbiór rymów rozmaitych. B. m. 1616 4°. Druk bliżej nie znany.

3. Oratio gratulatoria Henrico Firley episcopo Plocensi. Cracoviae 1618 4°.

4. Ad... Martinum Szyszkowski... episcopum Plocensem *in translatione* ab ecclesia Plocensi ad ecclesiam Cracovien. gratulatoria et valedicatoria oratio... Cracoviae 1657 Petricov. 4° k. A-E_4.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 571; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 3 s. 98-99; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 338. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 48. — Bibl. Czart., sygn. 1631 s. 123.

Bp Edward Ozorowski

Nojszewski Antoni, krypt. Ks. A.N., (1868-1921), prałat kapituły lubelskiej, liturgista.

Urodził się 8 VI 1868 r. we wsi Górki-Grubeki k. Jaszczewa. Kształcił się w domu, w szkole elementarnej w Węgrowcu, następnie w szkole publicznej w Siedlcach. W 1861 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim, skąd po 3 letnich studiach teologicznych został skierowany do Akademii Duchownej warszawskiej (1865-1867); święcenia kapłańskie przyjął 27 VII 1867 r. Po święceniach został wysłany do Akademii Duchownej w Petersburgu celem dokończenia studiów, gdzie w 1869 r. uzyskał stopień magistra teologii. Po powrocie do Diecezji pracował jako wikariusz w Garwolinie (1869-1875), przy katedrze w Lublinie (1875-1876), następnie jako wicerektor Seminarium Duchownego (od 1876) i wykładowca j. łacińskiego, liturgiki i prawa kościelnego, a równocześnie był od 1877 r. wikariuszem w Końskowoli i od 1879 — w Krasnobrodzie (do 1885). W 1885 r. został rektorem Seminarium Duchownego, w 1891 — kanonikiem, a w 1896 r. — prałatem scholastykiem kapituły lubelskiej. W 1911 r. zaś prałatem archidiakonem tejże kapituły. Dn. 18 I 1919 r. bp M. Fulman na jego własną prośbę zwolnił go z urzędu rektora Seminarium Duchownego. Zmarł 11 IX 1921 r. w Lublinie.

I.

1. Liturgia rzymska. W. 1903 Druk. Kroniki Rodzinnej 16° s. 378, X nlb. — Toż. Wyd. 2. W. 1914 Druk. Laskauera 8° s. 475.

II.

1. Odprawa ks. A. Brykczyńskiemu i jego ciemnicy. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 43 s. 673-674.

III.

Nojszewski Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 48-49; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej s. 206-207; Śp. Ks. Antoni Nojszewski. *Wiad. Diec. Lubel.* R. 3: 1921 s. 152-153; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 1 s. 160; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 92-93; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 1976 s. 56. — Schemat. Diec. Lubelskiej na lata 1862-1921.

Ks. Bolesław Kumor

Norvegus Nicolai Wawrzyniec, zw. też Klosterlasse, (1538-1622), jezuita, polemista.

Urodził się w 1538 r. w Norwegii w rodzinie protestanckiej. Uczył się w szkołach w Kopenhadze (Dania). Między 1558 a 1562 r. opuścił Danię, przeszedł na katolicyzm, ukończył studia teologiczne i w 1562 r przyjął święcenia kapłańskie. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1563 r i w nim uzupełnił studia teologiczne, prawdopodobnie w Lowanium. W 1575 r. przybył z Lowanium do Braniewa, a stąd 15 IV 1576 r. wyjechał do Szwecji, gdzie razem w Warszewickim miał pełnić rolę dyplomaty, polemisty i mediatora w pojednaniu króla Jana III z Rzymem. Misja ta trwała 4 lata. Przebywał następnie w Braniewie (1580), Rzymie i Pradze (1581), a od 1582 r. w Ołomuńcu, gdzie był prefektem szkół, studiów i kaznodzieją. 25 X 1587 r. otrzymał w Pradze tytuł doktora teologii. Nauczał w kolegiach jezuickich w Pradze (od 1585), Grazu, Wiedniu, a po 1600 r. powrócił do Polski. Przebywał w kolegium braniewskim i opiekował się katolikami szwedzkimi i duńskimi, brał w 1606 r. udział w misji w Danii, a od 1610-1621 r. przebywał w Rydze jako spowiednik i doradca rektora kolegium. Zmarł w Wilnie 5 V

1622 r. Chociaż nie był Polakiem, związał się z jezuitami polskimi bardzo silnie, brał z nimi udział w misji szwedzkiej, drukował swoje dzieła w Polsce i pozostawił bardzo ciekawą korespondencję i listy informacyjne na temat możliwości rekatolizacji Szwecji.

I.

1. De reformatione religionis Christianae per ministros evangelicos introducta deliberatio a studiosis Danis et Norvegis proposita professoribus Academiae Havniensis die 1 Octobris 1602. Cracoviae 1602. Nic. Lob. 16°. — Toż. Cracoviae 1606 Nic. Lob. 12° k. nlb. 35.
2. Confessio christiana de via Domini, quam christianus populus in tribus regnis septentrionalibus, Daniae, Sueciae et Norvegiae, constanter confessus est... Cracoviae 1604 Offic. Lazari 4° s. 267. Druk spotkał się z repliką H. SAMSONIUSA: Anti-Jesuita primus sive discussio et confutatio solida et modesta aliquot quaestionum quas Laurentius Nicolai Jesuita tractat... Giessae 1615 4° k. nlb. 8, s. 197.
3. Examen confessionis fidei Synodi Upsaliensis in regno Sveciae anno 1593 celebratae. Edidit Oluf KOLSRUD. Oslo 1965 8° s. 162. Norvegia Sacra. T. 22. Wydane z rkpsu jaki znajdował się w Bibl. Załuskich, a przed 1939 r. w BN w Warszawie.
4. Ratio iuvandi in controversiis et Catechismo Canisii. Rkps, obecnie nie znany, stanowił podręcznik katechetyki w seminariach papieskich w Braniewie i w Wilnie. Zob. J. POPLATEK: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1585-1773. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 s. 181.

II.

1. Listy: Ok. 25 listów do generała zakonu z 1576-1600 oraz 6 listów do Jana Harlema, rektora kolegium jezuitów w Lowanium z 1576-1578. Rkps ARSJ., Opera Nostrorum 339. Z tych 2 listy ogł. A. THEINER: Schweden und seine Stellung zum Heilig. Stuhl unter Johann III, Sigismund III und Karl IX. Augsburg 1838. Toż w tłum. franc.: La Suède et le Saint-Siége... Paris 1842 T. 2 s. 255; T. 3 s. 401. 15 listów ogł. H. BIAUDET: Documents concernant les relations entre Le Saint-Siège et La Suède durant la seconde moitié du XVIe siécle. Cz. 2 vol. 1: 1576-1577. Genève 1912 s. 38-44, 59, 109-116, 134-138, 172-174, 238-245, 250, 282-287, 446-454, 458-459, 482-484. 5 listów ogł. H. BIAUDET Fragments d'une monographie de Laurentius Nicolai Norvegus dit „Klosterlasse". W: TENŻE: Ętudes posthumes. Helsinki 1931 s. 91-94, 107-109, 111-117, 151-176, 180-181.

III.

BIAUDET H.: Fragments d'une monographie de Laurentius Nicolai Norvegus. W: TENŻE: Etudes posthumes. Helsinki 1931 s. 51-191, tamże literatura; HELK VELLO: Laurentius Nicolai Norvegus. En biografi med bidrat til belysning af romerkirkens forsog pao at genvinde Danmark-Norge i tiden fra reformationen til 1622. København 1966 8° s. 517, tamże literatura. Najważniejsze wiadomości znajdzie polski czytelnik w: KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 33; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 298; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 52-53; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 79, 270, 272; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1707-1709; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 273-274; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 764-765; T. 4 s. 11, 21, 269, 270; BIAUDET H.: Le Saint-Siége et La Suéde durant la seconde moitie du XVIe siécle. Notes et documents. T. 1: 1570-1576. Paris 1906 247, 286, 560-507, 510-511, 529-530, 536, 559, 575-576, 591, Etudes politiques. T. 1: 1570-1576. Paris 1907 s. 201, 320, 325-326, 330; BIAUDET H.: Documents concernant les relations entre Le Saint-Siège et La Suède... Cz. 2 vol. 1: 1576-1577. Genève 1912 s. 5-19, 23-30, 35-37, 140-141; Nicolai Laurentius. W: *Podr. enc. kośc.* T. 27/28 s. 333; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. Kr. 1913 s. 249, 251-253; POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 181; BIAUDET H.: Une nouvelle version de la secondo relation de Antonio Possevino sue La Suéde et la Finlande. W: TENŻE: Ętudes posthumes. Helsinki 1931 s. 31, 46, 48; GARSTEIN O.: Rome and the Counter-Reformation in Scandinavia until the establishment of the S. Congregatio de Propaganda Fide in 1622. Oslo 1963 s. 89-225, 293-361; WEHNER R.: Jesuiten in Norden. Zur Geschichte des Ordens in Schweden. T. 1: 1574-1879. Paderborn 1974 s. 13, 15, 18, 20-28, 87, 129, 131; BEDNARSKI S.: Stanisław Warszewicki. Studium z dziejów Kościoła w Polsce XVI w. Kr. 1939 s. 142-160. Druk przerwany

na s. 160 w ATJ Kr. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 73. *Script. Rer. Pol.* T. 10. — ATJ Kr., Fotokopie listów Possewina, Warszewickiego i in. dotyczące Norvegusa.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Noskowic (Noskowicz, Noskowski) Jan (ok. 1606- ok. 1690), kanonik kilku kapituł, autor dysertacji teologicznych i prawnych.

Urodził się ok. 1606 r. w Wielkopolsce. W 1626 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w rok później uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1628 r. otrzymał instytucję kanoniczną na beneficjum parafialne w Wonieściu, a w 1632 r. na altarię w Krzywiniu. W kilka miesięcy później przyjął święcenia kapłańskie. Podjął następnie studia teologiczne w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1634 r. bakalaureatem i w 1636 r. doktoratem. W 1637 r. otrzymał altarię w kolegiacie Marii Magdaleny w Poznaniu, a w 1640 r. został tamże kanonikiem. Był jednocześnie seniorem bractwa ubogich kapłanów. Od 1640 r. piastował przez kilka lat funkcje prefekta w poznańskim Seminarium Duchownym. W 1644 r. został prepozytem kapituły kolegiackiej Wszystkich Świętych w Poznaniu, a w 1654 r. dziekanem kolegiaty Marii Magdaleny. Ok. 1660 r. przeniósł się do Wonieścia, gdzie obok zajęć plebańskich pełnił obowiązki dziekana kościańskiego. W 1689 r. zrezygnował z beneficjum w Wonieściu. Zmarł przed 18 X 1691 r.

I.

1. Quaestio de invenienda, cognoscenda et discernenda vera Christi in terris Ecclesia a Mart. Campo Vadovio S.Th.D. et Prof., Paulo Mirowski et Joanne Noskowic Th. LL. dum insignia Doctoratus Theol. capesserent, proposita. B. m. 1636 4° k. A-B_2.
2. Judex Ecclesiasticus... seu quaestio de potestate clavium Ecclessiae Authore... Posnaniae 1650 in Officina Typogr. Alberti Reguli 4° k. nlb. 12, s. 173, k. nlb. 2.
3. Civitas supra montem in quadro posita... seu quaestio de invenienda cognoscendaque vera in terris Dei Ecclesia. Authore... Posnaniae 1663 Typis Viduae et Haeredum Alberti Reguli 4° k. nlb. 14, s. nlb. 1, s. 2-336, k. nlb. 2.
4. Methodus practica catechizandi rudes de symbolo fidei ad usum Catechismi Romani seu parochorum... Posnaniae 1678 Typis Collegii Soc. Jesu 4° k. nlb. 12, s. 422, k. 4.

II.

1. Perillustri... Joanni de Zalesie Baykowski... episcopo Posnaniensi... salutem et perennem beatitudinem precatur... Cracoviae 1634 2° s. 1.

III.

BANASZAK M.: Noskowic Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 217-218, tamże literatura. — Ponadto: SÓJKA J.: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. W. 1976 s. 99, 109.

Bp Edward Ozorowski

Nowak (Novacius) Jan (XVI w.), penitencjarz sandomierski (?), tłumacz.

Pochodził ze wsi Dys pod Lublinem, był synem Stanisława. Studiował w Akademii Krakowskiej pod kierunkiem Stanisława Grzepskiego, uzyskując w 1563 r. stopień bakałarza, a następnie magistra sztuk wyzwolonych. W 1569 r. wykładał w Akademii przelotnie gramatykę grecką. Przetłumaczył na łacinę zebrane przez Jana Sambucusa z Pannonii reguły życia z pism św. Grzegorza z Nazjanzu i przygotował do druku ich tekst grecki i łaciński. Wydano wszakże w 1578 r. ku niezadowoleniu Nowaka tylko jego przekład.

W 1587 r. w kolegiacie sandomierskiej występuje mansjonarz Jan Novacius (Nowacki), mistrz sztuk wyzwolonych, którego w tym roku

kapituła kolegiacka powołała na pierwszego stałego penitencjarza kolegiaty. W 1598 r. znowu zanotowano w protokóle wizytacji bpa J. Radziwiłła plebana w Połańcu Jana Novaciusa. Bardzo możliwe, że w obu wypadkach chodzi o Jana Nowaka z Dysa.

I.

1. Przekł.: Sententiae et regulae vitae ex Gregorii Nazianzeni scriptis collectae per Joannem SAMBUCUM Pannonium interprete M. Joanne NOVACIO de Dys. Cracoviae 1578 ex Officina Lazari 4° k. 4, s. 76.

III.

FIJAŁEK J.: Przekłady pism św. Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. *Pol. Sacra*. Nr 3: 1919 s. 195-200; BARYCZ H. Hist. Uniw. Jag., 280; BOBER P.: Penitencjarze kolegiaty sandomierskiej w latach 1585-1800. *Kron. Diec. Sand.* R. 44: 1951 s. 88. — Arch. Kap. Krak. — Acta visit. T. 10 k. 10.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Nowakowski Marcin Józef (1704-1753), pleban jaślicki, autor przewodników duszpasterskich.

Urodził się w 1704 r. we wsi Budzyń w Ziemi Sanockiej. Kształcił się w Seminarium Duchownym w Przemyślu. W 1728 r. przyjął święcenia kapłańskie, a w 1737 r. otrzymał probostwo w Jaśliskach. W opublikowanych książkach zawarł pouczenia dla duchownych o odbywaniu kolędy i przygotowaniu wiernych do sakramentów, zwłaszcza pokuty i namaszczenia chorych. Stanowią one źródło do poznania teorii duszpasterstwa w Polsce w XVIII w. Zmarł po 15 II 1753 r.

I.

1. Przewodnik miłosierny w drodze najniebezpieczniejszej idących i do spocznienia najpożądańszego wiodący, albo sposób pomagania do szczęśliwej śmierci z różnych przyczyn potykających różnego stanu ludzi, chorych i zdrowych, kapłanom zaś curam animarum mającym osobliwie wygodny z kilku książek w jedną krótką zebrany... W Krakowie 1747 w Druk. Dominika Sierakowskiego 8° k. 2, s. 578, k. 4.

2. Kolenda duchowna przez rozmowy księdza plebana z parafianami różnego stanu, dającego różne nauki potrzebne każdemu stanowi ludzi. Na końcu tej kolendy duchownej są nauki, napomnienia i refleksje do spowiedzi i komunii świętej... Kraków 1749 8°. — Toż. W Krakowie 1753 w Druk. Michała Józefa Dyaszkowskiego 8° k. 11, s. 626, k. 8.

3. Wety duchowne, albo rozmowy księdza perswadującego zgodę małżonkom źle żyjącym, do kolendy przydane... B. m. r. 8° k. A-C_8.

III.

BIENARZÓWNA J.: Nowakowski Marcin Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 291, tamże literatura. — Ponadto: Nowakowski Marcin Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 82; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 326-327.

Bp Edward Ozorowski

Nowakowski Wacław Edward, pseud.: Kajetan Korzeliński, Anastazy Trembecki, Wacław z Sulgostowa, (1829-1903), kapucyn, historyk Kościoła.

Urodził się 19 VII 1829 r. w Kiryłówce na Ukrainie Zadnieprzańskiej w rodzinie ziemiańskiej jako syn Łukasza i Klotyldy Korzelińskiej. Szkołę średnią ukończył w Czernihowie na Zadnieprzu, a studia wyższe z zakresu matematyki odbył na Uniw. Kijowskim. Po studiach został bibliotekarzem u Konstantego Świdzińskiego w Sulgostowie (stąd krypt. Wacław z Sulgostowa), a następnie w latach 1858-1860 w Bibliotece Publicznej w Warszawie. Po wstąpieniu do zakonu kapucynów (11 VI 1860), w Lubartowie odbył nowicjat pod kierunkiem o. A. Łysakowskie-

go; dnia 25 I 1862 r. złożył śluby zakonne. Studia filozoficzne odbył w Lublinie, a teologiczne kontynuował od 7 IV 1864 r. w Warszawie, gdzie zastało go powstanie styczniowe. Aresztowany w lubelskim klasztorze kapucynów na skutek zdrady listonosza został skazany na śmierć za udział w powstaniu; wyrok w drodze łaski został zamieniony na deportację do Irkucka na Syberii (jego brat Karol został skazany na 10 lat katorgi na Syberii). W drodze na Sybir spotkał brata Karola i dyskretnie zamienił się z nim „imieniem". Karol, jego brat, pojechał jako „Edward" do obozu księży powstańców w Tunce nad jez. Bajkalskim, Edward zaś jako „Karol" pojechał do kopalni soli do Usolu również nad jez. Bajkalskim. Po wykryciu przez władze tej zamiany, Edward został przesłany do Tunki.

W 1872 r. zezwolono mu na zamieszkanie w Wołogdzie, skąd przez Kijów, Odessę, Poznań, Paryż dostał się do Krakowa. Po powtórnym pobycie za granicą mieszkał przez 2 lata we Lwowie, poczem w 1878 r. rozpoczął po raz drugi nowicjat u kapucynów w Sędziszowie Małopolskim; śluby uroczyste złożył 28 I 1880 r., a w 4 dni później w Krakowie przyjął święcenia kapłańskie z rąk bpa krakowskiego A. Dunajewskiego. Odtąd aż do śmierci zamieszkiwał w kapucyńskim klasztorze w Krakowie, gdzie oddawał się pracy duszpasterskiej (głoszenie rekolekcji) i pisarskiej. Zmarł 3 I 1903 r.

I.

1. Wspomnienie o duchowieństwie polskim znajdującym się na wygnaniu w Syberii w Tunce, przez... P. 1875 Druk. T.H. Daszkiewicza 8° s. nlb. 4, 62. — Toż w j. włoskim: La persecuzione del cattolisismo in Russia ed il clero pollaco esilisto in Siberia, versione dal polacco per Malvina OGONOWSKA. Bologna 1889 Societa Tipografica gia Compositeri 16° s. 59.

2. Najświętsza Panna Maria „Łaskawa". Pamiątka 100-letniej rocznicy koronacji cudownego obrazu N.M.P. w wielkim ołtarzu archikatedry lwowskiej. Lw. 1876 Druk. Ludowa 8° s. 61 nlb. 1.

3. X. Lucjan Godlewski. *Ruch Liter.* R. 3: 1876 nr 28.

4. Ruthenica. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 nr 3.

5. Ks. Kasper Borowski biskup łucko-żytomierski. *Wiad. Kośc.* R. 4: 1876 s. 53-54, 65-66, 77, 99-100, 197-199, 207-208, 215-217.

6. Sufragani lwowscy. *Wiad. Kośc.* R. 3: 1878 nr 6 s. 47-48.

7. Ksiądz Stanisław (Krzysik) gwardian klasztoru OO. Kapucynów w Sędziszowie. *Wiad. Kośc.* R. 8: 1880 s. 92-93. — Toż w osob. odb. Lw. 1880.

8. Ojciec Stanisław b. prowincjał OO. Kapucynów, wspomnienie pośmiertne przez... Kr. 1884 Druk. P.K. Pobudkiewicza 8° s. 8.

9. Kościoły i klasztory zakonów reguły św. Ojca Franciszka w Polsce lub z Polską mający związek, przez... T. 1-3. Kr. 1885 Druk. Czasu 16° s. 9 i 11-17, 19-30. Wyszedł tylko początek dzieła: 1. Kościół o klasztor OO. Kapucynów we Włodzimierzu na Wołyniu, z wiadomością o przechowywanych tam w ukryciu od r. 1794 do 1842 państwowych insygniach królów polskich. 2. Kościół i klasztor OO. Franciszkanów w Kownie na Żmudzi. 3. Kościół i klasztor OO. Franciszkanów w Zawichoście w dawnym wojew. sandomierskim.

10. Dwaj biskupi wygnańcy. Adam Krasiński i Paweł Rzewuski. Wspomnienia pośmiertne. W: *Kalendarz katolicki.* Kr. 1888 s. 56-66.

11. O. Elizeusz z Uściługa (Głębocki), kapucyn w Syberii (†1798), przez... Kr. 1889 Druk. Czasu 8° s. 8.

12. Statua Najśw. Marii Panny przed kościołem OO. Kapucynów w Krakowie. (Ustęp z czasów konfederacji barskiej w Krakowie). Kr. 1890 Druk. Czasu 16° s. 39, nlb. 1. — Wyd. 2. Kr. 1894 19° Druk. Czasu 16° s. 36.

13. Jego Eminencja Kardynał Albin Dunajewski książę biskup krakowski. Kr. 1891 Druk. Czasu 4° s. 19, nlb. 1. — Toż. Kr. 1891 Druk. A. Słomskiego 16° s. 32.

14. Ks. Aleksander Sipajłło. Kr. 1891 Druk. W. Korneskiego 16° s. 15.

15. Wilia w Usolu na Syberii 1865. Kr. 1894 Druk. Związkowa 8° s. 14.

16. Krótka wiadomość o cudownym obrazie N. Panny Marii w Ostrej Bramie w Wilnie. *Posłaniec Bractwa N.M.P.*

Królowej Korony Polskiej. R. 1: 1893 z. 2 s. 19-24. — Toż rozszerz. w osob. odb. pod zm. tyt.: O cudownym obrazie Najśw. Marii Panny Ostrobramskiej wiadomość historyczna. Kr. 1895 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 35. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1897 Druk. W.L. Anczyca 4° s. 48.

17. Pamiątka 200-letniej rocznicy przybycia do Krakowa OO. Kapucynów, 1695. Kr. 1895 Druk. Czasu 16° s. 72.

18. Wiadomość historyczna o cudownym obrazie Najśw. Marii Panny Łaskawej w kościele katedralnym we Lwowie. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 26.

19. Z przeszłości niemiecko-moskiewskiej. (Z powodu przejścia na prawosławie Borysa księcia bułgarskiego i przybycia do Petersburga księcia Ferdynanda Koburgskiego), R. 1796-1896, przez... Kr. 1896 Druk. Związkowa 8° s. 8. Pod pseud. Kajetana Korzelińskiego.

20. O cudownym obrazie N. Marii P. Berdyczowskiej wiadomość historyczna. Kr. 1897 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 33 nlb. 1.

21. Wielebna siostra Teresa od św. Augustyna, karmelitanka bosa. Kr. 1897.

22. Częstochowa w obrazach historycznych. Kr. 1898 Druk. Uniwer. Jagiellońskiego 8° s. 158, nlb. 1. Czytelnia Polska. T. 10.

23. O cudownym obrazie Matki Bożej w kościele w Karmelu krakowskim na Piasku wiadomość historyczna. Kr. 1898 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 33, nlb. 1.

24. O cudownych obrazach Matki Bożej w Nowogródku na Litwie. Kr. 1899 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 4° s. 8.

25. O cudownym obrazie Matki Bożej w kościele OO. Karmelitów w Białyniszach wiadomość historyczna. Kr. Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 1, 55, nlb. 2.

26. Zestawienie przedmiotów w dziełach Eustachego Heleniusza przez... Kr. 1900. Druk. Czasu 8° s. 22. Także o sprawach kościelnych. Pod pseud. Anastazego Trembeckiego.

27. Wiadomość historyczna o cudownym obrazie Matki Bożej w Rokitnie w Wielkopolsce. Kr. 1900 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 22, tabl. 1.

28. Cudowne obrazy Przebłogosławionej Matki Bożej w Wilnie przez... Kr. 1902 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 36, tabl. 4.

29. O Cudownych obrazach w Polsce Przenajświętszej Matki Bożej, wiadomości historyczne, bibliograficzne i ikonograficzne. Zesz. 1-5. Kr. 1902 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 846.

30. Wędrówki po kościołach Archidiecezji Warszawskiej. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 42: 1960 s. 706-708.

II.

1. O dawnych posiadłościach nad brzegami Morza Czarnego. *Ruch Liter.* R. 3: 1876 nr 28.

2. Nabożeństwo majowe. [Wyd. przez X. O. HOŁYŃSKIEGO jako 4 seria czytań majowych]. Lw. 1876.

3. Jeszcze o dawnych posiadłościach nad brzegami Morza Czarnego. *Ruch Liter.* R. 4: 1877 nr 34.

4. Św. Franciszek Seraficki. Wspomnienie 700-letniej rocznicy jego urodzin. W: *Kalendarz Katolicki*. Kr. 1883.

5. Wianeczek z kwiatów majowych uwity na cześć i chwałę Przenajśw. Matce Bożej, Królowej Korony Polskiej. Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. VIII, 154 nlb. 5.

6. Zbiór modlitw na cześć Najśw. Serca Jezusowego na miesiąc czerwiec, zebrał i ułożył... W. 1885 Druk. St. Niemiery 32° s. 144.

7. Przemówienie nad grobem śp. Apoloniusza Hofmeistra, wojewody brzesko-litewskiego w Krakowie d. 3 lipca 1890 roku. Kr. 1890 Druk. Związkowa 8° s. 7.

8. U stóp Marii, codzienne czytania na miesiąc maj. W. 1891 Druk. St. Niemiery 16° s. 79.

9. Modlitwy za Ojczyznę. Kr. 1891 Druk. W. Miłkowskiego 16° s. 56. chromolitogr.

10. Kilka słów o dziele: Wizerunek Rzeczypospolitej Polskiej, przez Eustachego HELENIUSZA. P. 1892 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 8.

11. Mowa żałobna przy odsłonięciu pomnika grobowego dla śp. dra Wł. Krajewskiego w kościele krakowskim OO. Kapucynów. Kr. 1894 Druk. Związkowa 8° s. 16 portr. 1.

12. Basma czyli basm. Przyczynek do archeologii moskiewskiej. *Nowa Reforma*. R. 1893 z 24 XII. — Toż w osob. odb. Kr. 1894 Druk. Związkowa 8° s. 7, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1896 8° s. 7, nlb. 1.

13. Kraków 1794 roku. W: *J. Czecha Kalendarz Krakowski na rok 1894*. Kr. 1894 s. 61-78. — Toż. w osob. odb. rozszerz. Kr. 1894 Druk. Czasu 8° s. 63, tabl. 8.

14. Warszawa w 1794 roku. Cz. 1-2. Kr. 1894-1895 Druk. Związkowa 8° cz. 1 s. IV, 272; Cz. 2 s. 272, portr. 11. — Toż. Wyd. 2. Kr. M. Danielak 8° s. 335.

15. Modlitwy podczas Mszy św. Kr. Druk. Czasu 16° s. 50.

16. Mowa żałobna podczas pogrzebu śp. księdza Teodora Rogozińskiego, kanonika h. i podkustosza, w kościele katedralnym krakowskim miana 24 lipca 1896 r. Kr. 1897 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 15, tabl. 1.

17. Podhorce. O zamordowaniu Ludwiki z Kunickich Rzewuskiej, wojewodziny bełzkiej. Kr. 1896. Druk. Związkowa 8° s. 14.
18. Najnieszczęśliwsze dziatki i najszczęśliwsze matki. Kr. 1897 Krakowskie Koło Pań Tow. „Szkoły Ludowej" 8° s. 6, nlb. 1.
19. Modlitwy podczas Mszy św. żałobnej za dusze zmarłych drogich nam osób, ułożone przez... Kr. 1898 Druk. Czasu 32° s. 16.
20. Rozmowa duszy z Panem Jezusem, podczas Mszy św. Modlitwy. Kr. 1898.
21. Kazanie ku czci św. Józefa w dzień konsekracji kościoła OO. Karmelitów Bosych pod wezwaniem św. Józefa w Wadowicach, miane przez... Kr. 1899 Druk. Związkowa 8° s. 20.
22. Kazanie miane podczas profesji zakonnej s. Anny Joachimy od Dzieciątka Jezus karmelitanki bosej, zę świata Klementyny Poraj Biernackiej z Warszawy, w kościele Karmelitanek Bosych w Krakowie na Wesołej d. 3 października 1899. Kr. 1900 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° 27, tabl. 1.
23. Świdziński Konstanty. W: *Album biograficznie zasłużonych Polaków i Polek wieku XIX.* Wyd. M. CHEŁMOŃSKA. T. 1. W. 1901 s. 188-192.
24. Kronika kamedulska ku czci P. Jezusa. Przekł. z włoskiego... Kr. 1901 OO. Kameduli 16° s. 24.
25. Ojczyzna. W: *Kalendarz Wojnara 1902.* Nie znaleziono tego Kalendarza w bibliotekach.
26. Kazanie miane podczas odprawionej Mszy świętej. O. Alberta... karmelity bosego... w Czerny. Kr. 1902 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 12.
27. Mowa... podczas obchodu jubileuszowego 50-letniej rocznicy ślubów zakonnych M Eufrazji od św. Eliasza (Tekli Janeczko)... w Krakowie na Wesołej r. 1902. Kr. 1902 Druk. W.L. Anczyca 8° s. 6.
28. Przegląd 50-letniej pracy literackiej E. Heleniusza. Rzym 1902 8° s. 9 nlb. 1.
29. O sercu (kazanie... wygłoszone do zakonnic karmelitanek bosych w Krakowie). W: [JANOCHA] Florian: Krótki życiorys o. Wacława Nowakowskiego. Kr. 1903 s. 53-60.
30. Przemówienie nad grobem śp. Józefy z Podgórskich Hofmeisterowej dnia 8 kwietnia 1890. Kr. 1890 Druk. A. Słomskiego 8° s. 4.
31. Przemówienie... przy pobłogosławieniu ślubu pana Józefa Unierzyskiego i panny Heleny Matejkówny w kaplicy loretańskiej przy kościele OO. Kapucynów w Krakowie 24 czerwca 1891. Kr. 1891 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4.
32. Listy: 666 konceptów listów do różnych osób. Rkpsy Arch. Prow. Kapucynów w Krakowie, sygn. AP 131. — Tamże listy (1660) różnych osób do Nowakowskiego, sygn. AP 132, AP 133, AP 134. Wykaz korespondencji podał K. GADACZ: Inwentarz Archiwum Prowincji Krakowskiej OO. Kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 2: 1961 z. 2 s. 83-88.

III.

GADACZ K.: Nowakowski Edward w zakonie Wacław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 297-299, tamże literatura.

Ks. Bolesław Kumor

Nowakowski Wawrzyniec (1831-1908), wykładowca Seminarium Duch. w Kielcach, historyk Kościoła lokalnego.

Urodził się 25 VII 1831 r. w Wierzbniku. Po ukończeniu 4 klasowego gimnazjum w Radomiu (1847), wstąpił w 1847 r. do Seminarium Duchownego w Kielcach, skąd po 4 latach został wysłany do Akademii Duchownej w Warszawie (1851-1855), którą ukończył ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął 25 VII 1854 r. W 1855 r. został profesorem w Seminarium Duchownym w Kielcach i wykładał Pismo św., śpiew kościelny i liturgikę, a od 1862 r. był wicerektorem tegoż Seminarium. W 1864 r. został proboszczem w Pacanowie, gdzie pracował aż do śmierci. W 1862 r. został kanonikiem hon. kapituły płockiej. Zmarł w Pacanowie 2 VII 1908 r.

I.

1. Z dekanatu stopnickiego. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 nr 20 s. 310-312; nr 21 s. 328--330; nr 225 s. 343-344.
2. Z Stopnickiego. *Prz. Kat.* R. 15: 1877 nr 27 s. 425-426.
3. Monografia kościoła w Pacanowie. Rkps nieznany.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 238; WRÓBEL T.: Katalog

rektorów, wicerektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów. W: Księga jubileuszowa. 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach. [Kielce] 1978 s. 458. — Schemat. Diec. Kieleckiej na lata 1855-1908.

Ks. Bolesław Kumor

Nowicki Franciszek Ksawery, krypt.: X. Fr.Now., (1805-1875), wykładowca Seminarium Duch. w Przemyślu, tłumacz.

Urodził się w 1805 r. we Lwowie, gdzie też na Wydziale Teologicznym ukończył studia teologiczne; święcenia kapłańskie otrzymał w 1828 r. Przed 1833 r. przeszedł do Diec. Przemyskiej i w latach 1833-1839 był proboszczem w Rumnie. W 1839 r. otrzymał katedrę prawa kościelnego i historii Kościoła w Instytucie Teologicznym w Przemyślu. W 1840 i 1842 r. złożył egzaminy konkursowe z tego zakresu na Uniw. Lwowskim. W 1851 r. ze względów politycznych został usunięty z Przemyśla i przeniesiony na probostwo w Gorzycach; w latach 1858-1868 był dziekanem miechocińskim i hon. radcą konsystorza przemyskiego ob. łac. Zmarł 10 II 1875 r. w Gorzycach.

I.

1. Przekł.: Odpowiedź na oświadczenie rządu pruskiego z 1838 r. o małżeństwach mieszanych. (Tłum. z Öster. Beobachter). *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 8: 1840 z. 1 s. 49-62; z. 2 s. 66-84; z. 3 s. 58-76; z. 4 s. 92-113.

III.

PETRANI A.: Nauka prawa kan. s. 75; KWOLEK J.: Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy. Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł*. T. 43: 1975 s. 222. — Schemat Diec. Przemyskiej ob. łac. na lata 1833-1875.

Ks. Bolesław Kumor

Nowodworski Michał, krypt.: Ks. M.N., M.N., N., X. N., (1831-1896), biskup płocki, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, biblista, polihistor, redaktor „Encyklopedii kościelnej", tłumacz.

Urodził się 27 VII 1831 r. we Włocławku jako syn nauczyciela Franciszka i Marianny z Dryjackich. Do szkoły średniej uczęszczał we Włocławku i w Kaliszu. W 1848 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Włocławku, prowadzonego wówczas jeszcze przez misjonarzy. Stąd w 1851 r. wysłano Nowodworskiego na studia do warszawskiej Akademii Duchownej, które ukończył w 1855 r. ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1854 r.

Po krótkim wikariacie w Konecku na Kujawach otrzymał w 1856 r. posadę bibliotekarza w Akademii Duchownej. Wkrótce powierzono mu zastępczo — z powodu choroby profesora ks. L. Topolskiego — wykłady prawa kanoniczego. Kiedy w 1858 r. zawakowała w Akademii z powodu śmierci ks. A. Przewłockiego katedra hermeneutyki, introdukcji do N. Testamentu i j. greckiego, Nowodworski stanął do konkursu jako kandydat na tę katedrę. Ponieważ napisał najlepszą rozprawę, konkurs wygrał i 31 I 1859 r. objął katedrę w charakterze profesora stałego. Równocześnie pełnił nadal funkcje bibliotekarza. W tymże roku arcybp J. Fiałkowski zamianował go hon. kanonikiem kapituły warszawskiej, następny zaś arcybiskup Z. Sz. Feliński powołał go w 1862 r. na kanonię gremialną. W 1861 r. odbył Nowodworski naukową podróż do Francji, Niemiec i Włoch. Z początkiem 1863 r. przejął od ks. A. Szelewskiego „Pamiętnik religijno-moralny" i przemianował go na tygodnik pod nazwą „Przeglądu katolickiego", którego też został redaktorem.

W związku z represjami rządowymi po powstaniu styczniowym został pod koniec 1863 r. zesłany do Czardynia w guberni permskiej, gdzie przeżył 5 lat. Wróciwszy w 1868 r. do kraju, otrzymał probostwo w Kurzeninie, wkrótce jednak zeń zrezygnował i osiadł w 1871 r. w Warszawie u ks. Kossowskiego, b. rektora Akademii Duchownej, na jego probostwie przy kościele na Lesznie. Tu zrodził się pomysł wydania encyklopedi kościelnej w oparciu o H. J. Wetzera i B. Weltego „Kirchenlexikon". Nowodworski zdążył wydać 22 tomy swej encyklopedii. W 1887 r. obchodził 25-lecie pracy naukowej i redaktorskiej. Z tej okazji nadano mu w dowód uznania dwa doktoraty honoris causa. Dnia 14 VI 1887 r. zaszczycił go tym wyróżnieniem Uniwersytet Jagielloński i 9 IX tegoż roku Akademia Duchowna w Petersburgu. Duchowieństwo włocławskie dało wybić pamiątkowy medal. Władze rządowe przywróciły mu odebrane w 1864 r. prawa do kanonii. Co więcej, przedstawiono w Rzymie jego kandydaturę na biskupstwo płockie.

Pap. Leon XIII prekonizował Nowodworskiego na biskupa płockiego w 1889 r. W 1892 r. otrzymał od cesarza wstęgę orderu św. Stanisława. Jako biskup gorliwie spełniał swe obowiązki pasterskie. W Seminarium Duchownym przedłużył o rok kurs nauk. Zmarł nagle 12 VI 1896 r. w Warszawie, dokąd przyjechał na spotkanie z kard. Agliardim. Pochowano go w katedrze płockiej, gdzie wzniesiono mu pomnik.

I.

1. Rec.: A. PUTIATYCKI: Enchiridion hermeneuticae sacrae per... Varsoviae 1859. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 19: 1859 t. 4 s. 702-703.

2. Rec.: Rzym i Londyn. (Rome et Londres par MARGOTTI, trad. de l'italien par H.J. MARÉCHAL. Paris 1859). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 19: 1860 t. 5 s. 398-403.

3. Ksiądz Gorini i jego obrona Kościoła. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa R. 20: 1860 t. 6 s. 172-180.

4. Ksiądz Jakub Falkowski i Instytut Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie. *Tyg. Ilustr.* T. 1: 1860 nr 27 s. 235-237.

5. Ks. Gabriel Baudouin i Szpital Dzieciątka Jezus w Warszawie. *Tyg. Ilustr.* T. 1: 1860 nr 31 s. 273-274.

6. Rec.: M. BULIŃSKI: Historia Kościoła powszechnego przez... T. 1. W. 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 80-87.

7. Jaka jest nauka Kościoła o diable? *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 151-161.

8. Czy Kościół kiedy uczył, że kobiety nie mają duszy ludzkiej. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 235-238.

9. O ile jest uzasadniona u nas potrzeba nowego tłumaczenia Pisma Świętego? *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 241-256.

10. Rec.: Chiliazm i jego stosunek do nauki wiary chrześcijańskiej przez Jana SCHNEIDERA. (Die chiliastische Doctrin und ihr Verhältnis zur christlichen Glaubenslehre von... Schaffhausen 1859). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 428-442.

1. Rec.: Świat katolicki albo atlas geograficzny, historyczny, kościelny przez Hieronima PETRI trzy tomy in folio. (L'orbe cattolico ossia atlante geografico, storico, ecclesiastico opera del Comm. Girolamo PETRI. Roma). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 678-680.

12. Literatura włoska w sprawie papieskiej (1859-1861). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 21: 1861 t. 8 s. 190-206, 615-633; R. 21: 1862 t. 9 s. 272-291, 525-539.

13. Rzut oka na rok 1861 pod względem kościelnym. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 21: 1862 t. 9 s. 5-25.

14. Studia teologiczne w Rzymie. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 21-41.

15. Przekł.: Stosunek teologii do filozofii. (Wykład dogmatyki o. J.B. FRANZELINA TJ w Kolegium Rzymskim). *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 44 s. 691-698.

16. Przekł.: Przeszłość i teraźniejszość teologii. Mowa miana na zgromadzeniu uczonych w Monachium d. 28 września roku zeszłego. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 7 s. 101-108; nr 8 s. 113-115; nr 9 s. 129-132.

17. O podawaniu prawd objawionych u narodów pogańskich. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 16 s. 241-245.

18. Chrześcijańskie historii pojęcie.

J.A. Moehler. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 29 s. 449-454.
19. O stosunku filozofii do religii czyli rozumu do wiary. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 3 s. 33-35; nr 4 s. 49-53; nr 5 s. 65-71; nr 6 s. 81-85; nr 7 s. 97-100.
20. Przekł.: J. BAREILLE: Historia świętego Tomasza z Akwinu. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 9 s. 129-133; nr 10 s. 144-150; nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 177-182.
21. Przekł.: Summa teologii świętego TOMASZA z Akwinu. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 13 s. 193-196; nr 14 s. 209-212.
22. Przekł.: Ch. MONTALEMBERT: Nawrócenie Anglii. (Les Moines d'Occident par... Paris). *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 22 s. 337-341.
23. Przekł.: H. REUSCH: Biblia i natura. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 27 s. 417-420; nr 28 s. 436-440; nr 40 s. 627-631; nr 41 s. 643-646; nr 42 s. 659-663; nr 43 s. 675-678; nr 44 s. 691-695; nr 45 s. 707-710; nr 46 s. 723-727; nr 47 s. 739-750; nr 49 s. 771-775; nr 50 s. 787-792; nr 51 s. 803-810; R. [6]: 1868 nr 1 s. 1-6; nr 2 s. 17-24; nr 5 s. 65-70; nr 6 s. 81-86; nr 8 s. 113-118; nr 10 s. 145-150; nr 11 s. 161-169; nr 13 s. 193-198; nr 16 s. 241-248. — Toż w osob. odb. pt. Biblia i natura. Zestawienie biblijnego opowiadania o pierwotnych dziejach ziemi z rezultatami nauk przyrodniczych. Tłum.... W. 1872 Nakł. tłum. 16° s. 496.
24. Wspomnienie pośmiertne o śp. biskupie kujawsko-kaliskim Michale Marszewskim. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 48 s. 755-764.
25. Balmesowy dowód bytu Boga. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 12 s. 257-261. (Na podstawie dzieła J. BALMESA: Mélanges religuieux philosophiques politiques et littéraires. Paris 1854).
26. Ksiądz Józef Pawlicki. (Wspomnienia pośmiertne). *Prz. Katol.* R. [7]: 1868 nr 1 s. 6-7.
27. Przejście Izraelitów przez Morze Czerwone i czterdziestoletnie ich koczowanie w pustyni. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 4 s. 49-53; nr 5 s. 65-70; nr 6 s. 81-85.
28. Rec.: G. RATZINGER: Dzieje miłosierdzia kościelnego. (Geschichte der kirchlichen Armenpflege von... Freiburg in Br. 1868). *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 7 s. 97-101.
29. Izajasz. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 11 s. 161-165; nr 12 s. 177-182; nr 13 s. 193-197; nr 14 s. 209-213; nr 15 s. 225-229.
30. Sobór baltimorski drugi plenarny. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 48 s. 753-759.
31. O spirytyzmie. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 1 s. 1-7; nr 2 s. 17-23; nr 3 s. 33-37.
32. Papież Liberiusz. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 13 s. 193-203.
33. Ksiądz Karol Surowiecki. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 16 s. 241-247; nr 17 s. 257-259; nr 18 s. 273-277; nr 19 s. 290-296; nr 20 s. 305-310; nr 21 s. 321-328; nr 22 s. 337-343. — Toż w osob. odb. W. 1870 Red. Prz. Katol., Druk. Fr. Czerwiński, Gebethner i Wolff 8° s. 131.
34. Honoriusz papież. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 24 s. 369-374.
35. Ojciec pozytywizmu [August Comte]. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 28 s. 433-438.
36. Kilka słów o medycynie pastoralnej. *Prz. Katol.* R. [8]: 1970 nr 32 s. 502-504.
37. Wiara i rozum. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 41 s. 648-652; nr 47 s. 737-744.
38. Przekł.: A. STÖCKL: Wyrodzenie się mistycyzmu poza Kościołem. (Der Einfluss der reformatorischen Systeme des sechszehnten Jahrhunderts auf die Mistik. *Der Katholik.* Jg. 51: 1871 H. 1 s. 274-300). *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 25 s. 389-393; nr 26 s. 406-410.
39. Chrystianizm i materializm. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 27 s. 417-421.
40. Mieszkania nawodne czy świadczą przeciwko chronologii biblijnej? *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 28 s. 433-438.
41. Człowiek i zwierzę. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 30 s. 465-472; nr 31 s. 481-487; nr 33 s. 513-518; nr 35 s. 545-550.
42. Literaci pogańscy w pierwszych wiekach chrystianizmu. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 38 s. 593-598.
43. Chrystianizm w walce z poganizmem. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 48 s. 753-760.
44. Przekł.: J.A. MOEHLER: Symbolika czyli wykład dogmatyczny niezgodności pomiędzy katolikami i protestantami podług ich publicznych wyznań wiary. Z 7 wyd. niem. tłum. na j. pol. przez... W 1871 8° s. X, 501, IV.
45. Ksiądz Antoni Szostakowski. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 1 s. 1-3.
46. Przekł.: Przeszłe i przyszłe życie. (Nazajutrz po śmierci czyli życie przyszłe podług nauki Le Lendemain (De la mort au la vie future selon la science) przez Ludwika FIGUIER. Paryż 1871). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 6 s. 81-88.
47. Archeologia przedhistoryczna i grób Jozuego. Odkrycie noży kamiennych w Kirbet-Tibneh przez... RICHARDA (z Etudes religieuses et litteraires. Octobre 1871). *Prz. Katol.* R. 10: 1972 nr 20 s. 305-308.
48. Przekł.: K. PERIN: Bogactwo w społeczeństwie chrześcijańskim. (De richesse dans les societés chrétiennes par

Charles PERIN... Ed. 2. T. 1-2. Paris 1868). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 26 s. 401-406; nr 29 s. 449-455; nr 31 s. 481-485; nr 33 s. 512-518; nr 38 s. 593-603; nr 41 s. 641-646; nr 43 s. 673-678; nr 45 s. 706-710; nr 47 s. 737-747; nr 49 s. 769-773; nr 52 s. 817-819; R. 12: 1874 nr 19 s. 289-294; nr 20 s. 307-313; nr 26 s. 401-405; nr 28 s. 433-435; nr 29 s. 449-455; nr 30 s. 465-470; nr 32 s. 497-500; nr 33 s. 513-516; nr 34 s. 529-533; nr 35 s. 545-551; nr 36 s. 561-567; nr 37 s. 577-585; nr 38 s. 593-597; nr 47 s. 737-739; nr 51 s. 801-805; R. 13: 1875 nr 1 s. 6-9; nr 3 s. 33-42. — Toż w osob. odb. W. 1875 8° s. XV, 527.

49. Przekł.: Kto to jest Chrystus. (Tłum. art. z czasop. *Stimmen aus Maria Laach*). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 34 s. 529-536; nr 37 s. 577-581; nr 39 s. 609-614; nr 40 s. 625-631.

50. Błędy w wymawianiu formy sakramentalnej. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 48 s. 762.

51. Red. i wyd.: *Encyklopedia kościelna* podług teologicznej Encyklopedii WETZERA i WELTEGO z licznymi jej dopełnieniami przy współpracownictwie kilkunastu duchownych i świeckich osób przez... T. 1-22. W. 1873-1898.

52. Niefortunne pośredniczenie. (Polem. z art. A. TYSZYŃSKIEGO: Darwinizm i pozytywizm w treści pism naszych; Ruch myśli). *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 11 s. 161-167. — Odpowiedź TYSZYŃSKIEGO: Hipoteza Darwina jest czy nie jest antychrześcijańska. *Gaz. Pol.* R. 1873 nr 82 s. 1-3.

53. Przekł.: Bóg według nowej „filozofii nieświadomego". (Art. z czasop. *Stimmen aus Maria Laach.* Bd. 6: 1874). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 11 s. 161-169; nr 12 s. 182-186.

54. Materializm i jego stare praktyki. (Na podstawie pracy Otto von SCHACHINGA: Der Materialismus in der Erziehung und die Revolution. Kempten 1874). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 18 s. 273-278; nr 19 s. 289-294; nr 20 s. 304-310.

55. Rec.: E. HARTMANN: Rozkład chrystianizmu i religia przyszłości przez... Berlin 1874. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 22 s. 337-340; nr 24 s. 369-372.

56. Przekł.: Ludność chrześcijańska w pierwszych wiekach. (Art. z *Hist. polit. Blätter* 1874). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 25 s. 385-388; nr 26 s. 401-407.

57. Józef de Maistre. (Omówienie dzieł: Considérations sur la France; Essai sur le principe générateur des constitutions politiques, Les soiées des St. Pétersbourg). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 21 s. 321-325; nr 22 s. 337-341; nr 24 s. 369-372; nr 26 s. 401-405; nr 35 s. 545-550; nr 36 s. 561-565; nr 37 s. 577-581; nr 38 s. 593-597; nr 39 s. 609-613; nr 40 s. 625-631; nr 41 s. 645-648; nr 42 s. 661-664; nr 43 s. 678-681; nr 44 s. 693-696; nr 45 s. 708-712; nr 46 s. 725-728; nr 48 s. 756-760; nr 51 s. 801-809.

58. Ludwik Veuillot i jego dzieła. (Louis Veuillot et extraits des ses oeuvres par l'abbe Dourlens 1872). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 8 s. 113-117; nr 9 s. 129-133; nr 10 s. 145-149; nr 11 s. 161-165; nr 12 s. 172-181; nr 13 s. 193-198; nr 16 s. 241-245; nr 17 s. 257-262; nr 18 s. 273-277; nr 19 s. 289-293; nr 20 s. 305-310; nr 21 s. 321-323.

59. Przekł.: Dysputa lipska. (Art. z czasop. mogunckiego *Der Katholik*). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 14 s. 209-214; nr 15 s. 225-230; nr 22 s. 337-341; nr 23 s. 353-358; nr 24 s. 359-372.

60. Rec.: Rozbiór krytyczny dzieła Wilhelma DRAPER'A pt. Historia zatargu religii z nauką. (*Civilta Cattolica* 1877). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 25 s. 385-393; nr 26 s. 401-407; nr 27 s. 417-421; nr 29 s. 453-457; nr 30 s. 470-472; nr 31 s. 484-490; nr 32 s. 500-504; nr 33 s. 516-521; nr 34 s. 533-537; nr 35 s. 547-552; nr 36 s. 563-569; nr 37 s. 582-584.

61. Przekł.: L. VEUILLOT: Jezus Chrystus zapowiadany, żyjący widzialnie w świecie i żyjący w dziejach... Przekł. pol... Zesz. 1-12. W. 1877 M. Orgelbrand, Druk. F.A. Brockhaus Leipzig 4° s. 591.

62. Przekł.: Kościół i cywilizacja. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 7 s. 97-100; nr 8 s. 116-118; nr 10 s. 148-151.

63. Przekł.: Niewolnicy chrześcijańscy. (P. ALLARD: Les esclaves chrétiens depuis les premiers temps de l'Eglise jusqu'a la fin de la domination Romaine en Occident par... Paris 1876). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 32 s. 497-502; nr 33 s. 513-518; nr 34 s. 531-537; nr 35 s. 546-551; nr 36 s. 563-567.

64. Ksiądz Feliks Dupanloup biskup orleański. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 43 s. 673-674.

65. Badanie początku i ostatecznego celu człowieka. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 44 s. 690-691.

66. Świat nowy według Ernesta Rénana. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 45 s. 705-706.

67. Przekł.: J.M. VILLEFRANCHE: Pius IX. Z 8 wyd. franc. przetłum... W. 1878 Druk. Fr. Czerwiński, S. Niemiera 8° s. 344, nlb. 2.

68. Niedowiarstwo i tak zwane „prawo osobistego przekonania". *Prz. Katol.* R. 17: 1878 nr 17 s. 273-276; nr 18 s. 294-298; nr 19 s. 307-314.

69. Cmentarz chrześcijański. *Prz. Katol.*

R. 17: 1879 nr 30 s. 481-484; nr 31 s. 497--502; nr 32 s. 516-520; nr 33 s. 532-535.

70. Przekł.: O źródłach niedowiarstwa. (Art. z czasop. *Stimmen aus Maria Laach*. 1879). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 37 s. 593--596; nr 38 s. 610-618.

71. Katolicka swoboda sądu historycznego. (Odpowiedź panu Wacławowi Holewińskiemu). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 45 s. 729-732; nr 47 s. 761-766; nr 49 s. 797-801; nr 51 s. 833-837.

72. Nauka Kościoła i wnioski Le Play'a. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 11 s. 181-183.

73. Le Play i jedyna prawdziwa metoda nauk społecznych. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 12 s. 197-202.

74. Co mówią dzieje o chrześcijańskim ustroju społecznym? *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 15 s. 249-253; nr 16 s. 265-267.

75. Rec.: Moralność bez Boga. (P. LALOI: Premiére année d'istruction civique; morale générale; vie pratique... par... *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 16 s. 269-270.

76. Nauka nowoczesna i wiara katolicka. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 28 s. 457--461.

77. Papiestwo w dziejach. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 34 s. 553-555; nr 36 s. 585--591.

78. Boleść śmierci bez Boga. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 41 s. 666-668.

79. Żywotność katolicyzmu. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr s. 770-771.

80. Broszura pt. Ostatnie słowo w kwestii rzymskiej. (Le situation du Pape et la dernier mot sur la question romaine. Paris). *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 50 s. 814-815; nr 51 s. 827-829; nr 52 s. 845-846.

81. Chrystianizm i męczeństwo. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 8 s. 113-117; nr 9 s. 129-132.

82. Papiestwo i wiedza. (Role de la Papauté dans la sociéte par l'abbé F. FOURNIER. 1881). *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 9 s. 132-134.

83. Cierpienia i triumfy papieży w Rzymie. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 19 s. 289-290.

84. Sąd Pasteur'a o naukowej wartości pozytywizmu. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr s. 323-326.

85. Prawdy naukowe i prawdy wiary. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 27 s. 423-424.

86. Bóg poza prawem. (Dieu hors la loi par l'evéque d'Auton [A.L. PERRAUD]. Paris 1882). *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 29 s. 449-451; nr 30 s. 470-472.

87. Kościół i wiedza. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 29 s. 449-451; nr 30 s. 470-472.

88. Kolosseum i pierwszy w nim męczennik chrześcijański. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 31 s. 486-487.

89. Moralność chrześcijańska i „moralność niezależna". *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 34 s. 529-531; nr 36 s. 563-565: nr 41 s. 644-646.

90. Historyk katolicki Janssen i jego krytycy. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 48 s. 764-766.

91. Rec.: Kardynał Pitra i jego ostatnia praca hymnologiczna. (Analecta sacra Spicilegio Solesmesi parata ed. Joannes Baptista Card. PITRA... T. 1-8. Parissis 1876-1882). *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 49 s. 777-780.

92. Przekł.: Ksiądz Jan Bosco. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 25 s. 393-397; nr 26 s. 411-415; nr 27 s. 426-429; nr 29 s. 457--459; nr 30 s. 474-477; nr 31 s. 493-496; nr 32 s. 513-517; nr 33 s. 528-530; nr 34 s. 542-545; nr 35 s. 560-562. — Toż w osob. odb. W. 1886.

93. Apologetyka katolicka w Niemczech. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 29 s. 469--471.

94. Rec.: Prawda o „Nocy świętego Bartłomieja" *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 32 s. 517-518.

95. Sprawa Galileusza. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 35 s. 565-569; nr 36 s. 581--584; nr 37 s. 597-602.

96. Ś. Karol Borromeusz. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 49 s. 793-796; nr 50 s. 809--811.

97. Rec.: WEISSA Apologia chrystianizmu. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 3 s. 33--36.

98. Śp. ksiądz Zygmunt Golian. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 10 s. 145-146.

99. Kilka słów Ojców i nauczycieli Kościoła dla tych, którzy szemrzą w przeciwnościach i cierpieniach. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 17 s. 257-261.

100. „Moralność świecka" Spencera. (Data of ethies by Herbert Spencer. Wyd. 3. London 1881). *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 18 s. 273-277; nr 19 s. 289-294.

101. Konwertyci Teodor i Alfons Ratisbonne'owie. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 22 s. 337-340.

102. Przekł.: Ksiądz [Franciszek] Rohrbacher historyk Kościoła. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 30 s. 465-470; nr 31 s. 481--485; nr 32 s. 497-502.

103. Nauka moralności darwinistowskiej. Krytyka etyki Herberta Spencera przez Wiktora Cathreina. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 33 s. 513-515; nr 34 s. 529--534.

104. Rec.: Stosunki religijne w Niemczech w drugiej połowie wieku XVI. JANSSENA Historia ludu niemieckiego od końca wieków średnich. T. 4. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 48 s. 753-757; nr 49 s. 769-774.

105. Kościół i sztuki plastyczne. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 14 s. 209-213.

106. Przekł.: O wykładzie Pisma świętego wobec wniosków nauki ludzkiej przeciw ks. Corluy. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 15 s. 225-228; nr 16 s. 241-243; nr 17 s. 257-259; nr 18 s. 275-278; nr 19 s. 289-292; nr 20 s. 305-308; nr 21 s. 321-323; nr 22 s. 337-339; nr 23 s. 353-357.

107. Rec.: Albert wójt krakowski. Dramat historyczny z wieku XIV. (W odcinkach *Gazety Polskiej*). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 24 s. 369-373; nr 25 s. 385-393.

108. Czy nauka moralności Jezusa Chrystusa zaspokaja potrzeby naszego czasu? (Streszczenie i krytyka rozdziału pod tym samym tyt. z pracy: W.M. GALTERA: Die Religion der Moral... Leipzig 1885). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 26 s. 401-405.

109. Rec.: Klęska w „walce o byt". (Art. M. GUYAN: Les hypothéses sur l'immortalité dans la philosophie de l'evolution. *Rev. des Deux Mondes.* Vol. 77: 1886 s. 176-200). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 49 s. 769-771.

110. Śp. ksiądz Walerian Kalinka. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 51 s. 801-802.

111. Rec.: Papieże i anatomia. (F. LUSSAN: La circolazione de sangue ed i Papi. Memoria letta alla R. Accademia di Scienze, Lettere ed Arti in Padova). *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 12 s. 177-197; nr 14 s. 213-215.

112. Małżeństwo chrześcijańskie i małżeństwo nowoczesne. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 19 s. 289-292; nr 20 s. 310-313.

113. Śp. ksiądz Zenon Chodyński. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 21 s. 321-322.

114. Kardynał Franzelin. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 22 s. 322-329.

115. Śp. ksiądz Ignacy Ostrowski. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 34 s. 529-531.

116. Najnowsza doktryna o objawieniu. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 39 s. 609-612, nr 40 s. 625-627, nr 41 s. 643-646, nr 42 s. 660-663, nr 43 s. 676-679.

117. Nowa literatura w kwestii rzymskiej. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 3 s. 33-35.

118. Dziedziczność psychologiczna i wolność moralna. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 6 s. 81-86; nr 7 s. 97-102; nr 8 s. 113-117.

119. Śp. kardynał Włodzimierz hr. Czacki. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 12 s. 177-179.

120. Przekł.: „Moralność niezależna". (E. ZELLER: O pojęciu i uzasadnieniu praw moralnych. Lipsk 1884). *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 48-53; nr 5 s. 65-69.

121. Śp. arcybiskup metropolita mohilowski Aleksander Kazimierz Gintowt-Dziewałtowski. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 36 s. 561-562.

122. Doellinger. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 6 s. 89.

123. Chrystianizm modernizowany. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 11 s. 161-165; nr 12 s. 177-181; nr 15 s. 225-232; nr 16 s. 241-244; nr 17 s. 259-261; nr 18 s. 276-279; nr 22 s. 338-340; nr 23 s. 354-358.

124. Dr Döllinger jako teolog. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 14 s. 214-216.

125. Liberalizm a Leon XIII. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 22 s. 337-338.

126. Niezależność Stolicy świętej. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 23 s. 353-354.

127. Rec.: Kościół wobec kwestii robotniczej. (Die Arbeiterfrage und das Christenthum przez ks. W. Emm. barona KETTELERA biskupa moguncklego). *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 37 s. 583-584.

128. Rec.: Synody diecezji włocławskiej i pomorskiej. (Statuta synodalia dioecesis Vladislaviensis et Pomeraniae. Collegit Zeno CHODYŃSKI... Varsaviae 1890). *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 50 s. 785-788.

129. Koniec świata. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 8 s. 113-115; nr 9 s. 129-135; nr 11 s. 161-165; nr 12 s. 177-180; nr 17 s. 257-261.

130. Słowo wstępne do przekładu ks. H. KOSSOWSKIEGO: DUILHE de SAINT-PROJEKT: Apologia naukowa wiary chrześcijańskiej. Przekł. z 3-go wyd. franc., poprzedzony słowem wstępnym... W. 1894 Gebethner i Wolff, Druk. S. Orgelbrand 8° s. XVIII, 435.

131. Ireland [Jan arcybp]. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 11 s. 161-165; nr 12 s. 177-181.

132. 815 artykułów w redagowanej przez siebie *Encyklopedii kościelnej* w t. 1-26, częściowo oryginalnych, częściowo przerobionych z *Kirchenlexikon* WELTEGO i WETZERA.

II.

1. Rec.: M. MAŁOPOLSKI: Kazania parafialne, świąteczne zebrane przez... W. 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1860 t. 6 s. 197-201.

2. Rec.: Rozmyślania dla osób duchownych we wszystkie dni roku. Przekł. z franc. przez ks. Jana BENISŁAWSKIEGO. W. 1859-1860. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1860 t. 6 s. 201.

3. O wychowaniu chrześcijańskim. (Z konferencji księdza FELIXA). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 20: 1861 t. 7 s. 616-642; T. 8 s. 17-54.

4. Rec.: A. GRATRY: Pokój. Rozmyślania historyczne i religijne. (La paix, meditations historiques et religieuses. Pa-

ryż 1861). *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 21: 1862 t. 9 s. 187-204.

5. Nędznicy, romans Wiktora HUGO. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 21: 1862 t. 9 s. 656-667; R. 22: 1862 t. 10 s. 181-193.

6. Przekł.: Mowa miana w Rzymie przez ks. DUPANLOUP biskupa orleańskiego w dniu 3 czerwca 1862 roku. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 54-85.

7. O postępie umysłu ludzkiego przez chrystianizm. Konferencje o. Felixa w 1862 roku. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 254-278, 370-394, 534-557.

8. Wstrzemięźliwość w Diecezji Płockiej. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 429-442.

9. Z początkiem 1863 roku w miejsce dotychczasowego *Pamiętnika Religijno-Moralnego* zacznie wychodzić tygodniowo *Przegląd Katolicki. Pam. Rel.-Mor.* Ser. nowa. R. 22: 1862 t. 10 s. 716-718.

10. [Informacje o założonym nowym tygodniku]. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 1 s. 1-2.

11. Rzut oka na stan Kościoła z końcem 1862 roku. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 1 s. 2-6.

12. Rada powiatu augustowskiego w sprawie wychowania ludowego. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 2 s. 17-18.

13. Odrodzenie z wiary. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 3 s. 33-39.

14. Rec.: A. SCHWEGLER: Historia filozofii w zarysie napisana przez... Przeł. na j. pol. i pomn. dodatkiem o filozofii w Polsce przez F. K. W. 1863. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 11 s. 161-164.

15. Przekł.: Tajemnica stworzenia i mądrości świata. Konferencja ojca FELIXA miana w paryskim kościele N. Panny w drugą niedzielę ubiegłego postu wielkiego. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 14 s. 209-214; nr 15 s. 225-229.

16. Tajemnica grzechu pierworodnego i nauka o człowieku. Konferencja piąta ojca FELIXA powiedziana w paryskim kościele Notre Dame w wielkim poście bieżącego roku. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 17 s. 260-265; nr 18 s. 278-282.

17. Tajemnica wcielenia, ognisko światła. Konferencja ojca FELIXA. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 20 s. 305-310; nr 21 s. 321-325.

18. Przekł.: Nowa krytyka w stosunku do nauki i chrześcijanizmu. Konferencja pierwsza o. FELIXA ze zgromadzenia Jezusowego miana 14 lutego r. b. w kościele paryskim Notre Dame. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 10 s. 145-152; nr 11 s. 161-166.

19. Przekł.: Królestwo Jezusa Chrystusa i antychrześcijańska krytyka. Konferencja druga o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 12 s. 177-183; nr 13 s. 193-198.

20. Przekł.: Jezus Chrystus reformator i krytyka antychrześcijańska. Konferencja trzecia o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 14 s. 209-213; nr 15 s. 230-238.

21. Przekł.: Cuda i nowa krytyka. Konferencja czwarta o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 16 s. 245-249; nr 18 s. 273-282.

22. Przekł.: Cuda Jezusa Chrystusa i krytyka antychrześcijańska. Konferencja piąta o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 20 s. 310-314; nr 21 s. 324-331.

23. Przekł.: Chrystus taki jakiego głosi nowa krytyka wobec historii i postępu. Konferencja szósta o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 23 s. 356-362; nr 24 s. 374-380.

24. Rec.: i polem.: F. K[RUPIŃSKI] Przyszłość filozofii przez... *Bibl. Warsz.* R. 4: 1864 t. 1 s. 197-239. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 32 s. 497-502; nr 33 s. 513-518; nr 34 s. 529-534; nr 35 s. 545-549; nr 36 s. 561-565.

25. Fałszywi prorocy. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 39 s. 609-613; nr 40 s. 625-627; nr 41 s. 641-644.

26. Przekł.: Praca jako prawo życia i wychowania. Przez o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 46 s. 725-731; nr 47 s. 741-744; nr 48 s. 755-760.

27. Uroczystość Zjawienia Pańskiego czyli święto Trzech Króli. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 1 s. 1-3.

28. Przekł.: Tegoroczne postne konferencje o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 16 s. 241-247; nr 17 s. 257-263; nr 18 s. 273-279; nr 19 s. 289-293; nr 20 s. 305-310; nr 21 s. 321-327; nr 22 s. 337-343.

29. Przekł.: Ekonomia antychrześcijańska w stosunku do człowieka. Konferencje o. FELIXA miane w kościele katedralnym Notre Dame w Paryżu w ciągu postu bieżącego. Konferencja pierwsza... *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 10 s. 150-155; nr 11 s. 165-169.

30. Przekł.: Ekonomia antychrześcijańska w stosunku do rodziny. Konferencja druga ojca FELIXA. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 12 s. 182-186; nr 13 s. 196-201.

31. Przekł. Ekonomia antychrześcijańska w stosunku do rodziny. Konferencja trzecia ojca FELIXA. *Prz. Katol.* R. [4], 1866 nr 14 s. 213-218; Ekonomia antychrześcijańska i pauperyzm. Konferencja trzecia ojca FELIXA, nr 15 s. 229-233.

32. Przekł.: Chrześcijańska praca i ekonomia. Konferencja piąta o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 20 s. 308-313; nr 21 s. 325-330.

33. Przekł.: Chrześcijańskie wyrzeczenie się i ekonomia współczesna. Szósta konferencja o. FELIXA. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 24 s. 374-378; nr 25 s. 389-394.

34. Przesilenie wiary. (Z dzieł o. GRATRY). *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 29 s. 456-460; nr 30 s. 472-476; nr 31 s. 490-492; nr 32 s. 506-509.

35. [Korespondencja z dn. 2 VII 1866 r. z Czardynia]. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 32 s. 509-510.

36. Pozytywizm. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 25 s. 385-391.

37. Rec.: H.T. BUCKL: Historia cywilizacji w Anglii. Podług drugiego wyd. oryg. ang. przeł. Władysław ZAWADZKI. T. 1-3. Lw. 1864-1867. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 1 s. 1-6; nr 2 s. 17-21; nr 3 s. 33-39.

38. Rec.: *Biblioteka Warszawska.* (Rok 1868 kwiecień — rok 1869 kwiecień, zeszytów 12). *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 19 s. 289-295; nr 20 s. 305-311.

39. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 21 s. 335-336; nr 30 s. 479; nr 32 s. 511-512.

40. Kwestia rozwodowa w powieści. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 28 s. 433-437.

41. Słowa niebaczne. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 29 s. 449-452.

42. Cud Jozuego. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 50 s. 785-789.

43. Dla bezimiennego patrona ojca Jacka słów kilka. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 8 s. 120.

44. Katolicyzm w Anglii. (Z Moguckiego *Katolika*). *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 34 s. 533-536.

45. O dzwonach stalowych. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 43 s. 676.

46. Jan Donoso Cortes. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 45 s. 705-710; nr 46 s. 724-728; nr 49 s. 769-773; nr 50 s. 785-789; nr 52 s. 817-820; R. [9]: 1871 nr 1 s. 1-7; nr s. 49-55; nr 5 s. 65-69; nr 12 s. 177-183; nr 13 s. 193-196; nr 14 s. 209-213; nr 15 s. 225-228; nr 16 s. 241-245; nr 17 s. 256-261; nr 18 s. 273-278; nr 19 s. 289-295; nr 20 s. 305-310.

47. Rec.: A. TYSZYŃSKI: Pierwsze zasady krytyki powszechnej napisał... T. 1-2. W. 1870. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 3 s. 33-42; Polem: TYSZYŃSKI A.: Do Redakcji *Przeglądu Katolickiego. Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 8 s. 113-115.

48. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 20 s. 319-320.

49. Wiadomości Gazety Polskiej z dziejów życia kościelnego. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 32 s. 497-501.

50. Materializm wobec nauki. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 39 s. 609-614; nr 40 s. 625-633; nr 41 s. 641-650; nr 42 s. 657-666; nr 43 s. 673-682; nr 45 s. 705-717.

51. Czy dobrze radzi *Kurier Warszawski* w sprawie podrzutków i moralności publicznej. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 50 s. 785-787.

52. Nowe obelgi na pana Libelta. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 51 s. 801-803.

53. Jeszcze próbka krytyki dziennikarskiej. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 5 s. 65-69.

54. Pytanie dla *Wędrowca. Prz. Katol.* R. 10: 1972 nr 10 s. 153.

55. Odpowiedź *Wędrowca* na nasze pytanie. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 15 s. 232-233.

56. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 17 s. 271-272; nr 32 s. 510-511; nr 44 s. 703.

57. Ksiądz i książka. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 27 s. 417-420.

58. Rec.: W. SZYSZŁO: Przegląd dziejów przyrody. Studia filozoficzne przez... T. 1-2. W. 1872. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 35 s. 545-551; nr 36 s. 561-570. — Odpowiedź autora Przeglądu dziejów przyrody na naszą recenzję. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 3 s. 33-39.

59. Przekł.: Z życia pewnego filozofa niedowiarka. (Art. z czasop. *Katolika* Moguckiego). *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 51 s. 806-811.

60. Rok przeszły. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 1 s. 1-7.

61. Korespondencja *Przeglądu Katolickiego.* Z dekanatu ostrowskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 6 s. 91-92; nr 7 s. 106-108.

61a. Filozofia pierwiastka nieświadomego Edwarda Hartmanna. (Na podstawie art. T. PESCHA: Der Materialismus und die „Philosophie des Unbewussten". *Stimmen aus Maria Laach.* Bd. 5: 1873 s. 229-240; 336-349). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 7 s. 97-104: nr 8 s. 113-119.

62. *Kronika Rodzinna*, jej cztery pierwsze numery z r. b. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 10 s. 145-148.

63. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 10 s. 158-159; nr 11 s. 175.

64. Śp. ks. Franciszek Płoszyński. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 25 s. 395.

65. Rec.: Homo versus Darwin, czyli o pochodzenie człowieka. Z ang. przeł. Bonifacjusz NEMO. W. 1874. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 37 s. 577-579.

66. Nota bene dla naszych materialistów. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 13 s. 193-194.

67. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 49 s. 783-784; R. 13: 1875 nr 18 s. 287-288; R. 14: 1876 nr 22 s. 351.

68. Palenie ciał ludzkich. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 50 s. 785-787.

69. Przekł.: Nieco ze statystyki. (*Historisch-Polit. Blätter.* 1873; B. WERNEKE: Die Statistik freiwilliger Handlungen und die menschliche Willensfreiheit. Frankfurt am. M. 1868). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 1 s. 1-6; nr 2 s. 17-25; nr 23 s. 353-356.

70. Położenie katolików w Szwajcarii. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 20 s. 310-313; nr 21 s. 321-323.

71. Przekł.: Ks. LEOBOCQ: O towarzystwach tajnych w Chinach przez... (Art. z *Etudes Religieuse* 1875). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 52 s. 817-822; R. 14: 1876 nr 1 s. 1-6; nr 15 s. 228-232; nr 16 s. 244--249.

72. Rec.: Kilka uwag o powieściopisarstwie z powodu nowej powieści Aurelia czyli Żydzi z Porta Capena napisanej przez QINTORI'A, tłum. przez Wł. BARTKIEWICZA. T. 1-2. W. 1876. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 3 s. 33-36.

73. Dawid Fryderyk Straus. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 8 s. 113-116; nr 9 s. 129--133; nr 10 s. 145-153; nr 11 s. 165-168; nr 12 s. 179-181.

74. Bathybius — szlam pierwotny. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 47 s. 737-739.

75. Przekł.: Doktryna materializmu. (Z HETTINGERA). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 44 s. 689-692; nr 45 s. 707-710; nr 46 s. 721-724; nr 47 s. 737-740; nr 48 s. 753-756; nr 49 s. 769-772; nr 50 s. 785--787.

76. Bibliografia. (Omówienie książek). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 36 s. 575.

77. Czy są ludzie, którzy nie wierzą. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 39 s. 609-610.

78. Od Redakcji. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 46 s. 721.

79. Przekł.: O. FELIX: Socjalizm wobec społeczeństwa. (Le socialisme devant la societé). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 7 s. 109-113; nr 8 s. 125-129.

80. Rec.: M. BOBRZYŃSKI: Dzieje Polski w zarysie przez... W. 1879. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 20 s. 321-327.

81. Rozmyślania noworoczne. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 1 s. 1-4.

82. Lekarstwo na socjalizm. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 2 s. 17-20; nr 3 s. 33-35; nr 4 s. 49-53.

83. Rec.: Broszurka Pawła POPIELA o socjalizmie. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 21 s. 337-340; nr 22 s. 353-359.

84. Materializm. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 24 s. 385-390; nr 25 s. 401-407.

85. Zachowawcy i burzyciele. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 1 s. 1-3.

86. Encyklika Ojca św. pochwalająca stowarzyszenia, założone celem szerzenia wiary i zachęcająca do ich wspierania. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 2 s. 21-23.

87. Postęp. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 2 s. 24-26; nr 3 s. 41-45.

88. Kultura. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 6 s. 97-101; nr 7 s. 114-119.

89. Ostanie dzieła Alliésa. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 18 s. 297-301.

90. Pesymizm. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 19 s. 313-316; nr 20 s. 329-332.

91. Rzym w ostatnich dziesięciu latach. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 19 s. 322-324.

92. Ostani wytwór filozofii niemieckiej. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 25 s. 409-411.

93. Przekł. (Mowy BELCOSTELA wypowiedziane dn. 20 V 1881 na zebraniu katolików w Paryżu). *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 26 s. 431-432.

94. Przesąd nowożytny. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 39 s. 633-636.

95. Zmysły ateizmu. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 17 s. 257-261; nr 18 s. 275-279.

96. Papieże i Żydzi. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 22 s. 337-339.

97. Prasa periodyczna i jej wpływ na społeczeństwo. (SECHEEBEN: Die Presse und ihr Einfluss auf die moderne Oeffentlichkeit 1881; WUTTKE: Die deutschen Zeitschriften und die Entstehung der oeffentlichen Meinung. 2 Aufl. 1875). *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 26 s. 401-403; nr 27 s. 419-422; nr 28 s. 434-438; nr 29 s. 451-454.

98. Kościół i czasy obecne. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 47 s. 742-744.

99. Chwała św. Franciszka z Asyżu w jego instytucjach. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 52 s. 827-828.

100. Rec.: K. DUNIN: Indywidualizm w życiu społecznym. W: *Ognisko.* Książka zbiorowa... dla uczczenia... T.T. Jeża. W. 1882 s. 65-84. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 12 s. 186-188.

101. Rec.: Ognisko. Książka zbiorowa... dla uczczenia... T.T. Jeża. W. 1882. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 12 s. 188-190; nr 13 s. 201-204; nr 14 s. 217-220.

102. Ksiądz Bosco w Paryżu — według głosów prasy. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 24 s. 379-380.

103. Miłosierdzie i filantropia. *Prz. Katol.* R. 21 1883 nr 34 s. 541-542.

104. Do naszych Czytelników z powodu zapowiedzi dalszej służby naszej na rok przyszły. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 46 s. 733-735.

105. Rec.: W. M. DĘBICKI: Nieśmiertelność człowieka jako postulat filozoficzny przyrodoznawstwa. Studium. W. 1883 *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 47 s. 749--751; nr 48 s. 766-770.

106. Zdanie [Emila] Dubois-Reymond'a o granicach wiedzy przyrodniczej. *Prz.*

Katol. R. 22: 1884 nr 2 s. 17-22; nr 3 s. 33-36; nr 4 s. 53-56; nr 5 s. 73-76.

107. Rec.: Historia powszechna Rankego. (L. RANKE: Weltgeschichte. Bd. 1--4. 1881-1884). *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 23 s. 373-376.

108. Rec.: „Księga natury" LORINSER'A. (Das Buch der Natur. Entwurf einer kosmopoligoschen Theodicee. Regensburg 1882). *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 30 s. 495-498; nr 31 s. 501-504.

109. Antoni Edward Odyniec. Wspomnienie pośmiertne. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 5 s. 65-67

110. Stanowisko Szekspira wobec Kościoła. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 9 s. 129--131; nr 10 s. 146-151.

111. Życie chrześcijańskie. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 20 s. 305-307.

112. Filozofia religii Maksa [Fryderyka] Müllera. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 33 s. 513-516; nr 35 s. 545-547; nr 37 s. 577--580; nr 38 s. 593-597.

113. Rec.: Najświeższy płód literacki ateizmu. (Die conventionellen Lügen der Culturmenschheit von Max NORDAU. Wyd. 12. Leipzig 1886). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 44 s. 689-692.

114. Niepokoje świata a pokój chrześcijański. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 1 s. 1-3.

115. Teoria wolnej woli. (Według art. z czasop. *La Controverse et la Contemporain*). *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 1 s. 3-6; Pod zm. tyt. Pojęcia i zasady ogólne teorii wolnej woli. Nr 2 s. 17-19; nr 3 s. 35-38.

116. Dlaczego w naszych czasach zmienia się cena pracy człowieka? *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 3 s. 33-35; nr 4 s. 52--56.

117. Z jakich źródeł płynie niewiara nowoczesna? *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 22 s. 337-339; nr 23 s. 253-255; nr 24 s. 369-371.

118. Śp. ksiądz Ignacy Ostrowski. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 34 s. 529-531.

119. Kościół i społeczeństwo. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 34 s. 531-534; nr 35 s. 545-549.

120. Przekł.: O wychowaniu młodzieży żeńskiej. Mowa dra HEMMERA na posiedzeniu Walnego Zjazdu Katolickiego w Trewirze. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 38 s. 593-595; nr 39 s. 613-616.

121. Kilka uwag o antysemityzmie. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 44 s. 689-691; nr 45 s. 705-709.

122. Rec.: Wyznanie liberalnego myśliciela. (Letzte Gänge von Johannes SCHERR. Stuttgart 1887). *Prz. Katol.* R. 25: 1887 s. 758-760.

123. Jubileusz kapłański Ojca św. [Leona XIII]. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 1 s. 1-2.

124. Wiara chrześcijańska albo zezwierzęcenie materialistowskie. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 15 s. 225-226.

125. Filozoficzno-religijne wyznanie profesora Józefa Szujskiego. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 35 s. 545-548.

126. „Ignoramus et ignorabimus". *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 46 s. 721-726; nr 47 s. 737-742.

127. Humanitarność — nowoczesne pogaństwo. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 49 s. 769-772; nr 50 s. 785-789; nr 52 s. 821--824.

128. Przekł.: Wyznanie liberała o moralności niezależnej". (Fragm. art. Emila de LAVELEYE'A z czasop. *The Contemporary Reviev*). *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 24 s. 362-364.

129. Antropologia i darwinizm. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 35 s. 552-554.

130. Posłuszeństwo duchowieństwa względem swego biskupa. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 41 s. 641-643.

131. Czy Jan Ostroróg jest autorem pisma o naprawie Rzeczypospolitej? *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 46 s. 721-726; R. 28: 1890 nr 37 s. 577-580; nr 38 s. 593-598.

132. Przemówienie pasterskie... przy ingresie do katedry płockiej. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 27 s. 417-419.

133. Kwiaty przy pogrzebach. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 2 s. 17-22.

134. Adres do Ojca św. przesłany przez... *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 17 s. 261.

135. Leon hrabia Tołstoj i jego doktryna. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 10 s. 145--148; nr 11 s. 164-171; nr 12 s. 177-181; nr 13 s. 196-200; nr 18 s. 274-280; nr 19 s. 289-297.

136. Przegląd spraw kościelnych. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 23 s. 353-356; nr 24 s. 371-375; nr 25 s. 385-389; nr 26 s. 411-413; nr 27 s. 422-424; nr 28 s. 435-438; nr 29 s. 450-452; nr 30 s. 466-470; nr 31 s. 486-489; nr 32 s. 500-504; nr 33 s. 515-519; nr 34 s. 535-536; nr 35 s. 550--552; nr 36 s. 566-568; nr 38 s. 598-601; nr 39 s. 614-616; nr 40 s. 633-634.

III.

KUMOR B.: Nowodworski Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 368-370, tamże literatura. — Ponadto: F[ILOCHOWSKI] R.: Nowi biskupi [m. in. M. Nowodworski]. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 20 s. 305--306; Ks. A.M.: Wizyta pasterska... biskupa płockiego [M. Nowodworskiego] w dek. ciechanowskim. Tamże, nr 48 s. 760--762; nr 49 s. 779-781; nr 50 s. 794-796; nr 51 s. 810-812; A.M.: Wizyta kanonicz-

na... biskupa Nowodworskiego... w dekanacie sierpeckim. Tamże. R. 29: 1891 nr 38 s. 602-603; nr 39 s. 621-623; M.N.: Wizyta kanoniczna... biskupa Nowodworskiego... w dekanacie pułtuskim. Tamże, nr 44 s. 698-699; nr 46 s. 730-731; A.M. Wizyta kanoniczna odbyta przez... biskupa Michała Nowodworskiego... Tamże, nr 38 s. 602-604; nr 39 s. 618-619; A. M.: Wizyta pasterska... Michała Nowodworskiego biskupa płockiego w dekanacie rypińskim... odbyta. Tamże. R. 33: 1895 nr 43 s. 647-648; nr 44 s. 664-666; nr 45 s. 712-714; nr 46 s. 731-733; nr 48 s. 760--761; nr 50 s. 779-780; Ks. A.: Wizyta pasterska... Michała Nowodworskiego... w dekanacie płońskim... odbyta. Tamże. R. 34: 1896 nr 25 s. 391-393; Ks. Michał Nowodworski. *Ateneum.* T. 3: 1896 s. 189-190; Śp. ks. Michał Nowodworski biskup Diecezji Płockiej. *Bies. Liter.* T. 41: 1896 nr 25 s. 390; Śp. ks. biskup Nowodworski. *Rola.* R. 14: 1896 nr 25 s. 408; Ks. Z.: Ostatnia droga ks. biskupa Michała Nowodworskiego. Tamże, nr 26 s. 407-408; Ks. Biskup Michał Nowodworski. *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 1896 nr 24 s. 236-237; G[ODLEWSKI] S.: Śp. ksiądz Michał Nowodworski biskup płocki. *Kron. Rodz.* R. [23]: 1896 s. 385-387; Śp. ksiądz Michał Nowodworski. *Niwa.* R. 25: 1896 nr 25 s. 389-390; Zgon i pogrzeb śp. biskupa Michała Nowodworskiego... Tamże, nr 26 s. 409-411; Śp. Michał Nodworski. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 136 s. 3; F[ILOCHOWSKI] R.: Śp. biskup Michał Nowodworski. Szkic biograficzny. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 38 s. 593-594; nr 39 s. 614-616; nr 40 s. 630-631; nr 41 s. 645-646; Nowodworski Michał. W: *Strzecha Rodzinna. Kalendarz dla ognisk rodzinnych na r. 1897* s. 64-68; ZAREMBA A.: Biskup Michał Nowodworski pasterz Diecezji Płockiej (1831-1896). *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 13 s. 193-196; nr 14 s. 212--214; nr 15 s. 230-232; nr 16 s. 242-244; nr 17 s. 261-262; nr 18 s. 276-277; TENŻE: Biskup Michał Nowodworski redaktor Encyklopedii kościelnej. W: *Enc. kośc.* T. 22. W. 1898 s. IX-XLIV.

Ryszard Żmuda

Nowopolczyk (Novicampianus, Nowopolski) Wojciech (ok. 1504-1559), profesor Akademi Krakowskiej, biblista, teolog-polemista.

Urodził się w Nowopolu (dziś Koniecpol) jako syn chłopa Mikołaja. W 1532 r. zapisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej, na którym w 1539 r. uzyskał stopień magistra. Po studiach zaraz począł wykładać, najpierw jako docent na Wydziale Artium, pełniąc równocześnie w latach 1539-1540 obowiązki nauczyciela w szkole św. Jana — od 1443 r. jako kolega mniejszy. Wykładał gramatykę grecką i objaśniał utwory autorów klasycznych oraz Erazma. Znał też j. hebrajski. Od 1551 r. zwrócił się ku studiom teologicznym, nie dochodząc wszakże do doktoratu w tym zakresie, niedługo przed śmiercią uzyskał bakalaureat. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. Posiadał probostwo w Jangrocie, kanonię u św. Anny w Krakowie i pod koniec życia (1558) kapelanię w rezydencji hetmana J. Tarnowskiego.

W 1552 r. król Zygmunt August powierzył Nowopolczykowi stanowisko nauczyciela swego siostrzeńca Jana Zygmunta Zapolyi, który wraz z matką Izabelą Jagiellonką bawił wtedy w Polsce. W tym jeszcze roku wyjechał z Zapolyą do Siemiogrodu, gdzie w 1556 i 1557 r. wygłosił mowy w sejmie siedmiogrodzkim w Koloszwarze w obronie religii katolickiej, które ogłosił drukiem pt. „Oratio... de corruptissimis... moribus" i „Apologia pro catholica fide". W 1557 r. wrócił do Krakowa i podjął wykłady na Wydziale Teologicznym. W 1558 r. został kapelanem na dworze hetmana Jana Tarnowskiego. Zmarł już 9 I 1959 r.

Dzięki wydawanym wielokrotnie swym pracom w Antwerpii, Kolonii i Lyonie był Nowopolczyk szeroko znany za granicą. W „Scopus biblicus" zastosował nowoczesną metodę biblijną. U współczesnych cieszył się dużym uznaniem jako drugi obok S. Sokołowskiego najwybitniejszy teolog uniwersytecki.

I.

1. Scopus biblicus Veteris et Novi Testamenti... Cracoviae 1553 Lazarus Andreae 8° k. nlb. 12 s. 208, k. nlb. 6. — Toż. Antverpiae 1555 apud Joannem Bellerum 12° k. nlb. 23 s. 593, k. nlb. 3. — Toż. Antverpiae 1559 apud Joannem Bellerum 12° k. nlb. 12, s. 403, k. 12. — Toż. Antverpiae 1562 apud Joannem Bellerum 12° k. 12, s. 500, k. 12. — Toż. Antverpiae 1566 apud Joannem Bellerum 12° k. nlb. 12, s. 499, k. nlb. 14. — Toż. Antverpiae 1572 apud Joannem Bellerum 12° k. nlb. 12, s. 500, k. nlb. 13. — Toż. Lugduni 1572 apud Alexandrum de Marsiliis 12° k. 4, s. 382, k. 12.

2. Assertio quorundam, quae inter caeteras non paucas affirmant, charitatem non esse maiorem seu praestantiorem fide in hac vita. Cracoviae 1555 apud Haeredes Marci Scharffenberger 8°. k. nlb. 23.

3. Oratio in Comitiis Colosuarini de corruptissimis eius saeculi moribus et variis turbulentisque in religione christiana doctrinis. Cracoviae 1557 apud Haeredes Marci Scharffenbergerów 8° k. nlb. 52. — Toż. pod zm. tyt.: De corruptissimis saeculi huius moribus variisque atque turbulentis in religione christiana doctrinis... oratio. Coloniae 1561 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 140. — Toż. Lugduni 1572 apud Alexandrum de Marsiliis 12° s. 91 k. 1. Razem ze Scopus biblicus.

4. Apologia... pro catholica fide et doctrina de veritate Corporis Christi Jesu in Eucharistia de caeterisque sacramentis. Cracoviae 1559 Lazarus Andreae 4° s. 271 k. 8, k. 5.

5. Commentarius in Evangelium Johannis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2304.

6. De potestate gemina, qua regitur mundus. Mowa, dziś nieznana.

II.

1. De accentibus et recta pronuntiatione opusculum. Cracoviae 1548 apud Viduam Floriani 8° k. 28. — Toż. Cracoviae 1551 ex Officina Hyeronimi Scharffenbergii 8° k. nlb. 24. — Toż. Cracoviae 1566 Stanislaus Scharffenberg 8° k. A-F_4. — Toż. Cracoviae 1567 per Stanislaum Scharffenbergium 8° k. 26.

2. Fabricatio hominis, e Cicerone libro secundo De natura deorum descripta... His accessit Dissertatio... utrum cor an jecur in formatione foetus consistat prius. Item Oratio de laude Physices. Cracoviae 1551 per Lazarum Andreae 8° k. nlb. 79. — Toż w przekł. na j. pol. pt Budowa ciała ludzkiego opisana przez Cycerona w drugiej księdze „O istocie bogów" z „Objaśnieniami" Wojciecha Nowopolskiego. Przeł. S. SZPILCZYŃSKI. W: Wojciech Nowopolski autor „Fabricatio hominis" (1551) pierwszego podręcznika anatomii w Polsce. Wr. 1977 s. 53-107. — Tamże przekł. pol.: Rozprawa Wojciecha Nowopolskiego czy w rozwoju płodu wcześniej powstaje serce czy wątroba? s. 108-116. — Tamże Mowa pochwalna na cześć wiedzy przyrodniczej, s. 117-123. — Przekł. pol. Oratio de laude Physices M. CYTOWSKIEJ pt. Mowa pochwalna na cześć fizyki. Wyd. L. SZCZUCKI w: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 146-153.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 24-25, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Nowopolczyk Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 377-379, tamże literatura. — Ponadto: SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 146.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Nowowiejski (Nowowieyski) Felicjan (ok. 1689-1760), dominikanin, historyk swego zakonu.

Urodzony w Poznaniu w rodzinie, być może h. Jastrzębiec, wstąpił do zakonu dominikanów w rodzinnym mieście i w klasztorze poznańskim złożył śluby zakonne w 1707 r. Studiował w Bolonii, gdzie też 30 V 1713 r. uzyskał stopień lektora, a po powrocie do Polski nostryfikował go w Studium warszawskim. Był wykładowcą filozofii w Poznaniu (1717-1719), teologii w Krakowie (1720-1723) i w Warszawie (1726-1730). W 1723 r. zdobył stopień bakałarza, a w 1732 r. doktora teologii. Pełnił urząd przeora w Kościanie (1723-1726), w Sieradzu (1731--1736), w Poznaniu (1737-1740) i w Warszawie (1742-1745). Dominikanki klasztoru św. Katarzyny w Poznaniu wytoczyły mu sprawę u generała zakonu o mieszanie się do ich rządów. Nowowiejski opracował dzieje zakonu dominikańskiego w Polsce wprawdzie całościowo, ale mało krytycznie i bez powoływania się na źródła. Zmarł w 1760 r.

I.

1. Limpidissimae Aquinatis undae diffusa[e] seu Conclusiones theologicae D. Thomae Aquinati [a]... propinatae. Cracoviae 1722 Typis Jacobi Matyaszkiewicz S.R.M. typographi 2°.

2. Sacramentum Mare Sanctum de quo... effluxit Magdalena... gemmis theologicis adornatum ac... Mariae Magdalenae... Ordinis Praedicatorum Patronae oblatum anno... 1722 die 14 Aprilis. Cracoviae [1722] Typis Jacobi Matyaszkiewicz S.R.M. typographi 2° ark. 2. (Na końcu): Defendentur publice in Studio Generali Conventus Cracoviensis Ordinis Praedicatorum. Obiectis satisfaciet V.P. Fr. Reginaldus Popiołek studens formalis sub assistentia R.P. Fr. Feliciani Nowowieyski...

3. Phoenix decoris et ornamenti Provinciae Poloniae S. Ordinis Praedicatorum D. Hiacinthus Odrovonsius redivivus in magnanimis viris, sanctitate vitae, scientia et eruditione... vestigiis eius inhaerentibus... praesentatus. Nunc... D. Theodoro... Kozmiński palatinidae Calissiensi... oblatus Anno Domini 1752. Posnaniae [1752] Typis Academicis 4° k. 8, s. 288, k. 6. Od s. 286: Provincia Poloniae cum suis conventibus metrice circumscribitur.

4. Przekł.: Życie doczesne pięciu... kapłanów Zakonu Kaznodziejskiego. To jest Piotra Męczennika Sans... Franciszka Serrano..., Joachima Roys, Jana Alkober i Franciszka Dyaz missjonarzów chineńskich, na ogłoszenie... wiary s... destynowanych w życie nieśmiertelne... odmienione w Roku Pańskim 1747 i... 1748, o których śmierci... relacje w Rzymie po włosku drukowane Roku Pańskiego 1752... na polski język przetłumaczone... w Roku Pańskim 1753. W Poznaniu [1753] w Druk. Akademickiej 4° k. 2, s. 243. Tyt. oryginału: Relazione del martirio... (anonim). Roma 1752.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska... Kraków 1743 s. 370; CHODYKIEWICZ C.: De rebus gestis... Berdyczoviae 1780 s. 318; RYCHTER I.: Na popis publiczny uczniów Szkoły Wydziałowej ks. D. Dzieszkowski zaprasza. W. 1828 s. 39-40; ALBERTRANDY J.: Dzieje Królestwa Polskiego. Lw. 1845; KRASZEWSKI J.I.: Uczeni i pisarze zakonu kaznodziejskiego w Polsce. W: *Okruszyny*. T. 1. W. 1856 s. 13; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 213; Nowowiejski Felicjan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 19 s. 588-589; ESTREICHER. T. 23 s. 204-205; SZOŁDRSKI W.: Kościół dominikański i kaplica Pana Jezusa w Kościanie. Włocławek 1927 s. 104; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 507. — Arch. Gen. Dominikanów w Rzymie, sygn. IV, 201, p. 58, 78, 99 oraz IV, 217 p. 3, 77, 95, 98, 128, 169; Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: Acta capit. Prov. Poloniae OP 1719-1762; Liber consil. Prov. Poloniae OP ab anno 1674 (tu z lat 1717-1720); Liber Studii Generalis Crac. ab anno 1519, s. 182, 338-339, 342; Liber Studii Generalis Varsav. ab anno 1700, s. 139, 182; Księga Bractwa Krzyża Św. w Lublinie pod r. 1742; Arch. Diec. we Włocławku: Liber consil. conventus Siradiensis ab anno 1698, s. 408-421. — Przy opracowaniu korzystano z biografii Nowowiejskiego: Słownik Biograficzny OO. Dominikanów w Polsce. T. 2 lit. H-Ż, s. 247-248 w Arch. Prow. Dominikanów w Krak. i z informacji Brunona Mazura OP.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Nuceryn (Nucerin, Nucerinus, Orzeszek, Orzeszko) Sebastian (1565-1635), kanonik kilku kapituł, tłumacz.

Urodził się w 1565 r. w drobnomieszczańskiej rodzinie w Skalbmierzu. Właściwie nazywał się Orzeszek i dopiero pod koniec XVI w. zaczął latynizować swe nazwisko — Nucerinus. W 1581 r. immartykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1686 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. Wstąpił do stanu duchownego. Na koszt Konstancji z Myszkowskich Bużeńskiej wyjechał na dalsze studia za granicę, przebywał m. in. w Rzymie. Przed 1601 r. uzyskał doktorat teologii. W 1603 r. został prefektem w Seminarium Duchownym w Krakowie. W 1607 r. był już kanonikiem kolegiaty skalbmierskiej, a w 1617 r. otrzymał kanonię w kolegiacie sandomierskiej. W 1618 r. udał się powtórnie do Rzymu, po drodze wpisał się do metryki nacji polskiej Uniwersytetu w Padwie. W latach 1611-1635 pełnił obowiązki kaznodziei w katedrze wawelskiej. Przyczynił się do sprowadzenia karmelitanek

bosych do Polski, wygłosił też kazanie podczas uroczystości instalacji karmelitów bosych w Wiśniczu w 1630 r.

Nuceryn brał czynny udział w organizacji życia kościelnego. Wraz z J. Foxem opracował „Rytuał" kościelny. Słowem i piórem propagował kult św. Teresy z Avila. Dokonane przezeń tłumaczenie na j. polski jej pism stało się podstawą do dalszych wydań jej pism w Polsce. Uchodził za znakomitego mówcę. Prowadził świątobliwe życie, cieszył się ogólną sympatią. Opiekował się studentami. Bronił interesów Akademii w jej sporze z jezuitami. Zmarł 23 IX 1635 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Michała karmelitów bosych. Śmierć jego upamiętnili utworami panegirycznymi J. Cynerski (Modesti Phaleuci), J. Dębiński (Tristes Phaleuci) i J. Witeliusz (Lucerna splendens).

I.

1. Przekł.: Franciszek de RIBERA: Żywot S. Teresy zakonu karmelitów... z włoskiego na polskie przełożony i skrócony... W Krakowie 1608 u Wdowy Jakuba Sibeneychera 4° k. 4, s. 188. — Toż. W Poznaniu 1638 w Druk. Wojciecha Regulusa 4° k. nlb. 3, s. 189.

2. Przekł.: O fundacjach zakonu i klasztorów karmelitów i karmelitanek bosych S. Teresy... napisane... z włoskiego na polskie przełożone... W Krakowie 1623 w Druk. Macieja Andrzejowczyka 4° k. nlb. 3, s. 324, k. 1.

3. Przekł.: Droga doskonałości przez Świętą Teresę... napisana... z włoskiego na polskie przełożona. W Krakowie 1625 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 3, s. 203. — Toż. W Krakowie 1625 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° s. nlb. 10, s. 404. — Toż. W Berdyczowie 1764 w Druk. Karm. Fortecy NMP. 4° k. nlb. 4, s. 287.

4. Przekł.: Zamek wewnętrzny, albo gmachy dusze ludzkiej, Świętej Teresy od Pana Jezusa... przetłumaczone z włoskiego na polskie... W Krakowie 1633 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 8, s. 203.

5. Przekł.: Księgi duchowne Świętej Matki Teresy od Pana Jezusa... z włoskiego na polskie częścią przez... częścią przez ojców tegoż zakonu przełożone, na dwa tomy rozdzielone. W Krakowie 1664 w Druk. Balcera Śmieszkowica 2° k. nlb. 14, s. 429. — Toż... wtóry tom... w Krakowie 1665 w Druk. Balcera Śmieszkowica 2° k. 1, s. 514, k. nlb. 2.

II.

1. Oratio in coeptione lectionum in Domo ordinandorum Cracoviae... habita. Cracoviae 1603 in Oficina Andreae Petricovii 4° k. 6.

2. Appelatio ad... Urbanum VIII in causa iuris legendi inter Almam Jagellonicam Universitatem ac religiosos presbyteros Societatis Jesu Cracoviae... B. m. r. 2° ark. 4. — Toż. Cracoviae 1630 Typis Mathiae Andreoviensis 2°.

3. Rituale sacramentorum ac aliorum Ecclesiae ceremoniarum ex decreto Synodi Provinciae Petricoviensis. Cracoviae 1631 in Officina Andreae Petricovii 4° s. 511. Wraz z J. FOXEM.

4. Monitum sacerdotale in Synodo Dioecesana Cracoviensi 1634... congregatio... datum. Cracoviae 1643 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

5. Przekł.: Listy Seraficznej Matki S. Teresy od Pana Jezusa... teraz świeżo z hiszpańskiego i z włoskiego na polskie przełożone. W Krakowie 1665 w Druk. Balcera Śmieszkowica. Przekł. przy współpracy Wojciecha NUCERYNA [Ireneusza od Zwiastowania NMP].

6. Listy: Do bpa M. Szyszkowskiego z 1621. Rkps Bibl. Jag., sygn. 59 EE II 7 2° k. 360-361. — Odpowiedź na list bpa M. Szyszkowskiego w sprawie Akademii Krakowskiej. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 201 k. 259-261.

III.

BARYCZ H.: Nucerinus Sebastian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 405-407, tamże literatura. — Ponadto: MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 323-325; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 344; DŁUGOSZ J.: Biblioteka klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu (1630-1649). *Arch. Bibl. Muz.* T. 13: 1966 s. 100-101; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 339-340; SÓJKA J.: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. W. 1976 s. 77; GIL C.: Karmelici bosi w Polsce 1605-1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 194-195. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 58.

Bp Edward Ozorowski

Obermeier Fulgenty od św. Michała (1733-1783), pijar, dogmatyk.

Urodził się w 1733 r. w Wieluniu w Wielkopolsce. Do zakonu pijarów wstąpił w 1752 r. Po odbyciu nowicjatu w Podolińcu (1752-1754) przeszedł studia humanistyczne w Rzeszowie (1754-1755), filozoficzne w Międzyrzeczu Koreckim (1755-1757), a teologiczne w Warszawie (1760-1762). Uczył w warszawskim Collegium Nobilium syntaksy (1757-1760) i retoryki (1765-1767), a filozofii w Rzeszowie (1767-1769) i w Warszawie (1769-1772), gdzie był następnie prefektem szkoły (1772-1775). W latach 1775-1778 kierował szkołami pijarskimi w Łomży, uczył znowu filozofii w Chełmie (1779-1781) i retoryki w Szczuczynie (1781-1783). Zmarł w Szczuczynie w 1783 r.

I.

1. Orationes tres. 1: De conjugendis cum nobilitate litteris; 2: De laudibus D. Thomae Aquinatis, angelici Ecclesiae doctoris; 3: De theologia profano sive saeculari necessaria. Varsaviae 1759 4°.

II.

1. Orationes. Varsaviae 1762 Typ. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 46.

2. Wyd.: Traktaty między mocarstwami europejskimi od roku 1648 zaszłe, podług lat porządku. T. 1-2. Warszawa 1773 Druk. Schol. Piarum 8° t. 1 s. 341; T. 2 s. 326.

III.

BIELSKI Sz.: Vita et scripta quorundam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum in Provincia Polona... Varsaviae 1812 s. 134; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Obermeier Fulgenty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.) T. 19 s. 641; Obermeier Fulgenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 108.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Oborski Mikołaj h. Roch II (ok. 1655-1716), dominikanin, autor konkluzji teologicznych.

Był synem Mikołaja i bratankiem Wojciecha Oborskiego. Wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie i tam złożył śluby 11 XI 1673 r. Studia filozoficzne i teologiczne odbywał w Bolonii (od 1676 r.), a następnie w Rzymie, skąd jako lektor powrócił do klasztoru krakowskiego. W zakonnym Studium Generalnym Krakowskim wykładał filozofię (1679-1681), a potem teologię (1682-1684, 1689-1691) oraz piastował urząd regensa w latach 1693-1696. W tym czasie zdobył stopień bakałarza (1689) i doktora teologii (1692).

Oborski był czynny także w administracji jako przeor w Klimontowie (od 16 III 1689), w Krakowie (od 4 VIII 1690), w Toruniu (od 10 III 1695), w Piotrkowie (13 VIII 1699), w Opawie od 30 VI 1705) i powtórnie w Krakowie (17 IX 1706). Na kapitule dzikowskiej został wybrany na urząd prowincjała 10 IX 1701 r. W tym charakterze czynił starania o odzyskanie z rąk protestantów dawnych klasztorów dominikańskich w Elblągu, Legnicy, Brzegu, Lewinie. Przyczynił się do pomnożenia zasobu biblioteki klasztornej w Krakowie. W wyniku jego starań dominikanie po 20 latach przerwy odzyskali przywilej głoszenia kazań w katedrze krakowskiej. Oborski zmarł w 1716 r.

I.

1. Conclusiones theologicae de legibus. Ex D. Thoma. (Na końcu): Disputabuntur publice in Conventu Sanctissimae Trinitatis Fratrum Praedicatorum die tredecima Aprilis anno... 1690. Obiectis satisfaciet... P. Fr. Norbertus Ziemkiewicz, studens formalis, sub assistentia... P. Fr. Nicolai Oborski. [Cracoviae] 1690 2° k. 4.

2. Conclusiones theologicae de legibus. Respondente Joanne Gawłowicz. (Dedyk.): Disp. Fr. Joan. Gawłowicz studens sub assistentia Nic. Oborski.

3. Acclamatio terrae coelorumque Splendori... Divinissimo Hyacyntho... in Conventu Cracoviensi S. Trinit. (Conclusiones disputat Fr. Ambr. Kozielski, assistente Nicolao Oborski Anno Domini 1694 mense Augusto die...). Cracoviae 1694 ex Officina Francisci Cezarii 2° k. 9.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska... Kraków 1743 s. 24-25, 339- 356, 359; NOWOWIEJSKI F.: Phoenix... Posnaniae 1752 s. 94; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 1 s. 375; T. 2 s. 213; TENŻE: Klasztor i kościół dominikanów w Krakowie. P. 1888 s. 41; ESTREICHER. T. 23 s. 223-224; KUKLIŃSKI W.: Miasto prywatne Klimontów i jego dziedzice (dod. do Kron. Sandom.). Sandomierz 1911 s. X-XIII; COULLON R., PAPILLON A.: Scriptores Ordinis Praedicatorum. Romae 1934 s. 239, 240; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 499-500. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: ' Catalogus fratrum profitentium Conventus Cracoviensis ab anno 1509 s. 75; Liber consiliorum Conventus Cracoviensis ab anno 1616 k. 395-397; Liber consiliorum Provinciae Poloniae ab anno 1674 s. 183-512; Liber Studii Generalis Conventus Cracoviensis ab anno 1519, s. 83, 132, 181; Liber consiliorum conventus Dzikoviensis ab anno 1679, s. 65 i nn.; BARĄCZ S.: Catalogus Patrum et Fratrum OP... mortuorum. Pr. 35, s. 501; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Słownik biograficzny OO. Dominikanów w Polsce. T. 2, lit. H-Ż, s. 249 (stanowił podstawę do biogramu i bibliografii); Arch. Gen. Dominikanów w Rzymie, Reg. litterarum, sygn. IV, 140, p. 142 oraz XIII, 459 B.; Informacje Brunona Mazura OP.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Oborski Mikołaj Stanisław h. Roch (1576-1646), jezuita, hagiograf. Urodził się na Mazowszu w 1576 r., był synem Prokopa, podczaszego czerskiego i Małgorzaty. Uczęszczał do gimnazjum jezuickiego w Pułtusku, a następnie studiował w Ołomuńcu na Morawach. Trzyletni kurs filozofii ukończył w Kolegium Rzymskim. W okresie rzymskim szerzył kult Stanisława Kostki i przyczynił się do jego beatyfikacji. Do zakonu jezuitów wstąpił 3 X 1602 r. Nowicjat odbył w Rzymie i ukończył w Krakowie. Teologię studiował w kolegium poznańskim (1606-1609) i tam w czerwcu 1609 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był rektorem domu nowicjatu w Krakowie (1614-1616), Lublinie (1616-1619), w Gdańsku (1624-1627). W 1627 r. został prekursorem procesów apostolskich, będących przygotowaniem do kanonizacji bł. Stanisława Kostki. Zajął się zgromadzeniem materiałów, zeznań świadków i wysłał je w 1631 r. do Rzymu. W latach 1635-1638 był rektorem kolegium lwowskiego. W 1639 r. przybył do domu profesorów św. Barbary i tu zmarł 12 X 1646 r.

I.

1. Relacja albo krótkie opisanie cudów niektórych i dobrodziejstw przedniejszych bł. Stanisława Kostki Soc. Jesu... Z procesów w archidiecezji gnieźnieńskiej i lwowskiej, także biskupstw niektórych w Koronie tej, z rozkazania Stolicy Apostolskiej dla kanonizacji jego czynionych. W Krakowie 1630 Druk. Andrz. Piotrk. 4° k. nlb. 3, s. 76.

2. Oprac.: Acta processus beatificationis et canonisationis B. Stanislai Kostka in Polonia. Rkps ATJ Kr., sygn. 275. — Processus Calisiensis 1628. Rkps Arch. Postulacji Gen. Tow. Jez. w Rzymie, sygn. B 116. — Processus Premisliensis, 1629, Rkps tamże, sygn. B 122.

II.

1. Wypis z procesu kanonizacji S. Sta-

nisława Kostki, o śmierci i życiu Wojciecha Kosseka. Życie i śmierć przedziwna Wojciecha Kosseka rodem Polaka, studenta szkół kollegium jarosławskiego u S. Jana Soc. Jesu... na wzór i przykład uczącym się wiernie wypisana... Przemyśl 1769 Druk. Koll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 10. — Toż w tłum. łac.: Apographum ex processu canonisationis Sancti Stanislai Kostka. De vita et morte Adalberti Kossek... Praemisliae 1769 Typ. SRM Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 10.

III.

NATOŃSKI B.: Oborski Mikołaj Stanisław Roch. W: *Pol. słow. biogr.* T. 23 s. 437-439, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Obrębski Andrzej h. Cholewa (ok. 1564-1639), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się na Mazowszu ok. 1564 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 V 1585 r. w Braniewie. Studiował w Akademii Wileńskiej filozofię (3 lata) i teologię (1593-1597). Wykładał teologię dogmatyczną, polemiczną i moralną lat 13 w Pułtusku (1600-1612). W latach 1614-1624 był kaznodzieją i spowiednikiem w Łomży, następnie superiorem rezydencji w Płocku (1624-1626). W 1626 r. powrócił do Łomży, gdzie też zmarł 31 V 1639 r.

I.

1. Tractatus de iustificatione... de oratione de indulgentiis. In Collegio Pultoviensi SJ, 1601. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 593.

III.

ARSJ., Pol. 7 — 8 (katalogi trzyletnie z lat 1587-1606); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1599); Lit. 6-7 (katalogi trzyletnie i roczne z lat 1604-1638); Lit. 38 f. 350 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Oczko Franciszek (ok. poł. XIV-pocz. XV w.), dominikanin, autor Sermones i Postylli.

Pochodził z polskiej rodziny mieszczańskiej ze Śląska. Wstąpił do zakonu dominikanów najprawdopodobniej w klasztorze w Brzegu. Po ukończeniu szkół międzyklasztornych na Śląsku, odbył studia lektorskie chyba w Pradze w zakonnym studium generalnym. Ok. 1370 r. jako lektor był magistrem studentów, następnie kursorem czyli wykładowcą Pisma św. i Sentencji w klasztorze krakowskim i wreszcie przełożonym szkoły międzyklasztornej we Wrocławiu. W 1378 r. kapituła generalna zakonu skierowała Oczkę z wykładami do Cambridge dla zyskania stopnia magistra teologii. Obowiązujące przed magisteriatem wykłady ukończył jednak w Pradze w 1392 r. Stopień magistra teologii nadano mu uchwałą kapituły generalnej zapewne w 1394 r. jako pierwszemu dominikaninowi w prowincji polskiej.

Przebywając w klasztorze św. Klemensa w Pradze, przejął się żywym tam ruchem reformy zakonu. Na początku 1393 r. został wikariuszem generała dla prowincji polskiej, zagrożonej rozłamem. W tymże roku wybrano go prowincjałem i za jego rządów (1393-1396) zakonnicy polskiego pochodzenia zdobyli przewagę w prowincji i związali jej losy z potrzebami państwa polskiego, przy czym Kraków stał się znowu siedzibą prowincjalską. W krakowskim klasztorze zorganizował Oczko studium generalne, działając od 1394 r. i był jego, przez kilka lat, pierwszym regensem. Ostatnie jego lata i rok zgonu nie są bliżej znane.

Do naszych czasów dochowały się jedynie nieliczne kazania Oczki przeznaczone dla zakonnych współbraci.

I.

1. Sermones ad clerum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 451, f. 52-54, 58v-59, 59-62, 64-66v, 69-75, 75v--79v, 84-86.
2. Postilla super XII prophetas. Rkps obecnie zaginiony.
3. Sermones ad clerum. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV F 6, f. 68-113. Autorstwo niepewne.

III.

ŚWIERK A.: Fragmenty pietnastowiecznego katalogu biblioteki wrocławskiej dominikanów. *Sobótka*. R. 21: 1966 nr 4 s. 553-554; KAEPPELI T.: Scriptores Ordinis Praedicatorum Medii Aevi. Vol. 1. Romae 1970 s. 391; KIELAR P.: Mgr Franciszek Oczko dominikanin. *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* Nr 16: 1966/67 s. 329-335; KOROLEC J.: Wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w średniowieczu. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Polsce*. T. 8 (19): 1974 s. 143-144; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 326-330, 345, 348, 351, 354-374, 460-461. — Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica. T. 4, s. 447.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Odelgiewicz Zygmunt Kajetan (1820-1899), kanonik hon. kapituły lwowskiej, autor pracy o Niepokal. Poczęciu NMP.

Urodził się w 1820 r. Studia teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym we Lwowie; święcenia kapłańskie otrzymał w 1853 r. Pracował jako wikariusz początkowo w Przemyślanach, a od 1852 r. przy parafii archikatedralnej we Lwowie. Przed 1874 r. został proboszczem parafii św. Mikołaja we Lwowie i na tym stanowisku rozwinął bardzo szeroką działalność społeczną; zorganizował Związek Czeladników i Towarzystwo św. Józefa z Arymatei we Lwowie. Przed 1874 r. otrzymał order ces. Franciszka Józefa I. W 1884 r. został wicedziekanem dekanatu Lwów-miasto, a w 1893 r. kanonikiem hon. kapituły metropolitalnej we Lwowie. Zmarł w 1899 r.

I.

1. O Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Panny Marii. Lw. 1858 8° s. 91.

II.

1. Braterstwo nierówne czyli jaki zasiew taki zbiór. Obraz obyczajowy z życia czeladników rzemieślniczych w trzech aktach. Lw. 1861 Druk. Instytutu Stauropig. 8° s. 56.

III.

MINASOWICZ F.: Głos czci i wdzięczności do Przewielebnego J. M. X... po ukończeniu kazań jubileuszowych d. 29 czerwca 1858. Lw. 1858; SIEROCIŃSKI S.B.: Powinszowanie w dniu imienin... Lw. 1858; TENŻE: Powinszowanie w dniu imienin... Lw. 1861; Śp. ks. Zygmunt Odelgiewicz. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 46 s. 371-372. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1843-1899.

Ks. Bolesław Kumor

Odrzywolski Ignacy h. Nałęcz (?) (1721-1789), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 25 V 1721 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 20 IX 1738 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1738-1740), filozofię studiował w Ostrogu (1740-1743), studia matematyczne odbył we Lwowie (1745-1747), a teologiczne w Krakowie (1747-1751), gdzie 5 VII 1750 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Przemyślu (1754-1758), Sandomierzu (1758-1760) i w Jarosławiu (1762-1767) oraz prawa kanonicznego i Pisma św. we Lwowie (1760-1762), teologii moralnej w Jarosławiu (1767--1768), a w końcu teologii scholastycznej i polemicznej w Przemyślu (1770-1773). Po kasacie zakonu był proboszczem w Maminie k. Opatowa, gdzie zmarł w 1789 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Leopoliensi SJ, 1761-1762. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 18.
2. Tractatus theologicus de virtutibus theologicis... In Collegio Premisliensi SJ, 1770-1771. Rkps ATJ Kr., sygn. 184.

II.

1. Scientia philosophica scholastica methodo exposita... In scholis Jaroslaviensibus SJ, 1761-1763. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2823.

III.

WIŚNIEWSKI J.: Dekanat opatowski. Radom 1907 s. 259, 263; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 331-334, 512. — ARSJ., Pol. 27-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1739-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ohilewicz (Ohilevyč) Pachomiusz (XVII w.), bazylianin, liturgista. Nieznane są daty jego urodzin i śmierci. Jako bazylianin studiował w latach 1644-1652 w Kolegium Greckim w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat teologii. Po powrocie do kraju, otrzymał na kapitule bazyliańskiej w Żyrowicach w 1661 r. urząd wikariusza generalnego protoarchimandryty bpa Jakuba Suszy. W latach 1662-1664 przebywał w Rzymie w sprawach Kościoła unickiego na Rusi. Kapituły zakonne w Supraślu i Brześciu wybierały Ohilewicza wikariuszem generalnym bazylianów u boku unickiego metropolity kijowskiego Gabriela Kolendy. W latach 1675-1679 był Ohilewicz protoarchimandrytą bazylianów jako pierwszy ze zwykłych mnichów na tym stanowisku.

I.

1. Ecphonemata liturgii greckiej... ze mszy S. Bazylego i S. Jana Chryzostoma wyjęte... tudzież harmonia albo krótkie pogodzenie różnic w obrzędach między mszą s. rzymską a liturgią grecką z objaśnieniem obrzędów i dołożeniem sposobu nabożnego a pożytecznego słuchania... W Wilnie 1671 w Druk. Monastyra S. Trojce OO. Bazylianów 4° k. nlb. 91. — Toż. W Krakowie 1685 w Druk. Aleksandra Schedla 4° k. nlb. 24. — Toż. [Poczajów] 1708 w Druk. Poczajowskiej 1708 12°.

III.

KOJALOVIČ M.: Litovskaja cerkovnaja unia. T. 1-2. Peterburg 1859-1861; STEBELSKI I.: Dwa wielkie światła na horyzoncie połockim... powstające, czyli żywoty śś... Eufrozyny i Parascewii... T. 2. Lw. 1867 s. 246; Ohilewicz Pachomiusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29-30 s. 246; WOJNAR M.: De capitulis basilianorum. Romae 1954 s. 14-16; TENŻE: De Protoarchimandryta Basilianorum. Romae 1958 s. 264-266. — Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 246, 296, 298, 300, 301, 304, 306, 308, 314, 317, 323, 335, 341; T. 2. Romae 1954 s. 55, 56, 57, 83, 85, 90; Litterae S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 244, 245, 249; Congregationes particulares Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 86, 94; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 2. Romae 1956 s. 200, 217, 240, 250, 252, 258, 322; T. 3. Romae 1958 s. 6, 57, 59, 60, 61, 66, 74, 80, 91, 108, 109, 110, 111, 119, 120, 124, 128; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1963 s. 86; *MUH*. T. 3. Romae 1966 s. 88, 91, 92, 97, 110, 111, 122-125, 130-132, 136-138, 140-145, 151, 153, 154, 156, 158, 160, 162-165, 169, 171, 175, 178, 204-209, 218, 220, 221, 224, 227, 231, 252, 260, 297; T. 4. Romae 1967 s. 88, 114, 115, 119, 125, 134, 135, 157, 169; T. 11. Romae 1974 s. 471, 473, 474; S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 3. Romae 1967 s. 143-145, 171, 222, 223; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1973 s. 177-183, 194, 198, 200, 202, 224, 226, 228, 233, 236, 238, 240, 243-245, 250, 269, 272, 274, 295; T. 3. Romae 1974 s. 22, 23, 26, 30, 48, 262.

Bp Edward Ozorowski

Okolski (de Camenecia, z Kamieńca) Szymon h. Rawicz (†1653), dominikanin, autor prac historyczno-kościelnych, komentator dzieł Alberta Wielkiego.

Pochodził prawdopodobnie z Kamieńca Podolskiego. Ok. 1609 r. wstąpił do zakonu dominikanów we Lwowie i tam rozpoczął naukę filozofii i teologii. Na dalsze studia wyjechał w 1616 r. do Bolonii, gdzie zdobył stopień lektora. W 1629 r. występował już jako bakałarz, a w 1641 r. jako doktor teologii. Ok. 1619 r. dostał się do niewoli tatarskiej. Po odzyskaniu wolności wykładał z przerwami filozofię i teologię w studium dominikańskim we Lwowie, sprawując tam nadto w latach 1641-1643 urząd jego regensa. W 1632 r. pełnił obowiązki kaznodziei generalnego w Szarawce, a w latach 1637-1639 towarzyszył Mikołajowi Potockiemu w jego wyprawie przeciw kozakom. Potem był jeszcze przejściowo przeorem w Tyśmienicy (1646) i Jezupolu (1648). Szczyt kariery zakonnej osiągnął w 1648 r., kiedy to na kapitule we Lwowie został wybrany prowincjałem prowincji ruskiej.

Okolski napisał kilka dzieł z zakresu historii kościelnej. Ułożył także herbarz (Orbis Polonus), niestety bez większej wartości. Z wszystkich herbarzy dzieło Okolskiego było najbardziej znane za granicą ze względu na język łaciński, w którym zostało napisane. W „Praeco Divini Verbi" zawarł wszechstronny komentarz do kazań Alberta Wielkiego. Zmarł 10 VI we Lwowie.

I

1. Chioviensium et Czernichoviensium episcoporum sanctae et catholicae Ecclesiae Romanae ordo et numerus descriptus... Leopoli 1646 in Officina Michaelis Sloska 2° ark. 9. — Toż poszerzone. Wyd. Christian Gottlieb FRIESIUS pt. De episcopatu Kioviensi cuius sedes olim fuit Kioviae nunc vero Żytomiriae in Ukraina eiusque Praesulibus brevis commentatio. Varsaviae 1763 2° s. 4, 103, 55. — Toż w przekł. na j. pol. ks. W. SERWATOWSKIEGO pt. Biskupów kijowskich i czernichowskich świętego rzym.-kat. Kościoła porządek i liczba. Kr. 1853 Druk. „Czas" 8° s. IX, s. nlb. 2, 11-74. Tekst w 2 kolumnach, łaciński i polski.

2. Russia florida rosis et liliis, hoc est sanguine, praedicatione, religione et vita, antea FF. Ordinis Praedicatorum peregrinatione inchoata, nunc conventuum in Russia stabilitate fundata. Leopoli 1646 apud Sebastianum Nowogorski 4° k. 4, s. 172. — Toż. Lipsiae 1759 4° ark. 1, s. 458.

3. Góra święta Najświętszej Panny Różańca S. w Łuckim Biskupstwie na Wołyniu za miastem Podkamieniem... wsławiona... światu podana. W Krakowie 1648 w Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 54. Historia kościoła NMP w Podkamieniu.

4. Praeco divini verbi B. Albertus Magnus episcopus Ratisbonensis... diversis nunc S. Scripturae expositionibus, historiis ecclesiasticis et saecularibus... ampliatus. Pars prima de Dominicis. Cracoviae 1649 apud Lucam Kupisz 4° s. 810, k. 10.

II.

1. Diariusz transakciej wojennej między wojskiem koronnym i zaporożskim w r. 1637... przez... Mikołaja z Potoka Potockiego wojewodę bracławskiego szczęśliwie zaczętej... W Zamościu 1638 w Druk. Akademickiej drukował Jędrzej Jastrzębski 4° k. nlb. 44. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Bibl. Pol. Ser. 4 z. 1. Kr. 1859. — Toż we fragm. wyd. B. BARANOWSKI w: Powstanie chłopskie na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej. W. 1952 s. 103-104.

2. Pojedynek męża walecznego katolickiego z nieużytą śmiercią na theatrum żałosne przy ostatniej posłudze pogrzebowej... Adama Kalinowskiego bracławskiego... starosty wprowadzony. Cracoviae 1638 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 19.

3. Konstytucja diariusza wojennego, czułością... hetmanów koronnych, ochotą cnego rycerstwa polskiego nad zawziętymi w uporze, krzywoprzysięgłymi i swawolnymi kozakami w r. 1638 odprawiona. W Krakowie 1639 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 55. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI w: Bibl. Pol. Ser. 4 z. 2. Kr. 1859. O przekł na j. ros. zob. E. MALISZEWSKI: Bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących. W. 1928 s. 43.

4. Orbis Polonus... in quo antiqua Sarmatarum gentilitia pervetustae nobilitatis Polonae insignia vetera et nova indigenatus et arma specificantur et relucent, nunc primum, ut latinitati consecratus, ita claritate et veritate perspicuus. Cracoviae 1641 in Officina Typogr.

Francisci Caesari 2° k. nlb. 6, s. 557, k. nlb. 10; Tomus II. Cracoviae b. r. in Officina Typogr. Francisci Caesari 2° k. 4, s. 656, k. nlb. 8; Tomus III. Cracoviae b. r. In Officina Typogr. Francisci Caesari 2° k. nlb. 4, s. 360, k. 6.

5. Fundament przeciw fundamentowi... na obsequiach... księżny na Birżach i Dubinkach najwyższej podkomorzynej... Januszowej Radziwiłłowej... wystawiony i żałobą nakryty. W Lwowie 1643 w Druk. Colleg. S. J. u Sebastiana Nowogorskiego 4° k. nlb. 23.

6. Chorągiew triumpfalna... na pogrzebie zacnie urodzonego Mikołaja z Czertwic Centnera... ogłoszona. W Lwowie 1644 w Druk. Coll. S. J. u Sebastiana Nowogórskiego 4° k. nlb. 14.

7. Przekł.: Niebo ziemskie aniołów w ciele palmą i lilią ozdobiona w panieńskim i zakonnym sercu przez pobożność, czystość i posłuszeństwo święte wszczepione polskim językiem z łacińskiego i włoskiego... przetłumaczone. W Lwowie 1644 u Sebastiana Nowogorskiego 4° s. 117.

8. Pogłos chrześcijańskiego życia, na pogrzebie... Zachariasza z Domaszowic Domaszowskiego pisarza grodzkiego latyczowskiego... Bogu oświadczony. W Krakowie 1645 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 12.

9. Żołnierz duchowny w cnotach postępku śpiegując do nieba wchodzi. W Krakowie 1649 w Druk. Łukasza Kupisza 24°. Dzieło ascetyczne.

10. Laurea dierum. Rkps zaginiony.

11. Descripto B. V. Mariae Luceoriensis. Rkps zaginiony.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 30-31, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 473; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 250, 273, 283; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2. W. 1975 s. 522, 526, 527; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 438.

Bp Edward Ozorowski

Olechowski Józef (1735-1806), biskup sufragan krakowski, historyk Kościoła.

Urodził się przed 28 IV 1735 r. w Lubartowie (data chrztu) w rodzinie mieszczańskiej Pawła Oleszko i Marianny Kwiatkowskiej. Studia teologiczne odbył u misjonarzy w Lublinie; święcenia kapłańskie przyjął 22 III 1760 r. W roku następnym uzyskał doktorat obojga praw na Uniw. Krakowskim (19 X 1763). Jeszcze w 1759 r. zaczął pracować jako sekretarz w konsystorzu biskupim w Krakowie. W 1760 r. otrzymał kustodię w Olkuszu (do 1763), w 1761 — probostwo w Zborówku (do 1763), a w 1763 r. został regensem kancelarii konsystorskiej w Krakowie i kanonikiem hon. kieleckim. W 1763 r. otrzymał probostwo w Sławkowie (do 1765), w 1764 — kanonię fundi Pierzchnicka w Kielcach, w 1765 r. — przejściowo probostwo w Obrazowie i wszedł do kapituły krakowskiej (kanonia fundi Posądzka) oraz został surogatem sądu biskupiego w Krakowie.

W latach 1767-1773 w czasie deportacji biskupa I. K. Sołtyka do Rosji, Olechowski był oficjałem i wikariuszem generalnym Diecezji Krakowskiej. W 1768 r. został koadiutorem, a w 1778 r. kustoszem kapituły sandomierskiej i proboszczem w Tarłowie (do 1770). Wreszcie w 1775 r. został archidiakonem krakowskim i na tym stanowisku odegrał poważną rolę w zarządzie diecezji i w usunięciu od rządów diecezją chorego bpa J. K. Sołtyka (1782). Po przejęciu rządów w Krakowie przez bpa M. J. Poniatowskiego ks. J. Olechowski został oficjałem i wikariuszem generalnym (namiestnikiem) Diecezji Krakowskiej (1783-1791) i proboszczem w Stopnicy. Dnia 3 IV 1786 r. pap. Pius VI na prośbę Poniatowskiego zamianował go biskupem tyt. werynopolitańskim i sufraganem krakowskim; konsekrację biskupią otrzymał 16 VII 1786 r.

Po nieudanych zabiegach o biskupstwo krakowskie po śmierci Sołty-

ka († 1788) został Olechowski w okresie rządów biskupich w Krakowie F. P. Turskiego (1790-1800) nieco odsunięty od rządów kościelnych w diecezji, a zajął się ratowaniem zagrożonych konfiskatą przez zaborców dóbr kapitulnych. W 1791 r. poczynił poważne fundacje na rzecz stradomskiego Seminarium Duchownego (86.000 złp) i na szpitale krakowskie (14.000 złp). Po śmierci bpa Turskiego rządził diecezją jako wikariusz kapitulny (1800-1805). Po ponownych i bezowocnych zabiegach u rządu austriackiego o biskupstwo krakowskie został znów „locum tenens" bpa A. Gawrońskiego (1806). Zmarł 18 I 1806 r. w Krakowie.

I.

1. Documenta do spraw dziesięcinnych w Polszcze... Kraków 1779 4° k. nlb. 17.
2. Dokumenta do sporów dziesięcinnych z niektórymi wiadomościami i uwagami do nich potrzebnymi dla wygody J. OO. J. WW. Deputatów trybunałów koronnych... krótko zebrane... Kalisz... 1779 Druk. J.K.M. Rzeczypospolitej 16° k. nlb. 40. — Toż w tłum. na j. łac. Cracoviae 1798. Druk. Uniwersytecka 8° k. 4, s. 94. — Toż. Wyd. J. POLANOWSKI. Lw. 1781 Druk. Bractwa Świętej Trójcy 8° s. 66. — Toż. Wyd. X. J. POLANOWSKI. Lublin 1788 Druk. J.K.M. XX. Trynitarzów 8° s. 64.
3. O początku dziesięcin w Polsce, jaką duchownym władzę nad niemi przyznać, jak rozdzielać z jakich pól. Lwów 1784.
4. Wiadomość o Siewierzu i dowody tak na stronę tego Księstwa, jako też udzielnych jego książąt biskupów krakowskich. B. m. r. 8° s. nlb. 2, 54, nlb. 8. Praca przypisywana Olechowskiemu.
5. Opinio capitularis quoad restringendum in futurum numerum capitularium. 1797. Rkps wpisany w Acta actorum Capit. Cathedr. Cracov. Vol. 26 (1793-1803) s. 385-391.
6. Informatio de erectione ecclesiae cathedralis Cracoviensis et de episcopatu et de praelatis et canonicis eiusdem Ecclesiae. 1799. Rkps wpisany do Acta actorum Capit. Cathedr. Cracov. Vol. 26 (1793-1803) s. 557-564.

II.

1. Doniesienie o powrocie J. O. Xcia Jmci Pasterza [J.K. Sołtyka] i o nadanych odpustach nabożeństwom z tej okazji odprawiać się mającym. Warszawa 1773 2° k. 2.
2. Doniesienie o wyznaczeniu w krakowskich kościołach ołtarzów na wybawienie dusz z czyśca. Kraków 1780 4° k. 1.
3. Doniesienie ex officio Curiae O. Księcia JMci Biskupa Krakowskiego, przez Imci XX. Dziekanów Diecezji Krakowskiej po kościołach mające być rozesłane przez... B. m. 1780 4° s. 1.
4. Obwieszczenie z urzędu biskupiego krakowskiego. B. m. r. 2° k. 1.
5. Obwieszczenie od jurysdykcji, iż Karol Lochman surogatem curiae ad latus postanowionym został... Kraków 1781 4°.
6. Obwieszczenie o zaproszeniu X-cia Michała Jerzego Poniatowskiego przez kapitułę krakowską na koadiutora biskupstwa krakowskiego. B. m. 1782
7. Obwieszczenie z urzędu biskupiego krakowskiego. Kraków 1789 2° k. 1.
8. Ogłoszenie przeniesionej wigilii św. Macieja Apostoła z wtorku zapustnego. [Warszawa 1773] 4° s. 1.
9. [Ogłoszenie o urządzeniu uroczystych egzekwii za Marię Teresę cesarzową]. B. m. 1780 2° s. 1.
10. Ostrzeżenie względem wyderkafów, zapisów długów kościelnych na dobrach ziemskich w Galicji i Lodomerii zostających. B. m. 1780 2° s. 1.
11. Powitanie Najjaśniejszego Stanisława Augusta króla polskiego... gdy po odprawionej podróży ukraińskiej odwiedzał województwo krakowskie i miasto stołeczne Kraków... B. m. 1787 12° k. 3.
12. Proces o modlitwy za duszę J.W. Anieli Mnischowy generałowej wielkopolskiej... B. m. 1772 2° s. 1.
13. Zalecenie modlitw za duszę śp. JW. Izabeli z książąt Lubomirskich Potockiej... przez... [Kraków] 1783 2° s. 1.
14. Zalecenie ex officio Curiae Episcopalis Cracoviensis względem spisania beneficjów przez... B. m. 1783 2° s. 1.
15. Zalecenie od Kapituły Krakowskiej do rządców dóbr i kluczów biskupstwa krakowskiego względem zaprzysięgania intrat na wyznaczonych komisjach powiatowych d. 20 czerwca 1789. B. m. 1789 2° s. 1.
16. Urząd biskupi krakowski zaleca modlitwom duchowieństwa i wiernych diecezji krakowskiej duszę śp. JW. J.M. X. Franciszka Potkańskiego biskupa patereńskiego... d. 13 lipca 1789. Kraków 1789 2° s. 1.

III.
PĘCKOWSKI M.: Józef Olechowski archidiakon i sufragan krakowski 1735-1806. Kr. 1926, tamże dotych. literatura. — Ponadto: SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów ob. łac. przedrozbiorowej Polski. Rzym 1954 s. 134-135; RITZLER R.; SERAFIN F.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. Vol. 6. Patavii 1958 s. 438; KUMOR B.: Reorganizacja kapituły katedralnej w Krakowie w 1802 r. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 337-345.

Ks. Bolesław Kumor

Olekszewski Paweł (XVII w.), proboszcz w Nieświeżu, autor dysertacji dogmatycznej.

Wiadomo jedynie, że Olekszewski studiował na Uniw. Wileńskim, zdobywając mistrzostwo sztuk wyzwolonych i filozofii. Jako proboszcz w Nieświeżu, odbył w 1688 r. w Wilnie dysputę teologiczną. Inne szczegóły nieznane.

I.
1. Theologicae positiones de incarnatione Verbi, de angelis, beatitudine et actibus humanis... publicae disputationi... propositae ab... [Vilnae 1688] 2° k. nlb. 8.

III.
Szczegóły z karty tytułowej „Theologicae positiones..."; ESTREICHER K.: T. 23 s. 322.

Ks. Józef Mandziuk

Olewiński (Udovius, Vidavius, z Widawy) Gabriel (†1622), dominikanin, autor dysertacji teologicznych.

Kształcił się w klasztorze dominikańskim w Krakowie i od 1592 r. w Bolonii. Stopień lektora uzyskał ok. 1595 r., a bakalaureat teologii w 1608 r. w Krakowie. Wykładał w krakowskim dominikańskim studium generalnym przed 1603 r. i w latach 1616-1619. Zmarł 3 IX 1622 r. w Krakowie.

I.
1. Duellum mysticum sapientiae huius saeculi cum Divina Sapientia. In tres tractatus distinctum. I. De fide. II. De Trinitate. III. De Incarnatione... defendentur Plociae... a... Posnaniae 1598 apud Haeredes Joannis Wolrabi 4° k. 4.
2. Duellum... in quattuor tractatus distinctum. I. De actu fidei catholicae. II. De SS. Trinitatis mysterii corona. III. De victoria Verbi Incarnati. IV. De triumpho Sanctorum simulque de rosario SS. Virginis Mariae ac indulgentiis... Cracoviae 1609 in Officina Andr. Petricovii 4° k. nlb. 17.

III.
BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 224; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 273-274; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 479.

Bp Edward Ozorowski

Olgierd Mikołaj Onufry (ok. 1730-1806), kanonik kolegiaty zamojskiej, profesor Akademii Zamojskiej, moralista.

Pochodził prawdopodobnie ze szlacheckiej rodziny herbu Pogonia. Jako bakałarz został powołany przez Akademię Zamojską w 1753 r. na nauczyciela ortografii. W 1754 r. otrzymał stopień magistra sztuk i doktora filozofii. Uczył następnie analogii (1755-1757) i poetyki (1757-1758). Protestując z kilkoma kolegami przeciw zbyt niskim pensjom, porzucił zajęcia szkolne i opuścił Akademię. Za ten postępek został przez władze Akademii 20 VII 1757 r. ukarany grzywną pieniężną i zobowiązany do udziału w dwóch aktach publicznych. Po powrocie do Akademii wykładał kolejno wymowę i dialektykę (1758-1762), a następnie kurs filozofii w latach 1762-1765. Ok. 1765 r. został mianowany prefektem drukarni i biblioteki uniwersyteckiej. Do 1771 r. radykalnie po-

lepszył finanse oficyny drukarskiej, uporządkował zbiory biblioteczne i spisał ich katalog. W latach 1765-1784 był profesorem teologii, do 1775 r. scholastycznej, a następnie moralnej. W tym czasie doktoryzował się z teologii. Brał czynny udział w życiu Akademii: piastował urząd dziekana, kwestora i delegata Akademii na sejmie w 1764 r. Należał do kapituły zamojskiej. Po zniesieniu Akademii Zamojskiej 1784 r. i równoczesnym skasowaniu kapituły znalazł się w trudnych warunkach materialnych. W 1792 r. zasiadł znowu we wskrzeszonej kapitule zamojskiej, ale ordynat A. Zamojski nie zgodził się na mianowanie go w 1796 r. infułatem kapitulnym. Olgierd zmarł w Zamościu w 1806 r.

I.

1. Verbi aeterni... Matri... Immaculate Conceptae Virgini Mariae cursum thomistico theologicum positas theses ex tractatu dę gratia offert, quas Josephus Uszak Kulikowski AA. LL. et Philosophiae doctor in assistentia... Theologiae professoris... repugnavit. Anno 1768 die 10 mensis Decembris. B. m. r. 8° ark. 1.

2. Sancto Augustino episcopo... Universitas Zamoscensis Principali Patrono studium theologicum propositiones ex tractatu de sacramentis offert quas... Matheus Truszyński... theologiae et... canonum auditor in assistentia... Theologiae professoris... propugnavit. Anno... 1778 28 mensis Augusti. B. m. 1778 8° i k. nlb. 7. — Ten sam tytuł nieco inaczej sformułowany pod hasłem: Olgierd M.O.

3. Sancto Joanni Cantio... studium theologicum expositas theses offert quas... Andreas Dąbczyński... Theol. et... Canonum auditor in assistentia... Theologiae professoris... oppugnantibus PP. Reformatis... Theologiae lectoribus propugnavit. Anno 1779 die 17 Julii. B. m. 1779 8° k. nlb. 4.

4. Sancto Thomae Aquinati... studium theologicum... propositiones ex tractatu de virtutibus theologicis et moralibus offert, quas... Mathaeus Truszyński et Ziąbkowski... Theologiae et... Canonum auditores in assistentia... Theologiae professoris... propugnarunt. Anno... 1780 die 27 mensis Junii. B. m. 1780 8° k. nlb. 6. Tez jest 17.

5. Sancti Thomae Aquinatis... studium theologicum expositas theses offert quas Joannes Leontowicz, Theologiae auditor in assistentia... Theologiae professoris propugnant (sic) 1782. B. m. 1782 8° k. nlb. 10. — Tezy z teologii moralnej.

6. Sancti Thomae Aquinatis studium theoologicum et juridicum theses offert, quas Amandus Badowski... in Universitate Zamosciensi Theologiae, Juris utriusque et Matheseos auditor in assistentia... Juris canonici professoris, tunc Valentini Tepper juris naturae et gentium professoris propugnant. [Zamość 1784] 8° Tez 22. Z prawa natury pisane przez TEPPERA.

II.

1. Nominalia laureati honoris. [Zamość 1754] 2°. — Dziełko zbiorowe wydane pod nazwiskiem Jana Bartłomieja DUŃCZEWSKIEGO zawiera epigram OLGIERDA na tegoż.

2. Series virtutum et meritorum in... Domus Zamoyscianae viris... Clementi... Zamoyski haeredi ordinato... protectori... cum Ordinationis Zamoscianae... occuparet possessionem ex voto... Universitatis Zamoscensis... oblata. Anno... 1760 die 24 mensis Junii. Zamosciae 1760 Typis Academicis Universitatis Zamosciensis 2° k. nlb. 31.

3. Majestas honoris praesulei... in... Michaele Wodzicki... episcopo Premislensi... Universitatis Zamoscensis protectore apostolico circa... in suam cathedram ingressum ex voto eiusdem Universitatis... profundo cultu adorata. Zamosciae 1761 Typis Academicis Universitatis Zamoscensis 2° ark. 14.

4. Conclusiones ex physica iuxta mentem... Aristotelis necnon... Divi Thomae Aquinatis... disputationi expositae a... Antonio Laskowski... clerico, Seminarii alumno et... Stanislao Romanowski Philosophiae in Universitate Zamoscensi auditoribus... oppugnantibus... Patribus Reformatis philosophiae lectoribus defensae. Zamosciae 1765 die 15... Julii. B. m. r. Typis Universitatis Zamoscensis 4° k. nlb. 7. — Odrzuca system Kopernika a przyjmuje poglądy Tychona de Brahe.

III.

ESTREICHER K. T. 23 s. 325-326; URUSKI S.: Rodzina. T. 12, s. 310; WADOWSKI A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 60, 187, 218-219, 232-237, 242, 247, 275, 290, 299, 300, 302, 304; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 275, 295, 314, 315, 328, LII, LIV, LXIV; Drukarze dawnej Polski

od XV do XVIII w. Z. 6: Małopolska — Ziemie Ruskie. Opr. A. KAWĘCKA-GRYCZOWA i in. Wr.-Kr. 1960 s. 52, 57, 166; STOPNIAK F.: Dzieje Kapituły Zamojskiej. Lubl. 1962 s. 192; BIELSKA K.: Olgierd Mikołaj Onufry. W: *Słow. prac. książki pol.* s. 641-642. — Bibl. PAN Kr., Rkps 3274 k. 11-16 3 listy H. Czetwertyńskiej do M.O. Olgierda z 1764-1765, k. 48-53; 2 listy A. Gołaszewskiego do tegoż z 1798 i b. d. k. 69-73; 2 listy F. Kurylskiego do tegoż z 1771; Rkps 2387 t. 2 i t. 4.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Olszański Jan, krypt.: Ks. J. O., pseud.: Ksiądz Jan z Górecka, (1811--1889), prałat kapituły lubelskiej, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, filozof moralista.

Urodzony 9 V 1811 r. w Górecku k. Biłgoraja. Rodzicami jego byli Jakub i Domicella Aniela z Kucharskich. Ukończył liceum w Szczebrzeszynie i przez rok był nauczycielem w miejscowym konwikcie. W 1829 roku zapisał się na Wydział Filozoficzny Uniw. Warszawskiego, a po jego zamknięciu uczył na pensjach warszawskich. W 1832 r. został przyjęty do Seminarium Duchownego w Lublinie, a w 1833 r. wysłany na studia do Seminarium Głównego w Warszawie. Po ukończeniu studiów teologicznych, lecz bez stopnia akademickiego, przyjął w 1836 r. święcenia kapłańskie. W Lublinie został wikariuszem katedralnym, tamże w konsystorzu obrońcą węzła małżeńskiego i w 1839 r. regensem konsystorza. W 1841 r. był notowany jako kanonik hon. kolegiaty kaliskiej. Kiedy wszedł do kapituły lubelskiej, nie wiadomo, lecz pod koniec piastował w niej godność archidiakona.

Ks. W. Ossoliński, profesor Olszańskiego w Seminarium Głównym, sprowadził go w 1840 r. jako rektor warszawskiej Akademii Duchownej na wykładowcę filozofii po ks. Skolimowskim. Zamianowano go jednak tylko adiunktem, prawdopodobnie ze względu na brak stopnia akademickiego. Wraz z adiunkturą pełnił Olszański przez jakiś czas obowiązki katechety w gimnazjum na Lesznie. W 1852 r. został profesorem zwyczajnym. W 1856 r. przeszedł Olszański na emeryturę, a otrzymawszy probostwo w Turobinie w Diecezji Lubelskiej, przebywał tam do śmierci. Zmarł 31 III 1889 r.

I.

1. O prawdzie uważanej ze stanowiska religijno-moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 97-130.
2. O metodzie dojścia do poznania prawdy a zwłaszcza prawd religijnych i moralnych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 40-71, 122-154.
3. Pogląd religijno-moralny na estetykę czyli o piękności uważanej ze stanowiska religijno-moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 1-27.
4. O dobru uważanym ze stanowiska religijno-moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 434-461, 493-510. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Rozprawa o dobru uważanym ze stanowiska religijno-moralnego. W. 1847 Druk. J. Glücksberga 8° s. 85.
5. O nieudolności ludzkiego rozumu sobie samemu zostawionego do poznania prawd religijno-moralnych i do utrzymania bez skazy raz już poznanych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 107-138.
6. O boskim początku mowy ludzkiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 389--412. — Toż w osob. odb. B. m. r. 8° s. 24.
7. O mądrości uważanej ze stanowiska religijno-moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 17-66. — Toż w osob. odb. B. m. r. 8° s. 50.
8. Cechy znamienne prawdziwej i fałszywej mądrości w przedniejszych stanach społeczeństwa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 477-493.
9. O edukacji duchownej. W. 1849 Druk. A. Krethlowa 8° s. 171.
10. O trafnej metodzie uczenia biblii w seminariach. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 1-35.

II.

1. Historia naturalna o ptakach. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 404.

III.

Sekundycje ks. prałata Olszańskiego. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 31 s. 488-489; Śp. ks. Jan Olszański. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 15 s. 237; F. K.: [m. in.] Ks. Jan Nepomucen Olszański. *Prz. Katol.* R. 66: 1888 nr 17 s. 269; OPOLSKI ks.: Jan Nepomucen Olszański. *Prz. Katol.* R. 28, 1889 nr 27 s. 435-438; nr 29 s. 452-456; Olszański Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/ /30 s. 199-200; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 148-149; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 416; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 246, 247; WOLNIEWICZ M.: Spór o metodę nauczania Pisma św. w polskich uczelniach teologicznych w XIX wieku. *Collect. Theol.* R. 47: 1877 z. 3 s. 68, 70. — SZYDOCZYŃSKI F.: Zdanie sprawy o Akademii Duchownej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 23 s. 183; Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1841, 1845, 1849, 1852; Schemat. Diec. Lubelskiej na rok 1855.

Ryszard Żmuda

Olszewski Jakub h. Lis (1587-1634), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor wykładów teologicznych.

Urodził się w 1587 r. w Olszowcu na Mazowszu. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 29 IX 1602 r. po ukończeniu studiów humanistycznych prawdopodobnie w Pułtusku. Wykształcenie filozoficzne zdobył w Akademii Wileńskiej w latach 1605-1608. Studia teologiczne rozpoczął tamże w 1609 r., lecz po spaleniu się gmachu uczelni (1 VII 1610) ukończył je w Nieświeżu (1610-13) pod kierunkiem Hiszpana Jakuba Ortiza, Filipa Frisiusa i Szymona Gosa, wybitnego tomisty. Poza jednym rokiem w Braniewie na stanowisku profesora retoryki i jednym w Pułtusku (1619), gdzie wykładał teologię moralną i pełnił obowiązki dyrektora studiów wyższych Olszewski do końca życia pracował w Wilnie. W Akademii Wileńskiej wykładał 2 lata retorykę (1614, 1615), 3 filozofię (1616-18), a 12 lat teologię scholastyczną (1619-1631). Doktorat z teologii uzyskał 23 V 1623. Oprócz zajęć dydaktycznych kierował Bursą Waleriańską (1628, 1629), pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego, a potem Teologicznego (1631-1633) i wicekanclerza Akademii (1633/34). Był także przez wiele lat doradcą rektora.

W latach 1624-1634 sprawował urząd zwyczajnego kaznodziei polskiego w akademickim kościele św. Jana w Wilnie. Należał do najgłośniejszych mówców swojego czasu. Przygotowywał do druku kazania na niedziele i święta, ale śmierć przerwała mu tę pracę. Za życia wydał drukiem 11 kazań okolicznościowych. Tworzywem kazań Olszewskiego nie były teoretyczne rozważania teologiczne, jak można by oczekiwać od profesora teologii scholastycznej, ale materiał pozytywny: Pismo św., teksty Ojców Kościoła, dzieła pisarzy starożytnych i z epoki Renesansu, szczególnie historyków. W kazaniach tych kiełkują już cechy zepsutej wymowy (tendencja do niezwykłości w kompozycji, w porównaniach, obrazowaniu i wyrażeniach, zamiłowanie do układania genealogii, dużo tekstu łacińskiego), ale pod względem treści były one wartościowe i aktualne. Poruszały także zagadnienia jak zagrożenie granic, niedola chłopa polskiego i litewskiego, szkodliwość hasła: Polska nierządem stoi („nie mogę cierpliwie słuchać tego..., bo jeśli nierządem stoi, nierządem i zginie"). Podkreślał konieczność właściwego wychowania, bez którego herby nie wiele znaczą; domagał się, by posłowie kierowali się zdaniem większości sejmowej, a nie instrukcjami sejmików wbrew większości. Olszewski zmarł w Wilnie 5 VI 1634 r.

I.

1. De confirmatione... 1626 in Academia Vilnensi, De peccatis... 1626 in Academia Vilnensi. Rkps w Bibl. Król. w Sztokholmie, sygn. Theol. Almänn. A. 817.

II.

1. Kazanie na pogrzebie Anny Sapieżanki Albrechtowej Radziwiłłowej... miane w kościele nieświeskim 22 czerwca 1627... Wilno 1627 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 28. — Rkps w Bibl. Jag., sygn. 2285.
2. Kazanie na pogrzebie... Samuela Paca... miane w kościele katedralnym wileńskim 2 marca 1627... Wilno 1627 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 24.
3. Kazanie na pogrzebie Eustachego Wołowicza biskupa wileńskiego... miane w kościele katedralnym wileńskim 7 lutego 1630... Wilno 1630 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 30.
4. Grono winne pod zodiakiem Sapieżyńskim w młodym wieku dojrzałej cnoty. Na pogrzebie... Krzysztofa Sapiehy... wystawione 27 Nowemb. 1631... Wilno 1631 4° k. nlb. 50.
5. Kazanie na pogrzebie... prałata Karola Jana Białozora proboszcza wileńskiego... miane w kościele katedralnym wileńskim 13 czerwca 1631... Wilno 1631 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 14. — Rkps w Bibl. Jag., sygn. 2285.
6. Żałoba po śmierci najjaśniejszej Konstancji królowej polskiej, księżnej litewskiej... w kościele katedralnym wileńskim 19 Jul. 1631 wystawiona... Vilnae 1631 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 47.
7. Harmonia nieba i ziemie na szczęśliwą elekcję Władysława IV z łaski Bożej króla polskiego... wyprawiona w Wilnie... we trzech kościołach Soc. Jesu. Roku Pańskiego 1632. Wilno 1632 4° k. nlb. 67.
8. Snopek najjaśniejszego Zygmunta III króla polskiego... od śmierci pożęty... We trzech kościołach w Wilnie... przez trzy kazania wystawiony Roku Pańskiego 1632. Vilnae 1632 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 80.
9. Tytuł po tytułach naleziony po zgubionych... Paniej Gryzelle Wodyńskiej Sapieżynej... Pokazany w kościele katedralnym św. Stanisława dnia 26 kwietnia 1633. Vilnae 1633 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 23.
10. Tryumf przezacnej konwokacjej wileńskiej PP. senatorów i posłów Wielk. X. Litew. po zwycięstwie otrzymanym od Władysława IV króla polskiego... Kazaniem przy podziękowaniu Panu Bogu wystawiony... w kościele katedralnym wileńskim 7 marca B. m. 1734 4° k. nlb. 15.
11. Tryumf przesławnej Akademii Wileńskiej Societatis Jesu po zwycięstwie otrzymanym od Władysława IV króla polskiego... Kazaniem przy podziękowaniu Panu Bogu wystawiony... w kościele farskim św. Jana 12 marca 1634. B. m. 1634 4° k. nlb. 9.
12. Kazania albo tytuły... różnych lat różnym sposobem wystawione. Wilno 1645 Druk. Akad. SJ 4° nlb. 4, s. 423. Zbiór kazań, obejmuje poz. 1-11.
13. Echo albo kazanie o św. Kazimierzu. W: *Echo zawołanych czasu swego kaznodziejów Societ. Jesu.* Wilno 1701.
14. Logica... in Acad. Vilnensi 1616. Rkps Bibl. Sem. Diec. w Sandom., sygn. 755. — Toż z roku 1617. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. XIV 1. 35.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 27-28, 52, 321; CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 2 s. 191; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 168, 171, 174; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. 302-304; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1912-1915; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 154; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 349, 587; T. 3 s. 280; N[IEDZIELSKI] J.: Olszewski Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 200; BARWIŃSKI E., BIRKENMAJER L., ŁOŚ J.: Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji. Kr. 1914 s. 157-158; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczypospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 66--68. — ARSJ. Lit. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1633); Lit. 6 (katalogi roczne z lat 1604-1634); Lit. 61 f. 62 (nekrolog).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Olszewski Marcin (1608-1667), jezuita, moralista.

Urodzony w Wielkopolsce w 1608 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił w 1623 r. W zakonie studiował retorykę w Sandomierzu (1625/ /6), filozofię w Kaliszu (1626-1629), a następnie uczył w klasie poetyki we Lwowie (1629/30). Wykładów teologii słuchał w kolegium św. Piotra w Krakowie (1630-1634). Po ukończeniu studiów Olszewski poświę-

cił rok na studium prawa zakonnego i na pogłębienie życia duchowego pod kierunkiem Kaspra Drużbickiego (1634/5). W latach 1635-1650 pracował na katedrach filozofii i teologii. W kolegium w Kaliszu wykładał filozofię przez 3 lata (1635-1638), podobnie w kolegium w Ostrogu (1638-1641), a następnie przez 9 lat wykładał teologię scholastyczną w kolegium poznańskim (1641-1650). Równocześnie z wykładami teologii głosił Olszewski kazania. W opinii współczesnych uchodził za wybitnego kaznodzieję. W dowód uznania dla jego gruntownej wiedzy teologicznej został promowany na doktora teologii.

W 1650 r. skierowano Olszewskiego do administracji zakonnej. Pełnił kolejno obowiązki rektora kolegium w Jarosławiu (1651-1652 VII), w Poznaniu (1652-1655), w Krakowie (1659-1662). W 1662 (9 II) został mianowany przełożonym prowincji polskiej. Po ustąpieniu ze stanowiska prowincjała (1665) powrócił na urząd rektora kolegium św. Piotra w Krakowie. Zmarł 30 III 1667 w Poznaniu.

I.

1. Judicium theologicum de sacramentali absolutione et peccatis militum in regno Poloniae colligatorum seu confederatorum ab Anno 1661. B. m. 1663 4° s. 27. — Toż. w j. pol.: Rozsądek według theologiej o rozgrzeszeniu sakramentalnym i o grzechach żołnierzów związkowych albo skonfederowanych w królestwie polskim, także o powinności i obowiązku ich do wracania albo nagradzania. 1663 4° k. nlb. 13. — Toż w j. pol. 1697 4° k. nlb. 13.

2. In 3am partem S. Thomae de Sacramentis... 1641-1643. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 84.

3. In 2am et 3am partem S. Thomae... 1643-1645. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 85.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 304--305; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 1915; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 261; TENŻE: Jezuici. T. 2 s. 434; T. 3 s. 79, 80, 968, 1182; T. 4 s. 132, 817, 1264, 1523; N[IEDZIELSKI] J.: Olszewski Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 200. — ARSJ. Pol. 9-14 (katalogi trzyletnie z lat 1625-1665); Pol. 43--44 (katalogi roczne z lat 1623-1667); Pol. 53 f. 170; Pol. 63 f. 516 (nekrologi).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Olszowski (Olszewski) Andrzej Innocenty h. Prus (1621-1677), biskup chełmiński, potem prymas, autor traktatu o arcybiskupstwie gnieźnieńskim.

Urodził się ok. 21 I 1621 r. w Olszowie w Łęczyckiem jako syn Waleriana, kasztelana spicymirskiego, i Zofii Duninówny. Początkowe nauki pobierał w kolegium jezuickim w Kaliszu. W 1636 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, potem wyjechał do Rzymu, gdzie 28 I 1645 r. w Sapienzy uzyskał doktorat obojga praw. Studiował nadto w Mediolanie, Paryżu i w Padwie. W 1644 r. został kanonikiem gnieźnieńskim, a w latach 1646-1651 był kanclerzem prymasa M. Łubieńskiego. Pełnił też obowiązki sekretarza królewskiego, a następnie regenta kancelarii koronnej. W 1658 r. odbył misję dyplomatyczną do Wiednia, w rok później do Frankfurtu nad Menem. W 1669 r. został referendarzem kor., w 1661 r. — biskupem chełmińskim, a w 1666 r. — podkanclerzym kor. Na tym ostatnim stanowisku pozostawał przez 10 lat, rozwijając ożywioną działalność polityczną. M. in. przyczynił się do wyboru na króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego i doprowadził do jego małżeństwa z arcyksiężniczką Eleonorą, umacniając przy tym stronnictwo habsburskie. W 1669 r. odbył poselstwo do Wiednia.

Olszowski wywierał skuteczny wpływ także na politykę wewnętrzną kraju. W 1672 r. orędował za porozumieniem się stron podczas konfederacji pod Gołębiem, w latach 1669-1670 występował z projektami reform sejmowych. W czasie bezkrólewia opowiadał się za kandydaturą Jana Sobieskiego. Prekonizowany na arcybiskupstwo gnieźnieńskie w 1674 r., objął rządy w archidiecezji 2 I 1675 r. Fakt ten uczcili panegirykami Jan Kwiatkiewicz (Honorum non plus ultra) i Joachim Pastorius (Tiara princeps Celsissimi Principis).

Olszowski pozostawił traktat historyczno-teologiczno-prawny o arcybiskupstwie gnieźnieńskim oraz wiele mów i broszur politycznych, stanowiących cenne źródło do poznania historii Kościoła w Polsce w XVII w. Sprawował mecenat nad literaturą i sztuką. W 1671 r. uczynił zapis na rzecz biblioteki Kolegium Większego Akademii Krakowskiej. Zmarł 29 VIII 1677 r. w Gdańsku. Kazanie na pogrzebie w katedrze gnieźnieńskiej wygłosił jezuita Stanisław Piotr Dunin.

I.

1. De Archiepiscopatu Gnesnensi. B. m. r. 4° s. 200. — Toż. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomus primus. Brunsbergae 1709 k. A-K$_3$ (appendix). Zawiera: De archiepiscopatu Gnesnensi; De legatione nata; De archiepiscopi Gnesnensis primatu; De primo principatu archiepiscopi Gnesnensis.

II.

1. Publica spes quam Sanctissimi Domini nostri Innocentii X Pontificis Opt. Max. 17 Kalendas Octobris auspicato inaugurati principatus christiano orbi apparuit... Romae 1644 ex Typogr. Ludovici Grignani 4°.

2. Oratio pynegyrica ad honorem S. Stanislai Szczepanovii episcopi Cracoviensis et gloriosi martyris Poloni... Romae 1648 apud Christophorum Brandanum 4° k. nlb. 12.

3. Vindiciae Polonae. B. m. r. 4° s. nlb. 61. — Toż. B. m. 1656 4° s. nlb. 64.

4. Memoriale nomine Sacrae Regiae Maiestatis Poloniae et Sueciae ad... electores, principes et ordines directum et exhibitum ab eiusdem Regiae Maiestatis ablegato... B. m. 1658 4° s. 4. — Toż. B. m. 1658 4° s. 8. (Po łacinie i po holendersku). — Toż. B. m. r. 4° s. 4. — Toż. B. m. 1659 4° s. 4.

5. Erklärungen welche vor Ihro Chur-Fürstl. Gnaden von Mayntz in dem Namen dero in Pohlen und Schweden Königlichen Mayestät abgesandter Herr Andreas Olszowski sowohl schriftlich als mündlich zu Franckfurt am Mayn den 18 May gethan und abgelegt hat. B. m. 1658 4° k. nlb. 4.

6. Limitatio seu eliminatio causarum suscepti a Carolo Gustavo rege adversus Joannem Casimirum Poloniae et Sueciae regem hereditarium belli. B. m. [1668] 4° k. nlb. 35.

7. Censura candidatorum sceptri Polonici. B. m. r. 4° s. 168. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 85. — Toż. B m. r. 4° k. nlb. 85. — Toż. B. m. r. 4° k. 23, 60. — Toż. B. m. 1669 12 s. 92, k. 4. Przy tym załączono: Oratio ad universos Sereniss. Reip. Polonae ordines dicta a Sereniss. Principis Lotharingiae legatis. 12° s. 36. — Toż. B. m. r. 12° k. nlb. 71. — Toż. B. m. r. 12° k. nlb. 72. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 64. — Toż... eiusdem oratio pro matrimonio regis Poloniae. Viennae 1669 Typis Mathaei Cosmerovii 12° k. 8, s. 151, k. nlb. 6. — Toż pt. Censura seu discursus super ambitu DD. Candidatorum pro corona Regni Poloniae... Viennae Austriae 1669 Typis Mathaei Cosmerovii 12° k. 8, s. 151. — Toż w przekł. na j. holenderski. B. m. 1669 4° s. 151. — Toż w przekł. na j. franc. B. m. 1669 12° k. 5 s. 168. — Toż w przekł. na j. franc. B. m. 1669 12° s. 134, k. 6. — Toż pt. Portrait ou brief Examen des Quatres Principaux qui ont prétendu à la Couronne de Pologne. B. m. 1669 12° s. 157. — Toż. B. m. 1670. — Toż w przekł. na j. franc. Cologne 1670 chez Pierre du Marteau 12° k. 6, s. 132.

8. Rationes eligendi Piasti ab... concinnatae typis impressae. B. m. 1669. — Toż. B. m. 1733. — Toż w: Konstytucje koronne i sentymenta o elekcji królów polskich vota et rationes obrania Piasta. B. m. 1733 s. 57-75.

9. Oratio pro desponsanda Maria Eleonora Imperatoris filia. B. m. r. 4°. — Toż pt. Sermo... ad Sac. Cesaream Maiestatem pro matrimonio inter Sac. Regiam Maiestatem Poloniae et Serenissimam Eleonoram Hungariae et Bohemiae Principissam... tractando et concludendo ora-

toris... Varsaviae 1669 4° ark. 1. — Toż. Viennae 1669 4° k. 4. — Wyd. J. C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum Tomi primi pars secunda. Brunsbergae 1710 s. 743-745. — Toż. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae. T. 2. Lipsiae 1713 s. 365-369. — Toż. Wyd. S. WYSOCKI w: Orator Polonus. Varsaviae 1760 s. 565-568.

10. Praecustodio Pro-Cancellarii Regni Poloniae adversus Electoralis Brandenburgicae Deputationis praecustoditionem et protestationem... B. m. 1670 4° ark. 3.

11. Sermo... ad ordines civitatis regiae Gedanensis antequam Sacrae Regiae Maiestati Poloniae fidelitatis et submissionis iuramentum praestarent... B. m. 1670 4° ark. 1. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Antrag an die Ordnungen der königl. Stadt Dantzig im Nahmen des Königs zu Polen den Huldigungseid von denselben abzunehmen. B. m. 1670 4°. — Toż. Wyd. A. C. ZAŁUSKI w: Epistolarum... tomus primus, s. 248-249.

12. Responsio... ad Legatum Regis Sueciae. B. m. r. 4° ark. 1... Toż w: Oratio ad Smum Joannem III regem Pol. habita a legato Regis Sueciae. A. 1674. — Toż. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Svada oratoria. W: Svada Latina. T. 2. Lublin 1747 s. 30; Oratio responsoria ad praecedentem. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Svada oratoria, s. 119.

13. Sermo parentalis in exequiis Serenissimi... Joannis Casimiri Poloniae et Sueciae regis dictus sub tempus comitiorum Regni Varsaviae in ecclesia collegiata S. Joannis Baptistae. B. m. 1675 4° k. nlb. 8.

14. Quinquaginta singularia iuris patronatus Regum Poloniae Serenissimo... Regi Joanni III patrono unico... praesentata... B. m. 1675 4° s. nlb. 24. — Toż. B. m. r. 2° k. 2.

15. Projekt deklaracji abdicationis in facie Reipublicae czytany. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca Polski albo suplement do tomu pierwszego mów sejmowych. T. 2. Kalisz 1676 s. 7-10.

16. Pożegnanie Jana Kazimierza K.J.M. imieniem Rzeczypospolitej. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 17-21. — Toż. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Swada polska i łacińska. T. 1. Lubl. 1745 s. 222, 224-227.

17. Powitanie posłów na koronacji króla J. Michała. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 95-104.

18. Votum na Sejmie Coronationis króla J.M. Michała. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 105-135.

19. Podziękowanie za pannę Zamoyską na zamku krakowskim po wiktoriach moskiewskiej i kozackiej. Wyd. J. PISKARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 207-210. — Toż wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Swada himneuszowa albo miscellanea mów weselnych. W: *Swada polska i łacińska*. T. 1. Lublin 1745 s. 13-14.

20. Mowa... do króla J.M. w różnych Rzeczypospolitej punktach. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 195-301.

21. Oddawanie pieczęci koronnej Książęcia Jegomości... w Krakowie die 4 Martii 1676 na sejmie coronationis. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski albo suplement, s. 390-401. — Toż. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 s. 156-160.

22. Considerationes circa matrimonium regium. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomus primus, s. 163-164.

23. Votum in Senatu ante consilium bellicum. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomus primus, s. 632-634.

24. Votum primum... post possesionem episcopatus captam. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomi primi pars secunda. Brunsbergae 1710 s. 1184-1190.

25. Votum secundum... post pacificationem confoederationis militaris. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomi primi pars secunda, s. 1190-1199.

26. Votum tertium... z 1690. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarium tomi primi pars secunda, s. 1199-1202.

27. Sermo... ad regem Casimirum in comitiis ex occasione querelae in publico factae a legatis ab exercitu. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarum tomi primi pars secunda, s. 1202-1209.

28. Oratio... ad proceres eiusdem Regni sub initium actus quo se Joannes Casimirus Rex regimine abdicabat et throno, habita A. 1668. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae. T. 2. Lipsiae 1713 s. 273-274.

29. Oratio... ad proceres utriusque ordinis Regni Poloniae qua abdicationis actum concludit. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae, s. 283-286.

30. Oratio... ad senatum civesque Gedanenses qua vicario Michaelis, Poloniarum regis, nomine, illos sibi fidelitatis iuramentum praestare iubet, de A. 1669. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae, s. 358-360.

31. Oratio... qua ad praeinsertam legati Suecici gratulatoriam respondet, de A. 1674. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae, s. 387, 390.
32. Oratio... ad Capitulum Gnesnense, cum recens creatus archiepiscopus Basilicam suam, ingenti procerum multitudine stipatus, prima vice ingrederetur, de A. 1675. Wyd. J.C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae, s. 397-401.
33. Mowa... żegnając Rzeczypospolitę imieniem króla Imcia Jana Kazimierza. Wyd: J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 s. 224-227.
34. Oratio... ad Magistratum Gedanensem in Praetorio eiusdem civitatis cum regis Joannis Casimiri nomine iuramentum fidelitatis ab eodem Magistratu et civibus exigeret 1649. Wyd. J. DANEYKOWICZ OSTROWSKI w: Svada oratoria. W: Svada latina. T. 2. Lublin 1747 s. 27.
35. Mowa... odpowiadając na witanie izby poselskiej; Mowa... opowiadając posłom o wakancje; Respons od tronu. Wyd. S. WYSOCKI w: Orator Polonus. Varsaviae 1760 in Collegio Scholarum Piarum 4° s. 382-384, 392-394, 602-603.
36. Votum... ad Joannem III. Oratio... vehentissima. Rkps Bibl. Czart., sygn. 439 s. 1574-1584.
37. Listy: Do Stefana Zygmunta Koniecpolskiego z 1642 r. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 201 s. 477_2. — Do Stanisława Krasińskiego z 1664 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6147 IV, t. 9 k. 84-85. — 2 listy do króla Jana III Sobieskiego z 1668-1670. Wyd. F. KLUCZYCKI w: Pisma do wieku i sprawy Jana Sobieskiego. T. 1 cz. 1. Kr. 1880. *Acta hist.* T. 2 s. 336, 501-502. — Do Chrystiana, księcia legnickiego z 1669 r. Wyd. A. MOSBACH w: Wiadomości do dziejów Polski z Archiwum Prowincji Szląskiej. Ostrów 1860 s. 353. — 40 listów do króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana Otrębosza, kasztelana poznańskiego, arcybiskupa Koryntu, naczelnika wojsk Królestwa, wojewody lubelskiego Radomskiego, marszałka w. kor., bpa A. Trzebickiego, kard. Ursinusa, Maksymiliana Fredry, królowej Eleonory, Floriana Czartoryskiego, Mikołaja Paca, Andrzeja Morsztyna, Stanisława Bużeńskiego, kanclerza w. kor. i anonimowych adresatów z lat 1669-1676. Wyd. A.C. ZAŁUSKI w: Epistolarum historico-familiarium tomus primus. Brunsbergae 1709 s. 164-166, 209-211, 248, 249-250, 266-270, 288, 289-291, 292-293, 293-294, 297-300, 306-310, 310-312, 372-373, 468, 469-470, 471-474, 474-475, 475-476, 477-481, 485-487, 626, 635-636, 642-643, 644-654, 657-673, 681-683. — Do M.K. Paca z 1675 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 416. — Do nieznanego adresata. B. r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1567 s. 289-290.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 36-37, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 311-313; TARGOSZ K.: Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku. Wr. 1967 s. 31, 61, 62, 64, 65, 102, 113, 182, 191; WÓJCIK Z.: Między traktatem andruszowskim a wojną turecką. Stosunki polsko-rosyjskie 1667-1672. W. 1968 s. 15-17, 31, 45, 48, 116, 118-120, 147-151, 161-163, 178-179, 200-201, 225-226, 230, 237, 247-254, 269-271, 276, 284, 285, 290, 293, 295, 302; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 342; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 105; Diariusz kołowania i konfederacji pod Gołąbiem i Lublinem w 1672 r. wraz z aktem konfederacji. Wyd. A. PRZYBOŚ. Wr. 1972 s. 14, 31, 34, 35, 38, 39, 41, 42, 50, 53, 63, 71, 76, 79, 80; CZERMAK W.: Ostatnie lata Jana Kazimierza. Wyd. A. KERSTEN. W. 1972 s. 165-213, 311, 314, 315, 319, 320, 425, 432, 439; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 475-476; TARGOSZ K.: Uczony dwór Ludwiki Marii Gonzagi (1646-1667). Z dziejów polsko-francuskich stosunków naukowych. Wr. 1975 s. 6, 61, 64, 66, 71, 72, 77, 205, 225, 396, 404; WÓJCIK Z.: Rzeczpospolita wobec Turcji i Rosji 1674-1679. Wr. 1975 s. 16, 28, 29, 45, 78, 91; WYCZAWSKI H.E.: Kościelne zbiory biblioteczne (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 528.

Bp Edward Ozorowski

Olszyński Bazyli (XVI/XVII w.), profesor Akademii Krakowskiej, bibliotekarz, autor dysertacji dogmatycznych.

Nie znamy daty ani miejsca urodzenia Olszyńskiego. Studia odbywał w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1659 r. bakalaureatem i mistrzostwem sztuk wyzwolonych, a w 1661 r. doktoratem filozofii. Jako wykładowca j. greckiego został powołany do Kolegium Mniejszego

i otrzymał kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Jak większość wykładowców uniwersyteckich uprawiał z dużym powodzeniem działalność kaznodziejską. W 1675 r. został dziekanem Wydziału Filozoficznego, na które to stanowisko wybrano go jeszcze dwa razy. W 1680 r. wszedł do Kolegium Większego. Otrzymał również kanonię, a później prepozyturę kolegiaty WW. Świętych. Piastował ponadto urząd proboszcza nasiechowickiego i prowizora Bursy Sisińskiego. Jako profesor Wydziału Filozoficznego przystąpił do studiów teologicznych, uzyskując w 1683 r. bakalaureat, a w 1690 r. doktorat teologii. W 1684 r. został wybrany bibliotekarzem, przyczyniając się do sformułowania po raz pierwszy zasady, że prawo wypożyczania książek poza obręb biblioteki przysługuje wyłącznie członkom Kolegium Większego. W 1696 roku wybrano go do specjalnej komisji, mającej usunąć zaniedbania w bibliotece, które wkradły się w ostatnim dziesięcioleciu XVII w. Zgromadził również własny księgozbiór, który w testamencie przekazał bibliotece Kolegium Jurystów.

I.

1. Quaestio theologica de scientia Dei ex prima parte Summae Theologicae Q. 14 D. Thomae... a... publice ad dispuntandum proposita... Cracoviae [po 29 III 1691] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica de vita Dei ex prima parte Summae Theologicae qu. 18 D. Thomae... desumpta, quam... publice ad disputandum... proponet. Cracoviae [po 29 V 1691] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de Gratia Christi Domini ut hominis particularis ex 3 parte Summae Theologicae... D. Thomae... decerpta a... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae [po 10 VI 1691] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

II.

1. Quaestio phisica de tempore... a... publice ad disputandum proposita. Cracoviae [po 2 III 1680] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

WISŁOCKI W.: Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1900 s. 349--350; KONCZYŃSKA W.: Zarys historii Biblioteki Jagiellońskiej. Kr. 1923 s. 122; ESTREICHER K.: T. 23 s. 349; Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego. Wyd. H. BARYCZ. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 193, 195, 197; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 262; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 333, 357, 364, 367, 426. — Statuta nec non liber promotionum, s. 329, 331, 344, 347-348, 350.

Ks. Józef Mandziuk

Ołdakowski Julian Teofil (1838-1898), wykładowca Seminarium Duchownego w Płocku, tłumacz.

Urodził się 28 II 1838 r. w Kałęczynie k. Pułtuska jako syn ziemianina Adama i Heleny Honoraty z Małkowskich. Do gimnazjum uczęszczał w Pułtusku, tam też ukończył w 1861 r. Seminarium Duchowne. W latach 1861-1862 studiował w Akademii Duchownej w Warszawie i uzyskał stopień kandydata teologii. Od 1863 r. był profesorem w pułtuskim Seminarium Duchownym, wykładając filozofię, historię, wymowę i literaturę polską. Dla pogłębienia wykształcenia filozoficznego wyjeżdżał do Lowanium. Po powrocie został w 1865 r. profesorem filozofii, prawa kanonicznego i ceremonii w Seminarium Duchownym w Płocku. W 1867 r. bp W. Popiel mianował go wiceregensem tegoż Seminarium. Na stanowisku profesora pozostawał do 1874 r. Od 1869 r. był w konsystorzu generalnym płockim obrońcą węzła małżeńskiego, egza-

minatorem prosynodalnym i cenzorem. Oprócz tego spełniał od 1869-1886 r. w Gimnazjum męskim w Płocku obowiązki katechety.

Pod naciskiem władz carskich ks. Ołdakowski zgodził się uczyć religii po rosyjsku, za co był nielubiany przez młodzież. Przyniosło mu to order św. Stanisława i Złoty Krzyż. W 1886 r. na skutek ciężkiej choroby zwolniono go z obowiązków katechety. Od 1887-1897 r. był proboszczem w Kobylnikach pod Płockiem. W końcu na skutek choroby przeniósł się do swego brata Franciszka w Kałęczynie, gdzie pozostawał do śmierci. Pozostawił po sobie znaczną bibliotekę. Zmarł 20 IX 1898 r. w Kałęczynie, pochowany na cmentarzu parafialnym w Gzach.

I.

1. Przekł.: N.J. LAFORET: Dogmaty katolickie, ich wykład, dowody i obrona przeciwko zarzutom niedowiarstwa. T. 1-4. W. 1875 Druk. J. Korzeniowskiego 8° t. 1 k. 74 s. 397; T. 2 s. 406; T. 3 s. 328; T. 4 s. 424.

II.

1. Z Płocka. (Korespondencja). *Prz. Katol.* R. 6: 1869 nr 3 s. 44-46; nr 4 s. 58-60.
2. Szkoła jońska, jej przedstawiciele, ogólna charakterystyka filozofii jońskiej i jej stosunek do filozofii wschodniej. W. 1873 Druk. S. Czerwińskiego 8° s. 44.
3. Podręcznik katechizmowy dla młodzieży wyznania rzymsko-katolickiego. W. 1879 Druk. J. Bergera 8° s. 252.
4. Odpowiedź księdzu T.M. na recenzję podręcznika katechizmowego. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 41 s. 665-667; nr 42 s. 684-686; nr 43 s. 701-704; nr 44 s. 716-718.
5. Directorium ad rite legendas horas can. missasque celebrandas juxta normam Breviarii et Missalis Romani pro A. D. 1874 ad usum cleri civ. et Dioec. Plocen. editum. W. 1879 8° s. 54.
6. Podręcznik katechizmowy dla młodzieży wyznania rzymsko-katolickiego klas wyższych. W. 1884 Druk. S. Niemiry 16° s. 368 nlb. 4.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 251; DĘBSKI A.: Dzieciństwo. W: *Księga pamiątkowa Koła Płocczan.* W. 1931 s. 164.

Ks. Michał Grzybowski

Ołpiński Jan Kanty (ok. 1749-1787), nauczyciel w koloniach akademickich i w Szkołach Nowodworskich, autor konkluzji teolog.

Pochodził z Nowego Sącza, prawdopodobnie z rodziny mieszczańskiej. W semestrze zimowym 1766/67 rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Już 24 III 1767 r. został prywatnie promowany na bakałarza i wyjechał do kolonii akademickiej w Nowym Sączu, gdzie objął stanowisko nauczyciela poetyki. W 1771 r. otrzymał stopień magistra sztuk i doktora filozofii, a w 1773 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. W latach 1773-1776 uczył w Akademii Chełmińskiej. Po powrocie do Krakowa wstąpił do Seminarium Diecezjalnego (1776), ale opuścił je niebawem, by zostać seniorem Bursy Starnigielskiej. W latach 1777-1781 był nauczycielem trzeciej klasy w Szkołach Nowodworskich. Podobno potem przebywał za granicą i tam się zmarnował. Zmarł w nędzy w przytułku w 1787 r. w 38 r. życia.

I.

1. Conclusiones theologicae ex tractatu de jubileo Anni Sancti expositae. Cracoviae 1776.
2. Klassa III Szkół Wyższych krakowskich. Popis roczny z nauk: I. Chrześcijańskiej o dziejach tyczących się Kościoła i wiary. II. Moralnej. O powinnościach człowieka względem Boga. III. Języka Łacińskiego. IV. Początków geometrii. V. Geografii. VI. Historii powszechnej. VII. Wiadomości o ziołach i robocie ogrodniczej pod dozorem M.,... Kraków w miesiącu lipcu 1781 4° s. 46.

III.

ESTREICHER K.T. 23 s. 335; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłą-

taja 1777-1786. Wr. 1957 s. 80, 81; KRUKOWSKI J.: Nauczyciele kolonii akademickiej Uniwersytetu Krakowskiego w Chełmnie. *Rocz. Nauk.-Dydak. WSP Kr.* Z. 43. Prace Historyczne. 6: 1972 s. 249; Notatki L. HAJDUKIEWICZA; Bibl. Jag., rkps 3316 235, 2733; Arch. Uniw. Jag., rkps 92. — Statuta nec non liber promotionum, s. 422, 425; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 158.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Opacki (Mikołaj od Jezusa Marii, Nicolaus a Jesu Maria) Mikołaj (1594-1627), karmelita bosy, pisarz ascetyczny, polemista.

Urodził się w 1594 r. Studiował w Akademii Krakowskiej. Zostawszy karmelitą, wyjechał do Rzymu, aby się specjalizować w teologii mistycznej. Po powrocie do kraju został drugim z kolei lektorem w polskiej prowincji karmelitów bosych po genueńczyku Janie Marii od św. Józefa. Wykładał teologię w studium karmelickim w Lublinie i w Krakowie. Odznaczał się dużą wiedzą i gorliwością zakonną. W „Apologii" polemizował z jezuitą Mikołajem Łęczyckim w obronie życia kontemplacyjnego. Zdobył uznanie u wielu sobie współczesnych osób. Zmarł w 1627 r.

I.

1. Apologia perfectionis vitae spiritualis, sive propugnaculum religionum omnium sed maxime mendicantium, contra epistolam theologi cuiusdem... Romae 1626 Typis Francisci Corbelleti 4° k. nlb. 16, s. 318, 1. — Toż. Cracoviae 1627 Typis Valeriani Piątkowski 4° k. 19, s. 355, k. 1. — Toż. Romae 1628 Typis Francisci Corbelleti 4° k. 8, s. 318. — Toż. Barcinonae 1629 4°. — Toż. Duaci 1629 ex Officina Balthasari Belleri 4°. — Toż. Cracoviae 1629 in Officina Valeriani Piątkowski 4°. — Toż. Ravenspurgi 1631 apud Joannem Schröterum 8° k. nlb. 23, s. 416, k. nlb. 2. — Toż. Romae 1638 Typis Francisci Corbelleti 4° k. 6, s. 318. — Toż. Genuae 1653 ex Typogr. Benedicti Guaschi 4° k. nlb. 12 s. 247. — Toż pt. Phrasium mysticae theologiae Joan. a Cruce Carmelitarum Excalceatorum... elucidatio... Coloniae Agryppinae 1710 sumptibus Jacobi Promper 4° s. 200, k. nlb. 2.

III.

GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 458; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 377, 380, 381. — HIERONYMUS a S. JOSEPH: Dicaelogia pro Apologia P.F. Nicolai a Jesu Maria carmelitae discalceati Poloni. Rkps Bibl. Wat., sygn. 6969.

Bp Edward Ozorowski

Opaliński (Opalinio, Opalinius) Łukasz h. Łodzia, pseud.: Paulus Naeocelius, anagram: Paulo Nicolai (1612-1662), marszałek nadw. kor., moralista.

Urodził się w 1612 r. w Sierakowie jako syn Piotra, wojewody poznańskiego, i Zofii z Kostków. W latach 1620-1624 kształcił się wraz z bratem Krzysztofem w Kolegium Lubrańskiego, następnie udał się za granicę. W latach 1626-1629 studiował w Lowanium pod kierunkiem M. Vernulaeusa i E. Puteana, w 1629 r. w Orleanie, w 1630 r. w Strassburgu i w Padwie. W drodze powrotnej do kraju zatrzymał się jakiś czas w Paryżu. W 1638 r. został marszałkiem izby poselskiej, w 1640 r. podkomorzym poznańskim, w 1642 r. starostą hrubieszowskim i w 1650 roku marszałkiem nadw. kor. W 1652 r. przewodniczył sądowi marszałkowskiemu w sprawie H. Radziejowskiego. W 1657 r. podpisał pod Krakowem ratyfikację traktatu z Danią. W 1660 r. brał udział w rokowaniach pokojowych w Oliwie. W polityce reprezentował orientację prohabsburską. Od 1639 r. był żonaty z Izabelą Tęczyńską. Córkę wydał za mąż za S. H. Lubomirskiego.

Opaliński zdobył szeroką wiedzę w zakresie literatury antycznej, filozofii, prawa i teologii. Utrzymywał kontakt z wieloma uczonymi w kraju i za granicą. Był inicjatorem pierwszego czasopisma polskiego „Merkuriusz Polski". Posiadał bogatą bibliotekę. W swej rezydencji w Rytwianach stworzył prężny ośrodek życia kulturalnego. Należy do najwybitniejszych pisarzy XVII w. Zmarł 15 VI 1662 r. w Staszowie k. Sandomierza.

Współcześnie żył inny Łukasz Opaliński (1581-1654), syn Andrzeja i Katarzyny, marszałek w. koronny, od 1649 r. wojewoda rawski.

I.

1. Pauli Naeoceli de officiis libri tres, in quibus sapientiae christianae, id est moralis, philosophiae, iurisprudentiae, immo et theologiae pleraque et principia nova hactenus ratione atque methodo, accurate explicantur. Cracoviae 1659 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Francisci Cezary 2° k. 1, s. 317. — Toż. Wyd. A.M. FREDRO. Amstelodami 1668 in Bibliopolo Forsteriano 2° s. 326. — Toż. Viennae Austriae 1674 Typis Mathei Cosmerovii 8° k. 8, s. 400. — Toż fragm. pt. Praescriptiones contra sic dictos heterodoxos. Jenae 1677. — Toż. Amstelodami 1689 12°. — Toż. Augustae 1700 Typis Mariae Magdalenae Utzschneiderin 8° k. 6, s. 400, k. 2. — Toż. Regiomonti et Amstelodami 1703 Sumptibus Martini Hallerverdi 12° s. 336. — Toż. Passavii 1709 Typis Mariae Margaritae Höllerin 8° k. 4, s. 400. — Toż. Cracoviae 1751 8°. — Toż. Viennae 1773. — Toż tp. Propositiones in quibus recta et coram Deo considerantes quisque non pertinax erroneas opiniones circa fidem effugiat. B. m. r. 8°.

II.

1. Rozmowa plebana z ziemianinem albo dyszkurs o postanowieniu teraźniejszym Rzeczypospolitej i o sposobie zawierania sejmów. R.P. 1641. — Toż. Wyd. L. KAMYKOWSKI w: Łukasz Opaliński: Pismo polskie. W. 1938 s. 1-53. — Toż. Wyd. S. GRZESZCZUK w: Łukasz Opaluński: Wybór pism. Wr. 1959 s. 3--124.

2. Przekł.: Historia barzo ucieszna z francuskiego języka przełożona młodzianom i pannom przystojnej miłości hołdującym gwoli. B. m. 1642. — Toż. B. m. 1676. — Toż. Wyd. J. ŁOŚ. Petersburg 1895 Księg. K. Grendyszyńskiego 8° s. 33. Pomniki piśmiennictwa polskiego wydawane przez J. Zakrzewskiego. — Toż. Wyd. T. KRUSZEWSKA w: Historie świeże i niezwyczajne. W. 1961 s. 7-26. Autorstwo niepewne.

3. Polonia defensa contra Joannem genteque Polona multa narrantur... Dantisci 1648 sumptibus Georgii Forsteri 4° s. 138. — Toż. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Svada statistica. W: Swada polska i łacińska. T. 2. W Lublinie 1747 w Druk. Collegium S. J. 2° s. 90-121. — Toż. Wyd. W. MIZLERUS de KOLOF w: Historiarum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae scriptorum... collectio magna. T. 1. Varsaviae 1761 sumptibus Typogr. Mizlerianae 2° s. 661-694. — Toż. w przekł. na j. pol. Wyd. K. TYSZKOWSKI pt. Łukasza Opalińskiego obrona Polski. We Lw. 1921 s. 85. Biblioteka pisarzy politycznych. T. 2.

4. Coś nowego — pisanego roku 1652. — Toż fragm. Wyd. I. FRANKO w: Chmelniščina. *Zapysky Naukovoho Tovarystva im. Ševčenka.* R. 7; 1898 t. 23/24 s. 15-16, 60-61, 82-86. — Toż fragm. Wyd. S. ZAWADZKI w: O pismach Łukasza Opalińskiego W: *Prace Komisji do badań nad historią literatury i oświaty.* T. 1. W. 1914 s. 322-336. — Toż. Wyd. L. KAMYKOWSKI w: Łukasz Opaliński: Pisma polskie. W. 1938 s. 55-92. — Toż fragm. Wyd. J. RYTLOWA w: Język polski — literatura. *Poradnik dla Nauczycieli.* R. 1: 1947 nr 8-9 s. 96-97. — Toż. Wyd. J. KIJAS w: Krzysztof i Łukasz Opalińscy: Wybór satyr. Kr. 1950 s. 85--108. Biblioteka arcydzieł poezji i prozy. Nr 85. — Toż. Wyd. E. GRZESZCZUK w: Łukasz Opaliński: Wybór pism. Wr. 1959 s. 233-305.

5. Krótka nauka budownicza dworów, pałaców, zamków podług nieba i zwyczaju polskiego. W Krakowie 1659 u Wdowy i Dziedziców Andrzeja Piotrkowczyka. — Toż fragm. wyd. K.W. WÓJCICKI w: Zarysy domowe. T. 1. W. 1842 s. 145-153. — Toż. Wyd. B. PODCZASZYŃSKI w: Pamiętnik sztuk pięknych. 1850-1854, s. 2-8, 74-75, 122-126. Toż fragm. wyd. Z. GLOGER w: Budownictwo drzewne i wyroby z drzewa w dawnej Polsce. T. 1. W. 1907 s. 271-278. — Toż. Wyd. A. MIŁOBĘDZKI. Wr. 1957 Zakł. im. Ossolińskich 4° s. XLI, 129, tamże wyd. fototypiczne. Autorstwo niepewne.

6. Przestrogi dla czytelnika. W: *Merkuriusz Polski*. R. 1661 nr 1; nr 7. Autorstwo niepewne.

7. Mowa na pogrzebie Jej M.P. Marszałkowej Koronnej. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 1. W Kaliszu 1668 w Kolegium Societatis Jesu 4° s. 59-62.

8. Mowa sejmowa... na powitanie K.J.M. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 1. W Kaliszu 1668 w Kolegium Societatis Jesu 4° s. 67-71.

9. Mowa... przy oddawaniu pieczęci miejszej J.M.P. Jerzemu Ossolińskiemu. Wyd. J. PISARSKI. T. 1. W Kaliszu 1668 w Kolegium Societatis Jesu 4° s. 121--123. — Toż. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada oratorska sejmowa. W: Swada polska i łacińska. T. 1. w Lublinie 1745 w Druk. Collegium S.J. 2. s. 227-228.

10. Mowa... przy oddawaniu pieczęci mniejszej staroście łomżyńskiemu. Wyd. J. PISARSKI w: mówca polski. T. 1. W Kaliszu 1668 w Kolegium Sociectatis Jesu 4° s. 123-125. — Toż. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada oratorska sejmowa. W: Swada polska i łacińska. T. 1. W Lublinie 1745 w Druk. Collegium S.J. 2° s. 214-217.

11. Poeta nowy. Wyd. fragm. A. BEŁCIKOWSKI w: O satyrach polskich XVII wieku. *Świt*. 1872 nr 7-11. — Toż. Wyd. P. CHMIELOWSKI w: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W. 1902 s. 48-51. — Toż. Wyd. S. ZAWADZKI w: O pismach Łukasza Opalińskiego. *Prace Komisji do badań historii literatury i oświaty*. T. 1: 1914 s. 339-351. — Toż. Wyd. L. KAMYKOWSKI w: Łukasz Opaliński: Pisma polskie. W. 1938 s. 93-106. — Toż. Wyd. S. GRZESZCZUK w: Łukasz Opaliński: Wybór pism. Wr. 1959 s. 307-328.

12. Decyzja Jana Kazimierza, że sposób sejmowania starożytny zachowany będzie, że związki zawarte wiernie dochowane będą. Wyd. L. KUBALA w: Wojny duńskie i pokój oliwski. Lw. 1922 s. 532. Autorstwo niepewne.

13. Historia abo opisanie wielu poważniejszych rzeczy, które się działy podczas wojny szwedzkiej w Królestwie Polskim od roku Pańskiego 1655 w miesiącu lipcu aż do roku 1660 w miesiącu maju trwającej, w sobie zamykające i do wiadomości potomnym wiekom podane. B. m. r. 4° s. 117. — Toż. Wyd. K.W. WÓJCICKI w: Jan Stefan Wydżga i jego pamiętnik spisany podczas wojny szwedzkiej od roku 1655 do 1660. W. 1852 s. 55-184. — Toż. Wyd. K.W. WÓJCICKI w: Biblioteka starożytna pisarzy polskich. T. 5. W. 1854 s. 151-208. — Toż w przekł. H. PINOCCIEGO na j. włoski pt. Istorica discrizione delle cose più considerabili, occorse nel tempo della guerra svetese in Polonia, commincita in luglio l'anno 1655, terminata in magio l'anno 1660 con la pace d'Oliva. Rkps Bibl. św. Genowefy w Paryżu. Autorstwo niepewne. Wielu przypisuje je Janowi Stefanowi WYDŻDZE (†1686) bpowi warmińskiemu, późniejszemu prymasowi. Za autorstwem Ł. Opalińskiego oświadcza się K. TARGOSZ.

14. Dyszkurs o pomnożeniu miast w Polszcze. Zob. Sz. STAROWOLSKI.

15. Wyd. zbior.: Pisma polskie. Wyd. L. KAMYKOWSKI. W. 1938 Wydawnictwo Kasy im. Mianowskiego 4° s. XVIII, 108. Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików. S. II, z. 6. — Wybór pism. Wyd. S. GRZESZCZUK. Wr. 1959 Zakład Narodowy im. Ossolińskich 8° s. CLXVIII, 328. Biblioteka Narodowa. S. I, nr 172.

16. Mowa na sejmie walnym warszawskim 1638. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1657 s. 315-316.

17. Judicium de statu ac bellis Sveticis in Imperio gestis per annos triginta; Epistolae cultus et morales; De causa haereseos ac remedii eiusdem. Rkpsy zaginione.

18. Listy: Do J. Brożka z 1643. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności historyczne polskie. T. 2. Kr. 1840 s. 495-496; Toż. Wyd. H. BARYCZ w: J. BROŻEK: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 498-502; Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1141 Bbb II 21 2° s. 9-10. — Do A. Kazanowskiego z 1649. Wyd. R. POLLAK. M. PEŁCZYŃSKI w: Listy Kszysztofa Opalińskiego do brata Łukasza 1641-1653. Wr. 1957 s. 512--514. — Do A. Trzebickiego z 1657. Wyd. L. KUBALA w: Wojny duńskie i pokój oliwski 1657-1660 Lw. 1922 s. 532-533. — Do W. Lanckorońskiego z 1660. Rkps WAP Kr., sygn. 367. — Do W. Lanckorońskiego z 1661. Wyd. J. LANKAU w: Kilka nowych szczegółów w *Merkuriuszu Polskim*. *Prasa Polska*. W. 1949 nr 4 s. 13-14; Toż. Wyd. J. LANKAU w: Prasa staropolska na tle rozwoju prasy w Europie 1513-1729. Kr. 1960 s. 111 — Do Jana Kazimierza b. r. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 2. W Kaliszu 1676 s. 335-337. — Do arcybpa Jana Lipskiego b. r. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 2. W Kaliszu 1676 s. 388-389.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 41-45, tamże literatura. — Ponadto: POLLAK R.: Wstęp W: Listy Krzysztofa Opalińskiego do brata Łukasza 1641-1653. Wr. 1957 s. V--XVIX; GRZESZCZUK S.: Wstęp. W: Łukasz Opaliński: Wybór pism. Wr. 1959

s. III-CLXVIII; TARGOSZ K.: Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku. Wr. 1967 s. 28, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 58, 67, 97, 102, 113, 170, 181; SCHUSTER K.: Biblioteka Łukasza Opalińskiego, marszałka nadwornego koronnego (1612-1662). Wr. 1971 passim; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 36, 714-716, 718-722, 724, 740; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 344; SCHUSTER K.: Opaliński Łukasz. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 642-643; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 477; TARGOSZ K.: Uczony dwór Ludwiki Marii Gonzagi (1646-1667). Z dziejów polsko-francuskich stosunków naukowych. Wr. 1975 s. 6, 29, 59, 64, 66, 67, 131, 136, 138, 152, 165, 170-172, 185, 188, 189, 194--196, 199, 202, 204, 206, 207, 209, 211, 219, 222, 224, 228-232, 359, 360, 374, 392, 393, 402, 404; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 129, 247-259, 266, 271, 280, 336, 472, 486, 489, 576, 582, 607-608; CZAPLIŃSKI W., DŁUGOSZ J.: Życie codzienne magnaterii polskiej w XVII wieku. W. 1976 s. 19, 22, 31, 39, 53, 60, 64, 69, 80, 87, 88, 97, 103, 130, 131, 153, 156-158, 160, 161, 171, 174, 175, 186, 190-193, 195, 201, 206; FABIANI B.: Warszawski dwór Ludwiki Marii. W. 1976 s. 15, 111, 118, 130, 137; BIEŃKOWSKI T.: Antyk w literaturze staropolskiej (1450-1750). Główne problemy i kierunki recepcji. Wr. 1976 s. 150, 170, 173, 177; PISZCZAKOWSKI M.: Wieś w literaturze polskiego baroku. Wr. 1977 s. 29, 31-32; NIKLEWICZÓWNA K.: Piśmiennictwo hiszpańskie w Polsce w okresie staropolskim. W: *Literatura staropolska w kontekście europejskim.* Wr. 1977 s. 104, 106, 107, 109; OSTROWSKI W.: Literatura staropolska a literatura angielska. Problemy i ich ilustracje. W: *Literatura staropolska w kontekście europejskim.* Wr. 1977 s. 227.

Bp Edward Ozorowski

Opolski Antoni († pod koniec XVIII w.), profesor Akademii Lubrańskiego, polemista.

Nie wiemy, gdzie się urodził i gdzie się uczył. Pochodził z rodziny żydowskiej i był wyznania mojżeszowego. Na katolicyzm przeszedł przed 1771 r. Ok. 1774 r. został profesorem j. hebrajskiego w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu i na tym stanowisku pozostał najprawdopodobniej aż do likwidacji szkoły w 1780 r. Przebywał następnie we Lwowie, a od 1785 r. w Warszawie, gdzie też zmarł po 1790 r.

I.

1. Zarzuty trudniejsze w materii wiary z odpowiedziami katolickimi na zbicie błędów żydowskich... Brunsberg 1771 8° k. 5, s. 68.

2. Uwagi zbawienne nad stanem małżeńskim. Warszawa 1773 8°.

3. Podział historii świętej na cztery części zawierających w sobie cztery rodzaje rządu ludu Bożego z przydaniem geografii w Piśmie św. wyrażonej dla młodzi szkolnych służący... T. 1-2. Lwów 1782 Druk. Kazimierza Schlichtyna 8° t. 1, k. 2, s. 143; T. 2 k. 1, s. 122.

4. O zabobonach narodu żydowskiego... Warszawa 1785 Druk. Pojezuicka 8° k. 8. — Toż. Wyd. 2. Warszawa 1786 Druk. Nadworna 8° k. nlb. 8.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Opolski Antoni. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 19 s. 976; Opolski Antoni. W: *Enc. kość.* T. 17 s. 359; Opolski Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 227; BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 291.

Ks. Kazimierz Gabryel

Orański (Oranskyj) Woyna Pachomiusz (†1653), unicki biskup piński, polemista.

Urodził się ok. 1599 r. na Wołyniu z prawosławnych rodziców Michała i Teodory Kisielówny. W latach 1624-1626 studiował w Kolegium Greckim w Rzymie, lecz nie uzyskał doktoratu. Po powrocie do kraju nawrócił na unię najbliższą swoją rodzinę. W 1628 r. występował jako jeden z czterech świadków w procesie informacyjnym Rafała Korsaka

przed jego prekonizacją na koadiutora kijowskiego. Będąc archimandrytą wileńskim, złożył Orański wraz z bazylianinem Aleksym Dubowiczem podczas sejmu 1632 r. napastliwe na łacinników oświadczenie o unii Kościoła Wschodniego z Rzymskim, przeciwko któremu zaprotestował prymas Jan Wężyk (Protestacja... Varsaviae 1635). W 1637 r. otrzymał nominację na unickie biskupstwo pińskie. W diecezji swej mało rezydował i zaniedbywał jej administrację, jak donosił o tym metropolita A. Sielawa do Rzymu. Napisane przez Orańskiego „Zwierciadło", polemizujące z „Perspektywą" K. Sakowicza, zawiera wiele materiału źródłowego do dziejów Kościoła Wschodniego w Rzeczypospolitej. Orański zmarł w 1653 r.

I.

1. Zwierciadło albo zasłona... naprzeciw uszczypliwej Perspektywie... wystawiona... W Wilnie 1645 w Druk. OO. Bazylianów 4° k. 3, A-J_4.

III.

KOJALOVIČ M.: Litovskaja cerkovnaja unia. T. 1-2. Petersburg 1859-1861; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. T. 2. Würzburg 1881 s. 304-353; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 633; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 890; ŚLIWA T.: Kościół unicki w Polsce w latach 1596-1696. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. cz. 2 s. 282-309. — Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 201; Epistolae Metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 2. Romae 1956 s. 190; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 34, 35; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 5. Romae 1961 s. 242-243; T. 6. Romae 1962 s. 227-228; T. 8. Romae 1963 s. 17; *MUH.* 2. Romae 1965 s. 327; T. 3. Romae 1966 s. 9-10, 40; T. 4. Romae 1967 s. 153; T. 9/10. Romae 1971 s. 522, 523, 567, 568, 582, 651, 850; T. 11. Romae 1974 s. 195, 197-199, 201, 360, 430.

Bp Edward Ozorowski

Orient Jan (Orienth) († ok. 1460), profesor Akademii Krakowskiej, egzegeta.

Nie wiadomo, kiedy się urodził, a ustalenie pochodzenia utrudnia jego, przyjęte zwyczajem humanistów, nazwisko Orient. W 1405 r. otrzymał w Akademii Krakowskiej bakalaureat artium, a ok. 1407 r. wyjechał do Pragi i tam w 1412 r. uzyskał mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Od 1426 r. występował w Krakowie jako profesor na Wydziale Filozoficznym, sprawując kilkakrotnie w latach 1427/28 i 1438-1440, urząd jego dziekana. Równocześnie kontynuował studia teologiczne, rozpoczęte jeszcze w Pradze w 1413 r. Bakałarzem teologii został ok. 1442 r., następnie w latach 1442-1444 wykładał Pismo św. W 1441 r. wszedł w skład komisji powołanej dla zrewidowania przywilejów i statutów Akademii. Nie wiadomo nic o godnościach duchownych Orienta, nieznana też jest data jego zgonu. Pozostawił w dorobku naukowym komentarz do Księgi Psalmów i do Metafizyki Arystotelesa.

I.

1. Komentarz do Psalmów Dawida, (1-150). (Inc.: Laudationem Domini loquetur os meum...). Powst. w 1444 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1332, f. f. 1-895; inny egzemplarz sygn. 1333, f. 1-1053.

II.

1. Komentarz do „Metafizyki" Arystotelesa. (Inc.: Oportet sapientem non solum quae ex principiis scire...). Powst. w 1426. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1895, f. 1-314.

III.
WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 4 1843 s. 356; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. Kr. 1897 s. 181; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie Soboru Bazylejskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 233, 252; MICHALSKI K.: Tekst, osobowość, szkoła i prąd w filozofii średniowiecznej. W: *Pamiętnik IV Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu.* Lw. 1925 s. 12; BARYCZ H.: Dziejowe związki Polski z Uniwersytetem Karola w Pradze. *Prz. Zach.* R. 4: 1948 s. 339; STEGMÜLLER F.: Repertorium biblicum medii aevi. T. 3. Madriti 1951 nr 4837; ZATHEY J.: „Colligite fragmenta ne pereant". Contribution aux recherches sur l'histoire de l'enseignement à l'Université de Cracovie au XV s. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 10: 1961 s. 98-99; MARKOWSKI M.: Spis osób na Wydz. Teol. U. Kr. W: *Stud. Zakładu Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 191; WÓJCIK K.: Jan Orient. Tamże. T. 5: 1965 s. 24-33; WŁODEK Z.: Jan Orient. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 144; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 według indeksu; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 115; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 480; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce. T. 3. Wr. 1977 s. 40, 45-46, 69-71, 110-115, 116 i passim. — Liber decanorum facultatis philosophiae Universitatis Pragensis. *Monumenta Historica Univ. Carolo-Ferdinandeae Pragensis.* T. 1: 1822 s. 418; Statuta nec non liber promotionum, s. 5, 19, 31, 32; Codex diplomaticus Universitatis Studii Cracoviensis. Ed. Ż. PAULI. T. 1. Cracoviae 1870 s. 193; Codex epistolaris saec. XV. Pars. 2: 1444-1492. Ed. J. SZUJSKI. *Mon. M. Aevi Hist.* T. 2: 1876 s. 337-338; Dwie listy profesorów teologii. Wyd. J. SZUJSKI. *Archiwum Komisji do Badania Historii Literatury w Polsce.* T. 1: 1878 s. 87; Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 27, 75, 76; Conclusiones Univ. Crac. nr 2 s. 4.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Orłowski Adam od św. Trójcy (1727-1801), trynitarz, historyk swego zakonu.

Urodził się w okolicach Orszy 21 IX 1727 r. Kiedy wstąpił do zakonu trynitarzy i jakie były koleje jego tam życia, nie wiadomo. Znana jest tylko jego wyprawa do Stambułu w 1781 r. (ostatnia polskiego trynitarza) w sprawie wykupu Polaków z niewoli tureckiej. Mając niewiele pieniędzy, wykupił tylko 5-ciu jeńców za sumę 5.694 zł. Był także Orłowski definitorem generalnym swego zakonu, z czego by wynikało, że należał do wybitniejszych zakonników. Zmarł 7 III 1801 r. Ogłosił drukiem historię trynitarskich klasztorów (redempcji) w Polsce.

J. M. Giżycki daje Adamowi od św. Trójcy (trynitarze nie używali nazwisk) nazwisko Eysmont. Jednakże z fermanu, wystawionego dlań przez kancelarię sułtana Abdulhamida, wynika, że nazywał się Orłowski.

I.
1. Zebranie wszystkich redempcji prowincji polskiej. Warszawa 1783 w Druk. Nadwornej 8° s. 95.

III.
MUCHLIŃSKI A.: Materiały do dziejów Kościoła polskiego z języków wschodnich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 305-306; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 90.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Orłowski Andrzej (ok. 1730 — po 1768), penitencjarz kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji kanoniczno-moralnych.

Był synem malarza krakowskiego i bratem Wincentego, także malarza. W 1749 r. został immatrykulowany w Akademii Krakowskiej; 19 XI 1755 otrzymał stopień bakałarza, a 19 X 1758 r. magistra sztuk i doktora

filozofii. W latach 1759-1761 pracował jako nauczyciel w kolonii akademickiej w Białej Podlaskiej. Po powrocie do Krakowa został przyjęty do Kolegium Mniejszego (1761) i wykładał filozofię w charakterze „docens externus". Od 1763 r. był seniorem szkoły S. Anny w Krakowie, penitencjarzem kolegiaty S. Anny i nauczycielem synów starosty wąwolnickiego. Koleje jego życia po 1768 r. nie są znane.

I.

1. Conclusiones canonico-morales de voto... Defendentur per... die 15 Martii 1763 [Cracoviae] 1763 4°.

III.

ESTREICHER K. T. 23, s. 426. — Statuta nec non liber promotionum, s. 411, 414; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 94. — Arch. Univ. Jag., rkps nr 3316, 2635; Notatki L. HAJDUKIEWICZA.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Orłowski Franciszek Ksawery Jan (1800-1856), reformat, teolog, ascet., tłumacz.

Urodził się 21 X 1800 r. Nie udało się ustalić miejsca pochodzenia. Ojcu było na imię Wawrzyniec. Dnia 2 XII 1815 r. wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej. Studia odbywał we własnej prowincji, filozofię studiował w Lublinie i w Sandomierzu, a teologię w Krakowie, i tutaj otrzymał święcenia kapłańskie z rąk bpa J. P. Woronicza 21 XII 1823 r. Począwszy od 1824 r., wykładał przez rok retorykę i teologię mistyczną, a następnie filozofię na studium własnej Prowincji. Równocześnie pełnił obowiązki kaznodziei. W latach 1830-1833 przebywał w Krakowie jako lektor teologii i sekretarz prowincji. W 1833 r. został gwardianem w Sandomierzu. Za bliżej nie znaną działalność konspiracyjną więziono go w Lublinie. Po uwolnieniu mieszkał przez rok (1834/35) w Kazimierzu, gdzie klerykom wykładał teologię mistyczną, a w latach 1835-1840 był gwardianem w Chełmie. Od 1836-1839 r. oraz 1842-1845 należał do zarządu prowincji jako definitor, a 1839-1842 jako sekretarz. Zmarł 26 XI 1856 r. w Zemborzynie k. Lipska na Kielecczyźnie.

I.

1. Boga nieśmiertelnego w śmiertelnej ludzkiej naturze cierpiącego święta historia... z łacińskiego na polski język przetłumaczona. W. 1837 Druk. XX. Pijarów 8° s. 485, nlb. 5. — Toż. W. 1841 Druk. XX. Pijarów 8° s. 485, nlb. 5. — Toż. W. 1858 Druk. S. Orgelbranda 8° s. 406.

2. Przekł.: Święte i pocieszające religii chrześcijańskiej tajemnice narodzenia, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Cz. 1-3. W. 1844-1845 Druk. XX. Pijarów 8° cz. 1 s. I, 240, k. nlb. 4; Cz. 2 s. 429, k. nlb. 4; Cz. 3 s. 182, k. nlb. 5.

II.

1. Przekł.: Rozmyślania i uwagi pobożne wybrane z dzieł TOMASZA à KEMPIS, służyć mogące osobom wszelkiego stanu, a zwłaszcza osobom duchownym do codziennego rozpamiętywania wiecznych prawd. T. 1-3. W. 1854-1857 Druk. S. Orgelbranda 8° t. 1 s. 271; T. 2, s. 269; T. 3 s. 255.

2. Listy: Do prowincjała P. Jędrzejewicza z 1834 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr., Acta orig. P. Pauli Jędrzejewicz (1833-1836), rok drugi nr 15. — Do Rządu Gubernianego Guberni Lubelskiej z 1840 r. Rkps tamże. Acta orig. J. Kaczorkiewicz (1839-1842) nr 75.

III.

Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr. Rkps Cathalogus patrum et fratrum Reformatorum Provinciae Minoris Poloniae defunctorum (1775-1868) s. 148-149; Rkps Acta orig. A. Kaczorkiewicz (1827-1930); Rkps Acta orig. S. de Medem (1830-1833); Rkps Acta Acta orig. A. Majewski (1836-1839); Rkps orig. P. Jędrzejewicz (1833-1836); Rkps Continuatio archivii conventus Craco-

viensis PP. Reformatorum (1754-1932) s. 70-73, 78-80, 406; Rkps Cronica conventus Pilicensis PP. Reformatorum (1746-1864) s. 125-128; Rkps Archivum conventus Pinczoviensis s. 237. — Informacje pisemne dra Jana Skarbka z Lublina.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Orłowski Michał h. Sas (1710 — po 1780), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 9 V 1710 r. koło Wąbrzeźna, był synem Władysława i Katarzyny. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1725 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1725-1727), filozofię studiował w Kaliszu (1727-1730), matematykę w Krasnymstawie (1730-1732), a teologię w Poznaniu (1732--1736) i tam 20 VI 1735 przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich humaniorów w Rawie Mazowieckiej (1736-1737), matematyki w Krośnie (1737-1738), filozofii i matematyki w Kaliszu (1739--1740) i Poznaniu (1740-1742) oraz samej filozofii w Kaliszu (1742-1745). Od 1745-1757 r. nauczał teologii w kolegium lwowskim, a chwilowo (1745-1749) również prawa kanonicznego. Z tego okresu zachowało się kilka skryptów jego wykładów. Był rektorem kolegiów w Brześciu Litewskim (1757-1761), Grudziądzu (1762-1763), Krakowie (1763-1766) i w Poznaniu (1766-1771). Od 5 III 1771 r. był prowincjałem jezuitów wielkopolskich i na tym stanowisku zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Po kasacie zamieszkał w Grudziądzu i nadal pełnił swoje funkcje prowincjała w domach zakonnych zaboru pruskiego, gdzie jezuici istnieli do 1780 r. Dalsze losy Orłowskiego nie są znane.

I.

1. Deus optimus... De incarnatione Verbi, de fine ultimo... in Collegio Leopoliensi SJ, 1748-1749. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5622.
2. Tractatus de sacramentis... in Collegio Leopoliensi SJ, 1749-1750. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 578.
3. Tractatus theologicus de justitia et jure... in Collegio Leopoliensi SJ, 1751--1752. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5626.
4. Praelectiones theologicae... in Collegio Leopoliensi SJ, 1753-1754. Rkps BN., sygn. akc. 2056.
5. Theologia scholastica in Collegio Leopoliensi SJ. 1754-1755. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 15.
6. Tractatus theologicus de Incarnatione Verbi Divini... in Collegio Leopoliensi SJ, 1756-1757. Rkps BN, sygn. akc. 6133.
7. Tractatus de actis humanis, de angelis, de beatitudine... in Collegio Leopoliensi SJ, 1756-1757. Rkps BN., sygn. akc. 6136.
8. Tractatus theologicus... in Collegio Leopoliensi SJ. 1757-1758. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 16.

II.

1. Ludovicus Landgravius Hessiae princeps haereditarius de Hessen-Hornburg... genealogico-historica relatione, a minimae Societatis Jesu Collegio Leopoliensi, orbi expositus. Typis ejusdem Collegii SJ Leopoliensis 1735 2° ark. 4.
2. Kazanie na pogrzebie... pani Marianny z Potockich Tarłowy wojewodziny lubelskiej... w kościele lwowskim Societatis Jesu miane roku 1749 dnia 7 lipca. Kraków 1760 Druk. Stan. Stachowicza 4° ark. nlb. 9.

III.

JANOCKI J.D.: Lexikon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Breslau 1755 T. 2 s. 95; THEINER A.: Osservationi sopra l'istoria del pontificato di Clemente XIV. T. 2. Monza 1854 s. 160, 247; La Compagnie de Jésus conservée en Russie après la suppression de 1772. Paris 1872 s. 46; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowania na Białej Rusi. Lw. 1875 s. 135-136, 143-144, 147, 148; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5. s. 1945; EHRENBERG H.: Italienische Beiträge zur Geschichte der Provinz Ostpreussen. Königsberg 1895 s. 152-155; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 476, 1135; T. 5 s. 112, 114, 122; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 121; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 47, 96-97; Historia residentiae Waleensis Societatis Jesu ab anno Domini 1618. Köln 1967 s. 277, 279, 289, 290; HOFFMANN H.: Fridrich II von

Preussen und die Aufhebung der Gesellschaft Jesu. Roma 1969 s. 50-51, 52, 80, 91, 172, 173. — Protokóły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej, 1778-1780. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1913 s. 29. — ARSJ., Pol. 25-37 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770), Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1725-1774); Bibl. Jag., rkps 5194 f. 111-113 (Memorialia relicta collegio Posnaniensi SJ); rkps 5195 s. 340, 349-352 (Liber collegii Posnaniensis SJ); Bibl. Ossol., rkps 100 f. 26 (metryka); ATJ Kr., rkps 431 s. 190-191 (Memorialia relicta collegio Gedanensi SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ortiz (Ortisius, Hispanus) Jakub (1563-1625), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, moralista.

Urodził się w Cabra w Hiszpanii w 1563 r. Nauki humanistyczne przeszedł w Montilla, filozoficzne w Kordowie (3 lata). Rozpoczęte tamże studia teologiczne przerwał po pół roku i wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 16 XI 1583 r. Po nowicjacie kontynuował studia teologiczne 2 lata w kolegium w Kordowie, po czym wysłano go do Polski. Z Poznania, dokąd przyjechał we wrześniu 1587 r., skierowany został do nauczania w Alba Iulia, w klasie syntaksy. Gdy jezuici zostali wypędzeni z Siedmiogrodu, powrócił J. Ortiz do Polski (1588). Wykłady prowadził w różnych kolegiach (w Lubline w klasie poetyki 1588-1590, w Poznaniu na katedrze filozofii 1591-93, na katedrze teologii scholastycznej 1592-1602, w Pułtusku na katedrze teologii moralnej 1611-1614), najbardziej jednak zasłużył się dla Akademii Wileńskiej, gdzie wykładał filozofię (1594-1598) i teologię scholastyczną (1602-1610 i 1614-1619) oraz przez 15 lat pełnił obowiązki kanclerza akademii. Prowadzenie wykładów z teologii i sprawowanie urzędu kanclerza przez tak długi okres było rzeczą wyjątkową w szkolnictwie jezuickim, toteż fakt ten rzuca wymowne światło na osobę Ortiza. Przed objęciem katedry filozofii w Akademii otrzymał stopień magistra filozofii (prawdopodobnie 1594) i podobnie przed podjęciem wykładów z teologii został promowany na doktora teologii (prawdopodobnie 1602). Przez wiele lat Ortiz był prefektem sodalicji (nekrolog podaje 20 lat) i spowiednikiem współbraci zakonnych (17 lat). Zmarł w Nieświeżu 11 X 1625.

I.

1. De iure et iustitia, de iustificatione, de primatu Summi Pontificis... Vilnae 1616. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2050.
2. In 1 mam partem D. Thomae commentarius... Vilnae 1615-1617. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2051.
3. Volumen casuum conscientiae... A. D. 1613 in Collegio Pultoviensi. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2152.
4. De Verbo Incarnato. Commentarius theologiae scholasticae... In Academia Vilnensi... 1617. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2847.
5. Tractatus theologicus... Vilnae. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T. 314.

II.

1. Assertiones ex universa logica in Academia Vilnensi Soc. Jesu... [Vilnae 1597] 2° k. nlb. 1.
2. Solea veritatis philosophicae in alma Academia Vilnensi Soc. Jesu pro laurea magisterii philosophici consequenda... Vilnae 1617 Typis Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 9.
3. In universam Aristotelis logicam summula... Vilnae 1596. Rkps Bibl. Jag., 2080.
4. Assertiones ex universa logica... in Collegio Posnaniensi Soc. Jesu... 1592. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2654 k. 71-77.
5. In tres libros Aristotelis... Vilnae 1599. Rkps Bibl. Uniw. w Pozn., sygn. 606 I.

III.

ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 281, 432; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2. s. 642; T. 4 s. 96, 112, 439; CHODYŃSKI S.: Seminarium włocławskie. Szkic historyczny. Włocławek 1904 s. 17; WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 171; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileń-

skiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 107; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filozofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 13, 393, 457. — ARSJ. Pol. 7 I-II (katalogi); Pol. 43. Lit. 6 (katalogi 1601-1625); Lit. 61 f 48 (nekrologi). — ATJ Kr. POPLATEK J.: Encyklopedia jezuitów polskich XVI wieku (maszynopis); PIECHNIK L.: Historia Akademii Wileńskiej (1600-1655) (maszynopis).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Ortiz (Ortisius) Michał (1560-1638), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, komentator Sumy św. Tomasza.

Mieszczanin z Victoria w Kastylii wstąpił do zakonu jezuitów po ukończeniu nauk humanistycznych 1 VI 1577 r. w Salamance. W zakonie studiował retorykę (1579-1580), filozofię (1581-1583) i teologię (1584--1586). We wrześniu 1587 r. przybył do Poznania, skąd skierowano go do Siedmiogrodu. Po usunięciu jezuitów z Siedmiogrodu wykładał w Akademii Wileńskiej retorykę (1589-1591), filozofię (1591-1594) i teologię scholastyczną (1595-1602). W Akademii uzyskał stopień doktora teologii. Był następnie rektorem kolegium w Kaliszu (1602-1605), a zarazem powiernikiem prymasa S. Karnkowskiego, rektorem Akademii Wileńskiej (1606-1608) oraz rektorem i instruktorem tzw. trzeciej probacji w Nieświeżu (1616-1623). W latach 1624-1627 był prowincjałem litewskim, a w końcu ponownie rektorem w Nieświeżu (od 1627), gdzie też zmarł tknięty paraliżem 11 XII 1638 r.

I.

1. Wykład 1 części Summy św. Tomasza, Wilno 1594-1596. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2706.

III.

ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 245, 270, 281, 296, 323, 432; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5. s. 1965; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 66; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s 50, 107, 127, 128; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 482; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 457-458. — Epistolae et acta Jesuitarum Transylvaniae temporibus principum Bathory. Vol. 2. Ed. A. VERESS. Budapest 1913 s. 234; WUJEK J.: Korespondencja. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 171. — ARSJ, Pol. 7 I-II (katalogi trzyletnie z lat 1611-1636); Lit. 6 (katalogi roczne z lat 1604-1638).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Orzechowski Stanisław h. Oksza (1513-1566), kanonik przemyski w l. 1525-1550, polemista.

Urodził się 11 XI 1513 r. w Orzechowcach pod Przemyślem jako syn Stanisława, pisarza Ziemi Przemyskiej, i Jadwigi Baranieckiej, córki prawosławnego popa. Miał 6 braci i 5 sióstr. Zapobiegliwy ojciec wystarał się dlań już w 1525 r. (12-ty rok życia) o kanonię w kapitule przemyskiej. Po ukończeniu szkoły przemyskiej zapisał się Orzechowski w 1526 r. na studia w Akademii Krakowskiej. W 1528 r. przeniósł się do Wiednia, kontynuując je pod kierunkiem A. Brassicana. W 1529 r. pojechał do Wittenbergi, gdzie poznał osobiście Lutra i Melanchtona. W 1530 r. wrócił na krótko do Polski i znowu wyjechał do Wittenbergi. Stąd w 1531 lub 1532 r. przeniósł się do Włoch, ucząc się w Bolonii u Amaseusza i znacznie dłużej, zapewne do 1537 r., w Padwie. Odwiedził też Wenecję, był w Szwajcarii i w Rzymie. W 1537 r. ponownie znalazł się w Polsce i niebawem po raz wtóry wyjechał do Włoch, ciągle studiując. Do kraju — obecnie już na stałe — wrócił

przed 1543 r. Objął teraz uzyskane probostwa: w Żurawicy k. Przemyśla i w Pobiedniku k. Krakowa. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk arcybpa lwowskiego P. Starzechowskiego.

W 1543 r. rozpoczął Orzechowski bardzo intensywną działalność pisarską i prowadził ją do samej śmierci. Obok rozpraw teologicznych ogłosił bardzo wiele dzieł politycznych, jak to uwidoczniono w jego bibliografii podmiotowej w grupie I i II. W 1546 r. wszedł Orzechowski w pierwszy konflikt ze swym biskupem J. Dziaduskim z powodu pisma „De lege coelibatus contra Siricium". Sprawę jednak wnet umorzono, ponieważ Orzechowski oświadczył, że pismo zostało opublikowane wbrew jego woli. Otrzymał nawet wtedy od biskupa nowe probostwo, w Sanoku, oraz urząd oficjała i wikariusza gen. Z tego ostatniego urzędu zrezygnował 11 IV 1548 r. Probostwa w Żurawicy zrzekł się 23 X 1549 i kanonii przemyskiej 15 VIII 1550 r.

Następny konflikt Orzechowskiego z bpem Dziaduskim, także na skutek propagandy przeciw celibatowi księży, narastał powoli. W 1549 r. wstawił się Orzechowski u bpa krakowskiego S. Maciejowskiego za Walentym plebanem z Krzczonowa, który zawarł nielegalne małżeństwo. W 1550 r. przesłał wojewodzie łęczyckiemu M. Brudzowskiemu i kard. A. Farnese traktat, w którym, opowiadając się za boskim pochodzeniem hierarchii kościelnej, zaatakował praktykę bezżeństwa księży. W tymże roku na sejmiku w Sądowej Wiszni wystąpił jako konkurent do ręki Zofii Straszówny i też w tym roku ułatwił księdzu Marcinowi Krowickiemu zawarcie małżeństwa w kościele żurawickim. Wreszcie w lutym 1551 r. sam się ożenił z Magdaleną Chełmską, córką burgrabiego krakowskiego; ślubu udzielił mu Feliks Cruciger, pleban z Niedźwiedzia. Przed aktem tym zrezygnował z reszty beneficjów i odtąd występował jako dziedzic wsi Żurawicy. Dziaduski w wytoczonym procesie uznał małżeństwo Orzechowskiego za nieważne, ekskomunikował go, skazał na banicję z diecezji oraz konfiskatę majątku.

Odtąd zaczęła się walka Orzechowskiego o legalizację jego małżeństwa. Przywódcy protestanccy spodziewali, się że Orzechowski, skłócony z władzą kościelną, łatwo do nich przystanie. On jednak, choć atakował celibat, a nawet w pewnym momencie samo papiestwo, nie myślał schodzić z ortodoksji katolickiej i co więcej począł zwalczać protestantów. O legalizację swego małżeństwa walczył do końca życia, głównie piórem, m. in. zaapelował do pap. Juliusza III i prosił o protekcję prymasa M. Dzierzgowskiego. Jakoż na synodzie prowincjonalnym w 1552 r. dano Orzechowskiemu absolucję od ekskomuniki, którą wprawdzie cofnięto na synodzie w 1556 r. pod naciskiem legata papieskiego, ale w 1561 r. uznano go prawowiernym i ponownie zdjęto zeń klątwę. Orzechowski bowiem ogłosił w tym czasie rozprawę „Confessio catholicae fidei". Sprawę legalizacji małżeństwa pozostawiono do decyzji papieża. Rozstrzygnięcia rzymskiego nie otrzymał Orzechowski nigdy, choć nadal o to zabiegał, pisząc w tej sprawie w 1563 r. do prymasa J. Przerembskiego, a w 1564 r. do nuncjusza F. Commendoniego. Trzeba dodać, że w ostatnich latach życia (od 1560) stał się Orzechowski dzięki swym publikacjom jednym z czołowych polemistów katolickich. M. in. ostro atakował niedawnego przyjaciela A. Frycza Modrzewskiego.

W kwietniu 1566 r. Orzechowski owdowiał. Nie myślał jednak obecnie o powtórnym małżeństwie, lecz — jak sam oświadczył — pragnął następne lata przeżyć „jako kapłan posłuszny hierarchii". W sporządzonym testamencie rozdzielił swój majątek między pięcioro dzieci, zobowiązując je do wytrwania w wierze katolickiej. Zmarł pod koniec 1566 r.

I.

1. Baptismus Ruthenorum. Cracoviae 1544 per Ieronimum Vietorem 8° k. nlb. 26. — Toż. Cracoviae 1544 per Ieronimum Vietorem 8° k. nlb. 27.

2. Pro Ecclesia Christi ad Samuelem Macieiovium episcopum Cracoviensem. Cracoviae 1546 in Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 81.

3. De lege coelibatus contra Syricium in concilio habita oratio. Cracoviae 1548. — Toż. Basileae 1551 in Officina Joannis Oporini 8° k. 3, s. 283, k. 5. Od s. 132: Ad Julium III pontificem De approbando matrimonio...; od s. 193: De bello adversus Turcas; od s. 237: Ad Sigismundum Poloniae regem Turcica secunda. — Toż w przekł. na j. niem.: Des berühmten S. Orzechowski Rede vom Cölibats-Geseze. Rom 1783 8° s. 112.

4. Diatribe... contra calumniam ad Andream Miekicium tribunum et equitem Ruthenum. Cracoviae 1548 apud Viduam Floriani Ungleri 8° k. nlb. 27.

5. Epistola... de coelibatu. B. m. 1549 8° k. nlb. 10. [Do woj. P. Kmity]. — Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*. T. 1. Kr. 1891 s. 302-311.

6. Ad Julium III pontificem maximum supplicatio de approbando matrimonio a se inito. Przy dziełku: De lege coelibatus... Basilea 1551. — Toż. B. m. r. [Wrocław XVIII w.] 2° k. 3. — Toż. Lipsiae 1781. — Przedr. fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 325-333. — Toż w przekł. na j. pol.: List Stanisława Okszy Orzechowskiego do Juliusza III papieża z prośbą o uchwalenie małżeństwa swego. Lipsk 1782 8° s. 63.

7. Narzekanie z wyznaniem wiary nieboszczyka księdza biskupa kujawskiego Jana Drohojowskiego, które czynił... B. m. r. [po 1557] 8°. Autorstwo niepewne.

8. Explicatio iuramenti quod episcopi Regni Poloniae Papae praestare solent. Wyd. w: A. FRYCZ MODRZEWSKI: De primatu papae. [Pińczów] 1558. — Przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 394-399. — Toż. Wyd. S. KOT: Opposition to the Pope by the Polish Reformation pamphlets. Oxford Slavonic Papers. T. 4: 1953.

9. Fidei catholicae confessio Petricoviae in synodo... edita anno Domini 1561, in synodo Warszaviensi confirmata. Cracoviae 1561 Lazarus Andreae 8° k. nlb. 32. — Toż. Coloniae 1563 apud Haeredes Arnoldi Birkmanni 8° k. nlb. 63. Od k. 29 pod osobnym tyt.: In Warszaviensi synodo provinciae Poloniae pro dignitate sacerdotali oratio. Coloniae 1563. — Toż w przekł. na j. pol.: H. KRZYŻANOWSKI: Wyznanie wiary... [Kraków] 1562 [Druk. Łazarza] 8° k. nlb. 40.

10. In Warszaviensi synodo provinciae Poloniae pro dignitate sacerdotali oratio. Cracoviae 1561 Lazarus Andreae 8° k. 44. — Toż. Coloniae 1563 apud Haeredes Arnoldi Birkmanni 8° k. nlb. 35. — Toż przy: Fidei catholicae confessio. Coloniae.

11. Chimera sive de Stancari funesta Regno Poloniae secta. Wyd. J. GÓRSKI. [Cracoviae] 1562 Lazarus Andreae 4° k. 8, tabl. 1, k. 104, nlb. 5. — Toż. Coloniae 1563 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 12, 170, nlb. 5. — Fragm. w przekł. na j. pol. wyd. Z. W[ŁYŃSKI] pt. Koronacja królewska. (Wyjątek z Chimery Orzechowskiego). *Pam. Krak.* T. 1: 1830 z. 3 s. 66-74.

12. Ad Jacobum Uchanscium Cuiaviae episcopum Fricius sive de maiestate Sedis Apostolicae. [Wyd. J. GÓRSKI]. B. m. r. [1562] 8° k. nlb. 12, 89, nlb. 1. — Toż w przekł. na j. pol.: Z.A. NAŁĘCZ WŁYŃSKI: Pismo... do Jakuba Uchańskiego... o głownowładztwie Stolicy Apostolskiej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2630.

II.

1. De bello adversus Turcas suscipiendo... ad equites Polonos oratio... Cracoviae 1543 in Officina Ungleriana 8° k. 23. — Toż. Cracoviae 1543 in Officina Viduae Unglerianae 12° k. nlb. 22. — Toż. Cracoviae 1543 apud Hieronymum Vietorem 8° k. nlb. 26. — Toż. pt. Oratio de bello adversus Turcas suscipiendo anno 1543 ab auctore ad equites Polonos dicta, nunc in pari necessitatis argumento ad... Regni Hungariae proceres directa... Viennae 1663 a Matthaeo Cosmerovio 4° k. A-F_4. — Toż w j. pol.: Ksiąszki... o ruszeniu ziemie Polskiej przeciw Thurkowi. W Crakowie 1543 w Druk. Heleny Florianowej Wdowy 8° k. 40. — Toż przedr. T. WIERZBOWSKI. W. 1895 Bibl.

Zapomn. Poetów i Prozaików Pol. XVI-XVIII w. Z. 4. — Fragm. przedr. J. KRZYŻANOWSKI w: Proza polska wczesnego renesansu 1510-1550. Wyd. 2. W. 1954.

2. Ad Sigismundum Poloniae regem Turcica secunda. Cracoviae 1544 in Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 28. — Toż. Cracoviae 1544 in Officina Unglerianа 8° k. nlb. 28. — Toż w przekł. na j. niem.: Oration an den durchleuchtigsten Herrn... Sigismundum König in Polen... die Krigsrüstung wider den Erzfeind christliches Bluts, den Turcken fürzunemen belangend. B. m. 1544 4° k. 20.

3. Wyd. zbiorowe: Turcyka 1 (poz. 1) i Turcyka 2 (poz. 2). Wyd. przy De lege coelibatus... oratio. Basileae 1551 J. Oporinus. — Toż pt. Turcicae duae. Cracoviae 1590. — Toż. Wyd. S. NIEGOSZEWSKI Romae. 1544 apud Haeredes Joannis Lilioti 4° s. 48. — Toż w przekł. na j. pol.: J. JANUSZOWSKI: Oksza Stanisława Orzechowskiego na Turka. W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 137. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI: Mowy S. Orzechowskiego. Sanok 1855 4° Bibl. Pol. Z. 1-2. — Fragm. przedr. K. MECHERZYŃSKI: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 421-423. — Całość przedr. B. NADOLSKI: Wybór mów staropolskich. Wr. 1961. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 175. — Przekł. pol. fragm.: J. OSSOLIŃSKI: Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej. T. 3 cz. 1. Kr. 1822 s. 189-207. — Przedr. w: Żywot i sprawy S. Orzechowskiego. Kr. 1851. — Przedr. K.J. TUROWSKI: Mowy S. Orzechowskiego. Sanok 1855 s. 86-99.

4. Pro exequiis Sigismundi Jagellonis Poloniae regis. Cracoviae 1548 [apud Viduam Unglerianam] 4° k. nlb. 8.

5. Funebris oratio habita... ad equites Polonos in funere Sigismundi Jagellonis Poloniae regis. Cracoviae 1548 apud Viduam Floriani Unglerii 8° k. nlb. 52. — Toż. Venetiis 1548 4° k. nlb. 29. — Toż. Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel 4° s. 52. — Toż w zbiorze: Orationes clarorum hominum. Venetiis 1559 s. 74-99. — Toż w zbiorze: J. PISTORIUS: Polonicae historiae corpus. T. 3. Basileae 1582 s. 33-55. — Toż w zbiorze: A. GWAGNIN: Rerum Polonicarum tomi tres. T. 3. Francofurti 1584 s. 613-682. — Toż w zbiorze: Orationes funebres in morte pontificum, imperatorum regum, principum... habitae a legatis virisque suae aetatis doctissimis. Hanoviae 1623 s. 30-77. — Fragm. w: I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 183-186. — Przekł. pol. — fragm. J. OSSOLIŃSKI: Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej. T. 3 cz. 1. Kr. 1822 s. 255 nn. — Toż. K.J. TUROWSKI: Mowy J. Orzechowskiego. Sanok 1855 Bibl. Pol. Z. 1-2 s. 105-133. — Toż. K. MECHERZYŃSKI: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 537-551.

6. Panegiricus nuptiarum Sigismundi Augusti Poloniae regis. Cracoviae 1553 Lazarus Andreae 8° k. 24. — Toż. Cracoviae 1553 Lazarus Andreae 8° k. nlb. 39.

7. In leges et statuta Regni Poloniae ab Jacobo Prilusio digesta ad equites Polonos oratio. Wyd. przy J. PRZYŁUSKI: Leges seu statuta ac privilegia Regni Poloniae. Cracoviae 1553. — Toż. Varsaviae 1763 wraz z Fidelis subditus... — Toż. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 452-459.

8. Ad regem, proceres equitesque Polonos in Comitiis Varsaviensibus congregatos epistola. B. m. 1556 8° k. 27. Autorstwo niepewne.

9. Panegyricus nuptiarum Joannis Christophori Tarnovii... scriptus. Cracoviae 1558 apud Haeredes Marci Scharffenberger 8° k. 40.

10. Conclusiones in haereticos pro salute patriae. B. m. r. 8° k. 8. — Toż. List do... Mikołaja RADZIWIŁŁA... wojewody wileńskiego... przy Conclusiach przeciwko heretykom wydanych. B. m. r. [1562] 8° k. nlb. 12.

11. Rozmowa albo dialog około egzekucji polskiej korony. B. m. [Kraków] 1563 4° k. nlb. 78. — Toż. B. m. [Kraków] 1564 4° k. nlb. 79. — Toż we fragm. G. PIRAMOWICZ: Wymowa i poezja dla szkół narodowych. Kraków 1792. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. Kr. 1858. Bibl. Pol. Z. 25-27. — Toż. Wyd. J. ŁOŚ: Polskie dialogi polityczne. Kr. 1919. Bibl. Pis. Pol. Nr 74. — Toż. Wyd. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 477. — Toż we fragm. W. TASZYCKI: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. Lw. 1928. — Toż. Wyd. 2. W. 1955.

12. Quincunx to jest wzór Korony Polskiej na rynku wystawiony. B. m. [Kraków] 1564 4° k. 97, tab.l 3. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. Kr. 1858. Bibl. Pol. Z. 25-27. — Toż. Wyd. J. ŁOŚ: Polskie dialogi polityczne. Kr. 1919. Bibl. Pis. Pol. Nr 24. — Toż we fragm. W. TASZYCKI: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. Lw. 1928.

13. Odpowiedź rycerstwa ruskiego na sejmiku powiatowym wiśnickim na poselstwo króla... uczyniona... roku 1566. W Nysie 1566 u Jana Krencygera 8° k.

11. — Toż w: A. GRABOWSKI: Ojczyste spominki w pismach do dziejów dawnej Polski. T. 1. Kr. 1845 s. 11-19. — Toż. J. KORZENIOWSKI: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski 1543--1566. T. 1. Kr. 1891. Bibl. Pis. Pol. Nr 19 s. 619-628. — Toż. B. NADOLSKI: Wybór mów staropolskich. Wr. 1961 Bibl. Nar. Ser. 1 nr 175. — Toż (tekst zrekonstruowany na podstawie przekładu niemieckiego). — J. SZUJSKI: Mowa S. Orzechowskiego na sejmiku w Sądowej Wiszni 1566. *Prz. Pol.* R. 3: 1869 t. 4 s. 398--409. — Toż pt. Mowa... na sejmiku w Sądowej Wiszni. Wyd. J. STARNAWSKI. *Rocz. Przemys.* T. 13: 1970 s. 103--111.

14. Politia Królestwa Polskiego na kształt Arystotelesowych Polityk wypisana i dla dobra pospolitego na świat trzema knihami wydana przez... (Druk przerwany). Kraków 1566 w Druk. Łazarza Andrysowica. — Toż. Wyd. z rękopisu T. DZIAŁYŃSKI pt. Policja Królestwa Polskiego na kształt Aristotelesowych Polityk wypisana i na świat trzema księgami wydana. P. 1859 8° s. 105. — Toż. Wyd. Ż. PAULI. Kr. 1859 wraz z: Ziemianin albo rozmowa ojca z synem, mylnie przypisywanym Orzechowskiemu, a najprawdopodobniej autorstwa J.D. SOLIKOWSKIEGO. — Z pierwotnego przerwanego druku „Politii" zachowały się 4 karty (A-A_4) w oprawie książki J.P. LANCELOTTI'EGO Institutiones iuris canonici. Wenecja 1598 (w Bibl. Ossol.). Wyd. je B. GÓRSKA w: Stanisława Orzechowskiego „Policyja Królestwa Polskiego". Fragment nieznanego druku z XVI w. *Ze Skarbca kultury. Biul. Bibl. Ossol.* Z. 1976 s. 9-12 oraz fototypicznie na 8 tabl. między s. 8-9. — Fragm. wyd. L. SZCZUCKI w oprac. J. STARNAWSKIEGO w: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 266-304.

15. Fidelis subditus sive de institutione regia ad Sigismundum Augustum libri duo. Cum praefatione Jacobi GORSCII. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4° k. 1, s. 89. — Toż. Leopoli 1632 in Officina Joannis Szeligae 4° k. 1, s. 87. — Toż. Cracoviae [1639] ex Officina Francisci Caesarii 4° k. 1, s. 80. — Toż. Varsaviae 1697 Typis S.R.M. in Collegio Schol. Piarum 4° k. nlb. 6, s. 80. — Toż. Varsaviae 1698 Typis Collegii Schol. Piarum 4° k. 6, s. 88. — Toż. Varsaviae 1763 in Collegio Schol. Piarum 8° k. 4, s. 98, 82. Wraz z J.D. SOLIKOWSKIEGO: Idea apocaliptica oraz z In leges et statuta Regni Poloniae (poz. 7). — Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1900. Bibl. Zapomn. Poetów i Prozaików Pol. XVI--XVIII w. Z. 14. — Toż. Wyd. G. SAENGER, T. WIERZBOWSKI. W. 1908. Bibl. Zapomn. Poetów Pol. XVI-XVIII w. Z. 25. — Toż w przekł. na j. pol.: J. JANUSZOWSKI: S. Orzechowskiego Fidelis subditus albo o stanie królewskim. Wyd. B. ULANOWSKI: Sześć broszur politycznych z XVI i początku XVII stulecia. Kr. 1921. Bibl. Pis. Pol. Nr 76.

16. Philopolites to jest Miłośnik Ojczyzny albo o powinności dobrego obywatela traktat. Kr. 1588. Autorstwo niepewne.

17. Wyd. zbiorowe: Panegyrici nuptiales regis Poloniae Sigismundi Augusti et Joannis Christophori Comitis Tarnovii... Gabrielis JOANNICI opera... Cracoviae 1605 apud Viduam Jacobi Sibeneycher 4° k. 44.

18. Conciones in maximo totius Regni Poloniae conventu apud Leopolim de republica habitae anno 1537. Wyd. J.S. HERBURT razem z Annales. Dobromili 1611 s. 157-264. — Toż. Wyd. KĘTRZYŃSKI: Stanislai GÓRSKI Conciones... *Script. Rer. Pol.* T. 4 s. 1-87. Autorstwo Górskiego wykluczył F. BOSTEL.

19. Annales. (Powst. 1554). Dołącz. Vita Petri Kmitae. Wyd. J.S. HERBURT. Dobromili 1611 in Officina Joannis Szeligae 8° k. nlb. 2, s. 312, k. nlb. 2. Vita Petri Kmitae od s. 265. — Toż. Dantisci 1643 apud Georgium Forsterum 4° k. nlb. 5, s. 250. Dołączono Conciones. — Toż przy J. DŁUGOSZA Historiae Poloniae liber XIII. T. 2. Lipsiae 1712 kol. [1477]--1608. — Toż. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. P. 1854. — Toż. w przekł. na j. pol. Z.A. NAŁĘCZ-WŁYŃSKI: Kroniki S. Orzechowskiego. Kraków 1767 k. 6, s. 281, k. 6. — Toż. T.A. MOSTOWSKI: Wybór pisarzów polskich. W. 1805. — Toż. K.J. TUROWSKI. Sanok 1856 Bibl. Pol. Z. 85-87. Wyd. 2. Ostrów 1860.

20. Żywot i śmierć Jana Tarnowskiego kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego. (Powst. 1561). Wyd. F. BOHOMOLEC. W Warszawie 1773 w Druk. Kollegium Societat. Jesu 8° s. LX, 125. — Toż. Wyd. K.J. TUROWSKI. Sanok 1855. Bibl. Pol. Z. 11-12. Toż. Wyd. 2. Ostrów 1860. — Toż. przedr. T.A. MOSTOWSKI w: Życia sławnych mężów. T. 4. W. 1805. — Toż. Wyd. J.N. BOBROWICZ. T. 4. Lipsk 1837. — Toż. Wyd. F.S. DMOCHOWSKI w: Żywoty sławnych Polaków. T. 1. W. 1830.

21. Wyd. zbior.: Dzieła w niektórych przedmiotach pisane S. Orzechowskiego. Tłum. z łac. Z.A. NAŁĘCZ-WŁYŃSKI. T. 1-2. Wr. 1826 W.B. Korn 16° t. 1 s. 278; T. 2 s. 288.

22. Apocalypsis... Cracoviae 1626. — Toż. Leopoli 1626. — Toż. Cracoviae 1660. — Toż. Warszawa 1696. — Toż przedr. J. OSTROWSKI DANEYKOWICZ pt. Idea apocalyptica seu apocalypsis... in qua facies perturbatae et afflictae Reipublicae eiusque restaurandae ratio. W: Swada polska i łacińska. T. 2. Lublin 1747 s. 74-89. Przypisywana Orzechowskiemu, faktycznie autorstwa J.D. SOLIKOWSKIEGO.

23. Respublica Polona proceribus Polonis in conventu generali... 1543 Cracoviae congregatis salutem. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski 1543-1566. T. 1. Kr. 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 19 s. 1-27.

24. Oratio ad equites Maioris Poloniae contra matrimonium secundum Sigismundi Augusti regis Poloniae. (Powst. 1548). Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski 1543-1566. T. 1. Kr. 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 19 s. 131-149.

25. De secundo coniugio... regis Poloniae Sigismundi Augusti ad equites Polonos oratio secunda. (Powst. 1548). Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski 1543-1566. T. 1. Kr. 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 19 s. 150-177.

26. Wyd. zbior.: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski 1543-1566. Wyd. J. KORZENIOWSKI. T. 1. Kr. 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 19.

27. Opowiadania upadku przyszłego polskiego. (Powst. 1560). Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1901. Bibl. Zapomn. Poetów i Prozaików Pol. XVI-XVIII w. Z. 16.

28. Wyd. zbior.: Wybór pism. Oprac. J. STARNAWSKI. Kr. 1972 Zakł. Nar. im. Ossol. 16° s. XCII, 641, nlb. 3, tabl. 1. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 210.

29. Listy: Znaczny zbiór korespondencji (w całości i we fragm.) wydał J.M. OSSOLIŃSKI w: Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej. T. 3 cz. 1-2. Kr. 1822. Przedr. w: Żywot i sprawy Stanisława Orzechowskiego. Kr. 1891. — Listy z lat 1543-1566 do P. Boratyńskiego, J.F. Commendonego, S. Czarnockiego, A. Dudycza, J. Dziaduskiego, A. Farnesego, P. Gamrata, P. Kmity, M. Kromera, M. Krowickiego, A. Lippomano, S. Maciejowskiego, T. Płazy, J. Przerembskiego, J. Przyłuskiego, M. Radziwiłła, J. Tarnowskiego, M. Trzebuchowskiego, J. Zaleskiego, króla Zygmunta Augusta. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski. T. 1. Kr. 1891. — Do J. Przyłuskiego z 1548. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 87. Przedr. G. SAENGER, T. WIERZBOWSKI przy Fidelis subditus... W. 1900 s. 102-104. — Do P. Ramusia z 1549 r. wyd. w: Epistolae clarorum virorum selectae. Wenecja 1556. Toż w wyd. Paryż 1556. Toż w wyd. Wenecja 1568, Toż w wyd. Kolonia 1569 s. 70-72. Toż w wyd. Kolonia 1586 s. 11-117. Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* j. w. s. 280-283. — Do M. Sułowskiego z 1550 r. Wyd. W.A. MACIEJOWSKI: w: Piśmiennictwo polskie. T. 3. Dod. s. 200-201. Toż. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 331-332. — Do Ferdynanda I z 1553 r. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 420-422. Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały jw., s. 95-96. — Do Jakuba Uchańskiego z 1559 r. Wyd. pt. Stateczność S. Orzechowskiego. B. m. r. Przedr. S. KOT: Opposition to the Pope by the Polish Bishops 1557-1560. Three Unique Polish Reformation Pamphlets. Oxford Slavonic Papers. T. 4: 1953 dod. 3. — Listy..., w których, który jest prawdziwy Kościół... naprzeciwko nowych ewanielikom dowodzi. (Z 1551, 1560 r. do M. Krowickiego, M. Oleśnickiego, M. Stadnickiego, F. Stankara). [Wyd. J. GÓRSKI]. B. m. r. [Kraków 1561] 8° k. nlb. 35. Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 368-389, 497-510; Przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 358-365, 402-407. — Do nuncjusza B. Bongiovanni'ego z 1560 r. Wyd. E. RYKACZEWSKI w: Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690. T. 1. Berlin 1864 s. 91-92. Toż. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 511-513. Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały jw., s. 513-515. — Do K. Tarnowskiego b. d. [1561]. Wyd. J.U. NIEMCEWICZ w: Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce. T. 1. W. 1822 s. 484-487. Toż. Wyd. 2. Lipsk 1838 s. 359-360. Toż. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 519-521. — Do J. Górskiego z 1563 r. Wyd. przy Dissertatio Laurentii Siradiensis philosophi super disputatione periodica Gorscii et Herbesti in diatriba antisophistarum Cracoviensium. Cracoviae 1563. Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 695. — Do S. Hozjusza z 1563 r. Wyd. razem z odpowiedzią Hozjusza pt. De loco et authoritate Romani Pontificis in Ecclesia Christi et Conciliis. Coloniae 1567 Maternus Cholinus. Przedr. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 550-558 (tylko list Orzechowskiego). — Do nuncjusza J.F. Commendonego z 1564 r. (autobiografia). Wyd.

J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana* jw., s. 587-604 i oddzielnie pt. Vita Stanislai Orichovii... ad Joannem Fr. Commendonum anno 1564 scripta. Cracoviae 1891. Fragm. przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 472--477. — Do J. Uchańskiego z 1566 r. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: *Uchansciana* czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego. T. 4. W. 1892 s. 256. — Toż. Wyd. J. KORZENIOWSKI w: *Orichoviana*, s. 659-660.

29. Testament z 1564-1565. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 14-16.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 47-57, tamże literatura. — Ponadto: NOWAK-DŁUŻEWSKI J.: Stanisław Orzechowski — pisarz nieznany. *Prz. Hum.* R. 9: 1965 nr 3 s. 1-9; Toż w: Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona Julianowi Krzyżanowskiemu. W. 1968 s. 101-112; ŚLASKI J.: O chronologii polskich dialogów politycznych Stanisława Orzechowskiego. *Prz. Hum.* R. 10: 1966 nr 4 s. 109--124; TENŻE: Polskie dialogi polityczne Stanisława Orzechowskiego na tle sejmów egzekucyjnych. *Odrodz. Refor.* T. 12: 1967 s. 47-86; STARNAWSKI J.: O metodach wydawania „Wyboru pism" Stanisława Orzechowskiego. W: *Kultura i literatura dawnej Polski. Studia*. W. 1968 s. 49-86; TENŻE: Światowa sława Orzechowskiego. W: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. [T. 1]. Przemyśl 1969 s. 17-24; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Rota przysięgi ślubnej Stanisława Orzechowskiego. *Biul. Bibl. Jag.* R. 19: 1969 nr 1/2 s. 91-92, tabl. 1; DZIECHCIŃSKA H.: Żywot Jana Tarnowskiego pióra Stanisława Orzechowskiego, staropolska biografia pochwalna. *Odrodz. Refor.* T. 15: 1970 s. 67-87; CZARTORYSKI P.: Orzechowski Stanisław. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 298-300; KOSMANOWA B.: Wróg celibatu Stanisław Orzechowski. W. 1971; FIJAŁKOWSKI T.: Orzechowski i Rozjusz. Kartka z dziejów polemiki staropolskiej. *Prace Polonist.* Ser. 28: 1972 s. 193-199; STARNAWSKI J.: [Wstęp do]: S. Orzechowski: Wybór pism. Wr. 1972 s. III-LXXXIV; TENŻE: Stanisław Orzechowski w sądach współczesnych i potomnych. W: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. T. 2. Przemyśl 1973 s. 11-21; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 483-484; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 62-65; KOSMANOWA B.: Stanisław Orzechowski (1513-1566) jako polemista religijny. *Euhemer.* R. 19: 1975 nr 4 s. 21-33; TAŻ: Biografia-autobiografia-pamiętnik. (Nad twórczością Stanisława Orzechowskiego). *Pam. Pol.* R. 1976 nr 1/4 s. 251-260; GÓRSKA B. Stanisława Orzechowskiego „Policyja Królewstwa Polskiego". Fragment nieznanego druku z XVI w. *Ze Skarbca Kultury. Biul. Bibl. Ossol.* Z. 27: 1976 s. 5-12; GRZYBOWSKI S.: Stanisław Orzechowski and the beginnings of political sciences of baroque. *Organon.* R. 1976/77 no 12/13 s. 87-113; WOJTYSKA H. D.: Papiestwo--Polska 1548-1563. Dyplomacja. Lubl. 1977 s. 68, 96, 101, 137, 144-147, 155, 158, 186, 188, 251, 257, 271, 289, 296, 308, 313, 346--348; KOSMANOWA B.: Popularność Stanisława Orzechowskiego w Rzeczypospolitej szlacheckiej. *Odrodz. Refor.* T. 22: 1977 s. 75-90; TAŻ: Recepcja twórczości Stanisława Orzechowskiego od połowy XVIII do połowy XIX wieku. *Pam. Bibl. Kórn.* R. 1977 z. 13 s. 67-81; STARNAWSKI J.: Pisarze Ziemi Przemyskiej i wkład ich w rozwój literatury polskiej. *Rocz. Przemys.* T. 17/18: 1976/1977 s. 63-69; SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 265.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Orzeszkowski Wincenty Fabian (1801-1887), prałat kapituły płockiej, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, moralista.

Urodził się 25 I 1801 r. w Chamsku w pow. żuromińskim jako syn zdeklasowanej szlachty Stanisława i Agnieszki Trzcińskiej. Elementarne wykształcenie zdobył w domu rodzinnym, następnie w latach 1812--1818 uczęszczał do szkoły rządowej w Żurominie. W 1821 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, po ukończeniu którego przyjął w 1824 r. święcenia kapłańskie. Przez 4 lata był wikariuszem w rodzinnym Chamsku.

W 1828 r. powołano Orzeszkowskiego na wykładowcę w Seminarium

Duchownym w Pułtusku. Początkowo wykładał teologię moralną, a od 1834 r. Pismo św., prawo kanoniczne i ceremonie. Równocześnie od 1829-1834 r. uczył bezpłatnie religii w miejscowej szkole elementarnej, a następnie na pensji Gabrieli de Verny. W 1834 r. został regensem wspomnianego Seminarium. Ponadto od 1837 r. rozpoczął pracę w konsystorzu pułtuskim w charakterze egzaminatora i surogata. W nagrodę obdarzono Orzeszkowskiego w 1833 r. kanonią hon. pułtuską, potem takąż kanonią płocką, a w 1839 r. wprowadzono go na prałaturę kustosza w kolegiacie pułtuskiej.

Przy poparciu przychylnego Orzeszkowskiemu arcybpa warszawskiego A. M. Fijałkowskiego został powołany w 1845 r. na wicerektora, a w kilka miesięcy później na profesora teologii moralnej w warszawskiej Akademii Duchownej, z pominięciem zwykłego przy tym postępowania konkursowego; po objęciu katedry zrzekł się urzędu wicerektora. W wykładach nie wykraczał poza podręcznik P. G. Antoine'a. (Theologia moralis), ale prelekcje dobrze przygotowywał i ożywiał je przykładami praktycznych zastosowań. Naukowo w zasadzie nie pracował, ogłosił jedynie dwa artykuły. W Akademii cieszył się Orzeszkowski dużą powagą i rektor w rocznych sprawozdaniach pisał o nim same pochwały. Toteż nic dziwnego, że w 1853 r. zamianowano go członkiem Rady Akademii, na którym to stanowisku pozostał aż do przejścia na emeryturę.

Kiedy w 1863 r. rektor Akademii W. Popiel został biskupem płockim, zaraz wprowadził Orzeszkowskiego na prepozyturę płockiej kapituły, a w 1864 r. zamianował go oficjałem i wikariuszem generalnym w płockim konsystorzu. Pomimo tych nominacji pozostał Orzeszkowski w Warszawie do wysłużenia w 1866 r. pełnej emerytury. Po wywiezieniu w 1867 r. bpa Popiela do Nowogrodu Orzeszkowski objął rządy diecezji w charakterze wikariusza generalnego. Złożył je w 1873 r., gdy Popiel, wróciwszy z wygnania, przeszedł na biskupstwo kujawsko-kaliskie. Odtąd dożywał Orzeszkowski spokojnie swych dni, przewodnicząc jedynie na posiedzeniach kapituły. Między r. 1876-1880 nabył majątek ziemski Leszczyn Szlachecki k. Płocka. Przed śmiercią zapisał jedną czwartą część tego majątku na restaurację katedry płockiej, resztę bratankowi (po bracie Izydorze Sewerynie). Utworzył też fundację dla studentów. Posiadał order św. Stanisława i św. Anny. Zmarł w Płocku 17 II i został pochowany na miejscowym cmentarzu.

I.

1. *Rozprawa o obyczajowości i ocenianiu czynów ludzkich czytana na... zamknięciu rocznego biegu nauk Akademii Duchownej... 24 czerwca 1852 r.* Pam. Rel.-Mor. R. 23: 1852 s. 217-249.

2. *O teologii moralnej o. Debreyna (francuskiego trapisty).* Prz. Katol. R. [8]: 1870 nr 47 s. 744-745.

3. *Enchiridion selectorum casuum conscientiae.* Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 607 s. 146. Spisał student T. SOKALSKI.

III.

Śp. ks. Wincenty Orzeszkowski. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 10 s. 155; Orzeszkowski Wincenty. W: *Podr. enc. kość.* T. 29/30 s. 256-257; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 96, 128-129; MANTEUFFEL T.: Centralne władze oświatowe na terenie b. Królestwa Kongresowego (1807-1915). *Rozpr. Hist. TN Warsz.* T. 6: 1929 z. 2 s. 89; NOWOWIEJSKI A.J.: Płock. Wyd. 2. [Płock] 1930 s. 74, 223, 355. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1852, 1853-1865.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Osiecki Józef, krypt.: ks. J.O. proboszcz, (1826-1895), historyk Diecezji Płockiej.

Był synem Leona i Juliany z Sutkowskich b. właścicieli wsi Witosławice, w których urodził się 18 III 1826 r. Początkowe nauki pobierał w domu rodzinnym, następnie w 1840 r. zapisał się do gimnazjum w Płocku, które ukończył w 1847 r. W tymże roku zgłosił się do miejscowego Seminarium Duchownego, gdzie przebywał do 1851 r., otrzymując 30 VI święcenia kapłańskie. W „Księdze zdań o alumnach" zapisano uwagę „Będzie dobrym i pracowitym kapłanem, aby mu tylko zdrowie posłużyło". Przez kilka miesięcy pełnił obowiązki wikariusza w Lipnie, następnie jako proboszcz pracował kolejno w parafiach: Chociszewo 1851-1862, Zakroczym 1862-1872, Lipowiec 1872-1874, Sochocin 1874-1877, Janowo 1891-1895. Oprócz pracy duszpasterskiej zajmował się pracą pisarską. Zebrał wiele wiadomości o miejscowościach, w których pracował, które potem drukował. Często kontaktował się z Hipolitem Gawareckim, w którego towarzystwie zaprawiał się w pracy pisarskiej, wertując biblioteki i archiwa. Prace swoje przeważnie na tematy historyczne drukował w „Pamiętniku Religijno-Moralnym", w „Przeglądzie Katolickim", w „Korespondencie Płockim". Zmarł 9 II 1895 r. w Orszymowie i tam został pochowany.

I.

1. Wiadomość historyczna o kościele parafialnym we wsi Chociszewie w powiecie i guberni płockiej istniejącym. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 553-574.

2. Wiadomość historyczna o kościołach parafialnych w dekanacie zakroczymskim, Diecezji Płockiej istniejących. *Pam. Rel.-Mor.* R. 15: 1855 t. 29 s. 121-188.

3. Zakroczym wraz z kościołem parafialnym farą zwanym skreślił... *Wiek.* R. 3: 1875 nr 27 s. 2-3; nr 28 s. 2-3; nr 29 s. 2-3.

4. Czerwińsk wraz z Opactwem księży Kanoników Regularnych Lateraneńskich. Norbertanki Czerwińskie zwane Kanoniczkami albo Premonstratenkami i przebieg historyczny ich klasztorów w dawnej Polsce zebrał... *Wiek.* R. B: 1875 nr 46 s. 2-3; nr 47 s. 2-3; nr 51 s. 2-3; nr 52 s. 2-3; nr 53 s. 3.

5. Klasztor PP. Norbertanek w Czerwińsku. *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 88 s. 2.

6. Historia cudownego obrazu Najświętszej Marii Panny na Jasnej Górze, w której są opowiedziane dzieje cudownego obrazu czerpane ze źródeł historycznych od r. 1382 do r. 1882. Częstochowa 1882 Druk. M. Stochalewskiego 16° s. 112.

7. Śp. ks. Marian Wernik. (Nekrolog). *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 5 s. 77.

II.

1. Podarunek dla ludu wiejskiego, czyli wieczorne opowiadania starego Bartłomieja. W. 1855. Druk nieznany.

2. Rozmowy starego Wojciecha z ludem wiejskim o dziesięciu przykazaniach Boskich. W. 1862. Druk nieznany.

3. Trzy prawdy dla ludu wiejskiego o stworzeniu świata, człowieka i religii. W. 1863 Druk. A. Ginsa 12! s. 94.

4. Z Zakroczymia. *Prz. Katol.* R. 6: 1868 nr 29 s. 445.

5. Z dekanatu rypińskiego. *Prz. Katol.* R. 10: 1872 nr 39 s. 619.

6. Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 20 s. 313-315.

7. Z Płońskiego. *Koresp. Płoc.* R. 3: 1878 nr 15 s. 3.

8. Z Przasnyskiego. (O Janowie). *Koresp. Płoc.* R. 3: 1878 nr 27 s. 2-3; nr 28 s. 3; nr 29 s. 2-3.

9. Z Płońskiego. (O Krysku i Kryskich). *Koresp. Płoc.* R. 3: 1878 nr 45 s. 2-3.

10. Z Przasnyskiego. *Koresp. Płoc.* R. 3: 1878 nr 76 s. 3-4.

11. Z Zakroczymia. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 15 s. 233.

12. Mały katechizm dla dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. W. 1879 Druk. F. Czerwińskiego 12° s. 29.

13. Z Przasnyskiego. (O Chorzelach). *Koresp. Płoc.* R. 4: 1879 nr 16 s. 2-3.

14. Obyczaje naszej szlachty zagrodowej. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 9 s. 2-3.

15. Z Janowa. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 91 s. 312.

16. Z Przasnyskiego. *Koresp. Płoc.* R. 5: 1880 nr 31 s. 2-3.

17. Z Przasnyskiego. *Koresp. Płoc.* R.

5: 1880 nr 74 s. 3; nr 75 s. 2-3; nr 76 s. 2-3; nr 77 s. 2-3; nr 78 s. 2-3; nr 79 s. 2-3; nr 80 s. 2-3; nr 81 s. 2; nr 82 s. 2-3.

18. Nauki parafialne ludowe na niedziele całego roku. Częstochowa 1881 Druk. M. Stochalewskiego 8°. T. I s. 324, T. 2 s. 376.

19. Z Wyszogrodu. *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 68 s. 2; nr 74 s. 3.

20. Z Wyszogrodu. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 46 s. 730.

21. Sposób najdogodniejszy do pobożnego odprawiania pielgrzymki na Jasną Górę w Częstochowie. Częstochowa 1882.

22. Z dziejów Rembowa. *Koresp. Płoc.* R. 8: 1883 nr 52 s. 1-2; nr 53 s. 1-3; nr 54 s. 1-3; nr 55 s. 1-2; nr 56 s. 1-2; nr 57 s. 1-3; nr 58 s. 1-2; nr 59 s. 1-3; nr 60 s. 1-2.

23. Listy z Sochocina. Obyczaje, handel, zamożność i stan oświaty u nas od r. 1548 do 1572. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 94 s. 2-3; nr 95 s. 2-3.

24. Jeszcze „Z dziejów Rembowa". *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 18 s. 3; nr 19 s. 2-4; nr 20 s. 3-4.

25. Pobożanie. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 46 s. 2-3.

26. Chociszewo. *Koresp. Płoc.* R. 10: 1885 nr 56 s. 2-3; nr 57 s. 2-3; nr 58 s. 2-3; nr 59 s. 1-2.

27. Listy z Sochocina. Dawne trybunały w Piotrkowie i Lublinie. *Koresp. Płoc.* R. 11: 1886 nr 6 s. 3-4.

28. Listy z Sochocina. Cieksyn. *Koresp. Płoc.* R. 13: 1888 nr 21 s. 2-3; nr 22 s. 2-3.

29. Listy z Sochocina. Czerwińsk. *Koresp. Płoc.* R. 12: 1887 nr 92 s. 2-3; nr 93 s. 3-4; nr 94 s. 2-3; nr 95 s. 3-4; nr 96 s. 3-4; nr 97 s. 3-4.

30. Katechizm katolicki mniejszy dla przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. W. 1888 Druk. S. Niemiry 12° s. 32.

31. Kazania świąteczne parafialne. W. 1895 Druk. S. Niemiry 8! s. 349.

III.

F[ILOCHOWSKI] R.: Śp. ks. Józef Osiecki (Nekrolog). *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 21 s. 331-332; J. PELCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Kr. 1896 s. 381.

Ks. Michał Grzybowski

Osiński Alojzy (1770-1842), pijar, po sekularyzacji prałat kapituł łuckiej i wileńskiej, infułat ołycki, rektor Akademii Duch. w Wilnie, historyk polskiej teologii, historyk Kościoła.

Urodził się w 1770 r. w Sandomierskim jako syn Jana i Barbary Markowskiej. Kształcił się w szkołach pijarskich w Radomiu i Drohiczynie, gdzie w 1784 r. wstąpił do zakonu pijarów. Śluby zakonne złożył w 1787 r., a 31 III 1793 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Od 1791 r. pracował jako nauczyciel matematyki, fizyki i logiki w kolegiach pijarskich w Chełmie, Łomży i w Szczuczynie. W latach 1797/98 uczył wymowy i prawa, a w 1798-1800 — literatury łacińskiej i polskiej. Od 1806-1824 r. wykładał literaturę polską i łacińską, oraz rzymskie starożytności w Liceum Krzemienieckim. W 1812 r. sekularyzował się i przeszedł do kleru Diec. Łuckiej i Żytomierskiej. Został proboszczem w Gimnazjum Wołyńskim (1813-1816), następnie w Dubnie, w 1818 r. zaś kanonikiem kapituły łuckiej i żytomierskiej. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Przyjac. Nauk w Warszawie.

W 1824 r. przeniósł się do Wilna i został kanonikiem kapituły wileńskiej, w 1825 r. deputatem do I Departamentu Sądu Głównego Litewsko-Wileńskiego i do Sądu Gubernialnego Wileńskiego Granicznego, oraz asesorem konsystorza biskupiego w Wilnie. W 1827 r. uzyskał stopień magistra, a w 1828 r. doktora teologii na Uniw. Wileńskim. W 1829 r. otrzymał godność prałata scholastyka, a w 1831 r. — prałata prepozyta kapituły wileńskiej. Przed 15 X 1831 r. został prepozytem infułatem kapituły ołyckiej w Diec. Łuckiej, zrzekając się równocześnie prałatur wileńskich. W 1833 r. powrócił do Wilna jako pierwszy rektor Akademii Duchownej w Wilnie. W 1839 r. został mianowany biskupem

pomocniczym łuckim (nie prekonizowany), zrezygnował z rektorstwa Akademii i powrócił do Ołyki, gdzie zmarł 10 VI 1842 r.

I.

1. O życiu i pismach ks. Piotra Skargi. Rozprawa czytana na zebraniu Gimnazjum Wołyńskiego i obywatelów przy rozpoczęciu rocznych popisów z nauk d. 13 lipca 1812 roku, przez... Krzemieniec 1812 8° s. 95, z'portr.

2. Pochwała ks. Onufrego Kopczyńskiego... prałata kanonika katedr. żytomier., nauczyciela literat. pol. i łac. w Gimnazjum Wołyńskim... czytana na posiedzeniu publ. d. 4 maja 1818 r. *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 12: 1818 s. 266--300, 301-309. — Toż w osob. odb. Wyd. 2. W. 1819 Druk. XX. Pijarów 8° s. nlb. 4, 46.

3. Opis biskupów wileńskich i o wprowadzeniu religii katolickiej do Litwy aż do ostatniego biskupa. Powst. przed 1836. Wydano pt. Żywoty biskupów wileńskich. Do druku przysposobił H. SKIMBOROWICZ. T. 1-3. W. 1856 Wyd. nierozprowadzone z powodu braku kilku arkuszy druku.

4. Obraz życia i pism ks. Jakuba Wujka z Wągrowca... z przyłączeniem wiadomości o bibliach, psałterzach, kancjonałach rozmaitych wyznań. Powst. przed 1836. Rkps Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich sygn. 899/III.

5. Autobiografia (do 1829 r.). Wyd. T. STYPUŁKOWSKI z przypisami J. BARTOSZEWICZA. *Dz. Warsz.* R. 1855 nr 291.

6. O jezuitach w Polsce w w. XVI we względzie nauk. Powst. przed 1836. Rkps Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 894/III.

7. Opis zakładów przy kolegiacie ołyckiej książąt Radziwiłłów. Rkps Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 893/III.

II.

1. Nauka ojca dana synowi jadącemu do Akademii, napisana przez... W. 1801 Druk. XX. Pijarów 16° s. 127, nlb. 1.

2. Kazanie na pogrzebie Panny Krystyny Radzimińskiej podczaszanki lubelskiej, przez... W. 1808 8° s. 16.

3. Ogłoszenie wychodzącego na widok publiczny słownika mitologicznego z obrazopismem. *Nowy Pamiętnik Warsz.* T. 9: 1803 s. 111-115. — Toż w osob. odb. 8° k. nlb. 4.

4. Kazanie na pogrzebie J.W. Michała Jerzego z Wielkich Kończyc hr. Wandalina Mniszka, b. marszałka w. kor.... miane w Wiśniowcu w kościele JJ. XX. Karmelitów Bosych d. 13 marca r. 1806, przez... W. 1806 8° s. nlb. 22.

5. Słownik mitologiczny z przyłączeniem obrazopismu (Iconologia) układu... T. 1-3. W. 1806-1812 Druk. XX. Pijarów 16° t. 1 s. nlb. 28, 586; T. 2 s. nlb. 2, 588; T. 3 s. nlb. 8, 708.

6. Kazanie na pogrzebie Franciszka Scheidta profesora chemii w Gimnazjum Wołyńskim w Krzemieńcu B. m. r. [1807].

7. Kazanie na pogrzebie Marianny Radzimińskiej szambelanki w Wiśniowcu 29 kwietnia 1808. B. m. r. [1808] 8°.

8. Mowa przy rozpoczęciu popisów rocznych w Gimnazjum Wołyńskim d. 20 lipca 1806. B. m. r. [1808] 4°.

9. Kazanie przy otwarciu nauk w Gimnazjum Wołyńskim, przez... w Krzemieńcu 21 września 1808. B. m. [1808] 4° k. nlb. 6.

10. Kazanie na pogrzebie JW. Tomasza Leńczowskiego podkomorzego krzemienieckiego, miane d. 2 grudnia 1808 r. w Łanowach. Krzemieniec 1808 4° s. 8.

11. Mowa na obchód pamiątki Franciszka Scheidta, dawniej profesora chemii w Akademii Krakowskiej..., miana przez... Krzemieniec 1800 4° k. nlb. 9.

12. Kazanie, miane przy rozpoczęciu nauk w Gimnazjum Wołyńskim, d. 26 września 1809. B. m. r. [1809] 4° k. nlb. 5.

13. Mowa na zakończenie roku szkolnego d. 17 lipca 1810. B. m. [1810] 4°.

14. Kazanie na obchód pamiątki Józefa Czecha dyrektora Gimnazjum Wołyńskiego..., miane w Krzemieńcu d. 28 kwietnia 1811. Krzemieniec 1811 Druk. Gimnazjum 8° k. nlb. 11.

15. Przemowa, gdy Michał Ściborski obejmował rząd Gimnazjum Wołyńskiego w Krzemieńcu d. 12 lipca 1812 roku. B. m. r. [1812].

16. O życiu i pismach Tadeusza Czackiego... Rzecz czytana na zebraniu Gimnazjum Wołyńskiego i licznych obywatelów w imieniu Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk dnia 30 lipca 1813 r. Krzemieniec 1816 8° s. 414. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1851 Druk. Łukaszewicz 8° s. IV 194.

17. O cierpieniach i śmierci Tadeusza Czackiego. *Pam. Warsz.* R. 1816 t. 4 s. 311-322.

18. Kazanie na pogrzebie Jana Lerneta w Krzemieńcu. B. m. r.

19. Przemowa do Michała Ilkiewicza i Józefa Grocholskiego wybranych na Fundusz Lerneta 1817 r. B. m. r. [1817].

20. Mowa, gdy Alojzy Feliński obej-

mował rząd Liceum Wołyńskiego, 1819 r. B. m. 1819.

21. Kazanie na pogrzebie Alojzego Felińskiego dyrektora Liceum Wołyńskiego w Krzemieńcu 1820. B. m. 1820.

22. Przemowa do Mikołaja Kaszubskiego ucznia wybranego na Fundusz Lerneta d. 4 grudnia 1821. Krzemieniec 1821 4° k. nlb.

23. Kazanie na egzekwiach uroczystych J.O. Księcia Adama Czartoryskiego, generała ziem podolskich... miane w kościele krzemienieckim licealnym d. 13 maja 1823 roku. W. 1823 Druk. N. Glücksberga 4° s. 10.

24. Kazanie na pogrzebie Franciszka Zaliwskiego, nauczyciela mechaniki praktycznej w Gimnazjum Wołyńskim B. m. r.

25. Przemowa przy obraniu na Fundusz Lerneta Narcyssa Żurakowskiego, ucznia Gimnazjum Klewańskiego. B. m. r.

26. Przemowa przy wyjściu z obowiązków nauczycielskich literatury łacińskiej i polskiej 20 czerwca 1824. B. m. [1824].

27. Przemowa do Seminarium Głównego Wileńskiego przy zakończeniu wizyty dn. 29 kwietnia 1828 B. m. [1828].

28. Przemowa do P.P. Mariawitek po zakończeniu wizyty 20 października 1828 w Wilnie. B. m. [1828].

29. Przemowa po egzaminie podczas wizyty Seminarium Diecezjalnego Wileńskiego d. 23 czerwca 1826 r. B. m. [1826].

30. Przemowa... przy uroczystym otwarciu Akademii Duchownej Wileńskiej d. 11 lutego 1834 r. W: *Otwarcie publiczne Akademii Duchownej Wileńskiej...* Wil. 1834 s. 21-38.

31. Kazanie miane w Łucku na poświęcenie na biskupstwo Jana Michała Piwnickiego... B. m. r.

32. Nauka Pani dla swej wychowanki. Lubl. B. r. 8°.

33. Drobne prace ogłoszone w czasopismach m. in.: w: *Ćwiczenia Naukowe.* R. 1818; *Nowy Pamiętnik Warszawski.* R. 1803; *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* Wizerunek Nauk. Poczet Nowy. T. 11.

34. Wstęp do rozprawy o języku polskim do ks. Adama Czartoryskiego. Fragm. odczytu wygłoszonego w Gimnazjum Wołyńskim w 1818. Z rękopisu Akad. Nauk. USRR we Lwowie wyd. E. WORONIECKI. *Kwart. Hist. Nauk. Tech.* R. 1959 nr 4 s. 655-656.

35. Bogactwa mowy polskiej zebrane. (Słownik frazeologiczny języka polskiego). Ukończ. w 1818. Rkps niekompletny (brak liter: E, części O, P, R, S, T, U, W, Z, Ź, Ż) w Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 859-886/III, 890/III, 887-888/III, 891/III, t. 1-14. Osobno pod sygn. 854-856/I: Notaty do Słownika i wybrany materiał kilku haseł. — Fragm. wyd.: Bóg. *Ćwiczenia Nauk.* R. 1818 t. 1. — Dwa wyjątki: Łza i Nadzieja z „Bogactw mowy polskiej zebranych". Wil. 1835 Druk. T. Glücksberga 4° s. 21. — Przedr. A. KOWALSKA. *Prace Polon.* S. 9: 1953. — Wypis „Błędu" ze Słownika ks. A. Osińskiego. Z rkpsu Bibl. Czart., sygn. 2271 wyd. A. KOWALSKA. *Prace Polon.* S. 13: 1957. — Hasło „Myśl". Wyd. Z.J. NOWAK. *Zesz. Nauk. Wyższej Szk. Pedag. w Kat.* Sekcja Językozn. Z. 2: 1962.

36. Wiadomość o życiu i pismach pisarzów polskich z rozbiorem ich dzieł. T. 1-20. Rkps Bibl. Akad. Nauk. USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 896-898/III. Autograf: Wiadomość o życiu Trembeckiego i tłumaczeniu „Syna marnotrawnego" w Bibl. Ossol. sygn. 2872/II k. 91-92.

37. Przekł.: P.M. VERGILIUS: Osnowa Eneidy. (Przekł. prozą). Ks. 1-11. Powst. 1809-1824. Rkps Bibl. Akad. USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 895/III.

38. Literatura polska na tle historii literatury powszechnej (Wykłady z 1812 r.). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 288.

39. Literatura łacińska i polska. 1: Poezja. (Wykłady z 1814 r.); 2: Proza. (Wykłady z 1816 r.). Rkpsy Bibl. PAN Kr., sygn. 285-286; Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 892/II.

40. Literatura polska. 1 lutego w Jabłonówce. Skrypt prelekcyjny literatury polskiej dawnej... w Liceum Krzemienieckim. Kurs 3 letni. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5639.

41. Listy: 2 listy do A.J. Czartoryskiego z 1809 i 1816. Rkps Bibl. Czart., sygn. 5476. List z 1809 wyd. A. KOWALSKA. *Prace Polon.* S. 13: 1957. — Korespondencja z A.J. i A.K. Czartoryskimi z 1809-1819. 5 listów wyd. Z.J. NOWAK. *Zesz. Nauk. Wyższej Szk. Pedag. w Kat.* Sekcja Językozn. Z. 1: 1959 s. 48-53. — Korespondencja z A.J. i A.K. Czartoryskimi, J. Lelewelem, S. Jarmundem, F. Łaszowskim, J.U. Niemcewiczem, F. Platerem, M. Ściborskim. Mniszchową z 1809-1823. Z rkpsów Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich wyd. E. WORONIECKI. *Kwart. Hist. Nauki Tech.* R. 1959 nr 4 s. 633-662. — Do Jana Śniadeckiego z 1811. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904. — 23 listy do J. Lelewela z 1811-1828. Wyd. E. WORONIECKI. *Blok-Notes Muz. Mi-*

ckiewicza. R. 2: 1963 nr 1. — 2 listy do Jana Śniadeckiego z 1816-1817. Wyd. Z.J. NOWAK. *Zesz. Nauk. Wyższej Szk. Pedag. w Kat.* Prace Hist.-Liter. R. 1962 s. 237-241. — Jeden tom listów wyd. J. BARTOSZEWICZ. *Dz. Warsz.* R. 1856 nr 37 — nr 38; nr 55 — nr 58; nr 60; nr 66; nr 69; nr 70; nr 73; nr 74; nr 76; nr 79; nr 81; nr 84; nr 85. — Do różnych osób z 1802-1818. Rkpsy Bibl. Akad. Nauk USRR we Lwowie. Zbiory Baworowskich, sygn. 794/II, 803-804/I.

III.

Nowy Korbut. T. 5 s. 443-447, tamże literatura. — Ponadto: Notatka o pracach literackich ks. Alojzego Osińskiego. Dod. do *Gazety Lwow.* R. 1836 nr 38; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Osiński Alojzy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 114; Osiński Alojzy. W: *Enc. kośc.* T. 17 s. 523-524; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 682; T. 3 s. 21, 166-189, 281, 623; N[IEDZIELSKI] J.: Osiński Alojzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 259; KURCZEWSKI J.: Kościół zamkowy. Wil. 1916 s. 448, 456, 458, 466; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 342-343; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 315-319; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 221.

Ks. Bolesław Kumor

Osmołowski Hadrian Piotr (1838-1924), bernardyn, teolog ascetyczny. Urodził się 13 XII 1838 r. w Antoniowej na Białorusi jako syn Daniela i Anny Niedźwiedzkiej. Szkołę emenentarną i początkowe klasy gimnazjalne ukończył w Czerykowie. W 20 roku życia wstąpił do zakonu bernardynów w Mińsku na Białorusi, gdzie 19 IX 1861 r. przyjął habit zakonny i imię Hadriana. Tu rozpoczął studia teologiczne, a po kasacie klasztoru (1864), kontynuował je w Seminarium Duchownym w Mińsku. W 1867 r. wyjechał do Ziemi Świętej, gdzie 13 VI 1867 r. w bazylice Grobu Pańskiego złożył uroczyste śluby zakonne w zakonie franciszkanów (bernardynów); a 28 III 1868 r. przyjął święcenia kapłańskie. W Ziemi Świętej pracował do 1876 r., kiedy to przeniósł się do Wenecji i zamieszkał w klasztorze św. Franciszka della Vigna. Z Wenecji przeniesiono ks. Osmołowskiego do Gemony, gdzie pozostawał przez 27 lat. Tu też zmarł 9 IV 1924 r. (Lonigo) w opinii świętości. W 1967 r. wszczęto jego proces beatyfikacyjny.

I.

1. Przekł.: O zachości i piękności panieństwa. Wyjątki z dzieł Ojców świętych i katolickich pisarzy zebrane i tłumaczone przez... dla panien świeckich jako i dla zakonnic. Kr. 1876 Druk. G. Gebethnera i Sp. 8° s. 145. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1880 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 145, nlb. 1. — Toż Wyd. 3. Kr. 1888 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 16° s. 143, nlb. 1.

2. Przekł.: Skarb duchowny czyli zbiór pism najcelniejszych katolickich autorów z łacińskiego i włoskiego tłumaczonych dla użytku zakonnic przez... Rkps Arch. Prow. Bern. Kr.

II.

1. Przekł.: Św. ALFONS LIGUORI: Przygotowanie się do śmierci czyli rozmyślania nad odwiecznymi prawdami użyteczne tak świeckim, jako też i duchownym. Przełożone z włoskiego przez... Kr. 1876 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 334, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1887 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 354, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1900 Druk. W. Miłkowskiego 8° s. 355, nlb. 2. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1902.

III.

KĘDZIERSKI F.: Osmołowski Piotr Hadrian. W: *Hagiografia pol.* T. 2. s. 186-192, tamże literatura i źródła zestawione przez R. GUSTAWA. — Ponadto: GOTTARDI G.: Esule per la fede. Profilo di P. Adriano Osmołowski. Lonigo 1975; ROMERI C.M.: P.A. Osmolowsky francescano a Gemona del Friuli. Gemona 1975. — Beatificationis et canonizationis servi Dei P. Hadriani Osmołowski... articuli seu positiones ad processum informativum... Venezia 1967.

Ks. Bolesław Kumor

Ossędowski (Osędowski, Ossendowski, z Dzierżawy) Stanisław (1 poł. XVII w.), prałat kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii kanonistycznych.

Nie znane są daty jego urodzenia i śmierci. Pochodził prawdopodobnie z Dzierżawy. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1629 r. uzyskał bakalauteat, a w 1632 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W latach 1635-1637 uczył gramatyki w Szkołach Nowodworskich, od 1639 r. — poetyki, a w latach 1640-1641 r. — dialektyki. W międzyczasie przeszedł na Wydział Filozoficzny i pełnił w latach 1640-1642 funkcje dziekana, będąc już kolegą mniejszym. W 1642 r. został seniorem Bursy Zizaniego, w 1646 r. wszedł do Kolegium Jurystów, a w 1657 r. otrzymał miejsce wśród doktorów i profesorów Wydziału Prawa. Był kustoszem kolegiaty WW. Świętych i protonotariuszem ap.

I.

1. Quaestio de laesione ultra dimidium ad L. 2 C.... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1642 Typis Martini Philipowski 4° k. 3.

2. Quaestio de sponsalibus... pro Collegio DD. Jurisconsultorum obtinendo publice... ad disputandum proposita... Cracoviae 1646 in Officina Martini Filipowski 4° k. nlb. 4.

3. Quaestio de iuramento calumniae... pro loco inter doctores in Facultate Iuridica... Academiae Crac. obtinendo publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1657 in Officina Viduae Lucae Kupisz 4° k. 6.

II.

1. Aurora natalium... illustrissimi ac magnifici domini D. Adami Hieronymi a Granow Sienawski ad auspicatissimi solis ortum reducentis diem anniversariam illustrium incunabulorum suorum... in lucem producta ac decantata... Cracoviae 1638 Typis Antoni Wosiński 4° k. nlb. 18.

2. Cithara Novodvorsciana in auspicatissimum adventum Cracoviam... Vladislai IV... regis Poloniae decantata... Cracoviae 1638 ex Officina Francisci Caesarii 2° k. nlb. 16.

3. Stephanion studii philosophici... Gregorio Joanni Zdziewojski a Łasko... concionatori ecclesiae collegiatae Łascen. publico notario dum artium magister et philosophiae doctor in Alma Academia Cracoviensi renunciaretur... sub auspiciis Stanislai Ossędowski. Cracoviae 1638 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 8.

4. Philakai Zdziewoianae domus... Gregorio Joanni Zdziewojski a Lasko concionatori Oświecimensi ordinario... Cracoviae 1639 in Officina Stanislai Bertutowic 4° k. 9.

5. Felix omen... Sigismundo Gregorowic collegae maiori... dum theologicas materias... explanare aggrederetur precatur... Cracoviae 1640 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 429-430; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. XCVII; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 60, 73, 147, 230; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 244, 288. — Statuta nec non liber promotionum, s. 296, 298, 311.

Bp Edward Ozorowski

Ossoliński Wojciech (1796-1842), kanonik kapituły janowskiej, rektor Akademii Duchownej w Warszawie, dogmatyk, pastoralista.

Urodził się 25 IV 1796 r. we wsi Sielusizna k. Mielnika na Podlasiu w rodzinie szlacheckiej Józefa i Zofii Jakubowskiej. Po ukończeniu szkoły w Białej (1810), wstąpił w 1812 r. do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim. Po 3 latach studiów i przyjęciu niższych święceń został w 1815 r. wykładowcą filozofii, wymowy i historii Kościoła w tymże Seminarium; dnia 23 IV 1819 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1820-1822 studiował na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego, gdzie 23 VII 1822 otrzymał stopień magistra teologii. W latach 1822-1829 był wykładowcą Pisma św., teologii dogmatycznej i pastoralnej w Seminarium Duchownym w Janowie Podlaskim. W 1822 r.

został kanonikiem kapituły janowskiej, a w 1828 r. proboszczem w Kocku. W 1829 r. powołano go na profesora teologii dogmatycznej w Seminarium Głównym w Warszawie i w tymże roku otrzymał doktorat teologii na Uniw. Jagiellońskim. W latach 1837-1842 był rektorem Akademii Duchownej w Warszawie, w 1840 r. został mianowany członkiem Rady Wychowania Publicznego. Zmarł 29 V 1842 r. w Warszawie.

I.

1. Quid de sensu typico seu immediato statuendum est. Rkps nie znany.

2. Teologia dogmatyczna. Rkps nie znany.

3. Teologia pastoralna. Rkps nie znany.

III.

TOPOLSKI L.: Wiadomość o życiu śp. księdza Wojciecha hrabi Ossolińskiego rektora Akademii Duchownej R. K. Warszawskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 2: 1842 t. 3 s. 556-568; Ossoliński hr. Wojciech. W: *Enc. kośc.* T. 17: s. 529-530; PRUSZKOWSKI J.K.: Janów Biskupi czyli Podlaski. Kr. 1897 s. 225-228; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 69-74; Ossoliński Wojciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 263; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 238; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 138-139; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 466-467.

Ks. Bolesław Kumor

Ostrawski Andrzej (1795-1871), kanonik kapituły tarnowskiej, potem prałat kapituły lwowskiej, wykładowca Seminarium Duchownego w Tarnowie, katechetyk.

Urodził się w 1795 r. w Bilý Kostelec (Weisskirch) na Śląsku Opawskim w Archidiec. Ołomunieckiej. Studia filozoficzne odbył w Ołomuńcu, a teologiczne na Wydziale Teologicznym Uniw. Wiedeńskiego; w 1819 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował jako wikariusz w Sobiechlebie (Archidiec. Ołomuniecka), następnie przeszedł do Diec. Tynieckiej (Tarnowskiej) i był proboszczem w Lipniku (1821-1824) i Wadowicach (1824-1826). W 1826 r. został ojcem duchownym i profesorem katechetyki i metodyki w Seminarium Duchownym w Tarnowie, w 1833 r. kanonikiem kapituły tarnowskiej, a w 1834 r. — rektorem Seminarium Duchownego w Tarnowie. W 1837 r. przeszedł do Archidiec. Lwowskiej i został referentem spraw kościelnych w Gubernium galicyjskim; w 1839 r. został mianowany dziekanem, a przed 1846 r. prepozytem infułatem kapituły lwowskiej. Zmarł 1 V 1871 r.

I.

1. Leicht fassliche theor.-pract. Anleitung zur Katechisirkunst für Katecheten, weltliche Lehrer und Lehrerinen. Lemberg 1845 Verlag des Verfassers, Druk. P. Piller 16° s. nlb. 4, III, 4-211, nlb. 9.

2. Katechetik für Religionslehrer der Taubstummen, verfasst von... latein. Domprobsten infulirten Prälaten und Direktor des Taubstummen-Institutes zu Lemberg. Lemberg 1846 Druk. bei Peter Piller 8° s. 78.

3. Gesichtliche Darstellung des galiz. Taubstummen-Institut zu Lemberg, unter den Namen und Schutze der allerheiligsten Dreieinigkeit während dessen anfänglichen fünf und zwanzigjähreigen Fortbestand vom J. 1830 bis zum Jahre 1855. Lemberg 1855 Druk. Korn Piller 8° s. 4 i 25.

4. Geschichte der katholischen Kirche besonders für die Jugend verfasst und mit beigefügten religiösen Anwendungen so wie auch frommen Geisteserhebungen bereichert. Lemberg 1848 Druk. Stauropig. Institut 8° s. 2 i 352.

II.

1. Wörterbuch (deutsch polnisches alphabetisches) mit Angabe der eigentichen und uneigentlichen Bedeutung in der deutschen Sprache. Lemberg 1849 Druk. Franz Piller 8° s. 524. Zarazem: Alfabetyczny spis polskich słów ark. nlb. od 34-37.

III.

KUMOR B.: Seminarium Duchowne w Tarnowie (1838-1958). *Currenda.* R. 109: 1959 s. 267-268; BANACH R.: Początki Seminarium Duchownego w Tarnowie. Lubl. 1971 s. 64-65. Maszynopis w Arch. Wydz. Teol. KUL. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1826-1836; Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1838-1871.

Ks. Bolesław Kumor

Ostroróg Anioł Adam (ok. 1654-1733), karmelita trzewiczkowy, egzegeta, hagiograf.

Urodził się ok. 1654 r., był synem Jerzego? i Anny Zamojskiej. Ok. 1670 r. wstąpił do zakonu karmelitów. Studia teologiczne odbył w Rzymie i w Paryżu, gdzie uzyskał stopień doktora teologii. Był kaznodzieją w Poznaniu, Krakowie, Lwowie i w Zamościu, a od 1726 r. przeorem w Dorohostajach. Zmarł 14 I 1733 r. w kolegium jezuickim w Pińsku, dokąd przybył jako pielgrzym do grobu Andrzeja Boboli.

I.

1. Przekł.: Ogród liliowy i cedrowy... albo żywot, cnoty i cuda św. Kajetana... Kraków 1719 Druk. Jana Domańskiego 4° k. nlb. 8, s. 348, k. nlb. 8. — Toż. Kraków 1720 Druk. Jana Domańskiego 4° k. nlb. 9, s. 348, k. nlb. 7.

2. Dicenda concionatoria seu supplementum commentarii moralis in sacram scripturam Veteris et Novi Testamenti, ordine alphabetico in propositiones distributi ac usui concionatorum in dominicas ac festa porrecti. Leopoli 1723 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° s. 620. — Toż. Leopoli 1728 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 620.

II.

1. Gemma Carmeli pretiosa sive oratio in laudem sacri Instituti Carmelitici... Cracoviae 1674 Typ. J. Mościcki 2° ark. 4.

2. Nowenna albo nabożeństwo do św. Kajetana. Druk. Akad. Zamojskiej 16° s. 296, k. nlb. 2.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 200; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Ostroróg Anioł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 173; Ostroróg Anioł. W: *Podr. enc. kość.* T. 29/30 s. 266; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. Cz. 1. Kr. 1918 s. 121-122.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ostrowski Daniel (†po 1566), bernardyn, polemista.

Pierwsza źródłowa wzmianka o Ostrowskim (Jan z Komorowa) pochodzi dopiero z 1566 r. gdy był już wziętym kaznodzieją w klasztorze w Kościanie i drukował w tymże roku spowodowane polemiką z protestantem Bojanowskim dziełko o Mszy św. W. tym samym 1566 r. Ostrowski „odpadł do heretyków i wkrótce potem umarł". Wynika z tego, że rozprawka powstała znacznie wcześniej, a prałat gnieźnieński Stanisław Warszewicki (później jezuita), który otrzymał ją do czytania i teologicznie wysoko ją ocenił, zorientowawszy się, że Ostrowski zamierza przejść na protestantyzm, szybko ją wydrukował, by w ten sposób zatrzymać autora w zakonie. Warto dodać, że Ostrowski był jednym z dwóch tylko bernardynów, którzy w okresie reformacji, porzucili dla niej zakon.

I.

1. Odpowiedź... na list przeciw ofierze świętej Nowego Testamentu, którą Kościół apostolski Mszą zowie, do niego pisany w której też jest i wywód tej ofiary najświętszej położony. W Krakowie 1566 u Matheusza Siebenychera 8° s. A-Hv (k. 34).

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 193-194; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 56-57; ESTREICHER K. T. 23 s. 513; KANTAK K.: Bernardyni. T. 1 s. 211-212. — JOANNES de KOMOROWO: Memoriale Ordinis Minorum. Ed. X. LISKE, A. LORKIEWICZ. W: MPH. T. 5 s. 386.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ostrowski Jakub h. Nałęcz (†1637), kanonik katedralny krakowski, polemista.

W 1606 r. wszedł do kapituły katedralnej krakowskiej. Posiadał doktorat teologii. Przez jakiś czas przebywał na dworze księcia Janusza Ostrogskiego. Przyjaźnił się z jezuitą Piotrem Skargą, współpracował z bpem Piotrem Gembickim. Uchodził za znakomitego kaznodzieję. Zmarł 31 XII 1637 r. w Krakowie.

I.

1. Dialog, albo rozmowa katolika z ewangelikiem o znakach prawowiernego Kościoła... W Krakowie 1604 w Druk. Szymona Kempińskiego 4° k. 5, s. 60.

2. Obrona kazania... Piotra Skargi... O Trójcy Przenajświętszej przeciwko Walentynusowi Smalciusowi... uczyniona... W Krakowie 1608 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 90.

3. Jezusa Chrystusa Boga przedwiecznego żywot na świecie krótko powiedziany. W Krakowie 1609 Bazyli Skalski drukował 4° k. nlb. 7.

II.

1. Świętej Marii Magdaleny cudowne nawrócenie. W Krakowie 1610 Bazyli Skalski drukował 4°.

2. Pamiątka pogrzebowa... Janusza z Ostroga kasztelana krakowskiego... którą uczynił... przy pochowaniu ciała jego... W Krakowie 1621 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 10.

3. Żal pogrzebowy przy trumnie... Zofii księżnej z Ostroga... Lubomirskiej... odprawiony. W Krakowie 1623 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 7.

4. Żałosne słońca i miesiąca zaćmienia w Ojczyźnie naszej nigdy niesłychane. W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 1, s. 34. Dwa kazania żałobne ku czci Zygmunta III i królowej Konstancji.

5. Wiek śmiercią skrócony... Aleksandra Karola polskiego i szwedzkiego królewicza... przy pogrzebie z żalem ogłoszony... W Krakowie 1653 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 2, s. 22.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 6 s. 322; T. 8 s. 167; T. 9 s. 110, 113, 266; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 480-482; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 435; MECHERZYŃSKI K.: *Historia wymowy w Polsce*. T. 3. Kr. 1858 s. 260-261; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Ostrowski Jakub. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 177; WYCZAWSKI H.E.: Biskup Piotr Gembicki (1585-1657). Kr. 1957 s. 39, 45, 53, 55, 60, 266; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 131, 133, 144.

Bp Edward Ozorowski

Ostrowski Teodor od św. Marcina, krypt. i pseud.: O.P., Bezstronny Obywatel, (1750-1802), pijar, historyk Kościoła, prawnik.

Urodził się 9 XI 1750 r. w Kopinie w pow. łukowskim. Do zakonu pijarów wstąpił w 1765 r. Po odbyciu nowicjatu w Podolińcu studiował filozofię w latach 1768-1770 w kolegium pijarskim w Rzeszowie, a teologię w latach 1771-1774 w Warszawie, gdzie też przyjął święcenia kapłańskie. Jeszcze jako kleryk zaczął uczyć (1771-1772) łaciny w Collegium Regium, następnie od 1773-1784 wykładał w Collegium Nobilium historię, a później prawo natury. W 1785 r. przeszedł ponownie do Collegium Regium jako prefekt i wykładowca prawa. W swoim zakonie był w latach 1787-1794 prokuratorem prowincji, 1796-1798 konsultorem i sekretarzem, 1799-1801 asystentem prowincji. Podczas Sejmu Czteroletniego współpracował z deputacją prawodawczą. Za opracowanie „Inwentarza nowego praw..." do t. 7 i 8 „Volumina legum" otrzymał medal „Merentibus". Po upadku insurekcji kościuszkowskiej przeniósł się w okolice Lwowa. W 1800 r. jeździł w imieniu swego zakonu do króla Fryderyka Wilhelma III z memoriałem, zawierającym skargę pijarów na pruską administrację. Zmarł 12 II 1802 r. we Lwowie.

Opracowany przez Ostrowskiego podręcznik historii Kościoła cieszył się pomimo poważnych braków dużą poczytnością i był w użyciu do połowy XIX w. Podobnie jego „Prawo cywilne..." było długo podstawą wykładów tego przedmiotu w Uniw. Warszawskim, Jagiellońskim i Lwowskim.

I.

1. Dzieje i prawa Kościoła polskiego przez... krótko zebrane. T. 1-3. W Warszawie 1793 w Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 k. nlb. 4, s. XXII, 404, k. nlb. 5; T. 2 k. 1, s. 632, k. 7; T. 3 k. 1 s. 682, k. 8. — Toż powtórnie przedrukowane. T. 1-3. P. 1846-1847 w Druk. J. Łukaszewicza 8° t. 1 s. IX, 10-195, nlb. 3; T. 2 s. 299; T. 3 s. 324. Wyd. 2 zawiera liczne przypisy J. ŁUKASZEWICZA.

II.

1. Inwentarz nowy praw, traktatów i konstytucji koronnych i W. X. Litewskiego w czasie bezkrólewia r. 1764 i za panowania... Stanisława Augusta do roku 1780 uchwalonych na wzór Inwentarza dawniejszego ułożony przez... W Warszawie 1782 w Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej XX. Scholarum Piarum 2° k. 3, s. 352, k. 2.

2. Prawo cywilne albo szczególne narodu polskiego z statutu i konstytucji koronnych i litewskich zebrane rezolucjami Rady Nieustającej objaśnione z dodatkami z praw kanonicznego, magdeburskiego, chełmińskiego pomnożone i porządkiem praw rzymskich ułożone przez... T. 1-2. W Warszawie 1784 w Druk. J.K. Mci i Rzeczypospolitej u XX Scholarum Piarum 8° t. 1 k. 2, s. 364, k. 4; T. 2 k. 2, s. 384, k. 2. — Toż. Edycja druga poprawna. T. 1-2. W Warszawie 1787 w Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 k. 2 s. 391, k. 3; T. 2 k. 2, s. 458, k. 2. — Przedr. fragm. B. SUCHODOLSKI: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1853 s. 520-521. — Toż w przekł. niem.: Civilrecht der polnischen Nation und Constitutionen zusammengetragen durch Resolutionen des Immerwährenden Raths erklärt mit Zusätzen aus dem Canonischen, Magdeburgischen und Culmischen Rechte vermehrt und nach der Ordnung der Römischen Gesetze eingerichtet im Jahre 1787 von... aus dem Pohlnischen übersetzt von Friedrich Ben. BRÖCKER. Theil 1-2. Berlin-Leipzig 1797-1802 gedrukt bei Johann Georg Langhoff und im Verlag der Uebersetzer zu Kalisch 8° t. 1 s. XXII, 342; T. 2 pt. Beiträge zur Kenntnis des pohlnischen Rechtens..., s. XI, 141, 1, IV, 292.

3. Przekł.: W. BLACKSTONE: Prawo kryminalne angielskie przez... zebrane, a przez... wytłumaczone i uwagami do prawa polskiego stosownymi pomnożone. T. 1-2. Warszawa 1786 Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej w XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 k. 3 s. 344, k. 5; T. 2 s. 324, k. 5. (Ostrowski tłumaczył z przekł. franc. P. COYER'A. — Przedr. fragm. B. SUCHODOLSKI: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1953 s. 522-525.

4. Roboty około przędziwa albo uprawa lnu, konopi i innych roślin do przędzenia zdatnych. Wiadomość o chowie jedwabników tudzież nauka o blichowaniu i maglowaniu płócien. W Warszawie 1788 w Druk. J.K.Mci i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum 8° k. 8, s. 126.

5. Odezwa bezstronnego obywatela do Stanów Rzeczypospolitej względem podatków. B. m. 1788.

6. Rozmowa do okoliczności dzisiejszych przystosowana. W Warce w miesiącu czerwcu 1794. [Warszawa 1974] 8° s. 31.

7. Gazety pisane i informacje tygodniowe z Warszawy z lat 1771, 1773-1774, 1777-1781 dla Adama Mniszka chorążego nadw. kor. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6799 II.

III.

ZDRÓJKOWSKI Z.: Teodor Ostrowski (1750-1802) pisarz dawnego prawa sądowego. W. 1956, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 5 s. 460-461, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 100-102; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 491-592; RECHOWICZ M.: Nauczanie historii Kościoła. Okres do roku 1814. W: *Dzieje teologiii.* T. 3 cz. 1 s. 343; KUMOR B.: Toż. Okres od roku 1815 do 1973. Tamże, s. 364, 367.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ostrowski Zdzieszek Stanisław h. Korab (ok. 1550- po 1596), cysters, teolog polemista.

Urodził się w woj. sieradzkim jako syn średniozamożnego szlachcica

Jana, wywodzącego się z Korabitów na Ostrowiu. W półroczu letnim 1563 zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, które uwieńczył w 1572 r. bakalaureatem artium. Wstąpiwszy do zakonu cystersów i przyjąwszy po ukończeniu (u cystersów) teologii święcenia kapłańskie, został lektorem na studium zakonnym. Macierzystym konwentem Ostrowskiego był albo klasztor w Mogile, gdzie zachował się akt notarialny jego wyboru na opata sulejowskiego, albo klasztor w Sulejowie, w którym pełnił przed r. 1580 obowiązki przeora, przerwane jego usunięciem za pewne wykroczenia. Ostrowski opuścił wówczas Sulejów, lecz dokąd się udał, nie wiadomo. Niebawem cystersi sulejowscy, wykorzystując śmierć opata komendataryjnego Stanisława Falęckiego w lutym 1581 r. i chcąc ubiec narzucenie nowego komendatariusza, wybrali Ostrowskiego 22 III tegoż roku swym opatem zakonnym. Król Stefan Batory nie dopuścił jednak Ostrowskiego do objęcia opactwa, lecz wprowadził na nie swego kapelana, Dalmatyńczyka, Jerzego Fabiusa. Wynikły spór między Ostrowskim a Fabiusem zakończył się ugodą dzięki interwencji administratora archidiec. gnieźnieńskiej Hieronima Powodowskiego. Fabius zobowiązał się wypłacać Ostrowskiemu tytułem odszkodowania 300 złp rocznie. W 1584 r. na skutek zabiegów prymasa Stanisława Karnkowskiego zdecydował się król polecić Ostrowskiego na stanowisko opata konwentowi cystersów w Wągrowcu. Faktycznie jednak opactwo to objął Wojciech Zajączkowski, a Ostrowskiego wybrali opatem dopiero w 1587 r. cystersi w Przemęcie.

Jako opat zaangażował się Ostrowski w walkę z arianizmem. M. in. wziął udział w dyspucie z arianami w Śmiglu, w wyniku której napisał obszerne dzieło, poprawione jednak przez jezuitów poznańskich, o bóst wie Chrystusa. Ogłosił ponadto dwie inne książki polemiczne, już znacznie słabsze: „De Trinitate..." i „Refutatio..." Za dzieło „De Trinitate" otrzymał odręczny list Zygmunta III z pochwałą nauki i gorliwości autora.

Po 1594 r. brak o Ostrowskim wiadomości. W 1597 r. opatem przemęckim (komandataryjnym) został sufragan poznański Jakub Brzeźnicki, z czego wynika, że Ostrowski albo już wtedy nie żył, albo z opactwa zrezygnował. Nie można też z braku źródeł zweryfikować podawanej w literaturze daty jego śmierci w 1610 r.

I.

1. Księgi o prawdziwym bóstwie Jezu Chrysta... przeciwko nowokrzczeńcom a osobliwie śmigielskim... W Poznaniu 1588 w Druk. Jana Wolraba 4° k. nlb. 7, s. 455.

2. De Trinitate liber I. Contra impia scripta *Simonis Budnaei, Martini Cechovicii, Stanislai Farnovii* et aliorum... catholicam Trinitatis fidem oppugnantium. Posnaniae 1591 in Officina Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 14, s. 179.

3. Refutatio examinationis Fausti infausti Socini, qua... conatus est respondere ad quondam catholicorum argumentum pro Trino et Uno Deo allatum per... conscripta. Posnaniae 1594 in Officina *Viduae et Haeredum Joannis Wolrabi* 4° k. nlb. 26, s. 399, k. nlb. 15.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 202-203; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 313-314; Ostrowski Stanisław Zdzieszek. W: *Enc. kośc.* T. 17 s. 536; GRABOWSKI T.: Literatura ariańska w Polsce 1560-1660. Kr. 1908 s. 242; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i *teologia pozytywno-kontrowersyjna* w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 129, 130, 158. — Statuta nec non liber promotionum s. 21; Alb. stud. Uniw. Crac. T. 3 s. 50; I.A. CALIGARI... Epistolae et

acta 1578-1581. Ed. L. BORATYŃSKI. *MPV*. T. 4 s. 607, 847-850, 854; A. BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. Pars. 1. Wyd. E. KUNTZE, Cz. NANKE. *MPV*. T. 5 s. 177-178, 204, 274, 280, 555, 566; Toż. Pars 3. Ed. E. KUNTZE. *MPV*. T. 7 s. 27. — Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 586 s. 48-53.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ostrzykowski Bonifacy (1800-1874), kanonik hon. kapituły płockiej, wykładowca Seminarium Duch. w Pułtusku, autor artykułu homiletycznego.

Urodził się 14 V 1800 r. w rodzinie ziemiańskiej w Starduchach w Diec. Płockiej. W latach 1812-1816 uczęszczał do szkół średnich w Płocku, które ukończył w gimnazjum pijarskim w Warszawie. Studia teologiczne rozpoczął w Seminarium Duchownym w Płocku, skąd został wysłany na Wydział Teologiczny Uniw. Warszawskiego (1821-1823); święcenia kapłańskie przyjął 27 VII 1823 r. i w tymże roku został proboszczem w Chociszewie (do 1825), a następnie w Zakroczyniu (do 1837), będąc równocześnie wykładowcą w Seminarium Duchownym w Pułtusku. W 1837 r. został proboszczem w Brańszczyku, a w 1852 r. — kanonikiem hon. kapituły płockiej. W 1863 r. podejrzany o udział w powstaniu był przejściowo aresztowany. Zmarł w Brańszczyku 4 IV 1874 r.

I.

1. Wiadomości historyczne o wymowie świętej w powszechności z krótkimi uwagami co do wymowy Kościoła polskiego. W. 1830 8° s. 30.

2. Opis kościoła parafialnego we wsi Brańszczyku Diecezji Płockiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 635-645.

II.

1. Przemówienie w dzień żałobny egzekwii Najjaśn. Aleksandra I ces. W. Rosji, Król. polsk. d. 4 kwietnia 1826 w kościele parafialnym zakroczymskim. B. m. r. 8° s. 16.

2. Wiersze oryginalne i tłumaczone przez... W. 1840 Druk. Wróblewskiego 12° s. 48.

3. Przekł.: Hymny religijne z brewiarza rzymskiego na polski język wierszem przełożone, z dodaniem oryginalnych poezji przez... W. 1841 Druk. Wróblewskiego 12° s. XVI, 194.

4. Przekł.: Herman HOGO: Pobożne pragnienia z wiersza łacińskiego na polski przez... wolno przełożone. W. 1843 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 205.

5. Bronisław od Pieskowej Skały, z lud. powieści, rzecz z 1669 r. T. 1-2. W. 1845 Druk. A. Krethlowa 12° t. 1 s. 204; T. 2 s. 187.

6. Pisma (wierszem oryginalne i tłumaczone) kanonika katedr. płockiego i proboszcza w Brańszczyku. T. 1-2. W. 1854 Druk. J. Ungra 16° t. 1 s. XVII, 115; T. 2 s. nlb. 2 141, nlb. 3. Treść: T. 1: Wiadomość o życiu Tertuliana Kartagińskiego. Tłum. z łac. dzieł jego wierszem. T. 2: Modlitwy do Boga; Hymny; Wyspa Lady Island; Jan Czapla scholastyk katedry płockiej; Powieść i drobne poezje.

7. Wiersz na uczczenie pamiątki koronacji Najjaśniejszego i Najpotężniejszego Aleksandra II, cesarza Wszech Rosji... dn. 26 sierpnia (7 września) 1856 r. napisany w Moskwie. W. 1857 Druk. J. Ungra 4° k. 1 ark. — Toż. Wyd. 2. Lipsk 1864.

8. Kleft pod rodzinnym niebem. Nowe poezje. W. 1860 Druk. J. Jaworskiego 16° s. nlb. 5. II, VI, 212, nlb. 2.

III.

Ostrzykowski Bonifacy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 184; Ostrzykowski Bonifacy. W: *Enc. kośc.* T. 17 s. 539-540; Ostrzykowski Bonifacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29-30 s. 273; (Nekrolog). *Kur. Warsz.* R. 1874 nr 75 z 7 IV; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 3 s. 452; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 3 t. 2 s. 391; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 467. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1823-1874.

Ks. Bolesław Kumor

Ośliński Marcin (1647-1720), dziekan kolegiaty św. Anny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w Krakowie (być może w Zielonkach pod Krakowem)

i studiował w Akademii Krakowskiej. W 1669 r. został bakałarzem, a 30 VI 1674 r. magistrem sztuk i doktorem filozofii. W latach 1674-1680 uczył w kolonii akademickiej w Tucholi, a następnie w Akademii Lubrańskiego. W 1683 r. wykładał dialektykę w Szkołach Nowodworskich i był seniorem bursy Noskowskiego. Od 4 VII 1682 r. należał do Kolegium Mniejszego i wykładał filozofię na kursie Władysławowskim, a ponadto posiadał katedrę wymowy fundacji Tylickiego (Orator Tylicianus). W 1686 r. został inkorporowany do Kolegium Większego, pełniąc nadal poprzednie zajęcia. W 1699 r. został bakałarzem teologi, a 14 I 1712 r. otrzymał doktorat teologii po dysputach z zakresu teologii polemicznej. Trzykrotnie pełnił urząd dziekana Wydziału Filozoficznego i trzykrotnie był rektorem Akademii. W latach 1698-1712 kierował Biblioteką Akademii Krakowskiej, a od 1700-1719 r. był administratorem drukarni uniwersyteckiej. Piastował godność dziekana kolegiaty św. Anny, ponadto był proboszczem w Proszowicach i kaznodzieją katedry krakowskiej. Był ceniony jako poeta nowołaciński i panegirysta. Swój bogaty księgozbiór ofiarował bibliotece uniwersyteckiej. Zmarł 25 VI 1720 (inne daty dzienne: 20 VI, 23 VI, 28 VI) według nagrobka w kościele S. Floriana w Krakowie.

I.

1. Quaestio theologica de origine seu prima radice haeresum ex 2da 2dae... Divi Thomae Aquinatis... deprompta in ordine ad obtinendam licentiam capessendi doctoratum in sacra theologia... exposita anno... quo inferius mense Septembri, die 12, hora 13. Cracoviae 1711 Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

2. Quaestio theologica de ecclesia haereticorum ex 2da 2dae... decerpta et pro doctoratu in... theologia obtinendo... publicae disputationi... proposita anno... 1711... mense Decembri die [15] horis vespertinis. Cracoviae 1711 [Typis Universitatis] 2° k. nlb. 5.

II.

1. Ferax laurearum annum post... victoris... Joannis III regis Poloniarum... revirescens ac... Joanni Michalski... theologiae licentiato... dum.. theologiae doctorali ad aedes ecclesiae... S. Annae... adornaretur... dedicatus anno 1683... ipsa die Divo Chrysostomo sacra [27 I]. Cracoviae 1683 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio physica de primo cognito intellectus nostri... pro loco in Collegio Minori obtinendo... ad disputandum... proposita... anno... 1683 mense Martio, die 6, hora 14. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Applausus gratulatorius... Sebastiano Piskorski... dum... pro loco inter... juris utriusque doctores obtinendo.. responderet... anno... 1683 mense Novembri, die 4. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° ark. 1.

4. Suada applaudens theologico honori... Martini Winkler..., dum pro loco inter... theologiae doctores... responderet... in lucem producta anno... [1683] die 9 Novembris. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° ark. 2. Wiersz.

5. Ara perennaturae gloriae labore et meritis... Francisci Przewoski... erecta et dum in aedibus Divae Annae Cracoviae... theologiae doctor... renuntiaretur... lyricis torymbis... coronata, anne... 1684 die 27 Januarii. Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° ark. 1. Oda.

6. Sacrarium theologicum scepris adornatundum... Jacobus Baltasarowic... insignia in... theologia doctoratus... reciperet... celebratum anno [1684]... vigesima septima Junii. Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

7. Splendor laureati sideris in... Michaele Sławogórski..., dum in... Universitate Cracoviensi... doctoratus theologici laurea... insigniretur, observatus et... concentu lyrico decantatus anno 1685 die 19 Februarii. Cracoviae 1685 2° k. nlb. 2.

8. Plausus gratulatorius virtuti... Pauli Ignatii Łuszczewski, canonici regularis Lateranensis... conventus Calisiensis, dum... in Universitate Cracoviensi... sacra doctoratus theologici laurea insigniretur..., excitatus anno... [1685] die 19 Novembris. Cracoviae 1685 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2. Wiersz.

9. Quaestio physico-metaphysica ex libro 3. Aristotelis de anima... de cognitione animae rationalis in statu separatio-

nis... publice ad disputandum proposita... anno... 1686 die 19 Novembris hora 14. Cracoviae 1686 2° k. nlb. 2.

10. Conclusiones philosophicae ex universa Aristotelis philosophia speculativa ad mentem D. Thomae Doctoris Angelici in... Universitate Cracoviensi concinnatae, quas... M. Joannes Grymecki... suscepit publice propugnandas, anno... 1688 mense Julio die 11 horis pomeridianis. Cracoviae 1688 Typis Universitatis 2° k. nlb. 7. Są tu conclusiones logicae (1-22), physicae (1-44), metaphysicae (1-9).

11. Augusta Magnificentia Serenissimorum Sponsorum, Jacobi Poloniarum Principis et Hedvigis Elisabeth Amaliae, Principis Electoralis... regio... opere excitata et ad auspicatum hymenaeum... celebrata anno [1691]. Cracoviae 1691 Typis Universitatis, impensis Novodvorscianis 2° k. nlb. 31.

12. Panegyricus... Andreae Chrysostomo... Załuski.. episcopo Płocensi in solemni... ad suam cathedram ingressu... consecratus anno... 1693 die 2 Maii. Cracoviae 1693 Typis Universitatis 2° k. nlb. 26.

13. Panegyricus... Augusto II regi Poloniarum... sacra solennique inaugurationis regalis die... consecratus Cracoviae anno... 1697 die 15 Septembris. Cracoviae 1697 Typis Universitatis 2° k. nlb. 19.

III.

ESTREICHER K. T. 23, s. 468-471; MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego... Kr. 1840 s. 69, 338, 343, 354, 355, 358, 359, 363, 364, 365, 367, 369; Ośliński Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 119; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX; BARYCZ H.: Historia Szkół Nowodworskich. Od założenia do reformy Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 205; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 391, 398; DOBRZYNIECKA J.: Najstarsza drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego. W: *Uniwersytet Jagielloński 1364-1964.* Komitet jubileuszowy 600-lecia U.J. Materiały informacyjne. Kr. 1964 nr 3 (6) s. 16, 18; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 364, 367, 372, 378, 379, 387, 426; DOBRZYNIECKA J.: Ośliński Marcin. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 653-654. — Statuta nec non liber promotionum, 338, 343, 354, 355, 358, 359, 363, 364, 365, 367, 369. — Arch. Uniw. Jag., rkpsy 65, 90, 91, 95, 76; Bibl. Jag., rkpsy 2579, 3316, 5360 VIII; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Otrembusz (Otrębus) Jan h. Rawicz (XVII w.), kanonik krakowski i warszawski, polemista.

Wiadomo jedynie, że Otrembusz był kanonikiem krakowskim i warszawskim, proboszczem w Żychlinie oraz sekretarzem króla Jana Kazimierza, z którym wojażował w latach 1638-1639 po Francji, a po wstąpieniu na tron cieszył się jego zaufaniem. Napisana przez Otrembusza rozprawa pełna jest obelg przeciw różnowiercom. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Vox clamantis in deserto a lutheristis Ecclesiae Catholicae paradiso, seu fides et secta lutherana in quaestionem vocata. Cracoviae [1681] ex Officina Schedeliana 8° k. nlb. 5, s. 230.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej wystawiona w spisie dzieł drukiem ogłoszonych. T. 2. W. — Wil. 1814 s. 552; ŁĘTOWSKI S.: Katalog biskupów. T. 3 s. 438-439; ESTREICHER K. T. 23 s. s. 528; HURTER H.: Nomenclator T. 4 s. 395.

Ks. Józef Mandziuk

Ożarowski Augustyn (XVIII w.), norbertanin, autor „Casus conscientiae".

W literaturze drukowanej brak o nim jakiejkolwiek informacji. Należał do zakonu norbertanów w konwencie hebdowskim.

I.

1. Casus sonscientiae singulis septimanis in publicis concertationibus theologicis professis Canonicorum Regularium Praemonstratensium... conventus Hebdoviensis... per... ejusdem ordinis et loci professum ad resolvendum expositi... B. m. [1786] 4° k. nlb. 4.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pachowski Kasper Jan (ok. 1675-1737), kustosz kolegiaty w Wojniczu, autor konkluzji teolog.

Studiował w Akademii Krakowskiej, w której zdobył stopień bakałarza 18 X 1695, a następnie magistra sztuk i doktora filozofii 30 IV 1698 r. Jako słuchacz trzyletniego kursu teologicznego fundacji Obłonkowskiej bronił tez z traktatu o Bogu, opartych na poglądach S. Tomasza z Akwinu. W 1702 r. został inkorporowany do Kolegium Mniejszego. W latach 1717-1737 był kustoszem kapituły kolegiackiej w Wojniczu i proboszczem w Uszwi. Zmarł w marcu 1737 r.

I.

1. Magistra vitae coelestis, sacra theologia speculativa, cuius cursus triennalis conclusiones ad mentem D. Thomae... de Deo uno... de visione Dei tum de scientia... ad defendendum suscepit... anno... 1701 die 20 Februarii. Cracoviae 1701 Typis Universitatis 2° k. nlb. 8. Od ark. B zaczynają się: Conclusiones theologicae ex Tractatu de Deo.

III.

ESTREICHER K. T. 24, s. 10; SZYMAŃSKI J.: Kapituła kolegiacka w Wojniczu. Lubl. 1962 s. 182-183. — Statuta nec non liber promotionum, s. 364, 368. — Arch. Uniw. Jag., rkpsy nr 90, 91; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Paczowski (Paczoski, Paszosky) Paweł (XVII w.), cysters, autor dysertacji teologicznych.

Był synem Macieja. Należał do opactwa cystersów w Jędrzejowie, gdy w 1635 r. wpisał się w poczet studentów Akademii Krakowskiej. W 1636 r. uzyskał bakalaureat, a w dwa lata później — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Studia teologiczne, odbyte we Wszechnicy Krakowskiej, uwieńczył w 1644 r. licencjatem i w 1647 r. — doktoratem. Zmarł po 1655 r.

I.

1. Quaestio theologica de scientia Dei... pro gradu licentiaturae in sacra theologia consequendo... Cracoviae 1644 in Officina Andrae Petricovii 4° k. nlb. 8.

2. Quaestio theologica de SS. Incarnationis mysterio ex p. q. 1 Doctoris Angelici... dum... doctoratus in sacra theologia... sibi conferret... publice ad disputandum proposita. B. m. 1647 4° k. nlb. 8.

II.

1. Theoremata ex cursu philosophico scientiae rationalis ad mentem Angelici Doctoris... decerpta... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1636 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 10.

2. Malagma in funere duorum iuvenum... Petri et Martini Trzebieńsciorum... posthumae memoriae officiose exhibitum... Cracoviae 1643 Typis Stanislai Bertutowic 4° k. nlb. 14.

3. Rzeka w ozdobie i pełności płynąca. Na pogrzebie... Joachima ze Mstowa Mstowskiego opata czyrzyckiego [szczyrzyckiego]... ukazana... W Krakowie 1655 w Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 14.

III.

Album stud. Univ. Crac. T. 4 s. 161; Statuta nec noc liber promotionum, s. 304-307.

Bp Edward Ozorowski

Pajęcki Paweł (XVII w.), współautor względnie kopista dzieła teologicznego.

W historiografii brak o nim informacji. W 1661 r. opracował rękopis XVI-wiecznego teologa Tomasza Dorniberga z Memingen. Czy Pajęckiego można uważać za współautora tego rękopisu, czy tylko za kopistę, sprawa wymaga wyjaśnienia w oparciu o analizę tekstu.

I.

1. Compendium theologicae veritatis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1392 Bbb I 12 2° k. 159.

III.

WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Cz. 1. Kr. 1877-1881 s. 345.

Bp Edward Ozorowski

Palecz Stefan (Štěpán z Palč) (ok. 1363 — † po 1422), członek kilku kapituł, profesor Uniwersytetu w Pradze i Krakowie, autor traktatów i kwestii teologicznych oraz kazań, polemista.

Był z pochodzenia Czechem, a urodził się ok. 1365 r. we vsi Velki Palč pod Slanami, w krainie rakownickiej. Studia na Wydziale Sztuk Wyzwolonych Uniwersytetu Karola w Pradze rozpoczął po 1380 r., w 1386 r. został bakałarzem, a w 1391 r. magistrem artium pod kierunkiem Jana z Myta. W 1393 r. podjął zajęcia dydaktyczne na Wydziale Artium, a w semestrze zimowym 1399/1400 r. był jego dziekanem. W semestrze letnim 1400 r. piastował godność rektora uczelni. Po przyjęciu w 1394 r. święceń kapłańskich rychło zgromadził szereg beneficjów, w tym intratne probostwo kościoła św. św. Piotra i Pawła w Kutnej Horze, co umożliwiło mu niezależność i swobodną działalność naukową. Studiując następnie na Wydziale Teologicznym, wystąpił w 1402 r. z tytułem „baccalaureus formatus", natomiast stopień mistrzowski otrzymał dopiero w 1411 r. Możliwość znacznych wpływów dały mu uzyskane w 1408 r. stanowiska kapelana króla Wacława IV, członka rady królewskiej i oficjalnego posła królewskiego na sobór w Pizie. Później otrzymał kanonię w praskiej kolegiacie WW. Świętych.

Palecz był przyjacielem Jana Husa, swego prawie rówieśnika, i miał podobny ideał reformy Kościoła, toteż początkowo występował (wraz ze swym nauczycielem z Wydziału Teologicznego, Stanisławem ze Znoju) w obronie twierdzeń filozoficznych Wiklefa, podobnie jak sam Hus i jego uczniowie. Dopiero na sławnym spotkaniu nacji czeskiej Uniw. Praskiego w 1403 r. zajął Palecz stanowisko potępiające tezy Wiklefa, ale starał się pośredniczyć w utarczkach Husa z hierarchią kościelną. Z Husem zerwał w 1411 r., kiedy ten wystąpił przeciw bullom papieskim z 1409 r., ogłaszającym nowe odpusty. Palecz, będąc wówczas dziekanem Wydziału Teologicznego, stał się przywódcą antyhusyckiej opozycji uniwersyteckiej i zwalczał słowem i pismem poglądy Husa. W tym okresie napisał główne swe rozprawy polemiczne: „Tractatus gloriosus", „Replicatio contra Quidam istarum", „De Romana ecclesia". Nie zgodził się na kompromisową formułę wypracowaną przez komisję królewską, która miała pojednać stronników i przeciwników Husa, i został wraz z trzema innymi profesorami wygnany z Pragi decyzją króla jako „burzyciel pokoju". Opuścił w 1413 r. Uniwersytet i udał się do biskupa w Litomyślu, u którego przebywał do

początku 1414 r. Następnie wyjechał na sobór do Konstancji i tam wykazał dużą aktywność. Zabierał głos na sesjach soborowych, zwłaszcza w dyskusjach dotyczących Kościoła, reprezentując stanowisko skrajnie koncyliarystyczne. Wziął udział w zorganizowaniu procesu Husa, pomagając także w śledztwach. Nawiązał kontakt z polskim poselstwem soborowym i stanął po jego stronie w sporze z Zakonem Krzyżackim.

Po zakończeniu soboru otrzymał Palecz urząd archidiakona kaliskiego i z poselstwem polskim przybył w 1417 r. do Krakowa. Do Czech wrócić nie mógł, gdyż tam powszechnie obarczano go współwiną za kaźń Husa i pozbawiono wszystkich beneficjów. W Krakowie podjął wykłady na Wydziela Teologicznym i działał wytrwale jako antyhusycki bojownik, prowadząc zręczną polemikę przeciwko czeskiemu nowatorstwu religijnemu. Zapewne jego zasługą było, że w Akademii Krakowskiej nie doszło w 1420 r. do dyskusji na temat głośnych 4 artykułów praskich z poselstwem husytów czeskich, które ofiarowało Jagielle koronę czeską, pod warunkiem przyjęcia tychże artykułów. Wszystkie argumenty przeciwko porozumieniu z husytami przedstawiał Palecz w swym traktacie „Contra quattuor articulos Husitarum", który przesłał wraz z 2 innymi traktatami prymasowi Mikołajowi Trąbie. We wrześniu 1420 r. wziął Palecz udział w synodzie prowincjalnym w Kaliszu, wzywając kler polski do jedności i stałości w wierze. Synod podjął uchwały skierowane przeciwko infiltracji ideologii husyckiej na ziemie polskie. W 1421 r. opuścił Palecz Kraków i udał się na zaproszenie prymasa Trąby do Gniezna, gdzie otrzymał kanonię katedralną i pomagał w zwalczaniu rosnących w Wielkopolsce wpływów husytyzmu. Równocześnie, idąc za zamiłowaniami nauczycielskimi, podjął pracę lektora teologii w gnieźnieńskiej szkole katedralnej. W tym samym okresie brał udział w misji dyplomatycznej w kwestii pertraktacji polsko-krzyżackich wobec cesarza Zygmunta Luksemburskiego na początku 1420 r. we Wrocławiu, latem 1422 r. zaś wystąpił jako świadek we wrocławskich rokowaniach w sprawie Żmudzi przed legatem papieskim Antonim Zeno. Nie jest wiadome, kiedy Palecz zmarł; ostatnia informacja źródłowa o nim pochodzi z 1422 r.

Stefan Palecz należał do najwybitniejszych teologów czeskich swej epoki. Swoje traktaty i kwestie teologiczne poświęcił głównie zagadnieniom eklezjologii i polemice z husytyzmem. Pozostawił też prace filozoficzne. W ostatnim okresie życia związał się z polskimi ośrodkami teologicznymi i wywarł na nie wpływ w duchu antyhusytyzmu.

I.

1. Littera seu epistola responsiva Christiano [de Prachaticz] apostatae. (Powst. 1417). Wyd. F. PALECKÝ: Documenta Mag. Johannis Hus... illustranda. Pragae 1869 s. 670.

2. Tractatus gloriosus. Wyd. J. LOSERTH: Beiträge zur Geschichte der hussitischen Bewegung. IV. Die Streitschriften und Unionsverhandlungen zwischen den Katholiken und Hussiten in den Jahren 1412 und 1413. *Arch. f. Oester. Gesch.* Bd 75: 1889 s. 333-339.

3. Tractatus de Romana Ecclesia. Wyd. J. LOSERTH: Beitrage zur Geschichte der hussitischen Bewegung. *Arch. f. Oester. Gesch.* Bd 75: 1889 s. 340-342. — Toż. Wyd. J. SEDLÁK: *Sbirka přilah. Hlidka.* T. 29: 1912 s. 97-100. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 2 Kr. 1900 s. 366.

4. Replicatio contra „Quidam istarum". Wyd. J. LOSERTH: Beiträge zur Geschichte der hussitischen Bewegung. *Arch. f. Oester Gesch.* Bd 75: 1889 s. 244-361.

5. Oratio de maturanda Ecclesia emen-

datione. (Powst. Konstancja 1417). Wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. Kr. 1900 s. 367-369.

6. Sermo contra duos articulos Wickleff. (Powst. 1412). Wyd. J. SEDLÁK: Nekolik tekstu z doby husitske. *Hlidka* T. 28: 1911 s. 63-71.

7. Responsiones ad obiectiones et picturas. (Contra Tabulas veteris et novi coloris Nicolai de Dresden). Wyd. K. CHYTIL: Antikrist v naukach a umĕni středovĕku. Praha 1916 s. 237 nn.

8. Sermo in Concilio Constantiensi. (Powst. 1417). Wyd. H. v. der HARDT: Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium. T. 1 s. 824. — Toż. Wyd.: J. S. MANSI: Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio. T. 28 s. 577.

9. Tractatus Antihus nominatus. (Inc.: Jesu Christi servus et suae legis discipulus). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. IV H. 17, f. 1r-52v.

10. Contra communionem sub utraque et parvulorum. (Inc.: Ecclesia universalis non potest errare). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 824/I, f. 86b-94b; Inny egz. Bibl. Uniw. w Brnie, sygn. R 368, f. 4a-66.

11. Quaestio: De necessitate salutis. (Inc.: Utrum de necessitate salutis sit hominem confiteri soli presbytero sua peccata). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. IV H 7, f. 10r-12v; Następne egz.: sygn. X H 17, f. 125-127v; Sygn. VIII F 2, f. 149r-153r; Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4515, f. 209r-215r.

12. Quaestio: De peccato mortali. (Inc. Utrum sub poena peccati mortalis). (Powst. ok. 1408 r.) Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. V F 9, f. 36; Nast. egz.: rkps sygn. VIII F 2, f. 146a; Inne egz.: Bibl. Państw. w Harburgu-Maihingen, sygn. II Lat. 1 4° 57, f. 103a; Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm. 6686, f. 370 b.

13. Quaestio: Inc.: Utrum Deus per praescienciam, essenciam et potenciam sit repletive in guilibet situ. Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4673, f. 154b-155a.

14. Positio in aula. (Inc.: Utrum ad hoc, quod operacio est bona). Rkps bibl. Jag., sygn. 1700, f. 34r-35v.

15. Quaestio de absolutione poenae et culpae. (Inc.: Circa hanc epistolam dubitatur: Utrum sapit blasphemiam). Rkps Bibl. Uniw. W Pradze, sygn. III G 11, f, 263a-264b.

16. Responsiones ad obiectiones et picturas Hus. Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., sygn. R. XV 14, f. 321-326v.

17. Quaestio de potestate clavium ecclesiae. (Inc.: Utrum potestas clavium ecclesiae extendit se ad remisionem poenae et culpae. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. IV H 7, f. 8v-10r.

18. Sermo de assumptione b. Mariae Virginis. (Inc.: Reverendi patres et domini. Gloriosam Genitricis Dei Virginis Mariae assumpionem). (Powst. 1407 r.). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I C 12, f. 257r-261r; Następne egz.: sygn. I D 29, f. 336v-341v; Sygn. VIII F 2, f. 113v--341v.

19. Sermo in missa universitatis factus. (Inc.: Spiritus Domini replevit orbem terrarum). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. VIII F 2, f. 131r-145v.

20. Contra quattuor articulos Husitarum. (Inc.: Quia teste beato Augustino). (Powst. 1420-1421 r.). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2208, f. 27v-49v, 51r-53v, 83r-126r; Nast. egz.: sygn. 770, f. 445r-460r. (fragment); Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 87, f. 30r-58r; Nast. egz. sygn. I F 242, f. f. 33r-54r.; Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4131, f. 122r-63r i w inn. bibl.

21. De quattuor portis Ecclesiae contra hereticos. (Inc.: Portae inferi non praevalebunt eum). Rkps Bibl. Dominikanów w Krak., sygn. R XV 14, f. 190-204 v.

22. Sermo de Epyphania. (Inc.: Apertis thesauris suis). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. VIII F 2, f. 131r-145v.

23. Sermo ad clerum de Spiritu Sancto. (Inc.: Reverendi patres et domini honorandi. Si mater ecclesia magistra omnium accionum). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I D 29, f. 331-335r.

24. Lectura super epistolam ad Romanoc. (Inc.: Romani sunt in partibus Italiae). Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. B 43/2, f. 1a; Inny egz. Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X F 1, f. 1a.

25. Postilla super Corinthios prima epistola. (Inc.: Corinthii sunt Achaici). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Kapitul. w Pradze, sygn. B 43/2 f. 171b.

26. Sermo synodalis. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. CLm 4422.

27. Sermo contra M. J. Hus. (Inc.: Gaude, Maria virgo, cunctas hereses sola interemisti in universo mundo). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. III D 16, f. 327r-335r.

28. De maturanda Ecclesiae reformatione. Autorstwo wątpliwe. Rkps BN. w Warszawie, sygn. L, g., c, I, 210 (zniszczony w 1944 r.).

II.

1. De creatione mundi. Powst. ok. 1411 r. Wyd. R. BEER: Wiclif's Latin Works. T. 12. London 1891 s. 223 nn. — Toż. Wyd. B. RYBA: Magistrii Johannis Hus Quodlibet — Disputationes de Quodlibet Pragae... Pragae 1948 s. 57-61.

2. Argumenta de universalibus realibus. Wyd. F. ŠMAHEL: Ein Disputationsbefehl aus der Blützeit des Prages Universalienstreites. *Stud. Mediew.* T. 19/2: 1978 s. 168-173.

3. Quaestio de universalibus. (Inc.: Utrum universalia habeant solum nudum et purum esse). Rkps Bibl. Jag., sygn. 848, f. 36r-37r.: Inne egz.: rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. VIII, E. 11, f. 198v-203r; Następne egz.: sygn. X U 18, f. 103r-106r; Sygn. VIII G 6, f. 80r-84r; Sygn. X H 9, f. 121v-126v. — Fragm. wyd. M. H. DZIEWICKI (jako dzieło J. Husa). W: Joannis Wycliff Miscellanea philosophica. Vol. 2. London 1905 s. 173 nn.

4. De mundi archetypo. (Inc.: Utrum Deus super mundum archetypum seu multitudinem idearum). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X E 24, f. 362r-365r; Nast. egz.: rkps X H 18, f. 113r-117v.

5. Quaestio de moventibus orbes celestes. (Inc.: Utrum inter quasilibet moventes orbes celestes). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X H 9, f. 120r-121v.

6. Disputationes cofusionum. (Inc.: Quaeritur, quid sit subiectum in confusionibus). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X H 9, f. 76r-92r.

7. Quaestio de esse aeterno, (Inc.: Utrum omne dependens habeat esse aeternum in prima causa). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X E 24, f. 309b; Nast. egz.: sygn. V H 13, f. 142a; Inny egz.: rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4673, f. 155a.

8. De compositione hominis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 848.

9. Questio. Inc.: Utrum sit aliquid extra animam praeter operationem intelectus. Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4483.

III.

KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 3 s. 188; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego. Kr. 1898 s. 102-106; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1. Kr. 1900 s. 258, 304, 342-342; *Ottuv Slovnik Naučny*. T. 19 (1902) s. 90-91; FIKRLE J.: Čechové na Koncilu Konstnickém. *Česky Časopis Historycky*. T. 9: 1903 s. 185; FLAJŠHANS V.: Štěpán z Pálče. *Časopis Českého Musea*. T. 70: 1905 s. 129; SOKOL V.: Přispěvek k dějinám Kaple Betlemské. Tamże. T. 97: 1923 s. 24-34; VYDRA B.: Polska středověka literatura kazatelská a její vztahy ke kazatekské literatuře české. *Věstnik Královské České Splečnisti Nauk*. T. 2: 1927, s. 94; PROHOŠ J.: K. Pálčově replice proti čtyřem artikulum pražským. W: *Księga ku czci J. Bidla*. Praha 1928 s. 254-261; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1947 s. 122-123, 329; OLŠR G.: Páleč Štěpán. W: *Enciclopedia cattolica*. T. 9 (1952) kol. 571-572; VOOGHT de P.: L'Ecclesiologie Catholique à Praque autour de 1400. *Revue des Sciences Philosophiques et Theologiques*. T. 42: 1958 nr 2 s. 220-239; nr 4 s. 657-688; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie Państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 101-102, 110, 111; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. W: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 153-154; TENŻE: Stanowisko Uniwersytetu wobec petycji husyckiej z 1421 r. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 354; VRÁNA K.: Mistř Štěpán z Palče v Polsku. W: *Se znamenim Křižr*. Řim 1967 s. 207-217; PALACZ R.: Stefan Palecz. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 8: 1967 s. 93-124; TŘIŠKA J.: Literárni činnost předhusitske University. Praga 1967 s. 70-71, 101-104; TENŻE: Přispěvky k středověkě literarni Universite. W: *Acta Universitatis Carolinae — Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. T. 9: 1968 fasc. 2 s. 9-10; BARYCZ H.: Z dziejów polskich wędrówek za granicę. Wr. 1969 s. 8, 13, 18, 25; WOLNY J., MARKOWSKI M., KUKSEWICZ Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Wr. 1969 s. 145; TŘIŠKA J.: Přispěvky k středověkě literární Universitě. W: *Acta Universitatis Carolinae — Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. T. 10: 1969 fasc. 3 s. 40-41; ŠMAHEL F.: Circa universalia. Bd. 2: Palčvoa kvestie „Utrum sit aliquid extra animam preter operationem intelectus" in MS. Wien ÖNB 4483. *Filosoficky Časopis*. T. 18: 1970 s. 931-935; NECHUTOVÁ J.: M. Štěpán z Pálče v Husově korespondenci. *Listy Filologické*. T. 93: 1970 s. 29-35; TAZ: M. Štěpán von Páleč und die Hus-Historiographie. *Mediaevalia Bohemica*. T. 3: 1970 s. 87-122; PALACZ R.: Le „Positio de universalibus" d'Etienne de Palecz. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 14: 1970 s. 113-129; SCZANIECKI P.: Niektóre źródła dotyczące kultu Eucharystii w Polsce 1350-1450. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 190; KEJŘ J.: Eine Questionensammlung Prager Herkunft. *Folia Diplomatica*. T. 1: 1971 s. 149-150; TENŻE: Kvodlibetni disputace na pražské Universitě. Praha 1971 s. 76, 116; TŘIŠKA J.: Studie a prameny k rétorice a k universitní literatuře. Praha 1972 s. 122; TENŻE: Školské a notařské skladby, pozváni;

rady a listiny. W: *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. T. 13: 1973 s. 37; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 497; TRIŠKA J.: Rétorický styl a pražski universitni literature ze strĕdoveku. Praha 1975 s. 90; KADLEC P.: Czeska katolicka emigracja okresu husytyzmu na ziemiach polskich i na Śląsku. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 19: 1976 z. 4 s. 27-36; WOLNY J.: Maurycy Rwaczka i Floretus theologicus w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i innych księgozbiorach. *Biul. Bibl. Jag.* R. 27: 1977 nr 1/2 s. 6 i passim; ŠMAHEL F. Ein Disputationsbefehl aus der Blützeit des Prages Universalienstreites: Argumenta de universalibus realibus magistri Stephani Palecz. *Stud. Mediew.* T. 19: 1978 zesz. 2 s. 165-168. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 6; Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej św. Wacława. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. T. 2 s. 438. *Mon. M. Aevi.*

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Paliwoda Marceli (1840-1895), prałat papieski, profesor Uniw. Lwowskiego, kanonista.

Urodził się w 1840 r. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym we Lwowie; w 1864 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W 1866 r. uzyskał doktorat teologii. Od 1866 r. był adiunktem, od 1872 r. — docentem, od 1877 r. — profesorem nadzw., od 1884 r. profesorem zw. prawa kościelnego na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. Przed 1875 r. został prefektem studiów w Seminarium Duchownym we Lwowie, w 1887 — referentem i asesorem konsystorza metropolitalnego ob. łac., egzaminatorem prosynodalnym (1884), papieskim prałatem domowym (1888). W latach 1886/87-1887/88 był prodziekanem Wydziału Teologicznego, a w kadencji 1892/93 rektorem Uniwersytetu, 1893/1894 r. zaś — prorektorem tegoż Uniwersytetu. Zmarł 10 VII 1895 r. we Lwowie.

I.

1. Praelectiones ex jure canonico singulari habito respectu ad dispositiones civiles Imperii Austriaci, quas in c. r. Franciscea Universitate Leopoliensi habuit... Leopoli 1876 Druk. Litografia 4° s. 968, nlb. 2. — Toż pod zm. tyt.: Praelectiones ex jure canonico singulari cum respectu ad ritum ruth. cath., nec non ad jus civile Imperii Austriaci, quas in c. r. li 1899 Druk. Litografia 4° s. 1000, X. — Toż pod zm. tyt.: Praelectiones ex jure canonico singulari cum attentione ad ritum rutheno-catholicum, nec non ad jus civile imperii Austriaci, quas in c. r. Universitate Leopoliensi habuit... recognitae ac locupletatae cura dr B. JASZOWSKI. Leopoli 1901 Druk. Katol. J. Chęcińskiego 8° s. XV, 849, XXXV.

III.

FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 184, 378-379; Paliwoda Marceli: W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 325; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 190; TENŻE: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 405. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1864-1895.

Ks. Bolesław Kumor

Pallavicinus Fabricius (1555-1600), jezuita, teolog ascet.

Urodził się w Rzymie w 1555 r. w rodzinie patrycjuszowskiej, wywodzącej się z Genui. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 V 1571 r. Po ukończeniu rzymskiego nowicjatu studiował w Collegium Romanum retorykę 2 lata, filozofię 3 lata i teologię 4 lata. Święcenia kapłańskie przyjął w 1581 r. Wykładał w Collegium Romanum 2 lata grekę i 3 lata matematykę, przez rok wykładał filozofię we Florencji, skąd przybył do Polski w 1585 r. Wykładał w Poznaniu filozofię i matematykę do czerwca 1587 r. Następnie był przełożonym domu nowicjackiego i mistrzem nowicjuszów w Krakowie (do połowy 1590 r.). We wrześniu

1591 r. wyjechał do Włoch. Zmarł w Genui 7 IX 1600 r. jako wizytator kolegiów jezuickich w północnych Włoszech.

I.

1. De perfectione religiosa e SS. Patribus. 1583. Podręcznik do ascezy jezuickiej, będący w powszechnym użyciu na przełomie XVI i XVII wieku, nie ukazał się zapewne drukiem, mimo odmiennego zdania bibliografów. Por. poz. 2 i 3.

2. Tractatus de perfectione, Cracoviae in Domo probationis traditus anno Domini 1587. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T 352.

3. Tractatus formandi in religiosos perfectoque Soc. Jesu instituto perquam accomodatus ex optimis auctoribus concinnatus... Cracoviae Anno Domini 1587. Rkps będący własnością Wawrzyńca Bojera w Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. T 354.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 305-306; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 132; BACKER A., SOMMERVOGEL C., Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. T. 6. Bruxellis 1895 s. 114; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 256, 270; T. 4 s. 112, 232, 463, 465, 925, 947, 1107, 1338; Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji... przez E. BARWIŃSKIEGO... Kr. 1914 s. 160-161; DRZYMAŁA K.: Lata szkolne i profesorskie ks. Śmigleckiego Marcina TJ. W: *Sprawozdanie Dyrekcji Zakładu Naukowo-Wychowawczego OO. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za rok 1937/38*, s. 41, 43; STEGMÜLLER F. Jesuitentheologie in schwedischen Bibliotheken. *Arch. Hist. S. J.* R. 18: 1949 s. 194; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 190-191. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 106, 126, 144. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 2. Kr. 1882 s. 7. *Script. Rer. Pol.* T. 10; WUJEK J.: Korespondencja. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 149, 152, 162. — ARSJ., Pol. 6 f. 24 (katalog trzyletni dla Poznania z 1587).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pałaszowski Jan Józef (ok. 1700-1763), archidiakon kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, rektor Akademii Lubrańskiego, autor kwestii prawniczych.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Studia odbywał w Akademii Krakowskiej i tam został promowany na bakałarza w 1719 r., a na magistra sztuk i doktora filozofii w 1721 r. W 1729 r. został powołany do Kolegium Mniejszego, w 1730 r. zaś wszedł do Kolegium Jurystów. Od 1 XII 1732 — 7 I 1737 r. pełnił obowiązki dyrektora Akademii Lubrańskiego. W oficynie tejże Akademii wydał w 1735 r. „Examen episcoporum" Hieronima de Leyva. Po powrocie do Krakowa wykładał prawo kanoniczne w Uniwersytecie, a w latach 1740- 26 X 1743 ponownie piastował godność rektora Akademii Lubrańskiego. W 1748 r. otrzymał doktorat obojga praw w Akademii Krakowskiej. Był wówczas archidiakonem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie i proboszczem w Wilamowicach. Zamianowany po raz trzeci dyrektorem Akademii Lubrańskiego objął to stanowisko 21 XI 1752 r. i pozostał na nim do 13 XI 1755. Oprócz katedry prawa w Uniwersytecie Krakowskim posiadał probostwo w Wieliczce. Pełnił także urząd dziekana Wydziału Prawa. Zmarł 17 XII 1763 r. „w 64 roku życia i 30 kapłaństwa".

I.

1. Quaestio juridica de praesumptionibus... pro loco in Collegio... Juridico obtinendo... publicae disputationi proposita anno... 1730 die 22 Maii. Cracoviae 1730 Typis Academicis 4° k. nlb. 7.

2. Wyd.: Hieronim VENERO de LEYVA: Examen episcoporum et eorum, qui approbandi sunt ad administranda sacramenta... Editio posterior, auctior et correctior. Posnaniae 1735 Typis Collegii Lubransciani 2° k. nlb. 7 s. 429 i rejestru k. nlb. 9.

3. Quaestio juridica de officio et potestate Vicarii Generalis... pro licentia in utroque iure obtinenda... publice ad di-

sputandum proposita anno... 1748 die 21 Februarii. Cracoviae 1748 Typis Michaelis Josephi Dyaszewski 2° k. nlb. 9.

4. Quaestio juridica de jure majestatico... dum... per... in actu praesenti promotorem... Jacobus Michael Marciszewski... et... Andreas Dominicus Lipiewicz... utriusque juris doctores... renuntiarentur... ad disputandum proposita anno... 1762 nono Calendas Decembris [23 XI]. Cracoviae 1762 Typis Seminarii Academico-Dioecesani 4° k. nlb. 30.

II.

1. Quantitas meritorum continua ad punctum theologici honoris in... Francisco Materski... dum... theologiae doctor... renuntiaretur, plaudenti, calamo... deducta anno... 1729 die 22 Februarii. Cracoviae 1729 2° k. nlb. 7 — Pisane wierszem nakamiennym.

2. Wyd.: Jan BARCLAI: Argenida, którą Jan Barklaius po łacinie napisał, Wacław zaś Potocki... wierszem polskim przetłumaczył... de novo przedrukowana. W Poznaniu 1743 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 8 s. 540 i s. 385 i 11.

3. Listy z 1752, 1759. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11841.

III.

ESTREICHER K. T. 24 s. 25-26; JANOCKI D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 121; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1959-1964 s. 691, 700; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* s. 393--395; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 371, 418. — Statuta nec non liber promotionum, s. 381, 383. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 90, 91; Bibl. Jag. Rkps 2849, 3316; Bibl. Ossol. Rkps 11833 II. Korespondencja Adama Małachowskiego; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pałaszowski Kazimierz Stanisław (1693-1758), kanonik krakowski, profesor Uniw. Krakowskiego, autor kwestii teologicznych.

Był starszym bratem Jana Józefa. Urodzony 28 II 1693 r. kształcił się w Akademii Krakowskiej i tu otrzymał promocję na bakałarza 25 X 1715 r. i na mistrza sztuk oraz doktora filozofii w 1717 r. W latach 1719-1724 uczył w Szkołach Nowodworskich (w 1723 r. dialektyki) i był seniorem Bursy Starnigielskiej. W 1723 r. został powołany do Kolegium Mniejszego, a w 1724 r. do Kolegium Większego. Wówczas to otrzymał katedrę wymowy z fundacji Tylickiego (Orator Tylicianus), dając się poznać jako płodny pisarz panegiryczny. Na tym stanowisku pozostał i wówczas, gdy wykładał teologię. W latach 1724-1731 pełnił trzykrotnie urząd dziekana Wydziału Filozoficznego, a od 1740-1757 r. dwanaście razy wybierano go na rektora Akademii Krakowskiej. Wówczas to zrewidował statuty Akademii Lubrańskiego i uporządkował księgi akt uniwersyteckich. W 1748 r. otrzymał doktorat teologii. Był kanonikiem katedry krakowskiej i kolegiaty św. Floriana oraz proboszczem w Czernichowie. Pełnił także obowiązki prowizora Szkół Nowodworskich (1745-1758) i Bursy Jerozolimskiej. Dla przeciwdziałania odpływowi synów szlacheckich do kolegiów szlacheckich, zakładanych przez pijarów i jezuitów, przystąpił do budowy konwiktu szlacheckiego przy Szkołach Nowodworskich. W tym celu zakupił dwie kamienice przy ul. św. Anny w Krakowie i przystąpił do przekształcenia ich na konwikt. Dzieła nie potrafił ukończyć, ale w testamencie zostawił 28.000 złp na ten cel. Plany Pałaszowskiego nie zostały zrealizowane. Zmarł w Krakowie 3 I 1758, licząc lat 65.

I.

1. Conclusiones thomisticae ex theologia morali... per... Michaelem Stanislaum Lipiewic... cursus theologici auditorem... publice defensae... anno... 1739 die 3-tia mensis Maii. Cracoviae 1739 Typis Collegii Majoris 2° k. nlb. 6.

2. Quaestio theologica de sacramento Eucharistiae ex 3-tia parte Divi Thomae... pro licentia doctoratus in s. theologia

obtinenda publicae disputationi proposita... anno 1746 die 11 Octobris. Cracoviae 1746 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de voluntate Dei ex Ima parte Summae D. Thomae... pro doctoratu in theologia obtinendo... publicae disputationi proposita... anno... 1747 die 12 mensis Decembris. Cracoviae 1747 Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 3.

4. Statuta Academiae Posnaniensis ex antiquis statutis et ordinationibus ejusdem Academiae, tum ex punctis ab Ill. Capitulo Posnaniensi recenter transmissis... de consensu totius almae Universitatis Cracoviensis formata anno... 1746. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1157.

II.

1. Cathedra gloriae immortalis in sepulchrali lapide... Aegidio Stephano Wadowski, philosophiae doctori et professori... erecta et dum piis ejus manibus in ecclesia collegiata S. Annae Cracoviae... parentalia... persolverentur, lugubri calamo... delineata anno... [1721] 3-tio Nonas Februarii [3 II]. Cracoviae 1721 Typis Francisci Cezary... 2° k. nlb. 6.

2. Ius triplex ad doctoralem in jure utroque honorem... in... Gasparo Topiński... dumque... iuris utriusque doctor crearetur... gratulatorio applausu... publicatum anno... [1721] 13-tio Calendas Martii [17 II]. Cracoviae 1721 2° k. nlb. 6. — Styl nakamienny.

3. Tripos aureus Patriae et Ecclesiae Junossius Agnus... Andreae... Załuski... de domo Junossiana tertio episcopo Płocensi primum suam cathedram ingredienti... declaratus anno... 1724. Cracoviae 1724 Typis Universitatis 2° k. nlb. 24.

4. Praescriptio fatorum contraria decretis iure magnarum virtutum et meritorum gloriam immortalem... Andreae Krupecki utriusque juris doctoris et professoris... evincens, dumque... ejus manibus justa parentalia... persolverentur, dolenti calamo... posteritati intimata anno... 1725 die 30 Aprilis. Cracoviae 1725 Typis Viduae et Haeredum Francisci Cezary... 2° k. nlb. 13.

5. Potestas Themidis Polonae suprema in... Francisco... Kaznowski dum in... Universitate Cracoviensi utriusque juris doctor... renuntiaretur,... panegyrico cultu adorata anno 1725 die 27 Novembris. Cracoviae 1725 Typis Collegii Majoris... 2° k. nlb. 14.

6. Anchora emeriti honoris theologica laurea in... Hyacintho Łopacki... coronata, dum... theologiae doctor in... Universitate Cracoviensi... crearetur, stylo oratorio... delineata anno 1727 die 27 Januarii. Cracoviae 1727 Typis Academicis 2° k. nlb. 16. — Panegiryk prozą.

7. Stabilitas perennantis gloriae, solidae virtuti et meritis... Petri Stanislai Łużeński... theologiae doctoris et professoris... innixa et dum mortales ejus exuviae... in ecclesia collegiata S. Annae conderentur, lugubri calamo... delineata, anno... 1728 die 2 Martii. Cracoviae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 6. — Stylem nakamiennym opisany żywot P.S. Łużeńskiego.

8. Plus ultra ad honorum augem gentiliciis decoribus... Francisci Gonzagae Myszkowski, palatini Cracoviensis... consonum, dum... in Prossovicensibus... comitiis senatoriam auspicaretur curulem, officiosissimo cultu... celebratum anno... 1728 die 23 Augusti. Cracoviae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 28.

9. Nexus sceptrigeri ac emeriti honoris ad doctoralem lauream eminentior, dum... Stanislaus Markiewicz... Universitatis Cracoviensis... rector... theologiae doctor... crearetur... officioso cultu celebratus anno 1729 die 22 Februarii. Cracoviae 1729 Typis Academicis 2° k. nlb. 10. — Pisane wierszem nakamiennym.

10. Dies vitae maxima in aequinoctio autumnali meritis et virtutibus... Stanislai Markiewicz... theologiae doctoris et professoris... exorta, dumque piis ejus manibus justa parentalia... exsolverentur, lugubri penna... delineata anno... 1730 die 25 Septembris. Cracoviae 1730 Typis Universitatis 2° k. nlb. 7.

11. Fons splendoris Sreniawa... penes... ad palatinum curulem ascensum... Theodori... Lubomirski... palatini Cracoviensis... e voto... Universitatis Cracoviensis... celebratus anno... 1732. Cracoviae 1732 Typis Collegii Majoris... 2° k. nlb. 44.

12. Fastigium indulae et mitrae... supra gentilicios Rastriferos montes... Joannis Alexandri... Lipski... episcopi Cracoviensis... ad solemnem in suam cathedram ingressum e voto... Universitatis Cracoviensis publico applausui... consecratum anno... 1734 mense Januario. Cracoviae 1734 Typis Collegii Majoris... 2° k. nlb. 45.

13. In Nomine Domini. Amen. Princeps orbis Eloquentia, absoluta, intimata, adornata, annotata per R. Pałaszowski, collegam majorem. Anno Domini 1734. Stron 803. Po łacinie i po polsku. Na grzbiecie oprawy wytłoczono: „Orator Tilicianus". Rkps Bibl. Jag., sygn. 130.

III.

ESTREICHER K. T. 24, s. 26-30; ŁĘ-

TOWSKI L.: Katalog biskupów, T. 3 s. 440-441; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX, CI; BARYCZ H.: Historia Szkół Nowodworskich. Od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 215--217; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w 1. 1777-1786. Wr. 1957 s. 155, 184, 187; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764) W: *Dzieje Uniw. Jag.* s. 357, 358, 398, 403, 412 i portret (s. 412); HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 377, 405 — Scopus aeternae felicitatis ad scopulum fatorum... Casimiro Pałaszowski... praefixus ac dum ei justa parentalia in ecclesia collegiata S. Annae persolverentur... intra classes Novodvorscianas metrica arte delineatus... anno 1758. Cracoviae 1758 2° k. 6; BIEGACEWICZ W.J.K.: Janua immortalis gloriae... Casimiri Pałaszowski... Cracoviae b. r. 2° k. nlb. 8° KOŁŁĄTAJ H.: Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750-1764). Wyd. J. HULEWICZ. Wr. 1953 s. 32; Statuta nec non liber promotionum, s. 378, 379; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967, s. 101 (komentarz). — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 76, 90, 91; Bibl. Jag. Rkps 3316, 3816, 3810, 4067, 5359 IX; Bibl. Ossol. Rkps 648.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Papenkowic (Papenkowicz, Pepencovius, z Uścia) Jakub (†1649), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. 1587 r. w Uściu (Solnym) jako syn Macieja Papanka. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1604 r. uzyskał bakalaureat, a w 1608 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych, upamiętnione przez Mikołaja Brzezińskiego w „Poema". Doktorat teologii zdobył w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się 17 XI 1639 r. w Krakowie. Fakt ten uczcili panegirykami Jan Cynerski (Concentus scientiarum) i Wojciech Wojtkowicki (Viva virtus). Prowadził wykłady na Wydziale Teologicznym, pełniąc jednocześnie w miejscowym konsystorzu urząd egzaminatora synodalnego. W latach 1642-1649 czterokrotnie piastował godność rektora Akademii. Ostatni wybór uczcił Jan Mikołaj Gąsiewski w panegiryku „Felix auspicium". W 1645 r. brał udział w Colloquium charitativum w Toruniu. Był kanonikiem katedralnym i w kolegiacie św. Floriana oraz kustoszem kościoła św. Jerzego na Zamku. Zmarł 25 I 1649 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcili panegirycznymi utworami Jan Mikołaj Gąsiewski (Naeniae quas ad feralem utnam), Wojciech Wałkowic (Bona memoria) oraz studenci krakowscy (Piae lachrymae). Wcześniej żył inny Jakub z Uścia, profesor Akademii Krakowskiej.

I.

1. Quaestio de visione Dei... ad disputandum... proposita... Cracoviae 1625 apud Franciscum Caesarium 4° k. 6.
2. Quaestio de divinissimo SS. Eucharistiae Sacramento... ad disputandum... proposita... Cracoviae 1626 Typis Francisci Caesarii 4° k. 6.
3. Quaestio de divima scientia ex I parte D. Thomae... disputande proponetur... Cracoviae 1638 2° k. 1.
4. Ad laudem... quaestio de liberi humani arbitrii dominio... ad respondendum... pro loco inter S. Th. doctores... Almae Acad. professores obtinendo proposita. Cracoviae 1639 4° k. 6.

II.

1. Gratulatio... Martino Szyszkowski episcopo Cracoviensi... conscripta... Cracoviae 1616 in Officina Lazari Matth. Andreoviensis 4° k. nlb. 17.
2. Encomium excelsi Novodvorsciani erga Academiam Crac. animi in renunciandis Artium et Philosophiae baccalaureis... habitum. Cracoviae 1619 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° ark. A-D_5.

3. Memoriał do pap. Urbana VIII. W: SS. DD. N. Urbano VIII. Crac. iuris legendi pro sereniss. olim DD. Vladidlai Jagellonis... contra PP. Societatis Jesu... Venetiis 1630 ex Typogr. Nicolai Misserini 2° s. 28.

III.

SOŁTYKOWICZ J.: O stanie Akademii Krakowskiej od założenia jej roku 1347 aż do teraźniejszego czasu. Kr. 1810 s. 125, 570; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag. s. 548, 621° BROŻEK J.: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 606, 628; WYCZAWSKI E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 190, 197, 258, 288; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 368, 276, 281; TENŻE: Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. W: *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie renesansu.* Kr. 1964 s. 180-181; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 196, 248, 270, 353. — Synodus dioecesana... celebrata. Cracoviae 1643 s. 22-23; Statuta nec non liber promotionum, s. 261, 267; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 189.

Bp Edward Ozorowski

Papenkowic (Papenkowicz, Ustiensis, z Uścia) Wojciech (†1681), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Był bratankiem Jakuba Papenkowica z Uścia. Studia filozoficzne odbył w Akademii Krakowskiej. Uczył w Szkołach Władysławowskich, potem przeszedł do Akademii. W 1646 r. pełnił funkcje dziekana Wydziału Filozoficznego, w rok później występował już jako kolega większy. Doktorat teologii zdobył w rzymskiej Sapienzy. Nostryfikacja dyplomu odbyła się 22 II 1666 r. w Krakowie. Z tej okazji napisali panegiryki Stanisław Bieżanowski (Sacrum theologici homoris) i Ignacy Stanisław Slachetka (Prosphonema syncharmaticum). W 1679 r. został wybrany na rektora Uczelni, który to fakt upamiętnili w utworach panegirycznych Stanisław Bieżanowski (Sceptra rectoralia) i Józef Sebastian Tarlicz (Paramitya seu verbum). W 1680 r. piastował godność dziekana Wydziału Teologicznego. Papenkowic był kanonikiem kolegiat św. Anny i św. Floriana, protonotariuszem ap. i kanclerzem kolegiaty sieradzkiej. Zmarł w 1681 r. Śmierć jego uczcili Rafał Arteński (Sceptra regni) i Stanisław Bieżanowski (Lessus publici honoris).

I.

1. Quaestio theologica de processionibus divinarum personarum... ad primum Magistri Sententiarum de SS. Trinitate librum praelegendum cum divino auxilio accedente publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1658 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° ark. 1.

2. Quaestio theologica de relationibus divinarum personarum ex prima parte D. Thomae... pro loco inter DD. S. Th. obtinendo publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1666 apud Viduam et Haeredes Francisci Caesarii 2° k. nlb. 2.

II.

1. Quaestio metaphysica de praecisi entis conceptu... in Alma Academia Cracoviensi ad disputandum... proposita. Cracoviae 1639 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 4.

2. Quaestio metaphysica de relationis natura... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1645 in Officina Martini Philipowski 4° k. 5.

III.

WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 26, 28, 45, 55, 65, 67, 78, 116, 148; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 326, 336; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.*, T. 1 s. 196, 231, 300, 309. — Statuta nec non liber promotionum, s. 260, 298, 317, 319; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 191.

Bp Edward Ozorowski

Paprocki Wacław h. Jelita (†1642), biskup sufragan włocławski, autor dysertacji teologiczno-prawniczej.

Urodził się w woj. łęczyckim jako syn Wacława podkomorzego łęczyckiego i Doroty z Biesiekierskich. Wychowany na dworze arcybpa Wojciecha Baranowskiego, należał do jego zaufanych powierników i domowników. Święcenia kapłańskie otrzymał 4 IV 1615 r. we Włocławku. Będąc kanonikiem łęczyckim, otrzymał w 1624 r. prezentę od króla Zygmunta III na kanonię gnieźnieńską. W 1639 r. został kanonikiem, a następnie biskupem sufraganem włocławskim. Konsekrowany był 18 IX 1639 r. przez bpa M. Łubieńskiego w Wolborzu. Zmarł w 1642 r. we Włocławku i tam został pochowany.

I.

1. Apologeticon honestatis episcoporum titularium, seu suffraganeorum. Cracoviae [1642] in Officina Francisci Caesarii 4° s. 72. — Fragm. przedr. S. CHODYŃSKI w: *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 nr 172 s. 70-71.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 247; Paprocki Wacław. W: *Enc. kośc.* T. 18 s. 180; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 3 s. 196-197; Paprocki Wacław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 343; CHODYŃSKI St.: Biskupi sufragani włocławscy. *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 s. 69-72; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz.łac. przedrozbiorowej Polski. W: *Sac. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 391.

Ks. Józef Mandziuk

Parczewski Stanisław (†1830), kapłan-student, autor dysertacji teologiczno-moralnej.

Urodził się prawdopodobnie pod koniec XVIII w. jako syn siostry metropolity Stanisława Bohusza Siestrzeńcewicza. Studia teologiczne rozpoczął w mohylewskim Seminarium Duchownym, a następnie w Seminarium Głównym w Wilnie jako alumn Archidiecezji Mohylewskiej [1824]. Doktorat teologii i prawa uzyskał na Uniw. Wileńskim w 1825 r. W 1827 r. został wysłany na koszt Seminarium Głównego do Wiednia i Rzymu na dalsze studia z zakresu teologii moralnej. Zmarł 1 V 1830 r. w Rzymie.

I.

1. Dissertatio inauguralis moralis theologica de nexu inter morum praecepta et veritates positivas christianae religionis... Vilnae 1825 Druk. J. Zawadzki 8° s. 46.

II.

1. Mowa miana nad grobem J. W. Stanisława Siestrzeńcewicza Bohusza metropolity kościołów rzym.-katol. w Rosji... 15 Decembra 1826 r. przez... w kościele parafialnym nowo ustanowionym w Petersburgu na Kołomnie. Przekł. z franc. w przypisach pomnożony. Wil. 1827 8° s. 54, ryc. 2. Toż po francusku. St. Petersburg 1827. Druk. de Pluchart 8° s. 44, 2 nlb. Od s. 27 do końca znajdują się przypisy o życiu Siestrzeńcewicza, zebrane z pozostałych po nim notatek.

III.

N.: Doniesienie o śmierci. *Tyg. Petersb.* R. 1830 nr 36 s. 314; STATTLER W. K.: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosy.* R. 13: 1873 nr 432 s. 230; BEŁZA W.: Kronika potoczna i anegdotyczna z życia Adama Mickiewicza... Lw. 1884 s. 210; ODYNIEC A. E.: Listy z podróży. T. 3. W. 1884 s. 22-23, 83, 94, 138-139, 192, 233, 285, 296, 356, 395-402, 410-412; MICKIEWICZ W.: Żywot Adama Mickiewicza... P. 1890-1895 s. 104, 108-109; WOROTYŃSKI W.: Seminarium Główne w Wilnie. Drugi okres dziejów i znaczenia. Wil. 1938 s. 187-188; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 324.

Ks. Bolesław Kumor

Paszkowicz Adam (1784-1834), prałat kapituły warszawskiej, administrator Diec. Krakowskiej w Kielcach, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w 1784 r. koło Nowego Sącza w rodzinie szlacheckiej.

Studia teologiczne odbył w Krakowie, gdzie też przed 1809 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Początkowo pracował jako wikariusz przy parafii św. Szczepana w Krakowie, w 1812 r. był sekretarzem konsystorza krakowskiego i kaznodzieją katedralnym na Wawelu. W dniu 6 X 1820 r. uzyskał doktorat teologii na Uniw. Jagiellońskim; przed 1823 r. był proboszczem w Mogile pod Krakowem. Dzięki protekcji oficjała generalnego krakowskiego F. Zglenickiego, biskup J. P. Woronicz mianował go kanonikiem kapituły krakowskiej (1820) i z ramienia tejże kapituły był referentem Sekcji Duchownej Min. WR i OP w Warszawie. W 1828 r. został prałatem archidiakonem kapituły warszawskiej, a po śmierci arcybpa J. P. Woronicza był wikariuszem kapitulnym Archidiecezji (11 III 1831 - 17 X 1833). W dniu 15 VII 1833 r. car Mikołaj I zamianował go samowolnie administratorem tej części diecezji krakowskiej, która leżała w granicach Królestwa Polskiego, co potwierdził nunc. apost. w Wiedniu. P. Ostini 29 IV 1834 r. Zmarł Paszkowicz 5 X 1834 r. w Kielcach.

I.

1. De rapida religionis christianae primis saeculis propagatione 1820. Rkps tezy doktorskiej w Bibl. Jag.

II.

1. List pasterski z dnia 13 maja 1834 r. Druk. nie znany.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 442-443; Zarys dziejów diecezji kieleckiej. W: Synodus dioecesana Kielcensis. Kielce b. r., s. 14: ŻYWCZYŃSKI M.: Geneza i następstwa encykliki „Cum primum" z 9 VI 1832 r. W. 1935 s. 218-228; GLEMMA T.: Wydział Teologiczny U.J., s. 79-81; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 160, 163; KUMOR B.: Organizacja terytorialna diecezji kieleckiej. *Nasza Przeszł.* T. 17: 1963 s. 216-219; WRÓBEL T.: Dzieje seminarium duchownego w Kielcach na przestrzeni 250 lat. W: *Księga jubileuszowa 1727-1977.* Kielce [1977] s. 101-102. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1810-1834; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1828-1834; Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim. W. 1830 s. 14.

Ks. Bolesław Kumor

Paszyński Juliusz (1820-1897), prałat kapituły przemyskiej, wykładowca Seminarium Duch. w Przemyślu, autor tez teologicznych.

Urodził się 24 VI 1820 r. w Przemyślu. Szkołę średnią i filozofię ukończył we Lwowie, a teologię na Wydziale Teologicznym we Wiedniu. Święcenia kapłańskie otrzymał 1 IX 1842 r. Pracował jako wikariusz i katecheta w Rzepienniku Biskupim, Gorlicach i w Jaśle. Stąd został wysłany na studia specjalne z zakresu dogmatyki do Wiednia, gdzie 16 VII 1851 r. uzyskał doktorat teologii. W latach 1851-1873 r. był wykładowcą prawa i historii Kościoła w Seminarium Duchownym w Przemyślu. W 1872 r. został papieskim prałatem domowym i honorowym obywatelem m. Przemyśla. W latach 1873-1886 r. był proboszczem i dziekanem w Jaśle. W 1886 r. bp Ł. Solecki zamianował go kanonikiem gremialnym, a w 1895 r. prałatem scholastykiem kapituły przemyskiej. Zmarł 24 X 1897 r.

I.

1. Theses ex universa Theologia... Vindobonae 1851 Druk. M. Busse 4° k. nlb. 4.

III.

Ks. Juliusz Paszyński. *Gaz. kośc.* R. 5: 1897 s. 366; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 75 n. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1842-1897.

Ks. Bolesław Kumor

Patelski Stanisław Michał (1724-1793), profesor Akademii Lubrańskiego i Uniw. Krakowskiego, historyk, autor tez dogmatycznych i moralnych.

Pochodził prawdopodobnie z rodziny mieszczańskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, zdobywając 31 III 1744 r. stopień bakałarza, a 25 IX 1745 r. magistra sztuk i doktora filozofii. W latach 1746-1749 uczył w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. W 1755 r., gdy katedra poznańska groziła zawaleniem, skopiował napisy najważniejszych nagrobków. Pominął średniowieczne napisy gotyckie jako trudne do odczytania, a niektóre z czasów późniejszych podał w streszczeniu. Pracę swą opublikował z okazji otwarcia katedry poznańskiej po jej zabezpieczeniu w 1762 r. pt. „Memoriale epitaphiorum..."

W 1755 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Ogłosił drukiem dodatek do gramatyki Łukasza Piotrowskiego: „Grammaticarum institutionum libri IV". Patelski ulepszył i częściowo objaśnił po polsku tę gramatykę w dziełku: „Polonica interpretatio vocum latinarum" (1757). W 1758 r. został inkorporowany do Kolegium Większego. Uchodził za zdolnego wychowawcę młodzieży. Toteż od 14 VII 1761 - 28 II 1763 był prefektem Seminarium Diecezji Poznańskiej, a następnie zastępcą prefekta Seminarium Diecezjalno-Akademickiego w Krakowie. W Poznaniu wykładał ponadto teologię w Akademii Lubrańskiego, a od 1763 r. w Akademii Krakowskiej jako profesor Wydziału Teologicznego. Pozostawił liczne ślady swej działalności pedagogicznej w postaci drukowanych tez z zakresu teologii dogmatycznej i moralnej. Był dwa razy dziekanem Wydziału Filozoficznego, kanonikiem kolegiaty św. Anny i św. Floriana, dziekanem olkuskim, kanclerzem łęczyckim i prowizorem kolonii akademickiej w Kętach. Za rezygnację z kanonii św. Floriana otrzymał od Uniwersytetu doktorat teologii i probostwo w Starym Korczynie. Zmarł jako emeryt 10 XII 1793 r. „w 69 r. życia i 44 kapłaństwa".

I.

1. Quaestio physico-ethica de voluntate humana ex libro 3. Aristotelis de Anima... et 1-mo Ethices... desumpta... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita, anno... 1755 die 15 mensis Januarii. Cracoviae 1755 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Memoriale epitaphiorum, insciptionum et aliorum scitu dignorum in ecclesia cathedrali Posnaniensi ante reparationem suam... inchoatam anno... 1755 reperibilium... in gratiam historiographorum... originaliter ex tabellis aerefusis, marmoreis et lapideis in hano brevem pagellam fideliter transumptam anno 1762. Posnaniae 1762 Typis Academicis 4° k. nlb. 23. Dedykacja kanonikom poznańskim, których imiennie wylicza. — Toż. Gniezno 1865.

3. Certamen theologico-scholasticum ex scientiis in Seminariis ad mentem S. Concilii Tridentini tractari solitis, per clericos Seminarii Academico Dioecesani Posnaniensis alumnos expeditum... Posnaniae 1762 4° ark. 2.

4. Actus theologico-scholasticus de SS. Missae Sacrificio respondente Joanne Zdanowski subdiacono... Seminarii alumno... Cracoviae 1763 4° ark. A-B_4.

5. Conclusiones theologicae de actibus humanis pro disputatione lunari mense Januario anno... 1767 ex tractatu de voluntario, involuntario et libro menti D. Thomae... conforme. Respondente ad obiectiones... Josepho Szeliski... Seminarii Episcopalis alumno... die 28 Januarii anno 1767. Cracoviae 1767 4° k. nlb. 2.

6. Pia gratitudo quam facit ad perpetuam rei memoriam Universitas Cracoviensis fundatoribus, benefactoribus... vivis atque defunctis singulis quartalibus per annum feriis 5-tis orando... ac concionem latino idiomate instituendo... in ecclesia... S. Annae... S. Trinitatis... SS. Omnium typis mandata... anno... 1767... Cracoviae 1767 4° k. nlb. 7. — Wymieniono fundatorów i fundacje.

7. Felix saeculum Cracoviae 1400 ex 6 viris sanctis coaetaneis... Conclusiones theologicae ex tractatu de fine ultimo hominis ejusque beatitudine publice defensae per... Josephum Muszyński... cursum theologici auditorem... Cracoviae 1769 4° ark. 2.

8. Conclusiones de gratia divina, oppugnatibus: Casimiro Stęplowski... Andrea Szopiarski... Josepho Mietelski laureae 2, Philosophiae candidatis, respondente francisco Wentropski primae laureae Philosophiae candidato... Cracoviae 1770 4° pół ark.

9. Conclusiones theologicae ex cursu morali menti D. Thomae... conformes... [Na końcu]: Defendentur... a... Ludvico Kienig, diacono, Seminarii... Dioecesani alumno... die 14 Februarii a... 1770. Cracoviae 1770 4° k. nlb. 2.

10. Conclusiones theologicae ex tractatu de sacramentis in genere ex 3-tia parte Summae D. Thomae... desumptae... Obiectis satisfaciente... Valentino Serkowski... diacono... Seminiarii... Dioecesani Cracoviensis alumno pro disputatione lunari anno 1771 die 20 mensis Novembris. Cracoviae 1771 Typis Seminarii 4° k. nlb. 2.

11. Conclusiones theologicae de iustificatione impii et merito justorum ex prima secundae qu. 113 Summae D. Thomae... desumptae, pro disputatione mense Septembri absolvenda expositae... defendente conclusiones... Christophoro Skowroński... Seminarii alumno, ejusdem tractatus auditore... Cracoviae 1774 die 23 Septembris. B. m. r. 4° k. nlb. 4.

12. Sermo ante disputationem Tyneciae habitus anno 1777 die 10 mensis Julii... [Cracoviae] 1777 4° s. nlb. 4. — Bez osobnego tytułu.

13. Conclusiones theologicae scholastico-dogmaticae de visione Dei pro disputatione in mense Maio absolvenda expositae anno 1778... [Na końcu]: Defendentur... per... Josephum Kromer... theologiae speculativae auditorem... Cracoviae 1778 8° k. 3.

14. Propositiones theologicae scholastico-dogmaticae ad mentem SS. Patrum rei [tak! chyba ma być: et] praesertim S. Thomae Aquinatis... ad propugnandum expositae anno... MDCCCLXXX [sic] mense Julio. [Na końcu]: Disputabuntur anno 1779 mense Julio, defendente M. Josepho Wilkoszewski... ejusdem lectionis auditore... Oppugnabunt Patres Scholarum Piarum. Caroduni 1780 Typis Collegii Majoris... 4° k. 4. — Podane są same tezy.

II.

1. Heros Marte arteque pro aris et focis... decertans D. Elias propheta... ordinis fratrum... de Monte Carmelo patriarcha et fundator redeunte annuae festivitatis suae die in... basilica... conventus Posnaniensis patrum carmelitarum strictoris observantiae... de cathedra oratoria declaratus anno 1747 20 Julii... Posnaniae 1747 Typis Academicis 2° k. nlb. 16.

2. Ascensio poenis divini amoris plena D. Philippus Nerius... congregationis Oratorii patriarcha et fundator, redeunte annuae festivitatis suae die in ecclesia Divae Margaritae... ad Posnaniam... panegyri adoratus anno 1749 septimo Calendas Junii (26 maja). Posnaniae 1749 Typis Academicis 2° k. nlb. 16. — Genealogii kart 6.

3. Votum perennis gratitudinis Joanni Cantio a physicae auditoribus oblatum seu Conclusiones ex Libro Physicorum... defendentur a Thoma... Russocki... cursus philosophici auditore. Cracoviae 1757 2° ark. 2.

4. Polonica interpretatio vocum latinarum et graecarum in grammatica... Lucae Piotrovii contentarum eo ordine quo ibi reperiuntur dispositae... juventuti academico-grammaticae cum additamento vocabulorum selectiorum... accommodatae... Cracoviae 1757 Typis Collegii Majoris 8° k. 38. Dziełko to było dodawane do PIOTROWSKIEGO Łukasza: Grammaticarum institutionum libri 4. w wydaniach z r. 1757 i 1773.

5. Assertiones politicae ex lectione ejusdem scientiae pro actu disputationis lunaris... ad mentem ordinationis novellae studiorum Facultatis Philosophicae... propositae. Casimiro Kapuściński lectionis politicae auditore... resolvente obiectiones Antonii Czerchawski philosophiae doctoris ejusdemque... professoris et... Joannis Ambroziewicz... professoris anno 1765 diebus mensis Octobris Cracoviae 1765 in Typogr. Seminarii Episcopalis 4° k. nlb. 8.

III.

ESTREICHER K. T. 24, s. 129-131; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr. 1957, s. 228, 231; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1: Kościół katedralny w Poznaniu. Studium historyczne. P. 1959 s. 145, 147, 288, 377, 431, 570, 582, 587, 606, 610 nn., 621, 624 nn. 640-664; T. 2: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 219, 70, 709 nn.; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 399; Wydział

Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia katedr. Red. W. TASZYCKI i A. ZARĘBA. Kr. 1964 s. 40. — Statuta nec non liber promotionum, s. 404, 405, 418; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wstęp i komentarz M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 75, 146, 184. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 2, 90, 91, 92; Bibl. Jag. Rkps 3316, 5359; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Paunicz (Paunitz) Michał (1684-1736), jezuita, dogmatyk, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 3 IX 1684 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1701 r. w Wilnie. Filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1705-1708), a teologię w kolegium w Pińsku (1710-1714), gdzie w 1713 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Braniewie (1717-1719) i w Akademii Wileńskiej (1719-1722), a teologii pozytywnej i polemicznej w Braniewie (1724-1726) oraz teologii scholastycznej i prawa kanonicznego w Wilnie (1726-1728), a w końcu samego prawa kanonicznego w Braniewie (1731-1736). Był rektorem kolegium w Słucku (1728-1731). Zmarł w Królewcu 10 VII 1736 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi SJ, 1726-1727. Rkps Bibl. Akad. Litewskiej w Wilnie, sygn. F41-552.

II.

1. Wykłady z filozofii w kolegium w w Braniewie, 1717-1719. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F3-1176.

III.

BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 85; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1621; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 459. — ARSJ., Lit. 22-25 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1737); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1702-1736).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Paweł Włodkowic z Brudzenia (Paulus Vladimiri) h. Dołęga (między 1370 a 73- po 1434), członek kilku kapituł, profesor Uniwersytetu w Pradze i Krakowie, autor traktatów kanonistycznych.

Urodził się między 1370 a 1373 r. w Brudzeniu w Ziemi Dobrzyńskiej jako syn szlachcica Włodzimierza (Włodka). Początkowe nauki odebrał w Płocku i tam zapewne przyjął święcenia kapłańskie. Od 1385 r. był studentem Uniwersytetu Karola w Pradze. Otrzymał na Wydziale Sztuk Wyzwolonych w 1389 r. bakalaureat, a 25 II 1393 r. magisterium artium jako uczeń Maurycego Rwaczki. Następnie studiował w latach 1393-1396 na praskim Wydziale Prawa i osiągnął w 1396 r. bakalaureat dekretów. Równocześnie wykładał w latach 1396-1397 na Wydziale Artium. Potem wrócił do kraju i otrzymał pierwsze godności kościelne: w 1398 r. został scholastykiem poznańskim, a w 1400 r. kanonikiem płockim, co dało mu podstawy materialne do dalszych studiów. Później otrzymał kustodię krakowską (1411) i probostwo w Kłodawie (1427). W 1404 r. lub nieco wcześniej udał się na Uniwersytet w Padwie, gdzie kontynuował studia prawnicze pod kierunkiem słynnego dekretysty Franciszka Zabarelli. W Padwie uzyskał w 1408 r. licencjat nauk prawnych, poczem wrócił do kraju. Promocję na doktora dekretów otrzymał w styczniu 1412 r. za licencją papieską w Akademii Krakowskiej i wszedł do grona profesorów tej wszechnicy. Odtąd łączył działalność dydaktyczną na krakowskim Wydziale Prawa ze służbą publiczną, przede wszystkim w sprawach sporów polsko-krzyżackich.

Działalność w interesach kraju rozpoczął od udziału w naradach w Gniewkowie i Nakle w 1413 r. Następnie był przedstawicielem Polski na sądzie rozjemczym Zygmunta Luksemburskiego w 1413-1414 r. w Budzie, gdzie rozpoczął swe długoletnie zmagania z polityką Zakonu Krzyżackiego w obronie praw polskich. Po przeniesieniu procesu z krzyżakami na forum soboru w Konstancji król Władysław Jagiełło mianował go 9 XI 1414 r. w składzie delegacji polskiej swym ambasadorem i prokuratorem Polski w sprawach z Zakonem, a Akademia Krakowska obdarzyła Włodkowica godnością rektorską, którą piastował przez 2 kadencje w latach 1414-1415. W czasie drogi na sobór napisał traktat „De annatis camerae apostolicae solvendis", dodając głos polski do sprawy reformy kościelnej w duchu koncyliaryzmu. Jeszcze wcześniej powstał jego traktat o symonii, który jednak należy do zaginionych.

Przebywając w Konstancji w latach 1415-1418, zasłużył się Włodkowic ogromnie w żywotnej dla Polski kwestii obrony przeciwko niebezpiecznym machinacjom Zakonu Krzyżackiego i wspomagających go protektorów. Niósł główny ciężar dyplomatycznej walki w tym zakresie, zwalczał energicznie piórem i słowem antypolską propagandę krzyżacką, a wobec międzynarodowego gremium przedstawił jasno teoretyczne podstawy słuszności polskiej obrony. Skoro zagmatwane spory graniczne polsko-krzyżackie nie obchodziły soborowych nacji, przeniósł je Włodkowic na grunt zasad podstawowych, ogólnoludzkich. Uczynił to w traktacie „De potestate papae et imperatoris respectu infidelium", który przedłożył soborowi 5 VII 1415 r., dodając następnego dnia swe „Konkluzje" w 52 punktach, kwestionujących moralno-prawne podstawy egzystencji Zakonu Krzyżackiego. W swym traktacie wyraził nowe poglądy na suwerenność państw, istotę wojny sprawiedliwej, odrzucił prawo szerzenia wiary pod przymusem oraz zaprzeczył cesarstwu praw do zajmowania siłą krajów pogańskich lub nadawania ich w lenno, a wobec tego odmówił wartości prawnej donacjom na rzecz Zakonu. Tym problemom poświęcił jeszcze dalcze traktaty napisane w czasie soboru, ujawniając swą wielką wiedzę. Włodkowic zdobył europejski rozgłos jako znakomity uczony w zakresie prawa. Stał się wybitnym teoretykiem i prekursorem nowoczesnej doktryny prawa międzynarodowego — obok Stanisława ze Skalbmierza, z którym stworzył polską szkołę prawa narodów, mającą trwałą pozycję w dorobku myśli politycznej. Prócz tego na antypolski pamflet dominikanina Jana Falkenberga odpowiedział osobnym memoriałem i dał replikę Janowi z Bambergi w swym dziele „Tractatus de ordine Cruciferorum et de bello Polonorum contra dictos fratres", czym przyczynił się do osłabienia na soborze argumentacji krzyżackich obrońców. Traktaty Włodkowica zostały w całości uznane przez sobór i osłabiły poważnie międzynarodowe wpływy krzyżaków, umocniły zaś polską rację stanu.

Po powrocie z Konstancji otrzymał Włodkowic w Akademii Krakowskiej godność wicerektora i w dalszym ciągu zajmował się obroną praw Polski wobec poczynań Zakonu Krzyżackiego. Wchodził w skład delegacji polskiej m.in. na zjeździe rozjemczym w latach 1419-1420 we Wrocławiu, a po wydaniu tam stronniczego, krzywdzącego Polskę wy-

roku cesarskiego, został wysłany z apelacją do Rzymu, gdzie po przedstawieniu w sądzie papieskim przygotowanego przez siebie odpowiedniego memoriału prawnego, uzyskał w 1421 r. kasatę tegoż wyroku. Jako oficjalny przedstawiciel Polski był świadkiem aktu odwołania przez Jana Falkenberga w 1424 r. w Rzymie oszczerczego pamfletu antypolskiego, napisanego w latach walki dyplomatycznej z krzyżakami na soborze w Konstancji. Do uzyskania przez Polaków tej satysfakcji przyczynił się wiele sam Włodkowic, gdyż nie szczędził zabiegów w Kurii papieskiej dla osiągnięcia odwołania obraźliwej „Satyry", powstałej z inspiracji krzyżackiej.

Po 1426 r. wycofał się Włodkowic z czynnego udziału w życiu publicznym i prawdopodobnie osiadł w ufundowanym przez siebie klasztorze kanoników regularnych laterańskich w Kłodawie. Ostatnie lata jego życia nie są dokładnie znane. W 1432 r. przebywał w Padwie, skąd wystosował do bpa Zbigniewa Oleśnickiego list w związku z napadem krzyżaków na Ziemię Dobrzyńską i nowymi zatargami z Polską. W tym ostatnim wystąpieniu przeciwko polityce krzyżaków postulował zniesienie Zakonu sprzyniewierzającego się swemu posłannictwu i zasadom chrześcijańskim, nawiązując do postulatów, które wysuwał na soborze w Konstancji.

Zmarł jesienią 1435 r. lub później.

I.

1. Conclusiones (dołączone do „Tractatus de potestate papae et imperatoris respectu infidelium" i przedłożone soborowi w Konstancji 6 VII 1415 r.). Wyd. H. v. HARDT. W: Magnum oecumenicum Constantiense Concilium. T. 3. Frankfurt 1697 kol. 12-25. — Toż. Wyd. J. D. MANSI. W: Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio. T. 28. Wenecja [przed 1796]. — Toż. Wyd. M. BOBRZYŃSKI. W: Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. T. 5. Kr. 1878 s. 186-194. — Toż. Wyd. S. BEŁCH pt. Tractatus „Opinio hostiensis"... *Sacr. Pol. Mill.* T. 3 s. 409-431. — Toż. Wyd. TENŻE. W: Paulus Vladimiri and his Doctrinae Concerning International Law and Politics. T. 2. Londyn 1965 s. 864-884. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica — Work of Paul Wladimiri. T. 1. W. 1968 kol. 113-138 (w j. łac., pol., ang.). — Tłumaczenie w j. pol. ogł.: T. BRZOSTOWSKI. W: Paweł Włodkowic. W. 1954 s. 78-90.

2. Positiones et articuli coram Antonio Zeno, nuntio apostolico exhibiti. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 2. P. 1855 s. 24-54.

3. Causa inter regem Poloniae et Cruciferos coram Concilio Constantiensi dicta A.D. 1416. Wyd.: T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 66-147. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 1. W. 1968 kol. 144-259; T. 2. W. 1966 kol. 2-167 (w j. łac., pol., ang.).

4. Propositio Samogitarum contra Cruciferos. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 184-190. — Toż. Wyd. A. PROHASKA. W: Codex epistolaris Vitoldi M.D.L. Kr. 1882 s. 1018-1024 *Mon. M. Aevi.* T. 6.

5. Allegationes Magistri Pauli in Facto terrarum Pomaeraniae, Culmensis et Michaloviensis. (Powst. 1420). Wyd. T. DZIAŁYŃSKI: W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 192-215. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 3. W. 1969 kol. 2-78 (w j. łac., pol., ang.). — Fragm. wyd.: S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine Concerning International Law and Politics. T. 1. London 1965 s. 604-605.

6. Articuli accusationis contra Cruciferos ex parte Polonorum Sigismundo Imperatori Romanorum missi. (Powst. ok. 1413). Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 52-55.

7. Allegationes breves pro Serenissimo domino Rege Poloniae contra Pruthenos. (Powst. Rzym 1420). Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 342-348.

8. Privilegiorum et aliorum pro parte Cruciferorum coram Rev. Patre, Domino

Cardinali S. Marci, Commisario Apostolico, A. D. 1421 productorum Impugnatio per procuratorem regium. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 1-38.

9. Articuli ex parte procuratoris regii contra articulos Cruciferorum. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Orinemque Cruciferorum. s. 348-356.

10. In causa Serenissimi Domini Regis Poloniae: Circa praescriptionem appositam dicitur illam non obstare evidentissimis rationibus. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res questae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 338-342.

11. In causa Serenissimi Regis Poloniae. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res qestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 334-337.

12. Scriptum mgri Pauli ad impugnandum privilegia Cruciferorum. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 294-334. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 3. W. 1969 kol. 91-194 (w j. łac., pol., ang.).

13. Articuli super terris Samogittarum et Sudorum pleni et correcti. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 39-52.

14. Impugnatio iustificationis Regis Romanorum pro parte Regis Poloniae. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 219-224.

15. Replicationes fiendae contra proposita Cruciferorum. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 173-184.

16. Responsum Polonorum ad superius dicta et allegata. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 59-66.

17. Appelatio contra sententiam iniquam Regis Romanorum. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 215-218. — Toż. Wyd. J. KARWASIŃSKA. W: Lites... T. 3 s. 200-203. (Editionis alterius continuatio. W. 1935 Wyd. Bibl. Kórnicka PAN).

18. Tractatus de annatis camerae apostolicae solvendis. (Powst. 1414/15). Wyd. M. BOBRZYŃSKI. W: Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. T. 5. Kr. 1878 s. 299--312. — Fragm. przeł. na j. pol. R. HECK i E. MALECZYŃSKA w: Ruch husycki w Polsce. Wybór tekstów źródłowych. Wr. 1953 s. 39-40.

19. Tractatus de potestate papae et imperatoris respectu infidelium. (Powst. 1415). Wyd. M. BOBRZYŃSKI. W: Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. T. 5. Kr. 1878 s. 160-185. — Toż. Wyd. S. BEŁCH: Paulus Vladimiri and his Doctrine Concerning International Law and Politics. Vol. 2. London 1965 s. 792-844. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 1. W. 1968 kol. 2-98 (wyd. w j. łać., pol., ang.). — Fragm. ogł.: R. HECK i E. MALECZYŃSKA w: Ruch husycki w Polsce. Wybór tekstów źródłowych. Wr. 1953 s. 41-42. — Fragm. przeł. na j. pol. J. DĄBROWSKI w: Korona i Litwa od chrztu Jagiełły do Warny. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej. Zesz. 24. Kr. 1923 s. 21--22. — Toż. Wyd. T. BRZOSTOWSKI w: Paweł Włodkowic. W. 1954 s. 67-77.

20. Tractatus de ordine Fratrum Cruciferorum et de bello Polonorum contra dictos fratres ad confutanda scripta Johannis de Bamberga. (Powst. 1416). Wyd. M. BOBRZYŃSKI. W: Starodawne Prawa Polskiego Pomniki. T. 5. Kr. 1878 s. 231-296. — Toż. Wyd. L. EHRLICH: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 2. W. 1966 kol. 216-315, 325-398 (w j. łac., pol., ang.). — Fragm. wyd.: A. NIESIOŁOWSKI. W: Dwie metody nawracania. *Annales Missiologicae*. T. 8: 1936 s. 133-136. — Toż. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine Concerning International Law and Politics Vol. 2. London 1965 s. 889-890.

21. Appelatio ab oratoribus Vladislai regis Poloniae et Alexandri Magni Ducis Lithuaniae contra papam Martinum V ad Concilium Generale proxime celebrandum interposita. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI. W: Codex diplomaticus Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis. Vol. 2. Cracoviae 1883 s. 432-440. *Mon. M. Aevi*. T. 8.

22. Scriptum denunciatorium errorum in duobis tractatibus Johannis Falkenberg. (Powst. 1417). Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 994-1001, 1013-1020. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane P. Włodkowica. T. 2. W. 1966 kol. 182-209 (w j. łać., pol., ang.). — Fragm. ogł.: S. BEŁCH. W: Mgri Pauli Vladimiri... Scriptum denunciatorium... *Sacr. Pol. Mill.* T. 2: 1955 s. 185-192.

23. Conclusiones tres: Christianis nullum esse ius sub religionis praetextu in regiones infidelium. (Konkluzje traktatu De ordine Fratrum Cruciferorum et de bello Polonorum contra dictos fratres).

Wyd. S. BEŁCH: W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 896-904.

24. Speculim aurerum de titulis beneficiorum. (Powst. ok. 1404). Autorstwo wątpliwe. Wyd.: M. GOLDAST. W: Monarchia papae. T. 2. Frankfurt 1614 s. 1527-1558. — Toż. Wyd. E. BROWN. W: Fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum. Londyn 1960 s. 63-101. — Toż. Wyd. C.F.W. WALCH. W: Monumenta medii aevi. T. 2 fasc. 1 s. 67-216. — Fragm. wyd. T. BRZOSTOWSKI. W: Ze studiów nad Pawłem Włodkowicem. W sprawie autorstwa traktatu Speculum aureum. *Stud. Źródłozn.* T. 5: 1960 s. 30-31.

25. Puncta accusationis ex parte Polonorum contra Cruciferos. (Powst. 1416). Autorstwo wątpliwe. Wyd. T. DZIAŁYŃSKI. W: Lites ac res gestae inter Polonos Ordinemque Cruciferorum. T. 3. P. 1856 s. 151-162. — Toż. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 916-988.

26. Utrum christianis licitum sit auxilio haereticorum ad proprium defensionem uti. Autorstwo wątpliwe. Wyd. L. EHRLICH. W: Polski wykład prawa wojny XV wieku. W. 1955 s. 193-207.

28. XXII positiones et articuli ex parte procuratoris regis Poloniae. Autorstwo wątpliwe. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 1055-1062.

29. Supplicatio regis Poloniae ad Martinum papam V per procuratorem regium. (Powst. 1421). Autorstwo wątpliwe. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 1042-1048.

II.

1. Epistola ad Rev. in Christo Patrem Sbigneum episcopum Cracoviensem. Padwa 1432. Wyd. K. GÓRSKI. W: Ostatnie słowa Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim z r. 1432. *Zap. TN Tor.* T. 29: 1964 z. 2 s. 158-170. — Toż. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 1091-1103. — Toż. Wyd. L. EHRLICH. W: Pisma wybrane Pawła Włodkowica. T. 3. W. 1969 kol. 203-226 (w j. łać., pol., ang.). — Przekł. w j. pol. ogł. K. GÓRSKI. W: Z dziejów walki o pokój i sprawiedliwość międzynarodową. Ostatnie słowo Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim. Toruń 1964 s. 27-43.

2. Litterae ad Regem Poloniae. Rzym 25 XI 1420. Wyd. S. BEŁCH. W: Paulus Vladimiri and his Doctrine... Vol. 2. London 1965 s. 1027-1032.

3. Littera missilis ad regem Vladidlaum. Konstancja 8 XII 1415. Wyd. J. WIESIOŁOWSKI. W: Prace i projekty Pawła Włodkowica — Konstancja zimą 1415-1416 r. *Rocz. Hist.* R. 35: 1969 s. 120-122.

4. Epistola ad Vladislaum regem Poloniae. Konstancja 22 I 1416. Wyd. J. WIESIOŁOWSKI. Prace i projekty Pawła Włodkowica — Konstancja zimą 1415 i 1416 r. *Rocz. Hist.* R. 35: 1969 s. 118-120.

5. Propositio Polonorum contra Ordinem. (Powst. 1416). Autorstwo wątpliwe. Wyd. A. PROHASKA. W: Codex epistolaris Vitoldi M.D.L. 1376-1430. Cracoviae 1882 s. 1001-1018. *Mon M. Aevi.* T. 6.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 407-410, tamże literatura. — Ponadto: [DZIEDUSZYCKI M.] RYCHCICKI M.J.A.: Zbigniew Oleśnicki. T. 1. Kr. 1853 s. 197-198; JARRA E.: Twórczość prawna duchowieństwa polskiego (966-1800). *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 273-275; EHRLICH L.: Polski wykład prawa wojny XV wieku. W. 1955 s. 77-79; GÓRSKI K.: Niemieckie misje wśród Słowian i Prusów. *Zap. Hist.* R. 25: 1960 z. 2 s. 66-67; KUPECK E.: Der polnische Ursprung der Kamfschrift „Speculum aureum". *Kirche in Osten.* Bd 3: 1960 s. 25; GRZYBOWSKI K.: Włodkowica nauka o państwie a „proces doktrynalny". *Zesz. Nauk.* U.J. R. 1961 nr 48: Prace historyczne zesz. 8 s. 23-33; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Grunwaldu. Tamże, s. 66-67; SILNICKI T.: Sobory powszechne a Polska. W. 1962 s. 65-91; BARTOŠ F.M.: O autora dilla Speculum aureum. *Stud. Źródłozn.* T. 8: 1963 s. 146-148; EHRLICH L.: Rektor P. Włodkowic, rzecznik obrony przeciw Krzyżakom. Kr. 1963; WEISE E.: Der Heidenkampf des Deutschen Ordens. *Zeitschrift für Ostforschung.* (Marburg). Bd 12: 1963 s. 420-473, 622-672, 13: 1964 s. 401-420; GÓRSKI K.: Historyczny kontekst myśli Włodkowica. *Znak.* R. 16: 1964 nr 121-122 s. 911-918; BÄUMER R.: Das Konzil von Konstanz. Freiburg 1964 s. 191-192; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 66-67; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. Tamże s. 95, 96-97, 99, 102-105, 107-108 i passim; GÓRSKI K.: Z dziejów walki o pokój i sprawiedliwość międzynarodową. Ostatnie słowo Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim. Toruń 1964; TENŻE: „Osta-

tnie słowo" Pawła Włodkowica o Zakonie Krzyżackim z r. 1432. *Zap. TN Tor.* T. 29: 1964 z. 2 s. 151-158; oraz rec.: J. WIESIOŁOWSKIEGO w: *Stud. Źródłozn.* T. 11: 1966 s. 215-216; TENŻE, WIESIOŁOWSKI J.: Sędziwój z Czechła. Studium z dziejów kultury Wielkopolski. *Stud. Źródłozn.* T. 9: 1964 s. 98-99; BEŁCH S. The Contribution of Poland to the Development of the Doctrine of International Law. London 1964; STAWSKI B.: Vladimiri Paulus. W: *Lexikon f. Th. u. K.* T. 10: 1965 kol. 1207-1208; BEŁCH S.: Paulus Vladimiri and his Doctrine concerning International Law and. Politics. Vol. 1-2. London 1965 oraz rec.: BRZOSTOWSKIEGO M. w: *Stud. Źródłozn.* T. 13: 1964 s. 184-185, GRABSKIEGO A. F. w: *Zap. Hist.* T. 33: 1968 z. 3 s. 231-242, BRZOSTOWSKIEGO M.: w: *Życie i Myśl.* R. 17: 1967 nr 1 s. 142-145, WÓJCIKA W.: *Zesz. Nauk. KUL.* R. 10: 1967 nr 3 s. 71-73; EHRLICH L.: Pisma wybrane Pawła Włodkowica — Work of Paul Vladimiri. Wstęp. T. 1. W. 1966 s. X-LXIX oraz rec.: BRZOSTOWSKIEGO T.: w: *Życie i Myśl.* R. 20: 1970 nr 11-12 s. 215-220, WIESIOŁOWSKIEGO J.: w: *Stud. Źródłozn.* T. 15: 1971 s. 217-218; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 68-71; Die Berichte der Generalprokuratoren des Deutschen Ordens an der Kurie. T. 2. Peter von Wormditt (1402--1419). Wyd. H. KOEPPEN. Göttingen 1966 oraz rec.: BISKUPA M. w: *Kwart. Hist.* R .70: 1963 nr 1 s. 153-157; BRZOSTOWSKI T.: Myśl polityczna Pawła Włodkowica. *Życie i Myśl.* R. 16: 1966 nr 11 s. 11 — 1-11; TYMIENIECKI K.: Sprawy polsko-krzyżackie w świetle teorii polityczno-prawnych. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 9: 1966 zesz. 1-2 s. 54 i passim; SCHLAUCH Margaret: Bonet, Gower and Polish Jurists an the Rights of Non-Believers. W: *Mélanges de litterature comparée et de philologie offerts à Mieczysław Brahmer.* W. 1967 s. 467-473; TŘIŠKA J.: Literarni činnost předhusitské University. Praha 1967 s. 60, 71, 127-128; Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia. Red. K. LEPSZY. W. 1968 s. 359-360; CHŁOPOCKA H.: Dwa wydania listu Pawła Włodkowica do Zbigniewa Oleśnickiego z 1432 r. *Zap. Hist.* T. 33: 1968 zesz. 4 s. 93-98; WOLNY J.: Nieznany traktat przeciw pismom Pawła Włodkowica. *Stud. Mediew.* T. 9: 1968 s. 294-306; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 241, 243; GÓRSKI K.: Dzieje życia wewnętrznego w Polsce. Tamże s. 328-329; URBAN W.: Akcja misyjna Kościoła Katolickiego w Polsce. Tamże s. 612-613; ŚWIEŻAWSKI S.: Filozofia w Polsce średniowiecznej. Tamże. T. 2 s. 31-32; TYMIENIECKI K.: Sprawy polsko-krzyżackie w świetle teorii polityczno-prawnych okresu średniowiecza. Tamże. T. 3 s. 432, 439, 442-443, 448; WIESIOŁOWSKI J.: Prace i projekty Pawła Włodkowica — Konstancja zimą 1415 i 1416 r. *Rocz. Hist.* R. 35: 1969 s. 93-117; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 6 i passim; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 139-142, 148-150 i passim; FORSTREUTER K.: Aus den letzten Jahren des Paulus Wladimiri. *Zeitschrift für Ostforschung* (Marburg). 19: 1970 z. 3 s. 475-476; WOŚ J. K.: De potestate papae et imperatoris apud Paulum Wladimiri. *Bolletino Storico Pisano.* A. 39: 1970 s. 55-67; TENŻE: Le opere di Paulus Wladimiri. *Rivista di Filosofia Neo-scolastica.* (Milano). A. 62: 1970 fasc. 1-2 s. 173-175; TENŻE: Paulus Wladimiri e le origini dell' idea di tolleranza in Polonia. *Sapienza* (Napoli). A. 25: 1971 nro 4 s. 430-451; TENŻE: Appunti per la biografia di Paulus Wladimiri canonista polacco del secolo XV. *Studi Senesi.* A. 83: 1971 s. 57-124; SULOWSKI J.: Paweł Włodkowic. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 307-309; SEŃKO W.: Z badań nad historią myśli społeczno-politycznej w Polsce XV wieku. W: *Filozofia polska XV wieku.* Red. R. PALACZ. W. 1972 s. 27--45; GRABSKI A.F.: O wydawnictwie pism Pawła Włodkowica. *Zap. Hist.* T. 37: 1972 s. 129-137; WOŚ J. W.: Sul concetto della „querra qiusta" e l'intervento degli „infideles" alla battaglia di Grunwald (1410). *Annali della Scuola Normale Superiore di Pisa.* Classe di Lettere e Filosofia. Serie III. A. 2: 1972 nro 2 s. 597--627; TENŻE: Prolegomeni allo studio di Paulus Wladimiri di Brudzeń, canonista polacco. *Rivista di Letteratura e di Storia Ecclesiastica* (Napoli). A. 26: 1973 s. 1-24; TENŻE: Un document inédit sur la vie de Paulus Wladimiri. *Sapienza.* (Napoli). A. 26: 1973 nro 2 s. 232-234; FRANK B.: Paweł Włodkowic i inni Polacy w Subiaco. *Stud. Źródłozn.* T. 18: 1973 s. 15-30; HEIMPEL H.: Studien zur Kirchen und Reichsreform des 15. Jahrhunderts. Zu zwei Kirchenreform-Traktaten des beginnenden 15. Jahrhunderts: Die Reformschrift „De praxi Romanae Curiae" 1403, Matthäus von Krakau und ihr Bearbeiter — Das „Speculum aureum de titulis beneficiorum" 1404/1405 und sein Verfasser. Heidelberg 1974; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teolo-

gicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 129-132; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 370; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki* T. 6 s. 753; WOŚ J. W.: Un débat ouvert: Paulus Wladimiri et Francisco de Vittoria. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 21: 1975 s. 85-88; BOOCKMANN H.: Johannes Falkenberg, der Deutsche Orden und die polnische Politik. Göttingen 1975 s. 175-177, 225-238, 246-250, 257-262, 285-287 i passim oraz rec.: BISKUPA M. w: *Kwart. Hist.* R. 84: 1977 nr 1 s. 196-200; MARKOWSKI M.: Metodologia nauk. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce*. T. 2. Wr. 1976 s. 87, 102, 147, 160; PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3-4 s. 172-173; CHŁOPOCKA H.: W sprawie ostatniej podróży Pawła Włodkowica do Włoch. W: *Ars Historica*. P. 1976 s. 493-501; KAŁUŻA Z.: Eklezjologia Mateusza z Krakowa. *Stud. Mediew.* T. 18: 1977 z. 1 s. 138-143, 160-172.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Paweł z Kcyni (Kcynensis) (†1649), bernardyn, teolog życia wewnętrznego.

Wiadomości o Pawle z Kcyni są niezwykle skąpe. Wiadomo tylko, że w 1599 r. był lektorem filozofii, zapewne na krakowskim studium zakonnym, i wykładał w duchu skotystycznym, jak o tym świadczy zachowany skrypt jego prelekcji. Ważniejszych urzędów zakonnych chyba nie sprawował, skoro uszedł uwagi historyków zakonu w Polsce (Barącz, Golichowski, Kantak). W 1605 r. był wikarym konwentu w Wilnie, a w 1613 r. spowiednikiem krakowskich bernardynek. Wydane przezeń dzieło z zakresu teologii ascetycznej (Wizerunek żywota zakonnego) cieszyło się znaczną popularnością; z pierwszego wydania nie zachował się ani jeden egzemplarz. W 1638 r. mieszkał Paweł w konwencie warszawskim, a 9 IX 1649 r. zmarł w klasztorze bydgoskim.

I.

1. Wizerunek żywota zakonnego... B. m. r. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Wizerunek żywota zakonnego na dwie części rozdzielony, który w sobie zamyka sposób życia zakonnego i pobudki do miłości bożej... powtórnie wydany... W Krakowie 1613 w Druk. Symona Kępiniego 4° k. 5, s. 584.

II.

1. Wykłady z filozofii. Rkps Bibl. Bernardynów w Krak.

III.

KANTAK K.: Kronika bernardynów bydgoskich. P. 1908 s. 292; MURAWIEC K.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny w Warszawie 1454-1864. Kr. 1973 s. 101; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 324, 325, 327. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-57 k. 161.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Paweł z Pyskowic († ok. 1470), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda, autor traktatów teologicznych i kazań.

Był synem Michała z Pyskowic. W 1412 r. został scholarem Akademii Krakowskiej i w trakcie długich studiów na Wydziale Artium otrzymał tytuł bakałarza w 1417 r., a magistra w 1423 r. Następnie wykładał na wspomnianym Wydziale i był jego dziekanem w 1430 r. Studiując na Wydziale Teologicznym, otrzymał bakalaureat w 1433 r., licencjat w 1444 r. i doktorat 5 I 1445 r., przedstawiwszy do dysputy kwestię o Niepokal. Poczęciu NMP, jako zwolennik immakulatyzmu. W czasie studiów opiekował się nim bp Zbigniew Oleśnicki, natomiast jego kierownikiem naukowym był Wawrzyniec z Raciborza. Duży wpływ na poglądy teologiczne Pawła wywarł znakomity profesor kra-

kowski Benedykt Hesse. Najobszerniejszym dziełem Pawła pracowitego profesora teologii jest obok komentarza do Sentencji Lombarda naukowy komentarz Mszy św., w którym poruszył szereg kwestii filozoficznych i teologicznych. Z godności kościelnych uzyskał kanonię w kolegiacie św. Floriana (przynajmniej od 1443 r.) i kanonię w katedrze krakowskiej w 1456 r. Zmarł ok. 1470 r.

I.

1. Quaestio de Conceptione Beatae Mariae Virginis. (Inc.: Et respondebo exprobrantibus mihi verbum...). Rkps BN., sygn. BOZ Cim. 60, f. 230r-256r; inny egzemplarz w Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. 64, f. 236r-264r. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Nasza nauka krakowska o Niepokalanym Poczęciu NMP w wiekach średnich. *Prz. Pol.* T. 34: 1900 s. 474-479.

2. Commentum in quatuor libros Sententiarum Petri Lombardi. Powst. 1442-1444 r. Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 1604, f. 7r-11v, 14v-224v; sygn. 1437, f. 1r-314r; sygn. 1534, f. 2r-369r. — Drobny fragm. wyd. Z. WŁODEK: Paweł z Pyskowic. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 5: 1965 s. 164-168.

3. Commentum in Officium Missae. (Inc.: Sacris eloquiis testantibus...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1394, T. 1, f. 1r-263v, T. 2, f. 2r-313 r.

4. Expositio et quaestiones in Psalmum 118. (Inc.: Et quoniam supremus rector...). Powst. 1445 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1428, f. 12-66; inny egz. sygn. 1310, f. 1-740, Powst. 1445 r.

5. *Oratio in aula.* (Mowa doktorska na Wydziale Teologicznym, 1445 r.). Rkps Bibl. Jag., 1428, f. 1r-11r.

6. Sermo pronuntiatus in Ecclesia S. Francisci A. D. 1434. Rkps był w Ces. Bibl. Publ. w Petersburgu, sygn. Lat. I, f. 205r.

7. Sermones de tempore ad vulgos (92). Powst. w latach 1441-1453. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2246, f. 13r-589v.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 374; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 536; BRÜCKNER A.: Drobne zabytki języka polskiego w XV w. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 15: 1897 s. 267; FIJAŁEK J.: Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski... T. 1. Kr. 1900 s. 61, 175, 252-253, 263; TENŻE: Nasza nauka krakowska o Niepokalanym Poczęciu NMP. w wiekach średnich. *Prz. Pol.* T. 34: 1900 s. 449-453; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 2. Kr. 1900 s. 63; KARBOWIAK J.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Petersburg 1904 s. 243, 271, 302, T. 3. W. 1923 s. 169, 369; STEGMÜLLER F.: Repertorium biblicum medii aevi. T. 4. Madriti 1954 nr 6348, 6349; MARKOWSKI M.: Spis osób na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 163, 172, 187, 229-233; WŁODEK Z.: Paweł z Pyskowic. Tamże. T. 5: 1965 s. 142-164; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 87, 94, 95; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 24, 137; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 207-208; WŁODEK Z.: Paweł z Pyskowic. W: *Fil. w Pol. Słown.*, s. 307; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 113, 116, 118-121, 126, 127; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. Tamże, s. 213, 234, 235, 247. — Statuta nec non Liber promotionum, s. 11, 15, 23; Codex Diplomaticus Universitatio Cracoviensis. Ed. Ż. PAULI. T. 1. Kr. 1870 s. 190-193, 198-200; T. 2. Kr. 1873 s. 28, 41, 48, 113, 121, 130, 219, 254-255; Statuta i matrykuły Wydz. Teologicznego U. J. z XV w. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. do Dziej. Lit. i Ośw. w Pol.* T. 1: 1878 s. 26; Alb. Stud. Uniw. Crac. T. 1 s. 33; Acta Capituli Crac. Ed. B. ULANOWSKI. *Arch. Kom. Hist. A. U.* T. 6: 1891 nr 21, 29, 41, 42, 44, 46, 47, 53-57, 61, 63, 70, 76, 81, 98, 101, 108, 111, 116-118, 125-126; Conclusiones Univ. Cracov., s. 4, 9, 10, 14, 21; Catalogus diplomaticus pergameneorum Universitatis Jagelonicae Crac. Ed. C. KACZMARCZYK. Cracoviae 1953 nr 90, 94, 107, 111, 113, 128, 132; Codices latini medii aevi Bibl. Univ. Budapestensis. Ed. L. MAZEY. Budapest 1961 nr 64.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Paweł z Worczyna (ok. 1383- ok. 1430), kanonik kolegiaty świętofloriańskiej na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestyj teologicznych.

Daty i miejsca urodzenia oraz narodowości Pawła z Worczyna nie

udało się definitywnie ustalić. Najprawdopodobniejsza hipoteza głosi, że Paweł pochodził z saskiego miasta Wurzen pod Lipskiem. Bardziej istotny jest fakt, że był on przez działalność naukową w Akademii Krakowskiej jak najmocniej związany z kulturą polską, co potwierdzał także własnymi wypowiedziami. Pierwsza źródłowa wiadomość, dotycząca osoby Pawła, pochodzi z 1403 r., w którym uzyskał w Uniw. Praskim stopień bakałarza artium. Studiował dalej w Pradze, ale tytuł magistra artium zdobył w grudniu 1409 r. na świeżo założonym Uniwersytecie w Lipsku. Wykładał artes liberales w Lipsku przynajmniej do 1412 r. W latach 1413-1415 przeniósł się z Lipska do Krakowa, podejmując tu studia teologiczne, a w latach 1416-1424 prowadząc wykłady na Wydziale Artium, którego dziekanem był w semestrze letnim 1419 r. O przebiegu jego studiów teologicznych brak bliższych danych. Ok. 1422 r. występował już jako bakałarz teologii, a doktorem i profesorem Wydziału Teologicznego został ok. 1426 r. W 1427 r. był już dziekanem kolegiaty św. Floriana. Dorobek Pawła z Worczyna, czołowego przedstawiciela polskiej średniowiecznej myśli etycznej, obejmuje przede wszystkim szereg dzieł treści filozoficznej, natomiast z zakresu teologii odkryto tylko dwa krótkie utwory. Data i miejsce śmierci Pawła nie są znane, zmarł przypuszczalnie ok. 1430 r.

I.

1. Exposicio super prologum Sentenciarum. (Inc.: Quia secundum Aristotelem, primo Phisicorum...). Powst. ok. 1425 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1435, f. 82.

2. Quaestiones de voto. (Inc.: Utrum in votis potest dispensari...). Powst. ok. 1425 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1435, f. 82v-83.

II.

1. Quaestiones super libros „De anima". Wyd. Z. KUKSEWICZ: Komentarz Pawła z Worczyna do „De anima". *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 10: 1969 s. 35-221.

2. Komentarz do „Etyki Nikomachejskiej". (Incipit trudno wyodrębnić spośród glos). Powst. 1415. Rkps Bibl. Jag., sygn. 502, f. 2-121v. (W formie glos marginalnych i interlinealnych).

3. Komentarz do „Polityki". (Inc.: Iste est liber tercius...). Powst. 1416. Rkps Bibl. Jag., sygn. 502, f. 123-256. (W formie glos marginalnych i interlinealnych).

4. Komentarz do „Ekonomiki". (Inc.: Nota. Sciencia oeconomica...). Powst. 1416. Rkps Bibl. Jag., sygn. 502, f. 256-263v. (W formie glos).

5. Komentarz do „Etyki Nikomachejskiej". (Inc.: Philosophus 2° Ethicorum). Powst. 1424. Rkps Bibl. Jag., sygn. 720, f. 1-201; sygn. 741, f. 1-7, 11-209; sygn. 2000, f. 1-317v. — Fragm. wyd. J. REBETA: Z dziejów etyki krakowskiej na początku XV w. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 6 (17): 1973 s. 73-116.

6. Komentarz do „Parva naturalia". (Inc.: Circa inicium Parvorum naturalium nota...). Powst. 1422-1423. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2073, f. 1-115v; Toż. Rkps Library of the Tev. Ansosn Phelfs Stokes (U.S.A) 2 Lecture notes, sygn. Lat. Phil. Arist. f. 29v-263v.

7. Komentarz do „Meteora". (Inc.: Secundum philosophum, primo Metaphisicae...). Powst. ok. 1424. Rkps. Bibl. Jag., sygn. 2073, f. 122-224v.

8. Komentarz do „De generatione et corruptione". (Inc.: Circa inicium De generatione et corruptione...). Powst. ok. 1424. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2073, f. 225-273v.

9. Komentarz do pierwszych czterech ksiąg „Etyki Nikomachejskiej". (Inc.: Circa inicium totius libri Ethicorum...). Powst. ok. 1420 r. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 714, f. 87-228v; sygn. 3352, f. 5-264.

III.

FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego. Kr. 1898 s. 108-109; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski... T. 1. Kr. 1900 s. 54, 67, 268; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1900 t. 1, s. 227; T. 2, s. 93, 327, 377; MICHALSKI K.: Jan Buridanus i jego wpływ na filozofię scholastyczną w Polsce. Odb. ze *Sprawozdań Akademii Umiejętności — Wydziału Historyczno-Filozoficznego.* Kr. 1916 s. 9; TENŻE: Tekst,

osobowość, szkoła i prąd w filozofii średniowiecznej. *Pamiętnik IV Powsz. Zjazdu Historyków Polskich w Poznaniu.* Sekcja V. Lw. 1925 s. 12; TENŻE: Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Jagielońskim w pierwszej dobie jego istnienia. *Nasza Myśl Teologiczna.* T. 2. W. 1935 s. 30-47; HORNOWSKA M. i ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1947 s. 123-124; GROMSKA D.: Wstęp do polskiego wydania „Etyki Nikomachejskiej" Arystotelesa. W. 1956 s. I-LXXXV; CZARTORYSKI P. Z problemów badań nad dziejami nauki polskiej w XV wieku. *Kwart. Hist. Nauki Techn.* T. 1: 1960 s. 17-47; TARNOWSKA I.: Słownictwo łacińskie polskich scholastyków w świetle prac leksykograficznych. *Stud. Źródłozn.* T. 6: 1961 s. 103-120; CZARTORYSKI P.: Wczesna recepcja „Polityki" Arystotelesa na Uniwersytecie Krakowskim. Wr. 1963 s. 47 i passim; REBETA J.: Paweł z Worczyna. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* w *Pol.* T. 3: 1964 s. 120-156; MARKOWSKI M.: Spis osób wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. i Średn.* T. 4: 1965 s. 172, 180-181, 223; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.,* T. 1 s. 9, 43, 78-79; WOLNY J.: Informacja o Komentarzu do „De Anima" Pawła z Worczyna w rękopisie Biblioteki Narodowej w Wiedniu. *Mat. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 6: 1966 s. 92-95; TENŻE: Uzupełnienie do katalogu dzieł Pawła z Worczyna. Tamże. s. 96: KUKSEWICZ Z.: Komentarz Pawła z Worczyna do „De Anima". Tamże. T. 10: 1969 s. 3-14; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 123-130 i passim; PRZYMUSIAŁA A.: O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego Michalskiego. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 2(13): 1970 s. 141; REBETA J.: Komentarz Pawła z Worczyna do „Etyki Nikomachejskiej" Arystotelesa z 1424 r. Wr. 1970; KUKSEWICZ Z.: Anonimowy komentarz nominalistyczny do „De Anima" z XV wieku pochodzenia lipskiego. *Mater. do Hist. Filoz. Średn.* w *Pol.* T. 3(14): 1971 s. 56; REBETA J.: Paweł z Worczyna. *Filoz.* w *Pol. Słow.,* s. 309-311; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. W: *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971 passim; KOROLEC J.B.: Quaestiones super decem libros Ethicorum Jana Burydana. *Mater. do Hist. Filoz. Średn.* w *Pol.* T. 6 (17): 1973 s. 14-15; REBETA J.: Z dziejów etyki krakowskiej na początku XV wieku. Tamże s. 69-73; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 503; GARBACZOWA M.: Krakowskie komentarze do „De motu cordis" w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Jagiellońskiej. *Mater do Hist. Filoz. Średn.* w *Pol.* T. 7(18): 1974 s. 95-97; KOROLEC J.B.: Komentarze do Etyki Nikomachejskiej w Krakowie w XV wieku. Tamże. s. 119-121; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce.* T. 5. Wr. 1975; MARKOWSKI M.: Logika. Tamże. T. 1. Wr. 1975; TENŻE: Metodologia. Tamże. T. 2. Wr. 1976; TENŻE: Filozofia przyrody. Tamże. Wr. 1976 s. 21 i passim; — Liber decanorum Facultatis Philosophicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1367 usque ad annum 1585. W: *Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis.* T. 1 cz. 1. Pragae 1830 s. 377; Statuta nec non liber promotionum, s. 10, 12-13; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. T. 1. Cracoviae 1870 s. 157; ZEISSBERG H.: Das älteste Matrikelbuch der Iniversität Krakau. Innsbruck 1872 s. 12; Statuta i matrykuły Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego z XVI wieku. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw.* w *Pol.* T. 1: 1878 s. 71-94; Alb. stud. Uniw. Crac. T. 1 s. 6; Die Matrikel der Universität Leipzig. Hrsg. G. ERLER. Leipzig 1895-1902 t. 1 s. 26; T. 2, s. 91, 92, 94, 95; T. 3 s. 969; PÓŁTAWSKI A.: Communis lectura Pragensis. *Mediaev. Philos. Pol.* T. 1: 1958 s. 11-27; KUKSEWICZ Z.: Repertorium codicum Averrois opera latina continentium qui in bibliothecis Polonis asservantur. Tamże, T. 4: 1959 s. 3-34; CZARTORYSKI P.: Gloses et commentaires... sur la Politique d'Aristote daprès les mes de la Bibliothèque Jagellonne de Cracoviae. Tamże. T. 5: 1960 s. 3-44.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Paweł z Zatora (†1463), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kazań i egzegeta.

Syn Mikołaja, pochodził z rodziny mieszczańskiej. Wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej w 1411 r. i uzyskał w 1413 r. bakalaureat, a w 1415 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Przez pewien czas był rektorem szkoły katedralnej na Wawelu. Brał udział w ko-

misji, powołanej w 1426 r. przez bpa W. Jastrzębca dla zbadania cudów zdziałanych przy grobie królowej Jadwigi. Następnie przeszedł studia prawnicze w Akademii Krakowskiej, zdobywając poszczególne stopnie z doktoratem włącznie, pod kierunkiem Jana Elgota. Potem wykładał prawo w krakowskiej uczelni. W 1439 r., już jako kanonik katedry krakowskiej i prokurator jej kapituły, został wikariuszem generalnym „in spiritualibus" bpa Z. Oleśnickiego. Przez 40 lat, od 1423 r. aż do śmierci, był stałym kaznodzieją w katedrze krakowskiej, w tym od 1454 r. zajmował stałą predykaturę katedralną utworzoną przez bpa Oleśnickiego, głosząc kazania do ludu w j. polskim. Zasłynął jako znakomity kaznodzieja, odznaczający się celnością słowa. Pozostawił znaczny dorobek kaznodziejski w postaci zachowanych w rękopisach kilku kolekcji kazań oraz komentarza do 2 listów św. Pawła Ap. Swą bibliotekę zapisał na rzecz Kolegium Królewskiego Akademii Krakowskiej. Zmarł 9 XII 1463 r.

I.

1. Sermo de Hedvige regina. Powst. ok. 1430. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1272, f. 96r-100r; inny egz. sygn. 2372, f. 74r-88r. — Fragm. oryginału i przekład pol. wyd.: J. WOLNY, R.M. ZAWADZKI: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej. W: *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 82-83.

2. Sermones de tempore. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1507; inny egz. w Bibl. Kap. w Krak., sygn. 154 (d. 172).

3. Sermones de sanctis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 491; następny egz. sygn. 1506; inne egz.: Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 354; Bibl. Kap. w Krak., sygn. 154 (d. 172); Bibl. Kap. w Kielcach, sygn. Ms 8.

4. Expositio in Evangelia dominicalia. Rkps Bibl. Seminarium Duch. w Sandomierzu, sygn. 427; inne egz. w BN., sygn. I 170 i I 211 (zaginęły w 1944 r.).

5. Super epistolas dominicales per annum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2536; inny egz. w Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. 83.

6. Expositio in Epistolas divi Pauli apostoli ad Romanos et Ephesios. Rkps BN., sygn. I 210 (zniszczony w 1944 r.).

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 440-441; tamże literatura. — Ponadto POLKOWSKI I.: Katalog rękopisów kapitulnych katedry krakowskiej. Kr. 1884 s. 109-110; WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1887-1881 s. 155-156, 370, 570; T. 2 s. 565; Paweł z Zatora. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 28 s. 358; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 60; Paweł z Zatora. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 12; BRUCHNALSKI W.: Rozwój wymowy w Polsce. W: *Dzieje literatury pięknej w Polsce.* Cz. 2. Kr. 1918 s. 270-271; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1947 s. 327-329; WÓJCIK W.: Cenniejsze rękopisy Biblioteki Seminarium Duchownego w Sandomierzu. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 284; SCHNEYER J.B.: Wegweiser zur lateinischen Predigttreiben des Mittelalters. München 1965 s. 19; OGRODZIŃSKI W.: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Katowice 1965 s. 37; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV wieku. Wr. 1970 s. 175-176 i passim; ZWIERCAN M.: Paweł z Zatora. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 311; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 503; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1. s. 287-288, 297-298; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 503; WOLNY J., ZAWADZKI R.M.: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 82-83 i passim.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Pawlicki Józef (1802-1868), misjonarz, tłumacz, wydawca.

Urodził się w miejscowości Pawłówek parafii Lekowo w Diec. Płockiej jako syn Karola i Anny Kozłowskiej. Po ukończeniu pięcioletniej szkoły reformatów w Żurominie, wstąpił w 1817 r. do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie. Tam przy kościele św. Krzyża odbył semi-

narium internum, a następnie studia filozoficzno-teologiczne, w trakcie których — jako wolny słuchacz — uczęszczał również na Uniwersytet. Z uwagi na wymagany do święceń wiek, przyjął święcenia kapłańskie dopiero 7 VIII 1825 r., ale już od roku 1822 wykładał na kursie filozoficznym w seminarium św. Krzyża. Potem przez wiele lat wykładał przedmioty teologiczne, głównie zaś teologię moralną i dogmatyczną. Był również dyrektorem seminarium externum oraz sędzią prosynodalnym w konsystorzu warszawskim. W domu św. Krzyża natomiast był przez jakiś czas asystentem oraz sekretarzem wizytatora Nadolskiego (1839-1850).

Od czasów kleryckich związany był z warszawską drukarnią misjonarską, początkowo jako zastępca kierownika, a następnie jako jej kierownik. Sprawując ten urząd, położył duże zasługi na polu wydawniczym. Tłumaczył i wydawał z różnych języków dzieła oraz broszury, względnie też przerabiał i poprawiał wcześniejsze przekłady, wydając je pod nazwiskami dawnych tłumaczy. Własne prace ogłaszał anonimowo.

Od 1853 r. pracował w Seminarium Duchownym we Włocławku. Po kasacie misjonarzy w 1864 r. pozostał nadal w Seminarium i uczył tam do końca życia. Jako dobry rubrycysta układał od 1859 r. do śmierci rubrycele dia Diec. Włocławskiej, a wcześniej w latach 1839--1853 dla Archidiec. Warszawskiej. Cieszył się u współczesnych dużym uznaniem jako dobry wychowawca i teolog, odznaczający się rozległą i gruntowną wiedzą. W dziejach teologii polskiej nie utrwalił jednak swego nazwiska własną oryginalną twórczością.

I.

1. Przekł. i wyd.: Prawdy wieczne w naukach, pobudkach i przykładach, wywodami z Pisma Bożego i Ojców Świętych ku zbawieniu wiernych rozważane przez X. K. ROSIGNOLIUSZA T.J. napisane. W. 1841 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XX, 342, nlb. 2.

2. Wyd.: P. HUMBERT: Główne prawdy wiary oraz obowiązki chrześcijańskie przez... napisane, a ku pożytkowi wiernych i kapłanów przez Xięcia Klaud. DRAUS biskupa tulijskiego w języku francuskim wydane, przełożył X. Ignacy BARDZIŃSKI. W. 1842 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. VII, 512, nlb. 6. — Toż. W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 406 Przekład BARDZIŃSKIEGO ukazał się pod tyt.: Uwagi o najważniejszych prawdach.

3. Przekł.: Wiadomość o życiu i śmierci Jana Gabriela Perboara kapłana Zgromadzenia XX Lazarystów umęczonego w Chinach d. 11 września 1840 r. W. 1852 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XVII, 272, nlb. 3.

4. Wyd.: C.G. QUADRUPANI: Bogobojność chrześcijańska tj. ustawy moralno-praktyczne do prowadzenia życia po chrześcijańsku, nauką ś. ś., a mianowicie ś. Franciszka Salezego objaśnione. Wyd. 2 popr. i pomn. W. 1857 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 106, nlb. 2.

II.

1. Przekł.: Nowenna na cześć S. Wincentego a Paulo Zgromadzenia XX. Misjonarzy i Sióstr Miłosierdzia założyciela. W. 1926 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 129. — Toż. W. 1857 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 89.

2. Wyd.: La journée du Chrétien sanctifiée per la priére et de la meditation. Nouvelle édition augmentée. Varsovie 1831 chez les P.P. Missionaires a S. Croix 16° s. X, 450. — Toż. W. 1849 16° s. 450. Do wydania drugiego nie udało się dotrzeć.

3. Nowy wybór modlitw ku czci i chwale Boga w Trójcy św. jedynego dla potrzeby i wygody wiernych. — Toż pod zm. tyt.: Wybór nowy modlitw ku czci Boga i ŚŚ. Jego. W. 1843 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 349. — Toż. W. 1849. — Toż. W. 1861. — Toż. W. 1861. Do trzech ostatnich wydań nie udało się dotrzeć.

4. Przekł. i wyd.: PIUS IX: Brewe. Inc.: Niezbadanym Opatrzności wyrokiem (z 20 XI 1846 r.). W [1847] Druk. XX. Misjonarzy 4° k. 1 nlb.

5. Jubileuszka, czyli zbiorek nauk i modlitw ku wygodzie wiernych i kapła-

nów na obchód jubileuszu trzytygodniowego od ojca ś. Piusa IX, z powodu wstąpienia swojego na Stolicę Apostolską ku zjednaniu sobie i Kościołowi pomocy boskiej przez breve: Niezbadanym Opatrzności boskiej wyrokiem dnia 20 listopada 1846 r. nadanego. W. 1847 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 108.

6. Wyd.: Odwiedziny, które chwalebnie czynią się Zbawicielowi w tajemnicy Męki i Ołtarza oraz Jego Matce Najśw., z dodatkiem aktów nabożnych. W. 1850 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 66. — Toż. W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 62. — Toż. W. 1872 16° s. 80. Do ostatniego wydania nie udało się dotrzeć.

7. Wyd.: Wiadomość o szkaplerzu Męki Pańskiej. W. 1850 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 55. — Toż pod tyt.: Wiadomość o szkaplerzu Męki Pańskiej z dodatkiem stosownego nabożeństwa i rozmyślań na każdy dzień tygodnia. W. 1856 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 64.

8. Wyd.: Officium de Immaculata Concepcione B. M. d. VII Decemb. W. 1854 Druk. Liefelda.

9. Wyd.: Grzesznik nawrócony do pobożnego życia, czyli sposób pojednania się z Bogiem przez dziewięciodniowe uwagi. W. 1856 Druk XX. Misjonarzy 16° s. 74.

10. Przekł.: Korona SS. Pańskich tj. Nowenna na wszystkie miesiące w roku dla pożytku i wygody wiernych. W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 219. — Toż. W. 1880 s. 212. Do wydania drugiego nie dało się dotrzeć.

11. Przekł.: X. CLEMENT: Rozmowy duszy z Bogiem wyjęte z ksiąg Ś. Augustyna przez... 1860 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. IV, 102, nlb. 2.

12. Przekł.: TOMASZ à KEMPIS: O naśladowaniu Jezusa Chrystusa. Wyd. 3. W. 1860. Do wydania tego nie udało się dotrzeć.

13. Przekł.: Droga do życia pobożnego Ś. FRANCISZKA SALEZJUSZA biskupa i książęcia genewskiego. Wydanie drugie poprawne.

14. Kazania na niektóre niedziele i święta oraz przygodne. orginalnie napisane przez... Zebrane z rękopisów. Kr. 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 369.

III.

NOWODWORSKI M.: Pawlicki Józef. W: *Enc. kość.* T. 18 s. 588-590; CHODYŃSKI S.: Seminarium włocławskie. Szkic historyczny. Włocławek 1905 s. 89-93; SCHLETZ A.: Działalność kulturalna misjonarzy polskich. *Pol. Sacra* T. 9: 1957 s. 299; SZCZEBLEWSKI S.: Seminarium duchowne Diecezji Włocławskiej. *Aten. Kapł.* R. 61: 1969 t. 72 s. 234; DUDEK W.: Teologiczno-naukowy dorobek seminarium włocławskiego. *Aten. Kapł.* R. 61: 1969 t. 72 s. 270; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie Oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 418.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Pawlicki Stefan Zachariasz, krypt.: X. S.P., Dr S.P., S.P., Dr. P., P., (p-.), (p.), **, *, **, (?), (1839-1916), zmartwychwstaniec, profesor Uniw. Jagiellońskiego, apologeta, filozof.

Urodził się 2 IX 1839 r. w Gdańsku jako syn kupca Józefa Grzegorza i Wilhelminy z Denków. Uczył się w Gdańsku, w Pleszewie i w Ostrowie Wielkopolskim, gdzie zdał maturę z wynikiem b. dobrym (1858), wspierany przez ks. Basińskiego i Jana Działyńskiego, gdyż w czasie cholery w Pleszewie (1852) stracił rodziców. W latach 1858-1865 studiował na Uniw. Wrocławskim, uzyskując magisterium filologii klasycznej i doktorat filozofii (1856). W międzyczasie (1863/4) odbył podróż po Europie jako wychowawca Edwarda Raczyńskiego. Dnia 27 X 1866 r. otrzymał nominację na docenta filozofii Szkoły Głównej w Warszawie na podstawie rozprawy „Szkoła Eleatów", rozpoczął wykłady i wszedł do redakcji „Biblioteki Warszawskiej".

Pod wpływem ks. P. Semenenki wstąpił w połowie 1868 r. do zgromadzenia zmartwychwstańców w Rzymie (śluby 1 XI 1869). Studia teologiczne odbył na Uniw. Gregoriańskim, uzyskując doktorat z zakresu dogmatyki (23 VIII 1872). Święcenia kapłańskie otrzymał 30 III 1872 r., po których pogłębiał jeszcze studia, uczęszczając na wykłady obojga praw. W latach 1873-1882 pełnił obowiązki rektora Kolegium

Maroniti 22. Wygłosił szereg głośnych odczytów w Papieskiej Akademii o początku chrześcijaństwa.

Pod koniec 1882 r. przeniósł się na stałe do Krakowa, gdzie został na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiell. profesorem nadzw. (28 I 1883) teologii dogmatycznej, fundamentalnej i filozofii chrześcijańskiej, a od 6 VII 1884 r. profesorem zw. W latach 1888/9 i 1892/3 był dziekanem Wydziału. Od 1884 r. jako pierwszy wykładał etykę społeczną dla kleryków i prawników uczelni. Od 1889 r. rozpoczął wykłady na Wydziale Filozoficznym, a w 1893 r. przeniósł się na ten Wydział. Dnia 1 IV 1894 r. został profesorem zw. filozofii i kierownikiem seminarium. W r. akad. 1905/6 był rektorem Uniwersytetu, a w następnym prorektorem. Emerytowany w 1910 r. prowadził wykłady zlecone do śmierci z wielkim powodzeniem. Wykładał też na Kursach Wyższych dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego w Krakowie.

Ks. Pawlicki był członkiem krakowskiej Akademii Umiejętności — od 15 XI 1884 korespondentem, od 31 X 1891 czynnym, a w latach 1911-1916 przewodnicz. Komisji Historii Filozofii Polskiej — następnie Towarzystwa Filozoficznego w Krakowie i Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie. Należał też do niemieckich towarzystw naukowych (Kant-Gesellschaft, Schopenhauer-Gesellschaft, Goerres-Gesellschaft i Leo-Gesellschaft) i do włoskich (Akademia Tiberina, Arcadia, Societa dei Cultori di Christiana Archeologia, Akademia di Religione Cattolica, Academia dell Immacolata Concezione). Często brał udział w zjazdach i wygłaszał serie odczytów. Zmarł w Krakowie 28 IV 1916 r. i został pogrzebany na Cmentarzu Rakowickim w grobowcu Zmartwychwstańców.

I.

1. Rec.: L. MAITRE: Les écoles episcopales et monastiques de l'Occident depuis Charlemagne jusq'à Philippe Auguste (768-1180). Etudes historique par... Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. 28: 1868 t. 1 s. 461.

2. Rec.: Pismo Św. ilustrowane przez Gustawa DORÉ. (Bible Illustrée par... Paris 1867-1868). *Bibl. Warsz.* R. 28: 1868 t. 2 s. 338-336.

3. Rec.: F. SAULCY: Histoire d'Hérode roi des Juifs par... Paris 1867. 8° s. 387. *Bibl. Warsz.* R. 28; 1868 t. 2 s. 336-339.

4. Rec.: E. FONTANÈS: Le christianisme moderne. Ètudes sur Lessing par... Paris 1867. *Bibl. Warsz.* R. 28: 1868 t. 2 s. 494-496.

5. Antropologie przedhistoryczne i chronologia Mojżesza. Odpowiedź na rozprawę dra Libelta: Mieszkania nawodne przedhistoryczne. *Tyg. Katol.* R. 12: 1870 nr 12 s. 181-185; nr 13 s. 201-203; nr 14 s. 218-222. — Toż w osob. odb. P. 1871 A. Schmädicki. 8° s. 35.

6. Ostatnie słowo Darwina. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 3 s. 144-171. — Toż. W: Człowiek i małpa. Lw. 1872 (cz. 2) s. 44--75. — Toż. W: Studia nad darwinizmem. Kr. 1875 s. 7-46.

7. Człowiek i małpa. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 3 s. 522-534. Toż w osob. odb. (bez cz. 2: Ostatnie słowo Darwina). Lw. 1872 Nakł. Seyfartha i Czajkowskiego, z Druk. K. Budweisera 8° s. 75. — Toż W: Studia nad darwinizmem Kr. 1875 s. 47-78.

8. Człowieka miejsce w zoologii. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 249-267. — Toż. W: Studia nad darwinizmem. Kr. 1875 s. 79-106.

9. Dusza, mózg i myślenie. *Prz. Lwow.* R. 3 1873 t. 5 s. 417-425, 575-585, 650-660, 779-787, 879-887. — Toż pod zm. tyt.: Mózg i dusza. Przez... Wyd. 2 przejrz. i pomnoż. Kr. 1874 Wydaw. Dzieł Katol. W. Miłkowskiego 16° s. 125, nlb. 1. — Toż w j. czeskim: Mozek a duše. Polsky napsal... se svolenim spisovatelowym přeložil F.J. MERGL. V Praze 1900 Cyrillo-Methodejska Knihtiskarna a nakladatestvi V. Kotrba 8° s. 70.

10. Rec.: L. SEDLNITZKY: Selbstbiographie des Grafen... von Choltitz fürstbischofs von Breslau. Berlin 1872. *Prz. Pol.* R. 9: 1874/5 t. 4 (36) s. 324-329.

11. Rec.: 1. The Vatican Decrées in

their bearing on vivil allegiance: a political expostulation. By R.H. GLADSTONE. London 1874; 2. Lelter... on occision of Mr. Gladstones recent expostulation, by J.H. NEWMAN. London 1875; 3. The Vatican Decrées, by H. EDWARD archbiskop of Vestminster. London 1874; The Vaticanizm. By R.H. GLADSTONE. London 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 1 (37) s. 468-473.

12. Studia nad darwinizmem. Przez... Wyd. 2. Kr. 1875. Nakł. Wyd. Dzieł Katol. W. Miłkowskiego, Druk. L. Paszkowskiego 8° s. 106.

13. Rec.: J. RAMBOSSON: La loi absolue du devoir et la des tinée humaine par... Paris 1875. *Prz Pol.* R. 10: 1875/6 t. 2 (38) s. 130-135. — Toż: Rkps Bibl. Jag., sygn. 8306-III k. 1-6.

14. Rec.: F. Don PASQUALE: Discorsi del Sommo Pontifice Pio IX, raccolti et publicati dal... Vol. 3. Roma 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 2 (38) s. 447-449.

15. Rec.: G. GROTE: La religion naturell, son influance sur le bonheur du genere humain d'apres les papiers de Jérémie Bentham. Paris 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 3 (39) s. 290-296.

16. Rec.: W. DĘBICKI: O zasadniczych różnicach psychicznych pomiędzy człowiekiem a zwierzęciem. Szkic lingwistyczno-psychologiczny przez... W. 1876. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 3 (39) s. 439-442.

17. Rec.: A. EBERT: Allgemeine Geschichte der Literatur des Mittelalters im Abendlande von... B.: Geschichte der christlichlateinischen Literatur von ihren Anfängen bis zum Zeitalter Karls des Grossen. Leipzig 1874. *Prz. Pol.* R. 11: 1876/7 t. 3 (43) s. 440-444.

18. Rec.: E. SOŁOWEYCZYK: Biblia, Talmud i Ewangelia przez rabina... Paryż 1879. *Prz. Pol.* R. 13: 1878/9 t. 4 (52) s. 299-306.

19. Współczesny katolicyzm według panów Bounouf i Bonghi. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 195-200, 255-264.

20. O męczennikach scylitańskich według nowego manuskryptu greckiego. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 73-78, 141-148.

21. Polityka kościelna Marka Aureliusza wobec ostatnich badań. *Prz. Lwow.* R 12: 1882 t. 23 s. 266-270, 329-334, 394-401, 437-449. — Toż. w j. włosk. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8275-III k. 7-15.

22. Le origini del christianesimo. *La Rassegna Italiana.* R. 2: 1882 t. 2 s. 5-19. — Toż. Roma 1882 Estratto dal periodico La Ras. Ital., Tipogr. della Pace 8° s. 15.

23. I vangeli e la tradizione publica della Chiesa. *La Rassegna Italiana.* R. 2: 1882 t. 2 s. 103-120. — Toż. Roma 1882. Estratto dal periodico La Rassegna Italiana, Tipogr. Editrice Romana 8° s. 20. — Toż w j. niem. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 s. 57-93.

24. I vangeli e le testimonianze de pagani e degli eretici nel seculo II. *La Rassegna Italiana.* R. 2: 1882 t. 2 s. 417-434. — Toż. Roma 1882. Estratto dal periodico La Rassegna Italiana, Tipogr. Editrice Romana 8° s. 20. — Toż w j. niem. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 s. 93-115.

25. I vangeli consideranti in se stessi e in ordine al soprannaturale. *La Rassegna Italiana.* R. 3: 1883 t. 1 s. 137-155. — Toż. Roma 1883. Le origini des cristianesimo IV: Ertratto dal periodico La Rassegna Italiana, Tipogr. Editrice Romana 8° s. 21. — Toż w j. pol.: *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 1 (69) s. 36-79. — Toż w j. niem. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 s. 115-160.

26. L'Apocalisse e il IV vangelo. *La Rassegna Italiana* R. 3: 1883 t. 1 s. 273-292. — Toż. Roma 1883. Le origini del christianesimo V. Estratto dal periodico La Rasseg. Ital., Tipogr. Editrice Romana 8° s. 22. — Toż w j. pol.: *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 2 (70) s. 223-265. — Toż. W: O początkach chrześcijaństwa. Kr. 1884 s. 83-125. — Toż w j. niem. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 s. 161-202.

27. Il Paulinismo ed il Petrinismo. *La Rassegna Italiana.* R. 3: 1883 t. 2 s. 5-24. — Toż. Roma 1883. Le origini del christianesimo VI. Estratto dal perisdico La Ras. Ital., Tipogr. della Pace 8° s. 22. — Toż w j. pol. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 2 (70) s. 411-460. — Toż. W: O początkach chrześcijaństwa. Kr. 1884 s. 168-218. — Toż. w j. niem. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 s. 203-254.

28. O początkach chrześcijaństwa. *Prz. Pol.* R. 17: 1882/3 t. 4 (68) s. 203-223, 335-360; R. 18: 1883/4 t. 1 (69) s. 58-89; t. 2 (70) s. 36-79, 223-265, 411-460. — Toż: *Niwa.* R. 12: 1883 t. 14 s. 205 s. 27-45; z. 206 s. 89-111; z. 207 s. 193-220. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 Gebethner i Sp., Drukarnia Czasu 8° s. 218, nlb. — Toż. W: Der Ursprung des Christenthums. Mainz 1885 8° s. 254.

29. Rec.: G. RÉNARD: Czy człowiek ma wolną wolę? Przekład z francuskiego W. 1883 *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 3 (71) s. 334-335.

30. Rec.: STEWART and TAIT: The Unseen Univese or physical speculation on a future State, by... London 1882. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 3 (71) s. 335.

31. Rec.: F.X. KRAUS: Real-Encyklo-

pedia der christlichen Alterthümer unter Mitwirkung mehrerer Fachgenossen. Bearbeitet von... Freiburg 1883-1885. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 3 (74) s. 515-516; R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 550.

32. Rec.: W. M. DĘBICKI: Nieśmiertelność człowieka, jako postulat filozoficzny przyrodoznawstwa. Studium... W. 1883. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 389-391.

33. Rec.: H. STRUVE: O nieśmiertelności duszy. Napisał... W. 1884. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 389-391.

34. Rec.: REUSENS: Éléments d'archéologie chrétienne par le chanoine... Ed. 2. Vol. 1: Prémière partie illustrée de 261 gravures sur boi. Aix-la Chapelle 1884. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 404-405.

35. Nowa książka Renana. Rec.: E. RENAN: Nouvelles études d'histoire religieuse. Paris 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 1 (73) s. 657-663.

36. Rec.: Saint-Yves d'ALVEYDRE: La mission des Juifs, par... Paris 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 2 (74) s. 324-331.

37. Nowoodkryty tekst grecki „Nauki apostołów". Rec.: BRYENNIOS: Didache ton dodeka Apostolon. Konstantynopol 1883. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 2 (74) s. 530-534.

38. Rec.: P. ALLARD: Histoire des persécutions pendent le deux premiers siècle d'après les ducoments archèologiques par... Paris 1885. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 156/158.

39. Rec.: F. DELITZSCH: Schriften des Institutum Iudaicum in Leipzig Nr. 4. Documente der national-jüdischen christgläubigen Bewegung in Südrussland. In Original und deutscher Uebersetzung mitgeheilt von... Erlangen 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 162-164.

40. Rec.: J. ROSSI: Bulletino di Archeologia Cristiana. Serie quarta. Anno Terzo 1884-1885. Roma Fasc. 1. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 342-344.

41. O Kościele i państwie, według wykładów... Kr. (Litografia) 1885 8° s. 128.

42. Odkrycie Ewangelii nowej. *Prz.* Pol. R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 166-169.

43. Rec.: J. PELCZAR: Konferencje apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i potrzebie religii, miane w 1884 r. w Krakowie. Napisał... *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 601-602.

44. Rec.: F. HETTINGER: Aus Welt und Kirche. Bilder und Skizzen von... T. 1-2. Freiburg 1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 390-391.

45. Rec.: J. KRUKOWSKI: O słowiańskim Kościele św. Krzyża i klasztorze benedyktynów, założonym przez Jadwigę i Jagiełłę na Kleparzu w Krakowie 1390. Zebrał... Kr. 1886. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 4 (80) s. 359-360.

46. Rec.: A. KOBLER: Die Martyrer und Bekenner in England während der Jahre 1580 bis 1681. Innsbruck 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 1 (81) s. 360-361.

47. Rec.: M. SEPET: Leben der heiligen Katherina von Alexandrien. Nach der alten französischen Legende des Jean Mielot; bearbeitet von... verdeutscht von WIPFLI und von A. EINSIELLEN. B. m. 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 1 (81) s. 361-362.

48. Renana historia narodu żydowskiego. Rec.: L'Histoire du peple d'Israel. Vol. 1. Paris 1887. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 320-346. — Toż. w osob. odb. Kr. 1888 Druk. „Czasu" 8° s. 29.

49. Rec.: E. MÜNTZ: La Bibliotéque du Vatican au XVI siècle. Notes et documents par... Paris 1886. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 385-386.

50. Giordano Bruno. Napisał... *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 1 (89) s. 99-135. — Toż. w osob. odb. Kr. 1888 Druk. „Czasu" 8° s. 39. — Toż. *Wiek.* R. 16: 1888 nr 149 s. 1; nr 150 s. 1; nr 151 s. 1; nr 152 s. 1-2; nr 153 s. 1; nr 154 s. 1-2; nr 155 s. 1; nr 156 s. 1-2; nr 157 s. 1; nr 158 s. 1. — Toż. *Niwa.* R. 18: 1889 nr 13 s. 202-203; nr 14 s. 213-215; nr 15 s. 233--235; nr 16 s. 250-251; nr 17 s. 267-68.

51. Rec.: Paix Sociale. Organe de la Ligue Nationale Contre l'Athéisme. Paris 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 207-209.

52. Rec.: L. DUCHESNE: Origines du culte chretien. Etude sur la liturgie latin avant Charlemagne par... Paris 1889. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 4 (92) s. 411--412.

53. Teologia naturalna, według wykładów... (Litografia). [Kr.] 1890 8° s. 282.

54. Rec.: J. BILCZEWSKI: Archeologia chrześcijańska wobec historii Kościoła i dogmatu. Przez... Z 8 ilustracjami... i 2 tablicami. Kr. 1890 *Prz. Pol.* R. 25: 1890/1 t. 2 (98) s. 302-304.

55. Religia. *Wiek.* R. 18: 1890 nr 4 (dod.) s. 2.

56. Panteizm. W: *Enc. kośc.* T. 18 s. 117-125.

57. Żywot i dzieła Ernesta Renana. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 2 (110) s. 1-33, 315-352, 522-564; R. 29; 1894/5 t. 2 (114) s. 496-539; t. 3 (115) s. 33-67, 237-281, 545-583; t. 4 (116) s. 67-121, 588-631; R. 30: 1895/6 t. 1 (117) s. 100, 137, 377-431. — Toż. Wyd. nowe powiększ. T. 1-2. Kr. 1893 8° s. 228-232. — Toż. Kr. 1896 Spółka Wydawnicza, Drukarnia „Czasu" 8° s. IX, nlb. 3, 479, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3

popr. i uzup. Z przedmową autora. T. 1-2. W. 1905 P. Laskauer, Bibl. Dzieł Chrześcij. Z. 51-52 8° t. 1 s. XI nlb. 1, 228; T. 2 s. 232.

58. Leben und Schriften Ernest Renan. *Jahrbuch der Leo-Gesellschaft für das Jahr 1893* s. 35-85. (Obszerne streszczenie). — Toż. Wien 1894 Verlagsbuchhandlung St. Norbertus. 8° s. 53.

59. Cultur in ihrer Bedeutung für die Sociologie. Vortrag des Professors Dr... Das Vaterland. *Morgenblatt*. R. 35: 1894 nr 64 s. 1-2. Polemika z Darwinem.

60. Rec.: K. TWARDOWSKI: Psychologia wobec fizjologii i filozofii. Lw. 1897. *Prz. Pol.* R. 32: 1897/9 t. 2 (126) s. 479-482.

60. Rec.: A. PECHNIK: Zarys apologetyki. Lw. 1901. *Prz. Pol.* R. 36: 1901/2 t. 3 (143) s. 358-359.

61. Rec.: The Jewish Encyclopedia. Vol. 1. New York and London 1901. *Prz. Pol.* R. 36: 1901/2 t. 3 (143) s. 536-540. — Toż. W: *Spraw. z Czyn. Pos. AU.* Wydz. Hist.-Filoz. R. [13]: 1902 t. 7 nr 2 s. 5-7.

62. Rec.: M. WARTENBERG: Obrona metafizyki. Krytyczny wstęp do metafizyki. Kr-W. 1902. *Prz. Pol.* R. 37: 1902/3 t. 1 (145) s. 369-370.

63. Leon XIII i kwestia socjalna. *Czas.* R. 55: 1902 nr 51 s. 1-2. — Toż. *Słowo.* R. 21: 1902 nr 63 s. 1-2; nr 64 s. 1-2.

64. Leon XIII a socjalizm. *Czas.* R. 56: 1903 nr 168 s. 1-2.

65. Spinoza i dzisiejszy monizm. *Spraw. Tow. Filozof. w Krak. za r. 1911* nr 5 s. 1-39. — Toż w osob. odb. Kr. 1912 Nakł. Tow. Filoz. Druk. „Czasu" 8° s. 24. — Toż w streszczeniu pt. Co znaczy monizm. W: *Księga pamiątkowa 11 zjazdu lekarzy i przyrodników polskich w Krakowie 18-22 lipca 1911.* Kr. b. r. s. 87-90.

66. Die wahre Bedeutung des Monismus. W: Abhandlungen aus dem Gebiete der Philosophie und ihrer Geschichte. Festgabe am 70 Gebursisfag von Georg Freiherr von Hertling. Freiburg 1913 s. 259-274. — Toż. w osob. odb. Freiburg 1913 16° s. 75.

67. Rec.: Spostrzeżenia w hist[orii] Kościoła powszechnego... ks. [S.] Bielskiego z 1839. Powst. w 1868 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6944-IV k. 21-24.

68. Tłumaczenie Oliera proboszcza św. Sulpicjusza katechizmu życia wewnętrznego. 1868. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8373 II s. 94.

69. De Ecclesiae Romanae auctoritate. Ok. 1868 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8328 III k. 1-20.

70. Dysputa katolickich kapłanów z protestanckimi ministrami. Sprawozdanie z 2 i 10 II 1872 r. Rkps Bibl. Jag. sygn. 8356 III k. 1-8.

71. Watykanizm. Ok. 1875 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8353 III k. 1-28.

72. Początek wiary w życie przyszłe. 1875 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8400 III k. 1-6. Autorstwo wątpliwe.

73. Proces Galileusza. 1876. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8270-III k. 1-26.

74. Sprawozdanie z polemiki: H.E. Menning — J.H. Newman. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8379 III k. 12.

75. O prawdziwym i rzekomym postępie. 1880. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8352 III k. 1-20.

76. Theologia fundamentalis. ok. 1882. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8335 III k. 1-242.

77. O Kościele i państwie. Wykł. 1884/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8427 III k. 1-35.

78. Archeologia chrześcijańska. Wiadomości o Kosmatach. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8285 III k. 1-6.

79. Komentarz do Ewangelii św. Jana Apostoła. B. daty., Rkps Bibl. Jag., sygn. 8360 II s. 78.

80. Alumnaty. B. daty. Rkps Bibl. Jag. sygn. 8354 II k. 1-45.

81. O cudach i cudowności. B. daty. Kopia obcą ręką. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8396 III s. 12.

82. Kościół a państwo. Studium społeczno-religijne. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 46/53 k. 1-16.

II.

1. Listy nadodrzańskie, przez... *Czytelnia dla Młodzieży.* R. 2: 1861 nr 24 s. 194-195; nr 25 s. 199; nr 26 s. 206-207; nr 28 s. 224-225; nr 30 s. 237-238.

2. De Schopenhaueri doctrina et philosophandi ratione... Vratislaviae [1865]. Typis Officinae A. Neuman 8° s. nlb. 4, 76 nlb. 4. Rozprawa doktorska.

3. Szkoła Eleatów. *Bibl. Warsz.* R. [26]: 1866 t. 2 s. 325-362. — Toż. w osob. odb. 1867 Księg. Gebethnera i Wolffa, Druk. Gazety Pol. 8° s. nlb. 4, 46.

4. Przemiany człowieka. Przez... *Dz. Liter.* (Lwów). R. 15: 1866 nr 34 s. 535-537; nr 35 s. 552-555; nr 36 s. 568-570; nr 37 s. 586, 587; nr 38 s. 600-602; nr 39 s. 617-649.

5. Lekcja wstępna... *Gaz. Warsz.* R. [93]: 1866 t. 1 nr 269 s. 3-4; nr 270 s. 3-4; nr 273 s. 3; nr 275 s. 3.

6. Abelard i Heloiza. *Bibl. Warsz.* R. [27]: 1867 t. 2 s. 165-194, 336-380. — Toż w osob. odb. W. 1867 Druk. Gazety Pol. 8° s. nlb. 4, 75.

7. Wiktor Cousin. *Bibl. Warsz.* R. (27): 1867 t. 3 s. 82-100. — Toż. w osob. odb. [W. 1867] 8° s. 19.

8. Wyprawa filozofów. Przez... W: *Wykaz Szkoły Głównej Warszawskiej*, Półrocze let. 1866/7. W. 1867 nr 7 s. 1-28. — Toż. w osob. odb. W. 1867 K. Kowalewski. 4° s. nlb. 4, 28.

9. [Recenzje teatralne w dziale „Przegląd teatralny]. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 281-288, 466-480; t. 2 s. 161-164, 523-532.

10. Obrona Ksantypy. *Kron. Rodz.* R. 1: 1868 nr 10 s. 146-150.

11. Przyjęcie o. Gratry do Akademii Francuskiej. *Prz. Katol.* W. R. [6]: 1868 nr 18 s. 273-276.

12. Współczesna Abisynia i cesarz Teodor II. *Bibl. Warsz.* R. [28] 1868 t. 1 s. 313-337. — Toż w osob. odb. [W. 1868]. 8° s. 25.

13. Rec.: A.F. RIO: De l'art chrétien. Nouvelle édition. Vol. 1-4. Paris 1861-1867. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 457-458.

14. Rec.: H. TAINE: Philosophie de l'art en Italie par... Paris 1867. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 458-459.

15. Rec.: P. FELIX: Le progrès par le christianisme. Conférences de Notre-Dam de Paris. Paris 1867. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 459-460.

16. Rec.: J.F. NOURRISON: Tableau des progrès de la pensée humaine depuis Thalès jusqu'à Hegel, par... Éd. 3. Paris 1867. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 460-461.

17. Rec.: H. BEAUME: Voltaire au Collège. Lettres et documents inédits, par... Paris 1867. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 462.

18. Rec.: L. FIGUIER: Vies des savants illustres de la Renaissance, par... Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 462-463.

19. Rec.: S.W. BAKER: Decouvete de l'Albert N'Yanza, nouvelles explorations des sources du Nil par... Ouvrage traduit de l'anglaise par G. Masson. Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 1 s. 463-465.

20. Wojna w Paragwaju. *Bibl. Warsz.* R. [28] 1868 t. 2 s. 185-218.

21. Rec.: A. D'AVRIS: L'Arabie contemporaine avec la déscription du pèlerinage de la Mecque, par... Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 2 s. 339-341.

22. Rec.: J. MICHELET: La montagne. Ed. 2. Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 2 s. 341-344.

23. Rec.: V. de BEAUMONT-VASSY: Les Salon de Paris et la Société Parisienne sous Napoléon III. Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 2 s. 496-497.

24. Rec.: E. LABOULAYE: La Prince-Caniche, par... Ed. 4. Paris 1868. *Bibl. Warsz.* R. [28]: 1868 t. 2 s. 497-498.

25. Materializm wobec nauki. Przez... *Prz. Pol.* R. 4: 1869/70 t. 3 (15) s. 45-86, 213-251; t. 4 (16) s. 35-90. — Toż. w osob. odb. Kr. 1870 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 2, 135, nlb. 3.

26. Druga rozprawa z panem dr Libeltem. Napisał... *Tyg. Katol.* R. 12: 1871 nr 37 s. 560-564.

27. Pogląd na wystawę powszechną wiedeńską. (Cz. 1-5). *Czas.* R. [26]: 1873 nr 252 s. 1-2; nr 257 s. 1-2; nr 258 s. 1-2; nr 261 s. 1-2; nr 273 s. 1-2.

28. Lasalle i przyszłość socjalizmu. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 3 (31) s. 139-174, 267-320; t. 4 (32) s. 204-235, 357-391. — Toż. w osob. odb. Kr. 1874 W Księg. S.A. Krzyżanowskiego, w Druk. L. Paszkowskiego 8° s. nlb. 7, 157, nlb. 1.

29. Rec.: B. TRENTOWSKI: Die Freimaurei in ihrem Wesen und Unwesen. Aus dem Nachlasse von... Leipzig 1873. *Prz. Pol.* R. 9: 1874/5 t. 3 (35) s. 600-608. — Toż. *Prz. Mies.* R. 1: 1874/5 z. 6 s. 445-452, Toż. *Prz. Lwow.* R. 1875 t. 9 s. 724-730.

30. Rec.: B. TRENTOWSKI: Panteon wiedzy ludzkiej lub pantologia, encyklopedia nauk i umiejętności, propedeutyka powszechna i wielki system filozofii przez... T. 1. P. 1873. *Prz. Pol.* R. 9: 1874/5 t. 4 (36) s. 119-127. — Toż. *Prz. Mies.* R. 1: 1874/5 z. 7 s. 109-117.

31. Rec.: P. JANET: Philosophie de la révolution francaise, par... Paris 1875. *Prz. Pol.* R. 9: 1874/5 t. 4 (36) s. 462-466.

32. Rec.: J. MÉNAUT: Babylone et la Chaldée, par... Paris 1875. *Prz. Pol.* R. 9: 1874/5 t. 4 (36) s. 466-468.

33. Rec.: B. BRONNER: Memoiren eines Todekopfes. Herausgegeben von... Mainz 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 1 (37) s. 78-79.

34. Rec.: H. JORDAN: Forma Urbis Romae regionum XIV. Edidit... Berlin 1874. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 1 (37) s. 79-80.

35. Rec.: K. LIBELT: Filozofia i krytyka przez... T. 1: Samowładztwo rozumu a objawy filozofii słowiańskiej. Wyd. 2. P. 1874. — T. 2: System umnictwa, czyli filozofii umysłowej. Cz. 1-2. Wyd. 2. P. 1874-1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 1 (37) s. 73-77, 298-304; t. 2 (38) s. 122-130.

36. Rec.: W. DAISENBERG: Filozofia Leibnitza. Napisał... Kr. 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 1 (37) s. 473-476.

37. Rec.: A.Z. MOLICKI: Wykład systematyczny tagmontologii, czyli dotychczas tzw. „filozofii" Cz. przygotowawcza. Wstęp tagmontologii. Napisał... Kr. 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 2 (38) s. 280-286.

38. Rec.: Dell'antico codice della geografia di Strabone scoperto nei palimp-

sesti della badia di Grottaferrata. Memoria di G. Cozza... Roma 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 2 (38) s. 286-287.

39. Rec.: K. HILLEBRAND: Francreich und die Franzosen. Berlin 1874. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 2 (38) s. 449-453.

40. Rec.: GROTTI: Vita di Michelangelo Buonarotti, narrata con l'ajuto di nuovi documenti da... Vol. 1-2. Firenze 1875. *Prz. Pol.* R. 10: 1875/6 t. 3 (39) s. 143--147.

41. Ruch literacki i estetyczny w Rzymie. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 107-

42. [Korespondencje rzymskie]. *Kur. Pozn.* R. 4: 1875 nr 82 s. 2-3 nr 88 s. 3; nr 98 s. 1; nr 103 s. 2-3; nr 108 s. 2-3; nr 113 s. 2; nr 114 s. 2-3; nr 121 s. 1-2; nr 127 s. 2-3; nr 127 s. 2-3; nr 132 s. 3; nr 137 s. 2-3; nr 143 s. 2; nr 145 s. 2-3; nr 156 s. 2; nr 158 s. 2-3; nr 162 s. 1-2; nr 173 s. 2; nr 178 s. 2; nr 184 s. 1-2; nr 190 s. 1-2; nr 195 s. 2; nr 204 s. 1-2; nr 212 s .2; nr 227 s. 1-2; nr 228 s. 1-2; nr 231 s. 2; nr 232 s. 3; nr 234 s. 2; nr 240 s. 1-2; nr 250 s. 2-3; nr 251 s. 1-2; nr 269 s. 1; nr 274 s. 2-3; nr 284 s. 3; nr 298 s. 2; R. 5: 1876 nr 2 s. 2; nr 3 s. 2; R. 8: 1879 nr 261 s. 2; nr 271 s. 2; nr 278 s. 2; nr 289 s. 3; nr 297 s. 3.

43. Rec.: M. STRASZEWSKI: Jan Śniadecki. Jego stanowisko w dziejach oświaty i filozofii w Polsce. Przez... Kr. 1875. *Prz. Pol.* R. 11: 1876/7 t. 2 (42) s. 105--112.

44. Rec.: H. STRUVE: Cechy charaktetyrystyczne filozofii i jej znaczenie, w porównaniu z innymi naukami... Mowa miana na akcie uroczystym Uniw. Warsz. Przez... Przełożył z rosyjskiego S. TOMASZEWSKI. W 1875. *Prz. Pol.* R. 11: 1876/7 t. 2 (42) s. 281-287.

45. [Korespondencje rzymskie do krakowskiego „Czasu"]. *Czas.* R. [29]: 1876 nr 142 s. 1-2; 2; nr 146 s. 1-2; nr 151 s. 1; nr 152 s. 1; nr 157 s. 1; nr 178 s. 1; nr 185 s. 1; nr 197 s. 1; nr 208 s. 1-2; nr 241 s. 2; nr 243 s. 3; nr 272 s. 2; nr 294 s. 1-2; R. [30]: 1877 nr 104 s. 1; nr 107 s. 2; nr 108 s. 1; nr 114 s. 1; nr 117 s. 1; nr 119 s. 1; nr 124 s. 1; nr 126 s. 2; nr 236 s. 1; nr 241 s. 1; nr 243 s. 2; R. [31]: 1878 nr 84 s. 2.

46. Tajemnica wielkiej piramidy. *Kron. Rodz.* R. 10: 1877 ser. 2 t. 5 nr 10 s. 145--147.

47. O podręcznych psychologach. *Prz. Pol.* R. 12: 1877/8 t. 2 (46) s. 299-327.

48. Rec.: M. MORAWSKI: Filozofia i jej zadanie. Kr. 1877. *Prz. Pol.* R. 12: 1877/8 t. 3 (47) s. 382-402.

49. O Angelo Secchi. (Wspom. pośmiert.). *Prz. Pol.* R. 12: 1877/8 t. 4 (48) s. 111-131.

50. Darwiniści przed sądem przysięgłych. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 16 s. 235-242.

51. Przekł.: Kilka uwag o podstawie i granicach filozofii. Kr. 1878. Nakł. Księg. S.A. Krzyżanowskiego. Druk „Czasu" 4° s. 81. Przekł.: na j. niemiec. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8268 s. 1-118.

52. Wycieczka do św. Petronelli, *Prz. Pol.* R. 13: 1878/9 t. 1 (49) s. 159-178.

53. Najnowsze odkrycia na Marsie. *Prz. Pol.* R. 13: 1878/9 t. 2 (50) 203-216.

54. Leon XIII i prasa katolicka. Skreślił... *Prz. Pol.* R. 13: 1878/9 t. 4 (52) s. 113-147. — Toż w osob. odb. Kr. 1879 Nakł. Red. Przegl. Pol. Druk. „Czasu" 8° s. 37.

55. O wolności słowa i nauczania. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 361-369, 465-479.

56. Wiadomości archeologiczne. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 9 s. 211-215, 338-342, 480-483.

57. Arystoteles. W: *Encyklopedia wychowania.* T. 1. W. 1881 s. 313-329.

58. Bacon Franciszek W: *Encyklopedia wychowania.* T. 1. W. 1881 s. 567-575.

59. Filozofia fundamentalna. Krytyka. [Litografia. Kr. 882]. 8° s. 261, VIII.

60. Antropologia. (Wykłady filozofii chrześcijańskiej z roku akad. 1882/3). [Litografia. Kr. 1883]. 8° s. 203.

61. Towarzystwo Goerresowe. *Czas* R. [36] nr 238 s. 1-2.

62. Historia filozofii greckiej. T. 1-2. Kr. 1882-1885 [Litografia] A. Pruszyńskiego 8° s. 392, 352. — Toż: Według wykładów... z r. 1887/8 [Kr. 1888 Litografia] 8° s. 240.

63. Rec.: W.H. MALLOCK: L'Egalite sociale. Etude sur science, qui nous manque; traduction de Samon. Paris 1883. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 3 (71) s. 335--336.

64. Rec.: M. NORDAU: Die Convencionellen Lügen der Kulturmenscheit. Von... Aufl. 4. Leipzig 1884. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 3 (71) s. 518-519.

65. Śp. Franciszek August Minet. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 399-400.

66. Rec.: R. BONGHI: Storia di Roma, narrata da... Vol. 1-2: I re e la republica sino all'anno 283 di Roma. Milano 1884--1888. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 400-401; R. 23: 1888/9 s. 174.

67. Rec.: M. STRASZEWSKI: Powstanie i rozwój pesymizmu w Indiach. Napisał... Kr. 1884. *Prz. Pol.* R. 18: 1883/4 t. 4 (72) s. 562-563.

68. Piszą z Rzymu... *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 1 (73) s. 156-157.

69. [Polemika profesorów dra M. Straszewskiego i ks. dra S. Pawlickiego]...

Odpowiedź... *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 1 (73) s. 173-179.

70. Znaczenie symboliczne piramid. Rec.: E. SCHIAPARELLI: Il significato simbolico delle piramidi. Roma 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 2 (74) s. 127-130.

71. Studia nad pozytywizmem: 1. August Comte. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 3 (75) s. 215-239, 522-566. — Toż W: Studia nad pozytywizmem. Kr. 1886 s. 5—69. — Studia nad pozytywizmem: 2. Emil Letre i jego szkoła. *Prz. Pol.* t. 4 (76) s. 503--523; R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 70-110. — Toż W: Studia nad pozytywizmem. Kr. 1886 s. 70-127. — Studia nad pozytywizmem: 3. Zofia Germain. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 217-248. — Toż W: Studia nad pozytywizmem. Kr. 1886 s. 128--157. — Studia nad pozytywizmem: 4. John Stuart Mill. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 526-548; t. 3 (79) s. 355-387; R. 21: 1886/7 t. 1 (81) s. 462-495. — Toż: Studia nad pozytywizmem. Kr. 1886 s. 158-256. — Toż w osob. odb. pt.: Studia nad pozytywizmem. Cz. 1-2. Kr. 1886 Druk. Czasu 8° s. 256.

72. Rec.: O. BEUREN: Die innere Unwahrheit Freimaurerei. Von Dr... Mainz 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 3 (75) s. 181-184.

73. Rec.: T. TESCH: Die grossen Welträthsel. Philosophie der Natur. Allen denkenden Naturfreunden darge-boten von... T. 1-2. Freiburg im Breisgau 1883--1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 3 (75) s. 184-187.

74. Rec.: R. BONGHI: Dialogi di Platone, tradotti da... Vol. 5 i 9 Roma 1885, 1888. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 341-342; R. 23: 1888/9 t. 1 (89) s. 173.

75. Rec.: J. BERNAYS: Geschichte Abhanlungen, von... Bd 1-2 Berlin 1885. *Prz. Pol.* R. 19: 1884/5 t. 4 (76) s. 550-551.

76. Filozofia chrześcijańska. Kr. 1885 [Litografia]: Cz. 1: Krytyka. Filozofia fundamentalna. 8° s. 261; Cz. 2: Antropologia. 8° s. 203; Cz. 3: Teologia naturalna. 8° s. 280; Cz. 4: Filozofia religii 8° s. 112; Cz. 5: Etyka. 8° s. 219.

77. Rec.: K. A. SCHMID, G. BAUR: Geschichte der Erziehung vom Anfange an bis auf unsere Zeit, bearbeitet in Gemeinschaft mit einer Anzahl von Gelehrten und Schulmännern von Prälat Dr K. A. SCHMID, Oberstudienrath und Gimnasialdirector... Bd 1: Die vorchristliche Erziehung, bearbeitet von... Stuttgart 1884. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 198-199.

78. Rec.: T. JESKE-CHOIŃSKI: Pozytywizm warszawski i jego główni przedstawiciele. W. 1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 600-601.

79. Rec.: *Encyklopedia wychowania.* T. 3 z. 8. W. 1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 1 (77) s. 601.

80. Rec.: J. POHLE: Die Sternwelten und ihre Bewohner. Bd 1-2 Köln 1884--1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 393-394.

81. Rec.: G. BOISSIER: L'Opposition sous les Césars; par... Paris 1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 599-600.

82. Rec.: *Wiadomości Archeologiczne.* *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 2 (78) s. 600-601.

83. Rec.: M. NORDAU: Paradoxe; von... Auflage 5. — Leipzig 1886. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 3 (79) s. 167-170.

84. Kapłan z Nemi. Dramat Ernesta Renana. Rec.: E. RENAN: Le Pretre de Nemi. Paris 1885. *Prz. Pol.* R. 20: 1885/6 t. 3 (79) s. 562-595. — Toż pod zm. tyt.: Kapłan z Nemi. Dramat Ernesta Renana. Kr. 1886 Nakł. autora, Druk. „Czasu" 8° s. 37. — Toż. *Wiek.* R. 14: 1886 nr 52 s. 1; nr 54 s. 1; nr 55 s. 1; nr 56 s. 2; nr 58 s. 2; nr 59 s. 1; nr 61 s. 1; nr 62 s. 1; nr 63 s. 1; nr 64 s. 1; nr 66 s. 2.

85. O filozofii św. Tomasza, według wykładów... 1885/6 [Litografia]. 8° s. 352.

86. Historia filozofii nowożytnej od Kanta. [Litografia]. Kr. 1886 8° s. 251. — Toż uzupełn. i popraw. pod zm. tyt.: Historia nowszej filozofii od Kanta do czasów współczesnych według wykładów... Kr. 1895. 4° s. 288. — Toż. Kr. 1907 Wyd. Koła Filoz. U.J., Litografia 8° s. 445, nlb. 2. — Toż. Kr. 1909 8° s. 439.

87. Zjazd gdański Towarzystwa Goerresowego. *Czas.* R. 39: 1886 nr 216 s. 1.

88. Rec.: W. ZABOROWSKI: Darwinizm wobec rozumu i nauki. Przez... Kr. 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 1 (81) s. 350-352.

89. Rec.: A. RACIBORSKI: Podstawy teorii poznania w „Systemie logiki determinacyjnej i intuicyjnej" J. S. Milla; przez... T. 1-2. Lw. 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 2 (82) s. 178-180.

90. Rec.: E. RENAN: L'Abbesse de Jouarre. Drame. Paris 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 2 (82) s. 576-584.

91. Rec.: M. COLLIGNON: Phidias Ouvrage accompagné de 45 gravures. Paris 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 3 (83) s. 196-198.

92. Rec.: R. GROUSSET: Oeuvres posthumes de... Essais et poesies recueillis et publiés avec des notices par R. DOUMIC et P. Imbart de TOUR. Paris 1886. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 4 (84) s. 162-166.

93. Rec.: H. G. OLCOLT: Ein buddhistischer Katechismus nach dem Kanon der Kirche des südlichen Indiens; bearbeitet von... Leipzig 1887. *Prz. Pol.* R. 21: 1886/7 t. 4 (84) s. 376-379.

94. Kongres katolicki w Trewirze. *Prz.*

Pol. R. 22: 1887/8 t. 2 (86) s. 458-478. — Toż. w osob. odb. Kr. 1887 Druk. „Czasu" Fr. Kluczyckiego i Sp. 8° s. 23.

95. Psychologia według wykładów... 1887/8. [Litografia. Kr. 1888] 8° s. 168. — Toż przerob. i uzupeł. [Kr.] 1892 8° s. 469, nlb. 7. — Toż przerob. i skróc. Kr. 1904 8° s. 172.

96. Rec.: O. BALZER: O obecnym stanie nauki prywatnego prawa polskiego i jej potrzebach. Lw. 1887. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 1 (85).

97. Rec.: ARYSTOTELES: Poetyka, w tłumaczeniu polskim z objaśnieniami. Wyd. S. SIEDLECKI. Kr. 1877. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 1 (85) s. 337-338.

98. Rec.: A.K. PRUDENCJUSZ: Poezje... wierszem białym przełożył i objaśniającymi wstępami opatrzył ks. A. KANTECKI... P. 1888. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 161-163.

99. Rec.: W. CHOTKOWSKI: O chrześcijańskim wychowaniu dzieci. 6 nauk... Wyd. 2. P. 1887. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 163.

100. Rec.: *Archiw für Geschichte der Philosophie* in Gemeischaft mit H. DIELS, W. DILTHEY, B. ERDMANN und E. ZELLER, herausgegeben von L. STEIN. Bd. 1. Heft 1. Berlin 1887. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 170-171.

101. Rec. K. PEARSON: Die Kronica. Ein Beitrag zur Geschichte des Christusbildes im Mittelalter von... Strassburg 1887. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 383-385.

102. Psychologia dziecka w pierwszych trzech latach jego życia. *Prz. Pol.* R. 22: 1887/8 t. 3 (87) s. 409-435. — Toż. *Niwa* R. 17: 1888 t. 33 z. 318 s. 440-451; z. 319 s. 502-512. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 Druk. „Czasu" 8° s. 29.

103. Socjologia i psychologia narodów, według wykładów... [Litografia]. Kr. 1888 8° s. 318, nlb. 1.

104. Forum. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 1 (89) s. 305-345. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 Druk. „Czasu" 8° s. 45 (z tablicą).

105. Rec.: J. SIMON: Victor Cousin par... Paris 1887. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 1 (89) s. 602-603.

106. Rec.: *Archivio Storico dell'Arte.* L. PASQUALUCCI editore. Roma 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 206-207.

107. Portrety greckie odkryte w grotach egipskich. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 413-417.

108. Rec.: T. JESKE-CHOIŃSKI: Typy pozytywnej beletrystyki polskiej, przez... W. 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 632-633.

109. Rec.: J. MYCIELSKI: Bolonia i jubileusz jej uniwersytetu. Napisał... Kr. 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 638.

110. Rec.: M. MÜLLER: Das Denken im Lichte der Sprache von... Aus dem Englischen übersetzt von E. SCHNEIDER. Leipzig 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 2 (90) s. 652-655.

111. Rec.: A. MAHRBURG: Teoria celowości ze stanowiska naukowego. Studium filozoficzne przez... Kr. 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 3 (91) s. 172-180.

112. Rec.: M. MORAWSKI: Co to jest hypnotyzm? Kr. 1889. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 3 (91) s. 610-612.

113. Rec.: E. GUILLAUME: Études d'art antique et moderne par... Paris 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 3 (91) s. 621-622.

114. Rec.: B. BERTRAND: François Rude par... Paris 1888. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 4 (92) s. 208-210.

115. Kazanie o. Augustyna z Montefeltro. Rec.: Resoconti delle prediche di P. AGOSTINO da... Roma 1888. Dod. do „Il Rugantino". *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 4 (92) s. 423-424.

116. Rec.: *Bulletin de Corréspondence Hellénique.* Janvier-Fevrier Paris 1889. *Prz. Pol.* R. 23: 1888/9 t. 4 (92) s. 424-425.

117. Kosmologia, według wykładów... [Litografia. Kr.] 1889 8° s. 216.

118. La philosophie à la cour des Médicis... *Bull. Intern. Acad. Crac.* R. 1889 nr 6 s. XII-XV. — Toż w wersji niem. R. 1889 nr 6 s. XII-XV.

119. Cola Rienci. Napisał... *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 1 (93) s. 158-299. — Toż w osob. nadb. Kr. 1889 Nakł. Red. Przeg. Pol., Druk. „Czasu" F. Kluczyckiego i Sp. 8° s. 44.

120. Filozofia na dworze Medyceuszów. Odczyt... *Rocznik Zarządu A. U. w Krakowie.* R. 1888 s. 130-164. — Toż w osob. odb. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 1 (93) s. 34-58. — Toż w osob. odb. Kr. 1889 Druk „Czasu" 8° s. 27. — Toż. *Wiek.* R. 17: 1889 nr 145 s. 1; nr 147 s. 1; nr 148 s. 1; nr 149 s. 1; nr 150 s. 1; nr 151 s. 1; nr 152 s. 1; nr 153 s. 1.

121. Rec.: Die alten Zunft — und Verkehrs-Ordnungen der Stadt Krakau. Nach Balthasar Behem's „Codex Picturatus" in der k. k. Jagiel. Bibliothek. Herausgegeben von B. BUCHER. Mit 27 Tafeln in Lichtdruk. Wien 1889. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 1 (93) s. 175-177.

122. Rec.: F. GREGOROVIUS: Geschichte der Stadt Athen im Mittelalter. Von der Zeit Justinian's bis zur türkischen Erorberung. Von... Bd. 1-2. Stuttgart 1889. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 2 (94) s. 165-168.

123. Rec.: S. GŁĄBIŃSKI: O systemie fizjokratów w ekonomii politycznej. Sambor 1888. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 2 (94) s. 348-350.

124. Rec.: A. BARINE: Un Juif polonais, Revue des Deux Mondes z 15 X 1889. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 2 (94) s. 350-353.

125. Z historii filozofii greckiej. 1: O znaczeniu dziejowym filoz. grec.; 2: Pochodzenie filoz. grec. *Prz. Pol.* R. 24: 1779/90 t. 3 (95) k. 22-5-248. — Toż w: Historia filozofii greckiej. Kr. 1890 t. 1 s. 1-9, 33-46. — Przedr. *Wiek.* R: 18: 1890 nr 111 s. 1; nr 112 s. 1; nr 113 s. 1; nr 114 s. 1; nr 117 s. 1; nr 118 s. 1; nr 119 s. 1; nr 120 s. 1.

126. Rec.: C. FLAMMARION: Uranie. *Illustrations* de Bieler, Gambard et Myrbach. Paris 1889. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 3 (95) s. 624-628.

127. Historia pozytywizmu i szkół pokrewnych. Wykładał... Kr. 1888/9 [Litografia] 8° s. 315.

128. Historia filozofii średniowiecznej od Boecjusza do Odrodzenia. Wykładał... Kr. 1889 [Litografia] 8° s. 394, nlb. 1.

129. Logika i dialektyka według wykładów... 1890/1. Kr. 1890 [Litografia] 8° s. 441, nlb. 3. — Toż. Kr. 1895 [Litografia] 8° s. 550. — Toż w skróceniu. Kr. 1895 [Litografia] 8° s. 272. — Toż. Kr. 1896 [Litografia] 8° s. 550. nlb. 6. — Toż. Kr. 1909 Nakł. Koła Filozof. U. J. [Litografia] 4° s. 111.

130. Historia filozofii w epoce odrodzenia. Kr. 1890 [Litografia] 8° s. 48.

131. Historia filozofii greckiej od Talesa do śmierci Arystotelesa. T. 1. Kr. 1890 Nakł. autora, wyd. z pomocą Akad. Umiej. G. Gebethner i Sp., Druk U. J. 8° s. XI, 431, nlb. 4; T. 2 cz. 1. Kr. 1903 8° s. V, nlb. 1, 480; T. 1 cz. 2. Kr. 1917 8° s. 486-736.

132. Histoire de la philosophie grecque. [Vol]. 1. *Bull. de l'Académie des Sciences de Cracovie...* 1890 s. 201-206. (Streszczenie T. 1 Historii jak poz. 131). — Toż. w osob. odb. Cracovie 1890 Impr. de l'Univ. Jag. 8° 201-206. — Toż w wersji niem. Kr. 1890 nr 8 s. 201-206.

133. Rec.: Raz jeszcze o Bellamy'm i broszurze „Im Hohspiegel"; Rec.: O. LEIXNER: Im Hohlspiegel Satiren von Otto von Leixner oder das Weltalter der Gleichheit. Francofurt a. M., Berlin 1887. *Prz. Pol.* R. 25: 1890/1 t. 2 (98) s. 534--537.

134. Rec.: B. GALERONDE: Dans ma nuit. Préface de Carmen Sylva. Paris 1890. *Prz. Pol.* R. 25: 1890/1 t. 3 (99) s. 401-403.

135. Rec.: W. LUTOSŁAWSKI: O logice napisał... W: *Rozpr. AU Wydz. Hist. Filoz.* T. 27: 1891 s. 265-333.

136. Z historii filozofii greckiej. Ksenofont. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 (102) s. 463-486; t. 3 (103) s. 46-94, 288-338 — Toż w: Historia filozofii greckiej... T. 2 cz. 1 Kr. 1903 s. 1-105.

137. Wyd.: J. DRZEWIECKI: Pamiętniki na nowo wydane przez... 1772-1852. Kr. 1891 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 3, 366, nlb. 1, portr. 2.

138. Toast. W: *Pamiątka uczty składkowej na cześć J.E.P. Pawła Popiela dnia 28 I 1891 w Krakowie.* Kr. 1891 8° b. pag. [s. 1-3].

139. Filozofia Ojców Kościoła. Wykłady [z r. akad.] 1890/1. Kr. 1891 [Litografia] 8° s. 400, nlb. 1.

140. Zdanie sprawy z nader ważnej publikacji nieznanych po części greckich tekstów... *Spraw. z Czyn. Pos. AU.* [Cz. 1:] Wydział Filologiczny. Kr. 1892 8° s. 48-52.

141. Etyka przyrodzona. Wykłady [z r. akad.] 1891/2. Kr. 1892 (Litografia) 8° s. nlb. 3, 343, nlb. 4.

142. Młodość Platona. *Bibl. Warsz.* R. 72: 1892 t. 2 s. 1-34. — Toż. w osob. odb. [W. 1892] 8° s. 34. — Toż. W: Historia filozofii greckiej. T. 1 cz. 1. Kr. 1903 s. 105-151.

143. Alfred Touillées neue Theorie der Ideenkräfte. *Jahrbuch der Leo-Gesellschaft für das Jahr 1892*, s. 42-68. — Toż w osob. odb. Wien 1892 Josef Roller und Comp. 8° s. 27.

144. De Thrasyllo operum Platonis editore. Scripsit... W: *Analecta Greco-Latina Philolog....* Cracoviae 1893 8° s. 60-68.

145. Renan. *Czas.* R. 45: 1892 nr 251 s. 1-2; nr 252 s. 1.

146. Rec.: M. NORDAU: „Entartung". Bd 1-2. Berlin 1892-1893. *Słowo.* R. 12: 1893 nr 264 s. 1-2.

147. Początki mowy ludzkiej, według wykładów... [z roku akad.] 1893/4. Kr. [Litografia] 8° s. 128.

148. Socjologia według wykładów... [z r. akad.] 1893/4. Kr. 1894 [Litografia] 8° s. 326. — Toż. Wykłady z półrocza zimowego 1908/9. [Kr. 1909 Litografia[, Nakł. Koła Filoz. U.J. 8° s. 203, III. M1r814S

149. Zdanie sprawy z pracy ks. dra F. GABRYLA pt. O kategoriach Arystotelesa. *Spraw. z czyn. Pos. AU.* Kr. 1896 nr 9 s. 10-12.

150. Rec.: A. PECHNIK: Zarys psychologii dla użytku szkół średnich napisał... Lw. 1895. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 4 (120) s. 178-180.

151. Cele i zadania polityki socjalnej. Treść wykładów pierwszego kursu socjo-

logicznego w Krakowie. Kr. 1897 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 3.

152. Odczytanie i objaśnienie zagadkowego napisu na krzyżu otrzymanym z Prus Zachodnich przez członka Akad. [Umiej.]... (w streszcz. J. BAUDOUIN de COURTENAY). *Spraw. z Czyn. Pos. AU.* Nr 10: 1896 s. 3-12; — Toż w osob. odb. Kr. 1897 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 8.

153. Rec.: A. PECHNIK: Logika elementarna, napisał... z dodatkiem objaśniającym. Tarnów 1897. *Prz. Pol.* R. 31: 1896/7 t. 4 (124) s. 525-528.

154. Rec.: K. TWARDOWSKI: Psychologia wobec fizjologii i filozofii. Lw. 1897. *Prz. Pol.* R. 32: 1897/8 t. 126 s. 470-482.

155. [Artykuły wstępne]. Kraków 16 grudnia... Kraków 28 grudnia... *Czas.* R. 50: 1897 nr 288 s. 1; nr 297 s. 1. (Streszcz. odczytów).

156. O współczesnych społeczno-politycznych ideałach. *Wiek Ilustr.* R. 29: 1902 nr 76 s. 5. (Felieton ze strzeszczeniami wykładów z 3 III i 18 IV 1902 r. w Collegium Nowym U.J.).

157. Rec.: M. WARTENBERG: Obrona metafizyki. Kr. 1902. *Prz. Pol.* R. 37: 1902/3 t. 145 s. 369-370.

158. Rec.: W. DZIEDUSZYCKI: Rzecz o uczuciach ludzkich. Lw. 1902. *Prz. Pol.* R. 37: 1902/3 t. 1 (145) s. 370-372.

159. Historia psychologii. Kr. 1904 [Litografia U.J.] 8° s. 40.

160. Arystoteles. W: *Podr. enc. kośc.* T. 1. W. 1904 s. 369-383.

161. Po pielgrzymce uczniów do Rzymu. Notatki z podróży. *Czas.* R. 58: 1905 nr 128 s. 1-2.

162. [Przemówienie inauguracyjne rektora U.J. na rozpoczęcie roku akad. w Collegium Novum 9 X 1905]. *Czas.* R. 58: 1905 nr 230 s. 1-2.

163. Rec.: G. d'ANNUNZIO: Le nouvelle della Pescara. Milano 1902. *Prz. Pol.* R. 39: 1904/5 t. 3 (155) s. 346-352.

164. Rec.: C. RICCI: Vita Barocca. Milano 1904. *Prz. Pol.* R. 40: 1905/6 t. 2 (158) s. 332-337.

165. Marksa filozofia dziejów. Wykłady z 1903/4. Kr. 1905 [Litografia] 8°.

166. O ideałach ludzkości. (Streszczenie w artykule pt.) Mały felieton (odczytu ks. S. Pawlickiego w Collegium Novum). *Czas.* R. 59: 1906 nr 46 s. 1.

167. Rector et Senatus Universitatis Jagielonicae Cracoviensis Ill[usstrissi]mae Univesitati Aberdonensi... Cracoviae 1906 s. nlb. 4.

168. [Sprawozdanie prorektora na rozpocz. roku akad. 1906/7]. W: *Otwarcie uniwersytetu. Czas.* R. 59: 1906 nr 231 s. 1-2.

169. Metafizyka. Kr. 1906 8° s. 69. — Toż. Kr. 1908 [Litografia U. J.] 8° s. 69.

170. Filozofia państwa, według wykładów... Kr. [1907]. G. Gebethner i Sp., Litografia A. Jurkiewicza 8° s. 341.

171. Etyka socjalna. Wykłady z półrocza zimow. 1907/8. [Kr. 1908] Litografia E. Jurkiewicza, Wyd. Koła Filoz. U.J. 8° s. 384, nlb. 8.

172. Rec.: K. BAEUMKER: Witelo. Ein Philosoph und Naturforscher des XIII Jahrhunderts. *Spraw. z Czyn. i Pos. AU.* R. [20]: 1909 t. 14 nr 2 s. 10-16. (Streszczenie autorskie). — Toż w wersji niem. Cracoviae 1909 nr 3 s. 55-70.

173. O najnowszych badaniach nad Witelonem... Kr. 1909 8° s. 75.

174. Jubileusz Szkoły Głównej [Warszawskiej]. *Głos Narodu.* R. 20: 1912 nr 281. — Toż. *Czas.* R. 65: 1912 nr 281 s.

175. Rec.: L. PINIŃSKI: Pod wrażeniem „Rozmyślań" Marka Aurelego. Lw. 1911. *Prz. Pol.* R. 47: 1912/13 t. 1 (185) s. 254-258.

176. Moje pierwsze spotkanie się z o. Semenenką. *Prąd.* R. 5: 1913 nr 10 s. 315-317.

177. Estetyka dramatu greckiego. Kr. Kr. 1913 [Litografia] 8°.

178. Przemówienie... b. rektora U.J. dnia 7 października 1913 [w Starym Teatrze w Krakowie]. W: *Kajsiewicz i Semenenko.* Książka *Pamiątkowa...* Kr. 1914 s. 73-91.

179. „Znicz" — prace historyczne z dziejów Słowian z 1860. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8241-II k. 1-60.

180. Ofiary słowiańskie. 1862. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8242-IV s. 1-28.

181. Rzecz o starostach polskich. 1861. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8243-II s. 1-24.

182. Moje prace z 1862. Rkps Bibl. Jag., 8246-II s. 1-197.

183. Różne rzeczy i myśli, głównie o 3 pokoleniach Hellady. 1863. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8247-II k. 1-22.

184. Odczyty: O J. Kochanowskim i Ł. Górnickim na posiedzeniach Tow. Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu z 1859. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8251-I s. 30 k. 1-20.

185. De tribus Catulli Veronensis locis emendatis... 1860. Rkps Bibl. Jag., 8252-II s. 1-10.

186. Filozofia średniowieczna. Wykłady... z 1866/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8253-II k. 1-118.

187. Trzy rozprawy z lat 1864-1866. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8256-III k. 1-66.

188. Proemium in philosophiam. Prolegomena philosophiae. b. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8258-III k. 1-20.

189. Plan wspólnych prac nauk. To-

warzystwa Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu. 1868. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8244-II s. 1-38.

190. Abrégé de la doctrine philosophique de Benoit de Spinosa. 1864. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8266-IV k. 1-16.

191. Bemerkungen über das Grundprinzip und die Grenzen der Philosophie. ok. 1878. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8267-III s. 1--120; sygn. 8268-III s. 1-118; sygn. 8275--III s. 1-117.

192. Osservatione sulla filosofia di Bacone. B. d. [1870] sygn. 8269-III s. 1-32. Rkps Bibl. Jag.

193. Bakon. Wykł. 1879 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8276-III k. 1-23.

194. Rozprawy pedagogiczne. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8279-III k. 1-27; 8280-II k. 1-16.

195. Szkice filozoficzne... 1. Heraklitos z Efezu. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8282-III s. 1-14.

196. O pewności i wątpieniu u filozofów. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8289--III k. 1-20.

197. Wspomnienie pośmiertne o ks. Janie Mikołaju. Jägerze (†5 II 1868 r.). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8295 III s. 249-260.

198. Zapiski.. o artykule Jana Quadrefages de Breau: Les Polinesiens et leurs migrafion z Revue dex Deux Mondes 1864. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8296-II k. 1-12.

199. Rec.: K. BROCKHAUS: Aurelius Prudentius Clemens in seiner Bedeutung für die Kirche seiner Zeit. Leipzig 1872. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8298-III k. 1-16.

200. Wyznanie pana dra Strausa — Porto d'Aurio. [1873]. Rec. książki: D.F. STRAUSS: Der alte und der neue Glaube. Leipzig 1872. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8299--III k. 1-21.

201. Rec.: H. STRUVE: Cechy charakterystyczne filozofii i jej znaczenie w porównaniu z innymi naukami. B. Daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8312-III k. 1-20.

202. Biskup Dupanloup. Ok. 1879. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8314-III k. 1-18.

203. Materiały do krytyki dzieł Ed. Hartmana. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8315-III k. 1-67.

204. Krytyka Lutosławskiego. Rec.: W. LUTOSŁAWSKI: O logice Platona... sygn. Rkps Bibl. Jag., 8316-II k. 1-30.

205. Ułamki z greckich autorów... z papirusów w British Museum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8317-II k. 1-16.

206. Nauka Shopenhauera o czworakiej przyczynie... 1863. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8323-IV s. 1-54.

207. Rozmaitości z 1864-1868. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8324-II s. 1-126.

208. O filozofii prawa. 1865. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8325-I k. 1-25.

209. O życiu. B. daty ok. 1870 Rkps Bibl. Jag., sygn. 8330-III k. 1-14.

210. Dwa dialogi o istnieniu ducha b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8340-II k. 1-16.

211. J.S. Mill O rządzie reprezentacyjnym. b. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8343--II k. 1-66.

212. Kazania (12 kazań wygł. w Kolegium Pol. w Rzymie z lat 1873-1874). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8357-IV k. 1-80.

213. Uwagi tyczące się poprawy naszej reguły. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8358-III k. 1-7.

214. Indeks osób miejsc i rzeczy do... Historii filozofii greckiej. T. 1. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8362-I k. 1-218.

215. Przekład Gorgiasza. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8364-III k. 16-41.

216. Słowniczek terminów filozoficznych. 1. B. daty. ok. 1868 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8365-II, k. 1-104.

217. Słowniczek polskich terminów filozoficznych. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8367--I k. 1-142.

218. Słowniczek niemieckich terminów filozoficznych. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8368-I k. 1-190.

219. Pomniki paryskie. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8369-I s. 1-78.

220. Malarze włoscy. B. d. [1874]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8370-I s. 1-76.

221. Rzeźba grecka. B. d. [1874]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8371 s. 1-78.

222. Eumenidy Eschyla przekład... 1865. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8372-II k. 1-38.

223. Nalas i Damayanti — przekład z sanskrytu fragm. Mahabharaty, ok. 1863. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8374-II s. 1-38.

224. R. DESCARTES: Medytacje i Rozprawa o metodzie. Przekład z 1866/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8375-IV k. 1-46.

225. De materia prima. B. daty. Rkps Bibl. Jag., 8377-III s. 1-40. Autorstwo wątpliwe.

226. O niektórych sprawach przyrodzonych. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8381 k. 1-14.

227. Relatio de statu Congregationis. 1887. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8390-III k. 1-12. Autorstwo wątpliwe.

228. Modlitwa. b. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8393-III s. 1-176. Autorstwo wątpl.

229. O powstaniu materii. B. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8397-III. k. 1-10. Autorstwo wątpliwe.

230. Konferencje filozoficzne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8398-III s. 1-62.

231. Uwagi o filozofii Ed. Hartmanna. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8399-III k. 1-26.

232. O życiu i pismach Arystotelesa. 1884/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8402-III k. 1-32.

233. Objaśnienie Fedona Platońskiego. 1896/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8403-II k. 1-56.
234. Filozofia Platona. 1915. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8404-I k. 1-24.
235. Komentarz do dialogu Platona: Fedros. 1896/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8405-II k. 1-32.
236. Historia filozofii grecko-rzymskiej... Ok. 1910 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8406-III k. 1-80.
237. Historia filozofii średniowiecznej od Boecjusza do czasów odrodzenia. Ok. 1889 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8407-III k. 1-17.
238. Filozofia odrodzenia. 1902/3. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8408-I k. 1-38.
239. Historia filozofii nowożytnej. 1903. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8409-I k. 1-158.
240. O filozofii św. Tomasza 1885/6. T. 1-2. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8410-III k. 1-143.
241. Żywot i filozofia Spinozy. 1911/12. Rkps Bibl. Jag., sygn. 841-II k. 1-46.
242. Historia nowożytnego monizmu. 1909. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8412-I k. 1-21.
243. Kant. 1886/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8414 k. 1-82.
244. Filozofia Schellinga. 1902 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8415-I k. 1-40.
245. O filozofii Hegla. Wykł. 1901/2. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8416-III k. 1-69.
246. O filozofii Herberta Spenzera. Wykł. 1904/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8417-IV k. 1-44.
247. Żywot i filozofia A. Schopenhauera. Wykł. 1911/12. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8418-I k. 1-37.
248. O filozofii Nitschego. Wykł. 1888/1899. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8419-I k. 1-36.
249. Historia filozofii polskiej. Wykł. 1894/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8422-I k. 1-28.
250. Historia teorii etyczno politycznych w XIX stuleciu. Wykł. 1900/1. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8424-I k. 1-102.
251. Etyka socjalna. Wykł. 1900/1. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8425-I k. 1-136.
252. Filozofii chrześcijańskiej część spekulatywna: Etyka. Wykł. 1884/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8426-III k. 1-53.
253. Filozofii chrześcijańskiej część spekulatywna: Antropologia. Wykł. z 1882/3. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8428-IV k. 1-38.
254. Metafizyka. Wykł. z 1885/6. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8429-III k. 1-81.
255. O początku kultu w socjologii. 1894. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8433 k. 1-21.
256. Socjologia. Wykł. 1908/9. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8434-I k. 1-98.
257. Ogólna filozofia socjalna. Wykł. 1902/3 i O zdaniach polityki socjalnej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8435-III k. 1-85; 8436-II k. 1-94; 8442-I k. 1-128; 8443-II k. 1-8.
258. Historia anarchizmu nowożytnego — Bakunin, Krapotkin. Wykł. 1888/9. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8437-II k. 1-13.
259. Polityka społeczna. Wykł. z 1889//900. Rkps Bibl. Jag., 8438-I k. 1-112.
260. Historia demokracji socjalnych. Wykł. 1899/900. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8439-II k. 1-37.
261. Polityka socjalna Wykł. 1901/2, 1906/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8440-I k. 1-123.
262. System filozofii chrześcijańskiej. Wykł. 1897/8 i 1898/9. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8441-II k. 1-64.
263. Historia nowożytnego socjalizmu. Wykł. 1905/6. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8444-II k. 1-67.
264. Historia socjalizmu niemieckiego. Wykł. s. 1906/7. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8445-II k. 1-27.
265. O prawdziwej i fałszywej demokracji. 1907. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8446-I k. 1-16.
266. Psychologia. Wykł. 1837/8, 1895/8, 1903/4. Cz. 1-3. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8447 k. 1-171.
267. Historia psychologii. Wykł. 1903/4. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8448-I k. 1-15.
268. O początkach mowy ludzkiej i cywilizacji. Wykł. 1893/4. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8449-II k. 1-81.
269. Filozofia mowy ludzkiej. Wykł. 1901/2. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8450-I k. 1-96.
270. Polityka i filozofia Eurypidesa poety. Wykł. 1913/14. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8453-II k. 1-31.
271. Logika i dialektyka. Wykł. 1904/5. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8454-I k. 1-56.
272. Filozofia K. Marksa. Wykł. 1903/4. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8456-II k. 1-64.
273. Historia sztuki starożytnej. 1887/8. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8457 k. 1-113.
274. O znaczeniu estetyki. Wykł. 1897/8. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8458-I k. 1-16.
275. Filozofia religii. Wykł. 1883/4. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8459-III k. 1-125.
276. Estetyka na tle socjologii. Wykł. 1898/9 i 1899/900. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8460-I k. 1-136; Estetyka na podstawie socjologii. Wykł. 1909/10. Rpks Bibl. Jag., sygn. 84-II k. 1-91.
277. Wykłady estetyki, zacz. 24 X 1904. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8461-II k. 1-86.
278. Estetyka dramatu greckiego. 1912-

-1913 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8463-I k. 1-35.

279. Szkice do wykładów na Kursach Wyższych im. A. Baranieckiego w Krakowie dla Kobiet. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8464-II k. 1-88.

280. Filozofia Arystotelesa. Wykł. z 1900. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8465-II k. 1-108.

281. O filozofii Augusta Comte 1900/1. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8468-I k. 1-14.

282. Filozofia Marka Tulliusa Cicerona. Wykł. 1913/14. T. 1-2. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8469-I k. 1-97, 1-46.

283. Odczyt o Cyceronie. Ok. 1891. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8470-II k. 1-19.

284. Dodatki do: 1. Szkoły Eleatów. 2. Urywki do Heraklita. 3. Teologia i filozofia Abelarda. [Ok. 1866]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8471-III k. 1-28.

285. Wstęp do Filozofii. 11 Wykł. z lat. 1891. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8472-III k. 1-64.

286. Die Abfassungszeit des Phaedros. Odczyt na sekcji filozoficznej Goerresgesellschaft w Bonn nad Renem [1900]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8473-IV k. 1-46.

287. Entstehung der Religion. Odczyt w Wiedniu 1893 r. na zebraniu Leo-Gessellschaft. (Autorski przekład na j. niem. 34 paragr. własnej Socjologii i psychologii narodów: „Początek religii i kapłanów" ze skryptu litogr. w 1888 r.). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8474-I k. 1-58.

288. Socjologia. Autorski przekład na j. niem. pierwszych rozdz. Socjologia i Psychologia narodów. Kr. 1888). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8475-II k. 1-53.

289. 6 wykładów w Salzburgu w 1905 r. 1. Einleitung. Die Soziologie. 2. Handel und Industrie in Griechenland im Zeitalter Homer. 3. Handel und Bankoperationen und Industrie in Griechenland, b. in der historischen Zeit. 4. Die Aufgabe d. Staates in Rücksicht der Städte. 5. Was ist d. Staat? 6. Wykład b. tyt. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8476-II k. 1-66.

290. 2 odczyty w kasynie austriackim w Krakowie w 1909 r. 1. Historisch Entwicklung der Soziologie bis auf unsere Tage. 2. Die Probleme der Soziologie und ihr Verhältniss zum Sozializmus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8477-I k. 1-18.

291. Współczesne ideały społeczno-polityczne. Dwa odczyty z 13 III 1902 i 18 IV 1902. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8478-IV k. 1-42.

292. Znaczenie Aten dla ludzkości. Odczyty z 10 i 11 IV 1911 r. na kursie dla nauczycieli szkół średnich w Krakowie. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8479-I k. 1-8.

293. Poglądy estetyczne Platona. Ok. 1895 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8482-II k. 1-38.

294. Uwagi nad żywotem Platona i jego pismami. Ok. 1881 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8483-IV k. 1-10.

295. Omówienie dwóch dzieł o Ksenofoncie. 1. A. CROISSET: Xénophont, son talent. Étude morale et litteraire. — Paris 1873; 2. A. ROGUETTE. De Xenophontis vita. Dissertatio. Regiomonti Borussorum 1884. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8484-I k. 1-23.

296. Bruliony 4 recenzyj. 1. E. BURNOUF. La science des religions. Éd. 3. Paris 1876; 2. Współczesny katolicyzm według panów Burnoufa i Bonghi: E. BURNOUF: La catholicisme contémporain. Paris 1878 i R. Bonghi: Il cattolicismo contemporaneo. W: *Nuova Antologia di scienze, lettre ad arti.* Rzym 1879; 3. J. S. MILL: System der deductiven und inductiven Logik. Bd. 1-2. Leipzig 1884; 4. G. RENARD: L'homme est-li libre? Paris 1880(?). W: *Bibliotheque Utile.* Vol. 47. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8487-III k. 1-53.

297. Rec.: H. SPENCER: The principles of sociology., a raczej franc. przekładu: Principés de sociologie. Vol. 1-4. Paris 1878-1887. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8488-III k. 1-12.

298. Niedola piekarczyków. Odczyt z 1896 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8489-I k. 1-20.

299. Udział robotnika w zysku. Brulion artykułu z III 1902 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8490-IV k. 1-27.

300. Siedem drobnych prac filozoficznych: 1. Definicje sztuki; 2. Dionysa dzieje (tyrana Syrakuz); 3. O filozofii w ogóle; 4. O początku duszy; 5. O postępie; 6. Uwagi... po dyskusji w Arkadii; 7. Zadanie filoz. praktycznej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8492-IV k. 1-46.

301. Recenzje kilku prac i podręczników. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8493-IV k. 1-38.

302. Bruliony przemówień i adresów okolicznościowych z lat 1880-1914. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8494-IV k. 1-179.

303. Bruliony epitetów. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8495-II k. 1-22.

304. Okólnik do polskich redaktorów w sprawie projektowanej delegacji do Leona XIII w rocznicę jego wyboru. (Po polsku, po łacinie i po włosku). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8496-III k. 1-25.

305. Litterae quibus tertia saecularia monasterii Calvariae, ab ill-mo d-no Nicolao Zebrzydowski palatino Cracoviensi conditi omnibus notificantur. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8498-IV k. 1-7.

306. Dziennik i notatki biograficzne z lat 1868-1882 (z licznymi przerwami).

Rkps Bibl. Jag., sygn. 8503-I k. 1-79; (1863/4); 8505-II s. 1-100 (1868-9; 8568-9); 8506-I k. 1-40 (1868/9); 8507-II k. 1-78 (1873); 8509-I k. 1-100 (1874/5); 8510-I k. 1-49 (1878-80); (uzupeł.) 8511-I k. 1-70 (1878-80); 8512-II k. 1-33; 8513-II k. 1-68 (1882 r.); 8515-I k. 1-200 k. 4 (1885/6); 8516-I s. I-XVI, s. 1-368; 8517-I s. II, 1-139 (1888)9 r.

307. Wpis do księgi gości Krzeszowic b. r. Rkps Arch. Woj. Kr., dep. Krzesz., sygn. 71 b. pag. (na Wawelu).

308. O polskich podręcznikach psychologii. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 106/60 b. pag.

309. O prasie. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 106/60 b. pag. (fragm.).

310. „Podziękowanie wygłoszone w Starym Teatrze...". Rkps Bibl. Jag., sygn. 8494-IV k. 41-93 (4 relacje).

311. Notatki. Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. i b. pag.

312. „Codzienność" (dziennik od 5 V 1875 - 29 VIII 1878). Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. i b. pag.

313. Filozofia. Wykład o. Semenenki. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. i b. pag.

314. Listy: „List [otwarty w imieniu] sześciu akademików Polaków do prof. [R.] Westphala we Wrocławiu [z 1861]". Druk. w: *Czytelnia dla Młodzieży*. R. 2: 1861 nr 18 s. 143-144; nr 19 s. 152-153; nr 20 s. 159-160. — 2 listy do J. Starkela, redaktora „Dziennika Literackiego" z 1866. Wyd. S. WASYLKOWSKI: Ks. S. Pawlicki w Poznaniu i w Rogalinie. *Kur. Pozn.* R. 24: 1929 nr 139 s. 17. — Do K. Kaszewskiego z 1868. Wyd. B. MIĆEWSKI: Pan więc pytasz, czym szczęśliwy? *Przew. Katol.* R. [59]: 1969 nr 30 s. 277-279 (obszer. fragm.). — Do dyrektora Muzeum Narodowego w Krakowie [z 1884]. Wyd. w: *Czas*. R. [37]: 1884 nr 294 s. 3. — Do J. Mianowskiego z 1866. Rkps sygn. 2674 k. 252. — Do Redakcji „Biblioteki Warszawskiej" z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 718 k. 78-89. — Do sędziego w Warszawie z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 718 k. 80-81. — Do K. Kaszewskiego z 1869. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3057-III k. 96-97; Toż. Rkps BN., sygn. 2967 k. 5-9 (kopia ręką S. Dembego). — 108 listów do zmartwychwstańców z 1870-1907. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn, 27330-27434 b. pag. — 29 listów do Morawskich w Jurkowie z 1873-1886. Rkps Arch. Prywat. w Warszawie. — 2 listy do T. Lenartowicza z 1874. Rkps Bibl. PAN, Kr. sygn. 2028 t. 5 k. 173-176. — 14 listów do K. M. Górskiego z 1877-1901. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7727-III t. 6 k. 115-140. — Do S. E. Koźmiana z 1881. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 11 k. 81-82. — Do S. Tarnowskiego z 1882. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7913-III t. 2 k. 34-35. — 10 listów do L. Mańkowskiego z 1883-1909. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7637-II t. 7 k. 150-155; t. 8 k. 123, 157-158; t. 11 k. 115; sygn. 7660-II t. 30 k. 32, 212-213; 7663-II t. 32 k. 263, 268. — 18 listów do K. Potockiej z 1884-1893. Rkps Arch. Woj. Krak., Arch. Domowe Potockich (na Wawelu), sygn. 263 b. pag. — Do M. Darowskiej z 1885. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 11. 5. I. 8. — Do J. Sanguszki z 1886. Rkps Arch. Woj. Krak., Arch. Rodz. Sanguszków (na Wawelu), sygn. 77 b. pag. — 10 listów do S. Tomkowicza z 1889-1913. Rkps Bibl. PAN w Kr., sygn. 1990 k. 53-69. — Do Z. Tarnowskiej z 1892. Rkps Woj. Krak. Arch. Dzikowskie Tarnowskich (na Wawelu), sygn. 533 b. pag. — Do L. Rydla z 1895. Rkps BN., sygn. 720 k. 1-2. — 6 listów do H. Struvego z 1896-1905. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 8/60 k. 1-2. — 2 listy do B. Ulanowskiego z 1905. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2402 t. 2 k. 275-278. — Do F. Hoesika z 1906. Rkps BN., sygn. 7126 k. 9. — 7 listów do K. Sanguszki z 1910-1912. Rkps Arch. Woj. Krak., Arch. Rodz. Sanguszków z Gumnisk (na Wawelu), sygn. 95 b. pag. — Do H. Sienkiewicza b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13349-II t. 3 s. 83-84. — 5 listów J. Korzeniowskiego b. d. Rkps BN., sygn. 7351 t. 46 k. 77-81. — 6 listów do W. Natansona z 1913 i b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9013/III k. 186-192. — 3 listy (wizytówki) do A. Birkenmejera z 1915 i b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 616/75 b. pag. — Zachowała się też pewna liczba listów do Sapiehów z Krasiczyna, depoz. Bibl. Czart., sygn. 122 b. pag., Do S. Tomkowicza w Bibl. Czart., sygn. 618 i 619 i do dr F. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 30/65 b. pag.

III.

Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od r. 1864 do r. 1887. Kr. 1887 s. 49, 110-112; ROSTAFIŃSKI J.: Historia Kursów Wyższych dla Kobiet im. Adriana Baranieckiego oraz sprawozdanie Dyrekcji za rok szkolny 1899-1900. Kr. 1900 s. 23; TENŻE: Toż... za rok szkolny 1901/2. Kr. 1902 s. 13; Toż... za rok szkolny 1904/5. Kr. 1905 s. 15-16; CHMIELEWSKI P.: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Wydział Filozoficzno-Historyczny. Kr. 1900. W: *Materiały i opracowania dotyczące historii wyższych zakładów naukowych w Polsce*. T. 6 s. 133-137; Nowy rektor. *Czas*. R. 58: 1905 nr 130 s. 1; PR[OKESCH] W.: Nowy rektor

Uniwersytetu Jagiellońskiego. *Tyg. Ilustr.* R. [50]: 1905 nr 26 s. 484; Otwarcie Uniwersytetu. [Mowa inauguracyjna ks. Pawlickiego i odczyt „O zadaniach polityki socjalnej"]. *Czas.* R. 58: 1905 nr 230 s. 1-2; Ze świata katolickiego... (cz. 3 o odczytach ks. Pawlickiego w Salzburgu, chwalonych w prasie niemieckiej). *Czas.* R. 58: 1905 nr 234 s. 1; Nowy rektor. *Czas.* 1905 nr 130 s. 2; [Anons o nowym rektorze]. *Tyg Ilustr.* R. [50]: 1905 ser. 5 nr 26 s. 484; Otwarcie uniwersytetu. *Czas.* R. 59: 1906 nr 231 s. 1-2; TARNOWSKI S.: Historia literatury polskiej. T. 6 cz. 2 Kr. 1907 s. 279-282; Bene meriti. *Czas* R. 63: 1910 nr 565; LUBECKI K.: Ks. Pawlicki i Sokołowski. Sylwety jubileuszowe. *Tarcza Swobody.* R. 1: 1911 nr 1 s. 2-3; [Protokóły posiedzeń Towarzystwa Filozoficznego]. W: Kronika Posiedzeń Tow. Filoz. *Ruch Filoz.* R. 2: 1912 z. 31 I 1912; R. 3: 1913 s. 85; R. 4: 1914 nr 1 s. 27b; nr 7 s. 198b; — Kajsiewicz i Semenenko. Książka pamiątkowa. Kr. 1914 s. 73-91; GABRYL F. Polska filozofia religijna w wieku dziewiętnastym. T. 2. W. 1914 s. 235-256; TATARKIEWICZ W. Z dziejów filozofii na Wszechnicy Warszawskiej. *Prz. Filoz.* R. 18: 1915 z. 3-4 s. 205-206; Śp. Ks. dr Stefan Pawlicki. *Kur. Pozn.* R. 45: 1916 nr 100 s. 3; Doniesienia o śmierci i pogrzebie. Tamże nr 215, 216, 219; SINKO T.: Śp. o. S. Pawlicki. *Czas.* R. 69: 1916 nr 221 s. 1-2; [Nekrolog]. *Głos Narodu.* R. 24: 1916 nr 214 s. 4; — [Anons o pogrzebie]. Tamże, nr 218; UJEJSKI K.: Ks. Stefan Pawlicki. *Głos Narodu.* R. 24: 1916 nr 218 s. 2-3; nr 219 s. 2; Toż nr 221 (dod. por.) s. 2; Śp. Ojciec Stefan Pawlicki. *Gaz. Świąt.* R. 36: 1916 nr 1841 s. 3; Pogrzeb śp. ks. prof. S. Pawlickiego *Głos Narodu.* R. 24: 1916 nr 219; MORAWSKI K.: O. S. Pawlicki. Wspomnienie pośmiertne. *Głos Narodu.* R. 24: 1916 nr 220 s. 2-3; Toż. *Kur. Pozn.* R. 1916 nr 103 (dod.) s. 1; [Nekrolog]. *Tyg. Ilustr.* R. (61): 1916 nr 20 s. 238; [Nekrolog]. *Ilustr. Kur. Codz.* R. 1916 nr 118 s. 4; ZACHARIASIEWICZ J.: Nekrolog. *Kur. Lwow.* 1916 nr 234 (wyd. por.) s. 2-3; nr 238 (wyd. por. s. 2-3; BARWIŃSKI E.: Nekrolog ks. S. Pawlickiego. *Kwart. Hist.* R. 1916 s. 210-211; WAIS [K.]: Nekrolog Ks. S. Pawlickiego. *Mies. Katech. — Wych.* R. 1916 z. 6/7 s. 313-316; [ULATOWSKI B.]: Sprawozdanie sekretarza Generalnego z czynności Akademii od kwiet. 1914 do kwiet. 1916, *Rocz. AU.* 1914/1916: 1916 s. 9-10; [Nekrolog ks. S. Pawlickiego]. *Nowości Ilustr.* R. 1916 nr 20 s. 7-8; MISICKI T.: Najuczeńszy z ludzi. Chicago. 1916; HALPERN J.: Nekrolog ks. S. Pawlickiego. *Prz. Filoz.* R. 1917 z. 2/4 s. 320; SZ[YMAŃSKI A.]: O. Pawlicki Stefan. *Aten. Kapł.* R. 8: 1917 t. 13 s. 189-191; RUBCZYŃSKI W. Stanowisko filozoficzne ks. Stefana Pawlickiego. Kr. 1918; SINKO T.: Ks. prof. S. Pawlicki. *Ruch Filoz.* R. 5: 1919/20 s. 62-63; TENŻE: Ostatni arkadyjczyk polski. W drugą rocznicę zgonu S. Pawlickiego. *Czas.* R. 71: 1918 nr 198 s. 1-2; WASYLKOWSKI W.: Ks. Stefan Pawlicki w Poznaniu i Rogalinie. *Kur. Pozn.* R. 24: 1929 nr 139 s. 17; MORSTIN L. H.: Życie artystyczne i umysłowe Krakowa... Kr. 1934 s. 9-11; LEWANDOWSKI K.: Przedwiośnie „Młodej Polski". (Szkice od ręki). „Doctissimo padre Paulischi. *Kur. Liter. — Nauk.* R. 1936 nr 28 s. IV. (Dod. *Ilustr. Kur. Codz.* nr 193); JAROSZ Z.: Ks. prof. S. Pawlicki (W 20 rocz. zgonu). *Epoka.* R. 1937 nr 5 s. 11-112; DYBOWSKI R.: Wspomnienie o gronie współczesnych. W: *Księga Pamiątkowa na Dziewięćdziesięciolecie Dziennika Czas...* W. 1938 s. 87-92; SINKO T.: Pierwszy polski obrońca Ksantypy. (W stulecie urodzin o. S. Z. Pawlickiego). *Kur. Liter.-Nauk.* R. 16: 1939 nr 15 s. VI-VIII (dod. do *Ilustr. Kur. Codz..* nr 99); IWANICKI J.: Ks. S. Pawlicki, apologeta i filozof — w stulecie urodzin. *Aten. Kapł.* R. 25: 1939 t. 43 s. 198-200; [JAM]: Dwie rocznice. *Tryb. Literatów i Artystów.* R. 1939 nr 3 s. 6; JAPOŁŁ Michał Asanka: [Wspomnienie o ks. S. Pawlickim w 100 rocz. jego urodzin]. *Warsz. Dzien. Narod.* R. 1939 nr 210 s. 5; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. Albano 1942 s. 278, 285, 288, 309, 310, 321, 324, 344, 346, 369, 391, 394; BARYCZ H.: Polska młodzież akademicka we Wrocławiu przed powstaniem styczniowym 1858-1863. *Sobótka.* R. 2: 1947 s. 151-225; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 27, 28, 30; KADLER A.: Stefan Pawlicki. Przyczynek do dziejów filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU.* T. 51: 1950 nr 8 s. 519-521; TATARKIEWICZ W.: Losy krakowskiej katedry filozofii w XIX w. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU.* T. 1951 nr 2 s. 122-123; BARYCZ H.: Stefan Pawlicki. Studia i docentura warszawska. *Życie i Myśl.* R. 3: 1952 nr 7/9 s. 317-329; SEMENKO P.: Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie. Wyd. E. ELTER i P. NARUSZEWICZ. Rzym 1955 s. 114-115, 124, 126, 157, 159, 177, 188, 198-199; MORSTIN J. H.: Spotkanie z ludźmi. Kr. 1957 s. 25-26, 53, 80, 255; SKOTNICKI J.: Przy sztalugach i przy biurku. Wspomnienia. W. 1957 s. 68, 72; SZWARCENBERG-CZERNY K.: Ks. dr Stefan Pawlicki. *Ca-*

ritas. R. 13: 1957 z. 11 s. 8-11; z. 12 s. 32-34; R. 14: 1958 z. 1 s. 4-5; HULEWICZ J.: Akademia Umiejętności w Krakowie 1873-1918. Zarys dziejów. Wr. 1958 s. 30, 136; MORAWSKI K.: Tamten brzeg. Paryż [1959] s. 31-32; GRZYMAŁA-SIEDLECKI A.: Ludzie niepospolici w dniu swoim powszednim. Kr. 1961 s. 6, 23, 24, 64-85; PATER M.: W murach uniwersytetu. Patriotyczne tradycje wrocławskich studentów. Wr. 1962 s. 60-63; SZYMICZEK F.: Stowarzyszenia akademickie polskiej młodzieży górnośląskiej we Wrocławiu 1863-1918. Wr. 1963 s. 13, 21; BARYCZ H.: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. T. 2. Kr. 1963 s. 174, 254, 278; BUSZKO J.: Społeczno-polityczne oblicze Uniwersytetu Jagiellońskiego w dobie autonomii galicyjskiej (1869-1914). Kr. 1963 s. 81-85; RACZYŃSKI E.: Rogalin i jego mieszkańcy. Londyn 1964 s. 184, 189-191; GERMAN F.: Ks. S. Pawlicki. *Życie i Myśl.* R. 16: 1966 nr 9 s. 39-52; MORSTIN L. H.: Opowieści o ludziach i zdarzeniach. W. 1966 s. 117, 118, 121-122, 125; MORAWSKI K.: Arcybiskup P. Mańkowski. *Nasza Przeszł.* T. 25: 1966 t. 25 s. 240-241; GERMAN F.: Stefan Pawlicki w Warszawie. *Stolica.* R. 21: 1966 nr 39 s. 12-13; TATARKIEWICZ W.: Filozofia w Uniwersytecie Jagiellońskim od XVII po połow. XX w. *Zesz. Nauk. Uniw. Jag.* Kr. 1967 s. 139. Prace historycz., z. 16; Studia z dziejów Wydz. Filoz.-Historycz. Uniw. Jag., s. 31-32; BOY-ŻELEŃSKI T.: Znasz-li ten kraj? — W kręgu Zielonego Balonika. W: O Krakowie. Kr. 1968 s. 22, 519-521; MICEWSKI B.: Pan więc pytasz, czym szczęśliwy? *Przew. Katol.* R. [59]: 1969 s. 277-279; KRZYWOBŁOCKA B.: Biografie nietypowe. W. 1969 s. 155; GŁOMBIK Cz.: Schopenhauerowska inspiracja w twórczości S. Pawlickiego. *Stud. Filoz.* R. 1969 nr 3 s. 95-108; DEMBOWSKI B.: Spór o metafizykę. Główne poglądy na metafizykę w Polsce na przeł. XIX i XX w. W. 1969 s. 10-15, 24-38, 49-81, 173-177; PRZYMUSIAŁA A.: Pawlicki Stefan (1839-1916). W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 311-312 (rażący błąd biograficzny, że P. był misjonarzem!); MRÓWCZYŃSKI J.: Ksiądz Walerian Kalinka. P. 1972 s. 342, 348, 386, 387, 405, 406, 549, 599, 600, 633, 634; NIECIOWA E.H.: Członkowie Akademii Umiejętności oraz Polskiej Akademii Umiejętności 1872-1952. Kr. 1972 s. 102-103; GŁOMBIK Cz.: Człowiek i historia. Studium koncepcji filozoficznej Stefana Pawlickiego. W. 1973; GRZYMAŁA-SIEDLECKI A.: Rozmowy z samym sobą. Rkps BN., sygn. II 6455 k. 190-201.

Ks. Bolesław Micewski CR

Pawłowski Daniel h. Jastrzębiec (1627-1673), jezuita, biograf. Urodził się 24 XII 1627 r. na Wołyniu. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 IX 1642 r. Nowicjat i studium naczycielskie odbył w Krakowie (1642-1646), filozofię studiował w Kaliszu (1646-1649), a teologię w Poznaniu (1651-1655). W 1655 r. wyjechał do prowincji niemieckiej, gdzie w Etlingen odbył trzecią probację (1655-1656), a następnie nauczał filozofii w Eichstätt (do 1658). W 1658 r. powrócił do kraju i nauczał filozofii w Poznaniu (1658-1660), następnie tamże teologii (1660-1668). W r. akad. 1668/69 był prefektem studiów w Kaliszu, a następnie w kolegium św. Piotra i Pawła w Krakowie (do 1672) i instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1672-1673). Zmarł w Rawie Mazowieckiej 21 VIII 1673 r. Był obok Łęczyckiego i Drużbickiego najwybitniejszym pisarzem ascetycznym jezuickim XVII w.

I.

1. Vita P. Gasparis Drużbicki, Poloni, Societatis Jesu. Cracoviae 1670 Offic. Schedeliana 8° k. nlb. 8, s. 341. — Toż. Cracoviae 1682 12°. (Wydanie niepewne). — Toż. Calissii 1682 8° k. nlb. 8, s. 252. — Toż. Calissii 1721. — Toż. w: DRUŻBICKI K.: Opera ascetica. T. 1. Kalisz 1686 s. 1-66. — Toż w: K. DRUŻBICKI: Opera omnia ascetica. T. 1. Ingolstadii 1732 s. 1-52. — Toż w tłum. pol.: Wierna życia wielebnego księdza Kaspra Drużbickiego... relacja. W Zamościu 1700 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 2, s. 174.

2. Tractatus theologicus... In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 668.

II.

1. Oratio de S. Thoma Aquinato. 1664. Druk obecnie nie znany.

2. Coronatum nomen Stephani de Magna Chrząstowa Wierzbowski, episcopi Posnaniensis in primo cathedrae praesu-

leae ingressu. Posnaniae 1666 2° k. nlb. 14.

3. Conceptus duo admirabiles... Meridies ante ortum, in aeterno conceptu conceptae sine umbra Mariae... In Coll. Posnan. SJ. 1667 8° s. 161, k. nlb. 2. — Toż. pt. Conceptus duo admirabiles. Concepta sine labe, et concipiens Verbum, Maria. Per orationes panegyricas adumbrata. Calissii 1668 Typ. Coll. SJ 16° s. 237. — Toż. Cracoviae 1669 12°. — Toż. Labaci 1679 J. B. Mayr 8° s. 192, k. nlb. 5. — Toż. w: Sol Marianus triplex, nuper in Polonica Societate Jesu exortus, nunc in Germania... resplendens... Viennae et Norimbergae 1701 M. Endferus 12° k. nlb. 3, s. 486. Tekst Pawłowskiego na s. 346-460. — Toż. Cracoviae 1761 Typ. Schedelianis 16° k. nlb. 2, s. 161.

4. Wyd.: K. DRUŻBICKI: Przemysły zysku duchownego, albo nauki do prętkiego w drodze Bożej postępku. Kraków 1671 Druk. Dziedz. K. Schedla 12° k. nlb. 6, s. 156. — Toż. Gdańsk 1672 12° k. nlb. 6, s. 154. — Toż. Kalisz 1685 12°. — Toż. Lwów 1746 Druk. Soc. Jesu 12° k. nlb. 1, s. 166. Druk ten zaopatrzył Pawłowski dwukartkową dedykacją: Przedwiecznej Mądrości Boskiej.

5. Locutio Dei ad cor religiosi, in sacra, per decem vel octo dies, exercitiorum spiritualium solitudine annuatim commorantis, per dies singulos digesta. Calissii 1673 Typ. Coll. SJ 8° s. 136. — Toż. Ingolstadii 1676 12°. — Toż. Calissii 1677 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 68. — Toż. pt. Recollectiones decem dierum... Cracoviae 1677 8°. — Toż pt. Locutio... Pragae 1681 Typ. Univers. in Coll. SJ 12° s. 159. — Toż. Pragae 1682 Typ. Univers. in Coll. SJ 1682 12° s. 159. — Toż. Dilingae 1682 12°. — Toż. Pragae 1684 Typ. Univers. in Coll. SJ 12° s. 159. — Toż. Calissii 1685 Typ. Coll. SJ 12° ark. sygn. A-R_4. — Toż. Dilingae 1686 12° s. 109. — Toż. Dilingae 1689 12° k. nlb. 3, s. 168, k. nlb. 3. — Toż. Dilingae 1697 apud J. G. Bencard 8° k. nlb. 3, s. 168. — Toż. Liège 1701 12° s. 186. — Toż. Tyrnaviae 1703 Typ. Acad. SJ 12° s. 188. — Toż. Dilingae 1707 8° k. nlb. 2, s. 168. — Toż. Tyrnaviae 1709 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 1, s. 184, k. nlb. 2. — Toż. Dilingae 1717 12° s. 168, 25, 17. — Toż. Wratislaviae 1717 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 2, s. 164, k. nlb. 3. — Toż. Pragae 1729 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 263. — Toż. Augustae et Dilingae 1745 8° k. nlb. 2, s. 168. — Toż. Tyrnaviae 1752 12° s. 188, k. nlb. 2. — Toż. Augustae Taurinorum 1827 ex Typ. H. Marietti 12° s. 180. — Toż. Parisiis 1873 J. Albanel 16° s. VIII, 304. — Toż w tłum. pol.: Mowa Boska do serca zakonnika, na świętej przez dziesięć albo osiem dni ćwiczenia duchownego pustyni co rok bawiącego się, na każdy dzień rozłożona. Poznań 1675 8°. (Wydanie niepewne). — Toż w tłum. J. SZPUNGIAŃSKIEGO: Mowa Boska... Wilno 1741 Typ. Acad. SJ 12° s. 258, k. nlb. 2. — Toż. Poznań 1744 Druk. Coll. SJ 8° s. 176, k. nlb. 3. — Toż pt. Ćwiczenia duchowne przez X. Wojciecha (!) Pawłowskiego na osiem dni rozłożona. Połock 1818 Druk. Akad. SJ 12° s. 409. — Toż. w tłum. niem.: Gottes Ansprach zum Herzen eines Religiosen, so in der heiligen achttägigen geistlichen Einöde sich aufhaltet. Cöllen 1692 B. I. Busaei 12° s. 289. — Toż. Kölln 1708 F. Metternich 12° s. 289. — Toż. Lucern 1714 12°. — Toż w odmiennym tłum. niem. F. KAPPERSTEINA: Goettliche Ansprach zu der einsamen Seele in der acht-tägigen S. Ignatii Einoede... Cölln 1720 F. Metternich 8° s. 205. — Toż pt. Goettliche Ansprach. Cölln 1724 F. Metternich 12° s. 289. — Toż w tłum. hiszp.: Locucion de Dios al coracon del religioso... 1697 16° s. 310. — Toż. En Barcelona 1732 Offic. de Maria Marti 16° s. 429. — Toż. En Salamanca 1733 A. Villargordo 16° s. 416. — Toż. En Lisbona 1736 A. Pedrozo Galram 8° s. 192. — Toż. Coimbra 1739 12°. — Toż. B. m. 1747 16° s. 365. — Toż. Valencia 1754 J. Estevan Dolz 8° s. 229. — Toż. Manilia 1892 Tip. Amigos del Pais 16° s. 339. — Rkps: Locutio Dei ad cor religiosi..., Solitudo septemdialis..., Breves meditationes... BN., sygn. akc. 2015.

6. Fundamentum vitae aeternae, electio status vivendi, juxta vocationem Dei, doctrinis pernecessariis illustrata, et juventuti aliisque, nondum in determinato vitae statu constitutis, proposita. Pragae 1711 Typ. Univ. in Coll. Sj 12° s. 202.

7. Vita ex morte consueto servis Dei artificio collecta et in usus annuos octiduanarum animi recollectionum ad mortem praeparantium religiosis, praesertim e Societate Jesu, mortem praevisam habere cupientibus, conscripta. Pragae 1717 Typ. W. Wickhart 8° s. 109.

8. Sacrificium amoris. Druk obecnie nie znany.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7. s. 261; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiętniki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 1. W. 1856 s. 231; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 309-310; N[OWODWORSKI M.]: Pawłowski Daniel. W: *Enc. kośc.* T. 17 s. 591; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 396-400; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów

kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 c. 230; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1109-1110; N[IEDZIELSKI] J.: Pawłowski Daniel: W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 14-15; GUIBERT de J.: La spiritualité de la Compagnie de Jésus. Esquisse historique. Roma 1953 s. 333; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966-1975. Lubl. 1962 s. 10, 127-131, 167, 168; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 455. — ARSJ., Pol. 11-15 (katalogi trzyletnie z lat 1645-1672); Pol. 44 (katalogi roczne z lat 1644-1673); Pol. 68 f. 597 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pawłowski Franciszek Ksawery, krypt.: X.Fr. Pawł., X.P. p. n. t., (1807-1876), scholastyk kapituły przemyskiej, historyk Diec. Przemyskiej.

Urodził się 3 XII 1807 r. w Leżajsku w mieszczańskiej rodzinie Jana i Magdaleny. Do gimnazjum uczęszczał w Rzeszowie i w Przemyślu. Teologię studiował w ciągu 4 lat we Wiedniu. W 1831 r. otrzymał święcenia kapłańskie, po czym spełniał funkcje kapelana i sekretarza bpa Jana Potoczkiego. Po krótkim okresie administrowania parafią Wysoką k. Łańcuta (1832-1833), wrócił do Przemyśla, gdzie w latach 1833-1844 prowadził w Instytucie Teologicznym wykłady z Pisma św. N. Testamentu. W latach 1842-1851 był wicerektorem, a od 1859 rektorem Seminarium Duchownego. Równocześnie od 1835 r. był referentem a od 1836 r. egzaminatorem diecezjalnym w miejscowym konsystorzu. W 1850 wszedł do kapituły przemyskiej, w której w 1855 r. posunął się na prałaturę scholastyka. W związku z tym przejął obowiązki głównego inspektora szkół ludowych w diecezji (do 1866). W latach 1858-1864 był sędzią, a w 1863-1864 ponadto prezesem sądu biskupiego dla spraw małżeńskich. W latach 60-tych był także członkiem Rady Szkolnej dla powiatu przemyskiego. W 1872 r. został mianowany papieskim prałatem domowym. W testamencie zostawił Pawłowski legaty dla katedry, kapituły, sierot, oraz fundusz na utworzenie stypendium dla kształcenia jego ubogich krewnych i powinowatych, ewentualnie niezamożnej młodzieży z Leżajska lub z Przemyśla. Zmarł w Przemyślu 26 VII 1876 r. Jego epitafium znajduje się w katedrze przemyskiej.

Oprócz funkcji urzędowych rozwinął Pawłowski dzięki systematycznej pracowitości dość efektywną działalność naukową. Jego prace historyczne stały się podstawą wysunięcia jego kandydatury na członka Akademii Umiejętności w Krakowie w okresie jej konstytuowania się (23 VII 1872). Po zatwierdzeniu go w tym charakterze przez ces. Franciszka Józefa 18 X 1872 r., wszedł do grona pierwszych 24 członków Akademii w ramach Wydziału Historyczno-Filozoficznego. Poza zebraniem organizacyjnym oraz inauguracyjnym Akademii — 21 XII 1872 i 7 V 1873 — nie brał Pawłowski udziału w dalszych jej posiedzeniach.

I.

1. Wiadomości o życiu i pismach św. Grzegorza Wielkiego papieża. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 5: 1837 z. 1 s. 39-60; Z. 2 s. 42-70; Z. 3 s. 33-58; Z. 4 s. 38-70.

2. Żywot św. Cypriana męczennika, biskupa Kartaginy. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 8: 1840 z. 1 s. 82-107; Z. 2 s. 128-147; Z. 3 s. 34-57; Z. 4 s. 114-135.

3. Schematismus cleri saecularis et regularis Dioceseos rit. lat. Premisliensis pro Anno Domini 1863. Jasło 1862 Typis Ludovici Dionisii Stoeger 8°. Każda z 263 parafii oraz każdy z 21 klasztorów męskich i 4 żeńskich otrzymały ułożony

przez Pawłowskiego krótki szkic historyczny, przytaczany z uzupełnieniem dokonanym przez niego, we wszystkich następnych schematyzmach po 1912 r. Zamieścił w nim również katalog prałatów i kanoników przemyskich ułożony chronologicznie (według prebend), także przedrukowywany w następnych schematyzmach do 1912 r. — Schematismus był drukowany łącznie z Directorium officii divini... pro A. D. 1863 s. 6-82, Schematismus zamieszczono na s. 5-195. Do Schematyzmu dołączono: Szematyzm szkół ludowych i ich nauczycieli pod kierunkiem konsystorza przemyskiego na rok 1863. Jasło 1862.

4. Premislia sacra sive series et gesta episcoporum r. l. Premisliensium. Cracoviae 1869 apud Vladisl[aum] Jaworski 8° s. 682, XXX.

5. Wyd.: Psałterz czyli księga psalmów z przydatkami pieśni biblijnych, które w brewiarzu rzymskim przychodzą i trenów Jeremiaszowych. Krótkim komentarzem objaśnił... T. 1-4. Kr. 1872 Nakł. Wyd. Dzieł Katolickich Władysława Jaworskiego 8° t. 1 s. LI, 52-544; T. 2 s. 546, nlb. 4; T. 3 s. 383, nlb. 4; T. 4 s. 471, nlb. 13.

6. Interpretationis Arabicae fasciculus II-VI. Viennae 1829. Notatki do nauki j. arabskiego. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, b. sygn.

7. Liber memorandorum capituli cathedralis r. l. Premisliensis, historicas notitias de origine ac vicissitudinibus eius, porro de fundationibus et personis ad illud pertinentibus, e fontibus domesticis et extraneis adornatus... Premisliae 1853. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, sygn. LVII s. 1-763.

8. Catalogus capituli Premisliensis chronologico ordine compilatus, pars I. Catalogus... ordine alphabetico compilatus ad annum 1859, pars II. Rkps zaginiony. Cz. I katalogu została opublikowana w schematyzmach diecezjalnych. Odpis cz. II znajduje się w Liber memorandorum.

9. Collectanea Capitulum cathedrale Premisliense concernentia cum documentis e Cancellaria Consistorii assumptis. Rkps zaginiony.

10. Premislia sacra sive complexus notitiarum historicarum Dioecesim r. l. Premisliensem, eius episcopatum, ecclesias ac conwentus attinentium. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, sygn. Cap. 66. karty luźne. Są na to materiały do opublikowanych prac: Premislia sacra i Schematismus.

11. Komentarz do Psałterza. Rkps, Arch. Diec. w Przemyślu, sygn. 28 i 2 inne egzemplarze różniące się nieco od pierwszego, jeden z nich jednak obejmuje tylko psalmy 1-34.

12. Pięcioksiąg, Prorocy, Machabeusze. Rkps zaginiony.

13. Eklesiastes, Eklesiastyk, Rkps zaginiony.

14. Canticum, Proverbia, Sapientia. Rkps zaginiony.

III.

FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 s. 602-603; R. 12: 1912 s. 241-242, 337-338, 407; B[ARTYNOWSKI] M.: Pawłowski Franciszek Ksawery. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30 s. 15; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego ob. łac. w Przemyślu. [1917] (maszynopis w Bibl. Sem. Duch. w Przemyślu), s. 258-259, 261, 266--267; SARNA W.: Biskupi przemyscy obrz. łac. Przemyśl 1903-1910 s. 530-531, 555-556; KWOLEK J.: Archiwa Diecezji Przemyskiej. *Kron. Diec. Przemys.* R. 27: 1927 s. 236-238, 260; HULEWICZ J.: Akademia Umiejętności w Krakowie 1873--1918. Zarys dziejów. Wr. 1958 s. 37; NIECIOWA E.: Członkowie Akademii Umiejętności, oraz Polska Akademia Nauk 1872-1952. Wr. 1973 s. 13; KWOLEK J.: Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 222-223; ŚLIWA T.: Ks. Pawłowski Franciszek Ksawery. *Kron. Diec. Przemys.* R. 63: 1977 z. 5-6; TENŻE: Wybór ks. Franciszka Pawłowskiego do Akademii Umiejętności w Krakowie. Tamże. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1832-1876; Schematismus der Königreich Galizien und Lodomerien 1846. Lemberg 1846 s. 423-424; Provinzial-Handbuch der Königreiche Galizien und Lodomerien für das Jahr 1852. Lemberg b. r. s. 505; Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii na rok 1875. Lw. 1875 s. 82, 344, 366; Toż na rok 1909. Lw. 1909 s. 1132-1133; *Rocznik Akademii Umiejętności w Krakowie.* R. 1873. Kr. 1874 s. 15, 28-29, 96-97; *Rozpr. i sprawozd. z posiedz. Ak. Um. Wydz. Hist.-Filozof.* T. 1: 1874 s. V; *Rocz. Zarządu Ak. Um.* R. 1874. Kr. 1875 s. 54; Toż. R. 1876. Kr. 1877 s. 57.

Ks. Tadeusz Śliwa

Pawłowski Jan Chryzostom Michał h. Leliwa (?) (1697-1747), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się w Gdańsku jako syn Kacpra i Reginy. Do zakonu pauli-

nów wstąpił w 1717 r., profesję złożył 22 II 1718 r. Studiował prawdopodobnie za granicą, gdzie otrzymał doktorat teologii. Był profesorem filozofii i teologii na studium paulińskim, przeorem klasztoru w Warszawie, definitorem prowincji, spowiednikiem ap. na Jasnej Górze i spowiednikiem nowicjuszy (1736-1738). Zmarł na Jasnej Górze 19 I 1747 r.

I.

1. Tractatus theologicus de sacramentis in communi et in particulari de venerabili Eucharistiae... traditus a... 1733... Rkps AJG, sygn. II 103 s. 1-82. — Toż. Rkps ASk., sygn. B 38 s. 1-184.
2. Tractatus theologicus de tribus virtutibus theologicis fide, spe et charitate religiosis mentibus in Rupella traditus a... 1734. Rkps ASk., sygn. B 39 s. 192.
3. Tractatus theologicus de iure et iustitia inconcusse doctoris Angelici conformis in Rupella ad calamum traditus religiosis mentibus a... 1735. Rkps ASk., sygn. B 41 s. 158. — Toż. w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 345 k. 3-54v.

III.

Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H.D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 208-209. — Rkps AJG, sygn. 77' Catalogus patrum, s. 124, 626; Rkps AJG, sygn. Profesje składane w konw. św. Barbary, 1731-1743, s. 195-295.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Paytowicz (Pajtowicz), Jan (XVII w.), franciszkanin konw., autor dziełka polemicznego.

Był synem Szczęsnego i Agnieszki z Sitna, mieszkających w Sępolnie na Pomorzu. Jako ksiądz świecki wstąpił 13 V 1614 r. do zakonu franciszkanów konw. w Kaliszu. Przez jakiś czas przebywał w klasztorze w Pyzdrach, potem przeniósł się do Krakowa, gdzie przez długie lata pełnił obowiązki kaznodziei. W 1622 r. działał tam nadto jako promotor miejscowych bractw. Zasłużył się przy odzyskiwaniu konwentów śląskich. W dziele „Controversia", uzupełnionym i wydanym przez A. Bratkowica, opracował część pierwszą o wzywaniu świętych.

I.

1. Controversia albo sporka o dwu artykułach wiary katolickiej: To jest o wzywaniu świętych i o pożywaniu Eucharystii Ś. pod jedną osobą naprzeciwko wszystkim utraquistom... do druku podana... W Krakowie 1630 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 10, s. 283.

II.

1. Sposób krótki rozmyślania przenajdroższej męki i śmierci Zbawicielowej. W Krakowie 1608 4°. Druk bliżej nie znany.
2. Zdobycz duchowna, to jest łaski i miłości Chrystusa Pana ukrzyżowanego, najsłodszej Matki Jego... i świętych Bożych... do druku podana. W Krakowie 1623. w Druk. Macieja Andrzejowczyka 8° k. nlb. 4, s. 151.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 251-252, 291; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywnokontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 178; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). Tamże s. 441.

Bp Edward Ozorowski

Pegaz (Pegasius, Turobin, z Lublina, z Turobina) Bernard (†1628), dominikanin, autor traktatów teologicznych.

Profesję zakonną złożył w 1597 r. w klasztorze dominikanów w Lublinie. Filozofii i teologii uczył się w krakowskim zakonnym studium generalnym, a od 1599 r. w Hiszpanii, uzyskując tam stopień lektora. Zdobył sławę uczonego po przeprowadzeniu dwóch dysput: z Ludwikiem da Alliaga w Valladolid w obecności króla Filipa III i z molinistami w obecn. kard. Borghese. W 1611 r. na kongregacji lubelskiej

wystąpił ostro w obronie równowagi w obsadzeniu katedr szkolnych przeciwko klasztorowi krakowskiemu, za co dostał się do klasztornego więzienia. W 1612 r. uczył metafizyki w studium generalnym w Krakowie, a w 1619 r. był tam regensem. Zmarł w 1628 r. w Lublinie.

I.

1. Theses concordiae liberi arbitrii cum motione Dei ex se efficaci, iuxta mentem Doctoris Angelici... Posnaniae 1610 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. 10.

2. De auxiliis divinae gratiae disputatio; De Divina providentia ac praedestinatione; O boskich imionach; Tractatus de gratia; Tractatus de SS. Trinitate. Rkpsy zaginione.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2, s. 93-94; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 225, 247, 249, 274; ŚWIĘTOCHOWSKI R.; CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów*. T. 2 s. 473, 480.

Bp Edward Ozorowski

Pelczar Józef Sebastian, pseud. J.S. Korczyński, (1842-1924), biskup przemyski, historyk Kościoła, kanonista, pastoralista.

Pochodził z zamożnej rodziny chłopskiej, osiadłej w Korczynie k. Krosna. Urodził się 17 I 1842 r. z ojca Wojciecha i Marii z Mięsowiczów. Po 3 latach nauki w korczyńskiej szkole trywialnej zapisał się w 1850 r. do szkoły głównej w Rzeszowie, a w 1852 r. do rzeszowskiego gimnazjum. Ugruntowany w powołaniu do kapłaństwa przez katechetę F. Dymnickiego wstąpił w 1858 r. do Seminarium Duchownego w Przemyślu i tu kontynuował nauki gimnazjalne aż do matury w 1860 r. Następnie przez 4 lata uczył się teologii. Święcenia kapłańskie przyjął 17 VII 1864 r.

Po rocznym wikariacie w Samborze skierowała go władza diecezjalna na wyższe studia do Wiednia. Uzyskane wszakże dzięki poparciu zmartwychwstańca Piotra Semenenki stypendium od księżny Zofii z Branickich Odescalchi zadecydowało, że pojechał do Rzymu. Zamieszkawszy w świeżo otwartym przez zmartwychwstańców kolegium polskim, studiował teologię na Uniw. Gregoriańskim, a prawo w Liceum św. Apolinarego. Oba kierunki studiów uwieńczył doktoratami (z teologii w Uniw. Sapienza). W czasie studiów nosił się w pewnym okresie z myślą wstąpienia do zakonu jezuitów. Po powrocie do diecezji był przez pół roku wikariuszem w Wojutyczach, następnie przez 9 miesięcy na tym samym stanowisku w Samborze.

Z początkiem r. szk. 1869/70 powołano Pelczara na prefekta Seminarium Duchownego w Przemyślu, w roku następnym na wykładowcę teologii pastoralnej, a w 1873 r. również prawa kanonicznego. Równocześnie pełnił w konsystorzu funkcje egzaminatora i referenta. W 1872 r. odbył 3-miesięczną podróż do Ziemi św. Z zajęć w Seminarium nie był zadowolony, toteż starał się o probostwo w Krasiczynie i znowu snuł plany wstąpienia do jezuitów.

W 1877 r. powołano ks. Pelczara na katedrę historii Kościoła i prawa kanonicznego na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. W 1880 r. zmienił posiadaną katedrę na katedrę teologii pastoralnej. Na odradzającym się Wydziale cieszył się dużą powagą. W r. akad. 1881/82 i 1885/86 pełnił obowiązki dziekana Wydziału Teologicznego, w r. akad. 1880/81 prorektora, a w 1882/83 rektora Uniwersytetu. W 1880 r. otrzymał z prezenty Uniwersytetu kanonię w kapitule kra-

kowskiej. Dzięki zabiegom m. in. Pelczara doszło do zwiększenia liczby profesorów na Wydziale Teologicznym i przywrócenia mu prawa nadawania doktoratów. On też doprowadził do zrównania w prawach i obowiązkach kanonii akademickich z innymi kanoniami w kapitule krakowskiej. Za jego rektoratu rozpoczęto budowę uniwersyteckiego Collegium Novum.

Obok działalności uniwersyteckiej oddawał się ks. Pelczar z dużym powodzeniem kaznodziejstwu i pracy społecznej. W związku z tą ostatnią założył zgromadzenie zakonne, szeroko później rozpowszechnione, służebnic Serca Jezusowego.

Dnia 27 II 1899 r. Leon XIII prekonizował Pelczara na biskupa tyt. Miletopolis i sufragana przemyskiego. Konsekrowany 19 III tegoż roku rozpoczął pracę w diecezji u boku chorego ordynariusza Łukasza Soleckiego. Został też dziekanem przemyskiej kapituły. Po śmierci Soleckiego rządził krótko diecezją jako wikariusz kapitulny, a od 1900 r. jako jej biskup, mianowany przez cesarza 2 III, a przez papieża prekonizowany 17 XII.

Cały pontyfikat Pelčzara znamionowała ogromna troska o diecezję zarówno o poziom intelektualno-moralny duchowieństwa, jak i o podniesienie religijności wiernych. Realizował ją przez częste głębokie w treści listy pasterskie do księży i wiernych, następnie przez gromadzenie księży na konferencje, instruowanie dziekanów, zaprowadzenie regularnych rekolekcji dla kapłanów, propagowanie bractw, zwłaszcza sodalicji mariańskiej i bractwa NMP. Królowej Korony Polskiej, reformę nauczania religii w mnożących się szkołach elementarnych, zaprowadzenie Związku Katolicko-Społecznego, odbycie 3 synodów — w 1902, 1908 i 1914 r., zwiększenie sieci parafialnej przez utworzenie 57 nowych placówek duszpasterskich, wizytowanie diecezji, głównie przy pomocy sufragana Karola Fischera. Z innych trwałych osiągnięć bpa Pelczara to restauracja katedry i przemyskiego kościoła pojezuickiego, założenie Małego Seminarium i reorganizacja Wyższego Seminarium Duchownego, powołanie do życia miesięcznika „Kronika Diecezji Przemyskiej" z działem również nieurzędowym dla ogłaszania prac księży, utworzenie diecezjalnej biblioteki i muzeum, uruchomienie szeregu instytucji charytatywnych, znaczny udział w zorganizowaniu w 1909 r. Hospicjum Polskiego w Rzymie dla księży odbywających tam studia. Przy tym wszystkim nie przerwał rozpoczętej w pierwszych latach kapłaństwa pracy pisarskiej.

Zmarł po krótkiej chorobie 28 III 1924 r. w opinii świętości, pochowany w Przemyślu w podziemiach kościoła pojezuickiego. Z myślą o beatyfikacji rozpoczęto w 1954 r. w Przemyślu diecezjalny proces informacyjny w sprawie jego świętości.

I.

1. Pius IX i jego wiek. T. 1-3. Kr. 1880-1881. Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° t. 1 s. nlb. 3, 398, III; T. 2 s. XI, 299, II; T. 3, s. VII, 320, II. — Toż pod zm. tyt.: Pius IX i jego pontyfikat. Przerob. i znaczenie pomnoż. wyd. dzieła: Pius IX i jego wiek. T. 1-3. Kr. 1887-1888 Druk. Uniw. Jagiell. 8° t. 1 s. VII, 415; T. 2, s. nlb. 4, 560; T. 3, s. nlb. 4, 434. — Toż. T. 1-3. [Wyd. 3]. Kr. 1897 8° t. 1 s. VII, 485; T. 2 s. nlb. 2, 560; T. 3 s. nlb. 2, 434. — Toż pod zm. tyt.: Pius IX i jego pontyfikat na tle dziejów Kościoła w XIX wieku. T. 1-3 Wyd. 2. Przemyśl 1907-1908 Druk. Udziałowa J. Łazora 8° t. 1 s. VIII, 515; T. 2 s. nlb. 2, 584; T. 3 s. nlb. 2, 472. — Toż w przekł. włoskim: Pio IX

e il suo pontificato. Versione italiana sulla seconda edizione pollacca per cura dell'Autore. Vol. 1-3. Torino 1909-1911 t. 1 s. 526, nlb. 1; T. 2 s. 546; T. 3 s. 420, nlb. 4.

2. Kilka uwag na krytykę I tomu dzieła Pius IX i jego wiek, napisaną przez x. W. KALINKĘ. *Prz. Pol.* R. 15: 1880/81 t. 57 s. 314-316.

3. Odpowiedź na krytykę t. II i III dzieła: Pius IX i jego wiek. *Wiad. Kośc.* R. 9: 1881 s. 51.

4. [Słowo wstępne] Lecturis salutem — do Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. Cracoviae 1883 Typis C.R. Universitatis 8° s. nlb. 2-3.

5. Prawo małżeńskie katolickie z uwzględnieniem prawa cywilnego obowiązującego w Austrii, w Prusach i w Królestwie Polskim. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 687, CXXXIX, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 659, XCVI. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. nlb. 8, 658, CXVII. — Toż. T. 1-3. Wyd. 4. Kr. 1898 Druk. Czasu 8° t. 1 s. nlb. 7, 414; T. 2 s. 376; T. 3 s. 278; CLX. — Dodatek do czwartego wydania dzieła pt. Prawo małżeńskie katolickie... Kr. 1918 Druk. J. Czerneckiego s. 33.

6. Tajne towarzystwa włoskie w pierwszej połowie XIX wieku. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 1-15, 196-208.

7. Rec.: C. WOLFSGRUBER: Joseph Othmar Cardinal Raucher Fürsterzbischof von Wien. Sein Leben und Wirken. Freiburg i. Br. 1888. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 23 s. 414-432.

8. Rewolucja francuska wobec religii. Odczyt miany 23 lutego 1890 r. na dochód Towarzystwa Wzaj. Pomocy Uczniów Uniw. Jagiell., powiększony dopiskami. Kraków 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 28. — Toż pod zm. tyt.: Rewolucja francuska wobec religii katolickiej i jej duchowieństwa. Przemyśl 1922 Druk. J. Łazora 8° s. 44.

9. Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 1: Kaznodzieje greccy do IX wieku, łacińscy do XVI wieku. Cz. 2: Kaznodzieje polscy. Kr. 1896 Sp. Wyd. Polska 8° cz. 1 nlb. 5, 147; Cz. 2 s. nlb. 6, 401, nlb. 2. — Dodatek do cz. 2. Kr. 1897 Sp. Wyd. Polska 8° s. nlb. 3, 111; Cz. 3: Kaznodzieje ludów słowiańskich, romańskich i germańskich. Kr. 1900 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 473. — Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2 cz. 2-giej. Kr. 1917 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 477, XIII.

10. Medycyna pasterska czyli wiadomości potrzebne kapłanom z zakresu hygieny, fizjologii i patologii z dodatkiem niektórych kwestii teologicznych... Lw. 1900 Druk. Katolicka J. Chęcińskiego 8° s. VII, 288. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1907 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. XIV, 454. — Toż. Wyd. 3. Lw. 1908 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. XIV, 479.

11. Ważniejsze książki treści teologicznej wydane w r. 1902 i 1903 za granicą. *Kron. Diec. Przem.* R. 4: 1904 s. 163-166, 195-198, 263-265, 330-333.

12. Masoneria, jej paczątki, organizacja, ceremoniał, zasady i działanie. (Pod pseud. J. S. Korczyński). Przemyśl 1905 Druk. Udziałowa 8° s. 124. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1909 8° s. 296, III. — Toż. Wyd. 3. Lw. 1914 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 383, nlb. 1, XXI, nlb. 2. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1914 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 444, nlb. 2.

13. Towarzystwo św. Wincentego à Paulo, jego założenie, rozwój, ustrój i dzieła. *Kron. Diec. Przem.* R. 6: 1906 s. 325-341.

14. Zasady i dążności masonerii pod względem religijnym. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 287-298.

15. Jak się przedstawia masoneria, a czym ona jest w istocie. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 2 s. 297-305.

16. Pasterz według Serca Jezusowego czyli ascetyka pasterska. Lw. 1913 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. nlb. 6, 432. — Fragm.: Prawienie kazań. Wskazówki dla pasterza dusz. *Prz. Homil.* R. 1: 1923 s. 122-128, 193-201.

17. Pius IX a towianizm i Adam Mickiewicz *Mies. Kośc. (Unitas).* R. 6: 1914 t. 11 s. 5-21, 101-120.

18. Pius IX i Polska. Miejsce Piastowe 1914 Tow. Powściągliwość i Praca 8° s. IV, 397, nlb. 2.

19. Zarys dziejów miłosierdzia w Kościele Katolickim. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. III, 241.

20. Ważniejsze zmiany i uzupełnienia w prawie kościelnym według nowego kodeksu. Przemyśl 1918 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. nlb. 1, VIII, 187.

21. Śp. arcybiskup lwowski Józef Bilczewski. *Kron. Diec. Przem.* R. 23: 1923 s. 94-97.

II.

1. Życie duchowne czyli doskonałość chrześcijańska według najcelniejszych mistrzów duchownych. Przemyśl 1873 Nakł. Prenumeratorów 8° s. nlb. 4, IV, 568, IX, 1. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2. Kr. 1878 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° t. 1 s. XVI, 476; T. 2 s. 404, V. — Toż. T. 1 — 2 Wyd. 3. Kr. 1881. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° t. 1 s. XVI, 476; T. 2 s. 365, V. — Toż. T. 1-2. Wyd. 4. Kr. 1886 Druk. Uniw.

Jagiell. 8° t. 1 s. XI, 540; T. 2 s. nlb. 3, 445. — Toż. T. 1-2. Wyd. 5. Kr. 1892 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° t. 1 s. XI, 574; T. 2 s. nlb. 2, 461. — Toż. T. 1-2. Wyd. 6. Przemyśl 1906 Nakł. Zgrom. Służebnic Serca Jezusa. 8° t. 1 s. X, 592; T. 2 s. nlb. 2, 473, VI. — Toż. T. 1-2. Wyd. 7. Przemyśl 1912-1913 J. Łazor 8° t. 1 s. VIII, 594; T. 2 s. 489, VI. — Toż. T. 1-3. Wyd. 8. Przemyśl 1924 Nak. Zgrom. Służebnic Serca Jezusa. 16° t. 1 s. 555, nlb. 5; T. 2 s. 771, VIII; T. 3 s. 253, II. — Fragm.: O pokarmie życia duchownego czyli o Przenajśw. Sakramencie. Wyjątek z dzieła pt. Życie duchowne. Wyd. 2. W. 1890 S. Niemira 8° s. 160. — Fragm.: O czystości dziewiczej. Wyjątek z dzieła pt. Życie duchowne. W. 1900 S. Niemira 8° s. 35. — Fragm. przedr. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 257-258.

2. Nawrócenia między muzułmanami w okolicach Damaszku. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 405-408.

3. Jerozolima. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 503-509, 701-709; t. 8 s. 1092-1110.

4. Ziemia święta i islam czyli szkice z pielgrzymki do Ziemi Świętej. Cz. 1-2. Lw. 1875 Nak. autora 8° t. 1 s. nlb. 5, 464, nlb. 5; T. 2 s. 232, III, nlb. 1.

5. Mowa miana w katedrze przemyskiej w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Goszczyńskiego. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 s. 632-640.

6. Mowa na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Józefa Dietla dnia 21 stycznia 1878 r. w kościele NP. Marii w Krakowie. *Czas.* R. 1878 nr 20 s. 1-2. — Toż. w osob. odb. Kr. 1878 Nakł. Red. Czasu 16° s. 16.

7. Toast „Kochajmy się"... na obiedzie danym na uczczenie marszałka krajowego hr. Ludwika Wodzickiego w dniu 6 lutego 1878. B. m. 1878 8° s. 2.

8. Mowa... na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Zofii z hr. Branickich hr. Arturowej Potockiej odprawionym 22 stycznia 1879 r. staraniem miasta Krakowa. Kr. 1879 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 13.

9. Mowa na pogrzebie śp. Józefa Lasockiego miana 24 maja 1880 w kościele NP. Marii w Krakowie. Kr. 1880 Druk. Czasu 8° s. 10.

10. Mowa... na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Andrzeja Rydzowskiego członka Rady Miejskiej posła na Sejm Krajowy, do Rady Państwa. Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 15.

11. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Stanisławy z Libeltów Łepkowskiej miana dnia 17 maja 1882 przez... Kr. 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 10.

12. Mowa... rektora U.J. miana przy immatrykulacji uczniów dnia 1 XII 1882 r. *Czas.* R. 1882 2 XII. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 Druk. Czasu 16° s. 13.

13. Mowa na nabożeństwie żałobnym odprawionym 10 lutego 1883 r. staraniem Uniwersytetu Jagiellońskiego za duszę śp. Józefa Szujskiego... Kr. 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 10.

14. Mowa na nabożeństwie żałobnym odprawionym staraniem Towarzystwa Wzajemnych Ubezpieczeń za duszę śp. Józefa bar. Bauma zmarłego 12 marca 1883 r.... Kr. 1883 Tow. Wzajem. Ubezp. 8° s. 12.

15. Mowa przy założeniu kamienia węgielnego pod Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego miane 26 maja 1883 roku. Kr. 1883 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 16.

16. Kazanie miane dnia 12 września 1883 r. w dwusetną rocznicę zwycięstwa Pod Wiedniem. Kr. 1883 Nakł. Red. Czasu 16° s. 18, nlb. 2.

17. Kazanie o królowaniu i opiece Bogoradzicy nad narodem polskim miane w dniu 2 września 1877 roku przy złożeniu koron przed ołtarzem N. Panny w Starejwsi jako wstępnym akcie koronacji tegoż obrazu... Kr. 1885 Nakł. Księg. Katol. 8° s. 14.

18. Konferencje apologetyczne o przyczynach niedowiarstwa w naszych czasach i o potrzebie religii miane w roku 1884 w Krakowie. .Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 8, 123. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. nlb. 6, 92, nlb. 2.

19. Mowa o zasługach ks. Piotra Skargi T. J. miana d. 23 października 1884 r. jako w 300-letnią rocznicę założenia Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego na nabożeństwie odprawionym w kościele św. Piotra za duszę ks. Piotra Skargi i zmarłych członków tegoż Arcybractwa... Kr. 1885 Nakł. Księg. Katol. 8° s. 14.

20. Kazanie na pięćsetną rocznicę chrztu Jagiełły miane w katedrze krakowskiej 15 lutego 1886 r. przez... Kr. 1886 Nakł. Księg. Katol. 8° s. 12, IV.

21. Przemowa na walnym zgromadzeniu krakowskiego Towarzystwa Oświaty Ludowej. *Czas.* R. 1886 5 V s. 2.

22. Mowa żałobna na pogrzebie śp. dra Dominika Markiewicza adwokata w Krakowie miana dnia 3 marca 1887 roku przez... Kr. 1887 Druk. Czasu 16° s. 9.

23. Toast podczas obiadu danego dla ministrów i gości po poświęceniu nowego gmachu uniwersyteckiego [Collegium Novum] miany 16 IV 1887. *Czas.* R. 1887 18 VI.

24. Kazanie na jubileusz kapłański

Ojca św. Leona XIII miane dnia 1 stycznia 1888 r. w kościele św. Anny na nabożeństwie odprawionym dla Uniwersytetu Jagiellońskiego i innych zakładów szkolnych przez... Kr. 1888 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 20.

25. Kazania na uroczystości i niektóre święta Najśw. Panny Marii. Cz. 1-2. Kr. 1889-1891 Druk. Uniw. Jagiell. 8° cz. 1 s. nlb. 5, 280; Cz. 2 s. VIII, 159. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 2. Kr. 1897 Druk. Czasu 8° cz. 1 s. nlb. 3, 355; Cz. 2 s. nlb. 3, 211. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 3. Kr. 1911 Spółka Wydawn. Polska 8° cz. 1 s. nlb. 3, 356; Cz. 2 s. nlb. 3, 239.

26. Odpowiedź... na recenzję Kazań na uroczystości i niektóre święta N. Panny Marii. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 24 s. 156.

27. Kazania o świętych Patronach polskich. Cz. 1. Kr. 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. nlb. 4, 34. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1901 Spółka Wydawn. Polska 8° s. 52.

28. Wspomnienie z pielgrzymki do Kompostelli. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 26 s. 153-177, 380-399; t. 27 s. 26-40, 243-264. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 109.

29. Mowa na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. hr. Zofii Wodzickiej 16 października 1890 wypowiedziana przez... Kr. 1890 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 16.

30. Święta tunika czyli nieszyta szata Chrystusa Pana w Trewirze. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 73-96. — Toż w osob. odb. Kr. 1891 Druk W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 1, 24.

31. Kazanie na święto Najśw. Panny Marii Królowej Korony Polskiej wypowiedział w setną rocznicę ogłoszenia Konstytucji 3 maja... Kr. 1891 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. nlb. 2, 14.

32. Rozmyślania o życiu kapłańskim czyli ascetyka kapłańska. Cz. 1-2. Kr. 1892-1893 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° Cz. 1 s. VII, 315, nlb. 2; Cz. 2 s. nlb. 3, 371. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 2. Kr. 1897 Druk. Czasu 8° Cz. 1 s. nlb. 3, 355; Cz. 2 s. nlb. 3, 211. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 3 Kr. 1907 Druk. Czasu 8° cz. 1 s. VIII, 399; Cz. 2 s. 482. — Toż. T. 1-3. Wyd. 4. Przerobił i wyd. ks. F. KORSZYŃSKI. Kielce 1936 Druk. św. Józefa na Karczówce 16° t. 1 s. 430; T. 2 s. 431; T. 3 s. 560. — Wyjątki: Krótki podręcznik zwyczajów towarzyskich dla osób duchownych według „Ascetyki kapłańskiej". Wil. 1911 Druk. W. Kopcia 8° s. 107. — Toż. pod zm. tyt.: Poręcznik zwyczajów towarzyskich dla osób duchownych. Wyd. nowe popr. Włocławek 1931 Księg. Powszechna 8° s. 86.

33. X. Biskup-nominat Paweł Rzewuski. Mowa żałobna wypowiedziana przez... w dniu 26 października 1892 r. w Krakowie. *Czas.* R. 1892 27 X. Toż w osob. odb. Kr. 1892 Druk. Czasu 8° s. 15, nlb. 1.

34. Zjawienie się Najśw. Panny Marii w dziewiętnastym wieku. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1893 z. 1 s. 22-27, z. 2 s. 24-31; R. 1894 z. 3 s. 32-41; R. 1895 z. 4 s. 20-31.

35. Statut Bractwa Najśw. Marii Panny Królowej Korony Polskiej. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1893 z. 1 s. 32-37.

36. O zadaniach Bractwa NP. Marii Królowej Korony Polskiej. Kazanie... w święto NP. Marii Królowej Korony Polskiej 1 maja 1892 w kościele NP. Marii w Krakowie. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1893 z. 1 s. 37-45.

37. Kilka słów o wizjach bł. Marii i o objawieniach dotyczących nabożeństwa do Najśw. Serca Jezusowego. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 s. 397-398, 410-411.

38. Wspomnienia z pielgrzymki do Annecy i Paray-le Monial. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 s. 321-323, 334-335, 349-350, 364-365. Toż. w osob. odb. Lw. 1893 Druk. W. Łozińskiego 8° s. 37.

39. Mowa miana 1 marca 1894 r. na pogrzebie śp. Józefa Łepkowskiego profesora i rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego przez... Kr. 1894 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 9.

40. Mowa żałobna wypowiedziana w katedrze na Wawelu przy pochowaniu zwłok J.Em. X. Kardynała A. Dunajewskiego księcia biskupa krakowskiego przez... Kr. 1894 Drku. Czasu F. Kluczyckiego i Sp. 16° s. 19.

41. Obchód setnej rocznicy urodzin Piusa IX. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 s. 299-300, 309-311, 317-319. — Toż w osob. odb. Lw. 1894 Druk. Wł. Łozińskiego 8° s. 21.

42. Czcijmy Najświętszą Pannę Marię. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1894 z. 3 s. 1-5; R. 1895 z. 4 s. 1-5.

43. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego arcybiskupa tarseńskiego a byłego arcybiskupa warszawskiego wypowiedziana przez... *Czas.* R. 1895 21 IX. — Toż w osob. odb. Kr. 1895 Druk. Czasu 16° s. 14.

44. Czcijmy Najśw. Pannę Marię, bo Ona jest Opiekunką i Królową dziewiętnastego wieku. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1896 z. 5 s. 1-9.

45. Modlitewnik Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kr. 1896 Nakł. Służeb. Serca Jezus. 16° s. nlb. 2, 114.

46. Czcijmy Najświętszą Pannę Marię, bo Ona jest Królową i Opiekunką narodów. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1897 z. 6 s. 1-11.

47. Czcijmy Najśw. Pannę Marię, bo

Ona jest Matką naszą. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1898 z. 7 s. 1-10.

48. Rozmyślania o życiu zakonnym dla zakonnic. Kr. 1898 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. IX, 451, III. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1915 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. VI, 550. — Toż. Wyd. 3 New York 1917 The Polish Book Importing Co 8° s. XIII, 451, III.

49. O porządku nabożeństw publicznych w kościołach Diecezji Krakowskiej. *Notificationes.* R. 1898 z. 1 s. 1-17.

50. Leon XIII jako uczeń, kapłan, biskup i papież. Mowy miane dla uczczenia diamentowego jubileuszu kapłaństwa Ojca świętego Leona XIII. Kr. 1898 Druk. Czasu 4° s. 32.

51. Kazanie na nabożeństwie uroczystym odprawionym 27 czerwca 1898 r. w kościele Najśw. Marii Panny podczas obchodu setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza miane przez... Kr. 1898 Druk. Czasu 16° s. 14.

52. Kilka słów o zadaniu duchowieństwa w naszych czasach. Mowa na zebraniu kapłanów sodalisów Kongregacji Mariańskiej w Krakowie. *Gaz. kośc.* R. 6: 1898 s. 373-375. — Toż. *Kron. Diec. Przem.* R. 3: 1903 s. 178-183.

53. Czcijmy Najśw. Pannę Marię, bo Ona jest Opiekunką Kościoła. *Posł. Bractwa NMP. Król. Kor. Pol.* R. 1899 z. 8 s. 1-9.

54. Konferencja apologetyczna. O istnieniu Pana Boga miana do uczniów U.J. w Krakowie 1898 r. *Homiletyka.* R. 1899 t. 3 s. 471-482, 571-580.

55. Przemowa... miana w kościele starowiejskim d. 8 września 1899 r. po dokonanym obrzędzie przybicia złotych koron wotywnych w górnej części cudownego obrazu Matki Boskiej w 500 rocznicę zjawienia się tegoż cudownego obrazu w Starejwsi. Kr. 1900 Nakł. O. J. Mellina 8° s. 7, nlb. 1.

56. Przemowa... miana po poświęceniu kościoła i klasztoru PP. Karmelitanek Bosych w Przemyślu. W: *Karmel Przemyski.* B. m. 1900 s. 7-11.

57. List pasterski... wydany w dniu intronizacji 13 stycznia 1901 r. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 1-7.

58. Przemowa miana do duchowieństwa dn. 13 stycznia 1901 r. podczs intronizacji. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 9-12.

59. List pasterski na Wielki Post r. 1901 o chwale Chrystusa Pana i Kościele Jego w XIX wieku. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 21-30.

60. Wskazówki i przestrogi zawarte w encyklice „Graves" z 18 stycznia 1901 r. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 78-81.

61. Odpowiedź na adres Kongregacji Mariańskiej ziemi sanockiej. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 105-106.

62. List pasterski o jubileuszu. *Kron. Diec. Przem.* R. 1: 1901 s. 116-124.

63. Konstytucje albo ustawy Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemyśl 1901 Druk. J. Styfiego 8° s. 244. — Toż. Przemyśl 1904 Służeb. Serca Jezus. 16° s. nlb. 2, 410, X. — Toż. Przemyśl 1909. Służeb. Serca Jezus. 16° s. 362, VIII. — Toż w przekł. łac.: Constitutiones Servularum Scratissimi Cordis Jesu. Premisliae 1908 Druk. Udziałowa J. Łazora 4° s. nlb. 2, 52. — Toż. Premisliae 1911 Druk. J. Łazora 4° s. nlb. 2, 54.

64. Instrukcje dla przełożonej miejscowej, dla mistrzyni nowicjuszek i dla siostry kierującej ochronką. Przemyśl 1901 Druk. J. Styfiego 16° s. 16.

65. List pasterski na Wielki Post. r. 1902 o obowiązkach względem Kościoła św. *Kron. Diec. Przem.* R. 2: 1902 s. 12-21.

66. List pasterski o jubileuszu papieskim Ojca św. Leona XIII. *Kron. Diec. Przem.* R. 2: 1902 s. 73-80.

67. Indictio synodi dioecesanae Deo favente diebus 19, 20, 21, 22 mensis Augusti anni 1902 Premisliae celebrandae. *Kron. Diec. Przem.* R. 2: 1902 s. 183-186.

68. Acta et statuta synodi dioecesanae Premisliensis, quam a. D. 1902 diebus 19, 20, 21, 22 Augusti habuit J. S. Pelczar episcopus... *Kron. Diec. Przem.* R. 3: 1903, s. 5-13, 59-62, 79-85, 127-132, 157-162, 201-209, 245-254, 291-298, 339-342, 385-387, 420-422. — Toż. w osob. odb. Premisliae 1903 Typis J. Styfi 8° s. 432.

69. O nauce religii i stanowisku ks. katechety. Mowa miana dn. 10 lipca 1902 r. w Sejmie podczas dyskusji nad budżetem szkolnym. *Dwutyg. Katech.* R. 6: 1902 s. 360-365, 397-402. — Toż. *Kron. Diec. Przem.* R. 2: 1902 s. 388-397.

70. Ustawy Tercjarek Stowarzyszonych Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemyśl 1902 Druk. J. Styfiego 16° s. 58.

71. List pasterski na Wielki Post r. 1903. O obowiązkach naszych względem Przenajśw. Sakramentu i o adoracji publicznej. *Kron. Diec. Przem.* R. 3: 1903 s. 41-54.

72. Odezwa do WW. Rządców kościołów w sprawie zaprowadzenia Bractwa Przenajśw. Sakramentu i odprawienia publicznej adoracji. *Kron. Diec. Przem.* R. 3: 1903 s. 56-57.

73. Przewodnie myśli pontyfikatu papieża Leona XIII. Mowa miana przez... na nabożeństwie żałobnym w katedrze przemyskiej 28 VII 1903. *Kron. Diec. Przem.* R. 3: 1903 s. 301-309.

74. Podręcznik adoracji N. Sakramentu. Przemyśl 1903 Nakł. Bractwa Przenajśw. Sakramentu 16°. — Toż. Wyd. 2 Przemyśl 1903 Nakł. Bractwa Przenajśw. Sakramentu 16° s. nlb. 4, 466, X. — Toż. Wyd. 3. Przemyśl 1906 Nakł. Bractwa Przenajśw. Sakramentu 16° s. 478, X. — Toż. Wyd. 4. Przemyśl 1923 Nakł. Zgrom. Służeb. Serca Jezus. 16° s. 494, X.

75. Mowa na posiedzeniu Sejmu dnia 27 X [1903]. *Echo Przem.* R. 1903 19 XI s. 1-3.

76. Odpowiedź... na protestacje Rusinów. *Echo Przem.* R. 1903 nr 94 s. 1.

77. List pasterski... na Wielki Post r. 1904 o nabożeństwie do Niepokal. Dziewicy Bogarodzicy Marii. *Kron. Diec. Przem.* R. 4: 1904 s. 1-13. — Toż w osob. odb. Przemyśl 1904 Druk. Udziałowa J. Łazora 8° s. 13.

78. Odezwa do Wiel. Duchowieństwa w sprawie odbudowania kościoła pojezuickiego i „domu diecezjalnego" w Przemyślu. *Kron. Diec. Przem.* R. 4: 1904 s. 17-18.

79. List pasterski o pielgrzymce mariańskiej do Rzymu. *Kron. Diec. Przem.* R. 4: 1904 s. 174-182.

80. Instrukcja o wizytacji kanonicznej dla WW. Księży Proboszczów i Rządców kościołów Diecezji Przemyskiej. Przemyśl 1904 Druk. J. Łazora 16° s. 42. — Toż. Przemyśl 1913 Druk. J. Łazora 16° s. 42.

81. Czytanie duchowne o Najśw. Pannie Marii. Przemyśl. 1904 Bractwo Przenajśw. Sakramentu 16° s. nlb. 4, 556. — Toż. Wyd. 2. Kielce 1924 Nakł. Służeb. N. Serca Jezus. 16° s. 395, nlb. 2.

82. Objawienie się Najśw. Serca Jezusowego i żywot Błogosławionej Małgorzaty Marii Alacoque. Przemyśl 1904 Wyd. Diec. Przem. 16° s. 48.

83. Podarek arcypasterza dla dobrych dzieci. Przemyśl 1904 Wyd. Diec. Przem. 16° s. 48.

84. Kazanie na I Polskim Kongresie Mariańskim we Lwowie 28 września 1904. W: *Księga Pamiątkowa Mariańska.* Cz. 1. Lw. 1905 s. 55-67.

85. O konieczności i sposobach wychowania religijnego. Mowa w Sejmie Krajowym dn. 5 listopada 1904. *Dwutyg. Katech. R.* 8: 1904 ş. 715-723.

86. Wiek XIX u stóp Bogarodzicy. Przemówienie na I Polskim Kongresie Mariańskim we Lwowie 29 września 1904 r. W: *Księga Pamiątkowa Mariańska.* Cz. 1. Lw. 1905 s. 231-244.

87. Mowa... miana podczas dyskusji sejmowej o szkołach średnich. *Kron. Diec. Przem.* R. 5: 1905 s. 3-11.

88. List pasterski na Wielki Post r. 1905. O uświęceniu życia rodzinnego. *Kron. Diec. Przem.* R. 5: 1905 s. 39-48.

89. O religijno-moralnym wychowaniu młodzieży szkół średnich i przeszkodach, na jakie praca katechetów w tym kierunku natrafia. (Pod krypt. XX.). *Kron. Diec. Przem.* R. 5: 1905 s. 276-283, 301--305, 343-353, 399-403.

90. List pasterski do duchowieństwa o nauczaniu katechizmu. *Kron. Diec. Przem.* R. 5: 1905 s. 323-328.

91. List do Najdost. Arcybpa Popiela. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 s. 426.

92. Nabożeństwo do Najśw. Serca Jezusowego. Przemyśl 1905 Wyd. Diec. Przem. 16° s. X, nlb. 2, 303. — Toż pod zm. tyt.: Nabożeństwo do Najśw. Serca Jezusowego według objawień danych św. Małgorzacie Marii i żywot tejże świętej. Wyd. 2. Przemyśl 1921 Powściągliwość i Praca 16° s. IV, 415. IV.

93. Odpowiedź na ankietę *Przeglądu Powszechnego* o zadaniach katolicyzmu w Polsce. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 s. 23-24.

94. List pasterski na Wielki Post r. 1906. O obowiązkach katolików w naszych czasach i o potrzebie organizacji katolickiej. *Kron. Diec. Przem.* R. 6: 1906 s. 1-10. — Toż w osob. odb. Przemyśl 1906 Druk. Udziałowa J. Łazora 8° s. 14. — Przedr. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 9 s. 113-119.

95. Orędzie do... Duchowieństwa w sprawie Związku Katolicko-Społecznego i organizacji katolickiej. *Kron. Diec. Przem.* R. 6: 1906 s. 15-21.

96. List pasterski... o krzewieniu chrześcijańskiej oświaty. *Kron. Diec. Przem-* R. 6: 1906 s. 247-253. — Toż. *Powściągl. i Pr.* R. 9: 1906 s. 73-77.

97. List pasterski w sprawie Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 6: 1906 s. 146-148.

98. Wskazówki praktyczne co do zakładania, organizacji i działalności Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 6: 1906 s. 191-196.

99. Statut „Związku Katolicko-społecznego" Diecezji Przemyskiej pod opieką Najśw. Marii Królowej Korony Polskiej. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 9 s. 119-121.

100. Mowa żałobna wypowiedziana przez... w kaplicy zakładowej w Chyrowie 8 marca 1905 przed wyprowadzeniem na cmentarz zwłok śp. o. Henryka Jackowskiego T. J. Chyrów. Przemyśl 1906 Druk. J. Styfiego 8° s. 14.

101. List pasterski na Wielki Post. R.P. 1907 o sprawie społecznej. *Kron. Diec. Przem.* R. 7: 1907 s. 10-36. — Toż. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 9 s. 129-132; nr 10 s. 145-149; nr 11 s. 161-164; nr 12 s. 177--182.

102. Sprawa beatyfikacji Piusa IX. Prośba wysłana do Stolicy św. *Kron. Diec. Przem.* R. 7: 1907 s. 191-192.

103. Przemowa... o potrzebie pracy katolicko-społecznej i kursów praktycznych tej pracy. *Kron. Diec. Przem.* R. 7: 1907 s. 389-393.

104. Wyd. zbior.: Listy pasterskie i instrukcje o organizacji katolickiej i o sprawie społecznej. Przemyśl 1907 Druk. Udziałowa J. Łazora 16° s. nlb. 1, 157.

105. List pasterski na Wielki Post roku 1908 arcypasterzy wszystkich polskich diecezji Galicji i Bukowiny. *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 8-24.

106. Rozmyślania dla kapłanów. Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytym jest wzorem i mistrzem kapłana. *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 29-34, 84-89, 134-140, 178-187, 226-234, 261-267; R. 9: 1909 s. 19-24, 84-93, 135-144, 188-197, 250-262, 316-331, 372-385, 437-452, 496-564, 616-629; R. 10: 1910 s. 16-27, 66-81, 135-155, 203-216, 273-285, 321-355, 371-385, 438-449, 527-536, 582-588, 671-678; R. 11: 1911 s. 10-18, 106-116, 150-161, 192-207, 230-240, 290-304, 314-328, 481-493, 551-567, 627-635. — Toż w osob. odb. pt. Jezus Chrystus wzorem i mistrzem kapłana. Rozmyślanie dla kapłanów. T. 1 cz. 1: Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytym wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1909 Druk. J. Łazora 8° s. nlb. 7, 192; T. 2 cz. 2: Jezus Chrystus w życiu swoim publicznym wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1910 Druk. Udziałowa J. Łazora 8° s. nlb. 6, 301; T. 3: Jezus Chrystus w Przenajśw. Sakramencie wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1911 Księg. A. Juszyńskiego 8° s. nlb. 6, 215; T. 4 cz. 1: Jezus Chrystus w męce swojej jest wzorem i mistrzem kapłana.. Cz. 2: Jezus Chrystus w życiu swoim chwalebnym jest wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1911 Księg. Juszyńskiego 8° s. nlb. 5, 144; nlb. 3, 97. — Toż T. 1-3. Wyd. 2. T. 1: Jezus Chrystus w życiu swoim ukrytym jest wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1911 8° s. nlb. 7, 192; T. 2 cz. 1: Jezus Chrystus uczy kapłana jakiej świętości od niego żąda, czego ma unikać, z kim i jak walczyć i jakich środków ma używać do uświęcenia się. Cz. 2: Krótkie rozmyślania dla kapłanów osnute na tle słów i czynów Jezusa Chrystusa. Przemyśl 1916 Druk. J. Łazora 8° s. nlb. 2, 234, nlb. 6; T. 3: Jezus Chrystus w Przenajśw. Sakramencie wzorem i mistrzem kapłana. Przemyśl 1921 Druk. J. Łazora 8° s. VIII, 250.

107. Pismo... wystosowane do Ojca św. z okazji wydania encykliki „Pascendi"... *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 82-83.

108. Na 50 rocznicę objawienia się NP. Marii w Lourdes. Przemowa — na Akademii Mariańskiej w Przemyślu. *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 127-133.

109. Mowa przy zamknięciu kursu [katolicko-społecznego w Przemyślu 1908 r.]. *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 293-295.

110. List pasterski o pielgrzymce do Asyżu na jubileusz Ojca św. [Piusa X]. *Kron. Diec. Przem.* R. 8: 1908 s. 339-345.

111. Akta i statuta Kongregacji Synodalnej czyli Synodu Diecezjalnego dwudziestego odbytego w dniach 25, 26 i 27 sierpnia 1908 r. w Przemyślu pod przewodnictwem... Przemyśl 1908 Nakł. Ordynariatu Przem. 8° s. nlb. 1, 143.

112. Srebrny jubileusz „Przeglądu Powszechnego". *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 100 s. 58-62.

113. List pasterski na Wielki Post roku 1909 o miłosierdziu chrześcijańskim. *Kron. Diec. Przem.* R. 9: 1909 s. 5-13. — Toż. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 7 s. 97-102.

114. Przemowa... do Ojca św. podczas audiencji danej pielgrzymom polskim 17 maja roku 1909. *Kron. Diec. Przem.* R. 9: 1909 s. 434-435.

115. Odezwa do Braci Rodaków duchownych i świeckich [w sprawie hospicjum polskiego w Rzymie]. *Kron. Diec. Przem.* R. 9: 1909 s. 517-520. — Toż. *Gaz. Kość.* R. 17: 1909 s. 505-506.

116. Wezwanie do zbierania świadectw i dowodów o kulcie religijnym królowej Jadwigi. *Kron. Diec. Przem.* R. 9: 1909 s. 521-523. — Toż. *Echo Przem.* R. 1909 14 X s. 1.

117. Orędzie do WW. Rządców kościołów parafialnych i filialnych w sprawie Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 9: 1909 s. 541-545.

118. List pasterski na Wielki Post roku 1910 o miłości bliźniego. *Kron. Diec. Przem.* R. 10: 1910 s. 4-10.

119. List pasterski o pielgrzymce do Rzymu. *Kron. Diec. Przem.* R. 10: 1910 s. 268-272.

120. List Pasterski o zaprowadzeniu Bractwa N. Panny Marii Królowej Korony Polskiej i połączeniu z nim Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 10: 1910 s. 554-557.

121. [Pismo dotyczące starań o beatyfikację Królowej Jadwigi]. W: L. RYDEL: Królowa Jadwiga. P. 1910 s. 321-324.

122. List do sodalicji żeńskich Diecezji Przemyskiej. *Sod. Mar.* R. 9: 1910 s. 108.

123. Kazanie... Żywot bł. Jakuba Strepy. W: *Pamiątka pięćsetnej rocznicy śmierci błog. Jakuba Strepy franciszkanina arcybiskupa lwowskiego.* Lw. 1910 s. 57-69.

124. Kazanie... miane 30 października 1910 r. w katedrze przemyskiej na nabożeństwie dziękczynnym za zwycięstwo pod Grunwaldem. *Echo Przem.* R. 1910 3 XI. — Toż w osob. odb. Przemyśl 1910 Nakł. Red. Echa Przem. 8° s. 18.

125. Mowa.. miana 13 listopada 1910 r. przy poświęceniu Hospicjum Polskiego w Rzymie. B. m. [1910] 8° s. 4.

126. List pasterski na Wielki Post roku 1911. Rozporządzenia papieża Piusa X dla podniesienia czci Przenajśw. Sakramentu. *Kron. Diec. Przem.* R. 11: 1911 s. 88-100.

127. Zaproszenie na drugi Kongres Mariański polski i zarazem na wiec stowarzyszeń i organizacji katolickich polskich, mający się odbyć w Przemyślu w dniach 26, 27, 28 sierpnia r. 1911. *Kron. Diec. Przem.* R. 11: 1911 s. 264-265.

128. Kongres Mariański w Przemyślu. *Prz. Powsz.* R. 28: 1911 t. 110 s. 425-427.

129. Obrona religii katolickiej. T. 1: Jak wielkim skarbem jest religia katolicka i dlaczego ta religia ma dzisiaj tylu przeciwników. Przemyśl 1911 Księg. A. Juszyńskiego 8° s. 258, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Przemyśl 1920 Druk. Tow. Powściągliwośc i Praca 8° s. 390, nlb. 1. — Toż. T. 2: Tajemnice religii katolickiej — rozprawy dogmatyczne dla ludzi wykształconych. Przemyśl 1917 Druk. Tow. Powściągliwość i Praca 8° s. 622. — Toż pod zm. tyt.: Religia katolicka, jej podstawy, jej źródła i jej prawdy wiary. Rozprawy dogmatyczne dla ludzi wykształconych. Wyd. 2. Przemyśl 1923 Druk. Tow. Powściągliwość i Praca 8° s. 588.

130. List pasterski na Wielki Post roku 1912. Co nam daje wiara, jakie jej grożą dziś niebezpieczeństwa i jak jej bronić w sobie i w drugich. *Kron. Diec. Przem.* R. 12: 1912 s. 15-23.

131. Uroczysty obchód trzechsetnej rocznicy śmierci ks. Piotra Skargi. *Kron. Diec. Przem.* R. 12: 1912, s. 292-308.

132. Mowa... [na zjeździe Skargowskim w Krakowie]. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 116 s. 2-12.

133. List pasterski na Wielki Post R.P. 1913. Arcypasterze wszystkich diecezji polskich Galicji i Bukowiny. *Kron. Diec. Przem.* R. 13: 1913 s. 1-8.

134. Przemowa.. na wieczorku urządzonym dnia 12 grudnia 1912 w Seminarium Duchownym ku czci ks. Piotra Skargi. (Ks. Piotr Skarga i ks. Hieronim Kajsiewicz jako wzorowi kaznodzieje). *Kron. Diec. Przem.* R. 13: 1913 s. 91-93.

135. Przemowa... do kapłanów i alumnów miana 24 grudnia 1912 r. (Skarga wzorem działacza na polu społecznym). *Kron. Diec. Przem.* R. 13: 1913 s. 93-96.

136. Najświętsza Eucharystia a Bogarodzica. Kazanie. W: *Pamiętnik Eucharystyczny.* Sprawozdanie z obrad sekcji polskiej XXIII Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego w Wiedniu od 12 do 15 IX 1912 r. P. 1913 s. 153-168.

137. List pasterski na Wielki Post roku 1914. O życiu z wiary. *Kron. Diec. Przem.* R. 14: 1914 s. 25-30.

138. List pasterski z okazji śmierci Ojca św. Piusa X. *Kron. Diec. Przem.* R. 14: 1914 s. 419-425.

139. List pasterski z powodu wojny 2 VIII 1914. Przemyśl [1914] Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. 2.

140. [List pasterski z 17 II 1915 o przyszłości Polski]. *Kron. Diec. Przem.* R. 15: 1915 s. 1-3.

141. Przemowa na XIII kongregacji księży dziekanów. *Kron. Diec. Przem.* R. 15: 1915 s. 79-82.

142. Wezwanie do pracy nad duchownym odrodzeniem narodu polskiego. Kr. 1915 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 57. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1915 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 63. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 69. — Toż. Wyd. 4. Przemyśl 1917 Druk. A. Bluja 8° s. 71.

143. List pasterski na Wielki Post R.P. 1916. *Kron. Diec. Przem.* R. 23: 1916 s. 97-99.

144. Mowa.. na nabożeństwie żałobnym odprawionym 24 listopada 1916 r. w katedrze przemyskiej za spokój duszy śp. cesarza Franciszka Józefa I. *Kron. Diec. Przem.* R. 16: 1916 s. 140-144.

145. Akta Kongregacji Synodalnej czyli Synodu Diecezjalnego dwudziestego pierwszego odbytego w dniach 7, 8 i 9 lipca 1914 w Chyrowie. Przemyśl 1916 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. 111.

146. Ustawy sióstr pomocnic Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jagiell. 16° s. 36.

147. Ceremoniał Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Kr. 1916 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 57, nlb. 1.

148. Modlitewnik sióstr pomocnic Zgromadzenia Służebnic Serca Jezusowego. Przemyśl 1916 Nakł. Służeb. Serca Jez. 16° s. nlb. 2, 70, nlb. 2.

149. Niektóre kazania i mowy przygodne. Przemyśl 1916 Druk. Tow. Powściągliwości i Praca 8° s. 547, IV.

150. List pasterski na Wielki Post R.P. 1917. *Kron. Diec. Przem.* R. 17: 1917 s. 5-9.

151. Orędzie do duchowieństwa Diecezji Przemyskiej. Wskazówki na dobę obecną o jedności u kapłanów. *Kron. Diec. Przem.* R. 17: 1917 s. 149-153.

152. Krótkie wskazówki jak w odmawianiu różańca modlitwę ustną łączyć z

rozmyślaniem z dodaniem Godziny Adoracji Przenajśw. Sakramentu. Kr. 1947 Druk. Uniw. Jagiell. 16° s. 129. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1918 Czas 16° s. 130. — Fragm.: Nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca z „Rozmyślaniami różańcowymi...". Z przedm. ks. S. CZAJKI. Jasło 1948.

153. Podręcznik dla uczennic szkoły praktycznej. Przemyśl 1917 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. 144.

154. Przemowa miana do legionistów polskich dnia 17 października 1917 r. w kościele Najśw. Marii Panny Nieustającej Pomocy w Przemyślu. Przemyśl 1917 Druk. J. Styfiego 16° s. 14.

155. Mowa na posiedzeniu Izby Panów 2 marca 1918 r. *Czas*. R. 1918 z 2 III s. 1.

156. List pasterski na Wielki Post R.P. 1918. O męstwie chrześcijańskim w walkach, pracach i cierpieniach życia. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 1-6.

157. Orędzie do duchowieństwa w sprawie reorganizacji Bractwa N, P. Marii Królowej Korony Polskiej i połączonego z nim Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 14-18.

158. Mowa... o zadaniach Bractwa NP. Marii Królowej Korony Polskiej i połączonego z nim Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 21-25.

159. Prześladowanie unitów w Chełmszczyźnie i na Podlasiu. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 55-66. — Toż pt. Temat do wykładów popularnych dla Związku Katolicko-Społecznego. Przemyśl [1918] Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. 12.

160. Orędzie do Duchowieństwa o zadaniach tegoż w obecnej chwili. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 184-185.

161. Mowa... miana na wiecu narodowym w Przemyślu dnia 17 lutego 1918 r. Przemyśl 1918 16° s. 15.

162. Wobec nowego zamachu na Polskę. Mowa na wiecu narodowym. *Prz. Powsz.* R. 35: 1918 t. 138 s. 6. — Toż. *Echo Przem.* R. 1918 nr 9 s. 1-3.

163. Statut Sodalicji Mariańskiej Młodzieńców. Do użytku po miasteczkach i wioskach. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 96-100.

164. List pasterski o odnowieniu Bractwa NP. Marii Królowej Korony Polskiej i połączonego z nim Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 18: 1918 s. 125-131. — Toż w streszcz. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1918 s. 393-394.

165. Rozmyślania o życiu Pana Jezusa Chrystusa dla zakonnic. Kr. 1918 Powściągliwość i Praca 8° s. 742.

166. List pasterski z okazji jubileuszu kapłańskiego Najprz. Bpa Karola Józefa Fischera sufragana przemyskiego. *Kron. Diec. Przem.* R. 19: 1919 s. 84-89. — Fragm. *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 s. 73-74.

167. Ustawy Seminarium Duchownego przemyskiego. *Kron. Diec. Przem.* R. 19: 1919 s. 165-177.

168. Urządzenie seminariów duchownych w Polsce. Przemyśl 1919 Druk. Zagajewskiego i Łazora 8° s. 52.

169. List pasterski na Wielki Post R. P. 1920. *Kron. Diec. Przem.* R. 20: 1920 s. 5-10.

170. Kazanie... miane 11 stycznia 1920 r. w katedrze warszawskiej przy oddawaniu świecy kanonizacyjnej ofiarowanej Polsce przez Piusa IX w r. 1867. *Kron. Diec. Przem.* R. 20: 1920 s. 14-21. — Toż. *Głos Kapł.* R. 2: 1928 s. 11-16.

171. List pasterski o poświęceniu się Najśw. Sercu Jezusowemu jednostek i rorodzin. *Kron. Diec. Przem.* R. 20: 1920 s. 43-56.

172. List pasterski na Wielki Post R.P. 1921. O godności, cnotach, opiece i czci św. Józefa. *Kron. Diec. Przem.* R. 20: 1920 s. 121-129.

173. List pasterski o opiece Najśw. Panny Marii nad narodem polskim i o ożywieniu Bractwa NMP. Królowej Polski i połączonego z nim Związku Katolicko-Społecznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 21: 1921 s. 1-11.

174. List otwarty... do posłów diecezji przemyskiej a pośrednio do wszystkich posłów Sejmu Ustawodawczego. *Kron. Diec. Przem.* R. 21: 1921 s. 47-56. — Toż w odb. Przemyśl [1921] s. 10. — Toż. *Gaz. Kośc.* R. 28: 1921 s. 121-122, 123-134.

175. List pasterski. *Kron Diec. Przem.* R. 21: 1921 s. 69-75.

176. Słowo biskupa polskiego do Braci Górnoślązaków. W: *Głos biskupów katolickich do katolickiego ludu polskiego na Górnym Śląsku w sprawie plebiscytu.* P. 1921 s. 15-17.

177. Kazanie... na setną rocznicę wprowadzenia OO. Jezuitów do Starejwsi miane w kościele starowiejskim 25 września r. 1921. *Kron. Diec. Przem.* R. 21: 1921 s. 99-110. — Toż w osob. odb. Przemyśl 1921 Nakł. OO. Jezuitów w Starejwsi 8° s. 11.

178. Przemowa... miana na akademii mariańskiej urządzonej 8 grudnia 1921 r. staraniem Sodalicji Mariańskiej i Bractwa NMP. Królowej Korony Polskiej. *Kron. Diec. Przem.* R. 21: 1921 s. 134-138.

179. Mowa żałobna... na nabożeństwie za duszę śp. papieża Benedykta XV odprawionym w katedrze przemyskiej dnia

27 stycznia 1922 r. *Dod. do Kron. Diec. Przem.* R. 1922 s. 2-7.

180. List pasterski na Post roku 1922. *Kron. Diec. Przem.* R. 22: 1922 s. 2-11.

181. Ojciec święty Pius XI. *Kron. Diec. Przem.* R. 22: 1922 s. 41-42.

182. List pasterski o pierwszej pielgrzymce do Rzymu z wolnej Polski w r. 1922 z okazji dwudziestego szóstego Kongresu Eucharystycznego. *Kron. Diec. Przem.* R. 22: 1922 s. 89-110.

183. Kazanie... na nabożeństwie urządzonym dla Polaków podczas Kongresu Eucharystycznego w Rzymie w kościele xx. zmartwychwstańców dnia 28 maja 1922. O czci Przenajśw. Sakramentu w Polsce. *Kron. Diec. Przem.* R. 22: 1922 s. 110-119.

184. Przemówienie wygłoszone na ogólnym posiedzeniu Kongresu Eucharystycznego w Rzymie 26 maja 1922 r. *Prz. Katol.* R. 60: 1922 s. 12. — Toż. *Posiew.* R. 16: 1922 nr 28 s. 1. — Toż. *Wiad. Diec. Lubel.* R. 4: 1922 s. 182-184.

185. List pasterski na Wielki Post 1923 o życiu z wiary. *Kron. Diec. Przem.* R. 1923 s. 27-34.

186. Kilka uwag o dzisiejszym stanie religijno-moralnym w Polsce. List otwarty... *Kron. Diec. Przem.* R. 23: 1923 s. 67-72. — Toż w osob. odb. Przemyśl 1923 s. 4.

187. Kilka uwag o sodalicjach mariańskich w Polsce. Mowa miana dnia 25 sierpnia 1923 r. na zjeździe księży moderatorów w Polsce. *Kor. Diec. Przem.* R. 23: 1923 s. 119-126.

188. Mowa [24 XI 1923 r. na posiedzeniu Rady Ogólnej Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego]. *Kron. Diec. Przem.* R. 24: 1924 s. 17-19.

189. List pasterski na Wielki Post 1924 r. O obowiązkach względem Przenajśw. Sakramentu. *Kron. Diec. Przem.* R. 24: 1924 s. 10-14.

190. Officium małe o Najśw. Pannie Marii. Modlitwy polecone w Zgromadzeniu SS. Służebnic N. Serca Jezusowego. Kr. [po 1932]. Nakł. Zgrom. SS. Służebnic Serca Jez.

191. Nabożeństwo pierwszych sobót miesiąca z rozmyślaniami różańcowymi... Jasło 1948 Nakł. SS. Wizytek 16° s. 144.

192. Autobiografia... Wyd. S. BAR (z opuszczeniami). *Prawo Kanon.* R. 9: 1966 nr 1/2 s. 265-311. Bibliografia podmiotowa, s. 216-265. — Toż pt. Krótka kronika mojego życia (1865-1899). Wyd. M. KRAS. *Nasza Przeszł.* T. 29: 1968 s. 23-117.

193. Listy: 48 listów do arcybpa J. Bilczewskiego z 10 I 1901 - 4 III 1921. Wyd. M. KRAS w: *Nasza Przeszł.* T. 29: 1968 s. 172-209. — 4 listy do M. Bobrzyńskiego z 7 V 1908 - 2 V 1911. Tamże, s. 124-127. — 2 listy do A. A. Chmielewskiej z 8 IV 1916 - 9 I 1917. Tamże, s. 238-239. — Do M. H. Ciechanowskiej z 31 I 1913. Tamże, s. 237. — Do J. Fijałka z 12 V 1916. Tamże, s. 209-210. — 3 listy do E. Iwanowskiego z 19 VI 1891 - 9 X 1898. Tamże, s. 119 - 121. — 36 listów do K. Krementowskiego z 18 VIII 1866 - 31 X 1898. Tamże, s. 129-167. — 2 listy do Z. Lasockiego z 13 XI 1916 - 19 II 1919. Tamże, s. 127-128. — Do Z. z Branickich Odescalchi z 10 VI 1873. Tamże, s. 118. — 5 listów do S. Pawlickiego z 25 II 1880 - - 24 III 1882. Tamże, s. 167-172. — Do sióstr jednej z filii Zgromadzenia (Sercanek) z 19 III 1918. Tamże, s. 241. — 2 listy do sióstr w Alzacji z 20 III 1918 - - 23 III 1922. Tamże, s. 240-241. — Do sióstr w Kielcach z 22 III 1919. Tamże, s. 242. — 29 listów do K. L. Szczęsnej z 31 VII 1994 - 2 VI 1914. Tamże, s. 211-236. — 6 listów do S. Tomkowicza z 1883 - 4 III 1916. Tamże, s. 121-124. — Do E. Twarowskiej wizytki z 4 VII 1921. Tamże, s. 243. — Do I. M. Weiss z 9 III 1922. Tamże, s. 237. — 16 listów do S. Tomkowicza z 1899-1916. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1990 k. 53-59, 71-84. — Do W. Popiela z 10 V 1906. Wyd. w: *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 28, s. 426. — 14 listów do S. Pawlickiego z 1880-1914 (5 z nich wyd. druk. jw.). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8698 III k. 277-300. — Do Macierzy Polskiej w imieniu Krak. Tow. Oświaty Ludowej z 1890. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12664 III s. 157-160. — Do B. Czarnika z 1891. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6323 II. — 19 listów do M. Bobrzyńskiego z 1899-1916 (4 z nich wyd. druk. jw.). Rkps Bibl. Jag., sygn. 8085 III k. 65; 8086 III k. 36-37, 125-126; 8090 III k. 96-97; 8091 III k. 160-161, 178-179; 8093 III k. 26-27, 99-100, 335-336; 8094 III k. 30-31; 8095 III k. 192-193, 272-273, 336-337; 8096 III k. 275-276; 8097 III k. 9-10, 61-62, 165-166; 8099 III k. 123-124, 131-132. — Do L. Cieńskiego z 1907. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6769 I t. 5, — Do Oddziału Sokoła w Krakowie z 1913. W: Księga pamiątkowa Oddziału Sokoła w Krakowie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3568 k. 30.

III.

ATAMAN J.: Pelczar Józef Sebastian. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 209-223, tamże pełna literatura, s. 223-233, zestawiona przez R. GUSTAWA; KASPERKIEWICZ K. M.: Sługa Boży Józef Sebastian Pelczar biskup przemyski obrz. łac. Szkic biograficzny. Rzym 1972, tamże literatura. — Ponadto: ATAMAN J.: Kilka uwag

na marginesie artykułu ks. Aleksego Petraniego pt. „Zatarg księdza Bronisława Markiewicza z biskupem Józefem Pelczarem. *Nasza Przeszł.* T. 41: 1974 s. 255-276; PETRANI A.: W odpowiedzi księdzu Julianowi Atamanowi. Tamże. T. 53: 1975 s. 275-284; Biskup Pelczar. Materiały z sesji naukowej poświęconej życiu i działalności Sługi Bożego J. S. Pelczara. Kr. 21 III 1974. Rzym 1975; BAR J.: Działalność prawodawcza biskupa J. S. Pelczara (1900-1924). *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 81-111.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Pełesz Julian (1843-1896), biskup stanisławowski, później przemyski obrz. gr.-kat., historyk Kościoła, pastoralista.

Urodził się 3 I 1843 r. w Smerekowcu k. Gorlic w rodzinie nauczyciela wiejskiego Grzegorza i Joanny Szczawińskiej. Szkołę ludową ukończył w Jaśle, gimnazjum w Preszowie i w Przemyślu (1863). Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Wiedniu; 20 X 1867 r. otrzymał święcenia kapłańskie w obrz. grecko-katolickim. Mianowany prefektem gr.-katol. Seminarium Duchownego w Wiedniu, kontynuował studia na Uniw. Wiedeńskim, gdzie w 1870 r. uzyskał doktorat teologii.

W latach 1870-1872 był prefektem w gr.-katol. Seminarium Duchownym we Lwowie i katechetą w szkole klasztornej benedyktynek ormiańskich, a w r. szk. 1871/72 adiunktem przy katedrze teologii pastoralnej na Uniw. Lwowskim. W latach 1872-1874 był zastępcą profesora teologii pastoralnej i prefektem studiów w Seminarium Duchownym gr.-kat. w Przemyślu. W 1874 r. został proboszczem parafii św. Barbary w Wiedniu i rektorem Seminarium Ruskiego. W 1882 r. nie przyjął ofiarowanego mu przez rząd austriacki biskupstwa gr.-kat. w Križevacu w Chorwacji. W 1883 r. powrócił do Lwowa jako archidiakon, a następnie dziekan kapituły metropolitalnej gr.-kat. i prezes sądu małżeńskiego I i II instancji.

Dnia 12 II 1885 r. ces. Franciszek Józef I mianował go pierwszym biskupem nowoutworzonej Diec. Stanisławowskiej gr.-kat.; 27 III t. r. został prekonizowany, a 10 I 1886 r. konsekrowany na biskupa. Był organizatorem diecezji, konsystorza i kapituły stanisławowskiej. Jako biskup był członkiem sejmu galicyjskiego. W 1891 r. został przeniesiony na biskupstwo gr.-kat. w Przemyślu (prekoniz. 22 IX 1891). Zmarł 22 IV 1896 r. w Przemyślu.

I.

1. O życiu i pismach św. Cypriana Kartagińskiego. Wiedeń 1870 (Rkps?).

2. Pastyrskoje bohoslovije. Vypusk 1-8. Wiedeń 1876-1877 Druk. Mechitarystów 8° s. 988. — Toż. Wyd. 2. Wiedeń 1885 Druk. Mechitarystów, s. IV, 982.

3. Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Bd 1-2. Wien 1875-1880 Druk. Mechitarystów 8° t. 1 s. nlb. 2, 638, 2 nlb., XXIV; T. 2 s. 1094, nlb. 1.

II.

1. Učebnyk katolickoi relyhji dla vyžšych klas škol serednych posla Antonija Wapplera. T. 1-2. Lw. 1876-1878. Druk nieosiągalny. do sprawdzenia.

2. Rozprava o duchovnom uriadovom stylu jako dopolnienije pastyrskoho bogoslovije. Viden 1878 Druk. Mechitarystów 8° s. nlb. 4, 186, tabl. 6.

3. List pasterski do wiernych Diecezji Stanisławowskiej. Lw. 1885 Druk. Stauropigijskoho Instituta 4° s. 20.

III.

Ks. Julian Pełesz. *Dobry Pasterz.* R. 3: 1885 nr 5 s. 33; [Bp J. Pełesz] w: *Kalendarz Katolicki.* Kr. 1887 s. 50-51; X. Biskup Pełesz Julian. *Czas.* R. 42: 1889 nr 157 s. 1; Śp. ks. Biskup Julian Pełesz. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1896 s. 161-162; Jeho Preos'viašč. Otec' dr Julian Peleš. *Dušpastyr.* R. 10: 1896 s. 193-196; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 2. Lw. 1894 s. 96; BARTYNOWSKI M.: Stanisławowska Diecezja. W: *Enc. kośc.* T. 26 s. 424-425; M. B.:

Pełesz Julian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 33-34; MATKOWSKI S.: Tri sinodalni archijereji. Spomini z žittja i dijalnosti Preosv. J. Kuilovskoho, J. Peleša i S. Sembratowiča. Lw. 1932; Pelesz Julian. W: *Ukrajinska Zahalna Encyklopedija.* T. 2. München — N. York 1949 s. 1009-1010. — Schemat. Diec. Stanisławowskiej ob. gr.-kat. na lata 1885, 1890, 1894; Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-kat. na lata 1872-1885; Schemat. Diec. Przemyskiej ob. gr.-kat. na lata 1891-1896.

Ks. Bolesław Kumor

Penka Ignacy Józef (1793-1855) kanonik kapituły krakowskiej, profesor Uniw. Lwowskiego i Krakowskiego, dogmatyk, moralista.

Urodził się w 1793 r. na Morawach w Altstadt. Studiował teologię w Ołomuńcu, gdzie też w 1815 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1815-1820 pracował w duszpasterstwie w Archidiec. Ołomunieckiej. W latach 1820-1824 studiował na Uniw. Wiedeńskim dogmatykę, gdzie też zapewne otrzymał doktorat teologii (1824?). W latach 1825-1835 był profesorem dogmatyki na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. Pozbawiony katedry w 1835 r. za nie korzystanie z przepisanego podręcznika E. Klüpfla i podejrzenie o nieortodoksyjną naukę o Eucharystii, przeniósł się do Krakowa, gdzie w latach 1839-1849 był profesorem Pisma św. na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego, a następnie dogmatyki i teologii moralnej (do 1855). W 1841 r. został kanonikiem kapituły krakowskiej, a w 1849 r. sędzią surogatem w konsystorzu krakowskim. W latach 1843-1845 był dziekanem Wydziału Teologicznego. Znał kilka języków, wśród nich kilka starożytnych. Zmarł 23 XI 1855 r. w Krakowie.

I.

1. Praelectiones ex theologia dogmatica exaratae ab... T. 1-4. Cracoviae 1844-1845 Druk. K. S. Gieszkowskiego 8° t. 1 s. VIII, 486; T. 2 s. VIII, 575; T. 3 s. 470; T. 4 s. IV, 445.
2. Uberior coelibatus sacerdotalis qua nunquam pereuntis expositio suscepta ab... Kr. 1846 Druk. K. S. Gieszkowskiego 16° s. 198, nlb. 2.
3. Competenz-Einhaltung in politisch-kirchlicher Hinsicht, aus eigener Erfahrung als nothwendig dargethan. Kr. 1849 Druk. S. K. Gieszkowskiego 8° s. 95.
4. Dwie rozprawy teologiczne. O potrzebie naturalnego objawienia i o tajemnicach objawionej religii napisał... Kr. 1852 Druk. Czasu 8° s. 48.
5. Censura lata super anonymo opusculo cui titulus: Nauka poznawania ludzi. Kr. 1853.
6. Römischer Priester-Cölibat innig dargestellt. von... Kr. 1856 Druk. Czasu 8° s. III, VI, 253.
7. Observationes anticriticae. Rkps powst. 1837, Bibl. Jag., sygn. 5040.

II.

1. Predigt am allgemeinen Kirchenweihfeste des Jubilaeums-Jahres 1826, vorgetragen der deutschen Gemeinde in der Frohnleichnams-Pfarrkirche... Lw. 1826 Druk. P. Pillera 8° s. 30.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 445; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 266-267; M. B.: Penka Ignacy Józef. *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 35; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydział Teol. U.J.K.*, s. 24; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akad. Krakow. od końca XVIII w. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 s. 7-11; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 128-129; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 128-129, 132. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1825-1835; Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1835-1855.

Ks. Bolesław Kumor

Peregryn z Opola († po 1333), dominikanin, autor kazań.

Pochodził z Opola na Śląsku lub jego okolicy, zapewne z rodziny mieszczańskiej. O czasie jego urodzenia nie ma żadnych przekazów. W dawniejszej literaturze na ogół uważany był za Niemca, w nowszych jednak opracowaniach wysuwa się przypuszczenia za jego polskim po-

chodzeniem. Wstąpił do zakonu dominikanów w Raciborzu i w tamtejszym klasztorze ukończył szkołę konwentualną. O dalszych jego naukach brak wiadomości, ale je przeszedł, dobrą bowiem znajomość teologii, którą widać w jego kazaniach, mógł zdobyć tylko w czasie studiów uniwersyteckich. Jego działalność była związana głównie z Raciborzem i po raz pierwszy występuje w źródłach w 1303 r. jako przeor konwentu raciborskiego i spowiednik rodziny książęcej. Zaznaczył się jako wybitny kaznodzieja. W 1305 r. był przeorem klasztoru św. Wojciecha we Wrocławiu, a jesienią tegoż roku został wybrany prowincjałem prowincji polskiej. Na urzędzie tym pozostawał do 1313 r., w którym złożył zeń rezygnację. Ponownego wyboru na prowincjała nie przyjął i w następnych latach przebywał w swym macierzystym klasztorze w Raciborzu. W 1318 r. pap. Jan XXII mianował go inkwizytorem na Diec. Wrocławską i Krakowską. Z uwagi na uzdolnienia organizacyjne i intelektualne został w 1322 r. wybrany po raz trzeci prowincjałem polskim i to stanowisko pełnił do rezygnacji złożonej w 1327 r. W tymże czasie ustąpił też z urzędu inkwizytora. Po raz ostatni wymieniają go źródła w 1333 r. Ostatnie lata jego życia i data śmierci nie są znane.

Peregryn z Opola zyskał sławę jako autor kazań „De tempore et de sanctis" spisanych w latach 1297-1305 w Raciborzu, a reprezentujących na polu kaznodziejstwa klasę europejską. W kolekcji „De sanctis" występują pierwsze kazania o świętych polskich, napisane w oparciu o polskie utwory hagiograficzne. Kazania Peregryna zdobyły uznanie i rozgłos w wielu środowiskach Europy środkowej, były często przepisywane, a po wynalezieniu druku miały do 1500 r. siedem wydań.

I.

1. Sermones de tempore et de sanctis. Wyd.: Kolonia ok. 1474-1477 Henricus Arminensis 2°. — Toż. Kolonia 1481 Henricus Quentell 4°. — Toż. Kolonia 1481 Joannes Koelhoff 2°. — Toż. Strassburg 1485 Joannes Zainer 2°. — Toż. Strassburg 1493 Joannes Prüss 4°. — Toż. Strassburg 1495 Joannes Gruninger 4° k. nlb. 172. — Toż. Kolonia 1501 Henricus Quentell 4° k. nlb. 159. — Toż. Kolonia 1505 Henricus Quentell 4° k. nlb. 159.

III.

WOLNY J.: Łaciński zbiór kazań Peregryna z Opola i ich związek z tzw. Kazaniami Gnieźnieńskimi. W: *Średniowiecze. Studia o kulturze.* T. 1. W. 1961 s. 171-238, tamże literatura. — Ponadto: GIERATHS G.: Peregrinus. W: *Lexikon f. Th. u. K.T.* 8 kol. 270; SCHNEYER J. B.: Wegweiser zu lateinischen Predigtreichen des Mittelalters. München 1965 s. 531; WOLNY J., MARKOWSKI M., KUKSEWICZ Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Wr. 1969 s. 175-179, 180-184; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 231 i passim; WOLNY J.: Inwentarz rękopisów średniowiecznych w Bibliotece Kapitulnej w Kielcach. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 16: 1971 s. 44 i passim; SCHNEYER J. B.: Repertorium der lateinischen Sermones des Mittelalters. T. 43 Heft 4. Münster 1972 s. 548-574; RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 72; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. Tamże, s. 281-283, 292; WŁODEK Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich. Wr. 1974 s. 43-44; WOLNY J.: Uwagi o kaznodziejstwie dominikańskim w Polsce średniowiecznej. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 543-551; DZIEWULSKI W.: Za Piastów Opolskich. W: *Opole.* Opole 1975 s. 95-96.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Perelski Damazy Kazimierz (1700-1756), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 6 II w Krakowie jako syn mieszczan kazimierskich Marci-

na i Zofii. Do zakonu paulinów wstąpił w 1716 r. Studiował teologię we Wiedniu. Był wykładowcą teologii moralnej, filozofii i prawa kościelnego oraz teologii spekulatywnej (do 1742 r.) na studium paulińskim. Odznaczał się wybitnym talentem administracyjnym. Z tego względu prawie całe życie spędził w administracji prowincjalnej. Był nadto przeorem Jasnej Góry (1742-1745) i w Pińczowie (1745-1750), wieloletnim definitorem, wikariuszem prowincji od 1742 r. i prowincjałem (1750-1753). Cieszył się opinią świątobliwego zakonnika, cichego i pracowitego przełożonego. Wspomagał z kasy prowincjalskiej ubogie domy, m. in. konwent wieruszowski, który zawdzięczał mu sprężystą kuratelę nad budową klasztoru i darowiznę 6000 zł na jego rozbudowę. Obdarzony tytułem „ojca Prowincji", zmarł 26 IX 1756 r. na Jasnej Górze. Pod jego kierunkiem powstało kilka prac naukowych, między innymi dysertacje 3 uczniów: S. Kiełczewskiego, T. Sławińskiego i J. Bogusławskiego.

I.

1. Tractatus theologicus de peccatis, gratia et merito ex 1-ma 2-dae Summae Theologicae Angelici et Ecclesiae Doctoris divi Thomae Aquinatis exerptus et in conventu Rupellano... religiosis mentibus ad speculandum traditus a... anno 1733. Rkps ASk., sygn. B 38 s. 1-248.

2. Tractatus theologicus de virtute et sacramento poenitentiae in 3-tiam partem divi Thomae doctoris Angelici religiosae iuventuti ad calamum traditus a... Rkps ASk., sygn. B 39 s. 1-214.

3. Tractatus theologicus in 1-mam partem divi Thomae doctoris Angelici de Deo Uno et Trino in conv. Ruppellano... per... traditus anno 1735 in 1736 die 28 Septembris. Rkps w dwóch wersjach: ASk., sygn. B 41 s. 1-236, oraz w Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 345 k. 56-133.

III.

STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz.* Dz. obrazkowy T. 37: 1904 nr 23 s. 546-547; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 2 Budapest 1940 s. 377; ZBUDNIEWEK J.: Kopiarz dokumentów Paulinów w Wieruszowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 27: 1973 s. 252; Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Opr. H. D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 209. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 650, 120.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Perkowicz Paweł (1658-1726), jezuita, autor traktatu o kontraktach i restytucji.

Urodził się 28 VI 1658 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1674 r. Nowicjat odbył w Krakowie, studium nauczycielskie przeszedł w Lublinie (1676-1677), filozofię studiował w Kaliszu (1677-1680), a teologię w Krakowie (1684-1688), gdzie w 1687 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał teologii moralnej w Jarosławiu (1690-1691, 1708-1709, 1716-1720), Krasnymstawie (1692-1693, 1700-1701), Sandomierzu (1693-1695, 1711-1712), Grudziądzu (1696-1697), Brześciu Litewskim (1701-1702, 1713-1714), Ostrogu (1702-1703), Krośnie (1707-1708), Kamieńcu (1709-1711) i w Samborze (1712-1713), a teologii polemicznej w Poznaniu (1699-1700). Zmarł w Jarosławiu 7 II 1726 r.

I.

1. De contractibus et restitutione... In Collegio Sandomiriensi SJ, 1712. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 65, s. 59-135.

III.

OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 277, 293, 363. — ARSJ., Pol. 16-24 (katalogi trzyletnie z lat 1675-1723); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1675-1726); Pol. 69 f. 355 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Perkowicz Tomasz (1652-1720), jezuita, tłumacz.

Urodził się 10 XII 1652 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VIII 1668 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1671-1674), teologię w Poznaniu (1678-1682), gdzie w 1681 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich filozofii w Kaliszu (1686-1689), teologii moralnej w Toruniu (1689-1690) i prawa kanonicznego w Poznaniu (1690-1693). Przez wiele lat był kapelanem dworskim u Jabłonowskich (1693-1706, 1711-1714) i podróżował z synami Stanisława Jabłonowskiego do różnych krajów, gdzie opanował doskonale j. francuski i tłumaczył zbiory kazań francuskich na j. polski. W latach 1706-1709 był rektorem kolegium w Ostrogu, a następnie rektorem kolegium we Lwowie (1709-1711). Zmarł 26 VII 1720 r. w Sokołowie, skąd ciało jego przewieziono do Lwowa.

I.

1. Przekł.: L. MAIMBURG: Historia odstępstwa greckiego od pierwszych jej początków aż do zguby państwa i miasta carogrodzkiego doprowadzona, z poważnych pisarzów wyjęta. Zamość 1698 Druk. Akad. 4° k. nlb. 4, s. 1147 (rzeczywiście 651) i k. nlb. 2.

II.

1. Przekł.: F. NEPVEU: Myśli albo refleksje chrześcijańskie rozłożone na wszystkie dni całego roku... Cz. 1-4. Lw. 1720 Druk. Coll. SJ 8°. — Toż. Cz. 1-4. Lw. 1729-1730 Druk. Coll. SJ 8° cz. 1 s. 347; Cz. 2, s. 358; Cz. 3 s. 379; Cz. 4 s. 391. — Toż. Cz. 1-4. Lublin 1754 Druk. Coll. SJ 8° cz. 1 s. 414; Cz. 2 s. 416, k. nlb. 3; Cz. 3 s. 374; Cz. 4 s. 364; k. nlb. 5. — Toż. Cz. 1-4. Wilno 1754 Druk. Akad. SJ 8° cz. 1 s. 350; Cz. 2 s. 359; Cz. 3 s. 368; Cz. 4 s. 377, k. nlb. 9. — Toż. Cz. 1-4. Kalisz 1759 Druk. Coll. SJ 8° cz. 1 k. nlb. 6, s. 342; Cz. 2 k. nlb. 5, s. 355; Cz. 3 s. 354; Cz. 4 s. 358, k. nlb. 10. — Toż. Cz. 1-3. Lublin 1791-1792 Druk. XX. Trynit. 8° cz. 1 k. nlb. 6, s. 15-431; Cz. 2 s. 392; Cz. 3 s. 432, k. nlb. 7.

2. Godziny ustawicznej adoracji Najświętszego Sakramentu, nietęskliwym nabożeństwem rozłożone. Lwów 1727 Druk. Lwowska SJ 8° k. nlb. 6, 218.

3. Przekł.: Kazania przebrane z kaznodziejów francuskich o trzech głównych pożądliwościach ludzkich. Przekładania... T. 1-3. Poznań 1764-1765 8° t. 1 s. 598; T. 2 s. 833; T. 3 s. 440.

4. Przekł.: Kazania przebrane z kaznodziejów francuskich o czterech ostatnich rzeczach każdego człowieka. T. 1-3. Poznań 1766 Druk. JKM Coll. SJ 8° t. 1 s. 697, k. nlb. 1; T. 2 s. 424; T. 3 s. 602; k. nlb. 1.

III.

CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 2 s. 284-287; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 283, 363; ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. P. 1860 s. 249-250; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 310-311; Perkowicz Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 542; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 540-541; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 640, 1280, 1281, 1284; Perkowicz Tomasz. W: *Podr. enc. kość.* T. 31/32 s. 81. — ARSJ., Pol. 15-24 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1720); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1669-1720); Pol. 69 s. 355 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Perkowski Józef Ignacy (1781-1857), jezuita, kerygmatyk.

Urodził się 17 IV 1781 r. w Ostrownie na Białej Rusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1796 r. W Połocku studiował fiolozofię (1800-1802) i teologię (1804-1808). Był kaznodzieją i prefektem szkół w Petersburgu (1810-1816), kaznodzieją w Witebsku (1808-1810), Połocku (1816-1817) i w Mohylewie (1817-1819). Po wypędzeniu jezuitów z Rosji w 1820 r. wykładał prawo kanoniczne w Starej Wsi (1826), Tyńcu (1827-1831) i w Nowym Sączu (1832-1836). Pracował następnie we Lwowie, gdzie zastało go ponowne rozproszenie jezuitów w 1848 r. Wyjechał wówczas na Śląsk, a następnie do Śremu w Wielkopolsce, gdzie pracował w duszpasterstwie. W latach 1850-1852 przebywał w Czortkowie jako kapelan Borkowskich. Zmarł w Staniątkach 20 IX 1857 r.

I.

1. Krótkie zebranie tajemnic wiary św. i powinności chrześcijańskich dla nauczenia małych dzieci i czeladzi. Lw. 1837 Druk. F. Pillera 12° k. 27. — Toż. Lw. 1846 Druk. F. Pillera 12° s. 36. — Toż. Kr. 1856 Druk. K. Budweisera 8° s. 32.
2. Powinności chrześcijańskie albo katechizm misyjny objaśniający, w co powinien każdy chrześcijanin wierzyć i czynić, aby był zbawiony. Tarnów 1834 J. Kornstädt 8° k. 39. — Toż. Z przydatkiem sposobu słuchania i śpiewania mszy św. i różnych pieśni. Leszno 1839 Günther 12° s. 158. — Toż. Leszno 1861 Günther 12°. — Toż. Kr. 1867 Druk. F. Xaw. Pobudkiewicza 12° s. 120.
3. Krótki rys życia Ignacego Nałęcz z Małoszyna i Raczyna Raczyńskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego. Lw. 1844 J. Schneider 8° s. 38.
4. Brevis narratio de initiis ac stabili fundatione missionis Leopoliensis SJ. Ressoviae 1848 . Typ. Fr. Skielski 8° s. 26.
5. Institutiones iuris canonici in Collegio Neo-Sandecensi SJ traditae 1833. Rkps ATJ Kr., sygn. 639.

II.

1. Modlitwy i pieśni misyjne. Tarnów 1834 J. Kornstädt 8° s. 48.
2. Żywot... św. Filomeny panny i męczenniczki. Lw. 1837 Druk. F. Pillera 12°.
3. Ćwiczenie się w nabożeństwie do Najśw. Jezusowego Serca. Lw. 1838 F. Piller 12° s. 57. Autorstwo niepewne. Przypisuje się je również W. BUCZYŃSKIEMU.
4. Przekł.: Nabożeństwo dziesięciodniowe do św. Józefa. Lw. 1844 Druk. Pillera 16° s. 56.
5. Maria ucieszka nasza. Dwie nowenny na cześć Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny, z przydatkiem nabożeństwa mszalnego, litanii loretańskiej i modlitw. Lw. [1844] Druk. Pillera 16°.
6. Przekł.: Nabożeństwo dziesięciodniowe do Najsłodszego Serca Pana Jezusa. Lw. 1845 Druk. Pillera 12° s. 36.
7. Dziesięciodniowe nabożeństwo ku czci św. Franciszka Ksawerego SJ. Lw. 1846 Druk. Pillera 12° s. 46. — Toż. Lw. 1875 Nakł. Księży Jezuitów 16° s. 76.
8. Wiadomość o naukowym żywocie śp. X. Józefa Morelowskiego zakonu Towarzystwa Jezusowego. *Prz. Pozn.* R. 1854 t. 19 s. 151-163 — Toż w osob. odb. Poznań 1854 8° s. 15.
9. Rkpsy w ATJ Kr., sygn. 92 (Notatnik, odpisy listów i przemówień); Sygn. 155 (Diarium itineris... ad congregationem procuratorum); Sygn. 892 (Rekolekcje w j. francuskim); Sygn. 951 (Misje O. Antoniewicza).

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 311--312; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. Lw. 1875 s. 417; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 542-543; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1149; N[IEDZIELSKI] J.: Perkowski Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 81-82; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w Polskich Prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 233; STACH P.: Misje jezuitów w diecezji tarnowskiej. *Aten. Kapł.* R. 38: 1946 t. 45 s. 390-391. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Albae Russiae in annum 1797 [...in annum 1820]; Catalogus provinciae Galicianae ineunte anno 1833 [...ineunte anno 1858]; Rkps 298 VIII, X, XI, XIV-XX, 878 IX (dokumenty).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Perowic (Perovicius) Jan (XVII w.), autor dysertacji teologicznych. Historiografia milczy na jego temat. Pochodził z Bochni. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1632 r. uzyskał licencjat z teologii. W pismach zajmował się nauką św. Tomasza z Akwinu.

I.

1. Quaestio de primo salutis medio seu interno fidei actu, ex Angelici Doctoris... ad disputandum in Alma Academia Cracoviensi proposita... Cracoviae 1613 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. 6.
2. Quaestio theologica de natura Angelorum ex prima parte Angelici Doctoris... in Alma Academia Cracoviensi publice ad disputandum pro gradu licenciaturae assequendo proposita... B. m. 1632 4° ark. 1½.

III.

ESTREICHER K.: T. 24 s. 193-194.

Bp Edward Ozorowski

Perzyna Ludwik, krypt.: B.L.P.Z.B.M., (1742-1800), bonifrater, popularyzator teologii.

Urodził się w 1742 r. w Krakowie. Prawdopodobnie był samoukiem,

a wiedzę medyczną zdobył długoletnią praktyką szpitalną i prywatnymi studiami. W podobny sposób nabywał chyba później i wiedzę teologiczną. Mając ok. 40 lat życia, wstąpił do zakonu bonifratrów w Warszawie i po odbyciu rocznego nowicjatu i 3-letniego przygotowania złożył w 1786 r. uroczystą profesję zakonną. W 1788 r. został przeorem i lekarzem szpitala św. Ducha w Kaliszu. W latach 1790-1793 kierował szpitalem św. Jana Bożego w Warszawie. W 1793 r. wrócił do Kalisza na stanowisko przeora domu zakonnego. W latach 1794-1800 pracował w szpitalu w Łowiczu, lecząc m. in. rannych żołnierzy w czasie insurekcji kościuszkowskiej; był zarazem łowickim przeorem. Z pism jego wynika, że leczył chorych również na Podolu, na Wołoszczyźnie, Pokuciu i na Spiszu, lecz nie wiemy, w jakich okolicznościach. Zmarł na gruźlicę 3 I 1800 r. w Łowiczu, pochowany w kościele bonifratrów.

I.

1. Homilia do swoich braci zakonnych, utwierdzająca ich w wierze objawionej przeciw zaraźliwym teraźniejszych deistów mowom. Łowicz 1796 Druk. J. O. Xcia Arcybiskupa 8° s. 48.

2. Przekł.: Reguła św. Augustyna wraz z ustawami Zakonu św. Jana Bożego, przez Ojca św. Pawła V potwierdzona, z przydatkiem różnych rezolucji... W. 1836 Druk. OO. Pijarów 8° s. 293, 3. Czy druk ten miał wcześniejsze wydanie — za życia autora — nie udało się stwierdzić.

3. Myśli i uwagi nad farmazonami. B. m. r. 8° s. 180.

II.

1. Przekł.: A. S. TISSOT: Porządek życia w czerstwości zdrowia w długie prowadzący lata. Ze wszystkich dzieł p. Tissota w jedno zebrany. Kalisz 1789 Druk. J. O. Xcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 6, s. 160, k. nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Supraśl 1789 8° s. 166. — Toż. Wyd. 3 przejrz., popr. i powiększ. Kalisz 1793 8° s. 12, 180. — Toż. Wyd. 4. Łowicz 1799 8° k. nlb. 7 s. 175.

2. Anatomia krótko zebrana, chcącym się uczyć lekarskiej i cyrulickiej nauki, lubo bez wyobraźni, ale dokładnie i z pracą napisana. Kalisz 1790 Druk. J. O. X. Imć Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 5 s. 211 k. 12.

3. Nauka położna krótko zebrana, cyrulikom, położnym, jako też i babom czyli kobietom przy rozwiązaniu rodzących położnic służącym do wiadomości bardzo potrzebna. Na pytania i odpowiedzi ułożona. Kalisz 1790 Druk. Jaśnie Ośw. X. Imć Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 8, s. 141.

4. Nauki cyrulickiej krótko zebranej, to jest: nauki dla chcących się uczyć cyrulickiej umiejętności dokładnie napisanej. Wszystkim oraz gospodarzom i wszelkim zgromadzeniom tak duchownym jako i świeckim nieuchronnie potrzebnej, a dla łatwiejszego każdego pojęcia w pytaniach i odpowiedziach ułożonej... w narodowym języku napisana. Cz. 1-3. Kalisz 1792-1793 Druk. J. O. Xcia Imci Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° cz. 1 k. 6 s. 182; Cz. 2 k. 4 s. 338; 4; Cz. 3 k. 8 s. 230 k. 2 s. 40.

5. Lekarz dla włościan czyli rada dla pospólstwa w chorobach i dolegliwościach naszemu krajowi albo właściwych, albo po większej części przyswojonych, każdemu naszego kraju mieszkańcowi do wiadomości potrzebna, przez... w narodowym języku napisana. Kalisz 1793 Druk. J. O. Xcia Imć Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 14 s. 391. Dod.: Przydatek o lubieżnej chorobie. Kalisz 1793 8° s. 27.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 10-11, tamże literatura. — Ponadto: OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 392; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 505-506; SKIEŁCZYŃSKI Z.: Łowiccy lekarze XV-XIX w. Łowicz 1979 s. 7, 11.

Ks. Józef Mandziuk

Pękalski Piotr Franciszek (1790-1874), bożogrobiec, profesor Uniw. Jagiellońskiego, historyk Kościoła, hagiograf.

Urodził się 10 X 1790 r. w Cieszynie jako syn Andrzeja i Katarzyny z Fabijańskich. Po ukończeniu gimnazjum w Cieszynie (1807), przez 5 lat pracował na roli i służył w wojsku, a w 1815 r. rozpoczął studia

filozoficzne na Uniw. Krakowskim. W 1816 r. wstąpił do zakonu bożogrobców w Miechowie, gdzie po studiach teologicznych przyjął w 1819 r. święcenia kapłańskie. Od 1821 r. studiował nadal na Uniw. Jagiellońskim obok filozofii i teologii obce języki; dnia 5 VI 1826 r. uzyskał promocję na doktora teologii. W latach 1827-1828 wykładał języki wschodnie na Wydziale Teologicznym, od 1830 r. jako profesor nadzwyczajny. W latach 1833-1874 był rządcą kościoła św. Barbary w Krakowie. Należał do Akademii Umiejętności jako Jej członek nadzwyczajny. Zmarł 30 III 1874 r. w Krakowie jako ostatni kapłan zakonu miechowitów w Polsce.

I.

1. De Petri Militis per S. Stanislaum episc. Cracov. resuscitatione... dissertatio historico-critica, quam auctoritate inclyti Sacrae Theologiae Ordinis in alma Studiorum Universitate Jagellonica ad summos in sacra Theologia honores rite capescendos publice defendit... Cracoviae 1826 Druk. Akademicka 8° s. 4, 23, 3.

2. Przekł.: Wyznania św. Augustyna. Przełożył... Kr. 1847. Druku tego nie znaleziono w bibliotekach.

3. Żywot św. Wojciecha biskupa i męczennika z uwagami nad podaniem Czechów jakoby zwłoki jego w Pradze spoczywały napisał... Kr. 1858 Druk. Friedleina 8° s. 188 i nlb. 5.

4. Żywoty świętych Patronów polskich napisał... Kr. 1862 Druk. Uniwersytecka 8° s. 652, XI.

5. O początku, rozkrzewieniu i upadku Zakonu XX. Kanoników Stróżów św. Grobu Jerozolimskiego. Historię napisał... Kr. 1867 Druk. Uniwersytecka 8° s. 166.

6. Historyczne podanie o bractwach krakowskich. W: *Pamiętnik Towarzystwa Dobroczynności Krak.*, wydany z powodu... 50-letniego jubileuszu... Kr. 1868 s. 0000.

7. Uwagi nad podaniem o starodawnej pieśni „Bogurodzica" św. Wojciechowi przyznawanej, napisał... *Rocz. TN Krak.* T. 20: 1872, s. 1-32. — Toż w osob. odb. Kr. 1871 8° s. 32.

8. Żywot świątobliwego Świętosława mansjonarza przy kościele Najśw. Panny Marii w Krakowie. Wyd. X. Macieja KUHNY na pożytek parafian sławkowskich. W. 1879 Druk. W. Banarski 16° s. 19.

9. Wykład dwóch Ewangelii św. Mateusza i św. Jana. Rkps nieznany.

II.

1. Wiadomość historyczna o skutkach nowego medalu (cudownego). Tłum. ... Kr. 1837.

2. Ołtarz nowy czyli nabożeństwo na cześć św. Patronów polskich, zastosowane do nabożeństwa kościelnego. Kr. 1854 Druk. Friedleina 12° s. XII, 314, 9. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1861 8° s. XII, 313, III.

III.

HOSZOWSKI K.: Wspomnienie zasług X. Pękalskiego. *Rocz. Krak. Tow. Dobrocz.* T. 62: 1881 s. 3-15; Pękalski Piotr. W: *Enc. kośc.* T. 19 s. 177; B[ARTYNOWSKI] M.: Pękalski Franciszek Borgiasz Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 25; GLEMMA T.: Wydział Teologiczny U.J., s. 96-97; LEWICKI K.: Metryka doktorów teologii U.J. w latach 1796-1939. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 312, 313; TOBIASZ M.: Bożogrobcy w Miechowie. (W 800-lecie sprowadzenia zakonu do Polski). *Nasza Przeszł.* T. 17: 1963 s. 58; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i w początkach XX wieku. (Z ogólną charakterystyką okresu międzywojennego). W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 48; BORKOWSKA U.: Hagiografia. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 12. — Schemat Diec. Krakowskiej na lata 1819-1874.

Ks. Bolesław Kumor

Pętkowski (Pentkovius) Kasper (1544-1612), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, tłumacz.

Urodził się w październiku 1554 r. w Pętkowie w Ziemi Nurskiej na Mazowszu. Uczył się w szkole w Czerwińsku i w kolegium jezuickim w Pułtusku. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 II 1574 r. Po rocznym nowicjacie w Braniewie, studiował retorykę i j. grecki w kolegium poznańskim (1575-1577), w Akademii Wileńskiej zaś filozofię (1583-1586) i teologię (1587-1590). Nauczał gramatyki w Poznaniu (1577-1579), poetyki

i greki w Braniewie (1579-1581), greki w Akademii Wileńskiej (1581--1593) i teologii moralnej w Kaliszu (1596-1597). Był kapelanem kilku biskupów i kapelanem obozowym chorągwii hetmańskich na Podolu (1596) oraz kaznodzieją w Toruniu i Krakowie. Zmarł z 15 na 16 II 1612 r. w Krakowie.

I.

1. Przekł.: A. ABRAM: Święty a powszechny sobór w Florencji odprawiony, albo z Grekami unia, spisany ode trzech Kościoła greckiego pisarzów... Kraków 1609 Mikołaj Lob 4° s. 416.

II.

1. Dialogi łacińskie, utwory dramatyczne i wiersze okolicznościowe. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1137 I. Trzy utwory: Dialog o pokoju dla króla Stefana, s. 385-418; Lycus, Sceva, Sextus, s. 461-466; Tymon Gardziluda, s. 467-474 opublikowano w: Dramaty staropolskie. Antologia. Opr. J. LEWAŃSKI. T. 4. W. 1961.

2. Autobiografia. Rkps ARSJ., Fondo Gesuitico 2 f. 106-107. Wyd. J. WARSZAWSKI: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum liber autobiographicus. Romae 1966 s. 174-175, 356.

3. List do generała zakonu z 1597. Rkps ARSJ., Germ. 177 f. 8.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 469-470, tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 477-478; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 198-199; N[IEDZIELSKI] J.: Pętkowski Kasper. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 97; SOCZEWKA A.: Gaspari Pętkowski, viri Poloni e SJ Dialogus Paschalis. *Humanistica Lovaniensia*. R. 18: 1969 s. 115-124; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej (1569-1600). *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 81, 91, 110. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 204. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 3. Kr. 1889 s. 56, 58, 179. *Script. Rer. Pol.* T. 14. — ARSJ., Pol. 6-7 (katalogi trzyletnie z lat 1587-1599); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1612); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 19-20 (Catalogus Jesuitarum in Domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Piasecki Jakub, krypt.: Ks. P., (1794-1849), franciszkanin konw., historyk zakonu franciszkanów w Polsce.

Urodził się w grudniu 1794 r. w Warce. Po studiach teologicznych u franciszkanów otrzymał święcenia kapłańskie przed 1828 r. W 1828 r. mieszkał w klasztorze w Kaliszu, a od 1829 r. był gwardianem w Warce, a następnie w Warszawie (1833-1844). W latach 1840-1848 był prowincjałem franciszkanów konwentualnych w Królestwie Kongresowym. Zmarł w 1849 r.

1. Krótka wzmianka o zgromadzeniach zakonnych w Polsce a mianowicie: o franciszkanach, bernardynach, reformatach, kapucynach, augustianach, paulinach, karmelitach, karmelitach bosych, kanonikach regularnych, kanonikach lateraneńskich, kanonikach regularnych zwanych de poenitentia Beatorum Martyrum, klerykach regularnych św. Ducha de Saxia i teatynach przez... *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 127-132, 309-322, 505-526; T. 3 s. 97-104, 297-308.

2. Opisanie klasztorów i kościołów Księży Franciszkanów Prowincji Polskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 168--182, 222-231, 345-360, 432-448, 544-555; T. 5 s. 40-55, 128-140, 225-236, 405-413, 485-495; R. 4: 1844 t. 6 s. 56-70, 218-233. — Toż w osob. odb. W. 1845 Druk. J. Glücksberga 8° s. 261.

3. Wiadomość historyczna o cudownym objawieniu się S. Antoniego z Padwy we wsi Łagiewnikach i o fundacji tamże kościoła i klasztoru franciszkanów z przydatkiem krótkiego rysu życia X. Rafała Chylińskiego, którego ciało spoczywa także w tymże kościele. W. 1844 Druk. S. Strąbskiego 8° s. 228.

4. Kościół i klasztor Panien Franciszkanek w Krakowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 5: 1845 t. 9 s. 135-148.

5. Kościół i klasztor Księży Franciszkanów w Lublinie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 7: 1847 t. 12 s. 423-433

6. Krótka wiadomość o życiu i pismach znakomitych mężów, którzy się stali re-

ligii podporą i ozdobą. *Pam. Rel.-Mor.* R. 8: 1848 t. 14 s. 197-203; T. 15 s. 232--249; R. 9: 1849 t. 17 s. 1-16; R. 10: 1950 t. 18 s. 62-75.

II.

1. Mowa na żałobnem nabożeństwie za duszę śp. JW. Józefy z Walewskich Witkowskiej prezesowej trybunału cywilnego wojew. sandom. d. 8 stycznia 1834 w Grabowie. W. 1834 Druk. XX. Pijarów 4° s. 8.
2. Kazanie na uroczystość Matki Boskiej Narodzenia o wychowaniu dzieci. *Pam. Rel.-Mor.* R. 3: 1843 t. 5 s. 270-278.
3. Nabożeństwo na zakończenie starego roku, które w dzień ostatni grudnia w kościołach XX. Franciszkanów w Warszawie, w Kaliszu i Krakowie z odpustem zupełnym wiecznie nadanym odprawia się. Przedrukowane nakładem... z przydaniem uwag chrześcijańskich na dzień nowego roku. W. 1844 Druk. S. Strąbskiego 8° s. 47.

III.

KARWACKI A.: Sławniejsi franciszkanie w Polsce. Ich życiorysy i dzieła. Rkps Arch. Franciszkanów w Krakowie s. 374--375; Piasecki Jakub W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 435; Piasecki Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 107.

Ks. Bolesław Kumor

Piasecki (Piasecius) Paweł h. Janina (1579-1649), biskup kolejno kamieniecki, chełmski i przemyski, autor dzieła z prawa kanonicznego. Urodził się 17 X 1579 r. w Piaskach w woj. ruskim jako syn Sebastiana i Katarzyny z Gromadzkich. W 1596 r. rozpoczął naukę w Akademii Krakowskiej, następnie w latach 1598-1600 studiował w rzymskiej Sapienzy. Po przyjęciu święceń kapłańskich ok. 1601 r. pozostawał na służbie u bpa W. Goślickiego, od którego otrzymał kanonię poznańską. W 1605 r. immatrykulował się w akademii jezuickiej w Ołomuńcu, potem kształcił się nadto w Pradze, Wiedniu i w latach 1608--1611 w Rzymie, gdzie w 1610 r. uzyskał doktorat obojga praw. Wrócił do kraju z tytułem protonotariusza ap. i przy poparciu Z. Myszkowskiego objął urząd sekretarza Zygmunta III. W 1616 r. został archidiakonem warszawskim, w 1621 r. kanonikiem łęczyckim, w 1622 r. prepozytem kaliskim, w 1623 r. prepozytem sandomierskim i w 1624 r. opatem komendataryjnym cystersów w Mogile. Przez jakiś czas administrował Diecezjami Warmińską i Wrocławską w zastępstwie biskupów Jana Olbrachta i Karola Ferdynanda Wazów. W 1627 r. otrzymał nominację na biskupstwo kamienieckie, w 1640 r. na biskupstwo chełmskie i w 1644 r. na biskupstwo przemyskie. Zwalczany był ostro przez jezuitów. Zmarł 1 VIII 1649 r. w Mogile.

I.

1. Wyd.: A. KRZYCKI: Religionis et Reipublicae quaerimonia... Posnaniae 1606 4° ark. 1½.
2. Praxis episcopalis ea quae officium et potestatem episcopi concernunt continens... Venetiis 1611 apud Societatem Minimam 4° s. 389 k. nlb. 13. — Toż. Venetiis 1613 apud Petrum Dusinellum 4° s. 356, k. nlb. 9. — Toż. Coloniae Agrippinae 1615 sumptibus Antonii Boetzeri 8° k. nlb. 4, s. 24, 449, s. nlb. 30. — Toż. Venetiis 1620 apud Petrum Dusinellum 8° s. 356, k. nlb. 9. — Toż. Coloniae Agripinae 1620 apud Antonium Boetzerum 4° k. 4, s. 436, k. nlb. 9. — Toż. Cracoviae 1627 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° ark. 1, s. 609, k. nlb. 21. — Toż. Cracoviae 1643 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 2, s. 548, k. nlb. 16. — Toż. Venetiis 1647 Typis Marci Ginammi 4° k. 19, s. 490. — Toż. Coloniae Agrippinae 1665 sumptibus Balthasaris ab Egmondt 8° k. 6, s. 670, k. 15, s. 48. — Toż pt. Nucleus iuris episcopalis. B. m. 1681 8°. — Toż. Coloniae Agrippinae 1687 sumptibus Haeredum Joannis Widenfeldt et Godfridi de Borges 8° s. 670, k. 15. — Toż. Leopoli 1758 Typis Confraternitatis Ssmae Trinitatis 4° k. nlb. 27, s. 639, 179, k. 24.

II.

1. Chronica gestorum in Europa singularium... accurate ac fideliter conscripta... Cracoviae 1645 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. 3, s. 619, k. 10. — Toż. B. m. 1646 2° k. 3, s. 627, 1, k. 10.

— Toż. Cracoviae 1648 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. 2, k. nlb. 2, s. 638, k. nlb. 31. — Toż. Amstelodami 1649 Förster 2° k. 4, s. 536, k. nlb. 12. — Toż w przekł. na j. pol. CHRZĄSZCZEWSKIEGO pt. Kronika Pawła Piaseckiego biskupa przemyskiego. Wyd. J. BARTOSZEWICZ. W Kr. 1870 w Druk. Uniw. Jag. 4° s. LXXXVI, 457. — Toż w przekł. na j. ruski. Wyd. LEONID Archimandryta w: Smutnoje vremja i moskovsko-polskaja vojna. S. Petersburg 1887 2° s. 1-73. *Pamiatniki drevnej pis'mennosti i iskustva.* Nr 68. — Toż po łacinie i rusku. Wyd. V.N. ALEKSANDRENKO w: Materialy dla epochi smutnago vremeni izvlečenyje iz raznych avtorov. W. 1909 Tipografia 'Varšavskogo Učebnogo Okruga 4° s. 1-19. *Monumenta historica res Moscoviae et Poloniae illustrantia ex variis auctoribus electa.*

2. Listy: Do kard. Kosmy de Torres b. r. Wyd. E. RYKACZEWSKI w: Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób w Polsce od roku 1548 do 1690. T. 2. Berlin 1864 s. 187; 2 listy do tegoż i Kurii Rzymskiej z 1634 i 1644. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 65-, 69-71.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 102-104, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 273, 303; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 378, 392; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 508; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 314, 319-321, 324, 369; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 339.

Bp Edward Ozorowski

Piątkowski Donat (1813-1877), dominikanin, historyk kultu M.B.

Urodził się w 1813 r. Po wstąpieniu do zakonu dominikanów odbył nowicjat w konwencie w Podkamieniu (1844/1845), a następnie studia teologiczne w studium zakonnym we Lwowie; święcenia kapłańskie otrzymał w 1848 r. Początkowo pracował jako mistrz kleryków i nowicjuszy, oraz kaznodzieja i wikariusz przy dominikańskiej parafii Bożego Ciała we Lwowie. Przed r. 1864 został przeorem konwentu dominikańskiego w Jarosławiu, a przed 1874 r. podprzeorem i wikariuszem parafialnym przy parafii dominikańskiej w Podkamieniu. Zmarł dnia 15 VII 1877 r.

I.

1. Wiadomość historyczna o statui alabastrowej Najśw. M. Panny Jackowej, łaskami słynącej... teraz w kościele lwowskim Bożego Ciała OO. Zakonu Kaznodziejskiego znajdującej się podana przez... Lw. 1856 Druk. K. Pillera 8°, s. X, 72. — Toż. Lw. 1857 16° s. nlb. 2, VIII, 56.

2. Najświętsza Panna Maria cudowna w Jarosławiu w kościele polnym OO. Dominikanów. Jej cuda, łaski, jako też i koronacyja jej cudownej statuy z dokumentów autentycznych zebrał, opisał i dodatkiem nabożeństwa, do druku podał... Rzeszów 1864 Druk. J.A. Pelara 8° s. IV, 216.

3. Arbor consanguineitatis secundum jus canonicum Romanum, et jus civile Austriacum. Lw. [1859 ?] 2° arkusz.

II.

1. Korona Marii czyli książka różańcowa najsłodszego Imienia Jezus i Najśw. Panny Marii według zwyczaju Arcybractwa lwowskiego, znajdującego się przy kościele Bożego Ciała... Lw. 1851 Druk. K. Jabłońskiego 8° s. 504.

2. Na wściekliznę pewne i doświadczone lekarstwo podał do druku... Brody 1873 Druk. J. Rosenheima 8° s. 11.

III.

Schemat. Archidiec. Lwowskiej na lata 1848-1878.

Ks. Bolesław Kumor

Piątkowski Franciszek (1804-1865), proboszcz parafii św. Krzyża w Krakowie, autor dysertacji historyczno-kościelnej.

Urodził się w 1804 r., studia teologiczne odbył w stradomskim Seminarium Duchownym w Krakowie (1824-1827); święcenia kapłańskie przyjął w 1827 r. Przez długie lata pracował jako katecheta szkoły

i kapelan PP. Wizytek w Krakowie. Po ukończeniu wyższego kursu teologii na Wydziale Teologicznym w Krakowie, uzyskał 1 IV 1837 r. promocję na doktora teologii. Przed 1856 r. został prepozytem przy kościele św. Krzyża i rektorem domu księży emerytów w Krakowie, oraz kanonikiem hon. kaliskim i sędzią w diecezjalnym sądzie małżeńskim I instancji w Krakowie. Zmarł w 1865 r.

I.

1. De Ordinis Templariorum suppressione deque iis, quae pro et contra huius Ordinis innocentiam asseruntur. Rkps Arch. Wydz. Teol. w Krakowie 1835/36, obecnie w Arch. U.J.

III.

GLEMMA T.: Wydział Teol. U. J., s. 144-145; LEWICKI K.: Wykaz promowanych na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1796--1939. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 313. — Schemat Diec. Krakowskiej na lata 1825--1865.

Ks. Bolesław Kumor

Pidou (de Saint-Olon, Pidon) Alojzy Ludwik Maria (1637-1717), teatyn, potem biskup babiloński, autor relacji o kościele ormiańskim w Polsce.

Urodził się 8 IX 1637 r. w Paryżu. W 1659 r. złożył profesję zakonną w klasztorze teatynów w Rzymie i rozpoczął intensywną naukę języków orientalnych, zwłaszcza ormiańskiego. W 1664 r. przybył wraz z Klemensem Galano do Lwowa, aby prowadzić prace nad zjednoczeniem Kościoła ormiańskiego ze Stolicą Ap. Przyczynił się w dużym stopniu do poprawienia ksiąg liturgicznych ormiańskich oraz do usunięcia nadużyć i zabobonów z życia Ormian. Po śmierci K. Galana kierował Kolegium Ormiańskim we Lwowie. W 1687 r. otrzymał od pap. Inocentego XI nominację na biskupa babilońskiego (Bagdad), a od króla Francji misję reprezentowania interesów państwa przy dworze szacha w Ispahanie (Esfahan). Sakrę biskupią przyjął 9 V 1694 r.

Pidou zostawił dokładną relację ze swoich prac we Lwowie, która stanowi ważne źródło do poznania dziejów Kościoła ormiańskiego w Polsce. Zmarł 20 XI 1717 r. w Ispahanie.

I.

1. Breve relatione dello stato, principii e progressi della misione apostolica agli Armeni di Polonia e Valachia e provincie circonvicine e dell' erettione e fondatione del collegio pontificio di Leopoli per le medesima natione armena sotto la cura de pp. Chierici Regolari detti volgramente Teatini, sin al 1° Aprile 1669. W przekł. na j. pol. pt. Krótka wiadomość o obecnym stanie, początkach i postępie misji apostolskiej do Ormian w Polsce, Wołoszczyźnie i sąsiednich krajach oraz o początku i założeniu dla tychże Ormian kolegium papieskiego we Lwowie, będącego pod kierunkiem OO. Kleryków Regularnych, Teatynami zwykle zwanych, aż do 1 kwietnia 1669 r. Wyd. A. PAWIŃSKI w: Dzieje zjednoczenia Ormian Polskich z Kościołem Rzymskim w XVII wieku. W. 1876 s. 1--114.

II.

1. Święta Rypsyna panna i męczenniczka, albo Tyrydat przemieniony. Z różnych historyków łacińskich i ormiańskich wyjęta, wierszami ormiańskimi a intermediami złożona. B. m. 1668 4° k. nlb. 8. Utwór sceniczny.

2. S. Pulcheryja panna i cesarzowa, albo śmierć Theodozjusza młodszego. Tragedia nabożna. B. m. 1669 4° k. nlb. 2.

3. Liturgia Armena cum ritu in cantu. Wyd. P. LEBRUN w: Explication littérale des cérémonie de la messe. T. 3. Paris 1726.

III.

A. de L.: Pidou de Saint-Olon. W: *Nouvelle biographie générale.* T. 40. Paris 1866 kol. 93; PAWIŃSKI A.: Dzieje zjednoczenia Ormian polskich z Kościołem Rzymskim w XVII wieku. W. 1876

s. III-IV, 136-206; GROMNICKI T.: Ormianie w Polsce. W. 1889 s. 33-39; N[IEDZIELSKI] J.: Pidou de Saint-Olon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 114; CHEŁMICKI Z.: Ormianie w Polsce. Tamże T. 29-30, s. 241-244; LECHICKI C.: Kościół ormiański w Polsce (zarys historyczny). Lw. 1928 s. 68-93; PALMIERI A.: Galano Clément. W: *Dictionnaire de la théologie catholique*. T. 6. Paris 1947 kol. 1023-1025; PIGOŃ S.: Z dziejów teatru szkolnego w Polsce w XVII. *Pam. Liter.* R. 35: 1938 s. 72-98; OBERTYŃSKI Z.: Unia Ormian polskich. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 335-340. — GAMS B.P.: Series episcoporum Ecclesiae Catholicae. Graz 1957 s. 455.

Bp Edward Ozorowski

Pietroboni Ignacy (1749—1831), jezuita, profesor Akademii Połockiej, kerygmatyk.

Urodził się 6 I 1749 r. w Mantui we Włoszech. Do zakonu jezuitów wstąpił 30 IX 1765 r. Studia teologiczne odbył we Włoszech. W 1801 r. przybył do Połocka i pracował jako kaznodzieja wśród ludności włoskiej w Petersburgu (1802-1816), a następnie jako asystent przy generale zakonu w Połocku (1816-1820). W r. 1816/17 był także profesorem teologii moralnej w Akademii Połockiej. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji w 1820 r. przebywał na terenie Włoch; zmarł w Genui 14 III 1831 r. W czasie pobytu wśród jezuitów białoruskich wydał podręcznik do nauczania religii w szkołach.

I.

1. Compendio della dottrina cristiana ad uso dei fanciulli. Polociae 1811 Typ. Coll. SJ 12°.

III.

CIAMPI S.: Bibliografia critica. T. 2. Firenze 1839 s. 200; BROWN J.: Biblioteka asystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. P. 1862 s. 315; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 744; G[IŻYCKI] J.: Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905 s. 108, 118, 120; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5. Pietroboni Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 133. — Liber saecularis historiae Societatis Jesu ab anno 1814 ad annum 1914 Romae 1914 s. 57, 61, 63. — ATJ Kr., Catalogus personarum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1802 [...in annum 1820].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pikarski (Piekarski) Adrian, h. Półkozic (1615-1679), jezuita, polemista.

Urodził się w 1615 r. w woj. rawskim na Mazowszu, syn zamożnego szlachcica Jana, sędziego ziemskiego rawskiego, i Nowomiejskiej. Po ukończeniu szkół kaliskich wstąpił 18 VI 1631 r. do zakonu jezuitów. Nowicjat odbył w Krakowie (1631-1633), studium pedagogiczne odbył w Sandomierzu (1633-1634), filozofię studiował w Kaliszu (1634-1637), a teologię w Poznaniu (1640-1644), gdzie w 1644 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał filozofię w Poznaniu (1645-1647) i Kaliszu (1647-1650), a teologię w Poznaniu (1651-1658). Był kapelanem obozowym Stefana Czarnieckiego, brał udział w wojnie szwedzkiej, duńskiej i moskiewskiej. Od 1661 r. pełnił na dworze królewskim obowiązki kaznodziei i kapelana Jana Kazimierza, a następnie Michała Korybuta i Jana Sobieskiego. W 1663 r. polemizował w Białej Cerkwi z Joannicym Galatowskim. Zmarł 20 III 1679 r. w Grodnie. Poglądy teologiczne Pikarskiego znamy głównie z druków jego polemistów.

I.

1. Joannicjusz GALATOWSKI: Rycerz prawosławnej katolickiej cerkwii wschodniej rycerzowi Kościoła Rzymskiego na jego refutację napisaną przeciw rozmowie... Joannicjusza Galatowskiego z X.

Hadrianem Pikarskim De hierarchia Ecclesiae mianej, odpowiada. B. m. r. 4°.

2. W. FELLE: Fel Jesuiticum seu ad literam patris Pikarski jesuitae, responsum. B. m. 1676 8° s. 88.

II.

1. Suprema in Regno Poloniae meta honoris, quam... Joannes Lipski archiepiscopus Gnesnensis... consecutus. A Collegio Calisiensi Societatis Jesu A. D. 1639. W: Plinius Polonicus. Calissii 1639 12° s. 207-297.

2. Prawa Samsonka na pogrzebie... P. Małgorzaty z Masłowic Łayszczewskiej... do Samsona starożytnego PP. Masłowskich herbu stosowana, w kościele kolegium kaliskiego Societatis Jesu, Roku Pańskiego 1651 dnia 18 września. Kalisz 1651. Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 11.

3. Ludovicae Mariae Poloniae ac Sveciae reginae viva et augusta imago aere perennior, in pupillam posthumae gloriae impressa. Cracovia 1657 in Offic. Haeredum Franc. Cezary 2° k. nlb. 5.

4. Najjaśniejsze zwierciadło majestatu bez makuły. Przy wprowadzie (!) z Warszawy do Krakowa najjaśniejszego ciała Ludowiki Mariej polskiej i szwedzkiej królowej, na kazaniu w oczy świata wystawione... Roku 1667 dnia 3 września. Kraków 1667 Druk. Dziedz. Franc. Cezarego 2° k. nlb. 10.

5. Diarium bellici progressus cum Georgio Rakocio. Ex castris ad Miedzybor, 23 Julii 1657. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 240 (zaginął w latach 1939-1945) i w Bibl. Czart., sygn. 150. — Przekł. pol. ogłosił B. KALICKI: Ksiądz Adrian Pikarski i jego dziennik wyprawy przeciw Rakoczemu r. 1657. *Bibl. Ossolińskich* R. 1864 t. 4 s. 203-261. — Toż w: Zarysy historyczne. Lw. 1869 s. 225-270.

6. Disputationes physicae... In Collegio Posnaniensi, 1646-1647. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 729.

7. Kazania, Prawidła duchowne, nauki św. Nila o modlitwie... Rkps znajdował się w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu. Jego losy nie są znane. Fragment kazań obozowych przytoczył J. Chr. PASEK: Pamiętniki. Wyd. J. CZUBEK. Kr. 1929 s. 23-25.

8. Listy: Do prowincjała jezuitów z 1663. Rkps Bibl. Ossol. sygn. 698 nr 5, 237 nr 49, 1411 nr 125. Fragm. ogł. B. KALICKI: Ksiądz Adrian Pikarski i jego dziennik wyprawy przeciw Rakoczemu r. 1657. *Biblioteka Ossolińskich*. R. 1864 t. 4 s. 219-221. — List z 1663. Rkps AGAD, Biblioteka Wilanowska, sygn. 53.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 106-107, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G.A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesú. T. 3. Venezia 1730 s. 149-150; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 300-301; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiętniki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. T. 1. W. 1856 s. 237; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 320-321; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 748-749; Pikarski Adrian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 172; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski, teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926, s. 51-53; Dawna facecja polska. Oprac. J. KRZYŻANOWSKI, K. ŻUKOWSKA-BILLIP. W. 1960 s. 440, 457; SAJKOWSKI A.: Ze studiów nad pamiętnikami Paska. W: Nad staropolskimi pamiętnikami. P. 1964 s. 116-143; MAJEWSKI W.: Wokół Paska, Adriana Pikarskiego i Skargi. Na marginesie pracy Alojzego Sajkowskiego. *Prz. Hist.* T. 58: 1967 s. 518-524; SAJKOWSKI A.: Barok. W. 1972 s. 120, 123; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 510. — ARSJ. Pol. 9-17 (katalogi trzyletnie z lat 1633-1678); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1632-1679); Pol. 68 f. 739 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pikulski Gaudenty h. Rogala (†1763), bernardyn, moralista.

Znany z ogłoszonych książek nie doczekał się Pikulski w historiografii podstawowych o sobie informacji biograficznych. Nie wiemy, skąd pochodził, kiedy się urodził, gdzie się uczył, kiedy wstąpił do zakonu bernardynów i kiedy przyjął święcenia kapłańskie. Jest tylko pewne, że należał do ruskiej prowincji zakonnej, w 1754 r. wykładał teologię (zapewne moralną) na studium zakonnym w Zasławiu, a od 1757 r. we Lwowie. Był też gwardianem w Zbarażu. Pikulski należał do bliskich współpracowników bpa kamienieckiego M. Dembowskiego i administratora archidiecezji lwowskiej. Sz. Mikulskiego w popieraniu i przy-

gotowaniu w latach 1757-1759 chrztu Żyda Jakuba Franka i jego zwolenników (frankistów). Dzieło Pikulskiego „Złość żydowska", zaprawione antysemityzmem, a mające z jednej strony przyczynić się do nawrócenia Żydów, z drugiej zaś bronić przed nimi chrześcijan, powstało wyraźnie z inspiracji, a może i według pomysłu Dembowskiego. Dzieło to Żydzi wykupowali i niszczyli.

„Panis quotidianus" Pikulskiego, obejmujący zagadnienia z teologii moralnej, liturgiki oraz prawa kanonicznego i przeznaczony dla księży pracujących w duszpasterstwie, cieszył się dużym wzięciem wśród duchowieństwa parafialnego i obok H. Busenbauma „Medulla theologiae moralis" można go było — jak pisał H. Kołłątaj — najczęściej spotkać po plebaniach. Przez 2 prawie wieki służył zakonnikom napisany przez Pikulskiego „Rok bogomyślny", wznowiony dla bernardynów w 1902 r., a w 1930 r. dla bonifratrów. Ostatnie dzieło Pikulskiego, historia powszechna, niedokończona, naiwna w pierwszych jego partiach, była o tyle pożyteczna, że opowiedział w niej autor na s. 467-819 dzieje ojczyste po 1762 r. Zmarł Pikulski 18 IX 1763 r. we Lwowie.

I.

1. Panis quotidianus juventutis sacrae in laborioso examine ad ordines continuoque ordinis exercitio eandem nutriens iuxta subtilem V. Joannis Duns Scoti *Mariani Doctoris gustum coctus* a... Leopoli 1750 Typis Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 6, s. 326, k. nlb. 11, tabl. 2 (wyd. bezimiennie). — Toż. Leopoli 1750 Typis Soc. Jesu 8° k. 5 s. 223, k. 11. — Toż roszerz. pod zm. tyt.: Panis quotidianus juventutis sacrae sive casuista brevi ac facili methodo de practicabilibus in Regno Poloniae casibus difficultates explicans compendiose collectus a... in duas partes divisus... Leopoli 1759 4° k. nlb. 4, s. 844. — Toż. Leopoli 1759 8° k. 8, s. 844 (przedruk poprzed. wyd., zmieniona tylko karta tyt.).

2. Złość żydowska przeciw Bogu i bliźniemu prawdzie i sumieniu na objaśnienie talmudystów, na dowód ich zaślepienia i religii dalekiej od prawa Boskiego przez Mojżesza danego, rozdzielona na dwie części, opisana przez... We Lwowie 1758 w Druk. Jana Filipowicza 8° k. 4, s. 474, k. 8. — Toż... rozdzielona na trzy części... Drugi raz do druku z istotną relacją dysputy contratalmudystów z talmudystami i przydatkiem innych osobliwości podana. We Lwowie 1760 w Druk. Jana Szlichtyna 8° k. 10, s. 836, k. 8. — Fragm. z wyd. 2 pt. Sąd żydowski we lwowskim kościele archikatedralnym 1759 r. był wydawany trzykrotnie. Znane jest tylko wyd. 4. B. m. 1906 8° s. 31.

II.

1. Sukces świata czyli historia uniwersalna o pierwszych rodzicach Adamie i Ewie, początku monarchij, królestw i miast sławniejszych, zacząwszy od stworzenia świata aż do teraźniejszych czasów krótko napisana przez... Lwów 1763 w Druk. Jana Szlichtyna 4° k. nlb. 2, s. 819, k. nlb. 3.

2. Rok bogomyślny z poczwórnymi na każdy dzień medytacjami... przez... Po śmierci zaś jego [Pikulskiego] przez x. Remigiego KUKULSKIEGO tegoż zakonu... dopełniony... We Lwowie 1765 w Druk. J.K.M. i Bractwa S. Trójcy 4° k. nlb. 4, s. 1039. — Toż popr. wyd. N. GOLICHOWSKI pt. Rok bogomyślny czyli rozmyślania na każdy dzień roku dla Braci Mniejszych zakonu św. O. Franciszka Serafickiego. Cz. 1-2. Kr. 1902 Prow. Zak. Br. Mniejsz. 8° cz. 1 s. 446; Cz. 2 s. 413, nlb. 2. — Toż pod zm. tyt.: Rok bogomyślny.. dla członków Zakonu św. Jana Bożego. Cz. 1-2. Kr. 1930 OO. Bonifratrzy 8° cz. 1 s. 500; Cz. 2 s. 444.

III.

KOŁŁĄTAJ H.: Pamiętnik o stanie duchowieństwa katolickiego polskiego i innych wyznań w połowie XVIII wieku. Wyd. J.K. ŻUPAŃSKI. P. 1840 s. 38; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Pikulski Gaudenty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 707-708; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 248, 355; Pikulski Gaudenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 172; BRÜCKNER A.: Dzieje kultury polskiej. T. 3. Kr. 1931 s. 101; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 476, 491; WICHER W.: Nauka teologii moralnej w dawnych seminariach misjonarskich. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 164.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Pilawski (Pilarski) Ignacy (1725 — po 1793), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 2 VIII 1725 r. w Nienaszowie k. Jasła, był synem Wawrzyńca i Anny. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 VIII 1742 r. Studia filozoficzne odbył w Kaliszu (1744-1747), a teologiczne w Krakowie (1751-1755), gdzie w 1754 r. przyjął święcenia kapłańskie. Pracował w Żywcu i okolicy jako misjonarz (1756-1757), w Bydgoszczy jako profesor retoryki (1757-1758), a od 1758 r. w Krośnie, gdzie wykładał retorykę (1758-1760), teologię moralną, był prefektem bursy muzycznej i regensem konwiktu oraz zawiadywał sprawami gospodarczymi. W Krośnie zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Po niej pracował prawdopodobnie jako kaznodzieja w Tarnowie. Zmarł po 1793 r.

I

1. Tractatus theologicus de actibus humanis iuxta divinae legis normam dirigendis in Scholis Crosnensibus Soc. Jesu explanatus ex anno 1772 in 1773. Rkps Bibl. Kapucynów w Krośnie, sygn. 4 k. 305-343.

II.

1. Nomen augustissimum serenissimum Leopoldus... Imię najwspanialsze... Leopoldus liter przemianami rzetelnymi IX wytłumaczone wierszem polskim... roku 1790 dnia 15 listopada. Tarnów 1790 G. Matyaszewski 8° k. nlb. 8.
2. Nomen Andreas anagrammatis puris VII, carmine Latino, 30 Novembris 1791 promulgatum et Andreae Dembowicz oblatum. Tarnoviae 1791 G. Matyaszowski 4° k. nlb. 4.
3. Imię Antonius Xdza na Gołaszach Dąb Gołaszewskiego biskupa przemyskiego, 1791 13 czerwca. W Przemyślu 1791 Druk. Matyaszowskiego 4° k. nlb. 14.
4. Nomen Maximilianus... D. Ryłło... episcopi Premisliensis... anagrammatis puris XII explicatum... Anno Domini 1791 die 12 Octobris promulgatum. Premisliae 1791 Typ. M. Matyaszowski 4° s. 24.
5. Nomen Adalbertus, Adalberto Zaborski, decano foraneo oblatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4°.
6. Nomen Florianus, Floriano Winkler decano foraneo Crosnensi dedicatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4°.
7. Imię Franciszek Ksawery anagram. 18 wyłożony, Franc. Ksaweremu z Ossolińskich hrabi Jabłonowskiemu... kanonikowi ofiarowane... — Nomen Franciscus Xaverius... AD 1792 die 3 Decembris. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4° k. nlb. 20.
8. Nomen Ignatius de Loyola anagrammatis puris XVI carmine Latino... explicatum... Anno Domini 1792 die 31 Julii promulgatum... Dno Ignatio Loyola Skarbek Woyczyński cathedralis ecclesiae Crac. canonico... oblatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4° s. 30.
9. Nomen Josephus anagrammatis explicatum Josepho Kuropatnicki dedicatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4°.
10. Nomen Mathias, Domino Mathiae Modliszewski oblatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4°.
11. Nomen Valentinus anagrammatis explicatum, Valentino Karwowski, canonico Livoniensi oblatum. Tarnoviae 1792 Typ. G. Matyaszowski 4°.
12. Nomen Antonius anagrammatibus VIII explicatum. Imię Antoni ks. Ant. Skibińskiemu ofiarowane. Tarnoviae 1793 (?) 4°.
13. Nomen Dominicus. Imię Dominik P. Dominikowi Odrowążowi Pieniążkowi ofiarowane. Tarnów 1793 4°.
14. Nomen Josephus. Imię Józef, księdzu Józefowi Kroczkiewiczowi kanonikowi kolleg. sandeckiej ofiarowane. Tarnów 1793 4°.
15. Thomas Didimus. Tomasz Dydymus, ks. Tomaszowi Szymańskiemu ofiarowany. Tarnów 1793 4°.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 316; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 750; Pilawski Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 172. — ARSJ., Pol. 27-37 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1743-1773); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 62v (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pilchowski Dawid Zygmunt (1735-1803), jezuita biskup sufragan wileński, profesor Akademii Wileńskiej, kerygmatyk.

Urodził się 15 XII 1735 r. w Rutkiszkach (pow. augustowski). Po

ukończeniu średnich szkół jezuickich wstąpił do Towarzystwa Jezusowego 3 IX 1752 r. W latach 1754-1757 odbył studia filozoficzne w Akademii Wileńskiej, a w latach 1761-1765 tamże studia teologiczne, uzyskując w 1766 r. stopień doktora filozofii. Od 1766 r. pracował w wileńskim Collegium Nobilium jako wychowawca młodzieży, od 1767 r. również jako prefekt i profesor wymowy, a od 1768 r. jako profesor poetyki. 8 X 1773 r. uzyskał tytuł doktora teologii, a w 1778 r. doktora prawa kanonicznego. Po kasacie zakonu (1773) pracował nadal w Collegium Nobilium. W latach 1783-1787 był wizytatorem szkół Komisji Edukacji Narodowej. W 1783 r. powołany został nadto na profesora literatury i prezesa Kolegium Moralnego Szkoły Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego i na stanowisku tym pozostawał do 1793 r. W okresie Sejmu Czteroletniego występował jako rzecznik chłopów. W styczniu 1794 r. został sufraganem wileńskim i administratorem „in spiritualibus" Diecezji Wileńskiej, prekonizowany 1 VI 1795 r. W 1800 r. został powołany na członka czynnego warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Zmarł 4 XII 1803 r. w Wilnie.

I.

1. Przekł.: J. THIERARD: Zebranie nauk chrześcijańskich wydane włoskim językiem... a na polskie przełożone... r. 1776. Wilno 1776 Druk. Akademicka 8° k. nlb. 4, s. 472, k. nlb. 6.

2. [List pasterski z dnia 10 V 1975] 4° k. nlb. 8. — Toż. Wyd. KURCZEWSKI J.: Ks. Dawid Pilchowski, sufragan wileński, profesor prawa kanonicznego Akademii Wileńskiej. *Kw. Teol.* R. 3: 1904 z. 1/2 s. 15-22.

3. Wyd. P. SKARGA: Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu... Wilno 1780 Druk. Królewska przy Akademii 2° k. nlb. 10, s. 445, 458, k. nlb. 25.

II.

1. Wiersz. W: Żal po śmierci J.W. Imci Pana Antoniego z Ursynów Dowoyny Sołłohuba, generała artylerii W.X.L. Vilnae 1760 4° k. nlb. 6.

2. Przemówienie. W: Ad Illustrissimum... Dominum D. Josephum Comitem Załuski, episcopum Kijoviensem cum hospes Academiam et Bibliothecam Vilnensem Soc. Jesu inviseret anno 1760. [Vilnae 1760] 4° k. nlb. 2.

3. Przekł.: Cajus SALLUSTIUS CRISPUS: Historia o wojnach z Katyliną i Jugurthą. Wilno 1767 Druk. Akad. SJ 8° k. nlb. 11, s. 335, k. nlb. 13. — Toż pod zm. tyt.: Historia o wojnie z Katyliną. Poczajów 1776 Druk. Monasteru Z.S.B.W. 8° k. nlb. 3, s. 207 (?). Tekst łaciński i polski.

4. Przekł.: Lucius Anneus SENECA: O krótkości życia, o życiu szczęśliwym, o opatrzności, o pokoju duszy, o stałości mądrego, ksiąg pięcioro. Wilno 1771 Druk. Akad. SJ 8° k. nlb. 11, s. 407, k. nlb. 6. — Toż. Wilno 1792 Druk. Akademicka 8° k. nlb. 8, s. 404.

5. Wyd.: Lucius Anneus SENECA: O dobrodziejstwach ksiąg siedmioro. Przekładnia Łukasza GÓRNICKIEGO... Wilno 1772 Druk. Acad. SJ 8° k. nlb. 8, s. 576, k. nlb. 20.

6. Przekł.: Lucius Anneus SENECA: O łaskawości i gniewie. Wilno 1775 Druk. J. K. Mci 8° k. nlb. 11, s. 389. — Toż. Wilno 1782 Druk. Królewska przy Akademii 8° k. nlb. 5, s. 411.

7. Sto uwag krótkich o ważnych myślącym o zbawieniu swym do roztrząśnienia podanych. Wilno 1777 Druk. Akad. 12° s. 239. — Toż. Wilno 1784 Druk. Akad. 12° s. 241. — Toż. Wilno 1798 Druk. Akad. 12° k. nlb. 4, s. 219, k. nlb. 6. — Toż. Połock 1818 16°. — Toż. Wyd. L. CZEŻOWSKI. Kr. 1880 Druk. Czasu 16° s. 158. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 5. — Toż. Kr. 1881 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 160. — Toż. Kr. 1896 Druk. W.L. Anczyca 16° s. 156.

8. Sadzawka owcza dla wszelkiego stanu ludzi potrzebna, niemocnych na duszy wzruszeniem swych kart czasów pewnych pilnie uważnym czytaniem i rozmyślaniem uzdrawiająca, ślepym, chromym, wyschłym nie na ciele, ale na duszy dla postradania łaski u Boga przez grzechy, dla pozyskania na nowo pożyteczna... B. m. [1780] 8° k. nlb. 89. Autorstwo niepewne.

9. Przekł.: Lucius Anneus SENECA: Listy do Luciliusza. T. 1-4. Wilno 1781-1782 Druk. Królewska przy Akademii 8° t. 1 k. nlb. 14, s. 428; T. 2 s. 445; T. 3, s. 382; T. 4 s. 236, k. nlb. 44.

10. Mowa na pochwałę najjaśniejszego Trybunału. W: Mowy wyborne po więk-

szej części z starożytnych mówców i dziejopisów zebrane. T. 2. Wilno 1784 s. 184-192.

11. Przekł.: A.F. MURET: Mowa za Zygmuntem Augustem królem polskim do Piusa V papieża. Wyd. w: Mowy wyborne po większej części z starożytnych mówców i dziejopisów zebrane. T. 2. Wilno 1784, s. 29-57.

12. Odpowiedź na pytanie azali nieczułość w wyższych wiekach ku poddanym tak była opanowała serca Polaków, iż uczeni nią nawet zarażeni zostali? Czyli dodatek do księgi „O poddanych polskich". [Wilno] 1789 8° k. nlb. 1, s. 147. — Toż w: *Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego*. T. 1. Wr. 1955.

13. [*Ogłoszenie o nabożeństwie po* śmierci Ignacego Massalskiego i przeprowadzeniu zwłok 17 marca 1795]. 2° ark. 1.

14. Całemu duchowieństwu oraz wszystkim wiernym Diecezji Wileńskiej. [1798] 2°.

15. Mowy i ćwiczenia retoryczne. Rkps Bibl. Uniw. Wil., sygn. dawna XXI 1/1. — Fragm. ogł. S. BEDNARSKI: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 228-229.

16. Listy: Do Marcina Poczobuta z 1774. Rkps Arch. Kuratorii Wileńskiej w Bibl. Czart. (obecnie w Wilnie); 2 listy cytuje S. BEDNARSKI: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 466, 467. — Do Jana Śniadeckiego z 1792. Ogł. M. BALIŃSKI: Dawna Akademia Wileńska. Petersburg 1862 s. 501-503. — Do Grzegorza Piramowicza (?) z 1792. Rkps *Bibl. Jag.*, sygn. 5335/7. — 3 listy z 1795-1798. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V, teka 268, nr 11700.

III.

Nowy Korbut. T. 6, s. 17-20; tamże literatura. — Ponadto: BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 750-752; Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. Z. 5: Wielkie Księstwo Litewskie. Wr. 1959 s. 203; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 145; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 363-365; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 511; Krs [RABIKAUSKAS R.]: Pilchowski David. W: *Encyklopedia Lituanica*. T. 4. Boston 1975 s. 272-273.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Piotr (XIII w.), kanonik krakowski, glosator.

Studiował w Bolonii i w Padwie. Przywiózł do Krakowa komentarz do Sentencji P. Lombarda tzw. Złotą Summę Wilhelma z Auxerre, którą przepisano dla niego w Padwie w 1234 r. (rkps Bibl. Kap. w Krak., sygn. 106). Przed 1250 r. przystąpił do spisywania cudów zdziałanych przy grobie św. Stanisława, zbierając informacje od służby kościelnej. Jest najprawdopodobniej autorem glos teologicznych do IV księgi Sentencji P. Lombarda w rkpsie Bibl. Kapit. w Krakowie, sygn. 107. Oprócz kanonii krakowskiej posiadał probostwo kieleckie. Szczegóły jego życia nie są znane, prawdopodobnie jest tym, który występował w latach 1224 i 1228 r. jako magister Piotr, kapelan bpa Iwona.

I.

1. Glossy teologiczne. Rkps Bibl. Kap. w Krak., sygn. 107.

III.

KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich. T. 1. Petersburg 1898 s. 245-246; VETULANI A., KUTTNER S.: Un fragment d'une collection systématique des decretales anterieure á la compilatio prima. Traditio. (Nowy Jork). T. 16: 1960 s. 534-548; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Au sujet de la „Summa Aurea" de Guillaume d'Auxerre. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 10: 1961 s. 75-76; Toż: Piotr. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 317; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 512.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Piotr Wolfram (ze Lwowa) (†1428), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor kazań.

Syn Fabiana, urodził się w rodzinie mieszczańskiej w Wolbromiu (ewentualnie w Krakowie). Po raz pierwszy pojawia się w źródłach

w 1402 r. jako rektor kościoła parafialnego w Prandocinie k. Słomnik. W latach 1406-1407 był notariuszem miejskim we Lwowie i odtąd często nazywany był Petrus de Lamburga — Piotr ze Lwowa i sam się tak pisał. W 1407 r. posłował z ramienia magistratu lwowskiego do Rzymu. W 1408 r. zapisał się na Wydział Prawa Uniwersytetu Karola w Pradze, ale studia przerwał i w 1409 r. powrócił do Krakowa. Mianowany kapelanem na dworze króla Władysława Jagiełły, został wysłany w 1410 r. do Bolonii z gratulacjami dla pap. Aleksandra V, a następnie udał się do Rzymu w sprawie przeciwko krzyżakom. Podjął z powrotem studia prawnicze, udając się w 1411 r. do Padwy, gdzie niebawem został wybrany wicerektorem ultramontanów tamtejszego uniwersytetu prawników. Po przerwie i pobycie w 1412 r. w kraju przeniósł się na studia prawa do Bolonii i tam 2 IX 1413 r. uzyskał licencjat prawa kanonicznego. Rychło powrócił do kraju przywożąc zbiór dzieł prawniczych. Jako licencjat objął wykłady na Wydziale Prawa Akademii Krakowskiej, ale niebawem przerwał je na rzecz działalności dyplomatycznej. W 1414 r. brał udział w poselstwie polskim na procesie polsko-krzyżackim w Budzie. Następnie udał się na sobór w Konstancji jako sekretarz delegacji polskiej i przez swą obrotność odegrał znaczną rolę. Pod koniec soboru w 1418 r. pap. Marcin V mianował go swym referendarzem i kolektorem Stolicy Ap. w Królestwie Polskim, który to urząd pełnił do 1426 r.

Piotr osiągnął szereg godności kościelnych: był kantorem wiślickim (od 1415 r.), scholastykiem gnieźnieńskim i kanonikiem krakowskim (od 1418 r.), kanonikiem wrocławskim (od 1422 r.), miał w 1422 r. prowizję na kanonię poznańską, a od 1427 r. był archidiakonem krakowskim. Swój zbiór rękopisów prawniczych ofiarował krakowskiemu Collegium Iuridicum. Zachowała się część jego twórczości kaznodziejskiej. Zmarł jesienią 1428 r.

I.

1. Sermones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2459.

2. Sermo ad clerum de anunciacione BMV. Powst. 1424 r. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 87, f. 189v.

3. Expositio super Ave Maria. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2429, f. 243-249v. Autorstwo wątpliwe.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 229; T. 4 s. 236; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 71; KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 2 s. 615; T. 4 s. 336; FIJAŁEK J.: Polonia apud Italos scholastica saec. XV. Cracoviae 1900 s. 34-44; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1 s. 183, 187; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 130, 138, 145-146, 172, 181, 193; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 66; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. Tamże, s. 94-96, 98, 108; ZARĘBSKI I.: Okres wczesnego humanizmu. Tamże, s. 156-157; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 81 i passim; KRZYŻANIAKOWA J.: Studia praskie urzędników kancelaryjnych Jadwigi i Jagiełły. *Zesz. Nauk. UAM.* Nr 36. Historia 7. P. 1967 s. 217-228; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 26 i passim; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 139 i passim; KOROLEC J. B.: Jeremiade Montagnone „Compendium moralium notabilium". *Mater Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 5(16): 1972 s. 13-14; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 759-760; DOLA K.: Kanonicy wrocławskiej kapituły katedralnej w latach 1418-1500. *Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.* T. 5: 1967 s. 230, 313. — Album seu matricula facultatis juridicae Universitatis Pragensis. Pars 1. *Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis.* T. 2.

Pragae 1834 s. 116; Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego przy Krakowie. Kr. 1865 nr 106, 109; Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars 1. Cracoviae 1870 s. 100; Codex epistolaris saec. XV. T. 1, s. 2, 34-35, T. 2 s. 80-81, 83-84; Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej. Cz. 2. Wyd. F. PIEKOSIŃSKI, Kr. 1883 s. 341, 395-396.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Piotr z Miłosławia (XV w.), franciszkanin ?, autor kazań.

Szczegóły życia nieznane. Był zakonnikiem, najprawdopodobniej franciszkaninem. W połowie XV w. spisał po łacinie kazania do ludu, które osiągnęły znaczną popularność. Liczni kopiści rozszerzali ich treść, przerabiali je, wtrącali kazania innych autorów, co utrudnia ustalenie tekstu autorstwa samego Piotra.

I.

1. Sermones de tempore. Rkps BN., sygn. III. 3154; Inny egz.: sygn. IV. 4552.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 525, tamże literatura. — Ponadto: BRÜCKNER A.: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 1. W. 1902 s. 20-21; HORNOWSKA M., ZDZITOWIECKA-JASIEŃSKA H.: Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej. W. 1947 s. 496.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Piotr z Poznania (pocz. XVI w. — 1579), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, tłumacz Biblii.

Urodził się na początku XVI w. w Poznaniu. Uczył się najpierw w Akademii Lubrańskiego, a następnie studiował na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej. Po uzyskaniu stopnia magistra wykładał na tymże Wydziale w latach 1537-1540. Następnie udał się do Włoch na studia medyczne, które ukończył w 1543 r. uzyskaniem doktoratu. Po powrocie objął katedrę medycyny w Akademii Krakowskiej. W 1548 r. został lekarzem króla Zygmunta Augusta, osiadł przy dworze i towarzyszył monarsze we wszystkich jego podróżach. Z godności kościelnych posiadał kantorię przemyską (od 1558 r.), kanonię w katedrze krakowskiej (od 1562 r.) i kanonię sandomierską. Zaznaczył się jako działacz charytatywny. Przełożył na j. polski fragment St. Testamentu — Księgę Eklezjastesa.

I.

1. Księgi Jezusa syna Syrachowego Ecclesiasticus rzeczone. Druk. Lublin 1535 (egzemplarz unikalny w Bibl. Uniw. w Upsali); Wyd. nast.: Kraków 1541 H. Wietor.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 132-133, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Piotr z Poznania (Bilinius, de Posnania, Posnaniensis, Poznańczyk) (†1635), bernardyn, komentator dzieł Jana Dunsa Szkota.

Urodził się ok. 1575 r., wstąpił do zakonu bernardynów prawdopodobnie w Poznaniu. Studia teologiczne odbył w konwencie krakowskim pod kierunkiem Andrzeja Rochmana. Po otrzymaniu święceń kapłańskich, wyjechał na dalszą naukę do Rzymu, Salamanki i Kompluty (dzisiejsza Alcalà de Henares), skąd wrócił z tytułem lektora generalnego. Z zagranicy przywiózł do Polski wiele dzieł teologicznych.

W 1605 r. otrzymał nominację na lektora w konwencie bernardyńskim w Poznaniu. W trzy lata później, po śmierci A. Rochmana, przeniósł się do studium zakonnego w Krakowie. W 1611 r. na kapitule warszawskiej został wybrany definitorem, a w 1614 r. na kapitule wi-

leńskiej — prowincjałem. W tym czasie założył konwenty w Pradze pod Warszawą, w Dubnie, w Cytowianach i klasztor bernardynek w Przasnyszu. Inicjował nadto dyskusje z profesorami Akademii Krakowskiej. W 1615 r. brał udział w kapitule generalnej zakonu w Rzymie, a w rok później rozpoczął budowę klasztoru w Alwerni, którą szczęśliwie doprowadził do końca. Tam również sprawował kilkakrotnie urząd gwardiana (1620-1623, 1634-1637), 1653-1655), i założył bibliotekę.

W 1617 r. piastował Poznańczyk godność komisarza Ziemi Świętej na Polskę, w rok później wyjechał jako kustosz kustoszy na kapitułę generalną do Salamanki. W 1624 r. udał się na takąż kapitułę do Rzymu. Angażował się w sprawy związane z podziałem zakonu bernardynów w Polsce na prowincje. W 1639 r. na kapitule w Rzymie został wybrany definitorem generalnym zakonu, którą to funkcję pełnił jako trzeci dopiero Polak. W 1640 r. objął stanowisko gwardiana klasztoru w Krakowie na tzw. Żłóbku.

Poznańczyk przyjaźnił się w zakonie z Krzysztofem Scipio Campo, która to przyjaźń przynosiła mu wiele kłopotów. W 1645 r. na kapitule w Radomiu spotkał się z licznymi zarzutami i nawet propozycją sekularyzacji. Poznańczyk przyjął z pokorą wymówki ojców kapitulnych, toteż w 1647 r. kapituła grodzieńska powierzyła mu urząd gwardiana w Alwerni. W trzy lata później wrócił ponownie na stanowisko definitora. W 1653 r., po śmierci prowincjała Floriana Grodeckiego, zwołał Poznańczyk jako najstarszy z ojców prowincji konwokację definitorów do Alwerni. Zmarł 3 X 1655 r. w Alwerni i został pogrzebany w klasztornym grobowcu.

I.

1. Commentaria in primum librum Sententiarum... Joannis Duns Scoti... Moguntiae 1612 impensis Joannis Theobaldi Schonwetteri 4° k. nlb. 12, s. 1034. — Toż. Moguntiae 1612.

2. Sermones dominicales totius anni, quorum singuli ad instructionem concionatorum, evindendam proterviam haereticorum et speciale solatium piorum, sunt tripartiti in sermonem litteralem, sermonem moralem et sermonem speculativum. Pars prima. *Moguntiae 1615 apud* Joannem Theobaldum Schonwetterum 4° s. 736.

3. Consiones sacrae in singula Evangelia dominicalia totius anni tripartita... iuxta triplicem sensum litteralem, moralem et speculativum... Tomus secundus continens conciones a Dominica Trinitatis usque ad Adventum... Coloniae 1617 impensis Schonwetterianis 4° k. nlb. 4, s. 570.

4. Commentaria in doctrinam... Joannis Duns Scoti in quibus clarissima elucidatio textus super totum primum Librum Sententiarum Doctoris eiusdem cum censuris adversariorum continetur, nunc recens variis disputationibus illustrata et exornata cum quadruplici indice... Venetiis 1626 ex Officina Marci Ginammi 2° k. nlb. 20, s. 563.

5. Institutiones sacrae litterales, morales et speculativae in dominicas anni, ab Adventu usque ad dominicam Sanctissimae Trinitatis inclusive... Venetiis 1628 ex Officina Marci Ginammi 2° k. nlb. 4, s. 216, k. nlb. 32.

6. Decisionum totius theologiae speculativae et moralis libri sex, in quibus continentur ad mentem D. Subtilissimi Scoti compendiosa dilucidatio omnium fere difficultatum quae in speculativa et morali theologia ab antiquis et modernis theologis pertractantur... Venetiis 1629 apud Jacobum Sarcinam 4° k. nlb. 50, s. 746.

7. Institutiones sacrae litterales, morales, speculativae in dominicas totius anni. Pars prima a dominica prima Adventus ad dominicam S. Trinitatis inclusive... cum quadruplici indice institutionum, rerum, Sacrae Scripturae et conceptuum qui pro festivitatibus sanctorum per annum aplicantur. Antverpiae 1638 apud Petrum Bellerum 2° k. nlb. 6, s. 647, s. nlb. 43.

8. Institutiones sacrae litterales, mora-

les, speculativae in dominicas totius anni. Pars secunda a festo S. Trinitatis ad dominicam ultimam post Pentecosten inclusive... cum triplici indice institutionum, rerum Sacrae Scripturae et elencho in quo continentur institutiones, quibus ea quae in hoc opere continentur adaptari possunt Evangeliis ac festivitatibus tam temporis quam sanctorum, quae per anni circulum a concionatoribus praedicari solent. Antverpiae 1639 apud Petrum Bellerum 2° k. nlb. 6, s. 631.

9. Commentaria in secundum Librum Sententiarum F. Joannis Duns Scoti... pars prima... Antverpiae 1652 apud Petrum Bellerum 2° k. nlb. 6, s. 667, k. nlb. 21.

10. Splendores hierarchiae politicae et ecclesiasticae a caelesti hierarchia exemplati et ad christianum regimen atque ad stabilem Reipublicae permanentiam accomodati. Cum quintuplici indice... Cracoviae 1652 apud Lucam Kupisz 4° k. nlb. 20, s. 489, k. nlb. 166. — Toż. Lublini 1654.

11. Commentaria in secundum Librum Sententiarum F. Joannis Duns Scoti... pars secunda... Antverpiae 1654 apud Petrum Bellerum 2° k. nlb. 7, s. 640.

12. Commentariorum ac disputationum in tertium Librum Sententiarum P.F. Joannis Duns Scoti... pars prima... Cracoviae 1655 apud Viduam et Haeredes Christophori Schedely 2° k. nlb. 6, s. 667, k. nlb. 11.

13. Commentariorum ac disputationum in tertium Librum Sententiarum F. Joannis Duns Scoti... pars secunda... Cracoviae 1655 apud Viduam et Haeredes Christophori Schedelii 2° k. nlb. 6, s. 228.

II.

1. Listy: 2 listy do Floriana Grodeckiego z 1625. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 102, k. 40-40v, 60-60v.

III.

STAROWOLSKI Sz.: Scriptorum Polonicorum hekatontas. Francoforti 1625 i dalsze wydania; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 187-188, 262; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 263-264; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Materiały do historii Bernardynów w Polsce. Kr. 1899 s. 160-161, 205; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Poznańczyk Piotr. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 472-473; JOUGAN A.: Homilie polskie. *Gaz. Kośc.* R. 9: 1901 nr 37 s. 373-375; nr 38 s. 380-381; FINKEL L.: Bibliografia historii polskiej. T. R. Kr. 1906 s. 770; HURTER H.: Nomenclator. T. 3 kol. 635; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 198; Poznańczyk Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 387; KANTAK K.: Sylwetki bernardynów poznańskich. *Kron. M. Pozn.* R. 6: 1928 s. 240-260; BRÜCKNER A.: Dzieje kultury polskiej. T. 2. Kr. 1930 s. 530; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 35, 47, 65-68, 73, 76-78, 84, 86, 109, 112-113, 115, 116, 118, 124-125, 128-130, 133-134, 137, 196, 200, 280, 293, 299, 301, 306, 309-311, 330, 338, 345-346, 349, 352, 354-355, 480, 550, 587; KĘDZIOR J.: De schola scholastica in Polonia. *Colectanea Franciscana Slavica.* R. 1: 1937 s. 90-92, 101-102; WADDING L.: Annales Minorum. T. 28. Florentiae 1941-1951 s. 470, 486, 556; T. 30 s. 264, 285; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 17; SOKOŁOWSKI E.: Dzieje klasztoru OO. Bernardynów pod nazwą „Żłóbek" w Krakowie. Kr. 1949 s. 11, 35, 48, 50, 99; WYCZAWSKI H. E.: Alwernia. Dzieje klasztoru OO. Bernardynów. Kr. 1957 s. 14, 16-24, 27, 39, 45, 47, 73, 81, 84-86, 96-97, 99, 103, 112-113; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol. s. 469; OZOROWSKI E.: Piotr z Poznania teolog polski XVII wieku. *Stud. Theol. Vars.* R. 10: 1972 nr 2 s. 107-146; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 402, 404, 406, 412, 421, 424; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 304, 306, 337, 339-341, 353, 363, 365; OZOROWSKI E.: Myśl bonawenturiańska w eklezjologii Piotra z Poznania. W: *Św. Bonawentura. Życie i myśl.* Niepokalanów 1976 s. 503-506; TENŻE: Nauka Piotra z Poznania (†1655) o Kościele w procesie rozwojowym eklezjologii katolickiej. *Wiad. Kośc. Archidiec. w Białymstoku.* R. 3: 1977 nr 2 s. 34-92; nr 3 s. 73-127.

Bp Edward Ozorowski

Piotrkowczyk (Petricovius) Andrzej (†1645), profesor Akademii Krakowskiej, autor rozprawek prawniczych.

Urodził się ok. 1581 r. w Krakowie jako syn Andrzeja, drukarza, i Jadwigi Prężynówny. W 1601 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, po czym uzyskawszy w 1604 r. bakalaureat artium, wyjechał za granicę jako mentor młodych Radziwiłłów. W Lowanium nawiązał kontakt z E. Puteanem. Po powrocie do kraju wykładał logikę i prawo

w Akademii Zamojskiej (do 1616 r.), a następnie w 1617 r. objął katedrę „novorum iurium" w Akademii Krakowskiej. W rok później zdobył stopień doktora obojga praw, upamiętniony przez Grzegorza Golińskiego w wierszu „Panegyris". W 1620 r. piastował urząd rektora Akademii Lubrańskiego, po śmierci jednak ojca wrócił do Krakowa i tu w 1621 r. przejął zarząd drukarni, którą powiększył i ulepszył. W 1628 r. otrzymał na synodzie piotrkowskim przywilej wyłącznego drukowania ksiąg kościelnych. W 1631 r. pełnił obowiązki rajcy krakowskiego, a w 1645 r. — burmistrza. Był żonaty z Anną Pernusówną, z którą miał pięć córek i syna Stanisława, autora licznych panegiryków. Zmarł 8 X 1645 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Stanisław Kazimierz Frankowicz w utworze „Cenotaphium".

I.

1. Quaestio ex cap. cum olim il. 2 ext. de privilegiis et excess. privilegiatorum quae... publice ad disputandum in Alma Academia Cracoviensi proponetur... Cracoviae 1615 in Officina Andreae Petricovii 4° ark. $A-A_4$.

2. Quaestio ex cap. ex litteris ext. de probationibus quam... Andreas Petricovius... *pro sui baccalaureatus in* U.J. determin. decidet. Cracoviae 1616 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 6.

3. Quaestio de bona fide in praescriptionibus quam... pro licentia in utroque iure assequenda publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1618 ex Officina Andreae Petricovii 4° ark. 2.

II.

1. Listy *i inne* drobne pisma. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2506 DD IX 23 s. 163.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Piotrkowczyk Jędrzej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 755-756; Piotrkowczyk Jędrzej. W: *Enc. kość.* T. 19 s. 402; Piotrkowczyk Jędrzej. W: *Podr. enc. kość.* T. 31/32 s. 209; BROŻEK J.: Wybór pism. T. 1. W. 1956 s. 16, 398, 407, 440, 497, 598, 601, 618, 626; Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 353; Encyklopedia wiedzy o książce. Wr. 1971 kol. 1843-1845; MISIOWA A., SCHMAGER G., ZAWŁOCKA M.: Piotrkowczyk Andrzej. W: *Słow. prac. książki pol.*, 684--695; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 516--517; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 17-20, 22, 160, 272. — Statuta nec non liber promotionum, s. 261.

Bp Edward Ozorowski

Piotrowicz Ludwik Roch (1839-1905), kanonik kapituły sandomierskiej, autor artykułu o bibliotece Seminarium Duch. w Sandomierzu. Urodził się 16 VIII 1839 r. w Kielczynie jako syn Stanisława organisty i Franciszki z Zacharskich. Kształcił się w szkołach i w Seminarium Duchownym w Sandomierzu, a następnie w Akademii Duchownej w Warszawie, gdzie w 1863 r. uzyskał stopień magistra teologii. Święcenia kapłańskie przyjął 17 VIII 1862 r. Pracował jako wikariusz przy katedrze sandomierskiej (1863-1874), a następnie przy kościele św. Jakuba w Sandomierzu. W latach 1865-1875 był równocześnie katechetą w progimnazjum sandomierskim. Od 1875 r. rozpoczął wykłady z prawa kanonicznego w sandomierskim Seminarium Duchownym. Przed 1881 r. został kanonikiem hon., a w 1888 r. gremialnym kapituły sandomierskiej. Zmarł 16 XI 1905 r.

I.

1. Biblioteka w Seminarium Sandomierskim. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 19, s. 475--476; nr 30, s. 508-511.

2. Bułakowski i Oleśnicki kardynał. Rkps PAN Kr., sygn. 1397.

II.

1. Drobne artykuły w *Gazecie Radomskiej* 1885 nr 24-25.

III.

WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom., s. 233-235. — Schemat. Diec. Sandom. na lata 1863-1905.

Ks. Bolesław Kumor

Piotrowicz Stanisław (1780-1826), jezuita, profesor Akademii Połockiej, popularyzator teologii.

Urodził się 14 XI 1780 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 30 IX 1795 r. Studiował retorykę w Orszy (1797-1798), filozofię w Połocku (1798-1800), następnie nauczał w szkołach jezuickich w Witebsku (1800-1801) i Połocku (1801-1804). Teologię studiował w Połocku (1804-1808) i tam w 1807 przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał następnie filozofii i matematyki w Witebsku (1808-1809) i Połocku (1809-1816). W 1817 r. został profesorem teologii dogmatycznej i polemicznej w Akademii Połockiej, a w roku następnym teologii moralnej i Pisma św. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji pracował głównie przy kościele w Tuchowie, gdzie też zmarł 26 XI 1826 r.

I.

1. Rozmowa o przyczynach prześladowania chrześcijan w Cesarstwie Japońskim. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 1 s. 201-216.
2. Rozprawa o skutkach nadprzyrodzonych z powodu artykułu C. W. Hufelanda, umieszczonego w Pamiętniku Magnetycznym wileńskim nad pytaniami: co jest nadprzyrodzonego? Co jest przeciwne zdrowemu rozsądkowi? *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 1 s. 245-274; T. 2. s. 75-117.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 318; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 836; G[IŻYCKI] I.: Materiały do dziejów Akademmi Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905 s. 24, 33, 90, 95, 116-120, 182; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 678, 1182, 1194; Piotrowicz Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 209; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od 1820 roku. Kr. 1932 s. 292. — ATJ Kr., Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia, in annum 1796 [...in annum 1820]; Catalogus provinciae Galicianae, anni 1821 [...anni 1826].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Piotrowski Gracjan Józef, pseud.: Szczyrzecki, (1724-1785), pijar, autor kazań apologetycznych.

Urodził się w Sandomierzu w rodzinie mieszczańskiej. Kształcił się w szkołach pijarskich i wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu w 1749 r. Oprócz imienia chrzestnego: Józef przybrał imię zakonne: Gracjan od S. Chryzostoma. Po nowicjacie odbywał studia zakonne w Międzyrzeczu Koreckim (1752-1755). Uczył w klasie infimy w Wieluniu i w Warszawie (1756-1767), potem w klasie gramatyki i syntaksy w Łukowie (1752), a wreszcie w klasie retoryki w Szczuczynie Mazowieckim, gdzie był równocześnie dyrektorem szkoły. W latach 1761-1763 studiował teologię w Warszawie, następnie wykładał retorykę w Łowiczu, pełniąc zarazem obowiązki dyrektora zakładu. Po powrocie do Warszawy w 1765 r. zajmował się pisaniem kroniki domu zakonnego (1765-1766 i 1769-1770) oraz nauczaniem wymowy, filozofii i teologii w Collegium Nobilium (1767-1770). Należał do współpracowników czasopisma: Monitor (1770-1774). Od 1773 r. pracował w administracji prowincji: rządził kolegium w Górze (1773-1777), był asystentem i sekretarzem prowincjała (1777-1780), rektorem kolegium w Rzeszowie (1781-1783), a w końcu proboszczem w Lesku (Diec. Przemyska), gdzie zmarł w 1785 r.

I.

1. Oratio in laudem Divi Thomae Aquinatis politici ac theologi Christiani de politices studio cum theologia christiana coniungendo in aedibus sacris apud religiosos Patres Ordinis Praedicatorum. Varsaviae 1767 die 7 Martii habita. B. m. [1767] 16° k. A-C_5.

2. Kazania w piątki Wielkiego Postu miane... W Warszawie 1770 w Druk... u XX. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 2, s. 148.
3. Kazania przeciwko zdaniom i zgorszeniom wieku naszego na święta całego roku, jako też i inne moralne... T. 1. W Warszawie 1772 Nakł. Michała Grela... 8° k. nlb. 3, s. 486 i rejestru k. nlb. 5.
4. Kazanie na wyprowadzenie z kolegiaty brzozowskiej ciała śp... księdza Józefa Tadeusza Kierskiego, biskupa przemyskiego, do katedry przemyskiej... miane w roku 1783, dnia 24 stycznia a... imieniowi... ks. Antoniego Wacława Betańskiego, szczęśliwie już nam rządzącego biskupa przemyskiego poświęcone. We Lwowie [1783] w Druk. Józefy Pillerowej... 4° k. nlb. 10.
5. Kazanie o powinnościach służących przed powtórzeniem czytania i tłumaczeniem uniwersału. Najjaśniejszego Monarchy o tychże powinnościach służących, zaszłego. I. Służyć mają szczerze dla Boga i nieba. II. Nie dać się zwodzić uprzedzeniom i przesądom ducha buntowniczego. Miane w kościele farnym liskim na niedzielę 21. po Świątkach 1784 roku... W Przemyślu [1785] Druk. Antoniego Matyaszowskiego... 8° k. nlb. 12. — Kazanie wydał pleban chyrowski, ks. Michał Józef RZEPECKI, i dedykował Piotrowskiemu autorowi.
6. Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Oprac. i [wyd.] L. CHMAJ. Wr. 1959 8° s. VI, 218. Archiwum Dziejów Oświaty. T. 1.

II.

1. Adrian, tragedia w szkołach szczuczyńskich księży Scholarum Piarum roku 1760 d. 6 lipca... reprezentowana. B. m. [1760] 4° k. nlb. 4. — Jest to program przedstawienia.
2. Oratio de necessitate eloquentiae praesertim in libera republica, cum annum tempus fortunatae electionis Stanislai Augusti... regis Poloniae... recurreret anno 1765 in Gymnasio Varsaviensi Scholarum Piarum habita. Varsaviae [1765] Typis... Scholarum Piarum 4° k. nlb. 12. Wyd. nast. w: J. D. JANOCKI: Excerptum Polonicae litteraturae huius atque superioris aetatis. Cz. 4. Wrocław 1766, s. 387-402.
3. Satyr przeciwko zdaniom i zgorszeniom wieku naszego... za powodem „Satyra" Jana Kochanowskiego, książęcia naszych poetów. T. 1. (Powst. 1770-1773). W Warszawie 1773 w Druk... u ks. Scholarum Piarum 4° k. 2, s. 159. Razem jest satyr 25. Jest i „Chudy literat", A. NARUSZEWICZA. 6 satyr druk. *Monitor* 1770 r. nr 23, 24, 31, 33, 35; 1771 nr 41. Całość (25 satyr) wyd. w Warszawie 1773.
4. Satyr przeciwko zdaniom i zgorszeniom wieku naszego. T. 2. Rkps. Dwie satyry ogł. anonimowo. *Monitor.* 1773 nr 85; 1774 nr 60.
5. Do Najjaśniejszego Miłościwego Pana Stanisława Augusta, króla polskiego... Collegium Nobilium Scholarum Piarum dla doświadczenia postępku w naukach ćwiczącej się młodzi łaskawie odwiedzającego. B. m. r. 4° k. 2. Dopisano piórem: „Auctor P. Piotrkowski SP".
6. Ad Serenissimum Stanislaum Augustum regem Poloniae..., cum annuis in Collegio Nobilium Scholarum Piarum examinibus auspicato adesset. Carmen. B. m. r. 4° k. nlb. 2. — Ręką współczesną napisano: „P. Gratianus Piotrkowski auctor".
7. Ludovico Jordan ad regendam Polonam Scholarum Piarum Provinciam divinitus assumpto, Provinciae eiusdem nomine die... sacra 25. Augusti 1780 Gratianus Piotrowski D.D.D. B. m. 1780 k. nlb. 2 (druku s. 3).
8. Artykuły ogł. w czasopiśmie: *Monitor.* Wybór w: Monitor 1765-1785. Oprac. E. ALEKSANDROWSKA. Wr. 1976 s. 264-269 (z nr 21), s. 276-280 (z nru 44) z 1770; s. 292-298 (z nru 28) z r. 1771. — Tam omówiona cała twórczość Piotrowskiego w *Monitorze.*
9. Adnotacje z wizytacji klasztoru w Opolu Lubelskim. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2339.
10. Wiersze. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 692/I.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 20-21; cz. 2 s. 126, tamże literatura. — Ponadto: ESTREICHER K.: T. 24, s. 301-302 (bibl. przedm. do 1912 r.); HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* s. 518; *Monitor* 1765-1785. Wybór. Opr. E. ALEKSANDROWSKA. Wr. 1976. Wstęp i wybór.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pirawski (Piravius) Tomasz (1568-1625), biskup sufragan lwowski, historyk Archidiec. Lwowskiej.

Pochodził z rodziny, osiadłej w Kazimierzu k. Krakowa i był synem Tomasza i Anny. (Imię ojca wymienił w testamencie, stąd podawane

przez historyków imię ojca Andrzej jest błędne). W latach 1581-1592 studiował w Akademii Krakowskiej, osiągając stopień magistra artium. Ok. 1593 r. wyjechał na dalsze studia do Rzymu i tam 11 IX 1597 r. uzyskał doktorat obojga praw w obecności znakomitych Polaków, bawiących wówczas w Rzymie. Wróciwszy do kraju, nie przyjął proponowanej mu służby u boku w. kanclerza kor. J. Tarnowskiego, ani u bpa poznańskiego W. Goślickiego, ale udał się do Lwowa do arcybpa J. D. Solikowskiego. Z jego promocji został kierownikiem kurii arcybiskupiej, w 1598 r. wszedł do kapituły katedralnej, w której posunął się z czasem na prałaturę archidiakona, a następnie dziekana, w 1606 r. otrzymał tytuł sekretarza królewskiego, a w 1607 r. już za arcybpa J. Zamoyskiego został oficjałem i wikariuszem generalnym. Posiadał nadto probostwa w Kulikowie i Szczerzecu. Po śmierci Zamoyskiego był administratorem archidiecezji. Za następnego arcybpa J. Próchnickiego dzierżył nadal urząd oficjała i wikariusza generalnego, a w 1618 r. został powołany na pierwszego w dziejach archidiecezji sufragana. Wyniesienie to uczcił jezuita M. Moszyński panegirykiem (Panegyris... Cr. 1618). Dzięki skrzętnej gospodarce w swych majątkach beneficjalnych doszedł Pirawski do znacznej zamożności. Zmarł we Lwowie 30 IV 1625 r. W kaplicy Zamoyskich w katedrze postawiono mu nagrobek z herbem Nałęcz, choć pochodził z rodziny plebejskiej.

Jedyne dzieło Pirawskiego „Relatio status..." powstało jako informator dla arcybpa J. Próchnickiego. Wykracza jednak w swej treści daleko poza ramy zwykłego sprawozdania. Jest opisem historyczno-geograficznym archidiecezji, w którym autor zawarł dużo wiadomości o arcybiskupach, kanonikach, innych beneficjatach, o kościołach i klasztorach, w oparciu o źródła dokumentalne i własną znajomość stosunków w archidiecezji.

I.

1. Relatio status almae Archidioecesis Leopoliensis. Wyd. K. J. HECK. Lw. 1893 s. 29-153. Na s. 1-28 wstęp Hecka, s. 154-159 testament arcybpa J. Zamoyskiego, s. 160-169 Testament Pirawskiego, s. 171-203 indeks.

II.

1. Testamentum Thomae Pirawski. Wyd. K. J. HECK przy Relatio status..., s. 160-169.

III.

STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum, s. 278; BATOWSKI A.: Niektóre rękopisma Zakł. Nar. im. Ossolińskich. Lw. 1844 s. 336-337; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Pirawski Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T., s. 762-763; HECK K. J.: Wiadomość o T. Pirawskiego dziele Stan Archidiecezji Lwowskiej z pocz. XVII w. *Kwart. Hist.* T. 6: 1892 s. 689; TENŻE: Wstęp do T. PIRAWSKI: Relatio status almae Archidioecesis Leopoliensis. Leopoli 1893 s. 15-17; Pirawski Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 211; FIJAŁEK J.: Moderniści katoliccy kościoła lwowskiego w XVI wieku. *Pam. Liter.* T. 7: 1908 s. 52; SZYDELSKI S.: W pięćwiekową rocznicę kapituły lwowskiej. W: *Pięćsetna rocznica założenia kapituły metropolitalnej lwowskiej obrz. łac.* Lw. 1930 s. 54-55; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1444-1600). Kr. 1938. *Arch. do Dziejów Ośw. i Szkoln.* Nr 7 s. 34; CHAREWICZOWA Ł.: Historiografia i miłośnictwo Lwowa. Lw. 1938 s. 15-17; EUBEL C., GAUCHAT P.: Hierarchia catholica medii aevi... T. 4. Patavii 1960 s. 259; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 520. — Statuta nec non liber promotionum, s. 239; Relacje arcybiskupów lwowskich 1595-1796. Wyd. T. DŁUGOSZ. Lw. 1937 s. 62-65.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Pisanus (De Pisa) Alfons (1528-1598), jezuita, egzegeta, dogmatyk, polemista.

Urodził się 16 IX 1528 w Toledo w Hiszpanii. Studiował w Toledo, Alcali i w Salamance. Przez pewien czas był profesorem filozofii i pracował w zawodzie lekarskim. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1552 r. Teologię studiował w Rzymie. W 1559 r. otrzymał doktorat z teologii. Od 1560 r. wykładał teologię w Ingolstadzie i ogłosił drukiem kilka traktatów teologicznych. W 1569 r. objął katedrę teologii w Dylindze. Do Polski przybył w 1577 r. Wykładał teologię moralną, polemiczną i Pismo św. najpierw w Poznaniu (1578-1583), a następnie w Kaliszu (do 1598), będąc równocześnie doradcą biskupów i kapituł w sprawach teologicznych i prawnych. W 1582 r. opracował memoriał do generała zakonu na temat konieczności rozwinięcia pracy pisarskiej i stworzenia dla niej w Polsce odpowiednich warunków, jako że wydawnictwo książek w krajach dotkniętych herezją jest nie tylko pożyteczne, ale wprost konieczne. Postulaty Pisanusa zostały po części przyjęte, co wpłynęło na rozwój pisarstwa teologicznego u jezuitów polskich. Zmarł w Kaliszu 9 XII 1598 r.

I.

1. De sacrificio D. N. Jesu Christi secundum ordinem Melchisedech. Ingolstadii 1561.

2. Theses de creatione mundi, circa primum caput sacri libri Geneseos, in celebri Academia Ingolstadiana disputandae, die 6 mensis Septembris Anno 1564. Ingolstadii 1564 excud. Weisshornii Fratres 4° k. nlb. 14.

3. Jesus. Theses de verbis Apostoli ad Galatos II... disputandae... Ingolstadii 1654 Typ. Weissenhorniana 4° k. nlb. 9.

4. De origine Sacrae Scripturae et Fidei Catholicae, Anno 1564. Druk bliżej nie zidentyfikowany.

5. Explicatio verborum Domini quibus Exodi cap. XX primum Decalogi praeceptum continetur, in theses theologicas redacta... Ingolstadii 1565 Typ. Weissenhorniana 4° k. nlb. 6.

6. Theses theologicae. De fundamento Ecclesiae... In Academia Ingolstadiana publice disputandae... Ingolstadii 1565 Offic. Weissenhorniana 4° k. nlb. 6.

7. Acta et canones Sacrosancti Primi Oecumenici Concilii Nicaeni... Dilingae 1572 apud Seb. Mayer 8° k. 132. — Toż pod zm. tyt.: Nicaenum Concilium, Primum Generale, in quatuor libros distinctum. Coloniae 1581 apud Haeredes A. G. Kempensis 8° k. nlb. 4, s. 329. Dedykowano Stefanowi Batoremu.

8. De continentia et abstinentia vel de apostolico coelibatu, ieiunio, et ciborum delectu, doctrina catholica... Coloniae 1579 apud Haeredes A. Birkmanni 8° s. 168.

9. Catholica et erthodoxa responsio ad praecipua capita epistolae Latinae D. Jacobi NIEMOJEWSKI: quam ille libello suo Polonico de Ecclesia Christi Catholica... Tractantur in hac responsione generales et praecipuae quaestiones de Ecclesia Christi, eiusque summo in terris praeside... Posnaniae 1585 Typ. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 2, s. 57.

10. Confutatio brevis centum et tredecim errorum, apud sectarios nostri saeculi, circa septem Ecclesiae Sacramenta. Poznaniae 1587 Typ. Joannis Wolrabi 8° k. nlb. 19, s. 394.

II.

1. Listy: 5 listów do generałów zakonu z 1576-1596. Rkps ARSJ., Germ. 137 f. 40, 158 f. 72-73, 165, 176 f. 281. Opp. NN. 339 f. 141-142. — 2 listy do generała zakonu z 1575. Ogł. A. VERESS: Epistolae et acta jesuitarum Transilvaniae temporibus, principum Bathory. T. 2. Budapest 1913 s. 3-8. — 7 listów do generała zakonu z 1575-1577. Ogł. L. LUCÁCS: Monumenta antique Hungariae. T. 1. Romae 1969 s. 491-493, 501-506, 523--527, 553-556, 560-561, 612. — 5 listów do Hieronima Rozrażewskiego z 1578-1591. Wyd. P. CZAPLEWSKI: Korespondencja Hieronima Rozrażewskiego. T. 1. Toruń 1937 s. 211, 419-420, 435, 467-468 *Tow. Nauk. w Tor. Fontes.* 30; T. 2. Toruń 1939 (1947) s. 406-407. Tow. Nauk. w Tor. Fontes. 31.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 320--321; Pisanus Alfons. W: *Enc. kośc.* T. 20 s. 767; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 864--866; N[IEDZIELSKI] J.: Pisanus Alfons. W: *Podr. enc. kość.* T. 31/32 s. 213; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI, 1536-1612. Kr. 1913 s. 253-254; PIECHNIK L.: Jezuici a seminarium die-

cezjalne w Kaliszu (1593-1620). *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 123, 134-136; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska (1564-1964). *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 156-157, 170, 175; SCADUTO M.: Catalogo dei Gesuiti d'Italia, 1540-1565. Roma 1968 s. 118; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 193194; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 97, 115-118, 127-128, 154; POPLATEK J.: Encyklopedia jezuitów polskich XVI wieku. Maszynopis w ATJ Kr. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 13, 240, 263-264. *Script. Rer. Pol.* T. 7; Epistolae P. Hieronymi Nadal Societatis Jesu ab anno 1546 ad 1557. T. 2. Matriti 1899 s. 239, 253, 278, 317, 338, 396, 531-532, 591, 653; T. 3. Matriti 1902 s. 20, 26, 123, 298, 356, 559, 680, 687, 817; T. 4. Matriti 1905 s. 249-253, 261, 324; Epistolae et acta Jesuitarum Transilvaniae temporibus principum Bathory, 1571-1613. Ed. A. VERESS. T. 1. Budapest 1911 s. 18-59; T. 2. Budapest 1913 s. 1-9; WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 79, 81, 152-154, 158; Monumenta antiquae Hungariae. Ed. L. LUKÁCS. T. 1: 1550-1579. Romae 1969 s. 476-478, 481, 483-484, 487, 488, 491-496, 504-506, 519, 524, 527, 531, 543, 552-556, 561, 605, 612, 629, 632; T. 2: 1580-1586. Romae 1976 s. 335, 717. — ARSJ., Pol. 6-7 (katalogi trzyletnie z lat 1584-1597); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1598).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Piskorski Sebastian Jan h. Dołęga (1636-1707), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, hagiograf, autor kwestii prawniczych.

Pochodził z rodziny szlacheckiej ze Skawiny k. Krakowa. Kształcił się w Akademii Krakowskiej; 11 X 1660 r. zdobył stopień bakałarza, a 5 IV 1664 r. magistra sztuk i doktora filozofii. W 1668 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. W latach 1664-1668 był nauczycielem poetyki i retoryki w Szkołach Nowodworskich, następnie wyjechał do Włoch i w rzymskiej Sapienzy otrzymał stopień doktora obojga praw. Po powrocie do Krakowa został inkorporowany do Kolegium Jurystów, a potem w Poznaniu był dyrektorem Akademii Lubrańskiego (12 XI 1672--3 XI 1675). Od 4 XI 1683 r. posiadał katedrę prawa kanonicznego i cywilnego w Akademii Krakowskiej. Bywał od początku kariery uniwersyteckiej nauczycielem domowym, najpierw 12 lat Stanisława Szembeka i jego brata Przecława, późniejszego kasztelana wojnickiego, potem nauczycielem królewiczów Jakuba i Aleksandra Sobieskich, wreszcie Jerzego i Karola Radziwiłłów. Dzięki pomocy finansowej Katarzyny Radziwiłłowej, matki Jerzego i Karola, zdołał Piskorski wydać olbrzymie dzieło: „Żywoty Ojców" (1688).

W latach 1693-1699 pełnił Piskorski sześciokrotnie urząd rektora Akademii Krakowskiej. W tym charakterze wydał ustawy dla szkół parafialnych (1695) i kierował przebudową kolegiaty św. Anny (1692-1703). Od 1692 r. był kanonikiem katedralnym krakowskim. Piastował także wiele innych stanowisk kościelnych i uniwersyteckich: prowizora Szkół Nowodworskich, proboszcza w Przemykowie. Jako znawca architektury zbudował kościół w Grodzisku k. Skały i w Żębocinie. Pisał panegiryki, ważne dla biografii różnych osób, kazania i rozprawy z dziedziny prawa. Zmarł w Krakowie 18 VIII 1707. Pochowany w podziemiach kościoła św. Anny.

I.

1. Quaestio juridica de foro et poenis saecularium in criminibus mixti fori... quam... pro Collegio... Juris Consultorum... disputandum proponet anno... 1672 die 19... Septembris hora antemeridiana septima. Cracoviae 1672 ex officina Schedeliana... 2° ark. 1. Pytania i konkluzje z prawa kryminalnego.

2. Quaestio juridica de sucessione le-

gitima... ad principes Georgium et Carolum Radivilios... pro loco inter... juris utriusque doctores... ad disputandum... proposita anno... 1683 die... mensis Novembris. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 4° k. nlb. 52. Rozprawa zaczyna się na k. 23.

3. Przekł.: Żywoty Ojców abo Dzieje i duchowne powieści starców, zakonników, pustelników wschodnich przez S. Hieronima i inszych pisane... Staraniem i nakładem... Katarzyny z Sobieszyna Księżny Radziwiłłowej... W Krakowie 1688 w Druk. Akademickiej 2° k. nlb. 3, s. 1862 i k. nlb. 44. — Podstawą tłumaczenia jest zbiór legend o świętych, tzw. Vitae Patrum. — Fragm. pt. Znajdująca się w żywotach Ojców: Historia budująca czyli żywot świętych Barlaama pustelnika i Jozafata, króla indyjskiego, została naukowo opracowana i wydana przez J. JANOWA pt.: Żywot Barlaama i Jozafata. Lw. 1935. Zabytki Piśmiennictwa Polskiego. T. 6.

4. Błogosławione Kunegunda, panna, królewna węgierska, monarchini polska, Panien zakonnych S. Klary w Starym Sandcu fundatorka i ksieni... kandydatka korony SS. Pańskich... W Krakowie 1691 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 27. — Dziełko zawiera kazania głoszone 11 II 1684, 6 I 1687 i 1691.

5. Flores vitae B. Salomeae Virginis, principis Poloniae, reginae Haliciae, ordinis S. Clarae primae in Polonia fundatricis, iconibus hierogliphicis, lemmatis, epigrammatis explicitius vernantes... Cracoviae 1691. Typis Universitatis 4° k. nlb. 41 i 24 miedziorytów. — Na k. H_4 jest osobny tytuł: Flosculi Sacrae Eremi B. Salomeae... in Lapide S. Mariae... Wspomina tu o pustelniku w Grodzisku k. Ojcowa, Aleksandrze Soboniewskim, który przełożył wierszem całe Pismo S. — Toż... cura impensisque... Stephani... Dembiński, canonici cathedralis Cracoviensis... revirescentes. Cracoviae 1734 Typis Domus Majoris [w Drukarni Akademickiej] 4° k. nlb. 37 i miedzioryty. — Toż. pt.: Flores vitae B. Salomeae... principi *Regiae Mariae Christinae Salomeae*... a me Francisco Rosino Kobielski... suffraganeo Vladislaviensi... oblati anno 1735... 25 Martii. Varsoviae 1735 Typis... in Collegio Scholarum Piarum 4° ark. A-K_3 i miedziorytów 24. — Druk ten sam, co w wyd. 1734 r. Tylko zamieniony tytuł i miejsce wydania. Wszystkie wydania mają drugi tytuł po polsku.

6. Quaestio juridica de potestate Summi Pontificis..., cum... Andreas Krupecki... Joannes Ekart... Adamus Styrkowski... utriusque iuris licentiati... renuntiarentur... a supranominato... Joanne Ekart... anno 1692 die Januarii... ad disputandum proposita... Cracoviae 1692 Typis Francisci Cezary... 2° k. nlb. 11.

7. Quaestio juridica de immunitate ecclesiastica... juris utriusque licentiatis et professoribus... Andreae Krupski... Joanni Ekart... Adamo Styrkowski..., dum juris utriusque doctores... renutiarentur... ad defendendum commissa et a praefato... Andrea Krupecki... in lucem publicam edita... 1692 die 27 Martii. Cracoviae 1692 ex Officina Francisci Cezary... 2° k. nlb. 9.

8. Leges scholis ecclesiarum jurisdictioni rectorali... Universitatis... Cracoviensis subiectis... latae et publicatae. Cracoviae 1695 Typis Universitatis 4° k. nlb. 10. Przedmowa ma datę: 23 III 1695.

9. Sacratissima Virginis Dei Matris Reginae Poloniae majestas in iconibus ejusdem intra... dioecesim Cracoviensem virtute miraculorum... celeberrimis fideliter observata et... a (24) viris... in philosophia doctoratus licentiatis... exarata anno... 1698 15 Calendas Aprilis (18 III). Cracoviae 1698 Typis Universitatis 2° ark. 8. — Są tu wiersze doktorantów z filozofii o cudownych obrazach M.B. w diecezji krakowskiej.

10. Arbor vitae crux Salvatoris celebrioribus per Regnum Poloniae schematismis virtute miraculorum... conspicuis... novo reflorescens opera et studio... ad annum saecularem... Universitatis per... Jagellonem instauratae... trecentesimum... eloquentiae cultu celebrata anno jubilei magni 1700 die 2 mensis Aprilis. Cracoviae 1700 Typis Schedelianis 2° k. nlb. 11. — Są tu wiersze doktorantów filozofii.

11. Regia solis, sublimibus alta columnis... Cracoviensis Universitas in vim gratitudinis... divis fundatoribus, benefactoribus... duobus supra viginti viris secundae laureae candidatis, dum... in... philosophia doctoratus licentiati renutiarentur erecta... anno 1702 6 Aprilis. Cracoviae 1702 Typis Universitatis 2° ark. 7. — Doktoranci filozofii pisali pochwały *na cześć* fundatorów Uniwersytetu, poczynając od Kazimierza Wielkiego, a na Bartłomieju Nowodworskim kończąc.

12. Kazania na dni Pańskie, na uroczystości Bogarodzice Panny Niepokalanie Poczętej, na święta osobliwe Sług Pańskich... pobożnemu czytelnikowi zestawione... W Krakowie 1706 w Druk. Akademickiej 4° k. 2 i regestru k. nlb. 10, s. 1048 i na końcu k. 3. (Cz. 1: k. 12, s. 400; Cz. 2 od s. 401-641; Cz. 3 od s. 642-1048 i k. 3).

13. Institutiones Juris civilis D. Justi-

niani imperatoris, observationibus iuris huius Regni, Saxonici quoque ac etiam canonici suis in locis illustrata. Od k. 300: In nomine Domini. Amen. Tractatus politico-iuridicus de falsa a... publice horis matutinis in Almae Universitatis Cracoviensis Collegio Juridico ad calamum dictatus anno... 1686 die 22 Octobris commutatione tunc hiemali incipiente. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2406 (z r. 1686) k. 347 i 3 próżne.

14. Inventarium bonorum, proventuum, aedificiorum plebanatus Luboricensis iurispatronatus... Universitatis Studii Generalis Cracoviensis... a. 1692 in convocatione [Universitatis]... die 14 Martii productum. [Po łacinie i po polsku. Na końcu inną ręką]. M. Sebastianus Piskorski utriusque iuris doctor et professor, plebanus Luboricensis manu propria. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1083.

15. Promptuarium iuris, privilegiorum Collegio Clariss. DD. Iurisconsultorum... Universitatis... Cracoviensis ejusdemque contubernio Długossiano, Garwasciano servientium opera... ne sparsim habita quandocumque obliterentur, apertum et clausum Anno Domini 1700... k. 4. s. 749 k. 41 próżnych, 6 i 3 próżne na końcu. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3838.

II.

1. Virens laureatum ex quo decerptas adolescente autumno maturae virtutis laureas.. octo adolescentibus primae laureae candidatis per... Stanislaum Jodłowski Phaebus... dat... anno 1660 quinto Idus Octobris (11 X). Cracoviae 1660 in Officina Viduae Lucae Kupisz... 4° k. nlb. 12. — Utworem tym P. uczcił nadanie stopnia bakałarza sobie i swoim kolegom.

2. Gratulatio... Nicolao Oborski... suffraganeo... Cracoviensi... ad diem festum gloriosissimi Patroni sui Divi Nicolai... anno... 1660 die octava Idus Decembris (6 XII). Cracoviae in Officina Viduae Lucae Kupisz... 4° k. nlb. 4.

3. Auspicium in solenni... Alberti Łańcucki in... Universitatis Cracoviensis rectorum renuntiatione... praedictum... anno... 1661 sexto Calendas Novembris (27 X). Cracoviae in Officina Viduae Lucae Kupisz... 2° k. nlb. 2.

4. Argo sarmatica quam... post triennem apparatum a littore solventem... cum... 22 viris secundae laureae candidatis... Stanislaus Jurkowski... theologiae doctor et professor... in portu... constituit eodemque in philosophia doctoratus aureo vellere licentiatos renuntiavit... Cracoviae 1664 die 27 Martii 2° k. nlb. 19.

5. Aquila renovans juventutem suam, quam in funere... Joannis Fugaszowic, ecclesiae parochialis in Radzieszowy rectoris et annis 40 circiter pastoris... Lugubri prosecutus est naenia... anno 1664 die 10 Januarii. [Cracoviae] 1664 4° k. nlb. 4.

6. Circenses celeberrimo Wierzboviano Circo, dum... Stephanus Wierzbowski... episcopus Posnaniensis... cathedram suam ingrederetur... editi. Cracoviae 1665 Typis Novodworscianis in Officina Haeredum Stanislai Bertutovic... 2° k. nlb. 2. Wiersz.

7. Basilicus iactus in primi lapidis positione, dum... Franciscus... Szembek... novam aedem S. Casimiro... intra moenia Cracoviae ad conventum Fratrum Minorum strictioris observantiae extrueret... observatus... anno 1666 pridie Calendas Novembris (31 X)... Cracoviae 1666 apud Haeredes... Lucae Kupisz... 2° ark. 1. Oda na cześć Szembeka.

8. Quaestio physica de generatione substantiali... ad disputandum proposita... anno... 1668 mensis Octobris die 12 hora 14. Cracoviae 1668 apud Haeredes Christophori Schedel... 4° k. nlb. 6.

9. [Oda] w: Dominik KOCHANOWSKI: Novus asserendae Immaculatae Conceptionis Deiparae modus... Casimiriae ad Cracoviam 1669. Po aprobacie następują ody.

10. Oratio ad Serenissimum Poloniarum Principem Jacobum... in actu responsionis pro loco inter... utriusque juris doctores... post propositam de successione legitima quaestionem in Collegio Juridico Universitatis Cracoviensis habita anno... 1683 die 4 Novembris. Cracoviae 1683 Typis Universitatis 4° k. nlb. 6.

11. Wesołe uraczenie Chrystusa... pierwszą ofiarą Pańską... Michała... Szembeka... i przyjęciem habitu zakonnego... Teresy... Szembekówny... krótką mową podane roku... 1686. W Krakowie 1687 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 10. — Na karcie 5 niby karta tytułowa drugiego kazania: Quo vadis... przy profesji Teresy Szembekówny w niedzielę 4 po Wielkanocy w r. 1687.

12. Exequiae solennes piis manibus... Catharinae Radivilliae... a Generali Studio... Universitatis Cracoviensis... persolutae anno... [1694] die 10 Novembris. Cracoviae 1694 Typis Universitatis 2° k. nlb. 14.

13. Pantheon Deo... Deiparae Virgini Mariae Immaculate Conceptae, Regni Tutelaribus... sacrum... a... 31 magisterii in Artibus et in Philosophia doctoratus licentiatis... eorundem laureis adornatum anno 1696 die 4 Aprilis. Cracoviae 1696 Typis Universitatis 2° k. nlb. 22. —

Utwory rozmaitych autorów, świeżo kreowanych doktorów.

14. Kazanie na pogrzebie... Jana... Małachowskiego, biskupa krakowskiego... w kościele katedralnym krakowskim dnia 22 Septembra R.P. 1699... W Krakowie 1699 w Druk. Franciszka Cezarego... 4° k. nlb. 10. — Dużo łaciny, mało treści.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 109-110; tamże literatura. — Ponadto: LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX, XCVIII; BARYCZ H.: Nowe i stare elementy w wychowaniu rodziny Sobieskich. *Stud. Pedag.* T. 3: 1956 s. 101-102; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 698; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVIII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 347; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 320, 331, 338, 344, 361, 371, 384; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 520-521. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 90, 91; Bibl. Jag. Rkps 3926; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Piwko Marcin (Marcin z Bydgoszczy) (†1639), bernardyn, autor najstarszej publikacji o bractwie św. Michała.

Urodził się w Bydgoszczy w zamożnej mieszczańskiej rodzinie. Do zakonu bernardynów wstąpił ok. 1590 r. Po klasztorach pełnił różne urzędy, m. in. kantora dla bardzo pięknego głosu. Był też w kilku klasztorach gwardianem, w tym w Skępem oraz kilkakrotnie we Lwowie. Po podziale prowincji bernardyńskiej zdecydował się pozostać w prowincji ruskiej. Gdy zaprowadzono przy lwowskim klasztorze założone z inicjatywy Mikołaja Zebrzydowskiego w 1604 r. bractwo żołnierskie, Piwko ułożył dlań podręcznik, w którym zamieścił też informacje o jego powstaniu. Ze względu właśnie na ten najstarszy przekaz Piwko został tu uwzględniony. Zmarł we Lwowie 11 III 1639 r.

I.

1. Bractwo żołnierskie S. Michała Archanioła roku... 1596 zaczęte a... roku 1604 ogłoszone, teraz... do druku podane. W Krakowie 1610 w Druk. Piotra Piotrkowczyka 12° k. 4, s. 54.

II.

1. Officium pro Confraternitate Militari... Cracoviae 1610 in Officina Petri Petricovii 12° k. 1, s. 213.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 56; ZUBRZYCKI D.: Kronika miasta Lwowa. Lw. 1844 s. 224; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu OO. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 247-248; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 303, 345; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 251; KUMOR B.: Kościelne stowarzyszenia świeckich na ziemiach polskich w okresie przedrozbiorowym. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 532-533.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Plastwig Jan h. Kos († po 1464), dziekan warmiński, historyk Diec. Warmińskiej.

Urodził się w Braniewie w niemieckiej, lecz spolonizowanej już rodzinie. Posiadał doktorat dekretów. W 1442 r. uzyskał prałaturę dziekana w kapitule warmińskiej, na którym to stanowisku wykazywał dużą aktywność. Przeprowadzał regulację granic między majątkami kapitulnymi a posiadłościami zakonu krzyżackiego, lustrował kapitulne folwarki, w 1449 r. jeździł w sprawach swej kapituły do Rzymu. Był też współpracownikiem bpa Pawła Legendorfa. Zwierzchność zakonu podejrzliwie patrzyła na osobę Plastwiga, co by wskazywało na propolskie jego działanie na Warmii. Ostatnia wiadomość o Plastwigu pochodzi z lipca 1464 r.

Zachęcony przez Legendorfa napisał Plastwig żywoty warmińskich

biskupów. Pracę tę, złożoną w archiwum biskupim w Lidzbarku, wydał Tomasz Treter.

I.

1. Chronicon de vitis episcoporum Warmiensium. Wyd. Tomasz TRETER przy swej pracy: De episcopatu et episcopis ecclesiae Varmiensis. Cracoviae 1685 s. 1-56.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 321; Janociana. T. 3 s. 249; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 4 s. 95; SOBIESZCZAŃSKI F.M.: Plastwig Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 805; EICHHORN A.: Die Prälaten des ermländischen Domcapitels. *Ztschr. f. Gesch. u. Alterthumskunde Ermlands.* R. 3: 1866 s. 352-354.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Plebankiewicz Wincenty (1806-1844), dominikanin, historyk kultu M.B., hagiograf.

Urodził się w 1806 r. w Krakowie. Tu wstąpił do zakonu dominikanów i po ukończeniu studiów teologicznych otrzymał święcenia kapłańskie w 1827 r. W Krakowie zasłynął jako kaznodzieja. Był stałym współpracownikiem „Przyjaciela Ludu". Zmarł 8 IX 1841 r. w Krakowie.

I.

1. Słów kilka po zgonie śp. X. Mateusza Kozłowskiego S.T.D. Uniwersytetu Jagiellońskiego profesora skreślonych przez... B. m. r. 4° s. 4.

2. Słówko o X. Mateuszu Kozłowskim w 4° s. 2.

3. Wyd.: Życie przedziwnej świętej dziewicy Katarzyny Seneńskiej z zakonu św. Dominika z dodatkiem godzinek i modlitw do tejże. Kr. 1843 Druk. D.E. Friedleina 12°. Druku tego nie znaleziono w bibliotekach.

4. Bogarodzica Maria na Jasnej Górze Częstochowskiej, tudzież różne wspomnienia historyczne o wizerunku, klasztorze i skarbcu. Kr. 1844 Druk. D.E. Friedleina 8° s. V, 181.

5. Bogarodzica Maria w Nazaret i na Jasnej Górze Częstochowskiej. Jej żywot, pomniki jej cnót i cudów. T. 1-2. Kr. 1845 Druk. D.E. Friedleina 8° t. 1 s. V, 178; T. 2 s. V, 181. Tom 2 jest powtórzonym odbiciem na lepszym papierze dzieła, ogłoszonego w 1844 r. Zob. poz. 4.

6. Żywoty świętych Niewiast polskich. Rkps nieznany.

7. Żywoty biskupów krakowskich. Rkps nieznany.

II.

1. Nauki religijne O. Wincentego Plebankiewicza dominikanina zebrał i wydał ks. Sadok BARĄCZ. Lw. 1881-1884 Druk. „Gazety Narodowej" 8° s. 334, nlb. 1, 334, nlb. 1.

III.

Plebankiewicz Wincenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 237; Plebankiewicz Wincenty. W: *Enc. kośc.* T. 19 s. 564; GLEMMA T.: Wydział Teol. U.J., s. 47. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1817-1841.

Ks. Bolesław Kumor

Pleszczyński Adolf, krypt.: „Iks", (1841-1925), proboszcz, historyk Kościoła, etnograf.

Urodzony 18 XII 1841 r. we wsi Żeliźnie w pow. radzyńskim wstępne nauki pobierał w domu, szkołę średnią ukończył w Białej Podlaskiej w 1858 r. W 1859 r. zapisał się do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim, w którym 2 lata spędził na kursie filozoficznym i 1 rok na teologii. W 1862 r. uzyskał stypendium w Akademii Duchownej w Warszawie i ukończył ją w 1866 r. ze stopniem kandydata teologii. W 1866 r. wyświęcony na kapłana przez bpa Beniamina Szymańskiego został wikariuszem w katedrze janowskiej, a w 1867 r. ponadto sekretarzem w miejscowym konsystorzu i prefektem w 2 klasowej szkole. Po kasacie Diecezji Podlaskiej utracił w 1868 r. etat wikariusza. W latach 1868-1876 był proboszczem w Kożuchówku, w latach 1876-1890

w Międzyrzecu, gdzie był karany sądownie za używanie j. polskiego w przysięgach i usunięty za działalność na rzecz unitów. W latach 1890-1896 był proboszczem w Żeleszowie.

Już w młodym wieku Pleszyński rozpoczął działalność badawczą, pisząc prace, które nie utraciły dotąd wartości. Bliski współpracownik H. Łopacińskiego, dostarczał materiały do „Wisły", pierwszego czasopisma etnograficznego, wydawanego przez Jana Karłowicza. Jego prace z zakresu historii Kościoła, dotyczące Podlasia i Akademii Duchownej w Warszawie, stawiają go jako jednego z najpoważniejszych badaczy tych kwestii. Prace z teologii należały do podstawowych w zakresie ascetyki w XIX w. Na stanowisku proboszcza w odległych od centrów naukowych parafiach natrafiał na znaczne trudności w pracy badawczej. Starania o uzyskanie probostwa w Garbowie k. Lublina w 1893 r. nie znalazły aprobaty u władz carskich. Swą bogatą bibliotekę przekazał Seminarium Duchownemu w Lublinie. Gromadził zbiory w zakresie sztuki i starożytności swego regionu w trosce o formację przyszłych kapłanów. W Maciejowicach stał na czele Koła Macierzy Szkolnej, poza tym należał do bardziej czynnych działaczy w Związku Katolickim, był doradcą bpa Franciszka Jaczewskiego. W 1896 r. uzyskał przeniesienie na parafię w Maciejowicach, gdzie pozostał w końcu życia, tj. do 1925 r.

I.

1. Z Międzyrzeca. (Kościół w Zbuczynie). *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 46 s. 743-744.

2. Ks. Jan Kuzawiński (1827-1883). *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 8 s. 121-122.

3. Jeszcze o lawaterzu olkuskim. *Tyg. Ilustr.* T. 2: 1883 nr 46 s. 318-319.

4. Przekł.: P.J. CAMUS: Franciszek Salezy czyli Duch świętego Franciszka Salezego, czyli wierny obraz myśli i uczuć tego świętego. Tłum. z francuskiego. W. 1882 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 16° s. VIII, 400. — Toż: Wyd. 2. W. 1900 s. VII. 419. Gebethner i Wolff, Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 8° s. VII, 419.

5. Żywot św. Wincentego à Paulo dobroczyńcy i opiekuna biednych. W. 1892 Druk. St. Niemiery 8° s. 57. Toż. Wyd. 2. W. 1892 8° s. 57.

6. Słów kilka z powodu artykułu: Wytrykusy kościelni. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 8 s. 118-119.

7. Życie św. Stanisława Kostki patrona młodzieży. W. — Toż. Wyd. 2 powiększ. nabożeństwem do św. Stanisława Kostki. W. 1898 Druk. P. Laskauera i W. Babickiego. Gebethner i Wolff 16° s. 84. — Toż. Wyd. 3. W. 1900 16° s. 103. — Toż. Wyd. 4. W. 1904 Druk. P. Laskauera i Sp. 16° s. 102, nlb. 2.

8. Ideał kapłana. W. 1898 8° s. 137 nlb. 2 Druk. Centralna 8°.

9. Odszczepieństwo w parafii żeliszewskiej. (Przyczynek do historii „mankietników"). *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 10 s. 138-140.

10. Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej. Ze źródeł urzędowych i ze wspomnień jej wychowańców zebrane. Przy współudziale ks. Teofila MATUSZEWSKIEGO i ks. Antoniego CHMIELEWSKIEGO. W. 1907 Nakł. B. Wychowańców Akademii Duchownej, Druk. P. Laskauera i Sp. 8° s. 253, nlb. 1, LV, nlb. 1, II.

11. Opis historyczno-statystyczny parafii międzyrzeckiej. W. 1911 Pol. Tow. Krajoznawcze 8° s. 236, nlb. 2, tabl. 1, mapa 1.

12. Rec.: K. DĘBIŃSKI: Podręcznik praktyczny teologii pasterskiej. T. 1-2. W. 1914. *Gaz. Kośc.* R. 25: 1916 nr 29 s. 345-346.

II.

1. Wykład Litanii Loretańskiej zastosowany do nabożeństwa majowego. W. 1866 16° s. VIII, 230. — Toż. W. 1877 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 178, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2 przerob. i powiększ. W. 1886 Druk. Niemiery 16° s. VIII, 230, tabl. 1.

2. Upominek dla parafian zawierający treść wiary i moralności chrześcijańskiej. W. — Toż. Wyd. 2 powiększ. W. 1879 Druk. F. Czerwińskiego i Niemiery 16° s. VIII, 9-68. — Toż pod zm. tyt.: Nowy upominek dla parafian. Wyd. 4 powiększ. W. 1883 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 124, II. — Toż pod zm. tyt.: Nowy upominek dla parafian zawierający krótki katechizm i treściowy wykład obrzędów

Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Ułożył... Wyd. 5 popr. W. 1884 Druk. F. Czerwińskiego 8°. — Toż. Wyd. 6. W. 1890. — Toż. Wyd. 8 popr. i powiększ. W. 1897 Druk. S. Niemiery Synów 16° s. 147, III, nlb. 1. — Toż. Wyd. 9. W. 1904 Druk. W. Maślankiewicza 16° s. 99, nlb. 1. — Toż. Wyd. 11. W. 1913 Druk. „Polaka Katolika" 16° s. 96. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

3. Z nad brzegów rzeki Krzny. *Wisła*. R. 1888 t. 2 s. 669-670.

4. Zabawy, gry i tańce ludowe z okolicy Międzyrzeca Podlaskiego. *Wisła*. R. 1889 t. 3 z. 1 s. 59-66.

5. Koza. *Wisła*. R. 1889 t. 3 s. 649-651.

6. Nazwy krów i wołów. *Wisła*. R. 1890 t. 4 s. 691.

7. Przy łożu umierającego protestanta. (Z Międzyrzeca). *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 22 s. 344-345.

8. Z Międzyrzeca. (Nawiedzanie chorych z Najświętszym Sakramentem). *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 47 s. 748-749.

9. Bojarzy międzyrzeccy. Studium etnograficzne. W. 1892 Druk. E. Sikorskiego 8° s. 226, II, 4, nlb. 2. Biblioteka Wisły T. 11.

10. Szwedzi, Tatarzy i Turcy. Przyczynki. *Wisła*. R. 1893 t. 7 s. 183-184.

11. Wochy i Koziary. *Wisła*. R. 1893 t. 7 s. 719-735.

12. O bajce: Młynarz, syn jego i osieł. *Wisła*. R. 1894 t. 8 s. 774-780.

13. Dziejowy żywot Jezusa Chrystusa Zbawiciela świata, w pytaniach i odpowiedziach wyłożony przez... W. Druk. S. Niemiery 8° s. VIII, 9-106, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 o trzecią część powiększ. W. 1903 Druk. P. Laskauera i Sp. 8° s. 162, nlb. 1.

14. Gody małżeńskie w parafii żeliszewskiej. *Wisła*. R. 10: 1896 s. 489-500.

15. Cokolwiek ze starych szparagałów. *Wisła*. R. 1897 t. 11 s. 261-263.

16. W ważnej sprawie. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 37 s. 723-727.

17. Z powodu Kongresu Pedagogicznego we Lwowie. *Gaz. Kośc.* R. 19: 1910 nr 1 s. 1-3.

18. Główne zagadnienia filozofii historii. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 20 s. 229-231; nr 21 s. 242-243.

19. „Walka o język". *Gaz. Kośc.* R. 24:1917 nr 37 s. 439-441; nr 34 s. 401--402; nr 33 s. 390-391.

20. Listy: 5 listów do H. Łopacińskiego z 1893-1894. Wyd. W. SZWARC w: Korespondencja i listy Adolfa Pleszczyńskiego etnografa i historyka Podlasia. W: *W kręgu Łopacińskiego*. *Lubl.* 1977 s. 47-64.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, 210-213; Katalog Wystawy przedmiotów i starożytności w gmachu podominikańskim w Lubl. Lubl. 1901; Pleszczyński Adolf. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 12 s. 287; Zgon zasłużonego kapłana. *Głos Lubelski*. R. 1925 z 27 II; CHRÓŚCIKOWSKI L.: Śp. ks. prałat Pleszczyński. *Wiad. Diec. Lubel.* R. 7: 1925 nr 3 s. 86-89; Śp. Ks. prałat Pleszczyński. *Wiad. Diec. Siedl.* R. 7: 1925 nr 2-3 s. 115-117; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1, t. 2 s. 184-185; KOWALSKI M.: Bibliografia powiatu radzyńskiego i jego regionu. Międzyrzec Podlaski 1969 s. 31; STOPNIAK F.: Materiały do biografii Adolfa Pleszczyńskiego — historyka Międzyrzecczyzny. *Roczn. Międzyrzecki.* R. 2: 1970 s. 152-160; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 331; SZWARC W.: Korespondencja i listy Adolfa Pleszczyńskiego etnografa i historyka Podlasia. W: *W kręgu Łopacińskiego*. Lubl. 1977 s. 47-64.

Ks. Franciszek Stopniak

Pliski (Pliscius, Pliszka) Andrzej (ok. 1547 — po 1598), pleban nieszawski, polemista.

Syn Jana urodził się w Pliszkach na Podlasiu, w rodzinie drobnoszlacheckiej. W 1564 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, które uwieńczył stopniem bakałarza artium. Był uczniem Stanisława Grzepskiego. Jako kleryk diecezji łuckiej (w „Album studiosorum" niewłaściwie nazwanej janowską) przyjął w 1571 r. święcenia kapłańskie, a w 1573 r. uzyskał probostwo w Nieszawie w diec. włocławskiej, gdzie z czasem został także dziekanem. Lustrujący z ramienia bpa H. Rozrażewskiego parafię Pliskiego wizytatorzy w 1582, 1594 i 1598 r. stwierdzali, że jest on kapłanem uczonym, dbałym o parafię i gorliwym w duszpasterstwie. Był też pierwszym wykładowcą w założonym przez bpa S. Karnkowskiego włocławskim Seminarium Duchownym.

Jeszcze jako kleryk niższych święceń wygłosił Pliski w 1568 r. mowę na synodzie włocławskim w formie traktatu teologicznego o Kościele i stanie kapłańskim. Z racji pełnienia urzędu dziekana był powoływany na dalsze synody włocławskie: w 1586, 1589 i 1598 r. Na otwarciu drugiego z nich wygłosił mowę o znaczeniu synodów w Kościele, a na trzecim o karności kościelnej i poprawie obyczajów duchowieństwa. Po ukazaniu się dziełka kalwińskiego predykanta z Radziejowa Andrzeja Prażmowskiego „O Kościele Bożym i znakach jego" (Królewiec 1585) Pliski ogłosił ciętą replikę, na którą Prażmowski zareagował broszurą: „Ad calumnias et blasphemias Andreae Pliscii... responsio" (B. m. 1585). W Nieszawie założył Pliski szkołę dla dziewcząt, prowadzoną przez jego siostrzenicę. Kiedy zmarł, nie udało się ustalić.

I.

1. Oratio... de forma statuque Ecclesiae atque deformitate eiusdem et officio sacerdotali. Przy: Constitutiones in dioecesana synodo Wladislaviensi... editae. Coloniae 1572 s. 23-40. — Toż pt. Sermo synodicus ex D. Bernardo et Gregorio Nazianzeno Theologo collectus, in quo, quae sit sacerdotii professio et qualem sacerdotem esse oporteat, docetur... Posnaniae 1594 apud Viduam et Haeredes Joannis Volrabi 4°. — Toż pod pierwotnym tyt. przedr. Z. CHODYŃSKI w: Statuta synodalia Dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae. Varsaviae 1890 s. 41-46.
2. Pismo polemiczne przeciw Andrzejowi Prażmowskiemu. Druk nieznany.

III.

Janociana. T. 3 s. 251; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 292; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Pliszka Andrzej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 827-828; CHODYŃSKI S.: Seminarium włocławskie. Włocławek 1905 s. 51-52; FIJAŁEK J.: Przekłady pism św. Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. *Pol. Sacra.* Nr 3: 1919 s. 201-205; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 380. — Statuta synodalia Dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae. Ed. Z. CHODYŃSKI. Varsaviae 1890 s. 41, 97, 127, 144; Monumenta historica Dioecesis Wladislaviensis. Ed. S. CHODYŃSKI. Wladislaviae 1900-1907 t. 19 s. 58, 86-87; T. 21 s. 120, 123, 128-129; T. 23 s. 5; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 52.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Płaszczewski (Plaszczewski, Plaszczowski) Bazyli (†1728), kanonik katedralny krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznej.

Ok. 1667 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1669 r. uzyskał bakalaureat, a w 1672 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Uczył dialektyki w Szkołach Nowodworskich, potem był nauczycielem prywatnym w domach starosty kowalskiego J. Morsztyna i starosty radoszyckiego S. Derśniaka. W 1681 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1684 r. do Większego. W Akademii Krakowskiej wykładał filozofię i od 1686 r. j. grecki. W 1683 i 1694 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego, a w latach 1692-1695 bibliotekarzem z fundacji A. Olszowskiego. W 1692 r. wszedł do kapituły katedralnej krakowskiej, będąc już prepozytem kolegiaty WW. Świętych. W 1712 r. uzyskał doktorat teologii. Fakt ten uczcił S.A. Jędrychowski panegirykiem „Colossus sapientiae". W latach 1719-1720 i 1720-1721 pełnił trzykrotnie urząd rektora Akademii. Zmarł 23 XI 1728 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio theologica de sacramento poenitentiae a... pro licentia in Sacra Theologia obtinenda publicae disputationi proposita... Cracoviae 1711 Typis Francisci Cezary 2°. Druk niedostępny.

II.

1. Quaestio logica de demonstratione... pro loco in Collegio Minori publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1671 Typis Francisci Cezary 2° k. 2. Druk niedostępny.

2. Praesidium litterarum a solis immortalitate dignis heroibus oriri, demonstravit ingenuis adolescentibus primam in artibus liberalibus et philosophia lauream academicam conferendo... Cracoviae 1681 Typis Francisci Cezary 2° k. A-D.

3. Quaestio physica de voluntate humana ex libro 3. Aristotelis de anima, tex. 58, desumpta... pro loco in Collegio Maiori obtinendo publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 2.

4. Ordinatio pro sociis et discipulis artis typographicae. Rkps Arch. Uniw. Jag., sygn. 293 nr 6169.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 459; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 426; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 522-523. — Statuta nec non liber promotionum, s. 338, 342. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359 X, k. 94-95.

Bp Edward Ozorowski

Płaza Tomasz h. Topór (ok. 1512-1593), kanonik wiślicki, wydawca. Urodził się we wsi Płaza, lecz nie wiemy, gdzie się uczył oraz co robił w młodych latach. Spotykamy go jako księdza przy Marcinie Kromerze, z którym wojażował po kraju i za granicą, zapewne w charakterze sekretarza. Za poparciem Kromera otrzymał Płaza przed 1565 r. probostwo św. Szczepana w Krakowie i kanonię w kolegiacie wiślickiej. W czasie pobytu Kromera w latach 1558-1564 we Wiedniu i później od jego wyjazdu w 1569 r. na Warmię Płaza administrował majątkiem jego krakowskiej kanonii. W częstych listach zdawał sprawę Kromerowi nie tylko z administracji, ale także informował go o wszystkim, co działo się w Krakowie. Osiągnął też Płaza probostwo w Brześciu i kanonię łęczycką.

Płaza przyczynił się wydatnie do osiedlenia się jezuitów w Krakowie. W 1579 r. Antoni Possevino konferował z nim w tej sprawie, w ślad za czym zamieszkali pierwsi jezuici na plebanii św. Szczepana, skąd po 4 latach przenieśli się do rezydencji przy pozyskanym kościele św. Barbary. Po pewnych wahaniach oddał Płaza probostwo św. Szczepana na rzecz nowicjatu jezuickiego. Własnej twórczości Płaza w zasadzie nie pozostawił, lecz wydawał prace innych autorów. Zmarł w 1593 r.

I.

1. Wyd.: S. HOZJUSZ: De loco et authoritate Romani Pontificis in Ecclesia Christi et conciliis... epistola ad Stanislaum Orechovium. Coloniae 1567 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 11, s. 55.

2. Wyd.: A. POSSEVINO: Epistola de necessitate utilitateque ac ratione docendi catholici catechismi... Additus est PETRI CANISII Parvus Cathechismus... B. m. r. [Cracoviae 1583 in Officina Lazari] 8° s. 132. — Toż. Ingolstadii 1583 Wolfgangus Ederus 12° k. nlb. 1, s. 130. — Toż. Brunsbergae 1589 Joannes Saxo 12° s. 164, k. 2.

3. Wyd.: A. POSSEVINO: Epistola ad Stephanum Primum Poloniae regem... adversus quendam Volanum haereticum Lituanum. Ingolstadii 1583 ex Officina Wolfgangi Ederi 12° k. 4, s. 91.

II.

1. Przekł.: M. CYTARD: Kazanie o procesji z Ciałem Bożym, która zwykła bywać we czwartek po S. Trójcy. [Kraków] 1564 8° k. 12.

2. Wyd.: M. KROMER: Historia prawdziwa o przygodzie żałosnej książęcia finlandzkiego Jana i królewny polskiej Katarzyny. Kraków 1570 Mikołaj Szarffenberger 4° k. 40.

3. Wyd.: M. KROMER: Agenda caeremonialia ad usum Dioecesis Varmiensis accommodata. Coloniae 1579 apud Maternum Cholinum 2° s. 216. Dołączył własną pracę pt. Passio Domini nostri Jesu Christi uti ab unoquoque Euangelista seorsim conscripta sic etiam notis quaque suis seorsim distincta atque delineata est... studio vero atque opera... edita. Od s. 116 (ff-tt).

4. Wyd.: A. POSSEVINO: Moscovia. Opera... in lucem edita... Vilnae 1586 apud Joannem Velicensem 8° k. nlb. 5, 46, 2, 25, 261. — Toż. Antverpiae 1587 Offic. Ch. Plantini 8° s. 316. — Toż. Co-

loniae [1587] in Officina Birckmannica 2° s. 8, 392, 11. — Toż. [Dilingae] 1595 in Officina Birckmannica 2° k. nlb. 4, s. 392, k. nlb. 6.

5. Wyd.: M. KROMER: Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. Coloniae 1589 in Officina Birckmannica 2° k. 13, s. 846, k. nlb. 27. Dod.: Fragm.: Bernard WAPOWSKI: Cromeri descriptione posteriores continuans.

6. Listy: 16 listów do M. Kromera z 1563-1578. Wyd. A. GRABOWSKI: Starożytności historyczne polskie. T. 2. Kr. 1840 s. 440-470 pt. Listy x. Tomasza Płazy... do X. Marcina Kromera w czasie poselstwa jego w Wiedniu i do Heilsberga pisane. — 18 listów do tegoż z 1569-1584. Wyd. S. ŻUKOWSKI. *Dz. Wil.* T. 3: 1816 s. 11-12, 491-501; T. 4: 1816 s. 4-15; T. 5: 1817, s. 3-9, 15-21, 537-538; 540-542; T. 6: 1817 s. 2-13. — Fragm. 3 listów do M. Kromera z 1578. Wyd. L. BORATYŃSKI w: I.A. CALIGARII... epistolae et acta 1578-1581. *MPV.* T. 4 s. 21 przyp. 6, 61 przyp. 16, 82 przyp. 1. — 10 listów do tegoż z 1582 i 1583. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: Alberti BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. *MPV.* T. 5, s. 210 przyp. 4, 361 przyp. 3, 416 przyp. 31, 448 przyp. 1, 468 przyp. 25, 473 przyp. 1, 477 przyp. 1, 533 przyp. 1 i 22, 542 przyp. 4. — Do Jana Zamoyskiego z 1581. Wyd. J. SIEMIEŃSKI: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 2. W. 1909 s. 62-63. — Korespondencja T. Płazy. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1610, sygn. 1611; Bibl. Jag., sygn. 28 Bbb II 2; Arch. Diec. w Olsztynie, sygn. D-32, D-35.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 327-328; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 7 s. 394, t. 9 s. 169; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 201; Płaza Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 545; N[IEDZIELSKI] J.: Płaza Tomasz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 240; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1, s. 367, 368, t. 4 s. 459, 463; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 138, 340, 348, 481, 483, 493, 496, 715; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 140; MAŁŁEK J.: [Życiorys Płazy w komentarzu do]: M. KROMER: Historia prawdziwa o przygodzie żałosnej książęcia finlandzkiego Jana i królewny polskiej Katarzyny. Olsztyn 1974 s. 84-87.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Płocki (Plocius) Marcin (†1618), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Nie znamy daty ani miejsca urodzenia Płockiego. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je w 1580 r. bakalaureatem, a w 1591 r. mistrzostwem sztuk wyzwolonych. Był profesorem filozofii i jako taki został powołany przez bpa P. Tylickiego do pomocy w wizytacji Akademii, przeprowadzonej w 1609 r. Otrzymał kanonię kolegiaty św. Floriana i zdobył bakalaureat teologii. W latach 1611-1613 odbył w Krakowie dysputy teologiczne. Zmarł w 1618 r.

I.

1. Quaestio de vera hominis beatitudine, a... publice... ad disputandum proposita. Cracoviae 1611 Typis Andreae Petricovii 4° ark. 6.

2. Quaestio de peccato originali, a... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1614 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 6.

III.

ESTREICHER. T. 24 s. 365; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 522. — Statuta nec non liber promotionum, s. 223, 240.

Ks. Józef Mandziuk

Płoszczyński Franciszek (1800-1873), misjonarz, katechetyk.

Urodził się w Sadłowie k. Rypina w Diec. Płockiej z rodziców Romualda i Antoniny Łuszczewskiej. Uczył się najpierw w miejscowej szkole parafialnej w Rypinie, a następnie w Płocku, gdzie w 1815 r. ukończył szkołę średnią. Potem przebywał w bliżej nieznanym charakterze u misjonarzy w Mławie. W 1819 r. wstąpił do ich zgromadzenia w Warszawie. Po dwuletniej próbie odbył studia filozoficzno-teologiczne w Seminarium świętokrzyskim, w trakcie których uczęszczał jako wolny słuchacz również na Uniw. Warszawski. Święcenia kapłań-

skie przyjął 19 X 1823 r. we Włocławku i od tego roku rozpoczął wykłady w tamtejszym Seminarium Duchownym. W tym czasie uporządkował też bibliotekę seminaryjną i sporządził jej katalog. W latach 1834-1838 pracował w Płocku jako profesor i dyrektor Seminarium Duchownego. Na stanowisku tym wykazał wiele troski, by Seminarium to odpowiednio urządzić i wyprowadzić je z kryzysu finansowego.

Od r. 1838 przebywał w Warszawie, gdzie po odbytym leczeniu, pełnił najpierw obowiązki kapelana w szpitalu Dzieciątka Jezus, a od 1839 r. prowadził administrację domu świętokrzyskiego i majątku w Skułach. W 1851 r. na prośbę bpa Tomaszewskiego i kapituły włocławskiej władze zgromadzenia mianowały Płoszczyńskiego prefektem czyli rektorem Seminarium Duchownego we Włocławku. Uczył on wtedy głównie przedmiotów praktycznych, a wiele energii poświęcił sprawom materialnym Seminarium. I tak m. in. dokończył budowy nowego gmachu seminaryjnego, wyremontował stary i odrestaurował kościół seminaryjny pod wezwaniem św. Witalisa. Przeprowadzał też remont kościoła i zabudowań parafialnych w Witowie k. Radziejowa, gdzie duszpasterstwo sprawowali misjonarze włocławscy. Po kasacie misjonarzy w 1864 r. pozostał nadal we Włocławku jako przełożony Seminarium i na stanowisku tym zmarł 7 VI 1873 r.

I.

1. Katechetyka opracowana sposobem praktycznym przez pytania i odpowiedzi. W. 1877 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. XVI, 253.
2. Wzory i przykłady katechizmowania, stanowiące tomik drugi Katechetyki, opracowanej sposobem praktycznym. W. 1877 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. VI, 388.

II.

1. Przekł. i wyd.: Ś. FRANCISZEK SALEZY: Droga do życia pobożnego. W. 1840 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. XXV, nlb. 1, 414, nlb. 8.
2. Katechizm rzymsko-katolicki napisany przez jednego z kapłanów Diecezji Kujawsko-Kaliskiej. W. 1872 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 328.

III.

[CHODYŃSKI Z.]: Ksiądz Franciszek Płoszczyński. (Życiorys). *Prz. Katol.* R. 16: 1878 s. 33-36, 49-52, 81-85, 180-183, 214-217; CHODYŃSKI S.: Seminarium włocławskie. Szkic historyczny. Włocławek 1905 s. 82-84, 88-95; SZCZEBLEWSKI S.: Seminaria duchowne Diecezji Włocławskiej. *Aten. Kapł.* R. 61: 1969 t. 72 s. 245, 247; DUDEK W.: Teologiczno-naukowy dorobek Seminarium Włocławskiego. Tamże, s. 270; ADAMECKI J.: Biblioteka Seminarium Włocławskiego. Tamże, s. 304; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 248-249; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 150. — Rkps Arch. Misjonarzy w Krak. na Stradomiu: Catalogus Seminaristarum Seminarii Interni Congregationis Missionis Domus Varsaviensis, b. sygn., pod 1819 r.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Płoszyński (Plozzinus) Błażej (1588-1634), autor dzieła mariologicznego.

Urodził się w 1588 r. W dziele „Monile aureum" zamieścił wiele wiadomości z zakresu teologii kultu maryjnego. Cieszyło się ono poczytnością, skoro zostało wydane po raz drugi i to po śmierci autora, która nastąpiła w 1634 r.

I.

1. Monile aureum seu manuale Marianum complectens modum pie colendi Beatam Virginem Mariam... Cracoviae 1633 in Officina Andreae Petricovii 8° ark. A-B_2, s. 572. — Toż. Cracoviae 1645 in Officina Andreae Petricovii 8°.

III.

ESTREICHER K. T. 24, s. 366.

Bp Edward Ozorowski

Pobłocki Gustaw (1840-1915), proboszcz w Kokoszowach, potem w Witelnie.

Urodził się 21 IX 1840 r. w Łężynach na Pomorzu. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Pelplinie i w Münster Westf.; 11 I 1870 r. przyjął święcenia kapłańskie. Jako wikariusz pracował m. in. w Tucholi. Od 10 XII 1889 r. był przez 16 lat proboszczem w Kokoszowach. Oddawał się pracy oświatowej i społecznej. Wygłaszał odczyty w Chełmnie w Towarzystwie Przemysłowym. Na wiecu katolickim polskim w Toruniu w 1891 r. wygłosił referat „O potrzebie zupełnej niezależności terytorialnej Stolicy Świętej". Był współzałożycielem Banku Ludowego w Stargardzie. Od 1905 r. był proboszczem w Witelnie, gdzie zmarł 23 XI 1915 r.

I.

1. Wyd.: S. BRZECHWA: żywot świątobliwej Magdaleny Mortęskiej ksieni klasztoru chełmińskiego. Pelplin 1880 J. N. Roman 16° s. 188. Ks. Pobłocki dodał rozdział o historii kultu M. Magdaleny.

2. Niektóre wiadomości o pannach benedyktynkach w Chełmnie i reformacji klasztorów tejże reguły w Polsce. *Prz. Kośc.* R. 3: 1881 nr 16 s. 122-125; nr 17 s. 131-133; nr 18 s. 139-141; nr 19 s. 147--149; nr 20 s. 155-157; nr 21 s. 163-164.

3. Dom Sióstr Miłosierdzia w Chełmnie. *Prz. Kośc.* R. 3: 1882 nr 43 s. 341-343; nr 44 s. 349-351.

4. Krótkie żywoty kilku świątobliwych i zasłużonych kapłanów diecezji chełmińskiej. (Osmański, Pokojski, Kręcki, Dąbrowski, Knast, Keller). Pelplin 1911 Druk. „Pielgrzyma" 8° s. 100.

5. Koronowo i jego nazwy i początek, *Zapiski TN Tor.* T. 2: 1911/13 nr 9 s. 184-188.

II.

1. Słowniczek kaszubski spisany przez... [P.] 1875 8° s. 23.

2. Słownik kaszubski z dodatkiem idiotyzmów chełmińskich, kociewskich. Chełmno 1887 Druk. W. Fialka 16° s. XXXVIII, nlb. 1. 160.

3. Mazurzy wschodniopruscy. Zapiski o języku i stanie ich religijno-obyczajowym. *Rocz. TN Tor.* R. 4: 1897, s. 11-26.

4. Kilka wyrazów kaszubskich, kociewskich i chełmińskich. *Rocz. TN Tor.* R. 4: 1897 s. 26-27.

5. Światowid czy Świanty Wid. *Gryf.* R. 2: 1910 nr 3.

6. Dr Florian z Ceynowy. *Gryf.* R. 1: 1908/9 nr 5 - nr 6.

7. Przyczynek do słownika kaszubskiego. *Gryf.* R. 2: 1910 nr 7 s. 217-218.

8. Artykuły w: *Gazecie Toruńskiej* 1864, 1895, *Gazecie Gdańskiej* 1899, *Poradniku Językowym.*

III.

F[AJĘCKI] A.: Poblocki Gustaw. W: *Podr. enc. kośc.* T. 43/44 s. LX-LXI; MAŃKOWSKI A.: Śp. ks. Gustaw Pobłocki. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914/15 t. 12 s. 194--196. — Schemat. Diec. Chełmińskiej na lata 1870-1915.

Ks. Bolesław Kumor

Pociej Emilian (1826 — ok. 1887), wykładowca Seminarium Duch. obrz. gr.-kat., historyk Unii na Chełmszczyźnie.

Urodził się w 1826 r. w Chełmie w rodzinie księdza gr. kat. Jana, późniejszego rektora Seminarium Duchownego. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Chełmie (1848-1854); święcenia kapłańskie przyjął w 1854 r. w obrz. gr.-katol. i pracował następnie jako pisarz w konsystorzu chełmskim. Po 1863 r. został kanclerzem konsystorza i profesorem w Seminarium Duchownym w Chełmie. Za wierność unii został w 1874 r. internowany w Sandomierzu, skąd tegoż roku udał się do Galicji i pracował tu jako kapelan w Zakładzie hr. Sarbka w Dorohowyżu. Zmarł ok. 1887 r.

I.

1. Wspomnienie o Unii Chełmskiej. *Wiad. Kośc.* R. 5: 1877 nr 15 s. 115-116; nr 17 s. 129-131; nr 18 s. 137-139; nr 20 s. 153-154; nr 22 s. 171-172; nr 23 s. 177--179.

III.
[MARYAŃSKI A.] X. J.P.B.: Czasy Nerona w XIX wieku... T. 1. Lw. 1885 s. 28; T. 2 s. 190-191; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła Unickiego na Litwie i Białorusi w XVIII i XIX wieku. Cz. 2. W. 1906, s. 310. — Lista duchowieństwa diecezji chełmskiej obrządku grecko-unickiego za rok 1863; Schemat. Archidiec. Lwowskiej obrz. gr.-kat. na lata 1875-1887; Materiały do dziejów upadku unii w Diec. Chełmskiej. P. 1887 s. 3-16.

Ks. Bolesław Kumor

Pociej (Potij, Poteius) Hipacy Adam h. Waga (1541-1613), unicki metropolita kijowski, polemista.

Pochodził z zamożnej szlacheckiej rodziny prawosławnej. Urodził się 12 VIII 1541 r. w Różance k. Włodawy jako syn Lwa, pisarza litewskiego, i Anny Łoszczan. W 9-tym roku życia osierocił go ojciec, matka zaś powtórnie wyszła za mąż za kasztelana smoleńskiego Dominika Paca. Pociejem zaopiekował się król Zygmunt August i miał podobno oddać go na studia do Akademii Krakowskiej (w metryce studentów brak nazwiska Pocieja). Pewne jest natomiast, że uczył się w kalwińskiej szkole, utrzymywanej przez w. kanclerza litewskiego Mikołaja Radziwiłła Czarnego, a następnie bawił na jego dworze, gdzie przystał do wyznania patrona kalwinisty.

Po śmierci króla opuścił Pociej Kraków. W 1573 r. wrócił do prawosławia i stał się jego gorliwym wyznawcą. W 1580 r. występował jako sędzia ziemski brzesko-litewski. W 1588 r. został brzesko-litewskim kasztelanem. Kniaź Konstanty Ostrogski naradzał się z nim nad sposobami podźwignięcia Cerkwi Prawosławnej. Równocześnie został Pociej wciągnięty do współpracy przez grupę, przygotowującą unię (biskup łaciński łucki Bernard Maciejowski, kanclerz w. kor. Jan Zamojski, Lew Sapieha, jezuici). Kiedy Pociej owdowiał, Ostrogski namówił go do przyjęcia w 1590 r. władyctwa włodzimiersko-brzeskiego. Według zwyczaju Cerkwi Prawosławnej złożył przed sakrą śluby zakonne i przyjął imię Hipacego. Odtąd był Pociej obok władyki Cyryla Terleckiego głównym propagatorem unii. W 1592 r. podpisał z kilku innymi prawosławnymi biskupami list do króla Zygmunta III w sprawie unii, w 1593 r. wziął udział w lwowskim synodzie, przygotowującym unię, i w 1595 r. wyjechał z Terleckim do Rzymu, gdzie w imieniu ruskiego episkopatu złożył wobec papieża katolickie wyznanie wiary. Wziął też czynny udział w synodzie brzeskim w 1596 r., na którym unię ogłoszono urzędowo.

Jako biskup unicki zajął się Pociej gorliwie pracą pasterską w swej diecezji. W 1597 r. założył szkołę katedralną w Włodzimierzu, a 20 II 1598 r. specjalnym dokumentem zorganizował na wzór łacińskich kapituł przy swej katedrze kryłos, składający się z 12 kryłoszan, których wyposażył otrzymanymi od króla dobrami janowskimi. W 1600 r. otrzymał nominację królewską na metropolitę kijowskiego. Na tym stanowisku w dalszym ciągu pracował nad ugruntowaniem unii wśród ruskiego duchowieństwa i wiernych. Zmarł 18 VII 1613 r. we Włodzimierzu.

I.

1. Unia albo vyklad predniejšych artykolov ku zodnočeniu Grekov z Kostelom rymskim naležaščych. B. m. r. [W Wilnie 1595 w Druk. Mamoniczów]. — Tož w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 7: 1882 kol. 111-168.

2. Przekł. i wyd. Piotr SKARGA: Opisanie i oborona sobora ruskoho Berestejskoho... W Wilnie 1597 4° k. nlb. 3, k.

60. Przekład z j. pol. na j. staroruski. — Toż w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 19: 1903 kol. 183-432.

3. Przekł. i wyd.: Poselstwo do papieża Sixta IV od duchowieństwa i od książąt i panów ruskich w roku 1476. W Wilnie 1605 z Druk. Domu Mamoniczów 4° k. nlb. 43. — Toż. Wilno 1605. — Toż z rkpsu wat. w: *Prz. Pozn.* T. 27: 1859. — Toż w j. białoruskim z rkpsu lwowskiego w: A. PETRUŠEVIC: Literaturnyj sbornik. Lvov 1869 s. 223-260: — Toż w: *Archiv Jugo-zapadnoj Rossii.* Cz. 1 t. 7: 1887. — Toż pt. Litterae synodales ad Sixtum IV ab universo clero et populo Rutheno anno 1476 conscriptae in Vaticana Biblioteca iam tum asservatae, et nunc primum in Latinum idioma ex illyrico versae. W: *MUH.* T. 9-10, s. 30-55.

4. O przywilejach nadanych od najjaśniejszych królow polskich i przedniejszych niektorych dowodach, które świętą Unią wielce zalecają i potwierdzają... B. m. r. [Wilno 1605] 4° k. nlb. 32. — Toż. Wilno 1605. — Toż poszerzone i przerobione pt. Prawa i przywileje od najjaśniejszych królów ich mości polskich i W.X.L. nadane... Wilno 1632 Bractwo Wileńskie Przen. Trójcy s. 41.

5. Harmonia abo konkordancia Cerkwi orientalnej z Kościołem rzymskim... W Wilnie 1608 4°. — Toż w j. białoruskim pt. Harmonia albo soglasie viry sakramentov i ceremoniej sviatoj vostočnoj Cerkvi s Kostielom rimskim... B. m. r. [W Wilnie w Druk. Bazylianów]. — Toż w j. pol. i rus. w: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 7: 1882 kol. 169-222.

6. Relacja i uważenie postępków niektórych około cerkwi ruskich wileńskich roku 1608 i 1609 Wilnu wszystkiemu świadomych... B. m. r. 1609 4°. — Toż w: K. STUDYNSKIJ: Pamiatki polemičnoho pismenstva kinca XVI i poč. XVII v. W: *Pamiatki ukrainsko-ruskoj movi i literatury.* T. 5: 1906 s. 230-249.

7. List dogmatyczny do patr. aleksandryjskiego Melecjusza. W: Kazania i homilie. Supraśl 1714 4°. — Toż pt. Pociej... metropolita całej Rusi... zbijający... błędy Melecjusza partiarchy aleksandryjskiego... powtórnie okazany... Supraśl 1768 w Druk. XX. Bazylianów 4° s. 139. — Toż w: Kazania i homilie. W Poczajowie 1788 w Druk. XX. Bazylianów 4° t. 2 s. 1-81.

8. Kazania i homilie... Hipacjusza Pocieja z ruskiego języka na polski przetłumaczone... [Supraśl] 1714 Typis Monasterii Supraslensis 4° k. nlb. 18 (żywot H. Pocieja), s. 484. Tłumaczył L. KISZKA. Na końcu list Melecjusza patr. aleksandr. do H. Pocieja (s. 485-528) oraz odpowiedź tego ostatniego (s. 528-612). — Toż poszerzone pt. Kazania i homilie od niedzieli Przedzapustnej do niedzieli i poniedziałku Zesłania Ducha św... Hipacjusza Pocieja... Przez Leona KISZKĘ... do druku podane na dalsze zaś niedziele przez pewnych tegoż zakonu... teologów i kaznodziejów przydane... T. 1-2. W Poczajowie 1788 w Druk. XX. Bazylianów 4° t. 1 — k. nlb. 2, s. 668; T. 2 — k. nlb. 1, s. 669-1245, 1-81.

9. Odpis na list niejakiego kleryka ostrożskiego bezimiennego, który pisał do władyki włodzimierskiego i brzeskiego. W: *Russkaja Ist. Bibl.* T. 19: 1903 kol. 1041-1122. Rkps w j. pol. i rus. powst. ok. 1598 r.

10. Opus, Skumin palatino Trocensi dedicatum 1589 a. de unione Ecclesiarum. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1273 s. 221-257.

11. Recta descriptio Synodi Berestensis. Rkps zaginiony.

II.

1. Listy: Do kapituły włodzimierskiej z 1598. Wyd. w: *Archiv Jugo-Zapadnoj Rossii.* Cz. 1 t. 7: 1887, s. 208-211. — 2 listy do prowincjała dominikanów. Wyd. A. W. MACIEJOWSKI w: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 201-208. — Do prowincjała dominikanów z 1601. Wyd. Collegium Archaeographicum w: *Supplementum ad Historica Russiae Monumenta.* Petropoli 1848 s. 473-475. — 20 listów do pap. Klemensa VIII i Pawła V, kard. C. Aldobrandiniego, K. Borgese i F. Simonetty, bpa E. Tyssarowskiego, prowincjała dominikanów, P. Arkudiusza i anonimowego szlachcica z 1601-1611. Wyd. E. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 5-7, 14-15, 18-19, 21-22, 25-26, 27-43, 45-50. — 12 listów do pap. Klemensa VIII i Pawła V, kard. P. Aldobrandiniego, K. Borgese i F. Simonetty, prowincjała dominikanów. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 1 s. 197-199, 207-209, 209-211, 214-215, 250-251, 255-258, 262-265, 269-270, 272-274, 274-276, 286-287, 298-299. — Fragm. listów w: M. BRONIEWSKI: Apokrisis;. W: P. ARKUDIUSZ: Antihresis; W: P. SKARGA: Na treny i lament Theophila Orthologa. O innych drobnych pismach zob. *Nowy Korbut.* T. 3 s. 111.

III.

Nowy Korbut. T. 3, s. 110-112, tamże literatura. — Ponadto: KRAJCAR J.: The Rutheniam Patriarchate. Soma remarks on the project for its establishment in the 17 th century. *Orient. Christ. Per.* T. 30: 1964 s. 65-84; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2, s. 799, 811,

843, 869, 876, 878, 884, 885, 893, 899, 901, 902, 907, 967, 977, 1017; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 333-340, 345-347, 357-359, 365-404; RECHOWICZ M.: Początki szkolnictwa teologicznego w Kościele unickim. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 578, 580, 583. — S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 5, 20, 52, 138, 175, 177, 282, 285, 286, 288; T. 2. Romae 1955 s. 114, 116, 210, 217, 218, 223, 224, 236, 289, 290, 294, 313, 314, 322, 323; T. 3. Romae 1967 s. 55, 128; Acta S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 10, 44, 97, 112, 115, 119, 235; Documenta Pontificum Romanorum *historiam Ucrainae illustrantia.* T. 1. Romae 1953 s. 237, 238, 239, 254, 256; Litterae S.C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Urcainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 22, 146, 199; Epistolae Metropolitarum Catholicorum. T. 1. Romae 1956, s. 5, 6, 28, 66, 69, 112, 133, 148, 161, 212, 218, 253, 323; T. 2. Romae 1956 s. 117, 315, 335; T. 3. Romae 1958 s. 8, 53, 116, 129, 203, 204; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 34, 134; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 4, 7, 10, 17, 46, 62, 175; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1959, s. 26-27, 57-58, 60-61, 67-68, 79, 89-90, 93-94, 96, 157, 170, 173--174, 177, 178, 180-181, 189-190, 199, 201, 204-205, 209, 218, 228, 229-230, 233-234, 238, 245-246, 250, 252, 253, 267, 285, 292, 303-304; T. 3. Romae 1959, s. 12-13, 17-18, 20, 21, 24-25, 66, 95-96, 104-105, 210-211; Documenta Unionis Berestensis eiusque auctorum (1590-1600). Romae 1970; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 7, 19, 21, 22, 26, 29, 30-32, 35, 38, 40, 42-44, 46, 49, 50, 84, 85, 91, 137, 140; T. 2. Romae 1973 s. 39, 76, 247, 252, 301, 302, 308, 312, 327, 350, 352, 355; T. 3. Romae 1974 s. 36, 141, 223, 251, 256, 257, 258.

Bp Edward Ozorowski

Pociej Jan (1799-1858), prałat kapituły chełmskiej obrz. gr.-kat., teolog dogmatyk, wydawca źródeł.

Urodził się w 1799 r. w Posadowie k. Tyszowiec w rodzinie parocha gr.-kat. Eliasza. Gimnazjum ukończył w Szczebrzeszynie, studia teologiczne zaczął w Seminarium Duchownym w Chełmie (przed 1818 r.) i kontynuował je na Wydziale Teologicznym w Warszawie (1818-1821), gdzie też w dniu 21 XI 1821 r. uzyskał stopień magistra teologii; w 1821 r. przyjął święcenia kapłańskie w obrz. gr.-kat. Od 1823 r. wykładał prawo i historię Kościoła w Seminarium Duchownym w Chełmie i od tegoż roku był asesorem duchownym przy Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych. Przed 1845 r. został kanonikiem kapituły chełmskiej i ok. tegoż roku prałatem kanclerzem tejże kapituły. Jako zaufany Muchanowa wykazywał w książce „O Jezusie Chrystusie", że prawdziwym Kościołem Chrystusowym jest Kościół Prawosławny; książka ta dostała się na indeks kościelny. Od 1851 r. był rektorem Seminarium Duchownego w Chełmie i „jako zły duch" skłonił biskupa Teraszkiewicza do wysłania w 1852 i 1855 r. alumnów unickich na studia teologiczne do prawosławnych Akademii w Kijowie i w Moskwie. On też jako rektor „zreorganizował" w duchu prawosławnym Seminarium chełmskie, co następnie odrzuciła Stolica Apostolska (1856). Zmarł 8 VII 1858 r.

I.

1. O Jezusie Chrystusie Odkupicielu tudzież o pierwszych chrześcijanach i ich domach modlitwy, rzecz ze stanowiska historyczno-religijnego w kilku słowach skreślona przez... W. 1852 Druk. Adolfa Krethlowa 8° s. 496.

2. Zbiór wiadomości historycznych i aktów dotyczących dziesięcin kościelnych na Rusi... W. 1845 Druk. Józefa Ungra 8° s. 104. Tekst dokumentów w dwóch kolumnach, w j. łacińskim i polskim.

3. Odpowiedź na recenzję dziełka „O dziesięcinach kościelnych na Rusi", przez p. F.Z. uczynioną w „Bibliotece Warszaw-

skiej", na miesiąc maj 1846 r. s. 375-384, zamieszczoną. *Bibl. Warsz.* R. 7: 1845 t. 1 s. 139-159. — Toż w osob. odb. W. 1846 8° s. 21.

II.

1. Ustawa Seminarium Grecko-Unickiego Diecezji Chełmskiej. W. 1858 Druk. S. Orgelbranda 8°.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Pociej Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 20 s. 874; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Bd. 2. Wien 1880 s. 847-848; Pociej Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 246; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła Unickiego na Litwie i Białorusi w XVIII i XIX wieku. T. 2. Wyd. 2. W. 1906 s. 139, 155-161; BOUDOU A.: Stolica Święta a Rosja. Przekł. Z. SKOWROŃSKIEJ. T. 2. Kr. 1930 s. 137-138, 140-146, 321; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 467-468. — Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim. W. 1830 s. 103; MOYCHO K.: Rocznik religijny wyznań chrześcijańskich w Królestwie Polskim na rok 1847. W. 1847 s. 285; Materiały do dziejów upadku Unii w Diecezji Chełmskiej. P. 1878 s. 4-24; Toż. P. 1887 s. 1-16.

Ks. Bolesław Kumor

Podborski Jakub (†1656), bernardyn, autor teologicznej dysertacji. Wiadomo o nim tylko, że studiował teologię w krakowskim konwencie bernardynów pod kierunkiem lektora Bernardyna Koczanowskiego, w 1622 r. odbył dysputę teologiczną, potem sam był lektorem, w 1643 r. został gwardianem sokalskim, w 1646 r. definitorem i 18 V 1656 r. zmarł w Brześciu Litewskim.

I.

1. Analysis theologica in articulos XII partita complectens per ordinem eorum doctrinam quae... Joannes Duns Scotus in primis XX distinctionibus libri I Sententiarum docet... Cracoviae 1622 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 12.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 206; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299. — Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-k-59, k. 114.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Podgórski Antoni Marian, pseud.: X. M. Zarczycki, (1822-1901), proboszcz w Woli Zarczyckiej, rejestrator lokalnych źródeł historyczno-kościelnych.

Urodził się w 1822 r. w Leżajsku w rodzinie drobnomieszczańskiej. Gimnazjum i egzamin dojrzałości ukończył w Rzeszowie (1841), a studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym w Przemyślu (1841-1845); święcenia kapłańskie otrzymał w 1845 r. Jako wikariusz pracował w Grodzisku, Raniżowie (1850), Majdanie, Leżajsku, Przeworsku i w Tarnowcu (1857-1863). W 1848 r. został sądownie pozbawiony na zawsze beneficjów kościelnych za działalność propolską, jednak już w 1849 r. otrzymał je spowrotem (Raniżów — wikariat). W r. 1863 został proboszczem w Woli Zarczyckiej k. Leżajska, gdzie zmarł 23 IV 1901 r.

I.

1. Józefinizm. Dorzutek do dziejów Kościoła polskiego. Grodzisk 1865 Druk. E. Theyma 16° s. 77. Pod pseud. X. M. Zarczyckiego.

2. Wola Zarczycka, streszczona kronika kościelna na zakończenie trzeciego stulecia. Jasło 1878 Druk. L. D. Stoegera 8° s. 106.

3. Diversa monumenta historica, reperibilia penes ecclesias Dioecesis r. 1. Premisliensis. Fasc. 1: Ecclesia s. Petri cathedralis prisca; 2: Leżajsk. Parochialis; 3: Premilsliensis — Praedicatorum; 4: Pysznica parochialis; 5: Zaleszany parochialis; 6: Ressoviae. Ressoviae 1883 Druk. J. P. Pellara 8° s. 20, 31, 39, 13, 12, 15.

II.

1. Dwa szczególne znamiona budowni-

ctwa w Rzeszowskiem. Opisał... Rzeszów 1857 Druk. J. A. Pellara 8° s. 20.

2. Austriackiej międzywyznaniowej ustawy dział 1. Przedruk z Tygodnika Katolickiego 8° s. 64.

3. Ławica leżajska. Jasło 1879 Druk. L. D. Stoegera 8° s.

4. Skandynawskie wierzenia u nas. Rzeszów 1882 Druk. J. A. Pellara 8° s. 13.

III.

Podgórski Antoni Marian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 255; Antoni Marian Podgórski. *Kron. Diec. Przemys.* R. 1: 1901 s. 236-238. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1841-1901.

Ks. Bolesław Kumor

Podlewski Piotr Wincenty (1804-1873), pijar, autor podręcznika historii Kościoła.

Urodził się w 1804 r. w wsi Kraśniki w pow. kowelskim na Wołyniu. Po wstąpieniu do pijarów studiował na Uniw. Wileńskim; w 1828 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1824-1856 był nauczycielem w publicznych szkołach na Litwie. Po kasacie zakonu nauczał prywatnie w rodzinach ziemiańskich w Diec. Łuckiej. Zmarł we wsi Hodowicze 23 IX 1873 r.

I.

1. Wspomnienie z podróży po Kaukazie. *Tyg. Ilustr.* T. 9: 1872 nr 233 s. 316; nr 234 s. 328; nr 235 s. 340; T. 10 nr 237 s. 24; nr 238 s. 36; nr 240 s. 57-58. — Toż w osob. odb. 1877 Druk. Instytutu Głuchoniem. 8° s. 40.

2. Historia ś. Kościoła Jezusa Chrystusa. T. 1-2. Rkps nieznany.

II.

1. Trzy dni poświęcone Bogu na przypomnienie obowiązków czci naszej i chwały powinnej Jemu. Gotując się do spowiedzi wielkanocnej dla użytku młodzieży i ludzi pobożnych. Wil. 1846 Druk. Zawadzki 8° s. 380. — Toż pod zm. tyt.: ...gotując się do spowiedzi i komunii wielkanocnej dla użytku chrześcijańskich katolickich niewiast. Wil. 1855 Druk. Zawadzki 8° s. 448. — Toż. Wil. 1862 Druk. Zawadzki 8° s. 420.

2. Książka do nabożeństwa dla uczącej się młodzieży i ludzi pobożnych. Wil. 1850 Druk. J. Zawadzki 16°. — Toż. Wil. 1856.

3. Pismo święte czyli wierne opowiadanie słowa Bożego od początku świata aż do dzisiejszego dnia, dla uczącej się młodzieży i wiernych Kościoła Chrystusowego. T. 1-2. Wil. 1851 Druk. J. Zawadzki 12° t. 1 s. 276; T. 2 s. 215.

4. Gramatyka języka polskiego dla użytku uczącej się młodzieży, przez... Cz. 3. Wil. 1858 Druk. J. Zawadzki 12° s. 76.

5. Poezje religijno-moralne idące z rozwojem duchowym życia. T. 1-2. W. 1873 12° s. 128, 242.

6. Człowiek postępowy moralnie, duchowo i religijnie, przez... W. 1873 Druk. Gebethner i Wolf 8° s. 155, XVII.

7. Ewangelie i listy apostolskie. Cz. 1-3. Rkps.

III.

Dzieła Piotra Podlewskiego. (Spis). Kr. 1872 s. 1-15; Podlewski Piotr Wincenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 255; [Śp. ks. Piotr Wincenty Podlewski]. *Kron. Rodz.* T. 2: 1874 nr 10 s. 153; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 346-347. — Schemat. Diec. Łuckiej i Żytomierskiej na lata 1857-1873.

Ks. Bolesław Kumor

Podolski Edward, krypt.: E., P.E., (1835-1919), szambelan papieski, historyk Kościoła, redaktor.

Urodził się 25 VII 1835 r. w Oleśnicy w Sandomierskiem jako syn Michała ekonoma majątku Lubienieckich i Anny Rożniatowskiej. Do szkoły elementarnej uczęszczał w Oględowie k. Stopnicy, następnie od 1848-1852 r. do szkoły realnej w Kielcach. W 1853 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, ale wystąpił już w 1854 r. wstąpił ponownie do tegoż Seminarium i tu po skończeniu studiów teologicznych otrzymał 28 IV 1861 r. święcenia kapłańskie. W latach 1861-1863 był wikariuszem w Pilicy, gdzie w 1863 r. wziął udział w powstaniu styczniowym. Przed uwięzieniem uciekł do Krakowa (1863), skąd po rocz-

nym pobycie wyjechał do Rzymu, gdzie studiował prawo kanoniczne i teologię na Uniw. Gregoriańskim; 12 V 1865 r. otrzymał stopień licencjata teologii. W latach 1865-1868 był u zmartwychwstańców we Francji; pracował jako wikariusz przy parafii św. Augustyna w Paryżu.

W 1868 r. powrócił do Krakowa, skąd udał się do Lwowa (23 XII t. r.), tu inkardynował się do Archidiecezji Lwowskiej i został wikariuszem przy parafii św. Marcina (do 1869), a następnie przy parafii archikatedralnej (do 1885). W 1870 r. zaczął wydawać o mocnym zabarwieniu prorzymskim dwutygodnik „Przegląd Lwowski", który kontynuował do przekazania go jezuitom jako „Przegląd Powszechny" (1883). W 1877 r. był jednym z organizatorów polskiej pielgrzymki do Rzymu. Papieże Pius IX i Leon XIII zaszczycali go osobistymi listami. W 1882 r. został szambelanem papieskim, a w r. 1884 kanonikiem hon. kieleckim. Dnia 14 I 1885 r. otrzymał probostwo parafii św. Marcina we Lwowie; tu odnowił kościół i 18-wieczną polichromię, przeprowadził misje ludowe przy pomocy jezuitów (1886) i zaprowadził nabożeństwo majowe (1885). Przed 1910 r. razem z ks. O. Hołyńskim założył Drukarnię Katolicką we Lwowie. Zmarł 25 VI 1919 r. we Lwowie.

I.

1. Pamiątka 25-letniej rocznicy wstąpienia na Stolicę Apostolską Ojca św. Piusa IX, wydał... Lw. 1871 8° s. nlb. 2, 60 ilustr., nlb. 7.

2. Red. i wyd.: *Przegląd Lwowski*. Pismo dwutygodniowe, poświęcone sprawom religijnym, naukowym, literackim i politycznym pod redakcją... R. 1: 1871 — R. 13: 1883 (t. 1-26).

3. Czy jezuici zgubili Polskę. Słowo od Redakcji. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 545-547.

4. Specilegium Copernicanum. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 327.

5. Do historii dzisiejszych czasów. *Prz. Lwow.* R. 1873 t. 5 s. 536, 607, 610, 690, 752-753, 827, 829, 903.

6. Nowe plany Rosji zagładzenia katolickiego Kościoła. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 346-363.

7. Kardynał Antonelli. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 s. 659-662.

8. Pius IX obrońca Polski *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 15 s. 236-246. — Toż. *Bonus Pastor.* R. 2: 1878, s. 107-110, 115-117, 123-125, 131-132, 179-182, 187-189, 197-197. — Toż. w osob. odb. Lw. 1879 Druk. Ludowa 8° s. IV, nlb. 3, 118.

9. Czcigodny Nominat Biskup Krakowski [A. Dunajewski]. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 17 s. 559-561.

10. Najczcigodniejszy Ks. Włodzimierz Czacki. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 187-193.

11. Starożytność ceremonii wielkotygodniowych. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 464-470.

12. O unickiej Cerkwi na Rusi Czerwonej. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 25-32.

13. Konsekracja Najprzewielebniejszego Biskupa przemyskiego. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 24 s. 41-90. — Toż w osob. odb. Lw. 1882 Druk. Ludowa 8° s. 97.

II.

1. Rec.: *Przegląd Polski. Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 316-318.

2. Słowo wstępne (anonimowo). *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 1-3.

3. Od Redakcji. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 357-360.

4. Kilka słów z powodu wystosowanego do Redakcji listu przez pana E.B.N. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 149-154, 195-209.

5. Od Redakcji. (Z powodu artykułu p. Szujskiego). *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 357-360.

6. Dr Libelt i mieszkania nawodne. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 216-225.

7. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 4 s. 394-399.

8. Korespondencja. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 692-693.

9. Kronika. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 693-699, 701-708, 833-838, 839-840, 841, 846, 748.

10. Z Przemyśla. Dnia 17 kwietnia... instalacja ks. Ignacego Łobosa... na kanonię w kapitule przemyskiej. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 705-706.

11. Żyd, jego wiara, moralność i dążności. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 1-8, 86-88, 137-141.

12. Dziwne zjawisko. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 234-240.

13. W sprawie dyplomu doktorskiego protegowanej przez liberalne dzienniki osobistości. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 10 s. 321-331.
14. Kto Moskalem stał się z ducha. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 s. 573-577.
15. „Niech żyje Pius IX". *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 s. 785-788.
16. „Rozpusta" Ruchu Literackiego przez... *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 506-510.
17. Tarabanistom narodowym. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 580-584.
18. Niech boli jak chce. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14. Dodatek do zesz. 16 s. 50.
19. Czarna suknia. Zdarzenie prawdziwe. Przerobił z franc... *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 16 s. 107-115.
20. Zgon i pogrzeb Ojca św. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 15 s. 278-279.
21. Ojcu św. Leonowi XIII. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 15 s. 297-299.
22. Krzyż biskupi dla Ojca św. Leona XIII. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 16 s. 413-414.
23. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 8: 1879 t. 17 s. 58-65, 139-141, 200-204, 253-259, 351-359, 487-489, 692-693.
24. Carat i nihilizm a Polska. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 17 s. 555-559.
25. Srebrny jubileusz ogłoszenia dogmatu Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marii Panny. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 623-627.
26. Srebrny wieniec dla p. Kraszewskiego. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18, s. 76-85.
27. W odpowiedzi Dr Zyblikiewiczowi. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18, s. 286-296.
28. Ze świata katolickiego. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 57-61, 126-132, 184-187, 264-267, 316-318, 388-391, 438-441, 520-522, 642-645, 702-703, 762-767.
29. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 53-57, 98-101, 132-135, 187-192, 322-324, 349-356, 495-498, 626-626, 732-735.
30. Nad trumną Józefa Popiela. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 271-276.
31. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 s. 293-297, 357-361, 480-484.
32. Zapowiedzi komuny paryskiej we Francji. *Prz. Lwow.* R. 10: 1882 t. 20 s. 381-383.
33. W dziesięcioletnią rocznicę wydawania Przeglądu Lwowskiego. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 s. 660-662.
34. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 23-25, 94-96, 163-167, 229-232, 280-282, 341-343, 415-415, 481-483.
35. Uroczystość konsekracyjna ks. Biskupa Morawskiego. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 62-73. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Uroczystości konsekracyjne Najprzew. ks. Seweryna Morawskiego biskupa trapezopolitańskiego. Lw. 1881 Druk. Przeglądu Lwowskiego 16° s. 19.
36. Pokłon Pieninom. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 230 (wiersz).
37. Z polityki, kwestii naukowych, religijnych i społecznych. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 127-129.
38. Pius IX i Flandzin *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 229-230.
39. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 480-515.
40. Zapiski polityczne. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 545-550.
41. Wybory we Francji. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 22 s. 282-283.
42. Stan rzeczy na Czerwonej Rusi przez... *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 260-261.
43. Notatki literacko-bibliograficzne. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 24 s. 341-349, 412-418, 480-482.
44. Zapiski polityczne. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 24 s. 365-366, 428-430, 488-489, 547-548.
45. Przegląd literacki i artystyczny. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 765-767.
46. Kurrenda ks. Metropolity Sembratowicza i żałoba Redaktora Przeglądu. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 t. 23 s. 575-578.
47. Ks. Arcybiskup Feliński we Lwowie. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 25 s. 491-495.
48. Czym jest kapłan. Lw. 1902 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. VIII, V-VI, 38.
49. Kazania i mowy. Lw. 1903.
50. Listy: Ze Lwowa. (List do kard. Ledóchowskiego). *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 11 s. 341-347. — List Redaktora Przeglądu do Ojca św. Leona XII. *Prz. Lwow.* R. 9: 1879 t. 18 s. 103-104. — List do Ojca Świętego od Redaktora Przeglądu. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 23 s. 73-74.

III.

Podolski Edward. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 256; JASTRZĘBSKI K.: Śp. Edward Nałęcz Podolski. *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 nr 16 s. 215-217; R. 27: 1920 nr 1 s. 11-15; SZYDELSKI S.: X. Edward Nałęcz Podolski. *Gaz. Kośc.* R. 41: 1934 nr 28 s. 328-329; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 3 t. 1 s. 493; MYŚLIŃSKI J.: Prasa w Galicji w dobie autonomicznej 1867-1918. W. 1972 s. 27; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. 1973 s. 485. — Schemat. Diec. Kieleckiej na lata 1861-1863; Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1868-1919.

Ks. Bolesław Kumor

Podziomkiewicz Klemens Kanty (ok. 1720-1800), kanonik zamojski, profesor Akademii Zamojskiej, autor kwestii teologicznej.

Był słuchaczem Akademii Krakowskiej i w niej otrzymał promocję na bakałarza sztuk i filozofii, 7 VI 1737 r. W kwietniu 1739 r. udał się do Akademii Zamojskiej, przeżywającej ciężki kryzys. Początkowo był nauczycielem retoryki, następnie po otrzymaniu stopnia magistra sztuk i doktora filozofii (1743 r.) wykładał kolejno logikę i fizykę. Równocześnie kształcił się w teologii. Usilnie popierał reformę Akademii, prowadzoną przez J.M. Laskarysa. W 1747 r. został P. prefektem drukarni i kierował nią do 1765 r. Od 1748 r. wykładał na Wydziale Teologicznym, przeważnie teologię polemiczną (1748-1751, 1756-1757, 1766-1781) i moralną (1752-1765). W 1750 r. w ramach reformy Akademii zwizytował kolonię akademicką w Ołyce. W roku następnym doktoryzował się na podstawie dysputy z teologii polemicznej. Odtąd z ogromnym poświęceniem dla dobra uczelni pełnił rozmaite zajęcia administracyjne: Od 1752 r. przez ponad 30 lat jako kierownik nadzoru odbudowy i konserwacji gmachów uczelni kierował robotami energicznie i ofiarnie. Był 2 razy dziekanem Wydziału Filozoficznego (1747-1750), 9 razy dziekanem Wydziału Teologicznego (1758-1782), 10 razy rektorem Akademii (1752-1776). W 1781 r. wycofał się z nauczania. Przeżył likwidację Akademii Zamojskiej w 1784 r. i równoczesną kasatę kapituły zamojskiej. Jako emeryt żył z łaski ordynata Zamojskiego, a po wskrzeszeniu kapituły (1792) odzyskał w niej swoje stanowisko (bez beneficjum). Przed śmiercią darował swój księgozbiór kapitule zamojskiej. Zmarł w Zamościu w 1800 r. (Data śmierci: 1772 r. podana przez Fr. Stopniaka jest błędna).

I.

1. Quaestio polemico-theologica de invocatione Sanctorum et reliquiarum ac imaginum cultu... pro doctoratu in sacra theologia obtinendo publicae disputationi proposita anno 1751 die [dopisane:] 26 Octobris. Zamoscii 1751 Typis Academicis 2° k. nlb. 3.

II.

1. Summum praesulei honoris... dum... Venceslaus Hieronymus Sierakowski episcopus Premisliensis... pontificiae eminentiae capesseret augem... stylo panegyrico delineatum anno... [1742] die 30 mensis Septembris. Zamoscii 1742 Typis Academicis 2° ark. 14.

2. Panegyricus... Joanni... Zamojski, praefecto Lublinensi, dum... Lublini exciperetur, nomine... Academiae Zamoscensis... consecratus anno... [1743] die... mensis Decembris. Zamoscii 1743 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2, ark A-H_2 (k. 18).

3. Differentia viri sapientis penes essentialia virtutum et meritorum in... Paulo Łosiecki... Universitatis Zamoscensis rectore... Josepho Słowakiewicz... theologiae professore... Michaele... Duńczewski... theologiae professore, observata et dum... theologiae doctores... renuntiarentur... obligatissima penna annotata. Anno [1745] die... Maii. Zamoscii 1745 Typis Universitatis 2° k. nlb. 13. Stylem nakamiennym pisane.

4. [Dedykacja w:] Praxis Curiae Romanae forensis antiquis relationibus Octaviani Vestrii... conformis... Zamoscii 1760 die 23 mensis Septembris Typis Academicis 4° k. nlb. 7.

III.

ESTREICHER K.: T. 24, s. 416-418 KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 238, 256, 277, 278, 280, 296, 317, 325, 352; WADOWSKI J. A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 55, 178, 194, 196, 208, 209, 210, 211, 212, 218, 226, 229, 234, 272, 274, 286, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 299; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962. Dodatek, s. 193 (pomyłka w dacie śmierci); Notatki L. Hajdukiewicza. — Statuta nec non liber promotionum, s. 398. — Bibl. PAN Kr., rkps 2387: Zbiór dokumentów XVI-XIX w. do-

tyczących Akademii, kolegiaty i ordynacji zamojskiej. T. 2 k. 148-149: Gubernium we Lwowie do Klemensa Podziomkiewicza z r. 1799 i T. 4: pieczęć i podpis Kl. Podziomkiewicza z r. 1784.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pohl Andrzej (1742-1820), misjonarz, dogmatyk, biblista, moralista. Urodził się 30 XI 1742 r. w Lidzbarku. Jego rodzice Jan i Elżbieta byli pochodzenia niemieckiego, ale w dzieciństwie Pohla przenieśli się do Łowicza i tam całkowicie się spolonizowali. Pohl pierwsze nauki pobierał w Łowiczu, do zgromadzenia misjonarzy natomiast wstąpił w Warszawie w r. 1759. Po ukończeniu dwuletniego seminarium internum i wyższego Seminarium świętokrzyskiego w r. 1764 został wysłany jako diakon na wykładowcę w Seminarium Duchownym w Wilnie. Tam też w roku następnym przyjął święcenia kapłańskie. Brał czynny udział w życiu naukowym ośrodka wileńskiego, nie chciał jednak podjąć wykładów na Akademii Wileńskiej, do czego skłaniał go biskup Massalski. W 1767 r. ze względu na stan zdrowia został przeniesiony do Siemiatycz w Diec. Łuckiej. Zajmował się tam pracą duszpasterską i wyjeżdżał na misje ludowe. W latach 1776-1782 przebywał w domu św. Krzyża w Warszawie, wykładając tam w Seminarium teologię i pełniąc obowiązki asystenta domu. W 1782 r. objął urząd superiora w Wilnie. Uratował wówczas zagrożone poważnie podstawy materialne domu wileńskiego. Dbał o zachowanie reguł i należyty poziom prowadzonego przez misjonarzy Seminarium Duchownego. Rozwinął również szeroką działalność charytatywną, przyczyniając się m. in. do powstania szpitala dla podrzutków im. Dzieciątka Jezus.

W 1794 r. mianowany został Pohl wizytatorem nowoutworzonej litewskiej prowincji misjonarzy. Składała się ona początkowo z 11 uformowanych domów, posiadała własne Seminarium Duchowne, nadto misjonarze tej prowincji prowadzili 7 seminariów diecezjalnych i pracowali w 8 parafiach. Pohl w czasie swych rządów powiększył prowincję o 6 nowych placówek, w tym 3 przy seminariach duchownych diecezjalnych. W dziejach prowincji zasłużył się ponadto tym, że bronił jej przed władzami carskimi, dbał o karność wśród podwładnych i ich formację intelektualną. Zdolniejszych kierował na wyższe studia i pozwalał im uzyskiwać stopnie akademickie, czego na ogół nie praktykowano w tamtych czasach w innych prowincjach misjonarskich.

Ze względu na trudności w komunikowaniu się z zarządem generalnym zgromadzenia, Pohl otrzymał szerokie uprawnienia w kierowaniu prowincją. Korzystając z nich, odbył m. in. w 1814 i 1818 r. reformatorskie konwenty (kapituły) prowincjalne w Wilnie. Przyczynił się również do zorganizowania tam Instytutu dla Głuchoniemych, którym kierował fachowo do tego przygotowany za granicą misjonarz Zygmunt Anzelm. Wykazał dużo troski o Kościół na ziemiach polskich wcielonych do Rosji, co ujawniło się np. w podjętej przez Pohla walce z masonerią. Pohl był również dyrektorem SS. Miłosierdzia prowincji litewskiej, która powstała ok. 1797 r. Prowincja ta mimo licznych trudności rozwijała się pomyślnie pod jego światłym kierownictwem. Z zamiłowaniem oddawał się pracy naukowej i pisarskiej, za którą w 1811 r. otrzymał doktorat teologii. W jego bogatej twórczości zasługują na szczególną uwagę podręczniki do przedmiotów teologicznych. Były one przez wiele lat używane w polskich seminariach duchownych.

I.

1. Wyd.: P. COLLET: Institutiones theologicae scholasticae quas ad usum seminariorum e propriis suis praelectionibus contraxit... T. 1-2. Editio nova. Vilnae 1784-1785 Typis S.R.M. Penes Academiam 16° t. 1 s. XXIV, 492; T. 2 s. XIV, 456.

2. Institutiones theologiae dogmaticae ad usum ecclesiasticorum impressae. T. 1--2. Vilnae 1808-1809 Typogr. Dioecesana ad domum Congr. Mis. Montis Salvatoris 8° t. 1 s. nlb. 34, 678, nlb. 2; T. 2 s. nlb. 14, 546, nlb. 1.

3. Institutiones theologiae moralis ad usum ecclesiasticorum impressae. T. 1-2. Vilnae 1809-1810 Typogr. Dioecesana ad domum Congr. Mis. Montis Salvatoris 8° t. 1 s. nlb. 38, 564; T. 2 s. nlb. 22, 504, nlb. 3, 12 tabl. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Institutiones theologiae moralis ab... conscriptae et ad usum atque commodum Ecclesiasticorum Virorum typis impressae. T. 1-2. Tamże 1810 ad Domum Congr. Miss. Montis Salvatoris 8° t. 1 s. nlb. 38, 564, nlb. 2; T. 2 s. nlb. 22, 504, nlb. 2; tabl. 12. — Toż. Wyd. 3 pod zm. tyt.: Institutiones theologiae moralis auctore... (editio postrema). T. 1-2. Varsoviae 1845 apud Sanctam Crucem 8° t. 1 s. 575, XXV; T. 2 s. 509; XVII, tabl. 12. — Toż pod zm. tyt.: Institutiones theologiae moralis ad usum seminariorum auctore... Editio tertia (winno być quarta). T. 1-2. Varsoviae 1858-1859 8° t. 1 s. 474, XXII; T. 2 s. 429, XV, tabl. 12.

4. Katechizm moralny. T. 1-4. Wil. 1804-1806 8°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

5. Życie J.X. Tomasza Husarzewskiego, kapłana Zgromadzenia XX. Misjonarzy, s. teologii doktora i w Uniwersytecie Wileńskim historii powszechnej wysłużonego profesora. [Wil. 1808 Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy] 8° k. nlb. 4.

6. Katechizm dogmatyczny o religii w powszechności i różnych jej prawidłach. Wil. 1809 8°. Druk. znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

7. Institutiones hermeneuticae sacrae ad usum praelectionum scholasticarum, quae in Seminariis Dioecesanis traduntur impressae anno Domini 1806. Vilnae 1806 Typogr. Dioc. ad Domum Montis SS. Salvatoris Congr. Missionis 8° s. nlb. 7, 341, nlb. 3.

8. Scriptura Sacra per quaestiones exposita responsionibus explicata, contra incredulos defensa, ad sciendas et intelligendas divinas litteras utilissimum pro usu et commodo ecclesiasticorum elaboratum. T. 1-5. Vilnae 1810-1812 in Typog. Dioecesana ad domum Montis SS. Salvatoris Congr. Missionis 8° t. 1 s. nlb. 4, 161, nlb. 7, 124, nlb. 2, 70, nlb. 2, 74, nlb. 2, 34, nlb. 2; T. 2 s. 42, nlb. 2, 72, nlb. 3, 460, nlb. 8; T. 4 s. 633, nlb. 3; T. 5 s. 581, nlb. 9. Do t. 3 nie udało się dotrzeć.

9. Wyd.: Collectio bullarum et brevium apostolicorum Congregationem Missionis concernentium. Vilnae 1815 Typ. Congr. Miss. in Monte Salv. 16° s. 159.

10. Rozprawa: Czy wolno wszystkim bez braku czytać Księgi Pisma św. w językach krajowych drukowane. Wil. 1817 Druk. XX. Misjonarzy 8°, s. 24. — Toż. Wr. 1817 Druk. Kreazero-Schulzowa 16° s. 16.

11. Prosta odpowiedź prostego chrześcijanina, wiernego jednak na niewierne pismo żydowskie niedawno tu w Wilnie drukowane, to jest na List rabina Lizbońskiego do rabina Brzeskiego. Wil. 1817 Druk. XX. Misjonarzy przy kościele św. Kazimierza 16° s. 78.

12. Rubricae Breviarii et Missalis Romani juxta decreta Sacrae Rituum Congregationis, mentemque gravissimorum in re liturgica authorum, dilucida methodo explicandae, atque opportunis animadversionibus illustratae. Opus in duas partes divisum, viris ecclesiasticis perutile ac nacessarium author... T. 1-2. Vilnae 1821 typis dioecesanis ad ecclesiam S. Casimiri 16° t. 1 s. 388, nlb. 4; T. 2 s. 230, nlb. 2.

II.

1. Zbiór krótkich medytacji z reguł pospolitych Zgromadzenia Misji wyjęty i przedrukowany. Wilno 1793 Druk. XX. Bazylianów 16° s. 514, nlb. 12.

2. Philosophia naturalis theologiae... praeambula sex partibus comprehensa. Vilnae 1794. Druk znany tylko z opisu *Nowego Korbuta.*

3. Rekolekcje duchowne na osiem dni rozłożone. Wilno [1795] Druk. XX. Bazylianów 16° s. 432, nlb. 2.

4. Przydatek do zbioru medytacji z reguł pospolitych Zgromadzenia Misji wyjętych przedrukowany. Wilno 1797 Druk. XX. Bazylianów 16° s. 282, nlb. 5.

5. Kazania pogrzebowe. T. 1-2. Wil. 1806. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

6. Medytacje z pospolitych reguł Sióstr Miłosierdzia. Wil. 1808 8°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

7. Mowy kaznodziejskie. Wil. 1809. — Toż. Wyd. 2. Wil. 1820. Opisy znane tylko z *Nowego Korbuta.*

8. Konferencje podczas pięciodniowych rekolekcji do duchowieństwa świeckiego

miane przez... Wil. 1811 Druk. Diecezjalna 16° s. 89.

9. Kazania świątalne na uroczystości Chrystusa Pana, Najświętszej Marii Panny i niektórych Świętych Pańskich. Cz. 1-3. Wil. 1811 Druk. Diecezjalna. 16° cz. 1 s. 168; Cz. 2 s. 181.

10. Kazania moralne o powinnościach człowieka ku Bogu, bliźniemu i sobie samemu przez... napisane. Wil. 1812 Druk. Diecezjalna 16° s. 317, nlb. 1.

11. List okólny do SS. Miłosierdzia z 7 X 1813 r. [Wil. 1813 Druk. XX. Misjonarzy] 8° k. nlb. 2.

12. Kazania dogmatyczne moralne przez... napisane. Wil. 1814 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 263, nlb. 1.

13. Mowy kaznodziejskie w różnych okolicznościach pogrzebowych przez... napisane. Wil. 1814 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 60.

14. Generalny rachunek sumienia. Wil. 1814 16°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

15. Wyd.: Powinności chrześcijańskie, czyli katechizm misyjny. Wil. 1814 Druk. XX. Misjonarzy 16°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

16. Kazania misyjne przez... napisane. T. 1-3. Wil. 1815 Druk. XX. Misjonarzy. 16° t. 1 s. nlb. 2, 290; T. 2 s. 253; nlb. 2; T. 3 s. nlb. 2, 262, nlb. 2.

17. Medytacje na niedziele i święta uroczyste dla duchowieństwa. Wil. 1817. Druk znany tylko z opisu w *Nowym Korbucie.*

18. Kazania na Nowy Rok i na Post Wielki. Wil. 1818 Druk. Diecezjalna przy k[ościele] ś. K[azimierza] 16° s. 133, nlb. 1.

19. Kazania adwentowe. O sądzie ostatecznym. Wil. 1818 Druk. Diecezjalna 16° s. 48.

20. Nauki dogmatyczne dla odprawiających duchowne rekolekcje zebrane i spisane w roku 1818. Wil. 1818 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 156, nlb. 1. — 7 kazań z różnych zbiorów przedr. I. ISAKOWICZ, T. DĄBROWSKI: Kazania i nauki na każdą niedzielę i święto w przeciągu całego roku, wydane z dzieł oryginalnych dawnych naszych kaznodziei. Ser. 2: Drugie półrocze. Lw. 1878 s. 95-102, 187-193, 215-220, 221-228, 261-269, 231-288, 239-300.

21. Medytacje dla odprawiających rekolekcje, zebrane i spisane r. 1818 przez... Wil. 1818 Druk. XX. Misjonarzy 4° s. 318.

22. Medytacje dla odprawiających rekolekcje. Wil. 1819 Druk. Diecezjalna u XX. Misjonarzy 16° s. 155, nlb. 3.

23. Odezwa do Imperatorskiego Wileńskiego Uniwersytetu od wizytatora XX. Misjonarzy. Wyd. A. WOLGANG w: Rys historyczny usiłowań o uczenie głuchoniemych i zakładów na to przeznaczonych. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* T. 2: 1823 s. 126-127.

24. Listy: Fragment 2 listów do F. Bruneta z 1804 i 1806. Wyd. M. KAMECKI — J. PERBOYRE: Mémoires de la Congrégation de la Mission. Paris 1864 s. 257-258, 556-557. — List do T. Brzozowskiego z 1814. Rkps TJ Kr., sygn. 590/d.

III.

Nowy Korbut. T. 6 s. 35-37, tamże literatura. — Ponadto: DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 136, 140, 142-143, 154, 167; BAŃBUŁA M.: Liturgia na misjach ludowych i w duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Polsce 1651-1864. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 247-249, 253-254; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. (Z ogólną charakterystyką okresu międzywojennego). W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 38; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. Tamże, s. 148-150, 156; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. Tamże, s. 237-240; 245; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. Tamże. T. 3. cz. 2 s. 52-53.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Pohorecki de Pohorce Franciszek Ksawery (ok. 1725-1762), kanonik przemyski, profesor prawa Akademii Krakowskiej, autor kwestii prawniczej.

Pochodził z rodziny szlacheckiej, być może, herbu Sas. W 1742 r. zapisał się w poczet słuchaczy Akademii Krakowskiej; 2 XII 1747 r. został bakałarzem, a 17 X 1749 r. magistrem sztuk i doktorem filozofii, następnie wykładał na Wydziale Filozoficznym jako docent bezpłatny. W 1752 r. objął stanowisko profesora w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, ale niebawem został nauczycielem domowym na dworze kasztelana gdańskiego, Jana Grabowskiego. Po powrocie do Krakowa (1755) wykładał retorykę w Szkołach Nowodworskich (1756), a w X

1756 r. został mianowany dyrektorem kolonii Akademii Krakowskiej w Tarnowie. Wykładał tu również retorykę. Jako dyrektor tarnowski wszedł do Kolegium Mniejszego (16 IV 1759). Po zakończeniu trzyletniej kadencji w Tarnowie został powołany do Kolegium Prawa Akademii Krakowskiej (1759) i wykładał Regulas juris canonici oraz Jus Regni (1760-1761). W 1761 r. został inkorporowany do Kolegium Prawa z prezentą na probostwo we Frysztaku. Był ponadto dziekanem wojnickim i kanonikiem kolegiaty w Nowym Sączu. Niebawem otrzymał doktorat i prezentę na kanonię katedry przemyskiej. Zmarł w 1762.

I.

1. Quaestio juridica de nullitate male obtinentis privilegium... pro loco in Collegio Juridico obtinendo publice ad disputandum exposita, anno... 1761 die 5 mensis Maii. Cracoviae 1761 4° k. nlb. 11.

II.

1. Coronae eruditarum in praemia frontium... primae laureae candidatis collatae et... applausu poetico descriptae anno 1747. Cracoviae 1747 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

III.

ESTREICHER K. T. 24, s. 427; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. CII; SZYMAŃSKI J.: Kapituła kolegiacka w Wojniczu. Lubl. 1962 s. 184; RUTA Z.: Szkoły tarnowskie w XV-XVIII w. Wr.-W. Monografie z dziejów oświaty. T. 11 s. 101, 102, 108-110 (biogram źródłowy Pohoreckiego). — Statuta nec non liber promotionum, s. 407. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 5, 55, 56, 66, 70, 90, 92; Bibl. Jag. Rkps 235, 247, 3316; Arch. Kurii Metrop. w Krak. Acta Officialia. T. 192 s. 34-35; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pokorski (Pokorny) Inocenty Bartłomiej (1657-1734), paulin, pisarz historyczny.

Urodził się w Częstochowie jako syn Tomasza i Katarzyny Pokornych. Do zak. paulinów wstąpił w 1674 r., profesję złożył 2 XI 1675 r., święcenia kapłańskie otrzymał 20 XII 1681 r. Pracował najpierw w charakterze kaznodziei w Topolnie, gdzie był później przeorem. W latach 1702-1703 sprawował przeorat w Krakowie, dokonując szeregu ważnych restauracji oraz rozwijał działalność Bractwa Aniołów Stróżów. W czasie inwazji Szwedów w Krakowie wspomagał miejscową ludność w żywność, którą sprowadzał z dóbr borzymowskich. W latach 1703-1706 był przeorem Jasnej Góry, później wiele lat doradcą prowincjała i generała, wikariuszem prow., wielekroć razy wizytatorem domów oraz w latach 1706-1727 przeorem warszawskim, gdzie zbudował i wyposażył kościół wraz ze szpitalem, założył Bractwo Pięciu Ran Chrystusa, zainicjował pieszą pielgrzymkę do Częstochowy itp. Uchodził za człowieka świętego i cieszącego się szacunkiem powszechnym. Ofiarowanego mu biskupstwa nie przyjął. Był także cenionym kaznodzieją, pisarzem historycznym i dewocyjnym, spowiednikiem apostolskim i skrupulatnym kronikarzem, zdobiącym swe relacje w liczne ilustracje w stylu rodzącego się prymitywizmu.

I.

1. Wyd.: A. NIESZPORKOWICZ: Odrobiny Stołu Królewskiego... świeżo przez... do druku podana... Częstochowa 1706 na Jasnej Górze 16° s. nlb. 16, 280, ilustr.

2. Wzór doskonałości św. Paweł I Pustelnik cudami za żywota i po śmierci w Kościele świętym wsławiony, nabożeństwem uczczony i do naśladowania i zamiłowania wielkich cnót jego duszom prawowiernym podany, od... [Warszawa] 1725 w Druk. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 24.

3. Series vitae SS. Patrum, quos Ere-

mus Paulina transmisit astris... ab anno salutis 342 ad annum 1663. Varsaviae 1730 in Collegio Scholarum Piarum 8° k. nlb. 94, tabl. 1, sztych Strachowskiego.

4. Wyd.: L. LANDOR: Ovis in medio luporum seu vindicta Christiana... Georgii Czepellenyi... Varsaviae 1730 8° k. 66.

5. Magnalia statuae Reginalis B-mae. V. Mariae in valle Leśnioviensi ad oppidum Żarki gratiis extraordinariis praeclarae sub cura fratrum eremitarum Ordinis s. Pauli Primi Eremitae, ab anno salutis 1706 notari coepta per... Rkps AJG, sygn. 2964 s. 70.

II.

1. Koło konarskie w... panu Andrzeju z Konarzyn Konarskim podkomorzym pomorskim w dzień pogrzebu do szczęśliwej mety potoczone roku Pańskiego 1688 dnia 22 lutego w kościele topolińskim... przez... [Oliwa] 1689 Typis monasterii Olivensis Imprimebat Joannes Jacobus Textor, Factor 4° s. 48.

2. Siano z pola śmiertelności zebrane na wonność duszy... Zuzanny z Szczupińskich Krzecieskiej dzierżawczyni kamieńskiej, gruszczyńskiej etc. w kościele gruszczyńskim roku Pań. 1688 dnia 3 Novembra kazaniem pogrzebowym akomodowane, przez... W Oliwie 1690 drukował Jakub Textor 4° s. 58.

3. Oblubienica Chrystusowa Teresa, wielka Karmelu reformowanego bosego matka, niebieskiemu Oblubieńcowi akomodowana kazaniem w kościele wielebnych matek, panien Karmelitanek Bosych przy Warszawie, przez... mianym i do druku podanym... B. m. r. [1697] 4° k. nlb. 12.

4. Facjata kościelna dwiema złotemi koronami ozdobiona, przy solennej koronacji arcycudownego obrazu Najświętszej P. Częstochowskiej kazaniem ogłoszona przez... 1717 d. 11 września... B. m. r. 4° k. nlb. 3, 30. — Toż. W: Nowa Korona Chwały. Częstochowa 1718, s. 335--354.

5. Litania o błogosławionym Stanisławie Oporowiczu, ułożona przez... w r. 1710 z polecenia zwierzchności zakonnej. Kr. 1892 Nakł. Zakonu OO Paulinów w Druk. Związkowej 8° k. nlb. 2.

6. Fabrika Kościoła Duchownego człowieka chrześcijańskiego za dyrekcją Architekta Niebieskiego Ducha Przenajświętszego wystawiona od najlichszego kaznodzieje... Roku Pańskiego 1721. Rkps ASk., sygn. B 36 s. 922.

7. Liber mirabilium omnem creaturarum armavit Deus contra insensatos... Rkps AJG, sygn. 915, s. 110.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 554, 580-581; STAROŻYK J.: Konsekracja kościoła św. Piotra i Pawła w Warszawie. *Kłosy* T. 43: 1886 s. 6; KUNCZYŃSKA-IRACKA A.: Elementy ludowe w polskich miedziorytach dewocyjnych XVIII w. W: Granice sztuki. Z badań nad kulturą artystyczną oraz sztuką ludową. *Księga pamiątkowa poświęcona Ksaweremu Piwockiemu.* W. 1972 s. 194, 196; TOŻ: Ilustracje kroniki ojca Pokorskiego. *Polska Sztuka Ludowa* R. 22: 1968 nr 1-2 s. 61-66; Encyklopedia wiedzy o książce. Wr. 1971 kol. 940; GOŁOS J.: Polskie organy i muzyka organowa. W. 1972 s. 363; ZBUDNIEWEK J.: Oporowski Stanisław Erazm. W: *Hagiografia pol.* T. 2, s. 180, 181; KRYNICKI E.: Bractwo Aniołów Stróżów. Kr. 1973 (maszynopis w AJG); KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 296 (maszynopis w AJG, sygn. 1417): Profesje składane w konw. św. Barbary, s. 199; Rkps AJG, sygn. 532: Materiały biograficzne, s. 180-182; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 383-386; Rkps ASk., sygn. 129: Cathalogus in album Confraterinitatis... ab an. 1626, s. 80-84; Rkps AJG, sygn. 468: Percepta et expensa pro ecclesia Varsaviensis. 1707-1727, s. passim.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Polewicz (Polewic, Toporek) Jan Chryzostom (†1652), dominikanin, polemista.

Spotykamy go w lubelskim klasztorze dominikanów. W 1637 r. przebywał za granicą na studiach. Lektorat uzyskał ok. 1635 r., bakalaureat w 1637 r., a doktorat teologii w 1644 r. Od 1636 r. uczył teologii w Lublinie. Spotkał się wówczas z zarzutami ze strony J. Zapartowicza (Ethnicismus renovatus) niezgodności z tomizmem i w ogóle z nauką katolicką. Napisał wtedy apologię „Laurus in igne strepens" i rzecz całą przedstwił w 1637 r. generałowi zakonu. Oczyściwszy się z zarzutów, otrzymał nominację papieską na prowincjała prowincji polskiej. Jed-

nakże w objęciu tego urzędu napotkał sprzeciw rady prowincjalnej w Krakowie, która w 1640 r. obłożyła go klątwą, 15 VII 1641 r. wyrzuciła go z prowincji polskiej, a 1 X t. r. pozbawiła go przeorstwa lubelskiego. W odpowiedzi Polewicz wytoczył proces przed kard. Verospiusem, a w obronie własnej opubilkował traktat prawny „De excomunicatione". W 1640 r. został mianowany wizytatorem zakonnym na Węgry, Czechy, Styrię i Karyntię. Zmarł w 1652 r. w Lublinie.

I.

1. Laurus in igne strepens, sive conclusiones theologicae... defensae... Lublini 1637 in Officina Viduae Pauli Conradi 4° k. nlb. 26.

2. De excomunicatione, disposito, mandatario, et nullitate processus... in utilitatem eorum qui authores habere non possunt, extractum. B. m. i r. 4° k. nlb. 10.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 230; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 226, 239, 275, 281; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów*. T. 2 s. 490.

Bp Edward Ozorowski

Poliński Ludwik (ok. 1730-1804), reformat, kanonista, tłumacz.

Brak szczegółowych informacji do okresu życia Polińskiego przed jego wstąpieniem do zakonu reformatów, które nastąpiło w 1753 r. Śluby zakonne złożył 24 VIII 1754 r. Filozofię studiował we Włocławku. Święcenia kapłańskie przyjął ok. 1760 r. W latach 1762-1765 był wykładowcą filozofii seminarium swego zakonu w Pułtusku. Od 1770-1771 r. uczył prawa kanonicznego we Włocławku. Tutaj też pełnił obowiązki kaznodziei (1771-1773). Wiadomo również, że był lektorem teologii w seminarium duchownym swojej prowincji od 1774 r. Przez jakiś czas był magistrem nowicjatu w Toruniu — Podgórzu. Poza tym pełnił urząd gwardiana w Łąkach Bratiańskich.

Kilkakrotnie był wybierany do zarządu prowincji jako sekretarz (1771-1774), definitor (1774-1777, 1795-1798) i wreszcie jako prowincjał (1786-1789). Jego urzędowanie na tym ostatnim stanowisku zaznaczyło się uporządkowaniem po raz pierwszy w dziejach prowincji jej ustawodawstwa partykularnego. Nie wykluczone, że Poliński pracował nad przygotowaniem samego projektu statutów. Pewnym jest natomiast jego udział w ostatecznym redagowaniu tekstu ustaw. Wystąpił też do władz pruskich przeciwko zbytniej ingerencji w życie zakonników regencji w Kwidzynie. Zmarł 11 II 1804 r. w Łąkach Bratiańskich.

I.

1. Przekł.: S. NEUDECKER: Szkoła zakonna dla nauki postępowania w doskonałości i edukacji w dobrym życiu młodzieży zakonnej powszechnie zaś dla pożytku każdego zakonnika... zebrana roku pańskiego 1781. Cz. 1-2. B. m. [1787] 8° cz. 1 s. 264, k. nlb. 3; Cz. 2 i 3 s. 284, k. nlb. 4. K. ESTREICHER (T. 24, s. 449) odpowiadająca cz. 2 i 3. Tu zamieszczony opis na podstawie egzemplarza księgozbioru Podr. Arch. Prow. Fr. Ref. Kr. Autora oryginału łacińskiego podaję za: K. GÓRSKI: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii* T. 2 cz. 1 s. 449.

2. Statuta Fratrum Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Reformatorum Provinciae Marianae in Prussia sub titulo Assumptae in Caelos Beatissimae Virginis Mariae... B. m. 1791 4° s. 170, k. nlb. 7.

3. Szkoła zakonna... Rkps Bibl. Gł. Prow. Franc.-Ref. w Kr. Kopia, poz. 1, wykonana w 1843 r. w Wieliczce przez o. Serafina SMOLIKA, długoletniego magistra nowicjatu.

II.

1. Listy: 2 listy do klasztorów Prowincji Małopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1777 r. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Protocollum Conventus Ja-

roslaviensis (1764-1821), k. 94-95v. — 2 listy do klasztorów Prowincji Wielkopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1785 r. Rkps tamże. Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 328-331. — 7 listów do podległych klasztorów z 1786--1789 r. Rkps tamże, Protocolla Conventus Vladislaviensis (1783-1856), s. 37-42, 44-71. — 2 listy do nuncjusza F. Saluzzo z 1786 r. Rkps Arch. Secretum Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Varsaviensis, nr 132 k. 660, 667v.-668.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 107, 124; PISZCZ E.: Polityka kasacyjna władz pruskich wobec klasztorów Diecezji Chełmińskiej. W: *Stud. Pelpl.* R. 1971 s. 101-102; SROKA A.B.: Prawo i życie polskich reformatów. Kr. 1975 s. 49-51, 59. — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Tabula generalis patrum et fratrum sacerdotum et clericorum professorum Provinciae Maioris Poloniae et simul Prussiae S.P.N. Francisci Reformatorum, s. 13; Liber actorum in conventu Vladislaviensi (1760-1860), s. 82, 93, 102, 104, 111, 146, 165, 171; Cathalogus mortuorum reformatorum Maioris Poloniae et Prussiae (1786-1856), s. 35; Protocolla Conventus Vladislaviensis (1734-1783), s. 392, 745, 756, 769; Protocolla Conventus Vladislaviensis (1783-1856), s. 23-24, 76, 85, 93, 110, 129, 139, 154, 161, 168, 193, 207, 220, 224, 227; Arch. Secretum Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Varsaviensis, nr 127 k. 296-309; — Bibl. Sem. Duch. w Lubl., rkps 437: Physica generalis.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Polkowski Ignacy, pseud.: Stefan Prawdzicki, (1833-1888), kanonik hon. łowicki, archiwariusz Kapituły Krakowskiej, historyk Kościoła, wydawca.

Urodził się 5 III 1833 r. w Zdunach, wsi księżackiej k. Łowicza. Był synem bezrolnego i niepiśmiennego szlachcica Wawrzyńca i Magdaleny Rutkowskiej. Po ukończeniu szkół w Piotrkowie wstąpił w 1851 r. do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie, następnie odbył w latach 1855-1858 studia tamże w Akademii Duchownej, osiągając stopień kandydata teologii. Wyświęcony na kapłana w 1857 r. był kolejno wikariuszem w Radzyminie, mansjonarzem w Brzezinach, proboszczem w Łazanach i Głuchowie, sekretarzem konsystorza i arcybpa warszawskiego Zygmunta Szczęsnego Felińskiego. Wiosną 1864 r. w obawie aresztowania opuścił Kongresówkę i osiadł w wielkopolskim Lubostroniu k. Szubina u hr. Skórzewskich, gdzie jako kapelan i bibliotekarz zgłębiał nauki historyczne i porządkował zbiory. Uchodząc przed kulturkampfem, przeniósł się w 1878 r. z kolei do Krakowa, został notariuszem, bibliotekarzem i archiwistą kapituły katedralnej, pełniąc równocześnie funkcje podkustoszego katedry. Zmarł 27 VIII 1888 r. w Krakowie i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

Badawcze, edytorskie i inwentaryzacyjne zamiłowania P. ujawniły się w pracach powstałych w wielkopolskim odosobnieniu, które szerzej kontynuował w Krakowie. Publikował sporo z zakresu historii (współpracował m. in. z wyd. Monumenta Poloniae Historica), inkunabulistyki, numizmatyki, sztuki sakralnej, bibliografii. Były to zarówno wielkie pozycje, jak np. pierwszy w Polsce katalog inkunabułów (zob. poz. I, 74), jak i rozsiane w licznych czasopismach naukowych i prasie codziennej przyczynki czy okolicznościowe wystąpienia, z reguły jednak traktowane źródłowo przez sumiennego badacza. Studia Polkowskiego nad Kopernikiem wykazały polskie pochodzenie astronoma, a wydawane w ramach obchodów 400-lecia urodzin tego uczonego przyczyniały się do rozbudzania ducha patriotycznego, zwłaszcza w zaborze pruskim. Związany z Krakowem poświęcił Polkowski wiele prac katedrze, jej zabytkom i zbiorom, a w życie diecezji włączał się zarówno

przez działalność kaznodziejską, jak i angażując się w słynną kampanię przeciwko nielubianemu administratorowi diecezji Antoniemu Gałeckiemu (poz. II. 18). Należał do Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk i był członkiem krakowskiej Akademii Umiejętności. Pozostawił dużą bibliotekę, liczącą blisko 10.000 dzieł przeważnie historyczno-teologicznych, bogatych w inkunabuły, polonica XVI w. i kopernikiana.

I.

1. O hymnach w brewiarzu rzymskim. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 640-676.

2. [Omówienie 5 dzieł TOMASZA à KEMPIS wyd. w Poznaniu przez Kamińskiego]: O naśladowaniu Chrystusa, 1855; Ogródek różany, 1854; Liliowa dolina, 1855; O samotności i milczeniu, 1855; Pisma różne, 1856. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. 2. R. 1: 1858 574-582.

3. Wiadomości o monstrancji w kościele farnym w mieście Brzezinach. *Tyg. Ilustr.* Ser. 1. R. 3: t: 7 s. 201-202.

4. Rec.: A. M[ARCIŃSKI]: Droga do pozyskania spokojności sumienia i wiekuistego szczęścia w niebie. W. 1860. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. 2. R. 4: 1861 t. 8 s. 594-597.

5. Wspomnienie o życiu i pismach księdza Karola Antoniewicza. W. 1861 Gebethner i Wolff 8° s. nlb. 6, 113.

6. Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim arcybiskupie metropolicie warszawskim. Kr. 1866 Wyd. Dzieł Katol., Druk. Budweisera 8° s. nlb. 3, 329, nlb. 1, tabl. 1. Pod pseud. Stefana Prawdzickiego.

7. Groby i pamiątki polskie w Rzymie. Drezno 1870 Nakł. i Druk. J.I. Kraszewskiego 4° s. 84.

8. Lipski Andrzej kanclerz wielki koronny. Kr. 1870. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

9. Słów kilka w sprawie uczczenia Mikołaja Kopernika. P. 1870 Druk. W. Deckera i Sp. 8° s. 24.

10. Ks. Jan Leopolita. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 440-447, 509-516.

11. Kopernikiana czyli materiały do pism i życia Mikołaja Kopernika. Zebrał... T. 1-3. Gniezno 1873 Druk. J.B. Langego 8° t. 1 s. VI, 344; T. 2 s. nlb. 8, 352; T. 3 s. 358. — Fragm. z t. 3 w osob. odb.: Czy system planetarny Kopernika zgadza się z Pismem świętym. Przez... Gniezno 1874 Nakł. autora, Druk. J.B. Langego 8° s. 18. Luźne artykuły i rozprawy o Koperniku. Przez... umieszczane w pismach czasowych. Gniezno 1874 Nakł. autora, Druk. J.B. Langego 8° s. 64.

12. Żywot Mikołaja Kopernika. Gniezno 1873 Druk. J.B. Langego 8° s. V, 363, V, 356. — Toż. Wyd. 2. Gniezno 1875.

13. Dawny zabytek języka polskiego w żywocie Ojca Amandusa opisał... Gniezno 1875 Nakł, autora, Druk. J.B. Langego 8° s. 32. 1 tabl.

14. Katedra gnieźnieńska przez... Gniezno 1874 Nakł. autora, Druk. J.B. Langego 4° s. 248, nlb. 8, tabl. 24.

15. Czterowiekowy jubileusz urodzin Mikołaja Kopernika w Toruniu d. 19 lutego 1873. Gniezno 1876, nakład Komitetu Kopernikowskiego, Druk. J. B. Langego 8° s. 63.

16. Słów kilka o księdze Ewangelii pisanej złotymi literami na pergaminie a znajdującej się w kościele metropolitalnym gnieźnieńskim i zwanej Mszałem św. Wojciecha. *Bibl. Warsz.* R. 36: 1876 t. 2 s. 410-417.

17. Wyd.: J. WALKOWSKI: Wspomnienia o kościele metropolitalnym w Gnieźnie, o jego ołtarzach, kaplicach, pomnikach i osobach tymi pomnikami zaszczyconych, na pamiątkę dziewięćsetnej rocznicy jego istnienia napisane w r. 1865 przez... a w r. 1876 wydane przez... Gniezno 1876 Nakł. i Druk. J.B. Langego 8° s. nlb. 3, 253, nlb. 3.

18. Koronacja obrazu Najświętszej Marii Panny w Starej Wsi. *Czas.* R. 30: 1877 nr 208 s. 1-2.

19. Krótkie wspomnienie z przeszłości o nuncjuszach i nuncjaturze w Polsce. *Czas.* R. 30: 1877 nr 199 s. 1-2.

20. Nieco o koronacjach obrazów Matki Boskiej w Polsce. *Czas.* R. 30: 1877 nr 192 s. 1-2.

21. Skorowidz do *Pamiętnika Religijnego* wydawanego w Warszawie od roku 1842. Ułożył... W. 1877 Druk. Czerwińskiego i Ski 8° s. 104.

22. Rec.: W. SMOCZYŃSKI: Rzym, jego kościoły i pomniki. Przewodnik dla pielgrzymów polskich. Kr. 1877 *Czas.* R. 30: 1877 nr 108 s. 1.

23. Katalog dzieł polskich teologicznych, historycznych i literatury polskiej dotyczących. Gniezno 1878. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

24. O dawnych granicach Diecezji Krakowskiej. *Czas.* R. 31: 1878 nr 57 s. 1-2.

25. Wyd.: Trzy listy ks. Kajetana Ignacego Sołtyka. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 6: 1878 t. 1 s. 285-288, 382-384, 475-480.

26. Szkoły w Polsce i ubodzy uczniowie krakowscy w czasach najdawniejszych. Opowiedział w radnej sali miasta

Krakowa dnia 17 Marca 1878 r. na korzyść ubogiej młodzieży szkół ludowych krakowskich... *Prz. Pol.* R. 12: 1878 z. 12 s. 412-434. — Toż w osob. odb. Kr. 1878 8° s. 25.

27. Archiwum Konsystorza Krakowskiego. *Czas.* R. 32: 1879 nr 136-139 z 17-19 VI s. 2.

28. Najdawniejszy kodex pergaminowy z Archiwum Kapituły Krakowskiej. *Dwutyg. Nauk.* R. 2: 1879 t. 2, s. 217-219. — Toż w osob. odb. 1879 8° s. 3, tabl. 2.

29. Album Długosza ku skromnemu uczczeniu czterechsetnej rocznicy zgonu jego, wydane dnia 19 Maja 1880 r. (w 100 egz.). Kr. 1880 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 2° s. 15, k. 9.

30. Budowle Długosza. Wspomnienie historyczne. *Kłosy.* T. 30: 1880 nr 777 s. 326-331.

31. Dom Jana Długosza. Kartka z przeszłości spisana przez... *Czas.* R. 33: 1880 nr 94 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 8° s. 13.

32. Gobeliny z katedry krakowskiej na Wawelu, tablic fotografowanych 18, fotografował z natury I. Kriger w Krakowie, objaśnienie i tekst napisał... Kr. 1880 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 2° s. 8, tabl. 18.

33. Katalog opisowy wystawy Długosza, urządzonej w kapitularzu katedry krakowskiej. Kr. 1880 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 14.

34. Nieznany druk krakowski z XV wieku, dzieło Franciszka de Platea „Libri Restitutionum usurarum et excommunicationum". *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 8: 1880 s. 1-14. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 8° s. 14.

35. Dawne relikwiarze katedry krakowskiej. *Czas.* R. 34: 1881 nr 84 s. 1-2; nr 85 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Kr. 1881 8° s. 23.

36. Krzyż złoty znajdujący się w skarbcu katedry krakowskiej na Wawelu. *Prz. Bibl.-Archeol.* R. 1: 1881 s. 7-16. — Toż w osob. odb. 1881 8° s. 10.

37. Przewodnik dla zwiedzających skarbiec katedralny na Wawelu. Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 16. — Toż. Wyd. 2. — Kr. 1882. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1883. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1887. — Toż w j. czeskim: Pruvodce po klenotně kathedrály krakovské na Vavelu, polský napsal kněz Hynek Polkovsky, podkustos při kathedrale. Praha 1885 Nakl. vlastnim, Tisk. J. Otty 16° s. 15, nlb. 1. — Toż w j. franc.: Guide pour les personnes, qui visitent le tresor de la cathedrale do mont Wawel. Cracovie 1882 Impression de l'auteur, Impr. de W.L. Anczyc i Cie 16° s. 16. — Toż w j. niem.: Der Führer in der Schatzkammer der Domkirche zu Krakau. Krakau 1882 Verlag des Verfassers, Druck. v. W.L. Anczyc Comp. 16° s. 16. — Toż. 2 Aufl. Krakau 1885 16° s. 15. — Toż. 3 Aufl. Krakau 1887 16° s. 15.

38. O ile do poznania ustawodawstwa Kościoła w Polsce potrzebne jest zupełne wydanie statutów synodalnych tak prowincjonalnych jak i diecezjalnych i jakie warunki rzeczonemu wydawnictwu ustanowić by należało. (Skrót referatu). *Script. Rer. Pol.* T. 6. Kr. 1881 s. 129-131.

39. Szkic 1 do rozprawy (poz. poprzednia). Wykaz synodów diecezjalnych Diecezji Krakowskiej i Diecezji Poznańskiej. Kr. 1881 k. nlb. 2.

40. Przyczynek do mappografii kościelnej. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 41 s. 665-666.

41. Relikwiarz świętego Stanisława w katedrze na Wawelu. Czas. R. 34: 1881 nr 59 s. 1. — Toż w osob. odb. Kr. 1881 8° s. 4.

42. Spis rzeczy skarbcowych wystawianych w kapitularzu [katedry krakowskiej]. Kr. 1881 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 4.

43. Jeszcze o dziele Jana Turrekrematy „Explanatio in Psalterium" jako pierwszym druku krakowskim. *Prz. Bibl.-Archeol.* R. 2: 1882 s. 248-251.

44. Jeszcze o pierwszej drukowanej książce polskiej Baltazara Opecia Żywot Chrystusa Pana. *Prz. Bibl.-Archeol.* R. 2: 1882 s. 379-392. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 4° s. 16.

45. Kodeks rzymskiego poety Klaudyana z XII wieku. *Rozpr. AU. Wydz. Filol.* T. 9: 1882, s. 360-385. — Toż w osob. odb. Kr. 1882 8° s. 10.

46. Wyd.: Legenda minor de S. Stanislao Martyre et Pontifice e codice membranaceo cui titulus Passionale de Sanctis in archivo Capituli Catedralis Craeoviensis asservato, opere autographico paucis exemplaribus edidit... B. m. 1882 4° k. nlb. 41. Odbito 10 egz. homograficznie.

47. Materiały do historii Kościoła w Polsce, pomieszczone w *Roczniku Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.* T. 11: 1881. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 11 s. 165-167.

48. Skarbiec katedralny na Wawelu w 32 tablicach autografowanych przedstawiony objaśnił historycznie... Kr. 1882 Druk. W.L. Anczyca i Sp. tabl. 32, s. 19.

49. Wyd.: Św. BONAWENTURA: Żywot Wszechmocnego Syna Bożego Pana Jezu Krysta stworzyciela i zbawiciela

stworzenia wszystkiego... Tłum. Baltazar OPEĆ. Kr. 1882. Fascimile wyd. 1522.

50. Wyd.: Dziennik księdza Hugona KOŁŁĄTAJA (1802-1803). — *Pam. Nauk. i Liter.* R. 10: 1882 t. 1 s. 464-480, 566-576.

51. Odpowiedź pierwsza p. Dyrektorowi Janowi Matejce w sprawie wielkiego ołtarza w katedrze na Wawelu. [Odezwa prezydenta miasta z 16 VI 1882 dotycząca remontu ołtarza. Tytuł mylny]. *Czas.* R. 1883 nr 93 s. 2.

52. Rękopis biblii czeskiej z r. 1476. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 10: 1883 s. 94--143. — Toż w osob. odb. Kr. 1883 8° s. 40.

53. Wizerunek N. Panny Marii z wyprawy wiedeńskiej. *Czas.* R. 36: 1883 nr 156, s. 2-3. — Toż w osob. odb. Kr. 1883 16° s. 8.

54. Arcybractwo Miłosierdzia i Bank Pobożny w Krakowie przed trzystu laty i dzisiaj. *Prz. Powsz.* R. 1:. 1884 t. 4 s. 317-327.

55. Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie trzystoletnia rocznica. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 41 s. 672-673.

56. Jeszcze o testamencie biskupa Hieronima Rozdrażewskiego. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 29 s. 473-474.

57. Katalog rękopisów kapitulnych katedry krakowskiej. Cz. 1: Kodeksy rękopiśmienne. 1-228. Opisał... *Arch. do Dziej. Liter.* T. 3: 1884 s. 1-167, 397-412. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 8° s. 168, XVI.

58. Oprac.: Książka pamiątkowa Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie od roku 1584 do 1884 skreślona w roku jubileuszowym. Cz. 1. Oprac... Kr. 1884 Druk. Czasu F. Kluczyckiego i Sp. 8° s. XIV, nlb. 356. — Fragm. w osob. odb. pt.: Żywot x. Piotra Skargi. Kr. 1884 8° s. 36.

59. Wyd.: Polonia seraphico-observans, juxta domicilia propriae et alienae jurisdictionis geographicae delineata a quodam fratre Minor. Ref. provinciae Tyrolensis. Augustae Vindelicorum aeri incisa opera et sumptibus Tob. Conradi Lotter, chalc. et geographi, staraniem... autografowane przez M. WOLSKIEGO, odbita w litografii K. Prószyńskiego. Kr. 1884 2°.

60. Wyd.: Statuta capitularia ecclesiae cathedralis Cracoviensis mandato et impensis R. et Cl. D. Caroli TELIGA, decani capituli ecclesiae cathedralis Cracoviensis edita. Cracoviae 1884 Typ. W.L. Anczyc et Soc. 4° s. XVI, 330.

61. Rec.: Vita et miracula Sanctorum Poloniae Patronorum Adalberti et Stanislai. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. Odb. z *MPH.* T. 4. Lw. 1883. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 11 s. 192-193.

62. Wyd.: Żywot ojca Amandusa (bł. Henryka Suso) zakonu św. Dominika, z kodeksu XVI w. *Spraw. Komisji Językowej AU.* T. 3: 1884 s. 198-331. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 8° s. 136.

63. Rec.: Jedna z prac ku odnowieniu muzyki czysto kościelnej. (J. SURZYŃSKI: Monumenta musices sacrae in Polonia. Kompozycje kościelne wzorcowych mistrzów muzycznych z epoki klasycznej w Polsce. Zebrał... Poszyt 1. P. 1885). *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 29 s. 449-451.

64. Rec.: Monumenta Poloniae Historica. Pomniki dziejowe Polski. T. 4. Lw. 1884 *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 15 s. 225--228; nr 16 s. 248-253.

65. Rec.: Monumenta Poloniae Historica. T. 4. Lw. 1884. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 436-445, T. 6 s. 81-87.

66. Cześć śś. Cyryla i Metodego w Polsce, według ksiąg liturgicznych i legend od końca XIII wieku. Kr. 1885 Druk. Czasu Fr. Kluczyckiego i Sp. 8° s. nlb. 2, 64.

67. Napisy z XIV wieku w kościele św. Jakuba w Toruniu. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 s. 725-726. — Toż w osob. odb. W. 1885 8° s. 7, I.

68. Sprawozdanie o drugim dziele ksiąg Archiwum Kapituły Katedralnej Krakowskiej. *Rozpr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* T. 18 1885 s. XXVIII-XLV. — Toż w osob. odb. Kr. 1885 Druk Uniw. Jag. 8° s. 19.

69. Rec.: T. GROMNICKI: Synody prowincjonalne oraz czynności niektórych funkcjonariuszy apostolskich w Polsce do r. 1357. Kr. 1885 *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 430-437.

70. Dawna i dzisiejsza rozległość Diecezji Krakowskiej. *Czas.* R. 39: 1886 nr 141 s. 1-2.

71. Mapa Diecezji Krakowskiej według dekretu Stolicy Apostolskiej z dnia 27 marca 1886 r. G. Gebethner i Sp., litogr. A. Pruszyńskiego 2°.

72. Nowe powiększenie Diecezji Krakowskiej w Austrii. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 30 s. 470-472.

73. W sprawie książki Tomasza à Kempis. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 26 s. 412-413.

74. Dwieście najstarszych inkunabułów z biblioteki kapitulnej krakowskiej, od r. 1462-1500. Kr. 1887 Nakł. autora, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 115.

75. Wyd.: J. DŁUGOSZ: Opera omnia. T. 1. Ed. A. PRZEŹDZIECKI. Recensuerunt... et Ż. PAULI. Cracoviae 1887 4° s. XXII, XVI, 638, XXVII. Fragm. w osob. odb.: Vitae episcoporum Poloniae, ed... Cracoviae 1887 4° s. 213.

76. Ostatni tom dzieł Długosza. *Kłosy.* T. 44: 1887 nr 1142 s. 318-319.

77. Nowo odkryte pomniki w katedrze wrocławskiej w XIV i XV wieku. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 44 s. 691-692.

78. Szkic do planu katedry na Wawelu przed 450 laty przez... *Czas.* R. 40: 1887 nr. — Toż w osob. odb. Kr. 1887 Druk. Czasu Fr. Kluczyckiego i Sp. 8° s. 30. Na s. 25-30: Malowidła ścienne z katedry na Wawelu z r. 1465.

79. Wywody historyczne o początku katedry na Wawelu. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 428-441. — Toż w osob. odb. Kr. 1887 8° s. 16.

80. Rec.: Catalogus codicum manu scriptorum Musei Principum Czartoryski Cracoviensis. Ed. J. KORZENIOWSKI. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 265-268.

81. Rec.: W. STASOFF: L'ornement Slave et oriental d'après les manuscrits anciens et modernes recueillit et ètudie par... St. Petersburg 1887: *Prz. powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. 456-458.

82. Rec.: B. ULANOWSKI: O pracach przygotowawczych do historii prawa kanonicznego w Polsce. Kr. 1887. *Czas.* R. 40: 1887 nr 262 s. 2.

83. Rec.: B. KAZIMIRSKI: Słowo w sprawie postawienia pomnika papieżowi Piusowi IX. P. 1887. *Czas.* R. 40: 1887 nr 225 s. 3. — Toż. *Warta.* R. 13: 1887 nr 691 s. 6013-5014.

84. Nowo odkryte pomniki w katedrze wrocławskiej z XIV i XV wieku. *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 244 s. 2.

85. Życiorys Leona XIII. *Czas.* R. 41: 1888 nr 1 s. 3.

86. Grób i trumna św. Stanisława, biskupa i męczennika na Wawelu. Studium archeologiczno-historyczne. *Spraw. Komisji do Badania Hist. Sztuki w Pol.* T. 3: 1888 s. 25-37. — Toż. w osob. odb. Kr. 1888 8° s. 47.

87. Leon XIII papież i dary jubileuszowe. Kr. 1888 Nakł. i Druk. W.L. Anczyca i Sp., G. Gebethner i Sp. 8° s. VI, 95.

88. Spadek po prymasie arcybiskupie gnieźnieńskim a biskupie krakowskim Piotrze Gamracie. *Rozpr. AU. Wydz. Hist.-Filoz.* T. 21: 1888 s. XXX-LII. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 8° s. 32.

89. Wspomnienie z Wrocławia. Skarbiec katedralny. Nowo odkryte pomniki biskupów wrocławskich. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 113-122. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 8° s. 12.

90. Rec.: J. KORYTKOWSKI: Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od r. 1000 aż do r. 1821. T. 1. Gniezno 1888. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 47 s. 741-743. — Toż w: *Kur. Pozn.* — Toż w osob. odb. P. 1888 Druk. Kuriera Pozn. s. 8.

91. Rec.: J. KORYTKOWSKI: Brevis descriptio Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis. Gnesnae 1888 8°. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 7 s. 111-112.

92. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Ostatnie słowo pożegnalne nad grobem d. 19 kwietnia 1858 na Cmentarzu Powązkowskim przez... W: I. POLKOWSKI, K. MIKOSZEWSKI: Mowy miane na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Aleksandra Przewłockiego... profesora Akademii Duchownej Rzym.-Kat. warszawskiej. W 1858 Druk. J. Ungra 8° s. 33.

2. Droga do zbawienia. Książka do nabożeństwa dla ludu polskiego. W. 1863 Nakł. Gebethnera i Wolffa, Druk. G. Paetza 12° s. 352.

3. Przekł.: A. LIPSKI: Nieznane dzieło... o pierwszych latach panowania Zygmunta III. (De rebus gestis... Sigismundi III... brevis narratio). *Dz. Pozn.* R. 10: 1868 nr 253-254.

4. Zapiski biograficzne o manuskryptach, inkunabułach i dawnych drukach polskich przejrzanych w bibliotece miasta Gdańska. *Rocz. dla Archeol., Numizm. i Bibliogr. Pol.* R. 1: 1869 s. 1-24. — Toż w osob. odb. razem z poz. 5.

5. Dopisek wiadomości o bibliotece gdańskiej Jana Uphagena. *Rocz. dla Archeol., Numiz. i Bibliogr. Pol.* R. 1: 1869 s. 25-27.

6. Krzysztof Stanisław Janikowski fałszerz dokumentów polskich z XVII wieku. *Rocz. dla Archeol., Numizm. i Bibliogr. Pol.* R. 1: 1869 s. 28-47. — Toż w osob. odb. razem z poz. 4 pt.: Zapiski bibliograficzne o bibliotekach gdańskich. Kr. 1870 Druk. Uniw. Jag. 8° s. nlb. 1, 47.

7. Pogadanka archeologiczna. Przez... Kr. 1870. Druk. Uniw. Jag. 12° s. 20.

8. Przemówienie po skończonym sejmiku toruńskim 23 lutego 1870. Drezno 1870 Druk. J.I. Kraszewskiego 8° s. 8.

9. Bydgoszcz. Kilka historycznych wspomnień o zamku i mieście odczytał na dochód Ochronki Bydgoskiej... w Bydgoszczy dnia 29 stycznia i 8 lutego 1871 Druk. T.H. Daszkiewicza 16° k. nlb. 2, s. 100.

10. Kodeksy dyplomatyczne polskie. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 70-79, 136-139, 167-173, 216-222, 361-365.

11. Zabytki piśmienne i pamiątki narodowe polskie zrabowane przez nieprzyjaciół ojczyzny naszej. *Album Muz. Na-*

rod. w *Rapperswilu*. R. 1872 s. 326-349.

12. Mowa pogrzebowa przy zwłokach śp. Wandy z Raczyńskich Ruszczyńskiej miana w kościele parafialnym łabiszyńskim dnia 26 października 1872 roku przez... P. 1872 Druk. J. I. Kraszewskiego 8° s. 10.

13. Objaśnienia do ilustracji Kantaty Deotymy. W: *Album wydany staraniem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu w czterechsetną rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika*. Gniezno 1873 Druk. J. B. Langego 4° s. XV-XVI.

14. Wykopalisko głębockie średniowiecznych monet polskich. Gniezno 1876 Nakł. autora, Druk. J. B. Langego, 8° s. nlb. 4, 75; tabl. 7. — Toż w j. franc.: Decouverte à Głębokie des monnais Polonaises du moyen-âge. Traduction de l'ouvrage polonais écrit par... Gnesnen 1876 Druk. J.B. Langego 8° s. 4, 80, tabl. VII.

15. Historia Majętności Łabiszyńskiej od r. 1326-1876. P. 1876 Nakł. Bibl. Lubostrońskiej, Druk. J.I. Kraszewskiego 8° s. 19.

16. Opis starożytnych ruin na wyspie Jeziora Lednickiego. Zebrał i wydał... Gniezno 1876 Nakł. Hr. Węsierskiego--Kwileckiego, Druk. J.B. Langego 8° s. 47.

17. Wyd.: J. PIOTROWSKI: Oblężenie Pskowa w roku 1581. Dziennik księdza... sekretarza JKM. Stefana Batorego od dnia 20 stycznia 1581 roku do dnia ostatniego grudnia tegoż roku. *Album Muz. Narod. w Rapperswilu*. R. 1876 s. 71-119.

18. Ilustracje do dziejów Diecezji Krakowskiej z czasów pasterstwa Antoniego de Junosza Gałeckiego. Z. 1-3. Kr. 1878--1879 Druk. W. Korneckiego 8° z. 1 s. 96; Z. 2: Ks: Zygmunt Golian, s. 23; Z. 3 s. 38.

19. Wspomnienie o Karolu Beyerze. *Czas*. R. 30: 1877 nr 266 s. 1.

20. Wyd.: J.W. KRASIŃSKI: Pamiętniki od r. 1790-1831, skrócone przez F. REUTTOWICZA. P. 1877 Druk. J.I. Kraszewskiego i Sp. 8° s. 104.

21. Erazm Edward Rykaczewski. *Tyg. Ilustr*. Ser. 2. T. 12: 1878 s. 97-99.

22. Notatki numizmatyczne. *Dwutyg. Nauk*. R. 1: 1878 t. 1 s. 112-117, 129-134. (mennica bydgoska), 234-249 (mennica elbląska), 289-291 (papierowe pieniądze polskie z r. 1794). — Toż w osob. odb. Kr. 1878 8° s. 12.

23. Pieczątka Sukona kasztelana krakowskiego z roku 1243. *Rozpr. AU, Wydz. Hist.-Filoz*. T. 8: 1878 s. 1-10. — Toż w osob. odb. Kr. 1878 8° s. 10.

24. Zofia z hr. Branickich hr. Arturowa Potocka prezesowa dam Towarzystwa Dobroczynności w Krakowie. Skreślił... *Rocz. Kr. Tow. Dobr*. R. 40 1878 s. 1-33. — Toż w osob. odb. Kr. 1879 8° s. 29.

25. Wydawnictwo Towarzystwa Przyjaciół Nauk poznańskiego. *Czas*. R. 33: 1880 nr 85 s. 1-2; nr 86 s. 1-2; nr 87 s. 1-2; nr 88 s. 1-2.

26. Processionale ad normam S. Romanae Ecclesiae concinnatum usui Ecclesiae Cracoviensis accomodatum edidit... [Cracoviae 1880] 4° s. 43.

27. Wyd.: K. BEYER: Skorowidz monet polskich od 1506-1825. Kr. 1880 8° s. V, 107, 36, tabl. XXXVIII.

28. Notatki o drukach słuckich. *Prz. Bibl.-Archeol*. R. 1: 1881 s. 86-88.

29. Dzień zwycięstwa pod Wiedniem, w Krakowie dnia 12 września 1683 r. *Czas*. R. 36: 1883 nr 41 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Kr. 1883 8° s. 15, 1.

30. Katalog wystawy zabytków z czasów króla Jana III i jego wieku. Kr. 1883 [1884] 8° s. IV, 254, tabl. XI. Wspólnie z W. ŁUSZCZKIEWICZEM, J. MYCIELSKIM, P. UMIŃSKIM.

31. Gazeta *La France* z dnia 16 sierpnia 1883 r. o obronie Wiednia w r. 1683. *Czas*. R. 36: 1883 nr 199 s. 3-4. — Toż w osob. odb. Kr. Druk. Czasu 8° s. 7, nlb. 1.

32. Sobiesciana: O chorągwi tureckiej zdobytej pod Wiedniem, co ma być rzekomo na historycznej wystawie wiedeńskiej. *Czas*. R. 36: 1883 nr 181 s. 2-3. — Toż w osob. odb. Kr. 1883 Druk. Czasu 8° s. 8 z uzupełnieniami. Na s. 7: Hymn na cześć króla Jana Sobieskiego; na s. 8: Wizerunek N. Marii P. z wyprawy wiedeńskiej.

33. Objaśnienie w sprawie kantyku KOCHANOWSKIEGO: Cantio per modum praecationis contra Moschos. *Czas*. R. 36: 1883 nr 215 s. 2.

34. Sobiesciana. Medale, monety, sztychy, rękopisy, dokumenta i druki [na wystawie pamiątek Sobieskiego]. *Czas*. R. 37: 1883 nr 261 s. 2, nr 266 s. 2; nr 267 s. 2. — Toż w osob. odb. Kr. Druk Czasu 1884 8° s. 20.

35. Medale, medaliki i medaliony jubileuszowe. W: Bibliografia jubileuszowego obchodu dwóchsetnej rocznicy potrzeby wiedeńskiej z r. 1683. Kr. 1884. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 4° s. 4.

36. O rękopisie nieznanym poematu Zgoda [J. KOCHANOWSKIEGO]. *Prz. Pol*. R. 19: 1884 t. 1 s. 334-339.

37. Wykopalisko monet polskich w powiecie mozyrskim z r. 1883. *Zap. Numizm*. R. 1: 1884 s. 11-13, 25-28. — Toż w osob. odb. 1884 8° s. 8.

38. Rec.: Inscriptiones clenodiales ex

libris iudicialibus palatinatus Cracoviensis. Ed. B. ULANOWSKI. Cracoviae 1885. *Prz. Pow.* R. 2: 1885 t. 7 s. 128-132.

39. Rec.: K. STROŃCZYŃSKI: Dawne monety polskie dynastii Piastów i Jagiellonów. Cz. 2: Monety pierwszych czterech wieków w porządek chronologiczny ułożone i opisane. Piotrków 1884. *Zap. Numizm.* R. 2: 1885 s. 48-53, 73-77. — Toż w osob. odb. 1885 8° s. 8.

40. Rec.: M. REJ: Przęsło ze Zwierzyńca. P. 1884. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 466.

41. Odpowiedź na komunikat prof. Łuszczkiewicza. Kr. 1887 Druk. Czasu 8° s. 2.

42. Wyd.: Sprawy wojenne króla Stefana Batorego. Diariusze, relacje, listy i akta z lat 1576-1586. *Acta hist.* T. 11. Kr. 1887 s. XXXI, 430.

43. Wyd.: Wizerunki niektórych numizmatycznych rzadkości monet polskich. Zebrał... Kr. 1888 Nakł. wydawcy, Druk. W.L. Anczyca i Sp. 4° s. nlb. 2, 44, nlb. 1.

44. Krótki opis zatrudnień wakacyjnych. Rkps BN., sygn. 2676 k. 165-166.

45. [Materiały dot. Kopernika]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 959.

46. [Notatki do biografii Karola Libelta]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6007.

47. Notatki dotyczące organów w Polsce. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12040, s. 123-129.

48. [O zbiorach muzealnych i bibliotecznych]. Rkps BN., sygn. 5540 t. 1.

49. Zabytki piśmienne i pamiątki narodowe zrabowane przez nieprzyjaciół ojczyzny naszej, 1871. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4711.

50. Listy: 2 listy i bilet Władysława Ludwika i Wacława Zygmunta Anczyców b. d. Rkps BN., sygn. 7262 t. 3, k. 55-56. — 5 listów do Sadoka Barącza z 1873-1874 i b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758. — Do Jana Bartkowskiego z 1850. Rkps BN., sygn. 2926, k. 5-6. — 2 listy do Juliana Bartoszewicza z 1858-1859. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12040, s. 95-102. — 3 listy do tegoż i do jego syna Kazimierza z 1885-1861. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 4961. — 5 listów do Władysława Bartynowskiego z 1878, kopia. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12527. — Do tegoż b. d. Rkps tamże, sygn. 12811, s. 161-164. — Do nie ustalonego bibliotekarza b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7913, k. 51-52. — 6 listów do Augusta Bielowskiego z 1870 i b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2432 t. 3. — Do Stefana Buszczyńskiego z 1882. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2064, k. 152. — Do Heleny i Karola Chłapowskich b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9140, k. 177-178. — Do Agatona Gillera z 1872. Rkps BN., sygn. 1898. — 2 listy do Romualda Hubego b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5007, fasc. 7. — 21 listów do Wojciecha Kętrzyńskiego z 1883-1888. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6222. — do Oskara Kolberga b. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2185 t. 4 k. 260. — 2 listy do Juliana Kołaczkowskiego z 1880-18883. Rkps Bibl. Osol., sygn. 12040, s. 103-114. — Do Józefa Korzeniowskiego z 1885. Rkps BN., sygn. 7351 t. 50, k. 19-20. — Do F. Kosińskiego z 1879. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6103. — 47 listów do Józefa Ignacego Kraszewskiego z 1866-1876 i b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6527, k. 127-127a, 139-213; sygn. 6475, k. 211-212. — 30 listów do Karola Libelta z 1873. Rkps BN., sygn. 86 cz. 2. — 9 listów do tegoż z 1871-1873. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6004 t. 2, k. 106-126. — Do rodziny K. Libelta z 1875. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6205, k. 40. — 2 listy do NN. b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12040, s. 115-122. — 2 listy do Stanisława Nowińskiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5248. — 30 listów i biletów do Żegoty Paulego z 1873, 1880, 1883, 1885 i b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5755 t. 2, k. 128-176. — Do Adolfa Pawińskiego b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7834, k. 176-177. — 3 listy do Walerego Rzewuskiego z 1882 i 1886. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4952 t. 2. — 2 listy do Zakładu Fotograficznego tegoż b. d. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4953 t. 4. — 5 listów do Stanisława Tomkowicza z 1884 Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1990, k. 147-153. Do [Marii Wężyk] z 1883. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2001, k. 49. — Do Walerego Wielogłowskiego z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1828, k. 117-118. — 20 listów do Artura Wołyńskiego z 1867-1870. Rkps BN., sygn. 1870.

III.

[Kronika]. *Pam. Rel.-Mor.* Ser. 2. R. **19:** 1859 t. 4 s. 667-668; SZ[ELEWSKI] A.: Z Brzezin. Tamże. R. 20: 1860 t. 6 s. 413-420; Kronika. Tamże. R. 22: 1862 t. 10 s. 203; FELDMANOWSKI H.: Ignacy Polkowski jako promotor jubileuszu Kopernikowego. *Tyg. Ilustr.* Ser. 2. R. 1873 t. 11 s. 117; Śp. ks. Ignacy Polkowski. *Rola.* R. 6: 1888 nr 36 s. 428-429; Śp. ks. kanonik Ignacy Polkowski. *Wiad. Katol.* (Lw.). R. 6: 1888 nr 17 s. 133-134; Śp. ks. Ignacy Polkowski. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 36 s. 574-575; Inne nekrologi: *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 51 s. 575-576; *Bibl. Warsz.* R. 47: 1888 t. 4 s. 157-160; *Czas.* R. 41: 1888 nr 196 s. 2; *Kron. Rodz.* R. 16: 1888 t. 14 s. 576; *Wiad. Numizm.-Archeol.* R. 1: 1889 kol. 17-18; *Józefa Czecha Kalendarz... na rok 1889.* Kr. 1889 s. 117-118; Pogrzeb śp. X. Ignacego Polkowskiego.

Czas. R. 41: 1888 nr 198 s. 2; Polkowski Ignacy. W: Enc. kośc. T. 20 s. 262-263; B[ARTYNOWSKI] M.: Polkowski Ignacy. W: Podr. enc. kośc. T. 31/32 s. 287-288; GRAMATOWSKI W.: Polkowski Ignacy. W: Słow. prac. książki pol., s. 696-697; GLEMP J.: Bronił polskości Kopernika. Przew. Katol. R. 1973 nr 20 s. 191-192. — Arch. Paraf. w Zdunach: Księga chrztów. R. 1883 nr 19.

Ks. Jan Kracik

Pollacz Rudolf Łukasz (1667-1717), paulin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w Opolu jako syn Walentego i Anny. Do zakonu paulinów wstąpił w 1679 r., profesję złożył 17 VIII 1680 r. Pracował jako kaznodzieja w Krakowie (1692), chwilowo na Jasnej Górze (1692) w Łęczeszycach jako zastępca przeora, w tej samej funkcji w Warszawie, jako przeor w Mochowie i w tym samym charakterze w Wieruszowie (1697-1699) oraz w konwencie św. Zygmunta w Częstochowie.

Pollacz cieszył się niepoślednimi zdolnościami. Miał duży zmysł artystyczny, dobre znawstwo teologii i umiejętność wiązania jej z życiem. Dzięki niemu rozwinęła się jasnogórska drukarnia, w której pracował od 1706 r. jako prefekt. Wznowił jej działalność, unowocześnił wyposażenie zwłaszcza gisernię, wybudował nowe pomieszczenia i dom dla pracowników. Wydawał w niej książki religijne, głównie dla pielgrzymów, m. in. modlitewniki, podręczniki szkolne, kalendarze i własne dzieła. Zmarł na Jasnej Górze 14 X 1717 r. jako zasłużony i ceniony spowiednik ap., cenzor ksiąg duchownych i gorliwy zakonnik.

I.

1. Analisis theologicarum difficultatum ex tertia parte D. Thomae... de virtute et sacramento poenitentiae, a... sub praesidentia Nicolai Szotarkiewicz eiusdem Instituti professoris ordinarii propugnata, anno Domini 1684. Cracoviae Franciscus Cezary 1684 4° k. nlb. 9.

II.

1. Compendium medicum, to jest krótkie zebranie chorób, i ich istności, różności, przyczyn, znaków, sposobów do leczenia. Także różnych sposobów do robienia wodek, olejków, maści, plastrów, syropów, julepów, konfitur, lekarstw kurujących. Na sześć traktatów podzielone przez pewną osobę spisane a niedawno prassą lubelską na pospolity pożytek wyciśnione, teraz świeżo za gorącymi godnych osób instancjami do druku podane. Na Jasnej Górze Częstochowskiej 1707 8° k. 16, s. 423. — Obszerne fragm. przedr. Marta FIK: W gotowalni pani modnej. Z „Compendium medicum auctum". Ty i Ja R. 1963 nr 8 s. 20.

2. Vademecum medicum. To jest krótkie i doświadczone sposoby leczenia chorób rozmaitych, męskich, białogłowskich i dziecinnych, o pulsach, urynach, o krwi puszczaniu etc. O powietrzu z przydatkami apteki domowej etc., które mając przy sobie każdy nie tylko sam sobie, ale i bliźniemu łatwo poradzić możesz. O czem przeczytaj na drugiej stronie. Podane do druku przez pewnego autora w roku Pańskim 1721. [Częstochowa] 1721 w Druk. Jasnej Góry 8° k. 5, s. 701, k. 12.

3. Heroina chrześcijańska świątobliwemi aktami i wdzięczną rozmaitością modlitw najprzedniejszych uzbrojona a do Królestwa niebieskiego i nieoszacowanych skarbów mężnie szturmująca. Częstochowa 1706 w Druk. Jasnej Góry 4° s. 811; — Toż. Wyd. 2. Częstochowa 1710 4° s. 811, ,3. — Toż. Po raz czwarty podana... przez X. Antoniego NOWAKOWSKIEGO... prefekta drukarni. Częstochowa 1724 w Druk. Jasnej Góry 4° s. 632. — Toż. Częstochowa Druk Jasnej Góry 1733 4° k. nlb. 4, s. 613. — Toż. Częstochowa 1740 4° k. nlb. 4, s. 616. — Toż. Częstochowa 1743 4° k. nlb. 4, s. 616 oraz kalendarz. — Toż. Częstochowa 1754 4° k. nlb. 4, s. 602, k. nlb. 2. — Toż. Częstochowa 1767 4° ark. 1, s. 602, k. nlb. 1. — Toż. Częstochowa 1794 4° ark. 1 s. 581, k. 1. Wyd. 3 nieznane.

4. Manuale pietatis. Częstochoviae 1727 12° s. 233, drzeworyt. — Toż pod zm. tyt.: Manuale pietatis ex probatis praecationum libellis, iam antea concinnatum nunc denuo selectioribus devotionibus auctum una cum utilissimis resolutionibus pro infirmis ac compendio controversiarum. Częstochoviae 1786 Typis Clari Montis 16° s. 189 k. 2.

III.
SZCZEPANIEC J.: Reedycje tytułowe druków w Polsce XVIII wieku. Zarys problematyki i bibliografia. *Ze Skarbca Kultury*. Z. 1: 1957 s. 44 (reprodukcja karty tytułowej „Heroiny chrześcijańskiej"); CZERWIEŃ H.: Pollacz Łukasz Rudolf. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 697; SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli I Er.* T. 1: 1966 s. 66, 75, 79. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 74, 559-560. — Rkps AJG, sygn. 537: Acta Provinciae Poloniae T. 7 s. 783.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Pomian Hilary h. Pomian (pocz. XVIII w. -1762), dominikanin, autor tez teologicznych.

Urodził się w parafii Kobylin w pow. briańskim na Podlasiu w szlacheckiej rodzinie h. Pomian. Wstąpił do zakonu dominikanów w prowincji litewskiej. W 1750 r. spotykamy go w Studium Generalnym zakonu w Wilnie jako lektora teologii i kaznodzieję. W 1756 r. został wybrany defnitorem i wyjechał na kapitułę generalną zakonu do Rzymu. Tam wsławił się wierszami łacińskimi, pisanymi w formie kabalistycznej na cześć delegatów obecnych na kapitule. W 1759 r. pełnił urząd regensa Studium Generalnego w Wilnie. Kapituła prowincjalna prosiła generał zakonu (26 VI 1759 r.) o nadanie mu stopnia doktora teologii. Był przeorem konwentu w Choroszczy. Wzbogacił bibliotekę klasztorną w Grodnie o 600 książek. Zmarł w Choroszczy 9 I 1762 r. Pozostawił rękopisy prac naukowych, literackich i kaznodziejskich, które z czasem zaginęły.

I.

1. Majestas Augusta Serenissimi Poloniarum Regis Augusti III. Victoria in... Supermo M.D.L. Tribunali, scilicet in... D. Albrichto Radziwiłł... ad Tribunal Judice Deputato... Integroque Judicum Deputatorum Collegio observata, atque... cum Theologicarum Thesium tributo, necnon Caballisticis ad singula... Judicum Stemmata applausibus, nomine totius Provinciae Litvaniae Ordinis Praedicatorum a Studio formali Dereciensi... adorata Anno [1750]... Vilnae 1750 Typis Academ. S.R.M. Societ. Jesu 2° k. nlb. 25 i 35 herbów.

II.

1. Applauz szczerożyczliwy Muzy... Katarzynie z Todwenow Morykoninie Vice-Marszałkowej Trybunału Głównego W.X.L... za darowaną aktowi publicznej dysputy, pańską jej obecność ofiarowany. Oraz Firmament trzema herbownemi gwiazdami... na polskim horyzoncie jaśniejący, niegdyś życzliwym piórem... Karolowi Józefowi Todwenowi... przypisany... teraz... powtórnie do druku podany przez... roku 1759 dnia 7 sierpnia. W Wilnie [1759] w Druk. J.K.M. Akademickiej Societatis Jesu 2° k. 7. Pisane wierszem. Pierwsze wydanie w 1759 r. Domniemanym autorem jest Hilary Pomian OP. Na drugą część składa się wiersz: Firmament herbownemi trzema rodu, cnoty, godności gwiazdami oświecony (k. 3).

III.
KRASZEWSKI J. I.: Wilno. Wyd. 2 Wil. 1840-1842 IV; Rękopism X. BAGIŃSKIEGO dominikana Prowincji Litewskiej 1747-1784. Wyd. E. TYSZKIEWICZ. Wil. 1854 s. 35; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 232; ESTREICHER. T. 24 s. 473; T. 22 s. 578. — Arch. Prow. Dominikanów w Krak.: Sygn. Pr. 35 s. 556: S. BARĄCZ: Catalogus Patrum et Fratrum Sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia et Magno Ducatu Lithuaniae mortuorum conscriptus... 1877; Sygn. Pl 9/I, s. (93): Litua Militiae Angelico — Praedicatoriae per Magnum Ducatum Litvaniae, Samogitiae Livoniaeque clangentia seu Provincia Litvaniae S. Angeli Custodis Sacri Ordinis Praedicatorum per Litvaniam, Samogitiam Livoniamque diffusa... per A.R.P.S. Th. Magistrum exprovincialem Fr. Gabrielem SMIOTAŃSKI ad Annum 1706 descripta, ab Anno autem 1706 ad 1770 per Fr. Gregorium SZYMAK... continuata... Adhuc ab Anno 1770 per Fratrem Cantium BAGIŃSKI aucta; Sygn. Pl. 1, s. 573: Acta Capitulorum Provinciae Lithuaniae Ordinis Praedicatorum per Gregorium SZYMAK OP collecta. Acta Capituli 26 Junii 1759. Vilnae.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pomorski Stanisław h. Trzy Gwiazdy (XVII w.), kanonik włocławski i kruszwicki, autor dysertacji prawnych.

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1608 r. uzyskał bakalaureat, a w rok później — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Rozpoczął następnie naukę prawa, uwieńczoną w 1618 r. stopniem magistra, a w 1620 r. licencjatem. Był kolejno kolegą mniejszym, seniorem bursy ubogich oraz bursy jurystów. Prowadził wykłady na Wydziale Prawa. Piastował godność kanonika kujawskiego i kruszwickiego. Zmarł po 1644 r.

I.

1. Quaestio de testibus, infamia facti vel iuris notatis... quam... proponet ad disputandum pro ingressu ad primam lauream iuris Stanislaus Pomorski... Cracoviae 1618 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 8.

2. Quaestio de transactione in criminalibus... quam... pro obtinenda prima in utroque laurea ad disputandum publice proponet... Cracoviae 1619 Typis Basilii Skalski 4° k. 5.

3. Quaestio de libertate matrimonii... quam M. Stanislaus Pomorski J.U.B. senior Contubernii Iuristarum ad disputandum proponet... Cracoviae 1619 ex Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. 6.

4. Quaestio de testamentis inter... quam... pro licentia in introque iure assequenda publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1620 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. 6.

5. Quaestio de criminibus mixti fori quam... pro gradu licentiaturae in iure utroque consequendo publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1627 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. 4.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 374; WISZNIEWSKI M.: Hist. lit. pol. T. 9 s. 330. — Statuta nec noc liber promotionum, s. 267, 269.

Bp Edward Ozorowski

Poniatowski Michał Jerzy h. Ciołek książę (1736-1794), biskup płocki, koadiutor krakowski, potem prymas, popularyzator teologii pastoralnej.

Urodził się 12 X 1736 r. w Gdańsku jako syn Stanisława i Konstancji z Czartoryskich. Edukację zdobywał w domu rodzinnym, w kolegium teatynów w Warszawie oraz przez 2 lata (1754-1756) w Rzymie, studiując teologię i prawo kanoniczne. W 1756 r. wstąpił do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie i 30 VI 1760 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1756 r. otrzymał kanonię krakowską, w 1762 koadiutorię kustodii gnieźnieńskiej, w 1764 opactwo komendataryjne w Czerwińsku, w 1768 dziekanię warszawskiej kolegiaty św. Jana, w tymże roku urząd sekretarza w. kor., a w 1784 r. opactwo tynieckie. Mieszkając stale w Warszawie, angażował się w sprawy państwowe jako doradca króla, swego brata.

W 1773 r. został biskupem płockim. Dał się tam poznać jako dobry administrator, a swoimi mądrymi rozporządzeniami wysunął Diec. Płoską na jedno z pierwszych miejsc. Otoczony gronem wybitnych ludzi podjął wiele reform, wynikających z aktualnych potrzeb Kościoła. W 1775 r. został koadiutorem bpa krakowskiego J. K. Sołtyka, a od 1782 r. faktycznym rządcą tej Diecezji, starając się tam pracować równie gorliwie jak w Diec. Płockiej; zarzucano mu jednak, że skasował wiele klasztorów i kościołów prebendalnych.

Po śmierci prymasa K. Ostrowskiego otrzymał 14 II 1785 r. bullę prekonizacyjną na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, zatrzymując jednocześnie do 1791 r. administrację Diec. Krakowskiej. W styczniu 1794 r. doszła mu jeszcze administracja archidiakonatu warszawskiego z Diec. Poznańskiej. Opuszczając w 1785 r. biskupstwo płockie, zabrał ze sobą

Poniatowski ludzi zdolnych i doświadczonych, którymi nadal wyręczał się w administracji kościelnej, między innymi świetnego kanonistę Krzysztofa Żórawskiego. W latach 1789-1791 przebywał za granicą. Z ustanowieniem Komisji Edukacji Narodowej był jej członkiem, od 1776 r. prezesem, wprowadzając do prac tam prowadzonych ducha porządku i prawości. Na polu edukacji narodowej zjednał sobie wiele zasług, których mu nigdy nie odmawiano nawet w atmosferze powstałych niechęci politycznych. Jako członek Rady Nieustającej był działaczem stronnictwa królewskiego. Skłaniał króla do utrzymywania sojuszu z Rosją, upatrując w tym zabezpieczenie Polsce bytu politycznego oraz porządku wewnętrznego. Wierny tym przekonaniom opowiedział się za przyjęciem ofiarowanego przez Rosję pokoju w 1792 r., a tym samym wraz z królem przystąpił do Targowicy. Sprowadziło to nienawiść społeczeństwa zarówno do króla jak i do prymasa. Powstanie w 1794 r. jak i następne wypadki egzekucji ulicznych źle wpłynęły na stan zdrowia chorego już wtedy prymasa. Zmarł nagle 12 VIII 1794 r., pochowany na warszawskich Powązkach.

Ze znacznej spuścizny pisarskiej Poniatowskiego niektóre pisma — drukowane jak większość w formie listów pasterskich i rozporządzeń jurysdykcyjnych — zawierają treść teologiczno-pastoralną, stąd wypadło zaliczyć go do teologów popularyzatorów. Nie ma wątpliwości, że w redagowaniu ich współdziałał z Poniatowskim pracowity jego audytor Krzysztof Żórawski.

I.

1. Rozporządzenia dla duchowieństwa Diecezji Płockiej względem corocznych rekolekcji. Warszawa 1774 [Druk. Nadworna] 2° k. nlb. 10. (Treść teologiczno-pastoralna). — Toż pt.: Rozporządzenia dla duchowieństwa Archidiecezji Gnieźnieńskiej względem corocznych rekolekcji. Warszawa 1787 [Druk. J.K. Mości] 2° k. 9.

2. Ustanowienie względem odprawiania copółrocznych kongregacji dekanalnych przez duchowieństwo Diecezji Płockiej i względem innych obowiązków dziekańskiego urzędu. Warszawa 1774 [Druk. Nadworna J.K. Mości] 2° k. nlb. 13. Treść teologiczno-pastoralna.

3. List pasterski... do obojga stanu tak duchownego jako i świeckiego Diecezji swojej roku Pańskiego 1775, a od wstąpienia na toż biskupstwo roku drugiego wydany. Warszawa 1775 [Druk. Nadworna J.K. Mości] 8° s. 94, nlb. 5. Treść teologiczno-pastoralna.

4. Ordinationes generales pro universa dioecesi Plocensi, quae decretis reformationum pro singulis ecclesiis ex generali nuper peracta visitatione promanatis sunt adjungendae et adiiciendae. Warszawa 1777 [Druk. Nadworna J.K. Mości] 2° s. 39. Treść teologiczno-pastoralna.

5. Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po parafiach w Diecezji Płockiej. Warszawa 1777 [Druk. Nadw. Królewska] 16° s. 280. Treść teologiczno-pastoralna. — Toż pt.: Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po parafiach w Diecezji Krakowskiej. Kraków 1784 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 245. — Toż pt.: Ustanowienie Bractwa Miłosierdzia po parafiach w Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Łowicz 1786 [Druk. Księcia Prymasa] 8° s. 130.

6. Ceremonie czyli obrządki i zwyczaje, które bywają w Kościele Katolickim w przypadających różnych okolicznościach zażywane dla wygody kapłanów parafialnych i oraz dla potrzebnej i innym wiadomości i nauki zebrane, powagą Pisma św. i świętych Ojców, tudzież dawnością używania ugruntowane ze zlecenia... biskupa płockiego wydane. T. 1-2. Kalisz 1780 Druk. J.K. Mości 16° t. 1 s. 373 nlb. 25; t. 2 s. 392 nlb. 10. Treść teologiczno-pastoralna. Pomysł i problematyka są dziełem PONIATOWSKIEGO, redakcja K. ŻÓRAWSKIEGO.

7. Bractwo Miłosierdzia na fundamencie ewangelicznych nauk i cnót Chrystusowych... od św. Apostołów i uczniów Jego w pierwiastkowym Kościele Chrystusowym między wiernymi dla naśladowania tegoż Chrystusa w miłości i uczynkach miłosiernych ku bliźnim zafundowane, a... dziś od... ku pierwiastkowej chwale Bożej i pobożności prawowier-

nych chrześcijan w Kościele Chrystusowym ustawać nigdy niepowinnej wskrzeszone i odpustami od S. Apostolskiej N.P. Piusa VI miłościwie pozwolonemi nadane roku 1784. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 7.

II.

1. Obwieszczenie całej Diecezji Płockiej o objęciu rządów tegoż biskupstwa. Warszawa 1773 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

2. Litterae encyclicae ad decanos foraneos pro comparanda status ecclesiarum sui districtus notitia. Warszawa 1773 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

3. Articuli super quibus informatio desideratur de statu cujuscumque parochiae, et sub uno quoque illorum, quod ad omnes quaestionum partes, nullam scilicet quamvis minimam praeterundo, accurata, directa, et quam maxime praecisa responsio fieri, et inscribi debet. Warszawa 1773 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

4. Ordynacja jurium (jak nazywają) stolae i innych niektórych kośc. obwencji. Warszawa 1774 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

5. Taksa jurium cancellariae spiritualis per Dioecesim Plocensem servanda. Warszawa 1774 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 4.

6. Articuli super quibus informatio in generali visitatione Dioecesis Plocensis de statu cujuscumque parochiae, et ecclesiae, atque per eandem ad omnes quaestionum partes, nullam scilicet quamvis minimam praetereundo, accurata, directa, et quam maxime praecisa responsio desideratur. Warszawa 1775 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 4.

7. Obwieszczenie generalnej wizyty w Diecezji Płockiej. Warszawa 1775 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 1.

8. Obwieszczenie o wydanym od Stolicy Apostolskiej breve dla Królestwa Polskiego względem umniejszenia liczby niektórych świąt. Warszawa 1775 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

9. Zalecenie modlitwom duszy śp. J.O. Księcia Michała Czartoryskiego kanclerza w. W. Ks. Litewskiego. Warszawa 1775 Druk. J. K. Mości 2° k. nlb. 2.

10. Obwieszczenie względem składki Doni gratuiti 600 000 złotych polskich. Varsoviae b. r. Typis S.R.M. 2° k. 1.

11. List okólny do Diecezji Płockiej względem ogłoszenia jubileuszu wielkiego. Warszawa 1776 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 4.

12. Instructio pro confessariis ex occasione universalis jubilaei a Sanctissimo Domino Nostro Pio Papa VI ad universum catholicum orbem extensi. Pro commoditate et usu Dioecesis Plocensis. Edita Anno Domini 1776. Warszawa 1776 Druk. Nadworna J.K. Mości 8° s. 40 nlb. 6.

13. Institutio pro respectivis decanatibus per destinatos in dioecesi Plocensi presbiteros peragendarum missionum. Warszawa 1778 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.

14. Rozporządzenie nabożeństwa czterdziestogodzinnego po Diecezji Płockiej. Warszawa 1779 Druk. J.K. Mości 2° s. 7 nlb. 5.

15. Nabożeństwo za dusze zmarłych kapłanów przy parafiach w Diecezji Płockiej pracujących, przez drugich ich współbraci odprawiać się co roku mające. Warszawa 1779 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

16. Przypomnienie po Diecezji o przepisanych czasach dla święcenia osób duchownych, czynienia modlitw za wszystkich rządców kościelnych i całe duchowieństwo oraz i zapowiedzi poprzedzić mających w tejże okoliczności. Warszawa 1779 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

17. Obwieszczenie wyciągnione z różnych dawniejszych Rozrządzeń względem wizytatorów generalnych i corocznych dziekańskich wizyt w Diecezji Płockiej z wyłożeniem do tego potrzebnych uwag i objaśnieniów. Warszawa 1780 Druk. J.K. Mości 2° s. 22 nlb. 17.

18. Zalecenie względem konserwacji borów i lasów w biskupstwie płockim i opactwie czerwińskim. Warszawa 1781 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.

19. Obwieszczenie o objęciu rządów Diecezji Krakowskiej przez księcia koadiutora. Warszawa 1782 Druk. J.K. Mości 2° arkusz rozłożony.

20. Zalecenie modlitw za duszę śp. J.O. Książęcia Imci Antoniego Lubomirskiego kasztelana krakowskiego. Warszawa 1782 Druk. Królewska 2° k. 2.

21. Zalecenie modlitw za duszę śp. J.O. Książęcia Imci Augusta Czartoryskiego wojewody ruskiego. Warszawa 1782 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

22. Mowa... miana w senacie dnia 3 X 1782. Warszawa 1782 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

23. Rozrządzenie wsiów i osad. Warszawa 1782 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 4.

24. List okólny zarządzający wizytę diecezjalną w 9 dekanatach Diecezji Krakowskiej. Warszawa 1783 Druk. J.K. Mości 2° k. 2.

25. List okólny nakazujący opisanie położenia far Diecezji Krakowskiej dla ułożenia mapy geograficznej. Z wyraźnego rozkazu J.O. Księcia Imci podpisują: ks. Józef Olechowski Kraków 1783 2° k. 2. Pomysł i problematyka PONIATOWSKIEGO, redakcja OLECHOWSKIEGO.

26. Zalecenie modlitwom duszy śp. Adama Cieciszowskiego, pisarza w. koronnego. Warszawa 1783 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
27. List okólny do Zgromadzeń Szkolnych. Warszawa 1783. Druk. J.K. Mości 2° k. 4.
28. Zalecenie modlitw za duszę śp. J.O. Książęcia Stanisława Lubomirskiego, marszałka w. kor. Warszawa 1783 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
29. Zalecenie modlitwom duchowieństwa i ludu śp. J.W. Andrzeja Mokronowskiego wojewodý Księstwa Mazowieckiego. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
30. List okólny polecający śpiew suplikacji na intencję przyszłego sejmu grodzieńskiego. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.
31. Głos... podczas turnum miany dnia 4 IX 1784. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.
32. Nakazanie suplikacji o szczęśliwe skutki obrad sejmowych. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
33. Zalecenie modlitw za duszę śp. J.O. Księcia Imci Antoniego Ostrowskiego prymasa Królestwa i W. Księstwa Litewskiego. Warszawa 1784 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
34. Zalecenie względem niechrzczenia poniewolnie Żydów. Warszawa 1785 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
35. Zalecenie względem ochrony zdrowia ludu. Warszawa 1785 Druk. J.K. Mości 2° k. 2.
36. Rozrządzenia i pisma pasterskie za rządów J.O. Księcia Imci Michała Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego etc. do Diecezji Płockiej wydane dla wygody tejże diecezji zebrane i do druku podane. T. 1-4. Wyd. W. WARGAWSKI. Warszawa 1785 Druk. Nadworna Królewska 8° t. 1 k. nlb. 5 s. 589; T. 2 k. nlb. 4 s. 504 k. nlb. 4; T. 3 k. 1 s. 454; T. 4 k. nlb. 4 s. 522. Rozporządzenia te firmowane przez PONIATOWSKIEGO były autorstwa K. ŻÓRAWSKIEGO.
37. Pozwolenie dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej jedzenia z masłem w dni postne. Warszawa 1786 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.
38. List okólny do proboszczów Diecezji Gnieźnieńskiej. Warszawa 1786 Druk. J.K.Mości 2° k. 2.
39. Do uniwersału Najjaśniejszego Króla Imci za zdaniem Rady Nieustającej względem żebraków wydanego stosowny list pasterski do Diecezji Krakowskiej. Warszawa 1786 Druk. J.K. Mości 2° k. 4.
40. Głos... na sesji sejmowej miany dnia 26 8-bra 1786. Warszawa 1786 Druk. J.K. Mości 2° k. 2.
41. Zalecenie spisania dusz po parafiach i przypomnienie przy tej okoliczności niektórych dawnych przepisów. Warszawa 1786 Druk. J.K. Mości 2° k. 2.
42. Powitanie Najjaśniejszego Pana powracającego do stolicy z podróży kaniowskiej przez... w kościele kolegiaty warszawskiej dnia 22 VII 1787 r. Warszawa 1787 Druk. J.K. Mości 8° k. 2.
43. Zalecanie modlitw publicznych podczas żniw. Warszawa 1788 Druk. J.K. Mości 2° k. 4.
44. Zalecanie modlitw za duszę śp. Księcia Imci Kajetana Ignacego Sołtyka biskupa krakowskiego i księcia siewierskiego. Warszawa 1788 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.
45. Zalecanie modlitw w Diecezji Krakowskiej o szczęśliwe skutki obrad sejmowych przez... Warszawa 1786 Druk. J.K. Mości 2° k. 4.
46. Mowa... na sesji sejmowej dnia 27 X 1788 miana. Warszawa 1788 Druk. J.K. Mości 2° k. 2.
47. Mowa... na sesji sejmowej dnia 12 III 1789 miana. Warszawa 1789 Druk. J.K mości 8° k. nlb. 2.
48. Mowa... na sesji sejmowej dnia 19 III 1789 miana. Warszawa 1789 Druk. M. Grölla 2° k. 2.
49. Mowa... przy pierwszym jego wstępie do archikatedry gnieźnieńskiej dnia 9 IX 1789 miana. Warszawa 1789 Druk. M. Grölla 2° k. 1.
50. Myśli polityczne dla Polski. Warszawa 1789 Druk. Wolna 8° s. 259. — Toż. Warszawa 1789 w Druk. Wolnej 8° s. 251.
51. Głos... na sesji sejmowej dnia 15 IX 1791 r. miany. Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° k. 4.
52. Głos... na sesji sejmowej w Warszawie dnia 28 X 1791 r. w nieprzytomności króla miany. Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° k. nlb. 2.
53. Głos na sesji sejmowej w Warszawie dnia 5 XII 1791 r. miany. Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° k. 2.
54. Discours de S.A. Mgr le Prince Primat, prononce en diete a la seance du 28 Octobre 1791 (le Roi absent). Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° k. 2.
55. Discours de S.A. Mr le prince Primat prononce en diete a la seance du 5 decembre 1791. Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° s. 4.
56. Odezwa... in primo turno na sesji sejmowej w Warszawie dnia 19 XII 1791 r. Warszawa 1791 Druk. M. Grölla 2° k. 2.
57. Rozrządzenie czterdziestogodzinnego

nabożeństwa w kościołach Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Warszawa 1792 Druk. M. Grölla 2° k. 4.

58. Odezwa pasterska z okolicznościami śmierci Ludwika XVI z zaleceniem modlitw. Warszawa 1793 Druk. J.K. Mości 2° k. nlb. 2.

59. Mowa... na egzekwiach za Ludwika XVI króla francuskiego miana w kościele św. Krzyża w Warszawie dnia 21 III 1793 r. Warszawa 1793 Druk. Zawadzkiego 2° k. 4.

60. List okólny do kapłanów z okolicznościami zejścia z tego świata Ludwika XVI. Warszawa 1793 Druk. J.K. Mości 2° k. 1.

61. Rękopisy: Mowa... deputata kapituły krakowskiej... do Trybunału piotrkowskiego... miana 1762. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 453 k. 34-36; List pasterski... do Diecezji Płockiej z zaleceniem modłów za K. Karasia kasztelana wiskiego 1775. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 131; Mowa... dnia 27 X 1788 miana. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 486 k. 55-56.

62. Listy: Do G. Thomassicha generała paulinów z 1765. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 131. — 5 listów do Stanisława Augusta z 1773-1775. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 132. — 4 listy do kapucynów zakroczymskich z 1776-1779. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 30. — Do Stackelberga z 1776. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12538/II s. 102-103. — Do E. Wodzickiego z 1777. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11671/II. — 3 listy do Ghiogiottiego 1777-1794. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 133. — 30 listów do K. Ghigiottiego 1780-1782. Rkps AGAD, „Archiwum Publiczne Potockich", sygn. 279a — 14 listów do P. Małachowskiego 1782-1788. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11860/II. — Do Ziemstwa latyczowskiego 1783. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13676/III. — Listy do N. z 1787. Rkps AGAD, sygn. 372. — 12 listów do różnych osób z 1791. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 136. — Do M. Sołtyka 1792. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7598/II.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 471-474; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Poniatowski Michał Jerzy. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 312-313; NOWODWORSKI M.: Poniatowski Michał Jerzy W: *Enc. kośc.* T. 20 s. 425-430; MALINOWSKI M.: Żywoty arcybiskupów gnieźnieńskich prymasów Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego. T. 5 s. 198-281; KORYTKOWSKI J.: Arcybiskupi gnieźn. T. 5 s. 151-214; GAWARECKI W. H.: Wzmianka o życiu biskupów mazowieckich póżniej płockich. *Pam. Rel.-Mor.* R. 3: 1843 t. 4 s. 97-120; CZAPLEWSKI T.: Paź Księcia Prymasa. Lw. 1892 s. 13-17; KORZON T.: Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta T. 1-6. W. 1897 T. 1 s. 26 257, 258; T. 2 s. 140, 230, 232, 256, 263, 276, 282, T. 3 s. 60, 266; T. 4 s. 256, 268, 280, 302, 319; T. 5 s. 193; T. 6 s. 17; RUDNICKI K.: Biskup Kajetan Sołtyk 1775-1788. Kr. 1906 s. 200, 210, 214-215, 226, 239, 242, 283, 288; LORET M.: Kościół Katolicki a Katarzyna II (1772-1784). W. 1910 s. 154; CHOTKOWSKI W.: Księcia Prymasa Poniatowskiego spustoszenia kościelne w Krakowie. Kr. 1918, passim; PĘCKOWSKI M.: Józef Olechowski archidiakon i sufragan krakowski 1735-1806. Kr. 1926 s. 2-5, 8, 9, 10-12, 18-19, 21-24, 36, 37, 41, 45, 47, 48-51, 56, 57, 59-61, 63-65, 68-76, 82, 84, 87, 89, 90, 94, 101, 102, 105, 107, 109, 113, 114, 116, 117, 120, 122, 126, 129, 131, 133, 134, 135, 137-142, 148, 162, 164, 169, 171, 186; NOWOWIEJSKI A.: Płock. Płock 1930 s. 70, 83, 208, 210, 278, 286, 293, 331, 336, 360, 462, 465, 483, 486, 545, 567, 570, 578, 598, 613, 623; NIEĆ J.: Młodość ostatniego elekta St. A. Poniatowskiego 1732-1764. Kr. 1935 s. 9, 11-13, 16, 67, 200; KWIATKOWSKI W.: Prymasowska kapituła i kolegiata w Łowiczu (1433-1938). W. 1939 s. 36, 91, 95, 114, 122, 129, 200, 370, 375, 422, 424, 547, 601, 607; BISKUPSKI S.: Krzysztof Żórawski — polski kanonista XVIII wieku. Włocławek 1950 passim; WIETESKA J.: Archidiakonat pułtuski w ankiecie M. Poniatowskiego z 1778 r. *Prz. Hist.* R. 43: 1952 nr 2 s. 338-346; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łac. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1954 s. 391-619; FOLWARSKI H.: Poczet opatów klasztoru Kanoników Regularnych w Czerwińsku. *Nasza Przeszł.* T. 6: 1957 s. 5-81; MAGIER M.: Estetyka miasta stołecznego Warszawy. Wr. 1963 s. 94, 97, 302, 313; PATZ J.: Z okien ambasady saskiej. W 1969 s. 33, 60, 76, 81, 102, 143, 146, 149, 150, 152, 209; WYSOCKI J.: Biskupstwo warszawskie. *Nasza Przeszł.* T. 35: 1971 s. 69-113; LUBOMIRSKI S.: Pod władzą księcia Repnina. W. 1971 s. 50, 82, 94, 99, 120, 122, 131, 153, 164, 193, 202, 204, 209; GRZYBOWSKI M.: Reforma studiów bpa Michała Jerzego Poniatowskiego (1773-1785). *Stud. Płoc.* T. 1: 1973 s. 175-193; TENŻE: Pochodzenie, młodość i początki kariery Michała Jerzego Poniatowskiego. Tamże. T. 2: 1974 s. 226-241; DERNIŁOWICZ M.: Portret Familii. W. 1974 s. 58, 82, 83, 95, 104, 121, 132-136, 159-161, 177, 178, 188, 189, 232, 250, 263, 264, 289, 290; KRZYWOBŁOCKA M.: O mieszkańcach zamku warszaw-

skiego. W. 1975 s. 213-215; GÓRALSKI W.: Skład osobowy oraz obsadzanie prałatur i kanonii w kapitule kolegiackiej w Pułtusku. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 1-2 s. 241-269; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów Diecezji Płockiej. Płock 1976 s. 9, 21, 68, 73; GRZYBOWSKI M.: Formacja intelektualna i moralna duchowieństwa Diecezji Płockiej w czasach rządów bpa M.J. Poniatowskiego (1773-1785). *Stud. Płoc.* T. 4: 1976 s. 77-100; TENŻE: Życie religijnomoralne w Diecezji Płockiej w czasach rządów bpa M.J. Poniatowskiego (1773-1785). Tamże T. 4: 1976 s. 101-144; LITAK S.: Szkoły parafialne w Polsce w XVIII w. przed powstaniem Komisji Edukacji Narodowej. *Rocz. Hum.* T. 25: 1977 z. 2 s. 137-162; GRZYBOWSKI M.: Kościelna działalność Michała Jerzego Poniatowskiego biskupa płockiego (1773-1783). W. 1977. (Maszynopis w Dziekanacie Teologicznym ATK). — Ok. 20 panegiryków na cześć Poniatowskiego, drukowanych z różnych okazji, zestawił ESTREICHER W: Bibliografia polska. T. 25: s. 11-13; Pamiętniki Króla Stanisława Augusta. T. 1. Przekład W. KONOPCZYŃSKIEGO. W. 1915 s. 14-17; MÜLLER W.: Relacja prokuratora ad visitanda limina apostolorum z 1779 r. *Rocz. Hum.* R. 16: 1968 z. 2 s. 79-85; KITOWICZ A.: Pamiętniki czyli Historia Polska. W. 1971 s. 328, 338, 339, 362, 421-424, 494, 495, 566, 581, 603, 632, 633, 639.

Ks. Michał Grzybowski

Poniński Franciszek h. Łodzia (1661-1714), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 4 X 1661 r., był synem Zygmunta i Doroty Mieszkowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 9 IX 1676 r. Studiował filozofię w Kaliszu (1678-1680), matematykę w Jarosławiu (1680-1682) oraz teologię w Poznaniu (1682-1684) i w Rzymie (1684-1686). Uczył filozofii w Poznaniu (1687-1689) i Kaliszu (1689-1695) oraz teologii polemicznej i scholastycznej w Poznaniu (1695-1706). Był kaznodzieją w katedrze lwowskiej (1706-1707), kapelanem dworskim w Poznaniu (1707-1709), prefektem szkół w Poznaniu i Kaliszu (1709-1713) oraz rektorem domu nowicjatu w Krakowie (od 1713). Zmarł w Krakowie 27 VII 1714 r.

I.

1. Tractatus theologicus de virtutibus, in Collegio Posnaniensi SJ, 1702-1703. Rkps Bibl. Uniw. A. Mickiewicza w Poznaniu, sygn. 468.
2. Disputatio theologica in S. Thomam de Angelis, in Collegio Posnaniensi SJ, 1700. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 130. Autorstwo niepewne.

II.

1. Ślady cnych przodków i cnoty torem znaczne... w śmiertelnym życia biegu P. Kazimierza Aleksandra z Rokszyc Zapolskiego podkomorzego sieradzkiego wyrażone.. prezentowane w Chojnem dnia 22 listopada roku 1694. B. m. r. w Druk. Koll. Kaliskiego 2° k. nlb. 13.
2. Nowina na świat polski głośna. Życie pobożne i śmierć... P. Macieja z Brudzewa Mielżyńskiego kasztelana śremskiego... w kościele Ojców Reformatów woźnickim, roku 1697 dnia 6 maja. W Poznaniu 1697 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 13.
3. Śmierć kaznodzieja przy żałosnej depozycji... P. Andrzeja z Pogorzeli Bułakowskiego podczaszyca poznańskiego... w kościele poznańskim tejże Societatis ogłoszony roku... 1699, dnia 23 lutego. Poznań 1699 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 12. — Toż w: OSTROWSKI J. DANEJKOWICZ: Swada polska. Lublin 1745 s. 196-208.
4. Modus concionatorius. Rkps Bibl. Ossol. sygn. 36.
5. Simplex lectionum, AD 1713. Rkps Bibl. Ces. w Petersburgu. Obecnie jego losy nie są znane.
6. Logica, physica, metaphysica, in Collegio Posnaniensi SJ, 1687. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 733.
7. Logica, In Collegio Calisiensi SJ AD 1692 explicata. Rkps Bibl. Kapituły Włocławskiej, sygn. 248.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 382; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 326; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 996; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 231; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 893, 1088; T. 4 s. 1712; N[IEDZIELSKI] J.: Poniński Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 321-322; KRZYSZKOWSKI J.: Entre Varsovie et Ispahan. Le P. Ignace-

-François Zapolski SJ. *Arch. Hist. SJ.* R. 18: 1949 s. 93-97. — ARSJ., Pol. 17-23 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1714); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1677-1714); Pol 69 f. 217 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Popiel Bazyli, krypt.: X. P.B., (1737-1823), kanonik łowicki, katechetyk, tłumacz.

Urodził się w 1737 r. na Białorusi. Wyświęcony na kapłana w 1773 r. w obrz. grecko-katolickim, wkrótce po tym zmienił go na obrz. łaciński. Przez pewien czas pracował jako sekretarz nuncjatury apostolskiej w Warszawie. W latach 1783-1806 był proboszczem w Grodzisku Mazowieckim, a w latach 1809-1818 prowizorem Domu Księży Emerytów w Łowiczu. Z nominacji arcybpa Ignacego Raczyńskiego został 22 I 1811 r. kanonikiem kapituły łowickiej fundi Złaków Borowy. Zmarł w Łowiczu 6 XII 1823 r.

I.

1. Przekł.: Wykład krótki Psalmów Dawidowych.. z ich właściwym i literalnym znaczeniem, tudzież z treścią każdego Psalmu... z włoskiego na polski język przełożony przez... W. 1806 Druk. XX. Pijarów 8° s. 434.

2. Przekł.: Dusza na Kalwarii rozważająca mękę Jezusa Chrystusa i znajdująca pod krzyżem pociechę w utrapieniu swoim. Przekład z franc.... Z dodatkiem rozmyślania o boleściach N. Marii Panny pod krzyżem stojącej. Ed. 1. Łowicz 1819 8°. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1849 8° s. 216. — Toż. Wyd. 3. Dusza na Kalwarii w rozważaniu Męki Jezusa Chrystusa pod krzyżem znajdująca pociechę w utrapieniach swoich, przez... W. 1858 Druk. XX. Misjonarzy 8°. — Toż. Ed. 4. Tamże 1864 8° s. VIII, 262.

3. Myśli o skutecznym sposobie nauczania w szkołach publicznych religii chrześcijańskiej, podane... W. 1823 Druk. XX. Pijarów 8° s. 73.

II.

1. Przekł.: Rozmowy praktyczne w materiach moralnych... Tłum. przez... edycja z paryskiej powiększona dwoma nowymi rozmowami. Łowicz 1808 8° k. 2, s. 249.

2. Przekł.: J. ABBADIE: Wywód prawdy religii chrześcijańskiej... Tłum. z franc. Łowicz 1828 8° s. 496, nlb. 4.

III.

Popiel Bazyli. W: *Enc. pow.* (Orgel.). T. 9 s. 315; Bazyli Popiel. W: *Enc. kośc.* T. 20 s. 434; OCZYKOWSKI R.: Przechadzka po Łowiczu. Wyd. 2. Łowicz 1921 s. 102; BOJANEK M.: Kościół i parafia w Grodzisku. W. 1917 s. 17 n.; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej Kapituły Łowickiej od 1433 do 1970. W. 1971 s. 135-136.

Ks. Bolesław Kumor

Popiel Chościak Wincenty Teofil (1825-1912), biskup płocki, potem kujawsko-kaliski, potem arcybiskup warszawski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, pastoralista, pamiętnikarz.

Jako biskup począł używać nazwiska Chościak-Popiel. Urodził się 29 VI 1825 r. w Czaplach Wielkich k. Miechowa. Początkowo uczył się w domu rodzinnym, potem w pensjonacie Józefa Kremera w Krakowie, wreszcie na kursach prawnych w Warszawie. W 1845 r. został sądowym aplikantem, lecz z powodu śmierci ojca wrócił na wieś. W 1847 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, a w 1849 r. przyjął w Sandomierzu święcenia kapłańskie. W 1850 r. bp krakowski K. Skórkowski nadał Popielowi kanonię w kapitule krakowskiej, jednakże kapituła nie dopuściła go do jej objęcia. Niedługo potem wyjechał na studia do Lowanium i Rzymu, które uwieńczył doktoratem teologii. Wróciwszy w 1853 r. do kraju, objął obowiązki sekretarza konsystorza kieleckiego. Niebawem został wykładowcą i wiceregensem kieleckiego Seminarium Duchownego.

W styczniu 1862 r. arcybp warszawski Z. Sz. Feliński powołał Popiela na rektora Akademii Duchownej; z powodu próby ominięcia przez arcybiskupa nominacji cesarskiej rząd warszawski mianował go 16 IV nie rektorem, lecz pełniącym obowiązki rektora. Na rektorstwie wniósł Popiel do Akademii, w dużej mierze z sugestii Felińskiego, nowego ducha. Rozpoczął też wykładać teologię pastoralną.

Z początkiem 1863 r. arcybp Feliński przedstawił Popiela cesarzowi i Stolicy Apostolskiej na biskupa płockiego, nie tyle na podstawie przekonania o jego wysokich kwalifikacjach na ten urząd, ile dla niedopuszczenia całkiem nieodpowiedniego cesarskiego kandydata. Prekonizowany 16 III 1863 r. przyjął sakrę biskupią dopiero 6 XII tego roku z rąk jednego tylko biskupa, sufragana łowickiego H. Platera; rząd powstańczy z braku zaufania do Popiela zakazał biskupom go konsekrować. W Płocku usiłował Popiel rozwijać działalność pasterską, o ile tylko było to możliwe w warunkach popowstaniowych represji carskich. Za niewysłanie delegata z kapituły płockiej do Kolegium Duchownego w Petersburgu skazano go na zesłanie do Nowogrodu.

Zwolniony z wygnania w 1875 r. nie wrócił już do Płocka, lecz na przedstawienie cesarza Aleksandra II został przeniesiony przez pap. Piusa IX na biskupstwo kujawsko-kaliskie, na którym pozostawał do 1883 r. W związku z rezygnacją zesłanego przed 20-tu laty Felińskiego z arcybiskupstwa warszawskiego znowu przeniesiono Popiela na to ostatnie stanowisko. W Warszawie pozostał już do śmierci. Ani we Włocławku, ani w Warszawie nie pozostawił wyraźniejszych śladów swej działalności. Ks. M. Malej, opisujący jego warszawski pontyfikat, miał do zanotowania jedynie jubileusze Popiela, w 1888 r. 25-lecia sakry biskupiej, w 1899 r. 50-lecia kapłaństwa, w 1908 r. 25-lecia jego arcybiskupstwa warszawskiego. Powolny wobec rządu carskiego i nawołujący wiernych do uległości rozporządzeniom rządowym był Popiel w Warszawie przez społeczeństwo mocno krytykowany. Zmarł po dłuższej chorobie 7 XII 1912 r., pochowany w podziemiach katedry warszawskiej.

I.

1. Theses quas... ex auctoritate Rectoris Mgn. Petri Franc. Han. de Ram... pro gradu baccalaurei in S. Theologia in Univ. Cath. in oppido Lovaniensi rite et legitime consequendo publice propugnabit... die 22 mensis Julii. Lovanii [1851] Druk. Uniw. 8° k. 4.

2. Prelekcja wstępna teologii pasterskiej w Akademii Duchownej Rzymsko-katolickiej warszawskiej dnia 2 października 1862 roku. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 521-534. — Toż. W: PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. XXXVI-XLIII.

3. Żywot Zbawiciela świata Pana naszego Jezusa Chrystusa spisany wedle czterech Ewangelistów. Kr. 1877 8° s. 687. — Toż. Wyd. 2 przejrz. i popr. W. 1881 Prz. Katol., Druk. Inst. Gł. i Ociemn. 8° s. XV, 603. — Toż. [Wyd. 3]. Grudziądz 1894 G. Jatkowski 8° s. nlb. 3, 612, VII, tabl. 1. Toż. [Wyd. 4]. Lubl. 1907 Księgarnia Religijna 8° s. 712.

4. Pamiętniki. Cz. 1-2. Wyd. J. URBAN. Kr. 1915 Spółka Wyd. Pol. 8° t. 1 s. VIII, 371, fot. 1; T. 2 s. 257, fot. 1.

II.

1. [Sprawozdanie oraz przemówienie na zakończenie r. akad. 1861/62 w Akademii Duchownej]. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 22: 1862 t. 10 s. 196-203.

2. List pasterski o objęciu rządów w Diecezji Płockiej. *Prz. Katol.* R. [1]: 1863 nr 37 s. 581-586.

3. List pasterski.. o zaprowadzeniu nabożeństwa majowego. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 17 s. 257-260.

4. List pasterski biskupa kujawsko-kaliskiego. Włocławek 1882 8° s. 16.

5. Adres do Ojca św. przesłany przez... *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 17 s. 261.

6. List arcypasterski. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 21 s. 321.
7. List... do ks. redaktora Homiletyki. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 5-6.
8. Porządek odbywania Wielkiego Jubileuszu w Archidiecezji Warszawskiej. W. 1901 Druk. Fr. Czerwińskiego 16° s. 16.
9. Odezwa... [w sprawie oddziału sanitarnego na Daleki Wschód]. *Oświata.* R. 1904 nr 14 s. 216.
10. List pasterski... do robotników. *Kur. Pol.* R. 1905 nr 55 s. 1.
11. Okólnik... do duchowieństwa z 5 (18) maja 1905. *Oświata.* R. 1905 nr 22 s. 340-341.
12. Orędzie pasterskie... *Zorza.* R. 1905 nr 9 s. 233.
13. Okólnik... do duchowieństwa z powodu ukazu o tolerancji religijnej. *Zorza.* R. 1905 nr 20 s. 529-530. — Toż. *Rola.* R. 23: 1905 nr 21 s. 309-310.
14. Orędzie J.E. arcybiskupa warszawskiego do robotników i pracodawców w Łodzi. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 27 s. 417-418. — Toż. *Rola.* R. 23: 1905 nr 27 s. 406-407. — Toż pod zm. tyt.: Arcybiskup warszawski do robotników i pracodawców. *Bies. Liter.* R. 60: 1905 nr 27 s. 2.
15. Arcybiskup warszawski do ludu polskiego. *Kur. Warsz.* R. 1905 nr 255 s. 4. — Toż. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 49 s. 763-764. — Toż. *Rola.* R. 23: 1905 nr 50 s. 767-768.
16. Arcybiskup warszawski do rodziców polskich. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 30 s. 457-458. — Toż. *Rola.* R. 23: 1905 nr 29 s. 453-454.
17. List pasterski Jego Arcybiskupiej Mości. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 11 s. 146-148.
18. Przestroga pasterska dla ludu wiernego. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 11 s. 151--152.
19. Odezwa arcybiskupa warszawskiego do duchowieństwa. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 30 s. 461. — Toż. *Rola.* R. 24: 1906 nr 29 s. 466.
20. Okólnik Jego Arcybiskupiej Mości. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 34 s. 523.
21. List pasterski z grudnia 1906 r. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 1 s. 5-7.
22. List do duchowieństwa archidiecezjalnego z 16 IV 1907 r. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 17 s. 264-265.
23. Duchowieństwu i wiernym Archidiecezji pozdrowienie i błogosławieństwo w Panu! *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 21 s. 321-322.
24. List pasterski... W: PIUS X: Wyrok Ojca św. w sprawie mariawitów. W. 1907 s. 4-8.
25. Arcybiskup metropolita warszawski... duchowieństwu archidiecezjalnemu pozdrowienie w Panu i błogosławieństwo pasterskie. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 8 s. 123-125.
26. W sprawie wielkiego postu w Archidiecezji Warszawskiej. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 6 s. 118-119.
27. Arcybiskup warszawski do ludu polskiego. *Rola.* R. 25: 1907 nr 38 s. 593--594.
28. Listy z młodości. 1847-1853. Kr. 1913 Druk. „Czasu" 8° s. nlb. 4, 238, — Toż. Tyt. j. w. Wyd. M. SZKOPOWSKI. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 12 s. 178-182; nr 13 s. 194-199; nr 14 s. 210-213; nr 15 s. 226--230.

III.

A.P. Ingres arcybiskupa Popiela. *Kłosy.* T. 34: 1883 nr 938 s. 390-391; Ks. Wincenty Teofil Popiel biskup kujawsko--kaliski. *Tyg. Ilustr.* Ser. 4. R. 1883 t. 1 nr 11 s. 162; ILNICKA M.: Ksiądz Teofil Wincenty Popiel arcybiskup warszawski. *Bluszcz.* R. 18: 1883 t. 19 nr 26 s. 202; W.K.: Ks. Wincenty Popiel arcybiskup warszawski. *Kron. Rodz.* Ser. 4 R. 1883 t. 11 nr 14 s. 417-418; „Sęp" [Opis ingresu arcybpa Popiela do katedry warszawskiej]. *Bies. Liter.* T. 15: 1883 nr 389 s. 370-371; Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej za rok 1881 i 1882 [o działalności Popiela]. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 22 s. 332-333; nr 24 s. 380-382; Ks. Wincenty Teofil Chościak Popiel arcybiskup warszawski. *Gaz. Świąt.* R. 3: 1883 nr 126 s. 2-3; Ks. Wincenty Teofil Popiel arcybiskup i metropolita warszawski. *Kal. Warsz. pop.-nauk. il.* J. Ungra na rok 1884. R. 39: 1884 s. 18; F[ILOCHOWSKI] R.: Życiorys arcypasterza. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 51 s. 801-816; Uroczystość dziękczynna na dwudziestopięciolecie biskupstwa... arcypasterza warszawskiego... *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 51 s. 816-817; POPIEL J.: Opis uroczystości jubileuszowej arcybiskupa warszawskiego x. Wincentego Popiela z powodu 25-letniej konsekracji biskupiej w d. 4 grudnia 1888 r. Kr. 1888 s. 19; Powinszowania i dary złożone... arcypasterzowi warszawskiemu. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 51 s. 817-818; Dary złożone J. Eksc. arcypasterzowi warszawskiemu z powodu dwudziestopięciolecia jego biskupstwa. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 52 s. 832-833; N[OWODWORSKI] M.: Popiel Wincenty Teofil. W: *Enc. kość.* T. 20 s. 436-437; Trzydziestoletni jubileusz J.E. ks. arcybiskupa warszawskiego. *Wędrowiec.* R. 31: 1893 nr 51 s. 860, 845; J.E. ks. arcybiskup Wincenty Teofil Chościak Popiel. *Bies. Liter.*

T. 37: 1894 nr 8 s. 118; Jubileusz arcypasterza. *Kur. Warsz.* R. 79: 1899 nr 216 s. 3; nr 252 s. 9: nr 253 s. 1; Jubileusz arcypasterza *Bluszcz.* R. 35: 1899 nr 38 s. 297; Jubileusz arcybiskupa. *Tyg. Ilustr.* R. 1899 nr 39 s. 759; K[OSSOWSKI] H.: Na Jubileusz J.E. ks. Wincentego Teofila Chościak Popiela arcybiskupa warszawskiego. *Bies Liter.* T. 43: 1899 nr 31 s. 83; SZLAGOWSKI A.: Ostatnie pięćdziesięciolecie. Mowa wygłoszona w Seminarium warszawskim z okazji 50-lecia jubileuszu. J.E. ks. Wincentego Teofila Chościak Popiela arcybiskupa warszawskiego. W. 1899 s. 15; Dni jubileuszowe w Warszawie. *Bies. Liter.* T. 43: 1899 nr 38 s. 225-226; Jubileusz kapłański Jego Arcypasterskiej Mości Wincentego Teofila Chościak Popiela... arcybiskupa warszawskiego. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 37 s. 577-581; Czterdziestolecie konsekracji biskupiej Jego Arcypasterskiej Mości Wincentego Teofila Chościak Popiela. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 50 s. 791-793; J.E. ks. arcybiskup Wincenty Chościak Popiel. Z powodu jubileuszu. *Wędrowiec.* R. 41: 1903 nr 12 s. 222-223; HOFFMAN K.: Jubileusz arcypasterza. *Wędrowiec.* R. 41: 1903 nr 49 s. 982; TENŻE: Najdostojniejszy jubilat. *Bies. Liter.* T. 56: 1903 nr 49 s. 444; Jubileusz J.E ks. arcybiskupa warszawskiego Wincentego Chościak Popiela. *Bluszcz.* R. 39: 1903 nr 50 s. 589--590; „Honor pasterza ludu". [Krytyka uległości Popiela wobec zaborcy]. *Teka.* R. 1907 nr 4/5 s. 142; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 78-80; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 1 s. 320, 355; T. 2 s. 10, 25, 35, 56, 71, 82, 117, 123, 125, 128, 134, 163; Dwudziestopięciolecie J.E. arcybiskupa warszawskiego Chościak Popiela. *Bibl. Warsz.* R. 68: 1908 t. 3 nr 3 s. 594-595; Jubileusz Arcypasterza. *Bies. Liter.* R. 64: 1908 nr 1 s. 279; Jubileusz Arcypasterski. *Rola.* R. 26: 1908 nr 11 s. 167; Dwaj arcypasterze [Popiel i Teodorowicz]. *Ziarno.* R. 1908 nr 13 s. 1; Po zgodnie arcypasterza [Popiela]. *Gaz. Por.* R. 1912 nr 78 s. 3; nr 79 s. 2; Śp. J.E. arcybiskup warszawski ks. Wincenty Teofil Chościak Popiel. *Bluszcz.* R. 1912 nr 50 s. [559]; Śp. Arcybiskup Popiel. *Prz. Katol.* R. 50: 1912 nr 50 s. 785-790; Po zgonie Arcypasterza [Popiela]. Tamże, nr 51 s. 806-809; Arcybiskup Wincenty Popiel. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 6: 1912 s. 354; Śp. arcybiskup Wincenty Chościak Popiel. *Wieczory Rodzinne.* R. 33: 1912 nr 50 s. 599; SZKOPOWSKI M.: Śp. Wincenty Chościak Popiel arcybiskup warszawski. *Tyg. Ilustr.* R. 53: 1912 nr 50 s. 1047; Śp. Wincenty Chościak Popiel arcybiskup metropolita warszawski... zmarł. B. m. 1912 s. 16; KŁOPOTOWSKI I.: Arcybiskup metropolita warszawski Wincenty Chościak Popiel. W. 1912 s. 16; SZLAGOWSKI A.: Mowa żałobna wypowiedziana podczas uroczystości pogrzebowych w archikatedrze warszawskiej dnia 12 grudnia 1912 r. nad zwłokami śp. ks. Wincentego Chościak Popiela arcybiskupa metropolity warszawskiego. W. 1912 s. 15; Śp. J.E. Wincenty Chościak Popiel arcybiskup metropolita warszawski... *Rola.* R. 30: 1912 nr 50 s. 787; R.: Z Warszawy. [O zgonie arcybpa W. Popiela]. *Bies. Liter.* R. 36: 1912 t. 72 nr 52 s. 502-503; TARNOWSKI S.: X. Wincenty Chościak Popiel arcybiskup warszawski. Wspomnienia pośmiertne. *Prz. Katol.* R. 47: 1913 s. 293-306; Odb. Kr. 1913 8° s. 16; Śp. arcybiskup Wincenty Chościak Popiel. *Gaz. Kość.* R. 21: 1913 nr 2 s. 13-14; [WILK K.]: Wincenty Chościak Popiel arcybiskup warszawski. W: *Gwiazdy katolickiej Polski.* T. 2. Mikołów 1938 s. 121-139; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 138; KUMOR B.: Nauczanie historii kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 367, 368; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 według indeksu; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów... W: Księga pamiątkowa 1727-1977. 200 lat Seminarium Duchownego w Kielcach. [Kielce] 1977 s. 459.

Ryszard Żmuda

Popiel Tomasz h. Sulima (1721-1781), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 21 XII 1721 r., był synem Michała porucznika. Do zakonu jezuitów wstąpił 10 VIII 1735 r. Nowicjat odbył w Krakowie, studium nauczycielskie przeszedł w Krasnymstawie (1737-1738), filozofię studiował w Kaliszu (1738-1740) i Krośnie (1740-1741), teologię w Poznaniu (1744-1748), gdzie w 1747 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w szkołach jezuickich w Toruniu (1750-1752), Poznaniu (1752-1754), Kaliszu (1754-1757) i w Łucku (1757-1760). W 1760 r. objął katedrę teologii we Lwowie, a w 1763 r. przeniósł się do Lublina,

gdzie wykładał teologię scholastyczną, a od 1766 r. również polemiczną. Zmarł w 1781 r.

I.

1. Tractatus theologicus de Angelis, beatitudine et actibus humanis, in Collegio Lublinensi SJ, 1764. Rkps Bibl. Pawlikowskich. (Obecnie w Bibl. Ossol.), sygn. 66. Autorstwo niepewne.

2. Discussiones theologicae de S. Trinitate, in Collegio Lublinensi SJ, 1763. Rkps Bibl. Pawlikowskich, sygn. 64.

3. Tractatus theologicus de Incarnatione Verbi Divini, in Collegio Lublinensi SJ, 1764-1765. Rkps Bibl. Pawlikowskich, sygn. 6. Autorstwo niepewne.

4. Tractatus de gratia divina et de virtutibus theologicis, in Collegio Lublinensi SJ, 1766. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 573.

5. Tractatus de virtutibus theologicis, in Collegio Lublinensi SJ, 1770. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 405.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 385; POPIEL P.: Rodzina Popielów herbu Sulima z przydomkiem Chościak. Kr. 1936 s. 35. — ARSJ., Pol. 26-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1736-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Popiołek Józef Grzegorz (1698-1758), prepozyt kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Pochodził z krakowskiej rodziny mieszczańskiej. W 1719 r. otrzymał stopień bakałarza w Akademii Krakowskiej, a w 1721 r. magistra sztuk i doktora filozofii. Od 9 II 1722 r. w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu uczył kolejno poetyki, dialektyki, wymowy i matematyki do 26 XI 1726 r. Wówczas to zajmował się astrologią, a ponadto wydawał kalendarze, pisał panegiryki i wykonywał zawód geometry przysięgłego. Od 15 XI 1725-1729 r. pełnił obowiązki prefekta Seminarium Diecezjalnego w Poznaniu i po uzyskaniu święceń kapłańskich profesora teologii moralnej. Po powrocie do Krakowa został przyjęty do Kolegium Mniejszego (1730), a do Kolegium Większego w 1738 r. W tym czasie przebywał w Rzymie jako stypendysta fundacji Słowikowskiego. W Krakowie podjął znowu wykłady matematyki. Był profesorem geometrii praktycznej i geodezji w katedrze A. Strzałki (1744). Należał do Komisji, która z zachęty bpa A. St. Załuskiego miała unowocześnić studia matematyczne w Uniwersytecie Krakowskim (1750). W 1752 r. otrzymał promocję na doktora teologii. Wykładał teologię dogmatyczną i polemiczną. W latach 1747-1757 był prokuratorem Akademii Krakowskiej i z tego tytułu wybierał się na sejmy walne. Dwa razy piastował godność dziekana Wydziału Filozoficznego i dwukrotnie był rektorem Akademii. Posiadał rozmaite beneficja kościelne, m. in. probostwo w Olkuszu i Starym Korczynie, prepozyturę św. Floriana i kanonię NMP. w górnym mieście w Poznaniu. Zmarł 10 VII 1758 w 60 r. życia i 32 kapłaństwa.

I.

1. Quaestio theologica de gratia efficaci ex cursu polemico contra jansenistas juxta doctrinam ortodoxam... prima secundae quaestione 112 et in tertia parte quaestione 62, 69, 70 et sequ. Divi Thomae Aquinatis... desumpta pro obtinenda in... Theologia doctoratus licentia publice ad disputandum assumpta... [1752] die 16 mensis Maii horis antemeridianis proposita. Cracoviae 1752 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

2. Quaestio theologica ex cursu polemico de actione humana per fidem, gratiam habitualem et charitatem dirigibili ex 1-ma secundae, quaest. 109... Divi Thomae Aquinatis... pro doctoratu in Theologia obtinendo... publice ad disputan-

dum... proposita anno... 1752 die 11 mensis Julii. Cracoviae 1752 Typis Universitatis 2° sygn. A-A_2.

II.

1. Nova felicitatis revolutio Ecclesiae et Patriae orta sub tempus ingressus in Posnaniensem cathedram... Joannis Joachimi... Tarło... episcopi Posnaniensis... observata anno. Posnaniae 1722 Typis Academicis 2° k. nlb. 29. Łamigłówka cyfrowa.

2. Apogaeum virtutum et sapientiae... Divinissimum Bonaventura, doctor seraphicus... annua festivitatis redeunte luce in... basilica... Fratrum Minorum Conventualium... conventus Posnaniensis oratorio instrumento... demonstratus anno [1723 14 VII]. Posnaniae 1723 Typis Academicis 2° k. nlb. 11. Łamigłówka.

3. Meridies orbem christianum angelica doctrina illustris (chyba pomyłka, zamiast: illustrans) Divus Thomas Aquinas doctor Angelicus recurrente annua suae festivitatis luce in... basilica Ordinis Praedicatorum... conventus Posnaniensis... oratorio instrumento... remonstratus anno... [1723]. Posnaniae 1723 Typis Academicis 2° k. tyt. 1, k. nlb. 2 dedykacji i 5 tekstu.

4. Kalendarz polski i ruski na rok 1724... W Poznaniu 1724 4°. — Toż... na rok 1725... W Poznaniu 1725 w Druk. Akademickiej 4°. — Toż... na Rok Pański 1726, który jest przybyszowy... W Poznaniu 1726 w Druk. Akademickiej 16° k. nlb. 32.

5. Campus honoris et gloriae... ad ingressum... Posnaniam... Joannis Antonii... Radomicki, palatini Iunivladislaviensis, Majoris Poloniae generalis... officiosa penna celebratus anno... 1726 die 3 mensis Junii. Posnaniae 1726 Typis Academiae Posnaniensis 2° k. nlb. 30.

6. Kalendarz polski i ruski na Rok Pański 1727... W Poznaniu 1727 w Druk. Akademickiej 16°. — Toż... na Rok Pański 1728, który jest przestępny i przybyszowy... W Poznaniu 1728 w Druk. Akademickiej 16° k. nlb. 32.

7. Fontes doloris ex repetito fatorum ictu... et dum... parentalia... Joannis Antoni... Radomicki, palatini Iunivladislaviensis, generalis Maioris Poloniae... Posnaniae persolverentur, e voto... Academiae Posnaniensis... luctuoso elogio proclamati anno 1728... 23 Novembris. Posnaniae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 27.

8. Kalendarz polski i ruski na rok 1729. [W Poznaniu 1729 w Druk. Akademickiej 16°].

9. Serenum Lechicum... ad palatinalem purpuram... Vladislai... Radomicki... exortum et dum prima comitia sredensia... celebrarentur... officioso venerationis instrumento observatum anno... 1729 die 11 Julii. Poznaniae 1729 Typis Academicis 2° k. 18.

10. Kalendarz polski i ruski na rok... 1730... W Poznaniu 1730 w Druk. Akademickiej 4°.

11. Lapis super ostium monumenti vespere Sabbati Sancti revolutus, dum ab omni mortalitatis opere quievit... Stanislaus Daszczyński... Theologiae doctor et professor... dumque sepulchralia ejus... celebrarentur... panegyrica penna inscriptus anno... 1730 die 15 Aprilis. Cracoviae 1730 Typis Universitatis.

12. Quaestio astronomica de eclypsi solis computanda ex Almagaesti Ptolomaei lib. 6-to... Purbacchii parte 3. Theoriarum et Lansbergii capite 19-no desumpta et... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita anno... 1730 die 27 Januarii. Cracoviae 1730 Typis Universitatis 2° k. 2.

13. Quaestiones philosophicae... Cracoviae 1730 4°.

14. Vavelli sublimitas meritis et virtutibus... Caroli... Myszkowski... generalis Minoris Poloniae capitanei Cracoviensis ipso die... ingressus in praefecturam Cracoviensem... venerabundo eloquio... observata anno... 1732 die 13 Maii. Cracoviae 1732 Typis Collegii Majoris... 2° k. 22.

15, Observationes mathematicae... Cracoviae 1732 4°.

16. Via juris ad doctoralem juridici honoris lauream... Stanislai Kutliński utriusque iuris licentiati ac professoris, dum... Utriusque Juris doctor solenniter renuntiaretur... panegyrica penna demonstrata anno 1733 die 9 mensis Decembris. Cracoviae 1733 Typis Academicis 2° k. 10.

17. Scutum Sobiescianum... trophaeis monumentisque virtutum... Joannis III et Mariae Casimirae, regum Poloniae... rutilans, ad funebralem eorundem tumulationem in ecclesia cathedrali Cracoviensi... panegyrico instrumento observatum anno 1734 die 15 Januarii. Cracoviae 1734 Typis Collegii Majoris... 2° k. 33.

18. Dimensuratio sylvarum ad villam Smerdynia dictam pertinentium facta anno... 1737 mense Novembri sub tempus condescensionis ex decreto tribunalitio... [Cracoviae 1737].

19. Quaestio astronomica de motu octavae sphaerae ex Almagesto Ptolomaei et ex Theoricis Magni necnon Regiomontani ac Purbacchii desumpta... pro loco in Collegio Majori obtinendo... publice ad

disputandum proposita anno... 1738 die (23) Maii. Cracoviae 1738. Cracoviae 1738 Typis Universitatis 2° k. 2.

III.

ESTREICHER K.: T. 25 s. 67-72; JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 79; MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego opisał i wiadomość o historiografach Szkoły Jagiellońskiej skreślił... Kr. 1840 s. 74-76; KARLIŃSKI F.: Rys dziejów obserwatorium astronomicznego Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Zakłady uniwersyteckie w Krakowie*. Kr. 1864 s. 83, 84; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX; Popiołek Józef Grzegorz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 330; SMOLEŃSKI W.: Kalendarze w Polsce wieku XVIII. W: TEGOŻ: Pisma historyczne. T. 2. Kr. 1901 s. 61-94; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w l. 1777-1786. Wr.-W. 1957 s. 27, 28, 49; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 699, 710; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655--1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 341; 398; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702--1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 389, 403, 409, 413; RUTA Z.: Szkoły tarnowskie w XV-XVIII w. Wr.-W. 1968 Monografie z dziejów oświaty. T. 11 s. 94-95; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 529--530. — Statuta nec non liber promotionum, s. 381, 383. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 90, 91; Bibl. Jag. Rkps 2849, 3316 5359 X k. 147-151; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Popławski Aleksander (1835- po 1914), misjonarz, potem jezuita, w końcu ksiądz świecki, hagiograf.

Pochodził z Warszawy, gdzie urodził się 20 XI 1835 r. Tam ukończył gimnazjum i 1 rok filozofii w Seminarium Duchownym św. Krzyża, prowadzonym przez zgromadzenie misjonarzy. Następnie studiował w warszawskiej Akademii Duchownej, którą ukończył ze stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął 16 III 1861 r. i w tym samym jeszcze roku wstąpił do zgromadzenia misjonarzy. Seminarium internum odprawił w Krakowie na Kleparzu, a równocześnie pomagał kapelanowi szpitala św. Łazarza i uczył religii na pensji Józefczyka. Śluby misjonarskie złożył 4 IX 1863 r. wobec generała zgromadzenia i zaraz potem objął kapelanię szpitala św. Łazarza. Już jednak w listopadzie tego samego roku odwołany został do Warszawy. Po kasacie misjonarzy w 1864 r. wyjechał do Francji, skąd powrócił w 1868 r. do krakowskiej prowincji zgromadzenia i pracował we Lwowie jako misjonarz ludowy.

20 IX 1869 r. wstąpił Popławski do zakonu jezuitów. Nowicjat odbył w Starejwsi i tam złożył 21 IX 1871 r. pierwsze śluby zakonne. Jako jezuita przebywał początkowo w Łańcucie, gdzie był wikariuszem i katechetą, w 1872 r. wykładał matematykę w kolegium w Śremie, a w 1873 r. uczył j. polskiego w austriackiej prowincji zakonu w Kalksburgu. W latach 1874-1876 przebywał w jezuickim kolegium w Krakowie i udzielał się pracy duszpasterskiej. W 1876 r. przeniesiony został do Tarnopola i tam 31 X tegoż roku sekularyzował się, przechodząc do Diec. Krakowskiej. W diecezji pracował Popławski do roku 1878 jako wikariusz parafii Rybna. W 1878 r. zgłosił się ponownie do misjonarzy i został przez nich zaangażowany na wykładowcę w Niższym Seminarium Duchownym w Krakowie na Kleparzu. W 1879 r. znowu opuścił zgromadzenie i do 1882 r. pełnił obowiązki penitencjarza w kościele Mariackim w Krakowie i katechety w Bronowicach Małych.

W 1882 r. przeszedł do Archidiec. Warszawskiej i spełniał tam najpierw obowiązki spowiednika w Seminarium Duchownym, a potem nauczyciela religii w Seminarium Nauczycielskim w Radzyminie. Z Radzymina przeniesiono go na wikariusza parafii WW. Świętych w Warszawie, a w 1889 r. na stanowisko administratora parafii Powsin. W spisie duchowieństwa z 1894 r. figuruje Popławski wśród księży nie pełniących żadnych funkcji w Archidiecezji. Od 1895 r. był kapelanem szpitala na Pradze, a od 1899 r. wikariuszem parafii św. Krzyża w Warszawie. Na stanowisku tym pracował jeszcze w 1914 r. i prawdopodobnie zmarł tuż po tym roku. Z braku źródeł i innych przekazów nie udało się ustalić dokładnej daty jego śmierci.

I.

1. Żywot świętej Joanny Franciszki Fremiot de Chantal założycielki zakonu Nawiedzenia Najśw. Marii Panny napisał... Kr. 1880 Druk. Wincentego Korneckiego 8° s. 384.
2. Ś. Kunegunda i siostry jej b. Helena czyli Jolenta i b. Małgorzata napisał... Kr. 1881 Druk. Związkowa 8° s. 310, nlb. 1.
3. Żywot św. (sic!) Ładysława z Gielniowa. Do druku tego nie udało się dotrzeć. Powinno być Władysława.
4. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego).

III.

Kronika kościelna krajowa. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 s. 602; SOKOŁOWICZ J.: Prace misyjne w Prowincji Krakowskiej od początku aż do bieżącego r. 1899. *Rocz. Obydwóch Zgrom.* R. 5: 1899 s. 153; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 238; Popławski Aleksander. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 330. — [Lettre] W. Dmochowski à [J.B.] Étienne [dateé du] 6 X 1864. *Annales de la Congrégation de la Mission.* T. 33: 1866 s. 258; Schemat. Prowincji Galicyjskiej Jezuitów na lata 1871-1875; Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1878-1881; Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1883, 1889, 1891-1893, 1899, 1912. — Arch. Misjonarzy w Krak. na Stradomiu: Zapiski ks. J. SOKOŁOWICZA dotyczące domu kleparskiego, sygn. 5 III s. 1-2; ATJ Kr.: Catalogus Sociorum Provinciae Galicianae Soc. Jesu ab ipsa eius origine sive ab anno 1820, sygn. 1335-I s. 134-135; Dokumenty osobiste, sygn. 1177 L-P s. 962; Examina nostrorum ex philosophia et theologia 1858-1905, sygn. 259 s. 22.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Popławski Hiacynt Antoni Ignacy (1739-1799), pijar, profesor Szkoły Głównej Koronnej, moralista.

Urodził się 25 VIII 1739 r. w woj. krakowskim, pochodził prawdopodobnie z rodziny szlacheckiej. Uczył się w szkołach pijarskich i 27 VIII 1754 r. wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu. Uczył się retoryki w kolegium zakonnym w Rzeszowie (1756-1757), filozofii w Międzyrzeczu Koreckim (1757-1759), a teologii w Warszawie (od 1763), Rzymie i w Paryżu, gdzie w ciągu 3 lat zdobył stopień doktora filozofii i praw.

Po powrocie do kraju w jesieni 1767 r. podjął obowiązki profesora wymowy w warszawskim Collegium Nobilium, a następnie tamże uczył prawa naturalnego (1772-1777). Od 1775 r. nawiązał stałą współpracę z Komisją Edukacji Narodowej jako członek Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1775), od 1779 r. sekretarz Towarzystwa, autor i recenzent podręczników oraz rozpraw pedagogicznych. Powołany w 1780 r. na stanowisko profesora prawa natury, politycznego i narodów w Szkole głównej Koronnej, pełnił również w latach 1780-1783 obowiązki rektora Seminarium Kandydatów Stanu Nauczycielskiego. Doktor obojga praw (1780) był w latach 1791 i 1792 wizytatorem generalnym szkół KEN. Od 1793 r. ciężko chory i poróżniony z częścią profesorów Szkoły

Głównej, najczęściej nie wykładał, a w 1797 r. przeszedł na emeryturę. Pionier fizjokratyzmu w Polsce, utrzymywał osobiste kontakty z filozofami francuskimi i propagował ich poglądy w pracach pedagogicznych i publicystycznych. Zmarł 12 III 1799 r. w Krakowie.

I.

1. Moralna nauka dla szkół narodowych na pierwszą i drugą klasę. B. m. 1778 8° k. nlb. 2, s. 16, 92, k. nlb. 2. — Toż. Na klasę pierwszą. Kraków 1785 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 16, 93, k. nlb. 1. — Toż. Na klasę drugą. Kraków 1785 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 16, 92, k. nlb. 2. — Toż. Na klasę pierwszą. Kraków 1787 8° s. 16, 93. — Toż. Na klasę pierwszą i drugą. Kraków 1794. — Toż. Na klasę I i II. Wilno 1795 Druk. Akademicka 8° s. 92, k. nlb. 2. — Toż. Na klasę I. B. m. [po 1800 r.]. — Toż. Na klasę II. Wilno [po 1800 r.] 8° s. 12.

2. Moralna nauka dla szkół narodowych na trzecią klasę. Kraków 1787 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 55. — Toż. Wilno 1788 8°. — Toż. Kraków 1790 Druk. Szkoły Głównej 8° s. 54. — Toż. Kraków 1794 8°. — Toż. Wilno 1799 8° s. 46. — Toż. Poczajów 1801 8° s. 43. — Toż. Kraków 1809 8°.

II.

1. Zbiór niektórych materii politycznych. Warszawa 1774 Druk. Schol. Piarum 8° s. 314, k. nlb. 2.

2. O rozporządzeniu i wydoskonaleniu edukacji obywatelskiej, projekt prześwietnej Komisji Edukacji Narodowej... w marcu 1774 podany. Warszawa 1775 Druk. Schol. Piarum 8° k. nlb. 3, s. 184.

3. Mowa w dzień rocznicy otwarcia Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych na sesji dnia [8] marca 1780. Warszawa [1780] 4° k. nlb. 8.

4. Mowa na sesji dnia... marca 1780 w zastępstwie sekretarza Komisji Edukacyjnej X. Piramowicza w tymże Towarzystwie miana... Warszawa (1780) 4° ark. 2.

5. Mowa przy otwarciu Seminarium na Profesorów Narodowych Stanu Akademickiego dnia 2 października 1780 w Krakowie miana. B. m. [1780] 4° ark. 3.

6. Podania z nauki prawa natury i politycznego... Na popis publiczny wyłożone R.P. 1781 dnia 21 lipca w Krakowie. Kraków 1781 Druk. Sem. Bisk. Akad. 8° k. nlb. 4.

7. Uwagi nad pochwałą wieku ośmnastego. Excerpt z pamiętnika roku 1784. B. m. [1784] 8° s. 23.

8. Nauka o prawie przyrodzonym krótko i jaśnie zebrana... dla uczących się polityki in Collegio Nobilium S.P. w Warszawie. Rkps AGAD (Arch. Wilan.), sygn. 193 s. 549-652.

9. Projekt na Seminarium Profesorów. Rkps Bibl. Jag., sygn. akc. 166/51.

10. Listy z lat 1773-1792 podaje *Nowy Korbut*. T. 6 cz. 1 s. 57.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 55-58, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 530-531. — Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej. Wr. 1973 s. XLII-XLVII, XIV-XVII; Instrukcje dla wizytatorów generalnych szkół Komisji Edukacji Narodowej. Oprac. K. BARTNICKA i I. SZYBIAK. Wr. 1976 s. 28, 52, 90, 121.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Porębski Maciej Ignacy (1702-1765), paulin, autor dysertacji telogicznych.

Urodził się w Krośnie, syn Macieja i Anny, obłóczony w habit pauliński 3 XII 1719 r. Po studiach bywał kaznodzieją. Po przeoracie w Topolnie studiował prawdopodobnie na Węgrzech, zdobywając tytuł doktora. Wykładał następnie prawie wszystkie traktaty teologii scholastycznej na Skałce w Krakowie. W latach 1747-1748, 1753-1758 piastował tam przeorat, nadto był czwartym definitorem prowincji i prefektem studiów oraz w latach 1750-1753 sekretarzem prowincji. Spotykamy go często na kartach powizytacyjnych w charakterze rachmistrza ksiąg. Zmarł w Krakowie 28 V 1765 r.

I.

1. Ephestion Serenissimorum Regum et Principum intimus toto orbe heroicis virtutibus meritissimus dominus... Franciscus Wierusz Kowalski... thomistico-theologico elogio in publica disputatione de Ange-

lis, beatitudine et actibus humanis per defendentem..., praeside R. R. Stanislao Bronikowski... professore... egit 1725 die mensis Maii. Cracoviae 1725 Typ. Jacobi Matyaszkiewicz 2° k. 5.
2. Tractatus theologicus de poenitentia... per... 1746 in annum 1747. Rkps AJG, sygn. I 273 s. 279-550.

II.

1. Magistra ecientiarum philosophia secundum inconcussam angelici Doctoris religiosae iuventuti in Claro Monte Częstochoviensi scholasticos tractatus per... Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 300 k. 339.

III.

Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Opr. D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 193. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 139; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 230, 283, 387-388, 297-298, 311.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Porubski Urban Paweł (1784-1830), paulin, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się w Trstenna na Słowacji. Do zakonu paulinów wstąpił w 1807 r. Po roku nowicjatu złożył profesję 10 XII 1808 r. Pracował prawie całe życie na Jasnej Górze. W 1811 r. był profesorem teologii, od 1821 r. także i filozofii oraz sekretarzem prowincji. Obowiązki te pełnił do śmierci. W 1828 r. mianowano go nadto miejscowym bibliotekarzem i prefektem studium. Pozostawił z tej okazji dokładne „Salutaris ordinatio". Był doktorem teologii. Zmarł 28 VIII 1830 r.

I.

1. Certamen scholasticum e sacra theologia dogmatica pro sacramentis novae legis in genere et specie, menti s. Thomae Aquinatis... nec non sensu tum veterum, tum recentiorum theologorum accomodatum, in campo Mariano alumnis eiusdem studii, Ordinis s. Pauli 1-mi Er. propositum. Sub... propugnatum... [Częstochoviae 1829] Typ. Clari Montis 8° k. nlb. 5.
2. Tentamen publicum e studio sacrae dogmatices de prolegomenis, menti divi Thomae Angelici Doctoris, nec non recentiorum placitis accomodato ab alumnis... 1830. Częstochoviae 1830 Typ. Clari Montis 8° s. nlb. 8.
3. Diarium od postąpienia nieprzyjaciela pod fortecę Jasnej Góry d. 31 grudnia 1770 r. Rkps AJG, sygn. 540 s. 427-430, 830-833.

III.

Catalogus officialium et residentium patrum ac fratrum... 1841. Częstochoviae 1841 s. nlb. 5; Toż — 1821 s. nlb. 4; Toż — 1824 s. nlb. 4; Toż — 1829 s. nlb. 7. — Rkps AJG, sygn. 1077: Studia. 1894-1928, s. 85-88; Rkps ASk., sygn. 102: Catalogus patrum. 1589-1877, s. 100-101.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Possevino (Possewin) Antonio (1533-1611), jezuita, polemista.

Urodził się 12 VII 1533 r. w Mantui, był synem Franciszka złotnika i Katarzyny. Pierwsze wykształcenie odebrał w szkole dworskiej Gonzagów. W 1550 r. udał się na studia do Rzymu, gdzie w 1554 r. ukończył filozofię. Powrócił następnie na dwór Gonzagów, kierował wychowaniem Franciszka i Scypiona Gonzagów, późniejszych kardynałów. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 IX 1559 r. Po kilkumiesięcznym nowicjacie i ukończeniu studiów teologicznych w Collegium Romanum udał się w 1560 r. do Piemontu, gdzie zwalczał protestantyzm i organizował pierwsze kolegium jezuickie w Mondovi. Święcenia kapłańskie przyjął w kwietniu 1561 r. W latach 1561-1564 przebywał na terenie Francji, głównie Lyonu, zajęty walką z reformacją. Kierował następnie jako rektor kolegium jezuickim w Awinionie (1565-1569) i Lyonie (1572-1573). W początkach 1573 r. brał udział w kongregacji generalnej w Rzymie, na której wybrano generałem zakonu Edwarda Merkuriana. Przy boku nowego generała piastował Possewin urząd sekretarza (1573-

-1577). W końcu 1577 r. wyruszył na tzw. misję szwedzką do Sztokholmu i pracował nad rekatolizacją kraju. Szwecję opuścił ostatecznie w 1580 r., zostawiając Stanisława Warszewickiego superiorem misji.

W połowie 1580 r. przybył do Wilna i, zyskawszy sobie zaufanie Stefana Batorego, pośredniczył w zawarciu pokoju z Iwanem Groźnym. Do 1585 r. przebywał głównie na terenie Polski zajęty organizowaniem ligi antytureckiej, organizacją seminariów papieskich w Braniewie, Wilnie i w Ołomuńcu oraz pracą pisarską. We wrześniu 1586 r. przybył do Rzymu, gdzie pracował przy reformie zakonów monastycznych, pisał nadal swoje dzieła i wyjeżdżał z misjami dyplomatycznymi do Francji.

Zmarł 26 II 1611 r. w Ferrarze. Pozostawił wiele dzieł z zakresu polemiki katolickiej, zarówno z protestantyzmem jak i prawosławiem, oraz szereg dzieł historycznych. Większość z nich ma swój związek z Polską.

I.

1. Responsiones ad viri ciusdam pii Septentionalis interrogationes: Qui de salutis aeternae comparandae ratione, et de vera Ecclesia cupiebat instituti. Opera D. Nicolai MYLONI... in lucem editae. Vilnae 1581 Typis Nic. Christ. Radivili 12° k. nlb. 60. — Toż. Ingolstadii 1582 per Dav. Sartorium 12° k. nlb. 72. — Toż. Ingolstadii 1583 excus. W. Ederus 12° k. nlb. 2, s. 126. — Toż w: A. POSSEVINO: Apparatus sacer. T. 1. Venetiis 1607 s. 258-273. — Toż w przekł. niem. W: RÄSS: Die Convertieter. T. 2. Freiburg im Br. 1866 s. 355-364.

2. Epistola ad Stephanum primum Poloniae regem serenissimum. Adversus quendam Volanum haereticum Lituanum. Ingolstadii 1583 Offic. Typ. W. Ederi 12° k. nlb. 4, s. 91.

3. Adversus Davidis Chytraei haeretici imposturas, quas in oratione quadam inseruit, quam de statu Ecclesiarum, hoc tempore in Graecia, Asia, Africa, Ungaria, Boëmia, inscriptam edidit, et per Sveciam ac Daniam disseminari curavit. Opera Nicolai MYLONII in lucem edita. Ingolstadii 1583 Offic. Typ. W. Ederi 12° k. nlb. 7, s. 105.

4. Epistola de necessitate, utilitateque, ac ratione docendi catholici Catechismi... Additus est Petri Canisii Catechismus parvus emendatissimus cum sanctis meditationibus. Omnia iussu... D. Stanislai Karnkowski... [Kraków 1583 Druk. Łazarzowa] 8° s. 127. — Toż. Ingolstadii 1583 excud. W. Ederus 12° s. 130. — Toż. Brunsbergae 1589 excud. Joh. Saxo 12° s. 164, k. nlb. 2.

5. Scriptum Magno Moschoviae Duci traditum, cum Angli mercatores eidem obtulissent librum, quo haereticus quidam ostendere conabatur, Pontificem Max. esse antichristum. Nissae Silesiorum 1583 excud. Joh. Cruciger 4° k. nlb. 15. — Toż w: A. POSSEVINO: Moscovia. Vilnae 1586.

6. Lettera... alla Sereniss. Sign. Duchessa di Mant. et di Monferrato et Archiduchessa di Austria. Sopra le cose pertinenti alla religione Catholica, le quali desiderava intendere, di Liuonia, di Suetia, et di Transiluania. In Mantova 1585 Franc. Osanna 12° s. 56. — Toż w j. włoskim i przekł. estońskim w tłum. Vello SALO w: A. POSSEVINO: Lettera alla Duchessa di Montova Introduzione e commento di Vello HELK. Roma 1973 12° s. XII, 82.

7. Capita quibus Graeci et Rutheni a Latinis in rebus fidei dissenserunt, postquam ab Ecclesia catholica Graeci descivere... Posnaniae 1585 Offic. Typ. J. Wolrabi 4° s. 35.

8. Judicium de confessione (ut vocant) Augustana, ac num admittendi sint haeretici ad publicum de fide colloquium. De Desiderio Erasmo, ad quem novi Ariani provocant. De Piccardica secta, mixta Calvinismo et Anabaptismo. Posnaniae 1586 in Offic. J. Wolrabi 8° s. 103, k. nlb. 12.

9. Atheismi Lutheri, Melanchtonis, Calvini, Bezae, Ubiquetariorum, Anabaptistarum. Picardorum, Puritanorum, Arianorum et aliorum nostri temporis haereticorum. Duo item Libri pestilentissimi ministrorum Transylvanicorum, cum thesibus Francisci Davidis, adversus Sanctissimam Trinitatem refutati ab... Denique antithesis haereticae perfidiae, contra singulos Orthodoxae Fidei. Vilnae 1586 apud Joan. Velicensem 8° k. nlb. 112. — Toż pt. De sectariorum nostri temporis atheismis liber... Coloniae 1586 Offic. Birckmannica 12° k. nlb. 93.

10. Notae Divini Verbi et apostolicae Ecclesiae fides, ac facies ex quatour oecumenis synodis... Posnaniae 1586 Typ. Joannis Wolrabi 2° k. nlb. 6, s. 284. — Toż w przekł. czeskim B. HOSTOUNSKIEGO: Krestanskie odpowĕdi. W Praže 1584.

11. Moscovia. Opera Thomae PLAZAE Poloni in lucem edita... Vilnae 1586 apud Joannem Velicensem 8° k. nlb. 5, k. 46, 2, 25, 261. (Dwa różne wydania z tego samego roku). — Toż. Antverpiae 1587 Offic. Chr. Plantini 8° s. 316. — Toż. Coloniae [1587] in Offic. Birckmannica 2° s. 8, 392, 11. — Toż. [Dilingae] 1595 in Offic. Birckmannica 2° k. nlb. 4, s. 392, k. nlb. 6 — Toż. Wyd. W. STARCZEWSKI w: Historiae Ruthenicae scriptores saeculi XVI. T. 2. Berolini et Petropoli 1842 s. 275-366. W zbiorze Moscovia przedrukowane są m. in. poz. 2, 3, 4, 7, 10.

12. Bibliotheca selecta qua agitur de ratione studiorum in historia, in disciplinis, in salute omnium procuranda. Pars 1-2. Romae 1593 Typ. Apost. Vaticana 2° Pars 1 k. nlb. 4, s. 664; Pars 2 k. nlb. 4, s. 321, k. nlb. 28. Część druga dedykowana Zygmuntowi III.

13. Apparatus ad philosophiam... Vicentiae 1599 apud Georg. Graecum 8° k. nlb. 82. — Toż. Lugduni 1602 8°. — Toż. Venetiis 1605 apud Baretium 8° k. nlb. 10, s. 183, k. nlb. 8. Wydanie weneckie kosztem S. Karnkowskiego dedykowane uczniom szkół polskich.

14. Livoniae commentarius Gregorio XIII P.M. adscriptus... Accedunt: Ejusdem litterae ad nominatum episcopum Vendensem... et regis Stephani Bathorei instructio, Georgio Radzivilio... data. Rigae 1852 4° s. XIV, 37.

15. Bathory et Possevino. Documents inedits sur les rapports du Saint-Siège avec les Slaves publiés et annotés par le P. PIERLING. Paris 1887 E. Leroux 8° s. 259.

16. Inne druki, rękopisy nie związane z Polską i korespondencję wylicza BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1061-1093.

III.

KONECZNY F.: Jan III Waza i misja Possewina. *Prz. Powsz.* R. 17, 1900 t. 67 s. 169-187; T. 68 s. 52-74, 391-411; BORATYŃSKI L.: Sprawa ambasady weneckiej w Polsce za Stefana Batorego. W: *Studia historyczne ku czci prof. Wincentego Zakrzewskiego.* Kr. 1908 s. 3-30; HOFMANN A.: Antonio Possevinos Bemühungen um die sogenannten Nordischen Päpstlichen Seminare 1576-1585. Beitrag zur Geschichte der katholischen Pedagogik des 16 Jahrh. nach unveröffentlichen Akten. Koblenz 1929; LEDIT J.: Possevino Antonio: W: *Dictionare de théologie catholique.* T. 12. Paris 1935 szp. 2647-2657, tamże starsza literatura; BEDNARSKI S.: Stanisław Warszewicki. Kr. 1939 s. 154-160 (druk. pracy nie ukończony); HOFFMANN G.: Briefwechsel zwischen Gabriel Severos und Anton Possevino SJ. *Orient. Christ. Per.* T. 15: 1949 s. 416-434; TESTORE C.: Possevino Antonio. W: *Enciclopedia cattolica.* T. 9 s. 1836-1837; LUKÁCS L.: Die Nordischen Päpstlichen Seminarien und P. Possevino, 1577-1587. *Arch. Hist. S. J.* T. 24: 1955 s. 33-94; POLČIN S.: Une tentative d'union au XVIe siècle: la mission religieuse du Père Antoine Possevino SJ en Moscovia, 1581-1582. Roma 1957. *Orient. Christ. Anal.* T. 150; GOMEZ H.: El catolicismo en Russia. Madrid 1959 s. 127-300; SCADUTO M.: Le „visite" di Antonio Possevino nei domini dei Gonzaga. *Archivio Storico Lombardo.* T. 10: 1960 s. 336-410; DELIUS W.: Antonio Possevino SJ und Ivan Groznyj. Ein Beitrag zur Geschichte der kirchlichen Union und der Gegenreformation des 16 Jahrhundertes. Stuttgart 1962; GARSTEIN O.: Rome and the Counter-Reformation in Scandinavia until the Establishement of the S. Congregatio de Propaganda Fide in 1622. Vol. 1. Bergen 1963 s. 89-260; JEDIN H.: Antonio Possevinos Aufenthalt in Breslau 1581. *Archiv für Schlesische Kirchengeschichte.* T. 21: 1963 s. 255-260; STÖKL G.: Posseviniana. *Jahrbuch für Geschichte Osteuropas.* T. 11: 1963 s. 223-236; VELDE R.: Muscovy in the sixteenth century. The Accounts of Sigismund von Herberstein und Antonio Possevino. Bloomington 1966; POLČIN S.: Antoine Possevino, J. de Vendeville et Thomas de Jésus et les origines de la Propagande. *Anal. OSBM.* T. 6: 1967 s. 577-595; BIEŃKOWSKI T.: „Bibliotheca selecta de ratione studiorum" Possewina jako teoretyczny fundament kultury kontrreformacji. W: *Wiek XVII — kontrreformacja — barok. Prace z historii kultury* pod red. J. PELCA. Wr. 1970 s. 291-307; BAROCCHI P.: Scritti d'arte del cinquecento. Milano 1971 s. 42-53, 455-459; CACCAMO D.: La diplomazia della Controriforma e la crociata: dai piani del Possevino alla „lunga guerra" di Clemente VIII. *Archivio Storico Italiano.* T. 128: 1971 s. 255-281; SZILAS L.: Der Hofprediger Laterna, Possevino und der polnische Königshof. Eine Instruktion Possevinos aus dem Jahre 1593. *Arch. Hist. S.J.* T. 40: 1971 s. 391-422; RAINER J.: Nuntiatur des Germanico Malaspina, sendung

des Antonio Possevino, 1580-1582. Wien 1973; De MAIO R.: Le biblioteche dei monasteri italiani alla fine del Cinquecento. I modelli culturali della Controriforma W: Magia, astrologia e religione nel Rinascimento. Wr. — Roma 1974 s. 148-162; PIROTTI G.: Antonio Possevino. Un mantovano in Estonia e la lettera ad Eleonora Gonzaga, duchessa di Mantova e di Monferrato. *Civiltá Mantovana.* R. 11: 1976 s. 304-318. — Korespondencja Hieronima Rozrażewskiego. T. 2. Toruń 1939-1947 s. 36-37, 181-182, 288-290. — Bogate materiały archiwalne głównie w Archiwum Watykańskim, w ARSJ i w ATJ Kr. (fotokopia).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Postępski Anioł (1704-1767), karmelita trzewiczkowy, polemista, dogmatyk.

Urodził się prawdopodobnie w 1704 r. Należał od młodych lat do zakonu karmelitów trzewiczkowych w prowincji polsko-ruskiej św. Józefa (wstąpił ok. 1720 r.). Teologię studiował w Rzymie i tam uzyskał stopień doktora teologii. Wróciwszy do kraju, nauczał filozofii i teologii, a następnie był przeorem i dwukrotnie prowincjałem (1739-1742, 1748-1751), a w końcu asystentem generalnym w Rzymie. Umarł we Lwowie 25 V 1767 r.

I.

1. Summa haereticarum cavillationum a primo usque ad decimum octavum saeculum aerae christianae argumentis scholastico-dogmaticis solvendarum. Venetiis 1768 Typ. Balleoniana 4° s. XII, 244.

2. Theologia scholastica ex libris sententiarum V.P. magistri Joannis de Baccone, resoluti doctoris. Rkps Bibl. Karmelitów w Krakowie na Piasku.

III.

[GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. Cz. 2. Kr. 1918 s. 56-57; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 208; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 373.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Poszakowski Jan (1684-1757), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista, tłumacz, wydawca.

Urodził się 1 III 1684 r. w miejscowości Szaka w woj. trockim, pochodził ze szlacheckiej rodziny litewskiej. Kształcił się w szkole jezuickiej w Kownie. Do zakonu jezuitów wstąpił 20 VII 1700 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1700-1702), seminarium nauczycielskie przeszedł w Nieświeżu (1702-1703), a następnie studiował filozofię w Akademii Wileńskiej (1703-1706), uczył tamże w klasach gramatyki, syntaksy i poetyki (1706-1710) oraz studiował teologię (1710-1714). Święcenia przyjął w 1713 r. Nauczał poetyki i retoryki w Kownie i Krożach (1714-1716), a po odbyciu studium prawa zakonnego w Nieświeżu (1716-1717), był w roku szk. 1717/18 prefektem szkół w Kownie. W latach 1718-1721 nauczał filozofii w Akademii Wileńskiej. W latach 1722-1735 był wychowawcą Hieronima Floriana Radziwiłła, z którym odbył podróż za granicę. Kierował jako rektor kolegiami w Słucku (1735-1739) i Nieświeżu (1739-1742). Resztę życia spędził w Nieświeżu, gdzie oddawał się pracy pisarskiej oraz spełniał obowiązki duchownego domu. W 1756 r. został profesorem j. francuskiego i historii powszechnej w kolegium nieświeskim. Zmarł 3 VI 1757 r. w Nieświeżu. Zasłynął jako wszechstronny pisarz jezuicki, zwalczał herezję, ogłaszał dzieła chronologiczno-historyczne, kazania, a od 1735 r. wydawał w Wilnie i Warszawie pierwsze w Polsce „Kalendarze polityczne".

I.

1. Nauka pp. dysydentów z nauką starodawnego Kościoła zniesiona, in gratiam tych Ich-Mościów, którzy protestują się, iż tak wierzą, jako wierzył i nauczał starodawny Kościół... Wilno 1733 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 49.

2. Głos pasterza Jezusa Chrystusa wzywającego owieczki do owczarni swojej albo nauka katolicka praeliminarna, która podaje sposób w powszechności rozeznania prawdziwej religii chrześcijańskiej od nieprawdziwej i zmyślonej. [T. 1]. Wilno 1736 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 2, s. 226, k. nlb. 6; T. 2. 1737 s. 426, k. nlb. 4. Jest to t. 1 zbioru obejmującego pozycje 2, 3, 6, 7, 8.

3. Rozdział światła od ciemności, to jest nauka katolicka o Przenajświętszej Eucharystii z nauką protestantów konfesji aużgburskiej w księgach ich symbolicznych zawartą zniesiona i we trzech traktatach przełożona. Wilno 1737 Druk. Akad. SJ 4° s. 349. Jest to t. 2 zbioru dzieł polemicznych.

4. Nauka katolicka o Przenajświętszej Eucharystii z nauką protestantów konfesji aużgburskiej w księgach ich symbolicznych zawartą zniesiona i we trzech traktatach przełożona. Wilno 1737 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 7, s. 344, k. nlb. 5. Druk prawdopodobnie identyczny z poz. 3.

5. Nauka katolicka o wzywaniu świętych, o modlitwie za umarłych i o czyścu, z nauką ksiąg symbolicznych Kościoła luterskiego i najprzedniejszych jego nauczycielów zniesiona... Wilno 1737 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 1, s. 172, k. nlb. 3. Por. poz. 6.

6. Firmament prawdy trzema gwiazdami rozumy dysydentów oświecający, to jest nauka katolicka o wzywaniu świętych, o modlitwie za umarłych, i o czyścu, z nauką ksiąg symbolicznych Kościoła luterskiego i najprzedniejszych jego nauczycielów zniesiona... Wilno 1737 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 4, s. 172, k. nlb. 2. Jest to t. 3 zbioru dzieł polemicznych. Druk. prawdopodobnie identyczny z poz. 5.

7. Lilia między cierniami, prawda między błędami, to jest nauka katolicka o usprawiedliwieniu z nauką protestantów konfesji aużgburskiej w księgach ich symbolicznych zawartą, zniesiona... Wilno 1738 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 4, s. 241, k. nlb. 4, s. 241, k. nlb. 4. Stanowi t. 4 zbioru.

8. Prawda z orłem i strzałą nad kacerskimi błędami górująca to jest nauka katolicka o Kościele Chrystusowym z nauką protestantów konfesji augsburskiej w księgach ich symbolicznych zawarta, zniesiona we trzech traktatach. Wilno 1740 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 5, s. 197. Stanowi t. 5 zbioru.

9. Konfesja albo wyznanie wiary jednostajnym konsensem i zgodą wszystkich zborów kalwińskich ułożona... Warszawa 1742 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 370, k. nlb. 1.

10. Historia luterska o początkach i rozkrzewieniu się tej sekty, oraz niektóre rewolucje w sobie zawierająca... Wilno [1745] Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 2, s. 632.

11. Historia kalwińska o początkach, progresie i upadku tej sekty we Francji z różnych autorów, którzy żyli tych wieków, których się to stało i na co sami patrzyli... zebrana. Warszawa 1747 Druk. JKM Rzeczp. Coll. SJ 4° k. nlb. 8, s. 432, k. nlb. 11. Część 2 i 3 dzieła stanowi poz. 12 i 14.

12. Historia o początku odszczepieństwa Kościoła anglikańskiego i wejściu do niego herezji kalwińskiej i innych sekt, z Mikołaja Sandera, Edwarda Rychtona i z inszych po nich następujących pisarzów dziejów angielskich zebrana. Warszawa 1748 Druk. JKM Rzeczp. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 556, k. nlb. 5.

13. Przekł.: M. SANDER: Historia o schiźmie albo odszczepieństwie angielskim i dalszym jej szerzeniu, księga jedna. Sandomierz 1748 Druk. Coll. SJ 8° s. 366. — Toż. Sandomierz 1755 Druk. Coll. SJ 8° s. 366. Autorstwo tłumaczenia niepewne.

14. Historii kalwińskiej część trzecia, w której się opisuje okazja i sposób rozmnożenia tej herezji w Belgium albo w Niderlandzie z dwudziestu ksiąg księdza Fabiana Strady... zebrana. Warszawa 1749 Druk. JKM Rzeczp. SJ 4° k. nlb. 8, s. 444, k. nlb. 14 (synopsis), 16 (index).

15. Wojny święte dla odzyskania Ziemi Świętej z sukcesją królów jerozolimskich krótko zebrane z kronikarzów natenczas żyjących jako Gwilhelma arcybiskupa Tyru, Ottona biskupa Fryzyngeńskiego, Roberta Mnicha, Orderyka, Sanuta, Suryty Gilberta... Wilno 1749 Druk. Akad. SJ 32° ark. sygn. E_6.

16. Zohar, to znaczy splendor, jasność, światłość, z okazji starego żydowskiego Zoharu, Izraelitom poświęcający do poznania prawdziwego Mesjasza Jezusa Chrystusa. Warszawa 1749 Druk. JKM Rzeczp. SJ 4° k. nlb. 4, s. 303, k. nlb. 6.

17. Przekł. i wyd.: Robert BELLARMIN: Katechizm rzymski albo krótka nauka katolicka. Przełożona przez... Wilno 1752 Druk. Akad. SJ 4° s. 70.

18. Antidotum contra antidotum, albo zbawienna przestroga, że lekarstwo dusz-

ne przeciwko apostazji przez Wojciecha Węgierskiego niegdy superintendenta zborów ewangelickich, sporządzone i wygotowane, teraz świeżo w Królewcu roku Pańskiego 1750 drukiem publikowane i ogłoszone, jest wierutną dusz trucizną. Wilno 1754 Druk. Akad. SJ 4° s. 282, k. nlb. 3.

19. Absurda jansenistica, hoc est sceleratus per gratiam Paschasii Quesnelli Jansenistarum antesignani, ab omni culpa et poena immunis, uti evidentissime demonstrat sequens dialogus, seu colloqium dialogi catholici cum Jansenista nunc primum ex Gallico quo in Batavia prodiit sermone, Latine redditum. Varsaviae 1755 Typ. Coll. Varsav. 12° s. 238. — Toż w tłum. pol.: Niegodziwość jansenistska czyli zbrodzień rozbójnik... Kalisz [1783] Druk. Prymasa 8° k. nlb. 6, s. 103, k. nlb. 3. Autor tłumaczenia nie znany.

20. Kopiarz uchwał synodalnych z lat 1570-1595 spisany przez Jana POSZAKOWSKIEGO. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1940.

II.

1. Wyd.: Kalendarz polityczny na rok 1737... Wilno Druk. Akad. SJ 12°.

2. Wyd.: Kalendarz polityczny i historyczny na rok Pański 1738... Wilno Druk. Akad. SJ 12° k. nlb. 62.

3. Wyd.: Kalendarz historyczny i polityczny na rok Pański 1739. Wilno 1738 Druk. Akad. SJ 12° k. nlb. 57.

4. Wyd.: Kalendarz jezuicki większy na rok przestępny 1740, Societatis Jesu jubileuszowy wtory... Vilnae [1740] Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 172.

5. Wyd.: Kalendarz mniejszy jezuicki prowincji litewskiej na rok Pański 1740. Wilno [1740] Druk. Akad. SJ 12° k. 108.

6. Wyd.: Kalendarz prześwietnych dam na rok Pański 1741. Wilno [1741] Druk. Akad. SJ 12° k. nlb. 80.

7. Wyd.: Kalendarz rzymski historyczny na rok 1742. Warszawa [1742] 12° ark. 13.

8. Wyd.: Kalendarz rzymski... na rok 1743.

9. Wyd.: Kalendarz rzymski III. Na rok 1744. Warszawa [1744] Druk. JKM Coll. SJ 12° k. nlb. 14, s. 187, k. nlb. 19.

10. Wyd.: Kolenda papieska na rok Pański 1745... zawierająca kalendarz samych Papieżów Namiestników Chrystusowych następców św. Piotra... Warszawa 1745 Typ. Coll. SJ 16° ark. 0_8.

11. Wyd. Kolęda cesarska na rok 1746, albo 12 pierwszych cesarzów rzymskich ofiarowana szlachetnej młodzi... Vilnae Typ. Acad. SJ 12°.

12. Wyd.: Kolenda jerozolimska na rok 1746... zawierająca sukcesję biskupów i patriarchów jerozolimskich z kalendarzem Kościoła greckiego i ruskiego... Warszawa b. r. Druk. JKM Rzeczp. SJ 12° k. nlb. 6, ark. sygn. F_7.

13. Wyd.: Kolenda cesarska na rok 1747. Vilnae 1747 Typ. Acad. SJ 32°.

14. Wyd.: Sukcesja dalszych imperatorów rzymskich po dwunastu cesarzach przeszłego roku opisanych za kolendę szlachetnej młodzi na cenie do czytania historyków ofiarowana... na rok Pański 1747. Wilno Druk. Akad. SJ 12°.

15. Przekł.: i wyd.: M. GULIELMI: Conspectus chronologiae. Wilno 1747 Druk. Akad. SJ 12°.

16. Wyd.: Kolenda III cesarska na rok przestępny 1748... zawierająca sukcesję imperatorów chrześcijańskich zacząwszy od Konstantyna W. aż do Konstantyna XIII, albo według innych XV... Vilnae [1748] Typ. Acad. SJ 32° ark. sygn. A-G.

17. Wyd.: Summa historii uniwersalnej na dwie części rozłożona albo index kalendarzyków seu Kolend, które w Wilnie corocznie się wydają... Wilno 1748 Druk. Akad. SJ 16° k. nlb. 109.

18. Wyd.: Series imperatorów chrześcijańskich, wiek czwarty... na rok 1748, za kolendę młodzi szlachetnej ofiaruje. 12° k. A-N.

19. Summa historii cesarzów zachodnich, jako też wschodnich, i sułtanów ottomańskich, różne potem w sobie ciekawe rewolucje zawierająca przez lat 4 kontynuowana, a teraz roku 1749 zakończona... Wilno Druk. Akad. SJ 16° k. nlb. 307.

20. Kolenda cesarska IV na rok 1749 zawierająca: 1. Sukcesję królów Italii po upadku Imperii Occidentalis w Romulu Augustulu roku 476. 2. Seriem imperatorów zachodnich, poczynając od Karola W. 3. Sukcesją imperatorów albo sułtanów tureckich, ofiarowana szlachetnej młodzi na zachęcenie do czytania historyków. Wilno 1749 Typ. Acad. SJ 32° ark. sygn. G_3.

21. Przekł.: J. LAMBERT: Kazania na niedziele całego roku i święta. Wilno 1752 Druk. Akad. SJ 4° s. 412, 326, 70 (przydatek), 148 (kazania na święta).

22. Przekł.: J.P. PINAMONTI: Droga do nieba wprzód od przeszkód uprzątniona, a potem przez cnoty teologiczne i moralne prosto do chwały wiecznej prowadzące... z Exerciciów duchownych św. Ignacego, a dla wygody plebanów, kaznodziejów, misjonarzów... po polsku opisana... Wilno 1756 Druk. Akad. SJ 8° ark. 55.

23. De viris illustribus provinciae Li-

tuaniae Societatis Jesu. Rkps ATJ Kr., sygn. 1536.
24. Listy: 2 listy do J.A. Załuskiego z 1747. Rkps BN., sygn. 3247 t. 3 k. 110--111, t. 4 k. 38-40; 25 listów do Radziwiłłów z 1726-1745. Rkps AGAD, Arch. Radziwiłłów, dział V nr 12212.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 117-118, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J.D: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Breslau 1755 t. 1 s. 126, 127; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1099-1109; GUILHERMY S.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2. t. 1. Paris 1899 s. 554-555; N[IEDZIELSKI] J.: Poszakowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 359-360; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 19, 23, 24; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 168, 172, 206; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 187; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 532-533; LIUIMA A.: Poszakowski John. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 4. Boston 1975 s. 329; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 203-204; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 17, 395, 405, 433, 461. — ARSJ., Lit. 22-30 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1757); Lit. 57--59 (katalogi roczne z lat 1701-1757); Lit. 65 f. 381 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ) wstęp oraz s. 975--977; Bibl. Jag., rkps 5006 s. 336. (List w sprawie wydania książek przeciw deistom).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Potoczki Jan Antoni (1759-1832), biskup przemyski ob. łac., profesor Uniw. Lwowskiego, dogmatyk.

Urodził się przed 27 XII 1759 r. (data chrztu) w Basfalov w Siedmiogrodzie w rodzinie ormiańskiej. Od 1780 r. studiował w Kolegium Papieskim u teatynów, a następnie w Seminarium Generalnym we Lwowie; święcenia kapłańskie w ob. orm.-katol. otrzymał 9 VII 1786 r. i w tymże roku (12 VIII) uzyskał stopień doktora teologii na Uniw. Lwowskim. W 1786 r. został lektorem, a od 1787 r. profesorem zw. teologii pastoralnej, którą wykładał po łacinie. Ok. 1790 r. był dziekanem Wydziału Teologicznego, a w r. akad. 1792/93 rektorem Uniw. Lwowskiego.

W 1796 r. po zniesieniu katedry pastoralnej został zwolniony z Uniwersytetu. W 1797 r. przeszedł na obrządek łaciński, został proboszczem w Żydaczowie, kanonikiem hon. kapituły lwowskiej i dziekanem stryjskim. W 1823 r. przeszedł na probostwo w Stanisławowie i otrzymał od rządu order św. Leopolda. Dnia 4 II 1825 r. ces. Franciszek I zamianował go biskupem przemyskim ob. łac. (prekonizowany 19 XII 1825); konsekrowany na biskupa we Lwowie 12 III 1826 r.

Jako biskup przemyski położył duży nacisk na podniesienie kaznodziejstwa parafialnego i duszpasterstwa. W 1826 r. zaprowadził w Diecezji nowy porządek nabożeństw i śpiewnik kościelny oraz poparł wydatnie rozwój szkolnictwa parafialnego. Zmarł 16 V 1832 r. w Przemyślu.

I.

1. Tentamen publicum ex utraque S. Hermeneutices Veteri Testamenti Institutionum parte. Quod... in palatio Universitatis Leopoliensi in anno salutis 1784... D. Joannes POTOCZKI... B. m. r. 8° k. 13.
2. Assertiones ex theologiae dogmaticae in systema redactae parte isagogica tractatu de Deo Uno et tractatu de Deo Trino selectae in Academia Leopoliensi anno salutis 1784 susceperunt R.D. Joannes POTOCZKI... Leopoli 1784 Druk Viduae Piller 8° k. nlb. 8.
3. Ex Claudii abbatis Fleurii dissertationibus octo in historiam ecclesiasti-

cam. Dissertatio I praemialis. Leopoli 1784 Druk. J. Piller 8° s. 56.

4. Positiones ex Hermeneutica tam Veteris quam Novi Testamenti et Patrologia ac Historia Litteraria, quas in palatio Universitatis Leopolitanae... propugnandas suscepit... Leopoli 1785 Druk. Viduae Piller 8° k. nlb. 12., s. 38.

5. Theses theologicas... adscripsit... Leopoli 1785 Druk. Viduae Piller 8° k. 11, s. 56.

6. Positiones ex universa Theologia dogmatica et polemica... Leopoli 1786 Druk. Viduae Piller 8°.

II.

W. SARNA (Biskupi przemyscy ob. łac. Cz. 2. Przemyśl 1910 s. 523-524) Wymienia pisma Potoczkiego:

1. Listy pasterskie z 20 V 1826, 10 VII 1828, 2 IV 1830.

2. Cyrkularze z 30 III i 10 XI 1826, 28 VII i 20 VIII 1827, 22 III 1828.

3. Kursorię z 23 1826.

4. Okólniki z 7 VI i 31 X 1831.

III.

BARĄCZ S.: Żywoty sławnych Ormian w Polsce. Lw. 1856 s. 279-281; PAWŁOWSKI F.: Premislia sacra. Cracoviae 1870 s. 649-653; FINKEL L.: STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 84-85; SARNA W.: Biskupi przemyscy ob. łac. Cz. 2. Przemyśl 1910 s. 522-526; Potoczki Jan Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 363-364; GROMNICKI T.: Przemyskie biskupstwo ob. łac. W: *Enc. kośc.* T. 22 s. 122; RITZLER R., SEFRIN F.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. T. 7. Patavii 1968 s. 314. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1809-1825; Schemat. Diec. Przemyskiej ob. łac. na lata 1826-1832.

Ks. Bolesław Kumor

Powodowski (Povodovius, z Powodowa) Hieronim h. Łodzia (ok. 1543-1613), kanonik poznański, gnieźnieński i krakowski, polemista.

Urodził się ok. 1543 r. w Gnieźnie jako najmłodszy z sześciorga dzieci w rodzinie Wawrzyńca i Urszuli Kamieńskiej. Początkowe nauki pobierał w miejscowej szkole, kształcił się następnie w Krakowie, odbył wreszcie studia teologiczne i prawne w Padwie i Rzymie. Do kraju wrócił ze stopniem doktora teologii. Przyjął święcenia kapłańskie. W 1568 r. uzyskał kanonię poznańską. Jako delegat kapituły brał udział w 1576 r. w sejmie toruńskim, w 1577 r. w synodzie prowincjalnym piotrkowskim, podczas którego wygłosił kazanie, i w 1578 r. — w sejmie warszawskim. W rok później jeździł do Piotrkowa i Lublina na sądy trybunalskie. Wygłosił wówczas szereg kazań przeciw arianom. Był sekretarzem królewskim, archidiakonem kaliskim i kaznodzieją nadwornym Stefana Batorego po S. Sokołowskim. W 1583 r. został kanonikiem gnieźnieńskim. W 1585 r. przeniósł się Powodowski do Krakowa na archiprezbiterat przy kościele NMP, gdzie rozwinął ożywioną działalność duszpasterską. W 1588 r. wszedł do krakowskiej kapituły katedralnej, zatrzymując przy tym za dyspensą kanonię poznańską i gnieźnieńską. W 1590 r. należał do rady przybocznej arcybpa S. Karnkowskiego, w dwa lata później przewodniczył trybunałowi koronnemu. Reprezentował kapitułę gnieźnieńską podczas konsekracji kościoła jezuitów w Kaliszu. W 1596 r. osiadł ponownie Powodowski i na stałe w Krakowie i oddał się głównie pracy piśmienniczej.

Powodowski należał do zdecydowanych przeciwników arian, z których przedstawicielami stoczył wiele dysput i których zwalczał w licznych swych pismach. Posiadał gruntowną wiedzę teologiczną i dobrą znajomość języków klasycznych. Interesował się poezją. Wydane przezeń zbiory kazań są swoistymi traktatami teologicznymi. Opracował „Agendę" (rytuał) kościelną, która na synodzie piotrkowskim została przyjęta za obowiązującą dla wszystkich kościołów katolickich w Pol-

sce. Odznaczał się dużą pracowitością oraz zaangażowaniem w sprawy Kościoła. Zmarł 23 VI 1613 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele mariackim.

I.

1. Brevis et methodica instructio audiendarum confessionum... Posnaniae 1577 Melchior Nering 12° s. 159, k. 6.

2. Conciones aliquot piae et eruditae de puro Dei Verbo eiusque germani sensu, et de Coena Domini sub una panis specie communicanda... habitae, conscriptae et editae... Posnaniae 1578 Joannes Wolrab excudebat 4° k. nlb. 4, s. 233, k. nlb. 6. — Toż we fragm. i w przekł. na j. pol. pt. Kazania niektóre o szczerym Słowie Bożym.. i o używaniu Wieczerzy Pańskiej pod jedną osobą... W Poznaniu 1578 drukował Jan Wolrab 4° k. nlb. 100.

3. Disputacja... z ministrem zboru nowoariańskiego śmigelskiego Janem Krotowicjuszem o niektórych artykułach przedwiecznego Bóstwa Syna Bożego i Trójcy Przenajświętszej... przez X. Sebastiana z Szamotuł kaznodzieję na ten czas kościańskiego spisana i wydana. W Poznaniu 1581 u Jana Wolraba 8° k. nlb. 34; Disputacja wtóra... z śmiegielskimi rożnobożany o trzech personach w jednymże Bóstwie i o chrzczeniu małych dziatek... W Poznaniu 1592 u Wdowy i Dziedziców Jana Wolraba 8° k. nlb. 60; Weryfikacja disputacji wtórej śmigelskiej o personach nierozdzielnego Bóstwa Trójcy S. i o chrzcie dziecinnym... W Poznaniu 1594 8° k. 22, 138, 14.

4. Wędzidło na sprośne błędy a bluźnierstwa nowych arianów, w którym są kazania a gruntowne ze wszystkich Biblii i doktorów s. nauki o Synu Bożym jego narodzeniu i Bóstwie przedwiecznym... W Poznaniu 1582 nakł. autora, drukował Jan Wolrab 4° s. 666, k. 30.

5. Pochodnia Kościół Boży prawdziwy od ciemnych jaskiń kacerskich nieomylnymi znakami rozeznawająca... W Poznaniu 1584 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 16, s. nlb. 301, k. nlb. 13.

6. Przekł.: Porozumienie kalwinistów francuskich z protestanty niemieckimi o pochodzeniu religii swej i o podniesieniu wojny przeciw katolikom. Teraz z łacińskiego języka przełożone i ku pożytkowi pospolitemu wydane... W Poznaniu 1585 w Druk. Jana Wolraba 8° k. nlb. 64.

7. Wyd.: H. ROSSELLI: De septem sacramentis Ecclesiae Catholicae liber, in ordine commentariorum in Mercurium Trismegistum nonus... Posnaniae 1589 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 2° k. 10, s. 838, 1.

8. Manuale septem Eclesiae Catholicae sacramentorum libellus... Posnaniae 1591 excudebat Joannes Wolrab 8° k. nlb. 12, s. 192, k. nlb. 12.

9. Christologiae seu Sermonum de Christo pars prior. In festis suae Divinissimae Infantiae sacratis, continens sermones seu orationes XX... Cracoviae 1602 in Officina Andreae Petricovii 4° s. 293, XX, k. 18; Pars secunda. Gesta Christi, quorum memoria fit die Coenae Domini, complectens sermonibus XVIII... Cracoviae 1604 in Officina Lazari Basilius Skalski 4° k. 8, s. 521, 44; Tertiae ultimae partis sectio prior continens enarrationem passionis Dominicae ex quattuor Evangelistis totidem sermonibus hebdomadae sanctae accomodatum... Cracoviae 1606 Typis Simonis Kempiński 4° k. 4, s. 314, 23; Partis tertiae sectio altera de Pacha et resurrectione... Cracoviae 1610 in Officina Nicolai Lobii 4° k. nlb. 4, s. 389, k. 3.

10. Liturgia albo opisanie Mszy świętej i obrzędów jej, wybrane z Postilli łacińskiej nowej, Chrystologia nazwanej, polskim językiem wydane... W Krakowie 1604 w Druk. Łazarzowej Bazyli Skalski 8°, s. 208, k. 4.

11. Specimen clericorum ex sacris eloquiis et orthodoxa antiquitate congestum: Tractatus quatuor seu sermones continens in quibus clericorum status, dignitas, officia, gradus, vitae institutio et correctio iura quoque, libertates et prerogativae clarissime resplendentia proponuntur... Cracoviae 1604 in Officina Lazari Basilius Skalski 8° k. 4, s. 288.

12. Wyd.: Apologia przeciwko luterabom, zwinglianom, kalwinistom, nowokrzceńcom przez X. Andrzeja WARGOCKIEGO pilnie napisana i do druku podana... W Krakowie 1605 w Druk. u Wdowy Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 11, s. 542, k. nlb. 13. Powodowski sfinansował nakład.

II.

1. Katechizm Kościoła powszechnego nauki do zbawienia potrzebniejsze z dowodów Pisma św... zamykający... W Poznaniu 1577 Malcher Neringk 8° s. 139, k. nlb. 6, k. 17. — Toż b. m. i r. dr. 8° k. nlb. 65. — Toż rozszerz. pt. Skarbnica Biblii świętej, w którą zniesione są z Pisma obojego Testamentu celniejsze a krótsze dowody główniejszych chrześcijańskich nauk, zamknionych katechizmem do tego tu naprzód położonym...

W *Poznaniu* 1577 Malcher Neringk 8° k. 229.

2. Korab zewnętrznego potopu, czyli sposób zbawienny przeciw zbytkom w jedzeniu i piciu... W Krakowie 1578 w Druk. Mikołaja Szarfenbergera 8° k. nlb. 14, s. 316. — Toż. pt. Korab zewnętrznego potopu, którym przez obżarstwo a opilstwo a stąd przez insze sprośne grzechy wielka część chrześcijaństwa duchownie zatonęła... W Krakowie 1578 w Druk. Mikołaja Szarfenbergera 8° k. nlb. 14, s. 316. — Toż we fragm. wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVIII. Wr. 1953 s. 174-175.

3. Recepta duszna i cielesna przeciw powietrzu morowemu z Pisma św. i doświadczonych lekarzów zebrana... W Poznaniu [1598] Jan Wolrab 8° k. nlb. 56.

4. Agenda seu ritus sacramentorum ecclesiasticorum... praemissa est singulis sacramentis summaria illorum doctrina utilis et necesaria... Cracoviae 1591 in Architypogr. Lazari 2° k. 4, s. 7-276. — Toż. Pars secunda seu ritus caeremoniarum ecclesiasticarum... Cracoviae 1591 in Architypogr. Lazari 2° k. 4, s. 290, k. 4. — Toż. Cracoviae 1591. — Toż. Cracoviae 1592 in Architypogr. Lazari 2° k. 4, s. 290, 6. — Toż. Cracoviae 1596 in Architypogr. Lazari 2° k. 4, s. 276. — Toż. Cracoviae 1596 2° k. 8, s. 290. — Toż... ad uniformem ecclesiarum per universas provincias Regni Poloniae usum... studio et opera D. Hieronimi POVODOVII. T. 1-2. Cracoviae 1605 in Architypogr. Lazari 2° T. 1, k. 4, s. 208, k. 2; T. 2, k. 2, s. 240, k. 1. — Toż Cracoviae *1617 in Officina* Lazari Matthias Andreoviensis excussit 2°, pars 1, s. nlb. 8, s. 1-208, s. nlb. 4; pars 2, s. nlb. 4, s. 1-240, s. nlb. 3.

5. Propozycja z wyroków Pisma św. zebrana na sejm walny koronny krakowski w roku 1595... W Krakowie 1595 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° s. 86.

6. Wyd.: S. GROCHOWSKI: Rythmy o zacności, dobrodziejstwach i pobożnym wzywaniu Rodzicielki Boskiej Dziewicy Marii... W Krakowie 1598 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 6.

7. Żywot pobożnych i świątobliwych cnót człowieka szlachetnego Tomasza Zielińskiego w Wielkiej Polsce przed trzydziestą siedmią lat zmarłego... W Poznaniu 1622 w Druk. Jana Rossowskiego 40 k. 1, s. 3-24. — Toż. W Poznaniu 1644 w Druk. Wojciecha Regulusa 4°.

8. Odpowiedź chrześcijanina na list, który pod tytułem Matki Bożej do mnichów częstochowskich napisał Behemot kanclerz lucypera książęcia piekielnego... B. m. r. 12° k. nlb. 139.

9. Listy: Do kapituły gnieźnieńskiej z 1587-1608. Wyd. J. KORYTKOWSKI w: Prałaci gnieźń. T. 3 s. 270-274. Rkps w Arch. Kapituły Gnieźnieńskiej. — 3 listy. Rkps Archiw. Kościoła Mariackiego w Krakowie.

10. Inne drobne pisma: Deklaracje podatkowe z 1571 r. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 152, 153-154; Memoriał. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: Alberti BOLOGNETTI Nuntii Apostolici in Polonia epistolae et acta 1581-1585 a Ludovico BORATYŃSKI M. collecta. Pars I. 1581-1582. W: *MPV*. T. 5 s. 699-703.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 130-132, tamże literatura. — Ponadto: KOROLKO M.: Poglądy polityczne i społeczne Hieronima Powodowskiego. *Odrodz. Ref.* T. 12: 1967 s. 87-97; TENŻE: O prozie „Kazań sejmowych" Piotra Skargi. W. 1971 s. 26, 89, 98, 101, 104, 119, 126, 129, 130, 134, 147, 154, 178, 179, 180, 181, 188, 191, 194, 196, 197, 198, 200, 201, 203, 209, 211; TENŻE: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 85, 87, 100, 113, 123, 155, 162; JOBERT H.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 266; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna: szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 67, 77-79, 82, 84; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Tamże, s. 125, 129, 130, 158-160; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 313-318, 325, 355, 356; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 371, 374, 375, 377-381, 383-388, 413, 415, 424-426; LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monograficzny. Wr. 1976 s. 39, 81, 82, 93.

Bp Edward Ozorowski

Powsiński Franciszek h. Ciołek (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dziełka ascetyczno-historycznego, polemista.

Pochodził z Powsina k. Warszawy. W 1670 r. został prowincjałem karmelitów trzewiczkowych. Był przeorem klasztoru Bożego Ciała w Poznaniu, a w 1676 r. — klasztoru św. Tomasza w Krakowie. Jego

dziełko „Depozyt Ciała i Krwi Jezusowej" stanowi źródło do poznania polemiki antyżydowskiej w Polsce w XVII w. oraz teologii ascetycznej i historii karmelitów w tym okresie.

I.

1. Depozyt Ciała i Krwi Jezusowej, powierzony i zostawiony ojcom wielebnym karmelitom w kościele Bożego Ciała we trzech hostiach: w Kamienicy Świdwińskiej w mieście poznańskim od Żydów ukłótych.. opisany. W Krakowie 1663 u Wdowy i Dziedziców Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 4, s. 108. — Toż... z nowo przydanymi medytacjami, dyssertacjami, godzinkami i litaniami opisany i pokazany... W Poznaniu 1722 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 8, s. 360.

III.

[GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. T. 1. Kr. 1918 s. 158; T. 2 s. 39.

Bp Edward Ozorowski

Pożarski Andrzej h. Pomian (1685-1744), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 21 V 1685 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VII 1701 r. Studiował retorykę w Połocku (1703-1704), filozofię w Krożach (1706--1709) i teologię w Warszawie (1711-1715), gdzie w 1714 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Połocku (1718-1721) oraz teologii w Pińsku (1724-1725), teologii (od 1725) i prawa kanonicznego (od 1727) w Warszawie. Był następnie prepozytem domu profesów w Warszawie (1737-1740) oraz rektorem i mistrzem nowicjatu w Wilnie (1740-1744). Zmarł w Wilnie 2 VIII 1744 r.

I.

1. Tractatus de poenitentia... De Deo Uno et Trino... In Collegio Varsaviensi SJ, 1727-1728. Rkps Bibl. Kapitul. w Krak,. rkps 138.

II.

1. Triregnum Rosarum in purpura sanguinis, virtutis et honoris, pontificia coronatum tiara... D. Christophori in Słupow Szembek... episcopi Posnaniensis... a Collegio et scholis Varsaviensibus SJ. B. m. 1716 2° k. nlb. 29. Pod nazwiskiem Józefa Zielińskiego.

2. Annibal ad portas, Vlodimirus monarcha Russiae... Dni Ignatii de Kozielsk Ogiński... genealogica producta serie... B. m. [Warszawa] 1732 Typ. Coll. Vars. SJ 4° k. nlb. 9, s. 416, k. nlb. 4.

III.

JANOCKI J. D.: Excerptum Polonicae litteraturae. T. 1. Vratislaviae 1764 s. 121; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 277; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 313; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6. s. 646; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 286; Pożarski Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 102-103. — ARSJ Lit. 22-26 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1743); Lit. 57-58 (katalogi roczne z lat 1702-1744); Lit. 65 f. 409 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 627 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuanae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Półgęskowic (Mesochenius, Mesochenius Pacost, Pakost, Pakostka, Pakostiensis, Pakostyens, Półgęskowicz, Pułgęskowic, z Pakościa, z Pakości) Wojciech (XVII w.), kapelan i spowiednik benedyktynek w Chełmnie, tłumacz i autor dzieł ascetycznych.

Pochodził z Pakości. Kształcił się w kolegium jezuickim w Poznaniu. W 1587 r. został spowiednikiem i kapelanem w klasztorze benedyktynek w Chełmnie, na którym to stanowisku utrzymał się do końca życia. Od miejscowej ksieni otrzymał probostwo w Czystem, ale zrzekł się go w 1599 r. W sprawach zakonu jeździł w 1597 r. do kard. Gaetaniego, a w 1605 r. do bpa W. Gembickiego. W latach 1611-1612 pomagał siostrom w przyjęciu nowo ufundowanego domu zakonnego w Jaro-

w Jarosławiu, a w 1613 r. bronił na sejmie sprawy reformy tegoż zakonu. Od 1615 r. wspierał ksienię M. Mortęską w założeniu i prowadzeniu seminarium dla kapelanów benedyktynek.

Półgęskowic zapisał się w historii teologii głównie jako tłumacz dzieł ascetycznych. Wykazywał przy tym duże zacięcie literackie. Opracował traktat życia wewnętrznego dla chorych. Zmarł przed 1633 r.

I.

1. Przekł.: JANA CASSIANA eremity o żywocie i ćwiczeniach ludzi świat opuszczających ksiąg XII... z łacińskiego na polski przełożone. W Krakowie 1604 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 12, s. 883, k. 7.

2. Przekł.: Juliusz FATI: Księgi o umartwieniu nieporządanych naszych skłonności i popędliwości pierwej z włoskiego języka na łaciński, a teraz z łacińskiego na polski przełożone. W Krakowie 1604 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 8, s. 249, 9.

3. Przekł.: JANA z TURREKREMATU, kardynała S. Sixta, na świętego Benedykta opata regułę wykład. W Krakowie 1607 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 5, k. 4, s. 748.

4. Przekł.: Jana TRYTHEMIUSZA Spanheimskiego opata o ludziach zacnych zakonu św. Benedykta. W: JANA z TURREKREMATU... na świętego Benedykta opata regułę wykład. W Krakowie 1607 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4°.

5. Przekł.: Wielebnego Ojca Franciszka ARYASA Soc. Jesu teologa trzy traktaty duchowne: 1, O duchownym postępku. 2. O prawdziwej nieufności samemu sobie. 3. O umartwieniu samego siebie. Wprzód z włoskiego na łacińskie a teraz na polskie nowo przełożone. W Poznaniu 1610 w Druk. Jana Wolraba 4° k. 2, s. 463, k. 2.

6. Przekł.: Bernardyn ROSIGNOLO: O ćwiczeniu w chrześcijańskiej doskonałości dla trojakiego stanu ludzi: poczynających, postępujących i doskonałych. Z Pisma Bożego i z Ojców świętych... zebranych... W Poznaniu 1612 w Druk. Jana Wolraba 2° k. nlb. 4, s. 408, 166. Przekł. z j. łacińskiego.

7. Medycyna duchowna dla chorych i bliskich śmierci ludzi chrześcijańskich a osobliwie zakonnych... z doktorów świętych pilno zebrana... W Poznaniu 1618 w Druk. Jana Wolraba 8° k. 2, s. 552.

8. Sprawa o reformacji klasztoru chełmińskiego panieńskiego... biskupom diecezji, do których z niego są wyprowadzone drugie klasztory... do obrony, zachowania nieodmienionego... napisana. W Poznaniu 1618 w Druk. Jana Wolraba 4° s. 275.

9. Przekł.: Wielebnego ojca Jakuba ALWAREZ de PAZ S. Jesu o wykorzenieniu złego i pomnożeniu dobrego ksiąg pięcioro, albo nauk duchownych tom wtóry z łacińskiego na polski język przetłumaczony... W Poznaniu 1618 w Druk. Jana Wolraba 4° k. 2, s. 650.

II.

1. Elogia. W: Andrzej LOECHIUS: Eudoxia sive dignitas... B. m. 1604 4° k. nlb. 4.

III.

DZIEDUSZYCKI M.: Piotr Skarga i jego wiek. T. 2. Kr. 1850 s. 320-321; MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3. W. 1852 s. 624-626; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 185, 217; GÓRSKI K.: Pisma ascetyczno-mistyczne benedyktynek reformy chełmińskiej. P. 1939 s. 16-19, 27, 29, 31, 35-37, 39, 41, 42, 44, 72, 120; TENŻE: Zofia Dulska ksieni toruńska i jej spór z Magdaleną Mortęską ksienią chełmińską o reformę zakonu. *Nasza Przeszł.* T. 25: 1966 s. 155-178; TENŻE: Matka Mortęska. Kr. 1971 s. 131-138, 152-157. — Kronika benedyktynek chełmińskich. Wyd. W. SZOŁDRSKI. Pelplin 1937 s. 4-180.

Bp Edward Ozorowski

Praczlewicz (Praczlewic) Piotr Jan (ok. 1647-1711), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej z Warszawy. W 1663 r. został wpisany do metryki studentów Akademii Krakowskiej, w której w 1667 r. otrzymał stopień bakałarza sztuk, a 14 VI 1672 r. magistra sztuk i doktora filozofii. W następnych latach był nauczycielem domowym na dworze Kirchszteyn-Kryszpinów, potem uczył syna kasztelana Warszyckiego w Krakowie, pracował także na dworze Łubieńskich. Od 31 I 1680 r. należał do Kolegium Mniejszego, a w 1682 r. został

przyjęty do Kolegium Większego. W tym czasie wykładał filozofię na kursie Władysławowskim. Po uzyskaniu stopnia bakałarza teologii 12 III 1685 r. prowadził wykłady na Wydziale Teologicznym, a 19 XI 1698 r. został promowany na doktora teologii. Jako człowiek prawy i gospodarny zarządzał (od 1687 r.) Borkaną Cybulskiego, załatwiał pomyślnie sprawę czynszów na Bibliotekę Uniwersytecką z fundacji Benedykta z Koźmina (1686), bywał egzekutorem testamentów (St. Bieżanowskiego — 1693, Krzysztofa Sowińskiego — 1699), pełnił obowiązki prowizora Bursy Jerozolimskiej i Szkół Nowodworskich (1700-1711). Jedenaście razy powierzano mu urząd rektora Akademii. Praczlewicz był kanonikiem katedralnym krakowskim, kaznodzieją odświętnym w katedrze wawelskiej i posiadaczem beneficjów (prepozyt proszowicki, dziekan w Pilicy, proboszcz w Smardzewicach i Mrzygłodzie, kanonik u S. Floriana). Zmarł w Krakowie 20 X 1711 r.

I.

1. Sacra doctrina, sac[rae] conclusiones theologicae iuxta mentem... D. Thomae in Universitate Cracoviensi publicae disputationi a M. Martino Kurowski Philosophiae doctore ac professore, praesidente... cursus theologici speculativi professore, propositae... *Anno Domini 1694* die 13 Julii. Cracoviae [1694] Typis Universitatis 2° k. 6. — Konkluzje o naturze teologii.

2. Theologiae speculativae conclusiones menti D. Thomae Angelici Doctoris conformes in... Universitate Cracoviensi sub praesidentia... cursus theologici speculativi professore a M. Basilio Sawicki Philosophiae doctore et professore ejusdem Theologiae auditore, publicae disputationi expositae... Anno Domini 1697 die 13 Julii. Cracoviae [1697] Typis Universitatis 2° k. 7.

3. Quaestio theologica de Personis Divinis ex prima parte D. Thomae a... Theologiae professore... pro licentia in s. Theologia obtinenda publicae disputationi proposita... Anno Domini 1693 mense Martio, die XI hora 14. Cracoviae [1698] Typis Universitatis 2° k. 2.

4. Quaestio theologica de modo unionis Verbi Incarnati ex tertia parte D. Thomae a... s. Theologiae licentiato et professore... pro doctoratu in s. Theologia obtinendo publicae disputationi proposita... Anno Domini 1698 mense Julio, die 10. Cracoviae [1698] Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Quaestio physica de concursu Causae Primae ad operationes causarum secundarum... a... philosophiae doctore et professore pro Collegio Minori... ad disputandum proposita. Anno Domini 1680 die 6 Aprilis, hora 14. Cracoviae 1680 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Quaestio metaphysica de essentia et existentia... a... philosophiae doctore... Cursus Vladislauiani ordinario professore pro loco Majoris Collegii obtinendo publicae disputationi proposita... Anno Domini 1682 die 20 Junii... Cracoviae 1682 Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Philosophia rationalis [na boku]:... defensa per... Ferdinandum Bartoszewski Ord[inis] Canonicor[um] Reg[ularium] BB. MM. de Poenitentia. [Na *drugiej stronie*]: Praeside... Philosophiae doctore et ordinario ejusdem in alma Universitate Cracoviensi professore. [U dołu dopisane:] A. D. 1683 die 13 Julii. [Na końcu:] Cracoviae [1683] Typis Universitatis 2° k. 5.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 490; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIX; WIŚNIEWSKI J.: Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Olkuskim. Mariówka 1935 s. 313, 417; TENŻE: Diecezja Częstochowska. Mariówka 1936 s. 220; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 194, 196, 197; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 379; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 336, 358, 367. — Statuta nec non liber promotionum, s. 336, 341, 352, 371, 374, 375. — Bibl. Jag., rkps 2579, 3915 (Borcana Cibulsciana), 5359 (kartoteka profesorów), 6964 I (Mowa na cześć Praczlewicza); Arch. Uniw. Jag., rkps 72, 76, 90, 91, 94; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Praetorius (Prätorius, Pretoriusz) Mateusz (1635-1707), proboszcz kilku parafii pomorskich, autor traktatu irenicznego.

Urodził się w 1635 r. w Kłajpedzie (Memel) jako syn luterańskiego pastora. Kształcił się w Rostocku, Wittenberdze i w Królewcu. Przebywał nadto w Lejdzie i Paryżu, gdzie poznał m. in. H. Grotiusa. W 1661 r. został pomocnikiem ministra protestanckiego w Kłajpedzie, a w 1665 r. pastorem w Niebudzie k. Gąbina. W 1682 r. przesłał Wydziałowi Teologicznemu w Królewcu rękopis swego irenicznego traktatu „Tuba pacis", który w 1685 r. ogłosił drukiem. Dziełko to, mające na celu pojednanie chrześcijan, wywołało ożywioną polemikę. Ze strony protestanckiej wystąpili przeciw niemu: J. Fecht („Kurzes Bedenken"), M. Zeidler („Refutatio"), Bernard van Sanden („Diatriba") i S. Schelwig („Sex disputationes"). Z katolików rzeczową dyskusję z nim podjął karmelita bosy Ł. Głuchowski („Echo salutis aeternae"). W 1687 r. znalazło się ono na indeksie ksiąg zakazanych.

W 1684 r. Praetorius przeszedł na katolicyzm i był proboszczem w Brodnicy, Starogardzie i Wejherowie. Otrzymał tytuł sekretarza i hagiografa królewskiego. Korzystając z pomocy finansowej Jana III Sobieskiego, prowadził badania nad historią Prus. Owocem tych studiów są m. in. dzieła „Orbis Gothicus" i „Mars Gothicus". Zmarł w 1707 r.

I.

1. Tuba pacis ad universas dissidentes in Occidente Ecclesias seu discursus theologicus de unione Ecclesiarum Romanae et Protestantium, necnon amica compositione controversiarum fidei inter hisce coetus in Dei O.M. quam maximam gloriam universae Jesu Christi Ecclesiae bono exhibitus per... Coloniae 1685 apud Joannem Pauli 4° k. nlb. 28, s. 87, s. nlb. 15. — Toż. Amstelodami 1685 apud Alexandrum Lintman 4° k. nlb. 31, s. 88, s. nlb. 4. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Unvorgreifflicher Vorschlag, wie die Streitigkeiten in den Glaubens Artikeln so sich zwischen den Römisch-Catholischen und Protestanten etc. finden, ohne Verletzung der Göttl. Wahrheit, auch ohne jemand Praejuditz und Schaden, fried- und freundlich könten beigelegt werden... Einsheim 1685 gedruck durch Christian Friedlieb 4° ark. 7½. — Toż w j. łac. Coloniae 1711 Noethen 8° k. 35, s. 131, k. 4.

II.

1. Königlicher Schritt Johann III wieder die Türken bei Wien. Olivae 1684 2°. Druk niedostępny.

2. Papierner Fahrmarckt, welchen dem... Herren Otto Dietrich Vögeding, der Artzenei... Doctorn in... Dantzig, am Dantziger Dominick zur... Dancksagung für unterschiedliche... Wohltaten hat... Überschicken wollen... Königsberg 1684 bei den Reusnerischen Erben 2° k. 1.

3. Classicum triumphale ducalis olim nunc regiae vocis per Ukrainensia, Scythica, Moscovitica... S.D. Joannis... pugnante gladio, victore clypeo ex loricis hostium galeisque excussum. Olivae 1686 Typis Monasterii 2° k. 4.

4. Orbis Gothicus, id est historica narratio omnium fere Gothici nominis populorum origines, sedes, linguas, regimen, reges, mores, ritus varios, conversionem ad fidem etc.... opera et studio... Olivae 1688 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 2° k. 5, s. 121, k. nlb. 7. — Toż. Liber II. Olivae 1689 Typis Monasterii 2° k. 2, s. 40, s. 177-232. — Toż. Liber III. Olivae 1698 Typis Monasterii 2° k. 2, s. 68. — Toż. Liber IV et ultimus. Olivae 1689 Typis Monasterii 2° k. 2, s. 44.

5. Mars Gothicus, id est tractatus historicus, exhibens veterum Gothorum militiam, potentiam, arma, machinas, exercitationes belicas, acies... ex variis classicisque plerumque auctoribus deductus... Olivae 1691 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 2° k. 4, s. 97, k. 1.

6. Applausus Sarmatiae über die Hochzeit des Printzen in Polen Jacobi. Dantzig 1695 2°. Druk bliżej nie znany.

7. Uralte adliche Geschlechter, die mehrerteils verstorben und uhrsprünglich alte Preussen gewesen. Wyd. M. LILIENTHAL. W: Erleutertes Preussen. T. 2. Königsberg 1725 bei Martin Hullervords Erben 8° s. 268-277.

8. Bericht von der Müntze in Preusen. Wyd. M. LILIENTHAL. W: Erleutertes Preussen. T. 3. Königsberg 1726 bei Martin Hullervords Erben 8° s. 243-284.

9. Historische Nachricht von der alten Preussischen Sprache. Wyd. M. LILIENTHAL. W: *Acta Borussica*. T. 2. Königsberg und Leipzig 1731 bei Christoph Gottfried Echart 8° s. 55-85, 534-564, 780--791, 883-902.

10. Drobne pieśni religijne. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 39 s. 313-314; sygn. 40 s. 2-3, 44, 49-50.

III.

HUMMEL B.F.: Neu Bibliothek der selten Bücher.. T. 3. Würzburg 1780 s. 189-207; ZAŁUSKI A.J.: Biblioteka historyków, prawników i polityków polskich. Kr. 1832 s. 51, 93; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Praetorius Mateusz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 510; *Allgemeine Deutsche Biographie*. T. 26. Leipzig 1888 s. 529-530; CH[EŁMICKI Z.]: Praetorius. W: *Podr. enc. kośc.* T. 29/30. W. 1913 s. 395; MAŃKOWSKI A.: Warmiacy wśród świeckiego duchowieństwa diecezji chełmińskiej i pomorskiej. *Gazeta Olsztyńska*. R. 1918 s. 27; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 232; SKIBIŃSKI J.: Starostwa dziedziczne Prus książęcych w XVII i XVIII wieku. Olsztyn 1972 s. 54; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 539; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 187-188; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 386. — Rkps Woj. Arch. Państw. w Olsztynie, sygn. XXV/6/Ił/ V — 41.

Bp Edward Ozorowski

Pranajtis Justyn (1861-1917), profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, biblista.

Urodził się 27 VII 1861 r. w Ponieszupie w pow. Władysławów w guberni suwalskiej. Szkołę elementarną ukończył w Łukszach i Gryszkabudzie, gimnazjum zaś w Mariampolu. W 1878 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Sejnach, skąd w 1883 r. został wysłany na dalsze studia do Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył ze stopniem magistra teologii (1887); święcenia kapłańskie otrzymał 25 VII 1886 r. Zaraz po święceniach został lektorem j. hebrajskiego, a następnie profesorem liturgiki i śpiewu kościelnego w Akademii Duchownej w Petersburgu; jednocześnie był kapelanem, a od 1891 r. prefektem w tejże Akademii. W 1895 r. z przyczyn politycznych władze rosyjskie skazały go na wygnanie do Tweru, skąd powrócił przed 1899 r. i podjął dawne obowiązki w Akademii w Petersburgu. Obok pracy profesorskiej rozwinął szeroką działalność opiekuńczo-charytatywną nad sierotami (m. in. założył ochronkę dla sierot w Petersburgu na Bazylówce). W 1900 r. odbył podróż na Syberię, którą następnie opisał. Od rządu rosyjskiego otrzymał order św. Stanisława 2 kl. W 1901 r. przeniósł się do Archidiec. Mohylewskiej, a w 1902 r. zrezygnował z profesury w Akademii Duchownej w Petersburgu i został proboszczem w Taszkiencie i Turkiestanie. Zmarł 28 I 1917 r.

I.

1. Christianus in Talmude Judaeorum sive rabbinicae doctrinae de christianis secreta, quae patere fecit... Petropoli 1892 Druk. Academiae Scientiarum Caesareae 8° s. 130. — Toż w j. niem.: Das Christenthum im Talmud der Juden oder die Geheimnisse der rabbinischen Lehre über die Christen, übersetzt und erweitert von Dr Joseph DECKERT. Wien 1894 Druk. H. Kirsch 8° s. 173. — Toż w j. pol. Wyd. 2. W. 1937 Druk. „Pro Fide" 8° s. 344. Wstęp M.J. JUSZCZYŃSKIEGO pt. Ksiądz Pranajtis i walka o Talmud.

2. Z tajemnic talmudycznych. (Odpowiedź na odpowiedź). *Rola*. R. 10: 1892 nr 12 s. 177-179 nr 48 s. 795-796; nr 49 s. 815-816.

3. Kobieta w judaiźmie. Urywek ze studiów nad talmudem. *Rola*. RR: 1892.

4. Akrostichon. Explicatum studiosis Academiae Caesareae Romano-Catholicae Ecclesiasticae Petropolitanae a... [Petro-

polij 1901 Druk. Imp. Akad. Nauk. 16° s. 28, tabl. 1.

II.

1. Jeszcze słówko panu P.... z „Izraelity". *Rola*. R. 10: 1892 nr 23 s. 379-380.
2. Wyjaśnienie artykułu „Izraelity" pt. „W formie książki". *Rola*. R. 11: 1893 nr 4 s. 55-56; nr 5 s. 66-67; nr 6 s. 87-88.
3. Ciekawa historia „spalonego dorożka", czyli szlachetny cel i szlachetne środki. *Rola*. R. 12: 1894 nr 17 s. 275-276; nr 18 s. 295-296; nr 19 s. 315-319; nr 20 s. 335-336; nr 25 s. 414-415; nr 26 s. 431-432.
4. W sprawie rewelacji ex-masońskich. *Rola*. R. 14: 1896 nr 48 s. 770-772; nr 52 s. 851-853; R. 15: 1897 br 2 s. 18-20; nr 8 s. 117-119; nr 12 s. 184-186; nr 17 s. 272-275; nr 18 s. 287-288.
5. O Dyanę Vaughan. (W sprawie rewelacji ex-masońskich). *Rola*. R. 15: 1897 nr 21 s. 335-338; nr 24 s. 391-392; nr 25 s. 410-412; nr 26 s. 428-430.
6. De itinere, quod in Sibiriam anno 1900 fecit. W: *Academia Caesarea Ecclesiastica Romano-Catholica Petropolitana* anno 1900-1901. Petropoli 1901 s. 1-13. — Toż w j. pol. W. 1901 Druk. G.A. Bernsztejna 8 s. 27, nlb. 1, tabl. 1.
7. Koniec „historii spalonego obrazka". *Rola*. R. 19: 1901 nr 9 s. 134.

III.

Academia Caesarea Romano — Catholica Ecclesiastica Petropolitana za lata 1885-1901; X.R.J.: Pranajtis Justyn. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 400; NIEMOJEWSKI A.: Ksiądz Pranajtis i jego przeciwnicy. W. 1914; JUSZCZYŃSKI M.: Ksiądz Pranajtis i walka o Talmud. W. 1937. — Schemat. Diec. Sejneńskiej na lata 1874-1901; Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1886-1917:

Ks. Bolesław Kumor

Prażmowski Adam Michał (1764-1836), biskup płocki, historyk Kościoła.

Urodził się w 1764 r. w Kośninie w parafii Worów k. Grójca jako syn Franciszka kasztelana zakroczymskiego. Kształcił się w kolegium pijarskim w Warszawie na Żoliborzu, a studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie; w 1792 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po dalszych studiach filozoficznych i teologicznych w Collegium Germanicum w Rzymie uzyskał w dniu 10 IV 1792 r. doktorat filozofii i teologii. Pod koniec 1792 r. powrócił do Warszawy, gdzie został sędzią surogatem w konsystorzu warszawskim i przed 1798 r. prepozytem kapituły kolegiackiej św. Jana i proboszczem w Latowiczu; nieco później był także proboszczem w Worowie k. Grójca. Dnia 22 XII 1799 r. bp J. Miaskowski zamianował go wikariuszem i oficjałem generalnym Diecezji Warszawskiej. Po śmierci bpa J. Miaskowskiego († 10 XI 1804), rządził Diecezją Warszawką jako wikariusz kapitulny od 15 XI 1804 - 29 X 1807 r.

W 1801 r. został przyjęty do Tow. Przyj. Nauk w Warszawie, w 1804 r. wszedł w skład eforatu Liceum Warszawskiego, od 1807 r. zaś zasiadał w Izbie Edukacyjnej i Komisji Rządowej WR i OP. Od 1817 r. był senatorem Królestwa Polskiego. W 1820 r. przyczynił się do usunięcia z rządu St. K. Potockiego. Dnia 21 XI 1816 r. car Aleksander I mianował go biskupem koadiutorem bpa płockiego T. Ostaszewskiego, po śmierci którego (17 I 1817) pap. Pius VII prekonizował Prażmowskiego na to biskupstwo (16 III 1818); sakrę biskupią przyjął w Płocku 7 VI 1818 r. W 1820 r. poparł inicjatywę założenia w Płocku Towarzystwa Naukowego i został jego protektorem. W 1826 r. został przewodniczącym Działu Nauki w Tow. Przyj. Nauk w Warszawie, a od 1827 r. był jego prezesem do czasów kasaty przez cara Mikołaja I (1832). W 1830 r. poparł powstanie listopadowe. W 1829 r. został odsunięty od zarządu diecezją. Jeszcze w 1808/09 r. na posiedzeniu Tow. Przyj. Nauk w Warszawie wysunął projekt kontynuacji dzieła Adama Naru-

szewicza. Przygotował pracę o panowaniu Augusta II i III. Zajmował się też tłumaczeniem historii Herodota. Był kawalerem orderu Orła Białego i św. Stanisława I kl. W katedrze płockiej wystawił pomniki dla Bolesława Krzywoustego i Władysława Hermana ze składek publicznych (1825). Zmarł w Warszawie 8 II 1836 r.

I.

1. Wiadomość o najdawniejszych dziejopisach polskich, z powodu dwóch rękopisów darowanych Towarzystwu Królewskiemu Warszawskiemu Przyjaciół Nauk przez W.J.P. Kuropatnickiego. Rozprawa czytana na publicznem posiedzeniu Towarzystwa d. 21 stycznia 1811 r. przez... W. 1811 Druk. XX. Pijarów 8° s. 59. — Toż. w przekładzie na j. niem. S. LINDEGO. W. 1822.

2. OSSOLIŃSKI Józef Maksymilian: Vincent Kadłubek, ein historisch-kritischer Beitrag zur slavischen Literatur; aus dem polnischen... von Samuel Gottlieb LINDE..., nebst den bisher gehörigen Schriften des Bischofs PRAŻMOWSKI... W. 1822 Druk. Uniwersytecka 8° s. XXVII, 625, nlb. 2, tabl. 4.

II.

1. Kazanie w czasie obchodu pogrzebowego J.W.St. Nałęcz-Małachowskiego, wojewody, prezesa Senatu Księstwa Warszawskiego, kawalera orderów..., miane w kościele parafialnym warszawskim św. Krzyża d. 3 stycznia 1810 przez... W. 1810 Druk. Gazety Warszawskiej 8° s. 16.

2. Kazanie na pogrzebie J.W. śp. Ludwika Gutakowskiego, prezesa Senatu X.W., kawalera... d. 4 grudnia 1811, miane w kościele XX. Misjonarzy przez... d. 4 grudnia roku 1811 W. 1811 Druk. XX. Pijarów 8° s. 16. Ze zbioru Kazań pogrzebowych, osobny jednak drukowany zbiór takich kazań jest nieznany.

3. Kazanie miane na pogrzebie JW. Feliksa Potockiego, pułkownika w wojsku Księstwa Warszawskiego, kawalera..., przez... w kościele XX. Kapucynów d. 2 marca 1811 e. W. 1811 12° s. 23. Ze zbioru Kazań pogrzebowych. Zob. uwagę w poz. 2.

4. Kazanie na obchodzie żałobnej pamięci J.W.X. Józefa Poniatowskiego, ministra wojny i naczelnego wodza Księstwa Warszawskiego, miane w kościele warszawskim św. Krzyża, d. 19 listopada 1818 r. przez... W. 1813 8° s. 23.

5. Mowa... miana na posiedzeniu publicznem uczniów szkół departamentu warszawskiego XX. Pijarów d. 24 lipca 1813 r. [W. 1813] 8° s. 8.

6. Kazanie na uroczystość ogłoszenia Królestwa Polskiego d. 20 czerwca 1815 roku i złożenia przysięgi wierności Najjaśniejszemu Aleksandrowi I... d. 20 czerwca 1815 roku, miane przez... W. 1815 Druk. Rządowa 4° s. 12.

7. Kazanie na obchodzie pogrzebowym śp. J.W. Anny z Korzeniowskich hr. Pociejowej, oboźnej W. Księstwa Litewskiego, zmarłej dnia 12 maja, miane w kościele warszawskim OO. Kapucynów, d. 19 czerwca 1815 r. przez... [W. 1815] 4° k. nlb. 8.

8. O piśmie Czajkowskiego Franc. pt. Badania historyczno-geograficzne o narodzie scytyjskim. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Warsz.* R. 11: 1817 s. 288-297.

9. Kazanie na otwarcie Sejmu Królestwa Polskiego r. 1818, miane przez... W. [1818] Druk. XX. Pijarów 8° ark. 1.

10. Kazanie na zaczęcie sejmu Królestwa Polskiego d. 27 marca 1818 r. miane przez... W. 1818 Druk. XX. Pijarów 8° s. 16.

11. List pasterski [do duchowieństwa i wiernych Diecezji Płockiej]. W. 1818 2° k. 2.

12. Obchód uroczysty inauguracji Uniwersytetu Królewskiego Warszawskiego d. 14 maja 1818. W. 1818 Druk. Rządowa 4° k. nlb. 17. Mieści mowy PRAŻMOWSKIEGO, St. PTOCKIEGO i Wojciecha SZWEJKOWSKIEGO.

13. Psalm XIX albo modlitwa o szczęśliwe powodzenie Wielkiego Napoleona, cesarza Francuzów, a króla Włochów. — Psalm XX. Ten Psalm jest podziękowaniem ludu za szczęśliwe powodzenie broni Cesarza i Króla przeciwko nieprzyjaciołom. — Psalm XXXXIV. Odezwa do duchowieństwa polskiego. B. m. r. 8° s. nlb. 4. Ze zbioru Kazań pogrzebowych. Zob. uwagę w poz. 2.

14. Kazanie podczas obchodu żałobnej pamiątki śp. J.W. Stanisława hr. Potockiego, wojewody, prezesa Senatu, miane w kościele warszawskim św. Krzyża, d. 25 września 1821, przez... W. 1821 Druk. XX. Pijarów 8° s. 19.

15. List pasterski, donoszący o śmierci Papieża Piusa VII. W Płocku 10 września 1823 r. wydany, 2°.

16. Zwrot myśli na przeszłe czasy w Polsce. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Warsz.* R. 18: 1825 s. 35-83.

17. Mowa pogrzebowa podczas żałobnego obchodu za duszę śp. J.O. Księcia Zajączka, namiestnika Królestwa Polskie-

go, d. 2 sierpnia 1826 r. w kościele św. Krzyża, miana w Warszawie. B. m. r. 4° k. nlb. 3.

18. Kazanie miane przed zaczęciem sejmu w kościele metropol. warszawskim św. Jana, d. 28 maja 1830 przez... W. 1830 8° s. 16.

19. Naród polski pod dynastią piastowską. Rkps nieznany.

III.

KRZYŻANOWSKI W.: Katedra płocka i jej biskupi. Płock 1877 s. 168-169; CIESZKOWSKI S.: Senatorowie Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego 1807-1815-1831. W. 1891 s. 12, 54; KRAUSHAR A.: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk (1800-1832). Kr. 1900-1911, t. 1 s. 155 i passim; T. 2 s. 184, 196, t. 5 s. 259-261; T. 6 s. 48-50, 279-280; T. 7 s. 413; Prażmowski Adam. W: *Podr. enc. kośc.* T. 31/32 s. 409-410; MANTEUFFEL T.: Centralne władze oświatowe na terenie b. Królestwa Kongresowego (1807-1915). W. 1929 s. 51-54; NOWOWIEJSKI A.J.: Płock. Monografia historyczna. Wyd. 2. Płock 1931 s. 73 passim; ŻYWCZYŃSKI M.: Geneza i następstwa encykliki Cum primum z 9 VI 1832. W. 1935 s. 128-129; MICHALSKI J.: Z dziejów Tow. Przyjaciół Nauk. W. 1953 s. 168 i passim; ROLBIECKI W.: Towarzystwo Naukowe przy Szkole Wojewódzkiej Płockiej (1820-1830). Wr. 1966 s. 71-78 i passim; RITZLER R., SEFRIN F.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. T. 7. Patavii 1968 s. 310; WYSOCKI J.: Biskupstwo warszawskie. *Nasza Przeszł.* T. 35: 1971 s. 198, 200; SKARBEK J.: Diecezja Płocka w latach 1795-1831. W: *Stud. Płoc.* T. 3: 1975 s. 265-268; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów Diecezji Płockiej. Płock 1976 s. 59; Diecezja płocka. Struktura personalna i administracyjna. Płock 1978 s. 70. — Schemat. Diec. Warszawskiej na lata 1799-1818; Schemat. Diec. Płockiej na lata 1818-1836; Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim. W. 1830 s. 56; Summariusz protokołów Rady Administracyjnej Królestwa Polskiego 1815-1837. Cz. 1. W. 1856 nr 28 i passim.

Ks. Bolesław Kumor

Preyschoff (Preüschoff) Jan Antoni (1663-1721), jezuita, polemista, kanonista.

Urodził się na Warmii 15 VIII 1663 r. Wstąpił do zakonu jezuitów 25 VIII 1679 r. Studium nauczycielskie przeszedł w Pińsku (1681-1682), filozofię studiował w Połocku (1683-1686), teologię w Wilnie (1689-1693), gdzie w 1693 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Nieświeżu (1697-1699), Krożach (1703-1706) i Wilnie (1706-1707), teologii pozytywnej i polemicznej w Braniewie (1707-1710, 1712-1715), teologii scholastycznej i prawa kanonicznego w Warszawie (1711-1712) i Braniewie (1712-1715), samego prawa kanonicznego w Braniewie (1715-1718) i teologii moralnej w Krożach (1718-1721). Od września 1717 r. znów nauczał prawa kanonicznego w Braniewie, lecz wnet zmarł tamże 13 XII 1721 r.

I.

1. Universitatis Vilnensis Jagellonico Batoreana, laurearum academicarum florida... Vilnae 1707 Typ. Acad. Soc. Jesu 2° ark. 18.

2. Tractatus theologico-polemicus de Ssma Trinitate, processione Spiritus Sancti et praedestinatione... Brunsberge 1708. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 438 k. 215-236.

3. Wykłady z prawa kanonicznego w Braniewie 1710. Rkps Bibl. Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F 41-586.

4. Explanatio libri secundi Decretatium, in Collegio Braunsbergensi S.J. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 210.

II.

1. Wykłady z logiki w Krożach, 1703-1704. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 3-1248.

III.

ZAŁUSKI J.A. Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów... Wyd. J. MUCZKOWSKI. Kr. 1832 s. 170; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 331; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868, s. 82; HIPLER F.: Literaturgeschichte des Bisthums Ermland. Braunsberg 1873 s. 185, 191; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl.

Compagnie de Jésus. T. 6 1895 s. 1216; BIELŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 298-299; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 893, 1014, 1134; POSCHMANN A.: Preuschoff Johann Anton. W: *Altpreussische Biographie.* T. 2 s. 519-520; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 233; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI--XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 462. — ARSJ., Lit. 16-23 (katalogi trzyletnie z lat 1681-1723), Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1680-1721); Lit. 63 f. 16 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 653 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Protasewicz Leon h. Jastrzębiec (?) (1728-1794), benedyktyn, autor konkluzji teologicznych.

Urodził się na Litwie 16 VIII 1728 r., prawdopodobnie w szlacheckiej rodzinie h. Jastrzębiec. Ok. 1746 r. wstąpił do zakonu benedyktynów w Nieświeżu i tam złożył profesję 27 VIII 1747 r. Po ukończeniu filozofii i teologii został kapłanem 21 III 1725 r. Podczas kapituły generalnej w Starych Trokach we wrześniu 1756 r. bronił tez z teologii scholastycznej w obecności członków kapituły i konwentu trockiego. W wyniku tej rozprawy kapituła zamianowała go lektorem filozofii na studium Kongregacji. W latach 1759-1762 wykładał jako prepozyt miński filozofię scholastyczną w Nieświeżu ze stopniem lektora. Widocznie w pracy dydaktycznej osiągał dobre wyniki, bo kapituła generalna zamianowała go w 1765 r. doktorem teologii. W latach 1765-1780 spełniał obowiązki opata w klasztorze nieświeskim, ale faktycznie benedykcję na opata otrzymał dopiero 18 I 1780 r. W 1785 r. P. zrezygnował z tego stanowiska. Jego następcą został Antoni Woroniec, a Protasewicz pracował w Mińsku jako prepozyt i tytularny opat Kongregacji. Zmarł 30 VI 1794 r.

I.

1. Conclusiones theologicae menti D. Thomae Angelici et Ecclesiae Doctoris conformes, publicae disputationi in benedictino Vetero Trocensi monasterio... sub tempus capituli generalis Congregationis Benedictino-Polonae ad oppugnandum expositae... sub praesidentia Floriani Amandi Janowski ordinis S. Benedicti... ad obiecta respondente... professo Nesvisiensi, theologo consummato. Anno... [1757] die — mensis Septembris. Cracoviae [1757] Typis Michaelis Dyaszewski 2° k. nlb. 4.

III.

Nomina vivorum et defunctorum... Congregationis per Regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae O.S.P. Benedicti... 1759. B. m. [1759]; Toż... 1762. B. m. [1762]; Toż... 1765 Lublini 1765; CHYLIŃSKI B.: Congregatio Benedictino-Polona... sub titulo Sanctae Crucis... 1768... praesentata. Cracoviae 1768; SCHWARTZ I.: Congregatio Benedictino-Polona abbatum, praelatorum et monachorum... cum expressione nominum, cognominum, officiorum... [1774] luci publicae praesentata. B. m. [1774]: Series abbatum, praelatorum et monachorum Benedictino-Polonae... sub tempus capituli generalis in monasterio Plocensi... 1777. Calissii 1777. Toż... in monasterio Lubinensi... 1780. Lesnae 1780; Monasteria exemptae Congregationis Benedictino-Polonae sub titulo Sanctae Crucis... demonstrata... 1780. Lublini 1780; Toż... auctoritate capituli generalis in monasterio Calvomontano... 1783 praesentata. Posnaniae 1783; Catalogus monasteriorum, praelatorum et monachorum Congregationis Benedictino-Polonae. Varsaviae 1787; Toż... 1789. Posnaniae 1789; Toż... 1792. Vilnae 1792; Regimen generale Congregationis Benedictinae... 1797. B. m. 1797.

O. Marian Kanior OSB

Próchnicki (Prosceviski, Prosckwiski) Jan Andrzej h. Korczak (1552--1633), arcybiskup lwowski, autor dziełka z historii Kościoła, biograf.

Urodził się w 1552 r. w Pruchniku k. Jarosławia jako syn Stefana i Zofii Narajowskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej, następnie

w 1585 r. imatrykulował się w Ingolsztadzie, potem przebywał w Padwie, gdzie w latach 1591-1592 pełnił funkcje konsyliarza nacji polskiej, wreszcie bawił w Lowanium. Pozostawał w bliskich stosunkach z J. Lipsjuszem. W 1594 r. otrzymał kanonię katedralną krakowską, a w 1600 r. tamże prepozyturę. W tymże roku udał się z polecenia Zygmunta III do króla hiszpańskiego Filipa III w sprawie tzw. sum neapolitańskich po królowej Bonie. Przez 8 lat przebywał w Neapolu, zyskując dla siebie wielkie uznanie. W nagrodę otrzymał w 1607 r. biskupstwo kamienieckie i był konsekrowany w Neapolu przez kard. F. Spinolę, a kawalerowie maltańscy obrali go swym protektorem. Ingres do katedry w Kamieńcu upamiętnił Jan Kleparski w panegiryku „Ad Illustrissimum". W 1621 r. powierzył Próchnicki jezuitom prowadzenie 2-letniego seminarium dla księży świeckich w Kamieńcu. W 1633 r. przeszedł na arcybiskupstwo lwowskie, który to fakt uczcili utworami panegirycznymi Jakub Świdnicki (Gratulatio) i Daniel Wilczek (Panegyricus). Przyczynił się do zaprowadzenia unii Ormian z Kościołem Katolickim. Zmarł w 1633 r. we Lwowie.

I.

1. Poloniae brevis notitia... provintiarum, dignitatum, arch. et episcop., ord. senat. Poloniae et Lithuaniae et officialium... Romae 1600 apud Gulielmum Facciottum 4°. — Toż w: Jan JANUSZEWSKI: Statuta, prawa i konstytucje koronne łacińskie i polskie. W Krakowie 1600 w Druk. Łazarzowej 2°.

2. Biografia kard. Jerzego Radziwiłła. W: Daniel NIGER: In funere Georgii Radivlli S.R.E. Cardinalis. Venetiis 1600 apud Georgium Angeliarum 2° k. nlb. 10.

II.

1. Listy: Do Tomasza Zamoyskiego z 1616 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2506 DD IX 23 4° s. 123-125. — Do karmelitów lwowskich z 1625. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 104 s. 75-81.

III.

STAROWOLSKI Sz.: Monumenta Sarmatarum. Cracoviae 1655 s. 277; BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 222; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 500; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 7 s. 536; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 497-500; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Próchnicki Jan Andrzej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 583; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1440-1600). Kr. 1938 s. 187, 195; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 360; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 183; OBERTYŃSKI Z.: Unia Ormian polskich. W: *Hist. Kośc.* w *Pol.* T. 1 cz. 2 s. 326-329; PIECHNIK L.: Akademie i uczelnie jezuickie. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 75 88. — Volumina legum. T. 3 s. 24; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 23, 40. — Rkps w Bibl. Czart., sygn. 1266.

Bp Edward Ozorowski

Prusinowski Aleksy, krypt.: A. P. (1819-1872), proboszcz w Grodzisku Wlkp., hagiograf, wydawca, redaktor.

Urodził się w Gostyniu 13 VII 1819 r. jako syn Antoniego i Agnieszki Szczytowskiej. Gimnazjum rozpoczął w Lesznie, kontynuował je w Poznaniu u św. Marii Magdaleny, które ukończył w 1839 r. świadectwem dojrzałości. W tymże roku wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu, skąd w 1841 r. wysłano go na dalsze studia z zakresu teologii oraz filozofii i filologii do Fryburga Badeńskiego, a następnie do Berlina (1842), gdzie 15 VIII 1844 r. uzyskał stopień doktora filozofii na podstawie rozprawy „De Erinyum religione apud Graecos". Święcenia kapłańskie otrzymał 5 X 1845 r. Początkowo pracował jako katecheta w Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd z przy-

czyn politycznych już w roku następnym został usunięty przez władze pruskie. Od 1846 r. był nauczycielem religii i regensem alumnatu przy Gimnazjum w Trzemesznie, ale i stąd został usunięty przez władze pruskie w 1847 r.

Od 1 II 1847 r. arcybp L. Przyłuski zamianował go mansjonarzem przy kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu i nauczycielem religii w prywatnej szkole żeńskiej T. Herwigowej. Jako wybitny kaznodzieja naraził się rządowi pruskiemu w kazaniach o motywach politycznych. W marcu 1848 r. należał do Komitetu Narodowego Polskiego, a w kwietniu wszedł jako jeden z zastępców do tajnego rządu powstańczego. Od 1848 r. zaczął wydawać „Wielkopolanina", a w 1849 r. — „Wiarusa" i w tymże roku wszedł do redakcji „Szkoły Polskiej". W latach 1860-1866 był redaktorem „Tygodnika Katolickiego", wydawanego w Grodzisku Wielkopolskim. W latach 1849-1852 i 1862-1863 był posłem do parlamentu pruskiego w Berlinie. Był członkiem Ligi Polskiej, członkiem Towarz. Pomocy Naukowej w Poznaniu i Towarzystwa Pedagogicznego Polskiego (od 1849), oraz Konferencji św. Wincentego a Paulo. W 1849 r. w czasie grasującej cholery zorganizował dom sierot w Poznaniu na Śródce.

W 1853 r. na skutek ostrego zatargu z proboszczem św. Marii Magdaleny ks. Ammanem, arcybp L. Przyłuski zamianował Prusinowskiego proboszczem w Grodzisku Wielkp., gdzie urządził misje parafialne, prowadzone przez jezuitów z Galicji (O. Antoniewicz). W 1854 r. wziął udział w zjeździe katolickich stowarzyszeń we Fryburgu, gdzie wygłosił mowę o stanie Kościoła polskiego w zaborze rosyjskim. W 1860 r. włączył się w obronę języka polskiego w Wielkopolsce. W 1865 r. zrezygnował z probostwa i został penitencjarzem przy archikatedrze w Poznaniu, oraz hon. radcą konsystorza arcybiskupiego. W 1862 r. został kanonikiem hon. kapituły podlaskiej z nominacji bpa B. Szymańskiego. Ze względu na chłodny doń stosunek arcybpa M. Ledóchowskiego zrezygnował z penitencjarii i powrócił na probostwo do Grodziska, ale w 1868 r. ze względu na zdrowie zrezygnował zeń ponownie. W 1869 r. został tknięty paraliżem i po długich cierpieniach zmarł 14 II 1872 r. w szpitalu Sióstr Szarytek w Poznaniu.

I.

1. Mowa o stanie Kościoła w Polsce, miana na kongresie stowarzyszeń katolickich w Niemczech we Fryburgu dnia 15 października 1859. P. 1860 Druk. Ludwika Merzbacha 8° s. 22. — Toż w j. niem. Fryburg 1860. — Toż w j. franc. P. 1860.

2. Wyd.: Alfons RODRYCJUSZ: O postępowaniu w doskonałości i cnotach chrześcijańskich. T. 1-3. Na polski język przetł. przez T. ŁĘCKIEGO. Wyd... Grodzisk 1862 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° t. 1 s. 544; T. 2 s. 427; T. 3 s. 377.

3. Jan Klemens Maria Hofbauer wikary generalny Zgromadzenia Przenajświętszego Zbawiciela. Ustęp z dziejów Kościoła XIX wieku. Grodzisk 1864 Druk. Emila Thyma 8° s. 78.

4. Wyd.: P. SKARGA: Żywoty Świętych Starego i Nowego Zakonu. T. 1-2. Grodzisk 1866 Nakł. X. Zientkiewicza i X. Zenktelera 8° t. 1 s. X, 528; T. 2 s. 1085, LIII, X.

II.

1. De Erinyum religione apud Graecos dissertatio inauguralis mythologica, quam... die 15 mensis Augusti a. 1844... publice defendit... Berolini [1844] Druk. Fratrum Schlesinger 8° s. 73, k. 2. Na końcu autobiografia.

2. Red.: *Wielkopolanin.* Pismo ludowe. R. 1848 — R. 1850.

3. Mowa pogrzebowa na obchodzie żałobnym za duszę śp. Joanny z Kierskich Radońskiej, przez... P. 1848 8°. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

4. Mowa pogrzebowa na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Macieja Wodzińskiego senatora... przez... d. 3 marca 1849. P. 1849 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 16.
5. Red.: *Wiarus*. Pismo ludowe. R. 1849-1850.
6. Kazanie na uroczystość świętego Hiacyntego, miane w kościele OO. Dominikanów w Poznaniu. P. 1850 8°. Druku tego nie udało się zbadać z autopsji.
7. Kazanie przy otwarciu Sejmu Wielkiego Księstwa Poznańskiego w niedzielę XIII po Świątkach miane w kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu. P. 1851 Druk. Żupański 8° s. 28.
8. Kazanie na uroczystość św. Wincentego a Paulo, miane przez... P. b. r. Druku tego nie znaleziono w bibliotekach.
9. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. Karola Antoniewicza S.J., miana w kolegiacie św. Marii Magdaleny w Poznaniu dnia 23 listopada 1852. P. 1852 Druk. Deckera 8° s. 20.
10. Kazania i mowy żałobne. T. 1. Leszno 1856 Druk. E. Günthera 8° s. nlb. 2, 379, nlb. 3.
11. Mowa żałobna przy pogrzebie ks. Kantego Dąbrowskiego, biskupa sufragana poznańskiego, miana dnia 7 kwietnia 1853. P. 1853 Druk. Żupańskiego.
12. Mowa żałobna na pogrzebie Adama Łuszczewskiego, posła sochaczewskiego na sejm warszawski, roku 1830. P. 1853 8° Druku tego nie udało się zbadać.
13. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Adama Mickiewicza, odprawionym w Poznaniu w kościele św. Marcina dn. 15 stycznia 1856, przez... Grodzisk 1856 Druk. Aug. Schmaedickego 8° s. 52.
14. Mowa żałobna na pogrzebie Wincentego hr. Tyszkiewicza w Grylewie, dnia 2 maja 1856, przez... Grodzisk 1856 Druk. Aug. Schmaedickego 8° s. 18.
15. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Teofili z Skarżyńskich Łuszczewskiej... miana... 11 grudnia 1856 roku. Grodzisk 1857 Druk. A. Schmedickego 8° s. 21.
16. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Antoniny z Grudzińskich generałowej Chłapowskiej, miana w Rombińcu dnia 7 maja 1857. P. 1857 Druk. Żupańskiego 8° s. 80.
17. Red.: *Tygodnik Katolicki*. R. 1860 — R. 1866.
18. O języku polskim w Wielkim Księstwie Poznańskim wobec prawa pruskiego. [Wstęp PRUSINOWSKIEGO, a rzecz sama Ad. KACZOROWSKIEGO]. Grodzisk 1861 Druk. A. Schmaedickiego 8° s. 44.
19. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. ks. Antoniego Fijałkowskiego, arcybiskupa warszawskiego, miana w archikatedrze w Poznaniu dnia 6 listopada 1861 r. Grodzisk 1861 Druk. A. Schmaedickiego 8° s. 32.
20. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. Joachima Lelewela, miana w Poznaniu w kościele archikatedr. d. 25 czerwca 1861 r. przez... Grodzisk 1861 Druk. Aug. Schmaedickego 8° s. 20.
21. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. księcia Adama Czartoryskiego miana w Grodzisku dnia 26 sierpnia 1861. Grodzisk 1861 Druk. A. Schmaedickego 8° s. 27.
22. Przekł.: K. MONTALEMBERT: Naród polski w żałobie. Rzecz napisana przez... Tłum.... Grodzisk 1861 Druk. A. Schmaedickiego 8° s. 64.
23. Przekł. K. MONTALEMBERT: Powstanie polskie. Rzecz tłum. przez... Grodzisk 1863 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° s. 28.
24. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Zygmunta Krasińskiego w Poznaniu w kolegiacie św. Marii Magdaleny przez... Wyd. 2. Grodzisk 1859 Druk. Augug. Schmaedickego 8° s. 19. Wyd. 1 nieznane.
25. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Rogera Raczyńskiego, miana w Rogalinie roku 1864. Grodzisk 1864 Druk. u Leitgebra w Poznaniu 8° s. 18.
26. Mowa żałobna na pogrzebie śp. księdza Leona Przyłuskiego, arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, miana w archikatedrze poznańskiej dnia 17 marca 1865 r. P. 1865 Drzk. J. K. Żupańskiego 8° s. 52.
27. Wyd.: T. ŁĘSKI: Katechizm dla wygody tych, którzy chcą rozumieć rzeczy, które człowiekowi chrześcijańskiemu wiedzieć należy... Grodzisk 1872.
28. Mowy pogrzebowe i kazania... Wyd. ks. Władysław JASKULSKI. P. 1884 8° s. nlb. 8, 600. Na s. 1-83 biografia Prusinowskiego pióra K. KANTECKIEGO.
29. Niedrukowane dotąd kazania X. PRUSINOWSKIEGO. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 190-200.
30. Drobne artykuły w: *Gazeta Polska*. R. 1851, *Kościół i Szkoła*. R. 1846 — R. 1848, *Prz. Pozn.* R. 1852.
31. Listy: 4 listy do C. Działyńskiej z 1846-1867. Rkps Bibl. PAN Kórn. Arch. Działyńskich p. E.T. 5. — 2 listy do T. Działyńskiego z 1850 i 1852. Rkps Bibl. PAN Kórn. Arch. Działyńskich p. 2. T. 2. — Do H. Cegielskich z 1853 i 1855. Rkps w Zbiorach P. Cegielskiej. — 11 listów do M. Bentkowskiego z 1853-1865. Fragm. wyd. S. KARWOWSKI: Z listów ks. A. Prusinowskiego. *Prz. Wielkop.* R. 1913

t. 1 nr 21 — nr 23. — Do W. Niegolewskiego z 1859 i 1860. Rkps Arch. w Niegolewie. — 5 listów do W. Zamoyskiego z 1859-1861. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2431. — Do L. Niedźwiedzkiego z 1860 i 1861. Rkps Bibl. Kórn., sygn. 2407. — Do I. Działyńskiej z 1861. Rkps Bibl. PAN Kórn., Arch. Działyńskich p. X. T. 1. — Do O. Pruszałowicza z 1861. Rkps Bibl. PAN Kórn. Arch. Działyńskich. T. 8. — 3 listy do S. Barącza z 1861-1865. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2758/II. — 3 listy do W. Bentkowskiego z 1865. Ogł. w: *Prz. Wielkop.* R. 1913 t. 1 nr 21. — Do A. Jełowickiego. Fragm. wyd. K. KANTECKI: Ks. A. Prusinowski... W: Mowy pogrzebowe i kazania. P. 1884.

III.

Nowy Korbut. T. 9 s. 66-68 i 538, tamże literatura. — Ponadto: Katalog książek wysokiej wartości pozostałych po śp. ks. A. Prusinowskim. P. 1872 s. 1-220; Nekrolog ks. A. Prusinowskiego. *Tyg. Katol.* R. 13: 1872 nr 11 s. 125; [Nekrolog ks. A. Prusinowskiego]. *Kur. Pozn.* z 15 II 1872; Śp. ks. Aleksy Prusinowski. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 3 s. 680-683; JAKUBCZYK W.: Studia nad dziejami Wielkopolski w XIX w. P. 1850 s. 125; TENŻE: Z dziejów pruskiej propagandy w Poznańskiem. *Rocz. Hist.* R. 3: 1950 s. 180 i passim; TYROWICZ M.: Z dziejów polskich ruchów społecznych w XIX wieku. W 1965 s. 163; ZIELIŃSKI Z.: Kościół katolicki w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1848-1965. Lubl. 1973 i passim; IWANCIÓW A.: Ks. Aleksy Prusinowski jako kaznodzieja. *Nasza Przeszł.* T. 41: 1974 s. 29-75; ZIELIŃSKI Z.: Kapłan i działacz polityczny. (Aleksy Prusinowski 1819-1872). W: *Byli wśród nas.* P. 1978 s. 27-46.

Ks. Bolesław Kumor

Pruszak Aleksander h. Leliwa (1730-1779), jezuita, potem kanonik chełmiński, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 1 II 1730 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1745 r. Filozofię studiował w Ostrogu (1747-1748) i Kaliszu (1748-1750), matematykę we Lwowie (1751-1753), a teologię w Krakowie (1754-1758). Nauczał filozofii w Kaliszu (1759-1760) i Poznaniu (1760-1766) oraz Pisma św. i teologii polemicznej, a później scholastycznej w Poznaniu (1766-1773). Po zniesieniu zakonu został w 1776 r. kanonikiem i oficjałem chełmińskim. Zmarł 15 VIII 1779 r. w Chełmży.

I.

1. Tractatus theologicus de sacramentis, In Collegio Posnaniensi SJ. Rkps Bibl. Krasińskich, sygn. 3381.

II.

1. Propositiones ex universa philosophia. Defenduntur in Aula Konarsciana Collegii Posnaniensis Societatis Jesu A. D. 1763, Mense Majo die 14. 4° k. nlb. 4.
2. Philosophia Aristotelis in duas partes divisa... In Collegio Posnaniensi explicata... ex anno 1760 in annum 1761. Rkps Bibl. Pozn. Tow. Przyj. Nauk, sygn. 691.
3. Institutiones philosophicae. Pars III. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 867.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1253-1254; MAŃKOWSKI A.: Prałaci i kanonicy katedralni chełmińscy. *Rocz. TN Tor.* R. 34: 1927 s. 339. — ARSJ., Pol. 29-37 (katalogi trzyletnie z lat 1746-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1746-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pruszcz (Pruscius, Szczepanowski) Piotr Jacek (1605- ok. 1668), autor utworów o treści hagiograficzno-historycznej.

Urodził się w 1605 r. w Tucholi w Prusach Królewskich. Nic nie wiadomo o jego życiu poza tym, że był pedelem w Akademii Krakowskiej. W dziełku „Monstra świętych" zestawił w porządku chronologicznym imiona 190 świętych i świątobliwych żyjących Polaków w X-XVII wieku. Poszerzył je następnie i wydał pt. „Forteca duchowna". Był to najobszerniejszy do tego czasu zbiór żywotów świętych narodowych. Autor przy tym zamieścił w nim wiele wiadomości z historii państwa polskiego i Kościoła w naszym kraju. Pruszczowi również przypisuje

się autorstwo pierwszego przewodnika po Krakowie, zawierającego wiele materiału do dziejów kościołów krakowskich i tamtejszej Akademii. Zmarł Pruszcz ok. 1668 r.

I.

1. Monstra świętych i błogosławionych i świątobliwie a pobożnie żyjących patronów polskich. W Krakowie 1645. (Jest to praca M. BARONIUSZA rozszerzona przez M. UBISZEWSKIEGO). — Toż w Poznaniu [1689] w Druk. Wojciecha Laktańskiego 12° k. nlb. 12. — Toż pt. Widok świętych. W Wilnie 1760.

2. Stołecznego miasta Krakowa kościoły i klejnoty... do tego przydane jest opisanie świętych Bożych w Krakowie leżących, królów polskich i biskupów krakowskich... W Krakowie 1647 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 4, s. 88. — Toż. W Krakowie 1650 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 4 s. 97, k. nlb. 8. — Toż. W Krakowie 1745 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 4, s. 226. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Bibl. Pol. S. V. Kr. 1861 s. IV, 232. Autorstwo niepewne.

3. Wyd.: Bicz Boży, albo krwawe łzy utrapionej matki ojczyzny polskiej po zmarłych synach swoich. Przez Kaspra TWARDOWSKIEGO napisany a teraźniejszym znowu czasom przez Piotra H. PRUSZCZA... akkomodowany i na świat wydany. W Krakowie 1649 w Druk. Marcina Filipowskiego 4° k. nlb. 10.

4. Forteca duchowna Królestwa Polskiego z żywotów świętych, tak już kanonizowanych i beatyfikowanych, jako też świątobliwie żyjących patronów polskich, także z obrazów Chrystusa Pana i Matki Jego Przenajświętszej w ojczyźnie naszej cudami wielkimi słynących... W Krakowie 1662 w Druk. Dziedziców Stanisława Lenczewskiego 4° k. nlb. 8, s. 248. — Toż. W Krakowie 1737 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 4, s. 330, k. nlb. 3. — Toż we fragm. pt. Żywot pobożnego kapłana Szymona Albimontana... wyjęty z książki nazwanej „Forteca duchowna..." B. m. r. 4° k. 1. — Toż we fragm. pt. Excerpt Piotra Hyacintha Pruszcza z „Fortece duchownej". Rkps Bibl. Ossol., sygn. 8025/I nr 4.

5. Morze łaski Bożej, które Pan Bóg w Koronie Polskiej po różnych miejscach przy obrazach Chrystusa Pana i Matki Jego Przenajświętszej... co dzień obficie wylewa... W Krakowie 1662 w Druk. Dziedziców Stanisława Lenczewskiego Bertut. 4° k. nlb. 4, s. 63. — Toż. w Krakowie 1740 w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 4, s. 72.

6. Introductio duarum in Regnum Poloniae Observantiarum Ordinis Minorum S. Francisci PP. Bernardinorum a B. Capistrano ad affectactionem Casimiri Regis 1453 et pp. Reformatorum a viris zelosis, promovente Sigismundo III rege Poloniae 1621. Utriusque erectiones provinciarum et conventuum bullae... synoptico stylo PP. Bernardinorum ex p. Luca Waddingo chronologo Ordinis, PP. Reformatorum ex archivo Provinciae Reformatae Minoris Poloniae et manuscriptis authenticis ac fortalitio Regni Poloniae a Hyacintho PRUSCIO Cracoviae typis impresso 1662 ad annum 1680 adnotantur. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 9518/I a. 296.

II.

1. Kwiat róże woniejącej w domu... Andrzeja Piotrkowczyka p. o. doktora, sekretarza J.K.M... i... Anny Pernusówney małżonki jego w dzień obłóczyn w zakonie pańskim Dominika św.... Barbary ich córki... wskazany... B. m. 1645 4° k. 6.

2. Velum zakonne z zasług Chrystusa Pana robione przy czynieniu profesji... Marii Aegyptianki Piotrkowczykównej... w klasztorze panieńskim zakonu Dominika św. na Gródku dane. W Krakowie 1646 4° k. 7.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 136, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKI K.: Uwagi o źródłach budzisławskich. *Nasza Przeszł.* T. 5: 1957 s. 42; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 326, 325, 343; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teol.* T. 2 cz. 1 s. 480, 486; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 67, 155, 213-215, 250-252.

Bp Edward Ozorowski

Pruszkowski Józef, pseud.: Podlasiak, krypt.: K.J.P., (1837-1925), prałat kapituły lubelskiej, historyk Kościoła.

Urodził się 30 I 1837 r. w Białej Radziwiłłowskiej (obecnie: Podlaskiej) jako syn mieszczan Marcina i Franciszki Markiewicz. Uczył się

w domu rodzinnym, następnie do 1852 r. w szkołach bialskich i jeszcze przez 2 lata prywatnie. W 1854 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Janowie, skąd w 1857 r. wysłano go na studia do warszawskiej Akademii Duchownej. Wyświęcony na kapłana 2 II 1860 r. ukończył w roku następnym Akademię ze stopniem kandydata teologii. Bp podlaski Beniamin Szymański od razu powołał go na swego sekretarza, a w następnym roku na wykładowcę w Seminarium Duchownym w Janowie. Obowiązki profesora pełnił Pruszkowski do zwinięcia wraz z kasatą Diecezji Podlaskiej janowskiego Seminarium. W 1868 r. został proboszczem i dziekanem w Janowie i przeżył tam kasatę Unii. W 1881 r. pod naciskiem generał gubernatora warszawskiego Albedyńskiego musiał Janów opuścić.

Mianowany proboszczem w Bobrownikach przez rok oczekiwał Pruszkowski za zatwierdzenie rządowe, pracując jako kapelan w warszawskim zakładzie paralityków. Na probostwie w Bobrownikach pozostawał blisko 10 lat i stąd pomimo oporu generał gubernatora Hurki został przeniesiony w 1891 r. przez bpa lubelskiego i administratora Diec. Podlaskiej F. Jaczewskiego na proboszcza w Wąwolnicy, a w 1901 r. w Garbowie. W 1905 r. wszedł do kapituły katedralnej w Lublinie, w której doszedł do godności prałata kustosza, zatrzymując probostwo w Garbowie do śmierci. Zmarł 29 I 1925 r. w 88 roku życia i 65 kapłaństwa.

Pruszkowski obok pracy dydaktycznej w Seminarium, a potem duszpasterskiej w kolejnych parafiach, oddawał się z zamiłowaniem pracy naukowej, której rezultatem są wymienione niżej prace. Profesor krakowski ks. Jan Fijałek wysoko oceniał jego ostatnie publikacje, dotyczące męczenników podlaskich, a Polska Akademia Umiejętności nagrodziła je powołaniem Pruszkowskiego na swego członka.

I.

1. Janów Biskupi czyli Podlaski. Z dawnych i współczesnych źródeł. Napisał... Kr. 1897 Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. XV, nlb. 1, 382.

2. Historia zjawionego i cudownego obrazu Matki Boskiej oraz kościoła i probostwa w Leśny na Podlasiu... Kr. 1897 8° s. 146.

3. Kodeń Sapiehów, jego kościoły i starożytny obraz Matki Boskiej Guadalupeńskiej. Z dawnych i współczesnych źródeł. Kr. 1898 Nakł. autora 8° s. X, 194, nlb. 3.

4. Martyrologium czyli męczeństwo Unii Świętych na Podlasiu. Z autentycznych i wiarogodnych źródeł zebrał i napisał... Kr. 1905 8° s. 375. — Toż rozszerz. Wyd. 2. T. 1-2. Lubl. 1921-1922 W. Szczepanik 8° t. 1: 1864-1882 s. 311. T. 2: 1882-1921 Wyd. Z. Pomiankowski s. 287.

5. Martyrologium Podlachiae in Polonia seu sanguinolenta per Rossicum regimen Unitis Catholicis Podlachiae in Regno Poloniae illata vexatio (1864-1915). Collegit atque exposuit... *Pol. Sacra.* Nr 5: 1921 s. 1-124. Streszczenie pracy jak poz. 4.

6. Ad quaestiones a Sacra Rituum Congregatione in canonizationis Podlachiensium Martyrum iudiciali processu positas testis fidelis justissima responsa. Lubl. 1922 Typogr. Pol. 8° s. 16.

7. Wskrzeszenie unii na Podlasiu. *Oriens.* R. 1: 1933 z. 2 s. 37-41.

II.

1. Martyrologium Podlasia w pieśni. Dla szkół Podlasia i wiernych. Lubl. 1925 Druk. Państwowa 8° s. 12.

III.

[PRUSZKOWSKI J.] PODLASIAK: Janów Biskupi czyli Podlaski. Kr. 1897 s. 326-327, 332-333, 355-365; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 238-239, 251; Pruszkowski Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 49; [J. Pruszkowski profesorem hon. Seminarium Duchownego]. *Wiad. Diec. Podl.* R. 1: 1919 nr 11/13 s. 292; [Życiorys i spis prac J. Pruszkowskiego]. *Rocz. PAU.* R. 1919/20 s. XVI; R. 1924/25 s. 52; K[RESA] A.: Gro-

madzenie materiałów do dziejów Unii. *Wiad. Diec. Podl.* R. 6: 1924 nr 11/12 s. 219-221; PLESZCZYŃSKI A.: Strona wewnętrzna historii męczeństwa unitów na Podlasiu. *Wiad. Diec. Podl.* R. 7: 1925 nr 1 s. 17-21; Śp. ks. prałat Józef Pruszkowski. *Wiad. Diec. Podl.* R. 7: 1925 nr 2/3 s. 115; Józef Pruszkowski. *Kwart. Teol. Wil.* R. 4: 1926 s. 265.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Pruszyński Franciszek (1716-1772), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 4 X 1716 r. na Rusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 VIII 1731 r. Filozofię studiował w Lublinie (1733-1736), a teologię w Krakowie (1739-1743), gdzie też 8 VII 1742 przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Ostrogu (1744-1745, 1749-1753), Piotrkowie (1745-1746) i Kamieńcu (1746-1749). Od 1754 r. wykładał prawo kanoniczne i teologię moralną w Lublinie, a od roku następnego teologię scholastyczną w Łucku (1755-1756) i Lublinie (1756-1763). W latach 1764-1771 był superiorem domu zakonnego w Łaszczowie. Zmarł w Krystynopolu 10 III 1772 r.

I.

1. Tractatus de iustitia et iure, in Collegio Lublinensi SJ, 1759. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 29.
2. Tractatus de Incarnatione, in Collegio Lublinensi SJ, 1760-1761. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 30.
3. Tractatus de sacramentis, in Collegio Lublinensi SJ, 1761-1762. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 31.
4. Tractatus de poenitentia, in Collegio Lublinensi SJ, 1762-1763. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 32.

II.

1. Przekł.: TYMOKLIKA, tragedia. Lublin 1751 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 52.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 136-137, tamże literatura. — Ponadto: ZAŁUSKI J. A.: Bibliotheca poetarum Polonorum qui patrio sermone scripserunt. Varsaviae [1754] s. 19; JANOCKI J.D.: Lexicon derer itzlebenden gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 103. JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 91; ESTREICHER K.: Teatra w Polsce. T. 3. Kr. 1879 s. 61; BACKER A., SOMMRVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1254; SZYJKOWSKI M.: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Kr. 1920 s. 75-76; BERNACKI L.: Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. T. 2. Lw. 1925 s. 308; BIEŃKOWSKI T.: Motywy antyczne i ich funkcja w jezuickim dramacie szkolnym w Polsce. *Meander.* R. 16: 1961 z. 3 s. 157; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 1: Teksty dramatyczne. Wr. 1965 s. 336-338. — ARSJ., Pol. 26-32, 38-42 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1732-1772).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Przanowski Maciej h. Nowina (1682-1764), jezuita, autor „Dekretu Boskiego".

Urodził się 1 III 1682 r. Po ukończeniu filozofii wstąpił do zakonu jezuitów 10 X 1703 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1703-1705), następnie nauczał w szkołach jezuickich gramatyki w Lublinie (1705-1707) i syntaksy w Krośnie (1707-1709). Teologię studiował w kolegium krakowskim (1709-1713), gdzie w 1712 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał retoryki w Krzemieńcu (1713-1714), Jarosławiu (1715-1766) i w Lublinie (1716-1717), a następnie filozofii w kolegiach w Poznaniu, Sandomierzu i w Lublinie (1717-1723). W 1723 r. rozpoczął wykłady teologii dogmatycznej w Toruniu, a w 1729 r. przeniósł się do Lublina. Przerwał je w 1731 r. i pełnił obowiązki kaznodziei w Lublinie, Kaliszu i Poznaniu (1731-1736). Był z kolei rektorem w Gdańsku (1736-1739), Poznaniu (1740-1744), Kaliszu (1744-1747) i w Łucku (1755-1757?). Od 1757 r. przebywał w kolegium krakowskim, gdzie też zmarł 13 VI 1764 r.

I.

1. Dekret Boski w assesorskich sądach J.K. Mci Augusta II ogłoszony. To jest sprawa boska w restytucji kościoła toruńskiego Matki Bożej... za eksces 17 Julii AD 1724 od dyssydentów toruńskich popełniony, imże odebranego... Na kazaniu 8 Decembr. 1728 pokazane... W Kaliszu [1728] Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 14.

II.

1. Philosophia peripatetica... Lublini 1720. Rkps BN., sygn. akc. 5603.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 332; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1259-1260; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 584, 597, 650, 651, 655; T. 4 s. 153; Przanowski Maciej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 51. — ARSJ., Pol. 22-35 (katalogi trzyletnie z lat 1705-1764); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1704-1764); Pol. 86 f. 157 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Przecławczyk (Praeclaides, Preczlaides, Przecławowicz, Przecławski, ze Strzyżowa) Jan (1573-1635), prepozyt kościoła św. Mikołaja w Krakowie, wykładowca Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Urodził się w 1573 r. w rodzinie mieszczańskiej w Strzyżowie k. Jasła jako syn Jana. W 1593 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w rok później zdobył bakalaureat, a w 1598 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był następnie nauczycielem prywatnym na dworach Ostrorogów, Sapiehów i Gembickich. W 1600 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1615 r. — do Większego. Wcześniej, w 1610 i 1614 r. pełnił funkcje dziekana Wydziału Filozoficznego, a w 1615 r. — prowizora biblioteki. W 1623 r. uzyskał bakalaureat teologii, po czym wyjechał do Rzymu i tam w 1626 r. w Sapienzy otrzymał stopień doktora teologii. Był prepozytem kościoła paraf. św. Mikołaja w Krakowie i proboszczem w Zielonkach. W dziełku „Vindiciae" bronił praw Akademii w sporze z jezuitami. Zmarł 21 IV 1635 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Jakub Witeliusz panegirykiem „Immortalis memoria".

I.

1. Quaestio de angelis... ad disputandum in Alma Acad. Crac. proposita... Cracoviae 1621 in Officina Haeredum Jacobi Sybeneicheri 4° k. nlb. 4.

II.

1. Vindiciae scripto in academicos f. Stanislai Zakrzewski ord. can. regul. ad nuncios municipales oppositae. Cracoviae 1623 in Officina Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 15.
2. Testament z 1635 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3316 DD XVIII 35 8°.

III.

SOŁTYKOWICZ J.: O stanie Akademii Krakowskiej od założenia jej roku 1347 aż do teraźniejszego czasu. Kr. 1810 s. 554-555, 584-586; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius), akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 29; Przecławczyk Jan. W: *Enc. kośc.* T. 22 s. 9; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 551, 622; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 257, 278, 281; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492--1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 184, 196, 270; Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1 Wr. 1971 s. 360; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 543. — Statuta nec non liber promotioonum, s .270, 274.

Bp Edward Ozorowski

Przewłocki Aleksander (1815-1858), kanonik h. warszawski i kaliski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, biblista.

Urodził się 20 II 1815 r. w Warszawie. Tam też uczęszczał do prowadzonej przez dominikanów szkoły elementarnej, następnie do kolegium pijarskiego. Wstąpiwszy do Seminarium Duchownego św. Jana, został

skierowany na studia do miejscowej Akademii Duchownej, które ukończył w 1840 r. ze stopniem kandydata teologii. Następnie był nauczycielem religii w szkołach warszawskich, potem w Instytucie Szlacheckim i na kursach pedagogicznych oraz członkiem państwowego komitetu egzaminacyjnego.

W 1850 r. otrzymał nominację na profesora hermeneutyki i introdukcji do ksiąg N. Testamentu w warszawskiej Akademii Duchownej. Wykładał też archeologię biblijną, wchodzącą w zakres 2-giej katedry biblijnej. Wykładowcą był dobrym, lecz mało pracował naukowo. Posiadał order św. Stanisława 3 kl. i był kanonikiem hon. kapituły kolegiackiej w Kaliszu i kapituły katedralnej w Warszawie. Zmarł 9 V 1858 r.

I.

1. Rzecz o typach w Piśmie św. zawartych, sposobach do ich odkrycia służących i korzyściach jakie ma teologia dogmatyczna z tych typów. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1854 t. 21 s. 430-443, 513-535.

II.

1. Mowa przy pochowaniu zwłok śp. Aleksego Nendzyńskiego profesora kursów pedagogicznych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 7: 1846 t. 12 s. 569-576.
2. Religijno-moralne przemówienie do uczniów warszawskiego Instytutu Szlacheckiego w dzień (12 (24) sierpnia 1848) uroczystego jego otwarcia. *Pam. Rel.-Mor.* R. 8: 1848 t. 15 s. 347-353.
3. Kazanie na uroczystość św. Władysława z Gielniowa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 65-77.

III.

Nekrolog. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 17: 1858 t. 1 s. 583-584; POLKOWSKI I., MIKOSZEWSKI K.: Mowy miane na nabożeństwie żałobnym za duszę śp. Aleksandra Przewłockiego kanonika h. warszawskiego, profesora Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie. W. 1858 s. 33; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 114, 247; Przewłocki Aleksander. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 69. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1841 i 1842.

Ryszard Żmuda

Przewłocki Walerian, krypt.: X. W.P., (1828-1895), zmartwychwstaniec, tłumacz.

Urodził się 11 XII 1828 r. w miejscowości Zimno k. Tomaszowa Lub., jako syn Dominika i Franciszki z Różańskich. Uczył się w domu. Gimnazjum ukończył w Lublinie (1847). Brał czynny udział w ruchach „wiosny ludów" w Wielkopolsce i w powstaniu węgierskim. Od 1850 r. przebywał na emigracji, głównie w Anglii. W latach 1854-1855 uczestniczył w wojnie krymskiej jako kapitan kawalerii. Odznaczył się w bitwie pod Eupatorią i awansował na pułkownika. Po wojnie kierował osadnictwem polskim na Bałkanach i został dyrektorem dróg w Bułgarii. Tam też zetknął się z ks. H. Kajsiewiczem (1862). Pod koniec 1864 r. wstąpił do zgromadzenia zmartwychwstańców w Rzymie, gdzie odbył nowicjat, złożył profesję (28 X 1866) i odbył studia teologiczne. Święcenia kapłańskie otrzymał 20 IV 1867. Lata 1869-1873 spędził w Jazłowcu jako kapelan niepokalanek. W latach 1875-1883 należał do rady generalnej zgromadzenia jako prokurator generalny. Od 1883 r. był przełożonym misji w Adrianopolu i dyrektorem Bułgarsko-Katolickiego Gimnazjum Zmartwychwstańców. Resztę życia spędził w Rzymie jako generał zgromadzenia. Od 1889 r. był konsultorem Kongregacji Rozkrzewiania Wiary. W 1890 r. odbył wizytację domów w Europie, w USA i w Kanadzie. Zmarł w Rzymie 7 V 1895 r., pochowany na cmentarzu Campo Verano.

I.

1. Przekł.: Rusbrock Przedziwny. Przełożył na język polski... Lw. 1874 Nakł. tłumacza, w Druk. Ludowej 16° s. nlb. 6, IV, 305 nlb. 7.

2. Dziennik. T. 1: 1883-1887, 1892; T. 2: 1887-1890; T. 3: 1890-1893; T. 4: 1893-1894. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. b. pag.

3. Niepokalanki. Pamiętnik. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. b. pag.

II.

1. Sprawozdanie z Misji Ojców Zmartwychwstańców w Adrianopolu. *Kur. Pozn.* R. 10: 1881 nr 149 s. 1-2.

2. Sprawozdanie z czynności Misji bułgarskiej. O[jcó]w Zmartwychwstańców w Adrianopolu za rok szkolny 1882/3. *Czas.* R.[36]: 1883 nr 252 s. 2.

3. Misja polska w Bułgarii. *Kur. Pozn.* R. 13: 1884 nr 175 s. 1-2.

4. Misja bułgarska. *Kur. Pozn.* R. 13: 1884 nr 281 s. 1-2.

5. Sprawozdanie z Misji bułgarskiej. *Kur. Pozn.* R. 14: nr 180 s. 1-2; nr 182 s. 1; nr 183 s. 1; nr 185 s. 1,

6. Misja bułgarska. *Kur. Pozn.* R. 15: 1886 nr 161 s. 1-2; nr 162 s. 1-2.

7. Listy z podróży zaatlantyckiej... Lw. 1890 Nakł. Redakcji Przeglądu 8° s. nlb. 2, 80. — Toż: Chicago 1891 Druk. Spółki Nakładowej Wydawnictwa Polskiego 8° s. 90.

8. Siostry. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. i b. pag.

9. Kościół. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn. i b. pag.

10. Listy: 4 listy do P. Semenenki z 1871-1874. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1. W. 1949 s. 37, 92, 93, 126-127 (fragm.). — 10 listów do M. Darowskiej z 1872-1887 i b. daty. Wyd. TENŻE. Tamże. T. 1 s. 38-39, 75, 78, 84, 91; T. 2 s. 188-189 (fragm.). — 5 listów do J. Felińskiego z 1873-1880. Wyd. TENŻE. Tamże T. 1 s. 95, 127, 383-885, 490: T. 2 s. 47-48. — 2 listy do Redakcji „Misji Katolickich" z 1884. Ogł. w: *Misje Katol.* R. 3: 1884 s. 181-182, 311-312 (fragm.). — 1204 listy do zmartwychwstańców z 1865-1895. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 28202-29405. — 7 listów do A. Dunajewskiego z 1870-1892. Rkps Arch. Woj. Krak., fasc. 1137 b. pag. — 14 listów do M. Darowskiej z 1872-1887. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 6. 4. II. 8[14]. — Do s. Pauli od Ducha Św. z 1874. Rkps tamże, sygn. P. 9. 5. V. 4. b. pag. — Do T. Lenartowicza z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2028 t. 8 k. 65. — Do S. Tomkowicza z 1878. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1991 k. 93-94. — 16 listów do S. Pawlickiego z 1878-1893. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8697 t. 4 k. 395-420. — 3 listy do J. Felińskiego z 1880. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.4.III. 49 nr 1-3. — Do L. Mańkowskiego z 1882. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7636-II t. 6 k. 80. — 13 listów do F. Lutrzykowskiego z 1887-1892. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 29537-29549. — 11 listów do L. Zbyszewskiego z 1885-1887. Rkps tamże, sygn. 29550-29560. — 1208 listów do współbraci i krewnych z 1865-1894 i b. dat. Rkps tamże, sygn. 28202-29405; 20624-29628. — 131 listów do A. Bakanowskiego z 1888-1894. Rkps tamże, sygn. 29406-29536. — 17 listów do W.M. Barzyńskiego z 1876-1894. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn. i b. pag. Są też listy do Sapiehów. Rkps Bibl. Czart., Arch. Rodz. Sapiehów z Krasiczyna, sygn. 122 b. pag. — Do N... Rkps Bibl. Polskiej w Paryżu, sygn. 509; Do biskupów krakowskich. Fasc. Arch. Kurii Metrop. w Krakowie:

III.

KAJSIEWICZ H.: Pamiętnik o Zgromadzeniu... W: Pisma. T. 3 Kr. 1872 s. 127-128; Wiadomości bieżące z Misji. Bułgaria. *Misje Katol.* R. 3: 1884 s. 124, 181-182, 311-312; Bulletin de l'Année Scolaire 1884/5. Adrianopol 1885; Kronika kościelna zagraniczna... Turcja... (Ks. W.P. przełożonym Misji w Adrianopolu). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 6 s. 92; Kapituła... zmartwychwstańców... W: Ziemie i kolonie słowiańskie. (Wybór ks. W.P. na generała). *Kraj.* R. 6: 1887 nr 3 s. 10; Korespondencje... Rzym 18 maja. *Kur. Pozn.* R. 24: 1895 nr 120 s. 3; DĘBICKI L.: Z kroniki żałobnej. Ks. Walerian Przewłocki. *Czas.* R. 48: 1895 nr 233 s. 1; Śp. o. Walerian Przewłocki. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 21 s. 333-334; LEWAK A.: Dzieje emigracji polskiej w Turcji. W. 1935 s. 126; KERTEV G. I. Poliacy i Bułgarzy i diełoto na otčytie Vuzkresency vu Odrinu 1863-1918... Sofija 1936 s. 47-51; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego Albano 1942 s. 279, 286, 287, 293-295, 301, 307, 310, 314, 316, 317, 331-333, 336-346, 353-355, 362, 368, 482; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki... T. 1. W. 1949 s. 9, 10, 30, 32, 35, 36-40, 46, 63, 75, 76-79, 84-94, 96, 97, 99-102, 105, 108, 109, 116, 121, 122, 125-128, 144, 163, 181, 189, 193, 207, 210; 219, 223, 224, 226, 229, 244, 252, 258-260, 266, 267, 268, 269, 274, 276-280, 298, 299, 319, 333, 334, 336, 337, 348, 351, 368, 369, 371, 383-385, 397, 402, 430, 440, 445, 468, 470, 476, 486,

489, 490, 491; T. 2 s. 7, 47, 48, 52, 166, 186-189, 193; SEMENENKO P.: Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie. Wyd. E. ELTER. Rzym 1955 s. 135, 174, 200, 213; Catalogus Archivi Congregationis Resurrectionis D.N.J.Ch. Romae [1958] s. 42; IWICKI I.: The First one Hundred Jears 1866-1966. Rome 1966 s. 66; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. Walerian Kalinka. P. 1973 s. 342, 357, 360, 366, 380, 386, 398, 500, 517, 539, 552, 55, 569, 598, 599, 647; SZABLEWSKI M.: Kardynał A. Dunajewski i zmartwychwstańcy. Roma 1974 s. 16, 16a, 31, 32, 33, 34, 35, 43, 52, 54, 59, 66, 67.

Ks. Bolesław Micewski CR

Przewoski (de Przewozki, Przeworski) Franciszek Józef h. Trąby (1629-1701), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się w 1629 r. jako syn Szymona. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1650 r. uzyskał bakalaureat, a w 1652 r. – mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W 1653 r. wykładał w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, następnie wrócił do Krakowa. Ok. 1663 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, w 1665 r. — do Większego. Wykładał w Szkołach Nowodworskich i był prowizorem Bursy Jerozolimskiej. W 1670 r. zdobył doktorat medycyny na Uniwersytecie w Padwie, w rok później wyjechał do Rzymu. Był scholastykiem kurzelowskim, sekretarzem królewskim, prepozytem kolegiaty WW. Świętych i dziekanem kolegiaty św. Anny w Krakowie oraz kanonikiem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu. Wykonywał obowiązki cenzora ksiąg w Diecezji Krakowskiej i zajmował się procesem kanonizacyjnym Jana Kantego. Doktorat teologii zdobył 27 I 1684 r. w Akademii Krakowskiej. Z tej okazji opublikowali utwory panegiryczne: Rafał Arteński (Arbor vitae), Stanisław Bieżanowski (Splendor et magnificentia), Marcin Ośliński (Ara perennaturae gloriae), Andrzej Warzyński (Tubae perenni gloria sonorae) i Marcin Winkler (In solenni actu promotionis). W 1687 r. rozpoczął administrację Drukarni Akademickiej Kolegium Większego. W latach 1685 i 1691 sprawował urząd rektora Akademii. Zmarł w 1701 r. Nabożeństwo pogrzebowe odbyło się 28 V w kościele Św. Trójcy w Krakowie. Śmierć jego uczcili panegirykami Marcin Bielecki (Tuba mirum spargens sonum) i Bartłomiej Celejowicz (Clangor tubarum feralis). Wykonawcami testamentu zostali wyznaczeni Jan Grymecki, Andrzej Krupecki i Tomasz Przewoski.

I.

1. Quaestio theologica de essentia gratiae, ex prima secundae Doctoris Angelici... desumpta... pro licentia obtinenda in Sacra Theologia proposita... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Quaestio theologica de dominio liberi arbitrii supra suos actus et bonitate ac malitia eorundem ex. D. Thoma decerpta... pro doctoratu in Sacra Theologia publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1684 Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Quaestio logica de ente rationis... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1663 apud Albertum Siekielowicz 2° k. nlb. 2.

2. Immortalis munificentia... Andreae de Olszowa Olszowski... Episcopi Culmensis et Pomesaniae... celebrata... dum Bibliotheca Universitatis Cracoviensis cum solenni applausu raro exemplo communi Musarum alumnorum usui aperiretur. Cracoviae 1671 apud M. Jacobum Mościcki 2° k. nlb. 7.

III.

PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 330, 344; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 361; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 14, 199, 200, 265. — Statuta

nec non liber promotionum, s. 324, 334, 335, 338, 341; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 194; Metryka nacji polskiej w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 144; Statuta oraz akta i protokoły zgromadzeń nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. W: Archiwum nacji Polskiej w Uniw. Padewskim. T. 2 s. 81, 82, 83, 184; Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 3934, 3936, 5359.

Bp Edward Ozorowski

Przeworski Krzysztof (XVII w.), kanonik reg. od pokuty, wydawca.

Brakuje o nim informacji w historiografii. Podpisywał się jako „praepositus Libychoviensis", co wskazuje, że należał do zakonu kanoników regularnych od pokuty, zwanych w Polsce markami i był przełożonym klasztoru w Trzcianie k. Wiśnicza (dawniejsza nazwa Libichowa). W 1605 r. wydał opracowany przez członka tegoż zakonu Jana z Trzciany żywot bł. Michała Giedroycia. Stanowił on podstawę do późniejszych biografii tego błogosławionego pióra J. Wiwianiego i J. Dąbrowskiego.

I.

1. Wyd.: Vita beati Michaelis Ordinis S. Mariae de Metro de Poenitentia Beatorum Martyrum conventualis S. Marci Crac. opera et sumptu... in lucem emissa. Cracoviae 1605 in Officina Simonis Kempini 4° k. nlb. 14.

III.

ESTREICHER K.: T. 25 s. 355; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 497.

Bp Edward Ozorowski

Przonkowski Bonawentura (1743-1800), reformat, polemista.

Dnia 14 IV 1765 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Studia filozoficzne odbył w Wieluniu w latach 1766-1768. Tutaj też przyjął 21 XII 1768 r. święcenia kapłańskie. Teologii uczył się prawdopodobnie w Poznaniu. Ostatni rok studiów 1772-1773 ukończył w Pakości, gdzie słuchał wykładów prawa kanonicznego i kontrowersji.

W latach 1773-1777 był lektorem filozofii w Choczu. Następnie pełnił m. in. obowiązki lektora teologii moralnej w Rawiczu (1782 r.) oraz urząd gwardiana w Kaliszu (1791-1794). Przez jedną kadencję (1794-1797) wchodził jako definitor w skład zarządu prowincji. Życie zakończył 2 IV 1800 r. w Szamotułach.

I.

1. Certamen polemico — theologicum seu literaria controversio inimicis S. Romanae Ecclesiae indicta per... Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 354, zaginął podczas II wojny światowej.

II.

1. Wzór życia cnotliwego w rozmyślaniu życia, męki i śmierci Jezusowej tudzież prawd wiecznych, cnót i przykładów Marii Najświętszej i niektórych świętych Sług Boskich na widok braci mniejszym S.O. Franciszka Prowincji świętego Antoniego Padewskiego reformatów za wyraźnym przełożonych rozkazem roku pańskiego... w Warszawie 1797 do druku podany 8° k. nlb. 2, s. 195, k. nlb. 1. K. ESTREICHER (T. 33 s. 487) podaje skrócony opis, nie zna autora ani egzemplarza. Tu zamieszczony opis na podstawie egzemplarza księgozbioru Podr. Arch. Prow. Fr. Ref. Kr.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 140, 147; CHODYŃSKI A.: Kościół i klasztor OO. Reformatów w Kaliszu. W. 1874 s. 19; RACIBORSKI J.: Kościoły kaliskie. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 19: 1925 s. 113-114, 297, 298; CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Włocławek 1949 s. 127; SZTEINKE A.J.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warsza-

wie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis w posiadaniu autora). — Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Cathalogus Antonianae in Maiori Polonia Provinciae Reformatae... 1788 (mikrofilm); Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 315, 324, 542; Scrutinium Conventus Pacostensis, T. 2 (mikrofilm); Scrutinium Conventus Szamotuliensis T. 1 (mikrofilm); Scrutinium Conventus Vielunensis T. 2 (mikrofilm); Arch. Secretum Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Varsaviensis nr 127 k. 296-309.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Przyjałgowski (Przyałgowski) Wincenty (1818-1878), proboszcz w Kronsztadzie, potem wikariusz w Moskwie, historyk Diec. Wileńskiej.

Urodził się na Litwie w guberni kowieńskiej w 1818 r. Studia teologiczne odbył w Wilnie; święcenia kapłańskie otrzymał w 1843 r. Początkowo pracował jako kapelan zakładu dobroczynnego i kapelan wojskowy w Wilnie. Przed 1855 został kapelanem w Zakładzie kształcenia dziewcząt w Białymstoku. W 1857 r. przeniósł się do Archidiec. Mohylewskiej i został proboszczem w Kronsztadzie, dziekanem petersburskim i kapelanem marynarki wojennej. Przed 1868 r. został wikariuszem w parafii śś. Piotra i Pawła w Moskwie i na tym stanowisku zmarł 13 IV 1878 r.

I.

1. Żywoty biskupów wileńskich opisał... T. 1-3. Petersburg 1860 Druk. J. Ohryzki 8° t. 1 k. 4 nlb. 200, III; T. 2 s. 164; II; T. 3 s. 251, III.
2. Z Kronsztadu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (Ser. nowa) s. 564-565.

III.

POTOCKI L.: Pamiętniki Pana Kamertona. T. 1. P. 1869 s. 120; Przyałgowski Wincenty. W: *Enc. kośc.* T. 22 s. 240; Przyagłowski Wincenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 75; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. s. 359. — Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1842-1857; Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1858-1878.

Ks. Bolesław Kumor

Przybylski Dominik (1798-1857), proboszcz w Świeciechowie, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, biblista.

Urodził się w 1798 r. we wsi Piotrkowie parafii Krzczonów w woj. lubelskim. Szkołę elementarną ukończył w Opolu Lubelskim, potem uczył się w szkole wojewódzkiej i w gimnazjum w Lublinie. W 1816 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie, skąd po roku wysłano go na Wydział Teologiczny Uniw. Warszawskiego. Ukończył go w 1820 r. ze stopniem magistra teologii. Następnie był komendarzem kościoła i nauczycielem religii w Szczebrzeszynie, od 1825 r. proboszczem w Targowisku, a od 1837 r. w Świeciechowie; to ostatnie probostwo zajmował do śmierci. Był kanonikiem hon. kapituły lubelskiej.

W 1846 r. został powołany do warszawskiej Akademii Duchownej na profesora hermeneutyki, archeologii biblijnej, introdukcji do ksiąg St. Testamentu i j. hebrajskiego. Jednakże podobnie jak jego poprzednicy na katedrze Gierwatowski i Krupiński nie wykładał archeologii (prowadził ją ks. M. Nowodworski), a uczył natomiast egzegezy biblijnej. Zmarł 24 I 1857 r. po 2-letniej chorobie.

I.

1. Rozprawa o potrzebie i użyteczności czytania Pisma św. ze względu na tekst oryginalny tegoż, z zachowaniem potrzebnych ostrożności. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 373-379.

III.

BULIŃSKI M.: Mowa na pogrzebie ks. D. Przybylskiego. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 17: 1858 t. 1 s. 66-73; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 104-105; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz.

T. 2. s. 121; Przybylski Dominik. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 75-76; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 468. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na rok 1855. — AGAD: Centr. Wł. Wyzn. Kr. Pol., sygn. 377 s. 287-288, 520-521, 676-677.

Ryszard Żmuda

Przybylski Jan Stanisław (1798-1840), kanonik kapituły krakowskiej, profesor Uniw. Krakowskiego, biblista i dogmatyk.

Urodził się 23 IV 1798 r. w Komornikach w Wielkopolsce w rodzinie szlacheckiej, jako syn Andrzeja i Anny Jeske. Kształcił się początkowo w domu, szkołę średnią ukończył w Poznaniu. W latach 1813-1815 studiował jako wolny słuchacz filozofię i prawo na Uniw. Wrocławskim. W 1815 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Gnieźnie, a w latach 1818-1821 studiował na Uniw. Warszawskim; święcenia kapłańskie przyjął 1 VII 1821 r. w Warszawie. W roku następnym uzyskał na Wydziale Teologicznym w Warszawie stopień magistra teologii, już jako kanonik hon. łęczycki (25 VII 1822). W 1824 r. był prefektem szkół wojew. krakowskiego, a od 1825 r. surogatem konsystorza kieleckiego. Dnia 26 IX 1826 r. uzyskał doktorat na Wydziale Teologicznym w Krakowie. Z dniem 1 XII t. r. został tamże profesorem zw. dogmatyki, w latach 1836-1839 wykładał zastępczo języki biblijne i teologię moralną. W kadencji 1836-1839 był dziekanem Wydziału Teologicznego.

W lutym 1827 r. został kanonikiem kapituły krakowskiej, egzaminatorem kandydatów do stanu duchownego i egzaminów konkursowych na beneficja kościelne. Bp K. Skórkowski zamianował go oficjałem i wikariuszem generalnym Diec. Krakowskiej (1831). Z prezenty uniwersyteckiej otrzymał probostwo św. Mikołaja, a następnie od 1835 r. św. Floriana w Krakowie. W 1839 r. wraz z ks. F. K. Stachowskim sporządził inwentarz skarbca katedralnego. Zmarł 30 III 1840 r. w Krakowie.

I.

1. Tezy konkursowe z 1823 r. Druk nieznany. Wymienia go T. GLEMMA: Wydz. Teol. U.J., s. 96.

2. Historia o domku Loretańskim Matki Boskiej i o jego cudownym przeniesieniu. Z rękopisu do druku podane przez J.C.R. Bochnia 1855 8° s. VI, 100.

3. Dissertatio, qua genuinitas Paulinae ad Hebraeos epistolae defenditur. Rkps nieznany.

II.

1. Kazanie w czasie pogrzebowego nabożeństwa za niewygasłej pamięci Jana Pawła Woronicza arcybiskupa warszawskiego. Kr. 1830 Druk. Gieszkowskiego 8° s. 29.

2. Hola! Kłobusiu, 25 kwietnia 1831. A.Z. 8° s. 29.

3. Wyd.: TOMASZ a KEMPIS: O naśladowaniu Chrystusa Pana. Księgi IV z łacińskiego na polski język przetłumaczone. Wyd. nowe. Przekł. T. MATUSZEWICZA [właściwie J. WIELEWICKIEGO], poprawiony przez ks. Jana Stanisława PRZYBYLSKIEGO... Kr. 1841 Druk. D.E. Friedleina 12° s. 462.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 511; Przybylski Jan Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 76; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 346; GLEMMA T.: Wydz. Teol. U.J.; s. 95-96; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 171; LEWICKI K.: Wykaz promowanych na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego w latach 1796-1939. *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 313; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii,* T. 3 cz. 1 s. 128; GRENIUK F.: Teologia moralna. Tamże. T. 1 cz. 1 s. 229. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1824-1840; Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskim. W. 1830 s. 30.

Ks. Bolesław Kumor

Przyłęcki Franciszek (1702-1785), bernardyn, moralista.

Urodził się w woj. połockim w 1702 r. Do zakonu bernardynów w prowincji litewskiej wstąpił w 1728 r. Od 1737 r. wykładał filozofię na studium zakonnym w Grodnie, a od 1741 r. na takimże studium w Wilnie. Zakonna kapituła wileńska przyznała mu tytuł „lector generalis primarius". W 1751 r. powołano Przyłęckiego na kustosza wileńskiego, a w 1753 wybrano litewskim prowincjałem. Na urzędzie tym przyczynił się do podniesienia studiów w swej prowincji. Po złożeniu urzędowania w 1757 r. prezydował w tymże roku kapitule w Grodnie. Był wizytatorem bernardyńskiej prowincji wielkopolskiej. W 1762 r. wszedł do centralnego zarządu zakonu w Rzymie jako definitor generalny. Zmarł w Grodnie 7 I 1785 r. w opinii niezwykle pobożnego zakonnika.

Przyłęcki napisał zwięzły podręcznik teologii moralnej na użytek studentów teologii i młodych spowiedników. „Compendium" to cieszyło się wzięciem, skoro w niedługim czasie wydano je po raz wtóry. Ogłosił również podręcznik teologii ascetycznej oraz dwukrotnie wydawane „Rekolekcje".

I.

1. Compendium theologiae moralis ad usum tum novellis clericis tum incipientibus confessariis perutile et necessarium in gratiam Theologico-Moralium Studiorum summatim ex variis classicis et approbatis auctoribus collectum per... Vilnae 1754 Typis S.R.M. et Reipublicae Scholarum Piarum 8° s. 388, k. nlb. 6. — Toż. Vilnae [1764] Typis S.R.M. et Reipublicae Schol. Piar. 8° s. 388.

2. Teologia duchowna i ascetyczna trzema mistycznej nauki drogami oczyszczającą, oświecającą i jednoczącą każdego katolika do chrześcijańskiej doskonałości prowadząca od... wydana. W Wilnie 1763 w Druk. J.K.M. Akadem. Soc. Jesu 8° k. nlb. 195.

II.

1. Rekolekcje duchowne na ośm dni rozłożone lubo wszelkiego stanu pobożnym katolikom osobliwie jednak zakonnym osobom zakonu Ojca ś. Franciszka służące... przez... W Wilnie 1752 w Druk. J.K.M. Akad. Soc. Jesu 8° ark. A-Q_4. — Toż. W Nieświeżu [1770] w Druk. J.X. Mości Soc. J[esu] 8° ark. A-Y_7.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 195, 256; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 469, 488, 491; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 443; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 306-307. — Arch. Prow.-Bern. Kr., sygn. RGP-k-60.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Przynowski Jakub h. Nowina (1703 — po 1773), jezuita dogmatyk.

Urodził się 25 VII 1703 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 12 VIII 1723 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1725-1728), a teologię w Poznaniu (1730--1734), gdzie w 1733 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był wykładowcą filozofii w Ostrogu (1737-1739, 1741-1744) i we Lwowie (1739-1741), a teologii moralnej w Samborze (1736-1737), teologii scholastycznej i polemicznej we Lwowie (1744-1753). Rektorem kolegiów jezuickich był w Grudziądzu (1763-1766), Krakowie w domu nowicjatu (1766-1768) i kolegium św. Piotra (1768-1772). W Krakowie zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Data śmierci nie jest znana.

I.

1. Tractatus de gratia Divina, merito et peccatis... In Collegio Leopoliensi SJ, 1749-1750. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 578 k. III 1-112.

III.
ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 476, 1223. — ARSJ., Pol. 25-37 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 57-59 (katalogi roczne z lat 1724-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Psojecki Maciej Stanisław h. własnego (ok. 1646-1705), członek wielu kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Pochodził z wielkopolskiej rodziny szlacheckiej. W 1666 r. zdobył w Uniw. Krakowskim stopień bakałarza sztuk, a w 1668 r. magisterium sztuk i doktorat filozofii. Niebawem został pedagogiem na dworze Załuskich, a potem opiekunem Jerzego Olbrachta Denhoffa w Akademii Krakowskiej. Towarzyszył następnie Denhoffowi do Italii, podczas jego studiów w jezuickim Kolegium Rzymskim i w czasie podróży po Europie. W Paryżu Psojecki został promowany na doktora obojga praw. Po powrocie do Krakowa przyjęto go do Kolegium Mniejszego w 1676 r. Już jednak w 1678 r. wyruszył na wojaż po Europie z nowym swoim patronem, Józefem Karolem Lubomirskim. Bawiąc w Rzymie, doktoryzował się z teologii w Uniwersytecie Sapienza. W Paryżu dołączył do poselstwa Jana III, które wiódł do Portugalii Piotr Koryciński i zwiedził Półwysep Pirenejski. Gdy jeszcze przebywał poza krajem, został mianowany kanonikiem krakowskich kolegiat św. Anny i św. Floriana, a 17 VIII 1680 r. dopuszczony do Kolegium Większego.

Wróciwszy do Krakowa otrzymał dość dobrze uposażoną katedrę teologii sakramentalnej, fundacji Marcina Radymińskiego. Rzymski doktorat z teologii nostryfikował w Akademii 6 IX 1691. Z tej okazji ukazało się drukiem sześć panegiryków. Uchodził za znakomitego znawcę „języków starożytnych". Należał do komisji, która miała naprawić kiepską gospodarkę w Bibliotece Uniwersyteckiej. Był prokuratorem Uniwersytetu, dziekanem Wydziału Teologicznego i 5 razy rektorem. Akademii. Wspierał hojnymi jałmużnami szpital bonifratrów. W życiu kościelnym odgrywał znaczną rolę jako posiadacz licznych beneficjów (m. in. był kanonikiem kapituły katedralnej, dziekanem opatowskim, proboszczem w Osieku), ponadto był notariuszem pod powagą apostolską i sekretarzem królewskim. Zmarł 7 XII 1705 r. Podawana niekiedy data jego śmierci r. 1706 jest błędna.

I.

1. Conclusiones theologicae de Sacramentis in genere et in specie de baptismo et confirmatione ex tertia parte D. Thomae Doctoris Angelici quas praesidente... Theologiae ac interea cursus sacramentalis Radiminsciani professore... suscipiet Stanislaus Molęcki Philosophiae baccalaureus propugnandas... Anno Domini 1689 die 13 Julii. Cracoviae [1689] Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

2. Quaestio theologica de conversione panis et vini in Corpus et Sanguinem Christi Domini, ex 3. parte Divi Thomae Doctoris Angelici quaestio 75, per... sacrae Theologiae cursus Radiminsciani professorem... ad disputandum... proposita. Anno Domini 1691 pridie kalendarum Junii [31 V]. Cracoviae [1691] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de Processionibus Divinarum Personarum ex I. parte D. Thomae Aquinatis... qu[aestio] 27 a[rticulus] 1 pro loco inter s. Theologiae doctores in... Universitate Studii Generalis Cracoviensis obtinendo publicae disputationi per... sacrae Theologiae et utriusque Juris doctorem et professorem... proposita. Anno... 1691 VIII Idus Septembr[ris] [6 IX]. Cracoviae [1691] Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Divinum Bene oratione panegyrica D. Thomae Aquinatis... anniversaria solennitatis die in ecclesia Sanctissimae Trinitatis PP. Praedicatorum... conuentus Cracouiensis... per... in alma Universitate Cracoviensi Philosophiae doctorem et professorem celebratum... Anno... [1676]

die VII Martii. Cracoviae [1676] Typis Universitatis 2° k. nlb. 7.

2. Quaestio logica de universali formali logico... per... Philosophiae doctorem et professorem pro loco in Collegio Minore publice ad disputandum... proposita. Anno... [1676] Calend[is] Maii [1 V] hora II. Cracoviae [1676] Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Pociechy ludzi z Bogiem złączonych i szczęśliwość ich doczesna i wieczna. W Krakowie w Druk. Schedla 12°.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 511; URUSKI S.: Rodzina. T. 15 s. 59; WIŚNIEWSKI J.: Dekanat sandomierski. Radom 1915 s. 125; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 193-194, 195, 196; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 364. — PODGÓRSKI S.J.: Optatus in partiam post exactam vitae mortalis exilium reditus a... Mathia Psojecki... Anno... 1705 die 10 Decembris. Cracoviae [1705] Typis Academicis 2° k. nlb. 5; Statuta nec non liber promotionum, s. 335, 337; Księgi nacji polskiej w Padwie. Wyd. S. WINDAKIEWICZ. Kr. 1888 s. 66, 71. — Bibl. Jag., rkps 2579, 3316, 5359; Arch. Uniw. Jag., rkps 76, 90, 91; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Pstrokoński (de Bużenin) Maciej h. Poraj (1553-1609), biskup przemyski, potem włocławski, wydawca dzieła o pełnieniu obowiązków biskupich.

Urodził się w 1553 r. w Pstrokoniu w woj. sieradzkim jako syn Zbigniewa. Uczył się w Widawie i w Sieradzu. Był uczniem S. Sokołowskiego w Akademii Krakowskiej i M. Mureta w rzymskiej Sapienzy. Przebywał jakiś czas we Wrocławiu z bratankami woj. łęczyckiego J. Sierakowskiego. Po powrocie do kraju wstąpił do stanu duchownego. Został prepozytem łowickim i kanonikiem gnieźnieńskim, należał do bliskich współpracowników bpa S. Karnkowskiego. W 1601 r. otrzymał nominację na biskupa przemyskiego. Brał udział w sejmach w 1601 i 1603 r. W tym ostatnim roku został podkanclerzym kor. Bronił króla podczas rokoszu Zebrzydowskiego. W 1606 r. uzyskał prepozyturę miechowską oraz urząd kanclerza w. kor. W 1608 r. otrzymał bullę translacyjną na biskupstwo kujawskie. Zmarł w 1609 r.

I.

1. Wyd.: Święty a powszechny sobór we Florencji odprawiony albo z Grekami unia, spisany ode trzech Kościoła Greckiego na to od nich samych wysadzonych pisarzów... W Krakowie 1609 w Druk. Mikołaja Loba 4° s. 416. Przekł. K. PIĄTKOWSKIEGO.

2. De recte gerendo episcopatu monita domestica a... nepotibus suis Matthia et Stanislao fratribus germanis Lubieniis olim data, post ab altero eorum Stanislao designato episcopo Luceoriensi scripto comprehensa et ad Mathiam tunc Chelmensem episcopum directa. Eiusdem de ortu, vita et morte supradicti Matthiae Pstroconii a Martino Starczewski decano Lanciciensi... in lucem edita. Posnaniae 1629 in Officina Joannis Wolrabi 4° k. 2, s. 105, 84, k. 9. — Toż. Cracoviae 1635 Typis Francisci Caesarii 4° s. 227, s. nlb. 19.

3. De fundatione monasterii S. Annae in Russia [w Sąsiadowicach]. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 104 s. 46-54.

II.

1. Pismo w sprawie dziesięcin ze wsi Strzyżów i Brzuchania na rzecz klasztoru miechowskiego. Wyd. S. NAKIELSKI w: Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634 s. 820-821.

2. Listy: Do pap. Klemensa VIII z 1601. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1659 s. 412-413. — 2 listy do Sz. Rudnickiego z 1606. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1629 s. 489, 785. — 3 listy do króla Zygmunta III i kanclerza w. koronnego b. r. Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 318; sygn. 1320 s. 19-20; sygn. 1659 s. 485-486.

III.

NAKIELSKI S.: Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634 s. 818-846; ŁUBIEŃSKI S.: Vita et obitus Mathiae de Bużenin Pstrokoński. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 395-434; JOCHER A.: Pisma pośmiertelne Stanisława Łubieńskiego. Petersburg 1855 s. I-II; ME-

CHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 577-578; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Pstrokoński Maciej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 733-734; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce odrodzenia (1440-1600). Kr. 1938 s. 169, 232, 233-234, 243; WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 21, 132, 354; NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 105, 238. — De ortu, vita et morte Matthiae de Bużenin Pstrokoński. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1623 s. 1639-1668.

Bp Edward Ozorowski

Puchalski (Mstovius) Piotr (1626-1652), paulin, autor tezy teologicznej.

Urodził się w Mstowie, do zakonu paulinów wstąpił w 1647 r., profesję złożył 22 VIII 1648 r., w okresie studiów teologicznych obronił na Jasnej Górze tezę dogmatyczną, poczem przeniesiony został do Pińczowa. Tam otrzymał święcenia kapłańskie, był kaznodzieją, a dotknięty zarazą zmarł 25 IX 1652 r.

I.

1. Sacra theologica Pallas Sapiesianis armis accincta sive conclussiones theologicae ex prima parte de Deo uno et trino sub auspiciis... Leonis Sapieha M.D.L. vice-cancellarii etc. armata et in Claro Monte Częstochoviensi praesidente... Sebastiano Stawicki... professore a... defensa. Varsaviae 1652 in Officina Petri Elert S.R.M. typographi 2° ark. 9.

III.

KNAPIŃSKI W.: Mstowski Piotr. W: *Enc. kośc.* T. 15 s. 180. — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 38, 380.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Pudelski Michał (1687-1754), jezuita, autor „Praelectiones controversae".

Urodził się 28 IX 1687 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 26 VII 1705 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1707-1710), a teologię w Poznaniu (1714-1718). Wykładał filozofię w Kamieńcu (1718-1720), Lublinie (1720-1721) i w Ostrogu (1722-1731) oraz teologię moralną i Pismo św. we Lwowie (1731-1732). W latach 1741-1749 był instruktorem tzw. trzeciej probacji, a następnie rektorem kolegium w Barze (1749-1752). Zmarł w Jarosławiu 24 IV 1754 r.

I.

1. Praelectiones controversae... In Collegio Leopoliensi SJ, 1731-1732. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 444 k. 515-558.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1158, 1160. ARSJ., Pol. 23-32 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1754); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1706-1754); Pol. 69 f. 733 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Pudłowski (Pudlovius) Stanisław (1597-1645), proboszcz parafii św. Mikołaja w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik.

Urodził się ok. 23 III 1597 r. w Krakowie jako syn Stanisława. Po ukończeniu Szkół Nowodworskich, przeszedł w 1612 r. na Wydział Filozoficzny Akademii Krakowskiej, gdzie w 1614 r. uzyskał bakalaureat, a w 1618 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Rozpoczął następnie naukę prawa, którą kontynuował od 1622 r. w Rzymie w Sapienzy, wieńcząc ją w 1625 r. stopniem doktora obojga praw; dyplom nostryfikował dopiero w 1634 r. Po powrocie do kraju, był w latach 1627-1630 rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. W 1632 r. objął katedrę prawa cywilnego w Krakowskiej Wszechnicy. W rok później wyjechał do Rzymu w sprawach Akademii w sporze z jezuitami. W 1640 r.

był rektorem tejże Uczelni, a w 1642 r. — jej podkanclerzym. Interesował się matematyką, fizyką i astronomią. W tym celu zbudował nawet własną pracownię fizyczną i obserwatorium astronomiczne na swym probostwie św. Mikołaja. Utrzymywał kontakt z Galileuszem i wieloma innymi uczonymi włoskimi. Przyjaźnił się z Janem Brożkiem. W pozostawionych w rękopisie wykładach „In Institutiones Iustinianas" zawarł wiele materiału do poznania stosunków kościelno-społecznych w Polsce. Obok profesury pracował w kurii bpa P. Gembickiego jako asesor i egzaminator synodalny. Zmarł 22 V 1645 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de procuratoribus in criminalibus iudiciis ac c. J. de Judic, in sexto. iun. 1. tunc convenit. C. de accusat.... proposita ad disputandum... Cracoviae 1634 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. 4.
2. Quaestio de annuis reditibus pro loco inter J.U. doctores obtinendo... publice ad disputandum... proposita... Cracoviae 1634 in Officina Typogr. Matthiae Andreoviensis 4° ark. 1-B_4.
3. In Institutiones Iustinianae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2534 DD XVIII 18 s. 109--135.

II.

1. Panegyricum Stanislai Poloni in Ladislai (principis) laudem ex Annalibus Ecclesiasticis Abrahami Bsovii s. 1499, quod Stanislaus in Carmen poeticum conversisse dicitur. W: Miscellanea. Rkps Bibl. Jag., sygn. 59 EE II 7 k. 288-296.
2. Opuscula posthuma mathematica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 495 DD III 40 k. 51, s. 177.
3. Observationum liber I [-VII]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2390 DD XVIII 17 s. 188.
4. Collectanea. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2468 DD X k. 278.

III.

BIRKENMAJER L. A.: Życie i działalność S. Pudłowskiego. *Kosmos*. R. 38: 1913 s. 1691-1693; TENŻE: Stanisław Pudłowski. W: *Spraw. z Czyn. i Pos. AU*. T. 18: 1913 nr 10; STAMM E.: Symbolika matematyczna i logiczna S. Pudłowskiego. *Wiad. Matem*. T. 40: 1936 s. 157-172; WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 177, 190, 197, 267; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 258, 297, 300, 303-304, 305; TARGOSZ K.: Hieronim Pinocci. Studium z dziejów kultury naukowej w Polsce w XVII wieku. Wr. 1967 s. 6, 71, 72, 73, 88, 109, 110; DIANI J.: S. Pudłowski profesor Akademii Krakowskiej w XVII w. i jego studia matematyczne. *Stud. i Mater. z Dziej. Nauki Pol*. Ser. Cz. 12. W. 1967 s. 3-45; PRZYPKOWSKI T.: Zagadnienia astronomiczne w autografach S. Pudłowskiego. Tamże, s. 45-69; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol*. T. 6 s. 548.

Bp Edward Ozorowski

Pudłowski Wacław (XVI/XVII w.), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

O jego życiu brak jakichkolwiek informacji. Dzięki wzmiance na karcie tytułowej jego dysertacji wiemy, że w 1613 r. kończył teologię w Wilnie pod Leonardem Starczewskim. Urodził się przeto pod koniec XVI w., a do zakonu bernardynów wstąpił przed 1610 r.

I.

1. Theses mundanae ad mentem F. Joannis Duns Scoti doctoris subtilis conscriptae et in conventu Vilnensi PP. Bernardinorum ad disputandum propositae... Vilnae 1613 apud Josephum Karcanum 4° k. 9.

III.

ESTREICHER K.: T. 25 s. 400-401; Informacje z karty tyt. „Theses".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Pukal (Pucal, Pucalius, Pukalius, Pukała, Pukało) Paweł (†1631), kanonik reg. laterański, wydawca.

Urodził się w Kazimierzu pod Krakowem w rodzinie patrycjuszow-

skiej jako syn Andrzeja. W 1600 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Kontynuował je następnie w Padwie, gdzie 22 X 1609 r. wpisał się do metryki uniwersyteckiej. Posiadał doktorat teologii. Był kaznodzieją w kościele Bożego Ciała na Kazimierzu i przeorem w Bychowie. Wydane przezeń dzieło Jana de Nigra Valle (Genealogia) stanowi źródło do poznania dziejów kanoników reg. laterańskich. Zmarł w 1631 r.

I.

1. Wyd.: Genealogia Sacri et Apostolici Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini ex Congr. Lateranensi S. Salvatoris contexta olim a Joanne de Nigra Valle Ordinis Praemonstratensium iussu verso in lucem edita studio... in aede SS. Corporis Christi Casimiriae ad Cracoriam... Cracoviae 1619 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 44.

II.

1. Przekł.: Rozmyślanie na pięć ran Pana a Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa z włoskiego na polski przełożone... W Krakowie 1617 w Druk. Łazarzowej Maciej Jędrzejowczyk drukował 8° s. 102. Autor nieznany.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 622; URBAN Wacław: Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. W: *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie renesansu*. Kr. 1964 s. 184-185; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 362-363; WOJTYSKA D. H.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 467. — Alb. stud. Univ. Cracov. T. 3 s. 217; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 43.

Bp Edward Ozorowski

Puszet Stanisław (1841-1907), katecheta gimnazjalny, popularyzator teologii i historii kościelnej.

Urodził się w 1841 r. w Dębianach k. Kazimierzy Wielkiej. Gimnazjum ukończył w Krakowie pod opieką swego wuja bpa L. Łętowskiego. Studia filozoficzno-teologiczne odbył na Uniw. Lwowskim. Po przyjęciu święceń kapłańskich (1865) pracował jako wikariusz w parafiach wiejskich, a następnie przy katedrze we Lwowie. W 1873 r. przeniósł się do Diec. Krakowskiej, gdzie został katechetą najpierw w II Gimnazjum św. Jacka, następnie w III Jana Sobieskiego. Przed 1890 r. został odznaczony eksp. kanon., a przed 1897 r. — rokietą i mantoletem. Zmarł 10 VI 1907 r. w czasie urlopu wypoczynkowego w Dukli.

I.

1. Fanatyzm i indeferentyzm. Ich źródła i następstwa. *Prz. Lwow.* R. 2: 1872 t. 4 s. 386-389, 435-438, 672-676, 797-802.
2. Przekł.: J. BALMES: Katolicyzm i protestantyzm w stosunku do cywilizacji europejskiej przez... Spolszczył... T. 1-3. Lw. 1873 8° s. IV, 310. Tomy 2 i 3 nie wyszły.
3. Etyka katolicka dla użytku szkół średnich. Kr. 1884 Druk. W. L. Anczyca 8° s. nlb. 1, 254, 4.
4. Znaczenie symboliczne piramid. *Prz. Pol.* R. 19: 1884 t. 74 s. 127-130.
5. Rec.: La mission les Juifs par Saint-Yves d'Alveydre. Paris 1884. *Prz. Pol.* R. 19: 1884 t. 74 s. 324-331.
6. Nowo odkryty tekst grecki „Nauki Apostołów". *Prz. Pol.* R. 19: 1884 t. 74 s. 530-534.
7. Ks. Jan hr. del Campo Scipio. *Prz. Pol.* R. 24: 1889/90 t. 89 s. 437-453. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Druk. Czasu 8° s. 19.
8. Rec.: Le France chrétienne dans histoire. Paris 1896. *Prz. Pol.* R. 31: 1897 t. 123 s. 160-177.
9. Rec.: M. GEOFFROY de GRANDMAISON: Napoleon et les Cardinaux Noires (1810-1814). Paris 1895. *Prz. Pol.* R. 30: 1895 t. 118 s. 397-401.
10. Z dziejów Państwa Kościelnego. *Prz. Pol.* R. 38: 1903 t. 151 s. 146-149.

II.

1. Kronika literacka. *Prz. Pol.* R. 19: 1884 t. 74 s. 530.
2. Rec.: Z. S. FELIŃSKI: Konferencje. Lw. 1885. *Prz. Pol.* R. 19: 1884 t. 74 s. 534-537.

3. Jeszcze w sprawie szkół średnich. *Prz. Pol.* R. 20: 1885 t. 77 s. 345-354.

III.

TARNOWSKI S.: X. Stanisław Puszet. *Prz. Pol.* R. 42: 1907 t. 165 s. 412-420; DUBECKI K.: Śp. ks. Stanisław Puszet... (Wspomnienie pośmiertne). Kr. 1907; [Nekrolog]. *Gaz. Kośc.* R. 15: 1907 s. 343; Puszet Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 107; ŁĘTOWSKI L.: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 s. 112. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1865-1873; Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1873-1907.

Ks. Bolesław Kumor

Putanowicz Józef Alojzy, krypt.: A.O., M.J.P.A.O., (1737-1788), kanonik płocki, profesor Akademii Krakowskiej, autor prac o krakowskiej Akademii i jej Bibliotece.

Był synem Józefa i Salomei, urodził się 8 III w rodzinie mieszczańskiej. W 1747 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, 17 IV 1750 r. został bakałarzem, a 17 IV 1751 r. (rzecz niezwykła!) otrzymał stopień magistra sztuk i doktora filozofii. Jako docent bezpłatny był seniorem szkół parafialnych NMP i św. Anny, a w latach 1758-1760 nauczycielem matematyki, wymowy i dialektyki w Szkołach Nowodworskich. W tym okresie wydawał kalendarze (Kolędę Krakowską) na dobrym poziomie i zdobył stanowisko przysięgłego geometry. W 1760 r. jeździł do Lwowa, by przeciwdziałać jezuickim planom założenia uniwersytetu w tym mieście. Po inkorporacji do Kolegium Mniejszego (1761) wyjechał do Italii na studia teologiczne jako stypendysta fundacji J. Strzałkowskiego. W Akademii Rzymskiej doktoryzował się z teologii (20 IV 1762) i przyjął święcenia kapłańskie (1763). Wróciwszy do Krakowa został profesorem filozofii eklektycznej i matematyki w katedrze fundacji Strzałki (1764). W 1765 r. Akademia wyraziła zgodę na jego projekt częściowej reformy Wydziału Filozoficznego, ponadto powierzyła mu urząd dziekana tegoż Wydziału i obowiązki generalnego wizytatora kolonii akademickich.

Jesienią 1773 r. przeszedł Putanowicz na Wydział Teologiczny, w którym otrzymał co dopiero powstałą katedrę historii Kościoła. Z ramienia Akademii bawił w Warszawie (1773/4), by z pomocą króla i KEN zdobyć dla Akademii schedę po jezuitach. Celu nie osiągnął, a nawet zmuszony był napisać obronę Akademii (Stan wewnętrzny i zewnętrzny... Universitatis Cr.). W 1778 wybrany został do delegacji, by pośredniczyć pomiędzy Akademią i wizytującym ją H. Kołłątajem. W 1780 r. został prefektem Biblioteki Uniwersyteckiej i prezesem Kolegium Teologicznego (od 1783 r. Kolegium Moralnego). Należał do komisji opracowania podręcznika teologii na użytek seminariów duchownych. Interesowała go architektura, miernictwo, filozofia eklektyczna i teologia. Był kanonikiem płockim, kolegiaty św. Anny i św. Floriana, proboszczem w Lanckoronie, w Rabce i Przemykowie. W 1785 r. przeszedł na emeryturę. Zmarł w klasztorze kapucynów w Krakowie 11 II 1788 (data według nagrobka).

I.

1. Litterae. Mores. Religio. Seu de triplici scopo iuventutis instituendae. Oratio academica... dum... in Jagellonica Universitatis Cracoviensis Aula, primas in AA. LL. et Philosophia laureas VIII. VV. DD. ejusdem laureae candidatis... conferret, anno... 1768, die 27 mensis Octobris, recitata. B. m. 1768 4° k. nlb. 8.

2. De studio historiae ecclesiasticae... Cum primum Theologicam Cathedram in Universitate Cracoviensi conscenderet,

oratio inauguralis, 1773-6-to Idus Novembris [8 XI]. B. m. [1773] 4° k. nlb. 6. — Rkps w Bibl. PAN Kr. sygn. 2220. T. 1, nr 16 k. 184-189.

3. Stan wewnętrzny i zewnętrzny Studii Generalis Universitatis Cracoviensis. Kraków 1774 2° k. nlb. 25. Wyd. bezimiennie. JOCHER podaje rozszerzony tytuł: „...dla wiadomości Najjaśn. Króla Stanisława i P. Komisji Edukacji Narodowej przez...". Tego na karcie tytułowej nie ma. Na egzemplarzu Bibl. Jag. zanotowano, że opracował to dziełko O. J. Al. PUTANOWICZ, który zmarł 1788 r. przed śmiercią mieszkał u kapucynów w Krakowie i w ich kościele został pochowany; Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 3835 z r. 1774 2° s. nlb. 49; Bibl. PAN Kr., sygn. 2220 t. 1 nr 17. B. m. k. 328-352.

4. Życie, cuda i dzieje kanonizacji S. Jana Kantego, kapłana świeckiego w Akademii Krakowskiej, Pisma Bożego doktora i profesora, uroczystym ośmiodniem w stolicy Królestwa, mieście Krakowie, roku zbawienia naszego 1775 uwielbione... Kraków 1780 w Druk. Akademii Krakowskiej 2° nlb. 200. Imprimatur jest z 24 IX 1777. Jest to dzieło zbiorowe.

5. Kazanie... w: Pamiątka od wprowadzenia przecudownego obrazu Bogarodzicy... z Bełzkiego zamku na Jasną Górę, czwartego zakończonego, a zaczętego piątego wieku uroczystością ośmiodniową w miesiącu wrześniu R.P. 1782 uwielbiona. Na Jasnej Górze Częstochowskiej 1784 4° s. 321-331.

6. Super illustri facto ex Libro Judicum cap. 11 v. 29 ad v. 40. De voto Jephte dissertatio intra cotidianas publicas disputationes, Thomisticae Scholae S. Ordinis Praedicatorum recitata. Pridie Iduum Martii [14 III] 1785. [Kraków] 1785 8° k. nlb. 10.

7. Przekł.: Zbioru prawa szkolnego dla Akademii Krakowskiej, Głównej Królestwa Szkoły i innych Królestwa Polskiego Szkół. Cz. 1. Corporis juris scholastici pro Universitate Cracoviensi Principe Regni Schola caeterisque aliis in Regno Poloniae Gymnasiis pars 1. [Kraków] ok. 1787 2° s. 96. Przekład z łaciny na polskie. Tytułu osobnego nie ma. Obejmuje w. XIV i XV do 1462 r. Końca brak. Druk przerwano. — Rkps w Bibl. Jag., sygn. 3834 z r. 1780 s. 96.

8. Repertorium manuscriptorum Bibliothecae Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis, cura et studio M. M. Michaelis MRUGACZEWSKI et... anno aerae vulgaris 1777 in ordinem alphabeticum suasque sedes digestuum; Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 272. Kood. z r. 1777 i 1803. T. 1-2. k. 2 i s. 474, k. 2 i s. 474; Sygn. 4152; wyciąg sporządzony na początku XIX w.; Bibl. Ossol., sygn. 725 I 2 s. 187-198: Excerpta ex Codice cui titulus, Repertorium...

9. Catalogus duplicatorum in folio bibliothecae Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis... adjuvantibus mgro Josepho Cantio WILKOSZEWSKI et mgro Michaele BATOROWICZ comparatus anno aerae vulgaris 1779 Cracoviae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 897 k. 33.

10. In Schola Regni et Almae Universitatis Cracoviensis Catalogus auditorum praelectionum theologicarum et iuris canonici [item studii moralis] ex anno Domini 1780 in a. 1781 praeseside..., continuatus ad a. 1803. 2°, k. 84 i 4 próżne na początku i końcu. Na oprawie wyciśnięte: Metrica auditorum studii theologici et canonici 1780. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4086.

11. Catalogus librorum in folio Collegii Juridici [Univ. Crac.] ex a. 1783 in a. 1784 [et ex a. 1784 in a. 1785] confectus stante praefectura... Bibl. Jag., sygn. 919. Z r. 1783/1785 3 zeszyty k. 14, 14, ss. 69.

II.

1. Kolęda Krakowska czyli kalendarz historyczno-polityczny... na Rok Pański 1754... W Krakowie b. r. [1754] w Druk. Akademickiej 16° k. nlb. 54. (Obejmuje wykaz dygnitarzy, opisy miast, poczet królów). — Toż... na Rok Pański 1755... W Krakowie b. r. [1755] w Druk. Akademickiej 16°.

2. Kalendarz polski i ruski... na Rok Pański 1755. W Krakowie b. r. [1755] w Druk. Akademickiej 4°. — Toż... na Rok Pański 1756... W Krakowie b. r. [1756] w Druk. Akademickiej 4° k. nlb. 10.

3. Kolęda Krakowska... na Rok Pański 1756. [W Krakowie] b. r. [1756] w Druk. Akademickiej 16°. — Toż.. na Rok Pański 1757. [W Krakowie] b. r. [1757] w Druk. Akademickiej 16°.

4. Kalendarz... na Rok Pański 1757... W Krakowie b. r. [1757] w Druk. Akademickiej 4° ark. A-C_2. — Toż... na Rok Pański 1758. W Krakowie b. r. [1758 w Druk. Akademickiej] 4° ark. A-C_2.

5. Kolęda Krakowska... albo kalendarz astronomiczny i geograficzno-chronologiczny na Rok Pański 1758, który jest przybyszowy... W Krakowie b. r. [1758] w Druk. Akademickiej 16° k. nlb. 68.

6. Revolutio vitae... M. Joannis Przypkowski... matheseos ipsiusque astronomiae professoris... puncto fatorum terminata; cumque ejusdem posthumae exuviae in ecclesia collegiata Divae Annae ad domum mortis transferentur... ad calculum saeculorum Anno Domini 1758 die

14 Januarii reducta. Cracoviae 1758 Typis Universitatis 4° k. nlb. 4.

7. Quaestio medica de febre maligna inflammatoria... pro loco inter... Medicinae doctores et professores in Universitate Studii Generalis Cracoviensis obtinendo a M. Paulo Soldadini... publice ad disputandum proposita et per... decisa Anno Domini 1758 die 25 Januarii. [Cracoviae] 1758 [Typis Universitatis] 8° k. nlb. 14. — Są tu wnioski (conclusiones) bronione przez Soldadiniego.

8. Classica mortis feralia luctuosum obitum... M. Josephi Gregorii Popiołek... Universitatis Cracoviensis rectoris... intra classes Novodvorscianas sonantia ac dum piis ejus manibus in ecclesia... S. Floriani... justa parentalia... persolverentur... doloroso Academicae Juventutis spiritu excitata Anno... [1758] die 17 mensis Julii. Cracoviae 1758 Typis Collegii Majoris 2° sygn. A-G_2. Wierszem i prozą.

9. Kolęda Krakowska albo kalendarz astronomiczno-chronologiczno-polityczny na Rok Pański 1759... W Krakowie b. r. [1759] w Druk. Akademickiej 16° k. nlb. 72.

10. Kalendarz... na Rok Pański 1759... w Krakowie b. r. w Druk. Akademickiej 4° ark. A-C_2.

11. Vivat juventuti academicae solenne ad... pontificium in cathedram ingressum... Cajetani Sołtyk... episcopi Cracoviensis... viva voce intonatum, plausu vero panegyrico... declaratum. Anno Domini 1759 die 29 mensis Aprilis. [Cracoviae 1759] 2° k. nlb. 27.

12. Corona Justitiae sacra laurea theologica... M. Casimiri Stęplowski..., dum... sacrae theologiae doctor... ritu solenni renuntiaretur, reposita, vectigali vero 26 mensis Novembris. Cracoviae 1759 in Typogr. Seminarii Episcopalis Academici 2° k. nlb. 18.

13. Laurea theologica... Casimiri Stęplowski. Cracoviae 1759 [In Typogr. Seminarii Episcopalis Academici] 4°.

14. Programma Geographicum iuventuti Universitatis Cracoviensis Rhetor. Scholae ad resolvendum propositum 1759... B. m. r. — Jest to zapewne: Programma geographicum... iuventuti academicae in Universitate Cracoviensi Rhetoricae Scholae operam navanti... ad resolvendum propositum Anno Domini 1759 die 5, mensis Aprilis... Cracoviae 1759 4° k. nlb. 4.

15. Kalendarz... na Rok Pański 1760. W Krakowie [1760 w Druk. Akademickiej] 4° ark. A-C_2.

16. Kolęda Krakowska albo kalendarz astronomiczno-chronologiczno-polityczny... na Rok Pański 1760. [W Krakowie 1760 w Druk. Akademickiej] 16°.

17. Eques senator... Adamus de Zakliczyn Jordan, castellanus Voynicensis... castellani ad Capitolium honoris... Prossovicensibus... in comitiis e voto Regni Scholae Universitatis Cracoviensis, comitante vectigali penna... provectus Anno Domini 1760 die 18-va mensis Augusti. Cracoviae 1760 Typis Collegii Majoris 2° k. nlb. 39.

18. Mowa przy oddaniu Panegiryku i powitaniu Jaśnie Wielmożnego Adama Jordana, kasztelana wojnickiego... Na sejmiku w Proszowicach roku 1760 miana. B. m. [W Krakowie] 1760 w Druk. Kolegium Większego 2° s. nlb. 3.

19. Odpowiedź... Kasztelana Wojnickiego na mowę... B. m. r. 2° s. 1.

20. Celsitudo gentiliciorum decorum... Venceslai Hieronymi de Bogusławice Sierakowski... archiepiscopi Leopoliensis... ad... ingressum metropolitanam Roxolaniae in archicathedram... e voto Primaevae Regni Scholae Jagellonicae Universitatis applaudente vectigali penna... plus ultra assurgens Anno Domini 1760, die 28 mensis Septembris. Cracoviae 1760 Typis Collegii Majoris 2° k. 2 i ark. A-Y_2 (k. 46).

21. Kalendarz... na Rok Pański 1761. [Kraków 1761] 4° ark. A-C_2.

22. Kolęda Krakowska abo kalendarz polityczny. [Kraków] 1761 12° W dedykacji podpisany A.O. [Author operis].

23. Quaestio astronomica. De systemate mundi ex diversis astronomorum cum veterum tum recentorum placitis desumpta... pro loco in Collegio Minori obtinendo ad publice disputandum... proposita Anno Domini 1761 die 24 mensis Januarii. Cracoviae 1761 in Typogr. Seminarii Academici 2° k. nlb. 2.

24. Ordinatio studiorum Facultatis Philosophicae... Anno Domini 1765 die 12 Martii facta et subsequenter per Universitatem approbata. (Cracoviae) 1765 4° k. nlb. 10. — Przedruk: J. MUCZKOWSKI w: Statuta nec noc liber promotionum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab a. 1402 ad annum 1849. Cracoviae 1849. Opracował faktycznie J. A. PUTANOWICZ. Zob. Bibl. Jagiell. rkps 1173:... Reflexiones nonnullae...

25. Series et ordo disputationum philosophicarum in Universitate Scientiarum Cracoviensi... per AA. LL. et Philosophiae magistros, doctores et professores ac... baccalaureos aestivo semestri anni 1765 absolvendarum. Cracoviae 1765 in Typogr. Seminarii Episcopalis 12° k. 8.

26. Dissertatio philosophica ex pneumatologia, de Deo Divinisque perfectionibus... pro loco obtinendo in Majori

Universitatis Cracoviensis Collegio publicae disputationi... Anno Domini 1765 die 27 mensis Augusti exposita. Cracoviae 1765 in Typographia Seminarii Episcopalis... 4° k. nlb. 38. — Dedykacja po włosku, francusku, po łacinie i po polsku.

27. Quid aversandum et quid prosequendum iis recens nomina sua Universitati dedere. Oratio academica... per... dum... primas in AA. LL. et Philosophia laureas VII VV. DD. ejusdem laureae candidatis... ritu solemni conferret, Anno Domini 1765 die 12 mensis Octobris recitata. B. m. 1764 4° k. 6.

28. Propositiones ex praeliminaribus philosophiae ipsaque logica Francisco comiti de Schwarzenberg Czerny... et Nicolao Wybranowski... [respondens M. Josephus Mayzel...] Cracoviae 1766 4° ark. 2.

29. Kazanie przedsejmowe na solennej wotywie w prześwietnej Krakowskiej Katedrze... Roku Pańskiego 1766 dnia 6 października miane. [W Krakowie 1766] 4° k. nlb. 14.

30. Institutiones geographiae methodicae. Ex probatissimis authoribus cumprimis Cluverio ac Wolfio collectae et ad usum juventutis academicae Universitatis Cracoviensis accomodatae Anno Domini 1766. Cracoviae [1766 po 20 II] ex prelo Typographico Seminarii Episcopalis... 8° k. nlb. 50. — Podręcznik.

31. Kazanie na dzień uroczysty S. Benedykta, patriarchy Zachodu, w kościele tynieckim XX. Benedyktynów... miane Roku Pańskiego 1769 [Kraków 1769] 4° ark. A-D_4.

32. Propositiones ex macrocosmologia et meteorologia... defundentibus... Xaverio Ryszkowski et... Andrea Trzciński ad disputandum in... Jagellonis Aula die 31 mensis Martii anno 1773... selectae. B. m. 1773 4° k. nlb. 4.

33. Actus doctoratus in sacra theologiae DD. MM. Josephi Szabel... et Francisci Kolendowicz... Anno Domini 1780, IV Kalendas Octobris (28 IX)... expeditus. B. m. 1780 4° k. nlb. 4.

34. Ludovico Caelestino Gozdava de Mnin Dydziński... Congregationis Benedictino Polonae... visitatori primo Aureola theologici honoris collata solenni ritu... Anno Domini 1780 die 10 Octobris. Cracoviae 1780 Typis Universitatis 4° k. nlb. 6.

35. Sława książąt i królów polskich. W Krakowie 1787 nakładem Grebla 4° s. 62. Wiersz łac. i polski.

36. Wyd.: PETRUS de RIGA: Josephus Aegypti prorex. B. m. r. 4° ark A-B_4.

37. Institutio ad ecclesiam parochialem in Przemyków, die 9 Augusti 1784. Rkps Bibl. Jag., sygn. 243.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 103-107; Cz. 2 s. 130. — Ponadto: ESTREICHER K. T. 25 s. 414-421; PENZEL Abraham J.: De arte historica... Lipsiae [1784]. (W przedmowie wyszydza Putanowicza, z którym pracował w bibliotece Uniwersytetu Krakowskiego); LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum S. Anny w Krakowie. Kr. 1888 CIII; BARYCZ K.: Historia Szkół Nowodworskich. Od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939-1947 s. 211-215; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie KEN. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w l. 1777-1786. Wr.-W. 1957 s. 34-38, 44, 49, 52, 54, 88, 99, 130, 141, 142, 166, 223, 224, 226, 238, 239, 265-7, 366, 376; HAJDUKIEWICZ L.: Podstawy ideowe i organizacyjne kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego 1588-1773. *Prz. Hist.-Ośw.* R. 6: 1963 nr 2 s. 137-200; CHAMCÓWNA M.: Epoka wielkiej reformy. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 8-9, 11-12, 17, 25; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w l. 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 299, 300, 310, 320, 322, 330, 375, 386, 390, 391, 397, 404, 406, 407, 409, 410, 412, 413, 414, 415, 420, 421, 422, 425, 427; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr.-W. 1967 s. XI, XXII, 12, 85, 87, 88, 117, 120, 148, 149, 185, 206, 210, 213, 236, 252, 256; RUTA Z.: Szkoły tarnowskie w XV-XVIII w. Wr.-W. 1968 s. 40-45, 126, 128, 132, 145, 167; ESTREICHER K.: Collegium Majus. Dzieje gmachu. Kr. 1968. *Zesz. Nauk. U.J.* CLXX. Prace z historii sztuki. Zeszyt 6 s. 9, 23, 35, 36, 37, 39, 41, 46, 47, 109, 126, 128, 139, 140, 144, 184, 185, 188, 190; Protokóły posiedzeń KEN 1786-1794. Opr. T. MIZIA. Wr. 1969 s. 6, 28, 85, 104; T. 6 cz. 1; AUGUSTYN W.: Putanowicz Józef Alojzy. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 330; CIECHANOWSKA Z.: Putanowicz Józef Alojzy. W: *Słow. prac. książki pol.* s. 732-733; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 548-549; ESTREICHER K.: E. Murraya opisanie Krakowa. *Rocz. Krak.* T. 48: 1977 s. 46, 47, 63, 66, 75, 149. — Arch. Uniw. Jag. Rkpsy 1, 2, 39, 90, 92, 100, 287, AR 337; Bibl. Jag. Rkpsy 5359 k. 252-261, 7914 k. 30-35, 7915 k. 137-138; Notatki L. Hajdukiewicza.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Puthieur January Bernard (1718-1779), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się w Warszawie jako syn mieszczan Jana i Konstancji. Studiował u miejscowych jezuitów. Do zakonu paulinów wstąpił w 1732 r. Po święceniach subdiakonatu 21 XII 1737 r. studiował teologię i języki: niemiecki, francuski i włoski w Ołomuńcu. Po powrocie do kraju wykładał teologię na studium paulińskim w Krakowie, a w latach 1743-1745 w Hebdowie u norbertanów filozofię i teologię moralną. Później przez 8 lat uczył prawa kościelnego i teologii spekulatywnej w swoim zakonie. Za całokształt prac otrzymał tytuł doktora filozofii. Był przeorem w Warszawie, Wieluniu i w Częstochowie w konwencie św. Barbary, definitorem gen. i prow., trzykrotnie uczestniczył w kapitule gen., wszędzie bywał nadto kaznodzieją. Od 1768 r. rezydował w konwencie brdowskim, pełniąc obowiązki zastępcy przeora, kaznodziei i kilkakrotnie wizytatora pobliskich domów. Uczył nadto dzieci j. francuskiego. Zmarł 4 XII 1779 r.

Współcześni uważali Puthieura za dobrego kanonistę, znawcę statutów zakonu i dekretów papieskich. Cieszył się niepoślednimi zdolnościami muzycznymi i lingwistycznymi, a nadto wrażliwym był na potrzeby ubogich. Jemu zawdzięczać należy gruntowne zbadanie relacji o „cudach" przed obrazem MBożej Brdowskiej, które weryfikował przysięgami stron zainteresowanych i świadków.

I.

1. Processus theologicus ad mentem... Angelici Doctoris ad 2 2-dae de iure ac iustitiam egentis ad iustitiam religiosae studentium palestrae, institutus per... 1747. Rkps AJG, sygn. I 278 s. 353-532.
2. Vita et mors gratia peccatorum theologiae repositae doctrinaliter propositae anno... 1749 per... Rkps AJG, sygn. I 280 s. 189-300.

III.

CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 538; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 726 (maszynopis AJG b. sygn.). — Rkps Arch. Paulinów w Brdowie, sygn. 2: Connotatio miraculorum... in ecclesia Brdoviensi, k. 9v-38; tamże biografia (k. 39v-40); Rkps AJG, sygn. 745: Acta Provinciae Polonae t. 9, s. 699.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Putiatycki Antoni (1787-1862), misjonarz, wykładowca w Seminariach Duchownych, moralista, biblista.

Urodził się 30 I 1787 r. w Biskupicach k. Bochni jako syn Ignacego i Tekli Służewskiej. Uczył się we Lwowie i w Tarnowie, gdzie ukończył gimnazjum. Przez pewien czas był zarządcą dóbr Załuskich w Galicji, a następnie podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniw. we Lwowie. Po ich ukończeniu pracował jako prywatny nauczyciel u nieznanej bliżej zamożnej rodziny. W 1813 r. zgłosił się do Seminarium Duchownego w Kielcach, a ponieważ był garbaty, przyjęto go po uzyskaniu dyspensy Stolicy Ap. Święcenia kapłańskie przyjął w 1816 r. Przez 2 następne lata wykładał historię Kościoła i filozofię w kieleckim Seminarium Duchownym. Od 1818 r. zaś pracował w duszpasterstwie jako proboszcz w Końskich. W 1821 r. na prośbę bpa A. P. Burzyńskiego zrezygnował z probostwa i podjął wykłady w Seminarium Duchownym w Sandomierzu. Uczył tam jednak niedługo, bo już w styczniu 1824 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie.

Jako misjonarz pełnił Putiatycki początkowo obowiązki wikariusza w parafii św. Krzyża w Warszawie, a od 1828-1834 r. uczył różnych przedmiotów w Seminarium Duchownym w Poznaniu. Odwołany stamtąd ponownie do Warszawy, wykładał Pismo św. w Seminarium świętokrzyskim i był egzaminatorem w konsystorzu warszawskim. W 1838 r. władze zgromadzenia przeniosły Putiatyckiego do Włocławka na profesora w tamtejszym Seminarium Duchownym. Z Włocławka zaś skierowano go w 1841 r. do Lublina, gdzie krótko uczył w Seminarium Duchownym, a w 1844 r. przeszedł na profesora Seminarium Duchownego w Płocku. Tam wykładał teologię moralną i Pismo św., był dyrektorem alumnów, egzaminatorem i cenzorem w miejscowym konsystorzu. Od 1851 r. Putiatycki pracował raz jeszcze w Warszawie w Seminarium św. Krzyża jako wykładowca. W 1861 r. przeniesiony został do misjonarskiego domu emerytów w Łowiczu i tam zmarł 22 XI 1862 r.

I.

1. Pismo o religii naturalnej i objawionej przez... W. 1854 Druk. Józefa Ungra 8° s. nlb. 6, 304.

2. Theologia moralis in usum cleri dioecesani conscripta. T. 1-2. Varsaviae 1857 Typis et sumptibus S. Orgelbrandi 8° t. 1 s. 468, XXI, nlb. 1; T. 2 s. 512, XX, tabl. 1.

3. Enchiridion hermeneuticae Sacrae per... concinnatum. Varsaviae 1859 Sumptibus Congregationis Missionis ad S. Crucem, Typis J. Unger 8° s. 333, XVI.

II.

1. Rozprawa zawierająca dowodzenie równań z trygonometrii kulistej, pod nazwiskiem Delambra znanych przez Putiatyckiego prof. matematyki i fizyki w Lesznie. 4° s. 12. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA który podaje: „Napisana i dołączona do programu na popis publiczny uczniów". Do programu tego nie udało się dotrzeć, wiadomo tylko, że ukazał się on w r. 1827 w Głogowie, w wersji polsko-niemieckiej. Autorstwo samej Rozprawy wątpliwe.

2. Mały katechizm dla uczniów wyznania rzymsko-katolickiego w szkołach elementarnych. W. 1835 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1836 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1837 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1843 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1844 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż pod zm. tyt.: Mały katechizm dla młodzieży wyznania rzymsko-katolickiego. W. 1849 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1853 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 76. — Toż. W. 1855 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 72. — Toż. W. 1859 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1861 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1863 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 94. — Toż. W. 1864 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 72. — Toż. W. 1865. (Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA). — Toż. Kr. 1869 Druk. Władysława Jaworskiego 16° s. 63, nlb. 1. — Toż. W. 1872 Druk Czerwińskiego i Sp. 8° s. 63. — Toż. W. 1872 Druk. Aleksandra Pajewskiego 8° s. 63. — Toż. W. 1874 Druk. Pajewskiego 16° s. 70. — Toż. Nowe wyd. W. 1876 Druk. A. Pajewskiego 16° s. 70. — Toż. W. 1877 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 78. — Toż. W. 1879 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 64. — Toż. W. 1879 Druk. Al. Pajewskiego 8° s. 70. — Toż. W. 1885 16° s. 72. — Toż. Wyd. trzecie przerob. Włocławek 1895 16° s. 62. (Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA). — Toż. 1905. (Do wydania tego nie udało się dotrzeć). — Toż. Siódme przerob. wyd. włocławskie. W.-Lubl.-Łódź--Kr. [1913] Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 88.

3. Katechizm parafialny obszerniejszym wykładem rzeczy objaśniony dla wygody pasterzy w Winnicy Pańskiej pracujących, jako też rodziców i nauczycieli napisany przez... W. 1853 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. XXIII, 428. — Toż. Wyd. drugie popr. W. 1884 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 436.

4. Astronomia popularna przez... W. 1855 Druk. Józefa Ungra 16° s. nlb. 3, 244, tablic. 4.

5. O stolikach wieszczych. W. 1855 16°. Druk znany tylko z opisu K. ESTREICHERA.

6. Chronologia. W. 1857 Nakł. i własność XX. Misjonarzy u Ś. Krzyża, Druk. J. Jaworskiego 8° s. 57.

III.

SCHLETZ A.: Putiatycki Antoni. *Nasza Przeszł.* T. 35: 1971 s. 196-198, tamże literatura. — Ponadto: DUKAŁA J.: Szkoła Księży Misjonarzy. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 137, 142-143, 146, 159;

STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. (Z ogólną charakterystyką okresu międzywojennego). Tamże. T. 3 cz. 1 s. 38; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. Tamże s. 150-152, 160; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. Tamże s. 240; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 134.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Puzyna Stefan h. Oginiec (1667-1738), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się 21 XII 1667 r., był synem Andrzeja, starosty upitskiego, i Chrząstkowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VII 1685 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1685-1687), studium nauczycielskie przeszedł w Pińsku (1687-1688). W Akademii Wileńskiej studiował filozofię (1688-1691) i teologię (1694-1698). Nauczał w szkołach jezuickich gramatyki, syntaksy i j. greckiego w Pińsku (1691-1692), poetyki w Grodnie (1692-1693), poetyki i j. greckiego w Krożach (1693-1694), j. hebrajskiego w Wilnie (1696-1697), retoryki w Grodnie (1699-1700), w Wilnie (1700-1701), filozofii w Pińsku 1702-1705), etyki w Wilnie (1706-1709), teologii w Braniewie (1709-1710) i Pińsku (1710-1713) oraz prawa kanonicznego w Warszawie (1716-1720). W 1716 r. powstała z fundacji Michała Puzyny, brata Stefana, drukarnia jezuitów w Warszawie i Stefan kierował nią do 1734 r. W 1734 r. przeniósł się do domu profesów w Wilnie, a w następnym do Akademii, gdzie pełnił urząd dziekana Wydziału Teologicznego (1735-1737). Zmarł w Wilnie 5 III 1738 r.

I.

1. Arcanum perfidiae Judaicae revelatum de excessibus Judeorum in Polonia. Vilnae 1727 12°. — Toż. Varsaviae 1727. — Toż. Vilnae 1730. Przypisywano je również Janowi BRICTIUSOWI.

2. Głosy wolne o wolnej bez zmazy Marii Pannie. Warszawa 1737 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 96.

3. O niepokalanym Poczęciu N.M. Panny. Warszawa 1737 Druk. Coll. SJ 8° s. 192. Zapewne to samo co Głosy wolne. Zob. poz. 2.

4. Wykład teologii polemicznej, Braniewo 1709-1710. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 438.

II.

1. Theses philosophico-ethicae... Praeside R.P. Stephano Michaele Puzyna... Vilnae 1705 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 9.

2. Lumina philosophicarum veritatum... Vilnae 1705 Typ. Acad. SJ.

3. Kazanie. W: Actus coronationis miraculosae imaginis Socaliensis B.V. Mariae Angelica manu depictae... Anno Domini 1724 die 8 Septembris expeditus et declaratus. B. m. [1724] 4° k. nlb. 29 s. 361.

4. Kazanie podczas oktawy koronacji cudownego obrazu Niepokalanie Poczętej Panny w Sokalu. W: Chwała koronna. Wyd. I. ORŁOWSKI. Lwów 1726 s. 136-161.

5. Uzup. i wyd.: J.K. HAUR: Wybór oekonomij ziemiańskiej, politycznej, gospodarczej, żołnierskiej i lekarskiej. Warszawa 1730 Druk. Coll. SJ 2° s. 257, k. nlb. 26.

6. Krótkie opisanie czterech części świata i osobliwych w nich królestw i prowincji. — Quattuor partium et praecipuarum in iis regnorum ac provinciarum brevis descripto. Lublini 1750 Prelo Soc. Jesu 8° k. nlb. 80. — Toż wyłącznie po polsku. B. m. r. 12° k. nlb. 47. Pierwsze wydanie tej książki miało się ukazać w 1730 r.

7. Introductio ad Logicam Aristotelis, 1702-1703. Rkps Bibl. Akad. Nauk w Kijowie, sygn. I-6225.

8. Zebranie krótkie dziwnego żywota Maryny de Escobar, 1737 8° s. 270. Rkps znajdował się w Ces. Bibl. w Petersburgu.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 580; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 333; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 82; Puzyna Stefan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 807; Puzyna Stefan. W: *Enc. kośc.* T. 22 s. 489; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1318-1319; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz.

2. Kr. 1896 s. 258; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2. Paris 1899. T. 1 s. 266; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1131; T. 4 s. 879, 1673; N[IEDZIELSKI] J.: Puzyna Stefan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 110; BUDZYK K.: Pijarzy przeciwko jezuitom. Karta z dziejów drukarstwa warszawskiego. W: TENŻE: Studia z zakresu nauk pomocniczych i historii literatury polskiej. T. 1. Wr. 1956 s. 264; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 464. — ARSJ., Lit. 18-25 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1737); Lit. 56-58 (katalogi roczne z lat 1686-1738); Lit. 65 f. 111 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 671, 675-676 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ); Bibl. KUL, rkps 335 k. 69v-70 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Quadrantinus (Vieltler, Viertel) Fabian (1546-1605), jezuita, polemista.

Urodził się w Starogardzie na Pomorzu Gdańskim w rodzinie protestanckiej. W 23 roku życia przeszedł na łono Kościoła Katolickiego. Studia rozpoczął w Braniewie, a kontynuował w Rzymie w Collegium Germanicum. Od 1574 r. przebywał w otoczeniu kard. S. Hozjusza aż do jego śmierci w 1579 r. Następnie wyjechał do Inflant, gdzie był proboszczem w Parnawie, współpracował z bpem A.P. Nideckim, głosił kazania. W 1588 r. wstąpił do zakonu jezuitów i przez pewien czas wykładał teologię polemiczną w Poznaniu. W latach 1591-1594 był kaznodzieją i służył pomocą mistrzowi nowicjatu w Rydze. W 1595 r. był kaznodzieją i prefektem Seminarium Diecezjalnego w Braniewie. Ok. 1597 r. został spowiednikiem królowej Anny Austriaczki oraz kaznodzieją niemieckim w kościele św. Barbary w Krakowie. Zwolniony 15 V 1600 r. po zgonie Anny udał się do Braniewa i tam zmarł 6 III 1605 r.

I.

1. Palinodiae sive revocationes Fabiani QUADRANTINI, cum factus esset ex Lutherano catholicus, recitatae Brunsbergae in Collegio Societatis Jesu. Coloniae 1571 apud Maternum Cholinum 8° s. 250. — Toż. Venetiis 1575 apud D. Nicolinum 8° k. nlb. 3, lb. 165, nlb. 15. — Toż w: S. HOSIUS; Opera omnia. Coloniae 1584 s. 719 i n. — Toż. w: HOSIUS: Opera omnia. Venetiis 1573 s. 343 i n. Współautorstwo S. HOZJUSZA i F. QUADRANTINUSA.

2. Declamito Fabiani Quadrantini in quibus causas recenset quamobrem ex Lutherano factus sit Christianus, habita Brunsbergae in Collegio Societatis Jesu. Rkps ARSJ., Lith. 42 f. 440-500

II.

1. Catholische Leich Predigten nach tödlichem Abgang der durchlautigsten und aller christlichen Fürstin und Frawen, Frawen Anna... Graetz in Steyer 1598 4° k. nlb. 37.

2. Przekł.: M.K. RADZIWIŁŁ: Hierosolymitana peregrinatio... Brunsbergae 1601 G. Schönfels 4° k. nlb. 6, s. 304. — Toż. Antverpiae 1614 2° k. nlb. 6, s. 308, k. nlb. 6. — Toż. Taurini 2° k. nlb. 2, s. 229, k. nlb. 4. — Toż. Cassoviae 1756 2° k. nlb. 2, s. 229, k. nlb. 4. Współpraca z T. TRETEREM przy tłumaczeniu.

3. Speculum pietatis. Continens vitam et obitum sereniss. Annae Austriacae Poloniae Sueciaeque reginae Sigismundi III Polonorum Suecorumque regis... conjugis... Brunsbergae 1605 G. Schönfels 4° k. nlb. 8, s. 223.

4. Listy: 6 listów do generała zakonu z 1579-1601. Rkps ARSJ., Pol. 81 f. 53; Germ. 158 f. 55, 67-68; Germ. 177 f. 125; Opera NN 339 f. 143-144. — 13 listów do M. Kromera z 1578-1583. Rkps Bibl. Uniw. w Uppsali, sygn. H-157 (fotokopie w ATJ Kr.). — Listy do M. Kromera. Rkps Arch. Diec. Warmińskiej, sygn. D 25.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 261; ZAŁUSKI J.A.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących. Wyd. J. MUCZKOWSKI. Kr. 1832 s. 51; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 334; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 52, 55; HIPLER F.: Literaturgeschichte des Bisthums Ermland. Braunsberg 1873 s. 172-173, 215; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 210, 427; MORAWSKI K.: Andrzej Patrycy Nidecki. Kr. 1892 s. 341, 345, 347; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Com-

pagnie de Jésus. T. 6 s. 1324-1325; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 366, 487, 526, 708, 710; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. Kr. 1913 s. 254, 256, 257; BARWIŃSKI E., BIRKENMAJER L., ŁOŚ J.: Sprawozdanie z poszukiwań w Szwecji. Kr. 1914 s. 149, 183; N[IEDZIELSKI] J.: Quadrantinus Fabian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 113-114; LECHICKI C.: Jezuici i Skarga na dworze Zygmunta III. Lw. 1929 s. 10-11; LECHICKI C.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 68, 70, 107, 122; BOCHENEK J.: Stanisława Hozjusza nauka o Eucharystii. W. 1936 s. 25, 128; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440-1600). Kr. 1938 s. 133, 151, 223; TAZBIR J.: Propaganda kontreformacji wśród chłopów inflanckich. *Kw. Hist.* R. 65: 1958 s. 722, 723; POSCHMANN A.: Quadrantinus Fabian. W: *Altpreussische Biographie.* Z. 17. Marburg 1961 s. 525; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 157; TRILLER A.: Quadrantinus Fabian. W: *Lexikon f. Th. u. K.* T. 8 s. 911-912; SCZANIECKI P.: Nawrócenie Kwadrantyna. *Nasza Przeszł.* T. 20. Kr. 1964 s. 225-236. TENŻE: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Seria 2. P. 1966 s. 187-197; STAROWOLSKI S.: Setnik pisarzów polskich. Przełożył J. STARNAWSKI. Kr. 1970 s. 47, 245. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 105, 169, 197, 244-246, *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 2. Kr. 1886 s. 5. *Script. Rer. Pol.* T. 10; Pisma polityczne z czasów rokoszu Zebrzydowskiego. Wyd. J. CZUBEK. T. 2. Kr. 1918 s. 63. — ARSJ., Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1605). — ATJ Kr., rkps 1536 s. 677 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuanicae S.J.).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Queck Walenty (1641-1725), jezuita, autor traktatu teologicznego. Urodził się 9 II 1641 r. w Prusach. Uczęszczał do szkół w Nysie, skąd po ukończeniu dwóch lat retoryki wstąpił do zakonu jezuitów w Krakowie 8 IX 1660 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1664-1667), a teologię w Poznaniu (1668-1672). Nauczał filozofii w Kaliszu (1674-1677), teologii scholastycznej w Krakowie (1678-1689). Był prowincjałem polskim (1695-1700) i rektorem kolegium krakowskiego (1700-1702). W 1702 r. został asystentem przy generale zakonu w Rzymie, gdzie też zmarł 1 III 1725 r.

I.

1. Tractatus thelogicus... In Collegio Cracoviensi SJ, 1681-1684. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 451.

II.

1. Triumphalis sub umbra... 1686. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5486.
2. Listy: Do prowincji z 1698. Rkps ATJ Kr., sygn. 5195 s. 145. — Do biskupa warmińskiego w 1720. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 707. — 2 listy do G. Lindemajera z 1721. Rkps Woj. Arch. Państw. w Krakowie, Teki Schneidra 707.

III.

PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesù... Venezia 1730 T. 3 s. 82-84; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 285; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 143, 531, 1181, 1521; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 41, 87. — ARSJ., Pol. 14-24 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1723); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1661-1725); Epistolae Nostrorum (listy generała do W. Quecka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rabb (Rab, Rabus) Justus (1543-1612), jezuita, polemista.

Urodził się w Krakowie pod koniec 1543 r. jako syn Jana i Anny z Decjuszów. Początkowe nauki pobierał u Jana z Tarczyna, magistra w krakowskim Collegium Maius. W 1552 r. został wysłany do kalwińskiego gimnazjum w Pińczowie. Tu przeszedł na protestantyzm. Wykształcenie humanistyczne kontynuował w Strassburgu w gimnazjum Sturma (1555-1559). W 1560 r. udał się do Wittembergi do Melanchtona. Gdy w drodze dowiedział się o jego śmierci, zatrzymał się w Norymberdze w celu uzupełnienia znajomości j. niemieckiego. W następnym roku rozpoczął studia teologiczne na Uniwersytecie Wittemberskim pod kierunkiem Pawła Ebera. Za radą lekarza przeniósł się do Jeny, gdzie wykładał sławny Victorianus Strigenius. Rabb stał się jego pilnym uczniem — także w Lipsku, dokąd Strigenius zmuszony był uciekać. Słuchał jego wykładów do 1564 r. Po krótkim pobycie w kraju, gdzie obrzydził sobie życie dworskie, do którego wciągała go rodzina, udał się do Genewy do Kalwina. Gdy ten tymczasem zmarł, Rabb zaczął liczyć na Teodora Bezę. Na skutek jednak zarazy, która opanowała Genewę udał się Rabb do Paryża. Tu w College Royal słuchał wykładów filozofii (wśród profesorów był Piotr Ramus), doskonaląc jednocześnie j. grecki i hebrajski (profesorami byli Lambin i Salignac).

Pod wpływem Piotra Kostki późniejszego bpa chełmińskiego, zaczął uczęszczać na wykłady Jana Maldonata w College Clermont oraz na kazania innego jezuity Piotra Perpiniana. W 1567 r. Rabb powrócił do starej wiary, a od 1568 r. słuchał już wykładów teologii w Kolegium Rzymskim. Tam, odprawiwszy miesięczne rekolekcje według metody św. Ignacego Loyoli, wstąpił 1 XI 1569 r. do Towarzystwa Jezusowego w Rzymie. Po skróconym nowicjacie został wysłany do Lyonu dla nauczania retoryki. Na prośby Fr. Sunyera, przełożonego pierwszych placówek jezuickich w Polsce powrócił do kraju. W swoim życiu zakonnym pełnił bardzo różne obowiązki — najczęściej profesora retoryki i prefekta studiów (18 lat). W Braniewie uczył retoryki (1572-1574), w Pułtusku retoryki i był prefektem studiów, spowiednikiem i kaznodzieją (1574-1577), w Wilnie wykładał Pismo św. i znów pełnił obowiązki prefekta studiów (1577-1580). Następnie 3 lata (1581-84) spędził w Kolożwarze, wykładając w kolegium, zarządzanym przez Jakuba Wujka, retorykę i Pismo św. Gdy w 1584 r. został odwołany z Siedmiogrodu, znalazł się w Lublinie znowu na katedrze retoryki. Tu odbył (XI 1586) dysputę z ariańskimi ministrami — Marcinem Czechowiczem i Janem Niemojewskim, na temat prymatu papieża. W 1588 r. został wysłany na misję mołdawską, którą prowadził Stanisław Warszewicki. Gdy powrócił z niej pod koniec 1591 r., poświęcił się znowu działalności dydaktycznej w kolegium poznańskim, ale nie na długo. W 1593 r.

wyruszył z Zygmuntem III Wazą jako jego teolog, spowiednik i kaznodzieja do Szwecji.

W 1596 r. brał Rabb udział w synodzie brzeskim, przygotowującym unię prawosławia z Kościołem Katolickim, w 1597 r. jako wybitny znawca języków starożytnych przeprowadzał cenzurę Biblii, przetłumaczonej przez Wujka, od 1600 r. był spowiednikiem, kaznodzieją i teologiem bpa Bernarda Maciejowskiego, a niebawem arcybpa gnieźnieńskiego i kardynała. W ostatnich latach życia pełnił urząd rektora kolegium kamienieckiego. Zmarł 1 IV 1612 r. w Krakowie.

I.

1. De Petri et Romani Pontificis successoris eius in Ecclesiam Christi principatu. Disputatio... praeside Laurentio Arturo Faunteo Soc. J. Theologo. Posnaniae 1583 4° s. 72.
2. De summo et uno gubernatore et pastore, quem Christus constituit, et christiana religio semper habuit et agnovit, brevis concertatio, aliquot capitibus et thesibus comprehensa 1586 4° s. 4, 42.
3. Antidiatribe albo Odprawa Gońca Podolskiego, który jakąś Diatribę, to jest porównanie Ewangelika z Katolikiem, od ministrów podolskich przyniósł... Kraków 1910 Mik. Łob. 4° s. 74.

II.

1. Listy: 5 listów do generała zakonu z 1576-1597: Rkps ARSJ. Germ. 137 f. 318, 321; Germ. 176 f. 82; Germ. 177 f. 169; Pol. 80 f. 14.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 115-116; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2 Kr. 1858 s. 410-411; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 334-335; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jèsus. T. 6 s. 1361-1362; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 151; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. Kr. 1913 s. 144, 252, 334, 415; N[IEDZIELSKI] J.: Rabe. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 125; LECHICKI C.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 107, 112, 122; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. W. 1934 s. 324 i n.; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia. Kr. 1938 s. 130-131, 135; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 143, 187, 189, 198; PIECHNIK L.: Początki seminariów nauczycielskich w Polsce w wieku XVI. *Nasza Przeszł.* T. 10: 1959 s. 165, 166; Studia nad arianizmem. Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 147; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 236; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564-1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1 Kr. 1969 s. 445, 453, 476; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 128-129; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 96, 97, 144, 147. BEDNARZ M.: Rappowie. Dzieje krakowskiej rodziny mieszczańskiej (1535-1670) s. 10-20. Rkps u Autora. — RR. PP. Josephi Fabronii, Justi Rabi et Petri Skargae SJ vitae e necrologo domus ad s. Barbaram Cracoviae. W: *Miscellanea Cracoviensia.* Fasc. 2. Kr. 1815 s. 35-38; WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 1. Kr. 1881 s. 14, 118-119, 192, 238, 270. *Script. Rer. Pol.* T. 7; T. 2 Kr. 1886 s. 36, 246, 262. *Script. Rer. Pol.* T. 10; T. 3. Kr. 1889 s. 16, 63-64. *Script. Rer. Pol.* T. 14. — ARSJ. Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1612); Vitae 24 f. 109 (nekrolog).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Racki (Radzki) Jan h. Abdank (1610-1682), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w 1610 r. w Skaryszewie k. Radomia w ubogiej rodzinie szlacheckiej jako syn Krzysztofa i Agnieszki Bielińskiej oraz brat Krzysztofa i Stanisława. W 1638 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej pod kierunkiem J. Witeliusza, J. Cynerskiego i W. Śmieszkowica. W 1639 r. uzyskał bakalaureat, a w 1642 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W rok później uczył poetyki w Szkołach Nowodwor-

skich, a od 1646 r. retoryki. W 1648 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Wyjechał następnie do Rzymu, gdzie 31 V 1653 r. zdobył w Sapienzy doktorat teologii. Po powrocie do kraju tego samego roku zajął miejsce w Collegium Maius. W 1655 r. był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W 1658 r. objął katedrę wymowy z fundacji P. Tylickiego. Zorganizował wtedy m. in. sejmik 12 fikcyjnych wojewodów w sprawie wychowania w kraju, który to pomysł należał do ciekawszych przed wystąpieniem Stanisława Konarskiego.

W 1660 r. przyjął Racki stanowisko historiografa Akademii. Opracował wówczas „Roczniki dziejów Polski" za lata 1660-1665, które niestety zaginęły. W 1679 r. nostryfikował rzymski dyplom, co upamiętnił Stanisław Bieżanowski w panegiryku „Cathedra doctoralis", oraz wszedł do kapituły katedralnej krakowskiej. Posiadał nadto scholasterię kurzelowską, kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, prepozyturę WW. Świętych w Krakowie oraz tytuł protonotariusza ap. W 1680 r. został prowizorem Szkół Nowodworskich. Zmarł ok. 16 XI 1682 r. w Krakowie. Pogrzeb odbył się w kościele św. Anny. Śmierć jego uczcili utworami panegirycznymi Rafał Arteński (Pretiosus lapis) i Stanisław Bieżanowski (Lucerna splendoris).

I.

1. Quaestio theologica de angelis, ex 1 parte Summae Th. S. Thomae... publice ad disputandum in concursu proposita... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. 2.

2. Quaestio theologica de lumine gloriae, ex 1 parte Summae Th. S. Thomae... publice ad disputandum pro loco inter sacrae theologiae doctores et professores obtinendo proposita... Cracoviae 1679 Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Trophaeum spoliis ex laurea prima receptis et in praemium laboris ingenuae iuventutis, primam lauream in artibus et philosophia... erectum... Cracoviae 1639 in Officina Typogr. Francisci Cezary 4° k. nlb. 10.

2. Honor coronatus... Jacobo Górski J.U. Doctori... dum in peraugustum Capituli Cracov. Collegium adoptarerur destinatus... oblatus... Cracoviae 1642 Typ. Piątkovianis 4° k. nlb. 10.

3. Munera philosophiae VV. duodecim Viris Artium et Philosophiae licentiatis missa... dum... ritu solenni Artium magistri et Philosophiae doctores renunciarentur... exhibita... Cracoviae 1642 apud Valerianum Piątkowski 4° k. nlb. 8.

4. Ver florentis Poloniae. In Jagelloniano Almae Universitatis Crac. Lycaeo celebratum... dum Venerabiles duodequadraginta Viri secundae laureae in Artibus et Philosophia candidati... publice ritu solenni... renunciarentur... Cracoviae 1642 ex Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 28.

5. Episcrotesis... seu ode, dum in florentissima illustrissimorum hospitum corona publice ritu solenni privatarum scholarum studia ex antiquis classibus ad novas transerrentur... concinnata... Cracoviae 1643 Typis Valeriani Piątkowski 4° k. 4.

6. Hipocrene a silea Tyliciana... excitata et... Stanislao Jurkowski sacrae Th. ordinario et Tyliciano eloquentiae professori... dum in frequentia illustrium hospitum Tylicianam professionem primo auspicaretur... repraesentata. Cracoviae 1643 in Officina Valeriani Piątkowski 2° ark. 1.

7. Depositum mortalitatis in exequiis... Ceciliae Renatae reginae Poloniarum... exprompturn... Cracoviae 1644 in Officina Typogr. Martini Philipowski 2° k. nlb. 12.

8. Posthuma honorum Mnemosyne in funere... Christophori a Tęczyn Ossoliński palatini Sandomiriensis... in lucem publicam excitata... Cracoviae 1645 in Officina Typogr. Martini Philipowski 2° k. nlb. 9.

9. Typus regiae felicitatis... Vladislai IV Poloniae et Sueciae regis... et Ludovicae Mariae Gonzagae Cliviae et Niverniae ducis principis Mantuae et Montiferrati, dum in Poloniae et Sueciae reginam ritu solenni inauguraretur... adumbratus. Cracoviae 1646 Typis Piątkovianis 2° k. 12.

10. Epicytharisma. W: Paweł PACZOWSKI: Quaestio theologica. Cracoviae 1647; Wespazjan KOCHOWSKI. Hypomnena reginarum. Cracoviae 1672.

11. Fama perennis seu ode in gratiam... Laurentii Staryngiel J. U. D. infulati Za-

moyscensis decani... pro iuventute Polona Contubernium Laurentianum erigeretur... decantata... B. m. 1687 4° k. nlb. 6.

12. Panegyricus... Joanni Casimiro Poloniae et Sueciae regi... in primo aditu maiestatis sacro sollennique regalis inaugurationis die... exhibitus... Cracoviae 1649 in Officina Valeriani Piątkowski 2° k. nlb. 15.

13. Charites Sarmaticae in occursum... Alberto Nicolao de Olexow Gniewosz Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae recens ex Italia revertenti... expeditae. Cracoviae 1650 in Officina Christophori Schedelli 2° k. nlb. 9.

14. Currus honoris... Casimiri Floriani ducis in Klewań Czyrtoryki episcopo Posnaniensis in primo suae cathedrae ingressu... adumbratus... Cracoviae 1651 in Officina Christophori Schedelii 2° k. nlb. 13.

15. Quaestio physica de systemate coeli in Alma Academia Cracoviensi... ad disputandum proposita... Cracoviae 1653 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. 2.

16. Urania anniversario mortis die... Joannis Broscii ecclesiae cathedralis Cracoviensis canonici inter lugubres camoenas praeficantibus ad tumulum lessis... evocata... Cracoviae 1653 in Officina Typogr. Lucae Kupisz 2° k. 2.

17. Soteria... Petro Mucharski Phil. et Med. doctori dum postliminio ad professionem academicam reversus et Facultatis Medicae incorporatus quaestionem de peripneumonia pro loco inter doctores obtinendo disputaret... concinnata... Cracoviae 1654 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. 2.

18. Sydus inextinctum ad iusta parentalia... Petri Gembicki episcopi Cracoviensis... e regione umbrae mortis adumbratum et inter lugubres threnodias splendori publico... panegiryce demonstratum... Cracoviae 1657 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. nlb. 10.

19. Rorate seu a... in Adventu Domini sermo habitus 1659. Cracoviae 1659 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. 2.

20. Redux felicitas... Joanni Casimiro Poloniae et Suesiae regi... post fines Regni victoriisque faederibusque pacatos, feliciter Cracovia reduci gratitudinis et officii... panegyrice demonstratur... Cracoviae 1660 in Officina Typogr. Alberti Siekielowic 2° k. nlb. 7.

21. Ode in laudem musicae a Joanne RACKI secundae laureae candidato... B. m. r. 4° k. 1.

22. Drobne utwory wierszowane znajdują się w: Marcin Kazimierz KOMADARSKI: Faustum resonantis. Cracoviae 1639; Wojciech NUCERYN: Fasciae conclusionum philosophiae rationalis. Cracoviae 1651; Paweł PIASECKI: Chronica gestorum. Cracoviae 1645; Krzysztof RACKI: Honor virtutis. Cracoviae 1648; Szymon STAROWOLSKI: Monumenta Sarmatarum. Cracoviae 1655.

23. Centuriata Reipublicae literariae comitia. W: Orationes variae in Oratorio Academico recitatae a. 1643-1698. Rkps Bibl. Jag., sygn. 127 CC IX 10 k. 171-206.

III.

MUCZKOWSKI J.: Rękopisma Marcina Radymińskiego. Kr. 1840 s. 65; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 1-3; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 232, 291, 294; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXVIII, XCVII; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 19, 28, 33, 45, 73, 118, 120, 136, 161; BARYCZ H.: Szkice z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1933 s. 155-171; TENŻE: Historia Szkół Nowodworskich od założenia do reformy H. Kołłątaja (1588-1777). Kr. 1939 s. 165-166, 176; TENŻE: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 192; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 318, 326, 336; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 354; Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 363; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 550-551. — Statuta nec non liber promotionum, s. 309, 313, 327. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359, t. 11 s. 9-12.

Bp Edward Ozorowski

Raczkowski Hieronim (1825-1889), prałat żmudzki, wykładowca Seminarium Duchownego w Worniach, biograf.

O młodości Raczkowskiego tyle tylko wiemy, że urodził się w 1825 r. i w 1844 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Worniach, po które-

go ukończeniu w 1848 r. kontynuował studia w Akademii Duchownej w Petersburgu i w 1850 r. uzyskał stopień kandydata teologii. W tym też roku przyjął święcenia kapłańskie.

Wróciwszy do swej Żmudzkiej Diecezji, został Raczkowski inspektorem Seminarium Duchownego w Worniach, następnie egzaminatorem prosynodalnym, a w 1857 r. otrzymał probostwo w Wobolnikach w pow. poniewieskim, które trzymał do śmierci obok innych zajmowanych posad; duszpasterstwo wykonywał zań utrzymywany komendarz. W 1860 r. został Raczkowski kanonikiem hon. żmudzkim, a w 1865 r. rektorem Seminarium Duchownego oraz tamże wykładowcą Pisma św. i prawa kanonicznego. W 1873 r. otrzymał nominację na kustosza kapituły katedralnej, z której to prałatury posunął się w 1879 r. na dziekanię, a w 1884 r. na prepozyturę. Oprócz tego od 1876 r. był deputatem do sądu gubernialnego, a od 1881 r. oficjałem w konsystorzu swojej diecezji. Zmarł 10 XII 1889 r.

I.

1. Nekrolog ks. Ignacego Sztacha. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 28 s. 188-197.
2. Życiorys śp. biskupa zmujdzkiego Macieja Wołonczewskiego zmarłego dnia 17 maja 1875 r. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 35 s. 545-549; nr 36 s. 561-564.
3. Wspomnienie o zmarłych kapłanach żmudzkiej diecezji (O ks. Józefie Kobylińskim, ks. Konstantym Stefanowiczu, ks. Mateuszu Narkiewiczu, ks. Józefie Januszkiewiczu, ks. Józefie Bortkiewiczu). *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 39 s. 613-616; nr 40 s. 628-631.
4. Ksiądz Justyn Januszewicz. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 41 s. 649-652; nr 42 s. 664-666.
5. Śp. ks. prałat Jędrzej Mikulicz. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 4 s. 57-58.
6. Śp. ks. Władysław Żukowski. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 6 s. 87-90.
7. Śp. ks. Piotr Karny (dominikanin). *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 7 s. 104-105.

II.

1. Korespondencja. Z Kowna. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 49 s. 785-788; R. 22: 1884 nr 2 s. 26-27; nr 3 s. 43-46.

III.

SYMON F. A.: Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata. W: *Acad. Eccl. Petropol.* 1885. Petropoli 1885 s. 61. — Schemat. Diecezji Żmudzkiej (Telsze) na lata 1847, 1851, 1854, 1858-1866, 1870-1873, 1876-1889.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Raczyński Ignacy h. Nałęcz (1741-1823), jezuita, arcybiskup gnieźnieński, wydawca.

Urodził się 6 VIII 1741 r. w Małoszynie w Poznańskiem, był synem Antoniego i Katarzyny Szygowskiej. Uczęszczał do szkół jezuickich w Bydgoszczy. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1760 r. Nowicjat przeszedł w Krakowie (1760-1762). W Poznaniu odbył studia filozoficzne (1762-1765), matematyczne (1765-1767) i teologiczne (1767-1771), gdzie też przyjął święcenia kapłańskie w 1770 r. Studia matematyczne i fizyczne kontynuował w Mediolanie (1772-1773). Po kasacie zakonu (1773) został proboszczem w Kostrzynie, w 1776 kanonikiem poznańskim, a w 1793 r. biskupem poznańskim, ale z powodu zaburzeń politycznych przybył do Poznania dopiero w październiku 1796 r. Za jego rządów od biskupstwa poznańskiego został odłączony archidiakonat warszawski. Po śmierci bpa Józefa Bończy Miaskowskiego w 1804 r., Raczyński administrował diecezją warszawską aż do 1818 r. W 1805 r. został arcybiskupem gnieźnieńskim. W trudnych czasach zaborów i Księstwa Warszawskiego prowadził ożywioną działalność w obronie praw Kościoła. Z arcybiskupstwa zrezygnował w 1818 r. Przebywał w rzymskim

kolegium jezuitów u św. Andrzeja (1819-1820), a następnie zamieszkał na terenie Galicji w pałacu biskupim w Brzozowie i służył biskupowi przemyskiemu Antoniemu Gołaszewskiemu. Zmarł w Przemyślu 19 II 1823 r. a pochowany został na cmentarzu brzozowskim.

I.

1. List pasterski o zacności religii Jezusa Chrystusa i o jej szacunku. Ciążeń, 12 I 1808. B. m. 8° s. 56.
2. Wyd.: Wyjątki z dzienników paryskich ściągających się do przywrócenia religii katolickiej w monarchii francuskiej. W. 1811-1813 Druk. XX. Misjonarzy T. 1-2. 8° s. 342, 339. Wydanie to przypisuje Raczyńskiemu BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1365.
3. Wyd.: Sześcioletnia korespondencja władz duchownych z rządem świeckim Księstwa Warszawskiego, służąca do historii Kościoła polskiego. W. 1816 8° s. 570 k. nlb. 7.
4. Myśli o błędach tegoczesnych. Rkps Arch. Archidiec. w Gnieźnie.

II.

1. Kazanie o zbytkach krajowi naszemu szkodliwych na zaczęciu sejmu walnego ordynaryjnego dnia 30 września 1782 w Kollegiacie warszawskiej. Warszawa 1782 Druk. Nadworna 8° s. 36.
2. Odezwa do JM XX. Dziekanów Diecezji Warszawskiej. B. m. 1808 s. 16.
3. Odezwa do przełożonych zgromadzeń zakonnych... B. m. 1808 s. 16.
4. Proces obwieszczający wizytę generalną Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Dan w Ciążeniu 10 lutego 1810. 2° ark. 1.
5. [Epistola ad decanos et clerum]. Ignatius Comes Nałęcz de Małoszyn et Raczyno Raczyński... Varsoviae 11 Nov. 1811. 4° s. 34.
6. List pasterski z okoliczności rezygnacji z Arcybiskupstwa Gnieźnieńskiego do wszystkiego duchowieństwa świeckiego i zakonnego. 1818 2° k. 1.
7. Listy: Kilkadziesiąt listów w Archiw. Archidiec. Poznańskiej i w Arch. Archidiec. Gnieźnieńskiej podaje S. CYNAR: Ignacy Raczyński. Londyn 1854 s. V-IX oraz w przypisach.

III.

CYNAR S.: Ignacy Raczyński ostatni prymas Polski porozbiorowej. Londyn 1954, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcumi religiosi della Compagnia di Gesù... continuate per G. BOERO. Roma 1859 T. 2 s. 355-358; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 335-337; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1364-1366; MROWIŃSKI W.: Cudowny obraz Matki Boskiej Starowiejskiej w ziemi sanockiej. Kr. 1895 s. 161-162; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 346; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 210-211; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900 s. 77-78; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 210, 350, 459, 488-490, 631, 665, 667-668; J[ANCZAK] Ł.: Raczyński Ignacy. W: *Enc. kość.* T. 22 s. 536-543; B[ARTYNOWSKI] M.: Raczyński Ignacy. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 133-134; MANTEUFFEL T.: Centralne władze oświatowe na terenie b. Królestwa Kongresowego. W. 1929 s. 93; KOCH L.: Jesuiten Lexikon. Paderborn 1934 s. 1489; WOJNOWSKI J.: Zarys życia religijnego Warszawy w latach 1788-1806. *Nasza Przeszł.* T. 1: 1946 s. 154, 156.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Radawiecki Andrzej (†1634), dominikanin, wydawca.

Brak informacji o jego pochodzeniu. W 1595 r. złożył profesję zakonną u dominikanów w Krakowie. Tam również pobierał początkowe nauki z filozofii i teologii. Na dalsze studia wyjechał w 1600 r. do Paryża. W latach 1623-1627 pełnił urząd prowincjała polskiej prowincji. W 1631 r. brał udział jako pierwszy definitor w kapitule prowincjalnej dominikanów w Warszawie. W rok później przydawał sobie tytuł doktora teologii, lecz gdzie go uzyskał, nie wiadomo.

Radawiecki wydał drukiem akta kapituł dominikańskich: warszawskiej z 1623 r. i lubelskiej z 1626 r., które stanowią źródło do poznania dziejów tego zakonu. W publikowanych kazaniach rozwijał nurt tzw. piśmiennictwa parenetycznego. Głosił, iż szlachectwo dziedziczne

winno być potwierdzone osobistą cnotą i męstwem. Zmarł 9 II 1634 r. w Krakowie.

Czy bernardyni Andrzej (†1616) i Bonawentura (†1647) Radawieccy byli jego krewnymi, trudno stwierdzić. (H. E. Wyczawski: Dzieje Kawalerii Zebrz. Kr. 1947 s. 208).

I.

1. Wyd.: Acta capituli intermedii provincialis Ord. Praed. Varsaviensis. Cracoviae 1623 Typ. Petricov. 4° s. 2, 14,

2. Wyd.: Acta capituli intermedii provincialis Ord. Praed. Lublinensis. Cracoviae 1626 Typ. Petricov. 4° s. 2, 18.

II.

1. Prawy szlachcic w kazaniu na pogrzebie Andrzeja ze Żmigroda Stadnickiego w osobie jego ukazany. W Krakowie 1614 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 51. — Toż. W Krakowie 1625 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4°. s. 51. — Toż. W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° s. 52.

2. Prawy ojciec w kazaniu na pogrzebie... Mikołaja ze Żmigroda Stadnickiego podczaszego sanockiego... wyrażony. W Krakowie 1630 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 4, s. 54. — Toż. Kraków 1630 4° s. 60.

3. Rozwód żałosny, który śmierć uczyniła z dobrą małżonką... Mikołaja Fierleja na Dąbrowicy kasztelana wojnickiego i starosty lubelskiego w kazaniu pogrzebowym wyrażony. W Krakowie 1632 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 1, s. 42.

4. Wyd. zbior.: Wzory wymowy kościelnej. Poszyt 1: Mowy pogrzebowe. Wyd. E. JANOTA. Kr. 1861 Nakł. J. Wildta, Druk. Czasu 8° s. XIX, 162. Obejmuje poz. 1-3.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 147, tamże literatura. — Ponadto: GAPSKI H.: Profesi dominikańscy konwentu krakowskiego w latach 1509-1650. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 651; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże. T. 2 s. 480, 484; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 2 s. 280; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 78.

Bp Edward Ozorowski

Radkiewicz Arseniusz (1759-1821), bazylianin, profesor Uniw. Lwowskiego, biblista.

Urodził się w Wolicy Komarowej k. Sokala, był synem duchownego grecko-katolickiego. Kształcił się w kolegium pijarów w Warężu. W 1778 r. wstąpił do zakonu bazylianów, nowicjat prawdopodobnie odbywał w Spasie n. Dniestrem. Na studia filozoficzne uczęszczał w zakładzie własnego zakonu w Zamościu w latach 1779-1781, teologiczne zaś we Lwowie w klasztorze bazylianów św. Jura, a po zniesieniu w 1783 r. zakonnych studiów na Akademii józefińskiej. W 1785 r. złożył śluby zakonne i otrzymał święcenia kapłańskie. Już w 1787 r. rozpoczął wykłady na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego w charakterze lektora, w 1896 r. doktoryzował się, a w 1797 r. został profesorem zw. W latach 1804-1805 oraz 1819-1820 był dziekanem Wydziału Teologicznego. W zakonie bazylianów piastował m. in. obowiązki prowincjała. Zmarł we Lwowie 1 VIII 1821 r.

I.

1. Tentamen publicum ex historia ecclesiastica quod ex praelectionibus... Joannis Baptistae FINSINGER... subibit... [Lwów 1784] 8° k. nlb. 8.

2. Positiones ex universis disciplinis theologicis selectae quas coram Inclyta Facultate Theolog. in auditorio Universitatis pro laurea doctoratus consequenda suscepit A.R.P.D. Arsenius RADKIEWICZ, Ordinis Sancti Basilii Magni Presbyter, Linguarum Biblicarum ac Hermeneuticae Sacrae in Studio Ruteno Profess. nec non Linguarum Orientalium, Antiquitatum Hebraicarum ac Introductionis in Libros Sacros Veteris Testamenti in Universitate Leopopiensi Publicus Lector. Die 8 mensis Octobris 1796 anno Leopoli. Typis Pillerianis 1796 4° k. nlb. 3.

III.
[Nekrolog]. *Rozmaitości.* (Lwów). R. 1821 nr 96 (189) s. 381-382; FINKEL L., S. STARZYŃSKI: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 90-91, 93, 140, 166, 265, 345-347; DŁUGOSZ T.: Rzut oka na dzieje lwowskiego Wydziału Teologicznego. W: *Wydz. Teol.* UJK., s. 21; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i w początkach XX w. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 50-51.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Radliński Jakub Paweł (ok. 1680-1762), bożogrobiec, dogmatyk, hagiograf.

Urodził się prawdopodobnie w rodzinie szlacheckiej h. Gryf osiadłej w woj. sandomierskim. Nauki początkowe pobierał w domu rodzinnym, a po wstąpieniu do zakonu bożogrobców w Miechowie, kształcił się nadal w krakowskim kolegium jezuickim. Ok. 1713 r. został profesorem teologii i filozofii w przeniesionym z Miechowa zakonnym studium teologicznym przy konwencie św. Jadwigi na Stradomiu, w którym wykładał w latach 1718-1723 jako doktor teologii, promowany w Uniw. Krakowskim w 1718 r. Ustąpiwszy z powodu złego stanu zdrowia z katedry, objął probostwo w Chełmie, należące do miechowitów, a w latach 1734-1737 był prepozytem w Leżajsku. W 1738 r. po śmierci S. Stempkowskiego został wybrany generałem swego zakonu z siedzibą w Miechowie, gdzie odtąd stale rezydował, utrzymując jednak bliskie kontakty z kołami naukowymi Krakowa i Warszawy, zwłaszcza z gronem uczonych i pisarzy, skupionych wokół Józefa Andrzeja Załuskiego. Zmarł w Miechowie w 1762 r.

I.

1. Quaestio theologica de personis divinis, comparatis ad essentiam Dei ex 1 parte, quaestione 39, articulo 1 Divi Thomae Aquinatis... a... pro doctoratu in sacra theologia obtinendo, publicae disputationi... proposita. Anno Domini 1718. Cracoviae 1718 Typis Academicis 2° k. nlb. 2.

2. Flores primi veris filiali gratitudine maturi, seu conclusiones theologicae... Cracoviae 1721 Typ. Joannis Domański 2°.

3. Immortale Christi Resurgentis trophaeum victricibus palmis in arena literaria collectis coronatum seu conclusiones theologicae sacrosancto Christi Sepulchro affixae et resurgenti de sepulchro Christo... dedicatae Anno 1721. Cracoviae 1721. Typ. Joannis Domański 2°.

4. Vita theologica... seu conclusiones theologicae... divinissimo Augustino... commemoratione die dedicatae anno 1721. Cracoviae 1721 Typ. Joannis Domański 2°.

5. Thesaurus in fertilissimo Magni Augusti agro inventus... seu conclusiones theologicae doctrinae doctoris doctorum Augustini conformes... Cracoviae 1722 Typ. Jacobi Matyaszkiewicz 2°.

6. Universale arcanorum Augustini compendium publicae disputationi a Studio Theologico Cracoviensi propositae 1723. Cracoviae 1723 Typ. Francisci Cezary 2°.

7. Norma vitae apostolicae partim ex vocatione, probatione et professione apostolica, partim ex theologicis cardinalibus et reliquis virtutibus moralibus apostolicis collecta... et proposita. Cz. 1-2. Cracoviae 1725 Typ. Jacobi Matyaszkiewicz 8° cz. 1 k. nlb. 25, s. 538, k. nlb. 2; Cz. 2. Lublini 1732 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 19, s. 389, k. nlb. 1.

8. Przekł.: SAMUEL RABI: Prawda chrześcijańska od nieprzyjaciela swego zeznana, to jest traktat... pokazujący błędy żydowskie około zachowania prawa Mojżeszowego i przyjścia Mesjaszowego, którego Żydzi czekają... Lublin 1733 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 21, s. 659, k. nlb. 4. — Toż. Lublin 1746 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 10, s. 664. — Toż. Lublin 1748 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 505. — Toż. Lublin 1753 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° s. 515.

9. Wyd.: Archiconfraternitas sacrosancti Hierosolymitani Sepulchri Domini Nostri Jesu Christi, per Julium III... restaurata et instituta, Anno Domini 1554... Adjunctis in fine aliquot Summorum Pontificum bullis et diplomatibus patriarchalibus ad honorem S. Sepulchri spectantibus A. D. 1738. Cracoviae 1738 Typ. Załuski Ep. Crac. 4° k. nlb. 4, s. 86, k. nlb. 2.

10. Wyd.: STANISŁAW z ŁOWICZA: Enchiridion... De immaculata Conceptione Beatissimae Virginis Mariae propositum...

Cracoviae 1747 Typ. Michaelis Dyaszewski 8° k. nlb. 9, s. 173, k. nlb. 2.

11. Fundamenta scientiarum, seu principia et axiomata, partim philosophica, partim theologica, suis explicationibus... illustrata. Cracoviae 1753 Typ. Michaelis Dyaszewski 4° k. 4-383, indeks k. 8.

12. Gemmae sacrosanctae crucis Domini Nostri Jesu Christi ex amplissimo Sacrae Scripturae mari, collectae. Seu figurae et prophetiae de eadem s. Cruce et innocentissima passione ex libris Veteris et Novi Testamenti desumptae... Cracoviae 1755 Typ. Michaelis Dyaszewski 4° k. nlb. 6, s. 169, k. nlb. 7.

13. Immago thaumaturga Beatissimae Virginis Mariae Immaculatae Conceptae, primo Hierosolymitana, secundo Constantinopolitana, tertio Bełzensis, quarto Claro-Montana Częstochoviensis, seu historia sacerrimae imaginis Beatissimae Virginis Mariae... Cracoviae 1756 Typ. Michaelis Dyaszewski 4° k. nlb. 10, s. 358, k. nlb. 4.

14. Laureae triumphales sanctorum Martyrum, Confessorum, Virginum et non Virginum, Patronorum et Patronarum Polonorum sermone ligato, proposita... Cracoviae 1757 Typ. suae Celsitudinis 4° k. nlb. 2, s. 162.

15. Diadema octuplex sanctissimi sepulchri ex octo libris Veteris Testamenti desumptum seu figura sanctissimi Sepulchri Domini Nostri Jesu Christi ex Libris Genesis, Exodi, Levitici, Numerorum, Deutoroonomii Josue, Judicum et Regum, collecta sermone ligato... Cracoviae 1760 Typ. Stan. Stachowicz 4° k. nlb. 4, s. 84.

16. Acta seu gesta historica regni et conventus generalis Miechoviensis... inchoata A. D. 1748... et finita anni 1749. Rkps w Bibl. Ossol., sygn. 2269.

17. Liber memorabilium (parafii Chełm k. Bochni). Rkps Arch. Par. w Chełmie. Rkps kontynuowany innymi rękami.

II.

1. Grób wielkopiątkowy, Królowi Boleści Chrystusowi Panu, z figur Pisma Świętego Starego i Nowego Testamentu wystawiony, albo sposób nawiedzania grobów wielkopiątkowych... Lublin 1730 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 43, s. 288.

2. Odgłos triumfalny Grobu Chrystusowego o skałę tegoż Grobu obijający się albo Godzinki, Trienna i Koronka o Grobie Chrystusowym Bractwu tegoż Grobu Chrystusowego... podane. Lublin 1730 Druk. Koll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 96.

3. Oktawa Bożego Ciała na cały rok rozporządzona. Lublin 1731 Druk. S.J. 8° s. 253, k. nlb. 9. — Toż. Lwów 1749 Druk. Soc. Jesu 12° s. 249. — Toż w tłum. łac. Octava Ssmi Corporis Ch. in annum integrum disposita... [Cracoviae 1758] 8° s. 312.

4. Sepultura viventium in Sepulchro Christi, seu considerationes in Psalmos, Cantica et Evangelia Dominicalia, honori et elogiis sacrosancti Sepulchri Christi Domini, accomodatae... Lublin Typ. Coll. Lublinensis Soc. Jesu 8° k. nlb. 15, s. 632, k. nlb. 20.

5. Tron królewski świętemu, królewskiemu i najwyższemu kapłaństwu Chrystusowemu w sercach ludzkich wystawiony, albo sposób adoracji, uszanowania i chwały najświętszego kapłaństwa Chrystusowego... Lublin 1735 Druk. Soc. Jesu 8° k. nlb. 95.

6. Sepulchrum parasceves, regi dolorum, Christo Domino, ex figuris Sacrae Scripturae Veteris et Novi Testamenti exstructum, seu praxis visitandi sepulchra Christi... Sandomiriae 1736 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 7, k. 6, 15, 3.

7. Grób wielkopątkowy krótko zebrany albo sposób nawiedzenia grobów wielkopiątkowych... Krócej niż przedtem podany... Lublin 1737 Druk. Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 4, s. 121.

8. [Wizyta codzienna najboleśniejszej Marii Panny]. Cracoviae ? 8° k. nlb. 4, s. 160. Tytuł z powodu braku k. tyt. w zachowanych egzemplarzach niepewny.

9. Wyd.: Constitutiones capitulorum generalium Miechoviensium Ordinis Canonicorum Regularium Custodum S. Sepulchri Domini Hierosolymitani... A. D. 1620... et 1625... celebratorum... B. m. 1747 4° ark. 22.

10. Wyd.: Constitutiones secundi generalis capituli Miechoviensis... Sandomierz 1747 Typ. Coll. Sandomiriensis Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 49.

11. Corona urbis et orbis, głoria et gemma Regni Poloniae universitas scientiarum, publica, amplissima et celeberrima Bibliotheca Zalusciana. Cracoviae 1748 Typ. Mich. Dyaszewski 4° k. nlb. 9, s. 198.

12. Vita Claudiae, principissae Lotharingiae... fundatricis conventus canonissarum ejusdem instituti Carolopoli... Ex libro Hilarionis de Coste..., edito A. D. 1647 pag. 455 desumpta, nunc autem in linguam Latinam translata, et sermone ligato proposita... Cracoviae 1749 Typ. Dyaszewski 8° k. nlb. 14, s. 158.

13. In theatrum asceticum Josephi And. Załuski elogium a. 1750 die 11 Martii. W: J. A. ZAŁUSKI: Zbiór rytmów. T. 3. Warszawa 1754 s. 485-489.

14. Trophaea Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae, seu co-

gitationes argumentosae pro eadem Immaculata Conceptione... ligato sermone propositae... Cracoviae 1751 Typ. Mich. Dyaszewski 4° k. nlb. 4, s. 298.

15. Synopsis nonnullorum privilegiorum, decretorum, indulgentiarum et aliquarum praerogativarum Ordinis Canonicorum et Canonissarum Regularium Custodum sacrosancti Hierosolymitani Sepulchri Christi Domini proposita... Cracoviae 1754 Typ. M.J.A. Dyaszewski 4° k. nlb. 4, s. 232, k. nlb. 4.

16. Speculum S. Augustini vitae apostolicae representativum seu regula ejusdem S. Augustini episcopi Hipponensis... expositionibus et meditationibus illustrata... Cracoviae 1759 Typ. Seminarii Episcopalis Academici 4° k. nlb. 12, s. 440, k. nlb. 13.

17. Agnus Zaluscianus... aliquot carminum fragmentis exornatus. A. D. 1760. Vilnae 1760 Typ. Patrum Min. Conv. 2°. — Toż. Cracoviae 1761. Typ. St. Stachowicz 4° k. nlb. 12.

18. Sacrosanctum Domini Nostri Jesu Christi sepulchrum de Psalterio et Canticis Canticorum gloriosum, seu figurae ejusdem sacrosancti sepulchri, de libris praedictis collectae, et sermone ligato... propositae. Cracoviae 1761. Typ. Stanislai Stachowicz 4° k. nlb. 4, s. 125, k. nlb. 8.

III.

JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 102; PĘKALSKI P.: O początkach, rozkrzewieniu i upadku zakonu XX. Kanoników Stróżów św. Grobu Jerozol. Kr. 1867 s. 151-154; LIPIŃSKI T.: Wyciągi z rękopisu 1749 r. *Bibl. Warsz.* R. 9: 1849 t. 1 s. 396-404; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Radliński Jakub Paweł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 863; J[AŁBRZYKOWSKI] R.: R-dliński Jakub. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 137-138; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 552; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 457.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Radymiński (Radimensis, Radimnensis, Radymensis, Radzymiński) Marcin (1620-1664), profesor i historyk Akademii Krakowskiej.

Urodził się w 1610 r. w mieszczańskiej rodzinie w Samborze jako syn Marcina. W 1627 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1632 r. uzyskał bakalaureat, a w 1634 r. — mistrzostwo sztuk wyzwolonych, po czym odbył dłuższą podróż po Austrii, Niemczech i Włoszech. Po powrocie do kraju został profesorem w Akademii Kr-kowskiej. W 1645 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1648 r. — do Kolegium Większego. W czasie najazdu szwedzkiego sprawował pieczę nad majątkiem Akademii. W 1658 r. objął jedną z katedr teologii, a w latach 1662-1664 prowadził wraz z A. Kucharskim prace nad uporządkowaniem biblioteki Collegium Maius. Wcześniej, przez kilka kadencji (1649, 1659-1660) był dziekanem Wydziału Filozoficznego.

Radymiński brał czynny udział po stronie Akademii w polemice z jezuitami oraz występował w obronie praw Uczelni w zatargu z bpem A. Trzebickim. Pozostawił w rękopisach liczne dzieła, z których „Annalium Almae Academiae Cracoviensis centuria", „Fastorum Studii Generalis Almae Academiae Cracoviensi tomi VII" oraz „Academia controversa" stanowią podstawowe źródło do dziejów Akademii Krakowskiej w 1 poł. XVII w. Zmarł 18 VIII 1664 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Stanisław Bieżanowski w panegiryku pt. Posthuma inextinctae virtutis claritas.

I.

1. Rationes quod non expediat novam Academiam Leopoli PP. Soc. Jesu erigere. B. m. 1661 4° k. 5. — Toż. B. m. r. 4° k. 6. — Toż. B. m. r. 4° k. 4. Autorstwo niepewne.

2. Academia controversa seu controversiarum Academiae Cracoviensis cum aemula Societate Jesu in Regno Poloniae de iure Universitatis analecta. Rkps Bibl. Jag., sygn. 227 EE III 2 2° k. 1284, 5.

3. Annalium Almae Academiae Cracoviensis centuria I [-IV] authore... Rkps Bibl. Jag., sygn. 226 EE I I 2° s. 43, 16, 199, 1-86, 1-48, 87-172, 922, k. 100.

4. Fastorum Studii Generalis Almae Academiae Cracoviensis serenissimorum Poloniae regum, magnificorum Academiae

rectorum, illustrissimorum et reverendissimorum eiusdem cancellariorum, illustrium doctrina, pietate, religione, studio beneficiis virorum elogia continens, tomi VII per... consignati. Rkps Bibl. Jag., sygn. 225 EE I 2 2° k. 48, 92, 26, 257, 27, 53, 32.

5. Inventarium privilegiorum Studii Cracoviensis in armario communi domus maioris contentorum... olim per M. Andream de Cobylino... descriptum, denuo vero a. d. 1653 praeposito domus maioris M. Martino Radzimiński... ingrossatum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3859 (69) 4° s. 364.

II.

1. Quaestio philosophica de Primo Motore... publice ad defendendum proposita... Cracoviae 1647 apud Lucam Kupisz 2° k. nlb. 2.

2. Ara gratiarum D.O.M. serenissimis regibus, amplissimo senatui totique inclytae sarmaticae Reipublicae, in Collegio Artistarum Academiae Cracoviensis pro beneficiis in litteras erecta. Rkps Bibl. Jag., sygn. 237 EE 13 2° k. 29.

3. Cursus philosophicus. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1997 BB XVI 9 4° k. 373, 146.

4. In Universam philosophiam naturalem Aristotelis disputationes. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1912 BB XX 7 4° k. 470, 2.

5. Liber statutorum et conclusionum philosophorum ordinis in Universitate studiorum Jagellonica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 262 EE I 6 2° k. 1, 151.

6. Sposób w gwałtownej Rzeczypospolitej potrzebie nabicia pieniędzy przez mennicę miedzianą. W: Miscellanea. Rkps Bibl. Jag., sygn. 59 EE II 7 2° k. 136-138.

7. Controversiarum Academiae accurata descripto; Elucidarium theologicum; Hortulus virgineus; Libelli de re monetaria; S. Euphemia Polona; Rosa salutaris. Pisma zaginione.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 148-149, tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Alma Mater Jagellonica. Kr. 1958 s. 135, 228, 230, 233, 236, 252, 382, 383; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549--1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 304; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVIII. Tamże s. 309, 315, 316, 320, 326, 331, 338, 349, 350; BARYCZ H.: Historia archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1965 s. 11, 15, 20, 25, 27, 74; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492--1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 266; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 141, 266, 284, 285, 286, 287, 289, 290, 293, 294, 301-304, 306, 308, 311, 328, 334-336, 339--340, 344, 347-349, 356, 369, 390, 412; TADEUSIEWICZ H.: Radymiński Marcin. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 738; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 553-554; WYCZAWSKI H.: Kościelne zbiory biblioteczne (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 523, 528; RECHOWICZ M.: Wydział teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 14, 25; DOBRZYNIECKA J.: Drukarnie Uniwersytetu Jagiellońskiego 1674-1783. W. 1975 s. 23, 25, 82.

Bp Edward Ozorowski

Radzimiński Adrian (1557-1615), jezuita, polemista.

Urodził się w Radzyminie na Mazowszu w listopadzie 1557 r. Po ukończeniu nauk humanistycznych w kolegium jezuickim w Pułtusku wstąpił 3 IV 1574 r. do Towarzystwa Jezusowego. Po dwuletnim nowicjacie Radzimiński powtarzał retorykę przez rok w Poznaniu i Wilnie, po czym studiował filozofię w kolegium wileńskim przez 3 lata, teologię zaś w Rzymie przez 4 lata (1583-1587). Po powrocie do kraju uczył w Wilnie i Pułtusku we wszystkich klasach do retoryki włącznie. Przez rok wykładał teologię moralną i teologię polemiczną w Lublinie, przez 2 lata te same przedmioty w Poznaniu. Równocześnie i w Lublinie i w Poznaniu pełnił obowiązki kaznodziei.

W 1601 r. Radzimiński przeszedł do pracy administracyjnej. Był najpierw przełożonym powstającej placówki we Lwowie od 1601-1607 r., a następnie przełożonym także powstającej dopiero jezuickiej placówki w Sandomierzu (1608-1615). Zmarł 12 IV 1615 r. w Sandomierzu.

I.

1. Disputacja lubelska... z Statoriuszem ministrem nowokrzczeńskim, o przedwieczności Bóstwa Pana i Boga naszego Jezusa Chrystusa, dnia 22 i 23 maja 1592. Wydana przez Jana PRZYLEPSKIE-

GO. Kraków 1592 Jak. Siebeneycher 4° k. nlb. 30.

2. P. STATORIUS: Dysputacja Lubelska Piotra Statoriusza sługi Słowa Bożego o przedwiecznym Bóstwie Syna Bożego z X. Adrianem RADZIMIŃSKIM jezuitą, 1592 22 et 23 maii. B. m. Druk. Alex. Radecki 4° s. X, 51.

3. J. NIEMOJEWSKI: Krótkie a prawdziwe opisanie dysputacjej, która była w Lewartowie anno 1592 d. 12 i 14 stycznia, w której X. RADZIMIŃSKI theses dał... B. m. 1592 Druk. S. Sternacki 4° k. nlb. 7, s. ponad 46.

4. Artykuły wiary powszechnej chrześcijańskiej podane na dysputację w Lewartowie od ks. Adriana RADZIMIŃSKIEGO S.J. dnia 26 Decembra 1591. Rkps ARSJ. Fotokopie w ATJKr. T. 82 k. 136.

5. Listy: 2 listy do generała zakonu z 1596-1597. Rkps ARSJ. Germ. 176 f. 14; Germ. 177 f. 89.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 2 s. 127; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 35; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 319; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 338-339; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici we Lwowie. Lw. 1880 s. 33, 63; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 6 s. 1384-1385; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 339-342, 580, 581, 585, 634, 882, 891, 892; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI. 1536-1612. Kr. 1913 s. 144, 324, 376, 618, 633; D[EMBIŃSKI] K.: Radzimiński Adrian. W: *Enc. kośc.* T. 22 s. 577-578; Radzimiński Adrian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 142; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lubl. 1949 s. 89-91, 101, 215, 237; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 107, 159. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego OO. Jezuitów u św. Barbary w Krakowie. T. 2. Kr. 1886 s. 176-247. *Script. Rer. Pol.* T. 10; T. 3. Kr. 1889 s. 64, 106, 110, 125, 148. *Script. Rer. Pol.* T. 14; WARSZAWSKI J.: Polonica z rzymskiego kodeksu nowicjuszy Towarzystwa Jezusowego (1565-1586). Rzym 1955 s. 158-162; WARSZAWSKI J.: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum Liber autobiographicus, Poloniae provinciae proprius. Romae 1966 s. 269--270, 360; STAROWOLSKI S.: Setnik pisarzów polskich. Kr. 1970 s. 184. — ARSJ. Pol. 7-8 (katalogi trzyletnie z lat 1584--1614); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590--1615); Pol. 68 f. 52 (nekrolog); Bibl. Czart. rkps 1266 s. 15 (biogram).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Radziszewski Idzi Benedykt (1871-1922), kanonik włocławski, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, współzałożyciel i profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, historyk i filozof religii.

Urodził się 1 IV 1871 r. w Barczkowicach k. Piotrkowa Tryb. z ojca Marcelego Konstantego i matki Józefy Biernackiej. Po ukończeniu gimnazjum w Płocku wstąpił w 1889 r. do Seminarium Duchownego we Włocławku, skąd po 4 latach wysłano go na dalsze studia do Akademii Duchownej w Petersburgu. Ukończył je w 1897 r. ze stopniem magistra teologii. Rok wcześniej przyjął święcenia kapłańskie. Po powrocie do diecezji objął posadę wikariusza w parafii św. Mikołaja w Kaliszu. W 1898 r. udał się na studia do Wyższego Instytutu Filozoficznego w Lowanium, gdzie jego mistrzem był D. Mercier. W 1900 r. uzyskał tam doktorat filozofii na podstawie rozprawy „La religion et l'evolutionisme de Ch. Darwin et H. Spencer". Odbył następnie podróż do ważniejszych ośrodków naukowych w Anglii, Włoszech i Austrii.

W latach 1901-1905 był Radziszewski profesorem filozofii i teologii dogmatycznej oraz wicerektorem Seminarium Duchownego we Włocławku. W 1905 r. udał się znowu na rok za granicę, a po powrocie zamieszkał w Warszawie, gdzie m. in. zajęciami był kierownikiem duchownym zgromadzenia szarytek. Bp włocławski S. Zdzitowiecki, przygotowując Radziszewskiego na rektora włocławskiego Seminarium Du-

chownego, wysłał go ponownie za granicę dla bliższego poznania zakładów teologicznych w Belgii, Niemczech i w Szwajcarii. W 1908 r. został rektorem, a zarazem profesorem filozofii i pedagogiki. W roku następnym z inicjatywy Radziszewskiego powstał we Włocławku miesięcznik teologiczny „Ateneum Kapłańskie". W 1911 r. otrzymał Radziszewski godność papieskiego prałata domowego, a w 1912 r. wszedł do kapituły włocławskiej.

W marcu 1914 r. powołano Radziszewskiego na profesora i rektora Akademii Duchownej w Petersburgu. Kierował nią do czerwca 1918 r., a od 1916 r. ponadto petersburskimi Wyższymi Kursami Polskimi. Przeprowadził całkowitą reorganizację Akademii, w czym najważniejszym było wprowadzenie do programu nieznanej tu dotąd specjalizacji. Już w Petersburgu snuł plany założenia na ziemiach polskich wyższej uczelni katolickiej. Po powrocie do kraju zdołał pozyskać dla tej myśli polski episkopat oraz Ministerstwo WR i OP i w 1918 r. przy poparciu finansowym K. Jaroszyńskiego począł organizować w Lublinie Katolicki Uniwersytet. W Uniwersytecie tym pełnił urząd rektora do swej śmierci. Zmarł na gruźlicę 22 II 1922 r.

Radziszewski był w zasadzie filozofem i główne jego prace naukowe dotyczą jej dziedziny wiedzy. Interesowały go jednak również początki religii, stosunek teologii do filozofii oraz organizacja nauczania teologicznego. Główne wszakże jego zasługi to reorganizacja petersburskiej Akademii Duchownej i zorganizowanie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

I

1. Wszechnica katolicka w Lowanium (Louvain). W. 1908 Druk. Rubiszewskiego i Wrotnowskiego 8° s. 26.

2. Rec.: M. BARGILLIAT: Romanorum Pontificum Pii IX, Leonis XIII et Pii X monita et decreta de institutione clericorum in seminariis episcopalibus. Collegit et variis titulis adscripsit... Parisiis 1908. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 2 s. 378--380.

3. Geneza religii w świetle nauki i filozofii. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 44--50, 230-239, 328-341; T. 2 s. 234-245, 428--441; R. 2: 1910 t. 3 s. 33-42, 231-242, T. 4 s. 238-248, 308-325, 419- 435; — Toż w osob. rozsz. odb. Włocławek 1911 8° s. 213.

4. Rec. A.M. MICHELETTI: De institutione clericorum in sacris seminariis. In decretum et normas S.C. Episcoporum et Regularium die 18 Januarii 1908 datum commentarium... Pio P.P.X... dicatum. Friburgi Br. 1908. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 476-478.

5. Uniwersytet Katolicki w Lowanium. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 396-406.

6. Rec.: A.M. MICHELETTI: De ratione studiorum in sacris seminariis. In decretum et normas. S. C. Episcoporum et Regularium pro reformatione seminariorum commentarium... Pio PP. X... dicatum. Pars 2. Friburgi Br. 1909. *Aten Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 182-190.

7. Teologia a nauki przyrodnicze. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 3 s. 420-436; T. 4 s. 36-55. — Toż w osob. odb. Włocławek 1910 Druk. Diec. 8° s. 40. — Toż w skróceniu. *Rola.* R. 28: 1910 nr 21 s. 329-331; nr 22 s. 345-347; nr 23 s. 361-363; nr 24 s. 377-379; nr 25 s. 393-395; Nr 26 s. 409--411; nr 27 s. 425-428.

8. Dwie metody w nauce porównawczej religii. *Aten. Kapł.* R. 3: 1911 t. 5 s. 231-250.

9. O genezę religii. *Dz. Powsz.* R. 1911 nr 194.

II

1. Odrodzenie filozofii scholastycznej. *Prz. Filoz.* R. 4: 1901 s. 441-504. — Toż w osob. odb. W. 1901 Druk. J. Sikorskiego 8° s. 65.

2. Encyklika o studiach filozoficznych (z 4 VIII 1879 r.) „Aeterni Patris" W: Leon XIII. Żywot i prace. W. 1902 s. 165-222.

3. Układ dziesiętny w bibliografii filozoficznej. *Prz. Filoz.* R. 7: 1904 s. 253--269. — Toż w osob. odb. W. 1904 Druk. J. Sikorskiego 8° s. nlb. 4, 17.

4. Polska bibliografia filozoficzna w układzie dziesiętnym-ideologicznym. *Prz. Filoz.* R. 8: 1905 z. 1 i 2; R. 9: 1906 z.

4. — Toż w osob. odb. Nr 1-2. W. 1905 Druk. J. Sikorskiego 8° s. 77; Nr 3. W. 1906 Druk. Tow. Akc. S. Orgelbranda Synów 8° s. 79-120.
5. Pierwszy zjazd neurologów, psychiatrów i psychologów polskich w Warszawie. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 2 s. 269-273.
6. Regulamin dla seminariów duchownych we Włoszech przez Stolicę Apostolską zatwierdzony. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 242-245.
7. Rec.: Prace 1-go zjazdu neurologów, psychiatrów i psychologów polskich odbytego w Warszawie 11, 12, 13 października 1909 r. W. 1910. *Aten. Kapł.* R. 3: 1911 t .5 s. 468-469.
8. Credo nowożytego fizjologa. *Aten. Kapł.* R. 5: 1913 t. 9 s. 325-339, 397-423; t. 10 s. 21-41. — Toż w osob. odb. Włocławek 1913 Druk. Diec. 8° s. 70, nlb. 2.
9. Rec.: W. KOSIAKIEWICZ: Mój syn wstępuje do szkoły. Kilka rad dla młodzieży. P. 1914. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914 t. 11 s. 182-184.
10. Epitome praelectionum theodiceae, quas ad modum commentarii in sancti Thomae Aquinatis Summam theologicam (I q. 2-26, 44-46, 103-105) in R.C. Ecclesiastica Academia Petropolitana Rector Aegidius RADZISZEWSKI habebat. Petro grad b. r. Tipo-Lotogr. Markova 4° s. 400 (litogr.).
11. Artykuł (Trentowski Bronisław Ferdynand) w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).
12. 8 artykułów w *Podręcznej encyklopedii kościelnej* (ks. Z. Chełmickiego).

III

K[REMER] P.: Radziszewski Idzi. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 142-143; Nowy rektor Akademii Ducownej. *Bies. Liter.* R. 38: 1914 t. 75 nr 12 s. 237; Z powodu powołania ks. dr Idziego Radziszewskiego na rektora Akademii Duchownej. *Aten. Kapł.* R. 6: 1914 t. 11 z. 2 s. I-IV; KREMER P.: Ks. Rektor Idzi Radziszewski. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 16: 1922 s. 327, 382-390, 441-446, 499-506; F[ULMAN] M.L.: Śp. X. Rektor Idzi Radziszewski — ozdoba i pochodnia kleru polskiego. *Wiad. Diec. Lub.* R. 4: 1927 s. 68-74; WOJTKOWSKI A.: Ks. Idzi Radziszewski (1871--1922). *Rocz. Filoz.* R. 1: 1948 s. 228-249; ZAWADZKI J.: Ks. Idzi Radziszewski 1871-1922. *Aten. Kapł.* R. 41: 1949 t. 51 s. 4-25; WOJTKOWSKI A.: Ks. Idzi Radziszewski i powstanie Uniwersytetu Katolickiego w Lublinie. *Tyg. Powsz.* R. 11: 1955 nr 47 s. 6; KLEPACZ M.: Ks. Idzi Radziszewski. Garść wspomnień. *Aten. Kapł.* R .51: 1959 t. 58 s. 15-17; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 293-296; PASTUSZKA J.: Ks. Idzi Radziszewski w r. 1917/18. Wspomnienia. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 5: 1962 nr 2 s. 126-131; NOWODWORSKI W.: Bibliografia prac ks. Idziego Radziszewskiego oraz artykułów i fragmentów prac o nim. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 5: 1962 nr 2 s. 131-135; TENŻE: Ks. Idzi Radziszewski (1871-1922). *Arch. Bibl. Muz.* T. 5: 1962 s. 375-378; TENŻE: Radziszewski Idzi. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 739; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 202, 206, 207; RECHOWICZ M.: Ks. Idzi Radziszewski. W: *70 żywotów.* Kr. 1977 s. 109-118.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Radziwiłł Albrycht Stanisław h. Trąby, książę, pseud.: Bogomodlca Urbanus Vallistius de Stari Las (1593-1656), kanclerz w. litewski, autor i tłumacz dzieł ascetycznych i hagiograficznych.

Urodził się 1 VII 1593 r. w Ołyce jako syn Stanisława i Marianny Myszczanki. Do 1605 r. kształcił się w Akademii Wileńskiej, następnie wybrał się z bratem Mikołajem Krzysztofem w podróż do Niemiec, Belgii, Szwajcarii, Włoch i Francji. Wtedy to w 1609 r. ukończył kurs filozofii w kolegium jezuickim w Würzburgu i studiował w Uniwersytecie w Lowanium pod kierunkiem E. Puteana. W 1613 r. przebywał w kraju, po czym powtórnie udał się za granicę (m. in. był w 1616 r. w Neapolu i w Rzymie). Od Zygmunta III otrzymał starostwo łuckie, a w 1619 r. mniejszą pieczęć litewską. W tymże roku jeździł z misją dyplomatyczną do Nysy w sprawie Śląska. W 1622 r. został starostą tucholskim, a w rok później kanclerzem w. litewskim.

W latach 1624-1625 towarzyszył królewiczowi Władysławowi w jego podróży po Europie, a w 1626-1629 uczestniczył w wojnie szwedzkiej. Brał udział w sejmach w 1632 i 1648 r. W 1646 r. przyjmował w Gdań-

sku w imieniu króla Ludwikę Marię. W czasie potopu przebywał w Prusach. Był żonaty z Reginą Działyńską i od 1638 r. z Krystyną Lubomirską.

Radziwiłł był gorliwym katolikiem, ufundował wiele kościołów, kaplic i szpitali. Szczególną sympatią darzył jezuitów. Obok dzieł ascetycznych i hagiograficznych pozostawił kilka pism dotyczących historii Polski za panowania Wazów. Zmarł 12 XI 1656 r. w Gdańsku.

I

1. Victoria coronae spineae Christi. Varsaviae b. r. [1625] 12° — Toż. Varsaviae 1652 in Officina Petri Elert 8° k. nlb. 5, s. 378. Nauka o grzechu pychy i niewiary.

2. Przekł..: Jeremiasz DREXEKIUSZ: Słonecznik albo porównanie woli ludzkiej z wolą Bożą... W Lublinie 1630 w Druk. Pawła Konrada 4° k. 3, s. 349, k. 1. — Toż. W Krakowie 1649 w Druk. Łukasza Kupisza 12°, k. nlb. 6, s. 671. — Toż. w Krakowie b. r. 12°.

3. Suspirium animae poenitentis... Cracoviae b. r. [1639] in Officina Andreae Petricovii 8° k. nlb. 11, s. 715. — Toż... editio secunda. Cracoviae 1652 apud Lucam Kupisz 12° s. nlb. 8, s. 599. Wykład najważniejszych prawd wiary.

4. Historia passionis Christi punctatim animae devotae per tres libros et capita exposita... Varsaviae 1645 in Officina Petri Elert 12° k. nlb. 6, s. 401. — Toż... editio secunda. Cracoviae 1652 apud Lucam Kupisz 12° k. nlb. 3, s. 266. — Toż. Varsaviae 1655 in Officina Georgii Försteri 12° k. nlb. 6, s. 276.

5. Przekł.: Żywoty świętych z naukami doktorów kościelnych na każdy dzień przez cały rok nabożnie a krótko opisane... W Krakowie 1653 w Druk. Łukasza Kupisza 12° k. 4, s. 958, k. 9. Autor nie znany.

II

1. De cruciatibus spinarum Christi. Vilnae 1635 12°. Druk bliżej nie znany.

2. Discurs nabożny z kilku słów wzięty o wysławieniu Najświętszej Panny Bogarodzicy Marii świeckim, zakonnym kaznodziejom potrzebny... W Wilnie 1635 Typis Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 148. — Toż. W Wilnie 1636 4° k. 5, A-Oo$_4$. — Toż. W Wilnie 1812 8°. — Toż fragm. Wyd. S. SZAFRANIEC w: Z badań nad genezą tytułu Najświętszej Panny „Królowej Polski". *Ruch Biblij.* R. 10: 1957 s. 274.

3. Rozmyślania nabożne o Opatrznośći Boskiej. W Krakowie 1652 w Druk. Kupisza 12°.

4. Żywot Panny Marii. W Warszawie 1650 w Druk. Piotra Elerta 12°. — Toż pt. Żywot Przeczystej Panny Marii Matki Bożej świeckim, zakonnym kaznodziejom potrzebny... a teraz z poprawą powtóre drukiem wydany. W Krakowie 1651 w Druk. Łukasza Kupisza 12° k. 3, s. 506. — Toż. W Wilnie 1812 u XX. Misjonarzów 8° s. 392.

5. Elogium duodecim virtutum sine labe conceptae Virginis Mariae... Varsaviae 1655 in Officina Georgii Försteri 12° k. nlb. 8, s. 120. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Elogium albo sławienie cnót bez zmazy poczętej Bogarodzicy P.M... P. 1890 Wyd. Straż św. Wojciecha 16° s. 80.

6. Wilkierz, albo prawo pospolite z dawniejszych artykułów od roku 1643. Przez niegdyś... postanowione, a teraz za dyspozycją Michała Antoniego... w niektórych terminach poprawione i rzetelnie opisane. B. m. 1749 2° k. nlb. 8.

7. Memoriale rerum gestarum in Polonia a morte Sigismundi III inchoatum et continuatum levi calamo et raptim descriptum 1632-1655. W przekł. na j. pol. pt. Pamiętniki A.S. Radziwiłła. T. 1-2. Wyd. E. RACZYŃSKI. P. 1839 8° t. 1, s. X, 435; T. 2, s. II, 487. — Toż. T. 1-5. Wyd. A. PRZYBOŚ i R. ŻELEWSKI. Wr. 1968 Zakł. Narod. im. Ossol. 4° t. 1 (1632--1633) s. LXI, 233, nlb. 1, tabl. 1; T. 2 (1634-1639). Wr. 1970 s. 348, nlb. 1, tabl. 1; T. 3 (1640-1647). Wr. 1972 .s XVIII, 341, nlb. 1, tabl. 1; T. 4 (1648-1656). Wr. 1974 s. 340, nlb. 4, tabl. 1; T. 5 (indeksy). Wr. 1975 s. 120. — Rkps w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Poznaniu, sygn. 96, s. 52, 7, 879. — Toż. Tamże, sygn. 3, s. 1562. Toż. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 118, s. 862. — Toż pt. Memoriał rzeczy znaczniejszych, które się w Polsce działy od śmierci Zygmunta III od roku Pańskiego 1632 aż do roku 1652, spisany po łacinie przez... a przez... Hieronima Floriana RADZIWIŁŁA kanclerza W.X. Lit. na pol. język przetłumaczony roku Pańskiego 1731. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 9769/III 2° s. 1048. W tym ostatnim wypadku błędnie podano nazwisko tłumacza. Właściwym tłumaczem był prawdopodobnie Stanisław TOKARSKI. Niektóre partie pamiętnika sam autor napisał po polsku.

8. Gratulatio Królowi Jegomości Władysławowi IV po zawarciu umowy... pod

Smoleńskiem... 1634 r. *Przyj. Ludu.* R. 15: 1848 nr 46 s. 364-367.

9. Epitome rerum gestarum in Regno Poloniae regnantibus Sigismundo III et Vladislao. W przekł. na j. pol. pt Rys panowania Zygmunta III. Wyd. E. KOTŁUBAJ w: *Atheneum.* T. 3: 1848 z. 3 s. 5-43; z. 4, s. 5-76. — Toż fragm. Wyd. A. PRZYBOŚ w: Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy Zachodniej w latach 1624-1625 w świetle ówczesnych relacji. Kr. 1977 Wydawnictwo Literackie 4° s. 42-43, 49, 56, 75, 77, 85, 90, 93, 100-101, 104, 106-107, 111-112, 118, 120, 125, 127, 129, 133, 135, 137, 142-143, 148, 150, 155-156, 157-158, 163-164, 195-196, 202-203, 206-207, 209, 219, 219, 228, 237, 249, 265, 259-260, 268, 279, 288, 295-296, 297-298, 307, 324, 327-328, 336-337, 345, 357, 364, 365, 368, 377, 381, 387, 394, 403.

10. Epistolae historicae de rebus gestis Sigismundi III, Vladislai IV et Joannis Casimiri... conscriptae annorum 1588-1652. Rkps w Bibl. Czart., sygn. 1658 4° s. 490. — Toż pt. Manuskrypt alias historia... panowania trzech królów polskich, Zygmunta III, Władysława IV i Jana Kazimierza. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1373 4° s. 304.

11. Listy: Do A. Piasoczyńskiego z 1634. Wyd. M. GRABOWSKI, A. PRZEŹDZIECKI W: Źródła do dziejów polskich. T. 1. Wil. 1845 s. 112-113. — Do J. Sapiehy b. r. Wyd. J. OSTROWSKI-DANEYKOWICZ w: Swada korespondencyjna. W: Swada polska i łacińska, albo miscellanea oratorskie. T. 1. W Lublinie 1745 s. 58.

III.

Nowy Korbut. T. 3, s. 149-151, tamże literatura. — Ponadto: CZAPLIŃSKI W.: Dawne czasy. Opowiadania i szkice historyczne XVII w. Wr. 1957 s. 166-179; DWORZACZEK W.: Genealogia. Tablice. W. 1959, tabl. 163; PRZYBOŚ A., ŻELEWSKI R.: Wstęp do: A. S. RADZIWIŁŁ: Memoriale rerum gestarum in Polonia 1632-1656. T. 1. Wr. 1968 s. V-LXI; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 554-555; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 125, 128, 129; TARGOSZ K.: Uczony dwór Ludwiki Marii Gonzagi (1646-1667). Wr. 1975 s. 62, 64, 92, 336, 398; BYSTROŃ S.: Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVIII. T. 2. W. 1976 s. 110, 112, 118, 139, 214, 219, 257, 272, 276, 365, 432, 472, 504; FABIANI B.: Warszawski dwór Ludwiki Marii. W. 1976 s. 29, 46, 54, 62, 107, 111, 113, 116, 130; HERNAS S.: Barok. W. 1976 s. 340-342, 624; CZAPLIŃSKI W., DŁUGOSZ J.: Życie codzienne magnaterii polskiej w XVII wieku. W. 1976 s. 21, 22, 31, 33, 34, 36, 43, 44, 49-51, 54, 61, 65, 68, 76, 82, 88, 97, 99-104, 114, 118, 126, 127, 133, 135, 139-143, 148, 160, 165, 181, 182, 186, 189, 191-194, 196, 197, 199, 200, 202-206, 209, 214, 215, 219; PELCOWA-BUCHWALD P.: „Stare i nowe" w czasach saskich. W: *Problemy literatury staropolskiej.* Wr. 1977 s. 137-138; PRZYBOŚ A.: Wstęp do: Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy Zachodniej w latach 1624-1625 w świetle ówczesnych relacji. Kr. 1977 s. 22-23.

Bp Edward Ozorowski

Radziwiłł Benedykt Edmund książę (1842-1895), benedyktyn, popularyzator teologii dogmatycznej.

Pochodził ze zniemczonej linii Radziwiłłów. Jego dziadek Fryderyk Wilhelm (†1870) był pruskim generałem, a ojciec Bogusław (†1873) pruskim majorem. Matka pochodziła z książąt Clary-Aldringen. Edmund urodził się 6 IX 1842 r. w Cieplicach. Wychowano go w wielkiej pobożności. Jego brat Władysław wstąpił do jezuitów w Holandii, a siostra Jadwiga była szarytką w Poczdamie. Gdzie Edmund się uczył, nie udało się ustalić. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1867 r. W 1870 r. został przyjęty do Archidiecezji Poznańskiej i objął stanowisko wikariusza oraz katechety gimnazjum w Ostrowie Wlkp. Rozwinął tam szeroką akcję charytatywną. Odnowił też własnym kosztem kościół parafialny. Dzięki wpływom Centrum wybrano go w 1874 r. posłem do sejmu pruskiego, w którym zasiadał bez przerwy do 1881 r. Mając żywe poczucie polskości w przeciwieństwie do reszty rodziny, pracował nad stępieniem uprzedzeń Centrum do Polaków i doprowadził do jego porozumienia z parlamentarnym Kołem Polskim. Co robił po złożeniu mandatu poselskiego, nie wiadomo. Kilka lat przed 1890 r. wstą-

pił do zakonu benedyktynów w Beuron pod imieniem Benedykta, w tym bowiem roku złożył tam uroczystą profesję. Niebawem poruczono mu przeorat klasztoru w Cucujaes w Potrugalii. W 1890 r. kapituły gnieźnieńska i poznańska umieściły nazwisko Radziwiłła wśród 6 kandydatów na arcybiskupa. W 1894 lub na początku 1895 r. otrzymał nominację na opata w Cucujaes. Rozchorowawszy się podczas podróży do Portugalii, wrócił do Beuron i tu po dłuższej chorobie zmarł 9 VIII 1895 r.

Radziwiłł pisał tylko po niemiecku. W głównym swym dziele, składającym się z 8-miu rozpraw, „Die kirchlichte Autoritaet..." mówi o nieomylności Kościoła, o protestantyzmie, o stosunku Kościoła do państwa itd.. W „Canossa oder Damascus" bronił praw Kościoła w okresie kulturkampfu.

I.

1. Die kirchliche Autoritaet und das moderne Bewustsein. Breslau 1872 Verlag von G. P. Adelholz 8° s. XXXI, 664.
2. Canossa oder Damascus. 1872. (Do dzieła tego nie udało się dotrzeć). — Przekł. w j. pol. pt. Do Kanossy czy do Damaszku. Kwestia żywotna dla Cesarstwa Niemieckiego. P. 1879 Druk. J. Leitgebra 8° s. 56.

II.

1. Ein Besuch in Marpringen. 2. Aufl. Berlin 1877 Verlag d. Germania 8° s. 54. (O objawieniach Matki Boskiej w Marpringen w latach 1876-1877). Do wyd. 1 pt. Die Wunder in Marpringen — nie udało się dotrzeć.
2. Wiersz na imieniny F. Podlewskiego. Cannes 1889 4° k. 1.
3. Listy: Do NN. z 1870. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2217, k. 100-103 — 2 listy do Jana Koźmiana z 1876-1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2213 t. 9 k. 9-11. — 11 listów do W. Bartynowskiego z 1880-1882. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12528 II i 12529 II.

III.

KORYTKOWSKI J.: Brevis descriptio Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis. Gnesnae 1888 s. 116; Uroczysta profesja ks. [Edmunda] Radziwiłła w zakonie benedyktynów. *Prz. Kośc.* R. 12: 1890 s. 796; Śp. ks. Edmund Radziwiłł. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 33 s. 312; Z kroniki beurońskiej (o śmierci o. Benedykta Edmunda Radziwiłła). Tamże, nr 34 s. 396-397; Ksiądz Edmund książę Radziwiłł. *Prz. Kośc.* R. 17: 1895 s. 659-660; Śp. ksiądz Edmund Radziwiłł. *Kron. Rodz.* R. 1895 s. 544; Radziwiłł Edmund. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 12 s. 492; Radziwiłł Edmund. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 145; HURTER H.: Nomenclator. T. 5 kol. 1921; Radziwiłł Edmondo. W: *Enciclopedia cattolica.* T. 10 kol. 469; SEMENENKO P.: Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie. Wyd. E. ELTER. *Sacr. Pol. Mill.* T. 2: 1955 s. 126, 143: NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. [P.] 1964 s. 120. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1871-1874.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Radziwiłł Mikołaj Krzysztof zw. Sierotka książę (1549-1616), marszałek w. litewski, wojewoda wileński, autor pamiętnika.

Urodził się 2 VIII 1549 r. w Ćmielowie jako syn Mikołaja Czarnego i Elżbiety Szydłowieckiej, był bratem Jerzego kardynała i Stanisława zw. Pobożnym. Został wychowany w kalwińskim wyznaniu ojca. W latach 1563-1565 studiował na Uniwersytetach w Lipsku i Strassburgu. Wrócił do kraju w 1565 r., zapewne w związku ze śmiercią ojca, lecz niebawem znowu wyruszył za granicę, do Francji i Włoch. W 1566 r. przeszedł w Rzymie pod wpływem Piotra Skargi na katolicyzm. W 1567 r. wrócił do kraju. Walczył pod R. Sanguszką z Moskwą, w 1573 r. należał do poselstwa, które jeździło do Francji po Henryka Walezego, uczestniczył pod Stefanem Batorym w pacyfikacji zbuntowanego Gdańska i znowu walczył z Moskwą pod Połockiem i Pskowem. Ciężko ranny ślubował odbyć pielgrzymkę do Ziemi Świętej.

Odbył ją w latach 1582-1584, a następnie dokładnie opisał. Jechał przez Egipt, a wracał przez Kretę i Włochy.

Radziwiłł piastował wiele wysokich urzędów, w 1569 r. został marszałkiem nadw., w 1579 marszałkiem w. litewskim, w 1586 kasztelanem, w 1590 wojewodą trockim, w 1604 wojewodą wileńskim. Podczas bezkrólewi w 1573, 1575 i 1587 r. należał do stronnictwa habsburskiego, popierając w czasie dwóch pierwszych kandydaturę arcyksięcia Ernesta, a podczas ostatniego arcyksięcia Maksymiliana. Jednakże po wyborze Zygmunta III stał się gorącym zwolennikiem Wazy. Współdziałał w zawarciu unii z prawosławiem w Brześciu Lit. i w tłumieniu rokoszu M. Zebrzydowskiego. W 1586 r. utworzył ze swoich dóbr ordynację z ośrodkiem w Nieświeżu. Gorliwy po nawróceniu katolik usunął z niej wyznanie kalwińskie. Ufundował w Nieświeżu klasztor bernardynów i kolegium jezuitów, Akademii Wileńskiej podarował własną drukarnię. Był mecenasem wielu współczesnych mu czołowych uczonych polskich. Jego staraniem zostały wydane mapy W. Księstwa Litewskiego. Zmarł 28 II 1616 r. w Nieświeżu.

I.

1. Pamiętnik pielgrzymki do Ziemi św. (Powst. 1595). Wyd. J. CZUBEK pt. Peregrynacja do Ziemi Świętej (1582-1584). *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. w Pol.* T. 15 cz. 2: 1925 s. 1-171. — Toż. Wyd. L. KUKULSKI. W. 1962. — Fragm. przedr. W. TOMKIEWICZ: Pisarze polskiego odrodzenia o sztuce. Wr. 1955 s. 138-145. Źródła do dziejów teorii sztuki. T. 4. — Przerobił i przeł. na j. łac. T. TRETER pt. Hierosolymitana peregrinatio... ex idiomate Polonico in Latinam linguam translata et nunc primum edita... Brunsbergae 1601 apud Georgium Schönfels 4° k. 6, s. 304. — Toż. Antverpiae 1614 ex Officina Palanbiniana apud Viduam et Filios Joannis Moreti 2° k. nlb. 6, s. 308, k. nlb. 6. — Toż. Taurini 1753 Typis Gregorii J. Streibig 2° k. 2, s. 229, k. 4. — Toż. Cracoviae 1756 Typis Academicis Soc. Jesu 2° k. nlb. 2, s. 229, nlb. 7. — Przekł. pol. tegoż tłumaczenia wyd. A. WARGOCKI pt. Peregrinacja abo pielgrzymowanie do Ziemie Świętej... Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła książęcia na Ołyce i Nieświeżu... przez x. Tomasza TRETERA... językiem łacińskim napisana i wydana a przez... na polski przełożona. W Krakowie 1607 w Druk. Szymona Kempini 4° k. nlb. 6, s. 356. — Toż. W Krakowie 1617 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 4, s. 356. — Toż. W Krakowie 1628 w Druk. Antoniego Wosińskiego 4° k. 4, s. 356. — Toż. W Krakowie 1683 w Druk. Schedlowskiej 4° k. 3, s. 356. — Toż. B. m. 1715 4° k. 1, s. 354. — Toż. B. m. 1745 4° k. 1, s. 432. — Toż. Wr. 1847. — Fragm. przedr. (z edycji 1628) w: *Przyj. Ludu.* R. 1836 nr 12-16, 18-20. Toż w przekł. na j. niem. pt. Juengst geschehene Hierosolimitanische Reyse und Wegfarth des... Fürsten... Nicolai Christophori Radvili Herzogen in Olika und Neyeswiesz... aus polnischer Sprach in Latein versetzt und zum jetzundt aber aus latainischer Sprach in Teutsch verfasset durch LAURENTIUM a BORKAV... Meynz 1603 bey Balthasar Lippen 4° k. nlb. 5, s. 289, k. 5. — Toż. W: Reisbuch in das Heilige Land. Frankfurt 1609. — Toż w przekł. na j. ros. pt. Putiešestvije ko sviatym miestam w Jegipet. Petersburg 1787. — Toż .Wyd. P. A. HILTEBRANDT pt. Pochožienije w Ziemlu Sviatuju. Petersburg 1879.

II.

1. Listy: 42 listów przeważnie do Radziwiłłów z 1571-1615. Wyd. A. SOKOŁOWSKI w: Archiwum domu Radziwiłłów. Kr. 1885. *Script Rer. Pol.* T. 8 s. 1-81. — Do J. Zamoyskiego i K. Radziwiłła z 1574-1587. Wyd. J. SIEMIEŃSKI w: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 2 (W. 1909) s. 11, 65-66, 73, 163-165, 179-180, 309-310; T. 3 (W. 1913) s. 381; T. 4. Wyd. K. LEPSZY. (Kr. 1948) s. 399-402. — Fragm. listów do Krzysztofa Radziwiłła z 1574, 1575, 1578, 1579, 1586, do Janusza Radziwiłła b. d. Wyd. H. N[ERCZYNG] w: Mikołaj Krzysztof Radziwiłł. *Prz. Hist.* T. 12: 1911 s. 1-10. — Do J. Chodkiewicza z 1578, do K. ze Zborowskich Chodkiewiczowej z 1579. Wyd. I. POLKOWSKI w: Sprawy wojenne króla Stefana Batorego. Kr. 1887. *Acta hist.* T. 11 s. 143-144, 177-178. — Do pap. Grzegorza XIII i A. Bolognettiego. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: A. BOLOGNETTI... epistolae et acta 1581-1585. Kr. 1923/33. *MPV.* T. 5 s. 624-625; Wyd. E. KUNTZE. Kr. 1938. MPV. T. 6

s. 58; Kr. 1939/48-1950. *MPV*. T. 7 s. 199--200, 539-540. — Do J. Zamoyskiego z 1584. Wyd. W. NEHRING w: Listy od Jana Zamoyskiego do Radziwiłłów od roku 1574-1602. *Kwart. Hist*. R. 4: 1890 s. 497-498. — Do Anny Jagiellonki z 1570, 1571. Wyd. J. U. NIEMCEWICZ w: Zbiór pamiętników historycznych o dawnej Polsce. T. 2. Lipsk 1839 s. 307-308, 311-313. — Listy z 1568-1614 do księcia Mantui. Rkpsy w Archivio di Stato w Mantui. Informację podał E. CZAPSKI: Documents polonais dans les archives Gonzagues à Montoue. *Antemurale*. T. 3: 1956; Do papieża i Sekretariatu Stanu z 1574-1609. Rkpsy w Arch. Wat. Informację podał P. SAVIO: De actis Nuntiaturae Poloniae quae partem Archivi Secretariatus Status constituunt. Watykan 1947. Stud. Teol. T. 13 s. 135-136. — Do Janusza Radziwiłła z 1611. Rkps był do 1939 r. w BN., sygn. Pol. F. IV nr 185.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 153-155, tamże literatura. — Ponadto: DWORZACZEK W.: Genealogia. Tablice. W. 1959 tabl. 163; SAJKOWSKI A.: Nad staropolskimi pamiętnikami. P. 164 s. 84-89; TENŻE: Od Sierotki do Rybeńki. W kręgu radziwiłłowskiego mecenatu. P. 1965 s. 25--39; BARYCZ H.: Barok. W: *Hist. nauki pol*. T. 2 s. 119, 134, 139; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 557.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Radziwiłł Stanisław zw. Pobożnym książę (1559-1599), ordynat ołycki, marszałek w. litewski, tłumacz.

Syn Mikołaja „Czarnego" i Elżbiety Szydłowieckiej urodził się w Łukiszkach 12 V 1559 r. Osierocony w dzieciństwie znalazł opiekuna w stryju Mikołaju „Rudym", który wysłał go przed 1574 r. wraz ze starszymi braćmi: Jerzym, późniejszym kardynałem, i Albrychtem na Uniwersytet do Lipska, gdzie posiadł dobrą znajomość języków starożytnych i kilku nowożytnych. Dzięki Piotrowi Skardze porzucił 1575 r. kalwinizm i stał się gorliwym katolikiem. W latach 1576-1577 odbył pielgrzymkę do Rzymu i Kompostelli. Zbudował kościoły w Nalibokach i w Ołyce. Był dobrodziejem zakonów, głównie jezuitów. Każdy wielki post spędzał w Nalibokach na praktykach ascetycznych. W 1581 i 1582 r. walczył na czele własnego pocztu pod Wielkimi Łukami i pod Pskowem. Po ustanowieniu w 1586 r. ordynacji ołyckiej został pierwszym jej ordynatem. W tymże roku otrzymał marszałkostwo nadworne litewskie, w 1592 marszałkostwo wielkie litewskie i w 1595 r. starostwo generalne żmudzkie. W 1595 r. odbył podróż do Włoch i nawet wpisał się w Padwie do uniwersyteckiej metryki nacji polskiej. Ożeniony z Marianną Myszczanką, kasztelanką wołyńską, był ojcem sześciorga dzieci, w tym pamiętnikarza Albrychta Stanisława. Zmarł 19 III 1599 r. na Węgrzech podczas pielgrzymki do Loreto. Pochowany został w Wilnie w kościele bernardynów.

Radziwiłł przełożył z j. greckiego dzieło o Kościele, przypisywane słynnemu patriarsze konstantynopolskiemu Gennadiuszowi II Scholariosowi († po 1472) oraz napisał popularną książkę o głównych prawdach wiary.

I.

1. Przekł.: GENNADIUSA SCHOLARIUSA: O jednym prawdziwym i najwyższym w Kościele Pana Chrystusowym Pasterzu po grecku napisana rozprawa, a teraz na polskie przez... przetłumaczona. W Wilnie 1586 6° k. 8, s. 153.

II.

1. Oręże duchowne prawowiernego rycerza chrześcijańskiego. W Krakowie 1591 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 8° k. 8, s. 292, k. 2.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 61; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Radziwiłł Stanisław. W: *Enc. powsz*. (Orgel.). T. 21 s. 896-897; KOTŁUBAJ E.: Galeria nieświeżska portretów radziwiłłowskich. Wil.

1857 s. 259-262; ŻYCHLIŃSKI T.: Złota księga szlachty polskiej. T. 11. P. 1889 s. 168; N[IEDZIELSKI] J.: Radziwiłł Stanisław Pobożnym zw. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 147; BARTOSZEWICZ K.: Radziwiłłowie. W. Kr. [1928] s. 73-74; DWORZACZEK W.: Genealogia. Tablice. W. 1959 tabl. 163. — Metrica nec non liber nationis Polonicae Universitatis Lipsiensis ab anno 1409 usque ad 1600. Wyd. S. TOMKOWICZ. *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw.* T. 2: 1882 s. 434; Archiwum domu Radziwiłłów. *Script. Rer. Pol.* T. 8 s. 20, 22, 25, 79, 161; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 29, 365.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rakowski Marcin (1646-1711), jezuita, polemista.

Urodził się w 1646 r. w Prusach (Pruthenus). Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1664 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1669-1672), a teologię w Poznaniu (1672-1676), gdzie w 1676 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Rawie Mazowieckiej (1679-1681), a teologii pozytywnej i polemicznej w Krakowie (1681-1683). Od 1683 r. pracował wyłącznie w administracji zakonnej, był kolejno rektorem kolegiów w Brześciu nad Bugiem (1683-1688), Gdańsku (1692-1698), Kaliszu (1698-1702), Lwowie (1703-1706) i w Poznaniu (1706-1710). Zmarł w Gdowie, folwarku należącym do kolegium lubelskiego 21 I 1711 r.

I.

1. Quaestionum controversarum tractatus 1-mus de fide Divina. De Sacramentis theologia controversa cum Calvinis, Lutheranis, Arianis et variis malitiosissimis haereticis, scripta AD 1681. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 451 k. 300-341.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 146, 407, 1138. — ARSJ., Pol. 14-23 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1711); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1665-1711); Pol. 69 f. 249 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ramułt (Rambolt) Jan h. własnego (XVI w.), autor rozprawy teologicznej.

Podobnie jak jego imiennik Klemens Ramułt pochodził z drobnej szlachty, urodził się w Solcu. Nie wiadomo, czy pozostawał w stosunku pokrewieństwa z Klemensem oraz z innym współczesnym Ramułtem, Stanisławem, plebanem w Czudcu, który przeszedł do reformacji. Nieznane są też koleje życia Jana poza tym, że w 1594 r. studiował na Uniwersytecie w Lipsku, a w 1595 r. wpisał się w Padwie do uniwersyteckiej metryki nacji polskiej. Sądząc z tytułów jego pism — same druki są nieznane — był teologiem i zapewne księdzem. Interesował się też sprawami wychowania. Główne jego prace są znane tylko z przekazu K. Niesieckiego, który miał je w ręce. B. Paprocki widział podobno „bardzo wiele" drukowanych pism Jana Ramułta.

I.

1. De sacra poenitentia et eius partibus dialogus. Cracoviae 1571 Scharffenberger 12°. Druk znany tylko z przekazu K. NIESIECKIEGO.

II.

1. Serenissimo... Henrico... electo regi Poloniae... primum Cracoviam ingresso gratulatio. Cracoviae 1574 in Officina Matthaei Siebeneycher 8° k. nlb. 18.

2. Compendiaria instituendorum nobilium liberorum ratio dictis et exemplis illustrium virorum expolita. Cracoviae 1576 8°. Druk znany tylko z przekazu K. NIESIECKIEGO.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 91; ŻYCHLIŃSKI T.: Złota księga szlachty polskiej. T. 9. P. 1887 s. 125. — Metrica nec non liber nationis Polonicae Universitatis Lipsiensis ab anno 1409 usque ad 1600. Wyd. S. TOMKOWICZ. *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw.* T. 2: 1882 s. 437, 443; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 30, 366.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ramułt Klemens (Klemens z Radymna) h. własnego (†1562), bernardyn, popularyzator teologii.

Pochodził z drobnej szlachty, osiadłej w Zabłotcach k. Radymna w ziemi przemyskiej. Do zakonu bernardynów wstąpił ok. 1512 r. zapewne w Przeworsku. Odebrawszy bardzo staranne wykształcenie teologiczne i wyświęcony na księdza poświęcił całe życie działalności kaznodziejskiej w kościołach bernardyńskich. Spotykamy go w 1520 r. w Przeworsku, w 1527 w Poznaniu, 1529-1531 w Krakowie, gdzie okazyjnie słuchał prelekcji Jana Leopolity starszego, 1533, 1541, 1549-1551 znowu w Poznaniu, 1542 w Warszawie, 1543 w Warcie, 1547 w Przeworsku. Poza tym pracował na ambonie jeszcze w Lublinie, Tarnowie i we Lwowie. Pozostawił w rękopisie 8 zbiorów kazań i obszerny traktat z zakresu popularyzacji teologii moralnej, zatytułowany później „Nauki duchowne". Ramułt był jednym z najwybitniejszych kaznodziejów w XVI w., wysoko oceniany przez współczesnego mu Stanisława Orzechowskiego. W polemice z innowiercami reprezentował stanowisko umiarkowane. Zmarł w Samborze 30 X 1562 r., tknięty paraliżem po wygłoszeniu kazania.

I.

1. Nauki duchowne. (Traktat popularyzujący teologię moralną). Rkps Bibl. Czart., sygn. 1256 s. 1-403, brak s. 1-24. — Fragm. wyd. A. BRÜCKNER W: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 3. W. 1904 s. 175-178.

II.

1. Osiem zbiorów kazań. 2 rkpsy Bibl. Bernardynów w Krak., 3 rkpsy Bibl. Czart., sygn. 2407, 2409, 2411, 1 rkps Bibl. Jag., sygn. 4916, 1 rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 56, 1 rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 418.

III.

ORZECHOWSKI S.: Rozmowa albo dialog około exekucji polskiej korony. Wyd. K. J. TUROWSKI. Kr. 1858 s. 37; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 91; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Ramułt Klemens. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 937-938; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 268-270; S[IARKOWSKI] W.: *Ramułt Klemens.* W: *Enc. kośc.* T. 23 s. 33-34; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 181-182; ZAWADZKI T.: Rękopis Biblioteki Czartoryskich z r. 1555, zawierający nauki duchowne dla Zofii Odrowążówny. *Spraw. z Czyn. Pos. PAU.* R. [39]: 1928 t. 33 nr 6 s. 5; KANTAK K.: Sylwetki bernardynów poznańskich. Klemens z Radymna. *Kron. M. Pozn.* R. 5: 1927 s. 80-97; TENŻE: Bernardyni. T. 1 s. 53, 91, 133, 168-169, 220-235, 237, 241, 243, 267, 270, 306-307, 317-318; BOGDALSKI C.: Bernardyni w Polsce. T. 2. Kr. 1933 s. 370-371; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 368, 377, 387, 390.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ranatowicz (Ranathowicz, Ranothowicz) Stefan (†1657), kanonik reg. laterański, historyk swego zakonu.

Był kronikarzem swego zakonu. Pozostawił w rękopisie jedyną w swoim rodzaju historię kanoników reg. laterańskich w Kazimierzu k. Krakowa, w której zamieścił wiele faktów dotyczących Krakowa i Polski w tym okresie. Opracował nadto biografię bł. Stanisława Kazimierczyka, wykorzystując do tego materiały zebrane przez Krzysztofa Łoniewskiego. Zmarł w 1657 r. w Kazimierzu k. Krakowa.

I.

1. Jasna pochodnia życia apostolskiego, żywot świątobliwy B. Stanisława Kazimierczyka... wystawiona. W Krakowie 1660 w Druk. Dziedziców Stanisława Lenczewskiego Bertut. 4° s. 79, k. 7. — Toż. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3742 2° k. 81-91.

2. Casimiriae Civitas Urbi Cracoviensi confrontatae origo... nec non series, vitae Conventus Canonicorum Regularium Lateranensium S. Augustini ad Ecclesiam SS. Corposis Christi. Rkps Bibl. Jag.,

sygn. 3742. — Fragm. pt. Stefana Ranatowicza opisanie inkursji Szwedów do Polski i do Krakowa (1655-1657). Wyd. J. MITKOWSKI. Kr. 1959 s. 24, tabl. 5, portr. 3.

III.

WOJTYSKA H. D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 457, 460, 468, 475, 478, 497; JAKUBOWSKI Z.: Stan badań nad kongregacją krakowską kanoników regularnych laterańskich. W: *Kanonicy regularni laterańscy w Polsce*. Studia z dziejów kongregacji krakowskiej XV--XIX w. Kr. 1975 s. 16, 19, 20, 22; RUMIŃSKI S.: Nauka ks. Jacka Liberiusza o świętości Matki Bożej. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 38-40. — Cathalogus defunctorum sacerdotum, fratrum ac benefactorum Canonicorum Regularium Lateranensium olim congregationis Cracoviensis. Rkps Arch. klasztoru Bożego Ciała w Krakowie, sygn. 48.

Bp Edward Ozorowski

Rasch (Rahasch) Jakub (1661-1717), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się na Warmii 21 VII 1661 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1681 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1681-1683), filozofię studiował w Połocku, a teologię w Wilnie (1690-1694). Nauczał w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych (1686-1690, 1694-1697) oraz filozofii w Orszy (1698-1700), Krożach (1700-1703) i w Braniewie (1703-1704). W latach 1704-1709 był profesorem teologii moralnej, pozytywnej i polemicznej w Braniewie, a następnie teologii i prawa kanonicznego w Wilnie (1710-1714). Dnia 28 XI 1714 r. został rektorem kolegium w Braniewie, gdzie też zmarł 7 X 1717 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Brunsbergensi, 1706. Rkps Bibl. Akad. Nauk w Wilnie, sygn. F 41-551.
2. Tractatus polemicus de Ecclesia ejusque Capite et Purgatorio... Tractatus polemicus in Controversias quinque distributus, quarum 1ma de Christo, 2da de invocatione sanctorum, 3tia de cultu Imaginum, 4ta de Reliquis, 5ta de Indulgentiis, conscriptus. Brunsbergae 1707--1809. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 438 k. 193-214, 238-255.
3. Tractatus theologicus in Primam partem D. Thomae, De Deo Uno et Trino... Brunsbergae 1707. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 389.

II.

1. Tractatus philosophicus... In Collegio Orsensi, 1699-1700. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 1-1156.

III.

PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 465. — ARSJ., Lit. 17-23 (katalogi trzyletnie z lat 1685-1717); Lit. 44--45 (katalogi roczne z lat 1682-1717); Lit. 63 f. 13 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Raychlicki Kazimierz (1695-1768), jezuita, moralista.

Urodził się 19 II 1695 r. w Małopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 VIII 1718 r. Po nowicjacie krakowskim (1718-1720) nauczał w szkołach jezuickich w Kaliszu i uzupełniał studia filozoficzne (1720-1723). Teologię studiował w Poznaniu (1724-1728) i tam w 1727 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał retoryki w Wałczu (1728-1729), Piotrkowie (1730-1731) i w Toruniu (1731-1732) oraz filozofii w Krośnie (1732--1734). Następnie był prefektem studiów w Kamieńcu Podolskim (do 1737), kaznodzieją w Brześciu Litewskim (do 1739), superiorem domu w Łaszczowie (1740-1742). Od 1742 r. nauczał teologii moralnej w Przemyślu (do 1744), Krośnie (do 1747), Bydgoszczy (1749-1751) Grudziądzu (1751-1752), Poznaniu (1752-1753) i w Łęczycy (1753-1756). Od 1762 r. przebywał w Sandomierzu, gdzie też zmarł 15 XII 1768 r.

I.

1. Theologia moralis de conscientia, In Collegio Crosnensi SJ, 1744-1745. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5625.

III.

ARSJ., Pol. 24-32, 38-41 (katalogi trzyletnie z lat 1720-1767); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1719-1769).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rendak Justus Andrzej (1714-1780), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się w Krzepicach k. Częstochowy jako syn Wojciecha i Gertrudy. W habit paulinów został obleczony 1 X 1732 r. Studiował teologię w Trnavie, święcenia kapłańskie przyjął 4 II 1736 r. Był najpierw w Krakowie korepetytorem filozofii, później profesorem filozofii i teologii moralnej. Przez pewien czas był kapelanem na dworze wojewody rawskiego Wincentego Jabłonowskiego. Na jego interwencję powrócił do Krakowa i przez 8 lat uczył w paulińskim studium. Uprawiał liczne dysputy, był też cenzorem książek z ramienia prowincjała. Pełnił obowiązki przeora w Leśniowie i w Leśnej (1753-1762), następnie zarządzał konwentem w Wielgomłynach i w Krakowie (1765-1772), gdzie spotkały go przykrości od żołnierzy rosyjskich w 1768 r. Był też Rendak definitorem prow., wikariuszem prow. (6 lat od 1759 r.), pełnił też chwilowo obowiązki prowincjała po śmierci S. Kiełczewskiego w 1762 r. oraz po rezygnacji A. Wargawskiego w 1765 r. Pertraktował z gen. Golicynem w sprawie klasztoru jasnogórskiego. Pod koniec życia był przeorem w częstochowskim konw. św. Zygmunta, gdzie zbudował zakrystię. Zmarł 1 I 1780 r.

Współcześni uważali Rendaka za opatrznościowego człowieka dla prowincji z powodu zręcznej dyplomacji z Rosjanami.

I.

1. Desiderius dialogus sive expedita ad Dei amorem via. In celeberrimo Mariae-Thalensi monasterio, venerabili capitulo generali electivi anno 1739 die 14 Maii... auditoribus exhibita. Dum theses theologicales de saluberrimo sacramento poenitentiae publice propugnaret... Tyrnaviae 1739 Typis Academicis per Leopoldum Berger 12° k. nlb. 11 (przed traktatem, który zaczyna się od s. 1).
2. Princeps tractatus de Deo Uno et Trino... per... Rkps AJG, I 278 s. 5-339.
3. Tractatus sacer signo rei sacrae notatus candidis ac religiosis mentibus revelatus a... anno 1749 die 14 Octobris inchoatus. Rkps AJG, sygn. I 280 s. 1-182.

II.

1. Oculus scientiarum seu philosophiae ad mentem divi Thomae doctoris Angelici... propositus anno... 1743 die 18 Octobris a... Rkps AJG, sygn. III 111 s. 546.

III.

GIETYNGER L.: Parafia św. Zygmunta pod rządami OO. Paulinów. 1474-1866. Częstochowa 1937 s. 34 (maszynopis w AJG, b. sygn.); KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 710 (maszynopis w AJG, b. sygn.). — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 182, 731-733; Rkps ASk., sygn. 10: Liber II actorum Rupellae, s. 310; Rkps Archiwum Diec. we Włocławku, sygn. 182: Kopiarz Wieruszowski, k. 227v.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Renier (Reniger) Józef, pseud.: Józef z Zacharyszek (1822-1890), dziekan mohylewski, autor artykułów o kościołach i życiu religijnym Archidiec. Mohylewskiej.

Skąpych informacji o życiu Reniera dostarczają jedynie schematyzmy Archidiec. Mohylewskiej. Urodził się w 1822 r. w Zacharyszkach w pow. wileńskim, święcenia kapłańskie przyjął w 1846 r. jako ksiądz Archidiec. Mohylewskiej, od 1850 r. do śmierci zajmował przy katedrze w Mohylewie różne stanowiska: od 1870 r. wikariusza, peł-

niącego zarazem w latach 1862-1867 funkcje dziekana dekanatu mohylewskiego, przez pewien okres czasu nauczyciela religii w szkole mohylewskiej, od 1871 r. rezydenta emeryta, od 1873 r. mansjonarza. Kilkakrotnie w okresie wielkanocnym był wysyłany do stacjonujących w różnych miejscach Archidiecezji garnizonów wojskowych dla wyspowiadania żołnierzy katolików. Bacznie obserwował życie kościelne w Mohylewie i w miejscowościach, które odwiedział. Jego drukowane artykuły o kościołach i uroczystościach oraz o innych wydarzeniach kościelnych w Archidiec. Mohylewskiej są cenne ze względu na nieliczną literaturę w tym przedmiocie. Jako dziekan został odznaczony przez władze państwowe złotym krzyżem. Zmarł w Mohylewie w 1890 r.

I.

1. Kościół w Nerczyńsku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 48-54.
2. Kościół rzymsko-katolicki w Tomsku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 69-73.
3. Kościół w Irkucku. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 566-572.
4. Wspomnienie o śp. księdzu Adamie Sangowiczu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 301-314.
5. Kościół archikatedralno-metropolitalny w Mohylewie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 t. 5 (nowa ser.) s. 361-382.
6. [Nekrolog o. Kandyda Zielonki dominikanina]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 117-120.

II.

1. (Wstęp do): List pasterski Ignacego Hołowińskiego... arsybiskupa mohylewskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 374-375.
2. Diecezja mohylewska. [Pogrzeb metropolity I. Hołowińskiego.] *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 29 s. 570-575.
3. Korespondencja z Mohylewa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 691-695.
4. Kazanie o grze w karty powiedziane w archikatedrze mohylewskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 426-435.
5. Z Mohylewa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 693-694.
6. Korespondencja z Mohylewa nad Dnieprem dotycząca bytności tamże JW. arcybiskupa metropolity Wacława Żylińskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 428-442.
7. Korespondencja z Mohylewa. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1859 t. 3 (nowa ser.) s. 319-321.
8. Z Mohylewa nad Dnieprem. [Wizytacja katedry]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1860 t. 6 (nowa ser.) s. 325-327.
9. [Pobyt bpa J. M. Staniewskiego w Mohylewie w wielkim tygodniu 1861 r.]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 20: 1861 t. 7 (nowa ser.) s. 87-90.
10. Wizyta kościołów parafialnych odbyta przez biskupa Platei sufragana mohylewskiego Józefa Maksymiliana Staniewskiego od dnia 23 maja do dnia 10 czerwca [1861 r.] *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1861 t. 8 (nowa ser.) s. 317-332, 534-544.
11. Z guberni mohylewskiej. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 s. 492-495, 719-721, 800-802, 832-834.
12. Z Archidiecezji Mohylewskiej. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 9 s. 140.
13. Z Poniewieża. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 3 s. 41.
14. Z Mohylewa. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 12 s. 186-187.
15. Z Odessy. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 46 s. 729-730.
16. Z Mohylewa nad Dnieprem. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 13 s. 200-201.
17. Znad Morza Czarnego. *Prz. Katol.* R. 16: 1878 nr 17 s. 265-266.
18. Z Diecezji Mohylewskiej. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 39 s. 632.
19. Z Diecezji Mohylewskiej. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 15 s. 250.
20. Listy: List do Redakcji [*Pamiętnika Religijno-Moralnego*]. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 424-425.

III.

[Renier] Józef z Zacharyszek: Z guberni mohylewskiej. *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 s. 492; WYCZAWSKI H. E.: O warszawskim „Przeglądzie Katolickim". *Stud. Theol. Vars.* R. 16: 1978 nr 2 s. 277-278. — Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1852, 1854, 1862-1864, 1866, 1868, 1869, 1871-1875, 1886, 1890, 1891.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Reszka (Rescius) Stanisław, anagramat: Sanis recta salus, (1544-1603), kanonik warmiński, polemista.

Urodził się 14 IX 1544 r. w rodzinie mieszczańskiej w Buku w woj.

poznańskim. Kształcił się początkowo w Akademii Lubrańskiego, następnie w 1588 r. przeniósł się do Akademii Krakowskiej, gdzie był uczniem m. in. J. Górskiego. Z powodu jednak szerzącej się epidemii w mieście przeniósł się na dalsze studia do Frankfurtu n. Odrą, następnie do Wittenbergi i Lipska. Skłaniał się wówczas ku wyznaniu protestanckiemu. Ok. 1600 r. znalazł się na dworze S. Hozjusza, stając się jego najbliższym współpracownikiem. Towarzyszył mu w podróżach zagranicznych do Wiednia, Trydentu i do Rzymu. Był odtąd gorliwym katolikiem i należał do czołowych polemistów kontrreformacyjnych.

W 1571 r. wszedł do kapituły warmińskiej, nie mając jeszcze święceń kapłańskich. W 1573 r. otrzymał nominację na sekretarza królewskiego, a w 1575 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1579 r. uzyskał doktorat prawa w Perugii, po czym do 1582 r. przebywał w Rzymie. W 1585 r. został opatem komendatoryjnym jędrzejowskim. W tym też roku przeprowadził wizytację klasztoru paulinów na Jasnej Górze. Pełnił liczne misje dyplomatyczne, był wychowawcą Andrzeja Batorego, późniejszego kardynała. W 1592 r. wyjechał jako poseł Rzeczypospolitej do Neapolu i tam spędził resztę swego życia.

Reszka utrzymywał rozległe kontakty z uczonymi zachodnimi, m. in. z J. Lipsjuszem, C. Baroniuszem i M. Montaignem. Podczas swego wieloletniego pobytu za granicą rozwinął szeroko zakrojoną akcję propagandową na rzecz Polski. Opiekował się Polakami, przebywającymi w Rzymie i w Neapolu. Przyczynił się wydatnie do założenia hospicjum polskiego w wiecznym mieście. Swymi pismami wywierał wpływ na teologów katolickich (m. in. na A. Jurgiewicza), jak też wzbudzał polemikę pisarzy protestanckich (m. in. D. Mikołajewskiego występującego pod pseudonimem Philateta G. Oxoniennisa). Wydał dzieła S. Hozjusza oraz pozostawił dwa drukowane zbiory własnych listów, stanowiących cenne źródło do poznania myśli teologicznej i życia w kraju w końcu XVI w. Zmarł 3 IV 1603 r. w Neapolu.

I.

1. Explicatio Typis Ecclesiae Catholicae. W: Tomasz TRETER: Typus Ecclesiae Catholicae ad instar brevis laicorum Catechismi. Venetiis 1574 apud Lucam Bertellum 4°. — Toż w przekł. na j. włoski pt. Dichiarazione della figura della Chiesa Catholica... In Roma 1574 appresso gli Heredi di Antonio Blado 8° k. nlb. 15. — Toż. W: De atheismis et phalarismis Evangelicorum libri duo... Neapoli 1596 apud J. Jacobum Carlinum et Antonium Pacem 4° s. 605-615. — Toż. W: Oratio paraenetica ad equites Polonos... Neapoli 1596 apud Jacobum Carlinum 4° s. 49-57.

2. Epistola... de transitu et dormitione... Stanislai Hosii S.R.E. Cardinalis. Romae 1580 apud Haeredes Antonii Bladii 4° k. nlb. 12. — Toż. Parisiis 1582 apud Gulielmum Chaudiere 8° s. 67, 1. — Toż. W: S. HOSII Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 485-491.

3. Wyd.: Stanislai HOSIL... Opera omnia in duos divisa tomos... Coloniae 1584 apud Maternum Cholinum 2° t. 1, k. 16, s. 757, k. nlb. 16; T. 2, k. nlb. 8, s. 496.

4. Przestroga pasterska do Miasta Warszawskiego... przydane jest krótkie opisanie nabożeństwa Rzymskiego... w przeszły jubileusz... pokazanego... W Poznaniu 1585 w Druk. Jana Wolraba 4° s. 192.

5. Stanislai Hosii S.R.E. Cardinalis... vita... Romae 1587 impensis Jacobi Tornerii apud Zannetum et Ruffinellum 8° k. 4, s. 408, k. 4. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Gründliche und ausführliche Beschreibung der Geschichten ganzen Lebens und Verfechters catholischer Kirchen und Religion... Herrn Stanislai Hosii... B. r. zu Ingolstadt gedruck durch Wolfgang Eder 4° ark. 3, s. 417, k. 7. — Toż pt. Vita D. Stanislai Hosii Poloni... Romae primum impressa 1587 nunc iterum prodit. Olivae 1690 Typis Monasterii 8° ark. 1, s. 504 — Toż. Gedani 1698 Fischer 8°. — Toż. Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI w: *Acta hist.* T. 4 s. I--CLXIX. — Toż w przekł. na j. pol. pt.

Świątobliwy sługa Boży Stanisław Hozjusz 1504-1579. Wyd. J. SMOCZYŃSKI. 1938 Pelplin 1938 Nakł. Funduszu Hozjańskiego 4° s. nlb. 7, s. 54.

6. Spongia qua absterguntur convitia et maledicta equitis Poloni contra Jesuitas. Anagramma. Cracoviae 1590 Typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 41. — Toż. Ingolstadii 1591 ex Officina Davidis Sartorii 8° k. 1, s. 107. — Toż. Neapoli 1592 apud Josephum Cacchinum 4° k. nlb. 2, s. 143.

7. Ministromachia in qua Evangelicorum magistrorum et ministrorum de Evangelicis magistris et ministris mutua iudicia... recensentur... collecta... Cracoviae 1591 in Architypogr. Regia et Ecclesiastica Lazari 8° k. nlb. 6, s. 156, k. 1. — Toż. Coloniae 1592 apud Henricum Falckenburg 8° k. nlb. 8, s. 154, nlb. 1.

8. Piarum meditationum progimnasmata... In Napoli 1594 appresso Giacomo Carlino et Antonio Pace 8° k. nlb. 4, s. 111.

9. De atheismis et phalarismis Evangelicorum libri duo quorum prior de fide, posterior tractat de operibus eorum... Neapoli 1596 apud J. Jacobum Carlinum et Antonium Pacem 4° k. nkb. 16, s. 609, s. nlb. 3.

10. Przekł.: Rozmowa o śmierci. W: J. JANUSZOWSKI: Nauka umierania chrześcijańskiego... W Krakowie 1604 w Druk. Łazarzowej Bazyli Skalski 4° s. 87-114. — Toż. W: Nauka dobrego i szczęśliwego umierania. W Krakowie 1675 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° s. 65-104. — Toż. W: Nauka umierania chrześcijańskiego. W Wilnie 1695 w Druk. Akad. S.J. 4° s. 51-82.

11. Przekł.: S. HOZJUSZ: Konfederacji w Warszawie roku 1573 in interregno uczynionej a starym poprzysięgłym przeciwnej rozbieranie dla przestrogi pobożnych a starożytnych Polaków... Wyd. J. CZUBEK w: Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kr. 1906 s. 565--578.

II.

1. De rebus in electione, profectione, coronatione Henrici Regis Poloniae in Gallia et in Polonia gestis... Romae 1574 apud Haeredes Antonii Blasii 4° k. nlb. 40.

2. De obitu magni Stanislai Hosii cardinalis ode lugubris. Cracoviae 1580 in Officina Lazari 4° ark. 1½. — Toż w: Epistola de transitu et dormitione... S. HOSII. Parisiis 1582 apud Gulielmun Chaudiere 8° s. 57-67.

3. De rebus gestis Stephani I regis Poloniae... contra magnum Moscorum ducem narratio. Romae 1582. Druk bliżej nie znany.

4. Nobilis Poloni pro Societatis Jesu clericis oratio prima. In ficti equitis Poloni in Jesuitas actionem primam... B. m. 1590 4° k. nlb. 28. — Toż. Ingolstadii 1590 ex Officina Typogr. Wolfgangi Ederi 8° k. 1, s. 110. Autorstwo niepewne.

5. Paraphrasis in septem psalmos quos vocant poenitentiales... Cracoviae 1591 in Architypogr. Regia et Ecclesiastica Lazari 12° k. nlb. 5, s. 173.

6. Oratio paraenetica ad equites Polonos... Neapoli 1596 apud Jacobum Carlinum et Antonium Pacem 4° s. 48.

7. Notae in articulum Confoederationis quo Poloniae reges promitunt pacem servare inter dissidentes de religione. W: J.A. ZAŁUSKI: Dwa miecze katolickiej odsieczy. W Warszawie 1731 w Druk. Scholarum Piarum 4° k. nlb. 2.

8. De articulo confoederationis haereticorum. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Wiersze polityczne i przepowiednie, satyry i paszkwile z XVII wieku. W. 1907 Druk. K. Kowalewskiego 4° s. 33-36. Biblioteka zapomnianych poetów i prozaików polskich XVI-XVIII w. Z. 24.

9. Dialogus de turbulenta haereticorum pace in Polonia quam Confoederationem vocant. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Wiersze polityczne. W. 1907 s. 36-43.

10. Diarium A. D. 1583-1589. Wyd. J. CZUBEK w: *Arch. do Dziej. Lit i Ośw. w Pol.* T. 15: 1915 cz. 1 s. XXIV, 278. — Toż. Rkps w Bibl. Jag., sygn. 2199 BB V 1 4° k. 90.

11. Confederacji w Warszawie r. 1573 in interregno uczynionej a starym poprzysięgłym przeciwnej rozbieranie, dla przestrogi pobożnych a starożytnych Polaków. Rkps Bibl. Jag., sygn. 82 AA VIII 4 s. 419-438.

12. Expempla epistolarum cardinalis Hosii collecta per... eiusdem cardinalis secretarium. Rkps Bibl. Jag., sygn. 64 DD IV 47 k. 192.

13. Poselstwo... z Rzymu 1590. Rkps Bibl. Jag., sygn. 154 Bbb II 23 k. 27-33.

14. Acta... cardinalis Varmiensis Elbingae 8 Aprilis 1568 collecta per... Rkps Bibl., Jag., sygn. 158 DD IV 38 s. 273.

15. Acta legationis meae apud Sixtum V, pontificem maximum, Rempublicam Venetam et Ferdinandum, magnum ducem Florentium et ducem Ferrariae, A. D. 1588, 1589, 1590. Rkps Bibl. Jag., sygn. 159 DD IV 35 k. 262, 2.

16. Itinerarium argenti. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1133 Bbb II 9a, b. ark. 31-37.

17. Listy: Exempla litterarum... A. 1559--1590. Rkps Bibl., Jag., sygn. 162 Bbb II 20, k. 178; sygn. 164 DD IX 13 k. 280;

Relationes et litterae Italice et Latine scriptae A. 1565-1590 quae partim ad Stanislaum Rescium spectant seu spectare videntur. Rkps Bibl. Jag., sygn. 155 Bbb II 18 ark. 67. — Do W. Kuczborskiego z 1569. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1610 s. 585. — 16 listów do Apliciego z 1569-1571. Rkps Bibl. Czart., sygn. 403. — 18 listów do M. Kromera z 1569-1588. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1620 s. 103, 107, 115, 133, 141, 145, 155, 165, 169, 189, 193, 201, 269, 277, 305, 341, 349, 353. — 2 listy do M. Kromera z 1570-1572. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1611 s. 457, 489. — 51 listów do M. Kromera z 1570-1586. Rkps Bibl. Czart., sygn. 308. — 10 listów do Latiniusza. A. a Lasco, K. Młodziejowskiego, B. Kosa, Stefana Batorego, Zygmunta III i anonimowego adresata z 1574-1595. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 181, 182-194, 234-235, 261, 264-268, 275-276, 280, 281-283. — 3 listy do Stefana Batorego, R. Girarda i J. Kretzmera z 1579-1582. W: Stanislai Hosii... vita... Romae 1587 s. 386-400. — Exempla literarum... cum itinerario... A. 1580-1583. Rkps Bibl. Jag., sygn. 161 Bbb II 24, Bbb II 25 ark. 1-71, 72-281. — Do M. Kromera z 1582. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: Alberti BOLOGNETII Nuntii Apostolici in Polonia epistolae et acta 1581-1585 a Ludovico BORATYŃSKI collecta. W: *MPV*. T. 5. s. 472-473. — 2 listy do Bolognettiego z 1583. Wyd. E. KUNTZE w: Alberti BOLOGNETTI Nuntii Apostolici in Polonia epistolae et acta 1581-5. W: *MPV*. T. 6 s. 215-217, 599-600. — Do M. Kromera z 1583. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1619 s. 353. — 30 listów do W. Baranowskiego, Bolognettiego, J. Zamoyskiego, Stefana Batorego, Possewina, M. Kromera, K. Boromeusza, Compensiego z 1584. Wyd. E. KUNTZE w: Series Nuntiaturae Poloniae. W: *MPV*. T. 7 s. 43-45, 64-65, 89-91, 99-100, 121-122, 142-145, 150-151, 168-172, 176-177, 196-197, 219-221, 227-232, 236-238, 252-253, 254, 269-282, 285-286, 291-292, 302-303, 322-324, 330-331, 344-347, 367-370, 442-443, 568-569. — 16 listów do Anny Jagiellonki, Zygmunta III, J. Zamoyskiego, W. Baranowskiego, J. Młodziejowskiego, J. Firleja, J. Tarnowskiego z 1584-1591. Wyd. A. GRABOWSKI w: Starożytności historyczne polskie. T. 2. Kr. 1840 s. 356-389. — Do K. Warszewickiego z 1586. Rkps Bibl. Jag., sygn. 62 Bbb II 14. — Do A. Farnesego z 1587. Wyd. W. MEYSZTYNOWICZ, W. WYHOWSKA w: Elementa ad fontium editiones T. 22. Romae 1970 s. 189-190. — 5 listów sprzed 1588. Rkps Bibl. Jag., sygn. 28 Bbb II; sygn. 41 CC I. — Do biskupa przemyskiego z 1588. Rkps Bibl. Jag., sygn. Bbb II II (DD IV 79). — 9 listów do J. Zamoyskiego z 1588. Wyd. K. LEPSZY w: Archiwum Jana Zamoyskiego. T. 4. Kr. 1948 s. 191-192, 196-198, 202-207, 215-216, 217-218, 222-224, 400-401. — Do S. Szymonowica z 1594. Wyd. M. WISZNIEWSKI w: Hist. liter. pol. T. 6 s. 279-282. — Do Stefana Batorego z 1599. Wyd. S. NAKIELSKI w: Miechovia sive promptuarium antiquitatum monasterii Miechoviensis. Cracoviae 1634 s. 788-789. — 42 listy do W. Gembickiego, Guilemusa, Ascaniego, F. Benecjusza, T. Bozio, Franciszka z Toledo, Octaviusa, K. Warszewickiego, G. Paleottusa, G. Vossro, K. Boromeusza, J. A. Caligariego, W. Augustinusa, Salviatusa, T. Galleto, Aldobrandiniego, S. Suchorzewskiego, pap. Klemensa VIII, C. Baroniusza, W. Mansusa, Comensiego, G. Janickiego, J. Radziwiłła, B. Maciejowskiego, J. Tarnowskiego, K. Kabrery, Colonny, G. i A. Tęczyńskich b.r. Wyd. Jan Baptysta PORTA w: Stanislai RESCII epistolarum pars posterior. Neapoli 1598 k. 4, s. 331, k. 2. — 56 listów do Stefana Batorego, M. Azpilcuety, M. Kromera, S. Sokołowskiego, A. Reszki, H. Osoriego, J. Kreczmera, F. Lombarda, S. Karnkowskiego, A. Opalińskiego, A. Mureta, K. Warszewickiego, K. Boromeusza, S. Staszkowskiego, A. Batorego, H. Powodowskiego, S. Suchorzewskiego, S. Antonianiego, S. Simonidesa, T. Tretera, F. Herburta, pap. Sykstusa V, Zygmunta III, J.D. Solikowskiego, J.B. Figleriego, Askaniusza, Colonny, W. Maggio, F. Benecjusza, T. Gallettiego, J, Brzeźnickiego, J. Lipsjusza, Franciszka z Toledo, M. Szyszkowskiego, W. Goślickiego b. r. W: S. RESZKA: Epistolarum liber unus. Neapoli 1594 k. nlb. 3, s. 527; Exempla relationum et epistolarum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 160 Bbb II I zeszytów 49. — Listy luźne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3356 III k. 67 k. 167-174.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 173-176, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 654, 739; BARYCZ H.: z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 160, 179-182, 185, 208, 299, 364, 586, 599; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 68, 69, 72, 147; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 562-563; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i

XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 123; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 519; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 140, 142, 584, 693, 744, 759, 763-765; SERWAŃSKI M.: Henryk III Walezy w Polsce. Kr. 1976 s. 143, 204; PRZYBOŚ A.: Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów Europy Zachodniej w latach 1624-1625 w świetle ówczesnych relacji. Kr. 1977 s. 8-9.

Bp Edward Ozorowski

Retke Andrzej (1851-1907), prałat łowicki, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, homileta-patrolog, kanonista.

Urodził się 29 XI 1851 r. w Warszawie. Po ukończeniu gimnazjum wstąpił w 1869 r. do warszawskiego Seminarium Duchownego, skąd w 1873 r. wysłano go na wyższe studia do Akademii Duchownej w Petersburgu. Tam w 1875 r. przyjął święcenia kapłańskie, a w 1877 r. zakończył studia stopniem magistra teologii. Do 1884 r. pełnił kolejno obowiązki wikariusza w warszawskich parafiach: w katedralnej, św. Krzyża i św. Antoniego.

W 1884 r. powołano Retkego na profesora Akademii Duchownej w Petersburgu, obdarzając go tam w 1886 r. stopniem doktora teologii. Początkowo wykładał homiletykę, patrologię i ceremonie, od 1890 r. prawo kanoniczne. W wykładzie powierzonych mu przedmiotów nie trzymał się przepisanych podręczników, lecz przygotowywał wykłady własne, które też opublikował, osobno do homiletyki, patrologii i prawa kanonicznego. Jego podręczniki odznaczały się zwięzłością i przejrzystością w układzie treści. W zakresie homiletyki i patrologii ignorował wcześniejsze nieco i obszerniejsze podręczniki ks. Józefa Szpaderskiego. W latach 1898-1902 był inspektorem Akademii. W Petersburgu otrzymał też w 1895 r. godność papieskiego prałata domowego.

W 1902 r. wrócił Retke do swej archidiecezji, gdzie otrzymał prałaturę archidiakona w kolegiacie łowickiej. Powierzono mu także zarząd parafii łowickiej oraz urząd dziekana łowickiego dekanatu. Zmarł w Łowiczu 24 IV 1907 r. W kolegiacie postawiono mu pomnik nagrobny.

I.

1. Sarbiewski jego dzieła i proponowany dla niego pomnik. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 6 s. 89-93.
2. Patrologiae compendium ad usum auditorum suorum. Petropoli 1886 na powiel. litograf. — Toż pt. Patrologiae compendium scholis accomodatum. Varsaviae 1891. Egzemplarza nie znaleziono.
3. Enchiridion homileticae quod ad usum auditorum suorum concinnavit... Petropoli 1886. Egzemplarza nie znaleziono.
4. Wykład budowy hymnów w księgach liturgicznych zawartych. W. 1891 w Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 68.
5. Praelectiones in quartum librum Decretalium concinnavit... Petropoli 1892 in Officina Litographica S. M. Nikołajew 4° s. 203. — Toż roszerzone pt. De matrimonio. Tractatus iuridicus secundum sacros canones et leges civiles in Imperio Russico et Poloniae Regno vigentes ordine titulorum quarti libri Decretalium. Varsaviae 1895 8° s. 220.

III.

Ł[YSZKOWSKI] L.: Retke Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 250-251; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 299-301, 319, 326; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 156-157; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 79-80.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ritter (Rytter) Józef (†1788), reformat, tłumacz.

Nie wiadomo, kiedy i gdzie się urodził. Pewnym jest jedynie, że pochodził z protestanckiej rodziny niemieckiej, osiadłej w Polsce. W 1754 r. wstąpił w Osiecznej do zakonu reformatów Prowincji Wielkopolskiej, a 29 VII 1755 r. złożył profesję. Filozofię studiował w se-

minarium swojej prowincji w Kaliszu, a teologię od 1758-1761 w Warszawie, gdzie też w 1758 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1764-1766 pełnił w Warszawie obowiązki kaznodziei niemieckiego. Następnie był lektorem filozofii w Wieluniu (1767-1772) oraz w Kaliszu (1772-1773). Z kolei do 1779 r. nauczał teologii prawdopodobnie w Poznaniu. Od 1779-1780 był gwardianem, prefektem studiów oraz egzaminatorem spowiedników w Wieluniu.

We wrześniu 1780 r. wyjechał do pracy w petersburskiej Prefekturze Misyjnej prowadzonej przez reformatów różnych narodowości. Po krótkim pobycie w Rydze przeniósł się do Petersburga, gdzie działał do 1784 r. jako duszpasterz wśród Niemców i Polaków. Po powrocie do prowincji sprawował urząd gwardiana w Rawiczu (1784-1785), definitora prowincji (1785-1788) oraz kaznodziei katedralnego w Poznaniu (1786-1788). W Poznaniu był jednocześnie prefektem zakonnych studiów teologicznych. Zmarł 10 III 1788 r. w Poznaniu.

I.

1. Przekł.: Katechizm sprzeczny z niemieckiego tłumaczony... w Kaliszu 1786 w Druk. Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 16° k. 7, s. 167.

II.

1. Listy: Do nuncjusza G.A. Archetti'ego z 6 X 1780. Rkps Arch. Secretum Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Varsaviensis t. 105 fol. 244 r. — Do Kaliksta Sułkowskiego z 1780. Rkps Arch. Prow. Fr. Ref. Kr., Inventarium archivii s. 139 (list zachowany w regeście nr 77).

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik braci mniejszych. b. m. 1806 s. 85, 113, 123, 124, 128, 131, 132, 159; KARWOWSKI S.: Klasztor OO. reformatów w Poznaniu. P. 1910 s. 67; REINHOLD J.: Die St. Petersburger Missionspräfektur der Reformaten in 18. Jahrhundert. *Arch. Franc. Hist.* R. 54: 1961 s. 194, 197, 204, 206-207; R. 56: 1963 s. 101, 106; BRUMANIS A.A.: Aux origines de la hiérarchie latine en Russie Mgr Stanislas Sistrzencewicz — Bohusz premier archevêque — metropolitain de Mohilev (1731-1826). Louvain 1968 s. 75, 78. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr., Księga profesji wieczystych prowincji wielkopolskiej (1747-1797) nr 77; Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 359, 369, 381, 386; Scrutinium Conventus Calissiensis T. 2; Scrutinium Conventus Posnaniensis (mikrofilm); Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 56, 57, 61, 62, 82, 587; Scrutinium Conventus Vielunensis (mikrofilm); Inventarium archivii, s. 139, 140.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Rochel (Rochell) Jan (1644-1708), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 13 V 1644 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 VIII 1666 r. Filozofię studiował w Warszawie i w Akademii Wileńskiej (1669-1672), tamże teologię (1674-1678), gdzie też prawdopodobnie w 1678 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał filozofii w Krożach (1684-1687), prawa kanonicznego w Akademii Wileńskiej (1687-1688), teologii scholastycznej, polemicznej i pozytywnej w Braniewie (1688-1691, 1692-1696) oraz teologii moralnej w Braniewie (1695-1696, 1705-1706). Był rektorem kolegium w Braniewie (1697-1700) oraz superiorem domu misyjnego w Świętej Lipce (1701-1705). Zmarł w Połocku 11 IX 1708 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Braunsbergensi SJ, 1693-1694. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1016.

III.

PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 467. — ARSJ., Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1667-1709); Lit. 62 f. 709 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 694 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuanae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rochman (Rochmanius, Rochmarinus) Andrzej (†1608), bernardyn, wykładowca Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodził się w Mohylewie na Białorusi. Do zakonu bernardynów wstąpił w Wilnie, gdzie też ukończył studia teologiczne w jezuickiej Akademii. W 1602 r. w Radomiu odbył dysputę teologiczną podczas zakonnej kapituły. W tymże roku został kierownikiem zakonnego studium w Krakowie, a równocześnie wykładał w Akademii Krakowskiej, zapewne filozofię Jana Duns Scota. Był też spowiednikiem i teologiem bpa krakowskiego Piotra Tylickiego. W 1608 r. powołano Rochmana do zarządu zakonnej prowincji. Obok Rossellego i Piotra z Poznania był Rochman najwybitniejszym skotystą wśród polskich zakonników, miał „przeczytać siedmkroć całego Skota". Posiadał tytuł lektora generalnego. Dorobek naukowy Rochmana jest niewielki, ponieważ w młodym jeszcze wieku zaskoczyła go niespodziewanie śmierć. Zmarł podczas podróży 15 VII 1608 r. w Daleszycach. Pogrzebano go w Krakowie i uczczono panegirykiem (Sacrum posthumae famae R. Patris Andreae Rochmanii... Cracoviae 1609).

I.

1. Assertiones ex universa Joannis Duns Scoti... theologia desumptae et in conventu Radomiensi... tempore sacri capituli provincialis ad disputandum propositae a... Vilnae 1602 apud Joannem Karcanum 4° k. nlb. 22.

2. F. Joannis Duns Scoti primus Sententiarum liber..., commentariis illustratus per. P. Andream ROCHMANIUM, nunc per P. Florianum KOLĘCKI recognitus. Venetiis 1627 apud Marcum Ginammi 2° k. 28, s. 378, 279.

II.

1. Wiersz przy: Parthenicae Sodalitatis in Academia Vilnensi Societatis Jesu. Threni in exequiis... adolescentis Lazari Philonis Kmitae Czarnobylski palatinidae Smolenscensis eiusdemque Academiae alumni. Vilnae 1594.

2. Wiersz przy: Jakub EUCHOLCIUS: Oratio in exequiis... Adaucti Kownacki studiosi Academiae Vilnensis S.J. Vilnae b.r. [1594].

3. Compendium metaphisicae speculativae ad mentem... Joannis Duns Scoti... a. D. 1603... lectore R.P. Andrea ROCHMANIO... per Joannem PERNIUM Artium et Philosophiae baccalaureum scriptum Cracoviae. (Spisane wykłady Rochmana przez Perniusa). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2548 k. 1, s. 546, k. 6.

4. Compendium metaphisicae speculativae ad mentem... Joannis Scoti sub R. P. Andrea ROCHMANIO... philosophiae professore Cracoviae a. D. 1604. (Spisane wykłady Rochmana przez jego ucznia). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2590 k. 259.

III.

STAROWOLSKI S.: Setnik, s. 183; WADDING Ł.: Scriptores Ordinis Minorum. Romae 1650 s. 19; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 204, 374; ROCHMARINUS Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 288-289; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 296, 306-308, 311, 338, 354, 355; KĘDZIOR J.: De schola scotistica in Polonia. W: *Acta primi congressus Zagrebiae 25-29 Sept. 1935.* Sibenici 1937 s. 90; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 306, 339. — Memoriale Ordinis Fratrum Minorum a Fr. JOANNE de KOMOROWO compilatum. Wyd. X. LISKE, A. LORKIEWICZ. *MPH.* T. 5 s. 406.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rochowicz Stanisław (†1636), kaznodzieja nadworny Chodkiewiczów, tłumacz.

Pochodził z Litwy. Był kaznodzieją na dworze Chodkiewiczów. Uchodził za dobrego mówcę. W opublikowanych kazaniach żałobnych ku czci Zofii i Jana Karola Chodkiewicza zamieścił dużo wiadomości, stanowiących źródło do poznania dziejów tego rodu. Zmarł w 1636 r. w Wilnie.

I.

1. Przekł.: Kąpiel duszna, albo ćwiczenie żywota duchownego, księga dawna od jednego zakonnika bogobojnego reguły S. Benedykta we Włoszech napisana i tu w Polsce łacińskim językiem wydrukowana, a teraz na polską rzecz... przetłumaczona... w Wilnie 1609 u Jana Karcana 4° k. 106, 2.

2. Przekł.: Sześć skrzydeł serafinowych, to jest sześć cnót przełożonych potrzebnych S. Bonawentury Doktora Serafickiego... na polską rzecz przełożone przez... w Lubczu 1612 w Druk. Piotra Blastusa 4° k. 4, s. 93.

II.

1. Kazanie przy exequiach... Zofii z Mielca Chodkiewiczowej hrabini ze Szkłowa na Bychowie, wojewodziny wileńskiej... czynione... W Wilnie 1619 drukował Józef Karcan 4° k. nlb. 10.

2. Kazanie na rocznicy... Jana Karola Chodkiewicza... wojewody wileńskiego... czynione... W Wilnie 1622 w Druk. Leona Mamonicza 4° k. nlb. 19.

III.

MACIEJOWSKI W.A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 580-582; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Rochowicz Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22. W. 1866 s. 174.

Bp Edward Ozorowski

Rogerius Ludwik (1558-1602), jezuita, polemista.

Urodził się w styczniu 1558 r. w Arezzo we Włoszech. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1578 r. W kolegiach włoskich wykładał filozofię i teologię (Neapol) oraz pełnił funkcje kaznodziei. W 1599 r. przybył do Poznania i objął katedrę teologii polemicznej. Zmarł w Pułtusku 24 XII 1602 r.

I.

1. Defensio librorum illustrissimi cardinalis Bellarmini, de translatione Imperii, adversus putidam notationem Ludimagistri Lutherani Matthaei Dresseri, qua non solum ipsum, et etiam alios duos Societatis Jesu theologos Antonium Possevinum et Ludovicum Rogerium ausus est provocare. Moguntiae 1601 Typ. Jo. Albini 8° s. 113. Wydane pod nazwiskiem K. HAPA.

2. Defensio pro libris De purgatorio illustrissimi Roberti Cardinalis Bellarmini a rhetoribus Posnaniensibus adversus rabulam Vitebergensem et Lizhuanum ministrum suscepta, Orationes 4 et totidem colloquia comprehendens. Posnaniae 1602 Offic. Haer. J. Volrabi 8° k. nlb. 8, s. 384.

III.

Annuae Litterae Soc. Jesu anni 1602. Antverpiae 1618 s. 729; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J.., s. 342; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 204; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 20-21; Rogerius Ludwik. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 293; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 156.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Roizjusz (Celtiber, Hispanus, Maurus, Roysius Maureus Alcagnicensis, Ruicius, Ruiz de Moros) Piotr (ok. 1505-1571), kanonik żmudzki i wileński, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik.

Pochodził z szlacheckiej rodziny w Alcaniz w Aragonii. Studiował w Akademii w Lérida, następnie prawo na uniwersytetach w Padwie, Rzymie i w Bolonii. W 1538 lub 1539 r. uzyskał doktorat obojga praw. W Lérida otrzymał diakonat, święceń kapłańskich prawdopodobnie nie przyjął nigdy.

W 1542 r. bp Piotr Gamrat sprowadził go do Krakowa na katedrę prawa rzymskiego w miejscowej Akademii, na której pozostawał do 1550 r. Wszedłszy na służbę królewską, pełnił na dworze obowiązki doradcy prawnego i sądowego. W 1552 r. przeniósł się do Wilna w charakterze sędziego dla spraw nieszlacheckich w sądzie nadwornym.

Otrzymał probostwo w Krożach, kanonię w kapitule żmudzkiej w Worniach, archipresbiterat kościoła św. Jana w Wilnie, gdzie był równocześnie kierownikiem i nauczycielem przykościelnej szkoły, w 1567 r. kanonię, a w 1569 r. kustodię w kapitule wileńskiej. W 1568 i 1569 r. wyjeżdżał do Gdańska jako członek komisji w sprawie buntu tamtejszych mieszczan. Pod koniec życia prowadził Roizjusz spór z bpem Walerianem Protasewiczem i jezuitami w sprawie oddania tym ostatnim zajmowanego przezeń kościoła św. Jana. Zmarł w Wilnie 23 III lub 26 IV 1571 r.

Twórczość Roizjusza zamyka się w utworach poetyckich i w prawniczym dziele Decisiones. W tym ostatnim uwzględnił szeroko prawo kanoniczne oraz zasady teologii moralnej. Ułożył też statuty kapituły żmudzkiej.

I.

1. Decisiones... de rebus in sacro auditorio Lituanico ex appellatione iudicatis... Cracoviae 1563 excudebat Matthaeus Siebeneycher 4° k. nlb. 12, s. 642, k. nlb. 58. — Toż. Francoforti ad Moenum 1570 per Nicolaum Basseum 2° k. nlb. 4, s. 205, k. nlb. 23. Razem z Decisiones sacri Senatus Pedemontani Octaviano CACHERANO... auctore i z Dicisiones Parlamenti Parisiensis per JOANNEM GALLI... collectae. — Toż. Venetiis 1572 apud Bartholomaeum Rubinum 4° k. 83, s. 220.

II.

1. De apparatu nuptiarum... Sigismundi Secundi Augusti Poloniae regis... atque reginae Elisabet Ferdinandi Romanorum regis... filiae... Cracoviae 1543 H. Vietor 4° k. 12. — Toż. Cracoviae 1543 in Officina Ungleriana 4° k. nlb. 8.

2. Carmen funebre... in obitu illustris Petri Gamrati primae Sarmaticae sedis episcopi. Cracoviae 1545 apud Viduam Floriani Unglerii 4° ark. 1.

3. Ad sacrosanctum Samuelem episcopum Plocensem, Cracoviensem vero nunc iure et merito designatum... carmen heroicum. Cracoviae 1545 apud Hieronymum Vietorem 4° k. 6.

4. Ad virum illustrem Samuelem episcopum Cracoviensem et supremum in Polonia cancellarium... carmen de sancto pontifice caeso sive Stanislaus. B. m. r. [Cracoviae] 1547 (?) Officina Ungleriana 4° k. nlb. 8. — Toż przy Sz. SZYMONOWICZ: Dicta seu consilia de bello contra Turcam. Coloniae 1583, od k. E. — Przedr.: Stanisław GROCHOWSKI: Encomia divi Stanislai a duobus doctissimis viris conscripta. Cracoviae 1604.

5. Carmen tumultuarium... adversus astrologum quendam in vitam viri Dei Samuelis Cracoviensium episcopi mentitum. B. m. r. [Cracoviae 1546] 4° k. nlb. 4.

6. Ad Nicolam Radivilonem virum illustrem epithalamium. B. m. r. [Cracoviae 1546] 4° k. 4.

7. Inclito Quiritum regi Ferdinando in divae coniugis Annae obitu... epithaphia. Cracoviae 1547 4° k. nlb. 5.

8. Historia funebris in obitu divi Sigismundi Sarmatarum regis et ad Sigismundum Augustum filium admonitio. Cracoviae 1548 apud Viduam Floriani Unglerii 4° k. nlb. 12.

9. Nenia. In funere viri illustris Samuelis Maceovii Cracoviensium episcopi... Cracoviae 1550 per Lazarum Andreae 4° k. nlb. 12, — Toż przy Jan LANG: In Samuelis Macieiovii episcopi Cracoviensis obitum... epigrammata Graece et Latine... Cracoviae 1558 per Lazarum Andreae.

10. Ad inclytum atque potentissimum Sigismundum Augustum Sarmatiae regem carmen consolatorium... Cracoviae 1553 apud Haeredes Marci Scharffenberger 4° k. 6.

11. Ad proceres Polonos de matrimonio regio... carmen. Cracoviae 1553 apud Haeredes Marci Scharffenberger 4° k. nlb. 8.

12. De apparatu nuptiarum... Sigismundi Augusti Polonorum regis carmen extemporaneum. Cracoviae 1553 apud Haeredes Marci Scharffenberger 4° k. nlb. 6.

13. Ad illustrem virum Alysium Lipomanum Veronensem episcoprum... in Poloniae legatum... Chiliasticon. Cracoviae 1557 Lazarus Andreae 4° k. nlb. 30. Wierszowana odpowiedź na utwór TRZECIESKIEGO: De sacrosancti Evangelii... elegia.

14. Carmen funebre in obitu illustrissimi Joannis comitis Tarnovii. Cracoviae 1561 per Lazarum Andreae 4° k. 7.

15. Inne wiersze: Ad Presbyteros carmen pro sacrorum codice recens edito. Przy: Missale Ecclesiae et Provinciae Gnesnensis. B. r. m. [1555], na k. nlb. 2;

Wiersze do Filipa Padniewskiego przy: J. GÓRSKI: De generibus dicendi liber... Cracoviae 1559, na odwr., k. tyt.; Do czytelnika w: B. GROICKI: Porządek sądów i spraw miejskich prawa maydeburskiego. [Kraków] 1559; Wiersz w: Z. HERBERSTEIN: Actiones suas... brevi commentariolo notatas reliquit. Viennae Austriae 1560; Wiersz: Ad Sarmatam in Roma de Polonis przy: J. MĄCZYŃSKI: Lexicon Latino-Polonicum... Regiomonti Borussiae 1564, na k. 11 i 11v; Epigramaty w: A. TRZECIESKI: Epigrammatum liber II. Cracoviae 1565, na k. cij; Wiersz do Stanisława Karnkowskiego w: Constitutiones in dioecesana synodo Wladislaviensi praesidente... D. Stanislao Carncovio episcopo... editae. Coloniae, na s. 3; Wiersz: De victoria ad Ulam ex Moschis reportata w: J. RADWAN: Radivilias sive de vita et rebus... Principis Nicolai Radivili... Vilnae 1588.

16. In Lithuanicam peregrinationem. Wyd. K. MORAWSKI: Wiersze makaroniczne łacińsko-polskie autora hiszpańskiego. *Rozpr. AU. Wydz. Filolog.* T. 12: 1887 s. 402-403.

17. Wyd. zbior.: Petri ROYZII Maurei Alcagnicensis Carmina. Wyd. B. KRUCZKIEWICZ. Pars 1: Carmina maiora continens. Pars 2: Carmina minora continens. Kr. 1900 Sumpt. Academiae Litterarum Cracoviensis 8° t. 1 s. 311; T. 2 s. X, 512. Corpus Antiquissimorum Poetarum Poloniae-Latinorum. T. 5.

18. Statuty kapituły żmudzkiej (miednickiej). Rkps w posiadaniu wymienionej kapituły.

III.

KRUCZKIEWICZ B.: Piotr Roizjusz, jego żywot i pisma. *Rozpr. AU. Wydz. Filolog.* T. 27: 1898 s. 41-182; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 176-178, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 569-570; FIJAŁKOWSKI T.: Piotr Roizjusz — polski romanista XVI wieku. Zarys problematyki. W: *Z dziejów polskiej kultury umysłowej w XVI i XVII wieku.* Wr. 1976 s. 7-74.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rojewski Józef (1816-1881), proboszcz w Godzianowie, liturgista.

Urodził się 14 III 1816 r., do Seminarium Duchownego św. Jana w Warszawie wstąpił w 1840 r. i po 4 latach nauki przyjął w 1843 r. święcenia kapłańskie. Do 1857 r. pracował jako wikariusz przy kolegiacie w Łowiczu, pełniąc równocześnie w miejscowym konsystorzu obowiązki najpierw substytuta notariusza, a później cenzora. Przed 1855 r. wybrano go prokuratorem kolegium wikariuszy kolegiackich, a w 1856 r. odznaczono godnością hon. kanonika kolegiaty w Kaliszu. W 1857 r. przeszedł na probostwo w Godzianowie, na którym to stanowisku zmarł 9 III 1881 r.

W młodszych latach kapłaństwa interesował się Rojewski liturgiką i dzięki prywatnej lekturze zdobył szerszą wiedzę w tym zakresie. Rozpoczętą w 1849 r. działalność pisarską zarzucił nie wiadomo z jakich przyczyn po 1857 r.

I.

1. O godłach i symbolach religijnych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [9]: 1849 t. 16 s. 436-455.

2. O ubiorach kapłanów przy religijnych obrzędach w Starym i Nowym Zakonie używanych tudzież o duchownym ich znaczeniu. *Pam. Rel.-Mor.* R. [9]: 1849 t. 17 s. 305-326.

3. O śpiewie kościelnym tudzież o akcji czyli rozmaitych gestach obrzędowych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [9]: 1849 t. 17 s. 393-411.

4. Zasady obrzędów religijnych. *Pam. Rel.-Mor. R.* [10]: 1850 t. 18 s. 93-117.

5. O benedykcjach kościelnych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 11: 1851 t. 20 s. 344-364.

6. Nekrolog śp. Tomasza Daniszewskiego prałata proboszcza kollegiaty łowickiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 658-661.

7. O wystawieniu Najświętszego Sakramentu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1857 t. 32 s. 380-398.

III.

Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1841, 1843, 1846, 1852, 1855-1858, 1860, 1864, 1880-1882.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rosczewicz (Roszczewicz) Adam (†1666), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1625 r. zdobył bakalaureat, a w rok później — magisterium i doktorat filozofii. Podjął następnie studia prawnicze, uwieńczone doktoratem obojga praw. W 1642 r. wszedł do Kolegium Jurystów. W latach 1655-1657 pełnił funkcje rektora Akademii, broniąc dzielnie jej praw przeciw Szwedom. Należał do delegacji, która w imieniu akademików odmówiła złożenia przysięgi na wierność Karolowi Gustawowi. W 1660 r. piastował godność podkanclerzego krakowskiej Akademii.

Rosczewicz był archidiakonem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, proboszczem św. Mikołaja i kanonikiem katedralnym krakowskim. Należał do stronników bpa P. Cembickiego w jego sporze z Akademią. Swój prywatny księgozbiór zapisał bibliotece uniwersyteckiej, przeznaczył też 18.000 złp na nowopromowanych magistrów. Zmarł 12 II 1666 r.

I.

1. Quaestio de contractu matrimonii ad c. cum locum de sponsalibus et matrimoniis juncta 1. in copulandis c. de nuptiis... pro Collegio DD. Jurisconsultorum obtinendo publice... ad disputandum proposita... Cracoviae 1642 ex Typogr. Francisci Caesarii 4° ark. 1.

2. Quaestio iuridica de solutione decimarum ex c. Tua nobis h. t. juncta 1. Si quis rem aliquam § Si decimam f. f. de pollicitationibus proposita ad disputandum... pro loco inter doctores iuris obtinendo... Cracoviae 1657 in Officina Viduae Lucae Kupisz 4° k. 8.

3. Processus iudiciarii expositio... Rkps Bibl. Jag., sygn. 6825 II k. 379-402.

II.

1. Quaestio de concursu causarum ex lib. 2 Arist. de physica auscultatione cap. 7 desumpta... a... in Alma Acad. Crac. publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1635 ex Officina Francisci Caesarii 4° k. 6.

2. M. Adamus Rosczewicz J.U. doctor et professor... ante solutam Universitatem Studii Cracoviensis Generalis rector... Datum Cracoviae VI Idus Septembris 1657 2° ark. 1.

3. M. Adamus Rosczewicz J.U.D. et professor... rector. Et si eos omnes... Datum ex aedibus... Cracoviae 1660 2° ark. 1.

4. Commentaria in VIII libros De physica auscultatione Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1999 BB XVI 12 k. 285. Skrypt z wykładów Melchiora POREMBIUSA spisany przez A. ROSCZEWICZA.

5. Protocollon plenipotentiarum, resignationum, protestationum, appelationum et aliarum rerum, coram me notario infrascripto factarum et interpositarum a. d. 1637 inchoatum, M. Adamus ROSCZEWICZ, sacra authoritate apostolica publicus notarius. Rkps Bibl. Jag., sygn. 165 CC II 35 k. 306.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 9; MUCZKOWSKI J.: Obrona Krakowa przeciw Szwedom w r. 1655. *Czas.* R. 11: 1858 s. 443-447; SIKORA L.: Szwedzi i Siedmiogrodzianie w Krakowie 1655-1657. Kr. 1908 s. 20-21; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 34, 35, 37, 38, 40, 41, 55, 56; PRZYBOŚ A.: Stefan Czarniecki w latach „potopu" 1655-1660. W: *Polska w okresie drugiej wojny północnej 1655-1660.* T. 2. W. 1957 s. 125-128; WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 213, 244, 288, 291, 311; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 327, 344, 348-351. — Statuta nec non liber promotionum, s. 290, 291, 329.

Bp Edward Ozorowski

Rosicz (Rosicki, Rositzius, Różyc) Zygmunt (1406-1470), kanonik wrocławski, historyk.

Pochodził ze Śląska, prawdopodobnie z rodu Różyców. W 1421 r. był uczniem szkoły w Świebodzicach (Freiburg) k. Świdnicy. W 1430 r. przyjął święcenia kapłańskie i następnie przez długie lata był wikariu-

szem katedry wrocławskiej, jej mansjonarzem, a także altarystą w kościele św. Elżbiety. Pod koniec życia wszedł do kapituły katedralnej we Wrocławiu. Pozostawił rocznik, poświęcony głównie dziejom kościelnym i politycznym Śląska z szerokim uwzględnieniem spraw polskich, z którego korzystał Jan Długosz przy pisaniu swych „Annales". Jest także autorem kroniki i katalogu biskupów wrocławskich.

W starszych encyklopediach (Orgelbranda, Chełmickiego) i opracowaniach był Rosicz (Rosicki) błędnie podawany za augustianina z klasztoru Najśw. Marii Panny na Piasku we Wrocławiu, w którym jedynie odprawił prymicje kapłańskie. Jego przynależność do kleru katedry wrocławskiej zródłowo udowodnili A. Kaffler i J. Jungnitz.

I.

1. Gesta diversa transactis temporibus in Silesia et alibi. Wyd. F. W. SOMMERSBERG. W: *Rerum Silesiacarum Scriptores*. T. 1. Lipsiae 1721 s. 64-97. — Toż wyd. W. MITZLER. W: Collectio historiarum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae... T. 3. Varsaviae 1761. — Toż wyd. F. WACHTER. W: *Scriptores Rerum Silesiacarum*. T. 12. Wr. 1883 s. 37--86. — Fragmenty wyd.: Ch. RUNGE: Miscellanea litteraria de quibusdam ineditis historiae Silesiacae scriptoribus et operibus. Olsnae (Oleśnica) 1713 s. 25--33. — Fragm. wyd. C. GRÜNHAGEN: Die Berichte des Sigismund Rosicz über den Hussitenkrieg. W: *Codex diplomaticus Silesiae*. T. 6: 1871 s. 159-163.

2. Chronica et numerus episcoporum Vratislaviensium. Wyd. F. W. SOMMERSBERG W: *Silesiacarum Rerum Scriptores*. T. 1. Lipsciae 1729 s. 64-68. — Toż wyd. W. WACHTER. W: *Scrivtores Rerum Silesiacarum*. T. 12 Wr. 1883 s. 31-36.

III.

KAFFLER A.: De Sigismundo Rositzio dissertatio. Wr. 1856, tamże literatura. — Ponadto: Rosicz Zygmunt. W: GOŁĘBIOWSKI L.: O dziejach polskich, ich duchu, zaletach i wadach. W. 1826 s. 26; CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 3. s. 35; Rosicz Zygmunt. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 21 s. 287; GRÜNHAGEN C.: Die Berichte des Sigismund Rosicz über den Hussitenkrieg. W: *Codex diplomaticus Silesiae*. T. 6 (1871) s. 158-159; MARKGRAF C.: Zur Biografie des Sigismund Rosicz. *Ztschr. f. Gesch. Schlesiens*. T. 15 (1880) s. 246-248; Rosicz Sigismund. W: *Allgemeine deutsche Biographie*. T. 29 s. 237; JUNGNITZ J.: Ergänzung zur Biographie des Sigismund Rosicz. Tamże. T. 34: 1900 s. 403; Rosicz Zygmunt. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 310; RADZISZEWSKA J.: Jan Długosz a annalista śląski Zygmunt Różyc. *Zesz. Nauk. Wyższej Szkoły Pedagog. w Katowicach*. Prace historyczno-literackie Katedry Historii Literatury Polskiej. T. 1. Katowice 1962 s. 217-228; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 112; 227; KORTA W.: Średniowieczna annalistyka śląska. Wr. 1966 s. 283-295; HECK R.: Główne linie rozwoju średniowiecznego dziejopisarstwa śląskiego. *Stud. Źródłozn.* T. 22: 1977 s. 69.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Rosselli (Roselius, Rosselius) Hannibal (1525-1593), bernardyn, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Dunsa Skota.

Urodził się w 1525 r. w Giminiano w Kalabrii. Z okresu jego młodości wiadomo tylko, że wstąpił do zakonu braci mniejszych obserwantów prowincji umbryjskiej — może w samym Asyżu, że w 1546 r. podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu w Neapolu i że następnie przez 6 lat studiował teologię w Paryżu, w Anglii i w Lowanium.

Po powrocie do Włoch wykładał teologię na którymś studium zakonnym, ujawniając gruntowną erudycję zarówno w teologii, jak i w literaturze klasycznej. W 1571 r. znalazł się Rosselli w klasztorze w Todi, gdzie rozpoczął pisać ogromne, mające objąć całą teologię skotystyczną, dzieło w formie komentarza do traktatu „Poimandros" Hermesa Trzykroć Wielkiego. Wymieniony „Poimandros" (pasterz mężów) miał powstać w starożytności, a przez naukę o logosie cieszył

się dużą powagą u pisarzy wczesnochrześcijańskich. Rozsławiony ponownie dzięki uczonemu bizantyńskiemu Michałowi Psellosowi (†1078) wzbudzał szerokie zainteresowanie wśród teologów okresu humanistycznego, dopóki słynny filolog francuski Izaak Casabonne (†1614) nie wykazał, że Hermes jest postacią zmyśloną.

Zaplanowany przez Rossellego na 10 tomów „Pymander" był w 1581 r. na ukończeniu, gdy generał zakonu Franciszek Gonzaga, realizując potrydencką odnowę zakonu, wysłał Rossellego do Polski dla podniesienia poziomu naukowego w polskiej prowincji zakonnej. Jakoż w jesieni tegoż roku rozpoczął Rosselli w konwencie krakowskim objaśniać studentom po 3 godziny dziennie Sentencje Piotra Lombarda według komentarzy Jana Duns Skota, w grudniu zaś objął wykłady 2-giej księgi Sentencji w Akademii Krakowskiej, najpierw po 1 godzinie tygodniowo, później na prośbę studentów po 2 i miewać od czasu do czasu prelekcje z filozofii. Równocześnie kończył i przygotowywał do druku przywiezionego z Włoch „Pymandra", którym potrafił zainteresować wyższe sfery polskiego kleru. Dzięki pomocy finansowej prymasa S. Karnkowskiego, króla Stefana Batorego, archipresbitera mariackiego w Krakowie H. Powodowskiego i wyjednanemu przez prowincjała Erazma Pęckiego zasiłkowi ze strony kapituły krakowskiej zdołał wydać w latach 1585-1590 7 tomów swego dzieła. Na druk dalszych 3 tomów brakło funduszów. W tomie 7-ym zamieścił dużo szczegółów o Polsce i o Polakach. Szerokie zainteresowanie „Pymandrem" spowodowało, że w 1630 r. wydano go ponownie w Kolonii (6 tomów).

Mianowany przez Gonzagę komisarzem polskiej prowincji zwołał w 1585 r. kapitułę do konwentu warszawskiego, na której przeprowadził wiele uchwał po linii reformy trydenckiej. Zasłynął też Rosselli na polu kaznodziejstwa. Przemawiał (po łacinie) na pogrzebie Stefana Batorego i na koronacji Zygmunta III. Na jego nagrobku zaznaczono, że opracował „Sermones de tempore et de Sanctis", które jednak nie ukazały się drukiem.

Tknięty paraliżem zmarł Rosselli podczas wykładu 2 II 1593 r. Jego serdeczny przyjaciel ks. Hieronim Powodowski wystawił mu w kościele bernardynów nagrobek (dziś nieistniejący).

I.

1. Pymander Mercurii Trismegisti cum commento... liber primus de SS. Trinitate. Cracoviae 1585 in Officina Lazari 2° k. nlb. 4, s. 381, k. nlb. 8; Toż. Liber secundus de Spiritu Sancto et Angelis Cracoviae 1585 in Officina Lazari 2° k. nlb. 4, s. 426, k. nlb. 10; Toż. Liber tertius de ente, materia, forma et rebus methaphisicis. Cracoviae 1586 in Officina Lazari 2° k. 4, s. 444, k. 7; Toż. Liber quartus de coelo. Cracoviae 1584 in Officina Lazari 2° k. nlb. 6, s. 478, k. 8; Toż. Liber quintus de elementis et descriptione totius orbis. Cracoviae 1586 in Officina Lazari 2° k. nlb. 6, s. 645, k. nlb. 12; Asclepius Mercurii Trismegisti cum commento... liber sextus de immortalitate animae. Cracoviae 1590 in Officina Lazari 2° k. nlb. 5, s. 485, k. 3; De septem Sacramentis Ecclesiae Catholicae... liber in ordine Commentariorum in Mericurium Trismegistum nonus. Posnaniae 1589 in Officina Joannis Wolrabi 2° k. 10, s. 836. (Księga 7: De voluntate humana et hominis libero arbitrio, księga 8: De sensibus et corpore humano, księga 10: De mysterio incarnationis Christi nie ukazały się w druku. Nieznane są też ich rękopisy). — Wyd. 2 pod zm. tyt.: Divinus Pymander Hermetis Mercurii Trismegisti cum commentariis... Accessit eiusdem textus Graecolatinus industria Francisci Flussatis Candallae. Coloniae Agrippinae 1630 ex Officina Choliniana 2° s. 302; T. 2 s. 342; T. 3 s. 184; T. 4 s. 204; T. 5 s. 267; T. 6 s. 206.

II.

1. Oratio funebris... in sepultura Ste-

phani I regis Poloniae 1586. Cracoviae 1590 ex Officina Lazari 4° k. nlb. 7.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Rosselius Annibal. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 301; De DAUGNON F.: Gli Italiani in Polonia dal saec. XI al XVIII. T. 2. Cremona 1907 s. 153; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 32, 52-53, 210, 236, 293, 295, 304-306, 338, 354-355, 361; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 562, 566-570; URBAN W.: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549--1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 291; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 164, 191; CZERKAWSKI J.: Hannibal Rosselli jako przedstawiciel hermetyzmu filozoficznego w Polsce. *Rocz. Filoz.* R. 15: 1967 z. 1 s. 127, 130 n.; RECHOWICZ M.: Teologia . pozytywno--kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 77-78. — Przedmowa ROSSELLEGO do 1-go tomu Pymandra; STAROWOLSKI S.: Monumenta Sarmatarum, s. 162-163; BIELSKI J.: Dalszy ciąg Kroniki polskiej... 1586-1598. Wyd. F. M. SOBIESZCZAŃSKI. W. 1851 s. 1692; Księgi podskarbińskie z czasów Stefana Batorego 1576--1586. Wyd. A. PAWIŃSKI. W. 1881. *Źródła Dziej.* T. 9 cz. 2 s. 142; WADDING L.: Scriptores Ordinis Minorum. Romae [1906] s. 109-111; SBARALEA J. H.: Supplementum et castigatio ad Scriptores trium Ordinum S. Francisci a Waddingo... Pars 1. Romae [1908] s. 352; JOANNES a KOMOROWO: Memoriale Ordinis Fratrum Minorum. Wyd. K. LISKE, A. LORKIEWICZ. W: *MPH.* T. 5 s. 404; Kronika mieszczanina krakowskiego. Wyd. H. BARYCZ. Kr. 1930 s. 134, Bibl. Krak. Nr 70; WADDING L.: Annales Minorum T. 22. Quaracchi 1934 s. 25-28, 339; T. 33 s. 434.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rostoga Tomasz (1589-?), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatów dogmatycznych.

Urodził się w Wielkopolsce w 1589 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 25 VIII 1606 r. W Seminarium Pedagogicznym w Lublinie powtarzał retorykę (1608-1610), następnie w Kaliszu słuchał przez 3 lata wykładów filozofii (1610-1613) po czym został skierowany do nauczania w Poznaniu, a później Jarosławiu. Z powodu wykroczeń przeciw prawu zakonnemu został 25 VIII 1616 r. wykluczony z Towarzystwa. Na usilne jego prośby generał zakonu zgodził się, by Rostoga został w Towarzystwie, ale w prowincji litewskiej. Tu po studiach teologicznych w Akademii Wileńskiej (1617-1621) i „trzeciej probacji" w Nieświeżu (1621/22) wykładał teologię moralną i polemiczną w Płocku (1622-1625), a następnie filozofię w Akademii Wileńskiej (1625-1627). W 1627 r. Rostoga powrócił do prowincji polskiej i został skierowany do nauczania filozofii w Kaliszu (1627/28) i Krakowie (1628/29). Brak ducha zakonnego i wykroczenia o charakterze moralnym spowodowały dymisję z zakonu (11 II 1634). Rostoga zataił fakt, że przed wstąpieniem do jezuitów był przyjęty do franciszkanów w Pyzdrach, co unieważniało wszelkie akty prawne w Towarzystwie Jezusowym. Dalsze losy Rostogi są nieznane.

I.

1. Tractatus de sanctissimo Eucharistiae sacramento... Tractatus de sacramento poenitentiae... 1622. Rkps Bibl. Bonifratrów w Krak., sygn. 26.

II.

1. Wykłady z fizyki w Akademii Wileńskiej, 1626-1627. Rkps Bibl. Uniw. Wil., sygn. F3-2091.

III.

POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego Kr. 1936 s. 52; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 183, 184, 393, 435, 468-469. — WIELEWICKI J.: Dziennik spraw domu zakonnego św. Barbary (maszynopis przygotowany przez J. POPLATKA). — ARSJ. Lit. 6 (katalogi roczne z lat 1617-1627); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1607-1616, 1620-34).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Rostowski Stanisław (1711-1784), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, historyk swego zakonu.

Urodził się w Wilnie 13 XI 1711 r. Po ukończeniu nauk humanistycznych z retoryką włącznie wstąpił 5 VII 1726 r. do Towarzystwa Jezusowego. Dwuletni nowicjat odbył w Wilnie, a następnie powtarzał rok retorykę w Słucku, po czym przez 3 lata słuchał wykładów filozofii (logiki w Nieświeżu 1729/30, fizyki i metafizyki w Akademii Wileńskiej 1730/32). W latach 1732-1736 uczył w Grodnie w klasie gramatyki, w Pińsku poetyki i retoryki, w Warszawie poetyki. Wykładów teologii słuchał przez 4 lata w kolegium warszawskim (1736-1740). Po studiach teologicznych i „trzeciej probacji" w Wilnie (rok poświęcony na studium prawa zakonnego i pogłębienie życia duchownego) Rostowski został skierowany do działalności dydaktycznej. Wykładał retorykę w kolegium warszawskim, a następnie w latach 1743-46 retorykę w seminarium pedagogicznym w Słucku. Od 1747 r. wykładał w Akademii Wileńskiej — najpierw filozofię (do 1750) a następnie teologię, prawo kanoniczne oraz historię Kościoła. Na tejże uczelni zdobył doktorat z teologii i prawa kanonicznego. Godny pilnej uwagi jest fakt, że Rostowski wykładał jako osobny przedmiot historię Kościoła. Katalog z 1768 r. podaje, że już trzeci rok pełnił obowiązki profesora historii Kościoła w Akademii Wileńskiej. Było to coś zupełnie nowego w programie wyższego szkolnictwa w Polsce. Przez kilka lat Rostowski był prefektem biblioteki i archiwum Prowincji Litewskiej, ponieważ pisał historię swojej prowincji. Po kasacie zakonu schronił się do Połocka, gdzie zmarł w 1784 r.

I.

1. Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum provincialium pars prima. Vilnae 1768 Typ. Soc. Jesu 2° k. nlb. 4, s. 474, k. nlb. 21. — Toż. Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem... Recognoscente Joanne Martinow. Parisiis, Bruxellis 1877 4° s. XV, 507. W wydaniu tym dodano: M. ŁĘCZYCKI: Discursus pro Ruthenis unitis, s. 445-460. — Przedr. fragm. pt. S. Stanislaus Kostka tironum Societatis patronus: Bruxellis 1877 Typ. Alf. Vromant 16° s. 39. Jest to osob. odb. z Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum... s. 16-28. — Przedr. fragm. pt. Synodus Brestensis in Lithuania anno 1594 habita. Bruxellis 1877 Typ. Alf. Vromant 4° s. 14. Jest to osob. odb. z Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum... s. 174-184.

III.

JANOCKI J. D.: Lexikon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 68; GOŁĘBIOWSKI Ł.: O dziejopisach polskich, ich duchu, zaletach i wadach. W. 1826 s. 186; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 348; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 190; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 308; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1135-1138; D[EMBIŃSKI] K.: Rostowski Stanisław. W: *Enc. kość.* T. 23 s. 487; N[IEDZIELSKI] J.: Rostowski Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 320; BRENSZTEJN M.: Biblioteka Uniwersytecka w Wilnie do roku 1832. Wil. 1925 s. 14; Rb [RABIKAUSKAS] P.: Rostowski Stanisław. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 4. Boston 1975 s. 532; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 469. — ARSJ Lit. 24-32 (katalogi trzyletnie z lat 1730-1770); Lit. 58-59 (katalogi roczne z lat 1727-1773); ATPKr. Rkps 1536 s. 1005 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ); rkps 350 s. 38 (Historia Collegii Polocensis SJ, nekrolog).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Rościszewski Wojciech h. Junosza, pseud.: Jan Bobola, Olbracht Borkowski, Andrzej Międzybozius, Jan Przedborowski, (1560-1619), jezuita, polemista.

Urodził się w 1560 r. we wsi Borkowo w Płockiem jako syn Jana.

Studiował w Poznaniu, Akademii Krakowskiej i Akademii Wileńskiej, gdzie ukończył filozofię. Do zakonu jezuitów wstąpił w Wilnie w 1586 r. Studia teologiczne odbył w Akademii Wileńskiej (1591-1595). Wykładał filozofię w Kaliszu (1597-1600), teologię w Poznaniu (1601-1604), następnie był kaznodzieją w Lublinie (1604-1609), Poznaniu (1609-1610) i w Krakowie (1610-1617). Od 1617 r. leczył się w Sandomierzu i tam też zmarł 7 I 1619 r.

I.

1. Ad brevem cuiusdam de Ecclesia et ministris demonstrationem, verius autem longam deliberationem, Andreae Miedzybosz Responsio. Cracoviae 1607 12° k. nlb. 17. Polemizował z Rościszewskim W. G. SMALCIUS: Defensio brevis anonymi cuiusdam, De Ecclesia et missione ministorum tractatus, adversus resposionem Andreae Miedziboz a Theophilo Nicolaide ante annos quinquę conscripta, nunc autem edita. Racoviae 1612 8° s. 184.

2. List czartowski do superintendentów i ministrów ewangelizmu luterańskiego, roku Pańskiego 1609. B. m. 1609 4° k. nlb. 7. Autorstwo niepewne.

3. Minister wytkniony, a papież obroniony. Przeciw niewstydliwemu ministra Zygrowiusza scriptowi, który nazwał Papopompe. Przez X. Olbrachta BORKOWSKIEGO... Kraków 1611 S. Kempiński 4° s. 103.

4. Ad senatum equitesque Polonos oratio, in qua refelluntur ea, quae in conventu tum Proszoviensi tum Srzedensi. Torunenses Jezuitis objecerunt. B. m. r. [1614] 4° k. nlb. 15. Przeciwko temu pismu wyszło: Patrocinium veritatis literarum Torunensium ad conventum Szrodensem et Proszoviensem scriptarum, ad senatores equitesque Regni Poloniae directum. Contra iniuriosam et calumniosam Jesuitae cujusdam anonimi orationem. B. m. r. [1614] 4° k. nlb. 35.

5. Brevis de Ecclesia et missione ministrorum tractatus. In quo impugnatur cum Socino Theophilus et defenditur Międzybozius... Cracoviae 1614 Nic. Lob 4° s. 20.

6. Ad caluminas cuiusdam qui patrocinium Torunensium contra Jesuitas suscepit, responsio. Cracoviae 1615 4° k. nlb. 14. Jest to odpowiedz na Patrocinium, por. poz. 4.

7. Defensio missionis sacerdotum in Ecclesia Romana. Opposita dissertationi Jacobi Zaborovii ministri Calviniani. Cracoviae 1616 Offic. Lazari 4° k. nlb. 17. Wydane pod pseud. Jana Przedborowskiego. Z dyskusją tą wiąże się druk J. ZABOROWSKIEGO: Vindicatio dissertationis De missione sacerdotum in Ecclesia Romana. Opposita Defensioni cujusdam Jesuitae sub nomine Joannis PRZEDBOROWSKI latentis 1616 4° s. 78.

8. Ad orationem Andreae Volani qua et errores in Ecclesia Romana si diis placet reprehendit et pontificem ad deserendum pontificem ad deserendum pontificatum adhortatur, Joannis Bobola, in Academia Vilnensi Soc. Jesu studiosi responio. [Vilnae] 4° k. nlb. 24 b. r.

9. Oratio contra Andream Volanum Sacramentarium qui Clementi VIII scripserat orationem qua per summam imprudentiam ei persuadere nitebatur, ut se pontificatu abdicaret. 4°. Druk wątpliwy. Por. poz. 8.

10. Contra venenatum libellum ministri cujusdam Calviniani, qui contendebat Pontificem Maximum a daemone missum. Druk nie zidentyfikowany.

II.

1. Do J.O. Xiężny Zofii Chodkiewiczowej... zamknienie. Tren. W: Parentalia in obitum... D. Georgii Chodkiewicz... a Sodalibus Congregationis Parthenicae, Academiae Vilnensis Societatis Jesu... conscripta. Vilnae 1595 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 28. ROŚCISZEWSKI był zapewne wydawcą całego zbioru. — Toż w: *Pam. Sandom.* T. 1: 1829 s. 420-421.

2. Latosie ciele albo dialog o Kalendarzu Latosowym. Interlocutores Simon Kramarz z X. Plebanem, Roku Pańskiego 1604. B. m. r. 4° k. nlb. 7.

3. Examen kazania X. ROŚCISZEWSKIEGO Theol. Soc. Jesu, które miał na dzień Bożego Ciała Anno 1605. B. m. r. 2° k. nlb. 5. Być może druk ten nie istnieje; rkps w Bibl. Ossol., sygn. 1059 liczy właśnie k. 5.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 179, tamże literatura. — Ponadto: NIESIECKI K.: Herbarz. T. 7 s. 140; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 116-117; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiętniki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 T. 1 s. 264; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 400; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w

Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 153; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 133-134; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 307-308; N[IEDZIELSKI] J.: Rościszewski Wojciech. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 331; Studia nad arianizmem. Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 304; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nasza Przesz.* T. 20: 1964 s. 108-109. — ARSJ., Pol. 6-8 (katalogi trzyletnie z lat 1587-1619); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1590-1619); Pol. 68 f. 54 (nekrolog); Bibl. Czart., rkps 1266 s. 32 (biogram).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Roth (Rott) Michał (1721-1785), jezuita, autor katechizmu w j. łotewskim.

Urodził się w Iłukszcie (Inflanty) 1 X 1721 r. Po ukończeniu nauk humanistycznych z retoryką włącznie, wstąpił 22 VII 1737 r. do Towarzystwa Jezusowego. W zakonie powtarzał jeszcze rok retorykę, a następnie studiował 2 i pół roku filozofię w Nieświeżu (1741-43) oraz 4 lata teologię w Akademii Wileńskiej (1744-48). Profesję 4 ślubów złożył 2 II 1751 r. Roth uczył krótko w klasach gramatykalnych, natomiast całe życie poświęcił działalności misyjnej wśród Łotyszów. Oprócz znajomości j. polskiego i łacińskiego biegle władał j. łotewskim. Zmarł w Dagdzie 8 V 1785 r.

I.

1. Wyssamociba katoliszka. Katechizm łotewski. Druk nie zidentyfikowany.

II.

1. Książeczka do nabożeństwa i zbiór pieśni w j. łotewskim. Pozycje obecnie nie znane.

III.

Supplement do *Gazety Warszawskiej.* R. 1785 nr 103-104; BARTOSZEWICZ J.: Znakomici mężowie polscy w XVIII wieku. T. 2. Petersburg 1856 s. 230; BROWN I.: Bibl. pisarzów T.J. s. 348; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. Ogólnej historii zniesienia t. 2. Lw. 1875 s. 264-265; MANTEUFFEL G.: Inflanty polskie. P. 1879 s. 74, 75, 122, 144; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 212-213; MANTEUFFEL G.: Księstwo Inflanckie XVII i XVIII stulecia. *Prz. Powsz.* R. 14: 1897 t. 53 s. 39-40; GUIHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 2. Paris 1899 s. 488-489; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 915; T. 5 s. 212, 213, 357; Z[AREMBA] A.: Roth Michał. W: *Enc. kośc.* T. 23 s. 491-492; Roth Michał. W. *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 332. — ARSJ. Lit. 26-32 (katalogi trzyletnie z lat 1740-1770); Lit. 58-59 (katalogi roczne z lat 1738-1773).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Rothenburger Jan (1848-1912), jezuita, dogmatyk.

Urodził się na Śląsku 29 XII 1848 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 28 VIII 1870 r. Nowicjat odbył w Starej Wsi k. Krosna (1870-1872); tamże studiował zasady wymowy (1872-1873) i filozofię (1873-1876). Studia teologiczne odbył na zakonnym studium w Krakowie (1878-1882) i tamże przyjął święcenia kapłańskie w 1881 r. Dnia 30 X 1882 r., w czasie publicznej dysputy na tematy dogmatyczne, pełnił rolę obrońcy. W 1883 r. objął wykłady z teologii dogmatycznej i moralnej w instytucie zakonnym w Krakowie. W 1886 r. został rektorem kolegium w Starej Wsi i pełnił ten urząd do 1892 r. Na katedrę teologii dogmatycznej i prawa kanonicznego powrócił do Krakowa w 1895 r. Po pięciu latach wyjechał do Stanów Zjednoczonych, gdzie pracował wśród Polonii (1900-1906). Zmarł w Karwinie 22 VI 1912 r.

I.

1. Theses ex universa theologia dogmatica quae propugnabuntur Cracoviae in Collegio Societatis Jesu die 30 Octobris 1882. Cracoviae 1882 Typ. Czas 8° s. 52. Przebieg dysputy opisano w *Bonus Pastor.* R. 6: 1882 s. 175-176.

II.

1. List do Red. *Naszych Wiadomości* z 1903. Wyd.: *Nasze Wiad.* T. 1: 1904--1906 s. 24-26. — Korespondencja w ATJ Kr., rkps 879.

III.

Bonus Pastor. R. 6: 1882 s. 175-176; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900 s. 124--125; WAROL A.: Pamiętnik polskiego misjonarza w Ameryce. Kr. 1901 s. 84, 101; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 839, 863-864, 867-868, 983; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 164-165. — ATJ Kr., Catalogus provinciae Galicianae SJ in annum 1871 [in annum 1913]; rkps 878 IX (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rotter Franciszek Ksawery Augustyn (1708-1784), paulin, autor traktatów teologicznych, tłumacz.

Urodził się we wsi Kiełcz (woj. zielonogórskie) z rodziców Henryka i Magdaleny. Był najpierw solistą w kapeli jasnogórskiej, w której odznaczał się pięknym głosem i znajomością gry na organach. W 1727 r. poprosił o habit pauliński, profesję złożył 6 XII 1728 r., święcenia kapłańskie otrzymał 22 IX 1731 r. Był najpierw dyrektorem braci, następnie spowiednikiem ap., magistrem nowicjuszy, przeorem w Mochowie, a gdy uzyskał doktorat teologii, profesorem filozofii i teologii na studium zakonnym. Później mianowany został historiografem zakonu, sekretarzem prowincji wraz z obowiązkami przeora Jasnej Góry (1759-1762). Na tym stanowisku m. in. „wymarmoryzował" bazylikę jasnogórską wraz z 8 ołtarzami. Później przebywał w konw. św. Barbary, w Mochowie i w Pińczowie w charakterze przeora w latach 1764(?)--1771. Przez 9 lat pełnił obowiązki definitora, a po ich upływie wziął udział w ostatniej kapitule gen. zakonu w Mariance (Słowacja) w czerwcu 1778 r. Obrany został wtedy wikariuszem gen. Zamieszkał w Wieruszowie i tam zmarł 30 IV 1784 r.

Rotter opracował wiele dzieł, spośród których znamy zaledwie kilka. Napisał szereg kazań i pieśni błagalnych, tłumaczył również różne utwory z polskiego na j. niemiecki oraz łaciński i odwrotnie. P. Podejko przypisuje mu skomponowanie utworu muzycznego „Salve Regina".

I.

1. Przekł.: A. NIESZPORKOWICZ: Gnad und wunder volle Brosamen, so von der königlichen Taffel der Herscherin Himmels und Erden Mariae... durch den Wohl-Ehrwürdigen... Breslau 1750 Kreutzer 4° k. 7, s. 583, k. nlb. 2, ryc. 18.

2. Tractatus theologicus de Verbi Divini Incarnatione. Cracoviae in Rupella... per... traditus anno Domini 1752 die nona Novembris. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lublinie, sygn. 335 s. 1-63.

3. Tractatus theologicus de peccatis gratia et merito... per... propositus anno 1753 in anuum 1754. Rkps AJG, sygn. I 291 s. 3-233.

4. Tractatus theologicus de Verbi Divini Incarnatione, Cracoviae in Rupella... traditus a... Rkps AJG, sygn. I 286 s. 3-197.

II.

1. Refugium peccatorum seu devotus afflictorum recursus ad Thaumaturgam Częstochoviensem Matrem... Vratislaviae 1749 Typis Academicis Collegii SJ 8° s. 72, ilustr. — Toż. Vratislaviae 1767 Typis Franc. Kreutzer 8° s. 72, ilustr. — Toż w j. pol.: Ucieczka grzeszników albo nabożny zasmuconych rekurs do dzielnej cudami Częstochowskiej Matki... Częstochowa 1756 w Druk. Jasnej Góry 8° k. nlb. 48. — Toż pod zm. tyt.: Ucieczka grzeszników albo gorące nabożeństwo do Najświętszej Marii na Jasnej Górze. Częstochowa 1781 w Druk. Jasnej Góry 8° s. 96. — Toż. Częstochowa 1824 8° s. 96. — Toż Częstochowa 1830 8° s. 96. — Toż. Częstochowa 8° s. 96. — Toż. Częstochowa 1841 8° s. 96. Toż. Częstochowa 1844 8° s. 96. — Toż. Częstochowa

1854 s. 96. — Toż. przekł. czeski: Utečka hrešnikov aneb horauca nabožnost do Neysvetiegssy Panni Maryi na Jasnej Hore... Częstochowa 1800 8° s. 96, ilustr. — Toż. przekł. niem.: Zuflucht der Sünder oder andächtiger Zutritt der Betrübten zu der im Czenstochauer Gnaden-Bild hell-glänzenden Mutter Maria. Breslau 1749 8° s. snlb. 2, 79, ilustr. — Toż. Dritte Auflage. Breslau 1756 J. F. Kreutzer 8° s. 79. — Toż. Sechte Auflage. Breslau 1770 Jos. Franz Kreutzer 8° s. 79, ilustr. — Toż. Wrocław 1743 8° s. nlb. 79.

2. Vita et mors divi Patriarchae Pauli... (?). Częstochoviae 1739. Do druku tego nie dotarto.

3. Przekł.: S. HARNISCHER: Conciones quadragesimales quatuordecim... quas... ex Germanico in Latinum transtulit. Częstochoviae 1741 Typis Clari Montis 4° s. nlb. 8, 190.

4. Philosophia naturalis vulgo physica menti divi Thomae Doctoris Angelici conformis religiosis fratribus in celeberrimo conventu Clari Montis Częstochoviensis tradita a... Rkps AJG, sygn. I 288 s. 340.

5. „Salve Regina" Ex Dis a cantu, Alto Violino Primo, Violino Secondo con organo. Authore Del Sigl... Rkps nutowy AJG, sygn. III 164 muz.

6. [Epigramat na cześć prowincjała Ch. Lubojeńskiego. 1769]. Rkps ASk., sygn. 10 k. 6-7.

III.

STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz.* Dz. obrazkowy. T. 37: 1904 nr 27 s. 570, nr 25 s. 594; KNEBLEWŚKI W.: Wielki ołtarz na Jasnej Górze. *Kron. Diec. Kuj.-Kal.* R. 10: 1916 s. 53-61; PODEJKO P.: Nieznani muzycy polscy, kompozytorzy, dyrygenci, instrumentaliści, wokaliści. 1572-1820. W: *Z dziejów muzyki polskiej.* T. 11: 1966 (Bydgoszcz) s. 87; ZBUDNIEWEK J.: Kopiarz dokumentów konwentu Paulinów w Wieruszowie. Cz. 2: Regesty. *Arch. Bibl. Muz.* T 27: 1973 s. 259; Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H. D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 203-204; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i czestochowskich wykazach święceń. Kr. 1977 poz. 628 (maszynopis AJG, b. sygn.). — Rkps AJG, sygn. 77: Catalogus patrum, s. 161, 749--751; Rkps AJG, sygn. 542: MERESS B.: Annalium Ordinis... Vol. 4 s. 28-29; Rkps AJG, sygn. 1420: Profesje składane w konw. św. Barbary, s. 325; Rkps ASk., sygn. 10: Liber II actorum Rupellae, s. 78-80.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Rozaven de Leisseggues Jan Ludwik (1772-1851), jezuita, profesor Akademii Połockiej, polemista.

Urodził się w Quimper we Francji 9 III 1772 r. W 1795 r. wstąpił do Towarzystwa Serca Jezusowego, złożonego z wielu byłych jezuitów. Po złączeniu się Towarzystwa z paccanarystami wyjechał w 1799 r. do Anglii dla stworzenia tam placówki tego zgromadzenia. Do zakonu jezuitów przeszedł 18 VI 1804 r. na Białej Rusi. W latach 1804-1816 był wykładowcą filozofii i matematyki w konwikcie w Petersburgu, a w latach 1816-1820 profesorem teologii dogmatycznej i polemicznej w Akademii Połockiej oraz pełnił urząd substytuta przy generale zakonu. Po wypędzeniu jezuitów z Rosji w 1820 r. był asystentem przy generale zakonu w Rzymie, gdzie też zmarł 3 IV 1851 r. Brał udział w sporze o tradycjonalizm lamennaissowski. Przyjaźnił się z wielu polskimi emigrantami i zmartwychwstańcami.

I.

1. Herodot i Diodor sycylijski, czy są godni wiary w tym, co mówią o dawności monarchii egipskiej i czy ich powaga wieksza jest od Mojżesza... Z powodu artykułu w Pamiętniku Lwowskim. *Pam. Lwow.* R. 1816 t. 2 s. 219-272; T. 3 s. 192-256.

2. La vérité défendue et prouvée par les faits contre les calumines anciennes et modernes. Polotzk 1817 Typ. Coll. SJ 8°. s. 177. — Toż. Avignon 1825 Aubanel 12° s. 344. — Toż. Louvain b. r. Chez Van Linthout 8° s. XLII, 227.

3. Uwagi nad przywróceniem jezuitów we Fryburgu. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 3 s. 233-258.

4. Uwagi nad uwagami o ludziach stuletnich umieszczonymi w Nrze 23 Ruskiego Inwalida. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 3 s. 153-171. Dotyczy interpretacji długowieczności w Starym Testamencie. Autor-

stwo niepewne, przypisuje się je także J. ROOTHANOWI.

5. L'Eglise russe et l'Eglise catholique. Lettres inédites du R. P.ROZAVEN. Paris 1862 B. Dupart 12° s. VII, 123. — Toż. pod zm. tyt.: De la réunion de l'Eglise. Paris 1863 Vrayet de Surcy 16° s. XXIV, 315. — Toż. Paris 1876 12° s. 136.

6. Histoire de la Compagnie de Jésus conservée dans la Russie Blanche... 1772-1805. Rkps ATJ Kr., sygn. 342, 997.

II.

1. Uwagi nad wychowaniem młodzieży. *Mies. Połoc.* R. 1818 t. 1 s. 93-104, 108-193, 227-243; T. 2 s. 1-19. Autorstwo niepewne, przypisuje się także J. ROOTHANOWI.

2. Listy publikowane w: P. A. GUIDÉE: Notices sur les Péres du Sacré Coeur. Paris 1861 t. 1 s. 270-267, oraz w: A. GALITZIN: Vie d'une religieuse du Sacré Coeur. Paris 1869. Rkpsy listów znajdują się także w ARSJ oraz w Archiwum Jezuitów w Lyonie.

III.

GUIDÉE A.: Vie du R.P. Josephi Varin de la Compagnie de Jésus. Paris 1854 s. 225-235; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 348-350; GAGARIN L.: Vie du P. Parc Folloppe. Paris 1877 s. 30, 43-45; Rozaven Jan Ludwik. W: *Enc. kość.* T. 23 s. 513-514; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 1896 s. 264-267; G[IŻYCKI] I.: Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905 s. 88, 118, 119, 129, 130, 214; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1183-1184; N[IEDZIELSKI] J.: Rozaven Jan Ludwik. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 342-343; Liber saecularis historiae Societatis Jesu ab anno 1814 an annum 1914. Romae 1914 s. 11, 12, 61, 65, 74, 180, 466; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 98; COEMANS A.: Quelques précisions sur la chronologie des congrégations générales... *Arch. Hist. S. J.* Vol. 3: 1933 s. 80-81; KOCH L.: Jesuiten Lexikon. Paderborn 1934 s. 1572-1573; GRAUSEM J.P. Rozaven Jean Louis. W: *Dictionnaire de théologie catholique.* T. 14. Paris 1939 s. 142-144. — ATJ Kr., Catalogus personarum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1805 [...in annum 1820].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rozrażewski (Rodrasen, Rozdrażewski, z Rozdrażewa) Franciszek (†1658), kapucyn, polemista.

Urodził się ok. 1588 r. w rodzinie, która za arcyks. rakuskiego Maksymiliana przeniosła się do Czech. Tamże w 1614 r. wstąpił do zakonu kapucynów, gdzie potem pełnił wiele funkcji, m. in. lektora, gwardiana, definitora, aż wreszcie otrzymał tytuł misjonarza apostolskiego. Odznaczał się dużą gorliwością w obronie wiary katolickiej. Książki jego stanowią rzadkość w Polsce. Estreicher opisał je prawdopodobnie na podstawie informacji Jochera. Nie rejestruje ich Centralny Katalog Biblioteki Narodowej w Warszawie. Rozrażewski zmarł w 1658 r. w Styrii.

I.

1. Tractatus de quibusdam controversiis, sive responsiones ad septuaginta obiectiones ab haereticis confictas. Raudonicii 1620. — Toż. Raudonicii 1627 Typis Pauli Sessii 4°. Po czesku.

2. Directorium pro noviter ad fidem catholicam conversis. Olomucii in Moravia 1633 apud Nicolaum Aradecaeli. Po czesku.

3. Scala apiritualis, albo scala caeli. Olomucii 1636 apud Nicolaum Aradecaeli.

4: Život a zazraky sv. Antonina Paduanskego. Pragae 1646 Typ. Georgii Zypars 4°.

II.

1. Exercitia spiritualia pro captu omnium statuum et conditionum. Pragae 1647 Typis Georgii Zypars 8°.

III.

DIONIUS a GENUA: Bibliotheca Scriptorum Ord. Min. S. Francisci Capuccinorum. T. 1. Genuae 1691 s. 310; ESTREICHER K. T. 26, s. 409; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Rozrażewski Franciszek. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22. W. 1866 s. 396; K.D.: Rozdrażewski z Rozdrażewa Franciszek. W: *Enc. kość.* T. 23. W. 1899 s. 514; N[IEDZIELSKI] J.: Rozrażewski Franciszek. W: *Podr. enc. kość.* T. 33-34. W. 1914 s. 345.

Bp Edward Ozorowski

Rozwadowski Wojciech (1855-1912), proboszcz w Sobieszynie, autor rozprawy teologicznej.

Urodził się 3 V 1855 r. Po ukończeniu kursu teologii w Seminarium Duchownym w Lublinie przyjął święcenia kapłańskie w 1877 r. Jako wikariusz parafii w Radzyniu Podlaskim był karany w 1882, 1884 i 1885 przez władze terenowe za opiekę i udzielanie sakramentów byłym unitom. W 1885 r. rozciągnięto nad nim nadzór policyjny. Gdy nadal zajmował się unitami, generał gubernator zażądał w 1888 r. od bpa F. Jaczewskiego przeniesienia Rozwadowskiego „do miejscowości bez unitów". Przeszedł więc na wikariat do Garwolina, w 1892 do Opola Lubelskiego, a w 1896 r. do Sobieszyna, gdzie w 1899 r. został administratorem parafii. Tu spotkał się z problemem mariawityzmu. Wobec księży, którzy przejściowo przystali do sekty, wykazywał dużo roztropności. W Sobieszynie ufundował ok. 1900 r. zakład dla Zgromadzenia Służek NMP. Niepokalanej, prowadzących tam szwalnię i tkactwo. Zmarł Rozwadowski 10 IV 1912 r.

Znana jest tylko jedna niżej wymieniona jego rozprawa teologiczna.

I.

1. Ku czci Baranka, który gładzi grzechy świata. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. 114-128; z. 3/4 s. 83-96; R. 2: 1903 z. 1/2 s. 103-117; z. 4 s. 119-129; R. 3: 1904 z. 1/2 s. 187-206; z. 3/4 s. 101-114.

II.

1. W sprawie braku kapłanów. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 20 s. 319.

III.

KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 204-205; STOPNIAK F.: Kościół na Lubelszczyźnie i Podlasiu na przełomie XIX i XX wieku. W. 1975 s. 424; MAZUREK M., WÓJCIK M.: Honorackie zgromadzenia bezhabitowe w latach 1874-1914 w Królestwie Polskim i Cesarstwie Rosyjskim. W: *Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i początku XX w.* Lubl. 1976 s. 365. — Schemat. Diec. Lubelskiej na lata 1877, 1878-1879, 1888, 1892, 1896, 1899, 1908.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rożański Feliks (XIX w.), bibliotekarz w Eskurialu, historyk religii.

Niewiele mamy o nim drukowanych informacji. Na szerszej widowni zjawił się w okresie przedstyczniowych konspiracji w Grodnie i Białymstoku. Pochodził zapewne z Białostocczyzny i był z zawodu mierniczym. Wraz z K. Kalinowskim, W. Wróblewskim i S. Songinem redagował na przełomie 1862/63 r. miesięcznik dla ludu „Mużyckaja Prauda" (7 numerów) w j. białoruskim, lecz czcionkami łacińskimi. Układał też pieśni białoruskie. Księdzem wówczas najprawdopodobniej jeszcze nie był, choć interesował się już zagadnieniami z historii religii i w 1862 r. przesłał do Paryża do druku dzieło „Przegląd religii".

W 1863 r. Rożański wyemigrował do Brukseli, gdzie redagował od 1 III 1863 — 15 I 1864 r. wspólnie z L. Lublinerem „Polskę", potem wyjechał do Paryża. Tu zapewne odbył studia teologiczne i przyjął święcenia kapłańskie. (Schematyzmy polskich diecezji go nie notują). Chyba za poparciem księcia Władysława Czartoryskiego dostał się w charakterze bibliotekarza do Biblioteki w Eskurialu pod Madrytem i kilkanaście lat pracował na tym stanowisku, doszedłszy w końcu do rangi dyrektora. Jakie były koleje schyłku jego życia i kiedy zmarł, nie wiadomo.

Poza wspomnianym dziełem o religii pisał o Towiańskim, o sprawach społeczno-gospodarczych chłopów polskich, reprezentując tu radykalny kierunek, oraz o stosunkach polsko-hiszpańskich w XVI w.

I.

1. Przegląd religii. - T. 1: Religia starożytnych Izraelitów, ich obyczaje i zwyczaje. T. 2: Izraelici. Paryż 1862 E. Maillet 16° t. 1 s. X, 310; T. 2 s. X, 378. (Zapowiedziany był t. 3: O religii starożytnych Chaldejczyków, Egipcjan itd.). — Toż. pt. Izraelici, ich religia, obyczaje i zwyczaje. T. 1-2. Lw. 1879 8° t. 1 s. 309; T. 2 s. 378.
2. Andrzej Towiański, jego cele polityczne i socjalna religia. P. 1882 Wyd. i Druk. F. Chociszewskiego 8° s. XV, 228. Ogłosił tu 3 listy od Towiańskiego.

II.

1. Red.: *Mużyckaja Prauda*. Vilno 1862-1863 nr 1-7. Wspólnie z K. KALINOWSKIM, W. WRÓBLEWSKIM i S. SONGINEM.
2. Red.: *Polska*. Bruksela 1 III 1863-15 I 1864. Wspólnie z L. LUBLINEREM.
3. O samouwłaszczeniu ludu wiejskiego w Polsce. Paryż 1863 Renou et Maulde 16° s. 21.
4. Przekł. i wyd.: Listy Piotra Ronquillo posła hiszpańskiego pisane z Polski 1674 r. z hiszpańskiego tłumaczone. *Prz. Pol.* R. 13: 1878 t. 2 s. 330-368.
5. Relacion sumaria los códices y manuscritos del Escorial. Madrid 1888. Do druku tego nie udało się dotrzeć.
6. Przekł.: Wyprawa na Węgry Bernarda Aldany generała kawalerii hiszpańskiej w latach 1548-1556. Przeł i wyd. z oryginału hiszpańskiego. *Prz. Pol.* R. 15: 1881 t. 3 s. 38-80, 244-267; T. 4 s. 104-222; R. 16: 1881 t. 2 s. 230-254; T. 3 s. 481-496; T. 4 s. 67-98. — Toż w osob. odb. Kr. 1882.
7. Z województwa grodzieńskiego. W: *W 40 rocznicę powstania styczniowego 1863-1903*. Lw. 1903 s. 396-400.

III.

Rożański Feliks. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 124; Rożański Feliks. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 348; Polacy w Hiszpanii. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 34 s. 406; STRUVE H.: Historia logiki. W. 1911 s. 269; KUCHARZEWSKI J.: Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX w Królestwie, na Litwie i Rusi oraz na Emigracji. W. 1911 s. 103; KOSTOŁOWSKI E.: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938 s. 11; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 3 t. 1 s. 470; Prasa tajna z lat 1861-1864. Cz. 1. Wr. 1966 s. 318; KIENIEWICZ S.: Powstanie styczniowe. W. 1972 s. 292; BENDER R.: Chrześcijanie w polskich ruchach demokratycznych XIX stulecia. W. 1975 s. 325-327.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Różycki Ludwik (†1698), reformat, kanonista.

Dnia 1 X 1647 r. wstąpił do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej i ok. 1654 r. przyjął święcenia kapłańskie. W roku następnym został skierowany do nowo przyjętego klasztoru na Górze św. Anny, gdzie przez jakiś czas wykładał klerykom filozofię. Od 1659 r. był lektorem teologii w Przemyślu, a następnie w Krakowie. W 1660 r. brał czynny udział w publicznej dyspucie z arianami w Rożnowie. W 1669 r. reformaci węgierscy zwrócili się do niego z prośbą, aby u nich wykładał teologię. Prawdopodobnie do tego nie doszło, gdyż pozostał czynny na terenie swojej Prowincji. Kolejno pełnił funkcje: definitora (1664-1667), kustosza czyli zastępcy prowincjała (1670-1673); po śmierci prowincjała F. Rychłowskiego przez rok rządził prowincją jako wikariusz prowincji (1673-1674), a następnie jako prowincjał (1674-1677). W latach 1677-1680 ponownie był kustoszem. W tym czasie przebywał rok na Górze św. Anny, a potem aż do 1683 r. w Krakowie, kiedy to został wybrany prowincjałem na 3 lata. W latach 1686-1689 mieszkał na Górze św. Anny, a od 1689 r. w Gliwicach. Przebywając na Śląsku, rozwijał działalność wśród ludności innowierczej. W latach 1692-1695 jeszcze raz pełnił obowiązki definitora. Zmarł 3 VIII 1698 r. w Gliwicach.

Dzieło Różyckiego „Umbra apologetica" wywołało żywą polemikę poza granicami Polski: Dominik De Gubernatis wydał rozprawę „Umbra illuminata, commentarius ad Umbram apologeticam P. Ludovici Rozycii

de primo et genuino sensu praecepti de pecunia in regula Ordinis Minorum appositi". Romae 1687 (dwa wydania).

I.

1. Umbra apologetica, genuinum praecepti de pecunia, in regula Fratrum Minorum sensum detegens et aperiens. Pragae 1676 Typis Georgii Czernoch 8° k. nlb. 8, s. 128.

II.

1. Rzeka troista Korczakowska... po niebieskich płynąca pagórkach przy żałobnych exequiach... Konstancji Krystyny Wielopolskiej... z ambony pokazana. Kraków 1675 4° 1 ark. i s. 25 (A-C_5).

2. Przenosiny złotej sześciopromiennej gwiazdy.. przy pogrzebie... Heleny Tarłowej, hrabiny na Melsztynie..., kazaniem pogrzebowym ogłoszone. Kraków 1677 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 2, s. 27.

3. Listy: 5 listów do zakonników Prowincji Małopolskiej Reformatów z lat 1674-1678. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Acta provinciae S. Mariae Angelorum 1600-1678. — 5 listów do zakonników tejże Prowincji z lat 1684-1686. Rkps tamże: Acta provinciae S. Mariae Angelorum 1678-1686. — Do zakonników Prowincji Wielkopolskiej Reformatów z 1683. Rkps Bibl. PAN Kórn., rękopisy staropolskie, sygn. 102, k. 136-137.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do kronik Braci Mniejszych. Warszawa 1722 s. 75, 96, 111, 113, 121, 133, 163, 204-205; KLECZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760 s. 216-218. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Rkps Annales Provinciae S. Mariae Angelorum in Minori Polonia. T. 1 s. 541-542; T. 2 s. 40, 135, 146, 154, 170, 204, 359; T. 3 s. 10, 29, 41, 51, 72, 95, 137, 147, 165, 173, 181, 213, 219, 224, 235, 261, 266, 273-274; Rkps F. JAROSZEWICZ: Monumenta Provinciae, s. 11.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Rubczyński Marcin (1707-1794), karmelita trzewiczkowy, dogmatyk, historyk, liturgista.

Urodził się w 1704 r. Ok. 1720 r. wstąpił do zakonu karmelitów trzewiczkowych. Bieg studiów nie jest znany. Był prefektem studiów we Lwowie i Wilnie (1733), przeorem klasztoru we Lwowie (1745), od 1751 r. przeorem klasztoru w Horodyszczu, w latach 1754-1758 prowincjałem prowincji ruskiej, przeorem w Łucku (1765-1769 ?, 1777-1783). Zmarł 10 XI 1794 r. w Łucku. Miał doktorat z teologii i słynął jako wybitny kaznodzieja.

I.

1. Przekł.: J. GENTILI: Życie przedziwnych cnót i akcji pełne Sługi Bożej Róży Marii Serio, przeoryszy klasztoru Fazańskiego zakonu NMP z Góry Karmelu... Lwów 1745 Druk. S. Trójcy 4° s. 498.

2. Ofiara sprawiedliwości.. albo traktat o czyścu... Mocnymi dowodami tak z Pisma św. jako i św. Ojców wsparty... W Berdyczowie 1763 Druk. Carmelu 4° s. 32, 351, k. nlb. 5.

3. Kościół Chrystusowy wojujący... albo wiadomość o pierwszych chrześcijanach, których życia sposób, pobożność i świątobliwe zwyczaje krótko zebrane, są wyrażone... W Berdyczowie 1777 Druk. Fortecy NMP 4° k. nlb. 7, s. 395.

II.

1. Męka i śmierć P.N. Jezusa Chrystusa na czterdzieści medytacji podzielona... Lwów 1759 Druk. Kaz. Szlichtyna 4° k. nlb. 5, s. 370.

2. Pamięć chrześcijańska na ostatni dzień życia. Berdyczów 1762 8° k. nlb. 12, s. 153.

3. Głos Pana kruszącego cedry libańskie, albo rekolekcje osobom zakonnym służące, w których obowiązki życia zakonnego do uwagi i powinnego zachowania podają się, na dni osiem podzielone i wydane. W Berdyczowie 1762 Druk. Karmelitów Bosych 4° k. nlb. 7, s. 325, LXII. — Toż. W Berdyczowie 1768 Druk. Karmelu w Fortecy NMP 4° k. nlb. 6, s. 334, XLIX. — Toż. W Łucku 1788 Druk. XX. Dominikanów 4° k. nlb. 6, s. 331, 51. — Toż. Kr. 1940 8°.

4. Chrześcijanin cierpliwością uzbrojony w uciskach bez zasmucenia, albo traktat chrześcijańskiej cierpliwości na trzy części podzielony... W Berdyczowie 1765 Druk. Karmelu 4° k. nlb. 8, s. 319, CLVII.

5. Grzesznik z drogi zatracenia nawracający się do Boga przez rekollekcje trzydniowe... Lwów 1773 Druk. Antoniego Pillera 4° k. nlb. 3, s. 260.

6. Okrąg mądrości i pobożności środek... Berdyczów 1774 4° k. nlb. 14, s. 147. — Toż. Berdyczów 1774 4° k. nlb. 18, s. 295.
7. Zakon trzeci Najświętszej Marii Panny z Góry Karmelu. [Berdyczów 1774 ?] 8° s. 369.
8. Trzy dni prowadzące do Boga przez rekollekcje dla osób świeckich. Warszawa 1775 Druk. Nadworna JKM 8° s. 274.
9. Miesiąc nabożeństwem i cnót świętych używaniem najchwalebniejszy Wcielonego Boga Matce Marii poświęcony. Berdyczów 1780 Druk. Karmelitów 8° k. nlb. 5, s. 254.
10. Rok zbawienny, którego każdy dzień dla życia wiecznego, śmierć przypomina doczesną, pokazując sług bożych. Łuck 1788 Druk. XX. Dominikanów 8°.
11. Śmierć żyjącym ludziom, wiele dobrego czyniąca i pożyteczna.:. Łuck 1788 Druk. XX. Dominikanów 8° s. 194.
12. Cursus philosophicus iuxta mentem resoluti doctoris Joannis Bacconii z 1735 r. oraz 4 rkpsy liturgiczne (m. in. mszał). Rkpsy Bibl. Karmelitów w Krakowie na Piasku.

III.

JANOCKI J.D. Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 141; CHODYNICKI I.: Historia miasta Lwowa. Lw. 1829 s. 430; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Rubczyński Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 447, D[ĘBIŃSKI] K.: Rubczyński Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 23 s. 555-556; N[IEDZIELSKI] J.: Rubczyński Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 349-350; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. T. 1. Kr. 1918 s. 144, 300, 456; T. 2 s. 57; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1. Lubl. 1962 s. 193-194; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 373-374.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rudnicki-Lubieniecki Teodozjusz h. Sas (†1751), unicki biskup łucko-ostrogski, autor dziełka polemicznego.

Pochodził z zasłużonej dla kraju rodziny katolickiej. Był księdzem świeckim obrz. gr.-kat., żyjącym w celibacie. W 1724 r. został archimandrytą kaniowskim, a w rok później rektorem kolegium bazyliańskiego w Hoszczy. W 1730 r. został mianowany przez króla unickim biskupem łucko-ostrogskim. Rządy w diecezji objął w 1731 r. W 1746 r. pełnił nadto obowiązki archimandryty żydyczyńskiego. W 1747 r. przy poparciu Czartoryskich otrzymał nominację królewską na unickiego metropolitę kijowskiego. Wywołało to ostry sprzeciw bazylianów i ich stronników. Zarzucano mu, iż nie należał do stanu mniszego i skłaniał się w wierze ku prawosławiu. Skutkiem tego król odwołał w 1748 r. nominację, a na stanowisko metropolity zatwierdził wybranego przez hierarchię ruską Floriana Hrebnickiego. Rudnicki zmarł w 1751 r.

I.

1. Vindicatio genuini sensus Ecclesiae Catholico-Ruthenae. De forma sacramenti Eucharistiae authoritati SS. Patrum Orientalium innixa, propria vero traditione eiusdem Ecclesiae Ruthenae firmata per declarationes illustrata opera ac studio... in lucem edita... Leopoli 1748 Typis Coll. Leopl. Soc. Jesu 4° k. nlb. 15.

II.

1. Instrumentum benedictionis in abbatiam Mielecensem. Wyd. A. SZEPTYCKI w: *MUH.* T. 6 s. 225-226.

III.

NIESIECKI K.: HERBARZ. T. 8 s. 180; BŁESZCZYŃSKI J.: Rudnicki (Łubieniecki Teodozy). W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 466-468; LIKOWSKI E.: Historia unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim. R. 1875 s. 136-137; ČISTOVIČ I.: Očerk'istorii russkoj Cerkvi. Cz. 2. St. Petersburg 1884 s. 409; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła Unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku. T. 1. W. 1906 s. 68-73; G[ODLEWSKI] M.: Lubieniecki-Rudnicki Teodozy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 9-10; BIEŃKOWSKI L.: Organozacja Kościoła Wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 877, 893; ŚLIWA T.: Kościół Greckokatolicki w latach 1696-1764. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 470. — Congregationes particulares Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 2. Romae 1957 s. 100-101, 107-108, 116-117, 135-136, 212-213, 221--222; Litterae Sacrae Con-

gregationis de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussiae spectantes. T. 4. Romae 1957 s. 7, 39, 116-117, 140, 189-190, 214, 228, 252; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 125, 127, 159, 162, 169, 185, 205, 260, 261, 264, 265, 267, 270, 271-272, 293-294, 301; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1963 s. 119-120.

Bp Edward Ozorowski

Rudolski Marcin (1662-1726), jezuita, autor pracy „De censuris". Urodził się 19 XI 1662 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 IX 1677 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1680-1683), a teologię w Poznaniu (1687-1691), gdzie w 1690 przyjął święcenia kapłańskie. Uczył retoryki w Jarosławiu, Poznaniu i we Lwowie (1693-1699), był następnie kaznodzieją w Kaliszu i w Krakowie (1702-1705) oraz wykładowcą teologii motalnej w Jarosławiu, Łucku, Lublinie, Sandomierzu, Bydgoszczy i znowu w Jarosławiu (1705-1715). Od 1719 r. przebywał w kolegium w Brześciu nad Bugiem, gdzie też zmarł 15 IV 1726 r.

I.

1. De censuris... Sandomiriae, 1710-1711. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 651 s. 1-58.

II.

1. Dolentis Europae Societas... Regi Poloniarum Joanni III. civium amori, terrori hostium, post fata militans eunte in supetias luctus et triumphale funus... Lublini 1697 Typ. Soll. SJ 2° k. nlb. 21.

2. Primo secundus praesulei lapidis iactus in templo honoris. Hoc est prima cathedra... domino Joanni Casimiro Bokum episcopo Premisliensi, nominato Cracoviensi... collata... Leopoli 1702 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 19.

3. Augusta Drusorum lucina imperatorias... in natali D. Antonii Benedicti Constatini Lubomirski... genetiliaca panegyri a Lublinensi Societatis Jesu Collegio adorata Anno 1718. Cracoviae 1718 Typ. Vid. et Success. Hebanowskiej 2° k. nlb. 25.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów s. 350-351; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 286. — ARSJ Pol. 17-24 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1723); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1678-1726); Pol. 69 f. 387 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rudziński Antoni Szymon h. Prus III (†1744), reformat, kanonista i historyk swego zakonu, archiwista.

Urodził się w Pułtusku z rodziców Mateusza i Ewy. Pochodził z rodziny szlacheckiej, wywodzącej się z Rudna k. Mińska Mazowieckiego. Jako student kolegium jezuickiego w Pułtusku wstąpił w 1701 r. w Szczawinie do zakonu reformatów Prowincji Wielkopolskiej. Śluby złożył 21 VI 1702 r. Studia teologiczne odbywał w seminarium swojej prowincji. Po ich ukończeniu m. in. wykładał ascetykę w Woźnikach (1710 r.) oraz teologię w nieustalonym domu i latach. W 1726 r. jako gwardian klasztoru w Białej Podlaskiej był wizytatorem generalnym polskiej prowincji marianów.

Dwukrotnie wchodził do zarządu prowincji jako definitor (1722-1725, 1734-1737), a przez jedną kadencję sprawował urząd prowincjała (1728--1731). W 1729 r. uczestniczył w kapitule generalnej zakonu w Mediolanie. Przebywając w Warszawie, pełnił obowiązki gwardiana (1732--1734, 1737-1738, 1739-1742) oraz kaznodziei (1734-1735). Równocześnie był w latach 1735-1742 archiwistą prowincji. Na tym stanowisku położył duże zasługi przez opracowanie początkowych dziejów reformatów w Polsce i historii prowincji wielkopolskiej oraz sporządzenie 4 kopiariuszy najstarszych dokumentów. Zmarł 13 IV 1744 r. w Łąkach Bratiańskich.

I.

1. Compendium ordini seraphico et aliis magis utilium ex probatis et approbatis authoribus elaboratum... Varsaviae 1735 typis Collegii Regii Societatis Jesu 8° k. 5, s. 478, 4. nlb. 7. — Toż. Calisii 1742 8°.

2. Wola O.N.S. Franciszka jak Bracia Mniejsi jego regułę mają chować... w Warszawie 1735 w Druk. Kolegium Król. Soc. Jesu 8° k. 5, s. 634.

3. Ordynarz ceremonialny Zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka Reformatów pod tytułem św. Antoniego Padewskiego w Prowinc. Wielkopolskiej od Pawła a Lauda... wydany. Warszawa 1739 Druk. SJ 4° s. nlb. 2, 92, nlb. 2. ESTREICHER nie notuje tego druku.

4. Scala caelestis seraphicis fundamentis incumbens gradibus firmis perfectionis acquirendae constans studiosae rhetorices studiosis exhibita ad Sanctum Franciscum in Deserto 1710. Ego fr. Antonius m. m. p. p. scripsi ex dictis Multum Venerandi Patris Professoris Antonii Rudzińscii pro tunc in Conv. Woźnicensi manentis. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 204.

5. Erectio Provinciarum Reformatarum Maioris et Minoris Poloniae Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Strictioris Observantiae et multa Reformationem hanc stabilientia concernentia et impedientia... compilata per Fratrem Antonium Rudzieński Patrem Provinciae et Archivarium Anno Domini 1738. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.

6. Literarium continens dignissimarum personarum primariarum ut Summorum Pontificum, Regum, Sacrarum Congregationum, Eminentissimorum Cardinalium, Sacrae Nuntiaturae, Illustrissimorum Episcoporum et aliorum aliquorum literas... opera et studio Fratris Patris Antonii Rudzieński... Varsaviae 1739. Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr. Rkps.

7. Reperta notabiliora in Archivo Varsaviensi Ordinis Minorum S.P.N. Francisci Reformatorum ad S. Antonium Paduanum in librum hunc reportata... per Fratrem Antonium Rudzieński... Anno Dni 1739. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.

8. Protocollum primum in Provincia Ordinis S.P.N. Francisci Fratrum Minorum Strictioris Observantiae Reformatorum in quo litterae patentes Superiorum annotantur... a Patre Antonio Rudzieński... collectum... Anno Dni 1740. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.

9. Facies Reformatae Provinciae Sancti Antonii Majoris Poloniae Ordinis S. Francisci primordia, progressus, successus, eventus succincte et distincte de mandato... Patris Cajetani a Laurino totius Ordinis Minorum Ministri Generalis... Anno... 1741. Haec omnia A.R.P. Antonius Rudzieński... collegit... Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.

10. Liber additamentorum ad erectiones conventuum collectus 1742 finaliter coeptus 1741 propria manu Patris Antonii Rudzieńscii. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.

II.

1. Listy: 11 listów do podległych klasztorów z 1728-1730. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr. Protocolla Conventus Vladislaviensis (1680-1734), s. 720-778, 781-803.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do Kronik Braci Mniejszych s. Franciszka. Warszawa 1722 s. 240; MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. b. m. 1806 s. 11, 13-14, 19, 22, 24, 41; CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Włocławek 1949 s. 116; GÓRSKI K.: Zaginione źródło - rękopis akt kapitulnych Zgromadzenia Ks. Marianów z lat 1670-1767. *Arch. Bibl. Muz.* T. 2: 1961 s. 322; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 314; SZTEINKE A.J.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis w posiadaniu autora). — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr. Hypomnema annalium. Series patrum ac fratrum, s. 105; Metrica Fratrum Novellorum Professorum (1665-1752) (mikrofilm); Księga protokółów przyjęć, obłóczyn i profesji Wielkopolskiej Prowincji Reformatów (1671-1853) (mikrofilm); Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 42-46; Liber continens cathalogum Patrum ac Fratrum in hac alma Provincia Reformatica Maioris Poloniae pie defunctorum (1624-1817), s. 127; Liber mortuorum pro Conventu Coninensi (1624-1800) k. 37 v; Pisemna informacja BN Zakład Starych Druków z 26 V 1978 r. Ustne informacje Władysława Rudzińskiego z Warszawy z 3 IV 1978 r.

O. Anzelm Janusz Szteinke OFM

Rudzki Maciej Aleksander (XVII w), kanonik kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, autor kwestii teologicznej oraz prac o kościele w Jędrzejowie.

W 1635 r. uzyskał licencjat teologii w Akademii Krakowskiej.

W 1637 r. immatrykulował się w Uniwersytecie w Ingolsztadzie, a w rok później w Bolonii. Związany był z rodziną Denhoffów. Posiadał doktorat obojga praw. Prowadził wykłady z teologii i prawa kanonicznego w Seminarium Duchownym na Zamku w Krakowie, a w latach 1638 i 1651 był tam nadto prefektem. Posiadał kanonię w kolegiacie WW. Świętych w Krakowie oraz probostwa w Wieluniu i w Jędrzejowie. Pracował jako asesor i egzaminator synodalny w kurii biskupiej i w konsystorzu generalnym krakowskim i dosłużył się protonotariatu ap. W dziełkach „Lux ecclesiae Andreoviensis" oraz „Origo et progressus" wykazywał straszeństwo kościoła parafialnego w Jędrzejowie nad miejscowym klasztorem cysterskim, przez co wywołał polemikę Erazma Zajączkowskiego.

I.

1. Quaestio theologica de habitu gratiae santificantis in Alma Academia Cracoviensi publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1635 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

2. Lux ecclesiae Andreoviensis S. Catharinae sive historica status inventarii et rerum gestarum relatio... Romae 1650 e Typogr. Michaelis Cortellini 4°. — Toż. Romae 1655 ex Typogr. Michaelis Cortellini 4° k. nlb. 3, s. 57, 1.

3. Origo et progressus ecclesiae parochialis Andreoviensis atque adeo religionis Christianae in Regno Poloniae... Romae 1655 e Typogr. Michaelis Cortellini 4° s. 52.

4. Bractwo S. Izydora do Polski wprowadzone... Kraków 1681 8°. Druk bliżej nie znany.

5. Tractatus theologico-canonicus utrique foro accommodatus de magno matrimonii sacramento. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2396 17 VI 46 4° k. 747-784.

6. Disputationes in S. Thomae Aquinatis Summam Theologiae. In D. Thomae Aquinatis Summam Theologiae disputationes R. P. Martini Lubiński Anno 1633 per... Posnaniae conscripto Anno 1634. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 14 k. 186. RUDZKI był kopistą tych dysputacji.

II.

1. Sacra virtutum adorea... Jacobo Zadzik episcopo Cracoviensi... in episcopatum Cracoviensem primum ingressuro... oblata... Cracoviae 1635 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. nlb. 20.

2. Nabożeństwo różańcowe dla braci i sióstr. 1650 8°. Druk bliżej nie znany.

3. Acrois heroicarum virtutum sive oratio panegyrica Serenissimae Christinae reginae Sueciae Romam... ingredienti... Romae 1656 Typis Francisci Monetae 4° s. 24.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Rudzki Maciej Aleksander. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 477; BERSOHN M.: Studenci Polacy na Uniwersytecie Bolońskim w XVI i XVIII wieku. T. 2. Kr. 1894 s. 46, 52; CZAPLEWSKI P.: Polacy na studiach w Ingolsztacie. P. 1914 s. 52, 96; WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki. Kr. 1957 s. 177, 197, 241, 244, 267-268; WIESIOŁOWSKI J.: (Nota biograficzna Rudzkiego). W: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. Wr. 1971 s. 5. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 3630.

Bp Edward Ozorowski

Ruffin Wojciech (2 poł. XVI — 1 poł. XVII w.), benedyktyn, historyk relikwii św. Krzyża na Łysej Górze.

Wiadomo jedynie, że Ruffin większość swego życia spędził w klasztorze benedyktyńskim na Łysej Górze. Zostawił historię klasztoru, w której wykorzystał źródła archiwalne. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Historia o drzewie Krzyża S. na Łysej Górze S. Krzyża pod Borzęcinem. [Po 1600] 8° s. 25. — Toż pod zm. tyt.: Historia o Drzewie Krzyża Św. na Łysą Górę przyniesionym. Kraków 1604 Druk. Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 17. — Toż pod zm. tyt.: Historia o Drzewie Krzyża Św. na Łysą Górę przyniesionym... teraz powtórnie przejrzana, poprawiona i z przydatkiem pewnych cudów. Kraków 1611 Druk. Spadkobierców Jakuba Siebeneychera 4° k. nlb. 15.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 214; Ruffin Wojciech. W: *Enc. powsz.* (Orgel.) T. 9 s. 220; ESTREICHER K.: T. 26 s. 480.

Ks. Józef Mandziuk

Rupniewski (Rupnowski) Marcin (XVII w.), franciszkanin konw., autor rozprawek teologicznych.

Ok. 1604 r. wstąpił do zakonu franciszkanów konw. Studiował w Bolonii, gdzie prawdopodobnie uzyskał doktorat teologii. Przed 1611 r. był gwardianem w Przemyślu. W 1613 r. prowadził dysputę teologiczną we Lwowie, następnie został regensem krakowskiego studium zakonnego. Ok. 1620 r. pełnił funkcje sekretarza prowincji, potem gwardiana w Zamościu. W 1625 r. przebywał ponownie w Krakowie. Zmarł przed 1637 r.

I.

1. Theoremata de sublimi coeli civitae. Cracoviae 1609 4°.
2. Theoremata de triplici intellectu Divino scilicet: angelico et humano a fratre... disputatione proposita... Dobromili 1613 4° k. nlb. 16.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 252.

Bp Edward Ozorowski

Rusiecki Wojciech (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

W 1653 r. był studentem formalnym z fundacji radziwiłłowskiej w krakowskim studium generalnym dominikanów. Tam też prawdopodobnie złożył śluby zakonne. W opublikowanej dysertacji komentował naukę św. Tomasza z Akwinu. Dalszych jego losów na podstawie literatury nie da się ustalić.

I.

1. Violae vernantes horti Thomistici ex prima secundae divi Thomae Aquinatis... quaestiones decimae octavae desumptae studio et opera... Cracoviae 1653 in Officina Lucae Kupisz 4° k. 7.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 240-241; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 276.

Bp Edward Ozorowski

Ruszkiewicz Kazimierz (1836-1925), biskup sufragan warszawski, wykładowca Seminarium Duchownego w Warszawie, popularyzator teologii.

Urodził się 5 I 1836 r. w Dzięciołówce k. Mariampola w gub. suwalskiej jako syn Andrzeja. Ukończył szkołę powiatową w Mariampolu, a w 1852 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Sejnach, z którego w 1854 r. wyjechał na dalsze studia do warszawskiej Akademii Duchownej. Ukończył ją w 1858 r. stopniem kandydata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w tymże roku w Worniach z rąk bpa M. Wołonczewskiego. Był wikariuszem w Augustowie, a potem w Suwałkach. W 1862 r. inkardynował się do Archidiec. Warszawskiej i po krótkotrwałej pracy w konsystorzu warszawskim wyjechał do Rzymu w celu uzupełnienia swych studiów. W 1864 r. uzyskał w Sapienzy doktorat teologii.

Po powrocie do kraju został Ruszkiewicz wykładowcą teologii moralnej i historii Kościoła w warszawskim Seminarium Duchownym i zarazem jego wiceregensem, a w 1867 r. regensem. Urząd ten pełnił do

1883 r. W 1878 r. objął ponadto rektorat pokarmelickiego kościoła św. Józefa, w 1882 r. wszedł w skład konsystorza jako sędzia surogat, a w 1883 r. został proboszczem pomisjonarskiej parafii św. Krzyża i w tymże jeszcze roku kanonikiem kapituły katedralnej oraz oficjałem. W roku następnym pap. Leon XIII prekonizował Ruszkiewicza na biskupa beryssenskiego i sufragana warszawskiego, a metropolita mohylewski K. Gintowtt Dziewałtowski udzielił mu 6 VII 1884 r. w Petersburgu sakry. Wraz z sufraganią objął Ruszkiewicz dziekanię w kapitule katedralnej. Do śmierci trzymał probostwo św. Krzyża.

W czasie częstych chorób, a później starczego zniedołężnienia arcybpa W. Popiela Ruszkiewicz stał się faktycznym rządcą Archidiec. Warszawskiej. Gorliwie wizytował parafie, udzielał bierzmowania, konsekrował kościoły, święcił księży. Z jego usług korzystały często i inne diecezje w Kongresówce, pozbawione nierzadko w tych czasach własnych biskupów. Opiekował się też czynnie żeńskimi zgromadzeniami zakonnymi i instytucjami charytatywnymi. W 1908 r. wziął udział w polskiej pielgrzymce do Rzymu na 50-letni jubileusz kapłaństwa Leona XIII. Bp Ruszkiewicz nabrał dużego rozgłosu na ziemiach polskich, a nawet w Europie, gdy w 1910 r. sąd okręgowy w Warszawie wytoczył mu jako oficjałowi proces o orzeczenie nieważności małżeństwa, zawartego w sekcie mariawickiej i skazał go w 1912 r. za „nadużywanie władzy" na 16 miesięcy, a w 2-giej instancji na 4 miesiące twierdzy; wyrok ten senat w Petersburgu 1913 anulował. W 1917 r. pap. Benedykt XV podniósł Ruszkiewicza do godności tyt. arcybiskupa nikopolskiego, a świeżo powstały Wydział Teologiczny przy Uniw. Warszawskim obdarzył go profesurą honorową. Zmarł Ruszkiewicz w Warszawie 25 III 1925 r.

Przy licznych bardzo zajęciach administracyjnych i pasterskich pracował bp Ruszkiewicz również naukowo, pisząc artykuły do „Encyklopedii Kościelnej", do „Podręcznej Encyklopedii Kościelnej" i do „Przeglądu Katolickiego".

I.

1. O zasadach wymowy mianowicie kaznodziejskiej przez ks. Józefa Szpaderskiego. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 20 s. 310-314; nr 21 s. 321-326; nr 22 s. 337-342; nr 23 s. 353-358; nr 24 s. 369-373; nr 25 s. 385-389; nr 26 s. 401-406.
2. Księża powstańcy 1863 r. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 6: 1916 s. 314-316.
3. Z moich wspomnień. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 8: 1918 nr 5/6 s. 181-185.
4. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).
5. Artykuły w *Podręcznej encyklopedii kościelnej* (ks. Z. Chełmickiego).

II.

1. Rec.: Człowiek śmiejący się. Powieść Wiktora HUGO. (Przekł. pol.: Człowiek śmiechu. 1869). *Kron. Rodz.* T. 3: 1869 nr 1 s. 10-13.
2. *Zorza*, pismo niedzielne z obrazkami dla ludu wiejskiego i miejskiego r. 1868 i 1869. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 6 s. 81-85.
3. Śp. Julian Bartoszewicz. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 46 s. 721-724.
4. Korespondencja d. 3 kwietnia 1876 r. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 18 s. 281-282.
5. Służba u Żydów w Archidiecezji Warszawskiej. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 4 s. 49-51. — Toż pod zm. tyt.: Służenie u Żydów. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 8: 1904 nr 4 s. 107-112.
6. [Odpowiedź na ankietę Przeglądu Powszechnego o zadaniach katolicyzmu w Polsce]. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 s. 28*-29*.
7. Kłamstwo i podstęp zdemaskowane. *Rola.* R. 26: 1908 nr 15 s. 231-232.
8. O „Siewbie" *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 16 s. 255.
9. Oświadczenie [w sprawie wytoczonego przeciw Ruszkiewiczowi procesu]. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 7 s. 124-125.
10. W sprawie zarysu nowego progra-

mu. (Krytyka broszury S. JELEŃSKIEGO: Zarys nowego programu). *Rola.* R. 29: 1911 nr 7 s. 115-116.

11. Do Redakcji „Przeglądu Katolickiego". *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 3 s. 33-34.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 168-170, 250; Z[AREMBA] A.: Ruszkiewicz Kazimierz. W: *Enc. kość.* T. 23 s. 595; Ł[YSZKOWSKI] L.: Ruszkiewicz Kazimierz. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 367-368; J.E. ks. Kazimierz Ruszkiewicz biskup [sufragan] warszawski. *Bies. Liter.* R. 33: 1909 t. 65 nr 1 s. 14; Wizytacje pasterskie J.E. ks. biskupa Ruszkiewicza. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 41 s. 816; Umożenie procesu... ks. biskupa Ruszkiewicza. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 nr 22 s. 339-341; SZLAGOWSKI A.: Mowa żałobna wypowiedziana przy zwłokach śp. arcybiskupa K. Ruszkiewicza przez... 30 marca br. [1925]... *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 15: 1925 nr 4 s. 124-128; W[ILANOWSKI] B.: Nekrolog [K. Ruszkiewicza]. *Kwart. Teol. Wil.* R. 4: 1926 s. 217; GNATOWSKI J.: Śp. arcybiskup Kazimierz Ruszkiewicz. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 15: 1925 nr 4 s. 122-124; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 389-392, 566, w przyp. s. 393-399; MALEJ W.: Rektorzy Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie 1863--1958. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 40: 1958 nr 7 s. 433-434; KOŹMIŃSKI H.: Wybór pism. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 51, 68, 137, 154, 180, 192, 222, 243, 244; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 418.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Ruszel Paweł Franciszek (1593-1658), dominikanin, autor prac historyczno-liturgicznych.

Urodził się w 1593 r. w Ziemi Przemyskiej. Do zakonu dominikanów wstąpił w Lublinie. Kształcił się w zakonnym studium generalnym w Krakowie, a od 1628 r. w Neapolu, gdzie w 1632 r. zdobył bakalaureat. Doktorat tologii uzyskał w 1645 r. Wcześniej, w 1639 r., wykładał teologię w Lublinie, a w latach 1640-1641 — w Wilnie. Potem wrócił do Lublina, obejmując tam w 1643 r. urząd regensa miejscowego studium. Napisał dziełko „Triumf na dzień chwalebny św. Jacka", stanowiące źródło do poznania historii Kościoła w Polsce, opublikował również obszerną pracę „Skarb nigdy nieprzebrany", dostarczającą wiele wiadomości do dziejów kultu relikwii Krzyża św. Ruszel zmarł 5 IV w Lublinie.

I.

1. Triumf na dzień chwalebny Jacka świętego... z przedziwnych i wielce cudownych spraw jego... kazaniem ogłoszony. W Wilnie 1641 4° k. 8, s. 104. Nie jest to kazanie, ale hagiografia.

2. Skarb nigdy nieprzebrany Kościoła świętego katolickiego Krzyż Pański, o którym tu są trzy księgi z doktorów świętych i historyków poważnych napisane. W Lublinie 1655 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° ark 3, s. 387. — Toż we fragm. pt. Księga o cudach wielkich tej części drzewa Krzyża świętego Chrystusowego, która się w Koronie Polskiej w mieście Lublinie... znajduje. W Lublinie 1656 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° s. 76. — Toż. B. m. [Częstochowa] r. w Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 4° k. nlb. 4, s. 54; O skarbie nigdy nieprzebranym Kościoła... księga wtóra... W Lublinie 1655 u Jana Wieczorka 4° s. 166, ark. 2. — Toż. [Częstochowa] 1725 w Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 4° s. 230, k. nlb. 7; Księga trzecia o cudach wielkich... drzewa Krzyża świętego... W Lublinie 1656 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° s. 86. — Toż. B. m. [Częstochowa] r. w Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 4° s. 112. — Toż księga 1-3. W Berdyczowie w 1767 w Druk. Karmelu 4° s. 877, k. 8, 4, k. nlb. 6.

II.

1. Fawor niebieski podczas szczęśliwej elekcji... Jana Kazimierza... od Boga pokazany. W Lublinie 1649 w Druk. Jana Wieczorkiewicza 4° k. nlb. 26.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 188-189, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 239, 269, 276; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia diminicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 485.

Bp Edward Ozorowski

Rutka Teofil (1622-1700), jezuita, polemista.

Urodził się 27 XII 1622 r. na Ukrainie. Uczęszczał do gimnazjum prawdopodobnie w Ostrogu (1636-1641), gdzie też ukończył filozofię (1641-1643). Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1643 r. Nowicjat i studium pedagogiczne odbył w Krakowie (1643-1646), następnie nauczał gramatyki i poetyki w Kamieńcu Podolskim (1646-1648). Studia teologiczne odbył w kolegium poznańskim (1649-1653), gdzie w 1652 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich poetyki w Gdańsku (1653-1654), retoryki w Głogowie (1655-1657) Kaliszu (1658--1659) i w Lublinie (1659-1660).

W kwietniu 1661 r. przebywał w Bułgarii, gdzie pełnił misję dworską, zapewne jako kapelan poselstwa do Turcji. W latach 1661-1663 wykładał filozofię w kolegium lubelskim, a następnie był spowiednikiem polskich pielgrzymów w Loreto w Italii (1663-1664). Po powrocie do kraju nauczał filozofii w Poznaniu (1664-1666), teologii polemicznej w Kaliszu (1666-1667), a moralnej w Poznaniu (1667-1668), Rawie Mazowieckiej (1668-1669), Lublinie (1670-1671), Lwowie (1671-1672) i w Kaliszu (1673-1675). W latach 1672-1673 przebywał w Stambule i nawiązał znajomość z orientalistą, Wojciechem Bobowskim. W latach 1675-1676 był instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu, a od 1676 r. przebywał na dworze Stanisława Jana Jabłonowskiego, najpierw wojewody ruskiego, a potem kasztelana krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego. W czasie pobytu na dworze napisał prawie wszystkie dzieła teologiczne, polemiczne i ascetyczne. Zmarł 18 V 1700 r. we Lwowie i tam został pochowany w podziemiach jezuickiego kościoła.

I.

1. Męka Chrystusowa w ofierze mszy św. wyrażona. Poznań 1668 12°. — Toż. B. m. 1674 Druk. Słucka 12° k. nlb. 42. — Toż. Kalisz 1694 Druk. Coll. SJ 12° s. 90.

2. Defensio S. Ecclesiae Orthod. Orientalis contra haereticos, processionem Spiritus sancti a Filio negantes. Ex sanctis Patribus potissimum Graecis deducta, ac confessione praesentis Ecclesiae Roxolanae firmata... Posnaniae 1678 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 9, s. 248. — Toż. Editio secunda auctior et correctior. Calissii 1682 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8, s. 658.

3. Zgoda święta Cerkwi św. wschodniej prawosławnej z Kościołem apostolskim rzymskim, w Duchu Świętym około pochodzenia tegoż Ducha świętego i od Syna z wyznania tejże Cerkwi św. wschodniej w księgach cerkiewnych słowiańskich dotychczas wiernie zatrzymanego, wiernie wyjęta... Lwów 1678 4° k. nlb. 50.

4. Claudius contra Turcas. A Christi principe, rege, imperatore, imperatoribus, regibus, principibusque christionarum. Ad defendenda et recuperanda christianorum regna porrectus, et a quodam milite christiano ab antiqua rubigine detersus limatusque. [Lwów] 1679 Christianopolis 12° k. nlb. 88. — Toż. Zamosci 1680 12°. — Toż. B. m. 1696 12° s. 160. (Tekst łaciński i polski). J Toż w przekł. pol.: Miecz przeciwko Turkom od Chrystusa Książęcia, Króla, Cesarza, cesarzom, królom, i książętom chrześcijańskim. Na obronę i odebranie królestw chrześcijańskich podany... W Lesznie 1684 Mich. Buk 4° s. 78, k. nlb. 13. — Toż. B. m. 1696 12° s. 160. — Toż. Część wtóra... ta zamyka w sobie świętych przeciwko Turkom patronów... B. m. 8° s. 123. — Fragm. ogł. J. NOSOWSKI w: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. W. 1974 T. 1 s. 403-425.

5. Wyd.: S. Bazyliusz wielki życia zakonnego w Cerkwi świętej wschodniej patriarcha i fundator... B. m. 1686 2° k. nlb. 3, s. 109, k. nlb. 5, s. 147.

6. Budynek Chrystusów to jest Kościół św. z wielkiego wizerunku na maluchny konterfekt przeniesiony, wiernym do przypatrywania, uwagi i nauki opisany... Lublin 1689 Druk. Kolleg. SJ 4° s. 56, k. nlb. 7.

7. Goliat swoim mieczem porażony, to jest Joannikius Galatowski archimandryta Jelecki przeciw pochodzeniu Ducha św. od Syna i Kościołowi rzymskiemu piszący... Lublin 1689 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 3, s. 171. — Fragm. ogł. M. WISZ-

NIEWSKI w: Hist. liter. pol. T. 8 s. 381. Druk skierowany przeciwko J. GALATOWSKIEMU: Stary Kościół zachodni nowemu Kościołowi rzymskiemu. Nowogródek Siewierski 1678.

8. Kamień przeciwko kamieniowi, to jest refutacja Kamienia w Kijowie drukowanego przeciwko zwierzchności tak Piotra świętego, jako i następców jego biskupstw rzymskich z ksiąg słowieńskich... wybrana i na widok całemu światu podana... Lublin 1690 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 76. Przeciwko pismu P. MOHIŁY: Lithos albo kamień. Kijów 1644.

9. Chorągiew zgody i pokoju to jest Duch święty od Syna pochodzący, wyznaniem Cerkwi wschodniej z ksiąg słowieńskich wyjątym, utwierdzony, Cerkiew wschodnią do siebie zapraszający... Lublin 1691 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 7, s. 228.

10. S. Cyrillus patriarcha Alexandrinus Summi Pontificis Romani Caelestini in Concilio Ephesino Vicarius, idemque Spiritus S. a Filio procedentis de caelo datus propugnator, et negantium Spiritus Sancti ex Filio processionem ante tempus, et tamen in tempore acerrimus expugnator... Lublini 1692 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 11, s. 233, k. nlb. 2. — Toż w tłum. pol.: Cyryllus patriarcha aleksandryjski, najwyższego biskupa rzymskiego Celestyna na Soborze Efeskim namiestnik, tenże Ducha Św. od Syna pochodzącego z nieba dany obrońca, i nieprzyjaciół z Duchem św. Synowym dawno wojujących jeszcze dawniejszy zwycięsca... Lublin 1697 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 11, s. 235, k. nlb. 3.

11. Orator ad Ecclesiam Orientalem D. Aurelius Augustinus episcopus Hipponensis et doctor Ecclesiae cum Spiritu s. a Filio procedente, pro eodem Spiritu a Graecis recipiendo introductus... Calissii 1692 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 41. — Toż w tłum. pol.: Poseł do Cerkwi wschodniej S. Aurelius Augustyn, biskup hipponenski, doktor Kościoła Chrystusowego z Duchem św. od Syna pochodzącym dla przyjęcia tegoż Ducha świętego od Cerkwi wschodniej... B. m. 1692 4° k. nlb. 1, s. 44.

12. Przekł.: M. CICHOWSKI: Trybunał świętych Ojców greckich starszeństwo biskupom rzymskim nad patriarchami wschodnimi przysądzający... Lwów 1692 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 161. — Toż. Lwów 1698 Druk. Coll. SJ 4° s. 161.

13. Angelicus doctor D. Thomas Aquinus... expulsi ab Ecclesia graeca Spiritus sancti a Filio aeternaliter procedentis ad eandem Ecclesiam, praesedente sibi sacro sanctorum Patrum orientalium senatu, contra calumniatorem Joannicium Galatowski... restitutor. Lublini 1694 Typ. Coll. SJ 4° s. XII, 454.

14. Przekł.: Gonzales de SANTALLA THYRS: Rękoprowadzenie do nawrócenia mahometanów... Lwów 1694 Druk. Coll. SJ 4° s. 416, k. nlb. 3. — Fragm. ogł. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. W. 1974. T. 2 s. 42-120.

15. Herby albo znaki Kościoła prawdziwego, katolikom dla pociechy duchownej i podziękowania Panu Bogu, a adwersarzom dla nauki i szukania prawdy, drukiem przed oczy wystawiony. Lublin 1696 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 4, s. 227.

16. Przekł.: M. NAU: Wiara chrześcijańska przeciwko Alkoranowi przez Alkoran spokojnie obroniona i utwierdzona... Poznań 1697 Druk. Coll. SJ 8° s. 116, k. nlb. 6. — Fragm. ogł. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. W. 1974 T. 2 s. 261-307.

17. Przekł.: Wizerunek prawdziwy Cerkwi rzymskiej i greckiej z różnych tak świeższych jako i dawniejszych ksiąg zebrany, to jest dialogi albo rozmowy spokojne, którymi Greków do wzajemnej z rzymską Cerkwią zgody po przyjacielsku zapraszają... Lwów 1697 Druk. Coll. SJ 4° s. 459, k. nlb. 10.

18. Przekł.: F. GUADAGNOLO: Alkoran na wywrócenie wiary chrześcijańskiej od Mahometa spisany, Alkoranem to jest kontradykcjami swymi własnymi wywrócony i spisany... [Lwów] 1699 Druk. Chrystanopolitańska 4° k. nlb. 10, s. 231. — Fragm. ogł. J. NOSOWSKI: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. W. 1974 T. 2 s. 185-256.

19. Erotemata sacra theologis orientalibus ad solvendum proposita. B. m. r. 4° k. nlb. 4.

II.

1. Laurea Żegoviana id est panegyricus praeclaro contra Svecos regni invasores, aliosque haereticos bellatori, post palatino Inovladislaviensi, tandem episcopo Chelmensi. Posnaniae 1661 2° k. nlb. 10. Wydane pod nazw. Wojciecha Kazimierza PILECKIEGO. O autorstwie Rutki mówi rkps Bibl. Nar. we Wiedniu, sygn. 11988 f. 378.

2. Uspokojenie w Bogu ludziom od Boga wiecznym prawem napisane, a dla uwagi pospolitej w rozmyślaniach, komu należyta jest miłość ludzka, przełożone... Kalisz 1662 Druk. Koll. Soc. Jesu 12°. — Toż. Lwów 1677 4° k. nlb. 4, k. nlb. 223.

3. Maria ex servitute regnatrix ad anniversarium Virginis Annuntiatae celebri-

tatem in basilica Soc. Jesu Posnan. a... Jacobo Miaskowski... coetus virginei assistente panegyrice celebrata. Posnaniae 1665 Typ. Haer. Reguli 4° k. nlb. 8. — Toż. Calissii 1669 4°. — Toż w: D. PAWŁOWSKI: Conceptus duo admirabiles. Labaci 1679 8° s. 109-130. — Toż w: J. KWIATKIEWICZ: Sol. Marianus. Viennae 1701 12° s. 461-486.
4. Przekł.: Kalendarz nowy do dobrej śmierci bardzo pożyteczny. Kalisz 1685 Druk. Coll. Soc. Jesu 16° k. nlb. 4, s. 466. — Toż. Kalisz 1693 Druk. Coll. Soc. Jesu 12° s. 373.
5. Wyd.: Św. GERTRUDA: Kwiat nabożeństwa albo modlitwy św. Gertrudy. Lublin 1692 Druk. Coll. SJ. — Toż. Kalisz 1693 Druk. Coll. SJ.
6. Przekł.: J. E. NIEREMBERGIUS: O affekcie i miłości ku Panu Jezusowi księga jedna. Lwów 1698 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 5, s. 133, k. nlb. 1.
7. Przekł.: J. E. NIEREMBERGIUS: O affekcie i miłości ku Marii Pannie Matce Jezusowej księga jedna. Leopoli 1698 Typ. Coll. SJ 4° s. 199, k. nlb. 13.
8. Orator Polonus. Calissii 1658-1659. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2157. — Toż. Bibl. Jag., sygn. 2710. — Toż Bibl. PAN Kr., sygn. 1686 II.
9. Listy: Do Michała Kałusowskiego, b. r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1657 s. 56. — Do nieznanej osoby z 1678. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5794.

III.

Nowy Korbut. T. 3 s. 189-190, tamże literatura. — Ponadto: CHODYNICKI I.: Historia stołecznego królestw Galicji i Lodomerii miasta Lwowa. Lw. 1829 s. 435; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 334-339; JABŁONOWSKI A.: Akademia Kijowsko-Mohilańska. Zarys historyczny. Kr. 1899-1900 s. 130, 182; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce, 968-1831. W. 1932 s. 69, 82; BABINGER F.: Bobowski Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 1 s. 156; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lubl. 1949 s. 186; WÓJCIK Z.: Rywalizacja polsko-tatarska o Ukrainę na przełomie lat 1660-1661. *Prz. Hist.* R. 45: 1954 s. 628; JANÓW J.: Galatowski Joannicjusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 7. s. 221-222; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 182, 186-187; NOSOWSKI J.: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. W. 1974. Z. 1 s. 400-401; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 579-580; SUROWIAK E.: Sarmatyzm w twórczości Teofila Rutki SJ. Maszynopis w ATJ Kr., — ARSJ., Pol. 11-22 (katalogi trzyletnie z lat 1645-1700); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1644-1700); Bibl. Czart., sygn. 1657 s. 80 (dwa listy Karola Vitelli do Rutki z 1672 r.).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rutkowski Placyd (†1648, franciszkanin konw., autor dysertacji teologicznej.

Po raz pierwszy spotykamy go na zakonnej kapitule w Krakowie, na której odbył dysputę teologiczną. Był zwolennikiem reformy swej prowincji. Na kapitule w 1626 r. pełnił funkcje sekretarza. W 1636 r. był kustoszem krakowskim i na kapitule postawił wniosek połączenia franciszkanów konwentualnych z bernardynami. Przed 1645 r. był gwardianem w Nowym Korczynie. Zmarł w Chęcinach w 1648 r.

I.

1. Theoremata theologica ad aures Doctoris Subtilis Joannis Duns Scoti. Cracoviae 1621 Typis M. Andreoviensis 4° k. 11.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 252-253.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rutski (Rucki, Rudzki, Rutskij, z Ruty) Welamin Józef Jan. h. Wąż (ok. 1574-1637), unicki metropolita kijowski, polemista, pisarz ascetyczny.

Urodził się ok. 1547 r. w Rucie k. Nowogródka w rodzinie szlacheckiej pochodzącej z Moskwy (Welaminowie), wówczas już skalwinizowanej, jako syn Feliksa i Bogumiły z Korsaków. Początkowe nauki pobierał w Wilnie, na studia wyjechał do Pragi. Pozostawał w bliskich związkach z jezuitami. Pod ich wpływem przeszedł na katolicyzm

(w obrządku łacińskim) i udał się na dalszą naukę do Würzburga. Ok. 1596 r. stracił ojca. Wbrew woli matki wyruszył do Rzymu, gdzie odbył studia w Kolegium Greckim. Pap. Klemens VIII przepisał go na obrządek greckokatolicki.

W 1603 r. wrócił do Wilna i zajął się wychowaniem młodzieży. W 1605 r. odbył podróż przez Moskwę do Persji u boku karmelickiego misjonarza Pawła Simona. W 1606 r. przybył powtórnie do Rzymu i przedstawił papieżowi szczegółowy plan umocnienia unii na Rusi oraz reformy bazylianów. Po powrocie do Wilna przywdział habit bazyliański pod imieniem Józefa. W 1608 r. złożył profesję zakonną i w niedługim czasie otrzymał święcenia kapłańskie. Był ihumenem klasztoru św. Trójcy w Wilnie, a następnie jego archimandrytą. W 1611 r. został koadiutorem metropolity unickiego H. Pocieja z tytułem biskupa halickiego. Odbył podróż po Polsce, uzyskując stypendia dla młodzieży ruskiej w jezuickich kolegiach w Braniewie, Kaliszu, Nieświeżu, Pułtusku i w Wilnie. W 1613 r. wystarał się o przywilej królewski założenia szkół unickich w Nowogródku, Mińsku i innych miastach. Podobny przywilej uzyskał w 1615 r. od pap. Pawła V. Po śmierci Pocieja został metropolitą kijowskim.

Jesienią 1615 r. wyruszył do Rzymu ad limina apostolorum. Wróciwszy w 1616 r. na Ruś, rozpoczął wizytację klasztorów bazyliańskich. Na kapitule w Nowogródku w 1617 r. przeprowadził ich reformę i został pierwszym protoarchimandrytą bazylianów w Polsce. Za swego życia odbył jeszcze 5 kapituł tego zakonu: w 1621 r. — w Ławryszewie, w 1623 — w Rucie, w 1626 — w Ławryszewie, w 1629 — w Żyrowicach i w 1636 r. w Wilnie.

Ok. 1620 r. rozpoczął starania o założenie Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów. W 1624 r. wystarał się u papieża o zakaz przechodzenia Rusinów na obrządek łaciński. W roku następnym rozpoczął proces beatyfikacyjny Józefa Kuncewicza. W 1625 r. odbył synod w Kobryniu, potwierdzony w 1629 r. przez pap. Urbana VIII. W rok później otrzymał za przywilejem królewskim biskupstwo chełmskie, którego rządy zlecił Teodorowi Meleszce (do 1630 r.), a potem Metodemu Terleckiemu. Zmarł Rutski 5 II 1637 r. w Dermaniu. Ciało pogrzebano początkowo w Pińsku, potem złożono w kościele św. Trójcy w Wilnie, gdzie pozostało nienaruszone do 1655 r., kiedy to wraz z trumną patriarchy Ignacego zostało wywiezione do Moskwy. Pap. Urban VIII nazywał Rutskiego Atlas Unionis, Athanasius Russiae, Columna Ecclesiae.

I.

1. Discursus Rutheni cuiusdum de corrigendo regimine in ritu Graeco conscriptus Vilnae anno 1605 2° s. 119. Rkps. — Toż pt. Discursus Josephi de instaurando ritu Graeco cum adhuc in saeculo ageret tacito nomine proprio Polonice conscriptus. Wyd. B. J. BAŁYK w: Duo documenta ad res gestas Josephi Velamin Rutski, metropolitae Kioviensis, spectantia primo eduntur. *Collect. Theol.* R. 29: 1958 z. 1/4 s. 49-97. — Toż w: A. PETRANI: Dwa pomniki z dziejów unii kościelnej. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 392-398. — Toż w: A. G. WELYKYJ: De corrigendo regimine in ritu Graeco. *Analecta OSBM*. R. 4: 1963 s. 124-134.

2. Obrona werifikacji od obrazy majestatu Króla... honor i reputacja ludzi zacnych, duchownych i świetskich zachowującej, przez script Sowita Wina od Zgromadzenia Cerkwie S. Trojce wydany... Wydana przez Zakonniki Monastera Bratstwa Wileńskiego Cerkwie S. Ducha w Wilnie 1621 4° s. 127. — Toż. w: *Archiv Jugozapadnoj Rosiji.* Cz. 1 t. 7:

1887 s. 345-442. Pismo w duchu prawosławnym. Autorstwo niepewne. Za autorstwem RUTSKIEGO opowiada się ESTREICHER: Bibliogr. pol. T. 26 s. 501.

3. Sowita wina. To iest odpis na script, Maiestat Króla honor i reputatią ludzi zacnych duchownych i świeckich obrażający, nazwany... Wydany przez Ojce Monastyra Wileńskiego S. Trójcy Zakonu S. Bazylego 1621 4° k. 2 s. 95 k. 1. — Toż w: *Archiv Jugozapad. Ros.* Cz. 1 t. 7: 1887 s. 443-510. Autorstwo niepewne. Według B. WACZYŃSKIEGO autorem był L. KREUZA.

4. Vita et mors archiepiscopi Polocensis Rutheni a schismaticis occisi anno 1623. W: *MUH.* T. 9/10. Romae 1971 s. 386-396.

5. Synodus Ruthenorum provincialis. (Powst. 1626 r.). Wyd. A. BIENIECKI pt. Synodus Ruthenorum Provincialis, quam Josephus Velaminus Rudzki... in civitate Kobrynensi celebravit. Poczajoviae 1753 typis PP. Basilianorum. 4°.

6. Wyd.: Ustawy św. Ojca naszego Bazylego Wielkiego wkrótce zebrane. W Poczajowie 1740 8°. — Toż. W Wilnie 1771 8°. — Toż w j. ukraińskim pt. Vytiah z pravil sv. O. našego Vasilija V. uloženyj dla inokin Josifom Velaminom Rutskim. U Žovkvi 1909 s. 108. — Toż. U Žovkvi 1910 8° s. 76. — Toż w: *Zapyski ČSVV.* R. 1: 1924 s. 56-72.

7. Theses tj. pewne przełożenia z nauki o sakramentach cerkiewnych. Rkps znany z omówienia M. RECHOWICZA: Początki szkolnictwa teologicznego w Kościele unickim. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 582.

8. Index verae religionis sive theologia controversistica proponens modum ac formam dignoscendi... fidei re ipsa Divinae. Rkps znany z omówienia M. RECHOWICZA j. w poz. 7.

II.

1. Wzywanie do iedności katholickiej Narodu Ruskiego, Religiej Greckiej z Kościołem Rzymskim. W Krakowie 1629 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 13.

2. Testamentum sive protestatio servi Dei Josephi Velamin Rucki... in ultima infirmitate facta... Cracoviae 1637 ex Officina Franc. Cezary 4° k. nlb. 4. — Toż pod zm. tyt.: Testamentum spirituale et ultima dispositio z 28 I 1637 r. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 11 s. 190-193. — Przekł. pol.: Testament czyli oświadczenie Sługi Bożego Józefa Welamina Ruckiego... w ostatniej chorobie uczynione i ręki własnej podpisem i pieczęcią oznaczone. *Warta.* R. 1: 1874 nr 10 s. 82-84. — Toż w: E. LIKOWSKI: Historia unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim. P. 1875 s. 250-251.

3. Listy: 2 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 1603. Wyd. M. HARASIEWICZ w: Annales Ecclesiae Ruthenae. Leopoli 1862 s. 254-298. — Do kard. O. Bandiniego z 1624. Wyd. w: *Supplementum ad Historica Russiae Monumenta.* Petropoli 1848 s. 481-482. — 192 listy do papieży Pawła V, Grzegorza XV i Urbana VIII, do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów O. Bandiniego, F. Barberiniego, M. Barberiniego, F. Buoncompaniego, F. Borghese, F. Ingoliego, Kosmy de Torres, Pasmana i I. F. Zollerena, prymasa Węgier, bpa R. Korsaka, rektora Kolegium Greckiego w Rzymie, bazylianów F. Nowaka i A. Podbereskiego, do jezuitów J. Meiera i M. Vitelleschiego, do alumnów ruskich w Kolegium Greckim w Rzymie z 1603-1637, w tym wyznanie wiary katolickiej, programy unii, relacje z wizytacji metropolii, zarządzenia dotyczące bazylianów i diecezji, reguły bazyliańskie i biskupie. Wyd. T. HALUŠČYNSKYJ, P. A. WELYKYJ w: Epistolae Josephi Velamin Rutskyj metropolitae Kioviensis catholici. Romae 1956 ss. 410. — 16 listów do kardynałów O. Bandiniego, L. Ludovisiego i F. Santacroce, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, Św. Officium, P. Arkudiusza z 1622-1675. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 70-72, 97-107, 112-115, 149-153, 171-172, 177-178, 197-202, 212-219, 226, 258-259, 268-270. — 105 listów do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów O. Bandiniego, M. Barberiniego, S. Borghese, J. Lancellottiego, L. Ludovisiego, F. Ingeliego, A. Santacroce, J. F. Zollerena, biskupa R. Korsaka, bazylianina H. Podbereskiego, jezuitów P. Eudemoniana i J. Meiera, alumnów ruskich w Kolegium Greckim w Rzymie z 1616-1632, memoriały okolicznościowe oraz relacje o stanie Kościoła unickiego na Wołyniu. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 9/10 s. 337-338, 342-359, 361-364, 366-370, 371-374, 403-407, 409-412, 419-421, 424-429, 433-434, 436-439, 440-442, 445-451, 452-453, 471-472, 476-477, 482-488, 495-498, 500-501, 526, 538-546, 547-548, 563-567, 575-576, 591-593, 598-600, 614-617, 618-619, 626-628, 640-641, 644-645, 659-660, 663-666, 672, 690-693, 700-701, 714-718, 722-725, 726-727, 732-739, 747-749, 759-761, 762-765, 769-770, 783-785, 788-792, 819-842, 843-844, 852-858, 866-868, 870-872, 876-877, 886-891, 893-897. — Do P. Arkudiusza z 1622. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 1 s. 324-326. — 6 listów do pap. Urba-

na VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kard. A. Santacroce z 1624-1634. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 2 s. 9-11, 53-56, 114-119, 131-132, 199-200, 207-209. — 40 listów z l. 1623-1636 do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów F. Barberiniego, F. Ingoliego, J. B. Lancellotiego, Kosmy de Torres, bpa R. Korsaka, rektora Kolegium Greckiego w Rzymie, bazylianina A. Gerarda z 1623-1637. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 11 s. 14-16, 17-30, 34-40, 41-42, 63-64, 75-76, 88-94, 110-111, 112-119, 122-123, 125-127, 130-133, 140-144, 151-153, 155-157, 181, 184-188, 592-593, 595-597.

III.

KULCZYŃSKI I.: Specimen Ecclesiae Ruthenicae. Parisiis 1733 s. 130-131, 215-220; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 278, 327, 361-363; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 683; KOJALOVIČ M.: Litovskaja cerkovnaja unia. T. 1-2. Peterburg 1859-1861 passim; STEBELSKI I.: Dwa wielkie światła na horyzoncie połockim z cieniów zakonnych powstające. T. 2. Lw. 1867 s. 119-132; MOSZYŃSKI A.: Wiadomość o rękopismach oddziału teologicznego w Cesarskiej Publicznej Bibliotece w Petersburgu. *Rozpr. AU. Wydz. Filoz.* T. 1: 1874 s. 223-333; CHOTKOWSKI W.: O Welaminie Ruckim. Rzecz czytana na posiedzeniu Wydziału Historycznego Tow. Przyj. Nauk Poznań na dniu 18 maja r. 1874. *Warta*. R. 1: 1874 nr 1/2 s. 7-9; nr 7 s. 58-60; nr 8 s. 60-67; nr 9 s. 73-75; LIKOWSKI E.: Historia unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim. P. 1875 s. 69-120; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2. Würzburg 1881 s. 124-206; PIETROV N.: Uniatskij lžemučenyk Josafat Kuncevič i posmertnoje čestvovanje jeho byvšymi unitami jugo-zapadnoj i zapadnoj Rosiji. W: *Pamiatki Russkoj Stariny*. T. 8. St. Petersburg 1885 s. 375-399; LIKOWSKI E.: Unia Brzeska Poznań 1896 s. 8, 57, 98, 213, 230, 238, 241, 243, 253, 284, 292, 326, 329, 331, 337, 343; PROCHASKA A.: Z dziejów unii brzeskiej. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 522-577; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist*. R. 10: 1896 s. 578-644; ŠARANEVYČ I.: Cerkovnaja unia na Rusi i vlijanie jej na zminu obščestvennoho położenia mirskoho ruskoho duchovenstva. Lvov 1897 passim; LEWICKI K.: Książę Konstanty Ostrogski a unia brzeska 1596 r. Lw. 1933; ŽUKOVIČ P.: Žizneopisanie mitr. Josifa Velamina Rutskogo, sostavlennoje mitr. Rafalom Korsakom i ščinenie Rutskogo ob uluščenii vnutrenniogo stroja uniatskoj Cerkvi. *Christianskoje Čtenje*. R. 89: 1909 s. 1089-1108; GRABOWSKI T.: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. P. 1922 passim; CHOMYN P.: Mytropolyt Josif Velamin Rutskij i jego osvitni zmahania. *Bohoslovia*. R. 1: 1923 s. 261-283, tamże literatura: RUDOVIČ I.: Kobrynskij Sinod 1626. *Bohoslovia*. T. 2: 1924 s. 1-27, 196-212; LEWICKI K.: Sprawa unii Kościoła Wschodniego z Rzymskim w polityce dawnej Rzeczypospolitej. W. 1934 passim; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. W. 1934 s. 408-409, 434-435, 450-454, 457-459, 462-463, 465-469, 479-482, 493-494, 499-502, 504-512; WOLIŃSKI J.: Polska i Kościół prawosławny. Zarys historyczny. Lw. 1936 s. 84, 86; HALUŠČYNSKIJ T.: Mytropolyt Josif Velamin Rutskij. Stanislaviv 1937; MARYSIUK M.: Mytropolyt Josif Velamin Rutskij. Żovkva 1937; RECHOWICZ M.: Jan Józef Welamin Rutski (1573-1637). W trzechsetną rocznicę śmierci. *Prz. Powsz.* R. 54: 1937 t. 216 s. 358-369; DŁUGOSZ T.: Niedoszły synod unicko-prawosławny we Lwowie 1629. *Collec. Theol.* R. 19: 1938 s. 479-506; RECHOWICZ M.: Sprawa Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów na ziemiach dawnej Polski (1595-1819). Kr. 1948 passim; WOJNAR M.: De regimine basilianorum Ruthenorum a metropolita Josepho Velamin Rutskyj instauratorum. Romae 1949 passim; WEŁYKIJ A. G.: Joannes Velamin Rutskij in „exitu viarum" (1603-1608). *Anal. OSBM.* T. 1: 1949 s. 9-38, tamże literatura; WOJNAR M.: De capitulis Basilianorum. Romae 1954 s. 8-12; URBAN W.: Konwersja Melecjusza Smotrzyskiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620-1627. Przyczynek do dziejów polemiki religijnej XVII wieku. *Nasza Przeszł.* R. 5: 1957 s. 179; NAZARKO I.: Kyjivs'ki i halic'ki mytropolyty. Biogafični narysy. Rym 1962 s. 17-36; WELYKYJ A. G.: De corrigendo regimine in ritu Graeco. *Annal. OSBM*. T. 4: 1963 s. 124-134; KRAJCAR J.: The Ruthenian Patriarchate. Some remarks on the project for its establishment in the 17 th century. *Orient. Christ. Per.* R. 30: 1964 s. 68-84; SZEGDA M.: Działalność prawno-organizacyjna metropolity Józefa Welamina Rutskiego (1613-1637). W. 1967, tamże literatura; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 865-867, 884-890, 892-897, 912-914; JOBERT A.: De Luther à Mohila. La Pologne dans la crise de la chrétienté 1517-1648. Paris 1974 s. 183, 345, 352-367, 379, 382, 383, 387, 493,

404; RECHOWICZ M.: Początki szkolnictwa teologicznego w Kościele unickim. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 579-586. — Sbornik dokumentov ujasniajuščich otnošenia latino-pols'koj propagandy k Russkoj viere i narodnosti. Vilno 1865; Akty otnosiaščyjesia k istorii južnoj i zapadnoj Rossiji T. 2. Sanktpeterburg 1865; *Archiv Jugozapadnoj Rossiji.* T. 6. Kiev 1883 s. 422, 425-432, 468-470, 563--570, 605, 613, 618-621, 630-633, 647; Acta S.C. De Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 10, 23, 28, 37, 45, 58, 73, 112, 120, 143, 158, 159, 170, 176, 182, 211, 215, 235, 293, 314, 318, 320; T. 2. Romae 1954 s. 66, 223, 260; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 350, 355, 356, 357, 360, 362-363, 366-368, 437, 438, 439, 440-444, 472, 524; Litterae S.C. de Propaganda Fide Eccles. cath. Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 6, 16, 17, 22, 26, 27, 32, 34, 42, 46, 65, 72, 76, 79, 99, 101, 112, 113, 115, 123, 143, 155, 157, 165, 166, 199, 260; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 12, 73-75, 83-86, 93, 95, 255, 258; BAŁYK B. J.: Duo documenta ad res gestas Josephi Velamin Rutski metropolitae Kioviensis spectantia primo eduntur. *Collec. Theol.* R. 29: 1958 z. 1/4 s. 49-97; Litterae Nuntiorum apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 2. Romae 1959 s. 287-288, 290; T. 3. Romae 1959 s. 17, 24, 28-29, 77-78, 90-91, 96-97, 100, 104-105, 107-109, 116-119, 139--140, 200-201; T. 4. Romae 1960 s. 12, 56--57, 80-81, 116-117, 146-147, 219-220, 237--238, 245-246, 268, 306; T. 5. Romae 1961 s. 8-9, 25-26, 29-30, 85-86, 153-154, 165--166, 175-176, 182-183, 200, 214-215, 235--238, 249-250, 261-262, 273-274; T. 6. Romae 1952 s. 9-10, 34, 102-103, 105-106; T. 9. Romae 1963 s. 46-47, 151; T. 10. Romae 1965 s. 36, 53-54; T. 12. Romae 1968 s. 41; T. 13. Romae 1969 s. 179, 180; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 5, 7, 15, 17, 59, 65, 66, 85, 87, 90, 97, 100, 109, 131, 139, 198, 217, 257, 261, 274, 275, 277, 289, 290; PETRANI A.: Dwa pomniki z dziejów unii kościelnej. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 363-398; SZEGDA M.: „Vita Rutscii". Prima biographia Josephi Velamin Rutskij metropolitae Kioviensis (1613--1637). *Anal. OSBM.* T. 4: 1963 s. 135--182; Documenta unionis Berestensis eiusque auctorum. Romae 1970, passim; Litterae episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 31, 51, 57-59, 63, 72, 91, 108, 113-115, 126, 127, 149, 153, 172, 178, 202, 215, 217, 224, 248, 257, 265, 305; T. 2. Romae 1973 s. 31, 76, 77, 194, 218, 248, 253, 255, 258, 259, 261, 290, 292, 301-308, 315, 316, 352; T. 3. Romae 1974 s. 12, 24, 27, 30, 33, 219, 221, 223, 224, 226, 227, 247, 257, 260, 271.

Bp Edward Ozorowski

Rwaczka Maurycy (Mařik Rvačka z Pragi, od św. Krzyża, od św. Marka) (ok. 1365 — po 1424), marek, profesor Uniw. w Pradze i Krakowie, autor traktatów i kwestii teologicznych oraz kazań, polemista.

Był narodowości czeskiej i należał do zakonu kanoników regularnych od pokuty (Ordo Canonicorum Regularium de Poenitentia Beatorum Martyrum), zwanych popularnie w Czechach cyriakami, a w Polsce markami — od pierwszego klasztoru, jaki mieli przy kościele św. Marka w Krakowie. W swym praskim klasztorze przy kościele św. Krzyża Większego zajmował stanowisko podprzeora, a następnie przeora. Studiował na Wydziale Sztuk Wyzwolonych Uniw. w Pradze, otrzymując w 1385 r. stopień bakałarza, a w 1387 r. mistrzostwo. Następnie wykładał na tymże Wydziale (jego uczniem był Paweł Włodkowic) i równocześnie studiował na Wydziale Teologicznym, ale stopień doktora teologii otrzymał od papieża w okresie swego pobytu w Rzymie. Przez jakiś czas przebywał w Oxfordzie, gdzie zapoznał się z pismami J. Wiklefa, które zabrał ze sobą do Pragi, Od pierwszych lat XV w. zaangażował się czynnie w spór wikleficki. Opowiadał się za reformą Kościoła, ale od początku był przeciwnikiem nauki J. Husa. Był zaufanym doradcą arcybpa Pragi Jana z Jenštejnu i jego następcy Zbynka. W 1402 r. pap. Bonifacy IX mianował go na 5 lat wizytatorem klaszto-

rów swego zakonu w Czechach, Polsce i na Śląsku, a w 1406 r. pap. Inocenty VII przedłużył mu tę misję na dalsze pięciolecie.

Ubiegał się o katedrę na Wydziale Teologicznym Uniw. Praskiego, ale wobec oporu tego Fakultetu otrzymał ją dopiero w 1406 r. na interwencję Inocentego VII. Mimo to przeniósł się na Akademię Krakowską i objął w niej katedrę teologii, zapewne po śmierci Jana Szczekny w 1407 r. W Krakowie wykładał przez niedługi okres czasu, ponieważ rozwój wypadków w ojczyźnie pociągnął go do Pragi. Został inkwizytorem Archidiecezji Praskiej i m. in. czynnościami przesłuchiwał Husa w 1409 r. Wystąpił też z traktatem polemicznym przeciwko atakowi dominikańskiego teologa Jana Falkenberga na pap. Grzegorza XII. Latem 1414 r. udał się na sobór w Konstancji i wystąpił tam przeciw Husowi przy boku prokuratora Michała de Causis. Propagandzie husyckiej przeciwstawiał listy otwarte, pisane do króla Wacława IV, cesarza Zygmunta Luksemburskiego i innych wpływowych osób. Był gorliwym koncyliarystą. Potrzebie reformy kościelnej poświęcił siedem kazań, wygłoszonych na soborze oraz kilka innych przemówień. W lutym 1418 r. był tłumaczem nie znającego łaciny kijowskiego metropolity Grzegorza Camblaka, pertraktującego z pap. Marcinem V w sprawie możliwości unii prawosławia z Rzymem. W tymże roku został papieskim kapelanem domowym.

W Konstancji zbliżył się Maurycy do polskiego poselstwa, z którym wspólnie bronił polskich interesów w sporze z Zakonem Krzyżackim i przeciwko napaściom Jana Falkenberga i Jana z Bambergu, wspierających stronę krzyżacką. Po soborze przyjechał do Polski i przebywał prawdopodobnie w Poznaniu. Ostatnim śladem po nim jest powstały ok. 1424 r. dykcjonarz pt. „Floretus theologicus" (rkps Bibl. Jag., sygn. 1305), którego był cenzorem.

W różnorodnej spuściźnie pisarskiej pozostawił przede wszystkim traktaty antyhusyckie i moralistyczne, kwestie teologiczne oraz kazania.

I.

1. Opposita Hussoni. Powst. 1411-1412 r. Wyd. V. NOVOTNY: M.J. Husi korespondence. Praha 1920 s. 111, č. 37. — Toż. J. ERŠIL: M.J. HUS Opera omnia. T. 22. Polemica. Pragae 1966 s. 264, 265, 374.

2. Sermones in concilio Constanciensi. Powst. 1416 r.: a) Inc.: Attendite a falsis prophetis. Wyd. H. FINKE: Acta Concilii Constantiensis. T. 2 s. 454-455; b) Inc.: Curam illius habe. Wyd. TENŻE. Tamże s. 461; c) Inc.: Haec vidua erat. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 468; d) Inc.: Ecce ego mitto. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 461-462; e) Inc.: Habeo vobis dicere. Wyd. H. v. der HARDT: Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium. T. 1 s. 17, 860.

3. Conclusiones contra simoniam. Powst. Konstancja 1416 r. Wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 2 s. 245-249.

4. Tractatus contra Jacobum de Nisa de communione sub utraque. Powst. w Konstancji 1417 r. Wyd. H. v. der HARDT: Magnum Oecumenicum Constantiense Concilium. T. 3 s. 779 nn.

5. Tractatus ad confutanda scripta Johannis de Bamberga. Wyd. w dziele Pawła WŁODKOWICA: Tractatus de ordine Fratrum Cruciferorum et de bello Polonorum contra dictos fratres ad confutanda scripta Johannis de Bamberga.

6. Excerpta cum glossa de notulis Durandi super I Sententiarum. (Inc.: Utrum theologia prout communiter traditur et habetur sit proprie scientia). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2183.

7. Dicta super Isaiam. Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 14544.

8. Contra Johannem Wallenburg [Falkenberg] determinatio. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. XII F 30, f. 81-88.

9. Tractatus. (Inc.: Magno opere diligerem si divina cooperante gratia). Rkps Bibl. Kapitul. w Pradze, sygn. K 13.

10. Tractatus. (Inc.: Tradit apostolus.

Rkps Bibl. Krajowej w Karlsruhe, sygn. Reichenau 39, f. 61-70.

11. Tractatus. (Inc.: Utrum laicalem populum communicare sacramento altaris sub utraque specie sit necessarium ad salutem). Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. O 8, f. 170a nn.

12. Epistola de frequenti communione cuidam amico directa. (Inc.: Frater mi in Domino Jesu praedilecte. Precibus tuis sedulis). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. V F 13.

13. Contra communionem sub utraque et parvulorum. (Inc.: Ecclesia universalis non potest). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 824/I, f. 86b-94b; Nast. egz.: Bibl. Uniw. w Brnie, sygn. R. 368, f. 4a-6b..

14. Sermo synodalis post Viti. (Inc.: Apparuit caritas Dei in vobis). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. V F 13.

15. Sermo de triplici statu hominis. (Inc.: Tres sunt status vitae christianae). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I D 32.

16. Sermo Constantiense. (Inc.: Benedictus qui venit). Powst. 26 XII 1417. Rkps Bibl. Muzeum Brytyjskiego w Londynie, sygn. appendix 7.; Inny egz.: Bibl. Uniw. w Oxfordzie, Balliol College, sygn. 165 A, f. 691-707.

17. Sermo de indulgentiis. (Inc.: Et quoniam in praesenti sollempnitate). Powst. 1416 w Konstancji. Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. O 8.

18. Collatio facta coram Martino V. (Inc.: Beatissime pater, excellentissimum lumen ecclesie). Powst. 1418 w Konstancji. Rkps Bibl. Uniw. w Oxfordzie, Bibliot. College, sygn. 164, f. 192-193.

19. De annatis et vacantiis. (Inc.: Clamat spiritus, quod sua interest). Rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 465/1205/.

20. Littera Venceslao regi. (Inc.: Verbum mihi est ad te, o rex). Powst. w Konstancji 1416 r. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 466, f. 36; Inny egz.: rkps Bibl. Muzeum Nar. w Pradze, sygn. I E 6, f. 70 b.

21. Satyrica littera ad regem de inhonoracione sacerdotum. (Inc.: Anxie diuque sustinui). Powst. 21 X 1416 w Konstancji. Rkps Bibl. Muzeum Nar. w Pradze, sygn. I E 6, f. 70a; Inny egz.: rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4902, f. 111 b.

22. Sermo de reformatione ecclesiae. Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4948.

23. Collecta auctoritatum ex libris diversis. Rkps Ces. Bibl. Publ. w Petersburgu, sygn. I F 429.

24. Tractatus de Eucharistia correctus per Michaelem de Broda procuratorem contra Wiclefistas et Hussitas. Rkps Bibl. Uniw. w Regensburgu, sygn. Alte Kapelle 1884, f. 337b-342b.

25. Tractatus de Corpore Christi. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. V F 13.

26. Prohibitio communionis sub utraque a concilio Constantiensi. (Inc.: Sacrosancta synodus Constantiensis). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. K 13, f. 269a; Inny egz.: Bibl. Kapit. w Ołomuńcu, sygn. 410, f. 415.

II.

1. List do Eliški z Kravař 21 V 1418 r. Rkps Bibl. Muzeum Narod. w Pradze, sygn. I E 6, f. 225b.

III.

BIDLO J.: Česki emigranti v Polsku v dobe husitske. *Časopis Muzea Kralovstvi Českeho.* R. 69: 1895 s. 232-240; FIJAŁEK J.: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego. Kr. 1898 s. 71-74 i passim; TENŻE: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1 s. 209, 306, 343; T. 2 s. 103-104, 242-245; MORAWSKI K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 107, 129, 159, 161, 178, 266; FIRKLE J.: Čechové na koncilu Konstnickém. *Česky Časopis Historicky.* R. 9: 1903 s. 249-262, 415-428; *Ottuv slovnik naučny.* T. 22. Praha 1904 s. 388-389; KVAPIL B.: Mistř Mařik Rvačka. W: *Księga ku czci J. B. Novaka.* Praha 1932 s. 192-199; BARTOŠ F. M.: Čechy v dobé Husové. Praha 1947 s. 293, 298, 315, 317, 323, 354, 361; URBANEK R.: Mařik Rvačka jako protihusitsky satirik. *Časopis Společnosti Přatel Starožitnosti.* R. 63: 1955 s. 1-24; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1. s. 62 i passim; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. Tamże, s. 106-107; BÄUMER R.: Das Verbot der Konzilappellation Martins V in Konstanz. W: *Das Konzil von Konstanz.* Freiburg 1964 s. 191; BARTOŠ F. M.: Hustiska revoluce. T. 1. Praha 1965 s. 264-265, 374; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 153-154; TŘIŠKA J.: Literární činnost předhusitske University. Praha 1967 s. 71-72, 75, 82, 160; TENŻE: Přispevki k středoveke literarni Universite. *Acta Universitatis Carolinae. Historia Universitatis Carolinae Pragensis.* T. 9: 1968 fasc. 2 s. 10-11; KADLEC J.: Neue Handschriften von Predigten, die im Konzil zu Konstanz vorgetragen wurden. *Mediaevalia Bohemica.* T. 1: 1969 s. 113-115; NECHUTOVA J.: De Tractatus de Corpore Christi M. Mauritio adscripti fonte Janoviano. *Listy Filologicke.* T. 93: 1970 s. 262-270;

CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 140, 166, 177; TŘIŠKA J.: Studie a prameny k rétorice a k universitni literatuře. Praha 1972 s. 121-122; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 581; TŘIŠKA J.: Rétorycký styl a pražska universitni literatura ve středověku. Praha 1975 s. 97; KADLEC J.: Czeska katolicka emigracja okresu husytyzmu na ziemiach polskich i na Śląsku. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 19: 1976 nr 4 s. 30-31; WOLNY J.: Maurycy Rwaczka i „Floretus theologicus" w rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej i innych księgozbiorach. *Biul. Bibl. Jag.* R. 27: 1977 nr 1/2 s. 5-20. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 4.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Rybicki Konstanty (†1792), franciszkanin konw., autor konkluzji teologicznych.

Niewiele o nim wiemy. Posiadał doktorat teologii, zapewne zakonny. Jego „Conclusiones' powstały w 1778 r., gdy był regensem studium zakonnego w Zamościu. W latach 1790-1792 pełnił urząd prowincjała ruskiej prowincji franciszkanów konw. Zmarł 11 X 1792 r.

I.

1. Conclusiones theologicae ex traktatu de visione beatifica menti Venerabilis Joannis Duns Scoti subtilis marianique doctoris conformes... a D. 1778 die 14 Julii. B. m. r. [Zamość 1778] 2° ark. 1.

III.

KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 187; Informacje z karty tytułowej „Conclusiones".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rybski Andrzej h. Grzymała (1625-1698), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się na Żmudzi 30 XI 1625 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 4 IX 1641 r. Nowicjat oraz studia filozoficzne (1644-1647) i teologiczne (1650-1654) odbył w Wilnie. W Akademii Wileńskiej nauczał filozofii (1622-1665), a w kolegium braniewskim teologii scholastycznej (1668-1670). W okresie wojen szwedzkich i moskiewskich był kapelanem obozowym. Zarządzał jako superior i rektor placówkami jezuickimi w Myszy (1672-1678), w Wilnie (Akademia, 1678-1681, 1691-1694), Nowogródku (1682-1684), Braniewie (1684-1687), Nieświeżu (1689-1691) i w Wilnie (dom profesów, 1695-1698). Zmarł w Wilnie 27 IX 1698 r. Był od 1679 r. doktorem teologii Akademii Wileńskiej.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Braunsbergensi SJ, 1668-1669. Rkps Bibl. Litewskiej Akad. Nauk w Wilnie, sygn. F41-568.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 203; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 243, 435; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 34; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 643; T. 3 s. 691-693; T. 4 s. 910, 1541, 1544; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 465-466. — ARSJ., Lit. 8-21 (katalogi trzyletnie z lat 1642-1696); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1642-1698); Lit. 62 f. 333 (nekrolog); ATJ Kr., rkps 1536 s. 717-718 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rychalski Michał h. Pobóg (1645-1688), penitencjarz katedralny włocławski, autor dziełek ascetycznych.

Urodził się w 1645 r. Był penitencjarzem, kantorem i psałterzystą w katedrze włocławskiej. Odznaczał się dużą pracowitością i niepoślednią wiedzą. Dziełka jego stanowią źródło do poznania dziejów kultu maryjnego i świętych oraz teologii życia wewnętrznego w Polsce w XVII w. Zmarł w 1688 r.

I.

1. Maria in caelum assumpta, scala peccatorum per... erecta. B. m. 1678 12° s. 107.

2. Ignis altaris et Divini officii sive cor ardens Jesu Christi crucifixi amore, sacerdotis ad Sacrosanctum Missae Sacrificium digne celebrandum et Divinum Officium fructuose persolvendum se preparantis per ignita suspiria a... collecta. Posnaniae 1680 Typis Collegii Soc. Jesu 8° k. 7, s. 50. — Toż. Cracoviae 1712 Typis Francisci Cezary 12° k. 7, s. 58. — Toż. Varsaviae 1735 12°. — Toż. Cracoviae 1756 Typis Michaelis Dyaszewski 12° k. 5, s. 376.

3. Mundus crucifixus, sive scintillae Divini amoris per iugem memoriam Passionis Dominicae ex qualibet re occurente et occasione accensae... Posnaniae 1681 Typis Adalberti Laktański 4° k. 3, s. 60. — Toż. b. m. 1686 8°.

4. Scutum christianum contra improvisam mortem. B. m. 1681 12°.

5. Ars vivendi et moriendi immaculate in sacerdotio. Coloniae 1682 4°. — Toż pt. Via immaculata sive ars vivendi et moriendi in sacerdotio. Posnaniae 1682 4° k. 7, s. 42.

6. Fortuna domestica sive industriae christianae beate vivendi in tempore et aeternitate a... propositae, opusculum curiosum et fructuosum. B. m. 1683 12° k. 3, s. 221, k. 2.

7. Mundus Marianus immundorum sive nova industria... de advocata unica peccatorum Beatissima Virgine Dei Genitrice Maria cogitationem et venerationem assurgendi proposita. Posnaniae 1684 in Typogr. R. D. Alberti Laktański 8° s. 173, s. nlb. 10. — Toż. Posnaniae 1686 in Typogr. Alberti Laktański 8° k. 171.

8. Quadriga sacerdotum ad coelum sive praedestinatio sacerdotalis per quatuor novissima iugiter expensa... Olivae 1686 8° k. 7, s. 136. — Toż. Vilnae 1703 Typ. Acad. 12° s. 136, s. nlb. 7. — Toż. Cracoviae 1706 Typis Christophori Domański 12° k. 4, s. 156. — Toż. Vilnae 1707 Typis Academiae 12° s. 155. — Toż. Lublini 1747 Typis Collegii Soc. Jesu 12° k. 4, s. 170.

9. Mundus sanctus sive nova industria... in creaturis et occasione Sanctos Dei cives supernae Patriae venerandi, laudandi et invocandi proposita... Posnaniae 1687 in Typogr. Alberti Laktański 8° k. 7, s. 135.

10. Flosculi theologici ordinandorum approbandorum parochorum ex florulento orthodoxorum theologorum prato decerpti. Accessit appendix de formandis concionibus, exorcismis et benedictionibus... Thoruniae 1689 apud Johannem Christianum Lauer 12° s. 308 k. nlb. 2.

II.

1. Droga do Boga w nowej litanii o Niepokalanie Poczętej Marii etc. pokazanej od... W Poznaniu 1688 w Druk. X. Wojciecha Laktańskiego 12°. — Fragm. 2 litanie o Niepokalanym Poczęciu NMP. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 38, s. 330-346. — Fragm. Hymn o Męce Pańskiej. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 80 s. 182-183.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 203; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Rychalski Michał. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 582; BONIECKI A.: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 15. W. 1931 s. 330; BRACHA F.: Zarys hist., mariologii pol. s. 470-471.

Bp Edward Ozorowski

Rychłowski (Rychlovius) Franciszek h. Nałęcz (1611-1573), bernardyn, potem reformat, polemista.

Urodził się w 1611 r. Ojciec jego Andrzej był sędzią ziemskim wieluńskim. Dnia 15 I. 1633 r. wstąpił do zakonu bernardynów w Krakowie. Po ukończeniu nowicjatu odbywał studia filozoficzne i teologiczne. Dnia 23 I 1640 r., po przyjęciu święceń kapłańskich, a jeszcze przed ukończeniem studiów, przeszedł do reformatów Prowincji Małopolskiej. Wykładał u nich filozofię, a od 1647 r. teologię. Wcześnie wszedł do zarządu prowincji i był kolejno: definitorem (1644-1647), kustoszem czyli zastępcą prowincjała (1647-1649) oraz prowincjałem (1649-1652).

W 1651 r. uczestniczył w kapitule generalnej zakonu w Rzymie. W latach 1652-1654 przebywał w Bieczu i wykładał klerykom teologię. W 1655 r. w imieniu prowincji przyjmował fundację na Górze św. Anny, gdzie przez 2 lata był pierwszym przełożonym. W tymże 1655 r. został wybrany definitorem oraz komisarzem zastępującym prowincja-

ła K. Chojeckiego na czas jego pobytu na zapowiedzianej kapitule generalnej w Toledo. Po rezygnacji tego ostatniego ze stanowiska prowincjała Rychłowski zarządzał prowincją jako wikariusz prowincji (1657-1658) i osobiście brał udział we wspomnianej kapitule w Toledo. Przez następne trzechlecie (1658-1661) był gwardianem w Przemyślu. W 1660 r. brał czyny udział w publicznej dyspucie z arianami w Rożnowie. Od 1661-1664 r. ponownie sprawował urząd prowincjała, i znowu uczestniczył w kapitule generalnej w Rzymie (1664). Po upływie kadencji przebywał w Wieliczce jako kaznodzieja (1664-1665) i w Przemyślu (1665-1667) jako lektor i gwardian. Był również kaznodzieją w katedrze przemyskiej. Bp S. Sarnowski mianował go egzaminatorem duchowieństwa i wizytatorem diecezjalnym. W latach 1667-1671 był definitorem, a następnie prowincjałem i na tym stanowisku umarł 21 III 1673 r. we Lwowie.

Wśród kazań Rychłowskiego na uwagę zasługują zbiory kazań niedzielnych, maryjnych i świątecznych, które zawierają głęboką naukę teologiczną. W odpisach archiwalnych pozostały: „Obiectiones", gdzie zbija zarzuty, stawiane przez krakowski konsystorz, przeciwko dziełu Ch. Dobrosielskiego „Summarium asceticae et mysticae theologiae" oraz „Disputatio" z przywódcą arian A. Wiszowatym.

I.

1. Obiectiones contra librum R. P. Dobrosielscii quibus satisfit a theologis nostris. Rkps APR Kr.: Annales Provinciae S. Mariae Angelorum in Minori Polonia. T. 1 s. 518-527 (1655).

2. Disputatio R. P. Francisci Richłovii Ordinis Minorum Reformatorum cum Generoso Domino Wissowaty, arianorum ministro, de regula fidei, traditionibus et capite visilili Ecclesiae, Roznovii ad oppidum Schów porrecta (1660). Rkps tamże. T. 2 s. 298-334, oraz Rkps Acta Triennia ministeriatus P. Chrysostomi Dobrosielski (1658-1661) s. 68-178.

II.

1. Lew wesoło odchodzący od rzeki uczęstowany w kazaniu przy exequiach... Barbary... Mniszkowej, kasztelanki sądeckiej..., ukazany w dukielskim kościele dnia 23 maja roku Pańskiego 1653. Kraków 1653 Druk. Łukasza Kupisza 4° k. 14. (A-D_2).

2. Topory ciasne bramy niebieskie szeroko wycinające w ręku... Zygmunta Tarła, kasztelana przemyskiego..., kazaniem przy pogrzebie jego w kościele zakliczyńskim ojców Reformatów 20 kwietnia roku Pańskiego 1654 pokazane. Kraków 1654 Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 2, s. 31.

3. Piasek święty od Najświętszej Panny Marii obrany, albo kazanie o obrazie cudownym Panny Najśw. w miejscu Piaskiem nazwanym przy kościele krakowskim OO. Karmelitów miane. Kraków 1661 Druk. Dziedziców Franciszka Cezarego 4° k. 8.

4. Herb Franciszka św. w... panu Franciszku Mniszku, kasztelanie sądeckim, kazaniem nazajutrz po pogrzebie jego... duchownie pokazany. Kraków 1662 4° k. 4, s. 28.

5. Pożyteczna rzecz, wiernie Panu swojemu oddana, albo kazanie przy pogrzebowym akcie... Angeli... Wielopolskiej. Kraków 1663 Druk. Wdowy Anny Teresy Piotrkowczykowej 4° k. tyt., s. 39.

6. Kazania na niedziele całego roku. Kraków 1664 Druk. Stanisława Piotrkowczyka 2° k. nlb. 7, s. 699, rejestr.

7. Kazania na święta całego roku. Kraków 1667 Druk. Stanisława Piotrkowczyka 2° ark. 5, s. 521, k. nlb. 4.

8. Kazania na święta Panny Przenajświętszej. Kraków 1667 Druk. Stanisława Piotrkowczyka 2° k. nlb. 3, s. 167. — Toż. Kraków 1677 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 4, s. 167.

9. Peregrynacja do niebieskiego Jeruzalem... Anny Teofili Rupniowskiej... w kazaniu przy akcie pogrzebowym... pokazana. Kraków 1670 Druk. Wojciecha Siekielowicza 4° k. 2, s. 27.

10. Strój białogłowski a oraz męski Panu Bogu i ludziom... przyjemny, którego używała... Magdalena... Stradomska, w kazaniu przy akcie pogrzebowym... pokazany. Kraków 1670 Druk. Wojciecha Siekielewicza 4° k. nlb. 2, s. 26.

11. Kazania dwojakie na niedziele całego roku. Kraków 1672 Druk. Dziedziców Krzysztofa Szedla 2° ark. 3, s. 821, k.

nlb. 10. — Toż. Kraków 1695 Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 2° ark. 3, s. 821, k. nlb. 10.

12. Lew ogniem pałający w osobie... Mikołaja z Brzezin Lanckorońskiego, starosty nowomiejskiego, przy wynoszeniu ciała jego ku pogrzebowi z zamku kurozwęckiego, dnia 24 stycznia roku Pańskiego 1673 pokazany. Kraków 1673 Druk. Dziedziców Krzysztofa Szedla 4° k. 18.

13. Listy: Do Waleriana Bieńkowskiego z 1659 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Akta prowincji małopolskiej 1600-1678. — 1 list do zakonników własnej prowincji z 1672. Tamże.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do kronik Braci Mniejszych św. Franciszka. Warszawa 1722, s. 36, 39, 41, 45, 54, 56, 58, 73, 91, 95-96, 111-112, 204-205; KLECZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760, s. 58-61; JAROSZEWICZ F.: Matka świętych Polska. Kraków 1767, s. 137-140; MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 3. Kr. 1860 s. 307-309; SZPADERSKI J.: O zasadach wymowy mianowicie kaznodziejskiej. T. 2 Kr. 1870, s. 398; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 232; KRYNICKI W.: Wymowa święta. W. 1906 s. 301-305; REISCH Ch.: Geschichte des St. Annaberges in Oberschlesien. Breslau 1910 s. 22-27, 30; BRZUSZEK E.: Ostatnia dysputa publiczna z arianami w Polsce w r. 1660. Kr. 1959 (maszynopis w Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.); BŁAŻKIEWICZ H.: Studia w Małopolskiej Prowincji Reformatów 1639-1785. Lubl. 1965, s. 11, 15-16, 103-108, 127-129 (maszynopis w Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.); KRACIK J.: Katolicka indoktrynacja doby saskiej w parafiach zachodniej Małopolski. *Rocz. Teol.-Kanon.* T. 20: 1973 z. 6 s. 13-27; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 407, 409, 417, 424, 426; GÓRSKI Karol: Teologia ascetyczno-mistyczna. Tamże, s. 449. — Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.: Rkps Annales Provinciae S. Mariae Angelorum in Minori Polonia. T. 1 s. 273, 323, 348, 374, 435-436, 450-451, 464, 473, 478, 488, 528, 534, 539-542, 554, 560-561, 572, 580-581; T. 2 28-29, 40, 83, 135-136, 155, 170, 175, 204, 230, 337-343; T. 3 s. 188; T. 4 s. 63; Rkps Acta Provinciae Minoris Poloniae 1600-1678; Rkps JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae s. 83-86.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Rychłowski Karol h. Nałęcz (1716-1762), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 28 VI 1716 r., był synem Kazimierza i Agnieszki Rogalińskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1730 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1730-1732), filozofię studiował w Lublinie (1732-1735), a teologię w Poznaniu (1738-1739) i Rzymie (1739-1742), gdzie też w 1741 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Kaliszu (1744-1745, 1747-1750) i Poznaniu (1745-1747), a teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej w Krakowie (1750-1752) i w Poznaniu (1752-1759). Od 4 XII 1759 r. był rektorem kolegium w Rawie Mazowieckiej i tam zmarł 14 II 1762 r.

I.

1. Tractatus theologicus de iure et iustitia... Disceptiones et conclusiones morales... In Collegio Posnaniensi SJ, 1755-1756. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 187.

II.

1. Zebrane żale senatu, województw, familii, nad stratą w radach pomocy, w piastowaniu dostojeństw przykładu... to jest krótkie opisanie pogrzebowej uroczystości Pana Władysława Szołdrskiego, wojewody inowłocławskiego... w kościele poznańskim Soc. Jesu roku 1757 dnia 12 grudnia. Poznań 1757 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 30.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 8 s. 204; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 355-356; PELCZAR J.S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 305; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 8 s. 341-342; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1576, 1717. — ARSJ., Pol. 26-34 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1761); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1731-1762); Pol. 86 f. 185 (nekrolog); Bibl. Ossol. rkps 100 k. 36v (metryka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rychtalski (Baszor) Daniel Piotr (1615-1680), paulin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w Rychtalu k. Kępna jako syn Jana Baszora. Do zakonu paulinów wstąpił w 1635 r., profesję złożył 20 VIII 1636 r. Odegrał ważną rolę w okresie oblężenia Jasnej Góry przez Szwedów w 1655 r. jako tłumacz w j. niemieckim i autor odpowiedzi ze strony klasztoru. Po oblężeniu przeniósł się do Mochowa, gdzie przebywał prawie 20 lat w charakterze przeora. Odnowił tam gruntownie kościół, wymalował freski, zbudował organy, chór i stalle, 3 ołtarze i ambonę, wzbogacił zakrystię w sprzęt i wzniósł od fundamentów wieżę. Zmarł tamże 29 III 1680 r.

I.

1. Theologia de divinitate Verbi Incarnati et humanitate eiusdem deificata. Częstochoviae in conventu Clari Montis tempore capituli... publice disputanda, quam praeside R.P.F. Benedicto Mstovio vicario provinciali... defendet post decursum unius in theologico studio anni stadium fr.... a. D. 1641. Cracoviae [1641] in Officina Valeriani Piątkowski 4° k. nlb. 11.

III.

Rkps AJG, sygn., 77: Catalogus patrum, s. 18-19, 450.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Rychtarski Andrzej (XVII w.), proboszcz, autor dysertacji dogmatycznej.

Wiadomo jedynie, że Rychtarski odbył studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je licencjatem teologii. Jako proboszcz czernichowski uzyskał w 1647 r. na podstawie dysertacji pt. „Quaestio theologica de visione beatifica..." stopień doktora teologii. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Quaestio theologica de visione beatifica, publice ad disputandum... proposita ab... Cracoviae 1647 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

III.

Szczegóły z karty tytułowej: „Quaestio theologica de visione beatifica..."; ESTREICHER K. T. 26 s. 518.

Ks. Józef Mandziuk

Rydulski Dominik Jan (ok. 1718-1795), kanonik kolegiaty zamojskiej, profesor Akademii Zamojskiej, autor „Positiones juridico-canonicae".

W 1736 r. wpisał się do metryki słuchaczy Akademii Krakowskiej jako syn Jakuba, pochodzący z Diec. Krakowskiej (może z Lubelskiego), a 24 III 1741 r. zdobył stopień bakałarza. Jesienią 1743 r. na wezwanie Akademii Zamojskiej udał się do kolonii akademickiej w Ołyce, by podjąć obowiązki nauczyciela. Odwołany z Ołyki w 1747 r. uczył w Akademii Zamojskiej analogii, poetyki i retoryki (1747-1750), a następnie prowadził kurs filozofii (1750-1753). Od 1750 r. był kanonikiem kapituły zamojskiej. W latach 1754-1784 wykładał prawo kanoniczne w Akademii Zamojskiej. Dzięki zabiegom Rydulskiego wznowiło działalność Seminarium Zamojskie w 1759 r. (Seminarium Alumnorum Spirituale). Rydulski objął w nim urząd prefekta i pozostał na tym stanowisku do 11 II 1784 r., czyli do chwili zwinięcia Seminarium. W 1767 r. promowany na doktora obojga praw. Od 1768 r. przez kilka kadencji piastował godność rektora Akademii i za jego rektoratu nastąpiła w 1784 r. kasata Akademii. Wielokrotnie pełnił urząd dziekana Wydziału Filozoficznego (od 1753) i Wydziału Prawa (od 1768). Był ostatnim dziekanem Wydziału Prawa Akademii Zamojskiej. Przed śmiercią darował swoją bibliotekę kapitule zamojskiej. Zmarł w Zamościu w 1795 r.

I.

1. Positiones juridico-canonicae... defendente... Antonio Piecek sacrae Theologiae et Juris canonici auditore, Seminarii Zamoscensis alumno sub assistentia... Anno Domini 1760 die 15 mensis Septembris. [Zamoscii 1760] Typis Academiae Zamoscensis Universitatis 2° k. 17. — Dedykowane Dominikowi Kiełczewskiemu sufraganowi chełmskiemu.

III.

ESTREICHER K. T. 26 s. 519-520; WADOWSKI A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1899-1900 s. 57--58, 70, 179, 219-227, 229, 231, 240, 242--243, 252, 269, 271, 274-275, 286, 289-291, 295-297, 299, 302; KOCHANOWSKI J.K.: Dzieje Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 328 i według indeksu; STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 193. — Statuta nec non liber promotionum, s. 400; Alb. stud. Univ. Crac. T. 51. — Bibl. PAN Kr., 3274 k. 74-75 J. Lenczowski do Dominika Rydulskiego w 1781; K. 104-105 D. Rydulski do NN. w 1775; Rkps 3799 Dyplom doktorski Pawła Romanowicza wydany przez Dominika Rydulskiego, dziekana Wydziału Prawnego Akad. Zamojskiej w 1783 r. Rkps 2387 t. 4: Zbiór inwentarzy Kolegiaty Zamojskiej.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Rydzyński (Ricinius, Ridzinskius, Risinius, z Rydzyny) Piotr h. Grabie (ok. 1500 — po 1558), kanonik poznański, polemista.

Urodził się w Rydzynie k. Leszna, wchodzącej w kompleks majątkowy jego ojca Piotra. Matką Rydzyńskiego była Anna z Krzyckich, przyrodnia siostra prymasa Andrzeja Krzyckiego. O Rydzyńskim przechowały się bardzo skąpe wiadomości. Wiadomo tylko, że w półroczu zimowym 1518 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, lecz nie doszedł do żadnego stopnia naukowego, a w 1525 r. dostał się dzięki poparciu wuja Krzyckiego, wówczas bpa przemyskiego, do kapituły poznańskiej. W życiu kapituły nie brał żadnego udziału, nigdy też nie występował w aktach ze swymi braćmi, Janem, Wojciechem i Łukaszem przy częstych tej rodziny czynnościach prawnych. W 1542 r. żądał podziału majątku rodowego i oddania mu części spadku po ojcu i matce. Wykonywał jednak jako potomek fundatorów kaplicy Rydzyńskich w katedrze poznańskiej wraz z braćmi patronat nad altarią w tej kaplicy. W 1558 r. zrzekł się kanonii. Odtąd ślad po nim ginie. Stała nieobecność w kapitule oraz brak promocji na inne godności kościelne każe przypuszczać, że nie posiadał święceń. Być może, wstąpił w 1558 r. do kartuzów albo nawet paulinów (J. Zbudniewek).

W 1524 r. jeszcze jako student wystąpił z ostrą odpowiedzią na luterańskie tezy proboszcza parafii św. Doroty we Wrocławiu Jana Hessa, ogłoszone na planowaną dysputę w dniu 24 IV tegoż roku. Kiedy ktoś z otoczenia Hessa (Niger lub Korwin) ogłosił replikę pod pseudonimem Cachiniusa, Rydzyński wydrukował odpowiedź jeszcze ostrzejszą. Rok wcześniej wydał ze starego kodeksu anonimową historię częstochowskiego obrazu Matki Boskiej.

I.

1. Wyd.: Historia pulchra et stupendis referta Imaginis Mariae, quando et unde in Clarum Montem Częstochoviae et Olsztyn advenerit. Grachoviae 1523 per Florianum Unglerium 8° k. nlb. 24. (Autorem „Historii" mógł być paulin PIOTR z ROZPRZY). — Toż w przekł. na j. pol. MIKOŁAJA z WILKOWIECKA: Historyja o obrazie w Częstochowie Panny Maryjej i o cudach rozmaitych wielebnej Tablice. B. m. r. [Kraków 1568 M. Szarffenberger] 8° s. 19.

2. In axiomata Joannis Hessi Wratislaviae edit. Cracoviae 1524 [H. Wietor] 4° k. nlb. 6.

3. In Joannis Hessi Cachinii Sycophantias responsio. [Cracoviae po 1524 H. Wietor] 8° k. 10.

4. Ad... Sigismundum Augustum secundum... Poloniarum regem... catholicae pietatis institutio. In Cracovia 1526 Hierony-

mus Vietor 8°. (Zygmunt August został wybrany królem za życia ojca w 1529, a koronowany w 1530 r.). — Toż. Cracoviae 1528 per Mathiam Scharffenberger 4°.

III.

MIASKOWSKI K.: Piotr Rydzyński i polemika jego z Hessem. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 7 s. 241-248, 321-333; T. 8 s. 1-5, 387-391, 421-436; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 100-101; NOWACKI J.: Kościół katedralny w Poznaniu. W: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 1. [P.] 1959 s. 389, 661; ZABŁOCKI S.: Krzycki Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 548; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 47. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 2 s. 189; Księga uposażenia diecezji poznańskiej z roku 1510. Wyd. J. NOWACKI. P. 1950 s. 110.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rygalski Jan Nepomucen Józef (1718-1779), prałat łęczycki i kanonik świętofloriański, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji filozoficznych.

Pochodził prawdopdobnie z Ziemi Wieluńskiej, urodzony w rodzinie mieszczańskiej. W 1738 r. zapisał się w poczet słuchaczy Akademii Krakowskiej, 15 XI t. r. został bakałarzem sztuk, a 21 VI 1741 r. magistrem nauk wyzwolonych i doktorem filozofii. W latach 1741-1746 pracował jako docent bezpłatny. Od 8 VIII 1746-1752 uczył w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu kolejno gramatyki, poetyki, wymowy i filozofii. Pozostawił rękopis wykładów filozofii z kursu 1749-1752. Równocześnie od 5 IX 1747 — 31 VIII 1750 r. pełnił obowiązki prefekta alumnatu Szołdrskich. W 1752 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1756 r. do Kolegium Większego. W 1754 r. widzimy go na stanowisku wiceprefekta, a za rok prefekta Seminarium Diecezjalno-Akademickiego w Krakowie. Dwukrotnie obierano go na dziekana Wydziału Filozoficznego (1755, 1757). Był seniorem Bursy Jagiellońskiej i notariuszem powagą Apostolską. Jako prowizorowi kolonii akademickiej w Nowym Sączu (od 1762 r.) zlecono mu napisanie statutu tej placówki. W tym czasie rozpoczął wykłady na Wydziale Teologicznym z zakresu prawa kościelnego, co było powodem procesu, jaki mu wytoczył Wydział Prawny za naruszanie jego kompetencji (1765 r.). W latach 1767-1770 prowadził kurs teologii polemicznej, a w 1768 r. doktoryzował się z teologii, przedstawiając dysertację o najwyższej władzy w Kościele. Jako generalny prokurator Akademii występował wobec władz cywilnych świeckich w roli rzecznika jej interesów. W latach 1772-1774 pełnił trzykrotnie godność rektora Uniwersytetu Krakowskiego. Był kanclerzem łęczyckim, kanonikiem kolegiaty św. Floriana i proboszczem w Starym Korczynie. Zmarł 29 września 1779 r. w Krakowie w 61 r. życia.

I.

1. Dissertatio theologica de notis seu characteribus verae Ecclesiae Christi ejusque visibilitate.. pro licentia doctoratus in sacra theologia obtinenda publice ad disputandum proposita. Anno Domini 1767 die [22] Decembris. b. m. r. [Cracoviae 1767] 4° k. 18.

2. Dissertatio theologica de Summo Pontifice Romano... pro obtinendo in sacra theologia doctoratu publice ad disputandum proposita. Anno Domini 1768 die 25 Januarii. Cracoviae 1768 Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 4° ark. 5.

3. Conclusiones theologicae ex cursu polemico de Sacris Traditionibus et SS. Ecclesiae Patribus... publicae disputationi expositae, ad obiecta respondente M. Nepomuceno Trabski philosophiae doctore, cursus ejusdem auditore. Anno Domini 1769, die 25 Septembris. In lectorio theologorum. Cracoviae 1769 Typis Seminarii Academici Dioecesani 1769 4° k. nlb. 9.

4. Conclusiones theologicae ex cursu

polemico de Scriptura Sacra... publicae disputationi expositae. Ad obiectiones respondente Mathia Brachucki, philosophiae doctore, cursus ejusdem auditore... Anno Domini 1770 die 18 mensis Septembris. In lectorio theologorum. Cracoviae [1770] Typis Seminarii Academico Dioecesani 4° k. nlb. 18.

II.

1. Argumentum insolubile Doctor Angelicus D. Thomas recurrente annua suae festivitatis consequentia in basilica D. Dominici Ordinis Patrum Praedicatorum celeberrimi conventus Posnaniensis in praesentia magnorum hospitum... de cathedra oratoria propositum. Anno 1747 die vero 7 mensis Martii. Posnaniae 1747. Typis Academicis 2° s. 28.

2. Altum Argonavis in supremo Majoris Poloniae emporio supereminens in... D. Ludovico a Szołdry Szołdrski, nuper Inovladislaviensi, nunc Posnaniensi palatino inter festivas acclamationes... oratorio telescopio observatum, nec non voto... Szołdrscianae Academiae Posnaniensis... humili stylo adoratum. Anno 1748. Posnaniae 1748 Typis Academicis 2° k. nlb. 32. — W całości zawiera genealogię Szołdrskich.

3. Quaestio physica de concursu causae primae cum causis secundis liberis ex libro 8-vo Physicorum Aristotelis... desumpta... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... exposita. Anno Domini 1752 die 24 mensis Novembris. Cracoviae 1752 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

4. [Wykłady filozofii z l. 1749-1752]. Rkps Arch. Archidiec. w Poznaniu, sygn. 3018.

5. Dziełka Rygalskiego wymienione w panegiryku Jana Nepomucena Marcina Trąbskiego: Via ad culmen doctoralis in sacra Theologia honoris... Cracoviae [1767] k. nlb. 17: 1. Oratio pro laud. S. Bonaventurae. 1744; 2. Oratio pro D. Stanislao Kazimiritano. 1745; 3. Theses propugn. L. Swinarski et Joan. Krall; 4. Pro laud. S. Cantii et Phil. Nerii orat.; 5. Contiones pro principalibus solemnitatibus.

III.

ESTREICHER K. T. 26 s. 527-528; JANOCKI J.D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 2. Breslau 1755 s. 77; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w okresie wizyty i rektoratu Hugona Kołłątaja w latach 1777-1786. Wr.W. 1957 s. 40; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 700; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. I s. 403; RUTA Z.: Szkoły tarnowskie w XV-XVIII w. Wr.-W. 1968 s. 114-145. — In obitum Perillustris olim... M. Joannis Rygalski sacrae Theologiae doctoris et professoris... [Cracoviae] 1779 k. 1-4; Statuta nec non liber promotionum, s. 398, 401; KOŁŁĄTAJ H.: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. Wr. 1967 s. 186. — Arch. Uniw. Jag. Rkps 1, 90, 92, 94, 95; Bibl. Jag. Rkps 3316.

Ks. Bronisław Natoński SJ

Ryłło (Ryło, Rylo) Maksymilian h. Wieniawa (1715-1793), unicki biskup chełmski, potem przemyski, autor dzieł historycznych, wydawca traktatów moralno-teologicznych.

Urodził się w 1715 r. (według Čistoviča w Borysowszczyźnie na Białorusi, według innych w Ryłówce k. Wilna) jako syn Hieronima i Anny Miecznikowskiej, katolików. Wstąpił do zakonu bazylianów w Wilnie, skąd udał się na dalsze studia do Kolegium Greckiego w Rzymie. Tu uzyskał doktorat teologii i przyjął święcenia kapłańskie. W 1742 r. wrócił do kraju. Był kaznodzieją w Witebsku, wikariuszem przy cerkwi św. Trójcy w Wilnie, a od 1745 r. prokuratorem prowincji litewskiej zakonu z siedzibą w Warszawie. Pełnił też funkcje ihumena (przełożonego) w klasztorach unickich w Dermaniu i w Dubnie. W 1756 r. otrzymał nominację królewską na unickie biskupstwo chełmskie, sakrę przyjął w 1759 r. w Połocku.

Ryłło bardzo gorliwie przystąpił do administracji diecezją. W latach 1759-1762 zwizytował ją osobiście. W 1760 r. zbudował seminarium, powierzając jego zarząd początkowo trzem kapłanom świeckim, a w 1769 r. przekazując je w ręce bazylianów. W 1760 r. odbył synod die-

cezjalny, a w 1765 r. dokonał koronacji obrazu NMP w katedrze chełmskiej. W 1771 r. ustanowił fundację na pensje dla regensa, wiceregensa i prokuratora seminarium. W 1773 r. przeprowadzał wizytację zaniedbanego religijnie województwa bracławskiego. Naraził się wówczas władzom carskim i w 1774 r. został nawet z rozkazu gen. Szyrkowa osadzony na kilka miesięcy w więzieniu w Berdyczowie. W 1780 r. otrzymał zatwierdzenie papieskie dla seminarium chełmskiego. W 1783 r. założył nadto w Buśnie seminarium dla kleryków z zaboru austriackiego.

Już w 1779 r. Ryłło został wysunięty, po śmierci władyki Atanazego Szeptyckiego administratora Diec. Przemyskiej na to biskupstwo. Przeniesienie wszakże formalne nastąpiło w 1784 r. z polecenia metrop. unickiego Jazona Smogorzewskiego. Stolica Ap. początkowo nie uznała tego aktu i dopiero w 1785 r. nadała mu moc prawną. Po objęciu rządów Ryłło zajął się urządzaniem katedry przemyskiej, z kościoła pokarmelickiego, domu dla konsystorza i odnową kapituły. Zmarł w 1793 r. i został pogrzebany w podziemiach katedry unickiej w Przemyślu. Śmierć jego uczciła młodzież gimnazjum przemyskiego utworem „Episcopalis virtus".

Żył jeszcze inny Ryłło Maksymilian (1802-1847), jezuita, misjonarz.

I.

1. Commentarius de Baronii historica relatione de Ruthenorum origine eorumque miraculosa conversione. Supraśl 1755 8°. Druk bliżej nie znany.

2. Antiquitates Ecclesiae Ruthenicae Sacrae Romanae Unitae cum amplificationis Caesaris Cardinalis Baronii narrationis historiae de origine Ruthenorum et eorum conversione. Supraślii 1760 Typis Basilianis.

3. Wyd.: T.F. ROTARIUS: Apparatus universae theologiae moralis pro examine ad audiendas confessiones a tyronibus sustinendo... in gratiam et commodum cleri suae dioecesis reimpressus. Pars 1-3. Vilnae 1771 Typis Basilianis 8° Pars 1-2 s. 606; Pars 3. Vilnae 1771 Typis Basilianis 8° k. 2, s. 433.

4. Koronacja cudownego obrazu NMP w chełmskiej katedrze obrządku greckiego od samego początku wiary chrześcijańskiej w krajach naszych nabożnie chowanego.. odprawiona roku 1765... do druku podana 1780... w Berdyczowie w Druk. Fortecy NMP 2° k. nlb. 207. Dzieło historyczne.

II.

1. Przekł. M. RUGGIERI: Medytacje dla oczyszczenia i poprawienia życia kapłańskiego bardzo pożyteczne... wszystkim duchownym do rozmyślania i do dawania medytacji drugim potrzebne... z włoskiego egzemplarza... przetłumaczone przez... Lublin 1759 w Druk. Kolegium Soc. Jesu 8° k. 12, s. 496, k. 1. — Toż. W Kaliszu 1763 w Druk. Kolegium Soc. Jesu 8° s. 423.

2. Eparchialni zariadženia (ordinationes) vydani na Zahalnomu Zbori dnia 12 červnia 1783 r... Wyd. H. ŁAKOTA w: Try synody peremys'ki i eparchialni postanovy valav'ski. Peremyšl 1939 s. 76-78.

3. Diarium quotidianum 1742-1793. T. 1-6. Rkps Arch. Kapituły Lwowskiej obrz. gr.-kat. Zaginiony.

4. Listy: Do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z 1767. Wyd. A. SZEPTYCKI w: *MUH*. T. 6 s. 316. — Do unickiego metropolity kijowskiego z 1767. Wyd. V. ANTONOVIČ w: *Archiv Jugo-zapadnoj Rossii*. Cz. 1 t. 4, Kiev 1871 s. 606-607. — Do kleru unickiej Diecezji Przemyskiej z 1780. Wyd. A. DOBRIANSKIJ w: Istoria episkopov' trech' sojedynnennych' eparchii peremyšlskoj, samborskoj i s'anockoj. Cz. 3. Ivov 1893 s. 61-62. — List paterski z czerwca 1784. Valaviae 1784 2° k. 2. — List pasterski z 19 IX 1784. Valaviae 1784 2° k. 2; Toż. Przedr. H. ŁAKOTA w: Try synody peremys'ki i eparchialni postanovy valavs'ki. Peremyšl 1939 s. 75. — List pasterski z grudnia 1784. Valaviae 1784 2° k. 3. — List pasterski z lutego 1785. B. m. 2° k. 3. — List pasterski z marca 1785. Valaviae 1785 2° k. 4. — List pasterski z kwietnia 1785. B. m. 2° k. 2. — List pasterski z czerwca 1785. B. m. 2° k. 2. — List pasterski z września 1785. B. m. 2° k. 2. — 2 listy pasterskie z października 1785. B. m. 2° k. 4. — List pasterski z stycznia 1786. B. m. 2° k. 2. — List

pasterski z lutego 1786 2° k. 2. — List pasterski z lipca 1786. B. m. 2° k. 5. — 2 listy do cesarza we Wiedniu i do Stolicy Ap. z 1790. Wyd. M. HARASIEWICZ w: Annales Ecclesiae Ruthenae. Leopoli 1862 s. 630-637.

III.

CHOMA I.: Maximilianus Rylo — episcopus Chelmensis et Peremysliensis. Romae 1953, tamże literatura. — Ponadto: S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Ryłło (Maksymilian). W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 593; LIKOWSKI E.: Historia unii Kościoła Ruskiego z Kościołem Rzymskim. P. 1875 s. 149-150; PEŁESZ J.: Geschichte der Union der ruthenischen Kirche mit Rom. T. 2. Wien 1880 s. 697, 700, 704-709; ČISTOVIČ I.: Očerk-istorii zapadno-russkoj Cerkvi. Cz. 2. St. Petersburg' 1884 s. 413-415; DOBRIANSKIJ A.: Istoria episkopov trech' sojedinennych' eparchii. Cz. 3. Lvov 1893 s. 55-66; G[ROMNICKI] T.: Przemyskie biskupstwo obrządku wschodniego. W: *Enc. kość.* T. 22 s. 169-170; K[URECZKO] J.: Ryłło Maksymilian. W: *Enc. kość.* T. 23 s. 611; LIKOWSKI E.: Dzieje Kościoła Unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku. T. 1. W. 1906 s. 180; G[ODLEWSKI] M.: Ryłło Maksymilian. W: *Podr. enc. kość.* T. 33/34 s. 379-380; ŁAKOTA H.: Dvi prestolni cerkvy peremys'ki. Peremyšl' 1937 s. 34-36; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 870, 893, 894, 901, 931, 955, 963, 964, 977, 978, 991, 996, 1013, 1016, 1023, 1029; ŚLIWA T.: Kościół Greckokatolicki w latach 1969-1764. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 472. — HARASIEWICZ M.: Annales Ecclesiae Ruthenae. Leopoli 1862 s. 511-513; *Archiv Jugo-zapadnoj Rossii.* Cz. 1 t. 4. Kiev 1871 s. 584-587; Litterae Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 4. Romae 1957 s. 97-98, 290, 309; T. 5. Romae 1957 s. 17, 19, 30, 32, 73, 92, 113, 154, 162, 175, 186, 193, 195, 200, 246, 247, 253, 255, 256, 257, 261, 262, 267, 270, 271, 286, 287, 303, 304, 307, 308, 325, 331, 332, 335, 336, 350; T. 6. Romae 1957 s. 28, 29, 43, 45, 52, 58, 59, 62, 63, 64, 67, 68, 69-70, 71, 73, 75, 76, 79, 99, 104, 149, 150, 151, 161, 164, 184, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 196, 201, 203, 216, 258, 286, 301; Congregationes Particulares Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 2. Romae 1957 s. 309, 311, 314, 315, 326; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 241, 243, 409; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 2. Romae 1965 s. 32-33, 98, 127, 142, 143, 147, 207; MUH., T. 7 s. 36, 63-65, 74, 86, 94, 95, 103, 109, 110, 115-118, 120, 156, 159.

Bp Edward Ozorowski

Rywocki Jan (1599-1666), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodzony na Warmii w 1599 r., wstąpił do Towarzystwa Jezusowego w 1624 r. (a nie 1629, jak twierdzi Brown, 356 i Załęski II, 674) po ukończeniu studiów humanistycznych i filozoficznych, odbytych prawdopodobnie w Braniewie. Po 2-letnim nowicjacie w Wilnie Rywocki uczył w klasach gramatyki i syntaksy w Nieświeżu (1626-1628). W latach 1628-1632 studiował teologię w Akademii Wileńskiej. Wśród profesorów, którzy wykładali w tym czasie byli: bardzo zasłużony dla uczelni wileńskiej Hiszpan, Benedykt de Soxo, wybitny mówca Jakub Olszewski oraz sławny poeta Maciej Sarbiewski. Wpływ dwóch ostatnich, a szczególnie Sarbiewskiego, widoczny jest w późniejszej działalności Rywockiego (poezja łacińska).

Po studiach teologicznych został wysłany do Nieświeża na nauczyciela retoryki, ale tylko dla eksternów. Wnet jednak polecono mu wykłady retoryki dla młodych jezuitów, co było wyróżnieniem i dowodem uznania dla wiedzy i uzdolnień młodego profesora. Przeniesiony w 1637 r. do Akademii Wileńskiej uczył w klasie retoryki, a następnie wykładał Pismo św., teologię polemiczną i j. hebrajski (1638/9). W czasie tej profesury otrzymał stopień magistra filozofii (5 X 1639).

W latach 1641-1646 zarządzał kolegium w Braniewie, a następnie Seminarium Papieskim (1646-48). W 1648 r. powrócił na katedrę Pisma

św. w Akademii Wileńskiej, gdzie w następnym roku pełnił obowiązki wicerektora uczelni. W 1650 r. Rywocki został mianowany przełożonym prowincji litewskiej. Przed tym otrzymał doktorat teologii (27 III 1650). Zwolniony z urzędu prowincjała (1653) objął ważne stanowisko instruktora trzeciej probacji (rok poświęcony formacji zakonnej — studium prawa zakonnego i pogłębienia życia duchowego) w Nieświeżu. W latach 1658 i 1659 kierował Seminarium Papieskim w Braniewie. 22 I 1662 Rywocki został po raz drugi przełożonym prowincji litewskiej. Zmarł w Warszawie 6 IV 1666 r. Przez współczesnych ceniony był szczególnie z powodu wykwintnego stylu w utworach łacińskich („Polski Pliniusz").

I.

1. Arma catholica pro traditionibus et purgatorio contra Anti-Bellarminum Amesii protestantis Francorani. Vilnae 1936 Typ. Acad. Soc. Jesu 2°.
2. Laudentalia Rigensia seu plausus Lutheranorum cum Laurentius Bodeckerus apostata veritatem orthodoxam catholicam Rigae eiuraret. Vilnae 1638 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 32. Autorstwo niepewne, przypisuje się je również Pawłowi KUHNOWI.
3. Paraenesis ad ministros Calvinianos de Spiritu privato ad Synodos non admittendo. Vilnae 1639 8°.
4. Vita Simonis Rudnicki, episcopi Varmiensis. Brunsbergae 1645 Typ. Casp. Weingärtner 4° k. nlb. 18.
5. Calvinus Angelomachus seu praelium Calvini adversus bonos angelos. Druk obecnie nie znany.
6. Tractatus in Canticum Canticorum, misteriis Christi panegyrice explanatus. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Panegyricus regi Vladislao IV Moscovitico Vilnam urbem debellatis hostibus, recuperatis provinciis, pace constituta, ingredienti... Vilnae 1634 Typ. Acad. SJ 2°. — Toż w: Plinius Polonicus illustres e Soc. Jesu Polona oratores in honorem D. Stephani a Leszno Leszczyński. B. m. r. 12° s. 155-206.
2. Monumentum gloriae illustrissimo D. Alberto Vladislao Radziwiłł... Anno 1636 vita functo excitatum et fratribus D. Sigismundo Carolo... et D. Alexandro Ludovico... a collegio Nesvisiensi SJ dedicatum. Vilnae 1636 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 12. Autorstwo niepewne.
3. Theatrum gloriae potentissimo... Poloniae ac Sveciae regi Vladislao IV ab Alma Academia Vilnensi SJ extructum et consecratum... Vilnae 1636. — Toż w: Plinius Polonicus. B. m. r. 12° s. 111-154.
4. Icon votorum serenissimis sponsis Vladislao IV Poloniae et Sveciae regi... et Caeciliae Renatae Austriacae Ferdinandi II imperatoris filiae in augustas nuptias offertur et dedicatur ab Academia Vilnensi SJ. Vilnae 1637 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 20.
5. Triumphus quem divo Casimiro principi serenissimus Vladislaus IV Poloniae et Sveciae rex, magnifica ac pia in augustum paternae liberalitatis mausoleum deductione, Anno 1636 Augusti XIV Vilnae exhibuit, panegyrico representatus... Vilnae 1637 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 19 w: Plinius Polonicus. B. m. r. 12° s. 298-361.
6. Beneficientia regis in conferenda theologo et concionatori suo, patri Mathiae Casim. Sarbiewski Soc. Jesu laurea theologica. Vilnae 1639 2°. Por. poz. 7.
7. Monumentum gratae testificationis quod invictissimo... Poloniae et Sveciae regi Vladislao IV Academia Vilnensis SJ in memoriam benificii nuper sibi literisque exhibiti in animo erexit... Vilnae 1639 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 16. Na początku opisanie nadania doktoratu M. K. Sarbiewskiemu. Por. poz. 6.
8. Panegyrici. Idea magni herois sive Illustrissimus Dominus D. Leo Sapieha palatinus Vilnensis... panegyrice descriptus. Antverpiae 1645 apud Jo. Meursium 4° k. nlb. 5, s. 119.
9. An creaturis vera efficientia sit concedenda. 1619. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 56 s. 290-293.

III.

GADEBUSCH F. K.: Abhandlung von Liefländischen Geschichtschreibern T. 3 Riga 1772 s. 53-55; ŁUKASZEWICZ J.: O kościołach braci czeskich w dawnej Wielkopolsce. P. 1835 s. 215; ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 4 s. 15, 17; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 356-357; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 104; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 428, 433, 434; BACKER A., SOMMER-

VOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 345-346; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 232; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3. Kr. 1899-1900 s. 28-29; N[IEDZIELSKI] J.: Rywocki Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 387-388; POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Braunsberg 1932 s. 126; ROSENBEIGER K.: Bodoch Wawrzyniec Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 2 s. 180; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 19; ORACKI T.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. W. 1963 s. 248; PETRAUSKIENE I.: Vilnaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976. — ARSJ. Lit. 7-12 (katalogi trzyletnie z lat 1628-1665); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1625-1666); Lit. 61 f. 369 (nekrolog); ATJKr. Rkps 1536 s. 734 (POSZAKOWSKI J.: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ); Bibl. Uniw. w Wil. Rkps Laureae Academicae, sygn. F. 2 — KC1 f. 99.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Rzekiecki Cyprian (XVII w.), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

Nie wiadomo, kiedy i gdzie się urodził, kiedy wstąpił do zakonu bernardynów i przyjął święcenia kapłańskie oraz kiedy zmarł. Jako student teologii w konwencie lwowskim odbył dysputę teologiczną. Golichowski umieścił go wśr:d wykładowców (lektorów) małopolskiej prowincji bernardynów.

I.

1. Theoremata theologica de Deo uno et de perfectionibus divinis ad mentem... Joannis Duns Scoti... disputationi publicae exposita... Jaroslaviae 1626 [J. Szeliga] 4° k. nlb. 7.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 206; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rzepnicki Franciszek (1710-1780), jezuita, historyk Kościoła.

Urodził się 10 IX 1710 r., był synem Antoniego i Doroty. Do zakonu wstąpił 2 IX 1725 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1725-1727), studium nauczycielskie odbył w Jarosławiu (1727-1728), filozofię studiował w Lublinie (1728-1731), a następnie przez 4 lata uczył przedmiotów humanistycznych w szkołach jezuickich. Studia teologiczne odbył w Lublinie (1735-1739), gdzie w 1738 przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1743-1745 nauczał filozofii w Kamieńcu Podolskim. W 1745 r. zamieszkał w Piotrkowie i był do 1757 r. prokuratorem od spraw spornych jezuickich przy miejscowym trybunale koronnym. Kierował sprawami gospodarczymi kolegium w Poznaniu (1757-1766). Przez 6 lat był archiwariuszem prowincji wielkopolskiej z siedzibą w Krakowie (1766-1771). Kasata zakonu zastała go w Międzyrzeczu, po niej zamieszkał w domu emerytów w Krakowie i tam zmarł w 1780 r.

I.

1. Vitae praesulum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae res praecipuae illorum temporibus gestae ad annum 1760. Origo ecclesiarum cathedralium quatuor libris comprehensae... T. 1-3. Posnaniae Typ. Coll. SJ 8° t. 1: 1761 k. nlb. 4, s. 384, k. nlb. 9; T. 2: Liber 2 et 3: 1762 k. nlb. 2, s. 396, k. nlb. 8: T. 3: k. nlb. 2, s. 288, k. nlb. 6.

2. Przekł.: J. JUVENCIUS: Historia prześladowania wiary chrześcijańskiej w Japonii w dziejach Towarzystwa Jezusowego... B. m. [Poznań] 1763 Druk. Poznańska Soc. Jesu 8° k. nlb. 15, s. 203, k. nlb. 4.

3. Historia o pomnożeniu wiary chrześcijańskiej w państwach chińskich z dokładną wiadomością tychże państw z dziejów Towarzystwa Jezusowego wyjęta... B. m. [Poznań] 1765 Druk. Poznańska SJ 8° k. nlb. 5, s. 273, k. nlb. 5.

II.

1. Listy: 4 listy do bpa J. A. Załuskiego z 1762-1763. Rkps BN., sygn. 3262 t. 3 k. 165-166, 3263; T. 5 k. 54-56, 3269; t. 4 k. 106-107.

III.

CHODYNICKI I.: Dykcjonarz. T. 3 s. 52; ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. P. 1860 s. 262; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 358; Rzepnicki Franciszek. W: *Enc. kośc.* T. 24 s. 42; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 7 s. 347-348; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1139; T. 4 s. 1288; Rzepnicki Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 389-390. — Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie. Wyd. T. WIERZBOWSKI. z. 38 W. 1913 s. 109. — ARSJ., Pol. 25-37 (katalogi trzyletnie z lat 1727-1770); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1725-1773); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 27v (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Rzewuski Gracjan Marcin, krypt.: Gr. Rz., (1827-1897), kanonik kapituły płockiej, autor artykułów w Encyklopedii Kościelnej.

Pochodził z drobnej szlachty podlaskiej, urodzony 11 XI 1827 r. w Skolimowie z ojca Andrzeja i Zofii Skolimowskiej. Ukończył szkoły w Siedlcach i w Warszawie i w 1844 r. wstąpił do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie. Skąd przeniósł się do Seminarium w Janowie i w 1850 r. przyjął święcenia jako kapłan Diecezji Podlaskiej. Nie bawił tu jednak długo, bo już w 1853 r. przeniósł się do Diecezji Kieleckiej, gdzie po katecheturze w Pinczowie został w 1855 r. wykładowcą historii kościelnej, patrologii, łaciny i ceremonii w Seminarium Duchownym. W roku następnym wrócił na Podlasie. Tu bp B. Szymański zlecił mu wykłady, a w 1657 r. rektorat w Seminarium Duchownym oraz odznaczył hon. kanonią katedralną. Pełnił też w Janowie obowiązki sędziego surogata w miejscowym konsystorzu. W 1858 r. przeniósł się na probostwo w Liwie. W 1864 r. bp W. Popiel zaprosił Rzewuskiego do Płocka, wprowadził go do kapituły katedralnej, a w 1867 r. zamianował rektorem płockiego Seminarium Duchownego. Wykładał tu teologię moralną, pastoralną i liturgikę. Za szerzenie bractwa Serca P. J. i obronę kapucynów w Zakroczymiu generał gubernator usunął Rzewuskiego w 1873 r. z rektoratu i profesury w Seminarium. Objął wówczas administrację parafii w Raciążu, gdzie zbudował ze składek wiernych duży kościół. Zmarł 7 III 1897 r.

Poza artykułami, głównie w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego), nie pozostawił Rzewuski prac naukowych. Napisał wszakże dobry katechizm dla dziatwy, wielokrotnie wydawany.

I.

1. O cierniowej koronie Chrystusa Pana. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 21 s. 334.
2. Życiorys śp. ks. Rocha Filochowskiego... 1838-1896. W. 1897. Druk. S. Niemiry 16° s. 65.
3. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Katechizm rzymsko-katolicki przystępnym sposobem wyłożony. Wyd. 4. W. 1883 16° s. 165. — Toż pod zm. tyt.: Katechizm rzymsko-katolicki większy przystępnym sposobem wyłożony. Wyd. 9. W. 1910 16° s. 177. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.
2. O różańcu. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 49 s. 775-776.
3. Mały katechizm rzymsko-katolicki przystępnym sposobem wyłożony, który posłuży zarazem do gruntownego przygotowania dzieci do pierwszej Komunii św. ułożył... W. 1888 Druk. S. Niemiry 16° s. 96. — Toż. Wyd. 10 starannie przejrz. i dopełn. W. 1907 Druk. Synów S. Niemiry 16° s. 96. — Toż. Wyd. 12. W. 1910 Druk. Synów S. Niemiry 16° s. 96. — Do wydań 2-9 i 11 nie udało się dotrzeć.
4. Rec.: K.R.: Nauki wiary i obyczajów w przykładach. T. 1-2. W. 1893. *Prz. Katol.* R. 31: 1893 nr 41 s. 656.
5. List do Redakcji „Przeglądu Katolickiego" [w sprawie czasopisma „Słowo" i „Rola"]. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 39 s. 616.

III.

Z Płocka. *Prz. Katol.* R. 16: 1879 nr 42 s. 666; ZAŁUSKI W.: Śp. ks. kanonik

Gracjan Rzewuski proboszcz raciążski. (Wspomnienie pośmiertne). *Rola*. R. 15: 1897 nr 14 s. 224; BRYKCZYŃSKI A.: Wspomnienie o śp. ks. Gracjanie Rzewuskim. *Prz. Katol*. R. 35: 1897 nr 25 s. 388-390; nr 26 s. 404-405; nr 27 s. 421-423; TENŻE: Śp. ks. kanonik Gracjan Rzewuski. *Bies. Liter*. T. 43: 1897 nr 12 s. 195; nr 15 s. 244; CH[EŁMICKI Z.]: Rzewuski Gracjan Marcin. W: *Podr. enc. kośc*. T. 33/34 s. 390-391; Z[AREMBA] A.: Rzewuski Gracjan Marcin. W: *Enc. kośc*. T. 24 s. 42-43; NOWOWIEJSKI A. J.: Płock. Wyd. 2. Płock [1930] s. 470-471; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani, Cz. 1 t. 2 s. 504-505; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów. W: *Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach*. [P. 1977] s. 459-460. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1866-1897. — Materiały do Słownika biograficznego zebrane przez M. FRĄCKIEWICZA. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2159, t. 16 k. 311.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rzewuski Paweł, krypt.: Ks. P.R., (1804-1892), biskup nominat, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, biblista.

Urodził się 14 I 1804 r. w Telaczu na Podlasiu. Rodzicami jego byli Roch i Marianna z Ostajskich, drobna szlachta. Po ukończeniu nauki w Białej Podlaskiej wstąpił w 1821 r. do Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1827 r. Jeszcze przez rok studiował teologię w Seminarium Głównym. Arcybp J. P. Woronicz mianował go wikariuszem parafii św. Aleksandra w Warszawie, lecz już w 1829 r. przeszedł do Seminarium Głównego na wicerektora. Równocześnie pełnił obowiązki katechety w szkołach warszawskich, a w 1833 r. uczył obrzędów kościelnych w Seminarium Głównym. W 1837 r. został powtórnie wikarym u św. Aleksandra, zatrzymując nadal katecheturę.

Po śmerci ks. Przybylskiego powołano Rzewuskiego na katedrę hermeneutyki, archeologii, introdukcji do ksiąg St. Testamentu i j. hebrajskiego w warszawskiej Akademii Duchownej. Wykładał do 1863 r., tj. do chwili, gdy obarczony obowiązkami oficjała, a niebawem i tymczasowego rządcy diecezji, musiał ustąpić z katedry.

W 1858 r. został Rzewuski kanonikiem kapituły archikatedralnej. Arcybp Z. Sz. Feliński powołał go w 1862 r. na oficjała, a następnie przedstawił na swego sufragana i zamianował dziekanem kapituły. Na skutek sprzeciwu władz rządowych nie doszło do konsekracji biskupa nominata. Feliński, wyjeżdżając na wygnanie do Jarosławia nad Wołgą, powierzył Rzewuskiemu zarząd diecezji. Na stanowisku tym wykazał dużo hartu i siły charakteru. Naraziwszy się swą nieugiętą postawą rządowi, podzielił los swego ordynariusza, został skazany w 1865 r. na zesłanie do Astrachania. Po 21 latach ułaskawił go car Aleksander III. Rzewuski osiadł w Krakowie u zmartwychwstańców i, nie przyjmując — z pokory i posuniętej starości — sakry biskupiej, zmarł 23 X 1892 r. Pochowano go w Krakowie na Cmentarzu Rakowickim.

I.

1. Objaśnienia obrzędów i zwyczajów kościelnych. O uroczystości Bożego Ciała. *Pam. Rel.-Mor*. R. [1]: 1841 t. 1 s. 65-73.
2. O dzwonach. *Pam. Rel.-Mor*. R. [1]: 1841 t. 1 s. 522-529.
3. O uroczystości Obrzezania Pańskiego. *Pam. Rel.-Mor*. R. [2]: 1842 t. 2 s. 1-10.
4. O Bartłomieju de Martyribus arcybiskupie bragackim w Portugalii. *Pam. Rel.-Mor*. R. [2]: 1842 t. 3 s. 426-444.
5. Krótka wiadomość o księdzu Pederoba [powinno być Pedarobba]. *Pam. Rel.-Mor*. R. [2]: 1842 t. 3 s. 588-589.
6. Żywot i pochwała świętego Bazylego Wielkiego arcybiskupa cezarejskiego, większego doktora Kościoła. *Pam. Rel.-Mor*. R. [4]: 1844 t. 6 s. 425-445, 509-526.

7. O stworzeniu świata czyli wykład pierwszego rozdziału księgi Mojżesza pod napisem Bereszyt podług najnowszych odkryć i wskazań nauki. *Pielgrzym*. T. [4]: 1844 s. 113-185, 225-297. — Toż w osob. odb. W. 1844 k. 2 s. 145.

8. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia przeciwko złemu użyciu bogactw. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 7 s. 193-213.

9. Żywot, pochwała i pisma ś. Grzegorza Nazjanzeńskiego, teologiem zwanego, większego doktora Kościoła, arcybiskupa konstantynopolitańskiego, wielkiego mówcy i znakomitego poety. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 1-20, 97-109, 200-221, 289-305.

10. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia o poście. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 123-138.

11. Przekł.: Świętego BAZYLEGO mowa miana na pochwałę czterdziestu męczenników. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 241-254.

12. Przekł.: Świętego BAZYLEGO mowa o pożytkach jakie odnieść może młodzież z czytania pisarzy pogańskich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 306-325. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: BAZYLI św. Wielki: Mowa... W. 1845 s. 20.

13. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia na psalm czternasty o lichwie. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 415-427.

14. Przekł.: Sztuki piękne uważane ze stanowiska moralnego i w swym zastosowaniu do cywilizacji i służby bożej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 5: 1845 t. 8 s. 527-547; R. [7]: 1847 t. 13 s. 469-491.

15. O świętym Eucheriuszu arcybiskupie lugduneńskim. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 18-26.

16. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia na słowa Ewangelii „Obalę gumna i pobuduję większe" i przeciw łakomstwu. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 36-50.

17. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia powiedziana w czasie głodu i suszy. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 116-134.

18. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia przeciw pijaństwu. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 238-253.

19. Przekł.: Mowa świętego BERNARDA, mniejszego doktora Kościoła, miana w wigilię Bożego Narodzenia. Ze słów: Jezus Chrystus Syn Boży rodzi się w Betlehem Judzkim. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 524-530.

20. Przekł.: Św. EUCHERIUSZ: O pogardzie świata i jego filozofii. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 9 s. 26-35, 97-115. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Św. EUCHERIUSZ: Traktat o pogardzie filozofii... W. 1845 s. 15.

21. Badania o spowiedzi do ucha. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 1-22, 151-192, 224-245, 305-325.

22. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia o gniewie. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 45-59.

23. Przekł.: Mowa św. GRZEGORZA Nazjanzeńskiego pisana na pochwałę swojej siostry św. Gorgonii. *Pielgrzym*. T. 3: 1846 s. 281-290.

24. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia o zazdrości. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 155-167.

25. Przekł.: Świętego BAZYLEGO homilia o pokorze. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 363-375.

26. Przekł.: Mowa na Boże Narodzenie świętego BERNARDA doktora Kościoła o miejscu, czasie i innych okolicznościach narodzenia Chrystusa Pana. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 11 s. 538-544.

27. Przekł.: Mowa świętego BERNARDA doktora Kościoła na Nowy Rok. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 28-34.

28. Przekł.: Mowa świętego LEONA Wielkiego papieża na uroczystość Epifanii albo Zjawienia. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 49-54.

29. Przekł.: Homilia druga o poście świętego BAZYLEGO Wielkiego arcybiskupa Cezarei i doktora większego Kościoła. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 251-262.

30. Przekł.: Mowa świętego JANA CHRYZOSTOMA na Wielki Piątek. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 380-398.

31. Krótka wiadomość o życiu i pismach znakomitych mężów, którzy się stali religii podporą i ozdobą. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 11-26, 197-205; T. 15: s. 232-249; R. 9: 1849 t. 17 s. 1-19; R. 10:1850 t. 18 s. 62-81.

32. Przekł.: Księga boska czyli Biblia wyższa jest nad wszystkie umiejętności ludzkie. Przekł... *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 342-357.

33. O świętym Pawle. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 517-553.

34. O czterdziestodniowym poście. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 146-163, 189-217.

35. O litaniach większych i o dniach krzyżowych albo litaniach mniejszych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 336-359.

36. Przekł.: A de BLANCHE: Życie św. Stanisława Kostki w listach brata do sióstr napisane po franc... i o drugie tyle pomnożone przez... W. 1849 Nakł. tłum. 8° s. XVI, 426.

37. Przekł.: Pochwała świętych, znakomitych i sławnych męczenników co cierpieli w całym świecie za Chrystusa naszego Boga przez diakona KONSTANTYNA kancelerza konstantynopolitańskiego

Kościoła. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 17 s. 327-382. — Toż w osob. odb. W. 1849 8° s. 58.

38. Przekł.: O religii katolickiej w Stanach Zjednoczonych Ameryki. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 411-436.

39. O zacności Pisma świętego. Biblia czyli boskie księgi zaspokajają potrzeby umysłu ludzkiego. Wyjątek rozprawy czytanej... podczas aktu uroczystego w... Akademii odbytego w 1858 r. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 19: 1859 t. 4 s. 121-129.

40. Przekł.: Nowy Testament. (Z łac. Wulgaty na podstawie tłum. WUJKA). Rkps w klasztorze kamedułów na Bielanach k. Krakowa.

II.

1. Kazanie o obecności Pana Boga. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 65-91.

2. Przekł.: Kazanie na ostatni dzień roku o złożeniu Bogu dziękczynienia za odebrane dobrodziejstwa miane w poznańskim kościele świętego Szczepana przez księdza Marię de PEDEROBA reformata. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 569-587. Ma być: Pedarobba.

3. Przekł.: M. KOENIGSDORFER: Homilie katolickie czyli wykład świętych Ewangelii na niedziele i święta całego roku... Cz. 1 niedzielna. Cz. 2 świąteczna. W. 1843 XX. Misjonarze 8°. — Wyd. 2 popr. Cz. 1-2 W. 1856 Druk. XX. Misjonarze 8° t. 1 s. 321; Cz. 2 207. — Do pierwszego wydania nie udało się dotrzeć.

4. Przekł.: M. KOENIGSDORFER: Nauki katolickie... wedle małego katechizmu ułożone. T. 1-2. W. 1844-1845 Druk. XX. Misjonarze 8° t. 1 s. XVI 301; 397.

5. Przekł.: F. SOAVE: Powieści moralne ku zabawie i nauce wiernych zwłaszcza młodzieży wydane. Przeł. z j. włos... W. 1844 8° s. VIII, 209. — Wyd. 2. W. 1884 8° s. 211.

6. Przekł.: O obrzędach Wielkiego Tygodnia w Rzymie przez księdza biskupa WISEMANA. Mowa pierwsza: O zewnętrznych stosunkach liturgii Wielkiego Tygodnia z chrześcijańską sztuką. *Pielgrzym.* T. 4: 1845 s. 41-75; Mowa druga: O istotnych i wewnętrznych stosunkach nabożeństwa Wielkiego Tygodnia ze sztuką. Tamże, s. 111-152; Mowa trzecia: O obrzędach Wielkiego Tygodnia uważanych pod względem historycznym. Tamże. T. 2: 1846 s. 49-83; Mowa czwarta: O obrzędach uważanych ze stanowiska religijnego. Tamże, s. 105-139. — Toż w osob. odb. B. m. 1847 8° s. 147.

7. Przekł.: Słowa Jezusa Chrystusa do serca młodzieńca czyli trzydzieści i jedna uwag. Przeł. z j. włoskiego. W. 1845 Druk. XX. Misjonarze 8° s. X, 154, II. — Wyd. 2 pod zm. tyt.: Słowa... czyli uwagi nad zbawieniem duszy. W. 1891 Druk. St. Niemiera 8° s. 179, nlb. 1.

8. Przekł.: STEINER: Krótkie mowy pogrzebowe ku nauce i zbudowaniu wiernych służące... W. 1845 G. Sennewald, Druk. J. Unger 8° s. 503.

9. Przekł.: C. W. De LA LUZERNE: Homilie o Męce Pańskiej... dla użytku wiernych zwłaszcza kapłanów na dwuletnie kazania pasyjne przerobione. W. 1846 XX. Misjonarze 8° s. 240. — Wyd. 2. W. 1895 Druk. Fr. Czerwiński 8° s. 238.

10. Przekł.: H. J. MARX: Opis życia i czynów Pana Jezusa i z tychże wyprowadzone nauki dla młodzieży. W. 1846 S. Orgelbrand 12° s. XIII, 373, VI. — Wyd. 2. W. 1848 12° s. 385, VI. — Wyd. 3. W. 1863 S. Orgelbrand 12° s. 264, IV.

11. Przekł.: Obraz prawdziwego chrześcijańskiego mędrca skreślony przez księdza kanonika BLANCHARDA. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 462-483.

12. Krótka wiadomość o błogosławionym Janie z Fiesole sławnym malarzu. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 12 s. 511-528.

13. Proboszcz wiejski. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 144-155, 210-223.

14. Pocieszyciel ubogich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [7]: 1847 t. 13 s. 326-337.

15. Przekł.: Mowa na dzień zaduszny. Przekł. z włoskiego... *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 303-323. — Toż w osob. odb. W. 1848 s. 21.

16. O adwencie. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 477-511.

17. Przekł.: P. BLANCHARD: Skarbiec dla dzieci czyli moralność, cnota i obyczajność... o trzecią część pomn... W. 1850 S. Orgelbrand 12° s. IV, 344.

18. Życzenia z okoliczności Nowego Roku 1850. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 1-25.

19. Mowa podczas żałobnego nabożeństwa za duszę JO. Księżny Krystyny Lubomirskiej małżonki JO. Księcia Eugeniusza... w kościele świętego Krzyża w Warszawie dnia 10 listopada 1851 roku miana przez... W. 1851 8° s. 28.

20. Przekł.: Żywot i pisma św. Katarzyny Genueńskiej. Przeł. z niem... W. 1851 Druk. XX. Misjonarze 8° s. 216.

21. Przekł.: Mowy pogrzebowe wybrane z różnych autorów niemieckich i z niektórych Ojców Kościoła. W. 1852 8° s. IV, 466, V.

22. Przekł.: M. KOENIGSDORFER: Kazania katolickie dogmatyczne, moralne i o tajemnicach na wszystkie niedziele i uroczystości... Z niem. dla wygody pro-

boszczów przeł. przez... T. 1-4. W. 1854 S. Olgelbrand 8° t. 1 s. XVIII, 499; T. 2 s. 515; T. 3 s. 583; T. 4 s. 572.

23. Przemówienie na igresie arcybpa Z. Sz. Felińskiego. *Pam. Rel.-Mor.* Nowa ser. R. 21: 1862 t. 9 s. 323-332.

24. Przemowa przed rozpoczęciem kwesty dla zakładu pod nazwą Przytulisko przez... w kościele księży dominikanów powiedziana. *Prz. Katol.* R. [1] 1863 nr 7 s. 103-106.

25. [List okólny o zaprowadzeniu żałoby kościelnej z powodu wywiezienia arcybpa Z. Sz. Felińskiego]. W: [Ks. I. POLKOWSKI] Stefan PRAWDZICKI: Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim arcybiskupie metropolicie warszawskim. Kr. 1866 s. 234-236.

26. List okólny... z powodu rozpoczynającego się Wielkiego Postu. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 9 s. 129-135.

27. Przemówienie... z okoliczności zaprowadzenia asserwacji Najśw. Sakramentu w kaplicy Instytutu Wychowania Panien w Warszawie w kwietniu r. b. [1864]. *Prz. Katol.* R. [2]: 1864 nr 22 s. 342-347.

28. [List okólny z okazji Wielkiego Postu 1865 r.] *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 9 s. 129-135. — Toż w osob. odb. W. [1865] 8° s. 21.

29. Przekł.: E. JAIS: Książeczka do nauki i nabożeństwa dla młodzieży, której użyć mogą także korzystnie i dorośli. W. 1874 Fr. Czerwiński 16° s. 223.

30. Przekł.: A. MELCHER: Sto pięćdziesiąt kazań albo nauk katechizmowych według 3 części katechizmu ułożonych przez... przeł., uzup. i pomn... T. 1-3. W. [1910-1913] K. Trepte, Druk Synów St. Niemiery. Lwów. Zienkiewicz i Chęciński 8° t. 1 s. 459, III; T. 2 s. 476, III; T. 3 s. 360, III.

31. Listy: Do T. Lenartowicza z 1861. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1992 k. 31-32.

III.

Z[AREMBA] A.: Rzewuski Paweł. W: *Enc. kośc.* T. 24 s. 43-45; B[ARTYNOWSKI] M.: Rzewuski Paweł. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 391-392; PELCZAR J.: Ks. Biskup Nominat Paweł Rzewuski. Mowa żałobna wypowiedziana w Krakowie dnia 26 października 1892 r. Kr. 1892 s. 1-15; SMOCZYŃSKI W.: Ksiądz biskup Paweł Rzewuski. Wspomnienie pośmiertne. Odb. z *Kalendarza Czecha.* Kr. 1893 s. 1-15; BARTOSZEWICZ K.: Ks. Paweł Rzewuski biskup nominat prusseński sufragan warszawski. Odb. z *Kur. Pol.* Kr. 1893 s. 11-69; TENŻE: Ks. Paweł Rzewuski bisk. sufragan warszawski. *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 z. 3/4 s. 106-108; Kronika parafii i kościoła św. Aleksandra w Warszawie. W. 1930 s. 44-45; [POLKOWSKI I.] PRAWDZICKI S.: Wspomnienie o Zygmuncie Szczęsnym Felińskim arcybiskupie metropolicie warszawskim. Kr. 1866 s. 57, 77, 102, 224-225, 234-236, 253; SUTKOWSKI A. W.: Karta z dziejów kraju i Kościoła Katolickiego w Polsce. (Ks. Paweł Rzewuski biskup sufragan rządca warszawski). *Kur. Warsz.* R. 22: 1891 nr 50 s. 2; nr 58 s. 2; JOUGAN A.: Nowsze dzieła homilijne. *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 10: 1902 nr 9 s. 85-86; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 106-108; USSAS B.: Wywiezienie biskupa Pawła Rzewuskiego z Warszawy do Astrachania. *Aten. Kapł.* R. 29: 1932 s. 458-470; Toż w osob. odb. Włocławek 1832 s. 1-16; [WILK K.:] Paweł Rzewuski biskup nominat. W: *Gwiazdy katolickiej Polski.* T. 2. Mikołów 1938 s. 106-111; GRYGLEWICZ F.: Pierwszy po ks. Wujku przekład Nowego Testamentu. *Ruch. Biblij.* R. 3: 1950 nr 1/2 s. 92-97; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 55-56; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 81; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 według indeksu (b. dużo wzmianek). Wzmianki o Rzewuskim w „Pamiętnikach" arcybpa FELIŃSKIEGO i arcybpa POPIELA zostały w pełni wykorzystane w pracy ks. WYCZAWSKIEGO. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1833, 1841, 1858, 1860, 1864.

Ryszard Żmuda

Rzymski Paweł (1784-1833), misjonarz, profesor Seminarium Duchownego św. Krzyża w Warszawie, kanonista, liturgista.

Urodził się w 1784 r. we Włostach k. Łomży, a po ukończeniu szkół w Tykocinie wstąpił w 1803 r. do zgromadzenia misjonarzy św. Wincentego. Teologii uczył się u misjonarzy, zwracając na siebie uwagę wybitnymi zdolnościami, pobożnością i zapałem do nauki. Po otrzymaniu w 1808 r. święceń kapłańskich rozpoczął wykładać w warszawskim Seminarium Duchownym św. Krzyża hermeneutykę oraz języki

grecki i hebrajski. W latach 1810-1816 wykładał dogmatykę w Seminarium Duchownym w Poznaniu.

Wróciwszy w 1816 r. do Warszawy, podjął Rzymski u św. Krzyża wykłady teologii dogmatycznej, moralnej i prawa kanonicznego. Z otwarciem w Warszawie w 1817 r. Uniwersytetu powołano doń Rzymskiego na katedrę Pisma św. Po roku jednak zrezygnował z katedry, a pozostał przy wykładach wymienionych wyżej przedmiotów w Seminarium św. Krzyża. Uchodził za dobrego profesora. Wydał polski przekład (tłum. ks. J. Jakubowskiego) dzieła A. Hédouina o zasadach wymowy kościelnej, opracował polskie prawo kościelne jako dodatek do polskiego wydania podręcznika G. V. Gravina'y i obszerny zarys liturgiki (Wykład obrzędów kościelnych) oraz wydał polski przekład (tłum. ks. J. Jakubowskiego) dzieła F. A. Fouget'a „Nauki katolickie". Przy tym porządkował Rzymski bibliotekę seminaryjną, ulepszył drukarnię i urządził gabinet fizyczny.

W 1826 r. został wizytatorem (prowincjałem) polskiej prowincji misjonarzy. Na urządzie tym — sprawowanym do śmierci — oraz na stanowisku proboszcza parafii św. Krzyża, które równocześnie zajmował, okazał się Rzymski roztropnym zakonnym przełożonym i gorliwym duszpasterzem. Podczas wypadków listopadowych 1830 r. miał wiele przykrości ze strony polskich patriotów za bierną postawę wobec powstania. W 1833 r. namiestnik Królestwa książę I. Paskiewicz wysunął kandydaturę Rzymskiego na administratora Archidiec. Warszawskiej „znanego zarówno ze swego światła, jak i z niezachwianej wierności do tronu, której dał dowody w czasie ostatnich wypadków". Do nominacji nie doszło, gdyż Rzymski 1 VIII 1833 r. zmarł.

I.

1. Wyd.: A. HÉDOUIN: Zasady wymowy świętej... Wyd. 2 wyjątkami z kaznodziejów polskich pomnożone. W. 1819 [Druk.] XX. Misjonarzy 16° s. 384, nlb. 8. Wyd. 1 przygotował do druku ks. J. JAKUBOWSKI, który też dokonał przekładu dzieła.

2. Appendix de iure Ecclesiae Polonae. Przy: G.V. GRAVINA: Institutiones canonicae. Varsaviae 1821 s. 262-289.

3. Wyd.: Cantionale ecclesiasticum comlectens ea omnia, quae in ecclesiis praecipue parochialibus passim ex praescripto synodorum decantari solent, cum adiecta brevi et facili ad cantum choralem instructione... correctum ac editum. Varsaviae 1822 Typis Congr. Miss. ad S. Crucem 8°. — Toż. Varsaviae 1825. — Toż. Varsaviae 1833. — Toż. Varsaviae 1833. — Toż. Varsaviae 1846 Typis Congr. Miss. 8° s. 293, k. 3. — Toż. Appendice auctum. Opr. A. DOROBIS. Varsaviae 1856 Typis Congr. Miss. 8° s. 301. — Toż w przeróbce K. WABERSKIEGO i pod nazwiskiem J. SIEDLECKIEGO. Cracoviae 1882. Sumpt. J. Siedlecki, typis Univ. Jag. 8° s. nlb. 2, 316. — Toż. Cracoviae 1886 8° s. nlb. 2, 381, XLII.

4. Wykład obrzędów kościelnych historyczny i duchowny z historii kościelnej, liturgii, z dzieł przez znakomitych autorów o niej napisanych, niemniej z ducha tychże obrzędów wyczerpniony, zebrany przez... W. 1828 u XX. Misjonarzy 8° s. 349, 8, 6. — Toż. Wyd. 2. W 1839 Druk. XX. Misjonarzy 8° s. 272, nlb. 5. — Toż. Wyd. 3 popr. o połowę pomn. przez X. A. DOROBISA. W. 1857 Nakł. i Druk. XX. Misjonarzy 8° s. XII, 442.

5. Wyd.: F.A. POUGET: Nauki katolickie w sposób katechizmowy, w których wyłożone są w krótkości z Pisma św. i Podania dzieje, zasady religii, moralność chrześcijańska, sakramenta, modły, obrzędy i zwyczaje Kościoła, napisane niegdyś przez... przełożone z francuskiego [przez J. JAKUBOWSKIEGO]. Wyd. nowe przejrz. i popr. T. 1-4. W. 1830 Druk. Bibl. Chrześcijańskiej 8° t. 1 s. XII, 521, k. 3; T. 2 k. nlb. 4, s. 384; T. 3 k. 5, s. 406; T. 4 s. 609, k. nlb. 4.

6. Historia domu Zgromadzenia Misjonarzy w Poznaniu. Rkps nieznany.

7. Diariusz. Cz. 1-2. Treść wypadków od 29 XI 1830 — 31 XII 1831. Z. 1-12. Rkps Arch. „Naszej Przeszłości" w Krak., sygn. 94 cz. 1 s. 1-100; Cz. 2 s. 1-120.

II.

1. Pamiętnik dla kościoła parafialnego św. Krzyża napisany roku 1832. (Porządek nabożeństw). Rkps znajdował się w zakrystii tegoż kościoła.

2. Rzut oka na edukację — grudzień 1831. Rkps Arch. „Naszej Przeszłości" w Krak., sygn. 18 s. 1-20.

III.

KAMOCKI M., PERBOYRE G.: Mémoires de la Congrégation de la Mission. T. 1. Paris 1863 s. 481-494; S[OBIESZCZAŃSKI F.M.: Rzymski Paweł. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 22 s. 743; J[ANCZAK] Ł.: Rzymski Paweł. W: *Podr. enc. kośc.* T. 33/34 s. 398-399; BIELIŃSKI J.: Król. Uniw. Warsz. T. 2 s. 38, 40, 42; Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia księży misjonarzy (1625 — 17 IV — 1925). Kr. 1925 s. 85-86, 198, 205; GODLEWSKI M.: Epizod z dziejów Seminarium Głównego w Warszawie w 1831 r. *Collect. Theol.* R. 21: 1949 s. 17-19, 25; SCHLETZ A.: O niektórych podręcznikach liturgicznych w dawnych seminariach duchownych w Polsce. *Ruch Biblij.* R. 2: 1949 s. 204-208; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 37, 47, 104; MROWIEC K.: Liturgia i muzyka u księży misjonarzy w Polsce (1651-1939). *Nasza Przeszł.* T. 13: 1961 s. 168-169, 171, 193--196; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 148, 160.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Rzyszkiewicz Łukasz (XVII w.), norbertanin, autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy daty i miejsca urodzenia Rzyszkiewicza, ani jego wstąpienia do zakonu norbertanów i przyjęcia święceń kapłańskich. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je bakalaureatem sztuk wyzwolonych i filozofii. Ponadto wiadomo, iż w 1627 r. odbył w Krakowie dysputę teologiczną. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Quaestio theologica oeconomiam iustificationis continens. Ex prima secundae Angelici Doctoris. A... ad disputandum... proposita. [Cracoviae 1627] 4° k. nlb. 6.

III.

Szczegóły z karty tytułowej „Quaestio theologica"; Statuta nec non liber promotionum, s. 306; ESTREICHER K. T. 26 s. 573-574; WIERZBOWSKI T.: Bibliographia polonica XV ac XVI ss. T. 1. 1961 nr 772.

Ks. Józef Mandziuk